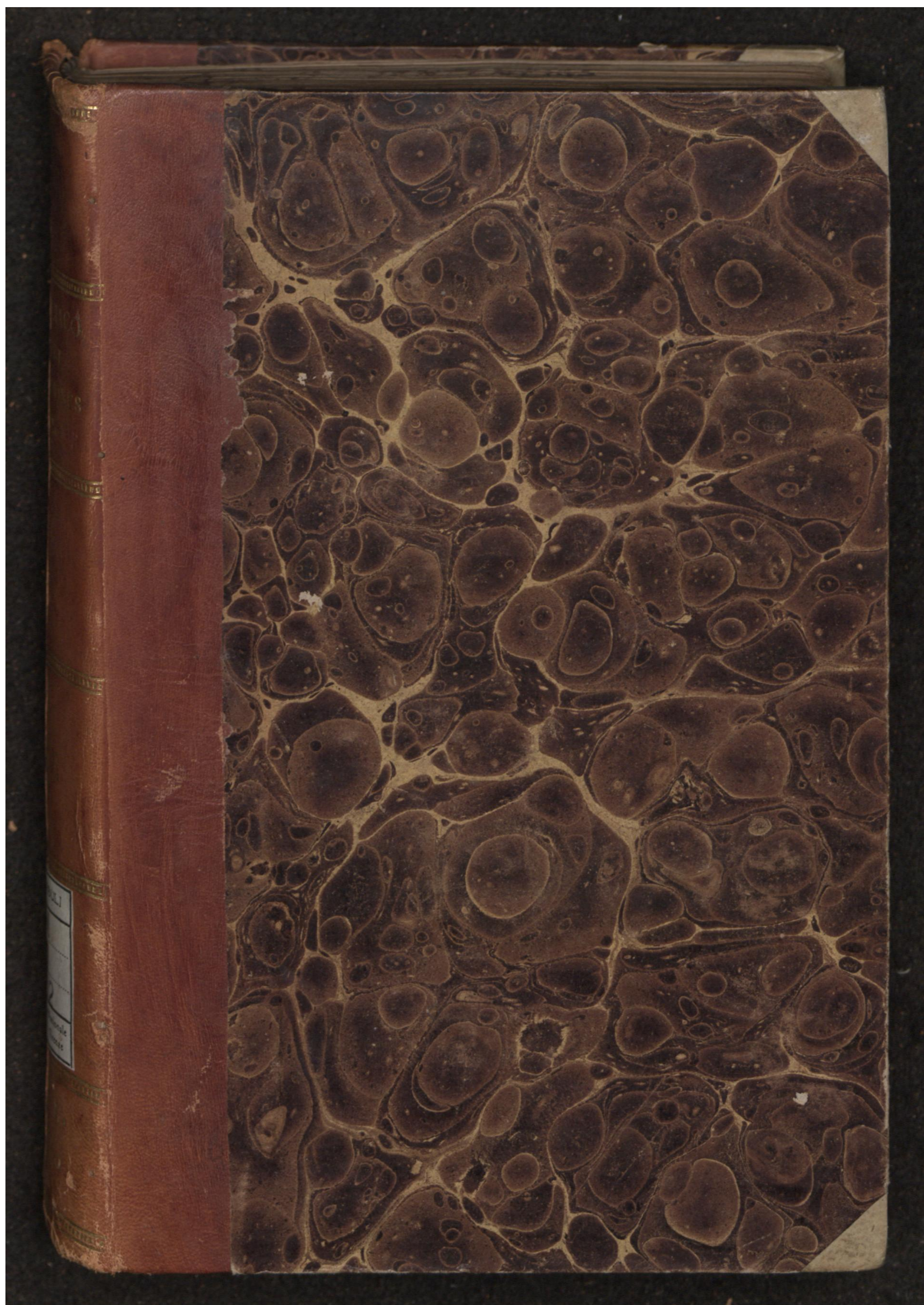
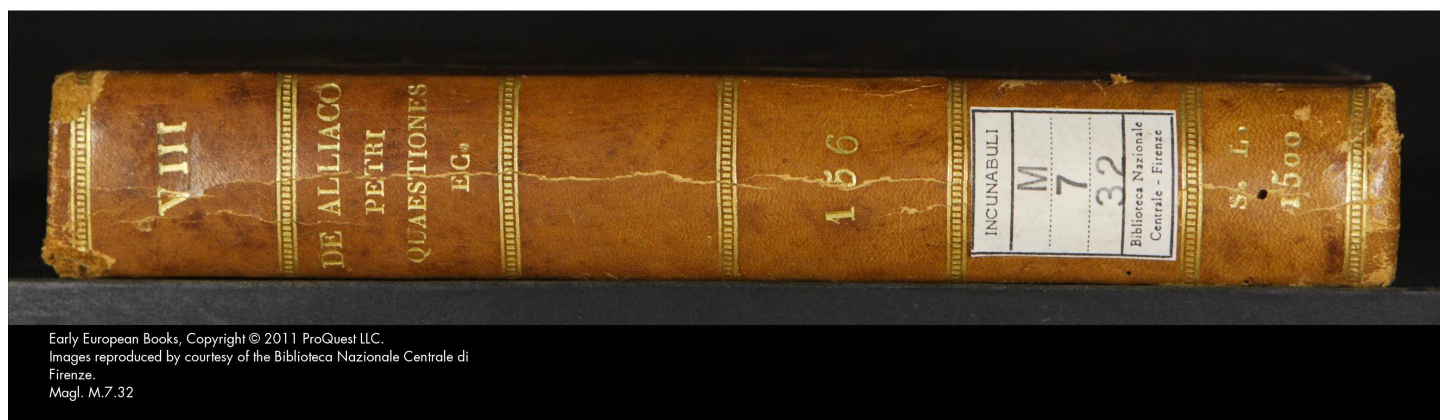

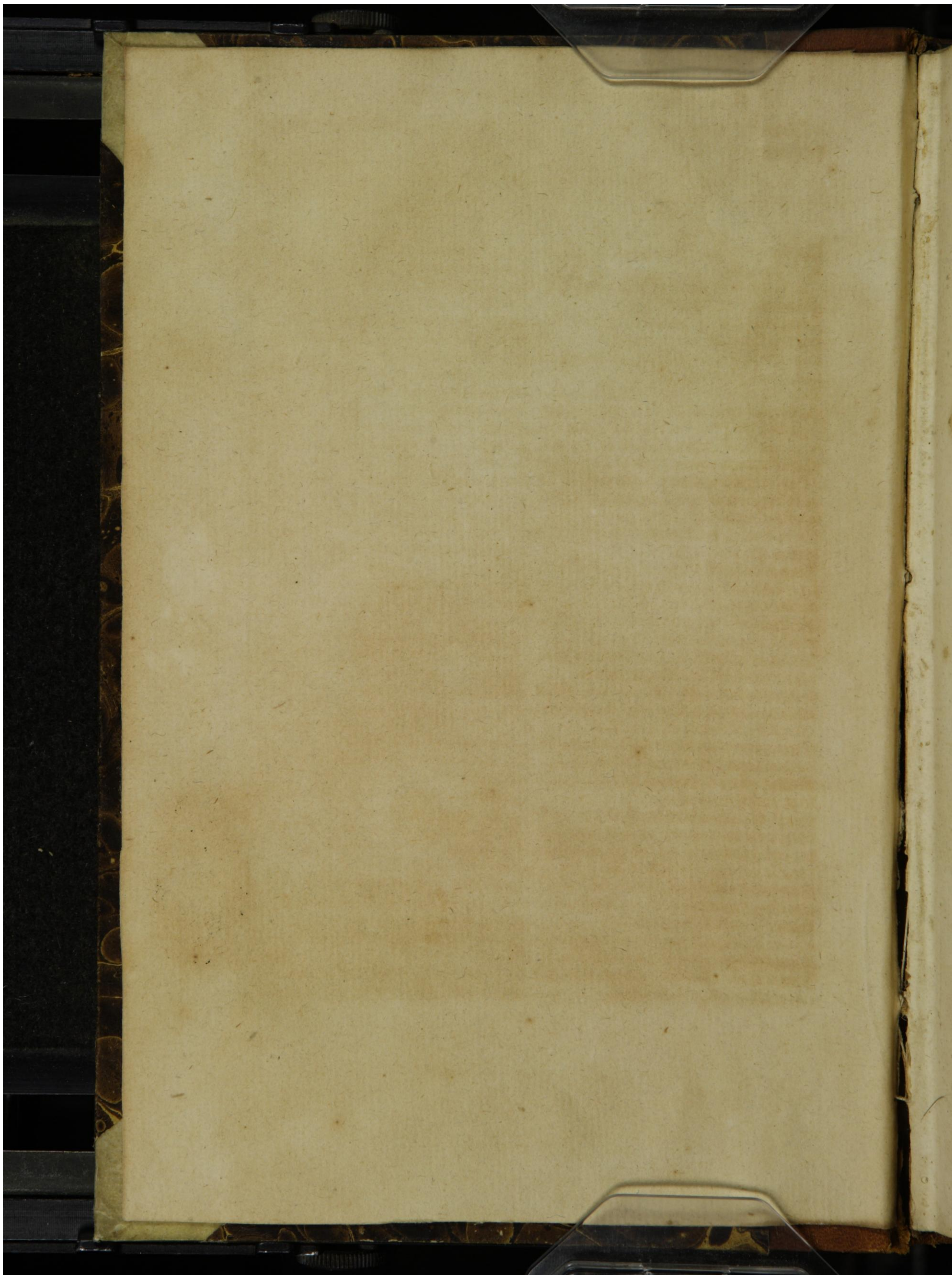

VIII
DE ALLIACO
PETRI
QUAESTIONES
EC.
156
INCUNABULI
M
7
32
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze
S. L.
1500

Tabula questionum super sententias

Principium in primum sententiarum.

Commendatio sacre scripture et p̄sertim librorum sententiaꝝ. A per totā collationē.

Utrum doctrina christi noua sit lex perfectissima. B.

Perfectio doctrine siue legis christi q̄drupliciter declaratur. C.

Diuiditur questio predicta in quattuor partes scilicz quattuor libros sententiarum quibus correspōdent quattuor tituli questionum. C.

Utꝝ lex xp̄i sit in p̄cept᷒ rectissima. D.

Qualiter volūtas diuīa in gn̄e leg᷒ obligātis ē lex p̄ma seu regl̄a. D. De ista materia habet̄ infra ī q̄stiōe vesperiali.

Sicut diuina voluntas in genere cause efficientis est prima efficiens causa sic ipsa in genere legis obligantis est p̄ma lex siue regula. D.

Sola diuina volūtas est lex simpliciter prima. D.

Impossibile est aliquē obligari ab aliq̄ lege ꝛ nō sic obligari a voluntate diuia Ecōtra vero possibile est. D.

Nulla res creata pōt esse lex vl̄ regula. nisi sit diuine volūtati ꝯsona. D.

Nulla doctrīa falsa. Simil̄r nulla ꝯsciētia erronea est lex obligatoria. E.

Quicquid est iustuz aliquo iure. est iustum diuino iure. et quicq̄d diuino iure est iustū nullo iure est iniustū. E.

Omne peccatuz est cōmissio vl̄ omissio contra legis ꝓhibitionē vl̄ p̄ceptū. E.

Nulluz est ex se peccatū sed p̄cise quia lege prohibitum. E.

Sicut diuina voluntas est efficiēs causa q꜖ vult aliquid esse vl̄ fieri. sic ip̄a est lex obligatoria q꜖ vult aliq̄d ad aliq̄liter esse vel non esse teneri. F.

Si diuina volūtas vult aliq̄d ad aliq̄liter esse vl̄ nō esse teneri. ad hoc ꝯuertibiliter sequitur obligari. F.

Quid ē obligari ꝛ teneri ad aliq̄d. F.

Nō om̄e velle dei ē obligatoriū. F.

Impossibile est naturā rationalem esse naturaliter impeccabilem. F.

An creatura rationalis possit obligari ad impossibile. G.

Probabile est q̄ꝫ impossibile sit preteritum non fuisse. G.

An creatura rationalis ad q̄dlibet possibile potest a deo obligari. H.

Sicut volūtas diuina libere et ꝯtingēter ꝛ in t̄pe est cā efficiēs. sic etiā libere ꝛ in t̄pe est lex obligās. I.

De᷒ non potest velle teneri creaturā rationalem ad nō obediendū sibi. H.

Deus vult volūtate bn̄placiti creaturā ad aliquid teneri ꝛ tamē tali voluntate non vult id ab ea fieri. I.

Quomodo et in quo tenet̄ se voluntas creata ꝯformare diuie volūtati. I.

Sicut volūtas diuina est lex perfectissima rationalis creature sicut lex christi vl̄ doctrina est perfectissimū signuz voluntatis diuine. K

Voluntas diuina de potentia absoluta posset creaturam rationalē obligare se sola. sed de potentia ordinata non pōt obligare creaturam nisi mediante lege creata. H ē p aliq̄ signa ex qb᷒ sibi īnotescere pōt dei volūtas obligatoria. K.

Aliqua sunt diuie volūtatis signa que nō sūt creature rōnal̄ obligatoria. K.

Quinqꝫ sunt diuine volūtatis signa. vl̄ sic voluntas dei est quīntuplex. K.

Illi termi Preceptum, Prohibitio, Cōsilium, Permissio, Operatio Non soluz supponunt pro diuine voluntatis extrīseco signo. sed etiā pro ipsius actu intrinseco. K.

Diuine volūtatis signa obligatoria sūt in multiplici differentia. s. naturalia supernaturalia ꝛc. pulcherrime ꝛ late valde hoc ꝓsequitur auctor. L.

Diuine volūtatis signū ꝑfectissimuz est lex xp̄i siue eius doctrina. M. O.

Lex multipl̄r accipitur. M.

Lex diuīa multis modis accipit̄. M.

Lex christi seu doctrīa multipliciter sumitur. O.

Quid ꝛ q̄ est lex ꝑfectissima creata. O.

Sicut virtus iusticie solū est in mēte et non in scripto vl̄ in voce. sic in ip̄a est ꝓprie lex seu regula iuste vite. P.

Sicut vox audibilis nō est lex proprie sic nec scriptura legibilis sed solū equi uoce. P.
Ad legis xp̄i habitualē fidē oīs viator sine vlla excusatione obligat̄. P.
A legis xp̄i actuali fide null⁹ viator nisi sola incapacitate excusatur. P.
Sicut legis xp̄i credulitas nō ē ꝯ rationem sed per rōnem ꝓbabilē. sic ei⁹ credulitas ꝓpter rōnis ꝓbationē nō ē deo ꝯtumeliosa aut displicibilis. P.
Sicut legis xp̄i credulitas est in creature rationalis potestate libera. sic ipa est eterne salutis meritoria. P.
Sicut sola diuina volūtas respectu cōtingentis futuri pōt esse causa impedibilis. sic sol⁹ diuin⁹ intellect⁹ respectu veri de futuro cōtingenti potest esse noticia infallibilis. Q.
Itē in ꝑncipio quarti sentētiaꝝ. H.
Sicut sola diuinitas aliquid potest nō voluisse quod voluit. sic solus diuin⁹ intellectus aliquid nō iudicasse quod iudicauit. Q.
Item in ꝑncipio quarti sentētiaꝝ. I.
Nulla ꝓpō negatiua de possibili cui⁹ affirmatiua de ꝑterito correspondens est vera est ꝯcedēda de creatura. nisi vbi ꝑdicatū ē ille termin⁹ verū vl' falsū aut alius terminus includēs alterum illoꝝ in sua ratione diffinitiua. Q.
Itē in ꝑncipio quarti sentētiaꝝ. K.
Sicut diuine volūtati nihil est causa essendi sic diuīo intellectui nihil est cā siue causalis ratio cognoscendi. R.
Sicut diuina voluntas nō habet rationem vllā propter quā determinetur vt velit sic diuinus intellectus ꝓpter diuīe voluntatis determinationē nō assentit ꝙ antixp̄s erit. S.
Sicut diuina voluntas potest esse efficiens causa solū respectu entitatis que potest esse vel fieri. sic sola talis entitas potest esse terminus siue effectus causalitatis dei. T.
Sicut nec negatio nec priuatio. sic nec preteritio: nec futuritio potest effici a deo. T.
Sicut diuīa potētia nō pōt facere ꝑteritū nō fuisse sic nec futurū nō fore. T.
Licet deus sit infinitus: et immensus cum solum finite causat quicquid agit ad extra. V.
Licet diuina causalitas sitimptibil' nō tamē equaliter sed inequaliter causat inequales effectus. V.
Non sequitur diuina causalitas ſm totum suū conatū immēsum ꝓducit effectum. ergo ꝓducit ipm̄ imense. V.

Principium secundi sententiarum. Collatio.

Principium secundi sententiarū vbi sacra scriptura cōmendatur et generaliter materia secundi libri proponitur. A. B.
Perfectio leg; christi ex quattuor solet declarari. C.
Itē in tertio sentētiaꝝ. C.
Utrum lex xp̄i sit ī credēdis certissima C. Hec q̄stio nō asoluit̄ ab auctore.
Uoluntas diuina ⁊ intellectus diuinus sunt omnibus modis idem nec aliqualiter distinguuntur. F.
Nunꝙ aliq̄ positio est ꝯcedenda nisi cogēte fidei auctoritate. cui⁹ oppositū apparet euidēs circūscripta fide. F.
Nulla positio ita difficilis ad sustinēdū sicut positio de trinitate est ꝯcedēda nisi cogēte fidei auctoritate. F.
Nunꝙ sillogism⁹ expositorius deb; negari nisi vbi cogit auctoritas fidei. F.
Nunꝙ ꝯcedi deb; aliq̄ ꝯtradictoria de aliquo verificari ex natura rei. nisi vbi cogit auctoritas fidei. F.
Nunꝙ cōcedi debet aliq̄ cōtradictoria verificari de termīs supponētib⁹ ꝓ eodem ꝯuertibilit' cōuersione regulata ꝑ quicqd seu alio mō equiualēti. F.
Qui istas ꝓpōes negāt mag; sūt cachinno irridēdi ꝙ argumēto reprobādi. F.
De istis propositionibus etiam vide infra questiōe. 5. primi.
Quamꝙ intellectus diuinus et voluntas diuina sunt oīb⁹ modis idē. tn̄ aliquādo aliqd appropriat̄ voluntati ⁊ nō intellectui et econuerso. G.
Coniunctio quia aut alia faciēs propositionem causalem dupliciter accipitur L. in quarto. M.

Nulla propositio causalis cuius consequens significat tamquam significatum totale deum velle aut intelligere est vera propriae.M
Quolibet peccatum est contra deum.N.

Tertij sententiarum

Principium Collatio.

Principium in tertium sententiarum de lapsu hominis et eius reparatione. ubi et summarie tota materia tertij libri ventilatur admodum pulchre.A.B.
U.lex xpi sit in merit' gratissima.C.D.
Omne quod est meritorium essentialiter est actus voluntatis secundum Holkot.D.
Aliquem actum esse in libera potestate voluntatis intelligitur multipliciter.Et secundum hoc respondetur ad dubium affirmatiue.E.

Quarti sententiarum

Principium Collatio

Principium in quartum sententiarum in quo generaliter totius quarti summatur.A.B
Auctor prius principiauit in quartum quam in tertium sententiarum.C.
Idem patet in principio tertij.A.
U.lex xpi sit in premijs iustissima.C.D.
Tota pena damnati pro actu demeritorio mortali non est maius malum quam sit bonum totum premium beatificum alicuius saluati pro actu meritorio equali.D.
Nulla pena contracta siue deordinatio culpe vel peccati est maius malum quam sit bonum totum premium beatificum pro actu meritorio sibi correspondente.D.
Sola pena damni siue priuatio premij beatifici non est tam malum quam bonum est totum premium beatificum correspondens ei.D.
Auctor reprehendit illos qui nihil reputant dici subtile. nisi quod est intelligibile.N.

Finis quattuor principiorum in libros sententiarum

Questio prima primi sententiarum.

Utrum possibile sit viatorem de veritatibus theologicis habere noticiam euidentem.A.

Articulus primus

Utrum possibile sit viatorem de aliqua veritate habere noticiam euidentem.B.
Uiator siue creatura viatrix quid est.B.
Christus numquam fuit viator.B.
Stat aliquem esse non viatorem et tamen secundum christum esse in statu merendi patet de xpo.B.
Paulus et si fuit viator in raptu habuit tamen intuitiuam dei noticiam.B.
Ueritas quid sit.C.
Nulla veritas propositionis est distincta a propositione hanc probat multipliciter.C.
Aliqua est veritas extra animam quam non est propositio creata.C.
Preter propositionem creatam vel increatam nulla est veritas extra animam.C.
Sicut omnis veritas creata est propositio creata. Ita omnis veritas increata que est deus est propositio increata.C.
Probabiliter tenet auctor quod deus seu noticia diuina sicut est veritas. Ita est ipsi intellectui diuino propositio vera.C.
Antequam aliquid esset preter deum. verum erat mundum fore.illam auctor distinguit.D.
Ab eterno fuit aliqua veritas cui nulla erit contradictoria falsitas.D.
Euidentia seu noticia euidens quid sit et quotuplex cum membrorum descriptione.E.
Quamuis omnis euidentia est assensus.tamen assensus falsus siue erroneus non est euidens. sed tamen verus est euidens.E.I.M.
Utrum possibile sit viatorem habere noticiam euidentem de aliqua veritate de hoc ponit duas opiniones.E.
Possibile est viatorem non solum de primo principio sed etiam de multis alijs veritatibus etiam contingentibus habere noticiam simpliciter euidentem.E.
Impossibile est viatorem aliquid ab eo extrinsecum sensibile euidenter cognoscere esse euidentia absoluta.sed bene conditionata.F.M.
Arguit contra primam conclusionem multipliciter.G.
Soluit rationes.H.
Aliquis potest euidenter scire aliquod primum principium et non scire euidenter tali euidentia quod scitum ab eo sit primum principium.aut quid sit primum principium.H
Patet de homine illiterato.
Aliquis potest euidenter scire aliquam propositionem et non scire tanta euidentia quod illa propositio sit vera vel falsa.vel an ita sit sicut propositio illa significat.H.
Nullus potest euidenter scire propositionem aliquam et nullatenus scire quid vel

qualiter ꝑ eam significatur. H.

Primum principiū nō corde sed ore negari potest. H.

Licet aliquis posset dissentire p̄mo p̄ncipio nō sequitˀ ꝙ iō illud nō sit euidēs sed solū ꝙ pōt nō esse euidēs. H.

Licet aliquis dissentiēdo p̄mo p̄ncipio vel assentiendo eius opposito erraret in fide. tamē ꝙ alias possit dissentire p̄mo principio vľ eius opposito assentire nō ꝯtradicit fidei nostre. H.

Assentire opposito primi p̄ncipij nō infert aliqḋ īpossibile nec infert ip̄z p̄mū p̄ncipiū esse falsuz ſ3 potiꝰ oppositū. H.

Utrū deꝰ possit ī intellectu nostro ḋ sua omnipotētia causare dissensuz p̄mi p̄ncipij sunt opiniones due. J.

Ex impio volūtatis p̄cise nō habita aliq̄ apparētia vľ motiuo īductiuo nō contigit ītellectū credere alicui ꝯplexo. J.

Nihil in fide nr̄a traditū ꝯiunctiz vľ diuisim claudit vľ infert ꝯdictiōez seu p̄mi p̄ncipij oppositū nec appropinquat saltē imo infinite distat ab eo. J.

Ad oppositū primi p̄ncipij nec impiuz volūtatis nec apparētia vlla pōt sufficere nec ad hoc aliq̄ lex iusta obligare. J.

Ad ip̄a fidei nostre credibilia quantūcunqꝫ ardua cū imperio vel affectiōe voluntatis potest cōmemorare apparētia vera et inspiratio diuina. J.

Imperium voluntatis et eius pia affectio plus facit assentire credibilibꝰ nostre fidei ꝙ quecūqꝫ assensio possibilis opposito p̄mi principij. J.

Uidetur probabile ꝙ intellectus ex imperio valuntatis et praua affectione cū aliq̄ apparētia licet falsa pōt naturaliť dissentire p̄mo p̄ncipio. J.

Quamuis habēs experiētiā de aliquo nō necessario experiaťˀ illā. pōt tñ experiri illā et scire absqꝫ motiuo nouo. K.

Summa euidentia de aliquo hic nobis possibilis nō potest equari euidētie q̄ ē in deo et angelis. K.

Euidentia nullū gradū formidinis aut dubitationis admittit. K.

Nō est necesse vt de eo de quo habemꝰ euidētiā. euidētiā sūmā habeamus. qꝛ sūt in ea gradus diuersi. K.

In intellectibꝰ oīno similibꝰ consimiliť dispositis ꝛ ceteris ꝑibꝰ. p̄mū principiū de se et suis conclusionibus equalē euidentiam generabit. K.

Arguťˀ ꝯtra ꝯclusionē scd̄am. L.

Soluunťˀ rationes. M.

Forte nō est possibile aliquē credere se esse creaturā nō cognitiuā vľ intellectiuam. M.

Possibile est aliquē opinari ꝙ nihil sit sibi euidēs. M.

Posse aliquē dissentire illi. Aliqd ē mihi euidēs nō cōcludit. qm̄ stat aliqd eē euidens ꝛ eē dubiū an sit euidēs. M.

Utrū aīa possit cognoscere distincte quālibet cognitionē suā vľ nō. M.

Nullus sciēs aliqd. ꝛ idip̄m cōsiderans nescit se scire. M.

Quāuis expiamur in nobis eē fidē nō tamē expimur ip̄am esse fidē. M.

Possibile est ꝙ viator euidenter cognoscat suā fidē ꝛ ip̄am esse verā. et ita esse sicut significat. ꝛ tamē fides nō erit sibi noticia euidēs. M.

Nō sequiťˀ aīa sensitiua sentit igiťˀ obiectū ē qꝛ potētia sensitiua pōt sensatiōe extiori sentire sublato obiecto. ꝛ h̄ ꝑ diuinā potētiā supplentē vicē obiecti. O.

Sola diuina noticia ē vľr infallibiľ. O.

Aliq̄ humana noticia de ꝯtingēti vero Itē de necessario et īpossibili aliťˀ se habere est infallibilis. O.

De eodē p̄nt eē due noticie idē significātes q̄rū vna est infallibiľ alia nō. O.

Oīs euidētia absoluta est noticia infallibilis. sed nulla cōditiōata euidētia est infallibilis. O.

Nullꝰ beatꝰ scit euidenťˀ ꝙ sua btītudo ꝑpetuabiťˀ l3 h̄ credat certitudinaľr. P

Non stat ꝙ aliqs sit beatꝰ et dubitet de sue beatitudinis ꝑpetuatiōe. P.

De quolibet futuro ꝯtingenti qḋ tñ nō erit possibile est ꝙ creatura ei firmiťˀ assentiat secus est de deo. P.

Licet oīs euidentia sit certitudo ſ3 non econuerso. P.

Possunt esse duo assensus oīno eiusdē rationis quorum vnus est euidēs alter vero non. P.

Aliquis assensus qui nūc nō est euidēs

potest fieri euidēs ꝛ ecōuerso. P.
Nulle ratiōes ꝓbabiles cogūt ad assentiendū sine formidine ꝓpōni quā ꝓbāt sꝫ sola expientia vl' demōstratio. P.
Ex causis naturalib⁹ stāte cōi influētia dei fieri potest ꝙ nihil sentiatur a sorte ꝛ tn̄ ꝙ sortes iudicet se sentire ꝛ ecōtra
Et ꝙ hō sentiat a sorte ꝛ sortes iudicet se nō sentire ꝛ econtra. P.
Solū sensus exterior non interior pcipit absentiā vl' p̄sentiā obiecti. Q.
Vn̄ causat iudiciū erroneū ī timoratis Similr ꝛ sensuū ludificatio. A. R.
Sensus nō videt nisi que sūt ꝛ p̄sentia sunt. Et ideo sedens in naui non videt arbores moueri. Q.
Naturaliter fieri pōt ꝙ aliqs credat se habere expientiā alicui⁹ de quo tn̄ non habet nisi erroneā apparētiā. Q.

Articulus secundus

Utrū possibile sit viatorem habere de veritatibus theologicis noticiā maiorem fide. R.
Quid est veritas theologica. Et q̄ sint veritates theologice. R.
Ueritas theologica duplr accipitur scꝫ large et stricte. R.
Quid est fides. S.
Quō viator pōt acquirere fidē. S
Null⁹ cuiuscūqꝫ secte nisi catholic⁹ habet fidē. qꝛ fides solū est verox. S.
In pie affectatis tm̄ faciūt psuasiones quo ad certitudinē sicut demōstratōes in phis. S.
Aliqua ineuidētia ita sunt nobis certa imo plus ꝑ fidē sicut euidētia aliq̄. S.
Fidei pōt subesse falsum. S.
Que noticia est maior fide. T.
Noticia est duplex scꝫ euidēs et nō euidens. non euidens iterum duplex. s. nō euidens cum formidine et nō euidens sine formidine. T.
Unde causent tales noticie. T.
Ōis noticia euidēs ē maior noticia ineuidenti. Et principia per se nota sunt maiora q̄ ꝯclusiōes deducte ex eis. T.
Noticia nō euidēs q̄ ex ꝓbabilib⁹ colligit maior est rōe ꝓbabilitat q̄ noticia ex solo testimonio causata. T.
Et si ratione probabilitatis opinio sit maior fide. fides tamen certior est opinione. A. R.
Naturalr possibile est viatorē de multꝫ theologicꝫ veritatib⁹ hr̄e opinionē. U.
Adducunt octo ꝓbatiōis sc̄ ēs qbus articuli fidei ꝓbari possunt. U.
Naturaliter possibile est viatorē ꝺ multis veritatibus theologicis habere noticiam euidentē. X.
Naturalr impossibile est viatorē de oībus veritatibus theologicis habere noticiam oī fide maiorē. X.
Uiator manēs talis pōt habere intuitiuam dei noticiā. ꝛ ſm potētiā dei absolutā de oīb⁹ veritatib⁹ de deo formatis euidētiā ſm qd ꝛ ꝯditionatā sꝫ non simpliciter absolutā. Y.
Auctor arguit cōtra p̄dicta. Y.
Aliquid dicit ꝓbabile duplr. Z.
Exponit notificatio ꝓbabilis ſm phm ibidem. Z.
Nulla ratio ꝓbabilis seu dyaletica est falsigrapha. Z.
Ratio probabilis sepe facit firmam adhesionem. Z.
Nullus potest ſm cōmunē cursuꝫ de sillogismo thopico noscere euidenter ipꝫ esse thopicum. Z.
Multe veritates theologice sunt ꝓbabiles primo mō scd̄o mō vero oēs sunt probabiles. Z.
De certitudine fidei ꝛ libertate credendi et vn̄ attendit certitudo. AA.
Quomodo fides est certior opinione ꝛ quomodo non. AA.
Aliqui ita firmiter innituntur suis opinionibus ex imperio voluntatis cū oppositum nō est euidēs sicut ceteri cōclusionibus scitis. AA.
Intellectus potest aliquo motiuo induci ad assentiendum ex impio ꝛ affectōe voluntatis. BB.
Contra quemlibet assensum citra scientiam seu euidentiam potest volūtas intellectum auertere ad oppositum. Oppositū tamen probabiliter sustineri potest. BB.
Quā cognitionē phi et gentiles habuerunt de deo. CC.

Articulus tertius

Questio secunda

Utrum nobis sit euidenter notum solū deum esse fruitionis obiectum. A.

Articulus primus

De multiplici acceptione vsus et fruitionis. B. C.
Aliquid potest assumi in facultatem voluntatis multipliciter. B.
Quid est vsus. D.
Quid est fruitio. D.
Aliquis actus volūtatis medius est inter fruitionē et vsum. D.
Carentia circūstātie requisite ad bonitatē act⁹ nō sp reddit actū malū. D.
Actus aliquis voluntatis est simul fruitio et vsus. D.
Quadrupliciter intelligit vnā rē plus alia dlligi. Et quomodo de⁹ plus debet diligi ꝙ creatura. E.
Aperitur intellectus precepti de dilectione dei et proximi. F.
Quomodo deus diligit vnam creaturā plus ꝙ aliam. F.
An rationalis creatura aliā plus seipsa debet diligere. F.
Non est idē diligere actu eque intenso et diligere eque intense. G.
Fruitio beatifica est a solo deo et respectu solius dei. G.
Fruitio a beato elicita respectu dei clare visi. non erit beatifica. H.
Utrū beatus habebit duos actus fruitionis an non. H.
Non repugnat nobilitati volūtatis. nec ratione premij voluntatē se habere passiue respectu beatifici. H.
Aliqd pati aliquo agere est nobili⁹ tā respectu eiusdē ꝙ respectu diuersoꝝ H
Uolūtas pōt habere simul duos actus pfectos respectu eiusdē obiecti. H.
Idem actus respectu diuersorū potest dici amor et odium. H.

Articulus secundus

Utrum fruitio dei sit possibilis creature rationali. I.
Deus potest super omnia diligi ex puris naturalibus. I.
Arguitur contra conclusionem. K.
Soluuntur rationes. L.
Non sequitur in infinitū perfectius est diligere deū ꝙ lapidē ergo diligere deū est infinite pfectiōis. hoc late pbat. L.
Stāte lege. hō nō pōt ex suis naturalibus implere legē. nec meritorie operari. nec recte agere. simplr et absolute. M.
Sine grā pt qs moralr recte agere. M
Quid est moraliter recte agere. M.
Diligere accipitur multipliciter. N.
Diligere deū est deo velle bonū. Aut in mādatoꝝ ei⁹ obseruātia pseuerare. N.
Utrum concedendū sit ꝙ nullo alio a deo est fruendum. N.
Sicut quolibet alio a deo est vtendum sic nullo alio est fruendum. N.
De obiect vsus et fruitiōis ordiate. N.
Videt pbabile ꝙ deus posset obligare creaturā ad vtēdū dō et fruēdū seipa. N
Aliquis idē act⁹ est vsus et fruitio. N.
Uti et frui multipliciter accipiunt. P.
Nihil aliud a deo potest saciare voluntatem obiectiue. Q. R.
Solus actus fruitionis dei est quietatiuus voluntatis. Q.
Intellectus illius topice sicut summū ad summum etc. R.
Utrū sit nobis euidēter notū solo deo esse fruendum. ꝯcluditur ꝙ non per quatuor ꝓpositiones. S.
Non est euidenter notū ꝙ volūtas pōt saciari per aliquē actum nec ꝙ non pōt saciari in aliquo citra deum. S.
Fruitionē dei nobis fore possibilem est creditū et non euidenter notū. S.
Fruitio patrie nō succedit desiderio ꝓprie. sed fruitioni vie que est amor amicitie dei. T.
De obiecto desiderij et fruitionis. T.
Fruitiōe nō est fruēdū tāꝙ obiecto. T.
Non est euidenter notum ꝙ sit aliquis finis vltimus summe diligēdus in quē omnia sint referenda. T.
Bonū cōmune est magis diligendū ꝙ bonū particulare dū bonū particulare includit in bono cōmuni et nō alias. T.
Quis sit finis vltim⁹ naturalis creature rōnalis. An de⁹ vel fruitio dei. X.
Utrū creatura rationalis appetat beatitudinem appetitu naturali distincte

et absolute.X.
Creatura rationalis non appetit ratio
nabiliter distincte absolute sibi impossi
bile quod credit esse tale.X.
Philosophi multa dixerūt.pauca pba
uerunt.paucissima demonstrauerūt.X.
Item questione tertia pmi libri.MM.
Quō intelligitur dictū aplī Ro.i.
Qui cum deum cognouissent rc.
Item inuisibilia dei rc.X.
Aliqd pcipit de iure naturali duplr.X
Quomodo deus est obiectum propor
tionatum fruitionis.X.
Epilogantur summatim in illo articu
lo determinata.X.

Articulus tertius.

Utrum rationalis creatura frui potest
essentia diuina nō fruendo psona Aut
frui vna psona nō fruēdo alia.
Respondetur contra Scotū per quat
tuor ppositiones negatiue.Y.
Viatorē diligere vel cognoscere psonā
intelligit duplr scz pprie r p accidēs.Y
Scdm istū modū dicēdi pcedunt mira
biles ppositiōes q̄ ponunt in textu.Y.
Arguitur in oppositū.AA.
Aliquid esse de intellectu alterius du
pliciter intelligitur.AA.
Quāuis oīs pceptus essentie est cōcep
tus persone r econtra.tñ aliquis pcep
tus primo dicitur de essentia q̄ de per
sona. Nec hoc inficit prius dicta. quia
sequitur ex fide creditis.AA.
Competere alicui primo vel non primo
quid est.AA.
Quid est aliqd eē pceptū alicui⁹.AA.
Quācunqz cognitionē phi habuerunt
de essentia habuerūt r de psona.BB.
Philosophi aliquas ppositiōes de deo
scire potuerunt r aliquas non. propter
ignorantiam terminoꝝ pro eodem sup
ponentium.BB.
Trinitatez personarum philosophi co
gnouerūt ex puris naturalibus. sed nō
cognouerunt trinitatez personarum ex
puris naturalibus.BB.
Quomodo intelligit q̄ philosophi na
turaliter cognouerunt diuinaz essentiā
r non trinitatē personarum.BB.
Nunq̄ de eadem re simplicissima dici
pnt pdictoria nisi vbi fides ponit.BB.
Utrū creatura rōnalis tenet magis di
ligere vnā personā q̄ aliā. Respondet
negatiue per quattuor ppositiōes.CC.
Et si filius nos redemit nō tñ plus dili
gendus est patre r spūsancto.CC.
Utrū rationalis creatura licite diligat
deum propter aliqd aliud ab ipso r nō
precise pter seipsum.DD.
Ly propter accipitur dupliciter.cōsecu
tiue r causaliter.DD.
Diligere deum propter aliud tanq̄ pro
pter finem intelligitur dupliciter. EE.
Philosophi sommiādo de beatitudine
locuti sunt.EE.
Beatitudo est triplex Obiectiua For
malis Status cōplectens vtrūqz. EE.

Questio tertia

Utrum nobis sit euidenter notū in vni
uersitate entium vnū esse deum. A.

Articulus primus

Utrum nobis sit naturaliter notuz deū
esse.B.
Quid est noticia.B.
Unde r per quid cōuenit alicui rei esse
noticiā siue cognitionē.B.C.D.
Nullum accidens est noticia per deno
minationem intrinsecaz sed solum per
extrinsecam.C.
Ex eo aliquid dicitur noticia.quia est a
potentia vitaliter perceptiua effectiue
r est in ea informatiue.C.D.
Differentia est inter { Inexistere / Inherere / Informare } E
Deus non potest se solo intellectu crea
to ipso non coagente pducere cognitio
nem vel volitionez sed tamen cognitio
nem vel volitionez se solo potest produ
cere.F.
Utrū aliq̄ noticia possit alicui esse ma
gis vel min⁹ noticia q̄ sit essentialiter
perfecta.G.
Quomodo pceptus huius vocis homo
significat hominē realem.G.
Utrum diuina essentia potest esse intel
lectui vel voluntati create formalis no
ticia vel dilectio.H.

Secda pars articuli pmi.
Qualis noticia de deo est nobis naturaliter possibilis. I.
Duplex est noticia scz sensualis intellectualis. I.
Utraqz est duplex scz complexa incomplexa. et complexa est duplex scz distans indistans.
Noticia sensualis potest esse complexa sicut et intellectualis. I.
Noticia incoplexa est duplex scz intuitiua abstractiua. K.
Abstractiua noticia quid sit. K.
Intuitiua noticia quid sit. K.
Respectu eiusdē obiecti eodē mō pñtati pōt esse talis duplex noticia. K.
A noticia intuitiua incipit experimētalis cognitio. K.
Quō differunt hee due noticie. L.
Noticia intuitiua tā intellectiua q̄ sensitiua potest simpliciter et absolute esse de re non existente. M.
De mere intelligibili habeť noticia intuitiua. M.
Noticia intuitiua de deo non est nobis naturaliter possibilis in via. M.
Noticia abstractiua nobis naturaliter possibilis ē duplex. s. rei in se et ī alio. M
Item quedam alie diuisiones eiusdem ibidem habentur.
De⁹ nō est a nobis cognoscibilis in via in se sed in quodā ɔceptu vel simplici et absoluto cōmuni sibi et creaturis. Aut cōplexo sibi ꝓprio vel simplici sibi proprio cōnotatiuo vel negatiuo. N. O.
Nulla substātia corporea exterior a nobis naturaliter est in se cognoscibiľ. N.
Omnis noticia qua res cognoscitur in seipsa est intuitiua vel ab intuitiua accepta. N.
De facto non cognoscitur in se nisi accidens. N.
Plures habem⁹ cōceptus de deo quos non scimus nisi per discursum sed solū credimus esse conceptus dei. O.
Utrū de⁹ possit a creatura cōphēdi. Q.
Deus potest a nobis totaliter cognosci sic q̄ nihil eius latet. Q.
Deus infinite cognoscit creaturā quomodo intelligitur. Q.
Utrum creatura possit creaturam comprehendere. Q.
De similitudie dei cogniti et medij per quod cognoscitur. R.
Similitudo in essendo repsentando. R
Una creatura maiorem habet similitudinem cum deo q̄ alia. R.
Similitudo dei et creature ē triplex. R
Quid ē deū cognosci in se vel in ɔceptu
Sitr qd est deuz cognosci nō in se. R.
De ꝓportione obiecti ad potentiā ponuntur quattuor ꝓpositiones. S.
Intellectus noster fm suam facultatez non fm dei cognoscibilitatem deum cognoscit. Et ideo cognitio nostra de deo finita dicitur ex parte nostri. S.
Cognitio nostra nō dicitur semꝑ perfectior qꝛ est de pfectiori obiecto. Nec infinita qꝛ obiectum est infinitū. S.

Articulus secundus.

Utrum deum esse sit nobis per se notum. T.
Quid est ꝓpositio per se nota. Et que conditiones requirūtur ad propositionem per se notam. T.
Propositio illa. deus est. quam nos formam⁹ non est per se nota sz illa quā formant beati in patria. U.
Deum esse non est primuz principiū. U
Quattuor ponit primi principij conditiones. U.
Utrum deum esse sit euidenter notum seu demonstrabile. X.
Deus est. est naturaliter probabilis sed non est nobis euidens neqz demonstrabilis. X.
Deus non est implicat contradictionez sicut contradictorium primi principij. licet non sit primum falsum. X.
Licet illa deus non est implicat contradictionez. hoc tamen non est nobis euidenter notum. Y.
Exponitur illa auctoritas philosophi. Si materia sit eadem et agens idez forma erit eadē de agēte naturali etc. AA
Obiectum terminare cognitionem qd est. AA.
Soluunť plures auctoritates phoꝝ et sanctoꝝ. que vidētur sonare q̄ deū esse

sit demonstrabile ⁊ per se notū. AA.
Quomodo intellectus potest intelligere impossibile et contradictoria ⁊ assentire alicui īpossibili alicui vero nō. BB.

Articulus tertius

Utrum sit nobis euidenter notum tantum vnū deū esse. CC.
Quid est deus. CC.
Deus dupliciter diffinitur. CC.
Tantum vnum deum esse nō est nobis euidēs in naturali lumine. tñ hoc est ꝓbabile naturali ratione. DD.
Quid est lumen naturale. DD.
Quid est ratio naturalis. DD.
Oppositum articuloꝝ fidei nō pōt ꝓbari in lumine naturali. EE.
Articulum de vnitate dei crediderunt philosophi ⁊ probauerunt in lumine naturali. EE.
Improbatur dictum aliquoꝝ scilꝫ ꝙ philosophus nunq̄ formauerit mentalem veram de deo. EE.
Articulus de vnitate dei potest esse magis euidens in lumine superiori beatis q̄ nobis veritas principij primi in lumine naturali. EE.
Arguitur in oppositū ꝙ vnitas dei possit demonstrari. FF.
Et soluuntur rationes vsq̄ in finē questionis. GG.
In doctrina phi pauce sūt ratiōes euidētes demōstratiue. ideo doctrina sua potius opinio q̄ scientia dicet̄. Et sunt reprehensibiles qui eius auctoritati nimis tenaciter adherent. HH.
Item supra. q. ij. X.
Ratio philosophi de primitate efficientis videtur apparētior inter omnes rationes quas vnq̄ fecit sed non demonstrat. HH
Primitas efficientis ⁊ eius vnitas apparentius ꝓbatur ꝑ ꝯseruationem rei a sua causa q̄ per ꝓductionē. HH.
Ponitur differentia earumdem rationum. II.
Et soluꝫ tenet in causis essentialiter ordinatis. II.
Differentia triplex in causis ordinatis essentialiter ⁊ accidētalit̄ assignat̄. II.
Causas sic subordinatas esse solum est opinatum et non cognitum. II.
Omnis causa creata essentialiter depēdet a deo. de⁹ vero a nullo depēdet. II
Nihil creatum ab alio creato essentialiter dependet ꝭm fidem. II.
Aliquid essentialiter depēdere ab alio intelligitur dupliciter. KK.
Anima nequaq̄ intelligit sine fatasmate. LL.
Oportet intelligētem fantasmata speculari. LL.
Cognitio intellectiua dependet a sensitiua.

Questio quarta

Utrum creatura rationalis sit vestigiū ⁊ imago increate trinitatis. A.

Articulus primus

declarat terminos.
Uestigium et imago habēt aliquas cōditiōes cōmunes aliquas proprias. B.
Aliquid ducit in cognitionem alterius multipliciter. B.
Differunt imago ⁊ vestigium. B.
Uestigium accipitur tripliciter. C.
Imago tripliciter accipitur. C.
Quod creatura rationalis dicitur vestigium trinitatis. D.
In qno consistit ratio vestigij. D.
Omnis creatura potest dici vestigium sed sola rationalis dicitur imago trinitatis. D. E.
In quo ꝯsistit ꝯpleta ratio imaginis. E
Declaratur in anima imago trinitatis dupliciter. F.
Maior reperitur dissimilitudo in anima q̄ similitudo cum trinitate increata. G.

Articulus secundus.

Utrum imago consistat in substātia anime ⁊ duobus actibus eius. H. I
Nomen imago dupliciter accipit̄. H. I
Utrum secunda pars imaginis scilicet cognitio producat̄ a potentia. ⁊ ab his duobus volitio gignatur. K
Quid est intelligere ipsius anime. K.
Licet anima essentialiter sit intellectiua: non tamen essentialiter est intelligens. K.

Intellectio est q̄litas distıcta ab aīa. K.
Utrum aīa per suam essentiā posset cognoscere seipsam. K.
Uoluntas potest imperare actualez cognitionem de aliquo prius nō cogitato actu distincto. K.
Uoluntas nō potest velle incognitū. L.
Uoluntas vt eliciat seu conseruet actū volitionis requirit cognitionem actualem: habitualis non sufficit. L.
Stat aliquē habere habitū τ tū per aliud ab habitu moueri ad cogitā dum de obiecto illius habitus. L.
Habitibus vtimur cū volumus sed nō volumus nisi cum de eorum vsu actualiter cogitamus. L.
Utrum partes imaginis create sint equales inter se. M.

Questio quinta

Utrum positio fidei de dei vnitate τ personaruʒ trinitate probabiliter valeat sustineri. A.
Quid concedat positio fidei de trinitate explicat summatim τ subiectiue. B.
Nomina significantia deū sunt in multiplici differentia. B.
Plures ponit regulas ostendētes quomodo illa nomina τ verba de se inuicē predicātur. Et que ꝯpositiones in hac materia sunt ꝯcedende τ que non. C.
Ponit auisationem ne aliquis innitatē proprio capiti in hac materia salutari. in qua periculose erratur. D.
Positio fidei de trinitate nō potest euidenter probari nec ex scripturis canonicis euidenter concludi. E.
Ecclesia plura determinauit sola fide credita τ credenda ei diuinitus reuelata. que ex scripturis canonicis nō sunt euidenter deducibilia. E.
Positio de trinitate pōt a nobis aliq̄liter imaginari τ ꝓbabiliter sustineri. F.
Instatur contra predictam positioneʒ multipliciter. F.
Aliquid dicitur simplex multipliciter. Et quomodo essentia vel persona dicitur simplex. G.
Nomen deus dupliciter accipitur. H.
Utrum potest aliquo modo concedi q̄ sint tres dij. H.
Deitas τ deus vtrum sint termini synonimi. J.
An persone diuine finite vel infinite distinguantur. J. K.
Nomen distinctio pro quo supponit. K
Nomen similitudo ꝓ quo supponit. K
Esse patrem est esse filium. an illa posset concedi. L.
Una est omniū trium personarum perfectio: nec vlla perfectio conuenit vni ꝑsone τ non alteri. Et si quelibet ad omneʒ operationem exteriorem sufficit relique tamen non superfluunt. L.
Utrum positio de trinitate posset sustineri sine contradictione. M.
Quid est contradictio. Quotuplex est ibidem. M.
Contradictio reperitur in voce scripto et mente. M.
Quid requiritur ad hoc vt aliqua propositio sit sufficienter vniuersalis vel singularis. M.
Suppositio termiꝫ in diuinis est duplex mediata et immediata. M.
Qui termini supponūt mediate τ qui immediate. Et quid est supponere mediate τ immediate. M.
Nota ibidem plures regulas de terminorum suppositione. N.
Qui termini dicuntur de deo in singulari et in plurali. O.
Positio de trinitate cōcedit terminos contradictorios de terminis supponētibus pro eodem sed non ꝓpositiones cōtradictorias. nec vllam implicat contradictionem. P.
Positionē de trinitate nō īplicare: nō pōt ꝯ pteruū euidenter ꝓbari. P. Q.
Licet per diuinam potentiā vnam rem esse tres res creatas possit sine contradictione sustineri. tamē hoc debet a fidelibus negari. R.
Aliquā positionē posse sine ꝯtradictione sustineri nō est ratio sufficiens q̄ talis positio non debeat negari. R.
Omnis illa positio debet ab oībus negari cui⁹ oppositū circūscripta fide apparet euidens in lumine naturali. R.
Item in principio sententiarum. F.

Non sunt digni vocari philosophi qui
vnā speciem vel genus vnū dicunt esse
plura indiuidua realiter ⁊c̄.cū hoc dif-
ficilius possit saluari ꝙ̄ articulus de tri
nitate.R.
Arguit̄ ꝙ positio ꝺ trinitate īplicet.S
Nomen deus quādoq̄ȝ supponit ꝓ na-
tura quādoq̄ȝ pro supposito.T.
Deus generat deū.conceditur.V.
Deus non generat deum pōt sine peri-
culo concedi ſm auctorem.V.
Omnis deus generat deū negatur. V.
Deus generat ⁊ ideȝ deus non generat
negatur.V.
Aliquid sustineri probabiliter sine con
tradictione quid est.X.
Nō nun⁹ difficile est sustinere ſm Sco
tum eandē humanitatē esse plures ho
mines ꝙ̄ articulū de trinitate.X
De hoc in principio secūdi sniarum.F.
Periculosum est imperitos de trinita-
te aliquid determinare.Cōmendat̄ stu
dium ibidem de trinitate.X.
Utrum positio de trinitate posset susti
neri sine forme sillogistice ⁊ alteri⁹ bo-
ne consequentie negatione.Y.
Ponunt̄ plures consequētie q̄ frequē-
ter negantur ⁊ tamen vident̄ formales
que vere sunt ꝑalogismi ⁊ sophistici.Y
Dat̄ ergo modus rn̄dendi ad oīs.Z.
Quid requiritur ad bonum sillogismū
expositorium.Z.
Terminus essentialis nunꝙ̄ potest eē
mediuȝ in sillogismo expositorio quia
semper significat plura.Z.
Nullus sillogism⁹ expositorius est ꝯn̄a
formalis quia nō tenet in diuinis.⁊ sic
catholicus euȝ negat in diuinis sic phi
losophus posset eum negare in creatu-
ris si vna res esset tres res.Z.
Quomodo excusari debent sillogismi
in diuinis ex terminis cōmunib⁹ com-
positi.AA.BB.CC.DD.EE.FF.
Regl̄a omniū sillogismoꝝ ex terminis
cōibus est dici de oī ⁊ dici ꝺ nullo.AA.
Quid est dici de oī ⁊ dici de nullo.AA
Quomodo sillogismi regulantur illis
principÿs.AA.
Quid est propositio sufficienter ⁊ sim-
pliciter vniuersalis.CC.
Que sunt signa sufficiēter distributiua
in diuinis ⁊ in creaturis.CC.
Omne generans est essentia diuina po
test dupliciter exponi.FF.
Imaginari accipitur dupliciter.HH.
Quomodo trinitas potest imaginari ⁊
quomodo non.HH.

Questio sexta

Utrum aliqua distīctio sit in deo conce
denda alia a distinctione reali trium ꝑ
sonarum in vna essentia.A.
Distinctio q̄drup̄lex pōt imaginari.B.
Que ex illis repiunt̄ ī diuīs ⁊ q̄ nō. B.
Essentia idemptificatur realiter omni-
bus que sunt in diuinis.B.
Auctor videt̄ negare distīctionē forma
leȝ in diuinis.Uñ ⁊ ad hoīem arguit ꝯ
Ockā ponentē eā sȝ statī suā retractat
opinionē ꝯcordādo cū Ockā.C.D.
distinctio formalis non est nisi ratione
distinctionis realis.quō intelligit̄.F.
Distīctio formal̄ nō repit̄ ī creatur.F.
Doctrina siue regula quādo de aliqui-
bus p̄dicari posset distigui formalit̄.F.
Persone non distinguūtur inter se for-
maliter sed realiter.F.
Paternitas est in p̄re an possit ꝯcedi.F
Distinctio formalis nō est distinctio for
marū seu formalitatū.Nec sequit̄ disti
guunt̄ formaliter ergo nō sunt ideȝ.H.
Oīs formalitas est realitas ē falsa. H.
Essentia non est formaliter relatio quā
valet.H.

Articulus secundus

Utrum in deo sit aliqua distinctio inter
essentiā et perfectiōes attributales. I.
Perfectio attributalis multipl̄r accipi
tur ⁊ ſm hoc duplicit̄ respōdet̄.I.
Quid est attributū diuinū.Et q̄d rō at
tributalis.Et q̄d ꝑfectio attributal̄.I.
Attributa diuina quō distinguunt̄. I.
Attributa diuina ꝓ q̄b⁹ supponunt.I.
Differunt perfectio simpliciter ⁊ deno-
minatio perfectionis simpliciter.K.
Ut termin⁹ sit determinatio perfectio-
nis simpliciter quid requiritur.K.
Ad quē sensū ꝯcedit̄ ꝙ ītellect⁹ diuin⁹
⁊ volūtas diuina distinguunt̄ rōne. L.
Deitas ⁊ intellectus diuin⁹ siue volun-

tas non sunt distincte formalitates. L.
Deitas et intellectus diuinus siue volūtas sunt oībus modis idē. sic deitas oībus modis est eadē sibyipi. nec distinguunt formaliter contra Scotū. M.
De omnibus distinctis possunt contradictoria verificari. M.
Omnia contradictoria equalez habēt repugnātiam. M.
Quare cōceditur distinctio formalis inter essentiā et psonā et nō inter intellectū et essentiā siue voluntatem et essentiā. O.
Distinctio emanationū diuinarū psupponit distinctionem pncipiorum elicitiuorum quomodo intelligitur. Q.
Ad quem sensum cōceditur q filius producatur per modū intellectus et spūssanctus per modū voluntatis. Q.
Ad quē sensum pceditur q filius pducitur naturaliter et spūssanctus libere. R.
Aliquid per se cōuenire intellectui diuino intelligitur dupliciter. R.
Deus intelligit intellectu et nō per volūtatem et ecōtra. quō intelligitur. R.
Sicut deus intelligit p intellectum ita intelligit per voluntatem. R.
Deus intelligit naturaliter et libere vult. R
Deus intelligit mala conceditur. sz nō illa deus vult mala. S.
Idem omnibus modis indistinctū pōt producere diuersa. S.
Ex distinctiōe pductorum nō sequitur distinctio realis nec formalis in deo. S.
Intellectus et voluntas licet supponūt pro eodē tamē cōnotāt diuersa in creaturis ideo non sunt synonima. S.
Deus intelligens non est oratio nugatoria et sic de alijs. S.

Articulus tertius

Utruz in deo sit aliqua distinctio inter essentiā et ideā siue rōnes causales. T.
Idea quid est descriptiue. T.
Cōmēdatur Ockā q plurimū in hac materia. ad quē etiā auctor se remittit. T
Idea creature est ipsamet creatura. U
Idee ponuntur in artifice creato et increato. U.
Que est necessitas ponendi ideas. X.
Quō cōceditur in deo esse plures ideas. Rūdetur p tres notabiles positiōes. Y
Omniuz rerum pducibilium distincte sunt idee. Z.
Idee sunt singlariū nō vniuersaliū. Z
Idee creaturarū non sunt in deo realiter sed tantum obiectiue. AA.

Idee sunt:
- Eterne quō intelligitur.
- Immutabiles
- Infatigabiles
- Nec oriuntur. AA. BB.
- Nec intereunt.
- Res principales
- Uere sunt

Utrum res vocatur idea quando eam deus actualiter producit. CC.
Quō aīa fit btā visione ideaz. CC.
Utrū anima sancta et non sancta equaliter intueantur ideas. CC.
Utrū idē pt eē exēplar et cā suippius. DD

Questio septima

Utrū cōcedendū sit a catholicis vnam rez generare et aliā generari in diuinis.

Articulus primus

Utrum in diuinis essentia generet aut generetur. B.
Essentia in diuinis nec generat nec generatur sed bene in creaturis. B.
Essentia nō est subiectū vel q̄si subiectū gnationis diuine. C. nec q̄si materia. C
Filius est de suba pris sibi psubstātialis et nō vt de materia vel q̄si materia. C.
Diuina essentia non est terminus formalis diuine generationis. D.
Quid ē terminus formalis gnatiōis. D.
Idē qūqz ē terminus formalis et totalis. D
Persona diuina est terminus originatus et terminus formalis pductiōis i diuīs. D
Relatio ē terminus formalis gnatiōis. E.
Actiones sunt suppositorum nō inueniuntur in philosopho et quō debet exponi. F.
Forma per se agit. compositum vero p accidens. F.
Essentia est generans. F.
Essentiā habere totū esse priuz p prius origine q sit in filio quō intelligitur. G.
Aliquid cōmunicari alteri p pductionem intelligitur dupliciter. G.
Quomodo esse nō cōmunicatur filio. G.
Pater genuit filium natura. voluntate

intellectu. qualꝫ sunt cōcedende. H.

Articulus secundus

Utrum in diuinis sit vera generandi potentia. J.

In diuinis est generādi potentia sed illa nō est diuīa eēntia sʒ ꝑsona. J. K. L.

Potentia ⁊ principiū generandi sumūtur dupliciter scʒ quo ⁊ quod. K.

De principio elicitiuo plura ponit contra Ockam sed minꝰ sufficiēter ponēs ꝙ ipm̄ debeat realiter distingui a ꝓducto. ideo persona siue ꝓprietas personalis que est omnibus modis idēʒ persone est principium elicitiuum. L.

Potentia generandi non potest cōmunicari filio. L.

Sicut nō conceditur ꝙ pater est in patre sic nec concedendum est ꝙ potentia generandi actiue sit in patre sed in filio. quia esse in alio connotat distinctionem. M.

Potentia generandi est in patre ⁊ non in filio. id est pater nō est filius. M.

Perfectio simpl'r dupl'r accipit'. M.

Uerum aliqua perfectio sit in patre q̄ non est in filio. M.

Articulus tertius.

Utrū in diuinis sit gn̄tio ꝓprie dcā. O.

In diuinis est generatio proprie dicta.

Itē gn̄atio eterna sʒ nō successiua. O.

Assignantur multi termini ⁊ eoꝝ multiplex connotatū ⁊ qui sint ponendi in diuinis ⁊ qui non. P.

Generatio est productio de non esse ad esse. non est vniuersaliter vera. P.

Generatio equiuoce dicit' de generatione eterna ⁊ temporali in creaturis. P.

Mutatio est genus ad generationeʒ in creaturis tantum. P.

Mutatio dupliciter accipitur. Q.

Quomodo deus est immutabilis. Q.

Utrum solus deꝰ sit immutabilis. Q.

In diuinis est generatio continua sed non successiua nec subita nec instantanea temporalis. R.

Instans eternitatis est deus eternꝰ. R

Quare deus pater dicitur instans eternitatis. R.

Utrū pat' possit ꝯcedi prior filio aliqua prioritate alia a ꝑoritate durationis. S

Modus loquendi Scoti de prioritate in diuinis per signa ⁊ instantia nature ⁊ originis est simpliciter falsus ⁊ nimis abusiuus. S.

Diuersi sunt modi prioritatis. ⁊ posterioritatis. T.

De comparatione predictorū modorū ponuntur regule quattuor. U.

Quomodo concedendū sit ꝙ pater est prior origine filio. U.

Qui modi prioritatis reperiātur in diuinis et qui non. X.

Que in diuinis possunt concedi priora alijs ⁊ quomodo prioritatis. Y.

Questio octaua

Utrū spiritussanctus procedit a patre ⁊ filio tanꝙ ab vno principio.

Articulus primus.

Utrum concedendum sit ꝙ spiritussanctus procedit a patre ⁊ filio. A.

Spiritussanctus procedit a patre eternaliter ⁊ vniformiter. B.

Pater ⁊ filius spirant vniformiter. duplicem habet sensum. B.

An debeat cōcedi ꝙ pater spirat spm̄ sanctū prius origine ꝙ̄ spiret filius. B

Si spiritussanctus non procederet a filio nō distingueretur ab eo realiter. B.

Quis sit sensus cōclusionis ibidē.

Si spiritussanctꝰ non ꝓcederet a filio distingueretur ab eo pōt ꝯcedi. B.

De constitutione ⁊ distinctiōe personarum plures breuissime recitat opiniones quas remittit ad Ockam.

Improbat dicentes personas constitui ⁊ distingui ꝑ relationes originis. C. D.

Paternitas non constituit' ex patre. C

Aliquid distingui ab alio intelligitur dupliciter. D.

Quomodo persone distinguūtur ⁊ per quid multum pulcre. D.

Processio spūssancti a filio non est precise ratio distinctionis eius ab eo. D.

Utruʒ ex hoc ꝙ spūssanctꝰ distinguit' a filio posset cōcludi ꝙ ꝓcedit ab eo. E.

Articulus secundus

Utrū spūssanctus ꝓcedet a patre ⁊ filio tanꝙ ab vno principio. F.

Pater et filius pducunt spūmsanctuȝ tanq̄ vnum principium. non tanq̄ duo principia. F.
Pater ⁊ filius producūt spiritūsanctuȝ non inquātum distincta pncipia, nec in quantū vnū principiū. F.
Pater ⁊ fili⁹ nō omo sūt respectu spūssancti sicut respectu effect⁹ creati vnuȝ principiū. F.
Pater et filius sunt vnuȝ principiū spirans spiritūsanctū.
Pater et filius suntvnus spirator. de illis recitat sex opiniones an debeat concedi. H. M. J. K.
Opinio ppria auctoris.
Terminus pncipiū ⁊ ly trinitas p quo et quomodo supponūt. K.
Quomodo differūt ille. Pater est principiū spirans. K.
Pater et filius sunt vnum principium spirans. K.
Sicut terminus trinitas est nomē collectiuū supponens immediate p tribus personis et pro nulla illorū. sic ly principium supponit immediate pro patre ⁊ filio et p nulla seorsum. K.

Articulus tertius

Utrū cōcedendū sit q̄ spūssancti pcessio sit generatio. L.
Passiua spūssancti pcessio nō est generatio nec spūssanct⁹ est genitus aut generabilis. L.
Passiua spūssancti pcessio et filij generatio ac ipsarum distictio nō est a nobis in via perfecte cognoscibilis sed aliquo modo solum. L.
Omne qd̄ possum⁹ aliquo mō itelligere possum⁹ aliquo mō explicare. L.
Explicatio harū duaꝝ pductionū a diuersis diuersimode assignat̄. M. N.
Ostendit auctor q̄ pcessio spūssancti ⁊ generatio filij pōt aliquo modo a nob explicari. L. M. N.
Generatio sumit̄ q̄drupl̄r. N.
Quid est generatio. N.
Quid est spiratio. N.
Licet de⁹ sit a nobis incōprehensibilis et forte quelibet creatura nihilominus dare possumus de eis diffinitionem cōuertibilem. N.
Absurduȝ est dicere q̄ credam⁹ aliquā veritatē et nō possumus dare qd̄ nominis terminorum ipsius seu descriptōeȝ conuertibilē. N.
Per qd̄ sufficienter pōt fieri explicatio differētie generatiōis a spiratiōe. O.
Quō intelligēda sunt dicta doc. q dicit q̄ spūssanct⁹ est charitas: amor: dilectio patris et filij.
Amor iocund⁹. nex⁹. mutu⁹ ⁊c. Et p q̄bus supponūt illa noīa.
Utrū illa causal̄ sit vera. pater ⁊ fili⁹. q2 diligūt se mutuo pducūt spūsctm̄. Q.
Cur pater ⁊ fili⁹ ⁊ spūssctūs se diligēdo nō pducūt quartā psonā. Q.
Utrū pater ⁊ fili⁹ diligant se spūsctō et quomodo. Q.
Diligere capitur quādoq̄ essentialiter quādoq̄ nocionaliter. Q.
Utrum pater est sapiens sapientia genita. R.
Multiplex eiusdē positiōis resolutio explicat̄ fm̄ d. petri pictauen̄. R.
Nihil in hac materia affirmandū est vel negādū sine distinctione. R.
Utrū filius et spiritussanctus est sapiētia ingenita. R.
Ingenitum sumit̄ dupl̄r. S.

Questio nona

Utrum sola persona spūssancti sit charitas infusa q̄ dicit̄ amor dei. A.

Articulus primus

Utrū charitas q̄ datur amicis dei sit psona spūssancti. B.
Processio sumit̄ quādoq̄ passiue quādoq̄ ꝯnotat creaturā aliquā in q̄ persona illa a nouo existit. B.
Processio tpalis creatio ⁊ sic d̄ alijs qd̄ libet illoꝝ significat plures scilicȝ deuȝ et creaturam. B.
Licet illa noīa pcessio temporalis ⁊ pcessio eterna pro eodē supponūt ꝯcedit̄ tn̄ q̄ vna differt ab alia. Et q̄ duplex ē spūssancti processio. B.

Differunt. Processio / Missio / Datio C

Quid est mittere et dare. C.

Super sententiis pater et filius producunt spiritum sanctum tanquam ... Albert ... generosi ... Rex

Quid est mitti et dari. C. D.
Non solum dona creata sed et increata dantur homini .s. spūssancti ꝑsona imo trinitas tota. D.
Quamuis amicis dei possit dari spiritussancti persona sine dono creato. hoc tamē nunq̄ fit. D.
Charitas increata nō datur amicis dei de virtute sermonis. E.
Chatitas q̄ formalr diligimus deū ꝛ ꝓximū nō est spūssanctus. E.
Quomō spūssanctus cum sit vbiq̄ dicitur esse in bonis tantum et iustis ꝛ non in malis. Et quomō explicatur ille modus essendi in iustis. F.
Spūssctūs duplr est in reb⁹ creatis. F.
Utrū spiritussanctus det in donis suis Et si sic in quibus. F.
Utrum spūssctūs mittatur visibilr. G.
Missio alicui⁹ persone visibilis fit dupliciter. G.
Quid est missio visibilis. Et quid significat. G.
Qñ facta est in noua vl veteri lege. G.
Quibus facta est quales fuere ille res vise super christum et apostolos. G.

Articulus secundus

Utrum charitas que dat amicis dei sit qualitas infusa menti. H.
De cōmuni lege nullus acceptat ad vitaʒ sine charitate infusa sibi inherente que dicitur charitas vel gratia. H.
Magister oppositum videtur tenuisse sed potest saluari dictum suuʒ a pio interprete. H.
Respōdetur ad auctoritates quas magister pro se adducit. H.
De potētia absoluta potest aliquis eē amicus dei nō habēdo aliquā q̄litateʒ infusam q̄ sit charitas vel gratia. J.
Esse Amicū / Carū / Acceptū deo itelligit duplr. J.
Aliquis habens qualitatem infusam q̄ dicitur charitas potest de potētia absoluta esse non amicus dei. K.
Charitas est qualitas infusa. sed tamē nulla talis qualitas est intrinsece charitas vel gratia. K.
Non est possibile hominē diligere deuʒ meritorie sine charitate infusa de lege ordinata secus de potētia absoluta. K.
Utrum ille dicatur vere mereri vitam eternam qui eam nunq̄ cōsequetur. L.
Stat aliquem esse dignum vita eterna et eam nunq̄ consequi. M.
Transitus cōtradictionis qua de nō accepto fit acceptus potest saluari sola tēporis transitione. M.
Sola acceptatio diuīa facit quē ꝑcipue dignū vita eterna. M.
Aliquis dicit amic⁹ dei vel accept⁹ deo siue carus multiplr. O.
Dilectio dei generalr ꝛ specialr. quō terminat ad res creatas aliter ꝛ alit. P.
Que requirunt ꝛ sufficiūt ad saluandū transitū de ꝯdictorio in ꝯdictoriū. Q.
Lapsus tp̄is sufficit ad verificatiōeʒ cōtradictorioꝝ qñ determiatio tp̄is cadit sub statuto. Q.
Pura priuatio charitatis ꝑcipue nō hʒ ratione culpe. R.
Utrū hō ex puris naturalibus pōt vitare peccatum. R.
Ex puris naturalib⁹ aliquē vitare peccatum intelligitur duplr. R.
Si quis decederet sine gratia ꝛ sine debito habēdi eā quo ꝑueniet. R.
Quicquid diligit vl odit deus. ꝯtingēter diligit et odit. R.
Nulli actui ex sua bonitate vel malicia intrīseca debetur vita eterna aut pena eterna. S.
Ex ordinatione dei aliquis actus iuste est meritorius vite eterne et aliquis pene eterne. S.
Nō est in libera potestate rōnalis creature q̄ actus suus bon⁹ sit meritori⁹ vite eterne vl actus eius mal⁹ sit demeritorius pene eterne. S.
Creatura ratiōalis obligat ad habere gratiā et elicere actū meritoriū hec eñ sunt sibi possibilia. S.

Articulus tertius.

Utrum aliqua forma pōt augeri vel minui. T.
Forma sumitur dupliciter. T.
Qualitas sumitur tripliciter. T.

Que propositiones sint determinate vere vel false aut ineuitabiliter et necessario vere vel false. B.C.
Que propositio dicitur immutabiliter vel mutabiliter vera vel falsa. C.
Quid est propositionem incipere esse veram. C.
Plura valde pulchra eliciuntur correlaria de propositionis veritate. D.
Ista regula propositio de preterito vera est necessaria et omnis falsa est impossibilis non est vniuersaliter vera et quomodo habet veritatem. D.
Quando contingens debet dici contingens vel quando est et quando non est. E.
Quid est contingens. E.
Ad quem sensum conceditur contingens esse indeterminatum ad esse et non esse. E.
Utrum quando res est possit non esse vel quando ipsa non est. E.
Quelibet cathegorica singularis de possibili cuius subiectum est nomen proprium vel pronomen demonstratiuum precipue si est vera in sensu diuiso est etiam vera in sensu composito. E.
Copulatiua de possibili non requirit ad eius veritatem vnam copulatiuam de inesse possibilem sed sufficit quod vtraque pars sit possibilis. E.
Aliquid esse in aliquo instanti et posse non esse in illo instanti et econuerso potest intelligi tripliciter. F.
Quomodo intelligitur dictum philosophi. omne. quod est quando est necesse est esse. G.
Cum quandoque valet si. et sic facit conditionalem. G.
Utrum preteritum possit non fuisse. H.
Uel sic vtrum sicut conceditur contingentia respectu futurorum et presentium sic etiam concedenda sit respectu preteritorum. H.
Auctor probabiliter tenet partem affirmatiuam. H.

Articulus secundus.

Utrum deus sit scientia omnium rerum existentium. K.
Recitantur opiniones philosophi et commentatoris auerois de scientia dei. K.
Probabile est ratione naturali quod deus intelligit aliud a se. sed non est euidens neque demonstrabile. K.
Deus intuitiue omnia cognoscit existentia et possibilia. K.
Quomodo deus dicitur cognoscere in essentia sua. Et quomodo in deo sicut in speculo relucent et representantur omnia. L.
Intellectus diuinus non per prius nec perfectius cognoscit suam essentiam quam creaturam. L.
Utrum deus sit prescientia omnium futurorum contingentium. M.
Futurorum contingentium quedam sunt incomplexe significabilia quedam complexe verius complexe significantia. M.
Deus est prescientia omnium rerum futurorum et omnium enunciabilium futurorum. M.
Deus est infallibilis scientia certitudinaliter et infallibiliter cognoscens omnia entia et omnia enunciabilia futura. N.
Explicatur modus huius infallibilis scientie diuine secundum Ockam reprobatis prius opinionibus Scoti et aureoli. N.
Utrum deus sit scientia omnium verorum enunciabilium. O.
Scientia dei et scire accipiuntur multipliciter. O.
Respectu quorum est scientia dei. an respectu rerum. an etiam respectu enunciabilium. O
Quomodo differunt scientia dei intuitiua et scientia visionis. O.
Deus omnium rerum possibilium et enunciabilium necessario est simplex et apprehensiua cognitio. P.
Plura inferuntur correlaria de dei scientia et cognitione. Q.
Utrum deus plura scit quam sciuit. Q.
Quomodo differunt scire et prescire. Q.

Articulus tertius

Utrum cum dei omniscientia stet contingentia futurorum. R.
Ad quem sensum dicitur aliquod futurum contingens ad vtrumlibet. R.
Scientia dei de futuris dupliciter potest accipi.
Licet cuiuslibet futuri deus sit necessario intuitio tamen nullius enunciabilis contingentis de futuro est necessario iudicium siue iudicatiua scientia. R.
Arguitur contra responsionem ad dubium. T.
Soluuntur rationes. U.
Utrum deum esse prescium. sit perfectio simpliciter deo attribuenda. X.
Utrum deus prescit futura quia futura sunt

vel vtrum ideo futura sint quia deus prescit illa. Y.
Utrum illa sit vera quia aliqua sunt futura deus p̄scit illa esse futura. Z.
Nulla ppositio causal' cuius ꝯsequens tanq̄ signū totale significat deū vel eū intelligere est vera de virtute sermonis. Z
Nō est incōueniēs aliqđ idē diuersis respectibus esse ꝯtingēs et necessariū. Z.
Deus naturaliter et nō libere est p̄sciētia futurorum. tamē nullius futuri contingentis est naturaliter aut necessario sed contingenter iudicium aut iudicatiua scientia. Z.

Questio duodecima

Utrū cum eterna p̄destinatiōe et reprobatione dei stet p̄destinatū posse damnari et reprobatū saluari. A.
Quid est predestinatio. B.
Quid est reprobatio. B.
Quis est effectus predestinationis aut reprobationis. B.
Licz creatura rōnalis a deo fuerit eternaliter reprobata vel p̄destinata nihilominus predestinata potest damnari et reprobata saluari. C.
Licz predestinatio dei sit necessaria. tamen deus non necessario sed contingēter est predestinatio. D.
Pro quo supponunt termini predestiatio et reprobatio. D.
Licz predestinatio dei sit immutabilis et deus sit immutabiliter predestinatio non tamen ineuitabiliter. D
Predestinatus non potest deleri de libro vite quomodo conceditur. E.
Utrum numerus predestinatorum posset augeri vel minui. Et an sit deo certus et determinatus. E.

Articulus secundus

Utrū predestinationis et reprobationis dei sit in p̄destinato vel reprobato aliqua rationabilis causa. F.
Aperitur intellectus questionis. F.
Nullus p̄destinatus est pter bonū vsuz li. ar. quē deus prescivit illū habiturum. G.
Nullus est predestinatus qr p̄scitus fore finaliter sine obice habituali grē. G.
Quecunq̄ deus p̄destinauit pure misericorditer et gratis p̄cise p̄destinauit. H.
Nullus est reprobatus propter malum vsum liberi arbitrij quem deus p̄sciuit illum habiturum. H.
Nullus est reprobatus quia prescitus fore finaliter cū obice gratie diuine. H.
Quecunq̄ reprobauit deus sine omni causa in ipo reprobato reprobat eū. H.
Utrum p̄destinatio includat electionez de electione dupl'r loqui possumus. I.
Agens vniuersale agit in oīe qđ non habet impedimentū quō intelligit. I.
Deus nullā crudelitatē exercet suā creaturam eternaliter damnando nec iniuste facit. I.
Cuius vult miseret et quē vult indurat quō intelligitur. I.
Obduratio dupliciter accipitur. I.
In peccatoribus precedit aliquid quo digni sūt iustificatiōe quō intelligit. I.
Auctor hic recitat opinionem Ockam qui distiguit de cā et sm hoc aliquo mō affirmatiue respōdet ad quesitū cuius opinionem ꝯmendat tanq̄ subtilem et succinctam. Subiungens nihilominus alium moduz dicendi sine assertione temeraria. K.
In quo discrepant Ockā et Gregorius in illa materia. L.
Opinio pria auctoris. M.
Uolitio dei sumitur multipliciter. M.
An predestiatio sit tantū respectu glorie vel an sit etiā respectu mediorum naturaliū et gratuitorū. M.
Predestinatio et reprobatio accipiunt dupliciter. M.
Auctor respondet sm opinionem propriam multū et fere per totuz cōcordādo cum Ockam sm aliam et aliam acceptionem predestinationis et reprobationis simil'r et volitionis dei. et sm q̄ p̄destiatio est solū respectu glorie. vel gratie et glorie simul. M.
Exponit titulus questiōis. N.
Utrū deū velle aliqd alicui possit eē cōsequēs alicuius vere causalis. Et quale erit illud an̄cedēs. N.
Iste di. tiōes quia pter et sil'es dictōes causales accipiunt dupl'r. O.
Nulla propositio causalis ppriē dicta

cuius cõsequẽs totale significat deũ ali quid velle vl' intelligere est vera. O.
Deũ velle aliquid vel intelligere potest esse cõsequens alicuius ꝓpositiõis cau salis vere. O.

Articulus tertius

Utrũ reuelatio dei de veris futuris ꝯtingentib⁹ sit possibilis intellectui creato infallibilis. P.
Verox cõtingentiũ de futuro est possibilis intellectui creato vera certa sꝫ nõ infallibilis reuelatio. P.
Reuelare accipit̃ multipl'r. P.
Certitudo accipit̃ dupl'r. Q.
Noticia infallibil'. quid est. Q.
Quõlibet vex ꝯtingẽs de futuro põt deus absoluta et determiata reuelatione intellectui creato reuelare. Q.
Reuelatio non tollit contingentiam reuelati nec facit ipsuꝫ post reuelationeꝫ necessarium. R.
Improbat̃ opinio Adã tenens ꝙ facta reuelatiõe de articulis fidei nõ põt euenire oppositum. R.
Noticia creata q̃ fuit reuelatio veri contingentis de futuro lꝫ possit nõ esse aut nõ fuisse noticia vera. tñ nõ põt nõ fuisse noticia iudiciaria siue adhesio. S.
Nulla noticia creata vel creabilis ẽ respectu futuri ꝯtĩgẽtis simpl'r infallibilis. S.
Opinio tenẽs ꝙ noticia creata sicut diuina reuelatio de futuro contingẽti est infallibilis. T. V.
Quid est algd videri siue representari in verbo. X.
Uidẽs verbũ nõ necessario videt oĩa q̃ verbũ videt. X.
Utrũ xp̃s possit fallere ⁊ falli. Y.
Itẽ infra. EE. vsqꝫ in finẽ questionis.
Utruꝫ deus possit rationali creature securitatem eterne sue beatitudinis reuelare. AA.
Beatitudo sumitur dupl'r. AA.
Quid est securitas. BB.
Respõsio ad dubiũ. BB.
Utx de⁹ possit rõnali creature eternitatẽ sue final' dãnatiõis reuelare. CC.
Utrum talis reuelatio possit fieri existẽti in charitate. CC.
Utrum deus possit existenti in charitate suũ futurũ lapsum in peccatũ mortale reuelare. CC.
Utx facta reuelatione de dãnatione futura hõ peccet per desperationẽ ⁊ p̃dat charitatem. DD.
Utruꝫ talis potest licite pro salute sua orare. DD.
Null⁹ de cõi lege põt firmiter assentire se esse dannãdũ sine peccato. CC.
Deus põt homini siue in gr̃a siue extra gr̃am ꝯstituto lapsuꝫ ĩ peccatũ sine suã eternã damnationẽ reuelare. CC.
Desperatio accipit̃ dupl'r. DD.
Utx deus possit rõnali creature falsitatẽ dicere vl' eã decipe. EE.
Recitant̃ opiniones hibernici adam et holkot. EE.
Opinio Gregorij. FF.
Dicere accipit̃ dupl'r. FF.
Dicere falsum accipit̃ dupl'r. FF.
Dicere falsum põt esse assertorie vel solum recitatiue. FF.
Assertio falsi põt fieri cũ intẽtiõe vt aliter assentiat vl' simpliciter. FF
Rñsio ad dubiũ fm Gregoriũ. FF.
Opinio auc. ꝓpria. GG. HH. II.
Isti termini decipere fallere dupliciter accipiuntur. GG.
Ponunt̃ quattuor regule sat' vtiles ad cognoscendũ veritates ꝓpositionum in hac materia currentiũ. KK.
Quid est prophetia. LL.

Questio tredecima

Utrum deus sit p̃ma cã simpliciter oĩpotẽs et vniuersal'r oĩfaciẽs. A.
Añ de⁹ dicit̃ oĩpotẽs. Et quid dicit nomen oĩpotẽs. A. B.
An omnipotentia dicat perfectionem simpliciter. B
Utrũ omne qḋ fieri nõ implicat contradictionẽ deus possit de potentia sua absoluta facere. C.
Aliquid dicit̃ possibile multipl'r. C.
Facere dicit̃ multipl'r. C.
Deum aliquid posse facere intelligit̃ vl' de potẽtia absoluta vl' ordinata quõ h̾ intelligitur. D.

de voluntate. B. De hoc supra. K. in pri cipio primi sententiarum.
Pro quo supponunt illa noia volūtas signi. volūtas bñplaciti. B.
An deus pmittat mala culpe fieri. B.
Aliquis dupliciter dicitur permittere aliquid. B.
Volūtas dei bñplaciti est duplex. s. simplicis cplacentie vel displicētie prosecutionis vel fuge. C.
Hec non est distinctio realis in deo. sed tantū terminorum. C.
Quō pceptū obligat. D.
In pcepto vel phibitiōe duo aliqñ cōcurrūt. s. pceptū vel phibitio et intentio precipiētis. D.
Voluntas bñplaciti est duplex scz añcedens et csequēs. D. E.
Quid est volūtatē dei impleri. E.
Voluntas dei signi nō sp implet. F.
Voluntas dei beneplaciti cōsequēs sp implet sed volūtas beneplaciti añs nō semper implet. F.
Voluntatē dei signi siue cōsilij impleri intelligit dupl'r. F.
Prohibitio dei nō significat deuz nolle efficaciter aliqd fieri qd phibet. F.
Voluntatē dei añcedentē impleri intelligitur dupl'r. F.

Articulus secundus

Utrū voluntas diuina sit regula cui vniuersaliter cōformare se tenetur voluntas creata. G.
De qua volūtate intelligitur ista cōformitas. G.
Voluntatē creatā se difformare volūtati bñplaciti diuie intelligit dupl'r. H.
Quid est rōnalē creaturā esse cformiez diuine volūtati. H.
Quid est rectitudo volūtatis create. H.
Quid est volūtatē creatā esse cformez volūtati diuie bñplaciti. H.
Quid est obligtas volūtatis create. H.
Voluntas creata sic tenet se cōformare voluntati diuie bñplaciti vt velit vel nolit quicqu d deus eam vult tali volūtate teneri velle. I.
An deus possit ab aliquo auferre volūtatis rectitudinē. I.
Volūtas creata nō tenet velle quicqd de⁹ vult tali voluntate. nec etiā quicqd deus vult eā velle. K.
Volūtatē creatā velle quicqd de⁹ vult intelligit dupl'r. K.
Voluntas creata nō tenet velle quicqd scit aut videt deuz tali voluntate velle K. M.
An stante reuelatione alicuius de sua damnatione liceat ei pro sua salute orare. M. O. P.
An oīe qd de⁹ vult sit lex. M.
Null⁹ viator tenet credere se perpetuo damnandum etiaz stante quacunqz reuelatione. N. O.
Quid est oratio. P.
In omni oratione viatoris includi debet circūstantia diuini bñplaciti. P. Et hoc potest fieri dupl'r ibidē.
Aliquis pōt in casu orare p aliquo qd firmiter scit se nō impetraturū nec ē talis oratio ociosa et stulta.

Articulus tertius

Utrum volūtas diuina sit pma lex a qua deriuat oīs lex creata. Q.
Qd nō deriuat et volūtate diuīa tanqz a lege prima nō est lex ppie. Q.
Utrū voluntas diuina possit creaturaz rōnalem ad ipossibile obligare. Q.
Creaturā rōnalē obligare ad impossibile intelligit multipl'r. R.
Creatura rōalis nō pōt obligari ad faciendū vel volenduz impossibile. Obligatur tñ ad habendū aliqd qd nō est in sua potestate. R.
Volūtas rōnalis nūqz tenet se cformare sue csciētie erronee imo obligat etiā se illi nō difformare sed debet illā deponere. S.
Plus est obediendū deo qz plato. S.
Utrum volūtas diuīa possit rōnalē creaturam ad qdlibet possibile obligare. T.
De⁹ nō potest rōnalē creaturam ad qdlibet possibile obligare nec qdlibet possibile sibi pcipere. T.
Deus nō potest obligare creaturā vt teneat sibi nō obedire. T.
Utrū quis odiendo deum in certo casu possit mereri. T. V.

Utrum volūtas diuīa possit rōnalē creaturā in eē pducere ꝛ ipā nō obligare. X.
Rnsio est affirmatiua. X. Y.
U. deus pōt pducere aliquā creaturā rōnalē p naturā simplr īpeccabilē. Y. Z.
Tractatur opinio Ockam et cōmendatur licꝫ auctor oppositū pbabiliter tenere videatur. Z.

Incipit collectura super tertio sentētiarū. De secundo nihil habet.

Questio vnica

Utrū melius sit anime xpi p vnionem realē verbi incarnati ꝙ per intensionaleꝫ alicuius doni creati. A.
In xpo multiplex est vnio verbi ad naturā humanā. A.

Articulus primus de vniōe ipostatica ꝛ cōicatiōe ideomatū.
Persona verbi assumpsit humanitateꝫ in suppositi vnitatē. B.
Quid est suppositū. B.
Quid est psona. B.
Omnis psona est suppositū sꝫ nō econuerso. B.
Deus pōt aliqd assumere in vnitatē suppositi et nō persone. B.
Quelibꝫ psona diuīa pōt assumere humanitatē vnā vł plures simul vł successiue in vnitatē suppositi. B.
Persona diuina pōt omnē naturā q̄ est suppositū assumere in vnitatē suppositi siue rōnalē siue irrōnalem. B.
Sola psona verbi assumpsit humanitatem licꝫ nō sola potuit assumere. B.
Licꝫ sola psona verbi incarnata ē tñ incarnationē tota trinitas opata est. B.
Quid dicit hō. C.
Quid dicit nomē humanitas. C.
Homo ē nomē suppositi humanitas nomen nature. C.
Xps nō dicit omīo vniuoce hō cū alijs hominibus. C.
Filius dei assumpsit hoīem est falsa. C
Quia psona verbi in vnitatē suppositi assumendo humanitatē fit hō idō in xpo fit ideomatū cōicatio. D
Quid est cōicatio ideomatū. D.
Quomodo predicata diuina dicuntur de homine et econuerso. D.
An ille sūt ꝯcedēde diuitas ē īcarnata.
Diuitas siue diuia natura fctā ē hō. E.
Persona verbi vnita humanitati non actuat ipsam formaliter. E.
Cui assimulat depēdētia humanitatis ad verbum. F.
Quō intelligit similitudo athanasij in symbolo. F.
Querit si natura humana nunc assumpta dimitteret a verbo an esset purus hō Et si ille hō fuit. G.
Utrū in casu pmisso hec sit vera hic est filius virginis demōstrato filio dei. H.
Utrum in casu pmisso hec sit vera h ē filius virginis demōstrato hoīe dimisso. I.
Utrum hūanitas relicta a vbo sit hō siue suppositū sine acquisitiōe vł depditōe alicuius absoluti in ipa humanitate. K.
Naturā hūmanā vniri diuine intelligitur duplr. K.
Recitat opinio Ockam ꝛ ꝯmendat. K
Unio quid dicit. ꝙ nō addit aliqd vltra extrema vnita. K.
Quot vniōes ponere oportꝫ in xpo. K.
Auc. videt negare oēꝫ respectū in creaturis q ē entitas ab absolut distīcta. K
Plures ponit casus dubitabiles insolitos multū. quos soluit. L.
Si xps assumeret tres hūanitates vtrum essent tres hoīes. M.
Si tres psone diuine assumerēt eandē humanitatem. an essent vnus homo vł tres homines. M.
Eadeꝫ natura potest assumi a tribus psonis. M.
Idē effectus potest habere duas causas totales. M.
Si xps non dimissa humanitate quam nūc assumpsit. assumeret hūanitatē sue matris vtrū ille essent vere. xps est maria. hec psona ē xps ꝛ maria. xps est vir et mulier xps genuit se. N.
Sit casus ꝙ xps genuerit petruꝫ ex femina et eū assumat vtrū ī tali casu xps sit pater petri. N.
In eodē casu si xps assumeret humanitatem pprij filij ab instāti sue ꝯceptiōis vtrum eadē psona sit pater et filius. N.
U. in certo casu idē possit se gnare. O.

Aliquis homo fuit ab eterno q̃ tamen incepit esse homo.O.
Aliquis hō nō pōt nō esse.et tamē pōt esse ꝙ nullus sit homo.O.
Nō sequit̄ de⁹ factus est hō.igit̄ hō factus est deus.O.
Deus fact⁹ est hō ergo factus est aliq̃d non valet.O.

Secundus. articulus

Utrū xp̄s habuit fidē ꝛ spem.P.
Utrū necessariū sit ponere tres virtutes theologicas in viatore.P.
Utrum fides sit prior spe et spes prior charitate.Q.
Utrū corruptis habitib⁹ supnaturalib⁹ possint habit⁹ naturales remanere.Q.
Utrū fides ꝛ spes stet cū sciētia vl̄ clara visione.R.
Utrū spes distinguatur ab aliis virtutibus theologicis.S.
Quid est obiectū spei.S.
Quomō idē pōt esse obiectū illarū triū virtutum.S.
In qua potētia ponēda est spes.T.
Quis est actus spei.T.
Cum fides ꝛ charitas inclinēt ad actuz spei quō possunt esse virtutes distincte a spe.V.
Quomō act⁹ spei distinguitur ab actibus credēdi et diligēdi.X.
Utrū sit tantū vna fides acq̄sita sicut est tantū vna spes et vna charitas.X.
Utrū sit tantū vna fides infusa respectu omniū articulorū sicut vna charitas respectu oīm diligendorū.Y.
Quō est eadem fides.fides patrū ꝛ modernorum hominū.Y.
Fides infusa nō repugnat scientie siue demonstrationi.Z.
Quot sunt articuli.tot sūt fides acquisite.Z.
Quō pōt saluari vnitas fidei respectu cōclusionū oppositarū.ꝯ.
Spei obiectum est duplex.ꝯ.

Finis tertij.

Sequitur quarti sentētiarū.Questio prima.

Utrū ex lege xp̄i recepta sit summa pfectio sacramentorū.A.

Articulus primus

Utrū sacramēta legis noue hn̄t causalitatē effectiuā respectu gr̄e.B.
Ad quē sensuz dicit̄ ꝙ sacramēta sunt effectiua gratie.B.C.
Summat̄ opinio sancti Thome q̃ oēstditur multiplr̄ irrōnabilis positio ꝛ improbatur.B.C.
Omnis positio ponēs pluralitatē sine necessitate irrationabilis est.C.
Duplr̄ aliq̃d dicit̄ causa.D.
Causa sine q̃ nō quare dicit̄ causa ꝛ vbi reperitur.D.
Quodlibet sacramētū noue legis soluz est causa gratie sine qua nō.D.
Nullū sacramentū noue leg̃ p virtutez sibi ꝓpriam aut collatā est causa dispositionis preuie ad gratiā.D.
Quō deus agit mediāte cā scd̄a.E.F.
An cā scd̄a ꝓprie sit cā.E.F.
An ad positionē cause scd̄e sequat̄ effectum esse.E.F.
Deus agēdo cū scd̄a cā plus agit q̄ cuz seipso aliq̃d ꝓducit.E.F.

Articulus secundus

Utruz posse creare simplr̄ repugnet creature.G.
Creare siue creatio accipit̄ q̄druplr̄.G
Annihilare sumit̄ q̄druplr̄.G.
Rn̄det̄ ad dubiū p tres ꝓpōnes.H.I.
De potētia naturaliter ordinata nulla creatura pōt creare id ē aliquid facere sine subiecto concurrente.I.
Creatura nō pōt annihilare
Utrū de⁹ possit creare mediāte creatura ipā creatura pure natulr̄ agēte.K.
Deū creare mediāte creatura intelligit̄ dupliciter.K.
Utrū creatura possit annihilare.L.
Quādo grā annihilatur.L.
Quō peccatū destruit gratiā et infidelitas fidem.L.
Utrum agens naturale pōt ꝓducere infinita.L.M.
Per q̃d determinat̄ agēs naturale ad ꝓducendū plus hoc q̄ illud.M.
Stat aliquid ꝓduci in subiecto ꝛ nō ex subiecto.M.
Utrum agens creatum absolute possit

aliquid facere in subiecto et non ex subiecto. M.
Sicut deus dicitur aliqd posse de potētia absoluta et non de potētia ordinata sic et creatura.
Creatura de potentia absoluta pōt creare. id est nō presupposito subiecto aliqd post non esse in esse producere et econtra annihilare. N. O. P.
Ad longum producit auctor. soluens rationes in oppositum.
Conseruatio alicuius rei est eiusdem cōtinua productio. O.
Conseruare aliquid et non ex subiecto est creare. O.
Quomodo differunt isti termini productio conseruatio. O.
Soluunt auctoritates que dicunt creaturam non posse creare. P.

Articulus tertius

Utrum sacramenta legis noue sint perfectiora sacramētis legis antique. Q.
Que est sacramenti diffinitio. Q.
Duplex ē diffinitio qd nois et qd rei. Q
Declaratio clausularum diffinitiōis sacramenti. Q.
Utrum deus possit dimittere culpā quācunque sine gratie aut cuiuscunque alterius positiui collatione. R.
Quid antiqtus conferebat circuncisio. S. T. V.
Tractantur opiniones. S
In quo sacra noue legis sunt perfectiora aliis cū vtrobique conferat gratia. T. V. X
Sacramentū capit proprie et improprie. T.
Quō soluunt auctoritates que vident negare grām a sacris antiqs. T. V
Quō sacramēta noue legis conferūt gratiam et quō sacra legis veteris. T. V.
De institutione sacramentorum. X.

Questio secunda.

Utrum baptismus xpi sit ad salutē necessarius cuilibet viatori. A.
Solutio infra. N. O.
Quid est baptismus. B.
Quid est materia baptismi. B.
Cur baptismus potius fit in aqua quam in aere. B.
Quid agendum cū puero adhuc in matris vtero fm omnes vel aliquas partes principales vel minus principales remanente. C.
Quid de puero inuoluto corio quē aq̄ tangere non potest sed corium solū. C.
Quid de puero proiecto de ponte et subito extincto. C.
An liceat puerū nō baptisa. etiā cū periculo vite percere de pōtevt baptiset. C.
Quid de puero in calato posito et cum corda misso in puteum. C.
An aq̄ ibibita spōgie sit materia ba. D
Que est forma baptismi. D.
Que sunt de necessitate forme. D.
De forme multiplici mutatione q̄ impediat et que non docetur in sex reglis. E.
In oī idyomate pōt fieri baptism⁹. E.
Quid si sacerdos moritur ante cōpletionem baptismi. E.
Quid si aliqua verba interponit. E.
Quis est minister idoneus hui⁹ sacramenti. F.
Quattuor cōditiones regrunt ex parte ministri.
An angelus pōt baptisare. F.
An beatus in celo potest baptisare. F.
An mulier potest baptisare. F.
An mulier pōt baptisare presente viro an vir pñte clerico an clericus presente presbitero an presbiter pñte epo. F.
An hereticus et infidelis pōt bapti. F.
Si mancus proferret verba et cecus ablueret an puer esset baptisatus. F.
De vnitate ablutōis et platōis vborum. F
De intentione ministri. F.
Que dz esse psona suscipiēs baptis. G.
An regrat ad baptisandū cōsensus. G.
An pueri possint rapi et inuitis parentibus baptisari. G.
Quid de stultis furiosis amentibus et insanientibus adultis. G.
Simpliciter coactus baptisari nō baptisatur. per metū aūt inductus recipit sacramentū: sed non rem sacri. G.
De ficte accedēte ad baptismū. G.
Aliquis habens puerū alicuius iudei penes se depositum vidēs eū periclitari dicit conditionaliter. Ego te baptiso etc. Si pater tuus cras consentiat. an ille sit baptisatus. I.

Duo sacerdotes super eodem puero dicũt simul. Ego te baptiso rc. vel sic ego te baptiso si nullus alius te baptiset: an puer sit baptisatus. K.
Sacerdos de pluribus sibi oblatis intendit vnum baptisare nec aduertit quod duo sibi offeruntur. nec plus intendit hunc vel illu3 baptisare. quis est baptisatus. L.
Sacerdos intendit baptisare masculũ ꝛ casu offertur sibi femina. nunquid erit baptisata. L.
Aliquis facit se sub cõditione baptisari qui tamen scit se baptisatu3. an talis peccet ꝛ sit irregularis. M.
Aliquis credens se baptisatũ ꝛ tñ non est baptisatus ordinatur in sacerdotẽ nũquid cõsecrauit absoluit rc. An fuit sacerdos Si moritur an saluabitur. an summus sacerdos xp̄us neglecta ꝑ eum suppleuit. M.

Articulus secundus

De cõmuni lege ordinata cuilibet viatori est ad salutem necessarius baptismus xp̄i. N.
Baptismus est triplex. N.
Utrũ iam iustificati teneantur ad baptismũ. N. O.
Non baptisatus et martyrisatus si resurget tenetur ad baptismum. O.
Utrũ btã virgo ꝛ apl'i fuerit baptisati O
An sola fides sufficiat ad salutẽ. O.
An fides perentum sufficit ad salutem paruulorum. P.
An paruuli ab herode occisi non circũcisi saluabantur. P.
An impotentia ꝛ ignorantia infantum eos excusat ab obseruantia precepti de habendo baptismo. P.
Utrum per baptismi institutionẽ euacuata fuerit circũcisio. Q.
De tempore institutionis baptismi. Q
Qñ incipit baptismi obligatio. R.
Institutio baptismi ꝑcessit promulgationem. ꝓmulgatio obligationem. R.
Congruum fuit promulgationẽ baptismi primo fieri per modum consilij. deinde per modum precepti. R.
De euacuatione circũcisionis. S.
Qñ circũcisio fuit vtilis. quando necessaria. quando vtilis ꝛ nõ necessaria. qñ mortifera ꝛ letalis. S.
De facto petri si errauerit reprehẽsus a paulo gala. 2. T.
An baptisati a iohanne erant rebaptisandi. U.

Questio tertia

Utrum omnes suscipientes baptismu3 equaliter recipiãt baptismi effectũ. A.

Articulus primus

Utrũ in baptismo caracter iprimatur. B.
Quid est caracter. B.
De caracteris conditione. B.
De impressione caracteris. C.
Quid cogit caracterem ponere. C.
In qua potentia ponitur caracter. C.
Caracter est forma absoluta non relatiua. C.
An i diuersis sacris sit idẽ caracter. C.

Articulus secundus

Utrum in baptismo grã infundatur similiter et cetere virtutes theologice spes ꝛ fides. D.
Cuilibet rite suscipienti baptismum infunditur gratia ac virtutes theologice alie ſm morales. D. E.
Utrum charitas sine certis virtutibus theologicis possit infũdi i baptismo. E
Quare virtutes theologice infunduntur in baptismo ipsis paruulis cũ nondu3 pñt exercere actus illorum habituum. F.

Articulus tertius

Utru3 in baptismo omnis culpa dimittatur. G.
Gratia ꝛ culpa nõ sunt proprie Ɖria. G
Non põt probari naturali ratione oẽm culpam in baptismo dimitti. H.
Utrum culpa originalis in adulto posset dimitti in baptismo sine culpa actuali. H.
An rite suscipienti baptismum omnis pena dimittatur. J.
Quare baptismus non iteratur. K.
Non omnes suscipientes baptismum equaliter recipiunt omne3 baptismi effectum. quia licet caracterem omnes recipiant sed non gratiam. et illam diffe-

renter. L.

Peccatum veniale nullo modo prohibet gratiam infundi. L.

Stat vnum puerum in baptismo maiorem gratiã alio recipere propter deuotionem parentum ministri ⁊c. sed non virtute baptismi. M.

Utrum de lege ordinata gratia vnius adulti possit esse equalis vel minor ꝙ̃ gratia baptismalis vnius paruuli. O.

Stat adultũ cathecuminũ ante baptismũ mereri tantam gratiam quanta cõfertur paruulo in baptismo. O.

An gratia baptismi ⁊ gratia meriti paruulis sint comparabiles. O.

Questio quarta.

Utrum sacramentũ confirmationis sit sacramentum no. le. A. E.

Confirmatio quid est. B.

De materia huius sacramenti et eius forma ac ministro et suscipiente. B. D.

De effectu huius sacramenti. B.

De differentia effectuum huius sacramenti ab alijs. ⁊ si conferat gratiam. D

De institutione hui⁹ sacramẽti. E. F. H

Quare hoc sacramentũ dicitur manuũ impositio. F.

Quibus contulit christus hoc sacramẽtum. an paruulis aut adultis. et quando. H.

Utrum hoc sacramentum sit necessariũ ad salutem. H.

Utrum hoc sacramentũ sit iterabile. H

Que sit pena iterantium hoc sacramẽtum. J.

Questio quinta.

Utrum idem corpus christi localiter sit in celo ⁊ realiter in eucharistie sacramẽto. A.

Quid est eucharistia. B.

De materia huius sacramenti. B.

De forma huius sacramenti. B.

Que sit precisa forma consecrationis panis ⁊ vini. B.

De verbis precedentibus ⁊ sequentib⁹ consecrationem ad quid ꝓferuntur. B

Quis est minister hui⁹ sacramenti. C.

Ut creatura sacramentũ eucharistie cõficiat. tres requiruntur conditiones. C

Ad rite conficiendum hoc sacramentũ aliqua requiruntur ex parte sacramenti aliqua ex parte ministri. Ex parte ministri plura requiruntur.

Quis est suscipiens hoc sacramentũ D

Sacramentum eucharistie potest sumi quadrupliciter. D.

De effectibus eucharistie. E.

De differentia ⁊ excellẽtia huius sacramenti super alia. F.

An panis azimus vel fermentatus vel vterꝫ sit materia hui⁹ sacramenti. G.

An christus confecit in azimo vel fermentato. G.

An liceat conficere in azimo ⁊ fermentato. G.

Utrum apponere aquam sit de necessitate sacramenti.

Quando christus hoc sacramentũ instituit aut quando primo consecrauit. H.

Quid demõstrat per ly hoc in illa ꝓpositione hoc est corp⁹ meũ ⁊ quid significat. H.

Utrũ minister conficiẽs in peccato mortali vel sine confessione de mortali. peccet mortaliter. J.

Utrum minister obligatus duabus personis cuilibet sub hac forma. dicam pro te vnã missaꝫ possit satiffacere pvnã. K

Sacerdotem ꝑncipaliter celebrare pro anima alicui⁹ intelligitᷣ dupliciter. K.

Utrum missa celebrata pro plurib⁹ generaliter tantũ valeat vnicuiꝫ ac si pro quolibet eoꝝ celebraretur. L.

Opus aliqḋ factũ in ecclesia ꝑ aliquo intelligitur valere dupliciter. L.

Utrum hoc sacramentum tantũ debet sumi a ieiunis. M.

Quid si sacerdos ex negligentia sumit aquam pro vino. M.

Utrum a quolibet debet sumi sub vtraꝫ specie. M.

Utruꝫ de necessitate salutis sit sumere sacramentum sanguinis. N.

Utrum corpus christi sit in sacramento adorandum simpliciter ⁊ absolute vel sub conditione. O.

Articulus secundus

Utrum idem corpus xp̄i localiter sit in

celo et realiter in eucharistie sacro. P.
Corp⁹ multipliciter accipitur scꝫ de substantia quātitate et qualitate. P.
Secundū illam acceptionem auc. infert plura corpora de habitudine alia et alia corporis xpi. Q.
Si aliquis in triduo cōsecrasset ibi fuisset corpus de genere q̄litatis et nō quātitatis vel substantie. Q.
Licet idē corp⁹ xpi sit realiter in sacro et localiter in celo tn̄ in sacro solū est diffinitiue et in celo circunscriptiue. R.S. hec cōclusio impugnatur. Z. vide solutionem. AA. BB. CC. DD. EE.
Aliqd esse diffinitiue in loco qd est. R.
Aliquid esse in loco circunscriptiue qd est. R.
Ockam lecturam sententiarum condidit oxonie. R.
Fecit et repertorium. RR.
Quō idē corpus numero pōt ſm se totum esse in diuersis locis. S. hoc dictuꝫ multipliciter impugnatur et adducuntur multa inconueniētia. Z. quoꝝ solutionē vide ibi. BB. CC. DD. EE.
Quō mlte partes eiusdē corporis possunt esse in eodem loco simul. S.
Licet corpus xpi q̄tum in celo sit in sacramēto. tn̄ non est in sacro q̄tum. T.
Licet corpus xpi q̄tum et corporea xpi quātitas sit in celo et in sacro tn̄ non est corpus xpi q̄tum aut corporea q̄titas in sacramēto. R. hec cōclusio impugnatur. FF. Soluuntur rationes. GG. FF. HH. II.
Opinio venerabilis inceptoris que ponit q̄ q̄titas idemptificatur rei quante magis consonat positioni fidei opinio Scoti opposita. V.
Nulla res est essentialiter seu de ratiōe sua extrinseca quātitas continua. V.
Auctor sumit nomē q̄tum generaliter pro q̄titate discreta. et ideo ponit aliq̄s ꝓpositiones que videnť repugnare verbaliter positioni Ockā sed in nullo penitus discordāt attēdendo qd nominis terminoꝝ q̄tum et quātitas. X.
Licet corpus xpi habeat in celo ordinē partiū in toto et ordinē partium in loco sed nullo modo talē ordinē habet in sacramento. Y. hanc improbat adā. KK
Auc. vero tenet oppositū. LL.
Corpus christi existens in sacramento non est ibi situaliter. Y.
Possibilis est ordo partium in toto absq̄ ordine partium in loco sed non habꝫ locum in sacramento. Y.
In sacramento stat organica partiū distinctio et per ꝯn̄s partium perfectionalis ordo et nulla confusio. Y.
Auc. arguit ꝯtra p̄dicta inducēdo multa incōuenientia. Z. q̄ soluit. AA.
Quō corp⁹ xpi existēs in celo et manēs ibidē incipit esse in sacro an moueatur localiter de celo per mediū. AA.
Aliquid moueri localiter potest tripliciter imaginari. AA.
Sicut corp⁹ xpi est in diuersis locis diffinitiue ita posset esse in diuersis locis circunscriptiue. BB.
Contraria simul loco et tempore inesse idem subiecto ſm se totum est possibile per diuinam potentiam. BB.
Que est diffinitio cōtrarioꝝ. BB.
Impossibile est p̄uatiue aut ꝯ̄dictorie opposita verificari de eodem. BB.
An motum et quiescens sunt ibi priuatiue oppositi. BB.
In codeꝫ possunt esse simul actus adulterij et actus peccati pro codeꝫ tempe et non eñ repugnat vt actus sunt sed nō sequitur q̄ ideo ideꝫ peccet mortaliter et mereatur vitam eternam simul tp̄e in eodem siue diuersis locis. CC.
Aliquis existēs rome simul tempe potest esse Parisius nec dubitet se esse cōstitutus rome. DD.
Stat aliquē esse vbiq̄ de potētia dei. et apparere mille hoīes vincere in bello mille homines hic saltare alibi comedere etc. DD.
Licet eēvbiq̄ soli deo de facto ꝯueniat tn̄ nō est ꝓpriū dei q2 pōt ei nō conuenire patet ante creationem mūdi. DD.
Quomodo saluatur transitus cum de extenso fit non extensū et econuerso aut cuꝫ aliquid existens circunscriptiue in loco fit diffinitiue in loco. EE.
De extenso fieri non extensum et econuerso intelligitur multipliciter. EE.

Quantũ continuũ vel quãtitas ꝯtinua quid est an substãtia vel accidens. FF.

Omnis res ꝓprie vna habens partem distantẽ a parte est quãta continua per suas partes essentiales vel integrales ⁊ non per accidens inherens distinctuȝ realiter a substantia ⁊ qualitate qͦ dicatur quantitas. FF.

Omnis quãtitas cõtinua est substãtia vel qualitas habens partem ab alia pꝫte distantem ⁊ econuerso. HH.

Quantitas ꝯtinua est extensio siue extra positio vel distantia partium faciẽtium vnum totum. HH.

Ad extra positionẽm siue extensioneȝ partium nõ requirit̃ nisi ille partes distantes ⁊ cause eaꝝ essentiales intrinsece si habẽt ⁊ cause extrĩsece puta faciẽtes ⁊ finis nec requiritur aliqua quãtitas superaddita. HH.

Licet isti termini substãtia q̃litas quãtitas ꝓ eodẽ supponũt ꝑ hoc tñ nõ ꝯfũdunt̃ nec diminuũtur p̃dicamẽta. HH.

Ockã cõmẽdat̃ in elegãti tractatu suo quẽ edidit de venerabili eucharistie sacramẽto vbi oĩs illa materia per auctorem collecta late tractat̃ a capitulo. 12. vsq; in finem. HH.

Improbatur multipliciter illa ꝓpositio implicans. q̃cunq; aliqua sunt idẽ realiter vbicũq; est vnũ ibi ẽ ⁊ reliquũ. HH

Quãtitas est accidens. ad quẽ sensum concedit̃. non obstante ꝙ aliq̃ q̃ãtitas idẽptificat̃ substantie quãte. HH.

Nomen accidẽs triplicit̃ accipitur fm Ockã ⁊ Anſ in monologion. ⁊ per hãc distinctioneȝ multe saluantur ꝓpositiones que pluribꝰ vident̃ absurde. HH.

An plura corpora naturaliter possunt esse simul. II.

Corpus capitur dupliciter. II.

De penetratione dimensionum quõ cõceditur ⁊ quomodo non. II.

Quare aliqbꝰ dimensionibꝰ repugnat esse simul. aliȷs vero nõ repugnat. II.

Adam tenet ꝙ corpus xp̃i in sacramento habet ordinem partium in toto absq; ordine ꝑtiũ in loco. Et sic corpus xp̃i est q̃tum ꝯtinuũ in sacr̃o. sȝ non extensum qꝛ extensio cõnotat vltra q̃tuȝ vel quantitas cõtinua partes situaliter distare. licet nõ sit accidẽs. KK.

Huiꝰ oppositũ tenet auctor cõcordãdo cum Ockam. LL. Et supra. Y.

In sacramẽto caput xp̃i nõ magis vnitur corpi aut cõtinuat̃ collo q̃ pedibus vel digito contra Adam. LL.

Sicut q̃libet ꝑs charitatis in aĩa vnit̃ cũ q̃libet. ita q̃libet ꝑs substãtie corꝑis xp̃i vel albedinis eiꝰ in sacramento vnitur cũ q̃libet nõ tñ equaliter. LL.

Nec substãtia corꝑis xp̃i nec corꝑea eiꝰ q̃litas est q̃tuȝ continuũ in eucharistia plus q̃ charitas in anima. LL.

Quicquid est q̃tũ ꝯtinuũ est extensum nec põt imaginari cõtinuitas sine extẽsione. LL.

Quicquid habet ordinẽ partiũ in toto habet ordinem siue positionẽ in loco si totũ sit ĩ loco ideo nec corpꝰ xp̃i nec aliq̃d eiꝰ habet in sacr̃o positionẽ partiuȝ in toto absq; ordine partiũ in loco. LL

Articulus tertius.

Utrum omnis actio ⁊ passio ⁊ om̃e accidens qͦ inest corpi xp̃i existenti in celo possit eidẽ inesse existẽti in eucharistie sacr̃o. MM. Solutio datur. RR. concordatur cũ Ockã in repertorio. 4. q. 7 vbi euȝ sequitur auc. in hac materia.

Actio ⁊ passio sumũt̃ multiplr̃. MM.

Questio intelligitur de posse naturali. MM.

Non est incõueniẽs idẽ agere in seip̃m tam actiõe sp̃uali q̃ corꝑali. MM

Utrũ xp̃s in sacr̃o posset habere omnẽ actionem ⁊ passionẽ determinatam ad formã absolutã inherentẽ posso cuiꝰ p̃ncipium est natura corporalis. MM.

Recitatis opinionibꝰ duabꝰ quarũ vna est scoti ⁊ eis improbatis. MM.

Respondet auc. affirmatiue. NN.

Corpus xp̃i põt in hostia videri oculo corꝑali exñte extra hostiam. NN.

Corpus xp̃i põt in hostia calefacere hostiam ⁊ calefieri ab ea. NN.

Utrum xp̃s in sacramento posset habebere omnem actionem ⁊ passionem terminatam ad vbi cuius principiũ est natura corporalis. OO.

Recitatis opinionib9 rñdet ad dubiuz φ corp9 xpi potest moueri localiter in sacramento a creatura mouente et non solum a deo. OO. PP.
Anima xpi nõ põt corpus suũ in sacramento mouere localiter organice. PP
Quid est potentia organica ⁊ potentia non organica. PP.
Quid est mouere organice ⁊ non organice. QQ.
Nota hostia anima ĩtellectiua xpi mediante volũtate mouet corpus xpi sub hostia vna cum volũtate diuina. QQ.
Si anima xpi suspenderet actũ voluntatis sue ꝯ motu corporis tũc moueret corpus xpi a solo deo ⁊ non a sacerdote hostiam mouẽte. QQ.
An anima xpi potest corpus suũ separare ab hostia ita φ nõ moueat ad motum hostie. QQ.
Utrũ christus in sacramento posset habere omnem actionem ⁊ passionem ad formam absolutam et ad vbi terminatam cuius principium est natura pure specialis. RR.
Utrũ quicquid corpus agit vel patitur vbi est quãtitatiua necessario agat ⁊ patiatur vbi nõ est quãtitatiue. SS.
Utrum quicquid cõuenit corpori replicato ad diuersa vbi conuenit ei vbicun φ est. SS.
Quomodo corp9 christi sub hostia põt videri oculo corporali. cum non posset pars a parte discerni. TT.
Quomodo excusantur ille locutiones. hodie vidi corpus xpi. VV.
Utrum christus potest seipsum videre in hostia sicut si eẽt in diuersis locis circunscriptiue. VV.
An oporteat vt quis distet a se localiẽ cum vult se videre. VV.
Locus est equalis locato circunscriptiue existenti in loco non diffinitiue.

Questio sexta.

Utrum pane in corpus xpi transsubstãtiato accidentia eius remaneãt sine subiecto. A.
Quid ẽ trãssubstãtiatio ꝑm Scotũ. B.
Quid est trãssubstãtiatio ꝑm auc. D.
Aliquid dicitur transsubstãtiari vel cõuerti in aliud dupliciter. D.
Utrum panis transsubstantietur in corpus xpi. E. F.
Utrum transsubstãtiatio sit aliqua mutatio ⁊ ad quid terminatur. G.
Utruz transsubstantiatio possit esse alicuius substantie remanentis in esse reali in aliam preexistentem. H.
Utrum oportet substantiam in quã fit transmutatio mutare locum. J.
Esse in loco siue circũscriptiue siue diffinitiue accidit transsubstantiationi. J.
An panis de facto annihiletur. K.

Articulus tertius

Utrum accidentia panis maneant in subiecto recipientis pluribus opinionibus ⁊ improbatis eisdem. J.
Respondet auc. K.
Termin9 accidẽs sumitur dupliciẽ. K.
Utrum accidens separatum potest esse principium generandi substantiam. L.
Utrũ accidens separatũ potest esse principium corrũpendi substantiam. L.
Utrum posset transmutari ad quantitatem. M.
Utrum ad substantiam. N.
Utrum accidentia in sacramento possunt corrumpi ab agente creato. N.
Utrum ex illis posset substantia generari a deo. N.
Utrum posset transmutari ad qualitatem. O.
Utrũ illa accidentia possint nutrire. P

Finis questionum librorum sentẽtiarũ vna cum principijs eorũdem

Recommendatio sacre

scripture ostendens φ xpus edificauit ecclesiam suam super sacram scripturam tanφ super firmam petram per totum.

Principiũ biblie in marcũ

Recommendatio theologie per modũ collationis per totum.

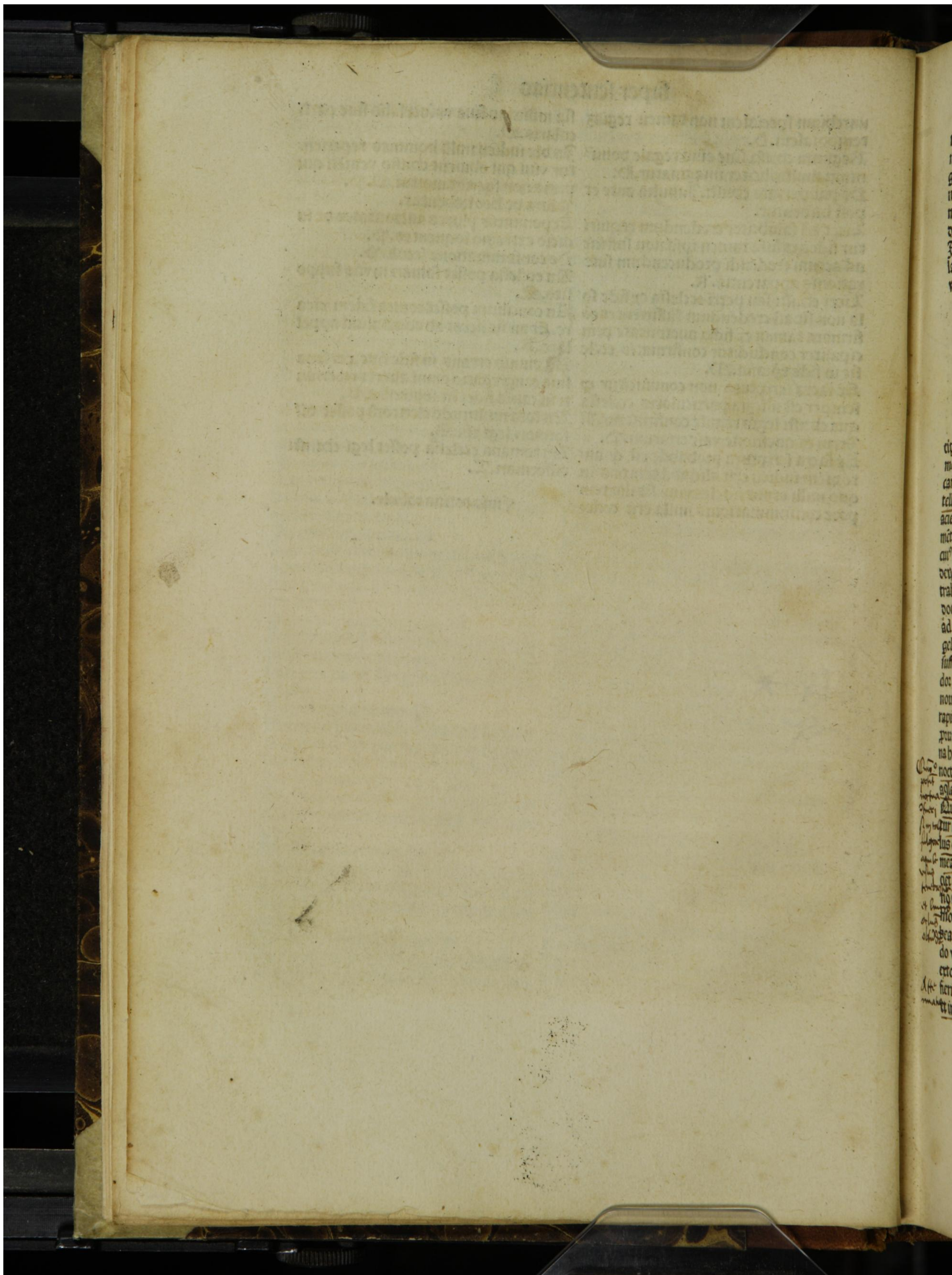
Questio in vesperijs de-

terminata per eundem dñm petrũ ꝛc.
Utrum petri ecclesia lege reguletur.A
Responsio ad dubium in fine questionis.R.
Magna huius questionis pars habetur supra in principio primi sententiarum.fere per totum.
Lex multipliciter accipitur.B.
Sicut voluntas diuina est simpliciter prima causa in genere cause efficientis sic ipsa est lex simpliciter prima in genere legis obligantis.B.
Sicut nulla causa secunda potest agere prima causa non agente sic nulla lex potest obligare ipsa non obligante.B.
Lex diuina multipliciter accipitur.C.
Lex christi accipitur multipliciter.D.
Quomodo lex seu regula est rationali creature pro statu vie perfectissima lex creata.D.
In principio primo.O.
Lex naturalis vel humana vel etiã lex diuina mosaica viatori non est lex perfectissima creata.E.
In principio primo.O.
Lex christi vocalis mentalis vel scripta apprehensiua vel adhesiua si non sit ex fide infusa nõ est viatori perfectissima lex creata.E.
Item in principio primo.O.
Lex christi sola seu doctrina id est fidei infuse habitus vel actus quem viator habet de ea.est sibi ꝑfectissima lex creata.E.
In principio primo.O.
Sicut virtus iusticie solum est in mente et non in scripto vel in voce.sic in ipsa est ꝓprie lex seu regula iuste vite.F
Item in principio primo.P.
Sicut vox audibilis non est lex proprie sic nec scriptura legibilis sed solũ equiuoce.F
In principio primo.P.
Sicut ad lex legis christi habitualez fidez omnis viator obligatur.Sic ab ei⁹ actuali fide nullus adultus capax excusatur.F.
Item in principio primo.P.
Ecclesia valde mltis modis accipit.H
Ecclesia militans accipitur plurib⁹ modis.H.
Quid est ecclesia militans.H.
Ecclesia Petri dupliciter sumitur.I.
Petrus apostolus ex institutione christi primatum habuit vniuersalis ecclesie ac episcopatuz tenuit romane ecclesie.I.L.
Petrus apostolus prius tempore summus pontifex fuit ꝙ episcopus romane ecclesie.I.L.
In petro ꝛ alijs apostolis fuit potestas ordinis et potestas regiminis ligandi et soluendi et subiectos salubriter ordinandi.L.
In petro et ceteris apostolis fuit equalis potestaz ordinis sed nõ equalis potestas regiminis.L.
Pontificatus summus et pontificatus romanus sunt pontificatus distincti et possent separari et tunc ecclesia romana nõ esset caput omniũ ecclesiarũ.M.
Aliquid regulari lege intelligitur dupliciter.N.
Legi conformari vel difformari intelligitur dupliciter.N.
Ex sacra scriptura conuincitur ꝙ semper est aliqua ecclesia que christi lege reguletur.P.
Ex sacra scriptura nõ ꝯuincitur ꝙ semper est aliqua ecclesia particularis que christi legis regule confirmetur.P
Ex sacra scriptura conuincitur ꝙ semper est aliqua vniuersalis ecclesia que nunꝙ xp̄i legis regule difformetur.P.
Semper in ecclesia vniuersali erũt plures adulti illustrati veritate fidei ꝛ plures iusti formati veritate spei ꝛ plures electi inflammati charitate dei.Q.
In quo consistit cõformitas ecclesie ad christi legem siue regulam.R.

Questio de resumpta.

Utrũ petri ecclesia fide confirmetur.A responsio est in.M.
Ecclesia petri quid est. Et ꝙ accipitur multipliciter.B.
Fides accipitur multipliciter.B.
Confirmatio accipitur multipliciter.C
Licet tam christus ꝙ eius vicarius petrus inquãtũ caput ecclesie habuit mo

Finis totius tabule.

Incipit principium in primum sententiarū Reuerēdi in xp̄o patris: ⁊ dn̄i magistri Petri de aillyaco. in sacra pagina pfessoris fama (sup ethera) noti necnō cardinalis quondā cameraceñ. meritissimi: q olim in humanis adhuc degēs. resolutissimi doctoris: magistri Johannis de gerson: parisiensis cācellarij: preceptor erat colēdissimus: et ꝙ venerandus.

A

Uenam doctrina hec noua.

Q. Ista questio mouetur Marci primo capit. quā alias in eiusdem libri principio assumptā pro themate iterū resumo. Reuerendi patres magistri ac dn̄i carissimi. Ego sensu puer ⁊ modicus intellectu: paup ⁊ mēdicus: cuius mētis acies ignorantie nebulis inualida. cui⁹ mētis facies culpe maculis sordida ē. cui⁹ aspect⁹ ignorātie cecitate ad ima deijcit. cuius affectus culpe grauitate trahit ad ifima. dū in excellentē lucem doctrine xp̄i noue pspicere cogito: dū ad transcendētē apicē noue legis euangelice assurgere cupio. sane ad hec insufficiēs penit⁹ deficio: sed offēdit splēdor oculos: mentēq stupor: ac tāte rei nouitate pcussus tot⁹ in admirationē rapior: ⁊ in admiratiue qstionis cogor prumpere verba: dicēs. Quenā doctrina hec noua. Nec miruz. Qualiter eñ noctua lucez intuebit: in cuius fulgore aqle visus limpidissimus tenebrescit? Qualiter fontales solis radios ituebitur talpa: si in eoz aspectu linceus oculus obtundat? Qualiter sublime pigmea breuitas tangere pyramidis sufficiet ad cacumē: vbi gygantea pceritas nō attingit. Qualiter inq ingenij mei Moses (ad illius doctrine verticē) plūbea transuolabit. cuius tanta est altitudo vt sup sydera ad montez seraphim extollat? Sane hoc nō video vllo posse fieri mō. Quare mēte ɔfusus erubesco et in admiratiue qstionis cogor prorūpere verba dicēs. Quenā doctrina hec noua. Quid igit dilectissimi: qd in tanto laberintho posit⁹ factur⁹ sim ignoro qd dicturus sim nescio imo plane scio. Cōuertā eñ me ad Jesum deū meuz ⁊ iplorabo misericordiaz ei⁹. Cuius ei⁹? Eius certe cuius misericordie nō est finis. Cuius mīe nō est numerus. Cuius miserationes sup oīa opa eius. in ps. Cuius eius. Eius q humilib⁹ dat gratiam. Jaco. 4. qui ṗpe est oībus inuocātib⁹ eū. in ps. Cuius eius. Eius a quo omnia imo per quē oīa ⁊ in quo oīa. ad coll. 1. A quo oīe datū optimū et oīe donū pfectuz. Jaco. 1. Cui⁹ eius? Eius sine quo factū est nihil. Jo. 1. Sine quo (vt ait Plato) nullū rite formaē exordiū. Cōuertā igit: cōuertā me ad eū: et ei⁹ misericordiā corde ⁊ ore his vbis suppliciter implorabo. Sūme parēs eterne deus viuēsq potestas. Unica forma boni. recti via. limes honesti. Fons vite sol iusticie. pietatis asiluz. Rerū causa manens rō: noys alma. sophia vera. salus verusq diēs lux nescia noctis. Tu dn̄e Jesu magister bone doctor optime cui data ē ptās in celo ⁊ in terra: cui thesaurus grarū. cui clauis sciētiaꝝ cui distributio doctrinarum indulta est. q solus aperit ⁊ nemo claudit: q solus claudis et nemo aperit. Tu dn̄e irrora terram aridā. fecunda sterilē. doce cordis intima. solue labia peccatoꝝ. Tu dn̄e da lumē in corde. da verbū in ore. da celestem menti conscendere sedē. da fontem lustrare boni. da luce reperta in te ɔspicuos animi defigere visus. da bleso tua verba loqui: mutoq loquelam. Ego nāq peccator indignissimus. culpa onustior. indigētior gratia apud te bone Jesu lachrymis supplico. singulis interpello: vt me erudias in doctrina tua: vt me doceas in lege tua. Aliā eñ ɔfundor: ⁊ in admiratiue qstiōis cogor prorūpere verba: dicēs. Quenā doctrina hec noua. ¶ Mihi igit carissimi mihi talia supplicanti deuotius ⁊ attentius depcanti misericordis: miseratoris misericordia: misero misericorditer miseretur. Enimuero duz sic apud

dominuz p̄ces fundo.ecce videre vide=
oꝛ senē venerabilē italica grauitate se=
ueruz s3 gallica venustate serenū.Qui
tāꝗ hostiari⁹ euāgelice scole ꝓ aperiē=
dis pijs auditoꝛibus ianuis clauē poꝛ=
tans: q tanꝗ bedellus euāgelice scole
pꝛo castigādis hereticis virgaz gestās
qui tanꝗ euāgelice scole pedagog⁹ ꝓ
infoꝛmādis scolarib⁹ inter vtrāq3 ma=
num sentētiarū libꝝ ferēs.oīes ad do
ctrinā xp̄i nouaz suauiter allicit verba
hec ꝓferēs.Accedite inquit vos logici
qm̄ hic docet oīz sciendoꝝ sūma x̄itas
Naz summa veritas atq3 lumē rationa
lis anie nō nisi deus est. Accedite vos
phisici.quoniā hic docet oīm ꝓductoꝝ
pͥma causalitas. Nā oīs oīm naturarū
cause in deo sunt et oīm rerū causa nō
nisi deus est. Accedite vos ethyci.qm̄
hic docet oīm agendoꝝ vera honestas
Naz bona ⁊ honesta vita nō aliūde foꝛ
matur ꝙ cū charitas obseruat.hec aūt
deus est. Accedite politici. quoniā hic
docet oīm regēdoꝛū recta equitas.Nā
tūc regēde reipublice salus optime cu=
stodit cū cōmune bonū diligit. hoc aūt
summū atq3 verissimū de⁹ est.Hic eniz
docent logici q̄lit de⁹ nouit vt veritas
ego inquit veritatē dico quare vos nō
creditis mihi.Joh.8.Hic docentur phi
sici q̄liter deus agit vt causalitas.Ego
inquit suz alpha et o principiū et finis
Apocal.1.Hic docentur ethyci quali=
ter deus amat vt charitas.qꝛ deus cha
ritas est et q manet in charitate in deo
manet et deus in eo.1.Joh.4.Hic do=
centur politici qualiter deus regnat vt
eq̄tas.qꝛ ipse iudicatur⁹ est oꝛbē i eq̄ta
te.Actuū.17.Hec igit noue xp̄i doctrīe
sūma inꝗ h̄ est.hui⁹ libri sniarū breui⁹
snia.His itaq3 auditis summa cū exul=
tatiōe accedo ego ad hūc venerabilē se
nē pedes ipsius multiplici osculoꝝ im
pꝛessione cōsignans eidē viua voce sa=
lutatiōis offero libamēta.ipm̄q3 de do=
ctrina sua interrogās in admiratiue q̄=
stionis cogoꝛ ꝓrumpere verba:dicens.
Quenaz doctrina hec noua. Que fuit
questio a p̄ncipio pꝛoposita vestris re=
uerentijs sepius repetita. Ad quā quī

dez questionez p̄fatus ille venerabilis
senex apto suo sentētiaꝝ libꝛo in q̄dri=
partito eiusdē volumine sub q̄druplici
cōclusiōe respōdet. Prima est ꝙ hec ē
doctrina ꝑ quā summa dei mysteria se
creti⁹ reuelant in p̄mo.Scd̄a est ꝙ hec
est doctrina ꝑ quā noua mūdi vestigia
subtili⁹ declarant in scd̄o.Tertia ē ꝙ h̄
est doctrina ꝑ quā mira verbi ꝯmertia
sublimius reserant in tertio.Quarta ē
ꝙ hec est doctrīa ꝑ quā pia lapsi reme
dia suaui⁹ ꝓpinant in quarto. Per ip=
saz nāq3 reuelant secreti⁹ velata myste
ria summe trinitat̄ quo ad p̄muz.Per
ip̄az declarant subtili⁹ creata vestigia
noue entitatis.quo ad scd̄m.Per ip̄az
reserant sublimi⁹ sacra cōmertia mire
charitatis.quo ad tertiū. Per ip̄am ꝓ
pinant suaui⁹ oblata remedia pie sani
tat̄ quo ad quartū.Nā in hoc quadri=
partito sentētiarum libꝛo tractat magi
ster q̄druplex doctrine xp̄i noue ⁊ euā=
gelice leḡ archanū euāgeliste Johāni
diuinit⁹ inspiratuz.Joh.1.ca.Primū ē
ꝙ in p̄ncipio erat verbū et verbuz erat
apud deū ⁊ de⁹ erat x̄buz.qd̄ est beate
trinitatis summū mysteriū.in pꝛimo li
bꝛo. Scd̄m est ꝙ omīa ꝑ ip̄m facta sūt
et sine ipso factū est nihil. qd̄ est create
entitatis nouū vestigiū.in secūdo libꝛo
Tertiū est ꝙ verbū caro factū est qd̄ est
diuine charitat̄ mirū cōmertiū .in ter=
tio libꝛo.Quartū est ꝙ habitauit in no
bis ⁊ vidimus gloꝛiā eius.qd̄ est huma
ne sanitatis piū remediū. in quarto li=
bꝛo.Sic igit ꝑ doctrinā alti⁹ erigit hu=
man⁹ ꝓspectus.quo ad pꝛimuz.dulci⁹
instruit humanus aspectus.quo ad se=
cundū.recti⁹ dirigit huminus ꝓfectus.
quo ad tertiū. mitius coꝛrigit human⁹
deffectus.quo ad quartū.Nā magister
in hoc sententiaꝝ libꝛo coꝛrespōdenter
ad p̄missa.Ad erigenduz pꝛospectū ho
minis agit de cognitiōe dei ꝑfecti lumi
nis.in p̄mo.Ad instruendū aspectū ho
minis agit de creatiōe mūdi effecti ger
minis.in secūdo. Ad dirigendum pꝛo=
spectuz hominis agit de cōmuniōe ver
bi affecti numinis.in tertio.Ad coꝛrigē
dū defectū hoīs agit de curatōne lapsi

in facti seminis.i q̃rto. Hec sunt igitur q̃stiones responsales ad q̃stionē ꝓpositā q̃s magister sniarū ptractat. De quarū prima nūc solū dicendū est reseruatis alijs suis locis. Prima igitꝰ cōclusio ē huic pmo libro sniarum respondēs: scꝫ ꝙ hec est doctria p quā summa dei mysteria secretiꝰ reuelant. p ipam nāqꝫ reuelant secretius velata mysteria sūme trinitatis. Nā i hoc pmo sniaꝝ libro tractat magister illud doctrine xp̄i noue ⁊ euāgelice legis archanū: euāgeliste Johāni diuinitꝰ inspiratū Joh.i. In pncipio erat verbū ⁊ verbū erat apud deū ⁊ deꝰ erat verbū. Qd̄ est hic trinitatis summū mysterium. Ubi q̃so videte carissimi circa mysteriū summe trinitatis q̃ttuor secretiꝰ reuelari. Primū est paternalis originatio: qꝛ in pncipio.i. in pr̄e. Secundū est filialis emanatio: qꝛ erat vbū.i. filiꝰ. Tertiū est psonalis distinctio: qꝛ verbū erat apud deū. Quartū est essentialis vnio: qꝛ deꝰ erat verbū. Hec est enī huiꝰ pmi libri sniarū pncipalis materia ⁊ snia gn̄alis. Sic igit p hanc doctrinā altiꝰ erigitꝰ humanꝰ prospectꝰ. Nā magister in hoc pmo ad erigendū ꝓspectū hoīs agit de cognitiōe dei pfecti luminis. ondens quātū humana patitꝰ imbecillitas q̃liter deꝰ est sine q̄litate bonꝰ: sine diuersitate trinus: sine vicissitudine genitꝰ: sine duratōe ꝓductꝰ: sine trāsmutatiōe missus: sine cōmutatiōe datꝰ: sine q̄titate eq̄liter magnꝰ sine mltiplicitate mltiplicitꝰ noiatꝰ: sine momēto vndiqꝫ sempitnꝰ: sine loco vbiqꝫ totꝰ: sine mutabilitate oīa mutabilia faciēs sine necessitate oīa cōtingētia pficiēs: sine fatigatōe oīa potēs: sine affectiōe oīa volēs: sine repugnātia oībus psidēs: sine fallacia oībꝰ pcipiēs. Hec est itaqꝫ prie cognitiōis snia. hec ē huiꝰ libri pmi sniarū doctrina p quā ad dei cognitionē humanꝰ ꝓspectꝰ altius erigitur. p quā deꝰ humano intellectui cōtemplādus ostēditur. Nūc quidem per speculū ⁊ in enigmate quousqꝫ facie ad faciem beatifice videatur. Qd̄ nobis cōcedere dignetꝰ: qui est bn̄dictꝰ in secula scloꝝ. Amen. B

Uxta thema et circa materiā huiꝰ libri. imo gn̄aliter circa totā doctrinā legis xp̄i. talem formo titulū questionis. Utrū doctrina xp̄i noua sit lex pfectissima. Arguitur ꝙ nō. quadruplici ratōe. Primo qꝛ ipsa nō est in preceptis rectissima. Secundo qꝛ ipsa nō est in credēdis certissima. Tertio qꝛ ipsa non est in meritis gratissima. Quarto qꝛ ipa nō est in p̄mijs iustissima. Igitꝰ ipsa nō est lex perfectissima: cōsequētia est manifesta: qꝛ lex perfectissima debet habere illas q̄ttuor conditiōes: sed assumptū ꝓbatur per singulas ptes. Primo probatur ꝙ lex xp̄i non est in pceptis rectissima: qꝛ illa lex non est in preceptis rectissima q̄ precipit facere illa que volūtas diuina non vult fieri: ⁊ ꝓhibet facere illa q̄ voluntas diuina vult fieri: sꝫ lex xp̄i est huiusmodi. igitꝰ ⁊c. maior patet: qꝛ lex rectissima debet esse conformis cū volūtate diuina. Sed minor probatur qꝛ lex xp̄i pcipit mlta bona opa q̄ nō fiūt ⁊ mlta mala ꝓhibet opera q̄ fiunt. Nā multi peccāt obmittēdo vel cōmittēndo cōtra legē xp̄i. Sed oīa opera q̄ nō fiunt deꝰ nō vult fieri: ⁊ oīa opera q̄ fiunt vult fieri. Ideo dicit euangelista. Omnia p ipm facta sunt ⁊ sine ipso factū est nihil. Joh.i. quare ⁊c. Secundo ꝓbatur: ꝙ lex xp̄i nō est i credēdis certissima que docet credere illa que sunt ꝯtra ratione ⁊ quoꝝ opposita sunt consona rationi. Sed lex xp̄i est hmōi. igitꝰ ⁊c. maior patet: qꝛ lex certissima debet esse ꝓbabilis ⁊ rationi cōsona: sed minor ꝓbatꝰ: qꝛ lex xp̄i docet credere vnā essentiam simplicissimā esse tres res ⁊ quālibet illarū vnā ⁊ eandē personam esse hoīem ⁊ deum: vnā rem indiuiduā esse in pluribus diuersoꝝ locoꝝ distantiū ⁊ alia multa que apparēt manifeste ꝯ rōnē ⁊ quoꝝ opposita apparēt ꝯsona rationi. Ideo dicit apostolus: ꝙ fides ē sperandarum rerum argumentū non apparentiū. ad Heb.xi. quare ⁊c. Tertio ꝓbatur ꝙ lex xp̄i non est in meritis

gratissima:qꝛ illa lex non est in meritis gratissima q̄ imperat aliqd qđ si non fiat demeritoriū est:⁊ si fiat nō ē meritoriū:sed lex xpī est hmōi.igiť ⁊c. Maior patz: qꝛ lex gratissima debet esse leuis ⁊ promptior ad merita:q̄ ad demerita Sed minor probať:qꝛ lex christi imperat credere articulos fidei. Unde apl's ait. Sine fide īpossibile est placere deo Credere eñ oportet accedentē ad deū ⁊c. ad Heb. xi. sed nō credere demeritoriū est qꝛ qui nō crediderit ꝯdemnabiť Marci. vlti. Credere vero non est meritoriū:qđ declaro sic. qꝛ nullus act⁹ meritorius est:q non est liber seu in libera hoīs potestate. sed actus credendi non est liber:cū sit actus intellectus ⁊ nō voluntatis:nec articulos fidei credere est in libera hoīs potestate:qꝛ pari ratiōe esset in libera homīs potestate opinari quecunq̄ vellet:cū difficilius sit causare assensum firmū ⁊ sine formidine:qualis est assensus fidei q̄ assensum dubiū et cū formidine:qualis est assensus opinionis:⁊ tñ ad experientiā patet q̄ homo non potest libere opinari quecunq̄ vult. quare ⁊c. Quarto probatur q̄ lex xpī nō est in p̄mijs iustissima:qꝛ illa lex non est in p̄mijs iustissima que tribuit malis maius suppliciū q̄ bonis p̄miuz. sʒ lex christi est hmōi. igiť ⁊c. maior patet:qꝛ lex iustissima debet esse mitis et pronior ad p̄mia q̄ ad supplicia. sed minor ꝓbatur: qꝛ lex christi tribuit malis suppliciū qđ est maius malū q̄ premiū beatificū sit bonum. Quod declaro sic: quia ſm legē xpī duplex est pena malorū:scʒ pena damni ⁊ pena sensus. Unde christus. Discedite inqt a me maledicti in ignē eternum. ⁊c. Matth. 25. Ubi primo tangitur pena dāni que est priuatio premij beatifici cum dr. Discedite a me maledicti. Secūdo tāgiť pena sensus. que ē afflictio infernalis tormēti:cū dr in ignē eternū. Sed sola pena dāni siue priuatio p̄mij beatifici est tam mala q̄ bonū est ipsum p̄miū beatificū:qꝛ malicia alicuius ꝑuationis nō potest mēsurari nisi ex quātitate boni qđ ipsa priuat ⁊ per consequēs vtraq̄ pena simuľ est maius malū q̄ p̄miū beatificū sit bonū. Quare ⁊c. Et hec pro parte negatiua questiōis. In oppositū vero ⁊ pro parte affirmatiua arguiť sic. Legislatoris ꝑfectissimi debet esse lex perfectissima. sed christ⁹ fuit ꝑfectissim⁹ legislator qui ait. Non veni legē soluere sʒ adimplere. Matth. 5. Igitur ⁊c.

Pro dearticulatiōe ꝓposite questionis animaduertēduz est. q̄ licʒ doctrina legis christi multipliciť possit ostendi ꝑfecta. tamē in speciali ꝓut ad ꝓpositū sufficit eius ꝑfectio potest quadrupliciter declarari. Primo ex ꝑfectione preceptoꝝ que ab ipā iubētur. Secūdo ex perfectiōe credēdoꝝ que in ipā docentur. Tertio ex ꝑfectione meritoꝝ q̄ sub ipsa habenť. Quarto ex ꝑfectiōe p̄mioruʒ que ex ipsa debentur. Ideo iuxta quattuor p̄dicta puncta ⁊ correspondēter ad quattuor argumēta ante oppositū facta:titulū ꝓposite questiōis diuidam in quattuor titulos partiales. circa quattuor libros sentētiaꝝ diuina fauente gratia pertractādos.

Primus erit vtruʒ lex christi sit in preceptis rectissima.

Secundus erit vtrum lex christi sit in credendis certissima.

Tertius erit vtruʒ lex christi sit in meritis gratissima.

Quartus erit vtrū lex christi sit in premijs iustissima.

Unde sub predictis quattuor titulis in quattuor libris sententiarū principijs quattuor tractabo difficultates tactas in quattuor argumentis factis. ꝓ parte negatiua questionis. Prima erit de legis christi et diuine voluntatis recta cōformitate. Scđa erit de legis christi et sue veritatis certa ꝓbabilitate. Tertia erit de legis christi meritoria credulitate. Quarta erit de legis christi premiatoria equitate.

Quantū igitur ad primum articulū nunc tractādū in quo queriť. Utrū lex christi sit in p̄ceptis rectissima. Uidendū est de legis xpī et diuine

voluntatis recta conformitate. Circa
quē articulū tres difficultates queren=
de sunt. & tres ꝯclusiões declarāde. In
prima videbit qualiter volūtas diuina
in gñe legis obligantis est ꝑma lex seu
regula. In scḋa videbit qualiter hec ꝑ
ma lex creature ratiõalis ē obligatoria
In tertia videbit qualiter huic ꝑme le
gi summe conformis est lex xp̄i seu do=
doctrina. Prima ꝯclusio erit. Sicut di=
uina volūtas in genere cause efficiētis
est prima efficiēs causa. sic ipa in gene=
re legis obligātis est ꝑma lex seu regu
la. Secūda ꝯclusio erit. sicut diuina vo
luntas est efficiens causa. qr vult aliq̄d
esse vel fieri. sic ipa est lex obligatoria.
quia vult aliquid ad aliqualiter esse vł
non esse teneri. Tertia conclusio erit. si
cut diuina voluntas est lex ꝑfectissima
rõnalis creature. sic lex xp̄i vel doctria
est signū ꝑfectissimū volūtatis diuine.
Ad declarationē aūt cuiusibz ꝑdicta
ruz conclusionū sic ꝓcedaz. Primo pre
mittam aliquas ꝓpositiões ꝑambulas
Scḋo inferā aliq̄s ꝓpositiões correlari
as. Tertio ꝓponā aliq̄s ꝓpositiões col=
latiuas. Prima igit conclusio est. sicut
diuina volūtas in genere cause efficien
tis est prima efficiens causa. sic ipsa in
genere legis abligātis est ꝑma lex seu
regula. prima pars autem huius con=
clusionis cōmuniter cōcedit ab omibꝰ
philosophis. ideo supponit tanq̄ clara
sed ad declarationē secūde partis pre=
mitto aliquas ꝑambulas ꝓpositiones.
Prima ꝓpositio est. q̄ inter leges obli=
gantes vna est lex simpliciter ꝑma. ꝓ=
batur. quia sicut nō est processus in in=
finituz in causis efficiētibus. vt probat
philosophus. 2. methaphisice. capit. 3.
Sic non est processus in infinitū in le=
gibus obligantibus. Igitur sicut est de
uenire ad vnā primā causam efficientē
sic est deuenire ad vnam primā legem
obligantez. quia consimilis est ratio in
vno et in alio. quare. &c. Secunda pro=
positio est. q̄ nulla lex creata est simpli
citer prima. probatur. quia sicut nulla
res creata habet ex se potestatē crean=
di sic nulla lex creata habet ex se pote=
statem obligandi qr vt ait. aposto. Ro
manos. 13. Non est potestas nisi a deo
&c. Igitur sicut nulla res creata est pri
ma causa efficiens. sic nulla lex creata
est prima lex obligās. quia sicut prima
causa est deꝰ in causando. sic prima lex
in obligando. Quare. &c. Tertia pro=
positio est q̄ diuina volūtas est lex sim
pliciter ꝑma. probatur euidēter ex dua
bus predictis. qr sicut attribuitur volū
tati diuine esse primam causaz efficien
tem. sic attribuendū est eidem esse pri=
maz legem obligantem. quia sicut pri=
mum est perfectionis. sic et secundum.
quare. &c. Item probatur per augusti=
nuz. 22. contra Faustum. vbi dicit q̄ lex
eterna est diuina mens seu volūtas or=
dinem naturalez seruari iubens. turba
ri vetās. sed lex eterna est lex simplici=
ter prima. similiter nihil est prius volū
tate diuina. quare. &c. Et sic patet secū
da pars cõclusionis. &c. Quarta pro=
positio est. q̄ imposibile est rem aliquā
obligari ab aliqua lege: et nō sic obliga
ri a diuina voluntate probatur. quia si
cut impossibile est secundā causaz age=
re. prima causa non agente. sic impossi
bile est legem aliquam obligare. prima
lege non obligante. Naz sicut ꝑma cau
sa plus influit in effectum q̄ secunda.
vt dicit actor ď causis. sic ꝑma lex plus
obligat q̄ quis alia. quare. &c. Quin=
ta propositio est q̄ possibile est rem ali
quam obligari a diuina volūtate et nō
ab alia lege. Probatur. Quia sicut pri
ma causa aliquid agit cū causa secūda
non potest agere se sola sic ꝑma lex vel
regula quicquid obligat cum lege alia
potest obligare se sola. qr vtrobiq̧ con=
similis est ratio. quare. &c. Sexta pro
positio ē q̄ impossibile ē q̄ aliqua res
creata sit lex vel regula nisi sit diuine
voluntati consona. Probatur. Quia si
cut impossibile est q̄ aliqua res creata
sit causa nisi a prima causa. sic impossi
bile est q̄ aliqua res creata sit lex vł re
gula nisi a lege prima. Igitur sicut im=
possibile ē q̄ aliqua causa sit ꝑme cau=
se cõtraria. sic impossibile est q̄ aliqua
lex vel regula sit ꝑme legi dissona. qua=

re.&c. Sic igit probate sunt p̄dicte sex ꝓpositiones preambule.ex quib⁹ patet declaratio toti⁹ ꝯclusionis p̄me
Sed ex predicta conclusione et ei⁹ declaratiōe infero aliquas ꝓpositiōes correlarias. Primū correlariū est ꝙ nulla doctrina falsa est lex obligatoria patet ex sexta ꝓpositiōe q̄ꝛ nulla falsitas ē diuine voluntati consona cū voluntas diuina sit veritas summa igitur.&c. Ex quo sequitur ꝙ nec doctrina machometica nec doctrina Mosayca litteraliter intellecta: est lex dicenda. De doctrina enim machometica certum est fidelib⁹ ꝙ sit falsa de doctrīa mosayca ꝙ sit falsa litteraliter intellecta.satis patet. q̄ꝛ ap̄ls dicit. Littera occidit.2.Corinth.3.
Secundū correlarium est.ꝙ nulla conscientia erronea est lex obligatoria.patet sicut precedēs. Ex quo sequitur ꝙ licet quilibet obligetur ad nō agendū contra suā conscientiā.tn̄ nullus obligatur ad agendū s̄m suā ꝯscientiā erroneā. Primum patet. quia quicūqꝫ agit ꝯtra suā conscientiā peccat sicut patꝫ p̄ glosā magistri ad Roman.14. super illo verbo. Omne qđ nō est ex fide peccatū est. Secundū patet. quia cōscientia erronea nullū obligat sicut dictū est. Tertiū correlariū est ꝙ quicquid est iustū lege humana.est iustū lege diuina.patet ex quarta ꝓpositiōe.&c. Ex quo sequit ꝙ nullum principis edictū.prelati preceptum.politice statutū aut ecclesie decretū est iustū vel iuste obligatorium. nisi sit diuine legi consonū patet ex predictis et similiter per Augustinū de vera religiōe. caplo.22. &.libro.1.de libero arbitrio. vbi dicit ꝙ in temporali lege nihil est iustū qđ non ex eterna lege homīes sibi deriuauerint &c. Ideo sicut ostendit. Johānes salesberiēsis in suo policratico libro quarto ca.6. Omniū legū inanis est censura.si nō diuine legis imaginē gerat. Quartum correlarium est ꝙ quicquid est iustum iure poli.est iustum iure fori. et similiter econtra.patet ex predictis. Et similiter quia quicquid est iustum aliquo iure.ē iustū iure diuino. Et quicqđ diuino iure ē iustū.nullo iure est iniustū. vt clarū est.q̄re.&c. Ex quo sequit ꝙ quicqđ ē iustū in foro interiori ē iustū in foro exteriori. Et similit ecōtra patꝫ ex predictis.& similiter per articulū parisius condemnatum contra quosdam philosophātes.qui dicebant creationē esse impossibilē s̄m philosophiā.et esse possibilē s̄m fidē. Sic enī in ꝓposito irrationale esset dicere vnū ꝯdictoriorū esse iustum aliquo modo.et alterū alio mō. Quare &c. Quintū correlariū ē ꝙ omne peccatū est commissio vel omissio contra legis ꝓhibitionē vel p̄ceptū Unde hec ē ꝓpria descriptio peccati q̄ patet ex predictis. Et similiter per augustinū 22.contra Faustū. vbi dicit ꝙ peccatū est dictū vł factū vel ꝯcupitū contra legē eternā. Igitur.&c. Sextum correlariū est.ꝙ nullū est ex se peccatū: sed precise quia lege prohibitū Unde hoc est cōtra hugolinū.q.vltima tertij libri. quod tamē patet ex dictis. Et similiter quia null⁹ est peccator nisi q̄ꝛ p̄uaricator. Unde psalmista ait. Preuaricātes reputaui om̄es peccatores terre Preuaricatio autem est legis transgressio. Quia s̄m apostolum Romanos.4. Ubi non est lex nec preuaricatio igitur &c. Sic igitur circa p̄mam conclusionem probate sunt sex propositiōes preambule et inde illate sex ꝓpositiones correlarie. Et hec de prima conclusione.
¶ Secunda conclusio est. Sicut diuina voluntas est efficiens causa. q̄ꝛ vult aliqđ esse vł fieri.sic ipsa est lex obligatoria.q̄ꝛ vult aliquid ad aliqualiter esse vel non esse teneri.
Prima pars huius conclusionis cōcorditer ponit ab omnibus thologis.ideo supponitur tanq̄ clara. Sed ad declarationem secunde partis premitto aliquas propositiōes preambulas. Prima ꝓpositio est ꝙ diuina voluntas aliquid vult esse vel fieri ad quod non sequit aliquid obligari. Probat. Quia vult celum moueri.solē oriri.se esse deum se esse trinum suppositum. et sic de alijs multis ad que non sequit aliquid obligari. sicut patet inuenti. Igit.&c.

Et tale velle dei siue diuinũ beneplacitum potest vocari velle non obligans.

Secũda ꝑpositio est ꝙ diuina voluntas aliquid vult esse vel fieri: ad qꝺ sequitur aliquid obligari. Probatꝛ: quia vult quẽlibet viatorem teneri ad habẽdum charitatẽ. teneri ad nõ mẽtiendũ. teneri ad non odiendũ deũ aut ꝓximũ Et sic de alijs multis: ad que seqtur aliquid obligari. sicut pꝫ: ⁊ aliter nullus peccaret. Igitꝛ ⁊c. et tale velle dei seu diuinũ beneplacitũ potest vocari velle obligatoriũ. Tertia propositio est. ꝙ diuina volũtas si aliquid vult ad aliqualiter esse vel non esse teneri ad hoc conuertibiliter ꝯsequitꝛ illꝺ obligari. Probatur. Quia sequitꝛ. Deus vult viatorẽ teneri ad esse in charitate: ⁊ ad nõ esse in cupiditate: ergo viator ad h̄ obligatꝛ et similiter ecõtra sequitꝛ: ⁊ sic ẽ in alijs oĩbus. Unde ad istuꝫ sensuꝫ posita est scꝺa pars p̄dicte conclusionis. s. ꝙ diuina volũtas est lex obligatoria alicui rei qꝛ vult ipsam ad aliqualiter esse vel nõ esse teneri. Hec eñ ꝑpositio ẽ vna causalis. nõ quidẽ denotãs añcedentis ad ꝯñs causalitatẽ ꝓriã: sed ꝯuertibilitatem per ꝯñam mutuã: ⁊ quicquid sit in primo sensu. tñ in secũdo sensu ip̄a est vna. Et sic patet secunda ꝑs conclusionis ⁊c. Quarta ꝑpositio est ꝙ diuinũ velle oẽm creaturã rõnalem ⁊ solum talem põt obligare. Probatur. qꝛ deꝰ potest velle omnẽ creaturã rationalem: et nullã aliã teneri ad aliqualiter esse vel non esse. Igitur ⁊c. tenet ꝯña per iam dicta ⁊ antecedẽs quo ad vtrãqꝫ partẽ declaratur. Unde ad declarationem ipsius ⁊ similiter oĩm precedentiũ ⁊ sequentiũ videndũ est quid importatur ꝑ ista verba obligari ⁊ teneri. Dico igitꝛ ꝙ obligari est teneri ad aliq̃liter esse vꝉ nõ ẽe: siue ad aliquã dispositiõem habendã vel aliqua dispositione carendũ Sed teneri ẽ haberi a suo superiori ꝓhibitionẽ vel p̄ceptũ de aliquo existẽte in inferioris libera potestate. Iste autẽ descriptiones sunt terminorum declarationes. ideo non possunt probari: sed apparent rationabiles cuilibet recte intuenti. Et inde patet clare ꝑpositum.

Ex istis sequũtur aliqua. Primo sequitur ꝙ possibile est rationalem creaturã deo beatifice ꝯiunctã vel etiã ypostatice vnitaꝫ ad aliquid obligari. Secundo seqtur ꝙ possibile est deum licet non ꝭm naturã diuinã: tamẽ ꝭm humanam ad aliquid obligari: qꝺlibet istoꝝ patet ex dictis: tñ pro vltimo facit specialiter illud qꝺ Christus dicit de seipo Luce. 12. Baptismo habeo baptisari: et quo modo coartor vsqꝫ dum ꝑficiatꝛ. ⁊c. Tertio seqtur ꝙ impossibile est naturam irrationalem esse peccabiliter culpabilem. Quarto seqtur ꝙ impossibile est naturã rationalẽ esse naturaliter impeccabilẽ: quodlibet istoꝝ patꝫ ex p̄dictis: qꝛ vbi nõ est arbitrij libertas. ibi esse nõ potest peccati difformitas: ⁊ vbi est arbitrij libertas. ibi esse non potest naturalis impeccabilitas. ¶ Quinta ꝑpositio est. ꝙ diuinum velle ad nullum impossibile potest obligare: probatur ex predictis: qꝛ nullum impossibile est in rationalis creature libera potestate. Igitꝛ ⁊c. Tamen ad declarationem istius distinguendũ est: ꝙ creaturaꝫ rationalem obligari ad impossibile dupliciter potest intelligi. Uno modo ꝓprie scilꝫ ꝙ obligetur ad faciendũ impossibile. Alio modo improp̄e. scilꝫ ꝙ obligetur ad volendũ impossibile. Primus aũt modus multũ differt a secũdo modo: qꝛ primus non est in alicuius potestate. secũdus vero ꝭm multos est in libera potestate voluntatis create: qꝛ ꝭm Aristo. 3. Ethyco. Uoluntas nõ solũ est possibiliũ: sꝫ etiã bene impossibiliũ ⁊c. Ex istis sequuntꝛ aliqua. Primo sequitꝛ ꝙ nobis est euidens ꝙ nihil potest primo modo ad impossibile obligari. Patet qꝛ ad hoc euidenter seqtur ꝯtradictio: vt clare potest ostendi ex dictis.

Secundo sequitur ꝙ nobis nõ est euidens ꝙ nihil possit secundo modo ad impossibile obligari. patet: quia ad hec non sequitꝛ euidenter cõtradictio: sicut iam patuit. imo aliqui de facto concedũt: ꝙ peccator illo modo obligatꝛ ad volendum peccatũ suũ non fuisse. Hoc

autē fm articulū parisieñ. est impossibile: qꝛ impossibile est preteritum non fuisse vt dicit articulus. Igit ꝛc. Tertio sequitur ꝙ probabile est. ꝙ nullus de facto illo secundo mō obligat ad impossibile. patet qꝛ talis obligatio videretur irrationabilis: sicut alias magis ostendam. Item beatus Hiero. dicit. Maledictus qui dicit hominē ad impossibile obligari. sed cū de primo nō sit dubium videtur ꝙ de secundo modo sit intelligendū. Quarto sequitur ꝙ ꝓbabile est ꝙ nullus de facto sic obligatur de peccato suo penitere ꝙ teneatur velle peccatū suum nō fuisse: patet ex dictis. supposito ꝙ impossibile sit preteritum non fuisse: quod est probabile. quis nō sit euidens. Sufficit ergo ad veram penitentiā dolere de peccato commisso: sed ad hoc nō requirit velle ipm non fuisse sed nō velle ipm fuisse: ꝛ ipsum detestari: sed qꝛ hoc alias magis ostendā: breuiter pertranseo. ¶ Sexta ꝓpositio est. ꝙ diuinū velle nō ad quodlibet possibile potest obligare. probatur ex predictis. qꝛ aliquod est possibile ad quod deus non potest velle rationalem creaturā teneri. igit ꝛc. Sꝫ ad declarationē huius notandū est ꝙ duplex est possibile. quoddam est. quod nō existit in creature ratiōalis libera potestate: sicut celū moueri vel solē oriri. Aliud est possibile qđ existit in creature rationalis libera potestate: sicut diligere deum vel odire. primū: ꝛ sic de multis. Item dupliciter potest intelligi aliqd possibile existere in creature ratiōalis libera potestate. Uno modo stricte: qꝛ tale pōt fieri ab ea sicut velle vel nolle. diligere vl odire. Alio mō large: qꝛ tale potest fieri vel ab ea vl in ea. sicut habere gratiam: vel fidē infusaꝫ. hoc enī nō existit in rationalis creature libera potestate primo modo: qꝛ gratia vel fides infusa nō potest fieri ab ea primo mō. sꝫ secūdo modo. Qualiter aūt distinctio hec debeat intelligi alias declarabo. Ideo breuiter transeo. Ex istis sequuntur aliqua. Primo sequitur ꝙ deus non potest velle rationalē creaturaꝫ teneri ad aliquod possibile qđ non est in eius libera potestate. Patꝫ ex dictis: ꝛ specialiter ex descriptiōe hui⁹ termini teneri. vbi nō capit esse in libera ptāte p̄mo mō. sed secūdo modo: qꝛ de facto deus vult rationalē creaturā teneri ad aliqđ possibile: qđ nō est in eius libera ptāte primo mō. Nam quelibet rationalis creatura tenet habere grām: et qlibet viator etiā paruulus habere fidē infusam: qđ tamē nō est in ei⁹ libera potestate primo modo: sed bene scđo mō vt iam dictū est: ꝛ alibi declarādū. Secūdo sequit ꝙ deus nō potest rationalem creaturā velle teneri ad quodlibet possibile: qđ est in eius libera potestate. patet: qꝛ non potest velle ipsaꝫ teneri ad nō obediēdū sibi: vel etiā ad odiū sui: quoꝝ tamē quodlibet est possibile: et in ei⁹ libera potestate. Ergo ꝛc. Antecedēs quo ad vtraqꝫ partē ptꝫ sed tñ quo ad primā eius est euidēs ꝛ nō quo ad scđam. Euidenter enī est impossibile deū velle rationalē creaturaꝫ teneri ad nō obediendū sibi: sed nō sic est euidenter impossibile deum velle ipam teneri ad odiū sui. qꝛ ad primū euidēter seqtur ꝯtradictio ꝛ non ad secundum. Nam ad primū sequitur. deus vult rationalē creaturam teneri sibi nō obedire. ergo ipsa tenetur ad aliquid: et per ꝯñs obligatur: ꝛ siłr sequitur: ergo ipa tenetur sibi obedire: ꝛ ꝑ consequēs nō obligatur. Sed ad scđm non sic euidēter seqtur cōtradictio. Nam licet sit articulus parisieñ. ꝙ aliqs posset mereri odiendo deū: error. tamen ex opposito non sequit euidenter ꝯtradictio. Unde multi illū articulū restringunt ad potētiam dei ordinatā: ꝛ multi doctores alterius studij tenent ꝙ deus pōt pcipere odium sui. Et sic ꝓbabiliter sustinēt partē oppositā. quare ꝛc. Tertio seqtur ꝙ non est euidēter impossibile deū velle rationalē creaturam esse: ꝛ ipsam non teneri ad aliqđ possibile. Patet. Quia sicut de facto stat creaturam irrationalem esse et ipsam non obligari. sic videtur possibile creaturam rationalem esse ad ipsam ꝛ ad nihil teneri.

Quarto sequitur q̄ nō est euidenter impossibile rationalem creaturam deū odire ⁊ tamen peccare. patet ex predictis. Et sic patet sexta propositio. Sic igitur probate sunt predicte sex propositiones preambule: ex quibus patȝ declaratio totius conclusionis secunde.

Sed ex predicta ↄclusione ⁊ ei⁹ declaratione infero aliquas propositiones correlarias. Primum correlariū est q̄ voluntas diuina non est naturaliter lex siue regula. Patet. Quia sicut voluntas diuina libere ⁊ ↄtingenter est causa efficiens. sic ipsa libera ⁊ contingenter est lex obligans. Quare ⁊c. Unde patet q̄ sicut volūtas diuina potest non esse causa effectiua: sic ipsa potest non esse lex siue regula. Secundum correlarium est q̄ voluntas diuina non fuit eternaliter lex siue regula. patȝ q̄ sicut sibi conuenit ex tempore ⁊ per relationem ad creaturam esse causam efficientem sic esse legem obligantē: quare ⁊c. Unde patet q̄ Augustinus. 22. contra Faustum. ⁊ libro p̄mo de libero arbitrio. dicens voluntatē diuinam eē legem eternā. non capit eternū ꝓprie sicut dicitur eternum vere sine p̄ncipio ⁊ sine fine: sed capit eternuȝ improprie sicut Matthei. 25. ignis inferni dicitur eternus: nō quia fuerit sine principio: sed quia erit sine fine. sic igitur dicit voluntatem diuinam esse legem eternam non q̄ eternaliter fuerit lex. nam ipsa tēporaliter incipit eē lex: sed quia eternaliter erit lex. nec mirū si hoc mō voluntas diuina dicatur lex eterna. Nam sic etiā noua Christi doctrina dicit̄ euāgeliū eternū. Apocalip. 14. Uidi angelum alterum volantem per mediū celi habentē euagelium eternū: vt euāgelizaret sedentib⁹ super terraȝ ⁊ sup oēm gentem ⁊ tribum ⁊ linguā ⁊ populū: dicens magna voce. Timete dominū ⁊c. Tertium correlariū est q̄ deus vult voluntate beneplaciti voluntateȝ creatam ad aliquid teneri. ⁊ tali voluntate nō vult illud ab ea fieri. patȝ de illa voluntate creata que peccat obmittendo aliquē actuȝ debitum fieri. Nam deus vult voluntate beneplaciti ipsam ad illum actum teneri: aliter non peccaret omittendo: ⁊ tū de⁹ non vult voluntate bn̄placiti illū actuȝ ab ea fieri: q̄ ad tale velle sequeret̄ illū fieri ⁊c. Quartū correlarium est q̄ deus vult voluntate beneplaciti alicui⁹ bone ↄsequentie antecedens: ⁊ tū tali volūtate nō vult cōsequens. patet: q̄ ista consequētia est bona. volutas creata tenet̄ ad aliquid ⁊ nō facit illud: ergo ipa peccat. ⁊ deus voluntate beneplaciti vult antecedēs vt dictū est ⁊ tū nō vult consequēs s̄m illam opinioneȝ que ponit q̄ deus non vult peccatū nec est cā peccati. Igit̄ ⁊c. Utrū aūt deus velit illaȝ consequentiā esse bonā. nihil dico: q̄ de hoc alibi tractabo. Quintū correlariū est q̄ volūtas creata sic tenetur se voluntati diuine ↄformare. vt velit q̄cquid deus vult ipam teneri velle: ⁊ vt nō velit q̄cquid deus vult ipsaȝ teneri non velle. Patȝ quia omnis voluntas que sic se conformat voluntati diuine est recta ⁊ iusta ⁊ nulla alia. sicut apparet ex supradictis ⁊ patȝ cuilibet intuenti. Igit̄ ⁊c. sed de hoc alibi tractabo. Sextum correlariū est q̄ voluntas creata non sic tenet̄ se voluntati diuine cōformare vt velit quicq̄d deus vult eam velle: vel vt velit q̄cquid scit aut videt deū velle. Unde hoc est ↄtra Ockaȝ Gregoriū ⁊ Hugolinū. q. vlti. p̄mi libri. Quodlibet tū istoꝝ patet ex predictis: q̄ deum velle voluntatem aliquid velle. vel etiā deū velle aliquid q̄d ipsa volūtas scit ip̄m velle non est lex obligans voluntatem causatā: sicut apparet intuēti. Igitur. Item p̄mū specialiter patet: q̄ stat voluntatē creataȝ peccare volendo aliq̄d q̄d de⁹ vult eam velle: ⁊ per consequēs stat voluntatē creatā teneri nō velle aliquid q̄d deus vult ipam velle. Igitur Assumptū p̄t ostendi ex dictis in tertio correlario: sed alibi declarabo. Iteȝ scd̄m specialiter patet: q̄ aliter sequeret̄ q̄ voluntas creata teneret̄ velle aliq̄d antecedēs ad q̄d formaliter sequeret̄ ipam q̄n̄q̄ȝ peccare mortaliter ⁊ dānari: vl' esse miseram eternaliter conse

quēs videt absurdū: sꝫ ꝯñtia ptꝫ ĩ cāu quo de⁹ reuelaret alicui ꝙ ipse ē ꝑscit⁹ ad eternā penā vl ꝙ ipe non est hitur⁹ finalē grāꝫ. Ad hoc eñ seqt ipm finalr peccare ꝛ miserū esse. Igitur ꝛc. Sic igitur circa secundā conclusionē probate sunt sex propositiones preambule. ꝛ inde illate sex ꝓpositiones correlarie. Et hec de secunda conclusione. ℞ Tertia cõclusio est. Sicut diuina voluntas est lex perfectissima rationalis creature: sic lex Christi vel doctrina est signuꝫ perfectissimū volūtatis diuine. Prima pars autē huius cõclusionis euidenter sequitur ex ꝓmissis. ideo ꝓsupponitur tanꝙ clara. Sed ad declarationeꝫ scđe partis premitto aliquas ꝓpositiões ꝓambulas. Prima ꝓpositio est. ꝙ diuine voluntatis aliqua sunt signa q̄ non sunt creature rõnalis obligatoria. Ad cui⁹ probationeꝫ aliqua sunt notanda.

Primo notandū est ꝙ sicut voluntas diuina qcquid potest ꝓducere mediante causa secunda: potest ꝓducere se sola. sic ipsa de potentia absoluta posset rationalē creaturaꝫ obligare se sola: vt patet ex dictis supra in ꝑma conclusione ꝛc. Sed tñ ipsa de potētia ordinata nõ posset rationaleꝫ creaturā obligare nisi mediante aliqua lege creata. hoc ē per aliqua signa ex quib⁹ sibi potest innotescere ipsa dei volūtas obligatoria vt patꝫ per illud verbū xpi. Joh. 15. Si locutus eis non fuisseꝫ peccatū non haberent ꝛc. Et per illud apostoli. Ro. 10. Quō credent ei queꝫ non audierūt ꝛc.

Secūdo notandū est ꝙ ꝓm magistrū libro ꝑmo. distin. 45. Quinqꝫ sunt diuine voluntatis signa. s. preceptū: ꝓhibitio: consiliuꝫ: permissio: ꝛ opatio. Quorum sic potest haberi distinctio. Nā qnqꝫ modis possum⁹ imaginari deū aliqd velle. Primo modo de⁹ vult aliqd debere fieri a creatura ꝛ talis voluntatis signū est preceptū. Secundo mō vult aliqd debere nō fieri ꝛ hui⁹ signū est ꝓhibitio. Tertio mō vult aliqd nec debere fieri nec debere non fieri sed expedire fieri: ꝛ huius signum est consilium. Quarto modo vult aliquid nec debere fieri nec debere nō fieri: sed licere fieri: ꝛ hui⁹ signū est permissio. Quinto modo vult simpliciter aliquid esse vel fieri: ꝛ hui⁹ signū est opatio. vnde quelibet ad extra dei operatio est signū volūtatis diuine: sicut effectus sue cause.

Sic igitur volūtas diuina ꝑcipit bona: sicut deū honorare: ꝓximū amare: ꝓhibet mala: sicut deū odire: ꝓximum ledere: cõsulit maiora bona: sicut sunt paupertas: virginitas: ꝑmittit minora bona: sicut sunt rerū dominiū: cõiugiū: sed operatur generaliter omnia ꝛc.

Unde ex his apparet primo ꝙ volūtas diuina solum duob⁹ ꝑmis modis ꝛ non trib⁹ alijs: est lex obligatoria. Secundo ꝙ ꝑceptū ꝛ ꝓhibitio sunt signa obligatoria sed non ꝯsilium: permissio aut operatio: qꝛ duo prima sunt signa legis obligātis ꝛ nō alia tria. igitur ꝛc.

Tertio patet ꝙ capiendo ꝑmissionē vt est signū voluntatis dei non est concedēdū: quia deus permittit mala culpe fieri: ꝛ hoc est cõtra magistrū sñiarū vt magis alibi declarabo. Tertio notandū est ꝙ predicti termini. s. preceptū: ꝓhibitio: cõsiliū: permissio: ꝛ operatio: non solum supponūt pro diuine voluntatis extrinseco signo: sed etiā pro ipsius actu intrinseco. Unde iste terminus preceptū non min⁹ ꝓprie supponit pro actu intrinseco diuine voluntatis quo precepit aliqd fieri seu vult aliqd debere fieri ꝙ pro signo extrīseco talis actus: ꝛ ita de alijs ꝛc. ℒ Secunda ꝓpositio est ꝙ diuine voluntatis signa obligatoria sunt in mltiplici differētia ad cui⁹ ꝓbationem alique hmōi signoruꝫ differentie sunt ponende. Prima differentia est ꝙ signoꝝ diuine voluntatis quedā sunt naturalia seu naturaliter habita. alia sunt supernaturalia ꝛ supnaturaliter data. Signoꝝ vero naturaliū quedā sunt a natura immediate: sicut ꝑma ꝑncipia moralia solū per sinderesiꝫ ꝛ lumē naturalis rõnis habita alia sunt a natura mediate: sicut cõclusiones morales mediantibus dictis ꝑncipijs sola naturali ratiocinatiõe dictā ꝛc. Sub primo membro continentur il-

la principia moralia quibus vnusquisque compos mentis naturaliter assentit absque eruditione doctorum vt quod cuilibet reddendum est quod suum est quod nulli iniuriandum est: sed sub secundo membro continentur doctrine morales gentilium philosophorum et regule vel constitutiones legales principum et maiorum: et de huiusmodi signis dicit apostolus. Roma. 2. quod gentes que legem non habent naturaliter que legis sunt faciunt. Signorum autem supernaturalium quedam sunt a deo immediate: scilicet a solo deo data sicut doctrina Christi quo ad illa que ipse docuit in propria persona. De quibus dicit apostolus ad Hebre. 1. Multifariam olim deus loquens patribus in prophetis: nouissime locutus est nobis in filio etc. Alia sunt a deo mediate. s. mediante angelo vel homine puro diuinitus reuelata. sicut lex moysi doctrina Christi: quo ad illa que docuerunt apostoli et discipuli eius auctoritate sua: et similiter determinatio ecclesie dei a spiritusancto inspirata. de quibus dicitur quod spiritusancto inspirati locuti sunt sancti dei homines secunde Petri primo. Omnia ergo predicta sunt diuine voluntatis signa obligatoria: quia per illa significatur ad que obligatur rationalis creatura: sicut potest ostendi. sed patet intuenti. Secunda differentia est quod signorum diuine voluntatis tam naturalium quam supernaturalium quedam sunt rationali creature interiora. sicut signa mentalia et est naturalis cognitio vel supernaturalis reuelatio mentem de agendis et non agendis interius informans. Alia sunt exteriora sicut signa vocalia aut scripta: vt est vox audibilis vel scriptura legibilis humana: seu diuina predictis signis mentalibus exterius correspondens. Et ista sunt signa signorum mentalium sicut patet. Tertia differentia est quod signorum interiorum siue mentalium quedam sunt solum apprehensiua: alia iudicatiua Et iudicatiuorum quedam sunt adhesiua cum formidine: alia sunt sine formidine: sed cum certitudine. Et istorum quedam sunt actus: alia sunt habitus etc. Et hec omnia possent ostendi in omnibus predictis signis: sed satis patet intuenti. ¶ Tertia propositio est quod diuine voluntatis signum perfectissimum inter omnia est lex Christi seu doctrina. Ad cuius probationem alique distinctiones sunt premittende. Prima erit generalis de isto termino lex. Secunda specialis de isto termino lex diuina Tertia specialior de isto termino lex Christi seu doctrina. Prima distictio est quod iste terminus lex put ad propositum pertinet multipliciter pro diuersis sumitur. quandoque pro prima lege: que est lex increata: et sic diffinit Augustinus legem. 22. contra Faustum. vt supra dictum est: et libro primo de libero arbitrio. Lex eterna est summa ratio: cui semper obtemperandum est etc. Quandoque sumitur lex pro signo prime legis: quod est lex causata: et sic diffinit Tullius in philippi. quod lex nihil aliud est quam recta ratio a numine tracta imperans honesta. prohibensque contraria. Sed capiendo istum terminum lex pro lege creata adhuc quandoque sumitur generaliter pro qualibet tali naturali lege humana vel diuina scripta vel non scripta: et sic diffinit Tullius libro secundo de natura deorum Lex est recti preceptio: prauique depulsio. Quandoque vero sumitur pro lege naturali Et sic diffinit Tullius libro de legibus. Lex est ratio insita a natura: que iubet que sunt facienda. prohibetque contraria. Quandoque etiam sumitur specialiter pro lege humana scripta. et sic diffinit Gratianus dist. 1. quod lex est constitutio scripta. et distinc. 3. Lex est constitutio populi qua maiores natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt Et sic generalis iste terminus lex: sit generalis ad omnem legem creatam vel increatam naturalem humanam vel diuinam scriptam vel non scriptam. tamen quandoque restringitur ad vnam speciem. ¶ Secunda distinctio est quod iste terminus lex diuina. vt supponit pro lege creata diuinitus inspirata. qualis est lex Moysi vel christi Vno modo potest sumi pro aliqua vna regula data a deo aliquid precipiente vel prohibente. Alio modo pro aliqua vna congregatione plures tales regulas continente: qualiter tota doctrina christi dicitur lex. chri

sti. Et isto modo sumitur in proposito.

Sed capiendo sic adhuc potest sumi stricte pro aliqua tali congregatione solum continente precepta ꝛ ꝓhibitiones: qꝛ hec duo solum pertinēt ad legem ꝓprie: sicut patet ex dictis. Alio modo pōt sumi large ꝓ aliqua tali cōgregatōne nō solum cōtinente ꝑcepta ꝛ ꝓhibitiones: sed etiā consilia ꝛ ꝑmissiones testimonia hystorialiū veroꝝ exempla imitabiliū gestoꝝ: parabolas: ꝓphetias: miracula: sacramēta: ꝓmissiones premioꝝ: cōminationes suppliciorꝝ ꝛ mlta huiꝰ modi. Que licet nō omnia sint de substantia legis ꝓprie: qꝛ nec ligant nec obligant eo ꝙ his nihil imperatur aut ꝓhibeť. ipā tñ sūt fortissima adiutoria ad legē sustinēdā ꝛ obseruādā. Ideo ponunť ꝑtes legis diuine cōmuniter dicte ꝛc. ¶ Tertia distictio est. ꝙ iste terminꝰ lex christi seu doctrina. Uno modo pōt sumi stricte ꝓ ꝯgregatione illoꝝ que ipse docuit in ꝓpria ꝑsona. Alio modo large ꝓ aliqua ꝯgregatiōe illoꝝ ꝛ simul eoꝝ que docuerūt: ꝛ apostoli ꝛ discipuli eiꝰ auctoritate sua ꝛ sic sumitur hic. Unā lex christi seu doctrina diciť tota doctrina euāgelica: intelligēdo ꝑ euangeliū nō solū doctrinā quattuor euangelioꝝ sed generaliter nouū testamētum. quēadmodū doctrinam suaꝫ vocat Paulus euangelium. secunda Thymoth. 2. Sed capiēdo sic adhuc potest sumi. Uno modo pro talis doctrine veritate: siue sit in mēte: siue in scripto: vł in voce. Alio modo potest sumi pro talis veritatis seu obiecti intellectuali cognitione vnde nō minꝰ ꝓprie diciť lex preceptuꝫ vel ꝓhibitio ipsa cognitio agendoꝝ ꝙ ipsa veritas enuncians quid agendum vel nō agendū. Ideo Hugo de sacramētis libro. 1. par. 6. cap. 6. Quid cognitio faciēdorū fuit nisi quedā ad cor homis facta preceptio. Et quid rursum cognitio vitandoꝝ nisi ꝓhibitio. Hec autē cognitio potest esse multiplex: quia vel solū apprehensiua vel iudicatiua ꝛ adhesiua. Et si adhesiua: vel cum formidine vel sine formidine: ꝛ cū certitudine. ꝛ si cū certitudine: vel potest eē habitualis vł actualis. Et si habitualis vel acquisita vel infusa. Et si actualis vel in habitu acquisito solum: vel ab habitu etiaꝫ infuso: sicut posset faciliter declarari: sed patet loquēdo. Igitur proprijssime lex christi potest dici fides infusa vel actus eius quo creatura rōnalis assentit doctrine christiane veritatibus. Unde ad istum sensuꝫ posita est secūda pars cōclusionis ꝑdicte. Et similiter tertia ꝓpositio: scꝫ ꝙ huiusmodi lex seu doctrina est signum perfectissimū volūtatis diuine intelligendo de signis datis rationali creature ꝓ statu vie: quia de illis solū loquor in presenti cōclusione ꝛ ad istum intellectum patebit propositū per propositiones imediate sequētes. Quarta propositio est ꝙ nec lex naturalis nec lex aliqua humana. nec lex mosayca spiritualiter intellecta: est perfectissima lex creata. Probatur primo: de lege naturali vel humana satis patet: quia nullus viator ex puris naturalibus sine fide potest perfecte omnia ad q̄ tenetur cognoscere. Naꝫ ꝭm apostolum. Sine fide impossibile est placere deo. Ad Hebreos. 11. Igiť vt supra.

Secundo ideꝫ apparet de lege Mosayca ꝭm apostolum. Nihil ad perfectum adduxit lex. Ad Hebreos. 7. Igitur propositum ꝛc. Quinta propositio est ꝙ nec lex christi seu doctrina vocalis aut scripta: nec ipsa mentalis solum apprehensiua: nec adhesiua si nō sit ex fide īfusa: est ꝑfectissima lex creata. Probatur. Quia nullus viator per legeꝫ Christi sine fideli credulitate potest perfecte omnia ad que tenetur cognoscere vł intelligere. Juxta illō Esa. 7. Nisi credideritis non intelligetis.

Sexta propositio est. ꝙ sola lex christi seu doctrina. id est. fidei infuse habitus vel actus quem viator habet de ea est sibi perfectissima lex creata. Probatur. Quia nullꝰ viator per aliud signū seu directiuuꝫ creatum: nisi per huius fidē vel eiꝰ actū: perfecte cognoscit oīa ad q̄ teneť. vt ptꝫ ex dictis. Et ꝑ hmōi signuꝫ hoc ꝑfecte cognoscit. vt ptꝫ qꝛ si

nō tūc catholici fideles opantes fm̄ directionē fidei Christi nō sufficiēter operant̄ ad consequendū salutē. qđ est cōtra illud. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit saluꝰ erit. Marci vlti. quare ⁊c.

Vñ ex p̄dictis p̄tʒ responsio ad p̄ncipalē q̄stiōis titulū .s. qualiter lex Christi seu doctrina est lex p̄fectissima. ⁊ q̄liter nō. Et simulit p̄tʒ respōsio ad p̄mū q̄stiōis articulū .s. ꝙ lex Christi seu doctrina est in p̄ceptis rectissima. Sic igitur ꝓbate sunt p̄dicte sex ꝓpositiones p̄ambule. Ex quibꝰ p̄tʒ declaratio totiꝰ ꝯclusiōis tertie. ¶ Sʒ ex p̄dicta cōclusiōe ⁊ eiꝰ declaratōe infero aliquas ꝓpositiōes correlarias. Primū correlariū est ꝙ sicut virtꝰ iusticie solū est in mente ⁊ nō in scripto vel in voce. sic in ipsa est ꝓprie lex seu regula iuste vite. Patʒ q: nullo existēte scripto vel voce adhuc lex eēt nec regule intellectuales q̄ sunt rerū naturaliū imagines minus essent seruande. nec hō minꝰ obligaret̄ ad eas ꝙ̄ si eas legeret vel audiret.

Secunduʒ correlariū est. ꝙ sicut vox audibilis non est lex ꝓprie. sic nec scriptura legibilis: sed solū equiuoce patet. quia vox vel scriptura lex nō dicit̄ nisi ea figura vel tropo. qua nomē rei vl' veritatis signo imponitur vel imagini. sicut imago regis rex dicit̄. Ideo apparet ꝙ iniuste diffiniētes legē diffiniunt eā fm̄ eius improprijssimā acceptionē. Nam vt priꝰ patuit. Gratianꝰ ⁊ alij solum diffiniūt legē scriptā. Tertiū correlariū est ꝙ ad legis christi habitualē fidem omnis viator sine vlla excusatione obligat̄. patet per illud Marc. vlti. Qui non crediderit condēnabit̄. Et illud apostoli. Heb. xi. Sine fide impossibile ē pla. ⁊c. Quartū correlariū ē ꝙ a legis christi actuali fide nullus viator nisi sola in capacitate excusat̄. Patet. q: licet inter hoīes alij alijs minꝰ sint capaces ꝓpter breuitatē intellectus. experientie paucitatē. aut defectū doctrine vel gratie: quare non omnes similiter obligantur ad credendum singula legis explicite ⁊ in particulari. Tamen nullū est genus hominū adeo tardū in tellectu. qđ saltem implicite ⁊ in vniuersali non possit omnia credere .i. quicqd ibi asseritur esse verū. Ideo a tali credulitate actuali habenda loco ⁊ tempore: nullus oīno excusatur nisi in capacitate. paruulos aūt ⁊ minores ac furiosos ceterisq̄ passionibus mēte captos incapaces voco. tanq̄ naturali impossibilitate ꝓhibitos ⁊ oīno indociles dūʒ his defectibus laborant. Quare sic credere non tenent̄ ⁊c. Quintū correlariū est ꝙ sicut legis christi credulitas nō est cōtra ratiōnē: sed per ratiōnē ꝓbabilis sic eius credulitas ꝓpter rationis ꝓbatiōnē non est deo contumeliosa aut displicibilis. Istđ correlariū quo ad vtrā ꝗ partem est contra .G. parisieñ. libro de fi. ⁊ legibus: per totuʒ primū tractatum. Quod tamen posset ꝓbari ex predictis: sed dimitto. quia đ hac materia tractabo in secūdo p̄ncipio. Sextuʒ correlariuʒ est ꝙ sicut legis christi credulitas est in creature rationalis potestate libera: sic ipa est eterne salutis meritoria. Istđ correlariū est quo ad vtrā ꝗ partē ꝯtra Holkot .i. q. p̄mi libri. qđ tamen posset probari ex predictis sed dimitto: quia de hac materia tractabo in tertio principio. Sic igitur circa tertiā cōclusionē ꝓbate sunt sex ꝓpositiones p̄ambule: ⁊ inde illate sunt sex ꝓpositiones correlarie. Et hec de tertia conclusione.

Nunc descendo ad collationē habendam cū duobus magistris meis reuerēdis ⁊c. Et iuxta materiā p̄me partis prime conclusionis ponaʒ cōtra eos sex propositiones collatiuas. Prima ⁊ principalis est ista. Sicut sola diuina voluntas respectu contingentis futuri potest esse causa inimpedibilis. sic solus diuinus intellectus respectu veri de futuro ꝯtingenti potest esse noticia infallibilis. Prima pars patet ex prima parte dicte cōclusionis quia p̄ma causa nō potest impediri ab alia: sʒ quelibet alia ab ipa. Igitur ⁊c.

Secunda ꝓbatur qꝛ diuinus intellectus reſpectu veri de futuro contingēti poteſt eſſe ⁊ de facto eſt noticia infallibilis ⁊ nihil aliud ab eo reſpectu talis veri pōt eſſe noticia īfallibilis. igiť ⁊c. cōſequētia patet ⁊ antecedens quo ad pͥmā pateꝫ pro nūc ſupponiť: qꝛ ꝯcediť ab omnibꝰ catholicis. Sed antecedēs quo ad ſcḋaꝫ partē negat Ma. nichol. ⁊c. qui ponit iſtā concluſioneꝫ ꝙ reſpectu futuri contingētis a deo poteſt humano intellectui noticia creata infallibilis cōmunicari quā ꝓbat: qꝛ hoc fieri non implicat ꝯtradictionē. igiť ⁊c. imo videť fidei cōſonū dicere ꝙ talē habuerit xp̄s ⁊ ꝙ etiā quelibet ꝓphetia ſit talis noticia. Sed pro nūc ꝓbabiliter teneo oppoſitū: ⁊ arguo ꝯtra eū ſic. Quia ad hoc ꝙ aliqua noticia ſit infallibilis: requiriť ꝙ nō poſſit eſſe falſa. Sed oīs noticia creata reſpectu veri ꝺ futuro cōtingenti pōt eſſe falſa. igiť ⁊c. Antecedens quo ad pͥmā ꝑtem patet manifeſte. Sed quo ad ſecundā ꝓbať: qꝛ om̄e verum de futuro cōtingenti poteſt eſſe falſum. ergo oīs noticia creata qua tale iudicať eſſe verū. pōt eſſe falſa. antecedens patet: ⁊ ꝯſequētia tenet: qꝛ non ſtat ꝙ aliqua noticia ſit iudiciū falſi et nō ſit falſa: ſimiliter iſta cōſequētia cōfirmabiť ꝑ ſequētia. Unde ꝯtra eundē magiſtrū ſit hec ſcḋa ꝓpoſitio. Sicut ſola diuina volūtas aliq̄d pōt nō voluiſſe qꝺ voluit. ſic ſolus diuinꝰ intellectꝰ aliq̄d pōt nō iudicaſſe qꝺ iudicauit. ꝓbatur ⁊ pͥmo ꝙ hoc ſit veruꝫ de deo ptꝫ qꝛ deꝰ voluit ⁊ iudicauit ab eterno antixp̄m fore. ⁊ tamē poteſt nunꝙ hoc voluiſſe aut iudicaſſe: ſicut poſſibile ē antichriſtū nō fore. Sed ꝙ hoc ſit verū de ſolo deo ⁊ de nullo alio negat dictꝰ magiſter q in ſcḋo correlario predicte concluſiōis ponit ꝙ fidelis q ex fide infuſa iudicauit vltimū iudiciū fore pōt hoc n̄ iudicaſſe. Qꝺ probat: qꝛ cuꝫ hoc qꝺ iudicauit poteſt vltimū iudiciū nō fore: ⁊ ſi nō erit ergo ex fide infuſa falſe iudicauit. qꝺ nō eſt dicendū cū fidei nō ſubſit falſuꝫ: aut dabiť correlariū ſuuꝫ eſſe verū ⁊c. Sed contra hoc arguo ſic: qꝛ de nullo intellectu qui iudicauit antichriſtū vel iudiciū fore concedendū eſt ꝙ poteſt hoc nō iudicaſſe niſi de illo de quo iſta cōſequentia eſt bona. iſte intellectus ſic iudicauit. ergo ſic erit. ſed de ſolo intellectu diuino ⁊ ꝺ nullo alio iſta conſequētia eſt bona. vt ptꝫ Igitur ⁊c.

Unde pro maiori declaratiōe huiꝰ et contra eundē magiſtrū ſit hec tertia ꝓpoſitio: ⁊ eſt vna regula ſatꝭ vtilis meo iudicio: ꝙ nulla ꝓpoſitio de poſſibili negatiua cuius affirmatiua de preterito correſpondens eſt vera: eſt cōcedenda de creatura niſi vbi predicatum eſt iſte terminꝰ verū aut falſum aut aliꝰ terminus includens alterū iſtoꝝ in ſua ratione diffinitiua. Uerbi gratia: ſi iſta affirmatiua de preterito ſit vera Sortes iudicauit vltimū iudiciū fore. hec negatiua de poſſibili ſibi correſpondens non eſt concedenda. Sortes poteſt nō iudicaſſe vltimū iudiciū fore. Quia hoc ſolum cōcedenduꝫ eſt de deo ꝓpter rationem prius tactā. Si auteꝫ hoc concederetur de creatura pari ratione ſuſtinerem ꝙ creatura que voluit. a. poteſt nō voluiſſe. a. ⁊ ſimiliter illa que peccauit poteſt non peccaſſe: ⁊ ſic ꝙ preteritum poteſt non fuiſſe contra articulum pariſieñ. Bene tamē concedendum eſt ꝙ Sortes qui vere iudicauit vltimū iudicium fore poteſt nō iudicaſſe verū ⁊c. ⁊ ꝙ illud qꝺ fuit iudiciū verū poteſt non fuiſſe iudiciū veruꝫ: ⁊ rationē diuerſitatis alibi oſtendā ⁊c. Ex his ergo patet ꝙ ratio huius magiſtri non valet quādo dicit cuꝫ hoc ꝙ fidelis iudicauit ⁊c. ſtat ⁊c. Concedo eīm iſtud ⁊ nego vltra illā conſequentiā iudiciuꝫ nō erit: ergo talis ex fide falſe iudicauit: ſꝫ bene concedo ergo falſe iudicauit. Unde dico primo ꝙ non eſt poſſibile fidei ſubeſſe falſum. patet: quia fides includit ꝙ ſit vera ⁊ de vero. Dico tamē ſecundo ꝙ fidei poſſibile eſt ſubeſſe falſum. patet: quia iſtud qꝺ de facto ſubeſt fidei poteſt eſſe falſum. Dico tertio ꝙ illa noticia que fuit fides licet non poſſit non fuiſſe noticia aut iudiciū. tamen poteſt non fuiſſe fides aut iudiciū veruꝫ. patꝫ

ex dictis.⁊ sic dictuꝫ contra istũ re. ma. cui me recõmendo ⁊c. ℞ Quarta ꝓpositio ⁊ principalis est ista cõtra magistrum Gerardum ⁊c. Sic diuine voluntati nihil est causa essendi: sic diuino intellectui nihil est causa siue causalis ratio cognoscendi. Prima pars patꝫ ex prima parte predicte conclusiõis: quia prime cause nihil eẽ potest causa essendi ⁊c. Secunda pars sequitur ex prima: quia cum in deo sit idem esse velle ⁊ intelligere: sicut nihil est sibi causa siue causalis ratio essendi: sic nec volendi aut intelligendi. Sed hanc secundã partem negat predictus magister qui in vna conclusione ponit ꝙ ꝙuis diuinus intellectus assentiat ꝙ antichristꝰ erit precise ꝓpter determinationẽ voluntatis: tamen hoc non potest competere intellectibus creatis. Primã partem probat: quia per determinationẽ diuine volũtatis aliquid ponit̃ in esse futuri. Igitur per illã habet cognosci esse futuri a diuino ĩtellectu ⁊c. ⁊ sic in hac parte concedit ꝙ diuine voluntatis determinatio est ratio cognoscendi intellectui diuino. Secundã partem ꝓbat: quia in intellectu creato voluntas non potest esse ratio assentiendi alicui vero Sed pro nũc nolo multũ stare circa secundã partem ꝓbo tamen ꝙ illa nõ sit vera vel saltem nõ sit concedenda sed dubitãda.⁊ arguo sibi sic. Deus potest facere aliquẽ intellectum tante perfectionis ⁊ talis conditionis ꝙ ex sola determinatione voluntatis sufficiet assentire quibuscunqꝫ veris sibi propositis. Igitur sic assentire põt cõpetere intellectibus creatis: cõsequẽtia est euidẽs ⁊ antecedens est sibi dubiũ: quia nõ apparet ꝙ talẽ intellectum a deo fieri implicet ꝯtradictionẽ: ⁊ si dicat ꝙ sic: ostẽdat rationem ⁊c. igitur consequens nõ est ab eo negandum ⁊c. ℞ Sed venio ad primã partẽ vnde contra eaꝫ sit hec quinta propositio. Sicut diuina voluntas nullam habet rationeꝫ propter quam determinetur vt velit. sic diuinꝰ intellectus propter diuine voluntatis determinationem non assentit ꝙ antichristus erit. Prima pars patet ex dictis. secunda pars sequitur ex prima ꝑ simile. Secundo probatur: quia aliter sequeretur ꝙ diuine voluntatis determinatio esset intellectui diuino causalis ratio assentiẽdi ꝙ antichristus erit. falsitas ꝯsequentis patet ex dictis. Sꝫ consequentia tenet: quia ista dictio ꝓpter dicit habitudinem causaleꝫ vt clarum est ⁊c. Tertio probatur: quia aliter sequeretur ꝙ ista ꝓpositio causalis esset vera: quia diuina volũtas vult ꝙ antichristus erit: diuinꝰ intellectus assentit ꝙ antichristus erit: cõsequentia patet: sed falsitas consequẽtis patebit Unde pro isto et contra predictum magistruꝫ sit hec sexta propositio: quã pono pro regula generali. Nulla propositio causalis cuius ꝯsequens signat tanquã signatum totale deuꝫ velle aut intelligere est vera propꝛie. patꝫ: quia ad veritatem propositionis propꝛie causalis requiritur ꝙ ita esse sicut signatur per antecedens sit causa quare ita est sicut significatur per consequens. Modo sic non potest esse in proposito ⁊c. vt patet ex dictis et alias magis declarabo si opus sit. Ex his ergo patꝫ ꝙ ratio dicti magistri non valet quando ipse dicit per determinationeꝫ diuine voluntatis ⁊c. Igitur per eam ⁊c. Unde nego antecedens. consequentiã. ⁊ consequens ad intellectum queꝫ intendit iste magister. Dico igitur primo. ꝙ antecedẽs de virtute sermonis est falsuꝫ: quia ista oratio esse futuri ꝓ nullo supponit, plus ꝙ̃ ista esse nihil vel chymere. Ideo per nullam causam ponitur aliquid in esse futuri. Secundo dico ꝙ illud antecedens est falsuꝫ ad sensum queꝫ intendit iste magister. Intelligit enim ꝙ determinatio diuine volũtatis est causa ꝙ aliquid est futurum sed postea ostendam ꝙ hoc est falsum ⁊c. Tertio dico ꝙ supposito ꝙ illud antecedens esset verum ad predictum sensum. tamen consequentia non valet intelligendo cõsequens ad sensuꝫ quẽ intendit iste magister. vt patet ex dictis. Et hec sunt dicta contra ⁊c.

¶ Nunc descendo ad collationē ha
bendaꝫ cū duobus alijs patribus meis
reuerēdis.⁊c̄. Et iuxta materiā prime
partis secunde conclusionis ponā con
tra eos sex propositiones collatiuas.
Prima ⁊ principalis est ista. Sicut di
uina voluntas pōt esse efficiēs causa so
lum respectu entitatis q̄ pōt esse vel fie
ri. sic sola talis entitas pōt eē terminꝰ:
seu effectus causalitatis dei. prima ps
euidēter sequit̄ ex pͥma parte dicte cō-
clusionis. ⁊ etiā scd̄a pars seqtur ex pͥ-
ma. Scd̄a ꝓpositio est sicut negatio ⁊
pͥuatio sic nec p̄teritio nec futuritio po
test effici a deo. patet ex p̄cedēti: qꝛ nul
lum tale est aliqua entitas: siue effectꝰ
causalitatis ⁊c̄. Tertia ꝓpositio est. si
cut diuina potētia nō pōt facere prete-
ritū non fuisse. sic nec futurū non fore.
patet ex precedentibus. Sed oppositū
huius tenet frater Joh̄. ⁊c̄. qui in secū-
da conclusione primi arti. ponit istam
ꝓpositionē. Et si sūmi entis infinita po
tētia possit facere futurū nō fore: nō po
test tn̄ facere preteritum nō fuisse. Pri
mā partē ꝓbat: qꝛ nullū futurū necessa
rio eueniet. imo quodlibet futurū non
fore est possibile. Igit̄ cū deus sit omi-
potēs seqtur ꝙ potest facere ip̄m nō fo
re. Secundā probat. qꝛ preteritū non
fuisse p̄teritū est impossibile: ergo hoc
deus facere nō pōt. ꝯsequētia tenet et
antecedēs patet: qꝛ ad illud sequit̄ ali
quid fuisse ⁊ illud nō fuisse ⁊c̄. Sed li-
cet ꝯcedā istā scd̄am partē: nō tamē ꝓ
pter p̄dictā ꝓbationē: vt patebit. Pri
mā aūt ptē negaui: ⁊ cōtra eā arguo sic
Quia futurū nō fore non pōt esse aliq̄
entitas que sit terminus aut effectus
causalitatis diuine. Igit̄. ⁊c̄. antecedēs
est clarū: et consequētia patet ꝑ p̄dicta
Secundo illa ratio futurū nō fore nō
supponit ꝓ aliquo in aliqua propositi-
one. Igit̄ cū sit affirmatiua ipsa est fal
sa. cōsequētia tenet. ⁊ antecedēs patet
qꝛ ista. deus facit futurū nō fore impli-
cat ꝯtradictionē: vt patet ⁊c̄. Ex his er
go patet ꝙ ratio sua nō valet qn̄ dicit
quodlibꝫ futurū pōt nō fore. igitur ⁊c̄.
nego ꝯn̄am: ⁊ ratio patet ex dictis. quā
do etiam dicit preteritū non fuisse est
impossibile. ⁊c. igit̄ ⁊c. cōcedo ꝯn̄s: sed
nō propter istam ꝓbationē: qꝛ supposi
to ꝙ ego ꝯcederē ꝙ p̄teritum nō fuisse
esset possibile adhuc tamē nō ꝯcederez
ꝙ deus potest facere p̄teritū non fuisse
Cōcedo tamē an̄cedens: ꝓpter articu-
lū parisien̄. et nō ꝓpt̄ illā ꝓbationē: qꝛ
ad illud seqtur aliquid fuisse ⁊ illud nō
fuisse. Nam licet illud sequat̄ ex eo: qꝛ
ad impossibile seqtur qd̄libet. ꝙ tamē
hoc seqtur nō pōt ꝓbari plus q̄ꝙ possit
ꝓbari: ꝙ ad futurū posse non fore: seq-
tur aliquid fore: ⁊ illud non fore. Ideo
⁊c̄. Et sic sit dictū ꝯtra istū reuerenduꝫ
patrem. ⁊c̄. ¶ Quarta ꝓpositio ⁊
principalis sit ista ꝯtra fratrem Rober
tum ⁊c̄. licet diuina causalitas sit infini
ta ⁊ immēsa: nō tamē immēse: sed solū
finite causat quicquid agit ad extra.
Prima pars patꝫ ex dictis: qꝛ diui
na causalitas est diuina voluntas: q̄ est
infinita ⁊ immensa. Sed oppositum
secūde partis tenet dictus re. pater: q
in primo articulo ponit istā tertiā ꝯclu
sionē. Sicut prima causa est immensa
intrinsece formaliter sic eidē correspō
det immēsum agere vere ⁊ realiter. cō
sequentiā probat: qꝛ ipsa agit ⁊ ad cu-
iuslibet effectus ꝓductionē ꝯcurrit per
illud idē per quod ipsa est intrinsece ⁊
formaliter immensa. Unde arguit sic.
Sit. a. aliquis effectus ꝓductus: ⁊ sit
b. virtus prime cause q̄ ꝓducit illū effe
ctum. vel igitur. b. ꝯcurrit ad producti
onē ipsius a. ſm suū totū conatū vel nō
Secūdū nō potest dari: qꝛ talis virtus
est impartibilis. igit̄ oportet dare pͥmū
et per ꝯn̄s talis virtus sicut est immen
sa ⁊ immensi conatus sic immēse agit.
Unde ex hoc infert ꝙ om̄e ꝓducere di
uinū actiuū est equaliter producere. id
est. omne qd̄ deus agit: equaliter pro-
ducit. Ex quo vlterius īfert. ꝙ hec ꝯn̄a
nō valet. deus eque intēse ꝓducit. a. et
b. duos effectus. ergo a. et. b. sunt eque
intensi. Sed contra ista arguo. primo
sic. nulla res plus vel minus producit̄
ab aliq̄ causa: q̄ꝙ ipsa sit in sua natura.
Sed omnis res ad extra ꝓducta soluꝫ

finite est. sicut ipsa est finita essentia. er
go nulla talis infinite producitur a pri
ma causa. Secundo arguo ex dictis
ipsius contra eum qꝛ in primo correla=
rio prime cõclusionis primi articuli ip=
se concedit. ꝙ licet deus ad esse rei in=
fluat per solum suũ intelligere: et velle
eternale. suuȝ tamen influere est soluȝ
temporale. Cuius rationeȝ ponit. quia
omnis mensura in qua res ad extra est
producta. est temporalis. et per conse=
quens deus temporaliter influit. ergo
pari ratione deberet concedere. ꝙ licet
producere diuinum sit imensum. tamẽ
solũ mense: et finite producit. quia res
producta est finita. Tertio si dicta eiꝰ
essent vera et ratio sua bona. tunc ipse
haberet concedere ꝙ deus immense: et
equaliter diligit omnia. et non plus di
ligit seipsum ꝙ̃ creaturaȝ. nec vnã crea
turam plus ꝙ̃ aliam. consequens nõ es
set bene securum. Sed cõsequentia pa
tet. quia dilectio qua deus diligit om=
nia. est immensa ꝛc. Unde contra eum
sit hec quinta ꝓpositio. licet diuina cau
salitas sit impartibil. nec possit esse ma
ior et minor in diuersis effectibus. non
tamẽ equaliter causat. sed inequaliter
concurrit ad inequales effectus. Patȝ
per simile de diuina dilectione sicut iã
tactum est. Sexta propositio sit hec.
ꝙ ista ꝯsequentia nõ valet. diuina cau=
salitas ſm suum totum conatum: ꝛ con
cursum immensum producit. a. effectũ
ergo immense producit ipsuȝ. patet ex
dictis. datur enim instantia de dilectio
ne dei. Item datur: alia instantia. quia
non sequit scientia ꝛ voluntas dei. qua
deus scit et vult antichristũ fore est ne=
cessaria. Igitur deus necessario scit: et
vult antichristum fore. et ita non sequi
tur conatus vel concursus dei quo pro
ducit. a. est immensus. ergo deꝰ immen
se producit. a. Ex his ergo clare patȝ ꝙ
ratio huius re. pa. non cõcludit. Et hec
sunt dicta contra. ꝛc.

Principiuȝ in secũdũ sententiaꝝ.

A

Plenam doctrina
hec noua. Ista questio
mouet Marci. i. capi.
Quã alias in eiusdẽ li
bri principio. Et simil'r in
primo sniaruȝ exordio p
me assumptã ꝓ themate iterum nũc re
sumo. Reuerẽdi patres magistri ac do=
mini charissimi. Sicut xpiana philoso=
phia ꝓfitet priusꝙ̃ mũdus material' vl'
eternalis diuine ꝯceptiõis thalamo ꝓ
duceretur in esse. optimꝰ eoꝝ artifex et
genitor deus p se omnino sufficiẽs nulla
indigebat creatura. Erat quippe fons
luminis. seminariũ vite. thesaurꝰ boni=
tatis. ꝛ summe plenitudo sciẽtie in quo
velut in speculo tersiori lucebant luce
clarius vite viuẽtis imagines. notiões
eterne. mũdus intellectualis. et idealis
rerũ oĩm cognitio ꝑfinita. nullo igit in=
digebat. qm̃ quicqd factuȝ est in ip̃o vi
ta erat. Iohannis. i. Unde liquet ꝙ nul=
la prorsus fuit mũdane creatiõis ratio
nisi sola bonitas creatoris. Ipse enim
summe bonus bona singula de sola bo
nitate creauit: et tanꝙ̃ optimus oĩm ar
tifex quod ab penetralibus mẽtis eter
naliter conceperat quasi materiali ver
bo tempaltier euocãs mundi creatiõeȝ
q̃si materiale ꝑceptũ exp̃ssit. Dixit eñ
deus. fiat mundus ꝛ factum est ita. Ge
nes. i. Hec est itaqꝫ vera de mũdi crea
tione sentẽtia quã xpiana phia ꝓfitet
imo quã inueterata phoꝝ gẽtilitas liceȝ
in tenebris ambulãs. non tamẽ penitꝰ
diffitetur. Unde Plato phus. Opificeȝ
inquit genitoremqꝫ vniuersitatis tam
inuenire difficile ꝙ̃ inuentuȝ digne pro
fari. Sed attendite queso dilectissimi
qualiter premissam sentẽtiã omis crea
tura dei solo hoĩe (anormala exceptio=
ne) secluso vnanimiter ꝯfitet ꝛ deũ suũ
quantũ in se est ꝑdicat ꝛ fatet. Cõside=
rate primitꝰ celestia. Ecce eñ solare cor=
pus diẽ illuminat. lunaris globꝰ cũ cete
ris planetis ac stellis nocteȝ irradiat. Et
vt ego positiones sidereas: celiqꝫ leges
breuiter enumerẽ. Satis pȝ ad oculuȝ
ꝙ celi enarrãt gloriã dei: ꝛ opa manuũ

b

Eius annunciat firmamentū.ps̄.18.Con
siderate superius ethera. Ecce eñ aer
legibus obtemperās creatoris.nūc au-
ra beniuola gratulatur.nunc nubiū fle-
tibus quasi cōpatiēs lachrimat̄. nūc ꝑ-
lijs ventorum irascitur. nunc tonitruis
concutitur.nunc calore decoquitur.nūc
austeritate frigorum asperatur. Consi-
derate inferius terrestria.Ecce eñ ter-
ra sui creatoris iussuȝ implens.nūc flu-
uijs .nunc graminibꝰ. nūc siluis comā-
tibus hylarescit.pars frugibꝰ.pars vir
rescit arboribus. pars odoratį aspirat.
pars victū animātibꝰ subministrat. ꝑs
gēmis.ꝑs metalloꝝ generibꝰ est fecun-
da.Considerate vlterius viuētia. Ecce
eñ volucres celi et aeris pisces aque:⁊
marˀ. ac singule bestie terre:dei ordina
tiōe ⁊ inspiratiōe nature q̄tū sensuali
tas patit̄ inertia quibus pn̄t obsequijs
creatori suo venerabiliter famulantur.
Sȝ qd mee narratiōis curriculuȝ vltra
vagari ꝑmittere cū iā ad sensuȝ pateat
vniuersis qualiter creatori suo singule
creature sue regulariter obsequunt̄.q̄li
ter ei fauet:celuȝ.famulat̄ aer.hūc colit
tellus venerat̄ vnda.huic velut mundi
domino tributum singula soluūt.Et vt
breuiter dicaȝ qualiter sibi omne genu
flectitur celestiū terestriū:⁊ infernoruȝ.
Phil.2.Sed aduertite charissimi q̄lit̄
solus homo cū vniuersa lege sue origi-
nis diuinis legibus teneantur obnoxia
huius vniuersitatis: exceptus a regula
irregulariter in domini sui maiestatē li
tigiosum ausus est excitare tumultum
Qualiter solus hō cui:deus oēm dede-
rat creaturā in iuridice dn̄ationis sub-
iectum imo cui seipm̄ creatorē dederat
in beatifice dilectōis obiectū. ingratissi
mus oīȝ creaturaꝝ. deo furtuȝ supysiꝰ
faciens in hostē suuȝ ꝓpriū se suo trans
tulit ab actore.⁊ veri domini sui ausus
preuaricar̄e preceptū ei debite honoris
denegauit tributū. Qualiter solus hō
factus sui ad imaginē creatoris.in ter-
ram heu miser deposuit accepta diuini
tus isignia deitatis: ⁊ a sua generosita
te degenerās. omnē gloriā suā sic in ni
hilū vsq; deduxit.vt in brutalis lapsus
cecitatis occasum illud horrendū audi
re mereretur opprobriū. Homo cum in
honore esset non intellexit cōparatꝰ est
iumētis insipiētibus et similis factꝰ est
illis.ps̄.49 Sed pēsate queso dilectis
simi qualiter homo iste sic cecꝰ. sic erra
bundus. sic deuius. sic delirus sola sui
creatoris misericordia.ad viaȝ reducit̄
veritatis. Uidēs eñ misericors deꝰ ho
minem quē plasmauerat sic damnabili
ter oberrare.nouā euangelice legis do-
ctrinā a regalibus celi sedibus in terrā
misericorditer delegauit vt ꝑ eam edo
ctus homo ab erroris deuio resiliret.et
queȝ diu neglexerat suū recognosceret
creatorem. Hec siquidem est doctrina
penetrans vt gladius. cōterrēs vt mal
leus.ardens vt facula.rutillās vt lucer
na.que velut gladius oīm errorum ab-
scindit ȝiȝanias.Que velut malleꝰ he-
reses interimit vniuersos. Que velut
facula nostrorum fasciculos criminū ca
ritatis feruore cōburit. Que velut lu-
cerna per nocturna mundi huius silen
tia lumen cōmeantibus exhibet ne pe-
dem suū ad lapideȝ erroris exul homo
et peregrinus offendat. De qua optās
ꝓpheta dicebat. Lucerna pedibꝰ meis
verbū tuū. ⁊ lumē semitis meis.ps̄.118
Homo igitur dum ad hāc doctrinā no-
uam cōuertit intuitum ab erroris som
nio excitatur.Sed turbato adhuc ocu-
lo rationis a tāte victus sublimitat̄: ex
cellētia in admirationē rapitur:⁊ in ad
miratiue q̄stiōis cogit̄ ꝓrumpere v̄ba
dicēs. Que nā doctrīa hec noua.q̄ fuit
questio vr̄is ꝓposita reuerētijs a princi
pio B Ad quā quidē questionē
sicut alias dicebat̄ magister sn̄iaꝝ in q̄
dripartito huiꝰ libri volumīe sub q̄dru
plici cōclusiōe respōdet. Prima est ꝙ
hec doctrina:per quā summa dei myste
ria secretius reuelantur in primo. Se
cunda est ꝙ hec doctrina per quam no
ua mundi vestigia subtilius declarant̄
in secundo. Tertia est. ꝙ hec doctrī-
na per quam mira verbi cōmertia sub-
limius reserantur in tertio. Quarta
est ꝙ hec doctrina ꝑ quaȝ pia lapsis re-
media suauiꝰ ꝓpinant̄. in q̄rto. Per ꝙ

sam nanqȝ reuelantur secretius velata mysteria summe trinitatis quo ad primum. per ipsam declarantur subtilius creata vestigia noue entitatꝭ. quo ad secundū. per ipsam referant sublimiꝰ sacrata cōmertia mire charitatis. quo ad tertiuz. per ipsam propinātur suauius oblata remedia pie sanitatꝭ quo ad q̄rtuz. Nam in hoc quadripartito sentētiarum libro tractat magister quadruplex xp̄i noue: ⁊ euangelice legis archanuz euāgeliste Johīs diuinitus inspiratuz Johīs. i. Primū est ꝙ in p̄ncipio erat verbum: ⁊ verbuz erat apud deū ⁊ deus erat verbū. Quod est beate trinitatis summū misterium in p̄mo libro.

Secūdū est. ꝙ oīa p ip̄m facta sunt et sine ipso factum est nihil. qđ est create entitatis nouū vestigiū. in scđo libro

Tertiū est. ꝙ verbū caro factū est. qđ est diuine charitatis mirū cōmertiū. in tertio libro. Quartuz est. ꝙ habitauit in nobis et vidimus gloriā eius. quod est humane sanitatis pium remedium in quarto. Sic igitur per hāc doctrinā altiꝰ erigitur hamanus prospectꝰ quo ad primuz. Dulcius instruitur humanꝰ aspectus quo ad secunduz. Rectius dirigitur humanus profectus quo ad tertium. Mitius corrigitꝛ humanꝰ defectꝰ quo ad quartū. Nā magister in hoc sententiaꝝ libro correspondenter ad p̄missa. Ad erigenduz prospectuz hominis agit de cognitione dei perfecti luminis in primo. Ad instruendū aspectum hominis agit de creatiōe mūdi effecti germinis in secundo. Ad dirigendum profectum hominis agit de cōmuniōe verbi affecti numinis in tertio. Ad corrigēdum defectuz hominis agit de curatione lapsi infecti hoīs in quarto. He sunt igitꝛ quattuor ꝯclusiones ad ꝓpositā q̄stionē respōsales quas mgr̄ sniaꝝ pertractat. De quaꝝ scđa nūc solū dicēdū est reseruatis alijs suis locis Scđa igitur cōclusio est ⁊ huic scđo libro sententiarū correspondēs: ꝙ hec est doctrina per quam noua mundi vestigia subtilius declarantꝛ. Per ipsam enī delarantꝛ subtilius creata vestigia noue entitatis. Nam in hoc secundo sententiarum libro tractat magister illud doctrine xp̄i noue ⁊ euāgelice legis archanū euangelice Johanni diuinitus inspiratum Johannis. i. Omnia per ipsum facta sunt ⁊ sine ipso factuz est nihil. Qđ est create entitatꝭ nouū vestigiū. Ubi q̄so videte carissimi circa vestigiū noue entitatis q̄ttuor subtiliꝰ declarari.

Primum est vniuersoruz productio Quia omnia per ipsum ⁊c. Secūduz est productoruz creatio. quia per ipsuz facta sunt. Tertium est creatoꝝ auersio. quia factum est nihil id est peccatū

Quartum est auersorum conditio. quia sine ipso factum est nihil. Teste siquidez beato Augustino peccati conditio est ꝙ sicut videlicet ipsum nihil est: sic a deo factum non est. Hec est enī secundi libri sententiarum principalis materia ⁊ sentētia generalis. Sic igitur per hāc doctrinam dulcius instruitur humanus aspectus. Naz magister in hoc secundo ad instruendū aspectū hominis agit de creatiōe mūdi effecti germinis. ostendens q̄ntum ratio capit humana. qualiter ex mundi creatione intelligatur creator omnipotens. ex cōseruatione omni faciens. ex dispositione omni sapiēs. ex regimine prouidus ex pulcritudine perfectus. ex magnitudine sempiternus. Sed inutile censeo vt per plura discurramꝰ cum omne qđ apparet in vniuerso mundo a summo vsqȝ deorsuz et quicqd est bonitatis in vniuersa serie seculorum non aliud sit q̄ꝫ vestigium tenuissime impressionis ⁊ velut vmbra dissimilis apparitionis abissalis illius bonitatis quam nec assequitur loquela nec attingit cogitatus. Hec est itaqȝ secūde cōclusionis sententia. hec est huius secūdi libri sententiarum doctrina per quaz homo ex aspectu creaturarū instruitur in qualēcūqȝ noticiā creatoris. per quā vt verbo ap̄li vtar inuisibilia dei a creatura mundi p̄ q̄ facta sunt intellecta ꝯspiciuntꝛ. sempiterna quoqȝ virtꝰ eiꝰ ⁊ diuitas Ro. i. Ad cuiꝰ cognitionē ꝑfectā nos ꝑuenire ꝯcedat. Qui sine fine viuit ⁊ regnat Amē

L Juxta thema collatiōis In primo principio meo talem formaui titulum questiōis. vtrū doctrina christi noua sit lex ꝑfectissima. Et qꝛ perfectio legis xp̄i ex quattuor potest specialiter declarari. Primo ex ꝑfectiōe p̄ceptoꝝ que ab ipsa iubentur. Secūdo ex ꝑfectione credendoꝝ que in ipsa docētur.

Tertio ex ꝑfectione meritoꝝ que sub ipsa habentur. Quarto ex perfectione p̄mioꝝ que ex ipsa debent. Ideo iuxta hec quattuor pūcta titulus ꝓposite questionis diuisus fuit in q̄ttuor titulos ꝑtiales circa quattuor libros sentētiarū ꝑtractandos. Primus est vtrū lex christi sit in p̄dictis rectissima. Scd̄us vtrū lex xp̄i sit in credendis certissima. Tertius vtrū lex xp̄i sit in meritis gratissima. Quartus vtrū lex christi sit in p̄miis iustissima. Unde sub his quattuor titulis in q̄ttuor libri sentētiaꝝ p̄ncipijs q̄ttuor difficultates ꝓposui pertractare. Prima est de legis xp̄i ⁊ diuine volūtatis recta ꝯformitate. Scd̄a est de leg̃ xp̄i ⁊ sue veritatis certa probabilitate. Tertia est de legis xp̄i meritoria credulitate. Quarta est de legis christi premiatoria equalitate. Expedito igitur primo titulo in primo p̄cipio restat expedire scd̄m. Querit̃ ergo. vtrū lex xp̄i sit in credendis certissima. Et arguit̃ p̄mo ꝙ nō. Quia illa lex non est in credēdis certissima q̄ docet credere illa que sunt cōtra rationē. ⁊ quoꝝ oꝓposita sūt consona rationi: sed lex christi est hm̄ōi igit̃ ⁊c̄. Maior ptꝫ: qꝛ lex certissima debet esse ꝓbabilis ⁊ rationi ꝯsona. Sed minor ꝓbatur: qꝛ lex xp̄i docet credere vnā essentiā simplicissimā esse tres res et quālibet illarū vnā. et eandē ꝑsonaꝫ esse hoīem ⁊ deū. vnā rem indiuiduā eē in pluribus diuersoꝝ locoꝝ distantium et alia multa que apparent manifeste contra rationē: ⁊ quoꝝ opposita apparent consona rationi. Ideo dicit ap̄l'us ꝙ fides est sperandarū rerū: argumētū non apparentium. Hebre. xi. quare ⁊c̄. Secundo arguit̃ sic: qꝛ lex illa non est in credendis certissima que docet credere aliquid quod nō est firmiter tenēdum. Et cuius oppositū est ꝓbabiliter asserēdū. Sed lex christi est hm̄ōi. Igitur ⁊c̄. Maior patet. sed minor ꝓbatur quia lex christi docet credere ꝙ voluntas diuia est lex seu regula simpliciter prima sicut declaraui in primo principio meo: ⁊ tamen istud non est firmiter tenendū: imo oppositum est probabiliter asserendū sicut declarauerunt plures patres ⁊ magistri mei reuerēdi qui contra me in suo primo principio oppositum tenuerunt: vt infra patebit. igit̃ ⁊c̄. In oppositum arguitur per Augustinū in libro de fide ad petrum. vbi de qualibet veritate legis christi dicit. firmissime tene et nullatenus dubites. ꝑ hoc docens ꝙ lex christi est in credēdis certissima ⁊ firmissime veritatis. D

In ista questione iuxta materiam duorum argumentorū ante oppositum duo erunt articuli. Primus erit positiuus et responsiuus ad principale quesitum. Secundus erit collatiuus et responsiuus ad secundum articulum.

Dimisso auteꝫ pro nūc primo et principali articulo de quo alias videbitur: solum dicam de secundo. in quo queritur vtrum voluntas diuina sit lex seu regula simpliciter prima. Et quantum ad istum articulum solum recitabo illa que declaraui in primo principio meo. et que arguerūt reuerendi patres ⁊ magistri mei cuꝫ quibus indignus concurro. dicta mea pro posse a contradictione ꝓbabiliter defendēdo. vnde in hoc presenti actu soluꝫ intendo conferre cū illis magistris: qui in primo principio me impugnauerunt ⁊c̄. cum alijs quos in primo principio impugnaui in alijs p̄cipijs collaturus. Prima igitur ꝓpositio est ꝙ volūtas diuina est lex seu regula obligatoria in genere legis obligantis simpliciter prima. Secunda est ꝙ voluntas diuina est lex seu regula obligatoria alicui rei: qꝛ vult ipsam aliq̄liter esse vel nō esse teneri: ⁊ iste fuerūt due p̄ncipales ꝯclusiōes in p̄rio p̄ncipio meo responsales huic articulo.

Tertia ꝓpositio est ꝙ impossibile est aliquā rē obligari ab aliquali lege ⁊ nō

sic obligari a diuīa volūtate. Quarta est q possibile est aliquā rez obligari a diuina volūtate τ nō ab alia lege: τ iste sequuntur ex pⁱma. Quinta ꝓpositio est q oīe peccatū est cōmissio vel omissio ꝯtra legis ꝓhibitionē vel pceptum. Sexta est q nullū est ex se pctm̄: sed precise: q: lege ꝓhibitū. τ iste sequunt̄ correlarie ex supradictis τc̄. Opposi- tum tn̄ pdictarū ꝓpositionū q̄s ego po sui τ ꝓbaui in pⁱmo pncipio meo tenue rūt aliq reuerēdi patres τ magistri mei Unde conferendo cū eis tenebo ordinē quē materia exigit: τ fm q pdicte ꝓpo- sitiōes in se mutuo consequunt̄. ℭ

Igit̄ ꝯtra pⁱmā ꝓpositionē arguit fra ter. Jacobus τc̄. Et ꝓbauit tria dicta Primū q voluntas diuina nō debet ꝓ prie dici lex seu regula. Secūdum q vo lūtas diuīa nō sit simplr̄ prima lex seu regula. Tertiū q per ratiōes meas nō sufficienter probat̄ illa ꝓpositio prima Ad primū arguit̄ tripliciter. Primo q: voluntate diuina nō primo est rectū vt oīa sint ordinatissima. igit̄ τc̄. ꝯña te- net: q: fm August. i. de libero arbitrio. Lex prima τ eterna est qua iustū est vt omīa sint ordinatissima. Et aīs ꝓbat q: oē qd̄ iustū τ rectū est a rectitudine rōnis primarie iustū τ rectū est: ergo pⁱ us est iusticiā et rectitudinē ratiōis eē q̄ iusticiā τ rectitudinē voluntatis esse. et p ꝯñs prius est rationē et legē esse q̄ volūtatē. Secundo sic. esse summā ra tionē p prius ꝯuenit intellectui q̄ volū tati: ergo esse sūmā legē. tenet ꝯña per August. vbi supra dicentē q lex eterna est summa ratio cui semp obtēperandū est. τ aīs apparet: q: q̄ ꝯformiter se ha bet electio ad voluntatē tam ratio ad intellectū τc̄. Tertio sic. minus ꝓprie appropriatur sūmo intellectui bonitas igitur τ summe voluntati veritas: τ per ꝯñs esse legē eternā. tenet vltima ꝯña per beatū Augusti. in de vera religiōe dicentē q apparet supra mentē nostraz legē esse eternā que veritas dicitur. Et assumptū probatur: q: quodlibet obie- ctum vnius potentie minus ꝓprie assi gnatur alteri potētie sibi non subordi- nate. Sed sic est q bonitas est obiectū adequatū voluntatis τ veritatis intel- lectus. igit̄ τc̄. ℭ Iste ratiōes pⁱ ma facie sunt apparentes. sed ad repel lendū causam apparentie τ ostēdendo causam defectus ponā ꝯtra istū reuerē dum patrē quattuor ꝓpositiōes. Pri- ma ꝓpositio est. q volūtas diuina et di uinus intellectus seu ratio sunt oībus modis idem taz formaliter q̄ realiter. nec distinguuntur inter se aliqualiter. Ad declarationē aūt huius pmitto q̄t- tuor regulas. Prima est. q nunq̄ aliq̄ positio est ꝯcedenda nisi cogente fidei auctoritate: cuius oppositū apparet eui dēs circūscripta fide. vnde ptz q nulla positio ita difficilis ad sustinendū sicut positio de trinitate est concedēda: nisi cogente fidei auctoritate. Scd̄a est q nunq̄ [illegible] expositor⁹ debet negari nisi vbi cogit auctoritas fidei. Tertia est q nunq̄ debet ꝯcedi aliqua ꝯtradi- ctoria de eodem verificari ex natura rei nisi vbi cogit auctoritas fidei. patet. cū valde difficile sit sustinere aliq̄ ꝯtradi- ctoria de eodē verificari etiā in positio- ne de trinitate ad quā cogit auctoritas fidei. Quarta est q nunq̄ debet ꝯcedi aliqua ꝯdictoria verificari de terminis supponētibus ꝓ eodē ꝯuertibiliter cō- uersiōe regulata p quicqd seu alio mo- do equalenter. patet ex supradictis. Et iste regule possunt declarari: sꝫ eas sup pono: q: nullus amator veritatis debet eas negare. vnde q eas negant magis sunt cachinno irridendi q̄ argumento reprobādi. sicut diffuse alias declarauī Ex his ꝓbatur ꝓpositio. Primo q: po- sitio ꝯcedens q volūtas diuina τ intel- lectus diuinus seu ratio nō sunt oībus modis idē: sed distinguuntur formaliter est ita difficilis ad sustinendū sicut po- sitio de trinitate. imo difficilior: q: ita difficile vel difficilius est imaginari q plures formalitates sint eadem res si- cut q plures res sint eadez essentia. q: inimaginabile est q sit aliqua non idē- titas siue distinctio nisi pluriū distincto rum. τ inimaginabilis est pluralitas ni si rerū vnde videtur probabile. q si ec-

desia minorem non idētitatem siue distinctionem potuisset imaginari q̄ꝫ realem illam ad minus apparēter obuiandum diuine simplicitati. diuinis personis attribuisset. Cum igitur ad ponendum talem distinctionez inter voluntatem et intellectum nō cogat fidei auctoritas. sed omnia tradita in scriptura sacra et determiatione ecclesie possint saluari non ponendo eam. imo eaꝫ nō ponere magis consonet diuine simplicitati. sequitur per primam regulam ꝙ talis non sit ponenda. quare ⁊c̄. et habetur propositūꝫ ⁊c̄. Secundo arguitur expositorie sic hec volūtas diuina ē omnibus modis ideꝫ voluntati diuine. hic intellectus diuinus est hec voluntas diuina. ergo hic intellectꝰ diuinus est omnibus modis idem voluntati diuine. p̄misse sunt vere. et ꝯsequētia est sillogismus expositorius. qui nō debet negari in proposito. sicut patet per secundam regulam igitur ⁊c̄. Tertio. Voluntas diuina et diuinus intellectus sunt ideꝫ ⁊ ista predicata sunt ꝯtradictoria. s. esse ideꝫ formaliter volūtati diuine nō esse idem formaliter voluntati diuine. ergo non debet concedi de voluntate diuina et intellectu diuino sicut patꝫ per secūdam regulam ⁊c̄. Quarto. Quicquid est voluntas diuina: est intellectus diuinus et econtra. Igitur de ipsis non debent concedi predicta contradictoria sicut patet per quartam regulam: et per consequens apparet prima propositio probata. ¶ Secūda propositio est ꝙ quicquid ex natura rei cōuenit diuine voluntati conuenit et diuino intellectui. Ista patet ex predictis et specialiter ex tertia et quarta regulis. Aliter enim predicta cōtradictoria verificarētur de eodeꝫ. Tertia propositio est. ꝙ si intellectus diuinus est lex seu regula obligatoria etiaꝫ volūtas diuina et ecōtra. patet ex predictis etiam arguendo expositorie. Et ideo ptꝫ ꝙ dictus reue. pater in suis rationibus assumit multa falsa. Unde p̄mo falsuꝫ est qꝺ assumit in prima ratione. scꝫ ꝙ prius est iusticiam et rectitudinē rationis esse: ꝙ iusticiam et rectitudinem voluntatis esse. ⁊ ꝙ prius est rationem legis esse ꝙ volūtatis. quia ratio diuina: et voluntas diuina sunt penitus idem. ⁊ quicquid ex natura rei conuenit rationi cōuenit voluntati ⁊c̄. Secundo falsum est qꝺ assumit in secūda ratione scꝫ ꝙ esse summam rationē per prius conuenit intellectui q̄ꝫ voluntati. qꝛ ita proprie et de virtute sermonis verum est ꝙ volūtas diuina est ratio summa sicut ꝙ intellectus diuinus est ratio summa cui semꝑ obtempandū est ⁊c̄. Tertio falsuꝫ est quod assumit in tertia ratione. scilicꝫ ꝙ bonitas non est obiectuꝫ intellectus diuini nec veritas obiectuꝫ voluntatis diuine qꝛ quicq̄d est obiectū huiꝰ est obiectum illiꝰ. Quarta ꝓpositio nō obstātibus predictis est ista. ꝙ ſm moduꝫ loquendi sanctoꝝ: ⁊ doctoꝝ magis ꝓprie appropriat̄ volūtati diuine esse legē obligātē q̄ꝫ intellectui diuīo. Ita ꝙ h̄ est ꝺ per se vera. volūtas diuina ē lex obligatoria. et nō hec. intellectꝰ diuinꝰ est lex obligatoria. Et ratio ē. qꝛ sicut modꝰ loquendi doctoꝝ est ꝙ volūtas diuina est causa effectiua reruꝫ ⁊ nō intellectꝰ. ex eo. qꝛ quicq̄d volūtas vult est vel fit. et non quicq̄d intellectus intelligit. ita in ꝓposito quicq̄d voluntas vult obligari obligatur. et nō sic de intellectu. Unde hec ꝯn̄a est bona voluntas diuina vult sorteꝫ obligari ad a. ergo sortes obligatur. et ideo ista est ꝑ se vera. volūtas diuina est lex obligatoria. ⁊ non ista intellectus diuinꝰ est lex obligatoria. q̄uis vtraq; sit v̄a q̄re ⁊c̄. ¶ Ad scd̄ꝫ principale ꝓbandū arguit dictꝰ reuer. pa. sic. qꝛ ab oī lege simpl̄r p̄ma omnis alia deriuat̄. sed a volūtate diuina non omnis alia lex deriuat̄. igit̄. ⁊c̄. Maior patet. quia a primo in vnoquoq; genere om̄ia alia eiusdeꝫ generis deriuātur et minorē ipse ꝓbat de legibus negatiuis que non emanāt a diuina voluntate. sicut est ista. nō furtū facies. Tum primo. quia si diuina voluntas nō esset adhuc non facere furtū esset. Tuꝫ secūdo. qꝛ nō furtum facere nō habet rationem entis. igitur nec boni nec volibilis

2ª ꝓpositio

Tum tertio: q2 talis negatio non est obiectū diuine voluntatis. nā pari ratiōe quelibet alia negatio esset obiectū diuine volūtatis q̄re rc̄. Aliqs alias rōnes facit dict⁹ reuerēdus pr̄. quas cā breuitatis dimitto. q2 possūt solui sic̄ iste oīno pari mō. Unde breuiter ad istā dico negando minorē. Et ad primā ꝓbationez dico ꝙ ad impossibile sequitur qđlibet ideo si diuina voluntas nō esset. nō furtū facere esset ꝛ nō esset. quare patet ꝙ istud nihil facit oīno ad ꝓpositum sicut patet cuilibet intuēti rc̄. Ad secundā ꝓbationē dico ꝙ ista lex non furtū faciēs habet rationem entis ꝛ boni ꝛ volibilis cum sit lex bona ꝛ iusta ꝛ a deo data nec oppositū habet aliquā apparentiaz. Ad tertiā dico ꝙ ista lex nō furtū faciēs est obiectū diuine voluntatis. nec est incōueniens ꝙ negatio sit obiectū diuine volūtatis aut intellectus diuini. Aliter em̄ intellectus diuinus nō intelligeret aliquā veritatē negatiuā qđ est absurduz. quare pt3 ꝙ rationes huius reuerendi patris non concludunt.

Quantū ad tertiuz principale in quo ipse ꝓbat rationes meas esse insufficiētes ad ꝓpositum sciēdū est ꝙ in primo ꝑncipio meo ꝑmā ꝓpositionē supradictam probaui tripliciter. Primo ex tribus ꝓpositionibus preābulis. Quarū prima est. ꝙ inter leges obligātes vna est lex simpliciter prima. Scđa ꝙ nulla lex creata est lex simpliciter ꝑma. Tertia ꝙ sicut attribuitur volūtati diuine esse primā causam efficientē. sic attribuendū est eidem esse primaz legē obligātem. Nam sicut primū est perfectionis sic ꝛ scđm. quare rc̄. Unde sm̄ Augustī. 22. cōtra Faustū. lex eterna est diuina mens seu voluntas ordinē naturalē seruari iubēs: turbari vetans. sed nulla lex est prior voluntate diuina. igit̄ rc̄. Ad istas aūt rōnes respōdet re. pa. Unde ad primaz negat ꝙ inter leges obligantes sit vna simpl'r prima nisi loquēdo de primeuitate institutiōis: ꝛ negat ꝙ nulla lex creata est simpliciter prima loquēdo de eadē primeuitate institutionis. Sed ista responsio nō valet: q2 sicut inter causas efficientes est vna non creata. sic inter leges obligātes est vna non instituta. ꝛ sicut causa nō creata est causa efficiens simpliciter prima: sic inter leges lex nō instituta est simpliciter prima: ꝛ illa est volūtas diuina. ꝛ nō est aliqua lex creata. Quod ꝓbat̄ sic: q2 sicut nulla res creata habet ex se potētiā causādi: sic nulla lex creata h3 ex se potestatē obligandi. Nā sicut dicit apl's ad Ro. 13. Nō est ꝑtās nisi a deo. igit̄ sicut sola diuina voluntas est ꝑma causa indepēdēs in causando. sic ipsa est prima lex independēs in obligādo q̄re rc̄. Ad scđaz rationē respōdet ꝙ esse legē obligantē nec dicit ꝑfectionē nec imꝑfectionē. Unde nō furtū facies esse legem nec dicit ꝑfectionē nec īꝑfectionē nec diliges dn̄m deū tuū rc̄. dicit ꝑfectionē vel imperfectionem. licet diligere deuz super omnia sit alicuius perfectionis. Sed ista respōsio non est mihi intelligibilis. Item ex hac ratione seq̄tur ꝙ ita ret rationalem creaturam obligari ab aliqua lege ꝛ nō obligari a diuina volūtate vt patet satis. igit̄ rc̄. Ad tertiā rationem que est auctoritas Augustini respondet ꝙ obligari varie cōpetit legis conditori et ipsi legi. Nam legis cōditor obligat principaliter et effectiue: seu auctoritatiue. sed lex ipsa obligat virtualiter et consecutiue: ꝛ ideo nomē legis aliquando trāsfertur ad significandum institutorē legis. Et per hoc dicit ꝙ hec est falsa de virtute sermōis: volūtas diuina est lex eterna: sed hec est vera: voluntas diuina est eternus cōditor legis. quare rc̄. Sed tamē hec responsio non valet: quia absolute staret ꝙ voluntas diuina aliquam creaturam obligaret: ꝛ tamen nullam legem institutaz conderet. Nam ex hoc solo ꝙ diuina voluntas vult aliquam creaturam ad aliquid obligari sequitur illaz creaturam obligari absq3 hoc ꝙ oporteat aliquam legem instituí: et tamen non stat creaturam obligari sine lege obligante. igitur volūtas diuina propriissime est lex obligatoria rc̄. Et hec sunt dicta contra istum reuerendum patrem. ꝛ cetera.

R Contra scdam ꝓpositionē arguit
magister Egidi⁹ ꝛc.⁊ circa hoc tria fa-
cit. Unde pͥmo arguit me de impropꝛie
tate sermonis. quia in secūda ꝯclusiōe
pͥmi pͥncipij posui ꝙ sicut diuina volū-
tas est causa efficiēs quia vult aliquid
esse vel fieri. sic ipsa est lex obligatoria
qꝛ vult aliqd ad aliqualiter esse vel nō
esse teneri. Et limitaui sensuꝫ secunde
partis dicendo ꝙ licet illa sit vna ꝓpo-
sitio causalis que pōt denotare antece
dentis ad consequētis causalitatē pro
pꝛiā vel ipsoꝝ ꝯuertibilitatē per ꝯñam
mutuam. tñ quicquid sit de pͥmo sensu
nihilomin⁹ in secūdo sensu volui intel-
ligere ipsam. Unde cōtra istū ꝓcessum
instat nimis multis medijs ⁊ quasi in
ideꝫ coincidētibus ⁊ miroꝛ quō arestat
se in hoc ꝛc. Primo igit̄ arguit ꝙ po-
nere illā causalem ⁊ solū per illā inten
dere ꝯñe cōuertibilitatem est abuti ꝓ-
positionibus. Nam eodē modo conce-
deretur ꝙ ideo volūtas diuina est obli
gatoria quia viatoꝛ est. Secūdo eodē
modo cōcederet̄ ꝙ deus est: qꝛ si asin⁹
volat asinus habet alas. Tertio mi-
raret̄ quare illo modo plus dico volun
tatem eē primā legē ꝙ̄ intellectum. cū
eque bona sit ꝯña. intellectus diuinus
dictat hūc obligari. ergo obligat̄. sicut
de voluntate. Item per talē conuertibi
litatem ꝯñe non plus habet̄ ꝙ volun-
tas diuīa sit lex vel regl̄a humane obli
gationis ꝙ̄ obligatio creata diuine vo-
luntatis. cū eque sit conuertibilis ꝯña
vtrobiqꝫ. ⁊ tñ in toto ꝓcessu meo vt di-
cit nihil specialius pono per qđ volun-
tas diuina debeat dici lex vel regula.
quare insufficient̄ respondeo. Nec eua
do ad difficultatem quesiti. qꝛ difficul-
tas est in quo consistit radix obligatio-
nis. Modo respōdere precise ꝑ ꝯñam
illā mutuā non sufficit ꝛc. L Sed
iste instātie sunt sophistice ⁊ falso inni-
tunt̄ fundamento. Uñ pro euidenti re-
pulsione ipsaꝝ Sciendū est ꝙ ista con-
iunctio quia. vel alia similis faciens ꝓ
positionē causalē aliquando significat
causam essendi. ⁊ sic facit ꝓpositionem
ꝓpꝛie causalem. vt cuꝫ dicitur. quia sol
lucet dies est. quia homo habet mate-
riam homo est coꝛruptibilis. ⁊ sic de si-
milibus. quādoqꝫ vero talis cōiunctio
non significat causam essendi. vt cuꝫ di
citur qꝛ aliqua res in diuinis generat
filium. aliqua res in diuinis est pater.
quia creature sunt a deo. deus est dñs
creaturaruꝫ. Tales eñ ꝓpositiones so
lent concedi ⁊ tamē clarū est ꝙ non de-
notant antecedentis ad ꝯsequens cau
salitatē ꝓpꝛiam. quia sic essent false vt
notum est intuenti ꝛc. Ita est in ꝓposi-
to qñ dixi. hec ꝓpositio volūtas diuina
est lex obligatoria. qꝛ vult aliqd ꝛc. nō
denotat antecedentis ad ꝯñs causali-
tatem ꝓpꝛiam sed conuertibilitatem ꝑ
ꝯñam mutuā. Uolui eñ per hoc exclu
dere pꝛimum sensum in quo illa dictio
quia significat causam essendi. quia sic
nihil de causa vt diuina volūtas sit lex
obligatoria. sed per hoc ꝙ dixi ꝙ talis
ꝓpositio sicut ⁊ alie supꝛadicte signat
antecedentis ad ꝯñs conuertibilitateꝫ
per ꝯñam mutuam. non volui exclude
re qn aliud requiratur seu ꝙ hoc suffi-
ciat ad veritateꝫ talis causalis. sed di-
co ꝙ hoc reqritur ⁊ sufficit mihi ad ꝓ-
posituꝫ. Et si querat quid vltra hoc
requiritur quero etiam idem ab eo de
alijs causalibus supꝛadictis. ⁊ ita faci-
liter rñdebo sibi sic ipse mihi. Nec ali-
ud teneoꝛ respondere quia non habeo
hic tractare de veritate causalium nisi
aliter cogatvi argumentoꝝ. ⁊ ex his pa
tet ꝙ due pꝛīe instantie non faciunt ad
ꝓpositum ꝛc. Ad tertiam instantiam
dico ꝙ ipse miratur sine causa. Naꝫ ꝙ̄
uis dixerim ꝙ voluntas diuina sit pꝛi-
ma lex seu regula non propter hoc ne-
gaui hoc de intellectu diuino. imo ex pͥ
mo seqtur scđm expositoꝛie arguendo
cum etiam voluntas ⁊ intellectus sint
omnino idem vt supꝛa probaui. Tamē
quare magis appꝛopꝛiatur volūtati eē
legeꝫ obligatoꝛiam ꝙ̄ intellectui supꝛa
dixi. scilicet quia licet vtraqꝫ istaruꝫ sit
vera. voluntas est lex obligatoria. ⁊ in-
tellectus est lex obligatoria. tamen pꝛi
ma est vera per se ⁊ non secunda. Cui⁹
rationem assignaui. quia quicquid vo-

luntas diuina vult obligari obligatur. sed non quicquid intellectus intelligit ⁊c. Et q̄uis bene sequatur intellectus diuinus dictat hunc obligari. ergo obligatur. sicut de voluntate ⁊c. non tamē sequitur. intellectus diuinus intelligit hunc obligari. ergo obligatur. vt patet cuilibet intuenti. quare ⁊c. Ad quartam instantiā nego assumptū. ⁊ cū reuerentia dico ꝙ satis assignatꝰ que sit radix obligationis. Nā illa est diuina volūtas. ⁊ illa satis explicatur per hoc ꝙ dixi ⁊c. nec oppositū ipse probat. Et si aliquis doctor ꝓfundius attingat hāc materiam supplico ꝙ ostendat. M

Secūdo dictus magister p̄ncipaliter descendendo ad ꝓpositum agit de illa ꝓpositione vt est causalis ꝓprie. ⁊ circa hoc ponit duas ꝓpositiones. Prima est. ꝙ licet diuina voluntas vt sic nō sit quorūlibet effectuū ratio formaliter effectiua. est tamē diuinaꝝ rationū causalium ad agendū ratio applicatiua. Prima pars ꝓbatur. quia vt sic nō est quorūlibet eminenter contentiua. Secunda q̄ aliter non saluaretur ꝙ ipsa essꝫ omniū rerū causa. Sed non insistendo circa ꝓpositionē istam quia nō videtur mihi facere ad ꝓpositū. Dico breuiter ꝙ est falsa. ⁊ arguo contra eaꝫ sic. quia vel ipse cōcedit in deo distinctionē formalē vel non. si sic. contra hoc sunt illa que supra dixi. etiā ipsemet dixit se nō ponere talem distinctionē. Si ergo nō ponat eam. patet clare ꝙ illa ꝓpositio non pōt esse vera. quia in deo nō sunt plures ratiōes causales. nec ratio causalis aliquo modo distinguitur a volūtate diuina. Nec est verum qd̄ assumit in probatione. scilicet ꝙ voluntas diuina non sit quorūlibet effectuū eminenter contentiua. quare ⁊c. Ex predicta propositione intulit cōtra me ꝙ hec talis proprie non est ꝯcedenda. quia deꝰ vult aliquid esse illud est. vl̄ quia deus vult aliquid fieri illud fit: prout li quia dicit causalitatem formalem. sed reuera istud non est cōtra me. quia bene cōcedo ꝙ si li quia dicat causalitatem formalem. illa esset falsa cū deus ipse nullius rei sit formalis causa. Sed cū hoc stat ꝙ illa causalis est vera ꝓut li quia distinguit causalitatem efficientē. sed contra hoc ipse arguit imponēdo mihi ꝙ ego posui istam regulā ꝙ omnis causalis est falsa vbi ꝯn̄s includit deuꝫ aliquid facere aut scire aut velle. sed hāc falsitatem aut potius puerilitatē nūq̄ posui. sed bene posui istam regulam ꝙ nulla ꝓpositio causalis cuiꝰ ꝯn̄s significat tanq̄ significatum totale deū velle aut intelligere est vera ꝓprie. ⁊ per ꝓpositionem ꝓprie causalem intellexi illaꝫ in qua illa cōiūctio q̄ significat causaꝫ essendi sicut declaraui. modo videat ipse si iste differant. satis enim claruꝫ est ꝙ sic. quare ⁊c. Secunda propositio sua est ꝙ licet voluntas diuina vt sit legis obligatiue diuine ad extra obligandū sit ratio applicatiua. intellectus tamen diuinꝰ magis per se est causa obligationis q̄ voluntas. Primā parteꝫ ꝓbat ex prima ꝓpositiōe. sed ipsa etiā eodem modo potest improbari sicut ꝓpositio illa. quia si non ponatur distinctio formalis. nō potest sustineri ꝙ ipsa sit vera. vt patet. quare ⁊c. Sed secūdam partē ipse ꝓbat sic. quia inter leges creatas magis de per se obligat ratio q̄ volūtas. igitur ita est in deo. ꝯn̄a tenet per simile. ⁊ antecedēs ꝓbat. Primo per vnū dictū meū in quo posui ꝙ habitꝰ fidei infuse est perfectissima lex creata qui tn̄ pertinet ad intellectū. igitur ⁊c. Secundo quia nullus actus dicitur rectus vel iustus nisi q̄ p̄ncipaliter conformis rationi. igit̄ ⁊c. Sed breuiter nego istam secundā partē. ⁊ ad ꝓbationeꝫ quicquid sit de antecedente. nego ꝯn̄am ⁊ similitudinē. Et ratio dissimilitudinis pōt assignari quia in deo inter voluntatem ⁊ intellectū aut actū voluntatis ⁊ intellectus nulla est oīno distinctio. Non sic aūt est in creatura. ⁊ istud posset deduci. sed dimitto ⁊c.

N Tertio p̄ncipaliter dictus magister ponit ꝙ ista ꝯn̄a non valet deꝰ vult aliquē obligari ergo illū īmediate obligat qd̄ ꝓbat multipliciꝰ. Primo. q̄ stat aliq̄d a creatura potēte obligare p̄

ꝯplet illud nō ꝑcipi a deo. igit᷑ ⁊c̄. ꝯña
tenet vt dicat per descriptionē meā de
obligari. ⁊ antecedēs ꝓbat quia aliter
omnis obligatio eſſ; de iure diuino qḋ
est falsum. Secūdo aliqḋ est ciuile do
miniū qḋ non est de iure diuino. igitur
etiā ⁊ obligatio ⁊c̄. Tertio multe sunt
iniuste obligatiōes. ⁊ que sunt peccata
in esse obligatiōis. ergo deus illis nūc
obligat. Item q̄rto. si oīs obligatio eſſ;
a deo. sequeretur ꝙ oīs obligatus obli
gationē nō adimplens peccaret morta
liter. patet quia contra deum obligan-
tem. Quinto adinuicem non concur-
runt humana obligatio et diuina. igi-
tur ⁊c̄. Antecedens patet. quia perfe-
cte ad aliquid obligatus sc; obligatio-
ne diuina. amplius ad illḋ obligari nō
pōt sicut perfecte dñs amplius fieri non
potest dñs. vnde si diuine obligationi
posset succedere alia obligatio cum il-
la primā non confirmaret nec intende
ret. videt᷑ ꝙ supflueret. Item sexto. q̄r
obligare vt videt᷑ aliud dicit q̄ꝫ efficere
obligationē precise. ergo cum generali
dei ꝯcursu effectiuo staret ip̄m nō obli
gare ⁊c̄. Sed contra ꝑdictā ꝓpositio-
nē arguo ꝓbando ꝙ illa ꝯña sit bona.
quia si non. tunc oppositum ꝯsequētis
stat cū antecedēte. ⁊ sic stat ꝙ deus vult
aliquē obligari ⁊ tamen illu; īmediate
non obligat. qḋ est falsum. sicut nō stat
ꝙ deus velit aliquid fieri ⁊ tñ illud im-
mediate nō faciat. aliter diuina volun-
tas non esset īmediate efficax vniuersa
liter omniū que sunt vel fiūt. qḋ est cō-
tra doctrinā sanctoꝝ ⁊ ecclesie. vt satis
patet. igitur ⁊c̄. Nec valent. cu; reuerē-
tia. rationes sue. Vñ breuiter discurrē-
do per eas. Ad primā; dico ꝙ non stat
aliquid a creatura potente obligare ꝑ-
cipi precepto iusto ⁊ obligatorio. ⁊ illḋ
nō ꝑcipi a deo. ideo dicit christus loquēs
ad prelatos qui possunt obligare sub-
ditos. Qui vos audit me audit. ⁊ q̄ vos
spernit me spernit. Lu. 10. Ideo simul
ad primā instantiā ⁊ secūdā dico ꝙ ex
hoc nō sequit᷑ ꝙ omnis obligatio sit ḋ
iure diuino. ⁊ concedo ꝙ sicut est aliqḋ
ciuile dominiū qḋ non sol; dici de iure

Non stat aliquid a creatura potenti obligare et illud non precepi a deo

diuino. ita etia; de aliqua obligatione
quia ꝯm modum loquendi cōmunē ali
qua obligatio vel aliqḋ dñium nō dici
tur de iure diuino. quia sit a deo appro
bante. nā sic quodlibet esset de iure di-
uino. s; ex alia radice hoc dicitur. sicut
patet ex his que dixi in tertia cōclusio
ne p̄mi p̄ncipij sed ea nūc nō recito ⁊c̄.

Ad tertiam instantiā dico ꝙ nihil in
iustum seu peccatū est lex obligans. sic
alias dixi ⁊c̄. Ad quarta; nego ꝯñam
quia ex hoc ꝙ aliquid est cōtra deū nō
infertur ꝙ sit mortale peccatum. Nam
sic omne peccatum esset mortale cum
quodlibet sit cōtra deum. Ad q̄nta;
nego assumptū ⁊ ad ꝓbationem nego
antecedens. Unde dico ꝙ loquēdo de
perfectione dñi ꝯm q̄d ⁊ in genere qua
le attribuitur creature. aliquis ꝑfecte
dñs potest fieri amplius dñs. Nam eius
de; rei plures possunt esse perfecti dñi
sicut rex ⁊ baro in eadem baronia. ⁊ ta
men constat ꝙ si in eandem personam
concurrerent ista duo dominia ille eſſ;
amplius ⁊ perfectius dñs. nā sicut ostē
dit dñs armachanus in primo libro de
paupertate xp̄i capitulo. 1. dominia ꝯm ꝙ
magis aut minus habent de auctorita
te ꝓpria respectu actuum siue vsus do
minij dicunt᷑ magis aut minus dominia
vel perfecta. quare ⁊c̄. Nec valet quod
dicit: sc; ꝙ si diuine obligationi posset
succedere alia obligatio cū illa primā
non confirmaret nec intenderet qḋ er-
go superflueret. Nam consimili modo
ꝓbaretur ꝙ si diuīe causalitati coage-
ret aliqua causa secūda ꝙ illa causa se
cunda superflueret sicut clare patet.

Ad sextam concedo ꝙ obligare
aliud dicit q̄ꝫ efficere obligatione; imo
dico ꝙ stat deum aliquid de nouo obli
gare. ⁊ tñ nihil de nouo efficere. iō istḋ
magis est pro me q̄ꝫ contra. quare ⁊c̄.

Verū est ꝙ ad declaratione; ꝯclusio
nis mee in primo principio meo posui
descriptiones horū terminoꝝ. obligari
⁊ teneri. ⁊ dixi ꝙ obligari est teneri ad
aliqualiter esse vel non esse. siue ad ali
quā dispositionē habenda; vel aliqua
dispositione carendum. Sed teneri est

habere a suo superiori ꝓhibitionez vel preceptum de aliquo existente in inferioris libera potestate. Et istarū descriptionum declaratio magis patuit in tertia conclusione primi principij. vbi ostēdit quid sit preceptum ⁊ quid prohibitio. Contra hoc instat primo quia describere obligari per teneri est diffinire magis notum per minus notum.

Secundo arguit ꝙ teneri non bene describitur. quia stat ꝙ deus aliquem obliget. ⁊ tamen nihil precipiat vel ꝓhibeat. Tertio ad idem. quia tunc sequeretur ꝙ creatura seipsam obligare non posset cuz sibypsi non sit superior

Quarto quia per hanc descriptionez euado difficultatem de obligatione ad impossibile. de qua doctores mlti multum dubitant. modo ponere vnum mere voluntarium quid nominis sic euasiuum difficultatum non probatuz. est irrationabile sicut patet. ideo ⁊c. Sed ad ista voluntarie dicta nō probata respondeo breuiter. vnde ad primā ⁊ secundam instantiam nego antecedens. ⁊ miror quomodo ipse sic petit principium assumēdo simpliciter illud quod est probandum vt patet. Ad tertiam nego ꝯñam quia licet creatura non sit superior tamen potest seipsaz obligare id est aliquid facere vnde sequitur ipsam esse obligatā. ⁊ habere a suo supiori ꝓhibitionē vl̄ p̄ceptuz de aliquo. de quo prius non habuit. sicut patet de illo qui vouet paupertatē vel virginitatem ⁊c. Ad quartam dico ꝙ illud qd nominis est rationale. nec per ip̄m euado illā difficultatē de obligatiōe ad impossibile. nisi sicut decet eam euadere. imo ex hoc ꝙ sancti dicunt ꝙ deus nō potest obligare ad impossibile. sequit̄ ꝙ illud quid noīs sit rationale. ⁊ si nō placeat sibi det aliud melius ⁊ ego contentabor. Et hec sunt dicta contra istū reue. magistrū ⁊c. ¶ Cōtra tertiam ⁊ quartam ꝓpositiōes arguit frater petrus ⁊c. Et in primo pricipio suo posuit istam tertiam conclusionē ꝙ nō stat creaturā rationalem peccare mortaliter ⁊ ipsam non cōmittere vel omittere cōtra legem rōnis vel nature difformiter. Quā ꝓbat supponendo ꝙ talis creatura habeat noticiā vltimi finis ⁊ p̀ncipior̄ moraliū. Vñ arguit sic. Nā dato ꝙ nullū esset p̄ceptuz creature datum adhuc creatura rationalis lege rationis seu recti dictaminis naturalis indispensabiliter obligaret̄ sub pena peccati deo honorē reddere. ei obedire. et ip̄m non odire. ergo nō stat creaturam peccare ⁊c. ꝯña tenet. quia qd̄ indispēsabiliter obligat necessario obligat. stāte constantia subiecti obligabilis. Sed antecedēs ꝓbat̄. quia lex naturalis est imutabilis ⁊ indelebilis in suis principijs que sunt bonū facere ⁊ malum fugere. vt ostēdit thomas prima scd̄e. q. 94. 4. ⁊ 6. articulis. Vñ articulo. 6. allegat Augu. 2. confes. dicentē. Lex scripta est in cordibus hominib⁹ quā nulla quidē delet iniquitas. Sed lex scripta in cordib⁹ hoīm est lex naturalis. ergo lex naturalis deleri nō pōt. Hec est rō sancti thome ibidē. Scd̄o cōfirmauit ꝯclusionē auctoritate beati Augustini libro scd̄o de sermone dñi in monte. c. 2. vbi dicit. Nulla est anima q̄uis peruersa q̄ tamē ratiocinari possit. in cui⁹ cōscientia nan loquat̄ deus. Quis em̄ scripsit legez naturalem in cordib⁹ hominū nisi deus ⁊c. Ex hac conclusione intulit tertiū correlarium. videlz ꝙ impossibile est creaturā rōnalē obligari a diuino velle. ⁊ eaz nō obligari aliq̄ alia lege. patz ex cōclusione. Et confirmat̄. qr nō stat creaturā rōnalē omittere vl̄ cōmittere cōtra diuinū velle. ⁊ nō contra dictamen rationis. ergo non stat eā obligari ad aliquid ꝑ diuinuz velle qn ipsa ad illud obligetur per dictamē legis naturalis seu ratiōis recte. Confirmauit. quia in mēte rationalis creature est proprie lex seu regula iuste vite. Sed regula menti rationali intrinseca est lex naturalis ratiōis. que indissolubiliter obligat creaturā talem ad nihil agendū contra conscientiā. ergo correlarium verum. Antecedens est prima ps. primi correlarij tertie conclusionis mee. vbi dixi. sicut virtus iusticie soluz

est in mente ꝛc. Oppositū huius corre-
larij ꝓbaui sic. sicut prima causa qcqd
agit cū causa scđa pōt agere se sola. sic
prima lex vel regula ꝛc. Ad hanc rati
onem dixit: ꝙ inter obligare et causare
effectiue est magna dissimilitudo ⁊ dif
ferētia. quia nō quodlibet obligare est
agere vel actio. qꝛ lex scripta obligat et
tn̄ nihil ꝓducit vl̄ agit in obligādo. idō
ad formā negat̄ scđa pars maioris seu
aн̄tis ratiōe dissimilitudinis q̄ est inter
causare effectiue: ⁊ obligare. Sed ꝫ cir
ca hec multa possent dici. tn̄ breuiter di
co ꝙ ista nullo mō sunt ɔtra me. Unde
primo ɔcedo ꝙ de potētia ordinatā nō
stat creaturā rationalē peccare vl̄ ɔmit
tere: aut omittere ɔtra diuinū velle. et
nō ɔtra dictamē ratiōis seu legis natu
re aut alteri⁹ legis create. ⁊ nihil plus
ꝓbāt rōnes ꝑdicte: sicut ptꝫ intuenti. ⁊
hoc idē etiā ɔcessi ⁊ ꝓbaui in tertia con
clusione primi pncipij mei. Scđo nō
obstātibus istis ɔcedo ꝙ de potētia ab
soluta stat creaturā rōnalem peccare ⁊
cōmittere vel omittere ɔtra diuinū vel
le: ⁊ nō ɔtra dictamē alicuius legis cre-
ate: ⁊ in hoc sensu eius ɔclusio est falsa
nec sufficiēter ꝓbata. nec respōsio quā
dat ad rationē meaꝫ videt̄ sufficere: qꝛ
ꝗuis inter obligare ⁊ causare effectiue
sit magna dissimilitudo ⁊ differentia. tn̄
ratione huius dissimilitudinis non eua
cuatur ratio mea. qꝛ quo ad hoc est si-
mile ꝙ sicut causa scđa nō pōt agere si
ne prima: sed bene ꝑma sine secūda: sic
lex creata non pōt obligare sine prima
sed bn̄ ꝑma sine quacūqꝫ alia. ideo ꝛc.

C Contra quintā ⁊ sextā ꝓpositio
nes arguit reuerendus pater frater mi
chael ꝛc. et ponit ɔclusionē ɔtradictori
am supradictis ꝓpositionibus. Et pri-
mo ꝓbat ꝙ nō om̄e peccatū est ɔmissio
vel omissio ɔtra legis ꝓhibitionem vel
preceptū. Tum ꝑmo qꝛ aliq̄ ignorātia
est peccatū q̄ nec ē cōmissio nec omissio
ꝛc. Tum scđo qꝛ peccatū veniale et ne-
gligētie nec est cōmissio vl̄ omissio ɔtra
legis ꝓhibitōeꝫ. Tum tertio. qꝛ si om̄e
peccatū esset cōmissio vel omissio cōtra
legis prohibitōeꝫ sequeret̄ ꝙ quelibet
transgressio precepti esset peccatum vl̄
imputaretur ad culpam. qđ est falsum
cum aliqua solum imputetur ad penaꝫ
Sed ad ista breuiter respondeo. vnde
ad primā et secundā simul nego assum
ptum. ⁊ ꝓbatio sua ɔsistit in quibusdā
diuisiōibus peccati: et comparationib⁹
peccatoruꝫ quas ipse assignat sed illas
nego. nec video ꝙ habeant aliquam ap
parētiā nisi equiuocādo de istis termi-
nis cōmissio ⁊ omissio. ideo ꝛc. Ad ter
tiam dico: ꝙ omnis trangressio ꝑcepti
proprie dicta que est ɔtra preceptū ad
intentionē precipientis est peccatū seu
ad culpam imputabilis. nec oppositum
ipse probat. ideo nihil plus dico. Se-
cundo principaliter dictus reuerēdus
pater probat ꝙ aliquid est ex se pecca-
tum: et non precise quia lege prohibitū
Et arguit primo sic. quia possibile esset
hominē peccare nullo precepto sibi da-
to scꝫ neglectis eternis ⁊ spiritualibus
bonis se cōuertendo ad temporalia bo
na. quia hoc est peccare ꝺm Augustinū
primo de libero arbitrio. Cum per hoc
turbetur naturalis ordo. quem eterna
lex seruari iubet ⁊ turbari vetat. sed nō
minus potest hoc homo habito precep
to nullo sicut cum precepto. igitur ꝛc.
Secūdo ad hoc ē auctoritas beati Au-
gustini in eodem libro. vbi dicit. Non
sane. ideo malum est adulterium. quia
vetatur lege. ſꝫ ideo vetatur lege quia
malum est. Tertio ad hoc est auctori-
tas philosophi. 2. Ethicoꝝ vbi ait. Non
omnis auteꝫ suscipit operatio neqꝫ oīs
passio medietateꝫ. Quedā em̄ ɔfestim
nominata conuoluta sunt cum malicia
puto gaudiuꝫ de malo. inuidia. adulte-
rium. homicidium. hec inquit om̄ia. et
que talia dicunt̄ ꝺm ipsa mala esse. igit̄
sequitur contra me ꝛc. Sed breuiter di
co. ꝙ ista nō sunt ɔtra me. sed laborant
in equiuoca. Unde bene concedo ꝙ ali
quod est peccatū non precise. quia lege
prohibitū. intelligēdo ꝺ lege scripta vl̄
humana. et hoc nihil aliud probant au
ctoritates predicte. sed tamen cuꝫ hoc
stat ꝙ nihil est peccatū nisi qꝛ lege pro-
hibitū. id est nisi qꝛ est ɔtra legem eter-

nam τ voluntatē diuinā. Et per consequens nihil est ex se peccatum. q2 nihil est ex se tale quod nō est intrinsece tale sed solum per denominationē extrinsecam. Et oppositum huiꝰ non probāt rationes p̄dicte sicut clare cuilibꝫ intuenti pōt apparere. q̄re τc. R Tertio p̄ncipalit dictus reuerēdus pater ostēdit rationes meas non sufficere. Unde quintam propositionem probaui.

Primo ex prima conclusiōe primi p̄ncipij in qua declaraui q voluntas diuina est lex prima obligatoria. et per consequens omne peccatuꝫ est cōmissio vł omissio cōtra diuine voluntatis obligationem. Secundo probaui eaꝫ per Augustinum.22.contra faustum vbi dicit q peccatum est dictū vel factuꝫ vel concupitum contra legem eternam quare τc. Sed ad hec respondet primo q satis posset ostendi q neutra illaruꝫ propositionuꝫ sequitur ex conclusione τc. Sed hoc ip̄e nō ostēdit. ideo τc. Sc̄do dicit ad auctoritatem Augustini q illa descriptio quam ponit nō est generalis τ sufficiens descriptio peccati: sed exp̄mit solum materiam circa quaꝫ contingit esse peccatum actuale τc. sed hec responsio non est ad propositūꝫ. quia nō allegaui illam auctoritatem augustini tanq̄ diffinitionem peccati. sed vt p illam concluderem q omne peccatū est contra legis eterne seu voluntatis diuine obligantionem. quare τc. Tertio ad probationē sexte propositionis quādo dixi q nullus est peccator nisi quia preuaricator τc. Respondet q sumendo large preuaricationem quilibet potest dici preuaricator qui agit contra legem cōmuniter loquendo de lege. τ sic concedit maiorem et probationē. et sic intelligūt auctoritates psalmiste. Preuaricatores reputaui om̄s peccatores terre. Et illa auctoritas ap̄li ad Ro.4 Ubi nō est lex nec preuaricatio. Sꝫ sumendo proprie vel stricte preuaricationem. ille soluꝫ dicitur preuaricator qui agit contra legem contracte sumptam Et sic negat maiorē. q2 aliquis est peccator qui non est preuaricator cōtra legem stricte sumptaꝫ. ideo dicit q ratio non procedit. Sed ista responsio est insufficiens. quia ipse non declarat quid ipse intelligit per legem communiter sumptam. et quid per legem contracte vel stricte sumptam. vnde si per legem cōmuniter sumptā ipse intelligat indifferenter tam legē p̄maꝫ q̄ est voluntas diuina q legē secundaꝫ q̄ est lex creata Et per legem stricte sumptam intelligat solum legem creatam tunc cum lex prima que est voluntas diuina ita proprie vel magis sit lex obligatoria sicut quecūq lex creata. sequit̄ cōtra ip̄m q ita p̄prie vel magis aliquis est preuaricator legis. q2 agit cōtra legē creatam qđ est cōtra ip̄m. quare τc. Sic igit̄ ex omnibus predictis patet q sex p̄positiones supradicte stant in veritate τc.

Incipit p̄ncipiū in tertiū lib. sn̄iaꝝ

q Uenā doctrina hec noua. Ista questio mouetur Mar.1.c. quaꝫ alias in eiusdeꝫ libri p̄ncipio τ similiter in p̄mo sentētiarū exordio per me assumptam pro themate iterū nunc resumo Reuerendi patres magr̄i ac dn̄i carissimi sicut sacra testatur hystoria: bonus oīm artifex reruꝫ deus qui oīa non nisi bona p̄duxit in esse. hoiem ip̄m specialis p̄rogatiua bonitat̄ creauit inter cetera valde bonū. eūq ad imaginē suaꝫ factū virtutibꝰ singulis insigniuit. Sꝫ vt de alijs taceamus quatuor sp̄aliter virtutibus videre mihi videor amictū fuisse hoiem ab ipso sue creationis exordio. Dederat enī sibi deꝰ misericordiā ad cōseruationē. hunc siquidē misericordia custodiebat. Dederat veritatem ad eruditionē. hunc veritas docebat. Dederat iusticiā ad directionē. hūc iusticia regebat. Dederat τ pacē ad delectationem. hunc deniq pax fouebat. Sed heu miser homo descēdēs de hierusaleꝫ in hiericho incidit in latrones. Lu.10.a quibus suis virtutibꝰ miserabiliter spoliatus accepta perdidit mu-

nera deitatis. perdidit enĩ pietatem ⁊ miam ꝑdidit veritatez ⁊ sapientiã. perdidit equitatẽ ⁊ iusticiã. perdidit etiaz pacem ⁊ cõcordiam. Perdidit itaqꝫ homo iste pietatẽ ⁊ misericordiã qñ sic exarsit in ꝯcupiscentia sua vt nec sibi nec filiis parceret nascituris. Sed in se impius ⁊ imisericors in posteros. simul oẽs terribili maledicto ⁊ necessitati mortis adiecit. Perdidit homo iste veritatem ⁊ sapientiã quãdo diaboli credens mẽdacio imortalitatez fallaciter ꝓmittentis. insipiens factus diuini verbi infallibilẽ veritatẽ adiecit. Perdidit homo iste equitatem ⁊ iusticiã quãdo serpentis persuasioni ⁊ mulieris voci obediuit potiusꝙ̃ diuine. tunc enĩ vt Ouidii verbo vtar. Terras astra reliquit. Perdidit deniqꝫ homo iste pacem ⁊ cõcordiã qñ incepit caro cõcupiscere aduersus spiritũ ⁊ contra ipsum omnis creatura que priꝰ sibi subiecta fuerat rebellare. tunc enĩ euz intus pauor ⁊ foris timor ĩuasit. Sic igitur prohdolor virtutes a terra passe sunt exiliũ. Sic in celũ coacte sunt capere refugium. sicqꝫ ipso homine derelicto ad deũ qui eas dederat redierunt. Sed pensandũ est carissimi ⁊ diligentius perscrutandum qualiter sũma creatoris sapientia circa miserabilis creature sue reparationez mirabiliter disposuerit prouidere. Factũ est nãqꝫ in celo consiliũ vt de causa lapsi hominis tractaretur. in quo medius pater luminũ iudicis fungẽs officio residebat. ante cuius ꝓspectum virtutes ipse que dicte sunt principaliter assistẽtes super hac re pariter conferebant ⁊ vtraqꝫ ex parte qđ eis videbatur vtiliꝰ loquebantur. Siquidez veritas ⁊ iusticia hominez miserum condemnabant. pax vero ⁊ misericordia eundem dulciter excusabant. Ueritas igitur ac iusticia contra hominez parate ad faciendam vindictam his verbis iudicem affabãtur. Nunquid oportet impleri sermonem quem locutus es domine. Necesse est ergo vt totus moriatur. Adaz cum omnibus qui in eo erant qua die vetitum pomuz in preuaricatione gustauit. Nunquid si preuaricator predictam mortis sententiam euaserit non iam permanebit in eternũ veritas tua domine. Nunquid in teipsum iudicem partis huius merita retorquentur. Cauendum enim omnino est ne fiat irritũ verbum tuũ, ne sermo tuus viuus ⁊ efficax vlla occasione vincatur. Pax vero ⁊ misericordia econtra pro parte hominis pia iudicis pulsantes viscera loquebantur. Nunquid obliuiscetur misereri deus aut continebit in ira sua misericordias suas. Nũquid dñe in eternuz irasceris nobis aut extendes iram tuã a generatione in generationẽ. Iam enĩ tua misericordia periit ⁊ nulla est oĩno si aliquando nõ miserearis. Nunquid ergo domine misericordie recordaberis vt culpa hominis q̄ de fragili limo productus ẽ qui a forti dyabolo seductus est in foro tue pietatis valeat excusari Eget enĩ tua miseratiõe creatura tua. qñ misera facta est ⁊ miserabilis valde venit autez tempus miserẽdi eius imo iam p̃teriit tẽpus. Tu ergo domine miserere. Sic igitur grandis erat controuersia ⁊ itricata nimiũ disceptatio. nec videbat̃ quomodo possent erga hoĩem veritas ⁊ iusticia ac simul pax ⁊ misericordia conseruari. Sed audite dilectissimi suꝑ hac deceptatiõe iudicis sniaz. Sane lꝫ diu multũqꝫ visus sit dissimulare pater miserationũ vt interim satisfaceret zelo veritatis ⁊ iusticie non tamẽ infructuosa fuit patri misericordie supplicatio importuna. sꝫ exaudita fuit in tꝑe oportuno. imo vt declamãtis senece verbo vtar. Perierat totus orbis nisi suꝑ irã fuisset misericordia. vñ tandez pius ⁊ clemẽs iudex paci ⁊ misericordie condescẽdens suꝑ p̃dicta contẽtione talez ꝓtulit sniam. Penitet inq̄t me fecisse hominez. Geñ. 6. bonum enĩ erat si natus nõ fuisset homo iste. mihi autẽ incũbit pniam agere pro homine quẽ creaui. vadam ergo ⁊ naturã assumens humanã pro hoĩs redemptione mortẽ patiar ab homine. His itaqꝫ auditis factum est qđ ꝓpheta dixerat. Misericordia ⁊ veritas obuiauerũt sibi. iu

sticia ⁊ pax osculate sunt. ps. 84. Tunc enim indissolubili cõiuncte federe vnanimiter iudicis laudauerũt propositũ ⁊ sic prolata sententia facta est partiuz cõcordia. Sed attendite carissimi qualiter premissa sententia execucioni fuerit demandata. venit enim plenitudo temporis. ⁊ iam pluribus temporũ curriculis euolutis quibus os suum dilatauerat infernus vt nascentes reciperet ⁊ mortis terminos ampliaret. Tandem pueroꝝ vagitus. voces iuuenũ senuz lacrimas. vtriusqꝫ sexus stridores dentiuz. miseratio diuina conspexit: vñ ꝓpter miseriam inopum ⁊ gemitũ pauperũ. nunc exurgam dicit dñs. psal. 11. Volens ergo pijssimus dñs hoiem eripere ne ab inferni faucibus sorberetur ⁊ ei de misericordia reddere qđ sibi fuerat de iusticie ratione sublatũ. dignatus est ab arce celi. a solio glorie. in hominũ colonia. in seruilem formam vsqꝫ venire. sed ⁊ carnem peccati suscipere vt pro hominis redemptiõe fieret de⁹ homo. Hec est igitur breuis noue xp̄i doctrine summa. hec est breuis totius legis euãgelice sententia. hec est doctrina per quaz lux in tenebris oritur ⁊ salus nascitur in peccatis. hec est doctrina tam singulariter mirabilis. ⁊ tã mirabiliter singularis vt in eius ammiratione raptus homo nõ immerito in admiratiue q̃stionis cogatur prorumpere verba dicens. Que nã doctrina hec noua. que fuit questio vestris ꝓposita reuerentijs a ꝓncipio. B Ad quã quidez questionẽ sicut alias dicebatur magister sententiarũ in quatripartito huius libri volumine sub quadruplici conclusione respondet. Prima est. ꝙ hec est doctrina per quã summa dei misteria secretius reuelantur in primo.

Sc̄a est ꝙ hec est doctrina per quã noua mundi vestigia subtilius declarantur in secundo. Tertia est ꝙ hec ẽ doctrina per quam mira verbi cõmertia sublimius reserantur in tertio. Quarta est ꝙ hec est doctrina per quã pia lapsi remedia suaui⁹ propinantur in quarto. Per ipsam namqꝫ reuelantur secreti⁹ velata misteria summe trinitatis quo ad primum. per ipsam declarantur subtilius creata vestigia noue entitatis quo ad secundũ. per ipsaz reserantur sublimius sacrata commertia mire charitatis. quo ad tertiuz. per ipsam propinantur suauius oblata remedia pie sanitatis quo ad quartum. Nam in hoc quadripartito sententiaruz libro tractat magister quadruplex doctrine christi noue ⁊ euãgelice legis archanum euangeliste iohanni diuinitus inspiratuz. Johan. 1. c. Primuz est ꝙ in principio erat verbum ⁊ verbum erat apud deum ⁊ deus erat verbum. Quod est beate trinitatis summũ misterium in primo libro. Secundum est ꝙ omnia per ipsum facta sunt ⁊ sine ipso factum est nihil. quod est create entitatis nouũ vestigium in secundo libro. Tertium est ꝙ verbum caro factuz est qđ est diuine caritatis miruz cõmertiũ in tertio libro. Quartum est ꝙ habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius qđ est humane sanitatis piuz remediũ in quarto. Sic igitur per hanc doctrinam altius erigitur humanus prospectus quo ad primum. dulcius instruitur humanus aspectus quo ad secundum Rectius dirigitur humanus profectus quo ad tertium. Mitius corrigitur humanus defectus quo ad quartum. Nã magister in hoc sententiarũ libro correspondenter ad premissa. Ad erigendũ prospectum hominis agit de cognitione dei perfecti luminis in p̄mo. Ad instruendũ aspectum hominis agit de creatione mundi effecti germinis. in secundo. Ad dirigendum profectum hominis agit de comunione verbi effecti numinis. in tertio. Ad corigendũ defectum hominis agit de curatione lapsi infecti seminis. in quarto. Hec sunt igitur quattuor cõclusiones ad propositionẽ responsales quas magister sententiarũ pertractat. de quarum tertia nunc solum dicenduz est dimissis alijs suis locis. Tertia igitur conclusio est huic tertio libro sententiaruz correspõdens. ꝙ hec est doctrina per quã mira

Querit̃ur vtrũ lex xpi sit in meritis gratissima

verbi cõmercia sublimius reserantur. Per ipsaȝ namq; reserantur sublimius sacrata cõmertia mire charitatis. Nam in hoc tertio libro sententiarum tractat magister illud doctrine christi noue ⁊ euangelice legis archanum euãgeliste Johanni diuinitus inspiratum Johannis .i. Uerbum caro factum est quod est diuine caritatis mirũ cõmercium. Ubi queso videte carissimi circa cõmerciũ mire charitatis quattuor sublimius reserari. Primũ est personalis diuinitas. quia verbũ. Scõm est naturalis humanitas. q: caro. Tertium est tpalis natiuitas. q: factũ. Quartuȝ est suppositalis vnitas. q: est. Teste siquidem pħo oĩe qđ est ideo est q: vnũ numero est. Hec est eñ hui⁹ tertij libri sententiaꝝ principalis materia ⁊ sñia gñalis. Sic igitur ꝑ hanc doctrinã rectius dirigit humanꝰ ꝓfectus. Nã magister in hoc tertio ad dirigendũ ꝓfectuȝ hominis agit de cõione ✝ bi effecti numinis ostendens q̃tum humana sinit fragilitas q̃liter in xp̃o deo ⁊ homĩe salua ꝓprietate vtriusq; substantie. vnit cuȝ maiestate humilitas. cũ virtute infirmitas. cũ eternitate mortalitas. caro cum verbo. homo cũ deo. infinitũ cum summo. Sane vt q: per ima nostra lõge distabamus a summis in seipso iungeret ima sũmis atq; ex eo nobis via redeundi ad summa fieret: quo summis suis ima nostra copularet. Hec est itaq; tertie ꝯclusionis sñia. Hec est hui⁹ tertij libri sñiaꝝ doctrina per quaȝ homo pri⁹ a rectitudine deuiꝰ. recto calle ad profectuȝ salutis dirigit per quã ipse qui prius ad inferna seducẽte diabolo trahebat mediatore xp̃o ducit ad supna. Qđ ipse nobis cõcedere dignetur qui bñdictus est in secula seculoꝝ Amẽ.

¶ Juxta thema collatiõis in pmo pncipio meo taleȝ formam titulũ questionis. vtrũ doctrina xp̃i noua sit lex ꝑfectissima. Et q: ꝑfectio legis xp̃i ex q̃tuor põt specialiter declarari. Primo ex ꝑfectiõe preceptoꝝ que ab ipsa iubẽtur. Secũdo ex ꝑfectione credendoꝝ q̃ in ipsa docent. Tertio ex ꝑfectiõe meritoꝝ q̃ sub ipsa habent. Quarto ex ꝑfectiõe premioꝝ que ex ipsa debentur. Ideo iuxta hec q̃ttuor pũcta titulus ꝓposite questiõis diuisus fuit in q̃ttuor titulos ptiales circa q̃tuor libros sñiarum ptractãdos. Primꝰ erat. vtruȝ lex xp̃i sit in pceptis rectissima. Secũdus erat vtrũ lex xp̃i sit in credẽdis certissima. Tertius erat. vtrum lex xp̃i sit in meritis gratissima. Quartus erat vtrũ lex xp̃i sit in premijs iustissima. Unde sub his quattuor titulis in quattuor libri sententiarũ pncipijs quattuor difficultates ꝓposui ptractare. Prima erat de legis xp̃i ⁊ diuine voluntatis recta conformitate. Scõa erat de legis xp̃i ⁊ sue veritatis certa ꝓbabilitate. Tertia erat de legis xp̃i meritoria credulitate Quarta erat de legis xp̃i premiatoria equalitate. Expeditis pmo ⁊ secũdo articulis in alijs pncipijs restat nunc expedire tertiũ alias reseruatũ. Queritur igit. vtrũ lex xp̃i sit in meritis gratissima. Arguit primo q̃ nõ. q: illa lex nõ est in meritis gratissima q̃ imperat aliquid qđ si nõ fiat demeritoriũ est. et si fiat nõ est meritorium. sed lex xp̃i est hmõi. igitur ⁊c. maior patet. q: lex gratissima debet esse leuis ⁊ promptior ad merita q̃ ad demerita. Sed minor probatur q: lex xp̃i imperat credere articulos fidei. Unñ aplus. sine fide inquit impossibile est placere deo. credere eñ oporter accedentẽ ad deuȝ ⁊c. Heb. xi. Sed nõ credere demeritoriũ est. quia qui nõ crediderit ꝯdẽnabit. Mar. vlti. Credere vero nõ est meritorium qđ declaro sic. q: nullus actus est meritoriꝰ qui non est liber seu in libera hominis ptãte. sed actus credendi non est liber cuȝ sit actus intellectꝰ ⁊ non volũtatis nec articĺos fidei credere ẽ in libera hominis potestate. q: pari ratione eẽt in libera hominis potestate opinari q̃cunq; vellet: cũ difficilius sit causare assensum firmuȝ ⁊ sine formidine qualis est assensus fidei q̃ assensum dubiũ ⁊ cum formidĩe qualis est assensus opinionis ⁊ tñ ad experientiã patet q̃ homo non põt libere opinari q̃cũq; vult. quare ⁊c.

Lex xpi
in perfectione
cognoscitur in 4
in perfectione preceptorum
in perfectione credendorum
in perfectione meritorum
in perfectione premiorum

In oppositum arguitur. quia sicut dici solet lex moysi est lex rigoris lex autem christi lex gratie et amoris iuxta illud. Jo. i. Lex p moysen data est gratia aūt per iesum christum facta est. quare. 7c.

D In ista questione erūt duo articuli. Prim⁹ erit breuiter responsiuus et secūdus erit aliqualiter collatiu⁹ 7c.

Quantū igit ad primū respōdeo breuiter ad quesitū tenēdo simplr partē affirmatiuā q̄stiōis pro q̄ ad p̄sens sufficit ratio post oppositū. Sʒ p solutiōe rationis ante oppositū aliqua sunt dicēda. Primo igit sciēdū est q difficultas que tangit in hac ratione. vtrū credere articulos fidei sit meritoriū consistit in tribus ppositionib⁹. quarū alterā oportet cōcedere 7 tñ difficile est eligere. vel eñi oportʒ dicere q actus credēdi nō ē meritorius. qr nō est in potestate volūtatis. et ɔtra hoc sunt assertiōes pluriū doctorū vel oportet dicere q actus credendi sit meritorius. 7 in potestate voluntatis. et cōtra hoc est ratio supradicta. 7 vt videtur cōmunis experientia. vl oportet tertio dicere q act⁹ credēdi sit meritorius. 7 tamen q nō sit in potestate voluntatis. 7 ɔtra hoc sunt multe auctoritates tā sanctorū q̄ phorū dicentiū q nullus actus est virtuosus vel viciosus meritorius vl demeritori⁹ nisi sit a libero arbitrio. libere elicitus et imperatus. primā ergo partem tenet Holkot 7 dicit q velle assentire vel acceptare assensum et gaudere de assensu est meritorium pprie. quia omne quod est meritorium essentialiter est actus voluntatis. Igitur pprie 7 stricte loquēdo de merito dicit q assentire articul fidei non est meritorium nec dissentire demeritoriū quia act⁹ credendi nō est imperatus a voluntate nisi sicut actus ɔsiderandi vnā ɔclusionē geometricā vl phisicā. Ideo nō est plus meritori⁹ q̄ talis actus. Et eiusdē sententie videt fuisse G. parisiensis in quodam passu tractat⁹ sui de fide 7 legibus q̄tū ad illud qd vltimo dictū est de actu ɔsiderandi 7c. Sed predictā opinionē reputauit magister hugolinus q̄tū ad aliq̄ esse hereticā 7 sibi ppi repugnando claudere repugnantiam.

E Mihi aūt videt hmōi disputationis difficultatē solū stare in quid nominis. et magis esse vocalē q̄ realem. Pro quo secundo sciendū est. q aliquē actum esse liberū siue esse in libera potestate voluntatis potest tripliciter intelligi fm q actus a voluntate procedentes sunt in triplici differētia. Quidam enim sunt qui fiunt immediate ab ipsa voluntate 7 a quibus anima rationalis denominat volūtas. sicut sūt act⁹ volēdi. et isti sunt primo principaliter 7 ppriissime liberi. Alij sūt act⁹ intelligēdi qui fiunt ab intellectu mediāte actu volendi 7 nolendi 7 a quibus anima rationalis denominat intellectus seu intelligens. sicut sunt act⁹ credēdi articulos fidei. qr vt ait Augusti. Cetera pōt hō nolens credere aūt nō nisi volēs. Et iō actus credendi licet sit actus intellect⁹ seu actus intelligēdi tñ fit pticulariter a voluntate seu mediante actu volēdi. Et pter hoc licʒ intellectus intelligendo agat vt potentia naturalis et nō libere. tñ aliqui actus ei⁹ possunt aliquo modo dici liberi. qr aliq̄liter fiunt mediāte actu libero volūtat ɔcurrēte ad hoc apparentia ratiōis licet nō cogētis Alij sunt actus potentiarū sensitiuarū impati a voluntate libera sicut currere ambulare. ire ad ecclesiam. dare elemosynam. 7 sic de similibus. 7 isti actus licet sint naturales. tñ possunt dici eē in potestate voluntatis p quāto fiunt ex eius imperio 7 p hoc potest ɔcordari p̄dicta ɔrietas. Pro quo tertio sciendum est. q lʒ nullus act⁹ intelligēdi qui non fit a voluntate seu mediāte actu volendi sit virtuosus vl meritorius aut etiā viciosus nec demeritori⁹. quia talis est pure 7 mere naturalis. tñ actus intelligendi qui fit mediāte actu volendi pōt esse meritorius. qr talis licet nō sit pro ppriissime liber: seu i libera potestate voluntatis tñ est aliquo mō liber: 7 in potestate volūtatis p quanto dependet ab ea. et hoc sufficit ad hoc q in eo cadat ratio meriti vel demeriti. sicut etiā dici potest de actu exteriori. Et ita dicendū

est.ꝙ actus credendi articulos fidei est
meritorius et ẽ in potestate voluntatis
iuxta secundã viam supra tactã.nec op
positũ probat ratio vt patet ex p̄dictis
⁊c.Ex premissis patet illud quod alias
in tertio principio intuli contra magi=
strum.H.qui posuit in quodaꝫ correla=
lario ꝙ assentire alicui v̓o ꝓpter deter=
minationẽ voluntatis nõ põt cõpetere
intellectibus creatis. Q̄d probat.quia
intellectui creato volũtas nõ potest esse
ratio assentiẽdi alicui v̓o. et ꝑ ꝯsequẽs
nec eius determiãtio: q̄uis hoc ꝯcedat
de intellectu diuino.hoc aũt apparet de
facto esse falsum qꝛ sepe hmõi determi
natio est fidelibus causa credulitatis.⁊
si nõ causa efficiẽs totalis tñ ꝑtialis.vt
patet ꝑ predicta. et amplius declaraui
circa prologũ p̄mi.Et hec de primo ar=
ticulo. ¶ Quantũ ad secũdũ ar
ticuluꝫ ad habendũ collationẽ. ⁊c.resu
mam illas tres dubitationes quas tra
ctaui in tertio p̄ncipio scꝫ supra quar=
tum librum. Prima erat vtruꝫ volun
tas diuina sit diuĩo intellectui ratio co
gnoscendi siue assentiendi respectu ali
cuius veri. Secunda erat vtruꝫ volũ=
tas diuina sit vł esse possit creato intel=
lectui causa infallibilis iudicij respectu
contingentis futuri. Tertia erat vtrũ
voluntas diuina sit creature rationali
prima lex siue prima regula obligandi
respectu cuiuslibet ab ea debiti fieri.
Ad primã dubitationẽ respõdet ma=
gister.H.tenendo parteꝫ affirmatiuam
nam in quodã correlario posuit ꝙ diui
nus intellectus assentit ꝙ antixp̄s erit
precise ꝓpter determiãtionẽ volũtatis
Quod ꝓbat. qꝛ per determinationẽ di
uine volũtatis aliq̄d ponitur in esse fu=
turi. igiẽ per illã habet cognosci esse fu
turum ab intellectu diuino: ⁊ sic ꝯcedit
ꝙ ratio cognoscendi intellectui diuino
est diuine volũtatis determinatio. Sꝫ
ꝯtra hoc arguendo in primo principio
meo posui tres ꝓpositiones.sꝫ vt breui
us faciã illas nõ recito.etiã qꝛ respõdẽ
do ad eas dixi ꝙ ego laboraui secuꝫ in
equiuoco.Ad cuiꝰ declarationẽ in quo
dam notabili inter cetera posuit ꝙ iste
dictiones.quia ꝓpter.per. et huiusmõi
in cõibus locutionibus q̄ñq3 notant nõ
quidem causalitatẽ propriã sed illatio
nem illius ex alio cũ cõnotatione cuius
dam prestantie: vł p̄oritatis ſm nostrũ
modũ ꝯcipiendi vel alias inferentis re
spectu illati.⁊ ad aliquẽ talẽ intellectũ
ipse loquiẽ d̓ causalitate ĩ dictꝭ suis ⁊c.
Sꝫ ĩ tertio p̄ncipio ꝓbaui ꝙ iste modꝰ
respõdendi nõ sufficit ad verificationẽ
dicti sui. Primo sic.quia ipse ꝓbauit
correlariuꝫ suũ per hoc quia per deter=
minationeꝫ diuine voluntatis aliquid
ponitur in esse futuri. igitur per illã ha
bet cognosci esse futurũ a diuino intel=
lectu. sed in antecedẽte ly per nõ soluꝫ
dicit prioritatẽ ſm moduꝫ nostrũ conci
piendi vel cognoscendi sed aliã causali
tatem.igiẽ in ꝯsequente eodẽ modo de
bet capi ⁊c. Ad hanc respõdet negãdo
istam vltimã ꝯsequẽtiã.sed vere nõ vi=
deo huius negatiõis causaꝫ ⁊c. Scd̓o
arguebã sic.qꝛ in materia de qua loquiẽ
mur sicut cũ dicitur deus intelligit per
ydeas. vel quãdo iste magister dicit ꝙ
diuinꝰ intellectꝰ assentit ꝙ a.erit propẽ
determinationẽ voluntatis ly per vł ly
propter nõ potest capi nisi altero istoꝝ
modorũ.s. vel prout notat circũstantiã
esse motiue seu effectiue. sicut cum dici
mus ꝙ aĩa intelligit ꝑ habituꝫ vel ꝓut
dicit circũstantiã potẽtie intellectiue.si
cut cũ dicimꝰ ꝙ homo intelligit ꝑ intel
lectum. vł ꝓut dicit circũstantiã forma
lis noticie. sicut cũ dicimus ꝙ homo in
telligit per suaꝫ cognitionẽ.vel ꝓut no
tat circũstantiã sui obiecti mediatis.si=
cut cũ dicimus ꝙ homo intelligit deuꝫ
in via per quandã conceptũ sibi ꝓpriũ.
vel ꝓut notat circunstantiã obiecti im
mediate terminãtis.sicut cuꝫ dicimꝰ ꝙ
homo videbit deũ in patria ꝑ suã essen
tiã ꝓpriã.Sed nullo predictoꝝ modoꝝ
potest intelligi illd̓ dictuꝫ.vt põt faciliẽ
ostendi inductiue.igiẽ illud nõ est verũ
nisi valde ĩproprie. Tertio sic.qꝛ non
sufficit dicere ꝙ ly ꝑ vel ly ꝓpter notet
ibi illaꝫ prioritatẽ cõsequentie siue no=
stri modi intelligendi. Tum quia istud
videretur improprie dici. Tuꝫ qꝛ talis

modus concipiendi esset fictus. nisi sibi correspõderet aliq̄ prioritas ex pte rei: qḋ nõ põt dici: cũ inter intellectũ et voluntatẽ dei nulla possit ṗoritas seu q̄uis distinctio ex pte rei assignari. igitur nõ est verũ q̄ sua volitio sit ratio assentiẽdi intellectui diuiño plus q̄ ecõuerso

Quarto sic. aliq̄d esse rationẽ q̄re aliquid ꝯuenit alteri nõ põt nisi dupliciť intelligi. s. vel qꝛ primo ꝯuenit illi ⁊ ideo conuenit alteri. sicut aĩa est ratio q̄ hõ est susceptibilis disciplĩe: qꝛ hoc pͥmo cõuenit aĩe: ⁊ ideo ꝯuenit hoĩ: vel qꝛ nõ ꝯuenit sibi pͥmo. ip̃m tñ primo necessario exigiť ad hoc q̄ cõuenit illi. Et hoc põt esse dupľr: vel qꝛ ip̃m est causa illiꝰ qḋ ꝯuenit alteri. sicut aĩa est ratio q̄re hõ moueť: nõ qꝛ pͥmo moueať: sꝫ qꝛ est cã sui motꝰ. Vel qꝛ est aliq̄d importatũ per illud qḋ ꝯuenit illi: siue de illo p̃dicať. sicut tã materia q̄ forma est rõ q̄re ꝯpositũ est corruptibile: qꝛ ꝑ hoc p̃dicatũ corruptibile tã materia q̄ forma importať: vt ptꝫ ex eius q̄d nõis Sed duobus pͥmis modis non põt intelligi determinationẽ volũtatis dei esse sibi rõnẽ essendi: vt clare patꝫ. Nec etiã tertio mõ qḋ ptꝫ sic. qꝛ illo modo nunq̄ a. est ratio quare b. conueniat ipsi c. nisi inter a. et b. et c. sit aliqua distinctio quod non est in proposito nisi ponatur distinctio formalis quã non concedit. B

Pro solutione istarum rationum notauit E. in suo tertio principio. ⁊ primo dicit q̄ pro exemplari declaratione huius materie est sciendum q̄ artifex creatus cõstituto iam artificio in esse ideali in mente sua: licet habeat potentiam sufficientem ⁊ oĩa necessaria ad ponendum illud in esse: tñ nõ exit in actũ nisi prius ex ꝯsideratione q̄ bonũ est illud esse supueniat sibi velle actuale ponendi illud in esse. Ex hoc enim incipit illḋ artificiũ esse futurũ in tali vel tali tp̃e q̄tũ est ex pte artificis ⁊c̃. Sed q̄c q̄d sit de hoc exẽplo. tñ falsũ est qḋ vltimo dicit. scꝫ ex hoc incipit illud artificiũ eẽ futurũ ⁊c̃. Nam impossibile est aliq̄d incipere eẽ futurũ cũ oẽ futurũ ab eterno sit futurũ ⁊c̃. Scḋo applicando dictum exemplũ ad ꝓpositũ dicit q̄ licet in primo artifice deo nulla sit ṗoritas vel ratio causalis inter volitionem ⁊ cognitionem respectu esse a. producibilis vel futuri: tamẽ quia inter cognitionẽ et volitionẽ similis rationis vel denominationis potest prioritas reperiri in creaturis: vt dictum est: ideo quodãmodo potest volitio esse ratio cognoscendi intellectui: et hinc est q̄ ꝯm modũ nostrũ cõcipiendi naturalẽ procedendo a creaturis ad creatorem dicimus deũ velle rationem esse intellectui diuino cognoscẽdi a. esse futurũ et non econuerso. Sed istud magis facit contra euꝫ q̄ ꝓ eo: nã si ipse hoc attribuat deo propter similitudinem in creatura a fortiori hoc ipse deberet concedere de creatura duꝫ propter vnũ quodq̄ tale ⁊ illud ⁊c̃. et tamẽ illud ipse negat de creatura: qꝛ in secũda parte correlarij dicit q̄ hoc non põt cõpetere intellectibus creatis ⁊c̃. iterũ in creaturis sic est q̄ cognitio precedit volitionẽ: cum volũtas nõ feratur in incognitũ: ergo ꝯm suũ modũ loquẽdi ꝓcedẽdo ex creaturis ad creatorẽ magis dicendum esset diuinum intellectũ esse rationem volẽdi q̄ ecõuerso quare ⁊c̃.

Tertio dicit q̄ ex p̃dicto notabili ptꝫ quid dicat ly per vel ly ꝓpter: cũ dicitur q̄ per vel ꝓpter determinationẽ voluntatis respectu a. fore diuinꝰ intellectus intelligit a. fore. dicit eñ modũ improprie causalitatis in talibus locutionibꝰ apud doctores ꝯsuetũ: in quo denotať consequẽtia vnius ad aliud cũ cõnotatione cuiusdam prioritatis vel prestantie: que duo sunt de ratiõe cause respectu effectus. modo sequitur deus vult a. esse futuruꝫ igitur intelligit a. esse futurũ et in diffinitiua vel descriptiua resolutione vltimata eius quod est a. esse futuruꝫ. oportet tandẽ necessario deuenire ad deum velle. Sed istud vltimuꝫ dictũ est falsuꝫ: qꝛ huius quod est a. esse futurum nõ est diffinitio vel descriptio cum sit oratio infinitiui modi nõ supponens ꝓ aliquo. Iterũ qꝛ si eius esset aliqua diffinitio vel descriptio: tamen in ea nullo modo includeretur deuꝫ velle

plus ꝙ̃ deũ intelligere vel deũ esse: imo plus ꝙ̃ chymerã currere. vt ptȝ intuẽti Nec oppositũ seqtur ex dictis meis: vt ipse mihi ĩponit ⁊c̃. Quarto rñdendo ad quartã rõem supradictã dicit ꝙ ĩõo volũtas diuina est ratio cognoscẽdi diuino intellectui de a. esse futurũ: qꝛ necessario exigit̃ ad eẽ futurũ ꝙ deꝰ sit volitio respectu huiꝰ ex eo ꝙ sine hoc diuinus intellectꝰ nihil est natus esse scire futurũ. ⁊ h̃ orit̃ ex formali rõne habitudinis potẽtie volitiue ad intellectiuã. sicut ptȝ cuilibet intuẽti notabile p̃missũ Sed istud nõ valet: qꝛ deꝰ est cognitio ꝙ a. pctm̃ est futuꝝ: ⁊ tñ ad h̃ ꝙ illud a. sit futurũ nõ est necessariũ ꝙ̃ deꝰ sit volitio respectu huiꝰ. cũ s̃m multos deus nõ possit velle pctm̃. Iterũ qꝛ sicut diuinus intellectus nihil est natꝰ scire esse futurũ: nisi illud velit esse futuꝝ s̃m eũ. sic diuina volũtas nihil est nata velle eẽ futurũ nisi illud sciat esse futuꝝ: q̃re ex hac formali ratiõe habitudinis potẽtie volitiue ad intellectiuã nõ plus orit̃ ꝙ̃ volũtas diuina sit rõ cognoscendi intellectui diuino ꝙ̃ ecõuerso. Et sic patȝ ꝙ ipse non sufficiẽter rñdet ad rõnes meas. nec habeo rñdere ad ipsas. nec pñt applicare ꝯ cãles q̃s ꝯcessi sic̃ cõtra suũ modũ loquẽdi vt ipse mihi ĩponit ⁊c̃. ⁊ hec dicta sint cũ reuerẽtia. ℔ Ad scðam dubitationẽ rñdet. M. N. tenendo ptẽ affirmatiuã. vñ in prĩo principio posuit istã ꝯclusionẽ: ꝙ respectu futuri ꝯtingẽtis a deo põt humano ĩtellectui noticia creata ĩfallibilis coĩcari. Sed ꝯ hoc ꝓbaui in primo p̃ncipio meo triplicẽ ꝓpositionẽ: sȝ ne oporteat singula repetere punctus nostre difficultatis põt reduci ad triplicẽ rõem. Prima ratio fuit ista: qꝛ ad h̃ ꝙ aliqua noticia sit infallibilis. reqritur ꝙ nõ possit esse falsa sed oĩs noticia creata iudiciaria respectu veri de futuro ꝯtingẽti põt esse falsa. Igit̃ sua ꝯclusio est falsa. ꝯña ptȝ et añs quo ad primã ptẽ ꝑ qd nomis: sed quo ad scðam ptẽ ꝓbat̃ qꝛ oẽ veruȝ de futuro ꝯtingẽti põt esse falsũ: ergo oĩs noticia creata q̃ tale iudicat̃ eẽ verũ potest esse falsa. ꝯña ptȝ ⁊ añs. qꝛ non stat ꝙ noticia aliqua sit iudiciũ falsi ⁊ nõ sit falsa. igit̃ ⁊c̃. Ad istaȝ rationẽ alias respõdet ꝯcedẽdo maiorẽ ⁊ negãdo minorem. et ad ꝓbationẽ meã qñ dico ꝙ oẽ verũ de futuro ꝯtingẽti ⁊c̃. ꝯcedit añs ⁊ qñ infero. ergo oĩs noticia creata ⁊c̃. negat ꝯñaȝ. ⁊ dicit ꝙ instãtia ẽ de noticia diuĩa. ⁊ cũ dico ꝙ nõ stat ꝙ aliq̃ noticia sit iudicium falsi ⁊c̃. ꝯcedit de noticia qua assentit̃ falso ⁊c̃. Sed istã respõsionẽ alias impugnaui. Tũ p̃mo: qꝛ instantia quam dat ad ꝯñam meã de noticia diuina nõ est ad ꝓpositũ: qꝛ in ꝯñte ponitur noticia creata: vt excludatur noticia diuina. Tum secũdo. qꝛ responsio sua ad ꝓbationẽ ꝯñe nõ sufficit: qꝛ certũ est ꝙ non stat ꝙ aliqua noticia sit iudiciũ falsi quin ipsa assentiat̃ falso: et ꝑ ꝯsequens quin sit falsa. etiã s̃m eũ quare ⁊c̃. Ad hec in quarto p̃ncipio rñdit. ꝙ nõ posuit illã instantiã de noticia diuina nisi ad oñdendũ ꝙ non oportet ꝙ oĩs noticia que est respectu illiꝰ qð põt esse falsũ possit esse falsa. ⁊ sicut hoc dicitur de diuina: ita ꝓbabiliter videt̃ sibi posse dici de noticia creata: ⁊ ita ꝯcedit ꝙ licȝ nõ stet ꝙ aliq̃ noticia sit iudiciũ falsi quin sit falsa. tñ bene stat ꝙ sit iudiciũ illius ꝙ põt esse falsuȝ: ⁊ nõ possit esse falsa: ⁊ loqtur de noticia creata. Sed contra istã solutionẽ arguo sic. qꝛ data quacunqȝ noticia creata q̃ fuit iudiciũ ꝙ antichristus erit. probo ꝙ sicut ipsa fuit iudiciũ illius qð põt esse falsũ ita potuit eẽ falsa. Nã bene seqtur: hec fuit falsa antixp̃s erit: ergo illa noticia creata qua assentiebat̃ antixp̃m fore fuit falsa. ⁊ añs est possibile ergo ⁊ ꝯñs. q̃re sequit̃ ꝙ illa noticia nõ fuit infallibilis ⁊c̃. ℐ Secunda ratio p̃ncipalis fuit ꝯ scðm correlariũ predicte ꝯclusionis in quo posuit ꝙ fidelis q ex fide infusa iudicauit vltimũ iudiciũ fore potest hoc nõ iudicasse. Unde ꝯtra hoc arguebã sic: qꝛ de nullo intellectu q iudicauit antixp̃m vel iudiciũ fore cõcedendum est ꝙ potest hoc nõ iudicasse: nisi de illo de quo ista ꝯña est bona. iste ĩtellectus sic iudicauit: ergo sic erit. Sed de solo intellectu diuino ⁊ de nullo alio

iſta ꝯña eſt bona: vt pꝫ igitur ⁊c. Ad iſtam rationem alias reſpondit. Et primo dicit. ꝙ iſta propoſitio nõ facit contra correlarium ſuũ qꝛ poſuit illud ſic. vetula q̃ ex fide ĩfuſa iudicauit vltimũ iudicium fore põt ex ea nõ ſic iudicaſſe et ratio mea arguit ꝙ non poteſt nõ iudicaſſe quod nõ negauit. Secundo dicit ꝙ falſum eſt illud quod aſſumo in illa ratione ſcꝫ ꝙ de nullo intellectu niſi diuino iſta ꝯſequentia ⁊c. Nam ſm ipſum illa eſt bona de intellectu xp̄i quia aliter falleretur. Contra quã reſponſionem alias arguebam. Et primo ꝯtra p̄mum dictũ. qꝛ quãdo dicit ꝙ vetula ex fide infuſa poteſt ſic nõ iudicaſſe. vel intelligit ꝙ poteſt ſic nõ iudicaſſe ex fide eo ſcꝫ quia fides poteſt non eſſe fides. ⁊ tunc bene concedo. ſed iſtud nõ ſufficeret ad ſaluandũ illam fideꝫ eſſe noticiã infallibilem ꝓpter qḋ tñ videtur ponere illud correlariũ. vel ipſe intelligit ꝙ poteſt ex ea nõ iudicaſſe. qꝛ. ſ. illa fides poteſt non fuiſſe iudiciũ: ⁊ tunc negarẽ iſtud. qꝛ ſicut ipſa non põt nõ iudicaſſe ſicut ipſe videtur cõſentire. ſic ipſa nõ poteſt nõ iudicaſſe per illud iudicium.

Secundo contra ſecundũ dictũ. quia ſi de intellectu chriſti creato illa conſequẽtia eſt bona. iſte iudicauit antixp̄m fore. ergo antixp̄s erit. tunc ex oppoſito ꝯſequẽtis infertur oppoſitũ añcedẽtis. ⁊ per ꝯſequẽs ſicut poſſibile eſt antixp̄m non fore. ita poſſibile eſt aĩam xp̄i non iudicaſſe antixp̄m fore. Ad iſta reſpondet in quarto principio. Unde qñ dico ꝙ ip̄e intelligit: ꝙ vetula ex fide infuſa ⁊c. vel qꝛ fides põt nõ fuiſſe fides: vł qꝛ fides põt non fuiſſe iudiciũ. reſpondet ꝙ neutrum oportet ip̄m dare. ſed dicit ꝙ hoc eſt qꝛ poteſt non fuiſſe iudicium illius. Sꝫ cõtra hãc reſponſionẽ arguo ſic. qꝛ ſi illa fides põt nõ fuiſſe iudiciuꝫ illius cuiꝰ fuit iudiciũ. ſequitur euidenter ꝙ põt non fuiſſe iudiciũ. Namſi poteſt non fuiſſe iudicium illiꝰ: et de facto nõ fuit iudiciũ alicuius alterius niſi illius. ſequit̃ ꝙ põt nõ fuiſſe iudiciũ. Nã omne iudiciũ eſt alicuiꝰ indiciũ. et ꝑ cõſequẽs ſicut oportet dicere ꝙ illa fides non poteſt non fuiſſe iudiciũ: ita nõ poteſt non fuiſſe illiꝰ cuiꝰ fuit. Naꝫ vtrũq; eſt preteritũ quorũ neutrũ plus dependet ex futuro q̃ reliquũ. ſicut pꝫ cuilibet intuenti. q̃re. ⁊c. R Tertia ratio principalis fuit ꝯfirmatio p̄cedẽtiũ in qua ꝓbabã ꝙ iſta affirmatiua de preterito ſit vera. hec vetula iudicauit iudiciuꝫ fore. ideo hec negatiua de poſſibili nõ eſt ꝯcedenda. ipſa poteſt nõ iudicaſſe. ⁊c. Dico eñ ꝙ hoc ſolũ ꝯcedendum eſt de deo ꝓpter rõneꝫ alias tactã. Si autẽ hoc ꝯcederet̃ de creatura pari ratione ſuſtineret̃ ꝙ creatura q̃ voluit a. poteſt non voluiſſe a. ⁊ ille q peccauit poteſt nõ peccaſſe. ⁊ ſic ꝙ preteritũ poteſt non fuiſſe cõtra articulũ. parib. ⁊c. Ad iſta reſpondet ꝙ iſtud nõ facit contra eũ. quia ipſe nõ dixit ꝙ vetula que iudicauit vltimũ iudiciũ fore: poſſit nõ iudicaſſe vltimũ iudiciũ fore vt iam tactum eſt in predicta ratione. ⁊c. Sed ꝯ iſtam reſponſionẽ preter rationeꝫ iã factam arguo ſic. Nam ipſe alias ꝯceſſit ꝙ ſortes qui vidit aliquid in verbo poteſt illud nõ vidiſſe ſic deus põt illḋ nõ oſtendiſſe. ſꝫ vidiſſe aliq̄d in v̄bo eſt aliquid iudicaſſe. q̃re. ⁊c. Et hec dicta ſũt cũ reuerẽtia de ſcḋa dubitatiõe. q̃re ⁊c.

Ad tertiã dubitationẽ alias reſpondi. tenẽdo partẽ affirmatiuam ſub triplici propoſitiõe. Et contra plura dicta mea multiplr̃ arguit magiſter Egidiꝰ ĩ ſuis principiis. Sꝫ ne oporteat ſingula repetere cũ etiã ad plura illoꝝ ſatiſ ĩ aliis principiis ſit reſponſum. Ideo hic ſolũ cauſa breuitatis repetã pauciora. Igit̃ inter alia poſuit ꝯ me dictus magiſter iſtã ꝓpoſitionẽ. ꝙ iſta ꝯña nõ valet. deꝰ vult aliquẽ obligari. igitur illũ ĩmediate obligat. quã licꝫ multiplr̃ ꝓbauerit. tamẽ ex tã copioſo rationũ exercitu ſolũ tres eligo fortiores. Prima igitur fuit iſta. qꝛ ſtat aliq̄d a creatura potente obligare p̄cipi ⁊ ſic illud nõ precipi a deo igitur ⁊c. ꝯña tenet vt dicit per deſcriptionẽ meam de obligari. ⁊ añs probat. quia aliter oĩs obligatio eſſet de iure diuino quod eſt falſum. quare ⁊c. Ad hãc reſpõdi ꝙ nõ ſtat aliq̄d a creatura

potēte obligare precipi precepto iusto
et obligatorio. ⁊ illud non precipi a deo
ideo dicit christus loquēs ad prelatos
q possunt obligare subditos. Qui vos
audit me audit. et qui vos spernit me
spernit. Luce. 10. Contra quam solutio
nem ipse arguit. qꝛ q̄uis ita foret. non
tamen deus immediate p̄cipit. ⁊ sic per
diffinitionem meam de obligari nō im
mediate obligat. Item apparet sibi ꝙ
vtendo de precepto sicut cuilibet vide=
tur sonare. assumptum est verum quia
precipere ē aliquid modo imperatiuo
subdito dicere. vel demonstrare. modo
hoc est possibile de creatura: et non de
deo. Item tūc omnis volitio esset pre=
ceptum. quod non videtur ꝓprie dictū.
quis eñi quolibꝫ creato intellectu igno
rante potest obligari. et tunc sibi nihil
esset preceptuꝫ. igitur. ⁊c. L Sꝫ
hec faciliter ⁊ euidenter refelluntur ex
illo quod dixi in declaratione tertie cō
clusiōis primi principij scilicꝫ ꝙ isti ter
mini preceptum. prohibitio. consilium
⁊c. non solum supponūt pro diuine vo=
luntatis extrinseco signo. sed etiaꝫ pro
ipsius actu intrinseco. Unde iste termi
nus p̄ceptum nō minus ꝓprie supponit
ꝓ actu intrinseco diuine volūtatis quo
precipit aliquid fieri. seu vult aliqd de=
bere fieri q̄ pro signo extrinseco talis
actus. et sic de alijs ⁊c. Et ita si aliquis
obligatur. deus illum immediate obli=
gat. ⁊ illud quod obligatur immediate
precipit. precepto scilicet sue volunta=
tis intrinseco. id est actu quo vult taleꝫ
obligari seu aliquid debere ab eo fieri.
et per tale preceptum posset creaturaꝫ
obligare absqꝫ quocunqꝫ precepto ex=
trinseco siue a deo siue creatura dato.
licet hoc nō faciat ɔmuniter sicut alias
dixi ⁊c. declara hec: et pone exemplum
de ɔcursu cause secūde ⁊c. Secunda
ratio sua fuit hec que etiā in p̄ma ratio
ne sua aliq̄liter tangebatur. qꝛ nisi sua
ꝓpositio esset vera. sequeret: ꝙ oīs obli
gatio foret de iure diuino ⁊c. Ad hāc
respōdi. ɔcedēdo ꝙ sicut est aliquod ci
uile dominiū quod non solet dici de iu
re diuino. ita etiam ⁊ aliq̄ obligatio. qꝛ
s̄m modum loquendi ɔmunem aliqua
obligatio vel aliquod dominiū nō dicit
de iure diuino. qꝛ fit a deo approbante.
Nam sic qōlibet dominiū esset de iure
diuino. sed ex alia radice hoc dicit. q̄re
⁊c. Contra quā responsionē ip̄e arguit
ꝙ ipse habet ad minus qȯ ego ɔtradi=
co modo loquendi etiā sine ratione co=
gente. ⁊ vltra ɔcedit mihi ꝙ nō dicit ob
ligatio diuina qꝛ p̄cise a deo approban=
te. sed qꝛ ab eo obligante vel ab eius le
ge. et illa est propria virtus sermonis.
ex quo quid nominis concesso precedē
ti infert quod est aliqua obligatio vl' si
bi alia causa quare obligatio aliqua di
catur esse ab aliquo. Sed hec oīa ne=
go sibi. et ratio pꝫ ex his q̄ dixi in decla
ratione secūde ꝓpositionis tertie ɔclu=
sionis p̄mi principij vbi distictiōes po=
sui de signis diuine voluntatis obliga=
torijs quoꝝ quedaꝫ sunt naturalia seu
naturaliter habita. de quibus apostolꝰ
Roma. 2. Gentes que legē non habent
naturaliter que legis sunt faciunt. ⁊c.
Alia sunt supernaturalia siue superna
turaliter data. sicut esset lex moysi vel
christi. aut alia queuis signa diuine ob
ligationis diuinitus inspirata. De qui=
bus loquit apostolus. 2. Petri. 1. Spū
sancto inspirati locuti sūt sancti dei ho
mīes ⁊c. Dico ergo ꝙ aliqua obligatio
dicitur de iure diuino. non qꝛ sit a deo
approbante vel obligante. quia sic que=
libꝫ esset de iure diuino. sed quia talis
innotescit nobis per signa supnaturali
ter et diuinitus inspirata sicut per scri
pturam legis christi vel Moysi. Et sic
Gracianus distinctione. 1. vocat ius di=
uinum qȯ in lege. vel in euangelio con=
tinetur. Et sic ptꝫ ꝙ ipse male mihi im
ponit ꝙ ego ɔ̄dico mō loquēdi sine rō=
ne. q̄re ⁊c. M Tertia rō fuit. qꝛ
multe sunt iniuste obligatiōes ⁊ q̄ sunt
peccata in eē obligatiōis. ergo deꝰ illis
minime obligat. Ad hanc respōdi ꝙ ni
hil iniustum seu peccatum est lex obli=
gās sicut dixi in primo principio. Sed
cōtra hoc ip̄e arguit quia stat ꝙ aliqua
creatura se obliget alicui: et in se obli=
gando peccet. nā stat ipsam se obliga=

re deo prohibente: quo dato illius obli
gatio erit pctm̄: vnde arguit̄ sic. Deus
nullū obligat obligatiōe q̄ illi foret pec
catū: sed stat q̄ aliqua obligatio sit cre=
ature pctm̄: ergo stat esse obligationē q̄
deus imediate non obligat. Sed hic di
co q̄ illa ꝓpositio scȝ stat creaturam ob
ligare deo ꝓhibente est trūcata. Et du
pliciter pōt intelligi: qꝛ vel ipse intelli=
git q̄ creatura pōt se obligare ad aliqd
faciendū deo ꝓhibente ne illud fiat: et
ad istū sensum faceret ad ꝓpositū: sed
ego nego. vel intelligit q̄ pōt se obliga
re ad aliqd deo ꝓhibente ne se obliget
ad illud ⁊ adhuc istud ego nego: quo tm̄
ꝯcesso adhuc nullū sequeret̄ inconueni
ens cōtra me. nā solū sequeret̄ q̄ deus
vellet aliquē obligari ad aliqd ad qd̄ il
le seipm̄ obligaret obligatiōe q̄ eēt sibi
pctm̄: ⁊ deus illū obligaret obligatione
q̄ esset actꝰ intrīsecus sibi: hoc est ꝑ suū
diuinū velle obligatoriū: nec istud videt̄
impossibile: q̄re ⁊c. Ad alias aūt rōnes
satis arbitror fuisse responsū. sed mgr̄
meus nihil rn̄dit ad rōeȝ quā feci ꝯtra
p̄dictā ꝓpositionē: ꝓbādo q̄ illa ꝯn̄a sit
bona quā negat: qꝛ si nō: tūc oppositū
ꝯn̄tis staret cū an̄te: ⁊ sic staret q̄ deus
vellet aliqueȝ obligari: ⁊ tm̄ illū imedia
te nō obligaret: qd̄ est falsū: qꝛ sicut nō
staret q̄ deus vellet aliqd fieri ⁊ tm̄ illd̄
immediate nō faceret. aliter em̄ diuina
voluntas nō esset imediate efficax oīm
q̄ vellet esse vel fieri. ita in ꝓposito. q̄re
⁊c. Et hec cū reuerentia de tertia ⁊c.

A

Vlenā doctrina hec

q

noua. Ista questio; moue
tur Marci. i. cap.: quā ali
as in eiusdeȝ libri princi
pio et similiter in primo sententiarum
exordio ꝑ me assumptā ꝓ themate ite=
rū nūc resumo. Reuerēdi patres ma
gistri ac dn̄i carissimi sicut diuinis testi
monijs edocemur. Cū ex primoꝝ parē=
tū lapsu miserabili per pctm̄ humanuȝ
genꝰ multas incurrerit miserias ⁊ mul
tiplicia dāna receperit. tm̄ vt de ceteris
taceam quattuor specialiter incōmoda

ipm̄ videre possumus incurrisse. Pri
mo moriendi necessitatē ineuitabilem.
Scd̄o peccandi infirmitatē miserabi=
lem. Tertio exulandi egestatē lamen=
tabilē. Quarto mendicandi paupta
tem despicabilē. Peccauit em̄ adam et
hinc factū est: vt homo qui manere po=
terat immortalis stipendia mortis acci
peret. Ecce vn̄ hoi moriēdi necessitas.
Peccauit adā ⁊ hinc factū est vt homo
qui fortis esse poterat infirmus fieret.
Ecce vnde homini peccandi miserabili
tas. Peccauit adā ⁊ hinc factū est vt hō
inferni reciperet incolatū: ⁊ infelici pa=
radisū cōmercio cōmutaret. Ecce vnde
homī exulandi egestas. Peccauit itaq̄
adā: ⁊ hinc factū est vt terra suos spōte
fructꝰ offerre parata: ⁊ q̄ (vt verbo Vir
gilij vtar) oīa liberius nullo poscēte fe
rebat. nūc sterilis laboris vomere in spi
nas ⁊ tribulos fecūdet̄. Ecce vnde hoī
mēdicādi pauptas. Sic igit̄ proh dolor
hō prius viuus dotatꝰ vigore postea fa
ctus est mortalis seminis. Hinc est illd̄
ꝑ vnū hoiem in hunc mundū peccatuȝ
intrauit: ⁊ per peccatū mors. Ro. 5. Ho
mo prius sanus et sine langore postea
factus est debilis ⁊ infirmus. Hinc est il
lud. Miserere mei dn̄e qm̄ infirmus sū
sana animā meam: qꝛ peccaui tibi ps̄.
Homo prius ciuis vallatus honore. po
stea factus est exul ⁊ peregrinus. Hinc
est illud. Heu me: qꝛ incolatus meus ꝓ
longatus est ps̄. 119. Homo pꝰus diues
⁊ sine labore postea factꝰ est pauꝑ ⁊ mē
dicus. Hinc est illud. Pauper sū ego et
in laboribus a iuuētute mea. ps̄. 87. Vi
detis igit̄ videtis carissimi videtis proh
dolor hoīs miserabilē lapsum. Sed iaȝ
queso de reparatione lapsi inuestiga=
re non pigeat. Queramus itaq̄ et dili=
gēter inquiramus doctrinā illam salu=
brem in qua ꝑtractetur de vita mortuis
de salute īfirmi. d̄ reditu exulis. de cau
sa pauperis. Queramus igitur inter
doctrinas humanitus adinuētas si for
te in eis illa poterit inueniri. Interro=
gemus philosophos ⁊ medicos: politi=
cos et causidicos consulamus. Et pro=
culdubio videbimus ipsos non posse

nostre satisfacere q̄stioni. Inueniemꝰ siquidē ꝙ de vita mortui desperāt phisici. de salute infirmi formidāt medici. de reditu exulis silent politici. d̄ causā pauperis tacet causidici. Ab his itaqꝫ prorsus consulo recedendū ⁊ de nostre solutiōe questiōis nihil penitꝰ ingrendū. hoc quippe nimis arduū ē negociū ⁊ nō nisi altiori expediendum consilio.

Queramus igit̄ dilectissimi queramꝰ inter doctrinas nō humanitꝰ sed diuinitus inspiratas. Et primū ad diuinaꝫ illā sed antiquā doctriuā moysi recurramus. Sane inueniemꝰ eā cōtra p̄missa hoīs incōmoda salubria promittere remedia. ꝓmittit eñ mortuis adiutoriū. viuificabit nos inqͭt post duos dies ⁊ in tertia die suscitabit nos viuemꝰ in conspectu eiꝰ Osee. 6. Promittit infirmis sanatoriū. Sanabo inquit cōtritiones eoꝝ ⁊ diligaꝫ eos spontanee. Osee 14. Promittit exulibꝰ refugium. Educam inquit oues meas de oībus pp̄lis ⁊ congregabo eas de vniuersis terris. ⁊ inducaꝫ eas in terrā suam. Ezech. 34. Promittit deniqꝫ pauperibꝰ subsidiuꝫ Liberabit inquit dn̄s pauperē a potente ⁊ pauperem cui non erat adiutor. p̄s 71. Promittit ergo antiq̄ doctrīa moysi sꝫ nō ꝑficit q̄ ꝓmittit. ⁊ si ad eas ꝑficit nō tñ efficit nec ea sufficit adiplere. Qm̄ vt docet ap̄ls lex illa moysi neminē ad ꝑfectuꝫ adduxit. Justicie aūt dei per fidem iesu xp̄i in oīs ⁊ super oīs qui credunt in euꝫ. Heb. 7. Ideo dimissa antiqua doctrina moysi ad nouā xp̄i doctrinam veniamus. Recurramꝰ igit̄ carissimi ad nouā doctrinā christi ⁊ certe inuenimus eam p̄dicta remedia non solū ꝓmittere sed perficere. nō soluꝫ ꝓferre, sꝫ offerre. Nam huiꝰ doctrine noue summꝰ doctor ⁊ magister xp̄s tanq̄ immēsus deus mortuos suscitat. tanq̄ medicus pius īfirmos visitat. tanq̄ cōductor rectus exules reuocat. tanq̄ defensor equꝰ paupes ꝓuocat. Audiamꝰ itaqꝫ hunc doctorē ac magistrum noue legis euangelice de vita mortui. de salute infirmi. de reditu exulis. de causa pauperis docentem salubriter ac fideliter informantem. Non desperet inquit mortuus in exitu suo. Ego suꝫ immensus deus mortuos suscitans. Ego inquit suꝫ resurrectio ⁊ vita. qui credit in me etiā si mortuus fuerit viuet. Jo. 11. Non trepidet infirmꝰ in morbo suo Ego sum medicus pius visitans infirmos. Ego inquit missus sum sanare cōtritos corde Lu. 4. Non formidet exul aut peregrinus in via sua. Ego suꝫ conductor rectus exules reuocans. Ego inquit sum via ⁊ nemo venit ad patrem nisi per me. Joh. 14. Non hesitet pauper aut mēdicus in sua causa. Ego suꝫ defensor equus pauperes conuocans. Ego inqͭt missus sum euāgelizare pauperibus. Lu. 4. Hec sunt ergo dilectissimi hec sunt que xp̄us in doctrina sua noua in lege euangelica predicat ⁊ docet. que si homo diligēter consideret sane in admiratione rapitur ⁊ in admiratiue questionis cogitur prorūpere verba dicens. Que nā doctrina hec noua. Que fuit questio vestris ꝓposita reuerentijs a p̄ncipio. B

Ad quam quidē questioneꝫ sicut alias dicebatur magister sententiarū in quadripartito huius libri volumine sub quadruplici cōclusione respondet. Prima est ꝙ hec est doctrina per quā summa dei misteria secretius reuelantur in p̄mo. Secūda est ꝙ hec est doctrina per quā noua mundi vestigia subtiliꝰ declarantur in secundo. Tertia est ꝙ hec est doctrina per quā mira verbi cōmertia sublimiꝰ reserant̄ in tertio. Quarta est ꝙ hec ē doctrina ꝑ quā pia lapsi remedia suauius ꝓpinantur in quarto. Per ipsam nāqꝫ reuelātur secretiꝰ velata misteria summe trinitatis quo ad primuꝫ. Per ipsam declarant̄ subtilius creata vestigia noue entitatis quo ad secūdū. Per ipsam reserant̄ sublimiꝰ sacrata commercia mire charitatis quo ad tertiuꝫ. Per ipsam ꝓpinant̄ suauius oblata remedia pie sanitatis quo ad quartum. Nā in hoc quadripartito sententiaruꝫ libro tractat magister quadruplex doctrine xp̄i noue ⁊ euāgelice legis archanū euangeliste Johanni diuinitꝰ insp̄

ratum. Primum est. in principio erat verbū ꝛ verbū erat apud deum ꝛ deus erat verbuȝ. qđ est vere trinitatis sum-mū misteriū. in primo libro. Secundū est ꝙ oīa per ipsum facta sunt ꝛ sine ip so factū est nihil. qđ est create entitatis nouū vestigiuȝ in secundo libro. Ter-tiū est ꝙ verbū caro factū est qđ est di-uine charitatꝭ mirū cōmerciū. in tertio libro. Quartum est ꝙ habitauit in no bis. ꝛ vidimus gloriaȝ eiꝰ. qđ est huma ne sanitatis piū remediū in q̄rto libro. Sic igitur per hanc doctrinā altius eri gitᷣ humanꝰ ꝓspectꝰ quo ad p̄mū. Dul ciꝰ instruitᷣ hūanꝰ aspectꝰ quo ad secū-dum. Rectius dirigitᷣ humanꝰ ꝓfectus quo ad tertiū. Mitius corrigitᷣ huma-nus defectꝰ quo ad quartū. Naȝ in hoc snīarum libro correspondenter ad pre-missa. Ad erigendū ꝓspectū hoīs agit de cognitione dei perfecti luminis in p̄ mo. Ad instruendū aspectuȝ hoīs agit de creatione mundi perfecti germinis in secundo. Ad dirigendū ꝓfectū hoīs agit de cōmunione verbi effecti numi-nis in tertio. Ad corrigendū defectum hoīs agit de curatione lapsi infecti se-minis in quarto. Hec sunt igitᷣ q̄ttuor conclusiones ad ꝓpositam questionem responsales quas magister snīaꝝ ptra-ctat. De quarū quarta nūc solū dicēdū est. expeditis alijs suis locis. Quarta igitur conclusio est huic q̄rto libro sen-tentiaꝝ correspondēs ꝙ hec est doctri-na ꝑ quā pia lapsi remedia suauiꝰ pro-pinantᷣ. Per eam nāqꝫ ꝓpinantᷣ suauiꝰ oblata remedia pie sanitatis. Nam in hoc quarto snīaꝝ libro tractat magr̄ il-lud doctrine xp̄i noue ꝛ euāgelice legis archanū euāgeliste iohanni diuinitus inspiratum. Jo. i. Habitauit in nobis ꝛ vidimus gloriā eiꝰ. qđ est humane sani tatis pium remediū. Ubi q̄so videte ca rissimi circa remedium pie sanitatis q̄t tuor suauiꝰ ꝓpinari. Primū est diuina benignitas que habitauit in nobis scȝ per gratiā. Secūdū est curata infirma-tas que erat in nobis scȝ ꝑ culpā. Ter-tiū est restaurata sanitas quia vidimus qui p̄mo ceci eramus. Quartū est colla ta felicitas qꝛ vidimꝰ gloriā eius quaȝ desideramus. Hec est eñi huius quarti libri snīarum principalis materia ꝛ sen tentia generalis. Sic igitᷣ per hanc do-ctrinā mitiꝰ corrigitur humanꝰ defectꝰ Nā magister in hoc quarto ad corrigē-duȝ defectū hoīs agit de curatōe lapsi infecti seminis. ostendēs q̄ꝫtum ebetu-do ꝑmittit hūana qualiter manꝰ beni-gnissima creatoris ꝓ ipsiꝰ curatiōe ho minis īfecti semīaliter. corrupti actua-liter ꝑcussi spūaliter. lesi corꝑalitᷣ. lapsi culpabiliter. ac dānabiliter vulnerati. pias sacramentoꝝ exhibuit medicinas Hec est itaqꝫ quarte conclusionis snīa. Hec est huiꝰ quarti libri snīaꝝ doctrina per quā humani corriguntᷣ defectus tā originalis q̄ꝫ actualis peccati. per quaȝ infirmitates curantᷣ humane taȝ culpa biles q̄ꝫ penales. vt tādē homo oī pror-sus infirmitate semota. perfectā eterne glorie recipiat sanitatē. Ad quā nos ꝑ uenire concedat. qui sine fine viuit ꝛ re gnat. ℒ Juxta thema collatio-nis in p̄mo p̄ncipio meo taleȝ formauiᷣ titulū questionis. vtrū doctrina xp̄i no ua sit lex ꝑfectissima. Et quia ꝑfectio le gis xp̄i ex quattuor specialiter pōt de-clarari. Prio ex ꝑfectiōe p̄ceptoꝝ q̄ ab ipsa iubentᷣ. Scđo ex perfectōe creden doꝝ q̄ in ipsa docentᷣ. Tertio ex perfe-ctiōe merioꝝ q̄ sub ipsa habentᷣ. Quar to ex perfecrione p̄mioꝝ que ex ipsa de bentur. Jdeo iuxta hec quattuor pūcta titulus ꝓposite questionis diuisus fuit in quattuor partiales titulos circa q̄t-tuor libros snīarū ptractandos. Primꝰ erat. vtrū lex xp̄i sit in p̄ceptis rectissi-ma. Secundus erat vtruȝ lex xp̄i sit in credendis certissima. Tertiꝰ erat vtrū lex xp̄i sit in meritis gratissima. Quar tus erat vtrū lex xp̄i sit in p̄mijs iustis-sima. Nū sub his q̄ttuor titulis in q̄ttu or libri snīaꝝ p̄ncipijs q̄ttuor difficulta tes ꝓposui pertractare. Prima erat de legis xp̄i ꝛ diuine volūtatis recta cōfor mitate. Secūda erat de legis xp̄i ꝛ sue veritatꝭ certa ꝓbabilitate. Tertia erat de legis christi meritoria credulitate. Quarta erat de legis xp̄i premiatoria

equalitate. Expeditis igitur duobꝰ pri mis titulis in alijs principijs ⁊ reseruato tertio. restat nunc expedire quartuꝫ

Queritur igitur vtrū lex xp̄i sit in p̄mijs iustissima. Et arguit̄ p̄mo ꝙ non. quia illa lex non est in p̄mijs iustissima q̄ tribuit malis maius suppliciuꝫ ꝗ̄ bonis p̄miū. sꝫ lex xp̄i est h̄mōi. igitur ⁊c̄. Maior patet. qꝛ lex iustissima debet eē̄ mitis ⁊ promior ad p̄mia ꝗ̄ ad supplicia Sed minor ꝓbatur. qꝛ lex xp̄i tribuit malis suppliciū qd̄ est maius malū ꝗ̄ p̄miū beatificū sit bonum. qd̄ declaro sic quia s̄m legē̄ xp̄i duplex est pena malorū. scꝫ pena dāni ⁊ pena sensus. Unde xp̄s Matth̄. 25. Discedite a me maledicti in ignem eternum. Secundo tangitur pena sensus que est afflictio īfernalis tormenti. cum dicitur. in ignem eternum. sed sola pena damni siue priuatio premij beatifici est tam mala ꝗ̄ bonum est ipsum premium beatificum. quia malicia alicuius priuationis non pōt mēsurari nisi ex quātitate boni qd̄ ipsa priuat. ⁊ ꝑ ꝯn̄s vtraqꝫ pena simul est maius malū ꝗ̄ premiū beatificū sit bonū. quare ⁊c̄. In oppositū arguitur. quia iustissimi legislatoris debꝫ esse lex in penis ⁊ p̄mijs iustissima. sꝫ xp̄us fuit ꝑfectissimus legislator ⁊ omniū legislatorum iustissimus. Nam s̄m apostolum lex Moysi neminem ad perfectionem iusticie adduxit. Justicia autem dei per fidem Jhesu christi in omnes et super omnes qui credunt in eum ad Hebre. 7. Igitur ⁊c̄. D In ista questione erunt duo articuli. Primus erit responsiuus. secundus erit collatiuus. In primo declarabo tres conclusiones. in secundo mouebo tres dubitationes.

Quantum igitur ad primum articulum respondeo breuiter ad quesitum tenendo simpliciter partem affirmatiuam questiōis. pro qua ad presens sufficit ratio post oppositum. sed pro solutiōe rōnis ante oppositū pono aliquas ꝓpositiones. Un̄ circa materiaꝫ ipsius p̄mitto breuiter tres ꝯclusiones. Prima ꝙ est tota pena dānati siue punitio ꝑ actu demeritorio mortali nō est maius malū ꝗ̄ sit bonum totū premium beatificū alicuius saluati ꝓ actu meritorio equali. Ista conclusio patet ex iusticia legis christi. qui cum sit mitis in penis ⁊ in premijs liberalis non debet esse abundantior in seueritate penaruꝫ ꝗ̄ in suauitatem premiorū. igitur ⁊c̄.

Secunda conclusio est ꝙ nulla pena contracta siue deordinatio culpe vel peccati est maius malū ꝗ̄ sit bonū totū p̄miū beatificum pro actu meritorio sibi correspondente seu proportionabili Ista conclusio patꝫ ex prima qꝛ oīs talis culpa vel peccatū seu deordīatio culpabilis est partialis pena ipsiꝰ dānati seu peccantis. iuxta illud vulgatū verbū ex libro ꝯfessionū Augustini. Jussisti dn̄e ⁊ ita factū est vt pena sit suipsiꝰ oīs inordinatus animꝰ ⁊c̄. Tertia cōclusio est ꝙ sola pena damni siue priuatio p̄mij beatifici non est tam maluꝫ ꝗ̄ bonū est totū p̄miū beatificuꝫ correspōdens ei. Ista conclusiō patꝫ ex prima sicut ⁊ precedēs. Sed tunc quādo arguitur oppositū per hoc ꝙ malicia alicuiꝰ ꝑuationis non pōt mēsurari nisi ex ꝗ̄titate boni qd̄ ipsa priuat. pro quo videt̄ facere Ancelmꝰ. 2. Cur deus homo. c. 14. dicens. ꝙ om̄e bonū tam bonuꝫ est ꝗ̄ mala est eius corruptio. Pro isto dico aliquas ꝓpositiones. Un̄ p̄mo dico ꝙ licet quātitas boni ꝑuati sit potissima mēsura malicie ꝑuationis talis boni. tn̄ nō sequitur ꝙ ꝗ̄ bonū est illud tā mala sit eius priuatio. ⁊ hoc si ly tantū ⁊ quantū notent equalitatem. Secundo dico ꝙ illud est verū si ly tātū ⁊ quātum notent ꝓportionē. ita ꝙ ꝓportionabiliter ⁊ ceteris paribꝰ omissio seu priuatio maioris boni quando deberet haberi est prior omissione seu priuatione minoris boni. Exemplū. ꝑfectior intellectus ceteris paribꝰ pōt habere impꝑfectiorē intellectionē respectu eiusdem obiecti. Et cōmuniter ex quantitate effectuum precedentiū ex causis suis s̄m vltimum potentie mensuratur quantitas virtutis in causis tamen non oportet effectum equari sue cause. similiter priuatio boni actus meritorij quando quis non tenetur ad illū. ⁊ tamen multum meretur in habendo ipsum nullo

modo est culpabiliter mala. ergo a for-
tiori huius ꝑuatio potest esse modicum
mala. licet positio omissi esset valde bo
na ꝛ meritoria. Tertio dico ad aucto-
ritatem Ancelmi ꝙ ipse non loquit᷑ de
pura priuatione boni. sed de ei⁹ corrup
tione. Generatio autem ꝛ corruptio sũt
contraria. ꝛ nõ solum priuatiue opposi-
ta modo de contrarijs bene concedo as
sumptuꝫ. sed nõ de priuatiue oppositis
Uerbi gratia. dico ꝙ cecitas nõ est ita
mala sicut visus est bonus. imo si visus
haberet contrariuꝫ illud esset peius q̃
cecitas. ꝛ tamen nõ esset peius q̃ visus
esset bon⁹. Similiter pura priuatio de-
lectationis nõ est ita mala. sicut illa de-
lectatio est bona. sed tristicia ei contra-
ria ꝛ equalis in gradu esset tam mala ꝛ
illa est magis mala q̃ pura ꝑuatio. Sic
etiam non diligere deũ quãdo quis ad
hoc tenetur nõ est ita malum sicut dili-
gere deum est bonũ. sed odire deum est
maius malum q̃ diligere deũ sit bonũ.
aliter nullus possꝫ ita bene facere sicut
alius male. quare ꝛc̃. Quarto dico ꝙ
licet pura priuatio sit ꝓprie tãta ꝛ quã
ta. tamen cõmuniter loquendo est tan-
ta in omissione debiti quãta est positio
omissi. Et hoc nihil aliud est dicere nisi
ꝙ tantum bonũ deberet fieri ꝛ nihil ei⁹
fit. sed ex hoc non sequitur ꝙ ergo tam
mala sit vel tam grauis culpa q̃ bonuꝫ
esset vel meritoriuꝫ illud qđ omittitur.
Sic ergo est in ꝓposito. quare ꝛc̃. Et li-
cet circa istam materiaꝫ multa possent
dici. ꝛ ex dictis multa inferri: tamen p̱-
nunc breuiter transeo. Et hec de primo
articulo. E Quantũ ad secũdũ
articulum ad habendum collationẽ cũ
aliquib⁹ re. ma. meis mouebo tres du-
bitationes. Prima erit. vtrum volun-
tas diuina sit diuio intellectui ratio cõ
gnoscendi seu essendi respectu alicui⁹
veri. Secunda vtrum voluntas diuia
sit vel possit esse creato intellectui cau-
sa infallibilis iudicij respectu contingẽ
tis futuri. Tertia erit vtrum volũtas
diuina sit creature rationali prima lex
siue regula obligandi respectu cuiusli-
bet ab ea debiti fieri. Ad primam du-
bitationem respondet magister Guil.
tenendo partem affirmatiuaꝫ. vnde in
primo principio posuit istud correlariũ
ꝙ q̃uis diuinus intellect⁹ assentiat ꝙ
antixp̃s erit precise ꝓpter determinatio
nem voluntatis. tamen hoc non potest
competere intellectib⁹ creatis. Primã
partem ꝓbat. quia per determinationẽ
diuine voluntatis aliquid ponit᷑ in esse
futuri. igitur per illã habet cognosci eẽ
futuruꝫ a diuino intellectu. ꝛ sic in hac
parte cõcedit ꝙ diuine volũtatis deter
minatio est ratio cognoscendi intelle-
ctui diuino. Secũdã partẽ ꝓbat. q̄ in-
tellectui creato voluntas non potest eẽ
assentiendi alicui vero. ꝛ ꝑ ꝯñs nec eius
determinatio ꝛc̃. Sed ꝯtra istam respõ
sionẽ arguebam in ꝑmo principio meo
ꝛ primo cõtra primã partẽ que est dire
cte responsiua ad predictam dubitatio
nem posui tunc triplicẽ ꝓpositionem.
Prima erat ꝙ sicut diuine voluntati
nihil est causa essendi sic diuino intelle
ctui nihil ẽ causa siue causalis ratio co
gnoscendi. patet quia cuꝫ in deo sit idẽ
penitus ꝛ omnino esse velle ꝛ intellige
re. sicut nihil ẽ sibi causa siue causalis
ratio essendi. sic nec volendi aut intelli
gendi. Secũda fuit ꝙ sicut diuina vo
luntas nullaꝫ habet rationẽ ꝓpter quã
determinetur vt velit. sic diuinus intel
lectus propter diuine voluntatis deter
minationem nõ assentit ꝙ antichristus
erit. Prima pars patet ex dictis. Secũ
da pars sequit᷑ ex prima ꝑ sꝫ. Scđo
ꝓbatur. q̄ aliter sequitur ꝙ diuine vo
luntatis determinatio esset intellectui
diuino causalis ratio assentiendi ꝙ an
tichristus erit. falsitas consequẽtis pa
tet ex dictis. Sed consequentia tenet
quia ista dictio propter dicit habitudi-
nem causalem vt clarum est ꝛc̃. Ter-
tio probatur. quia aliter seqtur ꝙ ista
propositio causalis esset vera. quia di-
uina voluntas vult ꝙ antichristus erit
diuinus intellectus assentit ꝙ antixp̃s
erit. ꝯña patet. sed falsitas consequen-
tis patebit. Unde pro isto ꝛ cõtra ꝑdi-
ctum fuit hec tertia ꝓpositio. Causalis
cuius ꝯñs significat tanq̃ significatuꝫ

totale deum velle: aut intelligere est ve
ra ꝓprie: ptȝ. q꜡ ad veritatē ꝓpositiōis
ꝓprie causalis reqritur ꝙ ita esse sicut
significat ꝑ aῃ̄cedens sit causa quare
ita est sicut significat per ꝯn̄s: modo sic
nō pōt esse in ꝓposito ⁊c. vt ptȝ ex dictis
Ex his ergo patet ꝙ ratio dicti magr̄i
nō valet qm̄ ip̄e dicit ꝙ per determinati
onē diuine voluntatis ⁊c. igit̄ ꝑ eā ⁊c.
Unde nego aῄs ꝯn̄am ⁊ ꝯn̄s ad intelle
ctū quē intendit iste mgr̄. Dixi ergo pri
mo ꝙ aῄs de virtute sermōis est falsuȝ
q꜡ ista ratio esse futuri ꝓ nullo suppo-
nit plusq̄ ista eē nihili vel chymere vel
hircoceruí. ideo ꝑ nullaȝ cām ponit̄ ali
quid in esse futuri. Secūdo dixi ꝙ an
tecedēs est falsuȝ ad sensū quē intēdit
iste magister. Intelligit eñ ꝙ determi-
natio diuine voluntatis est causa ꝙ ali
quid est futurum: sed ostendi ꝙ hoc est
falsum ⁊c. Tertio dixi ꝙ supposito ꝙ
illud antecedēs esset verū ad p̄dictum
sensum. tñ ꝯn̄a non valet intelligendo
ꝯn̄s ad sensum quem intendit iste ma-
gister: quare ⁊c. Sȝ ad hoc breuiter re-
spondet dicendo ꝙ ego laboro secuȝ in
equiuoco. pro quo p̄mittit ꝙ ista dictio
ꝓpter non semꝑ denotat causalitatem
proprie dictā vnius rei ad aliam. vt cū
dicitur ꝙ corpus aīatuȝ est aīal: q꜡ sen-
sitiuum. Et cum dicūt doctores ꝙ pro-
pter immēsitatē ⁊ illimitationē diuine
nature siue ratiōe huius illimitatiōis
oritur deum esse personaliter trinū. nō
ꝙ ibi sit aliqua causalis ratio seu realis
deriuatio vnius realitatis ab alia. Sed
quicqd sit de istis exemplis: q꜡ primuȝ
est falsum ⁊ secundū est dubiū: tamē cō
cordo secū in illo dicto preambulo ⁊c.

F Secūdo dicit ꝙ illa dictio pro
pter qn̄qȝ denotat illationem vnius ex
alio cum cōnotatione cuiusdā prestan-
tie vel prioritatis: ꝭm nostrū modū con
siderādi. vt cū queritur ꝓpter quid res
aliqua est talis vel que est ratio essendi
eam talem: non eñ queritur ibi que sit
causa realis que facit eam essentialiter
talem. Et quicqd etiā sit de isto exem-
plo concordo tñ secū in isto dicto. Ter
tio applicando predicta ad propositū

dixit ꝙ quia non seqtur diuina natura
est immensa vel omnipotens. igitur ip̄a
est assensus ꝙ a erit: sed bene sequitur
est volitio ꝙ a. erit. igit̄ scit ꝙ a. erit et
esse libere volitiuū dicit magis ꝑfectio-
nem simpliciter q̄ esse intellectiuuȝ: vt
dicunt multi: q꜡ ad ipsum ordinat̄ esse
intellectiuū tanq̄ deseruiēs. ideo natu-
ra diuīa est assensus ꝙ a erit. eo ꝙ ipsa
est volitio ꝙ a erit. Sed quicquid sit de
antecedente ostendā ꝙ illud nō sufficit
ad veritateȝ illius causalis. Quarto
iuxta predicta ponit talē ꝓpositionem
q̄ respectu cuiuslibet denoīationis vel
predicati nō generalissimi est aliqđ pre
dicatū causale ꝭm modum loquēdi me
thaphisicū vel logicū assignare. ptȝ: q꜡
cuilibet tali correspondet aliqđ genus
et differētia sine qbus illđ ꝯplete ꝯcipi
non potest. et ad talē intellectū diuina
volitio ꝙ a. erit est ratio intellectui di-
uino assentiēdi ꝙ a. erit: q꜡ ly volitio re
spectu a. est denominatio nō generalis-
sima. igitur ⁊c. Et q꜡ oēs rationes mee
contra primā partē correlarij ꝓcedunt
vt dicit de causalitate alia a predicta:
quā nullus poneret inter intellectū di-
uinum ⁊ voluntatē eius. ideo non opor
tet dicere ad eas ⁊c. G Sed quic
quid sit de predicta ꝓpositione et eius
ꝓbatione que nō videtur mihi vera cū
non quodlibet predicatū nō generalis-
simū ⁊ maxime tale predicatum intelle
ctus diuinus vel voluntas diuina habe
at genus ⁊ differentiā ꝓprie dictam. ex
eo ꝙ differentia talis semꝑ supponit ꝓ
aliquo ꝯposito cōnotando aliquā eius
ꝑtē essentialē. iđo eñ differētia p̄dicat̄
in quale ꝭm verā logicā et methaphisi
cā. tñ nō stando in hoc ostēdo ꝙ iste mo
dus respōdēdi nō sufficiat. Primo sic
q꜡ dictus magister ꝓbabat primā ꝑteȝ
correlarij sui ꝑ hoc q꜡ per determīatio-
nem diuine volūtatis aliqd ponitur in
esse futuri. igit̄ ꝑ illā habet cognosci eē
futurū a diuino intellectu: sed in ante-
cedente ly ꝓpter non solum dicit prio-
ritatem ꝭm modum nostrum cōcipien-
di vel cognoscendi: sed aliam causali-
tatem. igitur et in consequente eodem

modo debet capi ⁊c. Secundo confir
matur. quia in materia de qua loqmur
sicut cum dicit. deus intelligit ꝑ ideas
vel quādo iste magister dicat ꝙ diuin⁹
intellect⁹ assentit ꝙ a. erit ꝓpter deter
minationē voluntatis. li per vel li pro
pter non pōt capi nisi altero istoꝝ mo=
doꝝ scz vel ꝓut notat circūstantiā cau
se motiue seu effectiue. sicut cū dicim⁹
ꝙ anima intelligit per habitū vel circū
stantiā potentie intellectiue. sicut cum
dicimus ꝙ homo intelligit per intelle=
ctum. vel ꝓut dicit circūstantiā forma=
lis noticie. sicut cū dicimus ꝙ homo in
telligit ꝑ suā cognitionē. vel ꝓut notat
circūstantiā obiecti mediantis sicut cū
dicimus ꝙ homo intelligit deuz in via
per quendā conceptū sibi ꝓprium. vel
ꝓut notat circūstantiā obiecti imedia=
te trinitatis. sicut cū dicim⁹ ꝙ homo vi
debit deū in patria per suā essentiā. sz
nullo predictoꝝ modoꝝ pōt intelligi il
lud dictū vt potest faciliter ostendi in=
ductiue. Igit illud nō est verū nisi val=
de improprie. Tertio sic. quia nō suf=
ficit dicere ꝙ li per vl li ꝓpter notet ibi
illā proprietatez conclusiue siue nostri
modi intelligendi. Tum qꝛ istud vide=
retur īproprie dici. tuz qꝛ talis modus
cōcipiendi essz fictus nisi sibi correspō
deret aliqua prioritas ex parte rei. qđ
nō pōt dici. cū inter intellectū ⁊ volun=
tatē dei nulla possit prioritas seu q̄uis
distinctio ex parte rei assignari. Igitur
nō est verū ꝙ sua volitio sit ratio assen
tiendi intellectui diuino plusq̄ ecōuer
so. Quarto sic: aliquid esse rationem
quare aliqd ꝯuenit alteri nō pōt intel=
ligi nisi dupliciter. scz vel qꝛ primo cō=
uenit illi ⁊ ideo cōuenit alteri. sicut aīa
est ratio ꝙ homo est susceptibilis disci
pline. qꝛ hoc ꝑmo ꝯuenit aīe. ⁊ ideo cō=
ueni homini. vel qꝛ nō conuenit sibi ꝑ=
mo. ipm tn̄ necessario exigit ad hoc ꝙ
ꝯueniat illi. ⁊ hoc potest esse dupliciter
vel quia ipsum est causa illius qđ con=
uenit alteri sicut aīa est ratio quare hō
mouet nō qꝛ ꝑmo moueat. sz qꝛ est cā
motus sui vel qꝛ est aliqđ importatuz
ꝑ illud qđ conuenit illi. siue de illo ꝑdi
catur. sicut taz forma q̄ materia est rō
quare cōpositum est corruptibile qꝛ ꝑ
hoc ꝑdicatū corruptibile tam materia
q̄ forma importat. vt patet ex qd nois
sed duob⁹ primis modis nō pōt intelli
gi determinationē voluntatis dei esse
sibi rationē essendi vt clare patet. Nec
etiā tertio mō qđ ptz sic. qꝛ illo mō nū
q̄ .a. est rō ꝙ .b. conueniat ipsi .c. nisi in
ter .a. b. ⁊ .c. sit aliqua distinctio qđ non
est in ꝓposito. nisi forte dicat iste magr
sicut scotus ꝙ ibi est distictio formalis
⁊ ꝙ determinatio volūtatis est ipi deo
ratio assentiendi alicui ꝯtingenti vero
per hunc modū scz. qꝛ diuinus intelle=
ctus in ꝑmo instāti offert volūtati sim=
plicia illius complexi quoꝝ vnio est cō
tinens in re aut si offert cōpletionē of=
fert eam tanq̄ neutraz sibi ⁊ in secūdo
instanti voluntas eligēs vnā partē scz
cōiunctionē illoꝝ facit illud determiā=
te esse veruz. ⁊ sic est intellectui diuino
rō cognoscendi illud veruz ⁊c. Sed qꝛ
istuz modū nondū ponit iste magister.
iō nō arguo ꝯtra hoc. sed ex ꝑdictis in=
fero ꝙ su⁹ modus dicēdi nō sufficit ni=
si ꝯcurrat in hoc. q̄re ⁊c. Verū est qđ
ꝯtra scđam partē correlarij sui argue=
bā ꝙ illa nō sit vera vel saltē nō sit cō=
cedenda sed dubitāda. Et arguebā sic
de⁹ pōt facere aliquē intellectū creatū
talis ꝯditionis ꝙ ex determiatione vo
luntatis sufficiet assentire qbuscūq; ve
ris sibi ꝓpositꝭ. igit sic assentire pōt cō
petere intellectib⁹ creatis. ꝯn̄a est eui=
dēs ⁊ an̄s est sibi dubiū. qꝛ nō apparet
ꝙ talē intellectū a deo fieri implicet cō
tradictionē. ⁊ si dicat ꝙ sic. ostendat ra
tionē. Igit ꝯn̄s nō est ab eo negandūz
⁊c. Ad hoc rn̄det negando assumptū
qꝛ impossibile est esse aliquā creabilez
rōnalem creaturā volitiuā de qua non
possit simul stare ꝙ eēt volitio ꝙ .a. erit
⁊ tn̄ ꝙ .a. nō erit. Igit nulli⁹ talis voli
tio pōt esse sibi rō infallibilis sciēdi ꝙ
a. erit queadmodū est in deo. ⁊ sic an̄s
nō est dubiū sicut dixi. sed implicat cō=
tradictōez. nec oppositū ꝓbaui. q̄re ⁊c.
Sed hec rn̄sio nō sufficit imo variat a
ꝓposito. qꝛ tūc ipse nihil dixit de rōne

infallibili sciendi. sed precise posuit in
suo correlario ꝙ in intellectu creato vo
luntas seu volũtatis determinatio nõ
põt esse ratio assentiẽdi alicui vero. hoc
aũt de facto est falsũ. quia sepe huius
determinatio est cã efficiens. ⁊ si nõ to
talis tamen partialis assensus seu cre-
dulitatis. sicut pꝫ de assensu fidei per
experientiã ⁊ per sanctoꝝ doctrinam.
Aliter eñ quid sibi vult illud dictũ cõ
mune Augustini ⁊ alia similia. Cetera
põt homo nolens. credere aũt non nisi
volẽs. Igitur sequit̃ ꝙ nõ ita ꝓprie po
test dici determinationẽ voluntatis eẽ
rationẽ assentiẽdi intellectui diuino si-
cut intellectui creato. cum nõ sit illi sic̃
isti causalis ratio. Quare ⁊c̃. Et hec de
prima dubitatione dicta sint cõtra istũ
reuerendum magistrũ ⁊c̃. Ad scđam
dubitationẽ respondet magister. M. te
nẽdo partẽ affirmatiuã. Unde in pͥmo
principio posuit istam cõclusionẽ. ꝙ re
spectu futuri contingẽtis a deo potest
humano itellectui noticia creata infal-
libilis ꝯmunicari. Quã probat. qꝛ hoc
fieri non implicat contradictionẽ. Igit̃
⁊c̃. imo videtur consonũ dicere ꝙ talẽ
habuerit xp̃s ⁊ ꝙ quelibet ꝓphetia sit
talis noticia. ¶ Sed cõtra istã
respõsionẽ posui in pͥmo principio pro
babiliter triplicem ꝓpositionẽ. Pͥa
est ꝙ solus diuinus intellect⁹ respectu
veri de futuro cõtingenti põt esse noti
cia infallibilis iudicij. Et pͥma pars af-
firmatiua huius exclusiue satis patet.
Sed pars negatiua contra eũ ꝓbatur
sic. qꝛ ad hoc ꝙ aliqua noticia sit infal-
libilis requirit̃ ꝙ non possit esse falsa.
sed oĩs noticia creata iudiciaria respe
ctu veri de futuro contingenti põt esse
falsa. igitur ⁊c̃. Consequẽtia patet ⁊ an
tecedẽs quo ad primã partẽ per quid
noĩs. sed quo ad secundã ꝓbatur. quia
oĩne verũ de futuro contingenti põt eẽ
falsum. ergo omnis noticia creata qua
tale iudicatur esse verũ potest esse falsa
ꝯñs patet. ⁊ ꝯña tenet quia non stat ꝙ
noticia aliqua sit iudiciũ falsi ⁊ non sit
falsa. Ad istam rationẽ respondet cõ-
cedendo maiorem. ⁊ dicit ꝙ minor põt
esse falsa ⁊ per ꝯñs eam negat. quia cũ
ipsa sit de possibili si sit vera est neces-
saria. ⁊ per ꝯñs nõ potest esse falsa. Et
tunc ad ꝓbationem meã quãdo dico.
omne verũ de futuro ⁊c̃. concedit ante
cedens. ⁊ quãdo infero. ergo omnis no
ticia creata ⁊c̃. negat ꝯñã. ⁊ dicit ꝙ in-
stantia est de noticia diuina. Et cũ dico
ꝙ non stat ꝙ aliqua noticia sit iudiciũ
falsi ⁊c̃. concedit de noticia qua assenti
tur falso. ⁊ sic negat meam primã ꝓpo-
sitionem. Sed ista responsio nõ valet.
Tum primo. quia instantia quam dat
ad consequentiam meam de noticia di
uina non est ad propositũ. quia in con
sequente ponitur noticia creata vt ex-
cludatur noticia diuina. Tum secũdo.
quia responsio sua ad probationẽ con-
sequentie non sufficit. quia certum est
ꝙ nõ stat ꝙ aliqua noticia sit iudiciũ
falsi qn ipa assentiat̃ falso ⁊ ꝑ ꝯsequẽs
qn sit falsa etiam ₰m eum. quare ⁊c̃.
¶ Secunda ꝓpositio fuit ꝙ sol⁹ di
uinus intellectus aliquid potest nõ iu
dicasse qđ iudicauit fore. ⁊ primo pars
affirmatiua exclusiue patet. qꝛ de⁹ iu-
dicauit ab eterno antixp̃m fore. ⁊ tamẽ
põt hoc nunꝙ iudicasse sicut possibile
est antixp̃m non fore. Sed pars nega-
tiua exclusiue. s. ꝙ hoc non ꝯueniat ali
cui intellectui nisi diuĩo. negatur ab eo
Unde in secũdo correlario predicte cõ
clusionis ponit. ꝙ fidelis qui ex fide in
fusa iudicauit vltimũ iudiciũ fore põt
hoc non iudicasse. qđ probat quia cum
hoc ꝙ iudicauerit ⁊c̃. potest vltimũ iu-
dicium non fore. ⁊ si non erit. ergo ex fi
de infusa false iudicauit. qđ non est di-
cendũ. cum fidei nõ subsit falsum: aut
dabitur correlariũ suum esse verũ ⁊c̃.
Sed ꝯtra hoc arguebã sic. quia de nul
lo intellectu qui iudicauit antixp̃m vel
iudiciũ fore. concedendũ est ꝙ potest
hoc nõ iudicasse nisi de illo de quo ista
consequentia est bona. Iste intellectus
sic iudicauit ergo sic erit. sed de solo in
tellectu diuino ⁊ de nullo alio ista con-
sequentia est bona. vt patet. igitur ⁊c̃.
Ad istam rationẽ respondet. ⁊ primo
dicit. ꝙ ista ꝓpositio nõ facit contra cor

relarium suū. quia posuit illud sic. ve
tula que ex fide infusa iudicauit vlti-
mū iudiciū fore potest ex ea non sic iu
dicasse. ⁊ ratio mea arguit ꝙ nō potest
non iudicasse. quod non negauit. Secū
do dicit ꝙ falsū est illud quod assumo
in illa ratione. scilicet ꝙ de nullo intel-
lectu nisi diuino ista consequentia ꝛc.
Nam sm ipsum illa est bona de intelle
ctu christi. qꝛ aliter falleretur. Sed con
tra istam responsionē arguitur primo
contra primū dictum. quia quando di-
cit ꝙ vetula ex fide infusa potest sic nō
iudicasse vel intelligit ꝙ potest sic non
iudicasse ex fide. ex eo scilicꝫ quia fides
potest nō esse fides. ⁊ tunc bene concor
darem secum. sed non sufficeret ad sal
uandū illam fidem esse noticiam infal-
libilem ꝓpter quod tamen videtur po-
nere illud correlarium. vel intelligit ꝙ
potest ex ea nō iudicasse quia scꝫ illa fi
des potest nō fuisse iudiciū. ⁊ tunc ne
garem istud. quia sicut ipsa non potest
nō iudicasse sicut ipe videtur ꝯsentire
sic ipsa nō pōt non iudicasse per illud
iudicium sicut patebit per consequēs
argumentū. ⁊ in hoc est punctus huiꝰ
difficultatis. Secūdo arguit ꝯtra se
cundum dictū in quo ponit ꝙ de intel-
lectu xp̄i illa ꝯsequentia est bona ꝛc. qꝛ
vel ipse intelligit de intellectu xp̄i diui
no. ⁊ sic non esset cōtra me. vel de intel
lectu xp̄i creato. ⁊ tunc arguo ꝯtra hoc
quia sic ꝯsequētia est bona. anima xp̄i
iudicauit antixp̄m fore. ergo antixp̄us
erit. tunc ex opposito consequentis seq
tur oppositum antecedentis. ⁊ per con-
sequens sicut possibile est antixp̄m nō
fore ita possibile est animā xp̄i iudicas-
se antixp̄m fore. sed falsitas consequē-
tis patebit ex dicendis. nec valet ꝓba-
tio quando dicit ꝙ illa consequētia est
bona aliter xp̄us falleretur. Tum pri-
mo quia ista consequentia valde appa-
renter potest negari. Tum secundo qꝛ
consequens valde probabiliter a mul-
tis conceditur esse possibile per cōmu-
nicationem ydiomatum ⁊ per noticiā
creatam. quare ꝛc. ℞ Tertia ꝓ
positio fuit ista regula. ꝙ nulla propo-
sitio de possibili negatiua cuius affir-
matiua de preterito correspondens est
vera. est cōcedēda de creatura: nisi vbi
predicatū est iste terminus verum aut
falsum aut alius terminꝰ includens al
terum istorum in sua ratione diffiniti-
ua. verbi gratia. si ista affirmatiua de p̄
terito vera sit sortes iudicauit vltimū
iudicium fore. hec negatiua de possibi-
li non est concedenda sortes potest nō
iudicasse ꝛc. quia hoc solum conceden-
dum est de deo propter rationem priꝰ
tactam. si autem hoc concederetur de
creatura pari ratione sustinerē ꝙ crea
tura que voluit a. potest non voluisse a
⁊ similr̄ ꝙ illa que peccauit potest nō
peccasse. et sic ꝙ preteritum potest nō
fuisse. contra articulū parisiensem ꝛc.
Bene tamen concedendum est ꝙ sor-
tes qui vere iudicauit vltimū iudiciū
fore potest non iudicasse vere ꝛc. et ꝙ
illud quod fuit iudicium verū potest
non fuisse iudicium verum. Et ratio di
uersitatis est qꝛ in primo exemplo pro
positio de p̄terito vera. nullo modo de
pendet ex futuro: sed in secundo exem
plo eius veritas dependet ex futuro. si
cut patꝫ intuenti. ideo prima est neces
saria et non secunda per regulam com
munem in hac materia. quare ꝛc. Ad
istam rationem nihil respondet que ta
men apparet mihi difficilis supposito il
lo articulo cōmuniter concesso. Sed cō
tra illam regulā instat. Primo de istis
ꝓpositionibus. sortes est prescitus sor
tes potest non esse prescitus. Secundo
de ista. sortes qui vidit aliquid in ver-
bo potest illud non vidisse. quia deus
potest illud non ostendisse. Sed pri-
ma instantia non valet. Tum primo
quia isti termini prescitus et prescien-
tia includunt istum terminum verum.
Tum secundo quia ille propositiones
non sunt vere nisi intelligantur de pre
scientia dei et non de scientia creature
et ideo instantia non est ad propositū
Secundo alia instantia non valet.
quia nego assumptum. vnde dico ꝙ si-
cut deus non potest non voluisse cau-
sasse mundū sic postq̄ sortes aliquid

vidit in verbo. deus non potest voluisse causasse illam visionē. ⁊ per ꝯn̄s sortes non pōt non vidisse nec deus pōt illud nō ostendisse. sicut sortes qui cucurrit nō pōt nō cucurrisse. ⁊ ita de quolibet alio p̄terito. ideo petit p̄ncipiū sua rō. quare ⁊c. Scōm p̄dicta r̄ndi in p̄mo p̄ncipio meo ad rōnē p̄dicti magr̄i. vn̄ qn̄ dicit cuꝫ hoc ꝙ fidelis iudicauit ⁊c. stat ⁊c. concessi istud ⁊ negaui vltra illā ꝯn̄am iudiciū nō erit ergo talis ex fide false iudicauit. sꝫ bn̄ ꝯcessi ergo false iudicauit. vn̄ dico p̄mo ꝙ nō est possibile fidei subesse falsum. ptꝫ qꝛ fides includit ꝙ sit vera ⁊ de vero. Scd̄o dico ꝙ fidei pōt subesse falsuꝫ. ptꝫ. qꝛ illud qd̄ de facto subest fidei pōt esse falsuꝫ. Dixi tertio ꝙ illa noticia q̄ fuit fides licet nō possit nō fuisse noticia aut iudiciuꝫ tn̄ pōt nō fuisse fides aut iudiciū verū. Sed ꝯn̄am negatā factam pro suo correlario ipse ꝓbat sic. qꝛ sequit̄. iste ex fide infusa iudicauit vltimū iudiciū fore ⁊ ita erit. ergo ex fide vere iudicauit ergo simpliciter sequit̄ talis ex fide ⁊c. ⁊ non erit ergo ex fide false iudicauit. Itē qꝛ ex fide iudicauit ⁊ nō vere ergo false. Sed hec ꝓbatio nō valet. qꝛ licet ista ꝯn̄a sit bona. tn̄ ꝯn̄s est impossibile ⁊ etiā an̄s ꝓpter incōpossibilitatē partiū licet q̄libet pars sit ꝯtingēs. q̄re ⁊c.

Ulterius ipse arguit cōtra hoc qd̄ dixi ꝙ fides pōt non fuisse fides. qꝛ habitus q fuit caritas aut iusticia aut prudentia nō pōt nō fuisse caritas ⁊c. ergo nec fides ⁊c. Itē tunc fides potuit esse falsa respectu falsi. ⁊ per ꝯn̄s deus pōt decipere. ptꝫ ꝯn̄a. quia nō pōt non fuisse habitus verus aut falsus. Sꝫ ad hec breuiter dico. Un̄ ad primū nego ꝯn̄aꝫ ⁊ ratio patꝫ ex regula supra posita ⁊c. Ad secundū dico. ꝙ si decipere precise importet causare noticiā falsaꝫ. tūc cōcedo ꝯn̄am ⁊ ꝯn̄s. si vero importet aliquid inordinate facere. nego ꝯn̄aꝫ nec ꝓbatio sua valet. Et hec de scd̄a dubitatione ⁊c. L Ad tertiā dubitationē alias respondi sub triplici ꝓpositione. Prima fuit ꝙ sicut voluntas diuina in genere cause efficiētis est p̄ma efficiens causa. sic ipsa in genere legis obligantis est prima lex seu regula.

Secūda fuit. ꝙ sicut voluntas diuina est efficiens causa. qꝛ vult aliquid esse vel fieri. sic ipsa ē lex obligatoria. quia vult aliquid ad aliqualiter esse vel nō esse teneri. Istas duas diffuse ꝓbaui ⁊ declaraui in p̄mo principio meo. ideo ꝓ nunc eas suppono. Tertia fuit ꝙ sicut voluntas diuina est lex obligatoria sic ⁊ intellectus diuinꝰ licet conuenientius hoc appropriet̄ voluntati q̄ꝫ intellectui. qꝛ p̄ma est per se vera. ⁊ nō secūda. Istam declaraui in scd̄o principio meo. Et p̄mo primā partem qꝛ voluntas ⁊ intellectus in deo sunt ideꝫ oīno. ideo quicquid ex natura rei cōuenit diuine voluntati conuenit etiā diuino intellectui. qꝛ expositorie arguendo vnū sequitur ex alio. quare ⁊c. Secundaꝫ partē declaraui. qꝛ sicut modus loquēdi doctoꝝ est ꝙ voluntas diuina est cā effectiua rerū ⁊ nō intellectus ex eo qꝛ quicquid voluntas vult est vel fit ⁊ nō quicquid intellectꝰ intelligit. ita in ꝓposito quicquid voluntas vult obligari obligat̄. ⁊ nō sic de intellectu. Unde hec ꝯn̄a est bona voluntas diuina vult sortem obligari ad. a. ergo sortes obligatur ad. a. tamē ista non valet intellectus diuinꝰ intelligit sortē obligari ad a. ergo sortes obligatur ad. a. ⁊ id̄o ista est per se vera volūtas diuina est obligatoria. ⁊ nō ista intellectus diuinꝰ est lex obligatoria. q̄uis vtraqꝫ sit vera.

M Sed contra predicta multipliciter arguit magister Egidius. nihil tamen r̄ndendo ad ratiōes meas. Unde quasi in multitudine exercitus esset victoria belli ipse adeo multiplicauit argumenta ꝙ ad ea discurrenda vix sufficeret dies vna. sed fortassis sufficeret vnū breue verbū dicere qd̄ Marcialis in quodam epigrāmate cuidam in persuasionibus affluenti r̄ndit ⁊c. Uerum tamē inter nos fit disputatio catholica ⁊ non sophistica disceptatio. ideo silendū est ab omni yronico verbo. placuit aūt sibi: ⁊ mihi non displicuit vt de tot argumētis suis nō oīa sed aliqua gra-

niora pro nunc veniant ad medium cū
etiam ad eoꝝ plura satis in scđo princi
pio sit respōsum. Igitᷣ ꝯtra pᷓmam et se
cundā ꝓpositōes ⁊ specialiter ꝯtra secū
dam posuit istā. sicut volūtas dei vt sic
non est causa reꝝ ꝑ se ꝓductiua. sic nec
ipsa est lex seu regula creature obligati
ua. Que ꝯclusio etiā si esset vera tamē
non est cōtra dicta mea. quia nūꝗ̄ visus
sum hac locutione. vt sic vel vt non sic.
nec apud vtentem tali locutione vellez
diu disceptare. loquatur ꝓut sic qui vo
luerit quia nolo loqui sic. Uerūtamē qꝛ
limitaui sensum dicte secunde proposi
tionis dicēdo. ꝙ lȝ illa sit vna ꝓpositio
causalis: que potest denotare antecedē
tis ad ꝯsequens causalitatem propriā:
vel ipsorum conuertibilitatem per con
sequentiam mutuā. tamē quicquid sit
de primo sensu nihilominus in secūdo
sensu volui intelligere ipsaȝ. ideo ꝯtra
hoc arguit quia ponere talem causaleȝ
et solum per illam intendere cōsequen
tie conuertibilitatem est mirabiliter ab
uti propositionibus. Sic enim cōcede-
retur ista. quia chimera nō est ideo sor-
tes potest esse. Ad hoc autem et ad re-
liquas similes instantias respōdi in se
cundo principio meo. ꝙ sunt sophistice
et falso innituntᷣ fundamēto. Pro cui⁹
euidenti declaratione dixi esse sciendū
ꝙ ista cōiunctio quia vel alia similis fa
ciens propositionē causaleȝ quandoqꝫ
signat causam essendi. ⁊ sic facit propo
sitionem causalem. vt cuȝ dicitur qꝛ sol
lucet dies est. quia hō materiam habet
homo est corruptibilis. ⁊ sic de similib⁹
Quandoqꝫ vero talis cōiunctio non si
gnificat causaȝ essendi. vt cū dicitur. qꝛ
aliqua res in diuinis generat filiuȝ. ali
qua res in diuinis est pater. quia crea-
ture sunt a deo deus est dominus crea-
turaruȝ. Tales enim propositiones so-
lent concedi. et tamen clarum est ꝙ nō
denotant añtecedentis ad consequens
causalitatem propriam. quia sic essent
false vt notum est ⁊c. Ita est in proposi
to quando dixi ꝙ hec propositio volun
tas diuina est lex obligatoria quia vult
aliquid ⁊c. non denotat antecedētis ad
consequens causalitatem propriam. sȝ
conuertibilitatem per consequentiam
mutuam. volui enī per hoc excludere pᷓ
mum sensum in quo illa dictio. quia si-
gnificat causaȝ essendi quia sic nihil est
causa vt diuina voluntas sit lex obliga
toria. sed per hoc ꝙ dixi ꝙ talis propo-
sitio sicut ⁊ alie supradicte signat ante
cedentis ad consequens conuertibilita
tem per consequentiam mutuaȝ nō vo
lui excludere qn aliud requiratur. seu
ꝙ hoc sufficiat ad veritatem talis cau-
salis. sed dico ꝙ hoc requiritᷣ. ⁊ hoc suf-
ficiebat mihi ad ꝓposituȝ. Et si querat
quid vltra hoc requiritur quero etiam
ideȝ ab eo de alijs causalibus supradi-
ctis ⁊ ita faciliter respondebo sibi sicut
ipse mihi. nec aliud teneor respondere
quia non habeo hic tractare de verita-
te causaliū nisi aliter cogat vi argumē-
torum. quia ex hoc satis patȝ ꝓposituȝ
Sed ipse dicit ꝙ hec responsio nō suf
ficit. ⁊ ex his patȝ ꝙ diminute dedi sen
sum propositioni mee: et ego teneor ex
plicare quid aliud requiratur ad veri-
tatem illius causalis. et ꝙ per causaleȝ
non sufficienter explico radiceȝ obliga
tionis quam tñ videor principaliter in
quirere. Ego autē hec omnia gratis: et
sine probatione dicta simpliciter nego
sicut prius. Et dico ꝙ petit principium
sicut prius. et hoc ita clarum est ꝙ qui
non videt nihil videt. Tamē licet ipse
non cogat: dicam sibi quid requiritᷣ ad
predictarū causalium veritatem vltra
cō sequentie ꝯuertibilitateȝ. ¶
Dico enim ꝙ ille denotant vel si-
gnant non quidem causaȝ essendi. nec
antecedētis ad cōsequēs causalitatem
propriā vt dictū est: sed cām cognoscen
di siue ad ꝯñs cōuertibilitatem per cō
sequētiā mutuam cū conotatione ante
cedētis cuiusdā prioritatis inferētis re
spectu illati ſm nostrū moduȝ ꝯsiderā-
di. et ad aliquē talem vel ꝯsimilem sen
sum intelliguntur causales supradicte
Unde in omnibus illis est talis ꝯña cō-
uertibilis ⁊ vltra in añcedēte ponitᷣ dif
finitio vel terminus pertinens ad diffi
nitionem termini positi in cōsequente.

vt patet. ideo est aliqualis prioritas an
tecedentis ad cõsequens propter quaꝫ
potest dici ãñcedẽs causa ꝯsequentis. ꝛ
hinc est ꝙ tales causales ꝯcedũt. Et cõ
similiter dico in ꝓposito. Et per hoc ad
multa alia dicta sua patet clarissime so
lutio ideo plura nõ recito ꝛc. Et hec de
tertia dubitatione. Veruꝫ est ꝙ ego spe
raueram ꝛ valde optauerã cũ isto reue
rendo magistro habere lõgã collationẽ
ꝛ in q̃ esset aliqd grauitatis theologice
et nihil sophistice leuitatis. sed ipse in-
sistit in his que nõ multũ placent mihi
Ipse aũt alias dixit: ꝙ in tota positiõe
mea oĩa erant ita clara: ꝛ solida ꝙ nihil
aliud in eis sibi visuꝫ fuit cui posset ca-
tholice repugnari. hoc aũt si dictũ esset
reputarẽ nõ esse vituperandũ. Sed cũ
reuerentia nõ est verꝫ. imo multa posui
quoꝝ opposita tenent plures magni do
ctores ꝛ que nõ minꝰ reputo fore dispu
tanda in scola theologica ꝙ̃ illa que ip
se tractauit de pluralitate perfectionũ
in deo sine distinctiõe. de distantia crea
ture a deo ꝛ a nõ esse. de latitudine pos
sibilitatis: ꝛ ꝯtingẽtie. de tendẽtia crea
ture in nõ esse. Ego aũt malui ꝑmane-
re in catholica simplicitate ꝙ̃ esse de il-
lis qui nihil reputãt dici subtile nisi qḋ
est inintelligibile.

A

Circa prologum li
bri sententiaruꝫ formo
talem questionẽ. Vtrũ
possibile sit viatorẽ de
veritatibus theologicis
habere noticiã euiden
tem. Arguitur primo ꝙ nõ quia impos
sibile est viatoreꝫ de aliqua veritate ha
bere noticiam euidentem. igitur ꝛc. cõ-
sequentia est clara. et antecedẽs proba
tur. quia aliter sequeretur ꝙ possibile
esset viatorem habere actuꝫ infinite re
ctitudinis: ꝛ per consequẽs infinite per
fectionis. cõsequens est falsum cum sit
finite capacitatis: et finite actiuitatis.
Sed consequentia probatur. quia noti
cia euidens est in infinitum certior opi
nione quantũcunqꝫ forti. Nã q̃ntũcũqꝫ
augeantur ratiões probabiles in appa-
rentia nunq̃ possent generare certitu-
dinẽ equalẽ certitudini noticie euidẽt
igiť talis est certitudinis infinite. igiť.
ꝛc. Secundo sic. qꝛ impossibile est via
toreꝫ de veritatibꝰ theologicis habere
noticiam maiorẽ fide. igiť: ꝛc. ꝯsequen-
tia patet. quia noticia euidẽs est maior
fide. et antecedẽs probať per Augusti-
num. 2. de trinitate capitulo tercio. de
scriptura sacra fidem habemus de his
rebus quas ignorare non expedit. nec
per nos ipsos idonei sumꝰ ꝛc. Unde pꝫ
ꝙ de his de quibus est sacra scriptura
solum fideꝫ habemus. nec sumus natu
raliter ydonei ad maiorem noticiaꝫ de
uenire. igitur. ꝛc Tercio sic. quia im-
possibile est viatorem de huiusmodi ve
ritatibus acquirere scientiam proprie.
igitur. ꝛc. consequentia patet. quia non
est maior ratio de vno ꝙ̃ de alio. et an-
tecedẽs probatur. quia omnis scientia
proprie dicta est per causam. 1. posteri.
Scire est rem per causam cognoscere.
ꝛc. omnes autem veritates theologice
sunt de deo ḋ quo nihil potest sciri per
causam igitur. ꝛc. In oppositum ar-
guitur sic. quia possibile est viatoreꝫ de
multis veritatibus habere noticiã eui-
dentem in diuersis scientiis. igitur hoc
non minus est possibile per studiũ theo
logie. consequentia tenet. quia theolo-
gia est scientia principalissima: et maxi
me architectonica ꝛc. Et antecedẽs pa
tet. quia omẽs homĩes natura scire de-
siderant. 1. methaphisice. sed vt distin-
guit ibi cõmentator. impossibile est ap-
petitum humanum esse frustra. igitur
possibilis est homini scientia. In ista
questione iuxta materiam argumento-
rum erunt tres articuli. Primo vtrum
possibile sit viatorem habere noticiam
euidentem de aliqua veritate. Secun-
do vtrum possibile sit viatoreꝫ habere
de veritatibus theologicis noticiã ma-
iorem fide. Tertio vtrum possibile sit
viatorem habere de ꝯclusionibus theo
logicis noticiam scientificam proprie.
B Quantum ad primum arti-
culum. primo premittam quorumdam

Primus articulus

terminorum declarationes. Secundo ponam aliquas responsales conclusiones. Tertio obiiciam contra per aliquas rationes. Circa primum punctum sunt tres termini declarandi: scilicet quid sit viator. quid veritas. quid noticia euidens

Primo ergo declarandum est quid sit viator. vnde dico quod viator: seu creatura viatrix vt in proposito sumitur est rationalis natura que nec est beata nec damnata. Ex quo sequuntur aliqua. Primo sequitur quod christus nunquam viator fuit. patet: quia ipse ab instanti sue conceptionis secundum naturam humanam fuit beatus. Secundo sequitur quod Paulus in raptu fuit viator. patet: quia licet tunc viderit archana dei: tamen per illam visionem non fuit beatus. Tertio sequitur quod stat aliquem esse non viatorem: et tamen ipsum esse in statu merendi. patet de christo ante tempus passionis etc. Quarto sequitur quod stat aliquem esse viatorem et tamen ipsum habere noticiam intuitiuam dei. patet de paulo. quia secundum Augustinum in questionibus ad Orosium. et similiter super Genesim ad litteram. Anima pauli in raptu clare et sicuti est diuinam essentiam vidit. Unde patet contra ockam quod intellectus viatoris non bene describitur quod est ille qui non habet noticiam intuitiuam deitatis sibi possibilem de potentia ordinata. Per primum intellectus noster excludit qui habet noticiam intuitiuam dei. Per secundum intellectus damnati: cui de potentia ordinata non est possibilis illa noticia etc. Quod enim hec descriptio non sit sufficiens. patet de paulo quod (vt dictum est) et sicut istemet doctor concedit in secundo tractatu dyalogi de dogmatibus Jo. 22. ca. 2. noticiam claram deitatis habuit etc. et tamen tunc non fuit beatus: sed viator vt dictum est: igitur etc.

Secundo declarandum est quid sit veritas. vnde dico quod omnis veritas vt hic sumitur est propositio vera. Ad cuius probationem pono aliquas propositiones.

Prima est quod nulla veritas est distincta a propositione: que sit quoddam complexum significabile seu propositionis significatum totale. patet: quia si esset talis veritas seu tale complexum significabile nec esset substantia nec accidens: nec deus nec creatura. imo omnino nihil esset vt concedunt illi qui sic ponunt: sed talis positio est intelligibilis et irrationabilis. vt pro nunc suppono: quia alibi declaraui. Secunda propositio est quod nulla veritas est distincta a propositione que sit res absoluta vel respectiua accidens ipsi propositioni vere. patet: quia si sic sequitur quod esset vel esse posset aliqua res alia a deo quam deus non posset creare. et aliqua quam non posset annihilare: quia non posset creare veritatem istius. deus nihil creat. nec annihilare veritatem istius deus nihil annihilat. Item sequitur quod futurum contingens de necessitate erit. quia veritas istius propositionis antichristus erit fuit. ergo sequitur quod antichristus erit. consequentia est bona: sed si illa veritas est aliqua res alia a propositione deus non posset facere modo quin illa res fuerit: et sic antecedens est necessarium illo dato. et per consequens etiam consequens etc. Item deus posset talem rem distinctam a propositione destruere ipsa propositione manente et tunc illa propositio adhuc esset vera: et per consequens veritas etc. et ex hoc sufficienter patet propositum principale. Tertia propositio sequens ex predictis est quod aliqua veritas potest causari a deo. tamen non possibile quod deus causet illam veritatem: patet de ista deus nihil causat: et eodem modo de annihilatione etc. non tamen propter hoc sequitur quod aliqua entitas possit causari a deo et non sit possibile quod deus causet illam entitatem. Quarta propositio etiam sequens ex predictis est quod aliqua veritas fuit quam necessariam est fuisse: et tamen contingens est eam fuisse veritatem. patet de ista antixpus erit. Sed contra predicta obiicitur. primo quia deus seu diuina noticia est veritas et deus tamen seu eius noticia non est propositio vera Igitur non omnis veritas est propositio vera.

Secundo antequam aliquid esset preter deum veritas seu verum erat mundum fore et hec veritas non erat deus: quia hec veritas contingens erat: et deus erat necesse esse. nec hoc verum erat propo-

sitio:qꝛ nulla erat:igitur tale verũ erat quoddã ꝯplexũ significabile. Tertio qꝛ si nulla ꝓpositio esset adhuc veritas esset nullã ꝓpositionẽ esse. Igit̃ nõ oĩs ꝛc. Pro solutiõe istoꝝ pono aliq̃s ꝓpositiones. Prima est ꝙ pter oẽm ꝓpositionẽ creatã/aliq̃d est verũ. seu aliqua veritas extra aĩam. ptꝫ de deo sicut pma obiectio arguit. Secunda ꝓpositio ꝙ preter oẽm ꝓpositionẽ creatã vel ĩcreatã nullũ est verũ seu nulla veritas extra aĩam. ptꝫ:qꝛ sicut oĩs veritas creata est ꝓpositio creata vt ꝓbatũ est sic veritas increata q̃ deus est:est ꝓpositio ĩcreata vt ostendã. Tertia ꝓpositio quã pono ꝓbabiliter ꝛ nõ assertiue ꝓ declaratiõe precedentis est ꝙ deus seu diuina noticia sicut est veritas sic est ipsi ĩtellectui diuino ꝓpositio vera. ptꝫ:qꝛ si diuĩa noticia q̃ deus cognoscit antixpm fore nõ ꝯcedat̃ esse ꝓpõ vera hoc nõ potest esse ꝓpter aliud nisi qꝛ diceret̃ ꝙ ad hoc ꝙ aliq̃d sit ꝓpositio reqritur ꝙ sit q̃d conplexũ:sic ꝙ sit ex pluribꝰ ꝑtibus eẽntialiter ꝯpositũ: q̃rũ vna sit subiectũ: alia copula ꝛ alia p̃dicatũ:qđ repugnat diuine simplicitati. Sed hoc nõ valet. Primo. qꝛ ꝓpter illã cãm nõ dicit̃ ꝓpõ mẽtalis ꝯplexa. imo nulla ꝓpõ mẽtalis est illo mõ ꝯposita sicut ꝓbat mgr̃ Grego. q. I. ꝛ hoc idẽ q̃liter sit verum ꝛ qualiter nõ alibi declaraui. Secũdo qꝛ suppo sito ꝙ illud esset verũ de qualibet ꝓpositiõe creata. tñ ꝓpter hoc nõ debet negari a deo ꝙ sit ꝓpositio. Verbigratia. licet verũ sit de qualibet noticia creata ꝙ nõ stat ip̃am esse noticiã ꝛ ip̃am non esse rem distinctã ab illo cui est noticia tñ ꝓpter hoc non negamus a deo ꝙ sit noticia seu cognitio: q̃uis sua noticia non sit distincta ab eo. quare ita põt dici in ꝓposito ꝛc. D Ex istis ptꝫ responsio ad secundã obiectionẽ: vnde qñ dicit̃ ꝙ anteq̃ aliq̃d esset p̃ter deuꝫ verũ erat mundũ fore. distinguo istam: qꝛ hec oratio infinitiui modi mundum fore põt sumi significatiue et personaliter vel materialiter. Si primo modo dico ꝙ illa oratio pro nullo supponit ideo propositio nõ est vera. imo omĩs ꝓpositio in qua subijcit̃ vel p̃dicatur oratio infinitiui mõi significatiue sumpta est incõgrua de virtute sermonis:sicut alibi declaraui. Si vero sumat̃ scđo mõ scilicꝫ materialiter:vel capit̃ materialiter ꝓ seipsa ꝛ sic adhuc ẽ falsa vt clarũ est. vel capitur materialiter ꝓ propõe cuiꝰ est dictũ:seu cui corrñdet:ꝛ hoc vel ꝓ ꝓpositiõe creata ꝛ sic ꝓpõ est falsa vt ptꝫ. vel pro ꝓpositiõe increata que deus est. ꝛ sic ꝓpositio est vera. sic eñi dico ꝙ anteq̃ aliq̃d esset p̃ter deũ veritas erat mundũ fore. ꝛ illa veritas erat deus. Et qñ arguitur ꝙ nõ:qꝛ illa veritas erat ꝯtingens ꝛ deus erat necesse esse.

Dicendum ꝙ illa veritas erat necesse sicut deus ꝛc. sed tñ illa veritas erat cõtingenter veritas; sicut sciã dei ꝙ antichristus erit est necessaria. tamẽ est contingenter scientia ꝙ antichristus erit: vt alias declarabitur. Si vero dicatur contra. mundum fore ab eterno fuit verũ seu veritas. igitur mundũ non fore ab eterno fuit falsum:seu falsitas. cõsequẽtia tenet:qꝛ quandocunq̧ vnum cõtradictoriorũ fuit verũ alterũ fuit falsũ sed deus nec est: nec potest esse falsitas igitur aliqua falsitas fuit ab eterno: q̃ non erat deus. Respondeo negando primã ꝯñam. vnde ꝯceditur ista propõ quarta ꝙ ab eterno fuit aliqua veritas cui nulla erit ꝯtradictoria falsitas. ptꝫ ꝑ rõem factã. Et per idẽ patet ad tertiam obiectionẽ. vnde qñ dicit̃ ꝙ si nulla propositio esset adhuc verũ esset nullã propositionẽ esse. concedo istam conditionaleꝫ:qꝛ añs est impossibile: qꝛ sicut impossibile est deũ nõ esse noticiam sic impossibile est deũ nõ esse propositionẽ verã. dico tñ ꝙ si nulla ꝓpositio creata esset adhuc verũ esset nullã ꝓpositionẽ creatã esse. capiẽdo orationẽ infinitiui modi vt dixi. sed illud veruꝫ esset deus

Sic igitur ptꝫ q̃d est veritas ꝛ ꝙ nihil aliud sit q̃ propositio vera. Quare aũt ꝓpositio dicatur vera: hic nõ declaro:ꝛ multa alia que circa hec possent dici ꝑtranseo:quia de his spectat ad logicam ꝛ methaphicã:ꝛ de illis dixi in tractatu de insolubilibus. E Ter=

cio declarandū est quid sit euidētia seu euidens noticia. Unde dico ꝙ duplex ē euidentia. quedam est euidentia absoluta qualis est euidētia primi principij vel reducibilis ad eam. alia est euidentia cōditionata qualis est euidentia nostri ingenij que est circa primam. Euidentia absoluta simpliciter pōt describi ꝙ est assensus verus sine formidine causatus naturaliter. quo non est possibile intellectum assentire. ⁊ in sic assentiendo decipi vel errare. In hac autem descriptione quattuor partes ponūtur Prima est assensus verus. quia omnis euidentia est assensus licet non ecōtra. Et dicitur verus ad differentiam erroris seu assensus falsi vel erronei quantūcunqꝫ. sit firmus tamē nunꝙ est euidens. Secunda pars est sine formidine ad differentiam opiniōis suspiciōis vel coniecture que non sunt sine formidine de facto vel de possibili. Tertia ē causatꝰ naturaliter: id est ex causis necessitantibus intellectum ad sic assentiendum ad differentiā fidei. que licet sit assensus sine formidine tamē nō causatus naturaliter sꝫ libere ⁊c. Quarta ē quo non est possibile ⁊c. Ad differentiā assensus causati ꝑ sillogismuꝫ falsigraphum qui licet possit habere cōditiōes predictas. tamē habēs illū assensuꝫ sic assentiendo decipitur. nō per assensum cōclusum sed per mediū cōclusiuū. Itē illa pars ponit ad differentiā euidētie ſm qd siue ꝯdicionate. de q̄ statim dicetur. Euidētia aūt ſm quid pōt describi ꝙ est assensus verꝰ sine formidine causatus naturaliter. quo non est possibile stante dei influētia generali et nullo facto miraculo intellectum assentire et in sic assentiendo decipi vl̄ errare. In hac autem descriptione singule partes ponuntur consimili ratiōe sicut in prima. preter illaꝫ stante dei ⁊c. que ponit ad differentiaꝫ prime euidētie ⁊c. Et dant iste descriptiōes de euidētia creata. Et hec de terminorū declaratiōe. ⁊c. His premissis ponende sunt tres ꝯclusiōes ad hunc primum articuluꝫ responsiue. Unde aduertendū est ꝙ circa hūc articulum due fuerunt opiniones extreme Una achademicoꝝ ponentiuꝫ ꝙ nulla veritas possit nobis esse euidens. quaꝫ opinionē reprobat Aug. Alia fuit quorundā presumptuosoꝝ phōꝝ asserētiū ꝙ om̄is veritas pōt naturaliter esse nobis euidens. quaꝫ opinionē impugnat thomas. brand. libro. i. summe sue parte. 32. capli. i. Igit mediādo inter istos errores sit hec prima conclusio. Quod possibile est viatorē non solum de pmo principio sꝫ etiā de multis alijs veritatibus habere euidentiaꝫ absolutā siue noticiaꝫ simpliciter euidentē. Ista cōclusio maxime quo ad pmā ptem adeo videtur nota ꝙ ipsam probare apparet petitio principij tñ cōtra proteruū pōt suaderi. Primo ꝑ mediū tactū arguēdo ad oppositū questiōis. Secūdo qr aliter sequitur oēs scientias perire qđ est incōueniēs maxime de mathematicis que ſm phm sūt in pmo gradu certitudinis. Tertio. qr quilibet experit non solum primū principiū esse sibi euidens modo predicto sꝫ etiā multas cōsequētias. sicut sūt ꝯñe petētes pncipium. vt iste sor. est. ergo. sor. est vel nō est si hō est hō est. et multe alie vt iste hō ē ergo aial est. Si equus currit aial currit ⁊c. Unde assensus taliū veritatū habet omnes ꝯditiōes supradictas vt pꝫ. q̄re ⁊c. Scđa ꝯclusio est ꝙ possibile est viatoreꝫ de multis veritatibus ꝯtingētibꝰ habere euidentiā absolutā siue noticiā simplr euidētē. verbi gratia ꝙ ipe ē ꝙ ipe cognoscit ⁊c. ꝓbat ꝑ augustinū. 15. de tri. ca. 12. Scimus inquit nos viuere in quo prorsus nō metuimꝰ ne aliqua verissimilitudine forte fallamur. qr certum est etiā eū qui fallit viuere ⁊c. Secundo. qr impossibile est aliquē de talibus veritatibꝰ rationabiliter dubitare quocunqꝫ possibili posito ⁊c. quare ⁊c.

¶ Tertia ꝯclusio est ꝙ impossibile est viatorē aliqd extrinsecū ab eo sensibile euidēter cognoscere esse euidētia simplr et absoluta. sed bñ euidētia ſm quid et cōdicionata. Ista ꝯclusio habꝫ duas ptes. Prima ē ꝙ simplr ⁊ absolute nullū extrinsecum a nobis sensibile

euidēter cognoscit̃ esse. vt puta ꝙ albedo est. ꝙ nigredo est. ꝙ homo est. ꝙ hō est alius ab asino. et sic ď similibꝰ. Probatur primo q2 stat sine ꝯtradictiōe apparere ⁊ assentire sic esse: ⁊ tñ nō sic esse Igitur sic esse nō est euidēs ꝑdicto mō ꝯñā tenet ex quarta ꝯditione supra posita de euidētia ꝑdicta ⁊ añcedēs pz ꝑ dei omnipotētiā. q2 quicquid deus pōt facere mediante causa scđa vel mediātibus causis secūdis pōt ꝑ seipm̄. ⁊ quibuscūqȝ duabus rebꝰ datis quarū vna nō est pars alterius deꝰ pōt vnā illaꝝ ꝯseruare alia destructa. ⁊ per ꝯñs destructo quolibȝ sensibili extrinseco posset ꝯseruare in aīa sensationē ⁊ habet̃ ꝓpositū ⁊c̃. Scđo si ꝑdicte veritates essent sic euidentes vel hoc esset per sensuȝ vł ꝑ intellectū. Nō per intellectū. q2 nō sequitur euidēter intellectꝰ intelligit aliā rē ab ipso. igit̃ alia res ab ipso ē. nec sequitur intelligendo antixp̄m esse igit̃ antixp̄s est. Nec per sensuȝ. q2 hoc maxime foret ꝑ visuȝ. sed hoc nō ꝓbo. q2 sequit̃ visus est indispositꝰ ⁊ mediū ē indispositum ⁊ obiectū nō est in debita distantia. igitur visus nō iudicat euidēter de suo obiecto. ꝯñā est bona. ⁊ añcedēs est ineuidēs sensui ꝑdicta euidentia. Igit̃ ꝯñs nō est sic euidēs vertute visionis. Tertio q2 multociēs eque fortiter quis iudicat se videre asinū qñ nō videt euȝ sicut qñ realiter videt illū. ⁊ nō obstāte tali iudicio ac firma adhesione talis decipit̃. ⁊ nō videt qđ credit videre. Igit̃ ꝓpter qđcūqȝ iudiciū forte vł firmā adhesionē nō cognoscit quis euidēter tali euidētia ꝙ sic est sicut sibi apparet: ⁊ h̃ maxīe vbi non sequit̃ apparet tibi ꝙ sic est ⁊ ergo sic est ⁊ per ꝯñs ex nullo añcedente euidēte pōt aīa euidēter inferre aliquā aliā rem ab ipa esse. loquēdo sꝑ de euidentia ꝑdicta. Cōfirmat̃ rō. q2 sequit̃ deꝰ indisposuit visuȝ ⁊ mediū igit̃ visus nō iudicat de obiecto suo euidenter. loquēdo de euidētia vt priꝰ. ꝯñā est bona et añs est tibi dubium. igitur consequens nō est a te negandū. ⁊ per consequens patȝ prima pars conclusionis scilicȝ ꝙ simpliciter absolute nulluȝ ⁊c̃.

Secunda pars conclusionis est ꝙ loquendo de euidentia ſm quid seu ꝯditionata vel ex suppositiōe .s. stante dei influentia generali: et cursu nature soli to nulloqȝ facto miraculo talia possunt esse nobis sufficienter euidētia sic ꝙ de ipsis non habemus rationabiliter dubitare. Probatur hoc. quia stante dei influentia ⁊c̃. non stat talia nobis apparere et non sic esse. vnde q̃uis talis apparentia possit esse ipsis obiectis non existentibus per potentiam dei absolutaȝ tamē propter hoc non habemus rationabiliter dubitare. Nā ex hoc multa inconuenientia ⁊ absurda sequerent̃. Primo sequitur ꝙ possemus ratiōabiliter dubitare ꝙ aliqua substantia alia a natura nostra diuina esset. quia deus posset ꝯseruare oīa accidētia huiusmodi substantijs corruptis seu destructis vt in sacramēto altar̃. Scđo sequit̃ ꝙ nō posset sufficienter inferri ex vna re alia. nec ex causa posset ꝯcludi effectus. nec econtra. ⁊ sic perirent omnes demōstrationes naturales. Et ꝯsequentia tenet. quia duarū rerū distinctarum deus potest absolute alterā conseruare alia destructa. Tertio sequitur ꝙ haberemus ratiōabiliter dubitare demōstrata quacūqȝ creatura. an illa esset deus. an illa esset adorāda. ⁊ sic an deꝰ esset asinꝰ. an asinus adorandus. Nam quamlibet talem posset deus assumere ⁊c̃. ⁊ breuiter multa similia possent inferri q̃ sunt absurda et blasphema. q̃re ⁊c̃. et sic patet responsio. ¶ Contra predictas ꝯclusiones per ordinē instat̃. Primo ꝯ primā ꝑtem q̃tuor respōsionibꝰ seu medijs. Primo sic. nō est euidēs euidētia absoluta alquid esse primū principium nec aliquid esse antecedens aut consequens aut consequentiam aut propositionem ⁊ sic de similibus. Igit̃ tali euidentia nihil ē euidēs. ꝯñā tenȝ. q2 si aliquod est euidēs tali euidētia oportȝ ꝙ sit ꝓpositio deducta ꝑ aliquā ꝯñaȝ in q̃ sit añs ⁊ ꝯñs. sȝ añcedēs probat̃. q2 tali euidentia nō est euidēs plura esse. Igitur nec primū principium esse. et sic de alijs positiȝ in añcedēte. ad quoꝝ quod-

Instantie contra conclusiones.

lbet infertur plura esse 7c. Cōfirmatur secundo. qꝛ aliqui negauerunt primuz principium vt ptꝫ. 4. methaph. igit᷑ nō est euidens. Confirmatur tertio. qꝛ de facto dubiū est quid sit primū pͥncipiuꝫ vt clarū est. Igitur nō est euidens. Secundo principaliter arguitur sic. illud non est euidēs cui intellectus potest firmiter dissentire. sed intellectus pōt primo principio dissentire: qꝛ deus posset hmoī dissensū in eo causare de sua omnipotētia cum hoc nō implicet cōtradictionē. Secundo cōfirmat᷑. qꝛ hoc pōt ipse intellectus ex imperio voluntatis vnde videt᷑ plus impossibile intellectū assentire opposito primi pͥncipij ex imperio voluntatis ꝙ assentire isti credito vna essentia simplicissima est tres res distincte 7 qlibet earū. Nā ponēdo hūc articulū habemus negare modos arguendi manifestissimos 7 q apparēt tenere in virtute primi principij sicut sillogismū expositoriū. sillogismū in barbara 7 cōsequentiā cōuersiuā. sicut ptꝫ in exemplis 7c. Tercio ꝯfirmat᷑: qꝛ volūtas pie affectata potest itellectui imperare ꝙ credat supradictis credibilibus 7 ipsuꝫ ad hoc subiugare. ergo pōt esse aliqua volūtas ita male affectata ꝙ poterit intellectū subiugare ad assentiendū opposito primi principij. ꝯña tenet: qꝛ ocgitatio post lapsuꝫ facta est ꝓnior ad malū ꝙ ad bonū. iuxta illō Gene. 8. sensus 7 cogitatio humani cordis ꝓna sunt ad malum ab adolescentia sua 7c. Etiam praua affectio pōt quantūlibet augeri: 7 tñ ineuidentia articuli trinitatis 7 ineuidētia oppositi primi principij non se excedūt infinite igit᷑. Tertio pͥncipaliter arguit᷑ sic. nulla falsitas pōt a nobis euidenter cognosci. igitur nec veritas. Antecedens patet pͥmo posteriorum. falsum non scitur: quia non est 7c.

Sed consequentia probatur: qꝛ tanta apparentia potest esse de aliquo falso ꝙ sit verū sicut de vero. Nam ſm phm 8. thopicoꝝ. nihil ꝓhibet quedam falsa esse ꝓbabiliora qbusdaꝫ veris 7 p ꝯñs apparentia: imo de facto phus. vt pꝫ. 1. phisi. reputauit esse pͥncipium euidens ꝙ ex nihilo nihil fit: 7 de illo habuit tantam apparentiā sicut de aliqua conclusione demonstrata. Igitur si illud non fuit sibi euidens nec quodcunqꝫ aliud. Si auteꝫ dicatur ꝙ ad esse euidens nō sufficit precise apparere: sed requiritur apparere vere cum apparere false possit esse ita intensum 7 ita firmū sicut vere. tunc datis duabus talibus apparentijs nescimus q̄ sit euidēs: 7 sic nunꝙ esset nobis certuꝫ vel euidens aliqd esse euidens: 7 possemus dubitare tale esse euidens 7 per ꝯsequens haberemus dubitare illud esse verū: quia sequitur dubito hoc esse euidēs: ergo dubito hoc esse verum: vel saltem non scio 7c. Secundo confirmatur: quia ad esse euidēs nō sufficit apparere vere: qꝛ si sortes haberet quantamcunqꝫ apparentiam de aliquo vero 7 hoc per mediū falsigraphū propter hoc non haberet euidentiam: sed non est nobis possibile scire euidenter quod medium sit sophisticuꝫ: et qđ verum. Nam quandoqꝫ credimus habere demonstrationem quando habemus sophisticam rationem. quare 7c.

Tertio confirmatur: quia ille assensus nō est euidens de aliquo cui omnino similis et eque firmus est ineuidēs de eodem: sed quādoqꝫ dato aliquo vero demonstratiue probato. poterit dari probatio falsigraphica eque vel magis apparens. si ergo secūda non sit euidēs nec prima. igitur nihil est euidens per demonstrationem vel saltem nō est euidens aliquid esse euidens illa euidentia 7c. Quarto principaliter arguitur sic. si aliquid esset euidēs sequeret᷑ ꝙ quodlibet esset eq̄liter euidēs 7 summe euidens: consequens est manifeste falsuꝫ: quia nihil est nobis eque euidēs sicut deo et angelis. Similiter principia sunt euidentiora ꝯclusionibus: sed consequentia probatur: quia non videtur vnde euidentia possit intendi.

Primo non quo ad veritatem: quia vna veritas non est magis veritas ꝙ alia: seu vna propositio nō est magis vera ꝙ alia. Secundo non quo ad adhesionē. nam maior vel minor adhesio

non facit maiorē vel minorem euiden-
tiam. patet de fide ⁊c. Tertio nō quo
ad claritatē sic ꝙ in vna euidentia sit
maior claritas noticie ꝙ̄ in alia. qḋ pro
bo. quia quelibet talis euidentia de q̄
loquimur generatur naturaliter ex pri
mo principio per ꝯñam vel consequen
tias necessarias ⁊ euidentes. ⁊ per ꝯñs
quelibet talis generatur summa. quia
ex causis naturalibꝫ non ꝓueniunt ef-
fectus inequales ceteris paribus. quia
agunt ſm vltimū potentie. Secundo
cōfirmatur. quia in huiusmodi genera
tione non est maior resistētia in vno ꝙ̄
in alio. Nam cum nulla tali euidentia
stat aliquis gradus dubietatis de obie
cto. igitur oēs sunt equales Tertio cō
firmatur. quia quelibet talis euidentia
summe clare representat suū obiectū
quia totaliter sicut est. aliter non esset
euidentia. sed per ipsam falli posset in
tellectus. igitur ⁊c. ¶ Ad istas
rōnes respondetur per ordinē. ⁊ primo
ad primā negatur ꝯña. Unde pro ma-
teria ponuntur alique ꝓpositiones.
Prima est. ꝙ aliquis pōt scire imo scit
de facto aliquā ꝓpositionem vel ꝯñam
euidentia primi principij ⁊ nō scire eui
denter tali euidentia ꝙ scitū ab eo sit
ꝓpositio vel consequētia. patet de hoīe
simpliciṫ illiterato ⁊c. Scḋa est ꝙ ali-
quis potest euidenter scire primū prin
cipium ⁊ nescire quid sit primū princi-
piū pꝫ. q̄r q̄libꝫ mēte formās p̄mū p̄nci
piū scit ipm euidenter. ⁊ tamē cum hoc
stat ꝙ nesciat vtrū sit ꝓpositio ypoteti
ca vel cathegorica ⁊c. Tertia est ꝙ ali
quis potest scire euidenter aliquā ꝓpo
sitionē ⁊ non scire euidēter tanta eui-
dētia ꝙ illa propositio sit vera aut fal-
sa. ⁊ similiter de ꝯña patet ex predictis
⁊ consimiliter potest dici ꝙ aliquis po-
test scire aliquā ꝓpositionem ⁊ non sci-
re tanta euidētia an ita sit sicut illa ꝓ-
positio significat. quia potest non scire
an ꝓpositio sit ⁊ an significet. Quarta
ꝓpositio est ꝙ cum predictis stat ꝙ nul
lus pōt euidenter scire ꝓpositionē ali-
quā ⁊ nullatenus scire quid vel qualiṫ
per eam signaṫ. pꝫ. q̄r oppositū impli-
cat ⁊ sic patꝫ ad primā rationē ⁊ ad ter
tiam confirmationem. ¶ Sed ad secun-
dam diciṫ ꝙ sicut dicit Aristoteles. illi
non negabant primū p̄ncipium corde
sed ore. similiter hoc non est ad ꝓposi-
tum. q̄r ⁊ si primū principium erat eis
ineuidēs nihil sequitur ⁊c. Ad secun
dam rationē negatur maior. Unde pono
aliquas ꝓpositiones. Prima est. ꝙ li
cet aliquis posset dissentire primo p̄nci
pio nō sequitur ꝙ illud non sit euidēs
sed solum ꝙ pōt nō esse euidens. puta
illi qui sic dissentiret. Secunda est. ꝙ
licet aliquis dissentiēdo primo p̄ncipio
vel assentiēdo eius opposito erraret in
fide. tñ ꝙ aliquis possit dissentire p̄mo
p̄ncipio vel assentire eius opposito non
cōtradicit fidei nostre. Primū patet.
q̄r ex opposito primi principij sequitur
oppositū cuiuslibet articuli fidei. Se
cundū pꝫ. q̄r dicere ꝙ deꝰ possit hmōi
assensū vel dissensū causare nō cōtra
dicit fidei. imo videtur fauere articulo
de omnipotentia dei. Tertia ꝓpositio
est ꝙ huiusmodi positio nō est ꝯtraria
veritati primi p̄ncipij. ⁊ ad hāc positio
nem non sequiṫ primū principium esse
falsum. quia non sequiṫ aliquis assen-
tit oppositio p̄mi principij. ergo primū
principiū est falsum. imo sequitur op-
positum ⁊c. Quarta ꝓpositio est ꝙ as
sentire opposito p̄mi p̄ncipij nō infert
aliquod impossibile etiā naturaliter.
puta cōtraria esse simul aut aliqḋ simi
le. patet. quia supposito ꝙ assensus cō-
tradictorioꝝ essent contrarij. ⁊ ꝙ esset
impossibile naturaliter ipos esse simul
in eadem mente sicut assensum quo as
sentirē sortem esse. ⁊ assensum quo as
sentirem sortem nō esse. tamē nō ꝓpter
hoc videtur impossibile vnū tertiū as-
sensum esse in mēte quo assentirē sortē
esse ⁊ nō esse. Ex quibus patet in gene-
rali ꝙ maior rationis est falsa. ⁊ minor
siue sit vera siue falsa. nō est ꝯtra ꝯclu-
sionem ⁊c. tamē in speciali dicendū est
de materia ratiōis. Unde quādo p̄mo
dicitur ꝙ deus posset ⁊c. ¶ Hic
respondetur ꝙ circa hoc duplex est opi
nio. vna ꝙ deus pōt se solo causare as-

sensum vel dissensum in mente nostra. ⁊ ſm hanc concedendum esset qd deus possit causare huiusmodi errorem circa primū principium. nec ꝓpter hoc sequit ꝙ non sit euidens vt iam dictum est.

Alia est opinio quam tenet Holkot. q. 1. arti. 3. que ponit oppositum. ⁊ ſm hāc ponende essent alique propositiones.

Prima est ꝙ deus non posset se solo causare errorē de primo principio. ptz. quia omnis error est assensus vel dissensus. Scda est ꝙ deus mediantib⁹ causis secūdis ⁊ ſm naturalem cursum potest causare errorem circa primū principium. patet. qr stat aliquem dubitare et errare circa entitatem primi pncipij scilicet quid sit primū principiū ⁊c. Tertia est ꝙ deus mediantib⁹ causis secundis iuxta naturā iam eis inditā de cursu solito nō potest causare errorē de primo principio id est dissensum ei⁹ vel assensum de ei⁹ opposito. patet. qr hoc esset ex cognitione alicui⁹ rei. sed qlibet cognitio nata est cōcausare assensum primi pncipij. saltem nulla est nata cōcausare dissensum. plusq caliditas nata ē frigefacere vel ecōtra. Igit ⁊c. Quarta ꝓpositio est ꝙ deus mediantib⁹ causis secundis ⁊ de suo posse absoluto potest causare errorē de primo principio. patet. quia hoc nō implicat. nec hoc infert ꝯtraria esse in eodem ⁊c. quare sequitur ⁊c. Ad materiam vero secūde ⁊ tertie ꝯfirmationis de imperio volūtatis ⁊ etiam de affectiōe volūtatis ⁊c. similiter potest respōderi per aliquas ꝓpositiones. Prima est ꝙ ex imperio vel affectione voluntatis precise sine qcunq apparētia aut motiuo aliquo nō cōtingit credere alicui complexo. patet quia aliter possem opinari libere quod rex sedet. ⁊ sic de quolibz alio mihi ignoto ⁊c. quod apparet falsum. sed de hoc alias dicetur. Secūda est ꝙ nullum in fide nostra traditum imo nulla imo nec oīa simul iūcta aut aliqua de illis claudunt vel inferunt cōtradictionē seu oppositum primi principij. nec appropinquāt sibi imo infinite distant ab eo. et tantum quātum aliquod verum necessarium quantumlibet euidens imo q̄tum ipsummet primū principium. nec ꝓpter ipsa oportet negare aliquam ꝯñam euidentem seu tenentem in virtute primi principij. Et omnia ista patebūt in materia de trinitate. Ubi ostendā quomodo ille articulus potest sustineri sine vlla cōtradictione aut bone ꝯñe negatione. Tertia ꝓpositio est. ad oppositum primi principij cum impio vel affectiōe voluntatis nulla apparētia vera potest cōcurrere. nec ad hoc aliq lex iusta potest obligare. Quarta est ꝙ ad ipa credibilia fidei nostre q̄tūcunq ardua cū imperio vel affectione volūtatis potest cōcurrere apparentia vera ⁊ diuina inspiratio sicut alias ostendam. Ex quibus omnibus patet ꝙ imperiū voluntatis ⁊ eius pia affectio plus est potēs ad faciendū assentire credibilib⁹ nostre fidei q̄ quecūq assensio possibilis opposito primi principij ⁊ sic ptz modus ꝓbabilis respondendi ad istā rationē.

Tum adhuc hoc nō obstāte videt mihi ꝓbabile ꝓpter predictas ratiōes qd intellectus ex imperio volūtatis ⁊ praua affectiōe cum aliqua apparētia licz falsa posset naturaliter dissentire prio pricipio ⁊c. sed quicquid sit de hoc nihil sequit cōtra cōclusionem vt sepe dictum est ⁊c. Ad tertiā rationem ꝯceditur maior ad bonū sensum: qr licz sit falsa in forma qua ponitur ex eo qd falsitas potest esse veritas. ⁊ similit ex eo ꝙ aliqua falsitas potest euidenter cognosci esse falsitas. tamē vera ē ad istū sensum ꝙ impossibile est euidēter scire falsum. ideo negatur ꝯña ⁊c. Et ad probationē ꝯceditur illud quod infert scz ꝙ ad esse euidēs nō sufficit precise apparere sic esse q̄tūcunq talis apparentia sit intēsa. sed requiritur ꝙ apparētia sit vera. ⁊ quādo infert ꝙ nūq esset nobis euidēs ⁊c. imo haberem⁹ dubitare ⁊c. ℞ Pro ista materia ponūtur aliq ꝓpositiones. Prima est ꝙ q̄uis nō sit necesse oēm habētem euidētiam de aliquo experiri illam aut scire illam esse euidētiam. tamē omnis habēs huiusmodi euidētiam experiri potest il-

lam ⁊ scire potest illam esse euidētiam absq; aliquo nouo motiuo. imo motiua euidētie q̄ est actus rectus sufficiūt ad sciēdum euidentiā esse euidentiam qui est act⁹ reflexus. ⁊ hoc mediāte aduertentia circa actum rectum ⁊c. Secunda est ꝙ nō stat aliquē habere euidentiaʒ de aliquo ⁊ dubitare se habere euidentiā de eodē. ptʒ. qꝛ sicut bene tāgitur in arguendo si dubito meā apparentiā esse euidentiā dubito vel saltem nō scio ipam esse veram ⁊ per ꝯñs ita esse sicut ipsa significat. Quare ⁊c.

Tertia est pro secūda ꝯfirmatione. ꝙ q̄uis nō sit necesse omnē habentē medium verū ⁊ non sophisticū ad aliquid euidēter scitum ab eodē. scire actualiť se habere mediū verū tamē oīs sic habens pōt scire euidenter se habere. nec stat ipsum dubitare de tali medio patʒ ex predictis. Quarta ꝓpositio ꝙ cuʒ predictis stat ꝙ aliquis non habēs euidentiaʒ de aliquo credit illud firmiter ⁊ absq; hesitatione ⁊ ex medio necessitate ipm ꝓ tunc. ⁊ potest credere se scire euidenter illud ⁊ tamē in vtroq;. taʒ in actu recto ꝙ reflexo decipiť. nec est possibile stante tali assensu recto firmo habere assensum reflexum dubiū plusꝙ in assentiente euidēter. Et cōsimiliť oīno potest dici de habēte medium sophisticum ꝙ est possibile ꝙ credit se habere demonstratiuū ⁊ credit se habere euidētiam. ⁊ ad hoc ꝯcludūt ille rōnes ⁊ non plus. tñ cum istis stat ꝙ q̄tūcunq; habeat firmuʒ assensum ⁊ q̄tūcunq; credit se habere euidentiā. tñ eam nō habet si nō concurrant ille conditiōes q̄ttuoꝛ suprapositē in descriptiōe euidentie. Ideo ad tertiā ꝯfirmationem dicať fm predicta ꝙ impossibile est esse duos assensus vnū euidenteʒ euidētia de qua loquimur. ⁊ aliū non euidenteʒ qui sint oīno similes q̄uis in apparentia adherentia ⁊ firmitate possent esse equales. vt pʒ. quare ⁊c. Ad quartaʒ rōnem negatur ꝯñs. ꝓ quo ponunť aliq̄ ꝓpositiones Prima est ꝙ supposito ꝙ de aliquo seu ꝺ quolibʒ noto haberemus summā euidentiaʒ id est maximā nobis naturaliter possibilē. tamē non ꝓpter hoc haberem⁹ equalem cuʒ deo ⁊ angelis. nec equaliter scirem⁹ pn̄cipia ⁊ ꝯclusiones deductas ex eis. primum patet. qꝛ deus sciret independenter. nos aūt dependēter. similiter angeli sunt perspicatioris nature intellectiue ⁊ per ꝯñs ex eisdē pncipijs eandem ꝯclusionem clari⁹ intelligerēt ꝙ nos ceteris paribus. Scōm patet pmo posterioꝝ. Propter qd̄ vnūquodq; tale ⁊ illud magis. cū ergo sciremus ꝯclusiōes per principia sequitur propositum ⁊c.

Scōa est ꝙ necesse est oīa nobis euidentia esse nobis eque indubia. Patet quia euidentia nullū gradum formidinis aut dubietatis secuʒ cōpatiť. Tertia est ꝙ de facto nō ē necesse euidētiā de aliquo esse summā. imo in euidētia sunt gradus. quia primū principiūʒ est euidentissimū. ⁊ deinde alia magis vel minus fm ꝙ magis vel min⁹ appropinquant ad primū principiū. similiter de eodem potest haberi euidentia maioꝛ vel minoꝛ vel ꝓpter plura media ad eādem conclusionem. vel ꝓpter intensius idem mediū considerare. vel ꝓpter diuersam dispositionē intellectus seu naturalē seu acquisitam. Quarta positio pro solutione rōnis est ꝙ nō bñ concludit ꝙ in intellectib⁹ oīno ꝯsimilibus ꝯsimiliter dispositis ⁊ ꝯsimiliter applicatis ad considerandūʒ. ⁊ ceteris alijs paribus primū principiūʒ ⁊ quodlibet aliud de se ⁊ cōclusionib⁹ equaliter sequentib⁹ equalē euidentiā imo omneʒ sibi possibile generabunt. patʒ. qꝛ sicut agentia naturalia ⁊c. ⁊ si de hac generatione vel augmētatione fierent aliq̄ difficultates ille essent cōsimiles omnibus formis spūalibus vt de luce ⁊ similibus ⁊c. hec de pma ꝯclusione.

Contra scōam conclusionē arguitur etiā quattuoꝛ rōnib⁹. Primo sic. nulli est euidens ꝙ ipse cognoscat vel intelligit ⁊c. cui nō est euidens ꝙ ipse sit creatura rōnalis seu natura cognoscitiua. sed secūdū nulli est euidens. igitur nec primum. Maioꝛ videtur nota. sed minoꝛ patet. Nā de facto cōtingit in som-

nio vel etiam in vigilijs in homine grauiter infirmo. q credit se asinum vel lapidem. et per [con]ns credit se non creaturam rationalē aut cognoscitiuā. vn iocose arguitur sic. Ego non sum creatura rationalis seu intellectiua. igitur nihil est mihi euidens. [con]ña est optima. et antecedens pōt esse a me creditū in casu posito. ergo [con]ñs non est a me negandum. et per [con]ñs concedendū vel saltem pōt esse a me concedendū etc. Scdo
2a arguitur sic. Si conclusio esset vera vel esset possibile aīam cognoscere distincte quālibet suā cognitionem vel nō. si sic. contra q: esset possibile q aīa simul haberet cognitiões infinitas distictas quarū vna nō esset pars alteri9. nec aliquid vni9 esset aliquid alteri9. [con]ña pz etc. et falsitas [con]sequentis apparet. quia nō est possibile aīam simul et distincte infinita cognoscere etc. Si dicat q non cōtra. quia nō apparet maior rō de vna q de alia etc. similit dicit philosophus secundo posterior. q impossibile est nos habere habit9 nobilissimos ita q lateat nos. quare etc. Tertio arguitur sic Si
3a conclusio esset vera. tunc (iuxta sententiam Augustini. 15. de trinitate. c. 1. dicentis. Fidem suā videt vnusquisq in corde suo si credit. vel nō esse si nō credit. Et post pauca. Si iquit est fides in corde nostro eam esse non ambigimus sed eam tenemus certissima scientia) sequeretur q euidenter sciremus nos credere et nos habere fidem. consequētia tenet ex conclusione. quia ex predicta auctoritate Augustini. sed falsitas consequentis patet quia sequitur. scio me habere fidem ergo scio eam esse veram. et ita esse sicut scire per eam significantur. quia ex opposito sequitur oppositum etc. Et consequēs est falsum et impossibile. cum fides sit cognitio enigmatica etc. Quarto arguitur sic. Nos
4a nescimus euidenter nos habere actus intelligendi vel amandi. igitur nec scimus euidenter nos intelligere vel amare. cōsequentia tenet. et antecedens patet. quonia de illo sunt opiniones. Unde aliqui ponunt q non sunt actus distincti ab anima et alij oppositum etc.

fides est cognitio enigmatica

M Ad istas rationes per ordinē respondetur. Unde ponuntur aliquae propositiões. Prima est pro materia minoris siue antecedentis. q forte nō est possibile aliquem credere se esse creaturam non cognitiuam vel intellectiuam

Secunda est. quicquid sit de illo. tamen ratio nihil plus potest concludere nisi q possibile est aliquē opinari q nihil sibi est euidens. quia contingit opinari antecedens ad hoc et [con]sequentiaz.

Tertia est q cū hoc stat aliqd esse et posse esse alicui euidens q̄uis eidez homini nō sint ista possibilia simul. scz q opinetur nihil sibi esse euidens et q aliquid sit sibi euidens. Quarta est pro declaratione p̄cedentis q posse aliquē dissentire isti aliquid est mihi euidens non concludit quin stet aliquid esse euidens et esse dubium. sicut supra tactum est de primo principio. Ad secundam rationem ponuntur aliquae propositiones. Prima est q anima nō potest cognoscere distincte quamlibet cognitionē suam. patet. quia hoc non foret possibile sine multitudine cognitionuz infinita. quia cum vna cognitio non sit distincta cognitio sui plius. vel erit deuenire ad aliqua quaz non cognoscat. vel habebit noticias infinitas. Secunda est q quamlibet cognitionem suam potest anima nostra cognoscere distincte. patet inducendo. Tertia est. Anima nostra scit distincte se scire quicquid et quecunq ipsa scit. patet. quia ipsa scit vel potest scire distincte istaz. scio quicquid vel quecunq scio. Quarta est q non quicquid aut quecunq anima scit ipsa scit se scire distincte. patet. quia aliter oporteret ponere actus infinitos etc. et sic patet ad rationem Ad auctoritatem philosophi dicitur. q ipse vult q inconueniens sit q aliquis sciat et cōsideret actualiter an ipse sciat et nesciat se scire. et hoc est verum. et sic patet ad istam rationem. Ad tertiam ponuntur aliquae propositiones. Prima est q q̄uis experiamur fidem non tamen experimur ipsam esse fidem et

hoc ſolum pꝛobat ratio ⁊c̄. Secunda eſt ꝙ poſſibile eſt fidē aliquā eſſe intuitiue cognitā et euidenter ſcitam ⁊ ſcire ꝙ ſic eſt oīno ſicut ſignificat per eaꝫ. et tamen ipſam nō eſſe euidentē noticiaꝫ patet. qꝛ videat angelus intuitiue fidē petri in coꝛde ſuo cuius ſignificatū euidenter nouit in verbo tūc angelo eſt euidens ſic eſſe ſicut ſignificat illa fides. ⁊ tamē illa nō eſt euidens noticia qꝛ non angelo vt notuꝫ eſt nec petro. Tertia eſt ꝙ poſſibile eſt ꝙ viatoꝛ euidēter cognoſcat ſuam fidē ⁊ ipām eſſe fidē verā et ſic eſſe ſicut ipſa ſignificat .et tamen fides nō erit ſibi euidens noticia lꝫ ſit ſibi euidenter nota.patet.poſito ꝙ vnꝰ viatoꝛ habēs fidem aliunde ſibi acquirat demōſtrationē vel experientiaꝫ aut quomodolibet aliter euidētiā de ſignificato ſue fidei.ptꝫ.Nā ſi eſſet aſſenſus euidens nō eſſet fides ⁊c̄. Quarta eſt ꝙ licet iſta conſequētia non valeat. euidens eſt fidem eſſe:⁊ fidem eſſe veram. igitur fides eſt euidens noticia. iſta tamen eſt neceſſaria:euidēs eſt fideꝫ eſſe verā.igitur fides eſt vera.patet ſatis.⁊ ſic apparet quo modo poſſumus percipere euidenter fidem noſtram ⁊c̄. Ad quartam rationē negatur ꝯña: qꝛ licet nos neſciamus euidenter que res ſint actus intelligendi aut volēdi. nō tamē ſequitur ꝙ nihil ſciamus euidēter per ipſos ſicut ſatis ptꝫ ex ſupꝛadictis ⁊c̄.

¶ Contra tertiā ꝯcluſionē arguit etiā quattuoꝛ rationibus. duabus contra pꝛimā partem: ⁊ duabus contra ſecundam. Pꝛimo ſic. Non eſt poſſibile per quācūqꝫ potentiā ꝙ anima ſentiat obiectū exterioꝛi ſenſatiōe ⁊ ꝙ obiectū nō ſit. igitur illa pars pꝛima eſt falſa q̄ videtur oppoſitū ſupponere ⁊ in hoc fūdari ⁊c̄.Sed antecedēs ꝓbatur:qꝛ iſta ꝯña eſt bona.anima ſentit obiectū. igiꝣ obiectū eſt.ſequitur enī bene tango calidum. igitur calidū eſt.guſto dulce:igitur dulce eſt.video petruꝫ. ideo petrus eſt:qꝛ ſi video petrum video aliquid et non niſi petruꝫ.igitur petrus eſt aliqd et ſic de alijs. Secundo confirmatur. quia anima non poteſt agere ſenſationem de aliquo obiecto ipſo obiecto nō exiſtente:ſed anima non poteſt ſentire obiectum niſi agat ſuam ſenſationem. igitur ⁊c̄.Maioꝛ eſt clara ⁊ minoꝛ patꝫ quia ſequitur anima ſentitꝫ: igitur anima agit. Sed ſicut omnis cognitio eſt actio ita ⁊ omne cognoſcens eſt agens. ſolus ergo deus non poteſt in aīa cauſare ſenſationem Quare ⁊c̄. Secundo ad idem arguitur ſic: ſi fundamentum concluſionis eſſet verum ſcilꝫ ꝙ illud non eſt euidens quod poteſt ſic apparere ⁊ non ſic eſſe ⁊c̄ . ſequitur conſimili ratione ꝙ nulla noticia creata vel creabilis eſſet infallibilis: et per conſequens nulla euidens quod eſt cōtra dicta.Sed cōſequētia patet:quia de qualibet tali ſic eſt ꝙ poteſt non eſſe ſicut ipſa repꝛeſentat. aut ꝙ intellectus poteſt aliter vti ipſa q̄ ipſa ſit vtēda.quare ⁊c̄. Secundo confirmatur:quia ſi illud fundamentū eſſet verum:ſequeretur ꝙ nullus beatus haberet euidentiam de perpetuitate ſue beatitudinis ⁊ per ꝯńs non eſſet aſſecuratus:⁊ ſic non eſſet beatꝰ:qꝛ ſecuritas eſt maxima ꝑs beatitudinis.ꝯſequentia ptꝫ: quia ſuppoſito ꝙ beatus firmiter aſſētiat ꝙ ita perpetuo remanebit. et ꝙ ille aſſenſus non poteſt nō fuiſſe aſſenſus.tamen oppoſitum poteſt non fore. ⁊ per ꝯſequēs non fuit euidens ⁊c̄.quare ⁊c̄. Tertio cōtra ſecundā partem concluſionis arguitur. nullū eſt experimentū vel iudicium quin per nature potentiam cum dei influētia generali poſſit eſſe ꝙ illō experimentū vel iudiciū ſit ⁊ ꝙ nō ſit ſicut denotatur per illud. igitur cōcluſio eſt falſa ⁊ fundamētū nullū ⁊c̄.ꝯña ptꝫ ſed aīs ꝓbatur:quia tale iudicium poteſt cauſari:dato ꝙ nō ſit ita vel in doꝛmiendo:vel etiam in vigilādo. pꝛopter indiſpoſitionem medij vel oꝛgani: vel per ludificationes:ſicut patet per experiētiam. Secūdo cōfirmatur:qꝛ ſi ratio fundamentalis ꝯcluſiōis valeat:ſequiꝣ ꝙ modo ſit poſſibile ariſtotelē habuiſſe euidentiā ꝙ perpetuo erunt generatiōes ⁊ coꝛruptiōes. ꝯńs ptꝫ manifeſte falſū:qꝛ illud fuit falſum ⁊ non eſt

possibile ipsum sciuisse falsum.sed ꝯña ꝓbatur qꝛ ipse sic assensit firmiter per rationes intellectũ suũ cogentes ⁊ modo est possibile ꝙ sic sit nec fuit possibile naturaliter ꝙ sic assenserit ⁊ ꝙ non sic erit.igitur possibile est ꝙ habuit de illo euidentiã ⁊c. Quarto ad idem arguit.sensatio põt naturaliter generari ⁊ conseruari absq̃ obiecti pñtia vel existentia.imo obiecto absente vel destructo.Igitur illa pars ꝯclusionis est falsa.Antecedens ꝓbatur de generatiõe vt patet in somnijs ⁊ timentibꝰ ⁊ ludificatis qbꝰ apparẽt castra ⁊ multa q̃ nõ sunt.⁊ ista apparẽtia est sensitiua.de cõseruatione pꝫ qꝛ ex forti obiecto relinqtur in nobꝭ visio causata ipso oculo clauso sicut docet experiẽtia ⁊ Augusti.xi. de trini.ca.i. Secundo confirmat.qꝛ experientia videt ad oppositũ ꝯclusionis.Primo de existente in naui cui arbores vident moueri. Secũdo de circulo apparẽte ĩ aere ex baculo ignito.⁊c. Tertio de baculo ꝑ medietate in aq̃ qui apparet fractus. Quarto de collo colũbe verso in quo apparent diuersi colores. Quinto de imagine q̃ videt in speculo.in quo non est. Sexto de illusionibꝰ ⁊ ludificationibꝰ.Ex quibꝰ omnibus patꝫ ꝙ naturaliter multa nobis apparent esse q̃ non sunt ⁊ qualia non sunt.⁊ sic nõ quicqd experimur est euidens esse ⁊c. ¶ Ad istas rõnes per ordinẽ respondet.Et ad primã ponunt ꝓpositiones. Prima est ꝙ ad impugnandũ primã partẽ cõclusionis ⁊c. non sufficit ponere ꝓbabiliter ꝙ impossibile est sentire obiecto nõ existẽte seu aliquã ꝯsimilem ꝓpositionẽ ꝓbabilem imo oportet hoc euidenter ꝓbare.quia dato ꝙ sit solum ꝓbabile quis poterit opinari oppositum. ⁊ per ꝯsequens:ad ipsum nõ erit ab eo negandũ ¶ Nõ põt dari vna regula gñalis q̃ valet ad multa in ista materia ꝙ si ex aliquo antecedente euidẽter ⁊ formaliter sequit aliquod ꝯñs ⁊ antecedẽs sit ꝓpositio ꝓbabilis vel aliqua eiꝰ pars.impertinens est ꝯñs esse euidẽs.ita ꝙ non oportet ꝯñs esse euidens nec hoc repugnat. Secũda ꝓpositio est ꝙ siue ad sensationẽ et sensationẽ.siue ad potentiã sensitiuã sentire requirat ipsam potentiam agere siue non.est impertinẽs prime ptis cõclusionis nec impugnatur per hoc ⁊c.

¶ Tertia est ꝙ supposito ꝙ ad potentiã sensitiuã sentire.requirat potentiã ipsam agere adhuc põt ipsa ꝓducere vel saltem ꝯseruare sensationẽ obiecto destructo vel absente simpliciter.s.qꝛ deꝰ potest supplere vicem obiecti. Quarta est ꝙ possibile est de diuina potentia qd potentia talis sentiat exteriori sensatione obiecto non existente.nec valet cõsequentia.anima sensitiua sentit.igitur obiectũ est.plusq̃ hec anima intelligit antichristuꝫ.Igitur antichristus est Ideo non valent iste.video Petrũ.ergo Petrus est.tango calidum.ergo calidũ est ⁊c.Sed bene sequit.Uideo petrum.ergo video aliquid ꝗuis istaꝫ negent multi.dico tamen ꝙ non sequitur ergo petrus est aliquid.sic bene sequit deus intelligit antichristum.ergo intelligit aliquid.ꝫ nõ sequit vltra.ergo antichristus est aliquid.⁊ per ista patꝫ ad totam rationem ⁊c. Ad secũdã rationem negatur consequẽtia. Sed gratia materie ad videndũ differentiaꝫ inter noticiã dei ⁊ creature.quo ad infallibilitatem ponunt ꝓpositiones. Prima est ꝙ sola diuina noticia est vniuersaliter infallibilis.Ista supponitur. Secunda ꝙ aliqua humana noticia de necessario ⁊ impossibili aliter se habere sicut de primo ꝓncipio ⁊ similibꝰ est infallibilis.patet.qꝛ non stat ipsaꝫ esse ⁊ aliter eẽ q̃ significat.nec est possibile talẽ noticiã aliter significare.hoc eñ ẽ possibile per potentiam nostri intellectus cuꝫ illa non significet ad placitum nec per potentiam diuinã. quia quanta necessitate ipsa est significatiua vel significat.significat suum significatum.Et ideo licet deus posset ipsam facere nõ esse aut non significare tamẽ non posset facere eam significare oppositum sui significati quod modo significat . sicut non posset facere ꝙ caliditas frigefaceret seu produceret frigiditatem. Ter

tia est q aliqua humana noticia de ali-
quo contingenti vero est infallibilis. pu-
ta noticia qua scio me esse viuere. patz
quia talis nō pōt esse noticia ⁊ q aliter
sit q significat. Unde si illa p potentiā
diuinā trāsferatur in aliud subiectū rei
cognitiuū. videtur pbabile q non esset
noticia de in esse nec de quocunq alio.
quicqd tamē sit de hoc illa non potest
esse mihi fallibilis. Quarta est q nul-
la humana noticia de contingēter vero
extrinseco ⁊ cognoscente est vel esse po
test ifallibilis. ⁊ hoc pbat ratio. Ex his
sequunt aliqua. Primo sequit q de
eodem esse possunt due noticie idem si
gnificantes quarū vna est infallibilis ⁊
alia non. patet de creata ⁊ increata no-
ticijs de antixpo fore ⁊c. Secundo se
quit q oīs euidētia absoluta de qua in
pma ⁊ secūda conclusionib⁹ est noticia
infallibilis. sed nulla euidentia ɔditio-
nata de qua in hac tertia conclusione ē
infallibilis. patet clare ⁊c. Ad cōfirma
tionē cōceditur primū ɔñs. pro quo po
nuntur ɔpositiones. ¶ Prima
est q nullus beat⁹ scit euidenter q sua
beatitudo perpetuabit. licz hoc credat
firmiter ⁊ certitudialiter. qz quilibet scit
vel scire potest q nō implicat cōtradi-
ctionē q ipse suā beatitudinē credat p-
petuari. ⁊ tamē q non perpetuet. ⁊ hoc
bene pbat ratio secunda. ⁊ hoc est cla-
rū de noticia in ɔprio genere. Quis du-
bitetur de noticia in verbo ⁊c. Secū-
da est q nō stat q aliquis sit beatus et
dubitet an sua beatitudo perpetuabit.
hoc pbat ratio ⁊c. Tertia est de quo-
libet futuro contingenti possibile est q
creatura ei firmit assentiat. ⁊ tamē non
erit. patz satis. Quarta est. q de nul
lo futuro contingenti possibile est q de
us sibi assentiat ⁊ q nō erit. qz sic deus
erraret quod est impossibile. Ex pre-
dictis primo sequitur q de eodem pos
sunt esse due noticie idez significantes
quarum vna est simpliciter euidens et
alia simpliciter ineuidens. Secundo
sequitur. licet omnis euidentia sit cer-
titudo. tamen nō econuerso. vnde ḡ sit
differentia inter has noticias patet sa-
tis ex his que apparent ad rationē ⁊c.
Ad tertiaz rationem ponuntur aliq
ɔpositiones. Prima est aliqui duo as
sensus possunt esse oīno eiuidē ratiōis
quoꝝ vnus erit euidens ⁊ alter nō. pz
si videat aliquis hostiam consecratā et
assentiat q videat panem. ⁊ alter nō cō
secratam. ⁊ consimiliter assentiat ⁊c.
Secunda est q aliquis assensus est in
me nunc euidens ille potest fieri ineui-
dens me nesciēte. ⁊ similiter ecōtra pa
tet faciliter. ⁊ hec ⁊ nihil plus pbat ra-
tio. Unde negatur cōsequentia. quia
est euidens quādo ita est ⁊ nō aliās vt
patet ex descriptione euidentie. Ter-
tia est q nulle rationes pbabiles cogūt
ad assentiendum sine formidine ɔposi
tioni quam pbant. quia non cogunt ni
si ad assensum opinatiuū ⁊c. Quarta
est q sola experientia vel demonstratio
cogit intellectum ad assentienduz ɔpo-
sitioni. que sine his maneret dubia. Et
ex his pz ⁊c. Ad confirmationem ne-
gatur consequentia. quia philosophus
solum habuit opinionez nec habuit ra
tionem cogentem. Sed forte ista respō
sio non sufficit ⁊c. Ideo posset dici sine
assertione. q sicut falsum potest nunq
fuisse falsum. imo verum. sic q nunq
fuit euidens potest fuisse euidens. ⁊ sic
diceretur concedendo consequens pro
babiliter ⁊c. Ad quartam rationem
premittuntur propositiones. Prima
est q ex causis naturalibus cum dei in-
fluētia generali fieri potest q nihil sen
tiatur a sorte. ⁊ tamen q sortes iudicet
q ipe sentit aliquid. ⁊ similiter fieri po
test q aliquid sentiatur a sorte ⁊ sortes
non iudicet se sentire. Primum patz
in dormiētibus. Secundum patet se-
pe in non aduertentibus vt clarum est
Secunda est q ex causis ⁊c. fieri po
test q homo sentiatur a sorte et sortes
iudicet se non sentire hominem. Et si-
militer q homo non sentiatur a sorte ⁊
sortes iudicet se sentire hominē. Pri
mum patet de illo qui videtur a remo-
tis. ⁊ similiter secundum vt clarum est.
Tertia est q ex causis naturalib⁹ ⁊c.
non potest fieri q sortes sentiat aliqd

obiectum quod est per se obiectum illius sensus quo sentitur approximatuȝ in debita distantia. organo bene disposito ⁊ etiā medio ⁊ fortes iudicet se nō sentire illud obiectū. patet. quia aliter sensus deciperet circa ꝓprium obiectū.

Quarta est ꝙ ex causis ⁊c. non potest fieri ꝙ aliqd sentiatur a forte sensu exteriori sensatiōe sufficiente ad iudicium. ⁊ fortes iudicet se non sentire aliquid. quia tale iudicium non posset habere causam aliquam naturalem vt patet ⁊c. ¶ Ex his ad rationē negatur antecedens. ⁊ quantum ad id qđ dicitur de dormientibus ⁊c. dico ꝙ ipsi non percipiunt per sensus exteriores sed per interiores. per quos potest naturaliter sentiri absens vel non existens videtur tamen homini ꝙ sentiat ⁊ hoc est propter species rerum derelictas ⁊c. Sed de vigilantibus timētibꝰ vel infirmis dico ꝙ tales non sentiunt nisi ea que sunt ⁊ presentia sunt licȝ aliter iudicentur. In timentibus autem iudicium erroneuȝ causat ymaginatio fortis cum sensatione presentis virtute cuiꝰ iudicat homo ꝙ illud quod sentit sit illud quod timet. In infirmis autem huiusmodi iudicium erroneū causat vel etiam ymaginatio fortis vel dispositio organi. De ludificatis auteȝ diuerse sunt cause errorum ſm diuersas causas quibus ludificationes fieri possunt. de quibus in scientijs naturalibꝰ alias mathematicalibus ⁊ magicis.

Quantuȝ vero ad illud qđ dicitur de conseruatione visionis ⁊c. dico ꝙ non. sed propter fortem alteratione͂ organi causatur iudicium erroneū quo iudicatur idem videri qđ prius ⁊c. Ad confirmationem negatur antecedēs. vnde pro materia ponuntur alique ꝓpositiones. Prima est ꝙ res sensate taliter possunt applicari sensui iteriori. vel sensus taliter disponi ꝙ sensus virtute talis sensatiōis nisi aliunde dirigatur habebit multa iudicia erronea vtpote iudicabit se videre que non videbit ⁊ ecōtra. ⁊ hoc solū probant ista exempla adducta. Secunda est ꝙ in omnibus p̄dictis exemplis sensus non videt nisi ea que sunt ⁊ que presentia sunt. verbi gratia. existens in naui non videt arbores moueri nec motum arboris. nec generaliter aliquem motum. quia nullus motꝰ est in arbore nec in aliquo viso ab eo in casu. ⁊ consimiliter potest dici in alijs ⁊c. Tertia est ꝙ in predictis exēplis apparet sensui vł apparere potest nisi aliunde dirigatur ꝙ sentiat ea que non sunt. nec presentia sunt. verbi gratia ꝙ videat motum arborum. igneum circulum ⁊c. baculum fractum ⁊c. Cause autem talium apparentiarum habēt videri in philosophia ⁊ in perspectiua. ⁊ quantum ad ludificationes aliquas in astrologia ⁊ in arte magica. ideo trāseo. Quarta propositio sequens ex p̄dictis ꝙ naturaliter fieri potest ꝙ aliquis credat se habere experientiam de aliquo de quo solum habet apparentiā erroneā. tamen non stat ꝙ apparentia erronea sit experientia. quia ip̄a solum est de vero. Et sic patet de tertia cōclusione ⁊ primo articulo. Articulus secundus.

R ¶ Quantum ad secūdum articulū in quo videndū est. vtrū possibile sit viatorē habere de theologicis noticiā maiorē fide. Primo p̄mittā terminoꝝ declarationes. Scđo ponam responsales ꝯclusiones. Tertio obijciā per aliquas rōnes. Circa primū punctū tres termini sunt declarandi. Prio q̄ sunt v̄itates theologice. Scđo quid sit fides ⁊ qualiť viator pōt eā acquirere. Tertio q̄ noticia maior fide. Prio ergo declarādū est q̄ sint v̄itates theologice. Vn̄ dico ꝙ de ipsis possumꝰ loq dupľr. Uno mō stricte. Alio mō large. stricte loquēdo v̄itates theologice sūt v̄itates necessarie viatori ad eternam beatitudinē ꝯsequēdam. vel veritates quas credere viatori est necessariuȝ ad salutem. sed magis large loquendo veritates theologice sunt ille veritates q̄ sunt de deo formate vł formabiles. vel etiam de creaturis vt habent attributionem vel per se ordinem ad deum puta ſm creationem gubernationem. reparationem. iustificationem. remu-

nerationē. ⁊ similia. que considerantur in theologia vt passiones subiecti. vnd ad istud facit dictum Aug. 10. de trini. ca. 1. non vtiq quicqd sciri ab hoīe pōt in rebus humanis vbi plurimū supuacue vanitatis ⁊ noxie curiositat͡ē huic scientie tribuo sed illud tm̄ modo quo fides saluberrima q̄ ad vitam beatā ducit. gignitur. nutritur. defenditur. ⁊ roboratur. Et loquitur de theologia. Ex ista auctoritate sequunt̄ aliqūe ꝓpositiōes. Prima est ꝙ secūda descriptio posita est mag ꝓpria ꝙ sit prima. ⁊ hoc est ꝯtra Ockam. q. 1. qui ponit illaȝ. pȝ quia multe sunt veritates que valēt ad defendendū fideȝ ⁊c. que non sunt viatori necessarie ad salutem ⁊c. Secunda est. ꝙ sole veritates que sunt de rebus diuinis aut humanis quibus veritatibus ipsa fides saluberrima est ⁊c. possunt ꝓprie dici veritates theologice. Tertia est que sequit̄. ꝙ non oēs veritates theologice sūt fide credenda sȝ aliqūe solum ꝓbabiles ⁊ opinatiue. patet de istis. de⁹ pōt facere infinitū. deus potest creare supremā spēm. ⁊ de multis similibus ⁊c. Quarta ꝓpositio est ꝙ de omnib⁹ rebus mundi pn̄t eē v̄itates theologice. pȝ qꝛ de oīb⁹ pn̄t formari veritates quibus fides saluberrima ⁊c. Nam de qualibet re alia a deo verificatur ꝙ est creata et de deo ꝙ ipse illaȝ creat. ⁊ ꝓ hoc fides saluberrima ⁊c. Item circa q̄scūq res creatas vel etiā increatas pōt homo virtuose vel etiaȝ viciose agere. igitur ⁊c. Antecedēs pȝ quia quacūq re creata vl̄ increata pōt licite vel illicite frui vel vti. ⁊ ꝯn̄a tenet per August. 12. de trini. ca. 14. Quicqd prudenter fortiter tempate ⁊ iuste agimus. ad eā ꝑtinet sciam qua in euitandis malis bonisq appetendis actio nostra versatur. Vn̄ ex istis ꝓbationib⁹ patȝ vnū correlariū qd valet ad defendendū predictam ꝓpositionē. Et est ꝙ ista ꝯn̄a nihil valet cuiuslibet sciētie v̄itates sunt de deo vel de rebus creatis tanq de obiecto vel obiectis. igitur pertinent ad theologiam seu sunt veritates theologice sȝ ē fallacia ꝯsequentis. Nam licet tam veritates scientiarū ꝑticularium ꝙ veritates theologice sint de eisdem rebus. tamen veritates theologice sunt fm̄ aliaȝ attributionē ad deū que attributio vel ordo est sufficiēs ad vnitatem talis scientie modo quo loqtur phus. 4. methaphi. ⁊ aliis plurib⁹ locis. Secundo patet ex predictis qd debȝ dici de subiecto theologie ⁊ d vnitate ei⁹. ⁊ quomodo sit practica. ⁊ quomodo speculatiua fm̄ diuersa. sȝ d his nihil dico quia logicalia sunt vel alibi videnda.

Secundo declarāduȝ est quid sit fides. vnde dico ꝙ multipliciter potest sumi. vt alias videbit̄. sed vt ad presens sumitur fides potest describi. ꝙ est assensus verus firmus sine formidine non euidens. Vel breui⁹. fides est assensus certus non euidens. Naȝ certitudo importat primas duas conditiones. Certitudo enim est assensus verus firmus sine formidine. In hac autem fidei descriptiōe due prime clausule ponuntur eadeȝ causa qua in descriptione euidentie. sed tertia scilȝ non euidēs ponitur ad differentiā euidentie. Et huic descriptioni concordat illud commune dictum August. Quid est fides nisi credere quod non vides. Capit enim credere pro certitudinalit̄ assentire. ⁊ capit non videre pro nō euidenter cognoscere. Sed videndum est hic qualiter viator possit hanc fidē acquirere. ⁊ de hoc pono aliquas propositiones. Prima est ꝙ impossibile est viatorem per rationem demonstratiuā vel euidentem acquirere fidem. patet fm̄ philosophuȝ demonstratio est sillogismus faciēs scire. ergo talis ratio generat scientiam seu euidentiam ⁊ non fidē. Secūda est ꝙ impossibile est viatorem per rationem dyaleticam precise vel probabilem acquirere fidem. patet. quia talis quantum est de se solum generat opinionem cum formidine et non certam fidem. Tertia est ꝙ impossibile est viatorem per solum imperium voluntatis vel per solam affectionem acquirere fidē. patet. quia tale imperiū vel talis affectio ꝑ se nō pōt gene

Questio prima

rare opinionē. igit̄ nec fidē. ɔ̄ña tenet a fortiori ⁊c. añs patz p experientiã: ⁊ ad idē ɔmentator. 2. de aĩa. ɔmēto. 53. Ubi dr̄ ꝙ opinari nō possumus cũ volumus. Quarta est. ꝙ possibile est viatorē p imperiũ voluntatis ⁊ piã affectionē cōcurrēte ad hoc testimonio vel auctoritate vel etiã dyalectica. vel probabili rōe acqrere fidē: patz p experientiã. Itē aliter frustra adducerent testimonia: aut rōnes pbabiles ad ea q̄ sunt fidei. qd tñ faciunt Augu. ⁊ alij doctores sancti. Itē capio aliquē qui habet iam fidē de aliquo articulo. tũc volo ꝙ adducat̄ ad illud pbandũ aliq̄ ratio solũ pbabilis. tũc q̄ro vel illa nihil facit vel destruit fidē aut certitudinē prius habitã: aut generat seu auget fidē. Non pmũ: qz certitudo pus habita nō impedit effectū rōis. Nec scdm: qz tũc minus esset periculosum pbare articulos fidei. ideo sequit̄ tertiũ ⁊ habet̄ ppositũ. Ex istis sequunt̄ aliq̄ correlaria. Primo sequtur ꝙ catholicus solus ⁊ nullus de alia secta hz fidē vel certitudinē de lege sua: quãtumcũqȝ credat eã sine formidine.

Scdo sequtur ꝙ persuasiões causant tantã certitudinē in pie affectatī: sicut demõstratiões in phis. patz in fidelib⁹ catholicis. Sed ɔ̄ hoc arguit̄: qz si sic sequtur ꝙ voluntas possit iperare intellectui ꝙ assētiat plus ꝙ̄ ratio pbat. qd videt̄ falsũ: qz nō apparet cur hoc faceret voluntas. Nam sicut impossibile est assentire sine ratione ita videt̄ impossibile assentire plus ꝙ̄ ratio pbat vel videtur pbare. Ad hoc dico concedēdo ɔ̄ñs ⁊ ad improbationē dico: ꝙ licz sine apparētia: vel ratione nō possumus habere fidē vel opinionē. licz etiã ratio solum pbabilis sine imperio voluntatis non sit apta nata causare nisi opinionē tñ cũ imperio volũtatis pōt causare fidem seu certitudinem: sed de hoc alias respondebit̄. Tertio sequtur ꝙ aliqua ineuidētia sunt nobis eque vel magis certa: sicut nobis euidentia et similiter aliqua contingentia eque possunt esse falsa sicut vera necessaria. Primũ patz de articulis ⁊ ɔclusiōibus fidelibus demonstratis. Scdm ptz de istis duobus articulis: deus est: ⁊ resurrectio mortuorum erit. totũ faciliter patet. Quarto sequitur: ꝙ licet impossibile sit fidei subesse falsũ: tñ fidei potest subesse falsum. Primũ patet: qz ista ɔ̄ña est necessaria: fides est. ergo est de vero. Secundũ patet: qz fides est de aliquo ɔtingenter vero: et qd pōt esse falsũ vt ptz de articulo resurrectionis. ⁊ p ɔ̄ñs fides potest esse de falso: ⁊ fides pōt non esse fides: imo nō fuisse fides ⁊c. sicut satis patz.

¶ Tertio declarãdũ est que sit notitia maior fide. Unde dico ꝙ noticia est multiplex. q̄dã est noticia euidēs. alia nō euidēs: ⁊ vtraqȝ est duplex Nam quedã est noticia euidēs que est de aliquo vero p se noto. Alia q̄ est de aliquo non per se noto: sed ex alio vero vel alijs veris deducto. Quid aũt sit p se notum alias declarabo suo loco. Similiter noticia non euidēs est duplex. quedã cũ formidine que vocat̄ opinio. Alia cum certitudine q̄ vocatur fides. Prima est nata causari ex noticia alicuius ppositiōis: vel aliquarũ ppositionũ non euidēter: sed probabiliter solum.

Secunda vero licet etiã pdicto modo posset causari. tamē ipã communiter causatur pncipaliter ex auctoritate seu testimonio alioꝝ ⁊ sic loqtur Augusti. de fide dicēs. Absit vt scire nos negemus que testimonio aliorũ didicimus: alioquin nescimus esse vrbes vel terras q̄s celeberrima fama cõmendat: ⁊ sic sunt quatuor modi noticie. De istis ergo ⁊ earum comparatione pono aliquas ppositiones. Prima est ꝙ omnis noticia euidens est maior noticia in euidenti. patet: qz est clarior. Nam p ipsaz magis apparet veritas intellectui ⁊ similiter ipsa habet claritatē per suã intrinsecam naturã. vel saltē ex aliquo habēte talē claritatez. Alia vero nō. igit̄ ⁊c.

Secunda est ꝙ noticia euidens que ē de per se noto: vel de per se not̄ est maior ꝙ̄ illa notitia euidens que est deducta ex eis. patet. qz pter quod vnumquodqȝ tale ⁊ illud magis. 1. posterior. non dico tñ ꝙ omnis euidentia que est

de vero per se noto sit oīm euidentia:q̄ est de vero non per se noto noticia. maior: patet:qꝛ staret oppositū. Tertia ē ꝙ notitia nō euidēs que ex ratione vel ꝓbabilitate inducente intellectū ad assentiandū est maior ratione ꝓbabilitatis q̄ꝫ notitia causata solum ex testimonio alioꝝ. patꝫ:qꝛ illa notitia est maior isto modo que est de magis perceptibilibus ⁊ magis apparētibus intellectui. ꝛc. Confirmaꝛ:qꝛ infidelis magis inducitur per rationē probabilē q̄ꝫ per testimoniū seu per auctoritatem. Quarta ꝙ fides ratione certitudinis est maior q̄ꝫ opinio. patꝫ. qꝛ certitudo soluꝫ excludit deceptionē ⁊ dubitationē. Hec autē non possunt esse in fide:vt pꝫ ex dictis sed bene in opinione. igiꝛ ꝛc. Cōfirmatur:quia fidelis per fidem assentit vel assentire potest articulis ita firmiter sicut phūs principijs vel conclusionibus demōstratis:sed sic assentiens certius et firmius assentit q̄ꝫ opinans ꝛc. Ex p̄dictis patet ꝙ licet opinio non sit simpliciter maior fide ipsa: tñ aliquo modo est maior:scꝫ ꝓ quanto illa est ex ꝓbabili ratione: hec vero solū ex testimonio vel auctoritate. Secundo patet. qꝛ euidentia est simpliciter noticia maior fide:⁊ non loquor de maioritate graduali ꝛc. ¶ Ideo pro responsione ad presentem articuluꝫ iuxta predicta ponam tres conclusiones. In prima videbitur vtrum possibile sit viatoreꝫ de veritatibus theologicis habere opinionē. In secunda. vtrum possibile sit viatorem de veritatibus theologicis habere noticiam euidentem. In tertia vtruꝫ possibile sit viatorē de veritatibus theologicis habere noticiam fide maiorem. ¶ Prima cōclusio est ꝙ naturaliter possibile est viatorem de multis veritatibus theologicis habere opinionem. ꝓbatur. naturaliter possibile est viatoreꝫ de illis veritatibus habere opinionem ad quas probandas naturaliter potest habere rationes dyaleticas seu probabiles inducentes ad assentiendum intellectum indifferentem: sed sic est de multis veritatibus theologicis. Igitur ꝛc. Maior patet. sed minor probatur. ¶ Unde ad hoc probādum possunt adduci illa octo media que ponit Scotus qustione. 2. prologi:que sūt. Primo. auctoritas scribentium. Scdo concordia scripturarū. Tertio rationabilitas contentorū. Quarto. irrationabilitas singulorū errorum. Quinto. prenūciatio futurorum. Sexto viuacitas miraculorū. Septimo. ipsius legis duratio. Octauo. et diligētia in recipiendo. Sed de istis remitto ad eū ꝛc. Ideo aliter ostēdo ꝓpositum. ¶ Pro quo sciendum est ꝙ s̄m doctores rethoricos octo sunt ꝓbationum species. scilicꝫ primo ꝛc. per fidedignū hominū testimoniuꝫ. per autenticum legis scriptū. per pactuꝫ. per iuramentum. per miraculū. per tormētum. per eū in cuius ore non est inuentum mendacium. et per conformitateꝫ gestuuꝫ corporaliū et verborū. Et istis octo modis ꝓbabiles sūt articuli fidei et theologice veritates. sicut ostēdi pōt ꝛc. Primo ꝑ testes, seu fidedignū hominū testimoniū. Ūn dicebat xp̄s Act. 1. Eritis mihi testes in hierusalē ⁊ in oī iudea:⁊ samaria ⁊ vsqꝫ ad vltimū terre. Iuxta hoc potest fieri talis ratio. Illud est ꝓbabile quod vna magna gentium cōmunitas prudens et discreta in agibilibus. subtilis. et ꝓfunda in speculabilibus testatur esse verum:sic est de articulis fidei ꝛc. Igitur ꝛc. Secundo per legeꝫ seu autenticum legis scriptū. Unde dicebat xp̄s iudeis Ioh. 5. Scrutamini scripturas:qꝛ vos putatis in ipsis vitam eternā habere:⁊ ille sunt que testimonium ꝑhibēt de me. Ex scripturis eñi legis moysi ostendiꝛ ꝙ xp̄s fuit verus ꝓpheta ⁊ verus messyas in lege ꝓmissus. ⁊ per ꝯsequens ꝙ eius doctrina est vera ⁊ credēda. Tertio ꝑ pactū. Unde ait aposto. Roma. 1. ꝙ euāgeliū xp̄i ante ꝓmiserat deus ꝑ ꝓphetas suos ꝛc. Ex scripturis eñi sanctis ostenditur ꝙ doctrina xp̄i est illa quā deus ꝓmiserat in prophetis: ⁊ per ꝯñs ꝙ ipsa est vera ⁊ nullo modo erronea. Quarto per iuramentum. Unde ait Aposto. Heb. 6. Quoniā neminē habuit ꝑ queꝫ

iuraret maiorē iurauit per semetipm
rc.in quo abundātius volēs ostendere
deus imobilitatē cōsilij sui interposuit
iusiurandū rc.Deus enī sanctis patri
bus ea que de xp̄o futura erāt nō solū
simplici verbo ꝓmisit. sed etiā iuramē
to firmauit.que omnia ostenduntur ex
scripturis iā esse impleta. quare.rc.
Quinto per miraculum.Unde dicebat
christus.Joh.5.Ipsa opera que ego fa
cio testimonium perhibent de me.Qd
non solū verū est de operibus virtutū
sed etiā de operibus miraculorū. Ju
xta hoc enī potest fieri talis ratio. Deꝰ
nō asistit alicui miracula naturā exce
dentia faciendo in testimoniū falsita
tis sed deus sic affuit xp̄o:et discipulis
eius in testimoniū doctrine sue.Igitur
rc. Maior videtur clara in lumine na
turali.q2 aliter deus esset testis falsus.
Minor patet de resuscitatione Lazari
Joh.12.et de alijs inumeris miraculis
christi:et etiā apostolorū:et sanctorū
in nomine christi in euāgelio et scriptu
ris autentic̄ que miracula si negentur
saltem hoc vnum magnum est et ad in
telligendū miraculum:ꝙ sine miracu
lis maxima pars orbis credit.rc. Se
xto per tormentum.imo diuersa gene
ra tormentorū. Unde dicebat aposto
lus Heb.11.Sancti per fidem vicerunt
regna.rc.Lapidati sunt.secti sūt tēpta
ti sunt. in occisione gladij mortui sunt
et hi omēs testimonio fidei probati rc.
Probabile enim est illud esse verum et
eis diuinitus inspiratum.pro cuius as
sertione tot homines vtriusqꝫ sexus:et
etatis tot et tanta tormenta patienter
et cōstanter et voluntarie sustulerūt.
Septimo per eū in cuius ore nō est in
uentū mendaciū. Unde apl's Heb.6.
Impossibile est mentiri deū.ideo argui
tur sic.Omne reuelatū a deo est verū.
sed doctrina xp̄i est reuelata a deo igit
rc.Maior patꝫ.minor apparet ex mira
culis et scripturis sanctis. Octauo per
cōformitatē gestuū et verborū. Unde
Actu.4.Loquebant verbū dei cū fidu
cia.rc. Ex gestibus enim xp̄i et discipu
lorum suorū patebat ꝙ verba eorū non
erant falsa.quia nō loquebātur ficticie
sed ex corde sine curositate ostētatione
vel apparatu. sꝫ cū charitate affectiōe
et toto affectu. Igit probabile est dicta
ipsorū esse vera quare ꝓpositū. Ad
declarationē istarū rationū possent in
duci multe concordantie rc. sꝫ dimitto
causa breuitatis. ¶ Secūda cō
clusio. ꝙ naturaliter possibile est viato
rē de mult̄ veritatibꝰ theologic̄ habere
noticiā euidētē. Probat q2 ph̄i sequē
tes rōnem naturalē deuenerūt lꝫ a po
steriori ad noticiā euidentē istarū veri
tatū deus est.deꝰ est vnꝰ.bonꝰ.simplex
eternꝰ rc vt.patꝫ.8.phisicorū.et.12 meth.
Igit.rc.Et sic dicatur ꝙ nunꝙ aliquis
phus habuit euidentē noticiā de illa
Deꝰ est.et ꝑ cōsequēs nec de alijs.quic
quid sit de hoc:quia postea de hoc tra
ctabit.tamē ph̄i habuerūt euidentē no
ticiā istarū cōditionaliū si deꝰ est deus
est bonꝰ.simplex.eternꝰ.rc. Tertia cō
clusio ꝙ naturaliter impossibile est via
torē de omībꝰ veritatibꝰ theologic̄ ha
bere noticiā omī fide maiorē. Probat
quia si nō rc.vel talis noticia esset opi
nio vel euidentia. sed nullo modo pōt
dici.igit rc. Maior patꝫ a sufficienti di
uisione .sꝫ minor ꝓbat. Primo nō pōt
dici quia talis noticia esset opinio.q2 li
cet opinio aliquo modo sm quid sit no
ticia maior fide:et ꝑus tactū est tn̄ sim
pliciter et absolute fides est noticia ma
ior opinioē. Unde sm hugonē de sacra
mētis.libro.2.pte.10.c.2.Fides est opi
nione superior. ideo ipē diffinies fidē
ait ꝙ est certitudo animi de rebꝰ absen
tibus supra opinionē et infra scientiā
constituta. Igitur supposito ꝙ esset na
turaliter possibile viatorē de omnibus
veritatibꝰ theologic̄ habere opinionē
qd non est clarū vt mag̃ postea tanget
in argumēt̄ ꝯtra ꝑmā ꝯclusionē tn̄ nō
ꝓpter h̄ sequeret ꝙ esset naturalit pos
sibile viatorē de oībus rc.habere noti
ciā oī fide maiorē rc. Scd̄o nō pōt di
ci ꝙ talis noticia esset euidētia.quia lꝫ
naturaliter possibile sit viatorē de ali
quibus veritatibus theologicis habe
re noticiā euidentē:et ꝑ ꝯsequēs oī fide

maiorez:vt patet in secūda cōclusione:
tñ hoc nō est naturalit̃ possibile de om
nibus hmōi vitatib⁹. sicut ptz de istis
de⁹ est trin⁹ ꝛ vn⁹:de⁹ pr̃ gñat deū filiū
de⁹ est homo:corp⁹ xp̄i est in sacramē
to:ꝛ sic de multis similib⁹. Nā si eēt na
turaliter possibile viatorē de illis vita
tibus habere noticiā euidentē:tūc qui
libet īfidelis posset naturaliter cogi ad
assentiendū eisdē:qd̄ apparet falsum ꝑ
experientiā. Si aūt aliquis dicat oppo
sitū:vadat ad infideles ꝛ hereticos cō
uertendū ꝛc. Dixi aūt notāter in ꝯclusi
one ꝛ ei⁹ ꝓbatiōe:ꝙ nō est naturaliter
possibile ꝛc. Et nō dixi simplr̃ impossi
bile. Unde pono aliquas ꝓpositiones.

Prima est ꝙ simplr̃ possibile est
viatorē manētē viatorē hr̃e de deo no
ticiaz:ꝛ per ꝯsequens de predictis veri
tatib⁹ de deo formatis intuitiuā noti
ciaz seu cognitionē. Patet ex dictis su
ꝑ ꝛa in p̄mo articulo in descriptōe hui⁹
termini viator:in q̄rto correlario. Se
cunda est ꝙ simplr̃ possibile est viatorē
manentē viatorē de p̄dictis veritatib⁹
habere noticiā euidentē. ptz ex p̄dicta

Tertia est ꝙ nō est possibile ꝑ alquā
potentiā viatorē de oībus veritatibus
theologicis habere euidētiā simplr̃ ab
solutaz. Patet de veritatib⁹ de futuro
ꝯtingenti sicut de istis. resurrectio gña
lis erit. antixp̄s p̄dicabit ꝛc. sicut tactū
est supra in scd̄a ꝯclusione ꝯtra tertiaz
cōclusionē p̄mi articuli:ꝛc. Quarta ē
ꝙ possibile est ꝑ absolutā dei potentiā
viatorē de oībus veritatib⁹ theologicis
habere euidentiā ſm qd sine ꝯditiona
tam. Patz q: si nō maxime videret̃ de
illis de futuro iā dictis. sz de illis ē pos
sibile. s. in casu ꝙ viator haberet noti
ciā dei intuitiuā ꝛc. Nam isto casu posi
to possibile esset viatorē habere noticiā
cui cōuenirent oēs ꝯditiones euiden
tie ſm quid ꝛc. sicut patet faciliter ꝛc.

Cōtra p̄dicta arguit̃ aliqbus rōnib⁹
ꝛ p̄mo cōtra p̄mā cōclusionē ostenden
do ꝙ nō sit naturaliter possibile viato
rē de veritatib⁹ theologicis habere opi
nionē seu ꝓbabilē rōnē. Unde arguit̃ sic.
Quia ad hoc ꝙ aliqua rō sit ꝓbabilis
respectu alicui⁹ vel generet opinionez
requirit̃ ꝙ apparentia veritatis in an
tecedēte. ꝛ ꝯsequētia excedat apparen
tiā falsitatis in ꝯsequēte seu cōclusiōe
ꝓbāda:sed nulla est ratio ad ꝓbandū
veritates fidei in qua viatori appareat
in antecedēte:ꝛ ꝯsequētia maior appa
rentia veritatis q̄ꝫ sit apparentia falsi
tatis in multis ꝓpositionib⁹ theologi
cis. Igitur ꝛc. Maior hui⁹ ratiōis vide
tur nota: sed minor ptz in veritatibus
theologicis:de trinitate:de incarnatōe
ꝛ de eucharistia. Unde ad ꝓbandū ꝙ vna
res est tres res ꝛ quelibz eax: vl ꝙ de⁹
est homo:vel ꝙ corp⁹ xp̄i est sub sacra
mento altaris ꝛ sub qualibet eius ꝑte:
nō videt̃ posse fieri aliqua ratio in qua
antecedēs ꝛ ꝯsequētia habeāt maiorē
apparentiā veritatis q̄ꝫ cōsequens ha
bet apparētiā falsitat(. ꝛ hoc circūscrip
ta fide. Si enī sit aliqua det̃ illa ꝛc. Cō
firmat̃:quia nulla rō ꝓbans trinitatez
est viatori demonstratiua. sed articul⁹
de trinitate circunscripta fide eque vel
mag) apparz falsus sicut oppositū ꝯclu
siōis demōstrate. Igit̃ maior ē apparē
tia ad oppositū articli:q̄ꝫ ad ei⁹ ꝓbatio
nē ꝯñtia tenet: q: ꝯclusio demonstrata
mag) appet vā q̄ꝫ solū dyaletice ꝓbata
ꝛ hoc si appeat ꝛ hmōi ꝓbatio sit dya
letica. Secūdo arguit̃ cōtra illud qd̄
dictū est:ꝙ fides est noticia simpliciter
maior opinione ꝛc. ostendēdo ꝙ natu
raliter possibile sit viatorē de veritati
bus theologicis habere opinionē oīni
fide maiorem:quia illa noticia simplici
ter est maior fide que est certior ꝛ firmi
or sz positiue est aliqua opinio:certior
ꝛ firmior fide. Igitur ꝛc. Maior patet
sed minor probatur:quia aliqua ratio
probabilis facit opinionez alicuius ad
hesionis ꝛ firmitatis. Igitur tales due
faciūt in duplo firmius adherere: ꝛ q̄t
tuor in quadruplo:ꝛ sic in infinituz:ꝛ ꝑ
consequens vltra omnem adhesionem
fidei potest adhesio opinionis firmior:
ꝛ per consequens certior generari ꝛc.
Confirmatur:quia aliqui ita firmiter
adherent his de quibus habent opini
onem: sicut alij his de quibus habent

ſcientiam. quia ſicut dicitur. 7. ethicoꝝ quidaꝫ opinantiũ non dubitãt. ſed exiſtimant ſe ſcire. et nihil minus credunt his que opinanẗ ꝙ alteri his que ſciũt Sed nullus ita firmiter ꝓ fidẽ adheret credibilibus ſicut ſciens per ſcientiam ſcibilibus que ipẽ nouit per cauſam: et quoniã illorum ſunt cauſa ⁊ quoniã ⁊c igiẗ. ⁊c. Tertio ad idem arguiẗ ſic. qꝛ opinio poteſt tantũ augeri ꝙ faciat intellectum alicui aſſentire contra imperium voluntatis. Igiẗ talis opĩnio erit certioꝛ ⁊ firmioꝛ fide. cõſequẽtia tenet. quia fides hoc non põt. ſed añtecedẽs probatur. qꝛ ſcientia facit intellectum aſſentire contra imperiuꝫ voluntatis. igitur et opinio hoc poteſt. cõſequẽtia tenet per auctoꝛitatẽ iam poſitaꝫ. Confirmaẗ. qꝛ capio oppoſituꝫ huiꝯ articuli deꝯ eſt triñꝯ ⁊ vnꝯ. tũc reſpectu illiꝯ põt habere intellectus aliquẽ rationẽ inducentẽ ad aſſentiendũ illi. ⁊ poteſt habere in duplo maioꝛem: ⁊ ſic vltra. ⁊ ꝑ cõſequens eque inducenteꝫ ſicut demonſtratio ⁊ ſic agentẽ contra imperiuꝫ voluntatis. et per conſequens poteſt eſſe aliquis de neceſſitate ſeu coacte infidelis. ⁊c. igitur ꝓpoſitũ. Quarto arguitur contra tertiã concluſionẽ oſtendendo ꝙ naturaliter poſſibile ſit viatoꝛẽ de omnibus veritatibꝯ theologicis habere noticiam euidentẽ. ⁊ per cõſequens omni fide maioꝛem. Unde arguitur ſic noticia euidẽs de oĩbus veritatibus theologicis non eſt infinite difficultatꝭ ideo per ſtudiũ theologicuꝫ poteſt acquiri a theologis. antecedẽs patꝫ. quia aliter nulli creature eſſet poſſibilis. Sꝫ cõſequentia probaẗ ſuppõnendo vnũ qꝺ videtur claruꝫ per experientiã. ⁊ ſuper quo fundant ſe. Ariſto. ⁊ eius cõmentatoꝛ ad probãduꝫ ꝙ intellectus ſit virtꝯ immaterialis. 3. de aĩa. cõmẽto. 7. et eſt ꝙ intellectus noſter intelligendo foꝛtificatur. ⁊ poſt noticiã vniꝯ veritatis acquiſitam diſponiẗ ad acquiſitionẽ alterius. Cũ igiẗ multe ſint veritates theologice ad quaꝝ noticiaꝫ naturaliter deuenerũt phi. vt patꝫ. ⁊c. Sequitur ꝙ ꝑ noticiã illarũ intellectꝯ poterit diſponi ad maioꝛem ⁊ maioꝛeꝫ noticiã cuiuſcũꝗ finite difficultatis ⁊ per conſequens ad noticiam euidentẽ per exercitiũ ſtudij. ꝯſequentia poteſt deduci. ⁊c. Confirmaẗ per auctoꝛitates. Prima eſt ad Roma. 1. ſup illo qꝺ notũ eſt dei manifeſtũ eſt in illis. gloſa. qꝺ noſcibile eſt de deo manifeſtũ eſt illis. habent enĩ vnde noſſere poſſunt qꝺ noſcibile eſt de deo ſcꝫ naturalẽ rationẽ. ⁊ loquitur de gẽtilibus phis. vnde ſtatim poſt: ſuper illo inuiſibilia dei per ea que facta ſunt ⁊c. poſt multa ad ꝓpoſituꝫ dicit gloſa. ꝙ ꝑ ea que facta ſũt illiꝯ ſũme trinitatꝭ noticiaꝫ habuerũt gentium phi. ⁊c. Unde etiã Hermes termegiſtꝯ de quo Auguſtinus meminit. d. in libro ſuo de verbo eterno. ꝙ deus eſt monas et ꝙ monas gignit monadẽ. id eſt deus deũ ⁊c. Secũda auctoꝛitas eſt ſup illo paſſu Exodi. 8. vbi magi defecerũt in tertio ſigno di. gloſa phos ꝑueniſſe ad noticiã duarum perſonarum ſed non tertie. igitur potuerunt. ⁊c. Tertia eſt Richardi de ſancto Uictoꝛe in libro de trini. Credo ſine dubio ad quecũꝗ que neceſſario ẽ eſſe non tñ probobilia: imo neceſſaria argumenta nõ deeſſe. Igitur ad articulum de trinitate. ⁊c. ⁊ per ꝯſequens ad omnes alios quia ille eſt excellẽtioꝛ. ⁊c.

Z Ad iſtas rationes reſpondeẗ per oꝛdĩnẽ. Unde ad primã ꝑmittenda eſt vna diſtinctio que eſt ꝙ aliquid eſſe probabile põt dupliciter intelligi. Uno modo ſimpliciter. alio modo ſꝫm quid. Unde ſꝫm phm illud dicitur probabile ſimpliciter qꝺ videtur omnibꝯ: vꝉ pluribus vel maxime ſapientibꝯ. Que deſcriptio ſic intelligitur. ꝙ probabile eſt quod cũ veruꝫ ⁊ neceſſariuꝫ: non eſt tñ euidẽs: ſed apparens omnibus vel pluribꝯ vꝉ maxime ſapientibꝯ. Per primã clauſulã excludunẗ falſa et vera cõtingentia que ſtricte loquendo nõ dicunẗ probabilia licet aliquando improprie. ſicut dicit phs ꝙ nihil ꝓhibꝫ falſa eſſe ꝓbabilioꝛa quibuſdã veris. Capit enĩ probabile improprie pro apparenti. ⁊c. Per ſcdaꝫ excludunẗ omnia principia et concluſiones demonſtrationuꝫ. Per

tertiaꝫ excluduntur necessaria que apparent falsa omnibus vel pluribus ꝛc. Sed alio modo: ꝛ magis large aliquid dicit probabile ſm quid. qd cum sit verum sine necessarium: siue contingens non est tamen euidens sed apparens alicui vel aliquibus. Et proportionaliter posset distingui de ratione probabili. qꝛ vel est ex probabilibus primo modo vel secundo vel simpliciter vł ſm quid ꝛc. Ex hac distinctione sequuntur alique propositiones. Prima est ꝙ nulla ratio probabilis seu dyaletica est falsigrapha siue peccans in materia vel in forma. Secunda est. ꝙ non omnis ratio probabilis seu dyaletica facit semp dubitationē seu formidinem. sed frequēter firmā adhesioneꝫ. Patet. quia quādoqꝫ adheremus ita firmiter probabilibus sicut euidenter notis. Tertia est ꝙ nullus potest ſm cōmunē cursuꝫ euidēter cognoscere de aliquo sylogismo topico ipsuꝫ esse topicuꝫ. Patet satꝫ. pōt tamen de hoc habere assensuꝫ firmum.

Quarta est responsiua ad rationem ꝙ nō omēs theologice veritates sūt pmo mō probabiles. nec ad omnes pñt haberi simpliciter probabiles ratiōes.

Patet primo. quia multe sunt hmōi veritates contingētes: et nō necessarie ꝛc. Secundo qꝛ multe huiusmodi veritates que apparent false omnibus vł pluribꝰ. vł maxime sapientibꝰ. ꝛ hoc intelligendo de sapientibus huius mūdi pcise innitentibꝰ rationi naturali. quia isto modo accipitur sapiēs in descriptione probabilis. Sic em sapientes mundi scilicꝫ quidaꝫ philosophi irridebant paulum: et reputabant ipsuꝫ insanire. Actuū. 17. et. 26. Et hoc probat ratio. ꝛ nihil plus. Tamē cū istis stat ꝙ multe veritates theologice sunt pbabiles. pmo modo. ꝛ hoc sufficit. quia conclusio non est posita de omnibus generaliter Similiter omēs sunt probabiles scđo modo. s. ſm quid et apud multos sicut apud illos q modicum vel nihil cōprehendūt de difficultate articuloruꝫ: ꝛ tū probationes ipsoꝝ bene considerāt: vt pote qꝛ vidēt superiores suos qui eos predicant: et eis conformiter operātur et cōtra hoc nō vadit ratio sicut potest faciliter apparere. ꝛc. Ad secundā rationē respōdetur pmittēdo quandā distinctionē q est de certitudie Unde sciendū est ꝙ ab eodem causat noticia de aliquo obiecto et ipsius noticie certitudo. s. a veritate ipsius rei cognite. Sic eniꝫ se habet vnūquodqꝫ ad cognitionē sicut ad veritatē. Cum igit veritas sit equatio rei ad intellectū. io ex vtroqꝫ potest oriri certitudo vł ex pte rei cognite vel ex parte ipsius cognoscentis. Primo modo fides est noticia certissima vel saltem ita certa sicut aliqua alia. qꝛ res cognita per eam est prima veritas: et omne aliud notū per eā innitit veritati pme. que est res certissima necessaria et immutabilis. ꝛ de tali certitudine loquit phs primo meth. dicens. certissime scientiarū maxime sūt primaruꝫ veritatum. id est substantiaꝝ separatarum. et tamē constat ꝙ ista certitudo non est ex parte nostri intellectꝰ cuꝫ se habeat ad ista sicut oculꝰ noctue ad lumen solis. vt dicit ibidē. Igit. ꝛc. Secundo modo est vel attenditur certitudo ex parte cognoscentis. ꝛ hoc dupliciter. quia vel est certitudo firmitatꝫ et adherentie. vel probationis et apparentie. Primo modo fides est noticia certissima vel salteꝫ ita certa sic q̄cūqꝫ opinio vł sciētia. Unde dicit Augusti. de vtilitate credendi. ꝙ nihil est certiꝰ homini sua fide. sed alio mō fides non est ita certa sicut opinio vel scientia. qꝛ nō est de ita apparentibus intellectui. Et de tali certitudine loquit Linconiēsis dicēs. ꝙ illa sunt certiora que sunt magꝭ apprehēsibilia ab intellectu ꝛ magis penetrabilia. ꝛ sic credibilia p fideꝫ non sunt ita certa sicut cognoscibilia p scientiaꝫ vel opinionem. sed ista incertitudo seu minor certitudo credendoꝝ fidei prouenit ex indispositiōe: seu imperfectione cognoscentis. et est incertitudo ſm quid. Exempluꝫ de sole respectu visus. ꝛc. Sic ergo patet quomodo fides est certior opinione et quomodo non. Sed quādo arguitur ꝙ opinio

possit esse firmior: ⁊ per ꝯsequens certi or ratiōe adhesionis: hoc negatur: sicut iam patet ⁊c. Ad probationē quando dicitur ꝙ vna ratio facit opinionem ali cuius firmitatis. igitur dupla in duplo ⁊c. Respōdet vno mō. ꝙ nō est natura liter possibile ratiōes ꝓbabiles sic in in finitū fortificari ⁊c. Itē alio mō dicit ꝙ supposito ꝙ illud esset possibile. tamen non sequit ꝙ intellectus per rationes tales firmiter adhereꝫ opinabili: sicut per fideꝫ credibili. qꝛ intellectus sic du ctus per ratiōem precise semꝑ adheret cum aliqua formidine nisi illa tollatur ex imperio voluntatis. Et sic non erit ꝓ prie opinio: sed fides. Item tertio di citur probabiliter ꝙ respectu cuiuscun ꝗ ꝓpositionis cuius oppositum non est euidens firmiorem assensum: potest in intellectu agere voluntas per suū impe riū cum aliquo motiuo. ꝙ quecūꝗ per suasio sine hmōi impio. Ido assensus causatus per voluntatem firmior est ꝙ aliqs causatus sine voluntate per ratio nem ꝓbabilem ⁊c. Item quarto dicit ad ꝯfirmationē ⁊ auctoritatē phi. ꝙ ipe vult ꝙ aliq ita afficiunt opiniōibus su is ꝙ ex impio volūtatis ita firmiter ad herēt eis sicut alij ꝓpositiōibus scitis. ⁊ hoc nō est ꝯ dicta ⁊c. Silr negat mi nor ibidē assūpta. sicut patꝫ ex dstincti one ⁊c. B B ¶ Ad tertiā rationē po nūtur aliq̄ ꝓpositiōes. Prima est ꝙ ra tio siue intellectus pōt induci ad assen tiendū ex affectione voluntatis ꝑ eius imperiū. Nō dico tñ ꝙ sine motiuo ⁊c. Patet. qꝛ .i. ethico. dr. ꝙ in bestialibus ratio corrūpitur ꝑ voluntatē. Item An selmus de ꝯceptu virginali. c. 4. dicit ꝙ omēs alie vires quo ad actus suos sūt subiecte voluntati. et. c. i. deus nos ⁊ po testatē que in nobis est subiecit volūta ti: vt ad imperiū eius nō possimus non facere qd vult ⁊c. Itē Augustinus. suꝑ Joh. omel. 6. cetera pōt hō nolens. cre dere aūt non nisi volens. Item suꝑ illo Esay. 53. Dñe quis credidit auditui no stro. dicit glo. Si eñi querat quare iu dei credere non poterant. Respondeo qꝛ nolebant. Ex his patꝫ ꝯtra Holkot.

ꝙ actus credēdi est liber: ⁊ in libera vo luntatis potestate ⁊ meritoriꝰ vite eter ne. Sed de his magis alias. Secūda propositio est ꝙ nō pōt intantū augeri opinio ꝙ cogeret intellectū ꝯtra impe riū voluntatis assentire alicui ꝯplexo. Patet: quia aliter fieri posset: vt aliqs esset coacte infidelis. Tertia est ꝙ q̄ uis nō sit ita fortis aut ita cogēs ratio faciens opinionē quin possit magis co gens dari saltem per diuinam potenti am. tamē contra quālibet talem potest voluntas conuertere intellectū in par tem oppositā. Quarta est. ꝙ scientia facit maximū assensum cōtra quē non potest volūtatis imperium: sed contra quēlibet assensuꝫ citra scientiā seu eui dentiā potest voluntas auertere intel lectū ad oppositū ⁊c. Nō dico tñ ꝙ hoc possit voluntas ꝑcise per suū imperiuꝫ sicut alias tetigi superius ⁊c. Ista autē ꝓpositio est ꝓbabilis: sed etiā videtur mihi ꝙ eius oppositū eque ꝓbabiliter possꝫ poni. Sicut eñi fidelis ꝑ imperiū volūtatis cū aliquo motiuo ꝓuo: assen tit ꝙ vna res est tres res: ⁊ quelibet ea rum. ita videt possibile ꝙ aliqs assenti ret opposito alicuiꝰ ꝯclusiōis sibi demō strare ꝑ imperiū volūtatis cū aliquo mo tiuo. puta. ex auctoritate alicuiꝰ dicen tis. pone exemplum ⁊c. C C ¶ Sed contra hoc ⁊ pro illa propositiōe argui tur. qꝛ si voluntas per suū imperiū pos set contra assensū euidentē: sequitur ꝙ possibile esset ꝙ aliquis nunꝗ faceret ꝯtra ꝯscientiā: et ꝙ dānati possent libe re tollere maximā partem pene sue. qꝛ possent vermē ꝯsciētie deponere. imo possent suam penam diligere: ⁊ sic non esset pena: quia nihil est penale nisi qd est ꝯtra voluntateꝫ. vt patet per Augu stinū. 9. de trini. ca. 4. Ista omnia sunt absurda: sed ꝯsequētia patet. qꝛ volun tas posset per imperiū suum cū aliquo motiuo imperare intellectui ꝙ assenti at per omnia ꝯformiter sicut voluntas vult: ⁊ tunc tollitur oīs vermis ꝯscien tie: qꝛ facere contra conscientiā seu ha bere vermē ꝯsciētie nō est aliud ꝙ volū tatē dictamini rationis contraire. Si

militer voluntas dānati posset intellectui suo imperare ꝙ assentiat isti complexo. hec pena est summe nobilis ⁊ cōueniens: sed facto isto imperio non est ratio quare intellectus nō assentiat nisi quia aliqua sunt dictamina rationis ita euidentia: ⁊ quia peccata damnatoruꝫ sunt eis ita euidētia ꝙ intellectus nō posset ꝓpter quodcūqꝫ imperiū voluntatis talib⁹ dissentire vel contraire quare ⁊c. Sed tenendo oppositū diceretur de dānatis. ꝙ hoc nō possunt: qꝛ deus nō vult ad tale imperiū ꝯcurrere ⁊c. De hac aūt materia alias ⁊ alibi videbit. Hec aūt ad pn̄s sufficiant: qꝛ satis patꝫ ad rationē ⁊c. Ad quartā rationē respondet cōcedendo antecedēs ⁊ negando cōsequentiā. Et ad ꝓbationē concedo ꝙ intellectus fortificat ⁊c. ⁊ tamē non sequit ꝙ ad cuiuslibet veritatis noticiaꝫ possit naturaliter peruenire ⁊c. Dico igitur ꝙ ratio cōcluderet verū de omnib⁹ veritatibus quarū difficultas subest facltati naturali ipsius intellectus: sed sic nō est in ꝓposito: qꝛ in omni cognitiōe obiectū se habet ī ratione cause efficientis ſm Augustinuꝫ ⁊ phm̄. Ideo ad illā cognitionē ad quā causandā non sufficit obiectū naturaliter agens requirit obiectū supnaturale. sic aūt est hic: quare ⁊c. Ad confirmationē ad primaꝫ auctoritatē dico: ꝙ aplus ⁊ glosa illa voluit ꝙ gentiles naturaliter deuenerūt ad cognoscendum vnū esse deū. vnā p̄mā cām. ideo redarguunt de idolatria qꝛ colunt creaturā pro deo. Silr ad illud qd̄ ibidē subdit glosa. dico ꝙ non vult aliud nisi ꝙ phī deuenerūt ad cognoscendū appropriata triū personarū: scꝫ potentiā: sapientiā: bonitatē: nō tamē ꝓpter hoc sequit quo ad distictiōeꝫ psonaꝝ. Et si forte ille hermes ad hoc ꝑuenerit: nō tn̄ naturaliter sed p diuinā inspirationeꝫ. Nec hoc fuit impossibile in gentib⁹ sic patꝫ de sybilla q̄ multas arduissimas vitates fidei ꝓphetice dixit: vt testat Aug. lib. 18. de ciuitate dei. v̄sus ei⁹ recitans

Ad secundā auctoritatē dico. ꝙ illa glosa que est Augustini non vult aliud dicere nisi ꝙ phī nō venerunt ad noticiam tertie psone. i. potissimū effectum bonitatis. scilꝫ incarnationē: nec hanc digne venerati sunt: ⁊ sic minus perfecte cognouerūt appropriatum tertie psone ꝙ aliaꝝ ⁊c. Ad tertiā auctoritatem dico. ꝙ non desunt rōnes q̄tuꝫ est ex parte rei: sed bene q̄tum est ex parte intellect⁹ nostri qui nō potest media inuenire ex quibus tales veritates euidēter inferant. Et sic patet ꝙ predicte ratōes nō sunt contra dicta. Et hec de secūdo articulo.

Quantuꝫ ad tertiuꝫ articulū in quo videndū est Utrū possibile sit viatorem habere de conclusionib⁹ theologicis noticiā sciētificam proprie. Primo premittā terminoꝝ declarationes. Secūdo ponā responsales conclusiones. Tertio obyciā per aliquas rationes. Circa primū punctū tres termini sunt declarandi. Primo quid sit theologia. Secūdo quid sit proprie conclusio theologica. Terio quid sit noticia ꝓprie scientifica siue scientia ꝓprie dicta. Primo ergo declarandū est quid sit theologia: Unde dico ꝙ mltipliciter potest capi. Uno modo pro scriptura sacri canonis. Alio modo pro actu vel habitu mētis respectu illoꝝ que in sacra scriptura continent. Et hoc modo iterū dupliciter potest sumi. Uno modo pro aliquo vno actu vel respectu alicui⁹ veritatꝭ sacre scripture. Aliomodo p multis actibus vel habitibus respectu plurimū talium veritatū: sicut etiam plures actus vel habitus respectu plurimū veritatum geometrie dicunt geometria et vna scientia geometrie ꝓpter vnitateꝫ subiecti: ad qd̄ habēt attributionē. Et hoc modo iterū dupliciter potest sumi. Uno modo pro actibus vel habitibus quib⁹ quis notat sensum sacre scripture ⁊ scit vnū dictū ei⁹ per aliud exponere ⁊ probare. ⁊ alia que nō formalit cōtinentur in ipa ex his que in ea cōtinētur deducere ⁊ inferre. Alio modo pro actibus vel habitibus adhesiuis in animo fidelis acquisitis p discursum theologicum vel discursus theologicos de

Questio prima.

conclusionib⁹ theologicis. Et lʒ quod li bet istoꝝ modoꝝ quandoqꝫ sumatur theologia tamen magis ꝓprie sumitur vltimo modo ꝛc. Ex ista distinctione se quunt aliqʒ ꝓpositiones. Prima est ꝙ sumẽdo theologiam pͥmo istoꝝ duoꝝ modoꝝ possibile est aliquẽ esse infidelem seu non catholicum ꝛ tamẽ eẽ theologum. Patet: quia oẽm actum vel habitum preter fidẽ quẽ acquirit theologus fidelis. posset etiã acquirere infidelis si esset nutritus inter xp̄ianos: et eruditus in studio theologico: sicut patet ꝛc. Secunda est ꝙ sumendo theologiam secundo illoꝝ duoꝝ modoꝝ impossibile est aliquem esse infidelem seu non catholicum ꝛ esse theologum. patʒ ex dictis ꝛ loquoꝛ de infideli simpliciter. qui nulli parti sacre scripture dat fidẽ qualis esset purus gentilis vel pagan⁹. ¶ Tertia propositio est ꝙ ad esse ꝓprie theologum non requirit scire omne sacre scripture sensum. Patet: quia hoc non esset bene possibile: sed sufficit scire de pͥncipalioribus: ꝛ maxime litteralem ꝛc. Quarta est ꝙ ad esse proprie theologuʒ requirit credere fideliter explicite vel implicite quicquid in sacra scriptura continet esse verũ: ꝛ scire aliqua exponere defendere ꝛ cũ omni veritate concordare. Unde esse theologũ suscipit magis ꝛ min⁹: quia qui plura scit vel melius: dicit magis theologus. ꝛ qui omnia. esset perfect⁹ theologus. sicut satis patet ꝛc. ❧ Secũdo declarandũ est quid sit ꝓprie cõclusio theologica. Ad quod ostendenduʒ primitus videndũ est quid sit ꝓprie discursus theologicus: quia ex hoc patet que sunt pͥncipia theologica ꝛ cõclusiones theologice. Dico igitur ꝙ discursus ꝓprie theologicus est qui collat ex dictis seu ꝓpositionib⁹ in sacra scriptura contentis: vel ex his que deducunt ex his vel ex altera hmõi. Patet qꝛ fm beatũ Dyoni. in de di. no. ca. 2. Non assentienti sacre scripture nõ põt manuductio fieri ad theologiam ꝛc. Igitur. Itẽ tunc solũ dicim⁹ aliquid theologice ꝓbari quãdo ex dictis sacre scripture concluditur: sicut Augustin⁹ ꝓcessit in libro de trini. qui. libro. 1. capi. 4. ita dicit. Omnes quos legere potui: qͥ ante me scripserũt de trinitate q̃ deus est: hoc intendunt fm scripturas docere ꝙ pater ꝛ filius ꝛ spũssanct⁹ vnius ꝛ eiusdẽ substantie sunt ꝛc. Non enĩ ait fm aliquas sciẽtias humanit⁹ adinuẽtas aut per probabiles ꝓpositiões sed fm scripturas ꝛc. Ex hac descriptiõe patet q̃ sint principia theologica. Sũt enĩ ipse sacri canonis veritates: qꝛ ĩ ad ipsas fit vltimata resolutio theologici discursus: ꝛ ex eis primo singule cõclusiones theologice deducunt. Secundo patet q̃ sint cõclusiones ꝓprie theologice distinguendo conclusiones ꝯtra pͥncipia. Sũt enĩ ille veritates que nõ formaliter in sacra scriptura cõtinẽtur sed ex ꝯtentis in ipsa de necessitate sequũtur: siue sint articuli siue non: siue sint p ecc̃liam determiate siue nõ siue sint scite siue non. Tertio patet ꝙ loquendo de veritatib⁹ theologicis large sicut in secũdo articulo dixi. multe sũt ỽitates tales q̃ nec sunt pͥncipia theologica nec ꝯclusiones. Patet vt ibi dictum fuit alique sunt probabiles preci se: que nec ꝯtinentur in sacro canone: nec ide sequunt de necessitate. Quarto patet ꝙ nullus discursus qui est ex ꝓpositionibus ꝓbabilibus vel ex altera hmõi est ꝓprie theologicus ꝯtra aureolum. q. 1. Patet ex dictis. Itẽ quia talis ex se natus est causare solũ opinionẽ de sua ꝯclusione ꝛc. Item fm istuʒ doctorem nullus discursus ex ambab⁹ euidentibus est ꝓprie theologicus. Igitur nec ex ambab⁹ ꝓbabilibus. ꝯsequẽtia tenet per dicta eius: qꝛ ratio quare prius nõ est theologicus est: qꝛ habit⁹ causatus ex eo non supponit fidem vt ipse dicit. sed fm eundeʒ etiam opinio non supponit fidem: imo nec eam compatitur. vt dicit eadeʒ. q. arti. 3. Igitur ꝛc. Item fm eundem nullus discursus ex probabilibus ad ꝯclusionem credẽdam nondum determinatam est theologicus. igitur nec ad ꝯclusionem iam determinatam. ꝯsequentia patet: quia

si illa ꝯclusio per ecclīam determinare tur esset ꝯsimilis processus ⁊c. Ex dict𝔷 potest dari vna regula meo iudicio val de vtilis. Quod si ex aliquo antecedē te euidenter vel formaliter sequat̄ ali quod ꝯsequens: ⁊ antecedens sit ꝓpo sitio ꝓbabilis vel aliqua ei⁹ pars. tunc impertinens est ꝯsequens esse ꝯclusio nem theologicam catholicam seū firmi ter fide credendam. Ita ꝙ nec istud ex illo sequit̄: nec sibi repugnat: ⁊ hoc sat𝔷 patet intuenti ⁊c. ¶ Sed ꝯtra p̄ mū correlariū arguit̄. q2 sicut dicit̄ pri mo topicoꝝ p̄ncipia sunt que nō ꝑ alia sed ꝑ seipa habēt fidem. sed auctorita tes ꝯtente in sacro canone nō ꝑ seipas sed per aliud habēt fide𝔷: sc𝔷 per aucto ritatem ecclīe. iuxta illud Augustini ꝯ eplam. fundamēti. c. 2. Ego euangelio non crederē nisi me ecclīe catholice cō moueret auctoritas. Confirmat̄: q2 nul la scientia ꝓcedit ad sua p̄ncipia pria ꝓbanda: sed potius ex eis ad alia. sed theologia ꝓcedit ad ꝯcludendū articu los ⁊ alia que in scriptura ꝯtinent̄. vn de doctores formant ꝯclusiones de ar ticulis ⁊ eos ꝓbant. Pro ista rōne po no aliquas ꝓpositiones. Prima est ꝙ non est intelligendum ꝙ p̄ma p̄ncipia nō habent fidem ꝑ alia: sic ꝙ nihil aliꝰ ab ipsis sit causa assentiendi eis. Nam multa p̄ncipia sumunt̄ ꝑ experientias singulariū: quoꝝ assensus causa est ex perimentū. vt pat𝔷. 2. posterioꝝ in fine ⁊ in ꝓhemio methaphisice. Secunda est ꝙ p̄ma principia nō habent fide𝔷 ꝑ alia sc𝔷 p̄ncipia ex quibus ipsa demon strent̄. ita ꝙ assensus illoꝝ alioꝝ sit per se causa assensus circa ipsa. ⁊ ad hūc as sensu𝔷 conceditur maior: ⁊ negatur mi nor. Tertia propositio ꝙ per auctori tatem Aug. nō habetur ꝙ ipse credide rit euāgelio per auctoritatē ecclīe tan ꝙ̄ per p̄ncipiū theologicū ex quo euan geliū theologice ꝓbetur esse veru𝔷: sed solum tanꝙ̄ ex causa mouente ipm ad fidem euangelij. ac si ipse aut ali⁹ dixis set. nō credere𝔷 euāgelio nisi me ecclīe sctītas aut xp̄i miracula cōmouerēt: in quo dicto licet fidei euangelij causa ali qua assignetur: nō tamē aliqđ p̄ncipiū prius: cui⁹ fides causa sit vt euangelio credat̄. Sed forte diceret̄ ꝙ imo sc𝔷 istud. oīne qđ ecclīa iubet esse credēdū est verū. Ex quo p̄ncipio cū ista minore habita per experientiā. s. euangelio iu bet ecclīa esse credendu𝔷 cōcludit̄ euā gelium esse verū ⁊c. Pro hoc sit quar ta ꝓpositio ꝙ posito ꝙ Aug. ex tali p̄n cipio credidiss𝔷 euangelio. qđ tū ex ei⁹ auctoritate nō habet̄: tū illud non fuit in eo per se p̄ncipiū theologie ita ꝙ̄ as sensus theologicus acqreretur in eo ꝑ aliquē theologicū discursum qui redu ceretur i ipm vltimate ⁊ per se. Quod pat𝔷. Primo quia illa maior ex sacra scriptura est deducta ⁊ sic est magis cō clusio theologica ꝙ̄ p̄ncipiū ⁊c. Secū do quia si illud esset per se p̄ncipiū di scursus theologici sequeret̄ ꝙ quilibet articul⁹ fidei theologice cōcluderet̄ ar guendo modo p̄dicto: s𝔷 cōstat ꝙ ꝙ̄uis vere ⁊ bene cōcludat̄: nō tamen theolo gice. alioqn quilibet fidelis adult⁹ etiā nouiter baptizat⁹ anteꝙ̄ audisset vł le gisset sacrā scripturā recipiēs euange lium videndu𝔷 ab ecclīa: ⁊ habēs illud p̄ncipium theologice cōcluderet qulī bet articulū: ⁊ sic absq3 studio ⁊ noticia sacre scripture foret theologus: qđ vi det̄ absurdū. Ad cōfirmationē negat̄ minor: sed intelligitur de articulis ex presse in sacra scriptura ꝯtentis. Unde si theologo aliqd tale neget̄ nulla theo logica ꝓbatio ei restat nisi ostendere il lud esse scriptū in canone. Ad ꝓbādu𝔷 autē illos articulos nō sic expresse con tentos. vtiq3 theologice ꝓcedit ex dict𝔷 scripture. Doctores aūt disputātes ar ticulos ⁊ ꝓbātes eos aliūde ꝙ̄ ex scrip tura sacra nō faciunt hoc per habitum theologicū: sed per aliū methaphisicū vel phisicum aut aliū aliquē. Unū pur⁹ phūs nō fidelis similiter facere posset ⁊ forte aliqn̄ meli⁹ ⁊c. ¶ Ter tio declarandū est quid sit noticia pro prie scientifica vel scientia ꝓprie dicta. Unde dico ꝙ est noticia euidēs veri ne cessarij nata causari per p̄missas appli catas ad ipsa𝔷 per discursum sylogisti

cum. ꝛ capio scientiam fm quod distin-
guitur cōtra illos habitus intellectua-
les. de quib⁹ loquit̃ phus. 6. ethi. Per
p̃maʒ ergo ꝑticulam excluditur error:
opinio: suspitio: ꝛ fides. ꝛ alie oĩs no-
ticie que nō sunt euidentes. Per secū-
dam excluditur noticia euidens veroꝝ
ↄtingentiū: que non est ꝓprie scientia.
Per tertiā excluditur noticia euidens
primoꝝ p̃ncipioꝝ: quia illa non habet̃
per discursum sylogisticū. Dico aūt na
ta causari: quia nō oportet ꝙ de facto
causetur ꝑ tales premissas. Maʒ pōt ꝑ
experientiā causari. potest eñi aliquis
sine sylogismo euidenter scire: ꝙ luna
est eclypsabilis per solā experientiam
sine sylogismo. Nō aūt ista scientia sit
scientia ꝓprie dicta. Pꝫ: qꝛ ipsa est ha
bitus veridicus. sed fm ph̃m. 6. eth. nō
sunt nisi quinqꝫ tales. s. intellectus: sapiē
tia: scientia: ars: ꝛ prudentia. ꝛ constat
ꝙ nō est aliquis istoꝝ nisi scientia. Igi
tur ꝛc. Sed cōtra hoc arguit̃ p̃mo: qꝛ
non est similis modus acquirendi noti
ciā principioꝝ ꝛ cōclusionū: sed noticia
aliquoꝝ p̃ncipioꝝ acquiritur per expe-
rientiā sine demōstratione. Igitur ꝛc.

Secundo aūt ista noticia est eiusdem
speciei cuʒ noticia acquisita per demō-
strationem respectu eiusdeʒ aut nō est
eiusdem speciei. Nō potest dici primuʒ
quia distincte cause specie: causant di-
stinctos effectus specie: sed sciētie qua
rum vna est per experientiā: ꝛ alia per
demonstrationeʒ causantur per distin-
ctas causas specie. Igitur similiter pl⁹
differūt scientia acquisita per experiē-
tiam. ꝛ scientia acquisita per demōstra
tioneʒ ꝗ̃ scientia. quia ꝛ scientia ꝓpter
quid. sed iste differūt specie. 1. posterio
ruʒ. Igitur fm esse. Pro istis pono ꝓ
positiones Prima est ꝙ potest esse cō
similis modus acquirendi noticiā ali-
quoꝝ p̃ncipiorum ꝛ aliarum conclusio-
num: sed preter istum moduʒ cōmunē
est vnus ꝓprius noticie conclusionum.
scʒ per demonstrationē: que nullo mo-
do potest competere noticie p̃ncipiorū
primoꝝ. Et sic patet ad primū. Secū
da est ꝙ noticia conclusionis acquisita
per experientiā ꝛ noticia eiusdem acq-
sita per demonstratione sunt eiusdem
speciei quia non est inconueniens distin
ctas causas specie habere eosdem effe
ctus specie. sicut sol ꝛ ignis ꝓducūt eū
dem calorem specie. ita in ꝓposito ꝛc.

Tertia ꝓpositio sequens est ꝙ si pri
mo sciatur conclusio per experientiam
ꝛ postea eadeʒ per demonstratione nō
causabitur noua scientia distincta spe-
cie: sed fiet vnum ex gradu precedente
ꝛ sequente. sicut si p̃mo ponatur calor
per solem ꝛ postea intendatur ꝑ igneʒ.

Quarta propositio est ꝙ sciētia quia
ꝛ scientia ꝓpter quid dupliciter accipi
possunt. Uno modo pro demonstratio-
ne quia ꝛ ꝓpter qd. Alio modo pro no
ticia causata a premissis talium demō
strationū. Si prio modo sic dico ꝙ spe-
cie distinguuntur respectu eiusdem cō
clusionis sicut ille demonstrationes. et
sic loquitur phus. 1. posterioꝝ. Secū-
do modo dico ꝙ non distinguūtur spe-
cie quantūcunqꝫ noticie premissaruʒ ꝗ̃
sunt cause efficientes noticie conclusio
nis distinguātur specie. Et sic patet ad
secunduʒ: ꝛ apparet descriptio scientie
proprie dicte ꝛc. Ex quo se
quuntur aliqua correlaria. Primo ap-
paret quid sit scibile ꝓprie dictum. vñ
dico ꝙ est ꝓpositio necessaria dubitabi
lis nata fieri euidens per ꝓpositiones
necessarias euidētes per discursum sy-
logisticum applicatas ad ipsam. Pri-
ma conditio scʒ ꝙ sit propositio neces-
saria patet. per hoc enim excluditur ꝓ
positio contingens que ꝗ̃uis possit eē
euidenter nota quia tamen potest esse
falsa nō dicitur scibilis sciētia ꝓprie di
cta. Secunda conditio scʒ ꝙ sit ꝓpo-
sitio dubitabilis patʒ. per hoc enim ex-
cluditur propositio per se nota. que ꝗ̃-
uis sit necessaria: quia nō est dubitabi-
lis. non dicitur proprie scibilis. Item
patet per linconiensem. 1. posteriorum
capi. 1. vbi dicit ꝙ scientia principioruʒ
non est acquisita per doctrinam: quia
nō docemur vel addiscimus nisi illud
quod cuʒ primo concipimus est nobis
dubium vel apparet falsum. ꝛ post dubi

rationem manifestatur nobis veritas. Item .2. posterioꝝ dicit: q questiones sunt equales numero his que vere scimus. Igitur omne scibile est queribile: et per ꝯñs dubitabile. Tertia cōditio est scꝫ: q sit nata fieri euidēs ꝛc. Quia per istā distinguit ab aliquibus principijs que nō sūt per se nota: ꝛ ꝑ ꝯñs dubitabilia: qꝛ tñ nō pñt fieri nota per discursum silogisticuꝫ. ideo nō sunt ꝓprie scibilia. Verbigratia de ista ꝓpositione calor est calefactibilis que ē necessaria et dubitabilis: qꝛ si aliquis intellectus apprehēderet calorē intuitiue solum ꝑ intellectū et nunq̄ sensisset calorē calefacere. puta si nullū calefactibile fuissꝫ alicui calori sibi ītuitiue cognito approximatū. ita possꝫ dubitare an calor posset ꝓducere calorēꝫ. sicut dubitat an albedo pōt ꝓducere albedinē. et sic ista est ꝓpositio dubitabilis: ꝛ tñ per nullaꝫ aliā potest fieri euidens: qꝛ est simpliciter pma: sed tñ per experiētiā. igit ꝛc. Sed ꝯtra scdām cōditionē obijcitur: qꝛ si omnis ꝓpositio scibilis esset dubitabilis. sequeret q ille intellectus q nō posset dubitare: vel errare: non posset aliquid scire qd est falsuꝫ: qꝛ scia nullā imperfectionē includit. igitur nō debet negari a diuino intellectu. Respondēdo dico q intellectus diuin⁹ non habet sciam sic stricte sumptā: nec ista sciētia dicit ꝑfectionē simpliciter sed includit impfectionē. s. q sit nata ꝓduci ab alia ꝯplexa noticia. Scdo seqtur ꝯtra aliquos q res extra. nō est obiectū sciētie seu illud quod scit sciētia ꝓprie dicta patꝫ ex dicto correlario: qꝛ tale obiectū est ipsa ꝓpositio demōstrabilis ꝛc. Itē si sic. sequit q multe sciētie essent de ꝯtingentib⁹ ꝛ possibilibus: aliter se habere ꝯtra phm̄. 6. ethicoꝝ: ꝛ. 1. posteriorum. Item sequitur q idē esset obiectū sciētie opinionis fidei ꝛ erroris. Tertio sequitur contra Grego. q. 1. arti. 1. q complexū significabile seu significatuꝫ totale cōclusionis demonstrate non est obiectum sciētie ꝓprie dicte. Patet ex primo correlario sicut ꝑcedens. Item qꝛ iste doctor ꝯcludit q tale cōplexū significabile seu significatū totale nihil ē ꝛ qd nihil est: est obiectū sciē: sed nullū videtur posse maius incōueniens concludi. nec rationes sue ꝯuincūt: sed eas dimitto: qꝛ ad logicam ꝛ methaphisicā spectant. Quarto seqtur ꝯtra eundē doctorē eadē. q. arti. 3. Qd cōclusio demonstrationis mētalis ꝓprie accepte nō est noticia vel assensus. Oppositum ponit iste doctor in tribus cōclusionibus. sed tamē patet ꝓpositū: qꝛ non est idē scientia ꝛ actus sciendi ꝛ obiectū scientie: sed ꝯclusio demonstrationis est proprie obiectuꝫ scientie: vt dictum est. igitur ipsa non est sciētia: vel assensus scientificus. quare ꝛc. Item contingit intellectum formare huiusmodi conclusionem: ꝛ tamen ignorare an ita sit sicut ipsa significat et dubitare imo ꝛ dissentire sicut patet per experientiam. Et similiter. 2. posterioꝝ dicit. Qd omnis cōclusio est questio et per consequens dubitabilis ꝓpositio: vt iam dictum est. Igitur nulla cōclusio est formaliter noticia vel assensus salteꝫ talis qualis habetur per demonstrationē. Item aliter sequeretur: q eadem propositio in mēte esset successiue. imo etiam simul credere opinari ꝛ scire. Quod successiue satis patet ex ꝑdicta ratione: sed q etiam simul patet: si simul haberetur auctoritas cui assentiretur: ꝛ mediū ꝓbabile et mediū demonstratiuuꝫ. tunc eñ haberetur quicquid requiritur ad quēlibet talem actum. Item fidelis et infidelis possunt formare ꝓpositiones in materia fidei omnino eiusdem ratiōis. et tamē vnus assentit eis quas format et alius non ꝛc. Igitur neutrū est assensus fidei. ꝛ per ꝯsequens eadē ratione nec ꝯclusio est assensus sciētie. ꝛ habet ꝓpositū. Verū est q ꝑdictus doctor mlt tū ꝓbabiliter sustinet oppositum: ꝛ apparenter arguit cōtra dicta. Sed istam materiam breuiter transeo: qꝛ ad aliaꝫ festinat intentio.

¶ His ꝑmissis respondendum est ad articuluꝫ in quo querebatur. Utrum possibile sit viatorem habere de conclusiōibus theologicis noticiā scientificam proprie dictam

Unde aduertendū est ꝙ iste articul⁹ duas habet difficultates: vnā generalē Utrum absolute ꝛ simpliciter possibile sit viatorem per aliquē discursum silogisticum habere de conclusionib⁹ theologicis scientiā ꝓprie dictā. Aliam specialem .s. Utruꝫ de cōmuni lege ꝛ naturaliter possibile sit viatorez per discursum theologicū de predictis ꝯclusionibus habere talem scientiaꝫ. De prima aūt satis patet ex predictis in isto articulo: ꝛ similiter in secūda ꝛ tertia ꝯclusionibus ṗmi articuli ꝙ de aliquib⁹ sic ꝛ de aliquib⁹ nō ꝛc. sed de hac materia remitto ad ea que tractat G. ockam cōtra scotū. q. 2. ꝓlogi. quia nolo hic insistere. ideo dicaꝫ solū de secūda difficultate. Sunt autē diuerse opiniones circa hoc sicut recitat Ockam. q. 7. ꝛ Gregorius. q. 1. prologi. Sed nolo oēs recitare: ideo vnā solaꝫ que apparet mihi probabilior volo hic breuiter transire. Est igitur opinio ꝙ ex decursu theologico acquirit̄ sciētia ꝓprie dicta: ꝛ subalterna scientia dei ꝛ beatoꝝ. Cuius ꝓbatio est: q: omnis habitus ꝓcedēs ex ṗncipijs sibi creditis ꝛ notis in lumine superioris sciētie est ꝓprie scientia subalterna. ptꝫ de musica que vtiq; est sciētia ꝓprie subalterna quia ꝓcedit ex ṗncipijs sibi creditis ꝛ notis in arismetrica: ꝛ cōsimiliter in perspectiua ꝛc. Sed theologia ꝓcedit ex ṗncipijs tm̄ in ea creditis qualia sunt articuli ꝛ alia ī sacra scriptura contenta. notis aūt in superiorib⁹ scientie lumine. scilicet scientie dei ꝛ beatoꝝ. Igitur ꝛc. Cōfirmatur ratio. quia deus posset ꝯseruare in intellectu sortis habitum musice q̄ est scientia subalterna nō conseruando in eo habitū arismetrice. sed in tali intellectu illa musica esset ꝓprie scientia: et tamē de ṗncipijs suis ille haberet fidē solum ꝛ non euidentiā. Igitur ꝛc. Pro ṗdicta opinione facit ꝙ oēs theologie doctores vocāt eam sapientiā. Un̄ Sapientie. 10. Dedit illi scientiā sanctoꝝ. Similiter. 1. Coꝝ. 12. Alij datur sermo scientie ꝛc. Et Augustin⁹. 14. de trini. c. 1. huic scientie tribuo ꝛc. Et. 6. ethico. dicit̄ ꝙ habitus intellectuales veridici sunt tm̄ quinq; ꝛ theologia non est aliquis illoꝝ nisi scientia ꝛc. Sed ꝯtra istā opinionem arguit̄ sic. q: oīs scientia ꝓprie dicta est noticia euidens: vt patet ex dictis: sꝫ theologia nō est noticia euidēs vt ptꝫ ad experientiā. Igitur ꝛc. Cōfirmatur: q: ad hoc ꝙ ego habeā scientiam de aliqua ꝯclusione: nō sufficit ꝙ ṗncipia ei⁹ sint alteri nota. qm̄ per nullam noticiaꝫ existentem in alio causari potest īmediate ꝛ naturalit̄ aliqua sciētia in mente mea. Cum igitur ṗncipia theologie nō sint aut fuerint nobis euidenter nota vt isti concedunt. sequit̄ ꝙ theologia que acquirit̄ de cōmuni lege in nobis vere nō est scientia. Confirmat̄ iterū quia si sciētia subalterna potest acquiri suis ṗncipijs non notis acquirentib⁹ sed tantū creditis. notis autem alicui habenti superiorē scientiaꝫ. similiter etiā sciētia nō subalterna poterit acquiri ab aliquo: esto ꝙ nō nouerit eius principia. dūmodo credat illa: ꝛ alius nouerit illa. nō eīn potior ratio videtur hic q̄ ibi: ꝛ per consequens nō oportet dicere ꝙ sciētia est subalterna sed absolute scientia ꝛc. qd̄ isti negant ꝛc. Pro solutione aūt rationū predicte opinionis pono ꝓpositiones. Prima ꝓpositio ꝙ nulli sciētie siue subalterne siue nō subalterne sua ṗncipia sunt credita vel nota: q: nulla talis est suoꝝ ṗncipioꝝ nota fides vel intellect⁹ ideo maior illius ratōis est falsa de virtute sermonis. Secūda ꝓpositio est: ꝙ si illa maior intelligitur ad bonū sensum vt dicatur ꝙ omnis habitus ꝓcedens ex ṗncipijs in lumine superioris scientie tantū notis est sciētia subalterna. tunc hoc potest intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ illa ṗncipia sint nota habenti ipsam scientiā cuius sunt principia: ꝛ sic potest concedi. sꝫ minor sic est falsa: quia principia theologie nō sunt nota theologo vt istimet dicunt. Alio modo potest intelligi: ꝙ non sunt nota illi sed tantum credita ꝛ nota alteri: et sic est falsa: quia ex noticia principiorum existente in vno non causatur sciē

tia conclusionis in alio. Tertia propo
sitio responsiua, ad ꝓpositum est: nul-
lus ignorans arismetricam nisi pncipia
musice per experientiā aut alia via no-
scat sed tm̄ credit acquirit musicam q̄
est scientia subalternata: sed tm̄ quen
dā habitū creditiuū: quē si vellem⁹ pos
sem⁹ vocare musicā creditiuā. Quar
ta ꝓpositio pro cōfirmatiōe illi⁹ rōnis
est ꝙ non oīs musica est scientia sed il-
la q̄ solū est euidens noticia ex euiden
tia pncipioꝝ suoꝝ imediate vel media
te genita: vel aliqua alia eiusdem rōnis
quā deus imediate per semetipm̄ vel-
let causare. Ideo si de⁹ aliquā musicam
q̄ nūc est de facto sciētia ꝯseruaret abs
ꝗ arismetrica adhuc ipsa esset scientia
apta nata in act⁹ sides in quos nūc est
si cetera pariter cōcurrerēt. Nō tamen
ex hoc sequit ꝙ musica acquisita in nō
habente arismetricam esset scientia ꝛc.

Ad auctoritates ibi inductas potest
dici ꝙ sciētia capit ibi large ꝛ nō sicut
hic. Vel aliter pōt dici ꝙ theologia est
scientia capiendo theologiā vno modo
supradicto .s. ꝓ habitu quo quis nouit
sensum sacre scripture exponere: defen
dere ꝛ ꝓbare ꝛc. Qd aūt ibi allegatur
ꝙ solū quos sint habitus itellectuales
veridici intelligēdū est de habitib⁹ eui-
dentib⁹ qualis non est theologia vt hic
umit: sed est fides vt dicet. LL Pro
respōsione ergo ad pcedentē articulum
ponā tres cōclusiones. Prima igitur
cōclusio erit ꝙ theologia ꝑ discursum
theologicum naturaliter acqsita nō est
sciētia ꝓprie dicta: sed est in aīo fidelis
quedā adhesio siue cognitio adhesiua
Secūda ꝯclusio erit: ꝙ theologia hu-
iusmodi non est adhesio cū formidine:
sed est qdam fides firma siue credulitas
cū certitudine. Tertia ꝯclusio erit ꝙ
theologia in eodem subiecto ꝛ respectu
eiusdē obiecti nō est naturaliter cōpos
sibilis scientie vel opinioni .s. act⁹ actui
vel habit⁹ habitui. Prima ꝯclusio du
as habet ptes quarū pma satis pz ex
pdictis: sed iterū ꝓbat: q: ꝑ nullū discur
sum acquirit scientia ꝓprie dicta q̄ nō
est ex ꝓpositionib⁹ pmis ꝛ imediat: vl

ex his que per tales mediate vel imme
diate notata sunt. patet primo posteri
orum. vbi dicitur ꝙ sine his vtiq3 erit
similis sed non faciet scientiam. Con-
stat autem ꝙ discursus theologicus nō
est ex talib⁹ vt patet in secunda descrip
tione. Confirmatur quia omnis discur
sus per se ꝛ proprie faciens scire est de
monstratio. pmo posterioꝝ sed demon
stratio est silogismus faciens scire. Cō
stat aūt ꝙ discursus theologic⁹ non est
demōstratio: aliter cogeret infidelē as-
sentire ꝛc. Secunda pars ꝓbat: q: si
theologice ꝓbet aliqua veritas nō for
maliter ꝯtenta in scriptura: nec ꝑ eccle
siam determinata cui aū hmōi ꝓbatio
nē nō assensisset fidelis: cōstat ꝙ in aīo
talis fidelis acquirit assensus de cōclu
sione sic ꝓbata: qm̄ impossibile est na-
turaliter assentire pmissis ꝛ nō assenti-
re cōclusioni si ꝯsequentia sit euidens

Dico aūt notanter in aīo fidelis siue
assentiētis sacre scripture: q: cōstat ꝙ
ꝑ discursum theologicum nō causatur
adhesio in aīo infidelis siue nō haben
tis fidem ꝯ sacra scriptura ꝗuis talis
noscat conclusionē sequi ex pmissis. sic
vn⁹ fidelis vl theologus: q nō assentit
pmissis: quare ꝛc. Scḋa cōclusio etiā
duas partes habet. Prima ꝓbat: quia
oīs adherens sine formidine aliquib⁹
pmissis adheret sine formidine cōclusi
oni quam cognoscit sequi: ex illis patz
clare: sed fidelis siue fidem dans sacre
scripture assentit indubitāter pmissis
discursus theologici. vt patz. igitur ꝛc.
Scḋa pars sequit ex pma: q: oīs assen
sus sine euidentia ꝛ sine formidine est
fides siue credulitas firma. sed adhesio
causata in aīo fidelis per discursū theo
logicum est talis ꝛc. MM Tertia
conclusio includit multas partes: ideo
ad declarationē ei⁹ pono aliquas ꝓpo
sitiōes. Prima est ꝙ theologie actus
non est naturaliter compossibilis in eo
dē subiecto ꝛ respectu eiusdem obiecti
scientie actui: ꝛ nec similiter habitus
habitui. Prima pars probatur: quia si
actus fidei ꝛ actus scientie essent natu-
raliter compossibiles respectu eiusdem

tunc non esset necessarius: q accedente scientia vel clara noticia fides cedat et per ꝯsequens in patria simul cū visiōe fides remaneret. hoc autē est falsum: qz ꝯtra Augustinū pmo de doctrina xpiana dicentē: q cum quisqz ad eterna peruenerit decedentib⁹ fide ⁊ spe: caritas auctior pmanebit: ⁊ eandē sniam dicit libro. I. soliloquiorum. c. 12. Itē. 12. super Gen. ad lram. Fides ⁊ spes q̄ nūc transeundo pegrinationē valde necesse sūt. nō erūt in illa vita: ꝓpter quā adipiscēdā sunt necessarie. Igit ⁊c. Scda pars ꝓbatur: qz quorūcūqz habituū naturaliter acquisitorum actus sunt incōpossibiles etiā ipsi habit⁹ sunt naturaliter incompossibiles: sed habituum theologie ⁊ scientie respectu eiusdem actus sunt incompossibiles: vt dictum est in pma parte. ergo ⁊c. Maior patet inductiue Item ratione: quia si actus habituum sint incompossibiles: cum habitus naturaliter non acquirantur nisi per actus tales habit⁹ non poterūt simul acquiri. Item detur oppositum pari ratione: dicetur q nulli habitus sunt incōpossibiles quia de tali incompossibilitate non potest constare nisi p incompossibilitatem actuum. ergo ⁊c. Secunda propositio est q theologicus habitus est cōpossibilis sciētie actui ⁊ silr ecōtra. Probat: qz nō min⁹ iste habit⁹ illi actui est cōpossibilis q̄ habitui virtutis vel vicij sit cōpossibilis actus de gñe actuū habitus oppositi. vel etiam actuali sciētie habitus erroris oppositi Sed ista sunt compossibilia. patet p experientiā: quia aliquis habitualiter viciosus potest elicere vnū actū de genere virtutis nō totaliter pdendo habitū vicij. Similit vn⁹ habens habitū erroris potest elicere vnā demōstrationem nō pdendo habitū pdictū. Qd patz: qz si obliuisceret illam demonstrationē reperiret se ꝓmptū ad assentiendū cōclusioni opposite sicut prius. Tertia ꝓpositio est. q theologi act⁹ nō est naturaliter cōpossibilis in eodē subiecto ⁊ respectu eiusdē obiecti opiniōi actui. nec similiter habit⁹ habitui. Prima ps patz quia impossibile est aliquem adherere alicui formidādo de veritate oppositi. ⁊ adherere eidem non formidando. Patet: quia aliter formidaret ⁊ non formidaret de eodē quod implicat contradictionē: ergo impossibile est eūdē simul assentire eidem assensu theologico ⁊ assensu opinionis. cōsequentia patet: qz hec est differentia pcise inter fidē ⁊ opinionem: qz fides est adhesio sine formidine. ēm vbi dubitatio est: fides nō est fm Hugonē libro. I. de sacramētis. pte 10. cap. 2. ⁊ per Augustinū. 8. de trinita. ca. 4. vbi vult q in eis que ad fidem ptinent non licet dicere forte. Assensus aūt theologicus est quodāmodo fides vt dictum est. opinio vero est adhesio cū formidine fm Auicē. 6. naturaliū. parte. 5. capi. I. vbi diffinit opinionē. q est conceptio ad quā acceditur cū formidine alterius partis. Et idem dicit lincolnieñ. in fine pmi posteriorum. ergo ⁊c. Secunda pars patet ex pma sicut prius ꝓbatū est q habit⁹ sciētie ⁊ fidei nō sunt compossibiles ex incompossibilitate actuum. Quarta propositio est q theologia habitus est compossibilis opinioni actui. ⁊ similiter econtra probatur: quia actualis assensus theologicus de nō sic esse est compossibilis habitui opinioni de sic esse. ergo theologicus habitus de sic esse est compossibilis opinioni actui de sic non esse. consequentia tenet per locum a minori: quia minus videtur de primo q̄ de secundo. Antecedens probatur: quia non quilibet assensus etiam sine formidine de vno oppositorum elicitus post habitum intensum de altero opposito corrumpit totaliter illum: sicut nec quilibet actus bonus totaliter corrumpit habitualē maliciam intellectiuam ad actum oppositum: eodem modo potest probari q habitui theologico sit compossibilis assensus actualis opinatiu⁹ circa idem. Igitur ⁊c. Et sic patet conclusio.

Sed contra primam ꝓpositionem arguitur ⁊ primo contra primā ptē: qz nō est maior repugnātia fidei ad sciam q̄ auctoritatis ad demōstratiōem. patz

quia si sit repugnantia cū illa non ꝓueniat ex obiectis. oportet ꝙ proueniat ex medijs mediū aūt scientie est demōstratio. fidei vero auctoritas: sed auctoritas et demōstratio nō sunt incompossibiles. qꝛ quis potest simul habere demonstrationē ⁊ auctoritatē. Confirmatꝛ qꝛ phs frequēter post demonstratiōes aliquarū ꝯclusionū adducit auctoritates antiquorū. igitur ⁊c. Scḋo arguitꝛ sic. qꝛ cuicūqꝫ est possibile mediū theologicum ⁊ assensus circa premissas illi eidē est cōpossibilis assensus theologicus. qꝛ assensui conclusionis ꝯsequens est ad assensū premissarū. sed scientie alicuius conclusionis theologice cōpossibile est mediū theologicū et assensus circa premissas. vt patet ad experiētiā igitur. ⁊c. Tertio arguitꝛ cōtra scḋaꝫ parteꝫ. qꝛ actus theologie cōpossibilis est habitui scientie. igitꝛ ⁊ habitus habitui. Antecedens patet ex secūda ꝓpositione ⁊ consequētia patꝫ: qꝛ ex actu generatur habitus. Quarto qꝛ si in habitu scientie nō staret habitus theologie. que est q̄dam fides. ꝑiculosuꝫ esset theologis conari acquirere scientiā eorū que credūtur. qꝛ sic conarentꝛ ad id per quod ꝑderēt fideꝫ: et per cōsequēs meritū ⁊c. Ad ista respondetꝛ. Ad primū dico pmo ꝙ auctoritas pōt dupliciter sumi. Uno mō pro assensu qui adhibetur dicto seu ſmoni alicuius. sicut dicimus aliq̄d esse magne auctoritatis cui adhibetur magna fides. Alio mō pōt sumi pro ipomet dicto vel sermone. Secūdo dico ꝙ si sumatꝛ auctoritas pmo modo negāda est minor. quoniā assensus q̄ ꝓprie est auctoritas non est cōpossibilis demōstratiōi mentali illi scꝫ que est assensus seu que inducit sciētiā. Tertio dico ꝙ si sumatur auctoritas secūdo mō neganda est maior. quoniā demonstrationi est cōpossibilis auctoritas sic sumpta. vt satis pꝫ intuēti. ⁊c. Quarto dico ad ꝓbationē illi maioris cū dicitur ꝙ illa repugnātia nō ꝓuenit ex obiecto ⁊c. ꝙ lꝫ nō sit repugnātia ex obiecto absolute ē tn̄ ex obiecto ſm q̄d Jnquātū enim est obiectū hui: ipm est tale scꝫ ignotū. inq̄tū vero est illi ipm non est tale. sꝫ est notū. ⁊ hoc sufficit ad incōpossibilitatē illoꝝ actuū sicut patꝫ in simili in actibus voluntatis. Desiderium enim: ⁊ cōplacentia circa ideꝫ sūt obiectum et similiter spes et fruitio. et tamen non sunt cōpossibiles circa ideꝫ vt patꝫ. ⁊c. Ad confirmationē dico ꝙ Aristo. post demonstrationes nō inducit auctoritates. sꝫ bene post suas dyaleticas rationes: ⁊ ꝓbabiles argumētationes. sed etiā si illud faceret hoc non esset vt ꝑ eas causaret aliquē assensum quia hoc nō esset possibile ⁊c. sꝫ vt ostēderet conuenientiā doctrine sue cū doctrinis alioꝝ: vel vt qui demōstratiōes capere non sunt idonei. auctoritatibus dent assensuꝫ aut alia aliq̄ causa est. Ad secundā negatꝛ maior: ⁊ ad ꝓbatiōnē dicitur ꝙ nō semꝑ assensus circa cōclusionem natus causari ex assensu circa p̄missas cōsequens est ad illos assensus: sed hoc solū fit quādo potentia nō est nata recipere. intellectus aūt habēs assensū scientificuꝫ de ꝯclusione nō est aptus pro tūc recipere assensum creditiuū seu fidem. Et est exemplū sicut lumen solis licet sit causatiuū caloris. tn̄ nō calefacit speras ⁊c. Ad tertiaꝫ dico ꝙ actū illū habitui esse cōpossibilem potest dupliciter intelligi. Uno modo sic ꝙ per ipsuꝫ nec tollatur: nec remittat. et sic negatur antecedens. Alio mō sic ꝙ nō tollatur ex toto et sic ꝯceditur illud et hoc mō intelligitur illa scḋa propositio vt patet ex ꝓbatione. ⁊ tūc negatur consequentia. Et ad ꝓbationē dicitꝛ ꝙ per nullū actū generatur habitus: cum quo actu stat habitus, oppositus accipiendo generationē proprie ꝓ inductiōe forme. sciliꝫ illius habitus. ⁊ sic patꝫ solutio. Ad quartā nego ꝯsequentiā et ad ꝓbationē dico ꝙ vtiqꝫ tales conarētur ad illud per q̄d perderēt fideꝫ non quidem infusam: sꝫ illaꝫ acquisitā que dicitur theologica. Nec iste conatus piculosus est sꝫ vtilis. Nec per hoc perditꝛ meritum, qꝛ sicut dicit Tho. secūda secūde. q. 2. arti. 10. In solutiōe scḋi argumēti alij doctores. lꝫ tales sciētie tollāt

[illegible marginalia]

Questio prima

Aidem q̄ꝛ faciunt esse euidens illud q̄ꝺ ꝓponitur: nō tamē diminuūt rationem charitatis. per quā volūtas ꝓnipta est ad illud credendū. etiam si nō esset euidens. ac per hoc non diminuūt rationē meriti. quare ꝛc. ꝊꝊ Sed ad huc cōtra tertiā ꝓpositionē in cui⁹ ꝓbatione dictū est ꝙ opinio habet necessario ānexā formidinē. arguit̃ ꝛ p̄ıo sic. quia capio aliquē qui habet opinionez de aliquo vero necessario. vł ergo talis estimat illud possibile aliter se habere: aut non. si sic igitur talis opinio de ꝟo est falsa: quia per talez estimatur illud possibile aliter se habere. ɔsequens est falsum. q̄ꝛ oīs opinio qua quis opinat̃ verū: est vera. ꝛ sic erit vera ꝛ falsa. Si ꝟo estimat illud verum possibile aliter se habere. Igitur illa opinio ē sine formidine: q̄ꝛ oīs noticia qua q̄s estimat rem esse sicuti est ꝛ nō aliter est sine formidine. Secūdo quia nō oīs actus opinatiu⁹ per sui reiteratione corrūpit habitū firmū. ergo nō oīs talis est formidolosus. cōsequentia patet. antecedēs ꝓbatur. q̄ꝛ ph̄s ꝛ alij circa ea de quib⁹ habēt scientiā faciunt rationes ꝓbabiles ꝛ opinatiuas. nec ꝓpter hoc ꝑdunt scientiā quā habēt similiter fideles ad ea que tenēt fidē ꝛc. Tertio si formido esset de essentia opinionis sequeretur ꝙ aucta opinione augeret̃ formido ꝛ ꝙ quanto quis vellet fortius opinari tāto vellet forti⁹ formidare. ɔsequētia videt̃ nota. ꝛ falsitas ɔsequētis patet: quia aliter multū esset inutile multiplicare ratiōes ꝓbabiles ad aliquid ꝓbādum ꝛc. Quarto arguit̃ auctoritate phi. 7. ethi. dicentis. ꝙ aliqui tm̄ adherent opinionib⁹ suis quantū alij cōclusionib⁹ suis demōstratis. ꝒꝒ Pro solutione predictaꝝ ꝓpositionū notandū ꝙ opinio multipliciter sumit̃. Uno modo pro presumptione seu assensu temerario quo q̄s estimat se scire q̄ꝺ nescit. ꝛ sic sumit Augustin⁹ i libro de vtilitate credendi. cap. 21. Tria sunt inq̄t hoīm gn̄a ꝓfecto improꝑanda ac detestanda. vnū est opinantiū. i. eoꝝ qui se arbitrant̃ scire q̄ꝺ nesciūt ꝛc. Et infra. q̄ꝺ opinamur inquit debem⁹ errori. Et sic nō sumit̃ hic nec cōmunit̃. Alio mō sumit̃ ꝓ assensu alicui⁹ ꝓpositionis indifferent. ꝛ sic s̄m linconien̄. i fine p̄mi posterioꝝ pōt tripliciter sumi. s. cōiter ꝓp̄ıe: ꝛ magꝭ ꝓp̄ıe. Opinio cōiter vt dicit est ɔceptio cū assensu: ꝛ sic est gen⁹ scientie. fidei et opinionis ꝓp̄ıe. ꝛ magis ꝓp̄ıe dicte. Opinio aūt ꝓp̄ıe dicta est conceptio vni⁹ partis ɔtradictionis cū timore alicuius alteri⁹. ꝛ s̄m hoc vt dicit sciētia nō est opinio: sed tn̄ idē est scibile ꝛ opinabile. Opinio aūt magis ꝓp̄ıe dicta est ɔceptio veritatis cōtigentis inquantū hmōi. ꝛ s̄m hoc nec scientia est opinio nec scibile est opinabile. Un̄ scd̄o modo hoꝝ triū modoꝝ sumit̃ hic ꝛ cōiter ꝛc. Ad p̄mā ratōez dico. ꝙ non est necesse ꝙ habēs opinionez de aliquo vero necessario. ip̄m estimet possibile aliter se habere. nec tamē sequitur ꝙ talis opinet̃ sine formidine ꝑtis opposite. Aliud em̄ est timere de opposito aliꝺ possibile ip̄m aliter se habere. Uerbi gratia. Si quis opinet̃ circulū posse q̄drari vtiq̄ dubitat de opposito. nō tamē estimat ip̄m non posse quadrari: quia sic simul estimaret contradictoria: nec estimat possibile esse ipsuz nō posse quadrari. multū em̄ rudis esset q̄ nō cognosceret ꝙ si circul⁹ posset q̄drari. nō est possibile non posse q̄drari. Si querat̃ vn̄ ꝓueniat ille timor opinātī. dico ꝙ vel ex ꝓbabilibus q̄ q̄s habet ad oppositū vł ex ineuidētia medij q̄ꝺ habet ad oppositū. Et istud secūdū magis videt̃ dicendū. Ad secundā nego antecedēs ꝛ dico ꝙ habentes scientiā vel fidē de aliqua ɔclusione. lꝫ vtant̃ rōnib⁹ ꝓbabilib⁹. nō tn̄ vtuntur actib⁹ formidolosis qui soli ꝓp̄ıe dicūtur act⁹ opinatiui vt de opinione hic loquimur. q̄ꝛ tales ꝓbatiōes nullū in eis causant assensum. sicut si aliq̄s de aliquo ꝑ se noto inducerit ꝓbabilia argumēta: nullū in eo causarent assensum. ꝊꝊ Si querat̃ quare ergo ph̄s inducit cū talib⁹ demonstrationib⁹ tales ꝓbabiles rōnes ꝛc. pōt dici sicut supra de auctoritatib⁹ ꝛc. Ad tertiaꝫ nego

ꝯsequētiā: ꝙtum eñ ad pmū ꝯñs patz
instantia in suspitiōe de qua nō eñ du-
biū quin semꝑ annexā habeat formidi
nē: ⁊ tñ nō augetᷓ formido aucta suspi-
tione: qꝛ quāto quis vehemētius suspi
catur: minus dubitat. Similiter instan
tia est de ꝯtinētia: q̄ annexā habet diffi
cultatē: ⁊ tñ cū augetᷓ nō augetᷓ difficul
tas. Si dicatᷓ tñ ꝙ possent mltipliciter
augeri rōnes ꝓbabiles: ꝙ totaliter tol
leretᷓ formido: ⁊ sic esset opinio sine for
midine. Dico ꝙ si totaliter tolleretᷓ for
mido: etiā tolleretᷓ opinio: qꝛ ꝙuis opi
nio possit magis ⁊ minus esse cū formi-
dine. nō tñ pōt esse sine formidīe sicut
suo moō videri pōt in suspitione ⁊ cōti
nentia. Dico igitᷓ ꝙ si rationes probabi
les mētales sint tales quibus assentiatᷓ
cū formidine: tūc quantūcūqꝫ multipli
centᷓ nunꝙ tolleretᷓ formido de ꝯclusio
ne cū quelibet secū ꝓpriā ferat formidi
nez. Si aūt sint tales qbus assentiatᷓ si
ne formidine tūc ꝯcedo ꝙ tollēt formi-
dinē: ⁊ silr̄ opinionē ⁊ generabunt fidē

Quantū vero ad scōm ꝯñs ptz instā-
tia de ꝯtinentia sicut pus dictū est. Si
militer fides ⁊ spes habent annexā ca-
rentiā visionis ⁊ fruitiōis nec tñ quā-
to quis magis vult credere vel sperare
magis vult carere illis ⁊c̄. Ad quartā
pōt dici ꝙ hic phus accipit opinionē ꝓ
p̄sumpsione iuxta acceptionē Augusti
ni supradictā qd̄ innuitᷓ ꝑ illud qd̄ ibidē
precedit. Quidā eñ opinantiū nō du
bitāt sed estimāt scire. Uel accipit opi-
nionē cōmuniter ꝓ adhesione ꝯdistin-
cta cōtra scientiā: et sic est cōmunis ad
opinionē ⁊ ad fidem ꝓprie dictas. ⁊ hoc
sufficit ad intētionē suā. Et hec de ter-
tio artitulo q̄stiōis. RR Tunc ad
rationes pncipales questionis ad pmā
negandū est añs. sicut patet ex pmo ar
ticulo. Et ad ꝓbationē negatᷓ ꝯña: ⁊ di
co pmo ꝙ loquēdo de virtute sermōis
noticia euidens non est in infinitū certi
or opinione: qꝛ nulla opinio est certitu-
do siue certa cognitio ꝓprie loquēdo.

Secūdo dico ꝙ loquēdo improprie
de certitudine scilicet apparētia de sic
esse: adhuc notitia euidēs nō est in infi
nitum apparentior opinione: qꝛ euidē-
tia non est infinita apparentia. Tertio
dico ad ꝓbationē illius ꝙ ꝙtumcunqꝫ
augerentur rationes ꝓbabiles in appa
rentia loquēdo de rationibus probabi-
libus que habent annexā formidinem
et que habent generare opinionez. ille
nunꝙ possent generare certitudinem.
id est apparentiā equalē apparētie no-
ticie euidētis. qꝛ vbi est formido. ibi nō
est equalis apparētia noticie euidētis.

Quarto dico ꝙ tamē ex his non se-
quitur. ꝙ apparentia euidētie excedat
in infinitū apparentiaz opinionis. ⁊ sic
esset infinita ⁊c̄. Verbigratia. Licet per
fectio asini quātūcūqꝫ replicata nunꝙ
redderet perfectionē hōis nec ei equa-
retur. tamē homo non excedit infinite
asinum in perfectione: qꝛ aliter esset in
finite perfectiōis: sed de hoc alibi vidē
dum ⁊c̄. Ad secundam ptz quid dicē
dum est de antecedēte ex scd̄o articulo
secūde conclusionis: vbi de hoc visum
est satis. Auctoritas aūt Augustini ibi
adducta facit ꝓ dictis in tertio articu-
lo ⁊c̄. Ad tertiā primo dico ꝙ quicqd
sit de antecedente loquēdo simpliciter
et absolute. tamē ꝯsequentia non valet
quia de hoc aliqua habetᷓ euidētia: vel
haberi potest absqꝫ hoc ꝙ de illo habe-
atur scientia proprie dicta sicut potest
apparere ex primo articulo. Secun-
do dico ꝙ absolute et simpliciter possi-
bile est viatorem de multis veritatibus
theologicis habere scientiā proprie: li-
cet non de omnibus ⁊ de paucis cōmu
niter habetur. Tertio dico ad proba
tionem antecedētis. ꝙ ibi presupponi-
tur falsum scz ꝙ omnes veritates theo
logice sint de deo: sicut patet ex secun-
do articulo. sed tamē omēs denominā
tur a deo sm ethymologiam nominis.
quia plures sunt de deo: ⁊ quia omnes
considerātur sm attributionem ad de
um vt patuit. Quarto dico ꝙ de veri
tatibus de deo pōt haberi scientia ꝓpe
dicta ꝙuis deus nō habeat causaz nec
phus diffiniēs scire capit ibi cām ꝓpe
ꝓ causa incōplexa reali: sz large ꝓ omi
illo cui ꝯpetit aliqd demonstrare. ⁊ sic

ratio nõ ꝓcedit ꝛc̃. Ad q̃rtã rõem fa
ctã post oppositũ q̃stionis.negat̃ ꝯñа. ⁊
ad probationez negatur antecedẽs.q̃
supponit ꝙ theologia sit scientia ꝓprie
dicta.quod est falsum.vt patet ex arti=
culo tertio. Et hec de prima questio
ne et nihil plus circa prologum.

Sequitur distinctio prima

A

Circa primam di=
stinctionem primi libri
In qua magister agit d̃
fruitione dei. Quero
vtrũ nobis sit euidẽter notũ solũ deuz
esse fruitiõis obiectũ. Arguit̃ p̃mo ꝙ
nõ:q̃ fruitio dei non est possibilis crea
ture rõnali.igit̃ questio falsa.ꝯsequen=
tia est nota et antecedens probatur.q̃
in tali fruitione obiectum est impropor
tionatum virtuti create:cuz sit infinitũ
et virtus sit finita.sed inter obiectuz: ⁊
potentiam perceptiuam debet esse ali=
qua proportio. Igitur. Unde secundo
de anima ꝯmento.14.dicitur ꝙ sensus
ꝯsistit in quadã ꝓportione: qua nõ exi
stente sensus nõ pot sentire.Igit̃ eadẽ
ratione potẽtia intellectiua: ⁊ volitiua
cũ non sit infinite potẽtior ꝛc̃. Secun=
do.sic solum deo non est fruendũ.Igit̃
questio falsa.cõsequẽtia nota.añcedẽs
probatur. q̃ virtutibus est fruẽdũ ſm
magistrum in p̃ma.dis.ca.5.vbi dicit ꝙ
virtutes propter se diligimus ꝛc̃. Ter
tio sic ad principale quesitum.nihil q̃d
apparet esse ꝯtra rationẽ naturalem est
nobis euidenter notũ. sed deũ esse sup
omnia diligendũ.et per ꝯsequens solo
deo esse fruendũ: apparet ꝯtra rationẽ
naturalẽ. ſm quã nihil est ab aliquo di
ligendũ plus q̃ se ip̃m.Unde homo est
maximus amicus sibi ip̃si.9.ethi.Igit̃.
ꝛc̃. ¶In oppositũ arguitur sic. Nobis ẽ
euidenter notũ solum deũ esse summũ
bonum.sed omnino videt̃ euidens sum
mũ bonuz esse summe diligendum ſm
ph̃m p̃mo ethicoꝝ.igitur ꝛc̃. Hic erũt
tres articuli. In p̃mo ati culo ponam
tres distinctiones. ex quib⁹ patebit qd
est fruitio.In secundo iuxta tria argu=
menta ante oppositũ: ⁊ ad respõdendũ
ad quesitum probabitur triplex cõclu=
sio. In tertio circa materiã questionis
mouebitur et soluet̃ triplex dubitatio.

B Quantũ ad primuz articulũ
quia vsus ⁊ fruitio sunt actus volunta
tis sit hec p̃ma distinctio. Quod aliq̃d
potest assumi in facultate voluntatis
dupliciter vel propt̃ se vel propter aliđ
Primo modo aliquid assumitur in fa=
cultatem voluntatis quãdo aliquid re
presentatum voluntati per intellectuz
etiaz si sine omni alio representaretur:
assumeret̃ in facultatẽ volũtatis. Alio
modo aliq̃d assumit̃ in facultatẽ volun
tatis qñ assumitur alio presentato. ita
ꝙ si aliud non p̃sentaretur voluntati il
lud sine alio nõ assumeretur in faculta
tẽ volũtat;. Prim⁹ act⁹ nõ est referẽs
vel saltem potest esse non in aliud refe
rens.quando scʒ volũtas elicit aliquez
actũ circa aliq̃d ꝙ eundez actũ eliceret
etiã posito ꝙ nihil aliud sibi ostẽderet̃
sicut si alicui clare ostenderet̃ deus.ille
appeteret eũ nullo alio sibi ostẽso Se
cũd⁹ actus est referẽs quãdo scʒ nõ eli
ceret̃ ille actus circa illud si nihil aliud
ostenderetur vel assumeret̃ in faculta=
tez volũtatis.Sicut si aliq̃s appetit po
tionem amaraz quam non appeteret si
non appeteret sanitatẽ. vel saltẽ si nõ
ostẽderet̃ sibi sanitas. Prim⁹ aũt mo
dus scʒ ꝙ aliquis actus sit nõ referens
potest esse dupl̃r.vel sic ꝙ obiectum ac
ceptetur a voluntare tanq̃ summe dili
gendum ab ea. et hoc est diligere aliq̃d
tanq̃ finem vltimũ: et talis actus apud
theologos proprie et stricte vocat̃ frui
tio. Unde augustinus libro p̃mo de do
ctrina.capitulo.18. Dicimus nos ea re
frui quam diligimus propter se.Et in=
fra. Si vero inheseris atq̃ permanse=
ris finem in ea ponens leticie tue.tunc
vere: et proprie dicendus es frui. Uel
aliter talis actus non referẽs fertur in
obiectum absolute sic ꝙ absolute acce
ptetur et assumatur in facultatem vo=
luntatis nec vt summũ nec vt nõ sum=
muz.non tamen referẽdo in aliud tanq̃
in finẽ.et talis actus improprie ⁊ large

posset dici fruitio. Unde hoc modo te-
net Adam: ꝙ alio a deo est fruendum.
capiendo scꝫ fruitionē vt dictum est ꝓ
amore absoluto: quo aliqd amatur pro
pter se sine hoc ꝙ amor ille in aliud re
fert̄ a magis amatum. et hoc probat ꝑ
magistrū dis. ꝓma. vbi auctoritate Am
brosij dicit. ꝙ virtutes ꝓpter se petēde
sunt et amande ⁊c. Secundus etiā mo
dus scꝫ ꝙ aliquis actus sit referens po
test esse dupliciter. Uno modo sic ꝙ ob
iectū acceptetur a voluntate ꝑcise pro
pter aliud. et nō ꝓpter se et talis ꝓprie
est vsus. ⁊ stricte. Alio mō sic ꝙ tale ob
iectuꝫ acceptet̄ ꝓpter se: ⁊ ꝓpter aliud
vt si aliquis diligit vinū ꝓpter se: quia
delectabile. ⁊ tamen si post ꝯsiderat bo
num sanguinem per ip̄m generari ⁊ in
de sanitatem conseruari. incipit dilige-
re illud tā propter se ꝙ̄ propter aliud.
Et talis actus large potest vocari vsus
Et satis ꝓprie omnis actus quo aliqd
diligit̄ propter aliud vocandꝰ est vsus.
Hoc aūt potest esse dupliciter. q2 quan
do aliquid diligitur ꝓpter aliud vel sic
ꝙ vtrūqꝫ actu diligitur. vel vnū actua-
liter diligit̄ propter aliud qd̄ habituali
ter est dilectū sicut multi fideles amāt
facere elemosinas: et multa opera pro-
ter deū. q̄uis de eo actu nō considerēt.

C Scd̄a distictio est: ꝙ fruitio ꝓ
prie ⁊ stricte dicta qua assumit̄ aliqd̄ in
facultateꝫ voluntatis propter se tanꝙ̄
summū bonum est duplex. quedam est
ordinata. alia inordinata. Fruitio ordi-
nata est quādo aliquid summe diligen
dum summe diligitur. Fruitio aūt inor
dinata est quādo aliqd summe ⁊ propt̄
se diligit: qd̄ minꝰ et ꝓpter aliud esset
diligendū. Sed fruitio ordinata est du
plex. Quedā est de bono presenti ⁊ iaꝫ
habito: q̄ quietat simpliciter voluntatē
qualis est fruitio patrie. Alia est de bo
no absente ⁊ non sic habito: que nō sim
pliciter quietat qualis est fruitio vie.

Tertia distinctio est ꝙ vsus capit̄ du
pliciter. Uno modo large et improprie
ꝓ illo quo vtimur aliquo tāꝙ̄ obiecto.
et sic omis actus voluntat; est vsus ſm
Augustinuꝫ. 10. de trinitate. ca. 11. Alio
modo stricte et proprie prout distingui
tur contra fruitionem proprie dictam.
⁊ sic vti est sumere aliquid in facultatē
volūtatis propter aliud. Et talis vsus
est duplex quidam ordinatus. quidam
inordinatus. Usus ordinatus est quan
do aliquid diligitur propter aliud quo
fruendum est. Et talis actus appropria
te aliquando dicitur vsus. et sic diffinit
Augustinꝰ. 10. de trinita. ca. 11. vtimur
eis que ad aliud referimus quo fruen-
duꝫ est. Et sic distinguitur vti cōtra ab
uti. Usus aūt inordinatus est. quando
aliquid quo fruēduꝫ est diligitur ꝓpter
aliud. ⁊ talis actus quēdoqꝫ appropria
te dicitur abusus. ⁊ sic dicit Augustinꝰ
primo de doctrina christiana. c. 1. Usus
illicitus abusus potius: vel abusio no-
minandus est. Sed ista acceptio est ni-
mis stricta. Ideo ⁊c.

D Ex predi
ctis sequunt̄ aliqua. Primo patet qd
est fruitio proprie et ſm qd̄ de ea hic lo
quimur. Est enim fruitio actus volun-
tatis quo aliquid assumitur in faculta-
tatē voluntatis propter se ⁊ tanꝙ̄ sum
me diligendum. Secundo patet quid
est vsus proprie et secūdū quod de vsu
hic loquimur. Est enim actus volunta-
tis quo aliquid assumitur in facultateꝫ
voluntatis nō propter se finaliter. sed
propter aliud. Unde nō capit̄ hic vsus
prout cuiuslibet potentie operatio dici
tur eius vsus qualitter dicit̄ cuiꝰ vsus
bonus ipsum quoqꝫ bonum. Nec loqui
mur d̄ vsu quo dicimur vti potētijs ad
eliciendum actus suos. nec de vsu quo
dicimur vti habitibus cū volumus. nec
de vsu quo dicimur vti ipso actu: cū vo
lumus. sed de vsu quo dicimur vti ali-
quo tanꝙ̄ obiecto. nec tamen omnis ta
lis actus in proposito vocatur vsus. pa
tet ex dictis ⁊c. Tertio patet ex predi
ctis ꝙ aliquis est actus voluntatis me
dius. qui nec est ꝓprie fruitio nec vsus
scꝫ quo aliquid amatur. nec est tn̄ finis
simplicit̄ vltimus. nec tn̄ in aliud actu-
aliter refertur. Et si dicatur. si qd ama
tur ⁊ non propter aliud. igitur propter
se. sed omne tale amatur tanꝙ̄ finis vl
timus. Dico ꝙ aliquid dicitur amari

propter se quia scз si nihil aliud ostēderetur voluntati adhuc amaret. et tamē stat ꝙ tale non ametur tanq̄ finis vltimus nec propter aliud saltem positiue et actualiter. quia tunc tantuз amatur aliquid tanq̄ finis vltimus quando acceptatur tantum tanq̄ sup omnia amādum. sed isto modo non omne amatuз propter se est amatum tanq̄ finis vltimus. quia aliquis apprehendēs virtutem: et non cogitans de felicitate. appetit virtutē nō ꝓpter felicitatē: nō tñ appetit virtutē tanq̄ super omnia diligēdam. Et si petatur vtrum talis actus semper sit malus cuз per ipsum diligatur aliquid quod est ad fineз. et non tamen propter fineз. Dico ꝙ actus respectu alicuius ordinati ad finē potest nō esse malus. q̄uis nō diligatur propter finem. vel non referat positiue et actualiter ad finem. ⁊ hoc maxime si non apprehendatur finis. Et si dicatur ꝙ omnis defectus circumstātie requisite ad actum bonū facit actuз malum. sed circumstantia finis est requisita ad actuз moraliter bonum. Igitur quandocūq; talis deficit actus: est moraliter malus sed hic deficit. Igit̄ ⁊c. Dico ꝙ non omnis defect⁹ circumstantie requisite ad actum bonuз facit actum esse malū vel peccatuз. Tunc eñ ignorantia nūq̄ excusaret qđ est contra sanctoꝝ doctrinā. sз qñ deficit aliqua circūstantia ad quā eliciens actū pro tunc obligat̄ tūc est actus malus. si aūt tūc nō obligat̄ ad illā circūstantiā tūc nō est mal⁹. Sic aūt nō est in proposito. qꝛ iste in tali casu nō ē obligatus ad volendū istud ꝓpter finē si tñ talis eliceret actū circa hoc prestituēdo illud tāq̄ fineз sibi respectu oīm alioꝝ peccaret. Quarto patet ex predictis ꝙ aliquis est actus voluntatis q simul est fruitio et vsus. s. quo diligitur finis. et ea que sunt ad fineз ꝓpter ipm. Et istud probat Ockam. qꝛ sicut intellectus se habet ad principia et cōclusiones ita voluntas se habet ad finē et ad ea que sunt ad finē. Sed intellectus licet possit intelligere ꝯclusionem distincto actu ab actu intelligendi principia potest tñ vnico actu cognoscere vtrūq;. Igit̄ sic erit de voluntate. Maioꝛ satis patet. sed minoꝛ probatur. quia nō min⁹ repugnat intellectui intelligere vnū discursum vel vnā cōsequentiaз q̄ vnā propositioneз vnico actu. sed secundū potest. ⁊c. Confirmatur. qꝛ ꝺm communiter loquentes intellectus in patria vnico actu intelligit verbum: et res in verbo. et similiter ꝺm sic loquentes voluntas vnico actu diligit deuз: ⁊ creaturas. Igitur hoc non est negandū ab istis in via ex quo non apparet euidens ratio in ꝯtrarium. nec experientia. nec auctoritas scripture. Igit̄ hoc erit probabile ⁊c. E Sed ꝯtra istud vltimum correlariū arguitur primo. ꝙ finis: et illud quod est ad finē. non possunt diligi vno actu. quia p̄mo posterioꝝ. propter quod vnūquoq; tale: et illud mag̃. Sз illud quod est ad finē diligitur propter finem. igitur finis magis diligitur q̄ ordinatum ad finē. sed ideз actus nō p̄ōt esse maioꝛ et minoꝛ dilectio. Igitur ⁊c. Confirmat̄ quia si eodē actu diligeret̄ vtrūq;. ergo eque intensoꝛ ⁊ eque perfecto actu aliquis diligeret deū: ⁊ creaturam meritorie. ⁊ per cōsequens nō magis diligeret deū q̄ creaturam. ⁊ sic de⁹ non esset summe et super omnia diligēdus: quod est absurduз. Secundo sic etiā sequeret̄ ꝙ aliqs actus vtendi aliquo actu fruēdi esset ꝑfectioꝛ. ꝯsequēs falsum. quia non est aliquis actus volūtatis perfectioꝛ fruitione dei. consequētia patз. qꝛ quādo aliquo actu respiciūtur plura obiecta ab aliqua potentia. ⁊ eque ꝑfecte. ille actus est ꝑfectioꝛ q̄ alius quo respiciunt̄ paucioꝛa. sed isto posito actus fruendi esset tantū respectu finis. actus vero vtēdi esset et respectu finis et respectu illius qđ est ad finē. et eque perfecte respectu finis sicut act⁹ fruendi: qꝛ ꝑ hoc ꝙ aliqs diligit aliquā creaturā ꝓpter deū nō min⁹ diligit deū ergo actus vtēdi creatura erit ꝑfectioꝛ actu fruēdi deo. Tertio voluntas nō potest simul et semel habere duos act⁹ perfectos vni⁹ et eiusdē obiecti. sed posito actu meritorio in volūtate quo ali:

quis diligit deū propter se. pōt offerri volūtati aliquid diligibile propter deū qđ potest tūc volūtas diligere ꝑpter deum. et nō oportet ꝙ voluntas dimittat actū primū. igit̃ iste act⁹ ꝑcise terminabitur ad creaturā. Aliter eñ respectu dei essent simul ꝛ semel duo actus in voluntate. Igit̃ ꝛc. Quarto sicut aliqs pōt diligere aliqd ꝑpter aliud dilectū ita pōt aliqd detestari ꝑpter aliud dilectū. Igit̃ si actus diligēdi aliqd ꝑpter aliud ē vn⁹ act⁹ nūero habēs vtrūqȝ ꝓ obiecto. pari rōne act⁹ detestādi aliqd ꝑpter amorē alicui⁹ erit vnus act⁹ hñs vtrūqȝ ꝓ obiecto. sȝ hoc est impossibile qꝛ tūc idē act⁹ esset amor ꝛ odiū velle ꝛ nolle. ꝛc.

¶ Pro solutiōe ṗdictorū ꝛ maxime ṗme rōis. Et ꝓ intellectu dictoꝝ ṗmitto istā distinctionē. Qđ aliquē vnā rē plus diligere ꝙ aliā pōt q̄druplicit̃ intelligi. Uno mō: qꝛ maiori actu dilectiōis diligit vnā ꝙ aliā. ꝛ ista maioritas pōt esse vl' attēdi vel penes gradualē intētionē. vl' penes essentialē ꝑfectionē. id est. dilectio potest dici maior. vel qꝛ gradualiter intesior. vl' quia essentialiter ꝑfectior. Secundo mō. qꝛ vult vni mai⁹ bonū ꝙ alteri. Tertio mō qꝛ firmius: et naturalius inest sibi dilectio vni⁹ ꝙ alterius. Quarto modo. qꝛ si deberet alteri⁹ amorē ex electiōe dimittere. eligerꝫ poti⁹ dimittere amorē vnius ꝙ alteri⁹ ꝛ illā diceret̃ mag' diligere cuius amorē magis eligeret ꝯseruare. Et ꝯm hoc pono aliquas ꝓpositiones Prima est ꝙ de⁹ nō est ab homīe magis diligēd⁹ ꝙ creatura ṗmo mō. exponēdo mag' diligere. id est. maiori dilectiōe. Verbigratia. Dico ꝓbabiliter ꝙ sortes nō tenet̃ diligere deū maiori dilectiōe ꝙ seipm vl' aliā creaturā. siue hoc intelligit̃ de maioritate gradualis intētiōis siue essential' ꝑfectiōis. Patꝫ ex dictis. qꝛ eodē actu pōt Sortes diligere meritorie deū et creaturā. Itē ptꝫ qꝛ Sortes pōt ita remisse diligere deū sicut vult. dūmō sibi velit summū bonū ꝛ summū honorē. et ꝙ tali actu diligat ipsū ꝛ ꝑpter se nō ꝑpter aliđ tanꝙ propter finem. similiter Sortes potest licite diligere creaturā ita intēse sicut vult. dūmō nō velit sibi summū honorem. et nō diligat ipam ꝑpter se tanꝙ vltimū finē. Nā ꝓceptū diuinū de dilectione dei et creature nō determinat ad certū gradum intensionis. vel etiā perfectionis actus. ꝛc. Secunda propositio est ꝙ deus est ab homine mag' diligēdus ꝙ aliqua creatura secūdo modo exponēdo magis diligere. id est. ad maius bonum. patet clare. et sic preceptum diuinū de excessu dilectionis habende ad deum supra dilectionē habēdam ad creaturā. intelligit̃ nō de maioritate act⁹ volēdi seu nolēdi: sȝ de maioritate boni voliti. Tertia propositio est ꝙ deus nō est ab homine magis diligendus ꝙ creatura. tertio modo exponendo magis diligere. id est firmius et naturali⁹ adherere. patet. quia quilibet homo firmi⁹ et naturalius diligit se ꝙ aliquid aliud. Unde nono ethicorū dicitur. ꝙ homo est maximus amic⁹ sibiipsi. ꝛ ꝙ amicabilia que sūt ad alterum presupponūt amicabilia que sunt ad seipsum. Quarta propositio est ꝙ deus est ab homine magis diligendus ꝙ aliqua creatura quarto mō exponēdo magis diligere. Patet. qꝛ nullo modo deberet creatura dimittere dilectionē dei pro dilectiōe alterius rei. Et sic patet quib⁹ modis deus est summe diligend⁹ et quibus nō. Nullo aūt predictorū modorū deus plus diligit vnā rē ꝙ aliā. sed oēs equaliter. nisi solū secūdo modo. quolibet etiā predictorum modorū potest licite rationalis creatura plus diligere seipam ꝙ aliquā aliā nisi solum secūdo modo. Aliqua eniꝫ ratiōalis creatura tenet̃ plus diligere. id est velle maius bonum humanitati christi vel beate virgini ꝙ sibiipsi. sed de hoc alias

¶ Ex predictꝭ dico ad primam rationem. quod licet idem actus nō possit esse maior ꝛ minor: intēsior et remissior. tamen eodem actu potest aliqd mag' diligi. aliđ min⁹. sic de⁹ eodē actu mag' diligit seipm ꝙ creaturā. Ad sensū dictū. Ad ꝯfirmationem pꝫ ex ṗdictis ꝙ nō valet ista ꝯsequētia

eque itenso actu diligit deus et creatura. ergo eque intense. quia diligere eque intense plus connotat etc. Ad secundam dico quod non est inconveniens aliquem actum utendi alicuo actu fruendi esse perfectiorem. quando scilicet actus ille utendi est etiam actus fruendi alio obiecto. Unde non videtur quod actus quo creatura diligitur precise propter deum sit imperfectior quam actus quo diligitur precise deus. et hoc si sit actus eque intensus. quod non semper contingit. Unde dicit iste doctor quem insequor pro maiori parte in hac materia. quod fruitio beatifica in patria erit passive a solo deo. et respectu solius dei erit perfectior quam quecunque que potest esse simul respectu dei et respectu creature. Illa autem illa que simul potest esse respectu dei et respectu creature potest elici a voluntate creata alia autem non. Quod autem actus fruitionis qui est beatificus sit non active a voluntate sed a solo deo. persuadet sic iste doctor quia visio dei beatifica est a solo deo active. igitur et fruitio etc. Antecedens et similiter consequentiam probat sic. Quia quando aliqua duo sic se habent quod sunt supernaturalia. si imperfectius illorum propter sui perfectionem ponatur esse a solo deo creabile. et id quod est perfectius erit a solo deo creabile. sed habitus charitatis et lumen glorie. si ponantur sunt supernaturalia et imperfectiora quam actus supernaturales sibi correspondentes. et sunt a solo deo active secundum communiter loquentes. Igitur etc. Item aliter sequeretur quod voluntas beati simpliciter posset facere se non esse beatam. cum ipsa respectu cuiuslibet obiecti sit libera. et ipsa simpliciter possit cessare ab actu suo libero. Item damnatus non haberet se active respectu alicuius actus voluntatis. quia aliter posset se facere sine ullo actu et per consequens se posset facere sine tristicia et sine pena igitur nec beatus etc. Secundum istam viam precedende sunt iste propositiones. Prima propositio est. quod beatus clare videns divinam essentiam potest circa eam active elicere actum fruitionis. Patet quia voluntas non minus potens in patria quam in via. Secunda propositio est. quod talis actus fruitionis a beato active elicitus non erit beatificus. nec maxime quietativus. patet quia alius qui est a solo deo est perfectior et magis quietat. Si autem dicatur quod tunc haberet semper beatus duos actus fruendi deo. unum a solo deo et alium active a seipso. Ponitur tertia propositio: quod hoc consequens est probabile. Patet quia voluntas beati tenetur diligere deum omnibus modis quibus potest. Igitur si potest active se habere ad aliquam fruitionem eliciet eam si non impediatur. sed non impeditur per actum beatificum: quia cum illi actus distinguantur specie et non contrarientur unus non impediet alium. Igitur etc. Si vero aliquis vellet negare illud consequens: posset dicere quod ille actus non elicitur a voluntate propter hoc solum: quia deus non vult sibi coagere. Quarta propositio est quod nullo modo repugnat immo magis convenit nobilitati voluntatis et etiam rationi premii quod voluntas sit pure passiva respectu actus beatifici. Primum patet. quia quamvis agere in communi sit nobilius pati in communi: eo quod nobilissimum agens est nobilius nobilissimo passo. tamen aliquod pati aliquo agere est nobilius: et respectu eiusdem et respectu diversorum. Respectu eiusdem patet: quia nobilius est intellectum vel sensum recipere et pati intellectionem vel sensationem: quam lapidem agere illas cognitiones ut obiectum etc. Respectu diversorum patet: quia nobilius est recipere intellectionem quam producere unum calorem etc. Secundum patet: quia quamvis de ratione meriti sit quod sit active a merente. tamen de ratione premii est quod sit pure passive in premiato: et solum active a premiante. immo si esset active a premiato hoc non conveniret sibi ut premium. nec in hoc haberet rationem premii etc. Hec ergo via est probabilis. nec est demonstrative improbabilis: sicut nec est demonstrabilis. Verum est quod magis probabile videtur quod nulla res creata sit alicui potentie cognitio vel volitio. nisi sit ab ipsa active: sed de hoc pro nunc transeo: quia de hoc alias videbitur etc. Ad tertiam rationem dico: quod voluntas potest simul habere duos actus perfectos respectu eiusdem obiecti. maxi

me quādo illud est obiectum totale re-
spectu vni⁹ actus. ꝛ tantū partiale re-
spectu alteri⁹. sicut est in ꝓposito: quia
quādo diligitur finis precise ꝓpter se.
tūc finis est obiectū totale illius actus
quādo aūt diligitur illō qō est ad finē
ꝓpter finem. tunc finis est tm̄ obiectū
partiale. Ad quartā dico. ꝙ nō est in-
conueniens ꝙ idē actus numero respe
ctu vni⁹ sit actus detestandi: ꝛ respectu
alterius sit act⁹ amādi. s. q̄n vnico actu
aliqd detestat̄ ꝓpter aliud amatū. Si
aūt dicatur ꝙ ista sunt opposita. ꝛ ꝑ cō-
sequens nō possunt eidē couenire. Di-
cendū est ꝙ ista sunt opposita: sic ꝙ nō
possunt ꝓ eodē supponere: seu eidē cō-
uenire respectu eiusdē: sed bene respe-
ctu diuersoꝝ. sicut est de naturali ꝛ libe
ro. ꝯtingenti ꝛ necessario. ꝙ nō possunt
cōpetere eidē respectu eiusdē. tn̄ bene
respectu diuersoꝝ. sicut volūtas diuia
vel pater in diuinis est ꝑncipiū ꝓduce
di spiritūsanctū naturaliter ꝛ necessa-
rio. ꝛ tn̄ est ꝑncipiū ꝓducendi creaturā
ꝯtingenter ꝛ libere. Simili idē actus
diuine voluntatis est dilectio dei ꝛ est
odiū peccati. sic igit̄ nō est incōueniēs
eundē actū voluntatis numero sortiri
diuersas denoīationes ꝓpter diuersita
tem obiectoꝝ. vt ꝙ voluntas eodē actu
dicat̄ velle vnū obiectū ꝛ nolle aliud. di
ligere vnū obiectū ꝛ odire aliud. quis
ista opponantur respectu eiusdē obiecti.
Et sic patet ad istas ratiōes. Et hec de
ṗmo articulo. Quantū ad secū
dū articulū iuxta materiā triū argumē
toꝝ. Et respondendo ad quesitū ponā
tres ꝯclusiōes. In ṗma videbit̄ vtrum
fruitio dei sit possibil' creature rōnali.
In secunda vtrū sit ꝯcedendū ꝙ nul-
lo alio a deo est fruēdū. In tertia vtꝝ
sit nobis euidenter notū solo deo esse
fruendū. Prima cōclusio. Sic fruitio
dei est possibilis viatorib⁹ sic est eis pos
sibilis ex puris naturalibus. Secūda
ꝯclusio. sicut quolibet alio a deo est vte
dū. sic nullo alio est fruendū. Tertia
cōclusio. sicut solo deo esse fruendū est
veraciter ꝯfitendū. sic nō est nobis eui
denter notū. Prima cōclusio ꝓbatur
ꝛ ṗmo ṗma pars q: in hoc oēs catho-
lici ꝯsentiūt. ꝛ sil' ad hāc rōnalis crea-
tura finaliter ordinat̄ ꝛ naturalit̄ incli-
nat̄. igitur est sibi possibilis. Secūda
pars ꝓbat̄ rōnib⁹ Holkot. Primo q:
oīne qō intellect⁹ human⁹ ex suis natu
ralib⁹ pōt credere esse summū bonū et
summe diligendū pōt volūtas huma-
na ex suis naturalib⁹ summe ꝛ sup oīa
diligere. q: irrationale videt̄ ꝙ homo
dictet aliqd ab eo esse summe diligen-
dū. ꝛ tn̄ ꝙ nō possit illud summe dilige
re. cū nihil magis sit in ptāte ipsi⁹ volū
tatis ꝙ̄ ipa volūtas. 3. libero arbitrio. c.
3. Sed intellect⁹ human⁹ ex suis natu-
ralib⁹ pōt credere deū esse summū bo-
nū ꝛc. istā possibile est ꝙ aliqs sic assen
tiat ꝓpter auctoritatē alicui⁹ dicētis. vl'
etiā ꝓpter aliquā rōnē. s. q: de⁹ est pri
ma causa oīum ꝛc. Nec oportet ad hoc
credendū ꝙ de⁹ aliquē supnaturalem
habitū infundat. igit nec ad diligendū
Secūdo hō pōt ꝑ sola naturalia dili-
gere deū plus ꝙ̄ istā rē demōstrato pla-
tone. ꝛ plus ꝙ̄ istā rē demonstrato sorte
ꝛ sic de singulis. ergo sup oīa. ꝯsequen
tia tenet. antecedēs ꝓbat̄. q: intellect⁹
pōt dictare ꝙ de⁹ est melior ꝙ̄ sortes.
ꝛ ꝙ̄ plato. ꝛ sic de alijs. ꝛ ꝙ magis tene
tur diligere illud qō est maius bonum
igitur cū voluntas sit libera sequit̄ ꝛc.
Tertio homo pōt ex puris naturali-
bus velle deū esse deū. ꝛ nihil aliud a
deo esse deum. sed talis deo vult maxi
mū bonū ꝛ nulli alteri vult tantū bonū
ergo plus diligit deū ꝛc. Quarto ho-
mo errans pōt diligere creaturā super
oīa. ꝛ frui creatura ex puris naturalib⁹
ergo pari ratiōe pōt frui deo sine habi
tu supnaturalit̄ infuso. ꝛ sic ptz ꝯclusio
k Sed ꝯtra istā cōclusionē arguit̄.
Et ṗmo cōtra ṗmā partē. q: nulla dile
ctio infinite ꝑfectionis est creature ra-
tionali possibilis. s3 fruitio dei ē hmōi.
igit̄. Maior patz. q: cratura rationalis
est finite ꝑfectionis ꝛ finite capacitatis
Minor ꝓbat̄. q: obiecti ꝑfectionis est
perfectior dilectio. ꝛ per ꝯsequens infi-
niti obiecti dilectio erit infinite ꝑfectio
nis. Aliter cum cuiuslibet finiti ad fini

Fruitio dei est possibilis viatoribus
ex puris naturalibus absque caritate
infusa

tũ sit ꝓportio.eēt dare aliquã dilectio
nē creature q̃ nõ esset dilectio dei. ⁊ tñ
esset equalis vel maioris ꝑfectionis q̃
dilectio dei obiecti infiniti. qḋ videtur
oĩno impossibile ⁊c̃. Scḋo ↄtra scḋaȝ
partē.q: si ⁊c̃.sequit̃ ꝙ creatura rõna=
lis posset recte agere sine grã. ↄsequēs
est falsum ⁊ cõtra glosaȝ Augustini su
per illo Ro.11.nõ est volentis neq; cur
rētis ⁊c̃.vbi dr̃.⁊ est verbũ Aug. in lib.
de ꝑfectione iusticie/ꝙ volũtas nr̃a nil/
boni agit nisi diuinit⁹ adiuuet̃.Conse=
quentia ꝓbat̃.q: si volũtas posset frui
deo sine gratia.possȝ ⁊ recte agere sine
gratia.Nam sicut dicit Ans̃.mono.68.
Nihil aperti⁹ q̃ creaturã rationalē ad
hoc esse factã vt summã essentiã amet
suꝑ oĩa bona:sicut ipsa est summũ bo=
nũ.sed cõstat rationalē creaturã nõ eē
factã nisi ad opationē bonã ⁊ rectã ⁊c̃.
Tertio q: si ⁊c̃.Cũ diligere deuȝ suꝑ
oĩa sit maximũ mandatuȝ.Matth.22.
sequit̃ ꝙ essȝ possibile ex puris natura
libus obseruare oĩa mandata ⁊ sic fru=
stra daret̃ gratia. Cõfirmat̃.q: sequit̃
ꝙ homo ex puris naturalib⁹ posset vi=
tare om̃e pctm̃.Nã sicut qs posset dili=
gere deũ super oĩa.sic naturaliter pos=
set cõformare se diuinis p̃ceptis ꝑ oĩa
sed sic faciēdo vitaret om̃e pctm̃.q: cũ
tali cõformitate non stat peccatum ⁊c̃.
Quarto q: si ⁊c̃. sequit̃ ꝙ magis di=
ligens deũ minus diligeret̃ a deo. cõse
quens falsum.⁊ cõtra illud Prouer.8.
Ego diligētes me diligo.cõsequētia ꝓ
batur.q: capio aliquē qui sibi ex puris
naturalib⁹ acquisiuit habitũ intensum
diligendi deũ.⁊ capio aliũ.in gratia nõ
habentē habitũ talē.tunc prim⁹ põt in
tensius diligere deum in hac hora q̃ se
cũdus.ponat̃ ita esse.ergo scḋs min⁹ di
ligit̃ ⁊ tñ pl⁹ diligit̃ q: hȝ gratiã.Cõfir=
matur q: si prim⁹ decederet dãnaret̃.⁊
secundus saluaret̃. ergo secundus pl⁹
diligitur ⁊c̃. /Ad primã rationeȝ/
nego minorē.⁊ ad ꝓbationē qñ dicitur
obiecti ꝑfectioris est dilectio ꝑfectior.
cõcedo ceteris paribus.sed nego cõse=
quentiaȝ igitur infiniti obiecti est dile=
ctio infinite perfectiõis.Nec ꝓpter hoc

sequitur ꝙ sit aliqua dilectio que non
sit dilectio dei.que sit equalis vel ma=
ioris perfectionis q̃ dilectio obiecti in
finiti.Non oportet em̃ ꝙ cuiuslibet fi=
niti ad quodlibet finituȝ. sit isto modo
ꝓportio.ꝙ vnũ aliquotiens replicatuȝ
possit reddere ꝑfectionē alteri⁹ seu eã
attingere vel excedere sicut alibi vidē=
dum est.Si aũt dicat̃ ꝙ in infinitũ per
fectius est diligere deum q̃ lapidē.seu
aliud creatũ.ergo diligere deũ est infi=
nite perfectiõis.Uno modo põt dici ne
gando antecedēs. sicut tactũ fuit in fi=
ne p̃cedentis questionis.in solutiõe p̃=
me rõnis ante oppositum. Alio modo
dicũt aliqui negando illã cõsequentiã.
Uñ dicunt ꝙ est instãtia qñ fit cõpara=
tio inter distincta ſm spēm.sicut nõ se=
quitur in infinituȝ.Sortes est ꝑfectior
asino.ergo Sortes est infinite ꝑfectio=
nis.Similit̃ nõ sequit̃ ꝙ corp⁹ in infi=
nitũ excedit lineã ⁊ linea punctũ.ponē
do ꝙ talia sint res quedã.ergo corpus
est infinitũ.vl̃ linea est infinita. Quod
antecedēs sit verũ ꝓbat̃ q: corp⁹ exce
dit suꝑficiē.⁊ linea punctũ plusq̃ in du
plo plusq̃ in triplo. ⁊ sic in infinitum.
Et sic possȝ argui de Sorte ⁊ de asino
Similit̃ datur instãtia sic. Non sequit̃
a.in infinitũ mouetur veloci⁹ q̃.b.ergo
a.mouet̃ in infinitũ velociter. Ponatur
ꝙ.b.sit vnũ mobile motũ difformit̃.sic
tñ ꝙ nunq̃ moueat̃ ita velociter sicut
sol sed ꝑ vnã horam tardius ⁊ tardius
moueat̃.⁊ sit a.sol.tunc hec est vera. in
infinitũ mouet̃ veloci⁹ a.q̃.b.q:.b. mo
uetur in infinitũ tardius q̃.a. q: plus=
q̃ in duplo plusq̃ in triplo tardius.et
sic in infinitũ.Nã de.a.ꝙ nõ tunc opor
tet concedere ꝙ in certa ꝓportione. b.
mouet̃ tardius q̃.a.sit ergo in quadru
plo.Cõtra.quia in aliqua ꝑte hore mo
uetur.b.tardius q̃ in quadruplo.ergo
nõ p̃cise in quadruplo mouet̃.b.tardi⁹
q̃.a.Itē aliter ꝓbat̃ sic in p̃ma ꝑte ꝓ=
portionabili huius hore.b.moueat̃ tar
dius q̃.a.⁊ in secunda tardi⁹ q; in pri=
ma.⁊ in tertia tardius ⁊c̃. Et sic nulla
tarditas fuit maxima q̃.b.mouebatur
Igitur in infinitũ: mouebatur tardius

q̃.a.ꝛ tamē nō est veruȝ ꝙ.b.mouebat
infinita tarditate.nec a infinita veloci-
tate.sic pōt dici in ꝓposito ꝛc. Sed de
hac materia videndū est in materia de
perfectione specierū. M Ad secū
dam rōneȝ respōdendo ꝓ ea ꝛ sequēti
bus pono q̃ttuoꝛ ꝓpositiones. Pria
est ꝙ nullus homo pōt stāte lege ꝑ pu-
ra naturalia implere p̃ceptū de dilecti
one dei sup oia. Ptȝ. qꝛ lex q̃ est iubet
ꝙ actus cadēs sub p̃cepto fiat in grā.q̃
est habitꝰ supnaturalis. ergo lȝ existēs
extra grām ꝑ sola naturalia possit dili
gere deū sup oia.nō tñ implet p̃ceptuȝ
ad intētionem p̃cipiētis nisi sit in grā.
Et hoc est ꝙ mlti doctores dicūt ꝙ ho
mo pōt implere p̃ceptū quantū ad sub
stantiā p̃cepti vel facti cadētis sub pre
cepto.nō tñ q̃tuȝ ad circūstātiā facti ꝛ
intentionē p̃cipientis.Et ad hoc est de
terminatio ecclie.de ↄ̄secratōe dist.4.
c.vlti.Qui dixerit ꝙ sine grā possumꝰ
mādata dei implere ꝑ liberū arbitriuȝ
anathema sit.Cū ↄ̄trariuȝ fuit heresis
plene ipsoꝝ pelagianoꝝ ꝛc. Scd̃a est
ꝙ nullꝰ hō pōt stante lege ꝑ pura natu
ralia recte agere meritorie. Et loquoꝛ
de merito vite eterne. Ptȝ ex p̃ma.ꝛ iō
si qs ꝑ pura naturalia elicer et actū di-
lectionis dei sup oia.nō eēt sic merito-
rius ꝛc. Tertia est ꝙ nullꝰ hō pōt stā
te lege ꝑ pura naturalia sine grā recte
agere simpl'r ꝛ absolute. ptȝ.quia nul-
lus simpliciter ꝛ absolute agit recte nisi
q̃ agit cōformit legi diuine.sȝ nullꝰ sic
agit nisi sit in grā fm legē statutā ꝛc.
Quarta est ꝙ aliqs pōt stāte lege ꝑ
pura naturalia sine gratia moralit re-
cte agere. Ptȝ.qꝛ ꝑ recte agere morali
ter nihil aliud intelligo nisi agere ↄ̄foꝛ
mit dictamini rōnis.quā phi morales
sicut Aristoles Tulliꝰ Seneca aut alij
sic vocassent rōnē rectā.sȝ ↄ̄stat ꝙ ali
quis existens extra grām pōt sic agere
Igit ꝛc. Et ꝑ ista ptȝ ad rōneȝ ꝛ appa
ret solutio ad multas auctoritates san
ctoꝝ q̃ in hac materia vident sibi inui-
cem repugnare. Ad tertiā patȝ ex di-
ctis qualiter hō ex puris naturalibus
possit obseruare dei mandata ꝛ qualit
nō. Ad ↄ̄firmationeȝ negat cōsequētia
loquēdo fm legē statutā ꝛc. Ad quar
tam ꝛ eiꝰ ↄ̄firmationē dico p̃mo ꝙ con
sequentia nō valet.nō em̄ sequit.deus
infundit ipsi.a.charitateȝ vel cōseruat.
vel auget ꝛ nō ipsi.b.ergo plus diligit
ꝛc. Similit nec sequit.deꝰ saluaret.a.
si nūc decederet in gratia ꝛ dānaret.b.
quia nō est nūc in gratia.ergo plus di-
ligit.a.q̃.b.Instantia ptȝ.si.b. sit p̃de-
stinatus existens nūc in mortali pecca-
to ꝛ.a.sit p̃scitus existens nūc in gratia
ꝛc. Secūdo dico ꝙ ↄ̄sequēs nō est im
possibile.Nam de facto verū est in exē
plo iam dicto similit p̃destinatꝰ q dor-
mit ꝛ actu non diligit deū plus diligit
a deo q̃ p̃scitus q̃tūcunq; diligat deū.
N Dico tertio ꝓ intellectu scriptu-
re.ꝙ ly diligere capit equoce in scrip-
tura.Uno modo ꝓ motu vel actu volū
tatis quo vult deo bonum.Alio modo
ꝓut idē significat ꝙ ꝑseuerāter viuere
fm dei mandata iuxta illud. Joh.14.
Qui habet mandata mea ꝛ seruat ea.
ille est qui diligit me ꝛc. Quarto dico
ꝙ qui scd̃o modo plus diligit plus dili
git.sed nō oportet primo mō.Naȝ xp̃s
plus dilexit petrū qui negauit eū q̃ iu-
dam qui etiam ipe erat in gratia.qꝛ ad
maius bonū.ꝛ sic ptȝ ad rationem. Et
de p̃ma cōclusione. Secūda cōclusio
ꝓbatur ꝛ p̃mo p̃ma pars.qꝛ quodlibet
aliud a deo ꝓpter deum ꝛ ꝓpter ip̄m fa
ctū est.Nam ipse est finis vltimꝰ ꝛ p̃ma
causa effectiua oīum alioꝝ.Igitur om̄i
alio a deo ꝓpter deū est vtendū. Scd̃a
pars ptȝ.qꝛ nihil aliud a deo est super
oia diligendū ꝛc. Tamē ad maiorē de-
clarationē eiꝰ ↄ̄clusiōis pono quattuoꝛ
ꝓpositiones. Prima est ꝙ licet quod-
libet ens siue deus siue creatura possit
esse obiectū actꝰ vtendi.tamē deus nō
est obiectū vsus ordiāti. Prima pars
patet.qꝛ quodlibet qd̄ voluntas pōt re
ferre ad aliud potest esse obiectuȝ actꝰ
vtendi.sed volūtas ex libertate sua po
test referre quodlibȝ ad aliud ꝛ quocū
q; sibi ostenso potest aliud magis dili-
gere.ꝛ per cōsequēs potest diligere ipȝ
ꝓpter aliud. Scd̃a ps patet. qꝛ deus

Questio secunda

est finis vltim⁹. sed tale nõ est ad aliud referibile. ¶ Scda ꝑpositio est ꝙ quodlibet aliud a deo põt esse obiectũ vsus ordinati. Patz. qꝛ qðlibet aliud a summe acceptato põt assumi ordiate in facultatem voluntatis ꝑpter summe acceptatũ. Nã qðlibet tale aut est bonuz aut malũ. si sit bonuz ꝑpter summe acceptatum põt ordinate amari si sit malum põt odiri ꝑpter ipm deum summe amatũ ⁊c. ¶ Tertia est ꝙ aliquid aliud a deo põt esse fruitionis obiectũ inordinate. Patet. quia aliqua creatura põt seipam diligere sup oĩa ⁊ tanꝙ finẽ vltimũ. ⁊ sic ex hoc patet rñsio ad formã questiõis ⁊c. ¶ Quarta est ꝙ nihil aliud a deo est aut esse põt saltẽ ſm legez statutã pro nũc ordinate fruitõis obiectũ Patet. qꝛ oĩs dilectio qua aliqd aliud a deo diligeret sup oĩa siue tanꝙ finis vltim⁹ essꝫ inordinata ⁊ culpabilis ſm legem statutã. Et dico ſm legem statutam. qꝛ nõ videt impossibile nec implicare ꝯtradictionẽ ꝙ deus possꝫ absolute obligare creaturã ad vtendũ deo et fruendũ seipsa. aut alio obiecto creato Et est hic aduertẽdũ ꝙ qñ dico ꝙ de⁹ nõ est obiectum vsus ordinati. nec creatura est obiectũ fruitionis ordinate nõ volo dicere qñ aliquo actu qui est vsus ordinate diligatur de⁹ ⁊ aliquo actu q est fruitio ordinate diligatur creatura Nã eodẽ actu vt supra dictũ est ordinate diligitur de⁹ ⁊ creatura ꝑpter deum ⁊ talis act⁹ est vsus ⁊ fruitio. ⁊ hꝫ vtrũꝗ ꝑ obiecto. sꝫ volo dicere ꝙ de⁹ nõ est obiectũ quo ordinate vtamur. nec creatura est obiectũ quo ordinate fruamur ⁊ sic patꝫ diuersus sensus tituli qõnis ⁊c. ¶ Sꝫ ꝯtra istã ꝯclusionẽ arguitur ⁊ pmo ꝯtra pmã partẽ. qꝛ odio dei nõ est vtenduz. igit non qðlibet a deo. ⁊c. Antecedẽs ꝓbat. qꝛ odiũ dei nõ est ordinate in deũ referibile. Nã segt. refertur. ergo est. sed nõ potest esse ab aliqua volũtate sine peccato. ergo nec potest referri in deũ ab aliqua voluntate sine peccato. quare ⁊c. ¶ Scdo nõ quolibet alio a deo potest voluntas abuti. ergo nec ordinate vti. ꝯsequẽtia tenet. qꝛ vsus ⁊ abusus habẽt fieri circa idez Antecedẽs patet. qꝛ ſm Aug. libro. 2. de libe. ar. Uirtutibus nemo male vtitur ceteris aũt bonis nõ solũ bene sed etiã male quisqꝫ vti potest. ¶ Tertio arguitur ꝯtra scdaz partẽ. omni illo est fruendũ qð põt satiare voluntatem. sed aliud a deo est hmõi. igit. maior videtur nota. Probatur minor. qꝛ qñ aliqui act⁹ alicuius potẽtie sic se habẽt ꝙ vn⁹ est simpliciter ꝑfectior si actus simplr imꝑfectior potest satiare illã potẽtiã. multomagis hoc potest actus perfectior. Sꝫ possibile est ꝙ aliquis act⁹ volũtatis respectu alicui⁹ creature sit perfectior ꝙ act⁹ voluntatis respectu dei. qꝛ cũ act⁹ respectu dei sit finitus ⁊ per ꝯsequens habeat certã ꝑportionẽ in ꝑfectione ad alios actus. possibile erit ꝙ fiat aliquis actus ꝑfectior respectu creature ⁊c. vel ꝙ tantũ multiplicetur respectu creature ꝙ equiualeat actui respectu dei ⁊c. ¶ Quarto. quia si deus est summe diligendus hoc non est nisi qꝛ summuz bonũ est summe diligendũ. sed ſm philosophũ. 3. thopi. sicut summum ad summũ ⁊ magis ad magis ⁊c. ⁊ per ꝯñs si summũ bonũ est summe diligenduz ⁊ magis bonũ erit magis diligendum. ⁊ sic angelus erit magis diligẽdus ab homine ꝙ ipsemet. quod est cõtra philosophũ. 9. ethi. ⁊ Augustinũ de doctrina christiana vbi ponit ordinem charitatis ⁊c. ¶ Ad istas rñdet. Ad primã rationẽ negat antecedẽs ad ꝓbationẽ dico ꝙ licet ista ꝯsequẽtia possꝫ negari odiũ refertur ⁊c. ergo est. vt patet satis tñ concesso ꝯsequente. dico ꝙ nõ sequitur odiuz dei non potest esse libere a volũtate aliqua sine peccato. ergo nõ põt referri in deum a voluntate aliqua sine peccato. Naz ab alia voluntate non odiente potest referri per actuz detestandi seu nolendi. in quo nõ solũ nõ peccaret sꝫ mereret ⁊c. ¶ Ad scdam dico ꝙ isti termini vti ⁊ frui accipiũtur equoce. Nã vno mõ dicimur vti vł frui aliquo tanꝙ potentia vel habitu: sicut dicimus artificẽ vti arte sua: ⁊ hoc modo etiã diceremus ꝙ fruitione fruẽdũ

est. s. deo. Alio mō dicimur vti vel frui aliquo tanq̄ obiecto. et sic capitur in ꝓposito: vt patuit. Si ergo pmo mō capiatur vti ⁊ proportionabiliter abuti. verū est qd̄ assumit. et sic intelligit Augusti. nō scđo mō. Ad tertiā dico pmo q̄ nihil aliud a deo potest satiare volūtatem obiectiue. hoc aūt solum fide creditur nec est euidens. Scđo dico q̄ nullus actus voluntatis respectu alterius a deo potest ipsam formaliter satiare: quia nullus alius actus excludit omnē anxietatem et tristitiā: q: quocūq; alio obiecto creato habito pōt voluntas aliquid aliud cū tristicia appetere. Tertio dico ad probationē q̄ actus fruitionis diuine essentie est pfectissimus act⁹ et ille solus est qetatiuus volūtatis create. Quarto dico q̄ licet iste actus sit finitus ⁊ finite perfectus. nō tamē poterit attingi ab aliquo alio actu sed aliis actibus. Unde argumentū soluꝫ habet locum qñ talia quoꝝ vnum est pfectius et imperfectius sūt eiusdē rōnis. Sed dicetur solū finite bene est creature rationali p fruitionē respectu dei. ꝫ. in infinitum contingit bene esse creature rationali per aliud a fruitiōe siue subducta fruitione. Igitur ita bene vel meli⁹ ꝯtingit esse rationali creature per aliud a fruitione sicut bene est ei per fruitionem. ꝯña videtur nota: ⁊ similiter pma pars antecedētis: sed scđa ꝓbatur: q: ostendatur voluntati aliqd̄ obiectū aliud a deo sub ratiōe boni ⁊ delectabilis tūc volūtas pōt illud eligere ⁊ in eo delectari quantū illud apparet sibi bonū et delectabile. Iterū ostendat sibi duplum diligibile sub ratione in duplo diligibilis et delectabilis. tunc poterit in duplo plus et diligere ⁊ delectari. et sic arguā de tertio. quarto. quinto. ⁊ deinceps. Igitur ⁊c. ¶ Ad hoc respōdet vnus negando ꝯñam primā. sed iudicio meo licet sit facile sic dicere. non est tñ facile intelligere. nā ipse videtur negare manifeste verū. sciꝫ illam ꝯsequētiam: ⁊ concedere falsum scꝫ ptem antecedētis secūdā. quare ⁊c. Ideo cōcessa ꝯña nego illā partē scđam añtis: ⁊ ad ꝓbationē dico. Primo q̄ esset deuenire aliqñ in tali ꝓcessu ad aliqd̄ obiectū qd̄ nō amabit a volūtate nec delectabit eā. Et hoc est ꝓbabile ꝓpter limitationē capacitatis voluntatis. Nam quando dilectio ⁊ delectatio volūtatis respectu illoꝝ obiectorum sic presentatorū erit tanta quantā potest capere voluntas obiectū vlterius presentatum non delectabit quare ⁊c. Secundo dico q̄ quantumcūq; fiat in voluntate delectatio aut dilectio respectu talium obiectoꝝ nunq̄ tamē satiat ꝓpter hoc Et ratio ē: quia quodlibet aliud a deo secum affert quandā indigentiā potissime illi potētie que est capax dei sicut diuitie auaro ⁊ hmōi. sicut etiaꝫ posset poni exemplum q̄ ratiōes dialetice ex natura sui semꝑ adducunt formidinē. ideo quotquot sunt nō possūt causare ita perfectum assensuꝫ. sicut demōstratio. Dico tertio q̄ aliqua fruitio respectu dei est ita perfecta q̄ per ipsaꝫ satiatur voluntas creata: q: fruitio beatifica excludit omnē indigentiā: ⁊ hoc naturaliter qd̄ dico: q: forte de potētia absoluta posset cōpati secū tristitiaꝫ sicut fuit in christo ꝺm aliquos ⁊c. Quarto dico q̄ cuilibet rōnali creature frui deo beatifice est sūme bene esse sibi possibile. Patet ex pdictis. q: licet p fruitionē solum finite bene sit rationali creature. tamen per nihil aliud potest sibi ita bene esse subducta fruitiōe. Quod patet. q: si aliter posset ⁊c. hoc videret maxime per vnionem ypostaticam. sed hoc non quia ista ꝯuenire pōt tam rationali q̄ irrationali creature. sed fruitio soli rationali creature. Igit ⁊c. ꝯña tenet. q: sic ꝓbat phus. i. ethi. in voluptatibus carnalibus nō esse felicitatē. Sꝫ de hac materia in tertio. ℞ Ad qrtā dico primo q̄ solus deus est sūme diligendus q: est summū bonū. Et qñ dicit q̄ sicut maximū ad maximū ⁊c. Dico q̄ illa ꝓpositio non est vniuersaliter vera: quia summum ens est ꝓductiuū summi effectus. ⁊ tñ non semꝑ perfectius ens est ꝓductiuū effectus pfectioris Nā angelus nō pōt producere nisi acci

deus:ꝛ tamē multa minus ꝑfecta pro-
ducunt subam. Scđo dico de ꝯñte ꝙ
homo pōt licite magis diligere angelū
ꝙ̄ seipm.i.velle maius bonū angelo ꝙ̄
sibiipsi. Patet.qꝛ potest licite velle an-
gelū esse angelū:ꝛ nō velle sibi aliquod
bonū ita magnū sicut est bonū angeluꝫ
esse angelū ꝛc̄. Verū est aūt ꝙ hō saltē
viator pōt licite plus diligere se ꝙ̄ an-
gelū:id est ad mai⁹ bonū intelligēdo de
bono beatifico:qꝛ de illo itelligit̄ ordo
charitatis ꝛc̄. Tertio dico ꝙ hō pōt lici
te.imo tenetur magis diligere aliquam
aliā creaturā ꝙ̄ se. id est ad mai⁹ bonū
etiā beatificuꝫ. Patet. Viator sic tenet̄
magis diligere humanitatē christi: qꝛ
tenetur credere deū velle se nō habitu
rū tm̄ bonū beatificū sicut xp̄s. Igit̄ ꝛc̄
Quarto dico ꝙ hō pōt licite.imo te
netur magis diligere se ꝙ̄ aliquā aliaꝫ
rationalē creaturā:in statu vie id est ad
maius bonū beatificū. Patet:qꝛ iste est
ordo charitatis de quo dr̄: charitas est
ordinata.s.primo ad deū. deinde ad se
ipsum.postea ad ꝓximū. Unde hoc in
telligit̄ de rōnalibus creaturis existen-
tibus in statu vie.per ꝓximū em̄ intel-
ligitur rōnalis creatura viatrix. Quod
ptꝫ:qꝛ de beatis hoc nō debet intelligi
Nam quilibet beatus aliū beatū queli
bet tenet̄ diligere ad tantū bonum bea
tificū ꝙ̄tum videt ꝙ deus vult ipm̄ ha
bere:ꝛ sic qlibet minus beat⁹ plus dili-
git aliū magis beatū ꝙ̄ seipm:ꝛ ad hoc
tenet̄:ꝛ sic patꝫ qualiter debet intelligi
ꝑceptū de dilectione dei sup omīa ꝛ sui
post deū:ꝛ ꝓximi post seipm ꝛc̄. Et hec
de cōclusione. ¶ Tertia conclusio
ꝓbatur:ꝛ primo p̄ma ps:qꝛ deo est fru
endum ꝛ nullo alio ab ipso est fruendū
Igit̄ ꝛc̄.ꝯña patꝫ.ꝛ scđa pars antecedē
tis:ꝛ scđa pars ꝯclusiōis scđe.sed p̄ma
patet per Augusti.i.de doctri. xp̄iana.
Res qbus fruendū est:sunt pater.fili⁹.
et spūssanctus. Unde ista est ꝯclusio ca
tholica ꝛc̄. Secūda pars ꝯclusionis ꝓ
batur: qꝛ non est euidenter notū deum
esse. igit̄ nec est euidēter notū solo deo
esse fruendū:imo nec deo esse fruendū.
ꝯña patet: qꝛ ex opposito sequitur op-
positum.ꝛ añs patet: qꝛ deū esse sola fi
de tenet̄ ad Heb.xi. Credere em̄ opor-
tet accedentē ad deū.qꝛ est ꝛc̄. Itē sup
posito ꝙ aliunde ꝙ̄ per fidē hoc possit
ꝓbabiliter haberi.nō tm̄ euidenter: vt
post ꝓbabitur. Tamē ad maiorē decla
rationē huius partis pono quattuor ꝓ
positiones. Prima est ꝙ nō est nobis
euidēter notuꝫ nullo alio a deo esse fru
endū. Patet.qꝛ dicēti ꝙ aliquo creato
est fruendū:ꝛ tale est sup oīa diligendū
non potest euidenter ꝓbari oppositū
sicut si qs diceret ꝙ hō debet seipm su
per oīa diligere. Nā p̄hus videt̄ hoc di
cere.9.ethico. ꝛ ad hoc etiā quilibet hō
naturaliter inclinat̄ ꝛc̄. Secūda est ꝙ
non est nobis euidenter notuꝫ:deo esse
fruendū. Patet per rōem iam factam.
Hic tm̄ dicit vnus ꝙ licet non sit euidēs
siue euidēter demōstrabile deo esse fru
endum siue deū esse ab hoīe super oīa
diligendum.tm̄ ista ypothetica ꝯclusio-
nalis:si deus est:deus est super oīa dili
gendus ab hoīe.est euidēs seu natura
liter rōne demōstrabilis. Et hoc ꝓbat
ex significato huius vocabuli deus seu
ꝯceptu quē habemus de deo sciꝫ ꝙ sit
vnū creans ꝛ conseruans libere omnia
ad cuius nō esse seqtur nō esse omniū.
sine quo nihil possumus.ꝛ cetera bona
que de deo cōcipimus. Unde arguit sic
Illud est sūme diligendū ab hoīe quod
scitur ab eo esse summū bonuꝫ sibi. sed
si sciat̄ ab homine ꝙ deus est. scitur ꝙ
ipse est summū bonū homini. Igit̄ ꝛc̄.
Sed istud dictū non est verum meo iu-
dicio. Unde dico ꝙ illa ꝯditionalis nec
est euidens:nec euidenter demōstrabi-
lis.nec ratio facta valet. Primo.qꝛ sup
ponit falsum.scꝫ ꝙ significatuꝫ siue dif
finitio quid nominis huius termini de
us sit illa oratio composita ex omnibus
predicatis.significantibus perfectiōes
dei.qđ si esset verū pari ratione argue-
retur ꝙ iste conditionales essent euidē
tes.si deus est. deus est trinus. si deus
est:deus generat deum ꝛc̄. Secundo
ergo dico ꝙ quid nominis huius termi
ni deus:est ista oratio summum bonuꝫ
in entibus siue aliqua proportiōabilis

ideo ratio non valet. quia licet aliquis sciat q deus est & p consequens q aliqd est summū bonū in entibus. nō tn sequitur q sciat q illud est summū bonū. nec p consequens q sit ab eo summe diligendū ideo patet q nec cathegorica nec ypothetica est euidens &c. ¶ Tertia ppositio est q nō est nobis euidēter notū q voluntas nō possit quietari aut satiari in aliquo citra deū. Patet quia nō pōt euidenter pbari qn voluntas possit recipere vnū actū ab aliquo ente creato sicut a causa imediata: que satiet totū appetitū voluntatis. imo difficile est sustinere oppositū sicut patuit supra. Ex hoc seqt q opinio Auicenne qui ponit q inferior intelligentia beatificat in intelligentia supiori non pōt euident impbari. Patet ex dictis & satis notum est. Quarta positio est q nō est nob euidenter notū q voluntas possit quietari aut satiari p aliquē actū. Patet qr non pōt euidenter probari qn quocunq actu possibili posito in ipsa voluntate possit libere velle aliquid aliud: & tristari etiā si careat illo. & ita nec est euidens q volūtas possit satiari aut quietari fruitiōe beatifica quā ponimus nec q nō possit quietari aut satiari aliq respectu alicuius creature. Ex hoc sequitur q non est nobis euidenter notū q fruitio beatifica quā speramus sit nobis possibilis: sed hoc est tm fide creditū. vel etiā dyaletica & probabili rōne psuasum. ptz ex pdictis &c. ¶ Sed cōtra pdictaz cōclusionē arguit. & pmo cōtra pmā partem. probando q ipo deo non est fruendū quia fruitio succedit desiderio. igitur erit idē obiectū fruitōis & desiderij. sz desideriū est respectu actus quo postea habebit deus. & nō respectu dei absolute. Nō eni desideramus deū nisi qr desideramus videre eū. g fruitio nō est de deo absolute sz de visione &c. Cōfirmatur. quia fruitio est respectu alicuius complexi. quia respectu eiusdē respectu cuius est desideriū: sed desideriū est respectu alicuius cōplexi. non eni desideramus deū sed videre aut habere eum &c. ¶ Secūdo cōtra eandē ptē probatur q non solo deo est fruendū. quia ipa fruitione est fruendū. igit. Antecedens probat. quia fruitio est diligenda aut ergo dilectiōe q est ipsamet vel alia Si ipsamet ergo fruitiōe diligenda est fruitio: & p cōsequēs fruitione fruendū est. Si alia iterū illa est diligēda & p cōsequēs ponēda est alia dilectio qua diligat. & sic tertia qrta. & sic infinite erūt simul vel erit aliqua dilectio nō dilecta

Cōfirmatur. qr significet a. deū. & b. fruitionē sortis de deo. vel ergo sortes tenet equaliter diligere. a. & b. & p consequēs frui vtroq. vel tenet magis diligere. a. q b. & p consequēs velle. a. esse q b. esse. igitur citius deberet velle omē illud quod repugnat ad velle. b. esse. sz odiū dei repugnat ad velle. b. esse. ergo citius deberet velle odiū dei esse q velle a. nō esse. sed velle. b. non esse est odire deū. ergo citius deberet velle se odire deū q se nō odire deū. qd est impossibile. qr sic simul deberet odire deum et non odire. ¶ Tertio arguit contra secūdam ptem cōclusionis pbando euidēti ratione q solo deo est fruēdū siue q ipse solus est sup omnia diligēdus: quia homo naturalit debet diligere ordinata ad finē. & p consequēs magis finē q ea q sunt ad finē. qr pter qd vnūquodq tale & illud magis &c. sed deus est finis hominis & finis vltimus oīm qui mouet vt desideratū & amatū. 12. methaphisi. cōmēto. 36. ergo homo debet deū sup oīa diligere. vn ad hoc facit qd ibidem dicit cōmentator. si motor corpoꝝ celestium est magis bonus omnibus necesse est vt sit desideratū magis bonis oībus igitur &c. Cōfirmat qr bonū cōmune & diuinū est magis diligēdum q bonū pticulare. primo ethicoꝝ. ergo illud qd est summe diuinum & maxime cōmune bonū est summe diligendū. tale est deus Igitur &c. ¶ Quarto sic illud qd antiq philosophi sequendo rationem naturalem posuerunt ipsi euidenter probauerunt. sed deum esse super omnia diligendum. antiqui philosophi posuerūt Igitur &c. Maior satis patz. et minor probatur. quia sm apostolū Roma. 1.

Gentiles p creaturas visibiles deuenerūt in noticiā dei. Unde dicit. De⁹ eīm illis manifestauit. inuisibilia eīm ipsi⁹ a creatura mundi per ea q̄ facta sunt intellecta ꝯspiciunt. sempiterna quoqꝫ ei⁹ virtus ⁊ diuinitas ita vt sint inexcusabiles. quia cū cognouissent deuz non sicut deū glorificauerūt. Ex quo arguitur sic. Isti phi tantā ⁊ euidentē cognitionē habuerūt de deo ꝙ fuerunt inexcusabiles de deo ꝙ nō coluerūt ⁊ glorificauerunt eū sicut deū. ergo ita euidētem noticiā habuerunt de deo ꝙ sciuerunt ipm esse colendū sicut deū. sed colere aliquid sicut deū: ē diligere ipm super omnia. ergo sciuerūt deum esse sup omnia diligendū ⁊c. Confirmat quia antiqui philosophi naturales illud cognouerūt ⁊ naturali ratione ꝓbauerūt qd̕ precipitur iure naturali. sed diligere deū super omnia precipit iure naturali. igitur ⁊c. Maior patet: qꝛ illi phi cognouerūt ius naturale. sed minor ꝓbatur quia illud precipit lege diuina. ⁊ per ꝯsequēs etiam iure naturali. quia oīs leges diuine natura constant: humane autē moribus. fm Isidoꝝ. Et habetur in decretis distin. i. omnes ⁊c.

¶ Ad ista respōdet. Ad primā vno modo potest dici sicut dicit Ockam ꝙ fruitio patrie nō proprie succedit desiderio. sed succedit fruitioni vie que est actus quo de⁹ diligitur i se amore amicitie ⁊ non amore concupiscētie. ita bñ siue non magis q̄ fruitio patrie. ⁊ ista fruitio est alius actus ab actu desiderij ⁊ istarū duaꝝ fruitionū idē est obiectū scꝫ deus. Et per idem diceret ad confirmationē ꝙ licet desideriū essꝫ respectu alicui⁹ complexi. non tamen fruitio: qꝛ nō est idē obiectū ꝑmū desiderij ⁊ fruitionis. Nam desideriū est ꝓprie respectu alicui⁹ futuri. ideo qꝛ actus beatificus est futur⁹ ⁊ nō de⁹. ꝯcederet ꝙ obiectū desiderij qd̕ est summe desideratum ⁊c. est actus beatificus. ⁊ sic summe desideratū nō est obiectū fruitiōis sed obiectum illius summe desiderati ⁊c. Alio modo potest dici ꝙ obiectū desiderij est ipse de⁹ vel omnino nihil est fm illos qui ponunt complexe significabilia hoc est nulla res vel entitas est videre deum. Sed quia ista secūda ps distincti non placet mihi: quia nō intelligo complexe significabilia isto modo nec bene concipio quo modo ista stant simul videre deuz est obiectū desiderij ⁊ nihil est obiectum desiderij. ideo concedendo ꝑmaꝫ partē scꝫ ꝙ deus est obiectum desiderij. quia illud est obiectū desiderij. qd̕ vere ⁊ ꝯuenienter rñdet ad questionē factā per quid desideras aut sibi equiualētem. sic est de deo. Nō nego tamē qn actus beatificus sit obiectum desiderij ⁊c. Quādo dicit ꝙ desideriū est respectu complexi ⁊ respectu futuri dico ꝙ non oportet. Nā desideriū bene est respectu alicui⁹ obiecti. qd̕ de facto ⁊ ꝑncipalit est ⁊c. ⁊ sic tale nō est futurū. sꝫ bene verū est ꝙ desideriū non est respectu iam habiti, sed habēdi ⁊c. Ad secundā nego antecedēs. s. ꝙ fruitione sit fruendū scꝫ tanq̄ obiecto. Et ad ꝓbationē qn̄ dicit. fruitio est diligenda vl ergo seipsa vel alia dilectione. dico hic ꝙ siue sic siue sic nō ꝯcluditur illud antecedēs. Nam si concedat ꝙ seipsa ⁊c. non tamē valet ista ꝯsequētia. diligo fruitionē fruitiōe. ergo fruor fruitiōe. sicut nō sequit vsu diligo deū ergo vtor deo. Unde tenēdo ꝙ ipamet fruitione diligatur fruitio diligitur tamē ꝓpter deū. Et ideo illa fruitione diligo deū fruendo ⁊ diligo ipsaꝫ vtendo ea. Si vero ꝯcedatur ꝙ fruitio diligatur per similem dilectionē et non seipsa sicut melius videtur nō sequitur ꝓcessus in infinitum: quia concedenduꝫ est ꝙ est aliq̄ dilectio in intellectu non actu dilecta. sicut ē aliqua cognitio nō distincte cognita. sicut als dixi. Ad confirmationem quando dicitur. Sortes tenetur magis diligere. a. q̄. b. concedo antecedens. et nego consequentiam. ergo citius deberet velle omne illud quod repugnat. b. q̄ qd̕ repugnat a. quia est dare aliquid quod communiter repugnat scilicet odium dei. ideo si concederetur illud ꝯsequens sequitur ꝙ citius deberet velle odire deuz q̄

non odire deū. sicut arguit̄ q̄d est fal-
sum ꝛc. Ad tertiā ratione dico ꝙ licȝ
istud argumentū sit bonū ꝛ ↄcludat ꝓ
babiliter verū. nō tn̄ euidenter. Pro
cui⁹ declaratiōe pono aliquas ꝓpositio
nes. Prima est ꝙ nō est nobis euidēs
ꝙ sit aliqs finis vltim⁹ oīm ꝓpter queȝ
oīa fiunt. Vñ ꝛ si phs hoc posuerit hoc
tn̄ euidēter nō ꝓbauit. Secūda est ꝙ
nec est nobis euidens ꝙ homo debeat
ordinare oīa opera sua ad aliuȝ finē ꝙ̄
ad seipm̄. ꝛ ad suā perfectionē. Et ꝑ co
sequens nō est nobis euidēs qn̄ homo
sit sibi finis vltimus ꝛ qn̄ seipo debeat
frui ꝛ nō alio. Tertia est ꝙ nec est no
bis euidens ꝙ ista cōsequētia sit bona
siue hec ↄditiōalis vȝ si aliqs est finis
vltim⁹ oīm ille est maxime diligendus
ꝛ ꝓpter seipm̄. Ideo ptȝ ad rationem.
Quarta ꝓpositio ꝑ confirmatiōe ra-
tionis est ꝙ nō est nobis euidens ꝙ bo
nū cōmune semꝑ sit magis diligenduȝ
ꝙ̄ bonū ꝑticulare. imo hoc nō est veruȝ
vniuersalit̄ nisi qn̄ bonū ꝑticulare iclu
dit in bono cōi. Aliter sequit̄ ꝙ homo
magis deberet eligere salutē vni⁹ cōi-
tatis ꝙ̄ suipsi⁹. ꝛ se dānari ꝙ̄ vnā cōi-
tatem cui⁹ non esset ps. q̄d est falsum.
X Sed dubitat̄ hic qd sit finis vlti
mus naturalis creature rōnalis. vtruȝ
deus seu fruitio dei. Et circa hoc pono
aliquas ꝓpositiōes. Prima est ꝙ frui
tio dei non est finis naturalis creature
rationalis in quē tendat tanꝙ̄ in fineȝ
sui appetit⁹ naturalis. Patet: q2 si ita
esset ille finis esset a creatura rationali
naturaliter acquisibilis ꝛc. Secūda
est ꝙ creatura rōnalis nō tēdit in deuȝ
tanꝙ̄ in finē vltimū sui appetitus natu
ralis. Patet. q2 aliter sequit̄ ꝙ natura
posset hmōi finem habere naturaliter.
Tertia est ꝙ creatura rationalis ten-
dit in seipam. i. in cōseruationē ꝛ in bo
nū suipsius tanꝙ̄ in finē vltimū sui ap
petit⁹ naturalis. ptȝ ad experientiā cu
iuslibet ꝛc. Quarta est ꝙ creatura ra
tionalis appetitu rationali ꝛ libero pōt
ꝛ dȝ tēdere in aliud ꝙ̄ in seipam tanꝙ̄
in finē vltimū. s. in deū. Ptȝ ex ꝑdictis.
Sed ↄtra ꝑmam ꝓpositionē instatur
quia creatura rationalis naturalit̄ ap-
petit suā beatitudineȝ sed ipsa fruitio
est eius beatitudo. Igit̄ eā naturalit̄ ꝛ
appetitu naturali appetit. Et vltra. igit̄
est sibi naturalit̄ possibilis: q2 appetit⁹
naturalis nō appetit sibi naturalit̄ im
possibile. Pro isto pono alias ꝓposi-
tiōes. Prima est ꝙ creatura rōnalis
si nunꝙ̄ audiuisset loqui de beatitudi-
ne quā speram⁹. eam nō appeteret ap-
petitu naturali distīcte ꝛ absolute. Pa
tet: q2 ignoraret istam beatitudinē nec
ad eius cognitionē posset venire ꝑ na-
turalē rōnem. Secūda est ꝙ creatura
rationalis beatitudinē quā speramus
appetit appetitu naturali ꝛ ↄfuse. patȝ
q2 quelibet talis naturaliter appetit ꝙ
bene sit sibi. ꝛ ꝙ nihil tristabile vel con
trariū sustineat. ꝛ hoc est beatitudineȝ
appetere. saltem cōfuse. sed ex hoc non
sequit̄ ꝙ beatitudo sit creature rōnali
naturalit̄ possibilis. Quis sicut dictum
est naturalit̄ appetat̄. Vñ sit tertia ꝓ
positio. creatura ratiōalis appetitu na
turali ꝛ confuse bn̄ appetit aliqd q̄d est
sibi naturalit̄ impossibile ꝛ appetitu ra
tionali etiā distīcte bene appetit q̄d est
sibi simplr̄ impossibile sic ꝙ nō possit
tristari vel dolere ꝛc. Quarta est ꝙ
creatura rōnalis rōnabilit̄ nō appetit
distincte ꝛ absolute sibi impossibile q̄d
credit esse tale. patet satis. Et dico q̄d
credit ꝛc. q2 aliquis rationabiliter i ca
su appetit sibi impossibile. q2 nō credit
illud esse sibi impossibile. dico etiā ab-
solute: q2 aliquis sub ↄditione in casu
rationabiliter appetit q̄d credit sibi eē
impossibile sic penitens appetit pctm̄
ꝑteritū non fuisse sub conditiōe si hoc
esset possibile. nō tamē debet absolute
q2 licȝ quis debeat simpliciter ꝛ absolute
appetere aliquid q̄d nescit euidēter eē
sibi possibile. sicut esse beatū eternalit̄
non tn̄ debet aliqs sic appetere q̄d cre
dit sibi impossibile. Et sic ptȝ ad rōneȝ.
Ad quartā dico. ꝑmo ꝙ phi etiā se-
quendo ratione naturalē multa posue
runt q̄ nō euident̄ ꝓbauerūt sed soluȝ
ꝑsuasiue ꝛ dyaletice. imo pauca demō-
strauerūt euident̄. multa etiā posuer̄t

sine magna probatione miscēdo se opi
nionibus vulgi ꝛ legibus ꝛc. Secūdo
dico ad auctoritatē apostoli ꝙ ante or=
tum phōꝝ magnoꝝ fuerūt patriarche ꝛ
cultus dei fuit reuelat⁹ hoībus. ꝛ ideo
phī hoc sciuerūt ꝛ tñ quidā eoꝝ eū non
coluerūt. sed timore tyrānoꝝ vt eis pla
cerent coluerūt ydola. ꝛ illi fuerūt inex
cusabiles. ꝛ hos reprehēdit apostolus.
Sed ꝯtra. aplus dicit inuisibilia dei ꝛc
ergo hoc potuerūt phī ꝑ rationē natu
ralē ꝓbare. Hic dico tertio ꝙ licet po
tuissent hoc aliqua naturali rōne ꝑsua
dere. non tñ euidenter ꝓbare. similiter
habita reuelatione ꝙ deus est: credēti
deū esse multa pñt ex cognitione crea=
turarū concludi de deo que aliter non
cōcluderentur. Et ideo pꝫ ad rationē
Quarto dico ad ꝯfirmationē ꝙ aliqd
ꝑcipitur iure naturali dupliciter. Uno
mō expresse ꝛ formaliter sicut illud hoc
facias alijs qđ tibi vis fieri. Alio mō la
tenter ꝛ virtualiter ꝛ quasi in añcedēte
et ista sunt adhuc in duplici differētia:
qꝛ seqꝫ aliquid vel euidenter vel soluꝫ
ꝯsequētia fideliter credenda. Illa ergo
que ꝑmo modo ꝑcipiunꝫ iure naturali
vel ex eo euidenter sequūtur cognoue=
runt phī euidēter. nō alia sicut illa que
in euangelio habeꝫ pro maiori parte. ꝛ
tale est deū esse summe diligenduꝫ. q̄re
ꝛc. Et hec de tertia ꝯclusione. Nūc ad
rationes factas in ꝑncipio questionis.
Ad primā negaꝫ añs. sicut patet in pri
ma ꝯclusione. Et ad ꝓbationē dico: ꝙ
obiectū fruitionis est improportionatū
virtuti create: loquēdo ꝓprie de ꝓpor=
tione sicut mathematici loquuntur: qꝛ
sic infiniti ad infinitū non est ꝓportio.
sed tñ bene est ei proportionatū tali ꝓ
portione que sufficit ad vitalē immuta
tionē potētie ꝑceptiue ab obiecto per=
ceptibili: de qua tangeꝫ in sequēti que=
stione. ideo transeo. Ad scđam etiam
negaꝫ añs sicut paꝫ ex scđa ꝯclusione
Et ad ꝓbationē dico ꝙ virtutibus non
est fruendū. Et ad maiorē dico ꝙ licet
virtutes sint propter se diligende: non
tñ seqtur ꝙ eis sit fruendū saltem obie
ctiue. rō quare negaꝫ ꝯña pꝫ ex primo
articulo q̄stionis statim post diffinitio=
nem vsus ꝛ fruitiōis. Ad tertiā. quic=
quid sit de añte patet ex tertia ꝯclusio
ne ꝙ ratio ꝯcludit verū. igitur ꝛc. Ad
quartā factā post oppositū questionis
paꝫ ex tertia ꝯclusione ꝙ vtraq; pars
añtis est neganda: tñ respōdēdo ad for
mā tituli q̄stionis ex supra dictis quat=
tuor patēt. Primū est ꝙ aliud a deo po
test esse fruitionis obiectū. s. fruitionis
inordinate. Secundū est ꝙ aliud a deo
pōt esse etiā ordinate fruitiōis obiectū
scꝫ fruitiōis que est vsus ꝛc. Tertium
est ꝙ solo deo est fruendū. s. obiectiue.
Quartū ꝙ hoc nō est nobis euidēter
notū. scꝫ pro statu vie. Sic igitur patet
respondēdo ad quesitū fm intentionē
tituli q̄stionis. Et hec de secūdo articu=
lo ꝑncipali. ¶ Quantum ad tertiū
articulū mouēde sunt ꝛ soluende tres
dubitationes circa materiam q̄stionis.
Prima est vtrū ratiōalis creatura pos=
set frui essentia diuina nō fruendo aliq
persona: vel etiā vna ꝑsona nō fruēdo
alia. videꝫ ꝙ sic: qꝛ nō magis repugnat
essentie diuine terminare actū fruendi
sine persona vel vni ꝑsone sine alia q̄
ipsi ꝑsone repugnat terminare depēdē
tiā nature assumpte sine essentia: vel si
ne alia ꝑsona. Igitur cū ꝑsona filij ter=
minet dependētiam nature assūpte si=
ne eēntia vel sine alia ꝑsona. seqtur ꝛc.
Oppositū videtur: qꝛ nō est nisi vnū ob
iectū quo licite est fruendū: igiꝫ nō stat
frui ipso nisi fruēdo om̄i illo qđ est ipꝫ.
Secūda dubitatio est vtrū rōnalis crea
tura teneaꝫ magis diligere vnā perso=
nā diuinā q̄ aliā. Videꝫ ꝙ sic. qꝛ teneꝫ
diligere filiū: qꝛ redemit ipam ꝛ qꝛ pas=
sus est ꝓ ipā. ꝛ nō sic teneꝫ diligere pa=
trem. igiꝫ magis ꝛc. Oppositum videꝫ
oēs ꝑsone diuine eq̄ bone sunt ꝛ eiusdē
bonitatis. igiꝫ eque diligēde ꝛc. Ter=
tia dubitatio est. vtrū rōnalis creatura
licite diligat deū ꝓpter aliqd aliud ab
ipso ꝛ non ꝑ se ꝓpter seipm. videꝫ ꝙ
sic. qꝛ aliqs licite diligit deū: qꝛ creauit
et redemit ipm et ꝓpter sua beneficia:
et ꝓpter suā retributionē. Uñ ps. In=
clinaui cor meū ad faciendas iustifica=

tiones tuas ꝑpter retributionē. Oppo
situ̇ videt̄: q̄ꝛ hoc eēt vti deo qđ est illici
tū. silr ꝑpter qđ vnūquodq̄ꝫ tale ⁊ ipm
magis ⁊c̄. Ad pmā dubitationē teneo
ɔtra scotū: ⁊ pono q̄ttuoꝛ ꝑpōnes. Pri
ma est ꝙ nulla rationalis creatura siue
in via siue in patria pōt cognoscere vel
diligere diuinā essentiā nō cognoscēdo
vel diligēdo quālibet ꝑsonā. Probat̄:
q̄ꝛ nunq̄ꝫ de eadē re seu de terminis sup-
ponētibus ꝓ eadem re debēt ɔcedi cō-
tradictoria: nisi hoc habeat̄ ex scriptu-
ra sacra: vel ex determiatiōe ecclie vel
ex talib⁹ inferat̄. cū igit̄ eadē res sit eēn
tia ⁊ ꝑsona nō est ɔcedēdū ꝙ aliqs pos
sit cognoscere vel diligere eēntiā ⁊ nō ꝑ
sonā cū hoc nō habeat̄ aliquo p̄dictoꝝ
modoꝝ. Maioꝛ patꝫ: q̄ꝛ cū difficillimū
sit intelligere ɔ̄dictoria verificari de ea
dem re. hoc nō est ponēdū nisi solū vbi
fides cogit. q̄re ⁊c̄. Scđa ꝑpositio est
ꝙ nulla rationalis creatura siue in via
siue in patria pōt cognoscere vel dilige
re vnā ꝑsonā nō cognoscēdo vel diligen
do quālibet personā diuinā. Probatur
per illud dictū xp̄i. Joh. 14. Qui videt
me videt ⁊ patrē. Et si dicat̄ ꝙ istud ꝓ-
cedit de facto: ⁊ nō de possibili. tūc seq̄t̄
ꝙ ista ɔ̄ña christi nō valuit: q̄ꝛ añs pōt
esse verū sine ɔ̄nte. Silr hoc est ɔtra ex
positionē Augusti. i. de tri. ca. x. dicētis
ꝙ neuter sine altero ostēdi potest. Itē
ꝓbatur fortius q̄ꝛ sequitur. pater dili-
gitur: ergo essentia diligit̄. sicut patet ꝑ
primā ꝑpositionē et eius ꝓbationem.
Et similiter bene seq̄tur. essentia diligi
tur: ergo filius diligit̄: sicut ptꝫ per idē.
ergo seq̄tur. pater diligit̄: ergo fili⁹ ⁊c̄.
Tertia est ꝙ aliqua rationalis creatu
ra in via potest assentire se cognoscere
vel diligere diuinā essentiaꝫ nō assenti-
endo se diligere vel cognoscere. imo as
sentiendo se non cognoscere: vel dilige
re aliquam diuinā personam: patet de
ph̄is: qui non cognouerūt trinitatē per
sonarū: et de hereticis qui credūt nō eē
tres personas: et tamen cognoscunt: et
etiam diligunt vel credunt se cognosce
re et diligere diuinā essentiā. Et intelli
go predicta de cognitione ⁊ de dilectio

ne que de per se terminatur ad diuinā
essentiā vel personā tanq̄ꝫ ad obiectū ꝓ
prium. Pro quo sit quarta ꝑpositio ꝙ
rationalis creatura in via pōt cognosce
re et diligere ꝑ accidēs vnā ꝑsonā diui
nā non cognoscendo vel diligendo aliā.
Patꝫ. q̄ꝛ aliquis pōt cognoscere huma
nitatē xp̄i non diligēdo patrē aut spiri
tum sanctum. Igitur potest diligere fi-
liū non diligendo patrē aut spiritūsan-
ctum. Consequētia tenet propter com
municationē idyomatum. ℤ Ad
cuius declarationē distinguendum est:
ꝙ viatorem frui vna persona sicut per-
sona filij vel eā diligere aut cognoscere
potest intelligi dupliciter. Uno mō pro
prie quia talis persona est ens vel obie
ctuꝫ talis fruitionis de per se. Alio mo
do potest intelligi viatorem diligere fi-
lium dei per accidens. scilicet per com-
municationem idyomatum: q̄ꝛ scilꝫ ob
iectum sue fruitionis vel dilectionis est
humanitas vnita filio dei propter quā
vnionem hec est concedenda. Iste dili-
git filiuꝫ dei sicut passio illata humani-
tati est causa quare concedimus ꝙ fili⁹
dei est passus: ⁊ isto modo potest ɔcedi
ꝙ aliquis potest diligere vnā personaꝫ
nō diligendo aliā. vel etiā nō diligēdo
essentiā: q̄ꝛ p̄dicata q̄ sic cōueniūt per-
sone vnite humane nature: ꝑ cōmunica
tionē idyomatū possunt negari ab alia
ꝑsona. Et similiter ab essentia. sicut cō-
muniter cōceditur ꝙ filius est incarna-
tus et passus et nō pater: nec etiam es-
sentia ꝭm aliquos. Si ergo aliquis dili
geret humanitatem christi ⁊ odiret de-
um. Patet propositum ⁊ ꝭm istum mo
dū loquēdi essent ɔcedēde alique ꝑpo-
sitiōes mirabiles. Prima est ꝙ stat ꝙ
aliqs diligat deum super omia ⁊ tamē
eadē dilectione mortaliter peccat. Pa-
tet. q̄ꝛ ponatur ꝙ aliquis delectetur in
humanitate christi ⁊ fruatur ea. seu di-
ligat sup omia nesciēs ꝙ est assumpta.
tūc iste mortaliter peccat: quia fruitur
creatura. s. hac humanitate: ⁊ tamē ea-
dē dilectione diligit deū sup omnia per
communicationem idyomatum: vt patet
Igitur ⁊c̄. Sed ɔtra: q̄ꝛ seq̄tur. iste frui

tur hac humanitate. ergo diligit eam plus ꝙ deũ. qꝛ diligit eã sup oĩa alia ab ea. ergo ꝑ cõmunicatiõez idyomatũ diligit deũ plus ꝙ deũ. et pari rõne iste essent concedẽde. Judei oderũt deum plus ꝙ deũ. ⁊ viderũt deũ clarius ꝙ viderũt deũ. Et pari ratiõe Maria minꝰ dilexit filiũ ꝙ dilexit spũmsctm̃. qꝛ minus dilexit humanitatẽ filij ꝙ spm̃ sanctũ. imo sequit̃ ꝙ deꝰ minꝰ diligit se ꝙ diligat se. qꝛ filiꝰ minꝰ diligit humanitatẽ suã ꝙ diligit se. Igit̃ si oĩa p̃dicata que ꝯueniũt nature sic vnite ꝯuenirẽt etiã filio dei ꝑ cõicatõez idyomatũ hoc p̃dicatũ minꝰ diligi a filio. ꝙ filiꝰ diligatur a se: ꝯueniret filio. Et simil̃r h̃ esset ꝯcedẽda. xp̃s vult ꝙ minꝰ diligamꝰ eũ ꝙ diligamꝰ eũ. qꝛ vult ꝙ minus diligamus suã humanitatẽ ꝙ diligamꝰ eũ .s. dilectiõe ordinata. Igitur ⁊c̃. Ad ista posset dici sequẽdo viã p̃dictã ꝙ nõ est maior ratio q̄re sit cõicatio idyomatuz in istis p̃dicat̃. tangit̃. ꝑcutit̃. crucifigit̃ ꝙ in ist̃. fruitur. diligit̃. cognoscitur. iõ ꝯcederent̃ p̃dicte ꝓpositiões. Nõ eñ videt̃ incõueniẽs ꝯcedere ꝙ deꝰ minꝰ diligit se ꝙ diligit se. sicut ꝯcedit̃ ꝙ deus minꝰ diligit se s̃m naturaz humanã ꝙ diligit se s̃m naturam diuinaz. et sic de alijs. Alio mõ si h̃ via non placet põt dici ꝙ multa p̃dicata sunt que ꝯueniũt nature humane. q̄ non conueniunt filio dei sicut natura humana est vnita filio dei ⁊ nõ filius. Simil̃r natura humana est creatura et ẽ realiter distincta ab essentia diuina ⁊ incepit esse. ⁊ tñ nõ filiꝰ sed sufficit sanct̃ ꝙ natura humana cõmunicet idyomata. i. ꝓprietates nature humane sicut nasci de muliere sitire esurire. mori. ⁊c̃. nõ sic aũt in istis frui. diligi. cognosci ⁊c̃. Sꝫ qꝛ iste modꝰ dicẽdi videt̃ oĩno volũtariꝰ p̃ma via videt̃ probabil̃. Ideo s̃m illã viã sit secũda ꝓpositio. ꝙ stat ꝙ aliquis odiat deũ: et tamẽ eodẽ actu mereat̃. Patꝫ. qꝛ ponatur ꝙ aliquis odiat humanitatẽ xp̃i. nesciẽs eã esse humanitatẽ xp̃i. sꝫ credẽs eã esse humanitatẽ alicuiꝰ alteriꝰ hoĩs mali. ⁊ ꝓpter hoc odiat eã deceptꝰ errore inuĩcabili: sequit̃ ꝓpositũ. Tertia est. ꝙ stat ꝙ aliquis simul ⁊ semel eadẽ re fruatur ⁊ vtat̃ meritorie. Patꝫ. quia ponat̃ ꝙ aliquis diligat deũ super omnia et talis videat christũ nesciẽs tamẽ ipsum esse xp̃m. sꝫ credẽs eũ esse petrũ quẽ diligit ꝓpter deũ. sequit̃ ꝓpositum arguẽdo expositorie ⁊c̃. Quarta est ꝙ stat ꝙ aliquis sil̃ ⁊ semel eadẽ re fruat̃ meritorie quã odit meritorie. patet. qꝛ ponat̃ ꝙ aliquis summe diligat xp̃ꝫ et nũꝙ viderit ip̃m nec sciat ip̃m discernere ab alio: ⁊ tñ odiat iudã q ꝓdidit xp̃ꝫ tũc occurat sibi iudas ⁊ credit ip̃m esse xp̃m deceptus errore inuĩcibili. sequit̃ ꝓpositũ arguendo expositorie. Ex istis ergo patet veritas quarte ꝓpositionis principalis: ⁊ intellectꝰ prime ⁊ secũde sicut patet intuẽti AA Sed cõtra primã ꝓpositionẽ principalẽ arguitur sic. qꝛ qñ vnũ nõ est de intelectu alteriꝰ nõ ẽ incõueniẽs vnũ intelligi sine alio. sꝫ ꝑsona diuina nõ est d̃ intellectu quidditatiuo essentie diuine. igit̃ nõ ẽ cõtradictio ꝙ essentia diuina intelligatur nõ intellecta persona. Igitur. ⁊c̃. Secundo alius est conceptus essentie: et alius est cõceptus ꝑsone. igit̃ est aliquis ꝯceptus essentie qui nõ est ꝯceptꝰ ꝑsone. ⁊ ita ꝯtradictoria verificant̃ d̃ essentia ⁊ persona quãuis sint vna res. Tertio ph̃i habuerunt aliquã cognitionẽ de deo et diuina essentia: sed nullaz penitus de persona. Igitur nõ obstãte identitate dei: et ꝑsone diuine aliquid affirmatur d̃ deo quod negat̃ de ꝑsona. Quarto ꝯtra secũdaz ꝓpositionẽ. qꝛ ꝙuis idẽ nõ possit affirmari ⁊ negari d̃ eadem re nõ tamẽ est incõueniens aliquid vere affirmari de vna re ⁊ vere negari de alia. Igitur quicquid sit de essentia ⁊ ꝑsona que sunt eadẽ res tamẽ possibile est ꝙ cognosci ⁊ diligi affirmarent̃ de vna ꝑsona ⁊ negent̃ de alia. Ex quo sũt distincte res ⁊c̃. Ad ista rñdetur. Unde ad p̃mã potest dici ꝙ quãdo aliquid nõ est d̃ intellectu alterius nec idez realiter cuꝫ illo potest tunc intelligi alio non intellecto. nõ sic aũt in ꝓposito. ⁊c̃. Tamen põt hic distingui ꝙ aliquid esse d̃ intellectu alicuiꝰ põt intelli

gi dupliciter. Uno modo qꝛ non poteſt intelligi niſi illo intellecto. et ſic perſona eſt de intellectu quidditatiuo eſſentie. Alio mõ quia eſt pars eius vel conſtituens ipm̃ et ſic perſona nõ eſt de intellectu eſſentie non tñ põt eſſentia intelligi ſine pſona ꝓpter idẽptitatẽ realẽ eſſentie ⁊ pſone. Et ſimilr̃ de pſona.

Ad ſcd̃am dicit̃ ꝙ omnis cõceptꝰ eſſentie eſt cõceptus pſone ⁊ ecõuerſo. tñ aliquis cõceptus pmo dicit̃ de eſſentia ꝙ de perſona. Et ratio eſt. qꝛ eſt aliqs qui vere dicit̃ de oĩ illo d̃ quo d̃r eſſentia diuina et de nullo alio. ⁊ tñ nõ ſic reſpicit aliquã pſonaꝫ. qꝛ dicit̃ d̃ aliquo de quo nõ d̃r illa pſona. ſic̃ eſſe ſapiẽs. eẽ creatiuũ. ⁊ hm̃oi. que pmo cõpetũt eſſentie et nõ pſone. Non eñ eſſe creatiuũ pmo cõpetit patri: qꝛ cõpetit filio q̃ nõ ẽ pat̃ Si xᵒ dicat̃ ꝙ iſta reſpõſio deſtruit rationẽ pme ꝓpoſitiõis. qꝛ hic vere aliqd affirmat̃ de eſſentia: qd̃ vere negat̃ d̃ pſona. ſicut dicit̃ ꝙ eſſentie pmo cõpetit aliqs cõceptus: ⁊ patri nõ cõpetit pmo ille idẽ cõceptus. Rñdeo ꝙ iſta affirmatio et negatio debẽt ɔcedi: qꝛ ſequũtur euidenter ex illis q̃ fide tenemꝰ. qꝛ eo ipo ꝙ fide tenemꝰ ꝙ deꝰ eſt creatiuꝰ et quicqd eſt deꝰ eſt creatiuũ. ſ. quelibꝫ pſona diuina. etiã hoc tenemꝰ: ꝙ pater nõ eſt filius euidẽter ſequitur ꝙ iſte cõceptus primo cõpetit eſſentie: ⁊ non patri. qꝛ primo cõpetere alicui eſt cõpetere illi et nulli alteri. niſi de quo ipm̃ verificatur cõpetere aũt nõ primo eſt cõpetere alicui. et tamẽ cuꝫ hoc cõpetere alij. de quo ipſum nõ verificat̃. Et ita ſi eſſe conceptum alicuꝰ eſt repreſentare ſeu ſignificare aliquid. ⁊ non aliud concedendum eſſet ꝙ aliquis eſt cõceptus perſone qui nõ eſt eſſentie. qꝛ eſt aliqs cõceptus perſone qui pciſe cõpetit vni perſone et nõ alteri. ⁊ per ɔſequens nõ eſt cõceptus eſſentie ex quo nõ vere cõpetit oĩ de quo d̃r eſſentia. BB

Ad tertiã dicit̃ ꝙ quãcũqꝫ cognitõeꝫ habuerũt phi d̃ diuina eſſentia. habuerunt etiã de pſona: qꝛ phi nõ habuerũt cognitionẽ de diuina eſſentia: niſi habẽdo aliquos conceptus ſimplices cõmunes deo et craturis. vel conceptus proprios negatiuos et cognitiuos. ſed omnes tales conceptꝰ ad quos potuerunt phi deuenire eq̃liter cõpetebãt cuilibꝫ perſone ſicut diuine eſſentie. cuiuſmõi ſunt tales immateriale. ſummũ. eternũ ſapiens. ⁊c̃. Dico tamen ſecũdo ꝙ hoc nõ obſtãte phi potuerũt ſcire tales propoſitiões deus eſt imaterialis. ſummꝰ. eternus. ⁊ nõ iſtas. deꝰ eſt trinꝰ ⁊ vnus deꝰ ẽ pater. filiꝰ. ⁊ ſpũſſanctꝰ. ⁊ hoc mõ dicitur cõmuniter ꝙ potuerũt naturaliter cognoſcere diuinã eſſentiã: ⁊ nõ trinitateꝫ pſonarũ ⁊c̃. Tertio dico. ꝙ loquẽdo de virtute ſmonis ſicut cõcedit̃ ꝙ ex puris naturalibꝰ phi diuinã eſſentiã cognouerũt. ita ɔcedẽdũ eſt ꝙ trinitatẽ pſonarũ cognouerũt. ſed nõ cognouerũt trinitatẽ pſonarũ. id eſt. deũ eſſe tres perſonas. Quarto dico ꝙ ſtat ꝙ aliqs trinitatẽ pſonarũ cognoſcat ⁊ diliigat ⁊ tamẽ nõ cognoſcat ſe trinitatẽ pſonarũ cognoſcere aut diligere. imo credat oppoſitũ. ſ. ſe trinitatẽ nõ cognoſcere et eã odire ⁊c̃. Patet clare vñ apparet ꝙ aliq̃ ɔſequẽtia nõ valet. ⁊ tñ non ſtat ꝙ aliquis aſſentiat antecedẽti illiꝰ quin aſſentiat ɔſequẽti. Ptꝫ de iſta deuꝫ trinũ ⁊ vnũ cognoſco. ergo cognoſco deũ trinũ ⁊c̃. Ad quartũ dico ꝙ nõ eſt ɔcedendũ aliqd vere affirmari de aliq̃ re. ⁊ vere negari ab alia re. q̃ tñ eſt vna res numero ſimpliciſſima ⁊ vna res ſingulariſſima eſt quelibet illarũ rerũ: niſi vbi fides cõpellit. mõ in ꝓpoſito q̃uis pater et filius diſtinguũtur realiter. tñ vna res ſimpliciſſima eſt pater ⁊ filiꝰ. ⁊ ideo quicqd vni cõpetit cõpetit alteri, niſi vbi fides cogit dicere oppoſituꝫ. ſic aũt nõ eſt hic. imo magꝰ ɔcedit ꝓpoſitũ Nã Auguſtinꝰ pmo de trinita. c. 10. ex idẽptitate patris ad filiũ probat ꝙ vnꝰ ſine alio oſtẽdi nõ põt ſimpliciter in diuerſis locꝭ ex idẽptitate ipſoꝝ. ꝓbat ꝙ neuter creat ſine alio. Igit̃ eodẽ modo ꝓbabit̃ ꝙ neuter ſine alio põt intelligi ⁊c̃. Ad argumẽtũ pncipale dico ꝙ plꝰ repugnat eſſentie diuie terminare actũ intelligẽdi ſine pſona ꝙ repugnat vni perſone terminare dependẽtiã nature

assumpte sine alia. sicut ſm beatū Augustinū: plus repugnat vni ꝑsone creare sine alia ꝙ̄ incarnari sine alia. Dico scd̄o ꝙ nō est nobis euidēs ꝙ sit maior repugnantia hic ꝙ̄ ibi. nec ista repugnātia potest concludi ratione naturali. vnde secluso articulo fidei per nullam rationem potest probari: ꝙ vna persona potest incarnari sine alia plus ꝙ̄ possit ꝓbari ꝙ vna pōt creare sine alia et ita in proposito. Dico tm̄ tertio ꝙ vnū est tenendū ⁊ aliud nō. Et si querat̃ vn̄ cō stat ad hoc dico ꝙ per scripturā sacraz et determinationē ecclesie ⁊ nō aliūde.

Dico quarto et hoc sequit̃ ex p̄dictis. Qđ probabiliter potest cōcedi diuinaz essentiam termīare dependētiā nature assumpte patz per rationē supra factā cum non cogat fides ad oppositū vt videt̃. Sed de hac materia videndū erit in tertio libro. Hec de prima dubitatione. ⁊c. LL Ad secundam dubitationez respondeo: et pono quattuor ꝓpositiōes. Prima est ꝙ nulla rationalis creatura tenetur magis diligere vnā diuinam personam ꝙ̄ aliaz. Patz quia eadez est bonitas omniū propter quā debz rōnalis creatura eas diligere

Secūda est. Qđ nulla ratiōalis creatura posset siue licite siue illicite magꝭ diligere vnaz diuinā personam ꝙ̄ aliā. patet ex dictis in p̄ma dubitatione. qr quacumqꝫ dilectione diligitur vna diligitur alia. ⁊ loquor de dilectiōe que terminatur de perse. et nō de per accidēs ad personaz diuinā. ⁊c. Tertia propositio est cōtra aliqnos ꝙ nulla rationalis creatura propter aliquā causam tenetur diligere vnā personam diuinam propter quā non tenetur diligere aliaz Oppositū dicunt aliqui propter rationem factā proponendo dubitationē. qr diligo filium, ꝓpter hanc causaz quia redemit me. et non diligo patrez quia redemit me. ⁊c. Sed ratio nō valet quia licet nō diligaz patrē quia redemit me vel quia passus aut mortu⁹ est pro me. tamē eadē causa qua diligo filiūz. quia scz filius redemit me: ⁊ quia passus. ⁊c. diligo similiter patrem: ⁊ spūmsanctuz qr fili⁹ redemit me: qr quantuz opatus est filius ad redemptionē tm̄ illi operati sunt. ⁊ sic non valet ratio. Probat̃ ergo ꝓpositio. qr sequit̃ bene ꝓpter hanc causaz diligo filiū. ergo ꝓpter eādē cāz diligo spm̄sanctū. ⁊ similter patrē. Igitur. ⁊c. cōsequētia tenet. et antecedens patet. s. ꝙ illa ꝯn̄a sit bona per illa que dicta sunt in secunda dubitatione.

Quarta propositio ē. ꝙ nō obstātibus predictis illa eadē causa. propter quaz rationalis creatura diligit quālibꝫ personā diuinā. per diuersas propositiōes causales exprimit̃ in ꝯparatiōe ad aliā et aliam ꝑsonaz. Patet. quia vere dicit̃ diligo filiū quia ipse redemit me. ⁊ non diligo patrē. quia ipse redemit me. sed quia filius redemit me. Et hoc probat ratio. ⁊c. DD Ad tertiā dubitationē sunt diuersi modi dicendi. Unde dicit vnus doctor. s. magister Gregori⁹ Qđ om̄is actus quo aliquis diligit deum propter aliquid aliud a deo est illicitus viciosus ⁊ abusiuus. Et ad hoc facit plures ratiōes ꝯtra vnū aliū doctorem. qui tenet oppositū. sed eas causa breuitatꝭ dimitto. videat eas q vult. 3. q. dis. p̄me. ar. 2. Ad auctoritatē autē psalmiste supra inductaz respondet. ꝙ ibi ly propter nō tenet̃ causaliter ita ꝙ retributio sit causa finalis dilectiōis vt iustificatiōis. sed cōsecutiue ita ꝙ iustificatiōes illas sequitur eterna retributio. ⁊ sic actū dilectionis dei cōsequitur retributio premij. sꝫ non debet fieri ꝓpter intuitum premij ſm Bern̄. de diligendo deū. non sine premio inquit diligitur deus. ⁊ si absqꝫ intuitu premij diligendus sit. Et eundez sensum habet glosa ibidē. Sed quia videtur mihi ꝙ iste modus dicendi non euacuat totaliter difficultatez. Ideo contra hoc ꝓbabiliter dicam aliqua. Unde premitto istaz distinctionē. Qđ hec dictio ꝓpter quandoqꝫ capitur cōsecutiue ⁊ tunc denotat ordinē ꝯsecutionis vnius rei ad aliā. vt cū dicitur premiū datur ꝓpter meritū. Nihil em̄ aliud significat nisi ꝙ post meritū datur premiū. et nō nisi post meritū sic alias patebit i materia

de merito. Quãdoq; vero capit causa=
liter. et hoc dupl'r. q2 qñq; denotat cau=
salitatẽ motiuã siue efficientẽ. vt cũ dr
intellect⁹ assentit cõclusioni ꝓpter eui=
dentiã pmissarum. Quãdoq; vero deno
tat causalitatẽ finalẽ vt cũ dicit creatu
ra diligẽda ẽ ꝓpter deũ. De pma aũt si
gnificatiõe nõ est hic difficultas. Sed de
alijs pono quattuor ꝓpositiões. Pri
ma est ꝙ nulla rõalis creatura licite di
ligit deũ ꝓpter aliqd aliud ab ipso tan
ꝙ ꝓpter causaz efficiẽtẽ motiuã pcisaz
aut pncipalẽ. Patet. q2 in omni dilectio
ne licita respectu dei. pncipalis causa
efficiens motiua debet esse summa bo=
nitas diuina. q̃ est obiectũ charitatis si=
cut in oĩ credulitate licita respectu arti
culi fidei pncipalis causa efficiens mo=
tiua nõ debet esse rõ seu ꝓbabilitas. sz
auctoritas diuina que pcipit sic crede=
re. Scda propositio est ꝙ rationalis
creatura licite diligit deuz ꝓpter aliqd
aliud ab ipo tanꝙ ꝓpter causam efficiẽ
tem motiuã. nõ tñ pcisaz aut pncipalez
Patz. q2 sicut aliqs licite credit articu
lum fidei ꝓpter ratiõez seu apparentiã
aliquã mouẽtẽ. imo sine hoc nõ posset
credere. vt alias dixi. non tñ propt hoc
pcise aut pncipaliter debet credere. vt
dictũ est sic aliqs diligit deũ ꝓpter bñfi
cia sua et ꝓpter retributionẽ eternã tan
ꝙ ꝓpter causam motiuã ad dilectionẽ
nõ tñ pncipaliter aut pcise sz pncipalit
propter ipmmet deũ. Unde ad hoc vi=
detur facere auctoritas psalmiste pdi=
cta. et similiter experiẽtia. q2 videm⁹ ꝙ
doctores et predicatores volentes mo
uere fideles ad dilectionẽ dei: mouent
ad hoc ex beneficijs creationis redem=
ptiõis. et saluatiõis. et cõstat ꝙ audiẽtes
hmõi motiua accẽdunt ad maiorẽ dile
ctionẽ dei p hoc etc. et nimis esset duruz
dicere ꝙ in hoc peccarent. Igitur. etc.
Tertia ꝓpositio est. ꝙ nulla rationalis
creatura licite diligit deum propter ali
quid aliud ab ipo tanꝙ ꝓpter causaz fi
nalem pncipalẽ et simpl'r vltimã. Patz
quia hoc ẽ ꝓuertere ordinẽ diligẽdorũ
cum deus et nihil aliud sit simpl'r vltim⁹
finis. Et est vti fruendis et frui vtendis

que est maxima ꝑuersitas fm augusti=
nũ et hoc ꝓbãt optime ratiões et aucto
ritates pdicti doctoris. vt pz intuẽti
Quarta ꝓpositio ẽ ꝙ ratiõalis
creatura licite diligit deuz ꝓpter aliqd
aliud ab ipo tanꝙ ꝓpter cãm finalẽ. nõ
tñ pncipalẽ aut simpl'r vltimã. Uñ ad
declarationẽ istius ꝓpositiõis in q̃ diffi
cultas pncipal'r iacet distinguendũ est.
Nõ diligere deũ ꝓpter aliqd aliud vt=
puta ꝓpter a. tãꝙ ꝓpter finẽ põt dupl'r
intelligi. Uno mõ ꝙ tali dilectiõe dili=
gatur deus referendo seu ordinãdo ip
sum in aliud tanꝙ in finẽ. et tũc dico ꝙ
talis dilectio est illicita. et est vsus dei: et
abusus viciosus. et hoc est cõtra illũ do=
ctorez quẽ reprobat magister Gregori=
us. q2 tenet ꝙ aliqs vsus dei est licitus
hoc eñi sufficienter reprobãt rõnes ei⁹
Unde cũ de⁹ et nihil aliud a deo sit sim
pliciter vltimus finis. et tanꝙ vltim⁹ fi=
nis diligend⁹. deus nõ est licite ordina
bilis in aliqd aliud tanꝙ in finẽ siue vl
timũ siue nõ vltimũ ideo omnis dilectio
q̃ sic referret esset illicita et abusiua. q2
est amor cõcupiscentie: et nõ amor ami
cicie. omnis aũt amor cõcupiscẽtie psup
ponit amorẽ amicicie. ita ꝙ quãdo ali=
quid diligit amore cõcupiscẽtie ẽ aliqd
mag' amatũ amore amicicie: et p cõñs
omnis amor cõcupiscentie respectu dei ẽ
illicit⁹ igit. etc. Alio modo põt dici vel
intelligi deũ diligi ꝓpter aliqd aliud tã
ꝙ ꝓpter finez. nõ sic q2 dilectiõe illa re
ferat deus in aliqd aliud tanꝙ in finez
sed q2 illa dilectio refert seu ordinatur
in aliqd aliud tanꝙ in finẽ. Non quidẽ
vltimatũ sed vlterius ordinatum in de
um. Et tũc dico ꝙ sic intelligitur predi
cta propositio. et sic aliqua dilectio dei
qua diligit ꝓpter aliud tanꝙ ꝓpter finẽ
est licita et illa nõ est vsus dei sed frui=
tio. lz bñ sit vsus creature. Uerbi grã.
Si quis diligat deũ sup oĩa et tanꝙ fi=
nẽ vltimũ. referẽdo seu ordinãdo illaz
dilectionẽ in beatitudinẽ seu felicitatẽ
siue eliciẽdo eã ꝓpter felicitatem tanꝙ
propter finẽ nõ simpliciter vltimũ. sed
vlterius ordinatũ in deũ. Dico ꝙ illa di
lectio est licita. Quod patz. q2 omnis di

lectio vse potest licite ordinari in beatitudinē tanq̄ in finem:nō tamē ꝯstituēdo beatitudinē tanq̄ finē vltimū:s3 vlterius ordinādo eā in deū ⁊ diligendo eā propter deū sūme bonum. Nec ꝯtra hoc valēt rōnes vel auctoritates quas magister Gregorius facit.sed solum ꝓbant primam ⁊ tertiā ꝓpositiones ⁊ nihil faciunt ꝯtra secundā vel tertiā contra quartam intellectam modo p̄dicto sicut patet ⁊c. Si aūt dicatur contra id qd̄ modo dictu3 est. ꝙ beatitudo nō est finis vltimus ⁊c:qꝛ dicit ph̄us ꝙ felicitatē nullus eligit propter aliud. igitur beatitudo est finis vltimus quo fruēdū est. Ad hoc vno mō pōt dici. ꝙ ph̄us de dilectione dei ⁊ beatitudine imperfecte loquitur:qꝛ eā solū vmbratice somniauit. Alio modo pōt dici ꝙ beatitudo siue felicitas tripliciter pōt sumi. Uno modo ꝓ obiecto beatificante:⁊ sic est verū qd̄ dicit ph̄us. Alio modo ꝓ beatitudine nō sic obiectiue:sed formaliter nos ꝑficiēte:⁊ ista est creatura ⁊ diligēda ꝓpter aliud:sc3 ꝓpter deū. Tertio modo ꝓ beatitudine cōprehendēte beatitudinē p̄mo modo dictā: ⁊ similiter secundo modo: ⁊ omnia ad statū beatitudinis pertinentia q̄ multa sunt vt alias videbit̄. Et sic sumit Augusti. cum dicit. Beatus est qui habet quicqd vult et nihil mali vult. Et similiter Boetius dicit libro.3.de ꝯsolatiōe prosa secūda. ꝙ beatitudo est status oīm bonoru3 aggregatione perfectus: ⁊ sic loquēdo patet ꝙ beatitudo nō est propter aliud diligenda:qꝛ includit deū:sed secūdo modo intelligit̄ quod dictu3 est. Et hec de dubitatiōe tertia: ⁊ toto tertio articulo

Distinctio Secunda.

A

Circa secundā distinctione3 huius p̄mi in qua magister ostendit vnitatē dei. formo ista3 questionē Utrum nobis sit euidenter notū in vniuersitate entium vnū esse deum. Arguitur primo ꝙ nō:qꝛ non est nobis naturaliter cognoscibile deum esse.igitur questio falsa. Patet ꝯsequētia ⁊ ans ꝓbatur:quia noticia ꝓpria deitatis non est nobis naturaliter possibilis. Nam si sic vel esset intuitiua vel abstractiua a sufficiēti diuisione. Non prima:quia illa solum est supernaturaliter cōmunicabilis.nec scd̄a eo ꝙ ipsa presupponit primā. Et confirmatur:qꝛ deus non est a nobis sensibilis.ergo nec naturaliter intelligibilis.antecedēs patet.ꝯsequentia probatur:quia omīs nostra naturalis cognitio intellectiua depēdet ex sensitiua.vt habetur primo posterioꝝ ⁊c. Secūdo quia illud nō est nobis per se notum quod potest esse naturaliter dubium.et cuius possumus credere oppositum.sed sic est de ista propositiōe. Deus est.iuxta illud ps. Dixit insipiens in corde suo non est deus igit̄ ⁊c. Et confirmatur auctoritate Auicēne p̄mo metha.dicentis. Qd̄ deum esse nec est manifestum per se nec desperatum manifestari. Igitur ⁊c. Tertio quia non est nobis euidenter notū tantū vnum esse deū.igitur non est per se notu3 aliquid esse deum.ꝯsequētia tenet.qꝛ per deu3 nihil aliud intelligimus q̄ vnū ens sūmū in entibus. Igitur cū nō possit esse nisi vnū summū bonu3 si esset per se notum aliquid esse deu3 euidenter.sequeretur tantum vnū esse deum.quare ⁊c. Et antecedēs probatur: qꝛ dicēti ꝙ sūt tres dij nō potest euidenter probari opposit3 plus q̄ dicenti ꝙ sunt tres persone:quarū quelibet est deus possit oppositum euidenter probari: quare ⁊c. Confirmatur. qꝛ tantū vnū esse deū est articulus fidei. igitur nō est euidenter notū:nec euidenter pōt probari.ꝯña tenet:qꝛ fides est argumētū rerū nō apparentiū.ad Hebre.II. In oppositū arguitur:qꝛ nobis est per se notū illd̄ esse qd̄ nō potest cogitari nō esse. qꝛ esse est de quidditate rei: ⁊ per ꝯñs non pōt cogitari deus quin cogitetur esse. Cōfirmatur.per deum intelligimus necesse esse sed non possumus cogitare necesse esse non esse: quare ⁊c. In ista questione erūt tres articuli iuxta tria argumenta ante oppositū questionis. Primus est

vtrū nobis sit naturaliter notum deuz esse. Secūdus vtrū nobis sit per se notū deū esse. Tertius vtrū nobis sit euidenter notū tantū vnū deū esse. Circa primū articulū primo videbit quid sit noticia siue cognitio. Secundo qualis noticia nobis sit naturaliter possibilis de deo. Tertio instabit cōtra dicta multiplici argumento. B Quantū igitur ad primū articulū primo videndum est qd sit noticia, siue cognitio. Vñ pōt sic describi. Noticia est act⁹ aliquid representās potentie vitaliter ꝑceptiue. Vel sic. Noticia est act⁹ vniens potentiā ꝑceptiuā vitaliter cū obiecto. Et capio hic actū nō put distinguit ɔtra habitum. scz pro illo quo potentia vitalis formaliter ꝑcipit. Vñ apparet ꝙ nulla res est noticia nisi ꝫm habitudinē quā habet ad potentiā vitalem ꝑceptiuam Ideo ad maiorē declarationem p̄dicte descriptionis ⁊ ad euidentiā hui⁹ materie. vidēde sunt hic tres difficultates satis vtiles. Prima erit per qd siue ꝑ quā habitudinē cōueniat alicui rei esse noticiā siue cognitionē. Secūda vtrū aliqua noticia possit alicui esse magis vel min⁹ noticia q̄ꝫ sit essentialiter perfecta. Tertia vtrū diuina essentia possit esse intellectui creato formalis noticia. C Ad primā difficultatem pono quattuor ꝓpositiones. Prima est. ꝙ nulla qualitas seu queuis de genere accidentis essentia. est intrīsece ⁊ essentialiter noticia. ꝓbatur. qꝛ quelibet talis potest esse ⁊ non esse noticia. Igitur ⁊c. Cōsequētia tenet per qd noīs. quia illud dicit intrīsece ⁊ essentialit̄ tale qđ sic est tale ꝙ nō stat ip̄m esse ⁊ non esse tale. Sicut hō intrinsece ⁊ essentialiter dꝛ rōnalis qꝛ hō nō pōt esse ⁊ non esse rōnalis. Antecedēs ptz. qꝛ qđcunqꝫ accidens si esset sine subiecto. vel etiā in subiecto nō vitaliter ꝑceptiuo ip̄m nō essꝫ noticia ⁊c. Ex hoc ergo ptz ꝙ nullū accidens est noticia per denoiationē intrinsecā sꝫ solū extrīsecā ⁊c. Secūda ꝓpositio est ꝙ nulluz accidens est noticia alicui per hoc p̄cise ꝙ est ab illo causaliter effectiue. Probat. quia stat ip̄m

causari seu fieri ab aliquo ⁊ ip̄m nō esse illi aut alteri noticiaz. Igitur precise ꝑ hanc habitudinē nō ɔuenit sibi esse noticiā. ɔsequentia patet. ⁊ antecedēs apparet quia si deus solus causaret illud ⁊ nihil aliud. illud nō eēt alicui noticia ⁊ sic ex causalitate efficiētie p̄me cause non capit ꝙ sit noticia. ⁊ per cōsequēs nec etiā ex causalitate effectiua alicui⁹ creature: quia causalitas dei effectiua nō min⁹ potest dare talez denoiationē q̄ꝫ causalitas effectiua create potentie. Itē obiectū cognitū ip̄am noticiā causat ⁊ tamē clarū est ꝙ non ꝓpter hoc capit ipsa noticia talē denoiationē. Igit̄ nec precise ꝓpter hoc ꝙ ip̄m causat potentia perceptiua ⁊c. Tertia ꝓpositio est ꝙ nulluz accidens est noticia ꝑ hoc precise ꝙ est in alio formaliter inhesibile. Probat̄. quia si tale accidens informaret subiectū non viuēs nō esset noticia vt patet. Igit̄ ista denoiatio non cōuenit sibi ꝑ hoc precise ꝙ informat aliquod subiectū seu inheret alicui subiecto dependendo ab eo in genere cause materialis seu suuz esse sibi intrinsece formaliter cōmunicando. Itē nulla forma suo subiecto formali cōmunicat ꝑ informationē intrinsecam precise illud qđ non habet in se extrinsece. sed nulla forma habet in se intrinsece vt sit noticia. igitur nulla talis per informationē intrinsecā p̄cise cōmunicat suo subiecto ꝙ sit cognoscens. ⁊ per ɔsequens nec per hoc cōuenit sibi vt sit noticiā siue cognitio. Minor patet ex p̄ma ꝓpositione. Maior aūt apparet per qd nominis informationis intrinsece. Naz ꝑ informare intrinsece non intelligo aliđ nisi cōmunicare alicui concretiue illud qđ aliquid ɔtinet abstractiue sicut aīa q̄ est abstractiue vita cōicat corpori ꝙ sit viuens. Quarta ꝓpositio est ꝙ qđlibet accidēs qđ est noticia ꝑ hoc est noticia precise ꝙ est a potētia vitaliter ꝑceptiua effectiue ⁊ est in ea īformatiue Probatur quia licet nullū istoꝝ precise sufficiat vt satis patet ꝑ predicta tū̄ vtrūqꝫ simul requirit̄ ⁊ sufficit vt aliqđ accidens sit noticia. igit̄. ɔsequētia ptz

Sed ad declarationē antecedētis pono quattuor ꝓpositiones. D Pria est ꝙ ad hoc ꝙ accidens sit noticia non sufficit sed bñ requirit̄ ꝙ sit effectiue a potentia vitaliter perceptiua. Patz. ꝙ em̄ hoc nō sufficit apparet satis ex secūda ꝓpositiōe p̄ncipali. Itē ad hoc ꝙ aliquid sit noticia requirit̄ ꝙ sit in potentia vitaliter ꝑceptiua. aliter oporteret dicere ꝙ essz possibile ꝙ aliqḋ accidēs existens in aere ⁊ nō existens in intellectu esset ipsi intellectui noticia quod ē absurdū. Igit̄ sequit̄ ꝙ ad hoc ꝙ accidens sit noticia, nō sufficit. sz bñ requiritur ꝙ sit effectiue a potentia vitaliter ꝑceptiua. nā si esset ab ea ⁊ nō in ea nō esset noticia. Sed qḋ hoc requirat̄ persuaderi potest sed nō demonstrari. Uñ arguo sic. quia si nō ⁊c. sequit̄ ꝙ lapis vel aliud quodlibet obiectū sufficiēter presentatū intellectui posset sibi eē noticia de seipō. ita bene sicut qualitas ꝓducta in intellectu ab obiecto. hoc aūt videt̄ absurdū. sz ꝯña patz. q̄ nō appa ret ratio de vno magis ꝙ de alio nisi q̄ tale obiectū licz sit p̄sens intellectui tñ nec est nec esse pōt sibi cognitio. q̄ nō pōt esse effectiue ab eo. nō sic aūt est de ipsa noticia. Si vero dicat̄ ꝙ alia est ratio scz quia tale obiectum nō pōt informare talem intellectū sicut pōt ipa noticia. ita ꝙ diceret̄ ꝙ noticia est noticia per hoc ꝙ ipsa est sic sufficiēter presens potētie ꝑceptiue ꝙ ipsa informat ipsam. aut ꝓpter hoc ꝙ ipsa formaliter actuat subiectū vitale ⁊ nō quia est ab eo effectiue. Sicut cū habemus oculos apertos ⁊ albedo est in ꝓspectu nr̄o nō est possibile qn videamꝯ albedinē ⁊ hoc nō est nisi q̄ potētia vitaliter ꝑceptiua est informata visione. igit̄ ⁊c. Ad hoc dico ꝙ habitudo informatiōis siue causalitatis formalis ad hoc nō sufficit sz requirit̄ habitudo causalitatꝭ effectiue Uñ ꝗuis nō esset possibile rem talē informare potentiā ꝑceptiuā ⁊ ipsam nō esse sibi noticiā. nō tamē sequit̄ ꝙ istaz denoīationē capiat precise ꝑ hoc ꝙ informat talē potentiaz. sed simul ꝑ aliḋ inseparabiliter ꝯcurrens quando talis res talem potentiā informat. Sicut lz nō sit possibile formā aliquod subiectū actuare qn subiectū sit effectꝯ talis forme in genere cause formalis. nō tamen sequit̄ ꝙ illud subiectū sit effectus talis forme in genere cause efficientis. sz solum effectus formalis vel forte nullo modo est eiꝯ effectꝯ ꝭm illos qui ponūt ꝙ subiectū formale nō effectꝯ formalis ipsuz forme sed totū cōpositū. Igit̄ ⁊c. Sic ergo pōt dici ꝓbabiliter licet hoc nō possit ꝓbari euidenter. Uñ alia opinio videt̄ valde ꝓbabilis. sed tñ ista ꝓbabilior ⁊ magis cōsona doctrine peripatheticoꝝ. quia cuz intelligere siue cognoscere sit perfectiōis. ista ꝑfectio est magis attribuēda potētie ꝑceptiue ꝭz ratione effeciētis siue agētis. ꝙ ꝭm rationē subiecti siue patientis cū ceteris paribꝯ ꝑfectius sit agere ꝙ pati. ⁊ efficere ꝙ informari. Igitur ⁊c. Secūda ꝓpositio est. ꝙ ad hoc ꝙ accidēs sit noticia nō sufficit sz bñ requirit̄ qḋ sit informatiue in potentia vitaliter ꝑceptiua. patet. ꝙ em̄ hoc nō sufficit apparet satis ex tertia ꝓpositione p̄ncipali ⁊ ex imediate dictis. Sz qḋ requirat̄ ꝑsuaderi potest q̄ vt iaz dictū est ad hoc ꝙ aliquod accidens sit alicui potentie ꝑceptiue noticia. nō sufficit ꝙ sit ab ea. nisi etiā sit in ea. Igitur ⁊c. Si vero dicatur ꝙ sufficit ꝙ sit ab ea ⁊ etiaz sit in ea ꝑ inexistentiā seu coexistentiaz ⁊ nō requirit̄ ꝙ sit in ea ꝑ informationē intrinsecā. Ad hoc dico ꝙ nō sufficit. ⁊ ꝗuis hoc nō posset euidenter ꝓbari. pōt tñ ꝓbabiliter cōcludi. Unde arguo sic. Pono ꝙ sunt duo angeli siue duo intellectus localiter separati. s. a. ⁊. b. ⁊ videat vnus aliū. ita ꝙ. a. agat visionez seu cognitionē sui in. b. tūc certuz est ꝙ illa visio nō est ipsi. a. cognitio ꝗuis sit ab eo. Si ergo deus poneret. a. ⁊. b. in eodē loco. nō tamē sequit̄ ꝓpter hoc ꝙ illa visio eēt ipsi. a. cognitio magis ꝙ añ Igitur ad hoc ꝙ ipsa sit sibi cognitio: non sufficit ꝙ sit ab eo ⁊ ꝙ sit in eo per talem coexistentiā sed requiritur ꝙ sit in eo per informationem intrinsecam.

T Tertia propositio est ꝙ ad hoc ꝙ

accidens sit noticia nõ sufficit nec req=
ritur ꝙ sit inhesiue in potentia vitalit
perceptiua. Patet. ꝙ enim hoc non suf
ficiat apparet ex p̄dictis ꝛc. Sed qꝺ nõ
requiratur persuadeo. Pro quo sciē
dum est ꝙ differentia est inter inexiste=
re. informare. ⁊ inherere. vnde licet con
ueniant per esse in. differunt tamen qꝛ
non om̄e qꝺ inexistit alicui informat il
lud. Sicut patꝫ de deo qui inexistit cui
libet rei ⁊ tamen nullā informat. Simi
liter non om̄e quod informat inheret.
sicut patꝫ de intellectu humano qui in
format corpus ꝛc. ⁊ tamē nõ inheret ei
quia inherere vltra informare requirit
ꝙ illꝺ qꝺ inheret alicui subiecto depē=
deat ab ip̄o in genere cause materialis
sic autem non est de intellectu cum nõ
sit educt⁹ de potentia materie sed crea
tus. Sꝫ de hoc alias in materia de crea
tione. et causalitate formali ⁊ materia=
li dicetur Dico igitur ꝙ ad hoc ꝙ aliqꝺ
accidēs sit alicui intellectui noticia nõ
requiritur ꝙ educatur de potentia sub
iecti seu ꝙ educatur vel dependeat a
subiecto causalitate materiali. Nam si
tale sit a potentia intellectiua effectiue
⁊ sit in ea informatiue. hoc sufficit. Si
vero dicatur ꝙ nõ est possibile. quia eo
ipso ꝙ aliquod accidens est ab intelle=
ctu effectiue. ⁊ est in eo informatiue. se
quitur ꝙ est in eo sic ꝙ educitur de po
tentia ipsius subiecti ⁊ dependet ab eo
propria causalitate materiali. et ꝑ ꝯse=
quēs inhesiue. Aliter sequitur ꝙ intel
lectus posset creare ꝛc. Ad hoc dico.
ꝙ nõ habeo pro incōuenienti ꝙ intelle
ctus. seu alia creatura possit creare isto
modo. Quod qualiter sit verum decla
rabo in quarto libro ꝛc. Quarta pro
positio est ꝙ ad hoc ꝙ accidens sit noticia
sufficit ⁊ requiritur qꝺ sit a potentia vi=
taliter ꝑceptiua causaliter effectiue et
in ea formaliter intrinsece. Patet ex p̄
dictis. ⁊ ex his ptꝫ quarta ꝓpositio pn=
cipalis. ¶ Ex predictis sequent ali
qua. Primo sequitur contra vnū do=
ctorem ꝙ omne accidens quod est noti
cia capit vt sit noticia per habitudinē
proprie causalem ⁊ proprie effectualē
ad potentiam vitalē. Patꝫ ex dictis. qꝛ
capit per hoc ꝙ est ipsi potentie vitalit
perceptiue cause formalis. ⁊ est effect⁹
ipsi⁹ vt cause efficientis vel agentis ꝛc.
Secundo sequit contra eundā ꝙ nul
lum accidēs potest esse noticia per ali=
quā habitudinē ad potētiā vitalē. aliā
ꝙ per causalem ⁊ effectualem. Patet.
quia non est imaginabilis alia habitu=
do ꝛc. Unde licꝫ doctor tenens opposi=
tum dicat ꝙ noticia non capit hanc de=
noīationem per hoc ꝙ intellectus effi=
cit eā ⁊ qꝺ informat eam sed per hoc ꝙ
vitaliter imutat intellectum. tamē nõ
efficaciter probat vt patꝫ ex dictis. nec
sufficienter explicat qualis sit ista habi
tudo seu quid est vitaliter imutare nec
videtur hoc explicabile nisi tenēdo viā
predictā ꝛc. Igitur ꝛc. Tertio sequi=
tur ꝙ deus non potest se solo in intelle
ctu creato aliquā cognitionē vel voliti
onem causare ipso non cōmunicāte vel
coagente De cognitione patet ex pre=
dictis. sed de volitōne patet per simile
quia non videtur ratio diuersitatis ꝛc.
Quarto sequitur ꝙ hoc nõ obstante
oēm cognitionē vl' volitionē potest de⁹
causare. ipso intellectu creato nõ cogē=
te. Patet. Quia quicquid deus potest
causare cum causa secūda potest se so=
lo ꝛc. Verū est tamen qꝺ tunc talis res
non esset cognitio vel volitio ꝛc. Exem
plum Oēm actum meritoriū pōt de⁹
producere sine creatura ꝯcurrente ꝛc.
sed tunc talis actus nõ esset meritori⁹
ꝛc. Ex his ergo ptꝫ quid sit cognitio
⁊ per quā habitudinē ꝯueniat sibi hec
denominatio. Hec de prima ꝛc. B
Ad secundā difficultatē etiā pono ali=
quas ꝓpositiones. Prima ꝙ oīs noti
cia seipsa est similis obiecto ab ea disti
cto ⁊ per ipsam cognito. Patet. qꝛ nisi
esset similis non plus reꝑsentaret vnū
obiectum ipsi potentie ꝙ aliud. qꝺ est
falsum vt ptꝫ. Qꝺ seipsa sit similis ob
iecto apparet qꝛ alias ip̄a nõ repn̄taret
directe ⁊ imediate ipsum obiectū. imo
magis illꝺ per qꝺ esset similis obiecto
quod supponitur esse falsum. Secūda
ꝓpositio est ꝙ licet aliqua noticia seipa

sa seu sua perfectione intrinseca sit magis similis vni obiecto q̃ꝙ alia tñ noticia ⁊ obiectũ non possunt esse magis vł minꝰ seipsis similia q̃ꝙ de facto sunt dũ existunt in rerũ natura. Prima pars patet. quia noticia ꝓpria ⁊ intuitiua alicuiꝰ obiecti est magis similis obiecto q̃ꝙ generalis ⁊ abstractiua. Secunda ꝑs patet de se. quia nulla duo entia seipsis similia possunt esse magis vel minꝰ similia seipsis q̃ꝙ đ facto sint sicut nõ possunt esse maioris vel minoris ꝑfectõis essentialis q̃ꝙ de facto sint. Tertia propositio est ꝙ nulla noticia põt esse magis de aliquo noticia: q̃ꝙ ipsa sit illi obiecto seipsa similis dũ obiectũ est vł foret similis si obiectũ esset. ⁊ sic non põt magis esse de aliquo noticia q̃ꝙ ipsa sit intrinsece ⁊ essentialiter perfecta. Ptz clare ex predictis. Quarta ꝓpositio ẽ ꝙ noticia põt minus esse de aliquo noticia. q̃ꝙ ipsa sit seipsa siue per suã essentiã similis suo obiecto. ⁊ sic põt minus eẽ noticia q̃ꝙ sit quidditatiue perfecta. Patet. quia aliqua noticia alicui intellectui potest esse ita magna ꝙ alteri nõ posset esse aliqualiter magna ⁊ tñ vtraq̃ potest esse noticia. Igitur ⁊c. Consequentia patet ⁊ antecedẽs apparet. qꝛ aliqua noticia intellectui angelico põt esse ita magna ꝙ ĩtellectui humano nõ posset equaliter esse magna cuꝫ ipse sit minoris capacitatis vitalis. ⁊ tamen illa vtraq̃ põt esse noticia. quia de facto noticia est vni ⁊ posset alteri applicare in oĩno sibi habitudĩe. igitur ⁊c. Si vero dicatꝰ ꝙ illa noticia mĩori ĩtellectui nõ possit eẽ noticia sꝫ bñ maiori. Contra hoc arguitꝰ. qꝛ seq̃tꝰ ꝙ aliq̃ visio dei etiã creata esset vel esse posset ita magna ꝙ aĩa xp̃i nõ possꝫ videre per eã etiã sub quocunq̃ gradu. ⁊ tñ angelus superior bene posset qđ videtꝰ absurdũ ⁊c. Confirmatur. qꝛ excellens intelligibile non corrumpit intellectũ. igitur ꝑ quãcũq̃ cognitionẽ q̃tũcunq̃ ꝑfectã põt intellectus cognoscere q̃tũcunq̃ sit ꝑue capacitatis q̃uis nõ cognoscat ꝑ eaꝫ ſm totam latitudinẽ illius sed ſm capacitatem suã ⁊c. Sed contra illud qđ dictum est ⁊ qđ supponit tota ista imaginatio instatur. ꝓbãdo ꝙ aliqua sit noticia que non est similis obiecto. qꝛ aliqua est noticia precise ad placitum vel per se solam institutionẽ voluntariam representans aliqđ obiectũ. Igitꝰ ⁊c. cõsequẽtia patet. quia nõ videtꝰ ꝙ per liberã impositionẽ illud qđ nõ est simile obiecto fiat sibi simile. Et ãtecedẽs apparet de ꝯceptu huiꝰ vocis homo q̄ licꝫ representet naturaliꝰ istam vocẽ homo ad placitũ tñ representat Sortẽ ⁊ platonẽ ⁊ oĩes hoĩes quibꝰ nõ est similis.

Ad hoc dimissis aliis modis dicẽdi. Rñdeo breuiꝰ ꝙ conceptus huiꝰ vocis homo ꝓprie loquendo non est noticia hominis nec representat hoĩeꝫ sed per cõsuetudinẽ est quedã colligantia seu mutua concomitantia inter conceptuꝫ naturalẽ hoĩs ⁊ cõceptũ huiꝰ vocis homo ꝓpter quã vno conceptu moto per obiectũ suũ. scilꝫ quãdo auditꝰ ista vox homo. statim mouetꝰ aliꝰ cõceptus siue species naturalis hoĩs. ⁊ sic obiectũ eiꝰ cognoscitur. nõ quidã per speciẽ illius vocis sed per ꝓpriam specieꝫ. Et ꝙ ita sit patet. quia si deperderetꝰ species naturalis hominis. iaꝫ spẽs illiꝰ vocis hõ nullo modo representaret hominẽ ⁊c.

Ad tertiã difficultateꝫ pono aliquas propositiones. Prima est ꝙ nõ est ita de facto ꝙ diuina essentia sit intellectui creato formalis noticia. Patꝫ per extrauagantẽ domini bñdicti ⁊c.

Secũda est ꝙ nõ est ita đ facto ꝙ deꝰ vel spũssanctꝰ sit volũtati create charitas formalis siue dilectio. Sequitꝰ ex ꝓma ꝑ sicꝰ. ⁊ in hꝰ nõ tenetꝰ magr a doctoribꝰ ⁊c. Tertia ẽ ꝙ nõ est possibile ꝙ diuĩa eẽntia sit formalis noticia ĩtellectui creato vł volũtati create formalis dilectio. Et hoc est ꝯ vnũ doctoreꝫ q̄ tenet oppositũ. Etiã ꝑtꝫ qꝛ cũ nõ sit de facto vt dictũ est si esset possibile ita esse. sequitꝰ ꝙ aĩa xp̃i ꝑfectiꝰ possꝫ cognoscere ⁊ diligere deũ q̃ꝙ faciat de facto ⁊ ꝑfectiꝰ possꝫ beatificari q̃ꝙ de facto sit. Cõsequẽs est absurdũ ⁊c. ⁊ cõsequẽtia ptꝫ qꝛ ꝑfectius esset diligere ⁊ cognoscere ⁊ beatificari per diuinam essentiaꝫ for-

maliter: ꝙ per aliquã creaturam infor-
mantem accidentaliter ⁊c. Quarta est
ꝙ non est nobis euidẽs vel euidẽter
demonstrabile eẽ impossibile ꝙ diuina
essentia sit formalis noticia intellectui
creato vel volũtati create formalis dile
ctio. Patz. q2 licet dictũ sit ꝙ ad hoc ꝙ
aliqd accidẽs sit notitia reqrtur ꝙ sit ef
fectiue a potẽtia vitaliter pceptiua: ⁊ ꝙ
sit sibi forma. tñ hoc nõ est euidẽs imo
bene dixi ꝙ oppositũ est pbabile. Itez
supposito ꝙ hec habitudo reqreretur
ad hoc ꝙ aliqua res creata esset alicui
noticia vt videt̃ pbabile: tñ per hoc nõ
habet̃ ꝙ ita sit de noticiã increata. Si-
cut ꝙuis sit pbabile. ꝙ nulla potẽtia p
ceptiua creata possit cognoscere seipaz
aut aliquã rẽ aliam per suã essentiã: tñ
ppter hoc non negatur quin diuina po
tẽtia pceptiua hoc possit ⁊c. Igit̃. Si
ergo aliqs dicat sicut tenet qdã doctor
ꝙ ad hoc ꝙ diuina eẽntia sit noticia
intellectui creato nõ reqritur intrinse-
ca informatio ipsius potẽtie cognoscen
tis: nec effectiua productio ipsius noti
tie, sed sufficit ꝙ sit pñs potẽtie cogni-
tiue tãꝙ species cognoscibilis ipaz po
tentiam vitaliter imutãs. ⁊ ꝙ diuina es
sentia absolute põt se habere in tali ha
bitudine: ⁊c. nõ video ꝙ hoc possit eui-
denter improbari. sed oppositũ appa-
ret pbabilius ppter dicta. Et hec de p
mo primi articuli. His premis-
sis videndũ est qualis noticia sit nobis
naturaliter possibilis de deo. Circa qd
pmittã tres distinctiões. deinde ponaz
tres cõclusiones. Prima distinctio est
ꝙ noticiarũ nobis possibiliũ quedaz
est sensualis. alia intellectualis. Voco
aũt sensualem oẽm noticiã ad quã cau
sandã per se ɔcurrit virtus aliqua sen-
sitiua. aut aliqd existens in ipsa. Intel-
lectualem vero voco oẽm noticiam itel
lectus. siue oĩs noticia sensualis hoĩs
sit intellectualis siue nõ. de quo aliter ⁊
aliter esset dicendũ ꝺm aliam ⁊ aliã opi
nionẽ de distinctione ⁊ idẽtitate poten-
tiarũ anime: sed de hoc alias. Harum
aũt noticiarũ, tam scz sensualiũ, ꝙ intel
lectualium quedã est simplex ⁊ incom-
plexa. alia vero complexa. Cõplexarũ
autẽ alia distans vt ppositio vera aut
falsa. Alia indistans. vt oratio que nec
est vera nec falsa. loquendo de veritate
cui opponitur falsitas. Qualiter autẽ
debet intelligi ista cõplexio in oratione
mẽtali. alibi declaraui. Sed ꝙ noticia
sensualis possit esse complexa sicut ⁊ in
tellectualis patz: q2 aĩalia bruta in qui
bus nõ est noticia intellectualis habẽt
aliquã noticiam complexam de sensibi
libus. quod apparet: q2 aliquãdo vide-
mus vnũ brutũ apprehendere aliquod
sensibile sicut panẽ ⁊ moueri ad ipsuz.
aliqñ vero apprehendere idẽ ⁊ non mo
ueri ad illud. ergo motus iste cũ sit per
appetitum naturalẽ. ⁊ talis appetitus
quia seqtur apprehẽsionẽ presupponit
preter simplicem apprehensionem rei
sensibilis noticiã cõplexam. quia iudi-
cat talẽ rem esse sibi vtilem ⁊ bonã. Ad
hoc est etiaz experiẽtia multiplex ⁊ spe
cialiter de canibus venaticis. Et p hoc
est auctoritas Auicẽne. 6. naturaliũ p-
te. 4. c. primo. vbi probat in brutis esse
sensum cõmunẽ. Videmus etiã quedã
bruta esse disciplinabilia. disciplina ve
ro nõ fit sine ɔplexa noticia. nec valz rõ
quã facit Adam dicẽs ꝙ ꝺm hoc in tali
bus brutis esset intellectus practicus. ⁊
deberet talia vocari rõnabilia. Hoc eñ
nõ seqtur loquẽdo ad sensuz in quo di
cim⁹ hoĩem esse rõalem ⁊ habere intel-
lectum practicũ: q2 homo non tantũ ha
bet singularia iudicia: sed etiã vniuer-
salia: nec tantum circa sensibilia ratio-
natur. similiter intellect⁹ practicus nõ
soluz ex singularibus: sed ex altera vni-
uersali quandoqz cõsiliatur. Et ppter
hanc differentiã ⁊ multas alias illa cõ-
sequẽtia nõ valet. Si tamẽ quis vellet
vocare illa ratiõabilia nomina sunt ad
placitum ⁊ in pura obedientia. sic etiaz
vnus alius volens vocare omnia cogno
scentia ratiõabilia. posset negare a bru
tis omnem cognitionem etiam simpli-
cem et inferre. quia alias ipsa essent ra
tionabilia. quare ⁊c. De noticia au-
tem sensuali siue simplici siue comple-
xa non plura dico: q2 magis spectat ad

Questio tertia

naturales phos et medicos. et quia satis notum est quod talis non est nobis naturaliter possibilis de deo. ideo de intelligibili dicendum est hic etc. K Secunda distinctio est quod duplex est noticia incomplexa nobis possibilis. quarum una solet vocari abstractiva. alia intuitiva. Dupliciter autem potest accipi noticia abstractiva. Uno modo quia est respectu alicuius abstracti a multis singularibus. et sic cognitio abstractiva non est aliud quam cognitio alicuius universalis abstrahibilis a multis singularibus. Aliter accipitur cognitio abstractiva secundum quod abstrahit ab existentia et non existentia et ab aliis conditionibus que contingenter accidunt rei vel predicantur de re. non quod aliquid cognoscatur per noticiam intuitivam quod non cognoscatur per abstractivam. sed idem totaliter et sub omni eadem ratione cognoscitur per utramque. sed distinguuntur per istum modum. quia noticia intuitiva rei est talis noticia virtute cuius potest sciri utrum res sit vel non sit. ita quod si res sit virtute eius statim cognoscitur evidenter rem esse. et similiter si esset talis noticia per divinam potentiam conservata de re non existente virtute illius noticie evidenter cognosceretur rem non esse nisi forte hoc impediatur propter imperfectionem ipsius noticie. Nam aliquando propter imperfectionem ipsius noticie intuitive. scilicet quia est valde remissa et obscura vel propter alia impedimenta ex parte obiecti vel medii vel alterius potest contingere quod vel nulle vel pauce veritates contingentes de re sic intuitive cognita possunt cognosci. sed quando est sufficienter perfecta virtute eius potest evidenter cognosci existentia vel non existentia rei ut dictum est Similiter quando aliqua res intuitive cognoscuntur quarum una inheret alteri vel una distat loco ab altera: vel alio modo se habet ad alteram statim virtute illius noticie incomplexe scitur si res inheret vel non si distat vel non. et sic de aliis veritatibus contingentibus. et universaliter omnis noticia incomplexa virtute cuius potest evidenter cognosci aliqua veritas contingens maxime de presenti est noticia intuitiva. Noticia autem abstractiva est illa virtute cuius de re existenti non potest sciri evidenter utrum sit vel non sit. Et per istum modum noticia abstractiva abstrahit ab existentia et non existentia. quia nec per ipsum potest evidenter sciri de re existente quod existit. nec de non existente quod non existit per oppositum ad noticiam intuitivam. Similiter per noticiam abstractivam nulla veritas contingens maxime de presenti potest evidenter cognosci: sicut de facto patet: quia quando cognoscitur sortes et albedo eius in absentia sortis noticia abstractiva incomplexa. virtute illius noticie non potest sciri quod Sortes est nec quod non est nec quod est albus nec quod non est albus nec quod distat a tali loco vel non et sic de aliis veritatibus contingentibus: et tamen constat quod iste veritates possunt evidenter cognosci. omnis autem noticia complexa ultimate reducitur ad noticiam incomplexam terminorum. Igitur illa noticia incomplexa virtute cuius possunt ille veritates evidenter cognosci erit noticia intuitiva et ista est noticia a qua incipit noticia experimentalis. quia universaliter ille qui potest accipere experimentum de aliqua veritate contingente et mediante illa de aliqua veritate necessaria habet aliquam noticiam incomplexam de aliquo termino quam non habet ille qui non potest sic experiri. Et ideo sicut secundum philosophum primo methaphisice et secundo posteriorum scientia istorum sensibilium que accipitur per experientiam incipit a sensu. id est a noticia sensitiva intuitiva istorum sensibilium. ita universaliter noticia scientifica ipsorum pure intelligibilium accepta per experientiam incipit a noticia intuitiva intellectiva ipsorum intelligibilium. L Ex istis sequuntur alique propositiones. Prima est quod noticia intuitiva et abstractiva non differunt per obiecta. scilicet quia abstractiva potest esse indifferenter existentis et non existentis presentis et non presentis. intuitiva tamen existentis et presentis realiter. sicut multi imaginantur. sive quia abstractiva non attingit obiectum in se sub perfecta ratione: sed tantum in quadam similitudine diminuta. intuitiva autem attingit obiectum in se et sub perfecta ratione. ut dicit unus doctor. Primum

Notitia abstractiva non attingit obiectum in se sub perfecta ratione sed solum in quadam similitudine diminuta intuitiva vero perfecte attingit obiectum

patet qꝛ obiectū inquātū terminās aliquaȝ noticiā hȝ respectu illius ratonē cause aut nō. Si sic cuȝ nō possit habere rōnē nisi cause efficiētis. vt ptȝ. seqtur ꝙ illa noticia pōt fieri sine illo obiecto. qꝛ quicqd deꝰ pōt per cām efficientē mediā pot īmediate se solo. Si non arguit sic. oīs effectꝰ sufficienter depēdet ex suis causis. ita ꝙ illis positis oībus alijs circūscriptis pōt sufficienter poni effectꝰ. Igit si obiectuȝ noticie intuitiue inquantū terminās nō habȝ ratonē cause respectu illius si tale obiectū inquantū terminās simplr destruatur ẜm oēm existentiā sui realē pōt adhuc poni ipsa noticia intuitiua ⁊ ꝑ consequens ipa ẜm se ⁊ necessario nō plus est existentis q̃ꝫ non existentis pn̄tis q̃ꝫ nō pn̄tis ⁊c̄. Scōm ptȝ. qꝛ idem totaliter ⁊ sub eadē ratione a parte obiecti est obiectū intuitiue ⁊ abstractiue nec pōt aliquid cognosci ītuitiue qn possit cognosci abstractiue. Scda ꝓpositio est ꝙ noticia intuitiua ⁊ abstractiua nō differūt ꝑ rōes motiuas formales siue ꝑ quascūq; suas causas. s. qꝛ in cognitione intuitiua res in ꝓpria existētia est motiua per se obiectiue ⁊ in cognitiōe abstractiua est aliquid motiuuȝ in quo res hȝ esse cognoscibile. sicut dicit ideȝ doctor. siue qꝛ in ipa intuitiua obiectū mouet vt presens in ꝓpria existentia.

In abstractiua vero obiectum mouet vt presens in aliquo ipm representate sicut ponit idē. Patet totū. qꝛ sicut iaȝ tactū est deus per idē totaliter pōt causare vtrāq; noticiā nec requirit simplr ꝙ res moueat in ꝓpria existentia. etiaȝ obiectiue. nec ꝙ sit presens ⁊c̄. Uerum est tamē ꝙ naturalit noticia intuitiua non pōt esse sine existentia rei. q̄ est vere causa efficiens eiꝰ mediata vel imediata. Abstractiua aūt pōt esse naturaliter ipsa re nota simplr destructa. Sȝ tamē per hoc non differūt formalit iste noticie. sȝ seipsis differūt. ❡ Pro cuiꝰ maiori declaratiōe sit hec tertia ꝓpositio. ꝙ noticia intuitiua tam sensitiua q̃ꝫ intellectiua pōt simplr ⁊ absolute esse ⁊ de re nō existente. ꝓbat aliter q̃ꝫ priꝰ qꝛ oīs res absoluta distincta loco ⁊ subiecto ab alia re absoluta. potest ꝑ diuinā potentiā absolutā existere sine illa. Non eñ videt verisile ꝙ si deꝰ vult destruere vnā rē absolutā existentem in celo ꝙ necessitat destruere vnā aliam existenteȝ in terra. Sed visio intuitiua taȝ sensitiua q̃ꝫ intellectiua est res absoluta distincta loco ⁊ subiecto a suo obiecto sicut si videā intuitiue stellā in celo. ergo ista visio potest manere stella destructa. Confirmat. qꝛ deꝰ habet noticiā intuitiuā oīm siue sint siue nō sint. ⁊ ita euidēter cognoscit res nō esse q̄ nō sunt sicut res esse q̄ sunt. Igit ⁊c̄. ❡ Quarta propositio est. ꝙ intellectus noster pro statu isto intuitiue cognoscit etiam aliqua intelligibilia que nullo mō cadūt sub sensu plus q̃ꝫ substa separata. Ptȝ de intellectionibꝰ ⁊ volitioibꝰ nostris q̄ homo pōt experiri sibi inesse ⁊ tn̄ nō sunt sensibilia. Euidēter eñ cognosco ꝙ ego intelligo ⁊ ego diligo ⁊c̄. ⁊ talis noticia accepta est immediate ex noticia incōplexa terminoꝝ et certū est ꝙ ad hoc nō sufficit noticia intuitiua mei. ergo requirit noticia intuitiua ipsiꝰ intellectōis ⁊ dilectionis. q̄re ⁊c̄. Cōfirmat quia ista est noticia accepta ꝑ experientiā qꝛ ita experimur ista in nobis sicut q̄cunq; sensibilia. sed talis nō pōt esse sine intuitiua sicut ꝓus tactū est. quare ⁊c̄. Ex ꝓdictis aūt satis est notuȝ ꝙ talis noticia intuitiua non est nobis naturaliter possibilis de deo: ideo de abstractiua dicendū est hic ⁊c̄.

Tertia distinctio est ꝙ duplex est noticia abstractiua nobis naturalit possibilis. Una q̄dā est qua res ipsa imediate cognoscit in seipa ⁊ ad ipam obiectiue terminat ita ꝙ nihil aliud ab ea distinctū terminat illā noticiā. Alia est q̄ res ipa nō in se cognoscit. sȝ in alio nec ad ipam rē imediate termiat. sȝ ad eiꝰ spēm seu eiꝰ imagineȝ in aīa existentē. Itē taliū noticiaꝝ q̄dā est simplex ⁊ q̄dā cōposita. Itē q̄dā est cōis ⁊ q̄dā ꝓpria. Itē q̄dā est absoluta. q̄dā xo connotatiua. Aū oēs iste differētie reperiūtur in noticia abstractiua incōplexa vo

cādo large dcm̄ illā noticiā incōplexā
q̄ nō est ꝓpositio. Et sic ex p̄dictis tribꝰ
distīctiōibꝰ ptꝫ qualit̄ diuersi modi no
ticiaꝝ sunt nob̄ naturalit̄ possibiles. et
de aliq̄bus satis apparet ꝙ deꝰ nō est il
lis modis a nob̄ naturalit̄ cognoscibil̄.
¶ Difficultas ergo huiꝰ articuli p̄n
cipaliter est d̄ noticia incōplexa qualis
posset naturaliter haberi de deo. nā ni
si aliqua talis esset nobis naturalit̄ pos
sibilis nullā veritatē cōplexā de deo ha
bere possemꝰ cū ista p̄supponit aliā ⁊c̄.
circa id̄ hoc ponā tres ꝯclusiōes. Pria
est ꝙ deus nō est a nobis naturalit̄ pro
statu vie cognoscibilis immediate in se
ipso. sed bn̄ in aliquo alio eiꝰ rep̄senta
tiuo. Prima ps ꝓbat qꝛ nihil natura
liter pōt cognosci in seipso nisi p̄cogno
scat̄ intuitiue. sꝫ deꝰ naturaliter nō pōt
cognosci a nobis intuitiue. igit̄ ⁊c̄. Mi
noꝛ patꝫ. qꝛ ꝯm ap̄lm̄. visio facialis dei
nō habet̄. nec in hac vita nec videt̄ in
tuitiue ⁊ in seipso imediate sic ꝙ nullū
aliud mediū terminet illā visionē. Ma
ioꝛ ꝓbatur. qꝛ nō est maioꝛ ratio ꝙ vna
res posset a nobis cognosci in se sine p̄
uia noticia intuitiua q̄ꝫ alia. sed multe
res nō sunt a nobis cognoscibiles in se
nisi p̄uia intuitiua cognitōe. qꝛ ꝯm phi
losophum cecꝰ a natiuitate nō pōt h̄re
sciētiā de coloꝛe nec pōt cognoscere co
loꝛē in se. qꝛ nō pōt cognoscere coloꝛeꝫ
ītuitiue. Igitur vniuersalit̄ vna res nō
pōt in se cognosci nisi p̄cognoscatur in
tuitiue. ꝙ si creatura non possit multo
magis nec deꝰ. Quare ⁊c̄. Secūda ps
cōclusionis patebit ex cōsequētibꝰ. ⁊ se
quitur ex p̄ma. qꝛ cū deus nō sit natu
raliter cognoscibilis in seip̄o. sequit̄ ꝙ
in alio. Alias nullo modo esset natura
lit̄ cognoscibilis. qd̄ est falsuꝫ. Ex hac
ꝯclusione ⁊ eius ꝓbatiōe sequit̄ ꝙ oīs
noticia qua res cognoscit̄ in seipsa est
noticia intuitiua vel ex noticia intuiti
ua accepta. Secundo sequit̄ ꝙ nulla
substātia corporea exterioꝛ a nobis na
turalit̄ est in se cognoscibilis quicquid
sit de aīa intellectiua vel quacūq̄ alia
substantia q̄ est de essentia cognoscen
tis. Unde cū video ignē eius substātia

nō cognoscitur in seipsa. qꝛ non cogno
scitur intuitiue sed de facto nō cogno
scit̄ in se nisi accidens ignis ⁊c̄. Secū
da ꝯclusio est ꝙ deus nō est a nobis na
turaliter pro statu vie cognoscibilis in
aliqua ꝓpria specie vel cōceptu simpli
ci sibi ꝓprio ⁊ absoluto. sed bene in ali
quo tali simplici ⁊ absoluto cōmuni si
bi ⁊ alteri ab ipso. Prima pars ꝓbat̄
ex p̄ma parte cōclusionis precedentis.
qꝛ nulliꝰ rei cōceptū simplicem ꝓpriuꝫ
sibi ⁊ absolutum seu nō cōnotatiuū ha
bere possumus naturaliter nisi illiꝰ spe
ciei quā imediate in seipsa apprehēde
re possumus nec per talē conceptū ali
quid cognoscitur nisi ꝙ aliud imedia
te in seipso precognoscitur. Secunda
pars probatur. quia vt statim dicet̄ deꝰ
est naturaliter cognoscibilis in aliquo
conceptu simplici ꝓprio. ⁊ connotatiuo
omnis autē conceptus cōnotatiuꝰ ali
quā conceptum absolutum p̄supponit
cui attribuitur sicut album attribuitur
alicui absoluto. Aliquid eñ est quod
dicitur albū. scilꝫ lapis aut lignum. Et
istud patet ex diffinitiōe quid nominis
⁊c̄. Igitur cum conceptus connotatiuꝰ
deo proprius attribuitur alicui concep
tui absoluto ⁊ non proprio deo. vt patꝫ
ex p̄ma parte. nec proprio creature: vt
patet de se. igitur communi deo ⁊ crea
ture. Sic igitur oportet concedere ali
quē vnum conceptum cōmunem deo ⁊
creaturis in quid predicabileꝫ de ipsis
aliter impossibile esset saluare ꝙ deus
sit naturaliter cognoscibilis a nobis.
Utrum auteꝫ iste conceptus sit concep
tus entis vel substātie vel alius. ⁊ vtrū
per eandē rationē oporteat ponere ali
quē conceptū cōmunē quidditatiuum
substātie ⁊ accidēti hꝫ videri in metha
phisica ⁊c̄. ¶ Tertia cōclusio est.
ꝙ deus est nobis naturaliter pro statu
vie cognoscibilis in aliquo cōceptu cō
plexo sibi proprio. ⁊ etiā in aliquo sim
plici sibi proprio cōnotatiuo vel negati
uo. Prima pars ꝓbat̄. qꝛ aliquē con
ceptum proprium deo possumus com
ponere ex conceptionibus simplicibus
ab alijs rebus abstractis. sicut sunt ta

les concept⁹.ens.necessarium.summū.
bonū.sapientia infinita ⁊c. Scđa ps
ꝓbat.qꝛ possum⁹ de deo habere tales
ꝯcept⁹ creatiuū.btificatiuū. eternū in-
creabile.ipassibile imutabile ⁊c. Et iste
ꝯceptus est simplex ſm cōiter loquen-
tes: q̄uis distinctas significet siue p̄nci
paliter siue secundario hoc est in recto
vel in obliquo. Ex hac ꝯclusione seq-
tur. Primo ꝙ nos habem⁹ de deo mul
tos ꝯceptus quos nescim⁹ esse cōcept⁹
dei nisi per discursum. Patet de istis p̄
ma causa ens omnipotēs ⁊c. Scđo se
quit ꝙ nos habem⁹ de deo multos cō-
ceptus quos naturalit nō possum⁹ sci-
re esse ꝯceptus dei.sed solū credimus.
Patet de istis.trinitas ꝑsonaꝝ.gnans
deū ⁊c.⁊ nulli talium ꝯceptuū deo sunt
ꝓꝓꝛij simplices ⁊ absoluti. sed oportet
ꝙ sint cōmunes vel cōpositi vel cōno-
tatiui.qꝛ ois ꝯcept⁹ ꝓꝓꝛius. simplex.⁊
absolut⁹ pōt cognosci de re sine discur
su ⁊c. ¶ Sed cōtra ista instat ꝓ-
bando ꝙ deus nō est a nobis cognosci-
bilis. Primo qꝛ si sic sequit ꝙ esset a
nobis cōprehensibilis.ꝯn̄s est falsum ⁊
cōtra illud Hiere.32. Potens es ⁊ ma-
gnus ꝯsilio ⁊ incōprehēsibilis. Ad idē
Augustin⁹ lib.de vidēdo deū. ⁊ Dama
scenus lib.1. Deus est incōprehensibil
sed ꝯn̄a ꝓbat. qꝛ illud cōprehenditur
a cognoscēte qđ cognoscit esse tm̄ q̄tū
est.ptꝫ per Augustinū de videndo deū
Uidendo inquit cōprehendit qđ ita
videt ꝙ nihil illius latet videntē ⁊c. sꝫ
cognoscēdo rē quāta est nihil ei⁹ latet
cognoscens aūt deū cognoscit ens infi-
nitū.⁊ per ꝯn̄s cognoscit deū tm̄ quan-
tus est.igit cōprehendit deū. Cōfirma
tur.qꝛ om̄e simplex aut totaliter scitur
aut totaliter ignoratur.qꝛ in eo nō pōt
esse pars scita ⁊ pars ignorata. si ergo
de⁹ nō totaliter ignorat.ergo totaliter
scitur ⁊ per ꝯn̄s comprehendit. Et ſm
Augustinū in.12.de trinitate capi.14.
Quicquid scientia cōprehendit scien-
tis cōprehensione finitur.de⁹ aūt est in
finitus. Igit ⁊c. Scđo arguit sic quia
dictū est ꝙ de⁹ nō cognoscitur a nobis
imediate in seipso.sed in aliquo repre
sentatiuo creato.sed ꝓbat hoc esse im-
possibile.quia nullū mediū cognoscēdi
ducit in cognitionē alicui⁹ nisi ꝓpter si
militudinē quā habet ad ip̄m. qꝛ sicut
patet ex pri⁹ dictis.ois cognitio fit ra-
tione assimilatiōis medij cognoscendi
ad ip̄m cognitū.⁊ quanto est min⁹ simi
le tāto imꝑfectiorē cognitionē inducit
sed in infinitū maior est dissimilitudo.
inter deum ⁊ creaturam. q̄ sit silitudo
⁊ etiā in infinituꝫ maior est similitudo
inter vnā creaturā ⁊ aliā q̄ inter deum
⁊ creaturam.⁊ tm̄ est dare duas creatu-
ras inter quas nō est tanta similitudo
vt vna sufficiat ducere in cognitionem
alteri⁹.igit a multo fortiori nulla crea-
tura pōt ducere in cognitioneꝫ dei vel
esse cognitio dei seu mediū euꝫ cogno-
scendi. Cōfirmatur ꝓbando ꝙ de⁹ seu
alia res nō pōt cognosci in alio qꝛ quā
do illud qđ denoīat aliqd est totaliter
extrinsecum alteri.nō ꝓpter hoc deno-
minat illud alterū.igitur ex hoc ꝙ ali-
quis ꝯceptus seu aliqua spēs vel ima-
go alicui⁹ rei cognoscit nō sequit ꝙ il-
la res cognoscitur. Tertio arguit sic.
Nullū obiectū infinituꝫ pōt cognosci a
potentia ꝯceptiua finita.sed de⁹ est ob
iectū infinitū ⁊ intellectus noster est fi
nitus.igitur ⁊c. Minor patet.maior ꝓ
batur.quia inter obiectum cognitum ⁊
potentiā cognoscentē debet esse ꝓpor-
tio.vn̄ aliqđ est obiectū qđ maxime est
ꝓportionatū intellectui ad cognoscen-
dū ⁊ illud nō obiectū infinitū vt notuꝫ
est.igitur finitū.⁊ tamē illud obiectum
est in certo gradu difficltatis ad cogno
scendū.⁊ per ꝯn̄s om̄e qđ excedit illud
est maioris difficultatis ad cognoscen-
dū.sed de⁹ excedit obiectū om̄e datum
in infinitū igitur est in infinitū maioris
difficultatis ad cognoscendū. Igit ⁊c.
Confirmat quia sicut est aliqđ obiectū
visus corporalis qđ ꝓpter suā magni-
tudinē nō est ꝑfecte apprehēsibile a vi-
su vt sol ⁊ silr est aliud obiectū qđ pro-
pter paruitatē suam nō pōt ꝑfecte mo
uere visuꝫ.⁊ est aliqđ maxime ꝓportio
natū visui.⁊ si esset aliqđ obiectū qđ in
finite recederet ab illa ꝓportione nullo

modo apprehenderet. Ita similiter videtur de intellectu. quare ꝛc. Quarto arguitur sic nulla cognitio infinite ꝑfectionis est nobis possibilis cū intellectꝰ noster sit finite capacitat; sed cognitio dei est infinite ꝑfectionis. quia ꝑfectioris obiecti est ꝑfectior cognitio igitꝰ ꝛc. Confirmatur. qꝛ cognitio ꝗ infinita cognoscerentur et qōlibet eoꝛū distincte esset cognitio infinite perfectiōis. quia equivaleret infinitis ꝓpriis noticiis illorum infinitorū si essent. sed deus est obiectum equivalens vel excedens illa obiecta infinita. Igitur cognitio eiꝰ est infinite ꝑfectiōis. quare ꝛc.

Ad ista respondet. ad primū. qꝛ ibi fit mentio de cōprehensione seu cognitiōe cōprehensiva dei. Ideo de hac materia pono quattuor propositiones. Prima est ꝙ deus nō potest a nobis cognosci quantum est deus cognoscibilis Patet. qꝛ deus cū sit infinitū ens ꝛ per cōsequēs infinite cognoscibile ex natura sua. nō est tñ a nobis infinite cognoscibilis. ꝛ sic nō est cōprehēsibilis a nobis. bene tamē cōcedendū est ꝙ deus potest a nobis cognosci esse tātus quātus est. qꝛ potest cognosci esse infinitus quantus veraciter est Secunda ꝓpositio est ꝙ deꝰ potest a nob cognosci totaliter sive totus vt notet totalitas rei cognite sic ꝙ nihil eius lateat videntē. Et isto modo posset dici conprehendi. Non tñ cōcedendum est ꝙ sic totaliter cognoscitur ꝙ omnis veritas de eo cognoscibilis cognoscatur. Et sic cōmuniter capio cōprehēdi. Tertia ꝓpositio et sequēs gratia materie erunt de conprehensione creature. Et sit hec tertia. ꝙ creatura est a nobis cognoscibilis totaliter et ꝯprehēsive. sic ꝙ cognoscitꝰ a nobis tanta cognitiōe inesse cognitiōis quanta ipsa est ex natura sua cognoscibilis. Patet. qꝛ ipsa non est infinite cognoscibilꝰ cū nihil sit magꝰ cognoscibile ꝙ sit ens seu perfectū in sua natura. sicut nihil est magis risibile aut rationale ꝙ sit homo. Igitur ꝛc. Non tamē cōcedendū est ꝙ aliqua creatura sit a nobis cognoscibilis totaliter et cōprehēsive. sic ꝙ sit nobis possibile cognoscere omnē veritatē de ea cognoscibilē. quia infinite veritates sunt de ea cognoscibiles ꝛc. Quarta propositio est ꝙ nulla creatura est a nobis cognoscibilis tāta cognitiōe quāta ipsa est cognoscibilis Patet. quia deus potest ipsam cognoscere et de facto cognoscit infinita cognitione. quia eadē qua seipsum. Igitur ꝛc. Non tamen propter hoc sequitur quin sit a nobis cognoscibilis quantum ipsa est cognoscibilis ad sensum ꝑus dictū. qꝛ ipa non est plus cognoscibilis ꝙ ens. Ideo dicunt aliq ꝙ creatura nō est tantum cognoscibilis ꝙtū deꝰ potest ipsam cognoscere. et negant istā consequētiam. deus potest infinite cognoscere a. creaturā. igitur a. creatura potest infinite cognosci. vel est infinite cognoscibilis. Nā aliter esset concedēdum ipsam esse infinite ꝛ per cōsequēs equaliter cognoscibilē sicut deus est cognoscibilis quod non videtur bene sonare. Sed istud dictum videtur omino impossibile: nam illa consequentia est evidēs. vnde dico ꝙ si concedatꝰ ꝙ deꝰ pōt īfinite cognoscere creaturā oportꝫ cōcedere ꝙ creatura pōt īfinite cognosci et per cōsequens ꝙ est tantū cognoscibilis ꝙtū deus. et cōsequenter ꝙ ipa est simplr magꝰ cognoscibilis ꝙ ipa sit ens ex natura sua. ideo qꝛ istud nō apparet mihi rōabile. Dico ꝙ deꝰ nō pōt infinite cognoscere creaturam. et nego istam cōsequentiam. deus cognoscit cognitiōe infinita creaturā. ergo infinite cognoscit eā sicut et istā. deus dilectione infinita diligit creaturā. igitꝰ infinite diligit eā. Si aūt alique auctoritates reperiantur ꝗ dicāt ꝙ deus infinite cognoscit creaturā: intelligendū est infinite cognoscit. i. cognitione infinita. vꝉ infinite cognoscit. i. infinitas veritates ꝺ ea cognoscit. sed tñ loquēdo incōplexe solū finite ꝓducit cognoscit creaturā: ꝛ finite diligit. Si dicatꝰ. ergo creatura ē simplr a nobis tātū cognoscibilis: ꝙtū est a deo cognoscibilis. quia solū infinite est a deo cognoscibilis: et precise tm̄: ꝙtū ipsa est ex natura sua cognoscibilꝰ

et tamē cognoscibilis est ip̄a a nobis vt tertia propositio igit̄. ꝛc. Ad hoc ꝓba biliter dico cōcedēdo ꝯn̄s saltem de ali qua creatura. ꝛ dico de aliqua et nō de qualibet. quia forte aliq̄ est vel esse pōt ita perfecta: ꝙ illa nō esset a nob̄ cogno scibil̄ q̄tuꝫ ē ex sua natura cognoscibil̄ nō tn̄ cōcedo ꝙ aliqua creatura sit tā ꝑ fecte a nobis cognoscibilis q̄ ꝑfecte est cognoscibilis a deo. Sicut lꝫ cōcedereꝫ ꝙ cā scd̄a ita ꝑfectū ꝓducit effectuꝫ sic̄ causa p̄ma. nō tn̄ ꝙ tā ꝑfecte. quare ꝛc Ex his ergo pꝫ qualiter de⁹ vl̄ creatu ra est comp̄hēsibil̄ ꝛ q̄liter nō. Et sic pꝫ ad p̄mā rōem. R Ad scd̄aꝫ rati onem de sil̄itudine dei ꝛ mediꝫ ꝑ qd̄ co gnoscit̄ sit prima propositio. Qd̄ aliq̄d potest esse similitudo alterius duobus modis. Uno modo in essendo et in per fectione quidditiua. Alio modo in rep̄ sentando et in ratione rep̄sentatiua.

Secunda est. ꝙ primo modo maior est similitudo inter quācūq; creaturaꝫ et aliam. q̄ inter creaturā ꝛ deum. imo ſm aliquos inter deuꝫ ꝛ creaturā est in finita dissimilitudo isto mō. Isti tamen negant ꝯsequentiam. ergo nulla est: si militudo. ſm alios vero illa ꝯn̄a ꝯcedit̄ quia si est infinita dissimilitudo. igitur q̄ta maior cogitari nō potest et ꝑ cōse quens sine aliqua similitudine. Iteꝫ si est infinita dissimilitudo. igitur de⁹ est equaliter dissimilis omnibus creaturis et per cōsequēs si (cuꝫ stet similitudo) erit equalis: et erūt oēs creature eque similes deo vl̄ nō vna pl⁹ q̄ alia. Ideo isti cōcedunt ꝙ inter hec nulla est simi litudo in essendo siue in ꝑfectiōe quid ditatiua. quia essentie habēt repugnan tes ꝯditiones essendi. nā vna est neces se esse: alia ꝯtingens esse: quidquid tn̄ sit de his patet propositio. Tertia propositio maior ē huiōi similitudo in ter aliquā creaturā ꝛ deuꝫ q̄ inter oēm creaturam ꝛ aliā. licet nō sit ita de om nibus generaliter. Unde ad ꝑn̄s potest hic assignari triplex similitudo Prima est maior colligātia creature ad deum. quia scilicꝫ creatura est effect⁹: et causa relucet aliquo mō in suo effectu. ratiōe cuius quis ex noticia creature ducit̄ in cognitionē dei. mag̃ q̄ ex noticia hui⁹ creature in noticiā alteri⁹ cui⁹ nō est ef fectus nec habꝫ talē colligantiā ad aliā.

Secunda similitudo est ex hoc ꝙ om nis creatura ex quo oēꝫ suaꝫ ꝑfectionē recepit a deo est medium cognoscendi perfectionem dei. et sic perfectior crea tura perfectior dei similitudo existit. si cut de naturali ꝑfectione. pꝫ in homīe qui d̄r imago dei ꝛ de morali perfectio ne patet in homīe iusto in quo plura re lucent de deo. Tertia similitudo est ꝑ predicatione ꝫ quia scilicꝫ multa p̄dica ta ꝑfectionalia p̄dicant̄ de deo et crea turis. et plura de deo ꝛ vna creatura q̄ de alia. Quarta ꝓpositio est ꝙ oīs sili tudo quā habem⁹ d̄ deo in infinitū dif fert ab entitate et ꝑfectiōe dei. ꝛ iō oīs cognitio quā habemus de deo in infini tuꝫ differt in rōe cogntiōis ab entitate dei in rōne cognoscibilitat̄. ita ꝙ enti tas diuīa in infinitū mag̃ est cognosci bilis q̄ h̄ cognitio sit cognitio ꝛ hoc ꝓ bat rō. Ad cōfirmationē x̄o dico ꝙ de nominatōe extrinseca aliq̄d potest dici cognosci. ꝛ hoc est ꝙ aliq̄d aliō īmedia te cognoscit̄ qd̄ supponit ꝓ eo ꝛ ꝯuenit ei. Et ideo nō sequit̄. ꝯcept⁹ nō est de⁹. igit̄ ꝑ h̄ ꝙ cognoscit̄ cōcept⁹ nō cogno scit̄ de⁹: sꝫ bn̄ sequit̄ ꝙ nō cognoscit̄ im mediate ꝛ in se sꝫ in alio. Et h̄ nō ē aliō nisi q̄ nō possum⁹ deū in se cognoscere vtimur ꝓ eo vno cōceptu sibi attributo et illi conceptui attribuim⁹ quicq̄d pōt deo attribui nō ꝓ se sꝫ ꝓ deo. ꝛ sic dicit̄ deus cognosci in alio. Alio mō pōt dici ꝙ de⁹ nō cognoscit̄ ī se. q̄ nō cognosci tur cognitiōe sibi ꝓpria sꝫ cōi sibi et ali is. saltē ī significādo: lꝫ nō ī supponēdo et iō nō d̄r in se cognosci. q̄ ꝯcurrit ali quid aliud in rōne obiecti q̄uis de⁹ in rōne obiecti īmediate termīet illū actū cognoscēdi. Et iste mod⁹ videt̄ mihi ꝓ babil̄ S Ad tertiā de ꝓportiōe obiecti ad potētiā ꝛc. pono q̄ttuor ꝓpo sitiōes Prima est ꝙ aliq̄d est obiectū maxie ꝓportionatū itellectui vl̄ pōt eē ꝛ illud nō est infinitū. ꝛ est in certo gra du difficultat̄. Scd̄a est ꝙ oīe illud

Questio tertia

qd̄ excedit illud obiectū in ꝑfectiōe est maioris difficultatis ad cognoscēdū. et nō ita ꝑfecte cognoscit ab intellectu. et si ita ꝑfecte h̄ est cū maiori difficultate.

Tertia est ꝙ nō ꝓpter hoc seqtur. ꝙ obiectū qd̄ excedit illd̄ in īfinitū sit infinite difficultatis ad cognoscēdū: sed bñ seqtur ꝙ est infinite difficultatis ad cognoscendū ita ꝑfecte sicut intellect⁹ intelligeret illud obiectū maxime sibi ꝓportionatū. Uñ bñ ꝯcedit: ꝛ h̄ ꝓbat rō. ꝙ nr̄ intellect⁹ nō pōt ꝑfecte cognoscere deū nec ita ꝑfecte sicut illud obiectū Ex his seqtur q̄rta ꝓpō. ꝙ intellect⁹ nr̄ ſm suā facultatē: cognitionē dei recipit ꝛ nō ſꝫ dei cognoscibilitatē: ꝛ ideo cognitio dei non d̄r in nobis finita vel īfinita a rē cognita finita vel infinita: sed a facultate cognoscētis. Et sic nō seqt̄. de⁹ est infinitus. igit̄ cognitio nostra de deo est īfinita: sed q̄ intellect⁹ noster finit⁹ est: ideo finite cognoscit deū. ꝛ sic pꝫ ad rōem. Ad ꝯfirmationē de sensu ꝯceditur assūptū. ꝛ h̄ est: q̄ excellēs sensibile corrūpit sensū: nō sic aūt ē de itellectu. q̄re ꝛc̄. Ad q̄rtā ꝯcedit maior: ꝛ negatur minor. et ad ꝓbationē dico. ꝙ q̄uis vna noticia sit ꝑfectior alia: q̄ ꝑfectioris obiecti nō tñ simpliciṫ ꝛ vniuersaliṫ opꝫ sic esse: sed cū ista circūstātia ceteris paribꝫ. possꝫ eñi aliūde noticia fore ita imperfecte: ꝙ maior impꝑfectio obiecti nō faceret eā magis ꝑfectā. bñ seqt̄ tñ eā esse magis ꝑfectā ꝑfectione ꝓueniēte ex parte obiecti absolute ꝯsiderati: ꝛ sic pꝫ ꝙ nō est necesse īfiniti obiecti noticiā esse īfinite ꝑfectiōis. sed stat ipam eē minus ꝑfectā q̄ sit aliq̄ noticia obiecti minus ꝑfecti. q̄re ꝛc̄. Ad ꝯfirmationē dico ꝙ illa cognitio q̄ infinita distincte cognoscerent esset infinite ꝑfectiōis in ratiōe cognitiōis: q̄ equaleret infinitis cognitiōibus ꝓprijs. ꝛ nego ꝯñam: q̄ ergo illa cognitio quā habem⁹ de d̄o sit infinite ꝑfectiōis: sꝫ solū illa q̄ deus cognoscit se: q̄ licet ista cognitio quaꝫ habemus de deo sit de obiecto qd̄ equiualet illis infinitis tñ in infitū min⁹ facit cognoscere illud. q̄ illa cognitio faceret que esset infinitoꝝ obiectoꝝ. Unde si ista cognitio quaꝫ habem⁹ de deo faceret ipm̄ cognoscere tm̄ q̄tuꝫ cognoscibilis est rō bñ ꝯcluderet igit̄ ꝛc̄. Et sic pꝫ ad p̄dictas rōes. Et hec de toto primo articulo.

¶ Quantū ad scd̄m articulū in quo videndū est vtrū nobis sit ꝑ se notū deū esse. Primo premittaꝫ diffinitioneꝫ q̄d nōis q̄d dicatur per se notū. Secūdo ponā ꝯclusiōes respōsales ad articulū. Tertio arguā in ꝯtrium et breuiter inter diuersos modos dicēdi eligā hic vnū ꝛc̄. Quantū igit̄ ad p̄mū punctū dico ꝙ illud qd̄ ꝓprie dicit̄ ꝑ se notū est ipsa ꝓpositio: ꝛ nō ipius ꝓpositiōis significatū: q̄ nō pono aliqd̄ ꝯplexe significabile seu significatum totale ipsi ꝓpositioni adeq̄tū sicut imaginant̄ aliq. ideo per se notū pōt describi ꝙ est ꝓpositio q̄ vel alia sibi equalens in significando cuilibet vti rōne potenti naturaliter potest esse nota absq̄ indigentia noticie alicuius extrinseci. Dico p̄mo ꝙ vel alia sibi equiualēs ꝛc̄. vel oīno similis: q̄ nl̄ra vira numero est cuilibet nota. Dico secūdo cuilibet vti rōe ꝛc̄. q̄ ipsa ꝓpositio ꝑ se nota debet esse talis ꝙ cuilibet aduertēti eā sit euidēs nec possit naturaliter esse dubia. Per primum excluduntur ꝓpositiones dubie credite vel opinate. per secundū vero ꝓpositiones: que licet nō sint dubie tamē possunt esse dubie ante demōstratione vel experientiā. Dico tertio sine indigētia noticie ꝛc̄. q̄ si ad suā noticiam alia noticia eēt necessaria iā nō eēt ꝑ se nota. Sed quarto addo alicuius extrinseci: q̄ nō excludit̄ noticia terminorum ꝑ hoc qd̄ dicit̄ per se. Nam sine noticia terminorum nō potest aliqua ꝓpositio eē nota. Unde dicit p̄hus ꝙ p̄ncipia cognoscimus inquātuꝫ terminos cognoscimus: qd̄ intelligendū est de illis p̄ncipijs que vocant̄ dignitates: nō aūt de illis que sumunt̄ per viā sensus et experientie. Hec igitur descriptio sic intellecta est de intentiōe p̄hi secundo posteriorum: et cōmentatoris. 3. de anima. cōmento. 36. vbi loquitur de dignitatibus et propositionibus que sine doctrina: et sine antecedentis cognitione

veniũt in mentẽ. Ex p̃dicta descriptio
ne sequunt̃ alia correlaria. Primũ est
ꝙ nulla ꝓpositio ꝯtingẽs est ꝑ se nota
q̃ꝛ nulla vel sibi eq̃lis potest naturalit̃
cuilibet esse nota sine ⁊c̃. cuꝫ q̃libet per
experientiã primo fiat nota. Unde nul-
la istarũ ego intelligo: ego diligo ⁊c̃. pro
prie dicit̃ per se nota q̃ꝛ q̃libet ꝑ experi
entiam intellectualẽ est nota: ⁊ licet sit
mihi nota non t̃n cuilibet alteri ⁊ si ita
est de hijs seq̃tur ita esse de oĩbus alijs
a fortiori. Secũdo seq̃tur ꝙ nõ oĩs pro
positio ĩmediata est per se nota: q̃ꝛ mł-
te sunt ĩmediate que absq̃ experientia
cognosci nõ possunt sicut iste aliq̃d mo
uetur calor est calefactiuꝰ ⁊c̃. Tertio
seq̃tur ꝙ nulla ꝓpositio demõstrabilis
est per se nota: q̃ꝛ omnis talis est dubi-
tabilis: sed nulla dubitabilis est per se
nota: et hoc est ꝯtra Aureolũ q̃ tenet ꝙ
quedã cõmunes animi ꝯceptiões ⁊ ꝑ se
note ꝓpositiones veniũt in mentẽ quo
dã sillogismo inꝑceptibili vt ꝙ oĩe to
tũ sua parte quantitatiua est maius. ꝓ
batur ex hoc: q̃ꝛ ꝯtinet partẽ ⁊ addit su
per eã et ad hoc est alacen. 2. ꝑspectiue
cap. 2. dicẽs. ꝙ plures sunt ꝓpositiões
que reputant̃ ꝙ sint p̃me ⁊ tamẽ nõ cõ
prehendunt̃ nisi per ratiõem verbigra
tia de p̃dicta ꝓpositiõe. Sed istud non
valet: q̃ꝛ siue illa ꝓpositio sit per se no-
ta siue nõ: dico t̃n ꝙ nõ est dẽmõstrabi
lis q̃uis sit sillogisalis sillogismo exve
ris ⁊ necessarijs: q̃ꝛ licet iste sillogismus
sit bonus ⁊ ex necessarijs. oẽ q̃d cõtinet
tantũ ⁊ amplius: est magis eo: oẽ totuꝫ
cõtinet partẽ ⁊ amplius ergo ⁊c̃. q̃ꝛ pre
misse nõ sunt notiores ꝯclusione vt pa
tet ideo nõ est demõstratio sed petitio
⁊c̃. Quarto seq̃tur ꝙ nõ oĩs ꝓpositio
cuius p̃dicatũ includit̃ in rõne subiecti
est ꝑ se nota nec etiã oĩs ꝓpositiõis ꝑ se
note p̃dicatũ includit̃ in rõne subiecti:
et hoc est ꝯtra aliquos doctores. Pri
muꝫ tamen patet: quia aliter sequit̃ ꝙ
omis ꝓpositio in qua predicat̃ diffini-
tio: vel diffinitiõis de diffinito esset per
se nota: ꝯñа patet ⁊ falsitas ꝯñtis nota
est. Secũdũ etiã patet: q̃ꝛ iste sunt etiã
per se note homo est asinus vel non est
asinus. Si ab equalibus eq̃lia ⁊c̃. ⁊ ta-
men predicata non sunt de rõne subie-
ctoꝝ vt notum est. igit̃ ⁊c̃. Sic ergo pꝫ
q̃d sit per se notũ ⁊c̃. His ergo
p̃missis ponã tres ꝯclusiones responsa
les ad p̃ntem articulũ. Prima ⁊ princi-
palis est: ꝙ licet ista ꝓpositio deus est:
nõ sit per se nota nobis exñtibus in via
ipsa t̃n quã formãt beati in patria est ꝑ
se nota. Prima ꝑs ꝓbatur: q̃ꝛ illa ꝓpo
sitio quã de facto habemus est natura-
liter dubitabilis. igit̃ ⁊c̃. ꝯña patꝫ ex di
ctis. ⁊ antecedẽs apparet de se ⁊c̃. Se
cunda pars ꝓbatur q̃ꝛ beatus apprehẽ
dẽs illos terminos: ⁊ formãs ꝓpositio-
nẽ naturaliter assentit ei sicut p̃mo p̃n-
cipio nec posset eã plus dubitare q̃ꝫ pri
mũ principiũ ⁊ ita esset de quolibet alio
intellectu formãte talẽ ꝓpositioneꝫ ⁊c̃.
Igit̃ ⁊c̃. Añcedẽs patꝫ ⁊ ꝯña tenꝫ: q̃ꝛ illa
ꝓpositio ẽ ꝑ se nota q̃ licet nõ naturali
terveniat in mentẽ t̃n ipa formata siue
voluntarie: siue naturaliter siue supna
turaliter eius euidentia naturaliter ve
nit in mentẽ ex sola noticia terminoruꝫ
Sicut em̃ vt dixi ꝓpositio ꝑ se nota nõ
excludit notitiã terminoꝝ: sic nec noti-
cia terminorum est causa sufficiẽs talis
noticia: sed cũ noticia terminoꝝ requi-
ritur formatio ꝓpositiõis. q̃re ⁊c̃. Ex p̃
ma ꝑte ꝯclusionis seq̃tur ꝙ deũ esse nõ
est p̃mum principiũ ⁊ primũ oĩm veroꝝ
ea naturaliter p̃cedẽs ꝯ auctorẽ de cau
sis. ab. 11. capi. vsq̃ ad finẽ. 22. partis p̃-
me summe siue cõtra pelagiũ. patet. q̃ꝛ
primũ principiũ debet esse per se notũ.
Itẽ patꝫ ex vno ab isto doctore frequẽ-
ter assumpto. s. ꝙ priꝰ natura est a quo
non ꝯuertit̃ subsistẽdi ꝯña. ꝯstat aũt ꝙ
euidẽter seq̃tur deus est: ergo deus est.
vel nõ est. et ecõuerso nõ seq̃tur euidẽ-
ter vt patet. igit̃ ⁊c̃. Unde gr̃a huiꝰ po
no hic quattuor ꝯditiones primi p̃nci-
pij oĩm veroꝝ. Prima est ꝙ tale p̃mũ
principium debet esse ꝯplexum. patet.
q̃ꝛ loq̃mur de p̃mo p̃ncipio in cognitio-
ne ⁊ non in causalitate. Scd̃a est ꝙ de-
bet eẽ oĩm complexoꝝ notissimũ: patet
q̃ꝛ debet esse primum in euidentia ⁊c̃.
Tertia est ꝙ debet esse ex terminis cõ-

munissimis et cōmunissimum. patz. qz debet ad omīa alia vera se extendere. Quarta est q̄ debet esse ꝓpositio affirmatiua vel saltē nō pure negatiua ⁊ ꝓpositio ipotetica vl' saltē nō pure cathegorica. patet. qz affirmatio est p̄or pura negatiōe et p ꝯn̄s ꝓpositio pure negatiua nō pōt esse p̄mū ꝑncipiū ꝯplexū: sed ꝓpositio pure affirmatiua. Et cathegorica nō pōt esse p̄mū ꝑncipiuz. qz nulla talis est euidentissima: vt pz inductiue igit̄ sequit̄ q̄ p̄mū ꝑncipiū ꝯplexū ē ꝓpositio ipotetica affirmatiua sicut ista aliqd est vl' nihil est vel est ꝓpositio nō pure cathegorica: sz de ipotetico extremo nec pure affirmatiua nec pure negatiua q̄lis est ista q̄libet est vl' nō est. Et sic ex his pz q̄ p̄mū ꝑncipiū ꝯplexū nō est illō deus est. Ex scd̄a pte ꝯclusionis sequit̄ q̄ illa ꝓpositio de⁹ ē quā formam⁹ ⁊ illa quaz format beat⁹ nō sunt oīno similes specie vel sz vna ē pfectior alia in specie. patet aliter vna esset p se nota sicut alia qd̄ ē falsuz. Sic ergo pz q̄ nō ē nob p se notū deū esse

Sed videndū est vtrū sit nobis euidēter notū seu demonstrabile. Et de hoc sit scd̄a ꝯclusio q̄ lz ista ꝓpositio de⁹ est nō sit nob euidēs aut euidenter demōstrabilis ipsa tn̄ est naturaliter ꝓbabil'. Prima pars declarabit̄: sed scd̄a pars patz. qz ph̄i naturali ratiōe ꝓbauerūt p̄mū motorē esse. p̄mā causaz esse. p̄mū ꝑncipiū esse. vt pz. 8. phisi. et. 12. meth. igit̄ ⁊c̄. Sed ad declaratiōnē p̄me partis pono aliq̄s ꝓpositiōes. Prima est q̄ ex nullis apparētib⁹ naturaliter pōt ꝯcludi deū esse euidēter. patet. qz si sic maxime hoc esset ex ꝓcessu ph̄i arguētis ex mutatiōe et nouitate rez cū finito ꝓcessu in causis mouētib⁹ et mot' sicut pz. 8. phisicoz. 12. methaph̄ ⁊ in plurib⁹ passibus phisice et methaphisice. Nullus em̄ videt̄ fortior mod⁹ ꝓbādi. Sz licz iste modus bene sit ꝓbabilis tn̄ nō demōstratiue nec euidēter ꝯcludit deū vt postea ostēdā igit̄ ⁊c̄. Scd̄a ꝓpositio ē ꝯtra vnū doctorē paris Conraduz de rippa. Nō ex quolibet gradu essendi euidenter infert̄ imensitas gradus primi. Patet. quia vel hoc esset supponendo processum finituz in gradibus essendi ⁊ hoc nō quia hoc nō est euidens vel supponendo ꝓcessum infinitū ⁊ hoc nō quia tūc nulli⁹ talis gradus cōcluderetur primitas sicut nec ex īfinito ꝓcessu in partibus ꝯtinui concluditur alicui⁹ illarū vltimitas. vnde patz q̄ deductio illius doctorꝫ petit principiū ⁊c̄. Tertia est cōtra eundē q̄ ex nulla entitate immateriali seu quauis in mēte nostra creabili specie intellectibili precise pōt euidēter cognosci deū esse. Patet. quia quacūq̄ tali posita ī mēte adhuc deus libere obiicit se menti nostre: vt obiectū cognoscibile igit̄ ⁊c̄. Quarta ex sola dei gratuita vnione cum mente nostra per modū obiecti visibilis ac luminis sufficienter de se lucentis cum aliys ex parte potētie nostre intellectiue requisitis potest euidenter cognosci deū esse. Pars exclusiua patet ex precedētibus sed affirmatiua apparet quia talis presentia seu vnio dei ad mentem nostraz non minus sufficit generare euidēs iudicium de sui existentia q̄ obiectū sensibile ⁊c̄. Ex his ergo patet prima pars conclusionis ⁊c̄. Tertia cōclusio est q̄ licet ista propositio deus non est nō sit primū falsum ipsa tamē nō minus implicat contradictionem q̄ primi principy cōtradictoriorū. Prima pars patz ex precedentibus: quia sua cōtradictoria non est primū verū. Itē non infert euidēter q̄libz falsuz. igit̄ ⁊c̄.

Sz ad declaratōez scd̄e ptis pono aliquas ꝓpositiōes. Prima ē q̄ sicut vnū impossibile nō ē impossibili⁹ alio sic ex quolibz impossibili sequit̄ ꝯdictio. Primuz pz de se. Scd̄m seqtur ex p̄mo ⁊c̄. Itē ꝓbat̄. qz īpossibile ē ita esse sicut p antecedēs impossibile signat̄. gn ita sit sicut p q̄libz cōsequēs signat̄. igit̄ ⁊c̄. Itē cū nullo īpossibili stat p̄mū ꝑncipium. igit̄ p regulā cōmunē oppositū primi ꝑncipy sequit̄ ⁊c̄. Secūda ꝓpositio est sicut quodlibet impossibile implicat cōtradictionē sic non q̄libet impossibile euidenter infert falsitatem. Primuz patet. quia ex quolibet impossibili se-

quiintur cõtradictoria vt dictũ est. mõ hoc intelligitur per implicare cõtradictionez. igitur ⁊c. Unde apparet ex hoc ꝙ magister Hugolin? male negat istaz cõditionale: si deus nõ esset deum nõ esse nõ implicaret. Respondet enim ꝙ imo adhuc implicaret. sed ego bene cõcedo ꝙ si de? nõ esset adhuc deuz nõ esse implicaret sz ꝓpter hoc nõ est alia cõditionalis negãda ⁊c. Secũm pz de duabus cõtradictorijs de possibili opinabilib? ad vtrũlibet sicut sunt iste de? põt facere supremã speciẽ deus non põt facere supremaz speciẽ. Altera enim ẽ ĩpossibil' ⁊c. Tertia ꝓpositio est ꝙ licet bonus logicus sciat ex quolibet ĩpossibili seq cõtradictionẽ tñ ex aliquo ĩpossibili bon? logicus nõ scit sequi falsitatẽ. Patz ex dictis. Quarta est. licz bonus theolog? ex aliquo ĩpossibili cognoscat sequi qõlibet certitudinaliter tamen ex eodem impossibili nescit sequi aliqõ falsuz euidenter. Patet de isto impossibili deus nõ est vel nõ trinus ⁊c. Sic ergo patet ex his ꝙ ista deus nõ est implicat ꝯtradictionẽ licz non explicet .i. nõ sit nobis euidens ipaz inferre cõtradictionẽ. Et sic patet tertia cõclusio: ⁊ responsio ad istum articu. ⁊c. Z Sed contra predicta arguitur: ⁊ primo contra illud quod dictũ ẽ in ꝑma ꝯclusiõe: ⁊ in scdo correlario eius. ⁊ ꝓbatur ꝙ ista propõ deus est quã formamus et illa quã format beatus sunt eiusdez speciei ⁊ ꝑ cõsequens si vna est ꝑ se nota ⁊ alia. quia vel ad illã quaz format viator cõcurrit de? tanꝙ obiectũ agẽs ⁊ causans ac terminãs illã ꝓpositionẽ vel nõ. Si sic cuz intellectus sit eiusdẽ speciei. ⁊ obiectuz idez sequit ꝙ vtraqꝫ cognitio erit eiusdem speciei. ꝯsequẽtia patet ꝑ phm. 8. methaphisice. Si materia sit eadem et agens idez forma erit eadem. Si nõ sequitur ꝙ illa ꝓpositio quã formam? de deo non erit cognitio dei et ꝑ cõsequẽs ꝙ nulla ei? cognitio erit nobis naturaliter possibil' ꝯtra ꝑdicta in primo articulo sed ꝯsequẽtia ꝓbat ꝑ Aug. nono de trini. c. 9. liquido tenẽdum est ꝙ oĩs res quã cognoscimus generat in nobis suam noticiam. Ab vtroqꝫ enim paritur noticia scz cognite et cognito. Secundo arguitur cõtra primam partẽ cõclusionis secũde et primã ꝓpositionẽ. ⁊ ꝓbatur demonstratiue deũ esse scz per ꝓcessuz philosophi et arguit' sic. Manifestuz est aliq̃ moueri: sed oĩe qõ mouet' ab alio mouetur: ⁊ nõ est ꝓcessus in infinitũ igit' est ꝯuenire ad aliqõ mouẽs ĩmobile. Similiter arguit'. manifestũ ẽ aliqd esse nouiter ꝓductũ: ⁊ nõ a se igitur ab alio. Et nõ est ꝓcessus in ĩfinitũ nec est articulatio igit' ẽ ꝯuenire ad aliqõ ꝓducẽs in ꝓductũ. Et illud est de? igit' cuz ista deductio sit euidẽs seqtur euidenter deũ esse. Tertio ad idẽ argui põt per ꝓcessuz venerabil' Anshelmi in libello suo cõtra insipientẽ dicentem in corde suo nõ est de? vbi mult; .c. nititur demonstrare deũ esse. Sed quia rõnes sue nõ solũ nõ sũt demõstratiue ĩmo pure sophistice. ⁊ peccãtes in logica ꝓpter cui? defectũ iste deuot? hõ nõ soluz in hoc loco: sz in alijs passib? sepe deceptus fuit vt dicit vnus doctor ⁊ pz intuenti ideo nolo in ꝓcessu suo insistere. Sed tamẽ breuiter arguo sic demõstrabile ẽ veritatẽ esse igit' ⁊ deũ eẽ. ꝯsequẽtia patz et antecedẽs apparet quia Anshelm? credidit h' dmõstrare monologion. 18. Cuius vis stat in hoc quia si veritas nõ est ergo veritatẽ nõ esse verũ est ergo veritas est. ⁊ sic veritatẽ esse sequitur ex vtraqꝫ parte contradictionis quare ⁊c. Quarto arguitur cõtra tertiam cõclusionẽ. et dicta ibidẽ ꝓbando ꝙ ista deus nõ est nec quelibet impossibilis implicat cõtradictionẽ quia intellect? potest ĩtelligere impossibile. ergo non qõlibet impossibile implicat ꝯtradictionẽ. ꝯña tenet qꝛ ĩtellect? nõ p̃t intelligere cõtradictoria. Añcedẽs apparet qꝛ ĩtellect? ĩpossibile opinat' ⁊c. Itẽ patz qꝛ nõ minus potest intellectus intelligere impossibile ꝙ voluntas velle impossibile sz hoc põt volũtas qꝛ volũtas est impossibilium. 3. ethicoꝝ. Patet etiam de penitẽte qui vellet non fecisse quod fecit. Itez de lucifero qui appetiuit equalitatẽ dei. Itẽ de pelagianis q

volunt esse primi dñi suoꝝ actuū. Item de odiente deū ꝛc. AA Ad istā respōdetur ad pmū. dico primo ꝙ ad illā cōcurrit deus tanꝙ obiectū agēs ꝛ terminans nō tamē imediate terminans: vt patꝫ ex supradictis in primo articulo. Dico scd̄o ad illā auctoritatē philosophi: ꝙ si subiectū sit idē ꝛ agens idē sequitur eadē forma. qñ agens naturaliter agit ꝛ eodē mō se habet ad passum: et subiectū est eodē modo dispositū: sꝫ non est incōueniēs ꝙ idē intellectus de obiecto habeat cognitiones spē distinctas fm aliā ꝛ aliā habitudinē vl̄ dispositionē intellectus obiecti vel mediꝫ sic in ꝓposito. Dico tertio ad illā partem antecedētis ꝙ licet oīe subiectū cognitū terminet suā cognitionē ex eo ꝙ aliqd̄ obiectū terminare aliquā cognitionē nō est aliud ꝙ ipsum cognosci ꝑ illā tñ nō oīe obiectū cognitū agit suā cognitionem: quia aliquod est obiectum cognitum qd̄ nō est nec fuit: ꝛ nihil tale agit vel egit ꝛc. Dico quarto ad auctoritatē Augustini ꝙ illa debet intelligi de re qua cognoscimus imediate in seipsa: ꝛ sic est vera. vnde patꝫ ad rōem. Ad scd̄am dico ꝙ ille ꝓcessus philosophi nō ꝓbat demōstratiue deū esse. vnde primo dico ꝙ est euidens euidentia summa aliqd moueri: diceret eñ ꝓteruus: qꝛ licet sic appareat tamen non sic est. Secūdo dico ꝙ lꝫ esset euidēs aliquid moueri. nō tñ illud ab alio moueri. diceret eñ proteruus ꝙ aqua seipam mouet ad replendū vacuum ꝛc. Similiter ipsa calefacta seipam reducit ad frigiditatē ꝛc. quare ꝛc. Tertio dico ꝙ licet esset euidēs oīe qd̄ mouet ab alio moueri ꝛ cōcesso ꝙ nō est ꝓcessus in infinitū in mouentibus qd̄ nō est euidēs tamen per hoc nō ꝯcludit mouens immobile. diceret eñ ꝓteruꝰ ꝙ mouetur. b. ꝛ licet. b. pro tunc sit mouēs ꝛ imotum non tñ imobile. Quarto dico ꝙ nō est euidēs ꝙ circulatio nō sit possibil. imo sic ē ꝙ possibilis diuerso gñe cause. q̄re ꝛc. Et ꝯsimiliter posset respōderi ad alios modos ꝓbādi deū esse. De cōfirmatione aūt q̄ est de nouitate rerū ꝛc. postea dicam. Ad tertiā dico pmo ꝙ ista ꝯsequētia nō est euidēs veritas est. ergo deus est ꝛc. Scd̄o dico ꝙ antecedens nō est euidēs ratio nec hoc demōstrat Anshel. vnde ad ꝓbationem eius dico tertio. ꝙ licet ista conditionalis sit vera si veritas nō est veritatem non esse verū est: qꝛ antecedēs est impossibile vt alias dixi tamē illa non est euidens sicut nec ista. si homo nō est asinus homīnē non esse asinum. est verum. Quarto dico ꝙ ista ꝯsequētia nō est euidens nulla veritas est ergo ista ꝓpositio est vera vel eius ꝯtradictoria ꝛc. qꝛ stat ꝙ nec ipsa nec sua ꝯtradictoria est vera vt patet: ꝛ sic ista ratio peccat ꝑ logicā ꝛc. BB Ad quartā ꝯcedo antecedēs et nego ꝯñam vnde primo dico ꝙ intellectus potest intelligere impossibile nō solū intellectiōe apprehensiua: sed etiā iudicatiua. Scd̄o dico ꝙ intellectꝰ potest intelligere ꝯtradictoria ꝛ licet de intellectione iudicatiua hoc possit negari tamen de apprehensiua nullus negat. Tertio dico ꝙ licet intellectus possit assentire alicui īpossibili ꝛ ipe nō possit assentire ꝓpositioni impossibili que est copulatiua ex cōtradictoriis nō tamen sequtur quin quodlibet impossibile implicet contradictionem licet non explicet contradictionem sicut talis copulatiua. Et ratio diuersitatis ē: quia talis copulatiua euidenter implicat contradictionem: ꝛ hoc ego voco explicare seu implicare contradictionem non sic aūt quodlibet aliud impossibile: quare ꝛc. Quarto dico ad cōfirmationē ꝙ voluntas potest velle impossibile vel saltē impossibile potest velle. ꝛ hoc videre meo bene probant ille sex rōnes ibidē inducte: vt patet intuenti et deducenti ꝛc. Et sic patet ad istas rationes. Et hec de secūdo articulo. CC Quantum ad tertium articulum in quo videndum est vtrum nobis sit euidenter notum tantum vnū deū esse. Primo premittā descriptionē siue quid nominis huius termini deus. Secundo ponam cōclusiones. Tertio obiciam contra ꝛc. Quantū igitur ad primū punctū notā

dum est ꝙ ad describendū deū nō opor
tet oīs eius cōditiōes ⁊ ꝓprietates in
cludere in eius diffinitōe q꜖ hoc nobis
foret impossibile. ideo dicunt aliquiꝙ
sufficit oīs vel plures vel aliquas ea⸗
rū de ipso notiores ⁊ sibi soli competē⸗
tes in eiꝰ descriptiōe ponere ⁊ inde est
ꝙ eius dant̄ diffinitiones diuerse a di⸗
uersis sicut patet in libris sanctoꝝ ⁊ do
ctoꝝ. Ad conueniēter aūt describendū
datur ab aliquibꝰ hec regula ꝙ deꝰ de⸗
bet describi per oēm terminū signantē
ꝑfectionē simplicit̄ siue bene eē simpli
citer sic ꝙ in omni materia meliꝰ est ip
sum esse ꝙ̄ non esse ⁊ hoc cū isto aduer⸗
bio summe. vt dicēdo ꝙ̄ deꝰ est ens sū⸗
me bonū. summe sapiēs. summe potēs
⁊ sic de alijs ⁊c. ⁊ quāto plures termini
ibidē ꝯgregantur tanto melior ⁊ perfe⸗
ctior est descriptio ⁊c. Secundo notā
dū est ꝙ ista regula non videt̄ omnino
rationalis q꜖ ẜm istū modū dicendi nō
erit aliqua certa descriptio dei. Pro cu
ius declaratione aduertendū est ꝙ ali⸗
qua est perfectio simplicit̄ de qua non
est nobis euidēs ꝙ sit perfectio simpli⸗
citer sicut est ista posse facere quodlibꝫ
aliō a se. ⁊ ita stat aliquē de deo aliquā
eiꝰ ꝓprietatem ⁊ perfectionē simplicit̄
negare dubitare vel opinari quā alius
firmiter credit. Sunt em̄ multe perfe⸗
ctiones simplicit̄ ⁊ ꝓprietates dei q̄ pu
re creduntur ex fide vel quas nullo mo
do est euidēs deo cōuenire sicut esse li⸗
berū. actiuuꝫ. ⁊ infiniti vigoris. ⁊ sic de
multis alijs. quare ⁊c. Ideo ad cōueni
enter describendū deū pono istaꝫ regu
laꝫ ꝙ deus debet describi per illud qđ
cōiter conceditur deo cōuenire ab omni⸗
bus qui concedūt deū esse vt dicēdo ꝙ
deus est ens summe bonū ⁊ perfectissi⸗
mū in entibꝰ. Oēs em̄ cōcedētes deū
esse cōmuniter concederēt deo illud cō
uenire. et sic ista descriptio erit certa ⁊
cōmunis apud oīs concedētes deū eē
Non sic aūt esset si in sua descriptione
deberent poni cōmuniter ⁊ indifferent̄
alij termini signantes perfectiōes sim⸗
pliciter qui de deo nō ab omnibꝰ ſꝫ so⸗
lum ab aliquibus vel a fidelibus conce
duntur. sicut sunt isti essentia productī
ua omniū alioꝝ a se. essentia infiniti vi
goris. essentia cōmunicabilis tribꝰ sup
positis. essentia creatiua de nihilo ⁊c.
Tertio notandū ꝙ sicut iam patet ex
dictis in descriptiōe dei debet poni istđ
aduerbiū summe vel alius superlatiuꝰ
includens ipsuꝫ. sicut dicendo ꝙ deus
est ens summe bonū. vel perfectissimū
in entibus. Et ideo sicut suꝑlatiuꝰ pōt
dupliciter exponi affirmatiue ⁊ negati⸗
ue. sic iste terminꝰ deus potest habere
duplicem descriptionē. Prima est ꝙ
deus est ens omni alio a se melius ⁊ ꝑ⸗
fectius. Secunda est ꝙ deus est ens
quo nihil est melius vel perfectius.

His premissis pono tres con⸗
clusiōes. Prima ꝙ licet primo modo
describendo deū nō possit a nobis eui⸗
denter probari tm̄ vnū deū esse. tamen
sic potest euidenter ꝓbari ꝙ ad deum
esse sequit̄ tm̄ vnū deū esse. Prima ꝑs
ꝓbatur quia ista ꝓpositio deus est. nō
est per se nota nec ex ꝑ se notis demon
strabilis nec est nobis per experientiaꝫ
euidēs vt satis ꝑꝫ ex dictis in pͥmo ar⸗
ticulo. Igit̄ ista tantū vnus deꝰ est. non
pōt nobis euidenter ꝓbari describēdo
deū illo modo. Cōsequentia ꝑꝫ. q꜖ se⸗
cunda euidenter infert primā ⁊c. Se⸗
cunda pars ꝓbatur quia euidenter se⸗
quit̄ deus est. est ergo tantū vnꝰ deus:
q꜖ si detur oppositū ſcꝫ ꝙ sint duo dij ⁊
plures dij illo modo describendo deuꝫ
euidenter sequitur cōtradictio quia se
quit̄. a. ⁊. b. sunt duo dij. ergo per illam
descriptionē. a. est perfectior. b. ⁊ simili
ter ergo. b. est ꝑfectior. a. ⁊ per ꝯsequēs
a. est perfectior ⁊ imꝑfectior ꝙ̄. b. ⁊. b. ꝙ̄
a. quare ⁊c. Secunda ꝯclusio ꝙ licet
secundo modo describendi deū nō pos
sit a nobis euidenter ꝓbari tantū vnū
deū esse: nec ꝙ ad vnū deū esse sequat̄
tm̄ vnū deū esse. tm̄ ꝙ non possit euidē⸗
ter ꝓbari non possumꝰ euidenter ꝓba
re. Prima ꝑs ꝓbatur. quia dicenti ꝙ
sunt plures dij equaliter ꝑfecti non po
test euidenter oppositū ꝓbari plus ꝙ̄
possit euidenter ꝓbari oppositum dicē
ti ꝙ sunt plures res equaliter perfecte

quarum quelibet est deus sicut argue-
batur ante oppositũ ꝛc. Secunda ps
probatur quia licet rationes ꝓbantes
vnitatẽ dei possint apparenter solui ꝓ-
pter quod bene concedo ꝙ vnitas dei
non potest nobis euidẽter ꝓbari.tamẽ
non potest euidenter ostendi ꝙ ille ra-
tiones non ꝯcludunt.quia hoc nõ pos-
set euidẽter ostendi nisi euidenter sol-
uendo rõnes illas quod nõ possumus.
Propter qđ ꝯcedo ꝙ ista negatiua vni
tas dei non potest euidenter ꝓbari.nõ
potest a nobis euidenter probari sicut
licet ista sit vera trinitas personarũ nõ
potest a nobis euidenter probari:tamẽ
ista negatiua non potest euidenter pro
bari ꝛc. Tertia cõclusio ꝙ licet nullo
predictoꝝ modoꝝ describẽdo deuz sit
nobis euidens aut possit esse in natura
li lumine tantũ vnũ deũ esse. tamẽ hoc
est probabile naturali ratione. Pria
pars sequit ex dictis supposito qđ no-
minis hui⁹ termini lumẽ naturale. per
quẽ intelligo lumen siue cognitionẽ si-
ne errore intellectui possibilem de com
muni cursu nature. Et dico sine errore
quia cognitio erronea nõ debet dici lu
mẽ naturale sed potius tenebra.sic er-
go sumendo lumen naturale. patet ꝙ
in naturali lumine non est nobis per se
aut per experientiã notuz tantũ vnum
deũ esse vt clarum est.nec ex taliter no-
tis potest nobis euidẽter probari vt di
ctum est quare sequitur ꝙ hoc non est
nobis euidẽs nec potest esse.igitur ꝛc.
Secunda pars ꝓbatur supposito qđ
nominis hui⁹ termini ratio naturalis
per quem intelligo rationem sumptaz
ex hys que nobis apparent de cõmuni
cursu nature.Sic ergo sumendo patet
ꝙ multe rationes naturales possunt fi
eri ⁊ facte sunt a philosophis concludẽ
tes tantum vnum deũ esse licet nõ eui
denter tamen ꝓbabiliter ⁊ ꝓbabilius
ꝙ posset concludi oppositũ vt post pa
tebit. Ex hys sequũtur ali
qua. Primo ex prima parte hui⁹ cõclu
sionis sequitur ꝙ nec oppositum arti-
culi de veritate dei nec oppositum ali-
cuius alterius articuli fidei potest pro
bari in lumine naturali. Patet quia li-
cet ad probandum opposita horum ar-
ticuloꝝ fidei possint fieri alique ratio-
nes naturales probabiles tamen tales
non probãt in lumine naturali qꝛ sem-
per peccãt vel in materia vel in forma
ꝛc.quare ꝛc. Secũdo sequitur ꝙ ar
ticulum de vnitate dei crediderũt phi-
losophi ⁊ probauerunt in lumine natu
rali. Patet in libris Aristotelis ⁊ alio-
rum pluriũ philosophoꝝ. Sed cõtra
hoc est magister Hugolin⁹ qui tenet ꝙ
philosophus nunꝙ formauit ꝓpositio-
nem mentalez veram de deo ⁊ ratio ei⁹
est quia cõceptus illi quos Aristoteles
opinabatur vel credidit supponere pro
deo.pro nullo supponebant.Verbigra-
tia pmuz ens infinituz in vigore vel co
gnoscẽs per suam essentiam ⁊ nihil ex
tra se vl' prima causa naturaliter agẽs-
vel summa perfectio solum in vno sup
posito existens ꝛc. Isti eniz conceptus
pro nullo supponũt eo ꝙ implicent ali-
quid quod non potest vere dici de deo
quare ꝛc.Sed hoc dictum videtur pue
rile nec eget reprobatiõe. Primo eñi
patet falsitas in negatiuis ꝛc. Secun
do in affirmatiuis potest euidẽter ostẽ
di:quia licet hoc totuz asinus rationa-
lis pro nullo supponit non tamen seq-
tur ꝙ li asinus per se nullo modo sup-
ponat. quare ꝛc. Unde ad euidentem
huius declarationem. Primo suppo-
no ꝙ aliqua res bene concipitur pluri-
bus conceptibus pro ea supponibilib⁹
Secundo ꝙ conceptus vnius rei po-
test non componi cũ alio conceptu eius
dem rei vel non adiungi sibi per modũ
determinationis cũ suo determinabili
Tertio ꝙ isti conceptus prima causa
⁊ finituz in vigore sunt diuersi cõcept⁹
Tunc arguitur sic stat ꝙ aliqua res
concipitur vno conceptu pro ea suppo
site absq; hoc ꝙ alius conceptus prio-
ri adiungatur per modũ determinatio
nis ad suũ determinabile. ergo si talis
conceptus predicetur de se erit ꝓposi-
tio affirmatiua vera.⁊ per consequens
Aristoteles formans istam mentalem.
prima causa est.prima causa formabat

veram positionem &c. Item aliter seq tur q quicunq opinaretur aliquē conceptū supponere pro aliqua re pro qua nō supponit tunc nō possit habere conceptū supponentē pro illa re de qua false opinaret. Consequētia patet sed absurditas consequentis patet quia sic q cunq aliquod falsum opinaret de deo vt quod posset facere supremā speciez &c. nullū verū crederet de deo. & ita in aliis &c. Tertio sequitur q articulus de vnitate dei licet nō possit nobis fieri euidēs in lumine naturali: tñ hoc potest in lumine superiori. Patet. qr in lumine supnaturali &c. Quarto ex hoc seqtur q articul⁹ de vnitate dei potest esse magis euidens q nobis sit euidēs veritas primi pncipij. patet. qr pbabile est q comphensores in lumie patrie supnaturali clari⁹ vident cōclusiōes q nos viatores pncipia. nā cū finite & nō multū clare videam⁹ & per lumez min⁹ tam pfectionalit q gradualit. videt q quelibet vitas necessaria possit absolute a nobis videri clari⁹ q nos modo p lumē naturale pmū pncipiū videamus &c. ¶¶ Sed cōtra pdicta arguitur pbando q vnitas dei possit naturalit demonstrari. Primo qdē sic qr euidēs est aliqd posse nouiter esse & p ɔsequēs tale eē pducibile & nō a se ergo ab alio Et de illo quero vt prius & sic semp vltra. vl ergo deueniā ad aliqd simplicit pmū & habetur positū vl erit pcessus in infinitū qd est euidenter impossibile &c. Et si dicat q fm phm i generationibus est possibile pcedere in īfinitum hoc nō valet qr philosophus nō ɔcedit pcessuz in infinitū in causis essentialit ordinatis. sed tantuz in accidentaliter ordinatis. Secūdo arguit confirmando predictā rationez & pbando q non sit possibilis pcessus in infinitū in causis essentialit ordinatis qr vniuersitas causatoꝝ essentialit ordinatoꝝ est causata igit ab aliquo qd ē supra illā multitudinē & non est aliquid illi⁹ multitudinis. aliter eñ idē esset causa sui ipsi⁹ quare &c. Itē aliter sequeretur q idez effect⁹ haberet simul infinitas causas actu ipm causantes & p ɔsequēs in causis essentialiter ordinatis erit aliquid simpliciter primū. Tertio arguit per rationē cuiusdā doctoris qui tenet q p dicta argumētatio valet ita bene in accidentaliter ordinatis sicut in essentialiter ordīatis si bene formet. Capio inquit totam multitudinē illoꝝ quoꝝ qd libet habz aliqd prius se. Tunc arguit sic. Tota ista multitudo habet aliquid prius se. ergo preter totā illā multitudinē oportet dare aliquid pri⁹ vel ergo illud est simpliciter primū & habet positum vel nō & hoc est contra positum quia ipm erit pars multitudinis illoꝝ quoꝝ qdlibet habet aliquid prius. quare &c. Quarto arguitur sic si eēnt plures dij aut distinguerent specie aut solo numero. si specie tūc non eēnt eque perfecti & per consequēs min⁹ perfect⁹ nō esset deus. si solo numero tunc possent esse infiniti. qr quando sunt plura indiuidua distincta solo numero. nō apparet ɔtradictio qn sint plura. nec pot assignari status ad certum numerū qn maior possit eē &c. ¶¶ Ad ista respondet ad primū & scōm simul respōdendo quia faciunt vnā rationē. vnde pmo dico. ista ratio nō pbat euidenter tantū vnū deū esse. qd patz multiplicit

Primo quia in ista ratione psupponitur nouitas rei que non prefuit nec aliqd eius. talis aūt nouitas nō concluditur euidenter ex apparentib⁹ naturalibus cū multe mutationes valde apparenter saluent a modernis absq pexistentia distinctaꝝ nouitate sicut de motu locali & de motu ad quantitatem &c. Et tali modo diceret pteru⁹ q possent saluari oms mutationes ad accidentia & etiaz ad substātias a fortiori. quia nō sunt sensibiles nisi p mutationez factā in accidentib⁹ sensibilibus. & sic si talia saluarent p res aliter se habere vel apparere res aliter si habere solum. nō requireret aliqd agens extrinsecum a re ipsa aliter habēte. nam res aliqñ alit se habet vel apparet aliter se habere se ipa sola sine extrinseco agente sensibili vel apparente. Secūdo in predicta

ratione presupponit̄ bonitas huiꝰ consequentie. si aliquid nouiter est illud ꝓducitur ab aliquo hec autē consequentia nō est euidens ⁊c. Diceret enī ꝓteruꝰ ꝙ sicut non sequitur euidenter. a. nouiter non est. Igitur ab aliquo nouiter non est. sic non euident sequit̄. a. nouit̄ est igitur ab aliquo ⁊c. qꝛ sicut aliquis potest desinere esse per solā absentiam conseruatis nullo ad hoc positiue agēte. sic pōt incipere esse ꝑ solā absentiaȝ impedientis nullo ad hoc positiue ꝯcurrente. imo diceret ꝓteruꝰ valde apparenter ꝙ multuȝ difficile est exprimere quid est vnā rem esse ab alia siue effici aut ꝓduci ab ea. maxime vbi vna pōt esse sine alia. verbigrā tu dicis ꝙ ignis efficit vel ꝓducit caloreȝ ⁊ est eius causa efficiens cōstat tamē ꝙ iste calor posset esse ⁊ nō esse ab illo igne. sed a solo deo. igne se habēte ad illū caloreȝ oīno similiter sicut prius. fm omnē nostram apparentiā ⁊c. quare ⁊c. Tertio ista ratio presupponit ꝙ alique sunt cause essentialit̄ ordinate. hoc aūt non est euidēs qꝛ ille conditiōes causarū essentialiter ordinatarū quas inferiꝰ ponaȝ nō possent euidenter ꝓbari cōuenire aliqbus causis vt ptȝ intuēti. Quarto ista ratio presupponit ꝙ nō sit possibilis ꝓcessus in infinitū in causis essentialiter ordinatis. hoc aūt nō est euidens. tum ꝓmo qꝛ fm phōs talis ꝓcessus cōceditur possibilis in causis accidētaliter ordinatis. tum secūdo qꝛ fm fidem possȝ ꝓbabiliter dici ꝙ deus posset facere infinitas causas actu existentes sibi eēntialiter ordinatas ⁊c. Quinto ꝯcessis omnibꝰ ꝓdictis adhuc ratio non ꝓbat euidenter. quia ꝓteruus diceret ꝙ in causis essentialiter subordiatis eēt circulatio ita ꝙ quelibet esset ab aliqua ⁊ sic nec esset ꝓcessus in infinituȝ nec aliqua simpliciter prima. ꝙ autē talis circulatio non sit possibilis pōt euidenter probari. Sexto concessis omnibus p̄suppositis ⁊ etiaȝ ꝙ non sit talis circulatio possibilis adhuc ratio non probat aliquid esse simpliciter primū exponēdo affirmatiue. i. quo nihil est priꝰ ⁊ sic ratio nō probat euidēter illud p̄mū efficiens esse tm̄ vnū. qꝛ ꝓteruus diceret ꝙ plura essent prima efficientia. ita ꝙ nullo aliquid esset priꝰ efficiēs. diceret etiā ꝙ licet vnū esset tm̄ primū efficiēs illud tamē nō esset simpliciter primuȝ ens ⁊ perfectissimū quia aliquid eēt eo prius quod nō essȝ efficiens sed eiꝰ vltimus finis ꝓpter qō ageret. ⁊ sic p̄mū efficiens non esset deus. Patet ergo ꝙ p̄dicta ratio non probat euidenter tantum vnum esse deum. ¶ Ex predicto processu apparet ꝙ in philosophia seu doctrina Aristotelis nlle vl pauce sunt rationes euidenter demonstratiue patet quia illa ratio videtur apparentior inter omnes quas vnquā Aristoteles fecit ⁊c. Iteȝ sequit̄ ꝙ philosophia Aristoetlis seu doctrīa magis debȝ dici opinio ꝙ sciētia ⁊c. ⁊ ideo valde sunt rephensibiles q nimis tenacit̄ adherent auctoritati Aristotelis ⁊c.

Secundo p̄ncipaliter dico ad p̄dictam ratione ꝙ ista ratio licet nō sit demonstratiua ipsa tamē est ꝓbabilis et debet dici bona ratio naturalis. Patet qꝛ licet proteruꝰ possit eam multipliciter euadere vt patuit. tamē ꝓbabilius persuadet ꝙ̄ possit persuaderi oppositū ⁊c. Tertio dico ꝙ ista rō pōt apparentiꝰ ⁊ efficatiꝰ formari ꝙ̄ Aristoteles eā formauit: vn̄ sicut dicit Ockam apparentius potest probari p̄mitias efficientis ⁊ eius vnitas ꝑ ꝯseruationē rei a sua causa ꝙ̄ ꝑ ꝓductionē accipiendo ꝓductiōeȝ fm ꝙ est rē accipere esse immediate post non esse. Cuius ratio est qꝛ nimis difficile eēt ꝓbare ꝙ nō sit ꝓcessus in infinituȝ in causis eiusdem rationis quarum vna possit esse sine alia sicut philosophi posuerunt hominem generantem ante hominem generatuȝ in infinitum. Similiter difficile est probare per productionem ꝙ vnus homo non possit produci ab alio sicut a causa totali. modo si ista duo concederentur non posset probari ꝙ iste processus in infinitum non essȝ possibilis nisi eēt aliqd vnū sꝑ manens a quo tota ista infinitas depēderet. Et iō ratio pōt me-

lius sic formari ꝙcquid talit̃ ꝓducit̃ ab
alio ꝙdiu manet in esse reali ab aliquo
realiter ꝯseruat̃:sed iste effectus ꝓduci
tur.igit̃ ꝙdiu manet ab aliquo ꝯserua
tur.tunc q̄ro de illo ꝯseruante aut pōt
ꝓduci ab alio aut nō. si nō tūc est effici
ciens primū sicut est ꝯseruans ꝑmū:qꝛ
esse conseruās est esse efficiēs vt oñdaꝫ
in quarto. Si aūt illud ꝯseruās ꝓduci
tur ab alio igit̃ cōseruatur ab alio: ⁊ de
illo alio q̄ro sicut prius.⁊ sic vel oportet
ꝓcedere in infinitum:vel oportet deni-
re ad aliqđ primū conseruans nō ꝯser-
uatum:⁊ tale est primū efficiens. Sed
non est possibile esse processuꝫ in infini-
tum in conseruantibꝰ.qꝛ tūc actu essent
infinita:quod est impossibile saltem na
turaliter. sicut posset ꝓbari per rōnes
phi ⁊ aliaꝝ que sunt satis rationabiles
Et per ꝯsequens per istā rationē patet
sufficienter:licet nō euidēter ꝙ oportet
dare primum conseruās ⁊ ita pmū effi-
ciens. ¶ Differt aūt ista ratio ab
alia ratiōe facta sub alia forma: qꝛ ista
arguit per conseruationē: alia ꝑ produ
ctionem modo semꝑ oīe cōseruās ali-
ud siue mediate siue imediate est actu
aliter cum suo conseruato ⁊ econuerso.
nō autē omne ꝓductū ab alio requirit
ꝙ illud a quo est ꝓductū sit simul actu
cū eo ⁊ sic ꝙuis possit poni ꝓcessus in
infinitum in causis producētibus sine
infinitate actuali.non tamen in conser-
uantibus ⁊c.quare ⁊c.Et sic patet quo
modo predicta ratio potest apparēter
fortificari. Quarto principaliter dico
circa ꝑdictā rationē ꝙ ipsa solum valet
arguēdo in causis essentialiter ordina-
tis ⁊ nō in accidētaliter ordinatis: sicut
ꝑus tactū est. idō ad declarationē huiꝰ
vidēdū est q̄ sint cause eēntialiter ordi-
nate:⁊ q̄ accidētaliter ordiāte. Et de h̄
dico ꝙ int̃ eas ē triplex differētia. Pri
ma est ꝙ in causis essentialiter ordina-
tis secunda dependet a prima in causā
do. Cause aūt accidentaliter ordinate
sunt quaꝝ neutra ad productionem al
terius effectus aliam requirit naturali
ter in causando. Secunda differentia
est que sequitur ex prima. ꝙ in causis
essentialiter ordinatis est causalitas al
teriꝰ ratōis:⁊ alterius speciei ita ꝙ cau
se essentialiter ordinate sūt alteriꝰ spe-
ciei:qꝛ ad causationem vnius effectus
sufficit vnum vnius rationis:quare ⁊c.
Tertia differentia est ꝙ omnes cause
essentialiter ordinate simul reqruntur
ad causandū effectum:in causis autem
accidentaliter ordinatis nō requiritur
earuꝫ simultas in causando. quare ⁊c.
Et si dicatur ꝙ mus ⁊ sol essentialiter
subordinantur in causando murē et ta
mē non requiritur earum simultas. di
co ꝙ licet mus essentialiter subordina-
tur ad solem non tamē econuerso ⁊c.
Unde circa predicta sciendū est ꝙ cau-
sarum concurrentium ad determinatū
effectum si vna non possit concurre nisi
alia concurrat ita depēdet vna ab alia
in causando sicut ecōuerso.generaliter
tamē illa que est prior ⁊ illimitatior nō
non sic omnino dependet a posteriori
cā eiusdē effectus sicut ecōuerso.verbi
gratia.dico ꝙ in gñando hoīem homo
essentialiter a sole depēdet:⁊ ecōuerso.
qꝛ nec homo sine sole:nec sol sine homi
me potest hoīem gñare : sed tñ sol sine
sorte pōt hominē generare:⁊ sic causa
vniuersalior ⁊ illimitatior nō oīno depē
det ab inferiori. scilicꝫ sol ab homine si
cut inferior a superiori ⁊ vniuersaliori
propter causam dictam scilꝫ:qꝛ sol in ꝓ
ducendo hoīem nō requirit necessario
hoc singulare.puta sortem ad cōprodu
cendum sed ecōtra. Aliqñ aūt non est
sic mutua dependentia causarū cōcur-
rentiū in causando: sicut qñ sol et mus
gñant murē:qꝛ licet mus non possit ge
nerare murē sine sole: sed tamē potest
sine mure:⁊ per hoc pōt apparere quo
modo ꝓcedūt multe instantie: quas in
hac materia mouet ockam cōtra scotū
ponentē ꝑdictas differentias ⁊c. Ex
predictis sequitur primo ꝙ non est no-
bis euidēs per experientiā:nec ꝑ demō
strationē: sed solum opinatū vel credi-
tū aliquas causas sic esse essentialiter
ordinatas.patet satis ꝑ predicta. Se
cundo sequitur ꝙ ſm fidem omnis cau
sa creata nō solum in essendo : sed etiā

fm causando cētialiter depēdet a deo.
Tertio sequit ꝙ de⁹ a nulla causa de
pendet eētialiter i causando. Quar
to sequitur ꝙ ſm fidē simpliciter ⁊ ab-
solute nihil essentialiter depēdet ab ali
qua causa creata siue in causari siue in
esse. ¶ Circa qđ sciēdū qđ aliqd
essentialit dependere ab alio potest du
pliciter intelligi. Uno modo simplicit
⁊ absolute. qꝛ scȝ sine illo non posset eē
vel conseruari aliis quibuscūqꝫ positis
⁊ sic nihil essentialit dependet nisi a so
lo deo. Alio modo ſm quid quia scȝ de
facto ponit in esse ⁊ cōseruat ab illo et
sine illo non fieret nec naturaliter fieri
posset lȝ bene absolute. ⁊ sic aliquid es
sentialiter dependet a causa creata qꝛ
ſm cursum nature causat ⁊ conseruat
ab illa ⁊c. Sic igitur patet ad ꝑdictam
rationē quātū probat ⁊ quantū non et
qualiter debeat ītelligi ⁊c. Ad tertiā
rationē dico ꝙ non valet. vnde ipsa ha
bet multas instātias. nā consimiliter ꝓ
baretur primū instās tꝑis ⁊ ꝑmū pun-
ctū in continuo ⁊ ꝙ in eo non sunt par-
tes infinite ⁊ ꝙ mundus nō durabit in
infinituȝ sicut patet intuenti ⁊c. Unde
maior est falsa si li tota capiatur cathe
gorice nec ꝓbat ad illū sensuȝ. ⁊ sic nō
valet ratio gratia forme. gratia tñ ma
terie tenet de primo agente licet nō cō
uincat ⁊c. Ad quartā dico ꝙ licet illa
sit bona ratio naturalis ⁊ ꝓbabilit con
cludens ꝙ non possunt esse plures dii
nō tñ euidenter ꝓbat. qđ patet. qꝛ non
pōt demonstrari ꝙ spēs plurificabilis
in indiuiduis nō terminet se ad certuȝ
numerū indiuiduoꝝ. Nō eñ pōt demō
strari qn aliqua astra sint eiusdem spēi
⁊ tñ illa ſm philosophos sibi determināt
certū numerū indiuiduoꝝ sub qualibȝ
specie ita ꝙ nō possunt plura esse sub
eadē specie. Silr sol est eiusdeȝ speciei
cū suis medietatibus ⁊ tñ determinat
sibi certū numerū medietatū. Similit
ſm catholicos tres persone diuine sunt
eiusdē speciei ⁊ tamē determinant sibi
certū numerū. Et ita dicere posset pro-
teruus ꝙ species diuina determinat si
bi certum numeruȝ ita ꝙ sunt duo vel
tres dii eiusdē speciei. nec possunt plu-
res esse: nec oppositū possit euidēter ꝓ-
bari plus ꝙ̄ possit euidenter ꝓbari ꝙ
tres persone eiusdeȝ speciei ⁊ equalis
perfectionis quaruȝ qualitas est deus
non possunt esse imo apparentius pos-
set probari ꝙ sūt tres tales persone ꝙ̄
ꝙ nō sint tres dii qꝛ ad saluandū ꝑmū
oportet ponere ꝙ vna res est tres res
⁊ quelibet illarum. ⁊ propter hoc nega
re ꝯsequētias valde apparentes. s. sillo
gismū expositoriū barbara ⁊ cetera: vt
post patebit non aūt propter secunduȝ
Et similit valde difficile est saluare ꝙ
sint tres tales persone absqꝫ hoc ꝙ̄ po
nantur tres dii. vt magis post apparebit
Et per hec que dicta sūt patet. quō po
test responderi ad oīs rationes q̄ pos
sunt fieri ad probandū vnitatē dei ostē
dendo ꝙ nō demonstrant sed semꝑ ali
quod assumunt dubiū vel eque aut ma
gis ineuidens sicut illud quod probāt
⁊ sic petunt principiū vt ostendit ockaȝ
contra scotū ꝑmo quolibe. questione. i.
Et hec de tertio articulo. ¶ Tūc
ad rationes principales. Ad primā pa
tet ex primo articulo ꝙ antecedens est
negandum. Et ad probationeȝ dico ꝙ
est cognitio abstractiua ⁊ non oīs talis
presupponit intuitiuā illius rei cui⁹ est
sed alterius ⁊ sic habem⁹ de deo cogni
tionem abstractiuā ex cognitione intui
tiua creature per modū ibidem dictuȝ
Qualis aūt sit ista cognitio dei dictuȝ
est. Ad confirmationē conceditur an
tecedens ⁊ negatur consequentia ⁊ ad
auctoritatem philosophi dico ꝙ ipse lo
quitur de cognitione intellectiua cau-
sata a fantasmate ipsius rei intellecte
⁊ de omni tali verum est ꝙ ipsa depen-
det ex cognitione sensitiua eiusdeȝ rei.
cuius ratio est qꝛ de nulla re potest ha-
beri fantasia sine sensatione preuia il-
lius rei. Ibi ergo philosophus soluȝ lo
quitur de cognitione intellectiua reruȝ
sensibiliū causata ex fantasmatib⁹ ⁊ sic
illud intelligitur tertio de anima ꝙ ne
quaqꝫ sine fantasmate intelligit anima
Propter hoc tamē non sequitur ꝙ de
deo non possit haberi cognitio intelle-

ctiua nisi de eo precedat cognitio sensitiua quia de ipso nō habetur cognitio causata ex fantasmatib⁹. sicut habet de sensibilib⁹ sed solū ex discursu rōnis q modū potest fieri sine fantasmatibus ꝛ sensatiōe. quare ꝛc. Ad secūdā ptz ex secundo articulo. ꝙ ipsa ꝯcludit verū et est pro dictis ibidē. Ad tertiā patet ex tertio articulo. ꝙ antecedēs ꝛ cōsequēs est verū ꝛ de probatiōe ꝯsequētie patuit ibidem. Ad aliā post oppositū negatur minor ꝛ clare patet ꝙ ꝓbatio nō valet ꝛc. quia ita argueret de q̄libet alia re quia cuilibet rei esse de sua quidditate ꝛc. Ad cōfirmationē ꝗcq̄d sit de maiore negat minor. quia ista est dubitabilis ꝛ nō ꝑ se nota imo nec euidēter demōstrabilis necesse esse est ꝛc. ꝛ hec de tertia questione.

Distinctio tertia.

A

Circa tertiā distinctionez hui⁹ libri primi in qua ostendit magister qualiter in creaturis est vestigiū et imago trinitat' formo istā questionē vtrū creatura rōnalis sit vestigiū ꝛ imago increate trinitatis. Arguitur ṗmo ꝙ nō. quia nulla creatura est vestigiū increate trinitatis. igit ꝛc. cōsequētia patet ꝛ antecedēs ꝓbatur. q2 vestigiū ducit in noticiā illius cuius est: sed nulla creatura ducit in noticiaz trinitatis imo poti⁹ ex ceaturis naturaliter cōcludit ꝙ nulla res sit tres res ꝛ quelibet earū ꝛc. Secūdo sic ꝙ creatura rationalis nō sit vestigiū trinitatꝭ quia in illo quod est vestigiū trinitatis inuenit triū rerū realis distinctio sicut in ipsa trinitate sunt tres ꝑsone realit distīcte sed aliqua creatura rationalis sicut aīa vel angelus est simplex ꝛ indiuisibilis in qua nō est distīctio. igit ꝛc. Tertio sic ꝙ creatura rōnalis nō sit imago trinitatis. q2 si ꝛc. vel hoc eēt ratiōe substātie aīe. vel rōne suoꝝ actuuz nō rōne substātie. q2 cū sit simplex nec in ipsa sit distinctio rerū ipsa nō represētaret distinctionē ꝑsonaꝝ nec rōne suorum actuum quia non representaret consubstantialitatez personarū ꝛc. In oppositum arguitur: quia ſm Augustinum. 6. de trinita. capi. vlti. Oportet vt creatorem per ea que facta sunt intellectū ꝯspiciētes trinitatē intelligamus cui⁹ in creatura quō dignū est apparet vestigiū. Et si hoc verū sit de aliqua creatura maxime videt de rōnali quā etiā in plurib⁹ locis dicit esse imaginē trinitatis ſm mentē. vt ptz. 12. de trini. c. 7. ꝛ alijs diuersis libris eius ꝛc. Primo premittā tria notabilia ad terminoꝝ declarationē. Scdo ponā ad q̄situ triplicē ꝯclusionē. Tertio soluā circa istam materiā triplicē dubitationez

Circa ṗmū in primo notabili videbit quō vestigiū ꝛ imago in aliquib⁹ conditionib⁹ conueniunt ꝛ in aliquib⁹ differunt. In scdo quō vestigiū sumit multipliciter. In tertio quō imago sumit similiter. B Pro ṗmonotandū ſm ockam ꝙ vestigiū ꝛ imago aliquas habent coditiōes ꝛ ꝓprietates cōes ꝛ aliquas ꝓprias. Prima cōmunis est ꝙ tā vestigiū q̄ imago differt ab illo cui⁹ est. Secūda ꝙ vtrūq3 ducit in noticiā illi⁹ cui⁹ est. Tertia ꝙ vtrūq3 ex natura sua nō plus representat vnū indiuiduū q̄ aliud sibi similiū vn̄ ꝙ reꝑsentat vnuz īdiuiduū ꝛ nō aliud hoc est ideo. q2 nō inuenit aliud indiuiduū sibi sīllimum.

Tū circa hoc est aduertēduz ꝙ aliq̄d ducere in noticiā alteri⁹ pōt dupliciter intelligi. Uno modo quia est causatiuū cognitionis alterius mediante sua noticia ita ꝙ noticia ipsius sit causa noticie alterius. alio modo quia est causatiuum cognitionis alterius immediate sine noticia sui sicut intellectus ducit tanq̄ causa in noticiaz cuiuslibet intelligibilis. Primo modo adhuc contingit dupliciter: quia vel ducit in primaz talem notici am. vel tantuz facit rememorationem de aliquo habitualiter noto. Primo modo noticia singularis est causa noticie vniuersalis ꝛ noticia premissarum noticie conclusionis. sed nunq̄ isto modo noticia vnius rei incōplexa est causa sufficiēs alteri⁹ noticie

Questio quarta

prime alterius rei incomplexe. Secū do modo vna res incomplexa mediante noticia sua potest esse causa partialis rememorationis alterius rei habitualiter note illa antez noticia habitualis necessario concurrit in ratione cause partialis. et isto modo tam vestigium ꝙ imago representat illud cuius est sicut patet ad experientiam de imagine herculis que solum representat herculem illi qui primo habuit noticiam de hercule et sic de vestigio etc. Ex hijs sequitur ꝙ aliqua duo possunt se representare mutuo patet si sint duo homines multuz similes et sint noti aliquib⁹ vterqꝫ indifferenter poterit ducere in recordationem alterius etc. Sed etiaz vestigium et imago in aliquibus differunt

Prima differentia est. quia de ratiōe vestigij est ꝙ sit causatuz ab illo cuius est: quia vestigium vt patet inductiue dicitur illud quod est derelictū ab alio de ratione autē imaginis non est ꝙ sit causata ab illo cui⁹ est: quia imago herculis potest esse ab alio ꝙ ab hercule.

Secunda differentia sequitur ex prima. ꝙ vestigium nisi sit impeditum ducit non tantum in noticiam recordatiuam illius cuius est sed etiam in noticiam complexā alicuius veritatis contingentis de ipso. verbigratia vestigiū ex pede bouis non tantum facit recordari de boue habitualiter noto sed ducit communiter in noticiam hui⁹ ꝙ bos hic transiuit ꝗuis quandoqꝫ posset eē error etc. imago autem qꝛ non necessario causatur ab illo cuius est: ideo non facit regulariter noticiam alicuius veritatis contingentis de illo cuius est ni si forte recordatiuam de qua nunc non est sermo et sic patet etc. Secūdo notandum ꝙ vestigium prout vna creatura dicitur vestigium alterius accipitur tripliciter. Uno modo large et sic vestigium est effectus derelict⁹ ex aliqua causa rememoratiuus ipsius et ducens communiter in noticiam alicuius propositionis contingentis enūciantis eē vel fuisse. vel alicuius talis de ipsa causa et sic fumus derelictus ex igne vel combustio derelicta pōt dici vestigiū ignis et etiam odor derelictus ab animali vestigium animalis. Secundo modo dicitur vestigium magis stricte pro impressione alicuius in aliquid sibi cedens remanente in absentia illius et sic in cera relinquitur vestigiuz sigilli. Tertio modo strictissime et sic dicitur impressio alicuius partis alicuius totius in aliquid sibi cedens derelicta et manēs in absentia illius et ducens in recordationez ei⁹ etc. Tertio notandum ꝙ imago etiā accipitur tripliciter. Uno modo strictissime: et sic imago est substantia formata ab artifice ad similitudinem alteri⁹ scđm aliqua accidentia conformia accidentibus illius ad cuius similitudinez fit distincte ab alijs repsentans sibi dissimilibus in aliquibus accidētib⁹ suis verbigratia. Lignum formatur ad similitudinem herculis vt habeat consimilem figuram qualem habuit hercules et consimiles colores: propter que facit cognoscentem venire in recordationem istius herculis secūduz quod ē alius ab alijs hominibus qui non habent consimilia accidentia. et isto modo imago non est primo similitudo totius. sed est primo similitudo accidentis: quia accidentia sunt similia in eis sed non substantie etc. Et sic accipiēdo imaginem de ratione imaginis est ꝙ fiat ad imitationem illius cuius est. hoc tamen non competit sibi ex natura sua sed tantuz ex intentione agentis. quia posset simpliciter fieri non ad imitationem illius. Secundo accipitur imago pro tali formato siue fiat ad imitationem alterius siue non. Tertio modo pro omni vniuoce producto ab alio quod sm rationem sue productionis producitur vt simile. et sic filius posset dici imago patris qualiter apostolus vocat filium dei etc. His premissis ponaz tres conclusiones. Prima est ꝙ rationabilis creatura et generaliter quelibȝ alia potest rationabiliter dici vestigiū trinitatis inquantū scȝ appropriata creaturis possunt aliquo mō ducere in noticiam appropriatorū in diuinis per

fonis. patet: qr possunt ducere in noticiam recordatiuã. Verbigratia ex specie in creatura cõcludit pulchritudo q̃ est vnũ appropriatũ diuine psone. post ea accurrente aliqua pulchra creatura incipit intellect⁹ recordari de pulchritudine diuina ⁊ sic ducit in noticiam recordatiuã ipsi⁹. ⁊ hꝫ rõnẽ vestigij ⁊ ista est pma cõuenientia cũ vestigio corpali. Secũda est qr sicut vestigiũ corpale est causatũ ab illo cui⁹ ẽ vestigiũ ita q̃libet creatura a deo ⁊c. Ex qua sequitur tertia ꝙ sicut vestigiũ corpale ducit in noticiã cõplexã alicui⁹ xitatis cõtingẽtis de illo cui⁹ est. ita creatura ducit in noticiã cõplexã de deo ꝯtingentẽ vt ꝙ de⁹ causat hoc vel hmõi. Quarta ꝙ sicut vestigiũ cõuenit cũ illo cui⁹ est in aliq̃bus accidentib⁹ ⁊ nõ in oĩbus ita creatura habet aliquos ꝯceptus vniuocos cũ deo ⁊ aliquos non. Quinta ꝙ sicut vestigiũ corpale est sĩlitudo aliquo mõ nõ simpliciter expressa. ita creatura respectu dei. Pro scd̃a ꝯuenientia vidẽdũ est que sint illa in creatura in quib⁹ consistit vestigiũ. vnde dico ꝙ aliquando vestigiũ consistit in realiter distinctꝭ qr aliquãdo rei substantiã representat aliqd̃ appropriatũ patri ⁊ vna qualitas vel actio rep̃sentat aliquo speciali modo aliqd̃ appropriatũ filio ⁊ aliud accidens. aliud appropriatũ spiritui sctõ ⁊ tũc vestigiũ ꝯsistit in substãtia ⁊ diuersis accidẽtib⁹ ⁊ hoc ptꝫ per Augustinũ 6. de trini. c. vi. vbi assignat quõ in creaturis est vestigiũ trinitatis in qua assignatiõe ptes vestigij distinguunt̃. Ptꝫ etiã satis in distinctiõe ex dictis magr̃i ⁊ auctoritatib⁹ ibidẽ ⁊c. Aliqñ aũt non distiguunt̃ realiter sed est vnicũ qd̃ sortitur diuersas denoĩationes vel cõtentũ sub diuersis cõceptib⁹ ex quo possũt haberi diuersa approp̃ata in deo ⁊ tunc in illo qd̃ est vestigiũ nõ sunt multa sed est tm̃ vnũ tñ ex illo possũt haberi in recordatõe plura recordabilia de deo appropriata diuersis personis. pmo modo non oĩs creatura est vestigiũ trinitatis qr nõ quelibet habet diuersa accidẽtia. sed secũdo mõ quelibꝫ creatura est vestigiũ trinitatis ⁊ sic patꝫ pma cõclusio ⁊c. ¶ Scd̃a ꝯclusio est ꝙ creatura rõnalis ⁊ nulla alia ẽ imago trinitatis. patet qr vt apparet ex dictis imago ſm ꝙ inuenit̃ in creaturꝭ dicit̃ pp̃ter cõformitatẽ alicui⁹ sĩlitudinis in illo cui⁹ est imago ⁊ in imagine qd̃ est natũ ducere in recordationẽ illi⁹ cui⁹ est imago ⁊ per cõsequẽs illa creatura maxime pprie dicet̃ imago dei q̃ aliqd hꝫ qd̃ conuenit deo per sĩlitudinẽ ita ꝙ est p̃cise cõmune vniuocũ deo ⁊ illi. sꝫ sola creatura rõnalis est talis. qd̃ patet. qr nihil cõmune vniuocũ deo ⁊ cuicũqꝫ creature est tale qn possit competere creature rõnali. patet eñ ꝙ entitas: bonitas: xitas: pfectio: ⁊ sic de oĩbus alijs q̃ conueniũt pp̃rie deo ⁊ creature rõnali ⁊ non solũ ſm similitudinẽ cõueniũt etiã deo ⁊ creature rõnali. multa aũt pp̃rie cõuenientia deo sunt precise cõmunia deo ⁊ creature rõnali sicut esse intellectiuum volitiuũ: iusticia: misericordia: sapiẽtia ⁊ sic de alijs. iõ creatura rõnalis sola dicitur imago dei q̃uis non ita pfecte sicut intellectio volitio ⁊c. essent accidẽtia in deo vt in creatura ⁊c. Tertia ꝯclusio est ꝙ creatura rõnalis sic est imago trinitatis ꝙ rõ imaginis ꝯsistit radicaliter ⁊ originalit̃ in ipsa aĩa ſm suã substantiã. sꝫ tñ pfectiue ⁊ cõplectiue cõsistit in substãtia aĩe ⁊ duob⁹ actib⁹ ab ea pductis. Prima ps ptꝫ p Augustinuꝫ 14. de trini. c. 8. dicentẽ. Eo aĩa imago dei est quo ei⁹ capax est particepsqꝫ eẽ põt. ⁊ sic de quocũqꝫ xificat̃ esse capax dei posseqꝫ ei⁹ esse pticeps de illo solo xificat̃ imago dei. ideo aĩa solũ sensitiua vel etiã intellectiua ſm partẽ sensitiuã nõ dicit̃ imago dei sed aĩa intellectiua ſm suã subam est capax dei. Igit̃ ⁊c. Si xo dicat̃ ꝙ aĩa nõ est capax dei nisi p actus. Rñdeo ꝙ li per potest dicere circumstantiã subiecti seu denoĩati tali demõstratiõe vel circũstantiã cõnotati sine quo nõ sic denoĩat̃. Prĩo modo aĩa est capax dei per suã substantiã qr ipsa est illud qd̃ capit deũ. Scd̃o modo ipsa est capax dei per actus suos sine quib⁹ nõ põt capere deum ⁊c. scd̃a

pars patet et est contra sanctuꝫ thomã qui ponit quod imago consistit in potẽtijs aĩe ⁊ nõ in actibꝰ. Sed contra hoc est Augustinꝰ in quodã ſmone de martire dicens ꝙ si homo seruasset in se bonũ qđ in illo creauit deꝰ: id est imaginẽ suaꝫ nõ solũ semꝑ laudaret deũ lingua sꝫ ⁊ vita ergo ſm Aug. creata fuit ĩ homine imago dei quã nõ seruauit sꝫ hoc nõ põt intelligi de substantia anĩe aut potẽtijs ergo intelligit đ aliquo accidẽte creato qđ hõ ꝑdidit ꝑ peccatũ ipius Sꝫ tale nõ põt poni nisi actus intellgẽdi aut volẽdi vel habitus ⁊ si habitꝰ ꝑtineãt ad imaginẽ multo magꝭ ipi actꝰ Confirmat. qꝛ oĩes ponũt imaginẽ in tribus ꝯsistere habẽtibꝰ ordinem originis inter se sꝫ anima aut potẽtie aĩe nõ originant. iõ oportꝫ ponere aliq̃ accidẽtia originata ꝑtinere ad imaginẽ triniꝭtatꝭ increate. Sic ergo ptꝫ ꝙ ꝯpleta rõ imaginis ꝯsistit in ipa substãtia anĩe ⁊ duobꝰ actibꝰ scꝫ actu intelligẽdi ⁊ volẽdi: ⁊ etiã põt consistere in ipa substãtia aĩe ⁊ duobꝰ habitibꝰ corñdentibꝰ dictꝭ actibꝰ. vnde q̃uis sint multi actꝰ ⁊ hitꝰ diuersarũ specierũ. sic iusticia. miſcđia ars. sciẽtia. prudẽtia ⁊c. tñ oĩa reducuntur ad duo gña iõ ponit imago in duobus. ¶ Tunc igitur loquẽdo de actibus naturalibꝰ põt assignari iste ordo. ꝙ sicut pater in diuinis habꝫ fecunditatẽ ad ꝓducendũ filiuꝫ ⁊ spũmsctm̃ et ꝯmunicat filio fecunditatẽ ꝓducẽdi spiritũsctm̃ ⁊ sic pater ⁊ filius ꝓducunt spũsctm̃. Sic ipa substãtia aĩe est fecũda ⁊ ꝓductiua tã actꝰ ĩtelligendi q̃ volẽdi ⁊ tũc iste due cause. s. substãtia aĩe et actꝰ ĩtelligẽdi possunt ꝓducere actũ volendi ita ꝙ sic filius in diuinis est tãtũ ab vno ⁊ spũssctũs ẽ a patre ꝓducente et a filio ꝓducto: ⁊ sic imago põt aliquo mõ repñsentare distinctas ꝑsonas sꝫ originẽ ac ordinẽ eaꝝ. qꝛ in ista imagĩe est actualis rerũ trinitas. sꝫ nõ est ꝯsubstãtialitas: nisi inquãtũ illi duo actꝰ in eadẽ subã repiunt: ⁊ sic põt imaginari imago sꝫ etiã potest assignari imago in ipsis potẽtijs nõ ꝙ sint realiter distincte sꝫ ꝑ hũc modũ qꝛ eadẽ substãtia anime dicat memoria. intellectꝰ ⁊ volũtas. Dicit eñi intelligẽtia inquãtũ ipa põt producere verbũ seu actũ intelligẽdi sicut pater põt ꝓducere filiũ ⁊ đr memoria ĩ quãtũ ipa retinet habitũ de obiecto cognito ꝑ ṽbũ sicut filiꝰ est eternalit ṽbũ patrꝭ. ⁊ dicat volũtas inquantũ ipa cuꝫ verbo põt ꝓducere actũ volẽdi sic pat cũ filio ꝓducũt. spũsctm̃ ⁊ sic sic in diuinis est cõsustãtialitas sic aliquo modo est hic nõ sic ꝙ in mente nostra sint aliqua tria que sint vnuꝫ. sꝫ sic ꝙ isti tres termini pro vno suppoñũt. s. ꝑ ipa aĩa. Et sic in diuis est distictio real triũ suppositoꝝ sic isti tres termini diuersa connotãt vt dictũ est. ⁊ in potẽtijs anĩe põt poni imago trinitatꝭ lꝫ ĩꝑfecte. Expssiꝰ tñ ponit in subã et actibꝰ: ſm qđ ponit Ockam vt iã dictũ est. ¶ Tunc ad rõnes pncipales. Ad pmã nego antecedẽs ⁊ ad ꝓbationẽ dico ꝙ vestigiũ nũq̃ ducit in noticiã illiꝰ cuiꝰ est nisi p̃supposita noticia habituali ipius ⁊ iõ si trinitas ꝑsonarũ nõ precognosceret. q̃uis creatura tũc nõ duceret in cognitionẽ trinitatꝭ de facto adhuc tñ posset ducere. iõ dici põt vestigiũ trinitatꝭ q̃liter aũt possit ducere dictũ est. Ad scđam nego añcedẽs: ⁊ ad ꝓbatõeꝫ dico ꝙ nõ oportꝫ in oĩi vestigio trinitatꝭ capiendo vestigiũ vno mõ supradicto ĩuenire aliq̃ tria: sꝫ sufficit ꝙ ex illo possit habere noticiã triũ appropatoꝝ mõ supradicto. Simĩr q̃uis ĩ substãtia ĩtellectuali nõ sit distinctio real triũ rerũ ĩtrinseca et essential ibi est tñ talis distinctio extrinseca ⁊ accidẽtalis et h̃ sufficit. Ad tertiã nego añcedẽs: ⁊ ad ꝓbationẽ dico aliq̃s ꝓpositiões. Prima est ꝙ imago trinitatꝭ đr creatura rõnal taꝫ rõne anĩe q̃ rõne actuũ eiꝰ. Patet. qꝛ imago cõplete ꝯsistit in ipa substãtia aĩe: ⁊ eiꝰ actibꝰ simul. Scđa est ꝙ creatura rõnalis est imago trinitatꝭ magꝭ rõne substãtie aĩe q̃ rõne actuũ eiꝰ Patꝫ qꝛ ipa est q̃ ꝓprie ẽ capax dei. Unde iste terminus imago supponit ꝓ ipa aĩa: bene tñ cõnotat ipos actꝰ q nõ sunt imago dei licet ipa aĩa in ꝯparatione ad illos actus quos ꝓducere põt ſm ordinẽ supradi-

ctum expressius dicat imago. ⁊ ideo cū habeat illos act⁹ accidentaliter: ⁊ quāq₃ habeat et quāq₃ non. patz. q₂ ipa anima potest vna vice dici expressi⁹ imago ꝙ alia. Tertia ꝓpositio est ꝙ creatura rōnalis fm substātiā₃ anīe deficit a rōne imaginis ꝑfecte. patz. quia non representat distinctionē ꝑsonarū vt bn̄ dicit nec hoc est incōueniēs. q₂ fm magistrū in littera non pōt in nob̄ repiri rō imaginis ad plenū. Unde in aīa nō est tāta similitudo trinitatis qn sit maior dissimilitudo. ipa tn̄ q₂ ītelligit meminit et vult. iuuat ad noticiā aliq̄lē trinitatꝭ ⁊ emanatiōis ꝑsonarū. Aliq tn̄ ad saluā du₃ rōne₃ imaginis in substātia aīe cōcedunt distinctionē seu non idemptitatem inter substātiā aīe intellectū et voluntatē s₃ talis distinctio nō pōt ꝓbari vt bn̄ dicit Scot⁹. nec videt necessaria aut vtilis ad saluandū ꝓpositū. q₂ siue sic siue nō inter potētias anīe nō saluātur originatio. Quarta ē ꝙ creatura ratiōalis fm cōparationē ad suos act⁹ deficit a ratiōe imaginis ꝑfecte. Patet quia vt sic nō representat ꝯsubstātialitatem ꝑsonarū vt bene arguit tn̄ signa representatiua illoꝝ actuū seu alios cōseruantia vere affirmātur de eadē substantia quia eadē substantia est memoria intelligentia ⁊ volūtas. Isti em̄ termini lic₃ ꝯnotent diuersa ⁊ distincta realiter ab ipsa anīa supponūt tamē pro ipsa que est ꝯsubstātialitas. qua₃ intēdunt Augustinus et alij doctores. ⁊ sic patet ad quesitū respōsio. Que tamen per sequētia ampli⁹ declarabit ⁊c̄.

¶ Circa ꝑdicta moueo tres dubitatiōes. Prima est. quia videtur ꝙ imago trinitatis nō consistat in substantia anime: ⁊ duob⁹ actibus ab ea ꝓductis.

Primo quidē. q₂ arguit ꝙ imago nō cōsistat in substātia anime q₂ imago necessario requirit distictionē aliquā s₃ in ipsa nō ē distictio aliq̄ cū sit indiuisibil̄ et per cōsequēs ipa nullo mō habet rōnē imaginis. Unde Augustin⁹ vbicūq₃ expressit imaginē exp̄ssit eā ꝑ aliqua distincta sicut. 9. de trini. ꝑ mentē noticiā et amorē. et. 10. deinceps ꝑ memoriam intelligentiā ⁊ volūtatē. quare ⁊c̄. Confirmatur. q₂ Augustinus in fmone de vno martyre dicit ꝙ si hō seruasset bonū qd̄ in illo creauit deus: id est imaginem semper laudaret deū ⁊c̄. et sic imaginem non seruauit. Itē. 12. de trinita. ca. 11. imago ita deformis ⁊ obscura facta ē vt pene nulla sit. s₃ substātia anīe integra remāsit. q̄re ⁊c̄. Secūdo ꝑnci paliter arguit ꝙ imago nō consistat in actibus anīe q₂ inter ꝑtes imaginis debet esse ꝯsubstantialitas s₃ inter substātiā anime ⁊ illos actus non est ⁊c̄. Confirmatur quia Augustin⁹. 14. de trini. ca. 3. di. ꝙ imago creatoris īmortaliter insita est anīe: sed tales nō insunt anīe immortaliter. Itē ibidē capi. 5. dicit ꝙ imago nō est ponenda in trāseuntibus ⁊c̄. Secūda dubitatio vtrū scd̄a pars imaginis sc₃ actualis cognitio gignat a prima. s. ab anima ⁊ tertia. s. actualis volitio a prima ⁊ secūda sc₃ ab aīa ⁊ ei⁹ noticia sicut supradictum est. Primo cīm arguit ꝙ non oīs cognitio seu noticia producat ab anīa cui est noticia: q₂ anima est sibiipsi cognitio seu noticia. igit ⁊c̄. cōsequētia patz q₂ idē nō producit a se. ꝑ antecedēs probat q₂ intelligere vel cognoscere est viuere. viuere aūt est esse. esse vero est ipa res. que est igit intelligere est ipsa anīa intelligēs. Itē aīa est essentialiter intellectiua. nā per hoc reponit ī gradu specifico ergo nullo accidēte indiget vt intelligat ⁊c̄. Itē intelligere ipius aīe nō est nisi moueri intētiōaliter sicut corp⁹ mouet localiter sed probabiliter potest sustineri ꝙ in corꝑib⁹ mot⁹ localis realr̄ nō differt a mobili. igit ī spiritib⁹ h̄ pōt saluari ⁊c̄. Itē sicut saluat deū aliquid intelligere per suā essentiā ita ꝙ nūc intelligit aliq̄liter eē q̄liter pri⁹ nō intellexit ⁊c̄. ꝓpter h̄ solū q₂ nūc ita ē qualit ꝑus non intellexit neq₃ prius fuit ita videt posse ꝓbabiliter saluari d̄ quolib₃ alio intelligēte q̄re frustra ponit pluralitas sine necessitate ⁊c̄. Scd̄o principalr̄ arguit q₂ nō oīs volitio sit effectiue ab actu intelligēdi. quia sicut arguit scot⁹ libro ꝑmo di. 3. q. vltima noticia genita

est accidens;cui non cõmunicatur facũ=
ditas producẽdi actũvolitiõis.tale cũ
accidens nõ est natũ esse formaliter in=
telligens etvolẽs.igit mẽs nõ cõicat ta
li accidenti ꝑducto illã facũditatẽ quã
ꝑus habuit q2 non ꝯmunicat sibi natu
rã eandẽ:sed aliã.siliter Augu.dicit.9.
de trini.ca.7.ꝙ verbũ amore ꝯcapit:er
go amor est causa effectiua verbi mag
ꝙ ecõtra.Itẽ appetitus sensitiu9 põt eẽ
sine sensatione.igit:ꝛ appetitus intelle
ctiuus sine intellectiõe. Aña ptꝫ:q2 na
turaliter aliqs põt habere famẽꝛ sitim
etiã si nunꝙ sentiret aliqd ab extrinse
co:sed fames ꝛ sitis sũt qdã appetitus
ꝭm ꝯmẽta.2.de aĩa.cõmẽto.12. Itẽ vo=
lũtas põt impare cognitionẽ de aliquo
de quo actualiter nõ cogitaꝛ. Aut igiꝛ
illud apprehendiꝛ actualiter ꝛ tunc fru
stra preciperet fieri quod prius fiebat:
aut nõ apprehendiꝛ: ꝛ tũc volũtas ope=
ratur circa incognitũ. Itẽ cognitio ha=
bitualis põt sufficere:q2 habitibus vti=
mur cũ volum9.igit nõ reqritur cogni=
tio actualis saltẽ videꝛ ꝙ nõ reqraꝛ ad
eius ꝯseruationẽ: q2 sicut species sensi
bilis nõ causatur sine presentia rei sen
sibilis tñ ipsa causata aliquãdo sine ea
ꝯseruaꝛ vt ptꝫ claudente oculos postꝙ
vidit aliquod lucidũ:sic proportionali=
ter volitio licet nõ causetur sine actua=
li intellectione poterit saltẽ sine ea per
tẽpus ꝯseruari ꝛc. Tertia dubitatio
est vtrum partes imaginis create sint
equales inter se: videtur ꝙ nõ.q2 ima=
go creata nõ habet partes distinctas in
ter se.igiꝛ ꝛc. In oppositũ est dictum cõ
mune ꝛc. Ad primã dubitati
onẽ dico ꝙ ad ꝑfectam imaginẽ trinita
tis reqreret aliqua distinctio: sed suba
aĩe est imꝑfecta imago: q2 ꝙuis longin
quã habeat similitudinẽ cũ deo:tñ ma=
iorẽ ꝙ sit inter deũ ꝛ creaturã aliã. vñ
qñ Augusti. locis ibidẽ allegatis expri
mit imaginẽ trinitatis ad habendũ cõ=
formitatẽ aliqualẽ inter ꝑtes imaginis
ꝛ personas in diuinis expmit eã per no
mina significantia subam aĩe cõnotan=
do tñ ipsos actus.et ideo.9. de trinita.
cap.4.assignat imaginẽ ꝑ mentẽ.noti=
ciam ꝛ amorem. vbi ꝑ mentẽ intelligit
substantiã anĩe. ꝑ noticiã ipam subam
aĩe ꝯnotando verbũ qđ est actus scđus
ꝑducibilis ab ipsa substãtia aĩe ꝑ amo
re etiã intelligit ipsaꝫ subam aĩe ꝯnotã
do actum volendi ꝑducibilem ab ipsa
substantia animeꝛ verbo ꝑducto.ꝙ eñ
sic intelligit August.patet ibidẽ:vbi di
cit ꝙ amor est suba ꝛ nõ corpusꝛ mens
nõ est corpus:sed spũs neqꝫ tñ amor et
mẽs duo spiritus sed vnus:neqꝫ due es
sentie sꝫ vna.Et subdit. hec aũt duo re
latiue ad inuicẽ dicunꝛ.ꝛ sicvult ꝙ mẽs
et amor ĩportãt vnã eẽntiã aĩe.dicũtur
tñ relatiue.i. connotatiue ꝛ eodẽ modo
intelligit.cap̃.5.vbi ꝓbat ꝙ cognitio et
amor sunt in mente:nõ tanꝙ accidẽtia
in suo subiecto ꝓpter hoc: q2 accidens
non excedit suũ subiectũ. mẽs aũt amo
re quo se amat potest etiam amare ali=
ud preter se.similiter nõ se solã cogno=
scit mens sed multa alia. ergo amor et
noticia non sunt accidentia, ipsius mẽ=
tis. hoc eñ argumentũ non valeret de
amore ꝛ cognitione actuali ꝛ elicito vel
etiam habituali acquisito vt patet.In=
telligit ergo de amore ꝛ cognitione ha=
bituali intrinseco que est ipsa mẽs:que
potest vocari habitus:quia est principi
um actiuũ respectu cognitionis ꝛ amo
ris actualis suppsius: ꝛ sic isti termini
amor ꝛ noticia capiuntur equiuoce ꝛc.
Si dicatur ꝙ ꝭm predicta eadem es
set assignatio imaginis:quã ponit Au
gustinus.9.de trinitate.per mẽtem no=
ticiamꝛ amorem:et quam ponit postea
per memoriam : intelligentiam et vo=
luntatem : et per consequens vna non
esset euidentior alia.Cuius oppositum
dicit Augustinus.15. de trinita. cap̃.3.
respõdẽdo ꝙ iste due assignatiões sũt
eiusdem rei:ꝛ nõ differũt nisi ꝭm noĩa
diuersimode idẽ exprimentia. Secun
da tamẽ aliquo modo est euidentior ꝙ
prima : q2 intentio beati Augustini est
inuestigare quomodo tres persone di=
stinguntur : inter se ꝛ tamen suntvnus
deus:q2 ꝭm vsum loquendi magis di=
citur ꝙ eadẽ res est memoria intelligẽ=
tia et voluntas ꝙ ꝙ sit idem mens no=

ticia ⁊ amor. ideo q̃tū ad hoc est euidētior. q̄ euidentius est notū illa tria p̄dicari de eodē ⁊c. Ad ɔfirmationē dico ꝙ imago capit̄ dupliciter. Uno modo vt supponit ꝓ substātia aīe que est memoria: intelligentia ⁊ voluntas. ⁊ sic nō ꝑdidit hō imaginē dei. licet ꝑ peccatū bene ꝑdiderit efficaciā bene opādi ex impedimētis q̄ incurrit. Alio mō capitur vt est nomē collectiuū supponēs ꝓ substantia aīe ⁊ actibus cognitionis ⁊ dilectiōis dei. istos aūt ꝑdidit hō pro statu nature lapse. Ad scdam rationē dico ꝙ nō oportet ꝙ inter partes imaginis sit cōsubstantialitas: nisi sicut supra dictū est. Et ad auctoritatē Augustini respōdeo ꝙ intētio Augustini est ꝙ imago est īmortaliter ⁊c. q̄ illa ꝑ que partes imaginis exprimunt̄ semꝑ p̄dicantur de ipsa aīa. Nam hec semꝑ est vera aīa est memoria: intelligentia ⁊ volūtas ⁊ hoc mō loquēdi sepe vtunt̄ sancti. et sic ptz ad p̄mā dubitationē. R Ad scdam dubitationem dico ꝙ sic. sicut dictuz est supra. Et ad p̄mā rōem dico ꝙ aīns est falsum. vñ ad primā ꝓbationez pōt multipliciter respōderi. vno modo s̄m tenentes ɔplexe significabilia ꝙ intelligere vel cognoscere vel aīam viuere vel esse nō est aīa nec aliqua entitas sed aliquod cōplexe significabile. Alio modo s̄m illos q̄ non ponunt ɔplexe significabilia pōt dici ꝙ ille ꝓpositiones sunt improprie ⁊ incongrue capiendo infinitū verbaliter: q̄ verbū nō potest reddere suppositū verbo: nec etiā oratio infinitiui modi. quare ⁊c. Alio modo ɔcedendo illas ꝓpositiōes posset dici ꝙ intelligere nō est intellectio: sed est res intelligēs. cuius oppositū supponit argumentum. Melius tñ videt̄ mihi dicēdū ꝙ per talem ꝓpositionē intelligere est viuere. intelligat̄ ista qđ intelligit viuit et nihil plus. q̄re ⁊c. Ad scdam rationē dico ꝙ licet aīa sit essentialiter intellectiua: nō tñ est essentialiter seu ꝑ suaz essentiā intelligens. nec sua essentia est sua intellectio ⁊ licet hoc ɔcederet posse esse. tñ de facto aliud ab ipsa est sibi intellectio. Ad tertiā dico ꝙ siue aīa intelligendo moueat̄ intentionaliter siue non. tñ ponendū est ꝙ aliqua qualitas permanēs est ītellectio. Ad quartam dico ꝙ licet hoc posset sine cōtradictione saluari: nō tñ ita rationabiliter. q̄ deus non indiget aliquo extrinseco ad sui perfectionē: cetera vero indigēt. Ideo dicit̄ ꝙ non frustra ponit̄ in aīa ⁊c. q̄uis in deo hoc nō ponat̄. Ulterius tamē circa hoc dico ꝙ non est euidens quin aīa possit cognoscere seipam: vel aliquā rē aliam puta angelū: vel s̄m aliquos deū nulla alia re posita preter potentiā ⁊ obiectū. Et si queratur in casu isto. que res esset cognitio vel res cognoscens vel res cognita. Ad hoc posset ꝓbabiliter dici ꝙ si obiectum esset ꝑfectius cognite et cognosceret̄ clare tunc ipsum esset cognitio: sed si enigmatice non oportet. Si vero obiectū sit eque vel minus perfectum cognite ita ꝙ cognoscens ɔtineat illud ꝑfectionaliter: tunc nō oportet ꝙ obiectū sit cognitio. Ex hac imaginatione seq̄tur ꝙ intellectus noster per suā essentiam nō potest clare cognoscere essentiā diuinā aut angelicā. Secundo seq̄tur ꝙ non est euidens q̄n intellectus noster ꝑ suā essentiam possit cognoscere seip̄m ⁊ qđlibet sue speciei et circa sp̄em suā. itñ hiis nō obstantibus ꝓbabilius ponit̄ ꝙ intellectus noster quicq̄d intelligit ꝑ cognitionē a se ⁊ obiecto cognito distinctam cognoscit. Ad scdaz rationē dico ꝙ actus volendi est effectiue ab actu intelligendi qđ ꝓbat Ockam. q̄ oīe absolutuz necessario presuppositū alteri habet respectu illius rationē cause: sed actus intelligēdi necessario tanq̄ ad absolutuz presupponit̄ actui volēdi. igitur habebet respectu illius rationē cause. ⁊ non nisi effectiue vt ptz. igit̄ ⁊c. Unde ad p̄mam instantiam ɔcedo antecedēs: sed nego ɔñam: quia etiam s̄m Scotuz aliquid potest esse causa effectiua intellectionis ⁊ volitionis: quod non est natū esse intelligens aut volens. scilicet aliquod obiectum. quare ⁊c. Et ad auctoritatē Augustini dico ꝙ sicut patet ex ꝓcessu suo per verbum intelligit ibi no

ticiā complexam elicitā ex habitu. et ꝑ
amorem voluntatē. et quantū ad illud
verbum concurrit volūtas. quia verbū
complexum quod est determinate affir
matiuū vel negatiuū ſm aliquos nō fit
nisi mediante volūtate tn̄ respectu illi⁹
actus voluntatis est noticia sc3 incom=
plexa termini vł terminorū que est cō=
causa ipsius. Similiter qn̄ verbū habe
tur habitualiter frequenter ad elicien=
dum ipsu3 actualiter: ⁊ distīcte: ⁊ ad cō
seruandum precipue concurrit ipsa vo
luntas/ quia intelligimus cu3 volumus
quod est intelligendū post noticiam ha
bitualem acquisitam. Ad secundā ne
go antecedens et ad probationem dico
ꝙ fames et sitis lic3 possint haberi sine
sensatione extrinseca: non tn̄ sine sensa
tione ab extrinseco sc3 ex actiōe vnius
partis in aliam. qualis potest haberi si
ne sensatione ab extrinseco. sicut patet
in habentibus dolorem capitis vel den
tiu3 ⁊c. vel potest dici ꝙ fames et sitis
non sunt act⁹ appetitiui eliciti respectu
cibi et potus s3 sunt qdā languor ex de
fectibus cibi ⁊ potus: loquēdo de fame
et siti preuenientibus omnē experienti
am cibi ⁊ pot⁹. Ad hoc ergo ꝙ sint act⁹
appetitiui requirit̄ prima sensatio ⁊c.

Ad tertia3 concedo ꝙ volūtas potest
imperare cognitionē actualē de aliquo
nō prius cogitato actu distincto sicut cū
occurrerit alicui ꝙ audiuit aliqd et nō
cogitet quid fuerit illud tunc voluntas
precipit intellectui. vt inquirendo reco
gitet et sic frequenter inuenit imo com
muniter iste est processus in reminiscē=
do dico tamē ꝙ illud apprehendebatur
prius non distincte sed confuse. ideo ꝑ=
cogitabatur vno modo et alio modo ꝑ=
cipiebatur cognoscenti dico etiā ꝙ sup
posito ꝙ voluntas preciperet eandem
cognitionē qua3 prius non tamē prius
frustra preciperet quia per hanc potest
illa conseruari ⁊c. Ad quartā
dico aliquas propositiones. Prima est
ꝙ voluntas nō potest diligere seu velle
incognitū patet ꝑ Augustinu3. Inuisa
diligere possum⁹. incognita neq̄ꝙ. imo
ſm quod ponit Adam omis volitio est
quedam cognitio. de quo alias videbit.

Secūda est ꝙ ad hoc ꝙ volūtas elici=
at actū volitiōis nō sufficit cognitio ha
bitualis vnde l3 habitibus vtamur cu3
volumus tn̄ habitibus vti non volum⁹
nisi cū de eoꝝ vsu distincte vel confuse
actualiter cogitamus. Hic aūt aduer=
tendum est ꝙ habens habitu. ⁊ nō cogi
tans actualiter de obiecto illius potest
moueri ad cogitandū de illo nō solu3 a
volūtate s3 aliūde multipliciter. s. vel a
motore extrīseco vł ab īfluētia celi vł a
dispositione corporu3. sepe tn̄ mouet̄ a
voluntate retrahēte intellectū ab alijs.
vel trahente ad illud non tamen semp
vnde fit vt frequenter habituatus inci
piat cogitare de aliquo: ⁊ nesciat vnde
mouetur ad cogitandu3 de illo plusꝙ
de alio. Tertia propositio ē ꝙ ad hoc
ꝙ voluntas cōseruet actum volitionis
non sufficit cognitio habitualis pat3 si=
cut precedēs. Quarta est que sequi=
tur ex alijs. et est ꝙ ad hoc ꝙ voluntas
eliciat aut conseruet actum volitionis
requiritur naturaliter cognitio actua=
lis. Patet ex dictis. Unde sequitur ꝙ
volitio plus dependet in essendo ⁊ per=
manēdo a cognitōe ꝙ̄ species in sensu
a re sensibili licet forte non plus depen
deat in fieri et nihil plus concludit ar=
gumentum. Secundo sequitur ꝙ vo=
litio plus dependeat a cognitiōe ꝙ̄ exe
cutio exterior libera dependeat a voli=
tiōe. quia executio exterior sicut ire ad
ecclesiam potest ab homine fieri etiam
mentorie absq3 hoc ꝙ sit ab actu volū=
tatis s3 sufficit ꝙ infuerit ⁊c. quare ⁊c.
Uerum est tamen ꝙ talis executio non
dicitur libera intrinsece sed solū extrin
seca denominatiōe quia ab actu volun=
tatis ⁊c. Tertio sequitur ꝙ cognitio
potest esse causa effectiua contrariaru3
volitionum successiue in eodem subie=
cto et eodē mō disposito. patet. qr eadē
stante cognitione eiusdem obiecti volū
tas potest illud velle ⁊ nolle ⁊c. Quar
to sequitur ꝙ ide3 agens naturale po=
test contrarios effectus causare in ide3
passu3 eodem modo dispositum. vnde
hoc non est incōueniēs de causa deter=

minabili ad varios effectus per concur
sum esse libere sicut hic ⁊c. M
¶ Ad tertiam dubitationē pono aliq̄s
propositiões. Prima propositio est ꝙ
loquendo de virtute sermonis et ꝓprie
partes imaginis create nō sūt eq̄les in
ter se. q: nulle plures res distincte sunt
partes imaginis create vt satis patet
de anima et eius actibus. quia nō con
stituūt aliquod vnū. Similiter de intel
ligentia memoria ⁊ voluntate patet ꝙ
sunt idem. et per consequens non sunt
partes alicuius. tamē improprie vocādo
istas partes imaginis ipas eē eq̄les po
test intelligi multipliciter. Unde sit
secūda ꝓpositio ꝙ ꝑtes imaginis vno
modo possunt intelligi esse equales ra
tione obiectoruꝫ suorū scꝫ quia quicq̄d
est obiectuꝫ vnius potest esse obiectum
alterius et eodem modo scꝫ habitu vel
actu et sic ꝯceduntur esse equales tā in
via ꝙ̄ in patria. Tertia propositio est
ꝙ partes imaginis alio modo possunt
intelligi esse equales ratōe suoꝝ actuū
sic scꝫ ꝙ nulla earum ſm suam disposi
tionē naturalē est magis īpedita a suo
actu ꝙ̄ alia ⁊ sic nō oportꝫ ꝙ sint eq̄les
in via. vnde in quibusdā videmus ꝙ me
moria excedit intelligentiā. q: bene re
tinent. sꝫ nō faciliter substantialiter in
telligūt in alijs econtra. In alijs amor
excedit intelligētiā ⁊ memoriā. in alijs
econtra. sꝫ erūt equales in patria quā
do erūt ab omni languore sanate. sicut
dicitur. 10. de trinita. Quarta proposi
tio est ꝙ partes imaginis alio mō pñt
intelligi esse equales rōne suoꝝ actuuꝫ
sic scꝫ ꝙ respectu eiusdeꝫ habeāt actus
eque intēsos et sic clarū est ꝙ in via nō
sunt equales. Sed etiā videt̄ q̄busdā
ꝙ impossibile ē ꝙ isto mō sint equales
in patria respectu dei. et ꝙ ibi est sꝑ in
tensior actus dilectiōis ꝙ̄ cognitionis.
Alijs videt̄ ꝙ in patria erit eque intē
sa cognitio sicut dilectio. Quod ꝓbat̄
auctoritate magistri in scđo. di. 22. vbi
videtur dicere ꝙ in patria tātuꝫ quisq̄
cognoscit quantū diligit. Istud tñ non
cogit. q: magister ibidē nō vult aliđ di
cere nisi quod qui plus diligit plus co
gnoscit ita ꝙ notet proportionem non
equalitatē. h̄ eñ sufficit ad intentionē
magistri q: nō intēdit ibi ꝓbare nisi ꝙ
seraphin plus cognoscat deū ꝙ̄ cerubin
q: plus diligūt. Dico tñ ꝙ ista questio
vtrū illi actus beatifici sint eque intēsi in
sua specie ē q̄stio facti. de q̄ non ꝯstat si
ne reuelatiōe dei. ⁊ sic pꝫ quō ꝑtes ima
ginis debent ꝯcedi eq̄les et quō nō ⁊c.
Si vero dicat̄ ꝯtra scđam ꝓpositōeꝫ ꝙ
actus malus hic in via pōt esse cognitus a
beato et tñ nō volitus: q: tūc beatus pec
caret. nec nō volitus q: tūc nō esset de oī
bus sicut vellet igit̄ ⁊c. Respōdeo vno
mō pōt ꝯcedi ꝙ acctus peccati est voli
tus a beato sicut est etiā volitus a deo
nec in hoc peccat q: nec deus nec beatus
male vult illū actuꝫ. Alio modo potest
dici ꝙ actus peccati est volitus a beato
sicut a viatore: sicut ex charitate ⁊c.
Nec oportꝫ ꝙ oīa fiāt circa alios q̄ fieri
optant circa eos tñ circa seipsos fiunt
quecūq̄ fieri optant saltem vt in pluri
bus. lꝫ nō in omnibus forte circa iudici
um quia anime beate optāt vniri suis
corporibus ⁊c ſm Augustinū: ⁊ ſm hanc
viā dicēdū esset qđ nō oportꝫ volūtatē
beatā ꝯformari deo in oī volito qđ vi
det deū velle ⁊c. Et hec de ista q̄stiōe.

Questio quinta

Circa tertiā distin
ctioneꝫ ⁊ alias multas
sequētes in q̄bus magi
ster agit đ essentie diui
ne vnitate ⁊ ꝑsonarum trinitate quero
vtrum positio fidei de dei vnitate et ꝑ
sonarū trinitate probabiliter valeat su
stineri. Arguitur primo ꝙ non. q: tal̄
positio nō est a nobis imaginabil̄. igit̄
nec probabiliter sustinibilis. consequē
tia tenet. quia non videtur ꝙ illud pos
sit probabiliter sustineri: quod non po
test imaginari. Et antecedēs patꝫ quia
imaginatio non capit ꝙ vna res simpli
cissima sit tres res ⁊ q̄libꝫ earū vñ sepe
dicūt doctores h̄ non esse imaginabile.
sic eñ Ans. dicit đ incarnatōe xp̄i cito
post ꝑncipiū. ꝙ xp̄iana fides multū ꝯsi

ter qd intellectu cape negm⁹ ₹c. Secūdo sic. talis positio nō pot sine ɔdictiōe saluari igitur nec ꝓbabiliter sustineri. ɔña tenet ⁊ añs ptȝ. qꝛ ista positio ideȝ de eodē affirmat ⁊ negat: vt ptȝ in istis ꝓpositionibus. de⁹ generat deū. deus nō generat deū: ⁊ tñ nō est nisi vn⁹ de⁹. similiter de istis: essentia non generat. pater in diuinis generat. et tñ omnino idem est essentia: ⁊ pater in diuinis ₹c.

Tertio sic: talis positio sine negatiōe forme sillogistice aut formalis ɔñe non potest defendi. igit̃ ₹c. ɔña tenet: ⁊ antecedēs patet: qꝛ propter illā positionem oportet negare sillogismū expositoriū: sicut istum, hic pater generat. hic pater est essentia diuina: ergo essentia diuina generat. Similiter istū. quecūqꝫ res est pater est pater: filius est res que est pater ergo filius est pater. qui tamē videt̃ esse in darij. Similiter ɔñam cōuersiuā sicut istā. nulla essentia diuina generat ergo nullū generās est essentia diuina. in his omnibus antecedēs est verū ⁊ cōsequēs falsuȝ ꝺm positionem fidei ₹c. igit̃. In oppositū arguit̃: qꝛ fides nostra est vera ⁊ saluberrima: ⁊ per ɔñs incōueniens esset ꝙ nō posset defendi: et ꝓbabiliter sustineri. Etiam frustra laborarēt circa studiū fidei fideles catholici ⁊ doctores theologi: nisi posset probabiliter ab omni falsitate tueri. In ista q̄stione erūt tres articuli iuxta tria argumēta iam facta. In primo videbitur quid ɔcedat positio fidei de trinitate. In secundo qualiter hec positio possit sustineri sine cōtradictione. In tertio qualiter etiā sine forme sillogistice aut alterius bone ɔsequētie negatione. Et sunt hec tria valde vtilia in theologia. B In primo articulo ponam et deducam tres ɔclusiones. In prima videbitur qd ɔcedat hec positio fidei. In secunda vtrū hec positio possit euidenter ꝓbari. In tertia vtrum possit imaginari aut ꝓbabiliter sustineri. Prima cōclusio est ꝙ positio fidei ɔcedit ꝙ vna res simplicissima est tres res: et quelibet earū scilicet ꝙ vna diuina essentia est ɔiunctim pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus ⁊ est singillatim pater ⁊ est etiam filius ⁊ est spiritussanct⁹ quarum trium rerū vna non est alia: sed sūt eadeȝ indiuisibilis essentia: que quidē essentia nullā illarū triuȝ rerū generat nec ab aliqua gn̄atur. nec aliquā ꝓducit: nec ab aliq̄ ꝓducit̃: sȝ vna illaꝝ triū scȝ pater a nulla re gn̄atur vel ꝓducit: sed generat ⁊ ꝓducit vnā illaꝝ triū. s. filiū: et pater et filius tanq̄ vnū p̄ncipiū ꝓducūt sed nō gn̄ant spm̄sctm̄. Ista cōclusio ptȝ ex symbolis ꝑ ecc̄liam factis et ꝑ eā approbatis: nec aliter ꝓbo eā. Sed ad sciendū q̄ ꝓpositiōes debeāt cōcedi ꝺm hāc positionē fidei ponā aliq̄s distinctiones ⁊ inde eliciā plures ꝓpositiōes satis vtiles. Prima distinctio est ꝙ noīa significātia deū sunt in multiplici differentia: q̄dā sunt essentialia. quedā ꝑsonalia. quedā cōia: quedā nocionalia. Essentialia aūt dicunt̃ que sic supponūt ꝓ essentia vel natura: ꝙ si essentia ⁊ suppositū in diuinis realiter distinguerent̃. illa supponerēt ꝓ essentia nō ꝓ supposito. noīa vero ꝑsonalia sūt illa que ex vsu loquēdi sic supponūt ꝓ supposito. ꝙ si suppositū ⁊ essentia distiguerent̃. adhuc supponerēt ꝓ supposito ⁊ nō ꝓ essentia. Vel aliter loquēdo essentialia sunt q̄ supponunt ꝓ ꝑsona vt persona est. ⁊ licet p̄dicte locutiones forte nō sint vere de virtute sermonis: tñ qualiter debeant intelligi patebit in secundo articulo magis. Noīa aūt communia sunt que ex vsu loquēdi supponūt pro supposito et essentia: ⁊ si suppositū ⁊ essentia distinguerent̃ adhuc supponerent pro vtroqꝫ. Nomina vero nocionalia sunt illa que dicūtur de vna persona vel de pluribus non tamen de qualibet: et si illa dicerentur de creatura supponerent pro quibusdam actionibus creaturarum. Exempla autem istorum patebunt. Secūda distinctio est ꝙ nomina essentialia sunt in multiplici differentia. quedam sunt substantiua: vt hoc nomen deitas: quedam adiectiua vt est cōmunicabile. Item substātiua quedā sunt numerabilia: vt trinitas: quedā non numerabilia: vt essen

lia sapientia bonitas veritas. Item noīa psonalia sunt in multiplici differentia. quia qdam sūt communia. sicut sunt ista suppositū psona qdaꝫ vero ꝓpria sicut pater filius ꝛ ista sunt duplicia qꝛ quedam sunt abstractiua vt paternitas filiatio ꝛ ista dicunt ꝓprietates psonarū ꝛ alia cōcretiua ꝛ ista qnq sumunt substantiue ꝛ tunc ab antiquis doctoribus ex eis dicit esse predicatio idēptica vt dicendo essentia est pater. qnq aūt adiectiue ꝛ tunc dicit pdicatio formalis ꝛ sic ista apud quosdā esset falsa essentia est pater. Item noīa cōia sunt in multiplici differentia qꝛ quedā sunt q semp tenent communiter sicut res ens ꝛc. quedā vero sunt vel saltē aliqd est qd qnq sumit cōiter qnq precise essentialiter qnq vero precise psonaliter sicut hoc nomē deus de quo postea dicet magis. Item noīa nocionalia sunt in multiplici saltē in duplici differentia. qꝛ aliqua sunt q solū supponūt pro vna psona sic generatio: actio: spiratio: passio. quedā vero supponūt p aliquibus psonis sicut spiratio: actio: productio: passio. et hec oīa patent faciliter cuilibet aduertenti ꝛc. Tertia distinctio est q verba q dicunt in diuinis sunt in multiplici differentia qdaꝫ sunt substātiua sicut ista ē existit. quedā sunt adiectiua ꝛ ista sunt in duplici differētia: quedā sunt psonalia vel nocionalia sicut generare spirare. quedā essentialia sicut cōicari pluri ficari. quedā vero cōmunia sicut creare velle intelligere. ꝛ cōsimiliter potest fieri distinctio de pticipiis. ⁋ His pmissis possunt poni multe ꝓpositiões seu regule. Prima est q noīa essentialia substantiua nō numeralia vere dicūtur de essentia ꝛ de quolibet supposito in singulari vt dicendo essentia est deitas pater est deitas. Secunda noīa essentialia substantiua numeralia vere dicunt de essentia in singulari ꝛ non de supposito vt eēntia est trinitas ꝛ nō pater est trinitas. Tertia noīa essentialia adiectiua dicunt de essentia ꝛ non de supposito vt eēntia est cōmunicabilis ꝛ nō pater. Quarta noīa eēntialia cuius qnq pditionis existāt dicunt de nobis cōmunibus ac etiā de isto termino deus vt aliqua res ē trinitas aliqua res est cōmunicabilis. Quinta noīa personalia cōia dicunt de eēntia ꝛ quolibet supposito vt essentia est psona pater est psona. Sexto psonalia ꝓprie abstractiua dicunt de essentia ꝛ aliquo supposito vt eēntia est paternitas pater est paternitas. Ratio est qꝛ non pnt pdicari nisi substātiue ꝛ idēptice ꝛ nunq adiectiue vel formaliter vel fm modū loqndi antiquorum. Septima ꝓpria psonalia cōcreta dicunt de essentia ꝛ aliquo supposito. vt eēntia est pater ꝛ hoc quādo pdicant substātiue ꝛ idēptice sed si adiectiue vel formaliter solū dicunt de vna psona vt pr est pater ꝛ nō de essentia. Octaua noīa nocionalia abstractiua dicunt de essentia ꝛ aliquo supposito vel aliquibus sꝫ nō de oībus vt eēntia ē generatio actiua. Nona. oīa vba tām substantiua q adiectiua ꝛ cōia dicūtur de eēntia ꝛ quolibet supposito. Decia oīa vba adiectiua eēntialia dicunt de eēntia ꝛ nō de aliqua psona. vt essentia cōmunicat nō psona. Undecima vba psonalia adiectiua dicunt de psona nō de essentia nisi forsan cū aliquo addito qd facit illa nō teneri adiectiue respectu eēntie. vt eēntia ē res generans vel q generat. Sꝫ videdū est etiā quō tales termini pnt dici in plurali. Un̄ sit duodecima regula q noīa q supponūt pro suppositis ꝛ p essentia ꝛ q nō supponerēt p eēntia. sꝫ p quolibet supposito si ipa distinguerent dicunt vt plurimū d tribus psonis pluralit ꝛ nō singularit vt tres psone sunt tria supposita ꝛ nō vnū suppositū tres ypostases ꝛ nō vna. Ab hac regula excipit hoc nomē deus qꝛ ex vsu doctorum nō dr pluralit sꝫ singularit ꝛ tñ si suppositū ꝛ eēntia distinguerent supponeret p supposito nō p essentia de hoc tñ postea dicā. Decimatertia. noīa q nō supponerēt nisi p essentia ꝛ nō p supposito si distiguerent dicūtur de tribus psonis ꝛ nō pluralit vt tres psone sunt deitas ꝛ non tres deitates. Deciaqrta. noīa absoluta q supponūt

ꝓ eẽntia ⁊ quolibꝫ supposito ⁊ ita supponerẽt si distinguerẽtur dicunt̃ de tribus ꝑsonis ⁊ pluralit̃ ⁊ singl'arit̃. sicut tres ꝑsone sunt tres res ⁊ sunt vna res tria entia ⁊ vnũ ens. Deciaqnta. noĩa adiectiua q̃ supponũt ꝓ eẽntia ⁊ quolibet supposito. ⁊ ita supponerẽt si distinguerent dicunt̃ vt plurimuꝫ de trib⁹ ꝑsonis singularit̃ ⁊ nõ pluralit̃ vt tres ꝑsone sunt vn⁹ creator vn⁹ etern⁹ ⁊ non tres creatores vel tres eterni nisi cum addito vt tres ꝑsone sunt tria supposita creantia. tria supposita eterna. Ab hac regl'a excipiunt̃ isti termini: coeterni: coequales. Ãn in symbolo bñ concedunt̃ tres coeterni. iõ miror q̃re ibideꝫ negant̃ tres eterni nec video rationẽ diuersitatis. Deciasexta. noĩa q̃ supponunt ꝓ supposito vno ⁊ nõ ꝓ alio nunq̃ dicunt̃ vere de trib⁹ ꝑsonis nec singularit̃ nec pluralit̃: sꝫ bñ de isto termino de⁹ singularit̃ vt de⁹ est pr̃ sꝫ nõ tres ꝑsone sunt pr̃. Regule pñt multiplicari ⁊ poni de verbis ⁊ ꝑticipiys. sꝫ ex predictis satis ptꝫ qd debeat ꝯcedi vl' negari in materia de trinitate ſm positioneꝫ fidei. verũtñ añ oĩa seruãda est ista regula null⁹ hoim in hac materia ex ꝓprio sensu aliqd audeat asserere qd̃ nõ sit a sctis doctorib⁹ approbatuꝫ. sic eñ docet hilari⁹ dicẽs q̃ forma fidei certa est nõ ergo aliqd addẽdũ est sꝫ modus ꝯstituẽdus audacie ⁊ hoc allegat magr̃ li. i. di. 33. ⁊ est v̈bũ notabile. Et hoc de prima ꝯclusione. D Scd̃a ꝯclusio est q̃ sicut p̃dicta positio fidei nõ ẽ nobis naturalit̃ euidẽs nec põt euidẽter ꝓbari. sic nec ipsa ex scripturis noui aut veteris testamẽti põt euidenter ꝯcludi. Prĩa ps patꝫ. qꝛ talis positio nõ est ꝑ se nota. nec ꝑ experiẽtiã vt clarũ est. Ãn q hoc negaret indigeret sensu. Nec ipsa põt euidẽter demonstrari in lumĩe naturali. qꝛ tũc infideles possent cogi vi rõnis naturalis ad assentiendũ fidei articulis qd̃ est falsuꝫ. vñ si qs dicat oppositũ vadat ergo ad ĩfideles ꝯuertẽdũ. Scd̃a ꝓbat̃ ⁊ illaꝫ non assero sꝫ solũ pono ꝓbabilit̃ vñ ad hui⁹ ꝓbationẽ suppono tria. Primũ est q̃ p̃dicta positio nõ ꝯtinet̃ formalit̃ ⁊ expresse in scriptura noui ⁊ veteris testamẽti seu in textu biblie. ptꝫ intuẽti scripturã. etiam alit̃ eccl'ia in suis ꝯciliys ⁊ scti in suis libris nõ laborassẽt ad ꝯcludẽdum illã positioneꝫ ex scripturis ⁊c̃.

Scd̃o suppono q̃ p̃dicta positio ꝯcedit aliqd̃ ꝓpter qd̃ oportet negare aliquã ꝯñaꝫ multũ apparentẽ imo apparẽter euidẽtem cuilibet nõ catholico sicut sillogismum expositorium vel sillogismum quam Aristoteles reputasset in dary vl' ꝯñam quã ipe reputasset cõuersiuã sic̃ arguebat̃ in tertia rõne añ oppositũ vt post patebit. Tertio suppono q̃ nulla ꝓpositio euidẽter ꝯcludit̃ ꝑ aliquã ꝯñam min⁹ apparentẽ q̃ sit illa ꝯña quã oportet negare ꝓpter illã positionẽ ptꝫ clare. Tũc arguo sic: p̃dicta positio nõ põt ꝯcludi ex scripturis ⁊c̃. nisi per aliquã ꝯñam. tũc q̃ro de illa ꝯña vel ipa est mag' aut min⁹ aut eque apparẽs: sic̃ illa quã oportet negare ꝓpter illã positionẽ vt dicit scd̃a suppositio. Nõ põt dici p̃mũ scꝫ q̃ sit magis apparẽs qꝛ nec Augustin⁹ nec ali⁹ vnq̃ fecit aliquẽ talẽ vt ptꝫ. nec tertiũ scꝫ q̃ eque qꝛ nulla reperit̃ talis. Iteꝫ nec hoc sufficeret ad euidẽter ꝯcludenduꝫ sꝫ solũ peteret p̃ncipiũ ergo oportet dicere scd̃m scꝫ q̃ ꝑ min⁹. ⁊ ꝑ ꝯñs ⁊ per illã nõ ꝯcludit̃ euident̃ vt dic̃ tertia suppositio. q̃re ⁊c̃. Et ista rõ videt̃ mihi fortis nec sciteꝫ eã soluere ⁊c̃. E Secũdo spãliter arguo q̃ ex scripturis nõ põt euidẽter ꝯcludi q̃ eẽntia diuiña nullã rẽ in diuinis gñat nec ab aliq̃ gñat̃.

Ubi sciendũ est q̃ ſm aliquos ex duobus euidẽtib⁹ suppositis vna cũ illis q̃ manifesta sunt in fide mgr̃ euidẽter cõcludit q̃ eẽntia diuina nõ generat ⁊c̃.

Prĩa suppositio coꝛ est hoc: q̃ nulla res generat seipam. Scd̃a est q̃ tãta est idẽptitas eẽntie diuine ad quãlibet personaꝫ sicut eẽntie ad seipam. His eñ suppositis arguit̃ sic. Si eẽntia diuina generat ⁊ generat eẽntiã diuinaꝫ aut p̃rem aut filiũ aut spm̃sanctũ. non p̃mũ per primã suppositionẽ nec scd̃m aut quartũ quia hoc est manifeste here

ticū. nec tertiū ꝑ secūdā suppositionez etiaz ſm August. pmo de trini. c. 1. ⁊ de ĩmortalitate aīe. c. 13. Nihil gn̄at idem qđ ipm est. Sic eñ format rōnez magr̄ Grego. ⁊ videt̃ multis euidens illatio. Sz salua oīm reuerētia dico ꝙ ex dictꝫ suppositionibꝰ vna cū oībꝰ manifestis in fide ante determinationē in q̄ magr̄ sn̄iarū approbat̃ ⁊ eiꝰ sn̄ia. non ꝯcludebat̃ euidēter illud nec ab Augu. nec a magr̄o nec ab aliquo alio qđ ptꝫ. qꝛ ꝙ̄uis ꝯcederet̃ scđa suppositio ꝙ scꝫ eēntia sit tā idē pr̄i ⁊c. qđ tñ nō est euidēs vt post patebit. non tñ sequit̃ pr̄ gn̄at. ergo eēntia gn̄at. ergo pari rōe nō sequtur euident nec formalit̃ essentia gn̄at filiū. ergo gn̄at se. Ideo dicūt aliqui ꝙ nō seqtur nisi ꝙ eēntia diuīa generat idez qđ se. sicut bene ꝯcedit̃ ꝙ pr̄ gn̄at id qđ se. quare ⁊c. Sic igit̃ duplr̄ potuisset r̄ñderi magr̄o añ determinationē. Uno mō ꝙ lꝫ essentia diuina nō generet essentiā diuinā nec generet̃ ab essentia diuina. tñ gn̄at filiū ⁊ generat̃ a patre nec oppositū euidēter ꝯcludit p̄dicta ratio. Scđo mō potuisset dici ꝙ lꝫ eēntia gn̄aret essentiā non tñ sequit̃ euident essentia diuina gn̄at diuinā essentiā. ergo generat se eēntiā vel aliaz sicut ip̄e magr̄ negat istā. deꝰ gn̄at deū ergo se deū vel aliū deū. Et si dixissꝫ ꝙ nō est simile qꝛ iste terminꝰ deus qñqꝫ sumit̃ ꝑsonaliter. nō aūt iste terminus eēntia. Cōtra hoc est Augu. qui sumit hunc terminū eēntia ꝑsonaliter qñ dic̄ essentiā de essentia ⁊ ita sepe faciebant doctores alij ante illā determinationez ⁊ alij ⁊c. Si ergo dicat̃ ꝙ magister ꝑ illā ꝓpositionē eēntia nō gn̄at essentiam non intendit aliud nisi ꝙ res q̄ est plures res ⁊ quelibet illarū nō generat ⁊c.

Ad hoc dico ꝙ illud nō seq̄bat̃ euidēter ex manifestis in fide ante illā determinationē dānamꝰ extra de sum. trini. ⁊c. Si aūt dicat̃ quare ergo ecc̄lia talē positionē ita mirabilē acceptauit ⁊ determinauit. ex quo nō poterat euident̃ cōcludi ex scripturis ⁊c. Dico ꝓbabilit̃ ꝙ ipsa in hoc articulo ⁊ in pluribꝰ alijs multa determinauit q̄ nō poterant euident̃ ꝯcludi ⁊c. sꝫ tales veritates deus voluit credi a catholicis q̄re voluit ipsas reuelare ecc̄lie ⁊ ꝑ eam determinari ⁊ sic qñqꝫ determinatiōes ecc̄lie non semꝑ ꝓcedunt ꝑ euidentē illationē ex scripturꝫ sꝫ ꝑ spālez reuelationez factā catholicis. Si vero q̄rat̃ quō constat de tali reuelatōe ⁊c. Dico ꝙ̄ difficile est ꝯstare nisi illis quibꝰ reuelatio fit ideo donuz dei speciale est credere recte ⁊c. Et hec de secūda.

¶ Tertia cōclusio est ꝙ sicut predicta positio fidei est a nobis imaginabilis sic ipsa probabiliter est sustinibilis. Prima pars ꝓbat̃ qꝛ talis positio fidei pōt a nobꝫ credi. igit̃ ⁊ imaginari. antecedēs ptꝫ ⁊ cōsequētia tenet: qꝛ credere aliq̄d est apparere sic esse vel saltē nō stat aliq̄d credere ⁊ nō apparere sic esse sed per imaginari nihil ꝓ nūc aliud intelligo ꝙ̄ apparere sic esse. q̄re ⁊c. Uñ si q̄ auctoritates vident̃ sonare oppositū intelligēde sunt ꝙ hoc nō est a nobis imaginabile scꝫ naturaliter perfecte ⁊ clare. Scđa ps ꝓbat̃ qꝛ illa positio pōt ꝓbabiliter sustineri q̄ pōt imaginari ⁊ credi et ad cuiꝰ apparentiā pn̄t alique rōnes ꝓbabiles fieri ⁊ q̄ pōt sine ꝯdictiōe sustineri sed p̄dicta positio pōt credi ⁊ imaginari vt dicit pma ps. ⁊ ad eiꝰ apparentiā possunt aliq̄ rōnes ꝓbabiles fieri sicut miracula ⁊ persuasiones vt dictuz fuit in. 1. q. arti. 2. Et ipsa pōt sine ꝯdictione sustineri vt dicet̃ in scđo ar. huiꝰ q̄stionis. Et sic ptꝫ minor. sed maior ꝓbat̃ qꝛ ille sunt tres ꝯditiōes requisite ⁊ sufficientes ad hoc ꝙ aliq̄ positio possit ꝓbabiliter sustineri. ⁊ sic patꝫ tertia cōclusio ⁊ ꝑ ꝯñs r̄nsio ad istū articuluz.

Sed ꝯ arguit̃ ꝓbando ꝙ p̄dicta positio nō possit ꝓbabiliter sustineri. Prio sic talis positio repugnat simplicitati dei. igitur ⁊c. ꝯña tenet quia catholicꝰ concedens deuz esse simplicissimū non potest ꝓbabiliter sustinere aliq̄d huic repugnans seu contrariū. Antecedens ꝓbatur quia vbi est pluralitas ibi non pōt esse summa simplicitas. Maz illud videt̃ simplicius in quo nulla oīno est pluralitas ꝙ̄ illō in quo est pluralitas

Cõfirmat. qꝛ si pluralitas triũ personarũ nõ repugnat simplicitati dei. pari ratione nec quaternitas ⁊ per ꝯñs nec infinita pluralitas. ꝯña tenet. qꝛ oĩno videt ꝯsimilis ratio. ⁊ per ꝯñs est absurdum ⁊c. Scdo predicta positio repugnat vnitati dei. igitur ⁊c. ꝯña pꝫ sicut prius. ⁊ antecedẽs ꝓbat. qꝛ ista ꝯña est bona vnũ est tale quo maius cogitari nõ põt ergo illud est deus. Ita pari rõe ista erit bona tria sunt talia quoꝝ quolibet maius cogitari nõ põt. ergo sunt tres dij qꝛ nõ apparet ratio dissimilitudinis sꝫ antecedens scdẽ ꝯñe ẜm p̃dictam positionẽ ꝯcedit de ꝑsonis diuinis igitur ⁊c.

Cõfirmat qꝛ personaꝝ pluralitas arguit oppositionẽ cõtradictoriã inter ꝑsonas qꝛ pater est pater ⁊ filius nõ est pater sꝫ oppositio ꝯtradictoria est maxima ẜm phm igitur ꝑsonarũ pluralitas arguit oppositionẽ maximã. sed illa excludit vnitatẽ summã quia minor oppositio scꝫ cõtrarietas excludit illaꝫ igitur ⁊c. Tertio predicta positio repugnat infinitati dei. igitur ⁊c. ꝯsequẽtia patet vt prius. ⁊ antecedẽs ꝓbatur quia si ꝑsone diuine distinguunt vel ergo finite vel infinite. Si finite ergo cũ ista distinctio vni' ꝑsone ab alia nõ sit nisi persona ⁊ illa distinctio esset finita sequit ꝙ illa ꝑsona erit finita. ⁊ p ꝯñs deus erit finitus nõ ergo infinit' qđ est ꝯpositũ. Si infinite ergo tunc ipsa distinctio esset infinita ⁊ per ꝯsequẽs nulle alie res magis distinguerent ꝙ tres ꝑsone nec deus a creatura nec due creature intra se qđ est falsum quia distinguũtur personaliter ⁊ essentialiter ⁊ ꝑsone diuine solũ ꝑsonaliter. Cõfirmatur. quia si infinite ergo si per impossibile essent duo dij illi nõ magis distinguerentur inter se ꝙ persone diuine.

Quarto p̃dicta positio repugnat ꝑfectioni dei. igitur ⁊c. ꝯsequentia patet vt prius ⁊ antecedẽs ꝓbatur quia vel esse patrẽ est alicui' perfectionis vł nullius. Si nullius ergo nihil est esse p̃rẽ in diuinis. Si alicui' ergo cum fili' nõ sit pater sequit ꝙ aliqua perfectio ꝯuenit patri que non cõuenit filio. ⁊ per cõsequẽs filius nõ est sũme ꝑfectus. igit ⁊c. Confirmat. quia vel quelibet ꝑsona est sufficient ꝑfecta ad agenduꝫ oĩa que omnes possunt vel non. si nõ. ergo non quelibet est oĩpotens. nec per ꝯñs summe perfecta. Si sic. ergo plures ꝙ vna supfluũt. quare nõ sunt plures ponende. cõsequẽtia patꝫ per magistrum lib. i. disti. 3. c. 2. vbi ꝓbat vnitatem dei sic. Si essent duo dij. tunc aut vterqꝫ haberet qđ alius habet aut nõ. Si nõ aliquis coꝝ esset insufficiens. si sic. alius supflueret ⁊c. ¶ Ad ista respõdetur. Ad primã pro materia premitto istam distinctionẽ ꝙ simplicitas potest capi multipliciter. Uno modo vt excludit pluralitateꝫ. ⁊ hoc dupliciter: qꝛ vel vt excludit ab aliqua re oẽm pluralitatem tam eẽntialẽ ꝙ realeꝫ vel vt excludit solum pluralitatem essentialem non realeꝫ. Alio modo potest capi simplicitas vt excludit compositionẽ: ⁊ sic sumitur communiter ⁊ hoc dupliciter: quia aliquid potest dici sic simpliciter simplex vel quia ex nullis rebus componitur vel quia nec sic componitur nec est alicui rei componibile. Et iuxta hoc pono propositiones. Prima est ꝙ deus seu diuina essentia primo modo nõ est simpliciter simplex patet: qꝛ non excludit pluralitatem suppositorum ⁊ hoc probat prima ratio. Ex quo patet ꝙ illo p̃mo modo essentia diuina non est tam simplex ꝙ simplex est diuina persona. Patꝫ quia essentia est plures res et non persona quare ⁊c. Secundo ptꝫ ꝙ esse simplex illo modo nõ dicit perfectionem simpliciter. patet qꝛ non conuenit essentie diuine. Secunda est ꝙ solus deus secundo modo est simpliciter simplex: patet quia ipse excludit omnem pluralitatem essentialẽ sed nulla creatura simpliciter excludit omnem pluralitatem realem vel essentialem quia si aliqua excludat sic pluralitatem ꝙ non est plures res vel essentie vt angelus vel anima tamen nulla sic excludit pluralitatem quin ipsa sit plures res vel in ipsa sint aut esse possint plures res per moduꝫ inheren

tie. Tertia ppositio est: q̄ nō solus de
us est tertio mō simplicit̄ simplex. Ptz
q: licet deus sit sic simpliciter simplex
q̄ ex nullis rebus ꝯponit̄: tamē etiā ali
qua creatura isto mō est simplicit̄ sim-
plex. Probatur. q: aut aīa vel angelus
est isto modo simpliciter simplex vł nō.
si sic habet̄ ppositū: si nō tunc q̄ro. aut
talis res est ꝯposita ex materia et forma
aut nō: si nō tunc non apparet quomo
do sit composita. si sic quero de sua for
ma aut est simpliciter simplex aut non
si nō tunc erit pcessus in infinitū in cō-
positione vel dabitur aliqd in cōpositū
et habet̄ ppositū. Verū est q̄ ista ratio
pbat q̄ est dare aliqd simpliciter sim-
plex p negationē ꝯpositiōis ex ptibus
alterius: et alterius rōis: sicut materia et
forma: potētia et actus: sed diceti q̄ ali-
qua res creata ꝯponit̄ ex ptibus eius-
dem rationis vel extensis sicut calor et
lux vel non extensis sicut anima vel an
gelus: vt aliq dixerūt. contra hoc nō de
mōstrat ratio. q: certū est q̄ omne ꝯtinu
um est diuisibile in componibilia in in-
finitū. tñ sic dicere de aīa vel angelo vi
det̄ gratis dictū: q̄uis oppositū non sit
per se notū. Quarta ppositio est q̄ so
lus deus est quarto mō simpliciter sim
plex. Probat̄ et p̄mo q̄ deus sit illo mo
do simplex et nullo modo alteri cōponi
bilis satis ptz: et supponit̄ esse verū: sed
q̄ nihil aliud ab ipso sit illo modo sim-
plex imo q̄ oīs creatura sit alteri cōpo
nibilis. pbat̄ q: oīs creatura est suba
vel accidens. de accidentibus aūt satis
ptz: sed de substātijs idē pbat̄: q: si ali
qua substātia esset incōponibilis alteri
rei maxime hoc videret̄ de angelo: sed
hoc est falsū: q: nulla repugnantia esset
q̄ angelus ꝯponeretur alicui rei: ita q̄
ex eo et illa re fieret vnum sicut ex intel
lectu humano et corpe fit vnū &c. Aliq
aūt hoc volūt pbare. s. q̄ oīs creatura:
substantia est alteri rei ꝯponibilis per
hoc q̄ ipsa pōt substare accidentibꝰ. vn
de arguunt q̄ angelus est cōponibilis:
quia recipit suas affectiones: et ad hoc
videtur esse intentio Augu. 6. de trini.
cap. 6. vbi dicit. Nihil simplex mutabi-
le est: omnis creatura mutabilis est: er-
go nl̄la creatura vere simplex est. Sed
ista ratio non valet: q: ex substātia et ac
cidentibus non cōponit̄ vnū nec ex an-
gelo et suis affectionibꝰ. iō ex hoc q̄ sub
stantia subsistit accidētibus nō conclu-
ditur componibilitas eius: ideo dico q̄
Augustinus non arguit ibi de simplici
tate excludēte cōponibilitatē: q: sic ar
gumentū non pbaret: sed intendit loq
de simplicitate. Secundo modo scilicz
excludente ab aliqua re pluralitatē es-
sentialem. Quod patet ex hoc q̄ ibidē
et eodez capitulo subdit q̄ ideo anima
nō est simplex: q: in anima aliud est. cu
piditas aliud timor. aliud leticia. aliud
tristicia: quare &c. Ex dictis ptz q̄ abso
luta simplicitas excludēs oēm compo-
nibilitatē est denominatio perfectiōis
simpliciter. Secundo patz q̄ simplici
tas ſm quid sicut simplicitas excludēs
precise ꝯponibilitatem partiū diuersa-
rum rationum non est denominatio p-
fectionis simpliciter. ptz: aliqua res cui
denominatio hec ꝯuenit est minus per
fecta aliqua alia: cui talis denoīatio nō
cōpetit. patet de materia et composito
Sic igitur ex dictis ptz qualiter solus
deus est simpliciter simplex: et qualiter
non. quare &c. ¶ Tunc ad formā
rationis patet. q: ipsa concedit p̄mam
propositionem. tamē dico q̄ vbi est plu
ralitas: ibi potest esse et de facto est sum
ma simplicitas. s. excludēs ꝯponibilita
tē: de qua cōiter loquunt̄ doctores: nec
illo mō aliqd est simplicius. q: in eo non
est pluralitas. Ad ꝯfirmatiōez dico q̄
trinitas psonarū nō repugnat simplici
tati dei: sed q̄ternitas seu q̄libet maior
pluralitas ei repugnat: q: trinitas ē po
nibilis. sed maior pluralitas nō est ibi
ponibilis. Cōcedo tñ istā ꝯditionalē q̄
si essent infinite persone starēt cū sūma
simplicitate et etiā istā. q̄ si essent infini
te non starēt cū summa simplicitate: q:
vtriusq3 aūs est impossibile: et p ꝯseq̄ns
ꝯña bona: et sic patz ad primā ratiōem.
Ad scdaz gratia materie p̄mitto istā
distinctionē q̄ iste terminꝰ deꝰ sicut su
pra tactū fuit dupliciter sumit̄ q̄nq3 es-

sentialiter quãq3 xõ suppositaliter seu
ꝑsonaliter. primo modo supponit ime=
diate ꝓ essentia diuina ⁊ sic est synoni=
mus cu3 illo termino eẽntia diuina seu
diuinitas. Secũdo mõ supponit ime
diate ꝓ persona diuina ⁊ sic est synoni
mus cũ isto termĩo ꝑsona diuina. quid
aũt sit immediate supponere ꝓ aliquo
⁊c. postea patebit in scđo articulo. Tũc
iuxta istã distinctionẽ pono aliquas ꝓ
positiones. Prima ꝙ nõ est simplicit̃
cõcedendu ꝫ tres esse deos sed tm̃ vnũ
esse deũ. pt3 qꝛ illud nõ est simpliciter
ꝯcedendũ qđ simpliciter negat̃ in sym
bolo s3 illud simpliciter ꝯcedendu3 qđ
ibi simpliciter ꝯcedit̃. In symbolo aũt
simpliciter dicit̃ ita deꝰ pater deꝰ filiꝰ
deꝰ spũssanctꝰ. ⁊ tñ non tres dij sed vnꝰ
est deꝰ: igit̃ ⁊c. Scđa ꝓpositio quã so=
lũ ꝓbabiliter ⁊ nõ assertiue pono est ꝙ
capiẽdo istũ terminũ deꝰ. Scđo modo
s. suppositaliter sicut iste sunt ꝯcedẽde
nõ tantũ est vna ꝑsona diuina vel tres
sunt ꝑsone diuine, quaꝝ quelib3 est deꝰ
sic iste sunt ꝯcedende nõ tãtũ est vnus
deus vel plures sunt dij. patet qꝛ tales
equiualent penitꝰ ẜm illã acceptione3.
vt apparet per qd nõis. Tamẽ sicut iã
dixi tales non sunt cõcedende simplici
ter. i. sine addito sed ẜm quid. i. cũ ad=
dito addẽdo sc3 ꝙ ille terminꝰ deꝰ ibi
capiat̃ ꝑsonaliter non essentialit̃. talis
aũt locutio lic3 sit vera ⁊ ꝓpria apđ do=
ctos. nõ tñ est ꝯsueta ⁊ ꝓpter simplices
ideo abstinẽdũ ab ea ⁊c. Intelligendũ
est etiã hoc ẜm vnã descriptionẽ huius
termini deꝰ sc3 describendo deũ qđ est
ens quo nullũ est meliꝰ vel ꝑfectiꝰ. Sic
eñ tres persone sunt tria entia quarũ
quolibet nihil est meliꝰ sed describẽdo
eũ ꝙ est ens omni alio meliꝰ vł ꝑfectiꝰ
nõ sic põt dici sicut pt3 intuẽti. sic nul=
lo mõ posset habere xitatẽ ꝙ tres ꝑso=
ne diuine sunt tres dij ⁊c. ¶ Ter=
tia ꝓpositio sequens ex predictis est ꝙ
isti termini deꝰ ⁊ deitas non sunt oĩno
synonimi s3 solũ sunt synonimi qñ iste
terminꝰ deꝰ capit̃ eẽntialiter ⁊ nõ sup=
positalitaliter. vt pat3 qꝛ aliter sequit̃
ꝙ sꝑ loco vniꝰ posset xc aliꝰ dici qđ est
falsum. qꝛ sic sicut vere đr deꝰ generat
deũ ita vere dici posset deitas generat
deitatẽ. Et ꝯña pat3 qꝛ loco semꝑ vnIꝰ
synonimi põt vere reliquũ dici. Quar
ta ꝓpositio etiã sequẽs ex ꝓdictis est ꝙ
in symbolo iste terminꝰ deꝰ nõ vbiq3 ca
pitur synonime, vel eodẽ mõ. Patet. qꝛ
alit̃ sumit̃ cũ đr ꝙ est tm̃ vnꝰ deꝰ ⁊ non
plures dij ⁊ alit̃ cũ dicit̃ ꝙ deꝰ generat
deũ seu ꝙ xp̃s est filiꝰ dei. Et ex ꝓdictis
si vera sint qđ videt̃ ꝙuis nõ asseram
multa argumẽta in materia de trinita=
te facilit̃ soluunt̃ q̃ alit̃ dicẽdo nõ vidẽ
tur facilit̃ posse solui sicut post patebit
in scđo articulo. Tunc ad formã rõis
patet ad quẽ sensum ꝯñs posset ꝯcedi.
tunc dico ꝙ simplicit̃ loquendo illa cõ
sequẽtia nõ valet tria sunt talia quoꝝ
qđlibet est deꝰ ergo sunt tres dij. Et to
ta ratio est ꝙ iste terminꝰ deus nõ ꝯce=
ditur simplr̃ in plurali de tribꝰ ꝑsonis
tñ bene sequit̃ ꝙ tria sunt talia quoꝝ
qđlibet est deꝰ. Si vero arguit̃ sic sũt
tria talia quibꝰ maiora cogitari nõ pos
sunt ergo tres dij. ꝯsequẽtia tenet qꝛ a
diffinitõe ad diffinitũ valet cõsequẽtia
in singulari ⁊ per cõsequẽs in plurali.

Ad hoc põt dici negãdo antecedẽs
quia nõ sunt tria magna sed vnus ma
guꝰ ⁊ vna magnitudo sicut nõ tres eter
ni ⁊c. Sed adhuc ꝯcesso antecedẽte cõ=
seq̃ntia non est formalis nec oportet ꝙ
valeat in plurali sicut in singulari. In=
stantia potest dari. bene seq̃tur. hoc est
aĩal nõ videns ⁊ aptum natũ videre. er
go est cecũ. Et non seq̃tur ista sunt aĩa=
lia nõ vidẽtia ⁊ apta nata videre: ergo
sunt ceca. demonstratis eñ duobꝰ quo=
rũ vnũ est cecũ ⁊ aliud nõ. antecedẽs est
verũ ⁊ ꝯseq̃ns falsũ. Ad ꝯfirmationẽ
dico ꝑmo ꝙ oppositio cõtradictoria nõ
est nisi terminoꝝ aut ꝓpositionũ ⁊ non
rerũ. Ideo in trinitate nõ est vlla oppo
sitio ꝯtradictoria. Dico secũdo ꝙ ali=
qua ꝯtradictoria bene vere ꝓdicant̃ de
terminis supponẽtibꝰ ꝓ rebꝰ in diuinis
sicut bene arguit̃. Dico tertio ꝙ cum
hoc stat summa vnitas essentialis triũ
ꝑsonaꝝ vnde seq̃tur q̃rto ꝙ talis oppo
sitio non arguit summã distinctionem

sed bene aliqualē nec excludit summā vnitatē ⁊ qñ dicit̃ ꝙ mioꝛ oppositio distinctionē ꝯcludit q̃ excludit vnitatem scꝫ oppositio ꝯ̃ria hoc verū est in creaturis ⁊c̃. Ad tertiā rōnē sunt diuersi modi dicēdi. Aliq̄ eñ dixerūt ꝙ ꝑsone diuine nullo mō distinguunt̃ differēter sed tñ infinite distingunt̃ incōpossibiliter. ꝑmū aūt clare est verū qꝛ int illa nō est differētia q̃ sunt idē vt suppoūt̃ ex quid nōis sed ꝑsone diuine sunt idē igit̃ ⁊c̃. Scōm vero si sit verū pari rōe erit verū de qbuscūqꝫ duab⁹ reb⁹ qꝛ ꝙ̃ incōpossibile ē ꝙ vna ꝑsona diuīa sit alia tā incōpossibile ē ꝙ q̄cunqꝫ alia res sit alia. Et sic ꝑ hoc nō euacuat̃ difficultas. Aliqui vero dixerunt ꝙ ꝑsone diuine nec finite nec infinite distingunt̃: sed hoc nō est bñ intelligibile ꝙ distinguant̃ ⁊ nō finite nec infinite. Quia si distingunt̃ opoꝛtet ꝙ finite vel nō finite. cū isti termini sint cōtradictoꝛij ⁊ si nō finite ergo infinite. ⁊ sic manet argumentū. Similit̃ si nec finite nec infinite ergo distinctio ꝑsonarū nec est finita nec infinita. distinctio aūt illa est aliq̄d in diuinis ergo aliq̄d est in diuinis nec finitū nec īfinitū ⁊c̃. R Ideo aliter dico ⁊ pono aliq̄s ꝓpositiōes. Prīa est ꝙ sicut distinctio vni⁹ ꝑsone ab alia est ipsa ꝑsona distincta. sic talis distinctio est īfinita. ꝑma pars ptꝫ qꝛ iste terminus distīctio patris a filio supponit ꝓ aliquo qꝛ si ꝓ nullo supponeret tūc nulla essꝫ distinctio inter ꝑsonas: sꝫ nō pōt dici ꝙ supponat ꝓ aliquo qđ nō ē deus qꝛ distīctio ꝑsonaꝝ nō est aliqua res creata ergo supponit pꝛo deo. ⁊ nō pōt conuenienti⁹ dici ꝙ̃ ꝙ supponit ꝓ patre. igit̃ ⁊c̃. Si vero querat̃ vtrū supponat pꝛo essentia vel ꝓ filio dico ꝙ sic scꝫ ꝙ supponit pꝛo essentia sed nō imediate. pꝛo filio vero nō supponit plusꝙ̃ iste termin⁹ pater ⁊ ꝓpoꝛtionabiliter dico de isto termino distīctio filij ⁊c̃. Secunda pars seq̄tur ex pꝛima qꝛ oīs distinctio in diuinis est ꝑsona infinita. q̄re ⁊c̃. Secunda ꝓpositio est ꝙ distinctio vnius ꝑsone diuine ab alia est maioꝛ distinctiōe alicui⁹ creature a creatura. sequitur ex pꝛima qꝛ distinctio creature a creatura est finita. igit̃ ⁊c̃. Tertia est ꝙ persone diuine distingunt̃ infinite. ptꝫ qꝛ distingunt̃ sic ꝙ vna nō est alia ⁊ tñ quelibet res est infinita. Et ad istū sensum concedo ꝙ distingunt̃ infinite. i. sūt res distīcte q̃ sunt infinite vl̃ quaꝝ q̄libet est infinita ⁊ iste sensus videt̃ satis cōueniēs. Quarta ꝙ nō obstante predicta ꝓpositiōe tamē aliquo modo potest vere cōcedi ꝙ deus ⁊ creatura vel vna creatura ab alia plus distīguitur ꝙ̃ persone diuine. ptꝫ qꝛ ad istū sensum ꝙ plurib⁹ modis distinctionis id est aliqualiter distinguuntur scꝫ essentialiter qualiter nō distingunt̃ persone ⁊c̃. Tunc ad formā ratiōis dico ꝙ ista cōsequentia nō valet distinctio vni⁹ ꝑsone ab alia est infinita vel distingunt̃ infinite ad sensum p̄dictum ergo nulle alie res magis distingunt̃ ⁊c̃. quia distīctionē vocando rem distinctā distinctio potest eē maioꝛ ⁊ tamē res min⁹ distinguit̃. Sicut si similitudo sit res similis similitudo potest esse maioꝛ ⁊ tamē res min⁹ est similis. sicut similitudo dei ad creaturam est maioꝛ ꝙ̃ creature ad creaturā. quia ꝑma est de⁹ scđa est creatura. deus tñ est min⁹ similis creature ꝙ̃ creatura creature ⁊c̃. Ad confirmationē dico ꝙ si essent duo dij illi nō magis distinguerent̃ ⁊c̃. similiter magis distīguerent̃ ⁊c̃. quia ad impossibile sequit̃ quodlibet. Verūtñ si quis ꝯsequēter loquendo ꝯcederet duos deos haberet dicere ꝙ magis distingunt̃ .i. aliqualit̃ qualit̃ nō persone ⁊c̃. L Ad q̄rtam dico ꝙ si ista oratio infinitiui mōi esse pr̄em capiat̃ significatiue ⁊ pꝛoꝑe tūc ista ōro est incongrua esse pr̄em est alicui⁹ ꝑfectionis. Est eñ incōgrua qꝛ talis ōro significatiue sumpta et ꝓꝑie scꝫ capiendo verbū infinitiui modi verbaliter nō pōt reddere suppositū verbo nec est subiectū ꝓpositionis si aūt caperet̃ materialiter patet ꝙ nō esset ad ꝓpositum. Secūdo dico ꝙ si illa oratio infinitiui modi capiatur significatiue ⁊ impꝛopꝛie scꝫ capiendo illū infinitiuū noīaliter vt ista oratio esse patrē tñ va

let ꝙ ista essentia patris tūc illa est ꝓ-
positio congrua ⁊ vera esse patrē ē ali-
cuius perfectionis. Et sic ꝯcedendū est
ꝙ esse patrē est esse filium. i. essentia pa
tris est essentia filij. Ideo dico tertio
ꝙ licet pater nō sit filius nec ecōtra tñ
nulla ꝑfectio conuenit vni q̄ nō conue-
niat alteri qꝛ eadem essentia vtriusqꝫ.
est ꝑfectio vtriusqꝫ. ⁊ eadem ꝑfectione
vterqꝫ ē sūme perfect⁹ ⁊ sic patꝫ ad for
mā. Quarto dico ad ꝯfirmationē ꝙ
quelibet ꝑsona est equalit sufficient ꝑ-
fecta ad agendū oīa q̄ oēs possunt age
re. patet quia eadē perfectione. sed ne
go cōsequentiā ergo plures q̄ vna sup
fluunt ⁊ ad argumētū magistri dico ꝙ
nō ꝓbat efficacit tñ gratia materie va-
let de dijs ⁊ nō de personis qꝛ ille sunt
idem vñ si vna persona nō esset idē es-
sentialit cū alijs alie supfluerent sicut
magr arguit ḋ dijs. Hec ḋ pmo articlo
Quātū ad fm articulū in quo vi
dēdū vtrū positio de trinitate possit su
stineri sine ꝯdictōe. Prio p̄mittā tria
notabilia faciēda ad ꝓpositū Scdo po
nā tres ꝯclusiōes ad arti. Tertio ar-
guā i oppositū. Prio ergo notādū est
ꝙ ꝯdictio est manifestissima repugnā-
tia. i. affirmatio vni⁹ ⁊ negatio eiusdē
Et ista est duplex q̄dam est terminoꝝ
sicut ē termini finiti ad terminū īfinitū
vt homo nō hō. Alia est ꝓpositionū si
cut est ꝓpositionis vniuersalis ⁊ ꝑticu
laris eorūdē terminoꝝ ⁊ diuersaꝝ q̄li
tatum ⁊ duarū singularū eorūdem ter
minoꝝ ⁊ diuersaꝝ qualitatū ⁊c. Et ista
potest poni triplex quia vel vocalis tā-
tū vel mentalis tantū vel vocalis ⁊ mē
talis simul. De prima vere non est cu
randū sed relique sunt ad ꝓpositū. Vñ
de ipsis potest dari ista regula. ꝙ cōtra
dictio solū mentalis est ita euidenter
impossibilis sicut vocalis ⁊ realis. Se
cūdo notandū ꝙ ad hoc ꝙ aliqua ꝓpo-
sitio sit sufficienter vniuersalis oportꝫ
ꝙ subiectum sit sufficienter distributū
per hoc totū omnis res que est ⁊ quic
quid est. seu equiualens nec sit sufficiē
ter vniuersalis per hoc signū omīs. Si
militer ad hoc ꝙ aliqua ꝓpositio sit suf
ficienter singularis oportet ꝙ subiectū
sit termin⁹ vere singularis. ꝓprie autē
loquēdo ille termin⁹ nō est vere singu
laris qui pōt vere affirmari de terminis
supponentib⁹ pro rebus realit distinctis
⁊c. Tertio notandū est ꝙ suppositio
alicui⁹ termini in diuinis est duplex q̄-
dam est suppositio mediata alia īme-
diata. vñ ille termin⁹ supponit media-
te pro patre in diuinis qui supponit ꝓ
patre. ⁊ tñ nō cōuertitur cū isto termīo
pater, cōuersione regulata ꝑ hoc signū
oīs res q̄ est. ⁊ sic iste termin⁹ pater sup
ponit pro eēntia nō īmediate. Et simi-
liter iste termin⁹ essentia pro p̄re. qꝛ lꝫ
pater sit essentia ⁊ ecōtra. non tamē se
quit q̄cunqꝫ res que est pater est essen-
tia. ergo quecunqꝫ res que est essentia
est pater. vt patet ideo ⁊c. Sed ille ter
min⁹ supponit īmediate ꝓ patre in di
uinis siue pro re q̄ ꝓducit ⁊ nō ꝓduci-
tur qui cōuertitur. cōuersiōe regulata
per hoc signū omnis res q̄ est null⁹ aūt
alius termin⁹ supponit īmediate ꝓ pa
tre. Et sic dicendū est de filio suo mō ⁊
de spūsctō ⁊ de eēntia ⁊c. Ex
istis infero aliquas regulas bñ notan-
das Prima est null⁹ termin⁹ persona
lis supponit īmediate pro eēntia in di
uinis sicut sunt isti termini pater fili⁹ ⁊
spūssanctus. Et patet clare. Secūda
nullus termin⁹ essentialis supponit im
mediate pro ꝑsona in diuinis sicut isti
deitas essentia. Tertia oīs termin⁹ es-
sentialis supponit mediate vel imedia
te pro qualibet re in diuinis. ptꝫ qꝛ iste
termin⁹ essentia vel deitas supponit ꝓ
essentia īmediate ⁊ ꝓ q̄libet ꝑsona me
diate ⁊c. Quarta null⁹ t'min⁹ ꝑsonal'
supponit ꝓ q̄libet re i diuinis ptꝫ qm̄
iste termin⁹ p̄r nō supponit ꝓ filio nec
eꝯ. nec spūssctūs ꝓ p̄re. nec eꝯ ⁊c. tñ iste
termin⁹ p̄r bñ supponit mediate ꝓ re
q̄ ē fili⁹ scꝫ ꝓ eēntia. Quinta lꝫ q̄libet
termin⁹ ꝑsonalis nō collectiu⁹ īmedia
te supponat ꝓ ꝑsona ⁊ mediate ꝓ eēn
tia tñ null⁹ talis supponit ꝓ plurib⁹ re
bus in diuinis copulatiue nec ēt disiū-
ctiue. ptꝫ qm̄ ista copulatiua ē falsa p̄r
est pater ⁊ p̄r est fili⁹ ⁊c. Silr ista de co

pulato extremo est falsa pater est pat᷑ ꝛ filius. ꝛ sic li pater nō supponit collectiue pro pluribꝰ rebus. nec ꝯiunctim nec diuisim ꝛc. Sexta est ꝙ licꝫ iste terminus trinitas supponat imediate pro oībus ꝑsonis diuinis collectiue. tm̄ ꝓ nulla earum ꝑ se sumpta supponit. nec mediate nec imediate. Prima ꝑs patet qm̄ hec est vera quecūq; res q̄ est trinitas est pater ꝛ filiꝰ ꝛ spūssanctus. ꝛ ecōtra q̄cunq; res q̄ est pater ꝛ filiꝰ ꝛ spūssanctus est trinitas. igit᷑. Secūda ptꝫ qm̄ nec trinitas est pater nec econtra. Ex qua seqtur septima ꝙ est aliqs terminus scꝫ trinitas q supponit ꝓ aliq̄ re in diuinis lꝫ mediate tm̄ pro nulla ꝑsona supponit mediate vel immediate.

Prima ꝑs ptꝫ quia hec est vera trinitas est essentia ergo supponit ꝓ eēntia ptꝫ per diffinitionē suppositiōis. Secunda pars ptꝫ qm̄ hec nō est vera trinitas ē ꝑsona nec ecōtra. igit᷑ ꝛc. Octaua est ꝙ nulla res in diuinis est due res qn illa sit tres res. Et istud magis postea declarabit᷑. Si autē dicat᷑ ꝓductio actiua est due res. s. pater ꝛ filiꝰ ꝛ tm̄ nō est tres res igitur. ꝛc. Similit᷑ ꝓductio passiua est due res. s. filius ꝛ spūssanctꝰ ꝛ tamē nō est tres res ꝛ sic est de spiratione actiua. Ad hoc dr̄ ꝙ anteq̄ argumentū valeat reqritur nō solū ꝙ spiratio actiua sit due res: sed etiaꝫ ꝙ spiratio actiua sit vna res. modo ego dico ꝙ spiratio actiua non est aliqua res qn illa sit tres res q̄uis spiratio actiua nō sit tres res est tm̄ res q̄ est tres res sed de hac materia alias videbitur ꝛc.

Ex predictis etiā patent alique distinctiones. Prima est ꝙ aliqui termini dicunt᷑ de deo tm̄ in singulari numero ꝛ aliq in singulari ꝛ plurali. exemplū primi sicut sunt isti termini natura essentia vita intelligentia veritas ꝛc. ꝛ generaliter termini essentiales eēntialiter capti. exemplū scd̄i sicut sunt isti. res. ꝑsona. ꝛ aliq etiā adiectiui. sic sunt isti coeterni. equales. plures. duo. tres. sed nulle dicunt᷑ in plurali qn dicantur etiā in singulari ꝛ hoc si habeāt singulare sicut sunt isti termini duo tres ꝛc.

Secūda distinctio seqns est terminoꝝ essentialiū qdam sunt q modificationē certā nō admittunt sicut sunt isti natura essentia deitas ꝛ plures alij qm̄ fm̄ supradicta nō possumus vere dicere in diuinis ꝙ natura genita ē aliqd nec ꝙ eēntia genita est aliqd. qꝛ fm̄ determinationeꝫ nulla est essentia diuina genita. Aliq aūt sunt essentiales q hmōi. modificationeꝫ bene admittūt sꝫ tūc ꝑ illā modificationē efficiunt᷑ ꝑsonales sicut sunt isti sapientia amor ꝛc. Vn̄ bene dicimus ꝙ sapiētia genita est aliqd in diuinis scꝫ filius ꝛc. Et hoc de nominibus ꝑmittēdū est.

P His ꝑmissis pono tres ꝯclusiones ad istū articulū responsales. Prima est ꝙ licet positio de trinitate ꝯcedat terminos ꝯtradictorios de terminis supponibilibꝰ pro eodē ipsa tm̄ nō ꝯcedit ꝓpositiōes ꝯtradictorias nec vllā implicat ꝯtradictionem.

Prima ꝑs patꝫ qꝛ ipsa ꝯcedit ꝙ essentia nō generat ꝛ ꝙ pr̄ generat ꝛ sic ꝯcedit istos terminos generare ꝛ nō generare q sunt vere ꝯtraditorij de istis terminis eēntia diuina ꝛ pater in diuinis qui tm̄ supponūt ꝓ eodem licet vnꝰ mediate ꝛ alius imediate ꝛc. Secunda ꝑs ptꝫ qꝛ oīs positio cōcedens ꝓpositiones ꝯtraditorias vel implicātes ꝯtradictionē est impossibilis vt notū est: sed positio de trinitate est possibilis imo vera igit᷑. ꝛc. Secūda ꝯclusio est ꝙ licet positio de trinitate possit sine cōtradictione apparēter sustineri tamē ꝙ ipsa nō ꝯcedat ꝓpositiones realit᷑ seu mētaliter ꝯdictorias siue ꝙ nō implicet ꝯdictionē contra ꝓteruū nō pōt euidenter ꝓbari. Prima ꝑs ꝓbat᷑ qꝛ absurduꝫ essꝫ dicere ꝙ fides catholica cōcederet aliquā positionē q̄ nō posset sine ꝯtradictiōe apparēter sustineri. hoc em̄ eēt dicere ꝙ fides negat primū ꝑncipiū sic blasphemauerūt qdam dicētes pmum ꝑncipiū nō tenere in diuinis. Quicunq; aūt hoc dixerit anathema sit Secūda pars ꝓbat᷑ ꝛ ꝑmo ostēdo ꝙ nō posset euidēter ꝓbari ista negatiua: positio de trinitate nō implicat ꝯtradictionē qꝛ si det᷑ oppositū sequitur ꝙ possit

euidenter ꝓbari ꝙ illa positio sit possibilis ꝯsequentia tenet quia sicut omne quod implicat ꝯtradictionē est impossibile ⁊ ecōtra sic oīe qđ non implicat ꝯtradictionē est possibile ⁊ ecōtra sȝ falsitas ꝯsequētis satꝭ pȝ. Scđo ostēdo ꝙ nō possit euidēter ꝓbari cōtra ꝓteruū ista negatiua positio de trinitate nō cōcedit ꝓpositiones mētaliter cōtradictorias. Aliqui eñ dicūt ꝙ sic et supponūt ꝙ positio trinitatis est ponere vnaȝ reȝ esse tres res ⁊ quālibet illaꝝ.s. essentiā diuinā esse patrem: et esse filium et esse spiritumsctm̄: et etiaȝ sigillatim esse patrem ⁊ esse filiū ⁊ esse spm̄sctm̄. Ex quo inferūt quod pōt cōcludi euidēter etiā contra ꝓteruū vel hereticuȝ ꝙ illa positio nō ē ꝯdictio manifesta neqꝫ tm̄ mētalis neqꝫ vocalis ⁊ realis qm̄ ista positio nō ponit nisi puras affirmatiuas et ex puris affirmatiuis posset seq ⁊c̄

Sȝ istud nō sufficit qꝛ isti arguūt ac si positio de trinitate nō poneret aliud nisi vnā rē esse tres res: ⁊ quālibet illaꝝ ⁊ ac si nō poneret nisi puras affirmatiuas mō h̓ ē falsuȝ. ponit aliud ⁊ ꝯcedit ꝓpositiōes negatiuas.s. ꝙ pat nō ē filiꝰ ꝙ essentia diuina nō gn̄at ⁊ tn̄ res q̄ est eēntia generat ꝙ diuinitas nō generat et tn̄ deꝰ generat. Modo diceret ꝓteruus hereticus ꝙ licȝ tales ꝓpositiones nō ꝯdicant vocaliter tn̄ ꝯdicūt realiter ⁊ mētaliter sic̄ nullū aīal currit et aliquid qđ est aīal currit. vl̄ iste marcus nō currit et tullius currit. posito ꝙ sint nomina synonima ⁊c̄. nec oppositū huiꝰ posset euidēter ꝓbari ꝯ ꝓteruum ꝙuis oppositū huiꝰ posset defendi ꝯtra ipm ⁊c̄. Dico tn̄ ꝙ potest euidēter ꝓbari ꝯtra ꝓteruū ista negatiua. positio de trinitate nō ꝯcedit ꝓpositiones vocaliter et mentaliter cōtradictorias. patet quia talis positio nō ponit aliquas duas vnā ꝑfecte vniuersalē ⁊ aliā ꝑticularem eorundē terminorū et diuersarū q̄litatuȝ. vel duas etiā ꝑfecte singulares eorundē terminoꝝ ⁊ diuersarū qualitatum vt patet inductiue et magis declarabitur ⁊c̄. Tertia conclusio est ꝙ licȝ positio ponens ꝙ nulla creatura est vl̄ esse potest que sit tres res: ⁊ quelibet illarū sit vera: ⁊ rationabilis tn̄ ipsa non est nobis euidens: vel euidenter demōstrabilis. Prima pars ꝓbatur quia si esset aliqua creatura que esset tres res et quelibȝ earū: vel si deus absolute potest facere talē creaturaȝ eadeȝ ratione posset facere ꝙ vna creatura esset omnes que iaȝ sunt ⁊ q̄libet illarū. ꝯsequētia tenet. qꝛ nō videtur maior ratio de vno ꝙ de alio sȝ ꝯsequēs est irrationabile. quoniā tūc idē esset ꝑfectum et imperfectū diuisibile et indiuisibile ⁊ quātū ⁊ diuersarū specierū scȝ homo aziñꝰ ⁊c̄. imo humanitas et azininitas ⁊c̄. qđ videtur absurdū quare ⁊c̄. Secunda pars ꝓbatur. quia ponēdo talē creaturaȝ esse vl̄ esse posse nulla manifesta cōtradictio pōt inferri in lumīe naturali qꝛ sic̄ sustineri potest in diuinis absqꝫ contradictione ꝙ vna res sit tres res ⁊ quelibet earū eadē ratione et eodē mō in creaturis posset defendi ⁊ ꝑ ꝯsequēs non scimus euidēter vtruȝ talis creatura sit possibilis vel nō q̄re ꝯclusio vera

Confirmat̄. quia đ facto aliq antiqui philosophi posuerūt ꝙ genus est realiter omnes sue spēs et species quodlibȝ suū indiuiduū et per ꝯsequēs habebāt cōcedere ꝙ aliqua res que nō erat deꝰ esset plures res et quelibȝ illarū. mō licet ista opinio sit falsa tn̄ nō posset euidenter īprobari sicut nec positio de trinitate in diuinis quare ⁊c̄. Ex predicta cōclusione sequūtur aliquā. Primo sequitur. ꝙ lȝ aliquā creaturaȝ q̄ sit tres res et q̄libet earū posse fieri ꝑ absolutā potentiā dei possit sine ꝯtradictione sustineri. tn̄ hoc debet a catholicis negari

Prima pars patet ex dictis secunda pars ꝙuis negatur ab aliquibus tamē probatur sic. Unde pro isto pono duas regulas

Prima est ꝙ aliquā positionē posse sine ꝯtradictiōe sustineri nō est sufficiens ratio ꝙ talis positio non debeat negari. patet qꝛ multe sunt veritates ratiōabiles et ꝓbabiles quarum opposite falsitates possunt sine cōtradictiōe sustineri: sicut patet in phīa naturali ⁊c̄. Secundā est. omnis posi

tio debet a catholicis: ⁊ ab omnibus ne
gari cuius oppositum circumscripta fi-
de apparet euidens in lumine naturali
et hoc nisi ad concedenduȝ ip̄am cogat
auctoritas fidei patet clare ⁊c̃. Ex hoc
arguitur sic. circumscripta fide apparet
euidẽs in lumine naturali: ꝙ nulla res
potest esse tres res et quelibet earuȝ. et
nulla auctoritas scripture vel fidei co-
git ad concedendũ oppositũ in creatu
ris imo magis videtur consonum fidei
dicere ꝙ hoc infinite perfectionis est et
ꝙ̃ solũ conuenit deo ratione sue immẽ-
sitatis. igiẗ ⁊c̃. Secundo sequitur spe-
cialiter ex secũda regula ꝙ cõcedentes
aliquod vnũ esse plura idiuidua vnius
generis vel speciei nõ sunt digni voca-
ri philosophi. patet. quia illi nõ sunt di
gni vocari ph̄i qui ɔcedunt aliquid ita
difficile ad sustinendum sicut ⁊ positio
de trinitate absq; hoc ꝙ ad hoc cogant
fidei auctoritate. Istud ptȝ quia ꝓprie-
tas philosophi est ꝙ innitatẗ lumini na
turali nisi vbi oppositũ docet lumen fi
dei. Sed sic est ꝙ aliqđ genus vel spe-
ciẽ aliquã esse realiter plura indiuidua
et quodlibet illorum est ita difficile ad
sustinenduȝ sicut essentiam diuinã esse
tres personas: et quamlibet illarũ imo
videtur aliquo mõ difficili⁹ q: fides nõ
ponit personas distingui essentialiter ⁊
tamen duo indiuidua eiusdẽ speciei di
stinguuntur essentialiter et tamẽ ad hoc
nõ cogit auctoritas fidei imo forte ma-
gis ad oppositũ vt posset declarari: sȝ nõ
curo igiẗ correlariũ verũ ⁊c̃.

Sȝ ɔtra p̄dicta arguiẗ ⁊ ꝓbaẗ ꝙ posi
tio de trinitate implicat ⁊ cõcedit ɔtra
dictionẽ. ꝓ quo tria supponunẗ. Pri-
mum est vnũ ɔcessum in isto articulo. s.
ꝙ ɔtradictio tm̃ mẽtalis est tanta ⁊ taȝ
euidẽs repugnãtia ⁊ ĩpossibilitas sicut
mentalis ⁊ vocalis simul. Scd̃m est ꝙ
essentia diuina nõ est min⁹ idẽ patri ꝙ̃
si nõ esset aliq̃ res nisi pater. Tertiũ ẽ
ꝙ si nõ esset nisi suppositũ patris in di-
uinis esset ɔ̃tradictio mẽtalis ꝙ eẽntia
diuina affirmaretẗ de aliquo de quo nõ
affirmaretẗ pater et simil̃r ecõtra. ⁊ etiã
esset ɔ̃dictio mẽtalis ꝙ essentia diuina
vere negaretẗ de aliquo de quo affirma
tur pater ⁊ ecõtra. Istis suppositis ar
guo sic: si nõ esset nisi vnũ suppositũ pa
tris in diuinis ɔtradictio mẽtalis esset
ꝙ essentia diuina esset aliqua res et pa-
ter nõ esset illa res: vel econtra per ter-
tiam suppositionẽ. Sed nũc sic est ꝙ es
sentia diuina nõ min⁹ est pater aut idẽ
patri ꝙ̃ si nõ esset nisi pater ꝑ scd̃aȝ. er
go non minus est ɔtradictio mẽtalis ꝙ
aliquid affirmetẗ de essentia: ⁊ nõ de pa
tre: aut negetur vel ecõtra nũc ꝙ̃ tũc er
go cuȝ tunc esset ɔ̃dictio mẽtalis et nũc
erit. sed illa nõ minus est euidenter im
possibilis ꝙ̃ vocalis: et mẽtalis simul ꝑ
primam suppositionẽ. ergo formalis cõ
tradictio est ꝙ essentia nõ generat ⁊ pa
ter generet. Secundo cõfirmatẗ sic ꝓ-
pter idemptitateȝ inter marcũ ⁊ tulliũ
contradictio est marcũ currere: et tulli-
um non currere: sȝ nõ est minor idẽpti-
tas inter essentiã diuinã et patrẽ ꝙ̃ inẗ
marcum et tulliuȝ ergo nõ minus ɔtra
dicunt essentia ⁊c̃. Secundo arguitur
ꝙ illa positio non solũ cõcedat ɔ̃dictio
nem mentalẽ. sed etiaȝ mentalẽ ⁊ voca
lẽ. quia cõcedit vniuersalẽ. et ꝑticularẽ
eorundem terminoꝝ et diuersarũ q̃lita
tum igiẗ ⁊c̃. ɔñia patet antecedẽs ꝓba-
tur. quia cõcedit istas duas: omis deus
generat. aliquis deus nõ generat. de ꝑ
ma patet: quia cõcedit ꝙ deus generat
et ꝙ non est nisi vnus. de⁹ ergo oĩs de⁹
generat. de secũda patet. q: concedit ꝙ
filius nõ generat. ⁊ ille est deus igiẗ ⁊c̃.
Secundo confirmatẗ ꝙ illa positio con-
cedit duas singulares eorũdem termi-
norum ⁊ diuersarum qualitatũ. igiẗ ⁊c̃.
consequẽtia patȝ antecedẽs ꝓbatur. q:
concedit istas ꝙ deus generat: ⁊ de⁹ nõ
generat vt patȝ ex predicta ratione er-
go cuȝ non sit nisi vnus deus habet cõ
cedere ꝙ idẽ deus gñat: ⁊ idẽ de⁹ nõ ge
nerat siue ꝙ hic de⁹ gñat: ⁊ hic de⁹ non
generat. q̃re ⁊c̃. Tertio p̄ncipaliter ar
guiẗ ꝓ quo supponiẗ ꝙ aliq̄d implicat
ɔ̃dictionẽ lȝ nõ explicet illã mentaliter
pȝ. q̄m alias frustra laborarem⁹ ostẽde
re aliquid implicare aut ducere ad ɔ̃di
ctionẽ. Nã quocũq; dato aut illđ ẽ ɔ̃di-

ctio mentalis et vocalis manifeſta ⁊ ſic
non oportet illud reducere ad ↄtradi-
ctionem:q2 iam eſt reductum vel eſt ſo
lū mentalis ↄtradictio ⁊ dictū eſt prius
ꝙ illa euidēter eſt contradictio ⁊ repu
gnantia ſicut vocalis ⁊ mētalis ſimul.
et ſic nō oportet etiā illud reducere ni-
ſi forte ꝑ diffinitionē quid noīs: vel nō
eſt manifeſta:ſed eſt reducibile ad ↄtra
dictionem:⁊ ſic illud implicat nec expli
cat ⁊c̄. Tunc arguit̄ ſic: aliq̄d ſolū im-
plicat ↄtradictionē ⁊ eam nō explicat ⁊
tñ illud nō poteſt ſuſtineri ſine ↄ̄dictio
ne ſicut eſt illd̄ diameter eſt ſimeter: id
eſt diameter eſt ↄmēſurabilis coſte.ſed
non magis pōt ſuſtineri ꝓbabiliter po
ſitio trinitatis ꝙ̄ illud qd̄ tñ nō pōt ſu-
ſtineri vt dictu3 eſt. igit̄ nec poſitio illa
⁊c̄. Maior nō magis ꝓbabiliter ⁊c̄ :pat3 q2
negat vias ſeu modos arguēdi ꝑ quos
reduceret̄ ad ↄtradictionē ita apparen
tes ſicut ſunt illi ꝑ quos alia ad ↄ̄dicti-
onē reducit̄.imo forte eoſdem. Scd̄o
ↄfirmat̄:quia nulla ē poſitio :quin eq̄li
ter ꝓbabiliter ſuſtineret̄:ſicut iſta ſine
ↄtradictiōe. igit̄ iſta non ꝓbabiliter ſu
ſtinet̄: ↄñа pt3 ex dictis: ſed añs ꝓbat̄
qm̄ ſi ſicut aliqua det̄ illa et oſtendā ꝙ
ſit ⁊c̄. Unde ſi eēt aliq̄ dabilis maxime
videret̄ iſta poſitio ſcilic3 ꝙ aliqua res
eſſet neceſſaria ⁊ eſſet res ↄtingens ſed
pari mō quo ſuſtinetur poſitio de trini
tate poſſet illa poſitio ſuſtineri puta ꝙ
a.eſſet.b. ꝙ nō poſſet non eſſe ⁊ eſſet.c.
qd̄ poteſt nō eſſe:⁊ iſtud non pōt proba
biliter ſuſtineri. Igitur nec poſitio tri-
nitatis. Quarto arguit̄ ſic:poſitio tri
nitatis non ꝓbabilius ſuſtinet̄ ꝙ̄ oppo
ſitum alicuius principij per ſe noti ſine
contradictione. ergo non probabiliter
ſuſtinet̄ ⁊c̄.ↄñа tenet:q2 tale nō proba-
biliter ſuſtinetur ſine ↄtradictione.Ali
as eīm nihil eſſet quin ꝓbabiliter poſſet
ſuſtineri ſine ↄtradictione qd̄ eſt falſu3
et contra ſuppoſitione3 quartā. Quod
tamē patet: qm̄ oppoſita p̄ncipiorum per
ſe notorū minus poſſunt ꝓbabiliter ſu
ſtineri ſine ↄtradictione ꝙ̄ aliqd̄ aliud
eo ꝙ ſunt immediatius contra p̄mum
principium in quo fundat̄ ↄtradictio.

Sed antecedēs principale:pt3 quoniā
equaliter vel facilius ſuſtineret̄ ꝙ.a.eſt
equale.b.⁊ tñ.a.et.c. non ſunt equalia
qd̄ eſt ↄtra illud principiū quecūq3 vni
ſūt equalia ⁊c̄. ſicut ſuſtineret̄ ꝙ pater
eſt iſta eſſentia diuina ⁊ filius eſt illa ea
dem ⁊ tñ filius nō eſt pater. Scd̄o cō
firmat̄ ſic:cauſa defectꝰ apparet maior
ad hmōi poſitionē ſuſtinendā ꝙ̄ cauſa
apparentie ſit magna igit̄ ⁊c̄.ↄñа videt̄
nota.añs ꝓbatur. q2 ſi non detur ergo
cauſa apparentie que maior eſt parte :
et improbabiliter imo fuit improbatu3
q.prima huius ar.ſecūdo. Ad iſta per
ordine3. Ad primā rōem ꝙuis
tertia ſuppoſitio poſſet calūniari q2 eſt
vna conditionalis cuius añs eſt impoſ
ſibile ex quo ſeqtur quodlibet ⁊ per cō
ſequēs oppoſitū ↄñtis. ſicut illud ↄñе.
tñ q2 per hoc non euaderet̄ difficultas
ideo ad formam rationis negatur ↄſe-
quentia:et ad probationem: q2 non mi
nus eſt impoſſibile nunc ꝙ̄ tunc.Hic di
co ꝙ nunc:q2 eſſentia diuina idēptifica
tur cum alio ſuppoſito ꝙ̄ cū ſuppoſito
patris: ideo nō eſt nūc impoſſibile imo
neceſſariū ꝙ diuina eſſentia affirmetur
de aliquo:de quo nō affirmet̄ pater. ſ3
tunc foret impoſſibile.ſ. ſi eſſentia non
eſſet alia res ꝙ̄ pater nec ecōtra. Ad
ↄfirmationē dico ꝙ idēptitas inter a.⁊
b.p̄ciſe ſūpta nō eſt ratio ſufficiens ad
ꝓbandū ꝙ ſi de.a. affirmat̄ vere aliq̄d
ꝙ̄ ꝓpter hoc debeat illud de b.affirma-
ri:ſed vltra idēptitatē inter a.⁊ b.req̄ri
tur ꝙ neutrū eorum idēptificetur cum ali
quo a quo negat̄ reliquū.mō ſic nō ē in
ter eſſentiā ⁊ patrem : ꝙuis ſic ſit inter
marcū ⁊ tulliū. Ad ſcd̄am rationē no
tandū eſt vt dicit Ockam ꝙ iſte termi-
nus deus ꝙuis ex modo ſignificādi ha
beat ſupponere ꝓ ſuppoſito intantum
ꝙ ſi ſuppoſitum realiter differret a di-
uina eſſentia ſicut non ſuppoſitum ver
bi differt realiter a natura ſua huma-
na.iſte terminus deus ex modo ſuo ſi-
gnificandi.non ſupponeret niſi ꝓ ſup-
poſito non pro natura ⁊ ſi ex vſu loquē
tium aliquādo ſupponeret pro natura
hoc nō eſſet niſi rōne alicuꝰ adiūcti ⁊c̄.

Tamen q: natura diuina ⁊ suppositum sūt vnū simpliciter. Ideo ex vsu sanctorū loquētiū et maxime ꝓpter hereticos ne detur eis occasio errandi ⁊ decipiendi simplices q nesciūt virtutē sermonis iste terminus deus supponit ꝓ natura ⁊ ꝓ supposito respectu omnis p̄dicati: qđ pōt cōpetere nature ⁊ supposito sic ꝙ loco istius termini licituz est ponere respectu talis p̄dicati tā naturā q̄ꝫ suppositum. Sed respectu p̄dicati qđ p̄cise pōt cōpetere nature p̄cise supponit ꝓ natura: ⁊ respectu p̄dicati qđ potest p̄cise competere supposito p̄cise supponit pro supposito. Unde siue hoc sit ex modo significādi termini: aut de virtute sermonis vel solum ex vsu ⁊ beneplacito loquentiū non est vis. tñ rationabiliter possumus sic vti. tum ꝓpter hereticos q: si ille terminus p̄cise sic supponeret ꝓ supposito multe ꝓpositiones essent de virtute sermonis concedende quas heretici ꝓponētes simplicibus facerēt eos credere pluralitatem deorū ⁊ multitudinē diuine essentie. Tum etiā ꝓpter idemptitatē dei ⁊ deitatis: q: eñ sunt simpliciter idē: ideo qcquid p̄dicatur de deo ⁊ de deitate ⁊ econuerso. nisi cui⁹ oppositū habet ex fide. q̄re nisi aliquid tale obsit: iste terminus semꝑ supponit ꝓ diuinitate ⁊ supposito.

Ex istis sequunt alique ꝓpositiones. Prima est ꝙ hec est simpl'r de virtute sermonis concedēda: deus gñat deum. ptz: q: hic ponit aliqd qđ p̄cise est ꝯpetere supposito. ideo p̄cise supponit ꝓ supposito. ⁊ ideo sicut hec est vera. pater gñat filiū: ita etiā illa est vera deus generat deū. Et si dicat ergo vel se deū vel aliū deuz. magister negat ꝯñam. tñ ꝓbat ad bonū sensuz. dico ꝙ hec est de virtute sermonis ꝯcedenda. deus gñat aliū deū. s. aliū deū in ꝑsona. nō in eēntia. id est aliā ꝑsonā q est de⁹. Nec istud aliquo mō est incōueniens bene intelligētibus cū li de⁹ ibi vtrobiqꝫ capiat ꝑsonaliter nō essentialiter. Scđa ꝓpositio. ꝙ hec est de virtute sermōis ꝯcedenda deus nō gñat deū: ptz. q: filius non gñat deū. modo ſm artē ⁊ formā logice terminus non habet alium ⁊ alium modū supponendi in affirmatiua ⁊ negatiua. ideo sicut ista deus gñat deū verificat ꝓ patre. sic ista de⁹ nō gñat deū ꝓ filio ⁊ spiritusancto. Aliq tñ negāt illas ꝓpter hereticos: ne decipiāt simplices inferentes ꝙ si deus nō generet deū ꝙ ergo ibi nō sit aliqs filius genit⁹: q: ex vsu loquentiū ꝓpter idēptitatē dei cuz quolibet qđ est in diuinis denotat ꝙ nihil qđ est realiter deus generet deum: ⁊ sic de istis: deus nō est pater: deus non est filius. sed p̄m⁹ modus dicendi magis est formalis: ⁊ iaz satis in vsu nec est periculū illā ⁊ similes cōcedere. Tertia ꝓpositio est ꝙ hec est de virtute sermonis negāda. oīs deus gñat deū: patz q: hic li deus nō supponit essentialiter: vt ptz ꝑ p̄dicta: ⁊ sic etiā esset falsa supponit ergo ꝑsonaliter: et sic est falsa. sicut ista omnis ꝑsona diuina gñat deū. Ex quo patet ad rationē nec valet ꝓbatio deus generat ⁊ non est nisi vnus deus: igit oīs deus ⁊c. q: in p̄ma li deus capitur ꝑsonaliter: in scđa essentialiter: ⁊ sic variatur suppositio: quare ⁊c. Quarta ꝓpositio est: ꝙ hec est de virtute sermonis neganda deus generat: ⁊ idē deus nō generat. Et similiter ista copulatiua. hic deus generat: ⁊ deus nō generat eodē supposito demonstrato. patet q: hoc esset formalis ꝯtradictio: sed ꝓ diuersis suppositis ille due singulares sunt vere: sed tūc nō sunt ꝯtradictorie vt patz. Et sic apparet ad ꝯfirmationē. Nam ad ꝓbationē negat ꝯñā sicut prius ⁊c. Ad tertiaz concessa suppositione et maiore ratiōis potest negari minor scilꝫ ꝙ nō magis pōt ꝓbabiliter sustineri sine contradictione positio trinitatis q̄ꝫ ꝙ diameter est simeter. Istud pōt negari: ⁊ ad ꝓbationē etiā pōt negari assumptū. s. ꝙ ꝯsequētie ꝑ quas illud demōstrat esse impossibile nō sunt apparentiores. imo minus vel eedem illis que negantur ad sustinendum positionem trinitatis. Et causa potest dici quoniā diametrū esse simetuz potest ostendi impossibile per ꝯsequentias regulatas per dici de omni: aut de nullo:

vel per reducibiles ad eas modo nulla
talis negatur ad sustinendum positio=
nem trinitatis vt post ostendetur ꝛc.
Ad confirmationem qn̄ dicitur nulla
est positio qn eq̄liter ꝓbabilr̄ ꝛc. negat̄
hoc antecedēs ꝛ quādo dicit̄ detur illa
hic pōt dici ꝙ illa positio ꝑ quā negarē
tur forme regulate ꝑ dici de om̄i vel de
nullo non esset ꝓbabiliter sustinibilis ꝛ
tamē nō posset proprie reduci ad ꝯtra=
dictionē ꝯtra ꝓteruū et logicū. q2 fieret
petitio principij ꝛc. Sed qn̄ vltra dicit̄
ꝙ si esset aliq̄ dabit̄ maxime ꝛc. hoc ne=
gari potest sicut patet ex immediate di
cto. vnde siue hoc possit probabiliter si
ne ꝯtradictione sustineri siue nō. nihil
sequitur cōcedendo tamē bene ꝙ sic di
cens nō possit euidenter duci ad mani=
festam ꝯtradictionē nec etiā cogeretur
negare formas sillogisticas regularas
ꝑ dici ꝺ oī aut ꝑ dici ꝺ nullo. ꝛc. X
Ad quartā in qua tangit̄ ꝙ non plus
potest ꝓbabiliter sustineri sine ꝯdictio=
ne positio trinitatis: ꝙ illa positio q po
neret ꝙ. a. et. c. nō sunt equalia cuiꝰ tn̄
oppositū reputatur principiū ꝑ se notū
Hic pōt multipliciter responderi. Uno
modo posset dici: ꝙ si ad vnuz nō plus
esset auctoritas vel probabilitas aliun=
de q̄ꝫ ad aliud argumentū ꝓcederet. sꝫ
non est: hoc saltem de auctoritate clarū
est ꝛc. Alio mō potest negari assumptū
quia etiā aliqui ph̄i antiqui sicut plato
ponens ideas vt recitat Aristoteles. 7.
methaphisice ꝯcedebant eandem rem
vniuersalez esse plures res singulares.
que positio nō minorē habebat difficul
tatem q̄ꝫ nos ad saluandū trinitatē. Si
militer multi posuerūt: ꝛ reputati sub=
tiles sicut Scotus eandem humanita=
tem esse plures homines qꝺ nō minus
videtur difficile q̄ꝫ positio ꝺ trinitate ꝛ
tamē isti nunq̄ꝫ ꝯcessissent esse possibile
ꝙ duo fuissent vni et ideꝫ equalia: et tn̄
non essent inter se equalia. Alio modo
potest dici. ꝙ vocando illud ꝓbabiliter
sustineri sine ꝯtradictione ꝙ nō potest
duci ad contradictionē manifestā in lu
mine naturali ꝑ ꝯsequētias regulatas
per dici de om̄i aut de nullo tūc vtrūqꝫ
potest sustineri sine ꝯtradictione vt be
ne arguit̄. Alio modo potest dici ꝙ pro
prie loquēdo ad hoc ꝙ aliquid dicat̄ ꝓ
babiliter sine ꝯtradictione sustineri nō
sufficit illud quod nūc imediate dictuꝫ
est. sed illud requirit̄. ꝛ vltra hoc ꝙ pos
sit imaginari: ꝛ ad eius apparentiā pn̄t
alique rationes ꝓbabiles fieri vt tāge
bat̄ in tertia ꝯclusiōe ꝑmi articuli. hoc
potest esse in positiōe de trinitate et nō
in alia quare ꝛc. Ad ꝯfirmationē quā
do dicit̄ ꝙ causa apparētie falsitatis in
hmōi positiōe est maior q̄ꝫ cā apparētie
veritat̄ dico ꝙ in illo q credit hoc nō ē
verum quia credere est apparere veruꝫ
Sed de hac materia satis alias dictuꝫ
est. ideo non plus dico nunc ꝛc. Ex pre=
dictis sequūtur aliqua. Primo sequi
tur ꝙ valde periculosum est imperitos
aliquid diffinire in materia ꝺ trinitate:
aut in eadē ex ꝓprio capite respondere.
patet quoniā aut tales sciunt differen=
tiam inter sillogismos bonos et peralo
gismos et tunc non essent imperiti aut
nesciunt et sic aut indifferēter negabūt
vtrūqꝫ. s. bene regulatū: et male regula
tum aut concedent vtrumqꝫ. Si primū
hoc est maximuꝫ inconueniens quoniā
illa positio vt dictum est esset irrationa
bilissima que negaret omnem formam
etiam non petentem principiū. Iteꝫ ex
alio patet hoc esse inconueniens quoniā
ostēdi potest infideli in logica erudito
ꝙ maior est apparētia proteruitatis ne
gare sillogismum bene regulatū per di
ci de oī q̄ꝫ illū quē oportꝫ negare ꝓpter
positionem trinitatis. Item tales quā
tum in eis est exponerent fidem nostrā
derisioni. Si autem detur secūdū scꝫ ꝙ
concedant vtrumqꝫ valere ꝛc. satis ptꝫ
ꝙ ipi statim cōcedent hereticū q2 in nō
regulato stat ꝑmissas eē veras ꝛ catho
licas et ꝯclusionē esse hereticaꝫ vt post
patebit. Secūdo sequit̄ ꝙ valde vtile
est studere in materia trinitat̄ q2 valet
vt sciamus eā sustinere sine ꝯtradictio
ne vt patebit in hoc articulo ꝛ absqꝫ for
me bene regulate negatione vt patebit
inꝰ sequēti articulo vbi dabit̄ ars recte
sillogisandi in hac materia. iō apparet

blasphemia quorundam imperitorum catholicorum maxime iuristarũ platorum et aliorum qui dicunt inutile esse de hac materia disputare. sed sufficit simplr credere. sed anathema sit qui hoc dixerit. arbitror enĩ vtili⁹ epm de hac magna disputare: q̃ de secularib⁹ vetularũ negotijs et vilib⁹ ligitijs disceptare. Y

Quantũ ad tertiũ articulũ in quo videndũ vtrũ positio de trinitate possit sustineri sine forme sillogistice et alteri⁹ bone ↄsequẽtie negatiõe. Primo p̃mittam quasdã ↄsequentias que negant̃ et videntur formales. Scd̃o pono ad articulum ↄclusiones responsales. Tertio ostendam illorũ palogismorum solutiones

Quantum ad primũ p̃ma instantia ẽ de sillogismis expositorijs sicut sũt isti hec essentia est pater hec eẽntia est fili⁹ ergo fili⁹ est pater. Itẽ hec essentia nõ generat hec essentia ẽ pater ergo pat̃ non generat. Itẽ iste pater generat. Iste pater est hec essentia. ergo hec essentia generat. Item. Iste pater generat. hec essentia nõ generat. ergo hec essentia nõ est iste pater. Secũda instantia est de sillogismis nõ expositorijs sed ex cõmunibus terminis sicut sũt isti omnis essentia diuina est pater. omnis filius est essentia diuina. ergo omnis filius est pat̃ Itẽ nulla essentia diuina generat. omnis pater est essentia diuina: ergo null⁹ pater generat. prim⁹ est in barbara. secundus in celarẽt: qui sunt modi euidẽtissimi arguendi et ↄsimiliter posset dari instantia in omnibus alijs modis. cõstat aũt q̃ in predictis premisse ↄcedũtur catholice: et ↄclusiones sunt hereti ce igitur cõsequentie sunt negande ⁊c̃. Tertia instantia est de consequentijs non sillogisticis sed ↄuersiuis. sicut sunt iste. nulla essentia diuina generat. ergo nullũ gñans ẽ essentia diuina. Omne generans est essentia diuina. ergo aliqua eẽntia diuĩa gñat. p̃ma est ↄuersio simplex. scd̃a p accidẽs et in vtraq; añs est catholicũ et ↄñs hereticũ. vt p3. igit̃ sũt negande. et per ↄsequens videtur q̃ p̃dicta positio de trinitate nõ possit sustineri sine bone consequentie negatione

Sed predictis nõ obstãtib⁹ pono tres cõclusiones quarũ Prima est q̃ positio de trinitate potest sustineri sine forme sillogistice aut alteri⁹ bone ↄsequẽtie negatiõe. pbat̃ sic. qr positio de trinitate est vera simil̃r omnis forma sillogistica: aut bona ↄsequẽtia est ppositio vera et necessaria. sed om̃e verũ põt sustineri absq; negatiõe alicui⁹ veri. qr s3 Aristotelẽ om̃e verũ om̃i vero cõsonat nec aliquod verum alteri vero repugnat. igitur ⁊c̃. Secũda ↄclusio est q̃ om̃es predicti modi arguẽdi sunt palogismi siue sophistici. probat̃. qr sunt modi arguendi apparentes et nõ existẽtes. igit̃ ⁊c̃. cõsequentia est clara. et antecedens patet. Primo q̃ sint apparentes notũ est quia circumscripta fide et lumine naturali apparerent euidentes. sed q̃ sint non existentes. patet. quia in omnibus consequens est falsum. sed impossibile est ex vero sequi falsum. igit̃ om̃es peccant vel in materia vl̃ in forma cõi. q̃re ⁊c̃. Tertia ↄclusio est q̃ pure creditũ est nec est euides in lum̃e naturali q̃ p̃dicti modi arguẽdi sint palogismi siue sophistici. probatur. quia licet p fidem credamus q̃ omnes illi peccant in materia vel in forma tñ p artem logice seu quãuis aliã nõ possum⁹ euidenter ostẽdere in lumine naturali q̃ non sunt boni quare ⁊c̃. Z

Nũc ergo restat ostendere qualiter s̃m fidem habeam⁹ ad dictos paralogismos respondere.

Unde ad primã instantiam que est de sillogismis expositorijs notandũ est q̃ ad hoc q̃ aliquis sillogismus sit expositorius. et sit bonus de forma requiritur q̃ mediũ eius supponat p vna re et nõ pro plurib⁹: et si supponat p plurib⁹ rebus distinct̃ nõ est expositori⁹: vl̃ saltẽ nõ ẽ bon⁹. Et hoc p3. Ex quo sequit̃ q̃ null⁹ sillogism⁹ cuius mediũ est terminus essential̃ est pprie sillogism⁹ expositorius sec⁹ si mediũ sit termin⁹ psonal̃ aut ĩmediate supponẽs p persona. p3 ex dictis in scd̃o articulo quia om̃is terminus essentialis semp supponit p pluribus. ideo ibidẽ dictũ fuit q̃ iste terminus hec essentia diuina non est proprie

singularis &c. Non sic autē de termino personali &c. quare &c. Secūdo sequitur q duo paralogismi prime instātie nō sunt proprie sillogismi expositorii. patet quia ibi mediū est iste terminus hec essentia quare &c. Nō sic aūt de aliis duobus: quia mediū est terminus personalis vt patet &c. Secūdo notandū est q siue illi paralogismi oēs vocent sillogismi expositorii siue non: quia de omnibus nō est curandū cū significent ad placitū. tū dico q illi modi arguēdi non valent in diuinis: sed solū tenent in creaturis. Et ratio est: quia sillogismus expositorius fundat in hoc q quecunq vni & idē sūt eadē inter se. sūt eadē id est quecunq res est aliquid: ipsa est quicqd est illud. mō istud de directo & simpliciter negat in diuinis: quia ibi cōcedit q vna res est tres res: & qlibet earū: sed illud fundamētū nō debet negari in creaturis: vt patet ex dictis in scdo articulo. quare &c. Ex quo seqtur q nullus sillogismus expositorius est cōna formalis. patet: quia cōsimili forma retenta non valet in oībus terminis: vt patet ex dictis. Scdo seqtur q sicut catholicus negat sillogismū expositoriū in diuinis. sic phus si poneret aliquam creaturā esse tres res & quālibet earum haberet ipm negare in creaturis. patet ex dictis: quia illa est tota ratio: quare negatur in diuinis: quare &c. Ad scdam instantiā q est de sillogismis ex oībus terminis sunt diuersi modi respōdēdi Quidā eim dicūt q in illis paralogismis est fallacia figure dictiōis vel accidētis Et licz ista positio possit totaliter exponi q coincideret cū vera solutiōe: tū de virtute sermōis illa positio hoc nō pretendit: sed magis vnū absonū inducit reddendo causam: quia scilz propter variationē pdicatiōis in maiori & minori nō seqtur cōclusio. Sed ex tali dicto sequeret q talis sillogismus oīs hō est aīal albū est homo: ergo albū est aīal nō valeret. quia in maiori genus pdicat de specie: & in minori spēs de accidente: ideo pdicta responsio est oīno absurda: nec est alicuius apparentie apud intelligentes. Ad improbandū aūt ipsam magister Grego. infert q seqtur q multe demonstratiōes non valerent: sed ipse petit pncipium: quia illud qd dicit est magis inconueniēs q negare demōstratiōes illas esse demōstratiōes in quibus esset talis variatio pdicatiōis. ideo de ista opinione nihil plus. Alii dicunt sicut recitat Gregorius q talis modus arguēdi nō tenet in diuinis eo q ibi vna res est plures res & quelibet illarū sed in creaturis tenet: quia nulla est plures res & quelibet illarū. AA Sed istā solutionē magister Gregorius reputat oīno irrationabilē. Et ratio eius est: quia sic dicentes tollunt omnē viam ad pbandū vel improbandū aliqd circa diuina. nā cum catholici arguent cōtra hereticos quātūcunq bene regulēt argumētū dicēt heretici argumentū nō valere sicut dicunt catholici. Sed salua reuerentia magistri Gregorii. si ista solutio velit dicere sicut eius verba ptendūt q in tali mō arguendi in creaturis nunq cōcluditur falsum ex pmissis veris sed in diuinis hoc bene cōtingit: tunc clare patet illud dictū esse verū. Nec ratio magistri Gregorii cōcludit oppositū. Unde negagatur sibi q per illud dictū tollat omīs via ad aliqd pbandū: vel improbandū qm alius est modus rigosior q valet tā in diuinis q in creaturis: vt patebit. sz tamē bene cōcedo q illa solutio non est oīno sufficiens eo q nō explicat modū arguendi tenentē in oībus terminis tā in diuinis q in creaturis: nō ergo sufficit dicere q illi modi peccant p fallaciā seu q non tenent in diuinis: sed solū in creaturis: id est non sunt sufficienter regulati: vt teneāt in oībus terminis licz in talibus ex premissis veris nō seqtur falsū in creaturis: sed quodlibet istorum dictorum sit verū: tū oportet vltra oñdere qliter peccāt: & qliter danda sit ars formalis & gnalis in oībus teris arguēdi. ideo circa hoc vidēdū est: & licet de hoc diffuse tractent Adā & Greg. ego tū volo explicare vnū breuē modū mihi placentē: & apparentē inter oēs formaliorē

Pro quo primo notādū est q regula per quā tenent omnes boni sillogismi

ex cõmunibus terminis est dici de omĩ
vel dici de nullo sicut dicit phus primo
prioꝝ imo addunt aliqui ꝙ etiaꝫ ꝑ hãc
regulam equaliter regulant boni sillo⸗
gismi expositorij: quia licet aliaꝫ ibi ex
primat Aristoteles .s.hãc ꝙ medio exi
stente hoc aliquid id est sufficienter ꝓ⸗
prio necesse est extrema ꝯiungi. tamen
talis medius terminꝯ sic existens suffi⸗
cienter ꝓprius equalet medio iuxta re⸗
gulam de dici de omĩ vł de nullo distri
buto. verbi gratia iste hõ currit iste hõ
disputat. ergo disputans currit. Opor⸗
tet enĩ si iste sillogismus sit expositoriꝯ
ꝙ ista ꝓpositio iste hõ currit valeat istã
quicqd est iste homo currit. Et ita pro⸗
porcionabiliter de secũda. alias nõ esset
bonus discursus vt patet. qꝛ imagina⸗
to ꝙ natura humana esset entitas rea⸗
lis cõmunis omnibꝯ hominibꝯ indiui⸗
duis nõ sequeret hec natura cõmunis
est sortes. hec natura est plato. ergo sor
tes est plato. Et ratio est qꝛ ista hec na
tura est plato nõ equiualet isti omẽ qđ
est hec natura est plato. ergo omnis sil
logismꝯ perfectus de se euidens regu⸗
latur vere vł per equiualentiã per dici
de omni aut de nullo quicqd tamen sit
de illo qđ hic dictum est de expositorio
sillogismo tamen de alijs hoc est certũ.

Secũdo notanduꝫ est quid est dici de
omĩ ꝛ dici de nullo siue sillogismũ per
ista regulari. vnde dico ꝙ dici de omni
est qñ nihil est sumere sub subiecto de
quo nõ dicatur p̃dicatũ ꝛ sillogismꝯ re
gulatur per dici de omni qñ cõponitur
ex premissis ꝛ cõclusiõe in modo ꝛ figu
ra dispositis ꝛ per p̃missam vniuersalẽ
denotatur ꝙ nihil sit sumere sub subie
cto. de quo nõ dicat p̃dicatum. Sꝫ dici
de nullo est qñ nihil est sumere sub sub
iecto de quo non remoueat p̃dicatũ et
sillogismꝯ regulat per dici de nullo qñ
componit ex premissis ꝛ cõclusione di⸗
spositis in modo ꝛ figura ꝛ per p̃missaꝫ
vniuersalẽ denotat ꝙ nihil est sumere
sub subiecto de quo nõ remoueat p̃di⸗
catũ. solus ergo sillogismꝯ sicut regula
tus est bonus. BB Ex istis se⸗
quunt aliqua. Primo seqtur ꝙ si in
aliquo sillogismo accipiat aliqua pre⸗
missa vniuersalis. que nõ denotet dici
de omĩ si sit affirmatiua vel de nullo si
sit negatiua ipsa nõ est sufficienter vni
uersalis vniuersalitate requisita ad re
gulandũ sillogismuꝫ vt sit bonꝯ de for⸗
ma. Scđo sequit ꝙ si in aliquo sillo⸗
gismo accipiat p̃missa sufficienter vni⸗
uersalis sed tñ sub termino distributo
sumat aliquid pro quo nõ distribuit il
le terminꝯ nõ valꝫ sillogismꝯ de forma
patet clare. Tertio sequit ꝙ sillogis⸗
mi facti in secũda instantia ꝛ gñaliter
omẽs paralogismi ex terminis cõmuni⸗
bus qui pñt fieri in hac materia peccãt
ex eo qꝛ non regulant per dici de omni
aut de nullo ꝛ hoc si premisse sint vere
Qđ notãter addo qꝛ in illis duobꝯ pa
ralogismis p̃misse possunt habere talẽ
sensum ꝙ eẽnt sufficiẽter vniuersales
ad regulandũ sillogismũ ꝑ dici de omĩ
aut dici de nullo sed tunc nõ essent ve⸗
re sed iste modus dicẽdi declarabit in
solutione tertie instantie. Si aũt p̃mis
se sint vere patet satis ꝙ nõ regulant
per dici de omni aut de nullo qꝛ cõclu⸗
siones sunt false. sꝫ positio fidei nõ ha⸗
bet concedere ꝙ ex veris sequit falsuꝫ
nec habet negare sillogismũ bene regu
latũ. quare ꝛc. Quarto sequit in pre⸗
dictis paralogismis seu in quibuscũqꝫ
alijs in hac materia fieri cõsuetꝫ ꝙ nul
la p̃missa est simpliciter ꝛ sufficient vni
uersalis. patet quia nulla denotat suf⸗
ficiẽter dici de omni vel de nullo vt ptꝫ
ex dictꝫ. Et hoc si p̃misse sint vere. Qđ
addo ꝓpter causaꝫ tactã ꝛ inferius de⸗
clarandã. ꝛ sic patet solutio illoꝝ para
logismoꝝ. LL Sed hic vidẽdũ
est ꝛ declarandũ quid sit ꝓpositio suffi
cienter ꝛ simpliciter vniuersalis ꝛ qua
le distributiuum requirit ad hoc ꝙ per
eam sillogismꝯ reguleт dici de omĩ aut
de nullo in oĩbus terminis siue in crea
turis siue in diuinis. Vñ ꝓ isto distiguẽ
dũ est ꝙ ꝓpositio vniuersalis ẽ duplex
qdaꝫ est in q̃ de forma subiectũ simpli⸗
citer distribuit id est per quaꝫ denotat
ꝙ de quocũqꝫ dicit subiectũ de eodem
dicitur p̃dicatũ si sit affirmatiua sicut

dicendo omnis res que est.a. est.b.vel qcqd est.a.est.b.Alia est in qua de forma subiectũ nõ sic plenarie ⁊ simpliciť sed ẜm quid distribuitur vt ista omne a.est.b. Prima põt vocari vniuersalis simpliciter. Scđa vero vniuersalis ẜm quid. Et ad pmaꝫ vniuersalẽ sequiť secunda ⁊ nõ ecõtra.vt ptꝫ in diuinis ⁊ licet in creaturis mutuo se inferãt quia in eis nulla res est plures res ⁊ quelibꝫ earũ.si tñ aliqs cõcluderet aliquã creaturam esse plures res ⁊ quãlibet illarũ haberet ponere inter eas differentiam ideo differũt de forma. Priã ergo vniuersalitas siue distributio reqriť ⁊ sufficit ad hoc ꝙ sillogismus reguleť per dici de omni aut de nullo sed non scđa ⁊c̃. Ex hoc sequũtur aliqua. Primo sequiť ꝙ licet ista signa oĩs ⁊ nullus sint sufficientia distributiua ad faciendum ꝓpositionẽ vniuersalẽ ẜm quid non tñ ad faciendũ eaꝫ vniuersalẽ simpliciter ⁊ de forma.patet qꝛ lꝫ sufficiẽter distribuãt terminũ supponentẽꝫ pro creaturis que sunt aut esse pñt non tñ sufficienter distribuũt terminũ eẽntialẽ in diuinis nec est euidẽs vtrũ sufficienter distribuãt in creaturis.vt patet ex dictis in scđo articulo ⁊ per ꝯñs nõ sunt sufficientia distributiua de forma. Et hoc capiendo illa ẜm vsuꝫ cõmuniter consuetũ. Quod notãter addo ꝓpter illa q̃ dicaꝫ in solutiõe tertie instãtie. Scđo sequiť ꝙ ista signa cõplexa omnis res q̃ est vel nulla res que est aut eis equalentia sunt sufficientia distributiua ad faciẽdũ ꝓpositionẽ vniuersalẽ simpliciter de forma ptꝫ ex dictis. DD Sꝫ contra omnis res q̃ est pater est pater. filius est res q̃ est pater.ergo filius est pater.premisse sunt vere ⁊ ꝯclusio falsa.vt patet ⁊ subiectũ maioris est distributum per hoc signũ oĩs res que est.

Ad hoc respondeť ꝙ ibi istud signuꝫ omnis distribuit hoc totũ res q̃ est pat quod est subiectũ ꝓpositionis ⁊ sumendo sub illo nõ regulať ꝑ dici de omĩ qꝛ tunc solum oĩs est ibi signũ qđ nõ sufficienter distribuit vt dictũ est sic autẽꝫ fit ibi subsumptio quare non valet discursus.sed tamẽ in p̃dicta ꝓpositione est aliud signuꝫ scꝫ hoc totũ omnis res que est.qđ distribuit soluꝫ illuꝫ terminũ pater.qui est subiectũ distributiõis de qua hic loqmur:⁊ per ꝯñs sumptio debet fieri sub illo alias subiectũ distributiõis maioris nõ erit p̃dicatũ minoris qꝛ ergo in minori p̃dicti paralogismi iste terminꝰ pater nõ est predicatuꝫ sed hoc totũ res que est pater sequitur ⁊c̃. Ex his patet cõtra greg. ꝙ ipse insufficienter soluit illũ paralogismũ qꝛ ipse assignat causaꝫ defectus eo ꝙ maior nõ est sufficiẽter regulata. cũ diciť. oĩs res que est pater ⁊c̃.sed oportet ẜꝫ ipm dicere omnis res q̃ est res que est pater est pater.aliter maior nõ est sufficiẽs ꝓ pma figura.vñ ex hac solutiõe seqtur ꝙ nõ possemꝰ bene regulare sillogismũ in diuinis nisi faceremus maiorẽ falsam in pma figura.vt ptꝫ qđ tñ est absurdum. Alterꝰ apparet contra adaꝫ ꝙ ipse frustra laborat soluere paralogismos per circũlocutionẽ alicuius termini additi cum medio sicut est hec circũlocutio idem patri vel idem deitati vel id qđ est idẽ vt dicẽdo omñe idem patri est pater filius est idẽ patri. ergo filiꝰ est pater.qꝛ ẜm aliquos p̃misse sũt vere ⁊ cõclusio falsa. Quicqd tñ sit de hoc siue maior sit vera siue falsa.tñ alius modus videť formalior qꝛ ẜm illuꝫ non oportet se implicare in talibꝰ circũlocutionibꝰ q̃ videntur oĩno volũtarie nec aliquo modo pertinere ad formaꝫ sillogismi.qre ⁊c̃. Tertio seqtur ꝙ nõ est nobis euidens ꝙ istud distributiuũ omnis res q̃ est tantũ distribuat quantũ dici de omñi requirit.patꝫ qꝛ si aliqs poneret ꝙ deus posset facere ꝙ essent due creature.b.⁊.c.⁊ tamẽ ꝙ.a.esset.b. ⁊ nõ esset.c.sed esset.b.⁊.c.licet ista positio esset falsa tamen non esset euidenter impossibilis vt ptꝫ ex dictis in secũdo arti. imo quidã magister simile cõcessit de xpo scꝫ ꝙ xp̃s erat due nature ⁊ erat natura diuina ⁊ nõ erat natura humana ⁊c̃. Sed tũc ptꝫ ꝙ q̃cunqꝫ res q̃ est.a.est.b.⁊ tñ aliqd est sumere sub subiecto de quo nõ diciť p̃dicatuꝫ quia

b.⁊.c.ſunt.a.⁊ tñ.b.⁊.c.nõ ſunt.b.vt pꝫ
in caſu ⁊c. Vñ patet ꝙ ad diſtributio-
nẽ euidenter bonã requirit illud diſtri
butiuũ q̃cunqꝫ res q̃ eſt ⁊ q̃cunqꝫ res q̃
ſunt. Apparet in p̃dicto caſu. quia tũc
nihil eſt ſumere ſubiecti ⁊c. EE

Quarto ſequit̃ ex iſtis ꝙ minꝰ rigo
roſa regulatio ſufficit ad ſaluandũ po-
ſitionẽ trinitatis q̃ꝫ requirat̃ ad hoc ꝙ
ſaluetur euidanter dici de omni etiã in
creaturis. patet ex p̃dictis. qꝛ iſtud di-
ſtributiuũ q̃cũqꝫ res q̃ eſt ſufficit in ma
teria trinitatis. ſed nõ ſufficeret in ali-
quo caſu imaginabili in creaturis qui
caſus licꝫ ſit impoſſibilis. tamẽ non eſt
euidens. quare ⁊c. Et ſic pꝫ ad ſcdã
inſtantiã ⁊ ad oĩs ſimiles ⁊c. Ad ter
tiam p̃ncipalẽ inſtantiã que eſt de con
ſequẽtijs ꝯuerſiuis. notandũ eſt ꝙ iſta
ꝓpoſitio negatiua nulla eẽntia diuina
generat. poteſt exponi dupliciter. Uno
mõ ſic: eſſentia diuina nõ generat ⁊ nul
la res eſt eſſentia diuina q̃ generet ⁊ ſic
eſt vniuerſalis ſimpliciter ⁊ valꝫ ad re
gulandum ſillogiſmũ per dici de oĩni ⁊
ad faciendũ ꝯñam cõuerſiuam: ſed ſic
ipſa eſt falſa. Alio modo põt ſic expo-
ni eẽntia diuina nõ generat nec eſt ali-
qua eſſentia diuina q̃ generet ⁊ ſic non
eſt vniuerſalis ſimpliciter ſed tãtũ ſm
quid ⁊ eſt vera ſed nõ valet ad ſillogi-
ſandũ: ⁊ per ꝯñs nec ad conuertenduꝫ
licet in creaturis non ſit dare ſimile qꝛ
non eſt talis res ⁊c. FF Secun
do notãdũ: ꝙ etiã illa ꝓpoſitio affirma
tiua oĩe generans eſt eſſentia diuina
poteſt ſimiliter dupliciter exponi. Uno
mõ ſic aliqđ generans eſt eſſentia diui
na ⁊ nulla res eſt generans q̃n ſit eſſen
tia diuina ⁊ ſic eſt ſimpliciter vniuerſa
lis ⁊ vera ⁊ poteſt ꝯuerti in iſtã. aliqua
eſſentia eſt generãs. id eſt res generãs
capiendo li generans ſubſtãtiue a par
te p̃dicati ſicut a parte ſubiecti. ſed lꝫ
iſta vniuerſalis ſit vera tñ aliqua alia
conſimilis ſic exponẽdo eſſꝫ falſa ſicut
iſta. omnis eſſentia diuina eſt pr̃ vt no-
tũ eſt. Alio modo põt ſic exponi aliqđ
generans eſt eſſentia ⁊ nulluꝫ eſt gene-
rans quin ſit eſſentia. ⁊ conſimiliter il-
la. omnis eſſentia diuina eſt pater. ⁊ ſic
nulla eſt ſimpliciter ⁊ ſufficienter vni-
uerſalis ad ſillogiſandũ vel ad conuer
tendum de forma. licet gratia materie
valeat in creaturis ſic ꝙ nunq̃ꝫ ex vero
ſeq̃tur falſuꝫ ꝓpter cauſam iaꝫ ſepe di
ctam. ſed ſi deus faceret vnaꝫ rem eſſe
plures res ⁊ quãlibet illaruꝫ continge
ret in creaturis ſicut in diuinis ⁊ ſic pꝫ
ad illas cõſequẽtias conuerſiuas ⁊ pa
ri modo ad omnes alias. Ex iſtis pa
tet vnus breuis modus ⁊ vtilis reſpon
dendi ad omnes paralogiſmos per di
ſtinctionẽ ꝓpoſitionuꝫ vniuerſaliũ mo
do iam dicto quia ſm vnum ſenſum ta
liuꝫ ꝓpoſitionũ hoc ſignũ omnis equa
let huic diſtributiuo oĩs res que eſt ⁊c.
Et nullus nulla res q̃ eſt ⁊c. GG

Et ſi queratur quem predictoꝝ ſen-
ſuum faciunt ille ꝓpoſitiones de virtu
te ſermonis. Ad hoc poteſt dici ꝙ ex-
ercitatis in materia trinitatis tales ꝓ
poſitiones ſunt equiuoce niſi aliquis
ſit qui ſemper velit eis vti in vno ſen-
ſu ⁊ non in alio. non exercitatis autem
videtur prima facie ꝙ faciant ſm ſen-
ſum ⁊ videtur vſus communioꝛ. Sic
ergo patet quomodo poſitio trinitatis
poteſt ſuſtineri ſine bone cõſequentie
negatiõe. ⁊ hec de tertio articulo. Ad
rationes pꝛincipales. Ad pꝛimam ne
go antecedẽs: vt patet ex tertia conclu
ſione pꝛimi articuli. Et ad pꝛobationẽ
dico ꝙ imaginari multipliciter poteſt
capi. Uno modo idem eſt qđ mente
concipere. ⁊ iſto modo non ſolum vera
ſed etiaꝫ impoſſibilia ⁊ contradictoꝛia
poſſunt imaginari quia nõ eſt aliud q̃ꝫ
mente foꝛmare aliquã pꝛopoſitionem
Alio modo idem eſt ꝙ mente foꝛmare
aliquam pꝛopoſitionẽ cum apparentia
ꝙ ita ſit vel cũ apparentia ꝙ non ſit re
pugnãtia quin ita poſſit eſſe ⁊ iſto mo-
do dicunt multi ꝙ contradictoꝛia non
poſſunt imaginari. Sed ſic loquẽdo cõ
cedo ꝙ poſitio de trinitate ẽ imagina-
bilis a viatoꝛe. Unde Auguſtinus lo-
quens de ipſa pꝛimo de trinitate. Ado
ratur inquit: creditur ⁊ intelligitur. Et
ſi alique auctoꝛitates inueniãtur dice-

re q ipsam imaginari aut capere non possumus intelligendu3 est q non perfecte τ clare s3 tamē imperfecte τ enigmatice τc. Ad secundā τ tertiam patet ex secundo τ tertio articulis. Et hec de questione τc. A

Circa materiam trinitatis τ personalis distinctionis. Et ad maiore3 declarationem precedētis questionis quero adhuc vtru3 aliqua distinctio sit in deo ꝯcedenda: alia a distinctione reali trium personarū in vna essentia. Arguitur primo q sic q2 aliqua est distictio in deo inter essentiā τ personam siue ꝓprietatem personalē τ illa non est distinctio realis. igitur τc. ꝯña patet τ minor apparet quia essentia est persona siue ꝓprietas personalis τ similiter econtra. sed maior probatur quia de essentia τ persona siue proprietate personali verificantur contradictori a ex natura rei ergo nō omnino idem ex natura rei. consequentia videtur nota sed assumptum patet quia essentia non generat τ pater seu paternitas generat similiter est essentia communicabilis sed persona siue ꝓprietas ꝑsone non est cōmunicabilis quare τc.

2o Secundo sic aliqua est distinctio in deo inter perfectiones attributales: et perfectionum attributaliū ad diuinam essentiam τ illa non est distinctio realis igitur τc. ꝯña patet. τ minor similit apparet. Quia quicquid est perfectio attributalis est diuina ēētia τ similiter econtra. sed maior probatur quia fm Augustinum. 15. de trinitate. c. 5. oēs diuine perfectiones sunt equales sed equalitas non est nisi inter aliquo mō disticta. Sitr ēētia diuiā est fundamētū oīm ꝑfectionū attributalium. nulla aūt tal ꝑfectio ē fundamētū oīm ꝑfectionū: q2 nō sui ipsi⁹ ergo int ēētiā τc.

3o Tertio. aliq̄ est distinctio in deo inter ideas rerū ꝓducibiliū τ illa nō est real. igit τc. ꝯña pt3 τ minor apparet. q2 in deo nulla distinctio realis conceditur nisi inter personas s3 maior probatur: quia fm Augustinum. 83. q. 46. alia ratione conditus est homo alia ratiōe cōditus equus τ per istas rationes intelligit ideas in deo vt pat3 ibidem. quare τc. In oppositu3 arguitur quia fm cōmunem regulam Anselmi. In diuinis omnia sunt vnū vbi non obuiat relationis oppositio sed solum inter personas est relationis oppositio τ per cōsequens distinctio. quare τc. In ista questione iuxta materia3 triū argumēto 2um erunt tres articuli. In primo videbitur vtrum in deo sit aliqua distictio inter essentiam τ personas siue ꝓprietates personales. In secundo videbitur vtrum in deo sit aliqua distinctio inter essentia3 τ suas perfectiones attributales. In tertio videbit vtru3 in deo sit aliqua distictio inter essentiā τ ideas siue rōnes causales τc. B

Quantum ad primū. Primo ꝑmittam tres suppositiones. Secūdo ponā tres cōclusiones. Tertio obijciam per aliquas rationes. Circa primu3 punctum sciendū est q quadruplex potest imaginari distinctio quedam essentialis que est plurium essentiarum quarū vna nō est alia. Alia realis que est plurium rerū quarū vna non est alia. Ois aūt distinctio essentialis est realis. sed non econtra. quia licet ista sit in creaturis non tamē in diuinis vbi plures res sunt vna indiuisibilis essentia τ fm aliquos nulla est vel esse potest distinctio nisi essentialis vel realis. quia nō videtur eis q sit imaginabilis distictio nisi inter extrema q̄ sint plures ēētie vel realitates disticte. s3 fm alios est q̄da3 distictio formalis τ alia distictio ex natura rei siue modalis. quaz neutra est inter extrema q̄ sint necessario plures res. s3 pñt eē eadē res τ talē ꝯcedūt aliqui eē in deo inter ēētiā τ ꝑsonā. Aliqui inter essentiā intellectū τ volūtatē sapientiam τ bonitatem. τ sic de alijs. Aliqui etiā inter ideas τc. S3 vtrū talis distictio sit ponēda τ qualiter intelligenda. patebit postea. Tūc ad ꝓpositū sit pria suppositio q ēētia diuina nō distinguit realit a ꝑsona nec ecōtra

Patet: q͛ aliter esset quaternitas in diuinis per declaratione͂ ecclesie. ꝯña ptꝫ Item patet per regulã augustini ꝙ deus est: quicquid habet ex sua simplicitate excepto ꝙ vna persona habet aliã et tame͂ non est illa. Ité patꝫ per regulam Anselmi supradictã. Secũda est ꝙ essentia diuina non differt realiter a relatione seu personali ꝓprietate: nec econtra: patꝫ sicut precedens. Tertia est ꝙ persona diuina ⁊ relatio siue personalis ꝓprietas nõ distinguntur realiter patet. q͛ vere dicitur ꝙ pater est paternitas. ⁊ ecõtra ⁊ sic de alijs. Et istud sequitur ex duabus primis suppositionibus ⁊ posset probari eisdem rationibus vt patꝫ satis. His ꝓsuppositis sit hec prima conclusio ꝙ essentia diuina tam idem est persone vel relationi siue ꝑsonali ꝓprietati ꝙ ide͂ est sibiipsi. Probatur q͛ tã ide͂ est ⁊c. ꝙ sicut ꝓpter ide͂ptitatem essentie ad essentiã verificatur ista essentia est essentia: sic ꝓpter ide͂ptitate͂ essentie ad ꝑsonã verificatur ista essentia est ꝑsona ⁊c. vt patꝫ ex suppositionibus premissis ⁊c Secũdo ꝓbatur: q͛ eadeꝫ ide͂ptitate: qua essentia est essentia eadem idemptitate essentia est persona ⁊c. Tertio probatur: q͛ si essentia esset vna persona et non plures clarũ est ꝙ ipsa esset tam ideꝫ persone ꝙ ide͂ esset sibiipsi: sed modo non minus est idem persone ꝙ tunc foret: quia nõ minus videtur esse ide͂ vni persone ꝑ hoc ꝙ ide͂ptificatur alteri ꝑsone. quare ⁊c.

Secunda conclusio est ꝙ inter essentiã et personã vel relatione͂ siue ꝓprietate͂ personalem non est aliqua nõ idemptitas quã ꝓprie debeamus vocare distinctione͂ formale͂. Probatur primo ex predicta ꝯclusione: q͛ inter essentiam ⁊ essentiã nulla est oĩno nõ ide͂ptitas ⁊c. ergo nec inter essentiã ⁊ ꝑsonam ⁊c. Secũdo ꝓbatur: q͛ inimaginabile est ꝙ sit aliqua nõ ide͂ptitas siue distinctio nisi pluriũ ⁊ imaginabilis est pluralitas nisi rerum: qđ patet de diuinis ꝑsonis. Unde minimã distinctione͂ quaꝫ ponit ecclesia posse stare cũ summa simplicitate diuina ponit reale͂: ⁊ inter res videtur autem probabile ꝙ ecclesia firmiter crede͂s in deo summã esse simplicitate͂ ⁊ vnitate͂ si minore͂ distinctioneꝫ vel nõ ide͂ptitate͂ potuisset imaginasse ꝙ realem illã ad minus apparenter obuiandũ diuine simplicitati diuinis personis attribuisset quare illa nõ videtur possibilis ⁊c. Tertio ꝓbatur: q͛ proprie loquendo de distinctiõe sicut sequitur a. et. b. distinguntur realiter. ergo sunt distincte realitates. sic sequitur. a. ⁊ b. distinguntur formaliter. ergo sũt disticte formalitates. sed essentia ⁊ persona ⁊ cetera non sunt distincte formalitates: ita scilicet ꝙ sint vna res non tñ eade͂ formalitas: sed multe formalitates siue rationes aut ꝑfectiões formales ex natura rei seu quouis alio noĩe nomĩentur quod patet: quia realitas ⁊ formalitas essentie sunt omnimode ide͂: sicut realitas est ide͂ sibiipsi. Et similiter realitas persone aut relatiõis ⁊c. igitur sicut nõ est alia realitas essentie a realitate persone ⁊c. sic nec erit alia formalitas ⁊c. ꝯña patꝫ: ⁊ antecedens patet. q͛ aliter esset ꝓcessus in infinitum in formalitatibus. Sic ergo patet ꝙ essentia et persona et cetera non distingũtur formaliter: nec etiam distingũtur realiter. Aliqui enim ponũt inter istas differentiã: sed nõ curo ⁊c. Si vero dicatur ꝙ sicut imaginabile est plures res esse vnaꝫ essentiam: sic est imaginabile plures formalitates esse vnam rem et nõ plures: dico ꝙ siue hoc sit imaginabile siue nõ tame͂ non propter hoc sequitur in ꝓposito ita esse. Potest tame͂ dici ꝙ non est imaginabilis pluralitas nisi reruꝫ. primum auteꝫ imaginatur et firmiter deo reuelante creditur. sed scd̃m: ⁊ si ore dicamus nõ tame͂ intelligimus ⁊c.

Tertia ꝯclusio est ꝙ inter e͂ntiã ⁊ ꝑsonã vel relatione͂ siue ꝓprietate͂ ꝑsonale͂ est aliqs modus non ide͂ptitatis quam large: ⁊ ad bonũ sensum possumus vocare distinctione͂ formale͂. Probatur sic quandocunqꝫ aliqua supponunt ꝓ eodem omĩbus modis quicqd ꝯpetit vni competit alteri: nec possunt de eis verificari contradictoria nisi aliquis mo-

dus dicẽdi logicalis aut grãmaticalis hoc ip̃ediat. sed posito ꝙ iste terminus p̃r vel paternitas haberet oĩs modos grãmaticales aut logicales eosdez seu ɔsimiles. quales habet hoc nomẽ essentia seu deitas. adhuc esset hec vera essentia est filius ⁊ similiter hec pater nõ est filius. similiter essentia est cõmunicabilis ⁊ paternitas nõ est cõmunicabilis. ergo cũ idem affirmetur de essentia ⁊ negeť de patre ⁊ paternitate nec hoc contingat ꝓpter diuersitatẽ modorum grãmaticaliũ ⁊ logicalium ergo hoc est ꝓpter aliquẽ modũ non idẽptitatis inter illud qꝺ significať ꝑ essentiam et illud qꝺ significatur ꝑ patrez ꝛc̃. Et per ɔñs inter essentiã ⁊ patrẽ ex natura rei est aliquis modus non idemptitatis.

Secũdo cõfirmatur ratio quia capio istas essentia est filius pater est fili⁹ aut subiectũ in vtraqꝫ ꝓ eodez oĩb⁹ modis ex parte rei supponit aut non. Si sic ergo cũ idez sit p̃dicatũ vtriusqꝫ vel vtraqꝫ erit vera vel neutra. ɔsequẽs est falsuz. sed ɔsequẽtia ptz qꝛ aliter nõ appa ret rõ quare vna sit vera ⁊ nõ alia. Si nõ habeť ꝓpositũ. Tertio sic. quia qñ aliqua noĩa idez significant oĩbus modis ⁊ habent oĩes ɔsimiles modos significãdi. illa vere sunt synonima. quia aliter nõ põt assignari qualiter aliqua noĩa sint synonima. Igitur si ista nomina essentia ⁊ paternitas significent idẽ oĩbus modis ex parte rei cuz habeant oẽs modos significãdi ɔsimiles ⁊ si nõ habeant qꝺ tñ non videť posse assignari volo tñ ꝙ habeant qꝛ hoc est ad placitũ sequitur ergo ꝙ nõ vere erũt noĩa synonima. Tũc sic qñcunqꝫ aliqua nomina sunt synonima qcq̃d verificať de vno sumpto significatiue seu ꝑsonaliť verificať etiã de reliquo sumpto similiter. igiť si hec sit vera essentia est filius ⁊ hec: filius est paternitas qꝺ est manifeste falsum. ❡ Iste sunt in virtute rõnes ockam ad ꝓbandũ ɔclusionem p̃dictã. Sed ɔtra predictã cõclusionez arguiť primo sic qꝛ sicut q̃cunqꝫ distinguuntur realiter sunt plures res sic quecũqꝫ distinguunť formaliter sunt plures formalitates. ergo si eẽntia ꝛc̃. eẽntia ⁊ paternitas sunt plures formalitates eiusdem rei qꝺ est contra supra dicta. Unde roborať ratio sic. quia distinctio essentialis est distictio essentiarum ⁊ distinctio realis est distinctio rerum ⁊ distinctio rõnis distinctio rõnuz ⁊ distictio materialis distinctio cõditionuz materialiũ. ergo etiã distinctio formalis est distinctio rõnuz formaliũ seu formalitatũ quare sequitur ꝓpositũ ꝛc̃.

Secundo sic sicut se habet distinctio realis ad distiٖcta realiter ⁊ sicut distinctio ratiõis ad distincta ratione. ita distinctio formalis ad distincta formaliť sed quandocũqꝫ aliqua distinguunť realiter vel ratiõe. nõ tantũ contingit dicere ꝙ vnũ non est realiter aliud vel non est ꝭm rationez aliud sed etiam contingit vere dicere ꝙ vnũ non est aliud. ergo si eẽntia ⁊ relatio distinguunť formaliter non tantũ erit verũ dicere ꝙ essentia non est formaliter relatio: sed etiaz ꝙ essentia non est relatio. Unde etiam inter illa q̃ distinguunť materialiť vnuz nõ est aliud. ergo similiter ꝛc̃. Tertio sic quia posita tali distinctione formali nõ poterit haberi distinctio realis personarum sicut ex distinctione rationis inter aliqua non potest haberi distictio quecũqꝫ ex natura rei ergo sicut aliqui arguũt ex distinctione ex natura rei ipsarũ personarũ. distinctionez ex parte rei inter essentiã ⁊ relationez. ita ex distinctione reali personarum cõtingeret arguere distinctionẽ realez inter essentiã ⁊ relationem. Quarto sic sicut de eodez formaliter nõ possunt ɔtradictoria verificari formaliter. sic de eodẽ realiť non contingit cõtraditoria realiter verificari. igitur ad hoc ꝙ essentia sit realiter cõmunicabilis ⁊ relatio nõ sit realiter cõmunicabilis nõ sufficit ꝙ essentia ⁊ relatio nõ sint idez formaliter sed requiritur ꝙ non sint idẽ realiter. ⁊ sic contra conclusionez ꝛc̃. ❡ Pro solutione predictoꝝ ⁊ amplioꝛi conclusionis declaratione sunt aliqua premittenda. Notandũ est ergo ꝙ distinctio siue distingui ex natura rei potest intel

ligi dupliciter. Uno modo ꝓprie. ⁊ tunc distictio ex natura rei nō est nisi pluriū realitatum quarū vna nō est alia. de tali distinctione loquit᷑ secunda cōclusio. Alio modo improprie qn̄ scȝ aliqua res est plures res ⁊ quelibet illarū ⁊ tunc ipsa que est plures res ⁊ illa res q̄ est ipsa que nō est plures improprie dicunt᷑ aliquo mō distigui ex natura rei quia de ipsis ex natura rei possunt cōtradictoria verificari ⁊ de tali distinctōe improprie dicta loquit᷑ tertia conclusio. ⁊ pōt vocari distinctio formalis quia noīa significāt ad placitū. pmo mō nulla res distinguit᷑ ab aliquo qđ est ipsa. ⁊ sic essentia nō distinguit᷑ a persona vel relatione ⁊c. sed bene scđo mō qꝛ eēntia est realiter ꝑsona ⁊ ipa est plures res ⁊ nō persona. ⁊ sic ponit᷑ ꝯclusio p̄dicta. Ex hac distinctione sequunt᷑ aliqua. Prīo sequitur ꝙ talis distinctio formalis nū̄ꝙ est nisi rōne distinctionis realis. ptȝ quia nō est nisi vbi sunt distincte res: que tn̄ sunt vna res ⁊c. Scđo sequit᷑ ꝙ talis distinctio formalis nūꝙ̄ est in creaturis. patet qꝛ ibi nunꝙ̄ vna res ē plures ⁊ quelibet earū sed bene in diuinis nec est ibi concedēda nisi vbi credita nos cōpellunt. quare ⁊c. Tertio sequit᷑ ista regula ꝙ qn̄cunq; aliqui termini dicunt᷑ de se inuicē cōuertibiliter: ⁊ hoc conuersione nō regulata per hoc distributiuū quicqd vel oīs res que est tunc de ipsis significatiue sumptis verificat᷑ distingui formaliter ⁊ nunꝙ̄ aliter. patȝ ex diffinitione qd nominis ⁊c. Exemplum primi omnis essentia diuina est paternitas: et omnis paternitas est essentia diuina ⁊ sic isti termini dicuntur conuertibiliter non tamen conuersione regulata per quicqd est: quia licet quicqd est paternitas sit essentia nō tamen ecōtra ideo essentia ⁊ paternitas distingunt᷑ formaliter. Exemplū scđi mēbri quicqd est eēntia diuina est deitas ⁊ ecōtra. Ideo essentia diuina ⁊ deitas nō distingunt᷑ formalit᷑. Quarto sequit᷑ ex predicta regula ꝙ vna persona diuina nō distiguit᷑ formaliter ab alia nec persona a relatione seu ꝑsona a proprietate vel econtra. Prima pars patet quia vna persona nō est alia mō ad hoc ꝙ. a. ⁊. b. distingunt᷑ formaliter requirit᷑ ꝙ. a. sit. b. vt ptȝ ex quid noīs.

Scđa patȝ qꝛ quicqd est pr̄ est paternitas ⁊ ecōtra ⁊ ita est de alijs ꝑsonis ⁊ relationib' ⁊c. quare ⁊c. Si vero dicatur paternitas est in patre ⁊ pater non est in patre ergo aliquo mō distingunt᷑ Respondeo ꝙ oīs ꝓpositio composita ex terminis istis pater ⁊ paternitas in qua p̄dicatur verbuȝ qđ est nota distinctionis est falsa de ꝟtute sermonis licȝ possit eē ꝟa ad bonū sensuȝ cōmuniter loquentiū. talia aūt ꝟba sunt sicut habere ꝯstruere esse in ⁊ hmōi. Ideo dico ꝙ paternitas nō est in patre sȝ magis est in filio scȝ per circūincessionem. Ad bonū sensum tamē ꝯceditur ꝙ paternitas est in p̄re ⁊ nō in filio est pater. Sȝ de hac materia magis alias videbitur.

His premissis respondetur ad p̄dictas rationes. Ad pmā negat᷑ consequentia ⁊ dico ꝙ nō sunt cōcedende plures formalitates ꝓpter rationē supradictā quia esset ꝓcessus in infinitū in formalitatib'. Ideo ꝯcedo ꝙ eēntia diuina seipsa sine omni distictiōe a parte sui est eadē realiter cū relatiōe ⁊ nō distinguit᷑ formaliter ab eadē nec aliquo cōuenit ⁊ alio differt. nec distinguit᷑ formaliter ꝑ aliquā formalitatē nec oportet ꝙ sicut distictio realis est distinctio rerū ⁊c. ꝙ etiā distinctio formalis de q̄ loquimur sit distinctio formalitatum. ⁊ sic patet ad rationē. Ad scđam negatur assumptū ꝙ sicut se habet distictio realis ad distincta realiter sic formalis ad distincta formaliter ⁊c. quia vt patȝ ex dictis distinctio formalis p̄supponit idēptitatē realem. Ideo ꝗuis in alijs distinctionib' ꝯtingat vnum negare ab alio nō tn̄ in ista ⁊c. Non est etiā simile de distinctiōe materiali ⁊ de ista formali. qꝛ hic non sumit᷑ formaliter vt distinguit᷑ contra materialiter nec distinctio formalis est formarū seu formalitatum sic̄ materialis materiarū ⁊c. Ad tertiā cōcedo ꝙ ex sola distinctiōe formali nō ꝯtingit habere distinctionē realeȝ

a priori.⁊ ideo ex sola distinctione for=
mali essentie ⁊ relationis nõ concludit
distinctio realis personarũ a priori:sed
ecõuerso ex distinctione reali persona=
rum ⁊ idemptitate essentie cum perso=
nis ⁊ relationibꝰ.contingit arguere di=
stinctionẽ formalẽ essentie ⁊ relatiõis.
⁊ sic distinctio realis triũ personarũ nõ
est quia essentia ⁊ relatio distinguuntur
formaliter sed magis econtra vt patet
ex dictis quare ⁊c. Ad quartã dico ꝙ
nõ est simile: quia idẽptitas formalis
nullam compatitur non idẽptitatẽ vel
distinctionem ⁊ ideo nullo modo ꝑmit=
tit verificationem contradictorioꝝ sed
idemptitas realis compatitur aliquaȝ
non idemptitatẽ vel negationẽ alicuiꝰ
modi idẽptitatis ideo aliquo modo eã
ꝑmittit ⁊c. Si vero hic querat̃ an de=
beat concedi ꝙ distingũtur formaliter

Et videtur ꝙ non quia cũ formaliter
nõ sit determĩatio distrahẽs vel dimi=
nuẽs sequit̃ distinguit̃ formaliter ergo
distinguunt̃. Scd̃o cõtractio est via po
tissima ad ꝓbandũ distinctionẽ realeȝ
ergo si de essentia ⁊ relatione verificen
tur contradictoria sequit̃ ꝙ distinguunt̃
realiter Tertio realitas est in plus ꝙ̃
formalitas ⁊ ꝑ ꝯñs etiã realit̃ in plus
ꝙ̃ formalit̃ ergo hic arguit̃ ab inferio=
ri ad superius distinguit̃ formaliter er
go realit̃.a.est formalitas ⁊c. Ad hoc
respondet̃ vnde ad primũ quicquid sit
dicẽdũ de virtute sermonis. dico tamẽ
ꝙ ad bonũ sensum ⁊ ad intellectum su
pradictũ potest cõcedi ꝙ distinguuntur
formaliter et negari ꝯña ergo distingũ
tur q2 distĩctio formalis vt de ea loqui
mur nõ est distinctio loquẽdo simplici=
ter ⁊ ꝓprie nec distingui formaliter vt
hic sumit̃ est simpliciter distingui: ⁊ sic
li formalis ⁊ li formaliter est determĩa
tio distrahens vel diminuens respectu
distinctionis ⁊c. ℔ Ad secũdũ
dico ꝙ cõtradictio est via potissima ad
ꝓbandum distinctionẽ realem quãdo
ita est ꝙ negatio est simplicit̃ ita ꝙ per
nullã circũlocutionẽ potest alterũ con=
tradictorioꝝũ verificari de illo a quo ne
gatur.sed quando bene verificatur tũc
solum est via ad probanduȝ distinctio
nem formalem.Et sic est in proposito:
quia ꝙ̃uis hec sit vera negatiua pater
nitas non est cõmunicabilis tamẽ hec
affirmatiua est vera.paternitas est illa
res que est cõmunicabilis ⁊ ita de alijs
in proposito et hoc solum contingit in
diuinis vt dixi. Ad tertiuȝ dico ꝙ nec
formaliter est inferius ad realiter: nec
formalitas ad realitatem vt de forma=
litate hic loquimur vt quando dicitur
essentia ⁊ relatio distinguuntur formali
ter.li formaliter est ibi vnũ purum sin=
cathegoreuma sicut est ꝑ se vel necessa
rio vel ꝯtingẽter vl̃ oĩs.⁊ sic d̃ alijs.Et
iõ nõ piꝰ est formalit̃ inferiꝰ ad realit̃
ꝙ̃ ꝑ se aut ꝯtingent̃ ad realiter nec for
malitas ad realitatẽ ꝙ̃ ꝑseitas aut ne=
cessitas ad realitatem.Et si dicatur si=
ue formalitas sit inferius ad realitateȝ
siue non tamen hec est vera omnis for
malitas est realitas: ergo eodeȝ modo
omnia distincta formaliter sunt distin=
cta realiter. Respondeo ꝙ hec nõ de=
bet concedi proprie loquendo omnis
formalitas est realitas. quia formali=
tas sicut hic loquimur est quasi quedã
conditio totius propositionis que non
est proprie aliquod ens reale.Unde si=
mile est sicut de necessitate respectu re
alitatis loquẽdo de necessitate que cor
respondet necessario.quando dicit̃ ho=
mo necessario non est asinus. hic enim
est quedam necessitas:⁊ tamen illa nõ
est aliqua vera realitas quia tunc esset
aliqua vera realitas ⁊ realis necessitas
alia a deo sed illa necessitas est condi=
tio totius propositiõis. Uel forte ma
gis proprie loquendo posset dici ꝙ ta=
les termini abstracti perseitas necessi=
tas correspõdẽtes aduerbijs siue sint
cathegoreumatibus modificantibꝰ pro
positioneȝ sunt termini ficti et pro nul
lo supponẽtes et ita de formalitate ⁊c.

Si dicatur ꝙ non loquimur de pro
positione sed de re et de formalitate q̃
ẽ ex parte rei.Dico ꝙ̃uis loquamur de
re tñ loquimur mediante ꝓpositione:⁊
ideo cõcedo ꝙ ẽentia et relatio ex na=
tura rei distĩgunt̃ formaliter tñ illa for

malitas nõ est in re ex natura rei. sicut homo necessario est risibilis ex natura rei ⁊ tamen illa necessitas non est in re Si ergo cũ dicit̃ essentia nõ est formaliter relatio potest exponi ꝙ nõ est predicatio formalis essentia est relatio: q2 non conuertunt̃ per hoc distributiuum quicqd est vel oĩs res que est ⁊ sic pñt intelligi supradicta. I Quantũ ad 3m articulũ in quo videndũ vtrũ in deo sit aliqua distinctio inter essentiaz ⁊ suas perfectiões attributales. Primo premittã notabilia ⁊ terminoꝝ declaratiões. Scdo ponã respõsales cõclusiones. Tertio arguã contra dicta per aliquas ratiões. Circa primũ notandũ est primo ꝙ perfectio attributalis pōt accipi dupliciter vno mõ ꝓprie pro aliqua perfectione simpliciter diuina que est realiter de⁹. Alio modo pro aliquo predicabili vere de deo ⁊ de omnibus trib⁹ personis diuinis diuisim ⁊ cõiunctim. Primo mõ dico ꝙ nõ sunt plures perfectiões attributales sed tãtum vna ⁊ indistincta re ⁊ ratione q̃ ꝓprie ⁊ de virtute sermonis nõ debet dici esse in deo sed est omnib⁹ modis ip̃a diuina essentia vt patebit. Scdo modo dico ꝙ sunt plures perfectões attributales vt ptz. Scdo notandũ ꝙ perfectiões attributales scdo modo dicte non sunt ꝓprie loquendo perfectiones diuine sꝫ sunt q̃daꝫ signa vel cõceptus qui possunt p̃dicari vere de deo et magis debẽt dici ꝯcept⁹ attributales siue noĩa attributa q̃ ꝑfectiones attributales. Uñ ꝓprie loquẽdo differẽtia est int̃ attributa diuina: ratiões attributales ⁊ perfectiões attributales. Nam attributa ꝓprie sunt noĩa siue signa vocalia supponẽtia imediate pro ꝑfectione diuina. sed rões attributales sunt conceptus mẽtales p̃dictis attributis correspondẽtes. sed ꝑfectio attributalis ẽ illud ꝓ quo supponit imediate rõ attributalis. Ex his sequunt̃ aliq̃. Primo sequit̃ ꝙ attributa diuĩa vel rões attributales sunt plures ⁊ in multiplici differentia. q2 q̃dam hmõi signa importãt ip̃am essentiã diuinã affirmatiue ⁊ simpliciter absolute sicut essentia deitas. quedã affirmatiue tamen cõnotando aliquid aliud sicut predestinãs creatũ ⁊c. quedã vero negatiue sicut immutabile incorruptibile ⁊c. Secundo sequit̃ ꝙ attributa diuina ⁊ ipse rões attributales distingunt̃ eẽntialit̃ inter se ⁊ ab essentia diuina patet clare ex dictis. Tertio sequit̃ ꝙ attributa diuina loquẽdo ꝓprie non distingunt̃ rõne patꝫ q2 sicut vnũ quodq̃ qd̃ est realit̃ extra aĩam est seipso formaliter ens et non per aliqd̃ extrinsecum. ita est vnũ ⁊ a quolibet alio distinctũ seipso nec ꝑ aliqd̃ extrinsecũ. ⁊ per ꝯñs circũscripta oĩno qualibet rõne ⁊ quolibet opere intellectus talia attributa distingunt̃ seipsis. Uerũ est tñ ꝙ vna ratio attributalis ab alia distinguit̃ rõne qua seip̃a. Similiter improprie loquẽdo ⁊ ad bonũ sensum attributa diuina distingunt̃ rõne. i. eis correspõdẽt distincte rões mẽtales ⁊c. Quarto sequit̃ ꝙ attributa diuĩa vel rões attributales nõ supponunt pro ꝑfectionib⁹ distinctis essentialiter vel realiter. ptꝫ ex dictis ⁊ similiter oĩs doctores in hoc cõcordãt sed differẽter quia aliqui tenẽt ꝙ nec supponũt pro ꝑfectionib⁹ distinctis formaliter seu quomodocũq̃ aliter ⁊ hoc infra tenebo ⁊ ꝓbabo. Alij tenẽt ꝙ pro distinctis formaliter ⁊ cõcedunt pluralitatẽ ꝑfectionũ diuinarũ non tamẽ realiter sed solum formaliter distinctaruꝫ sicut Scotus ⁊ suus cõmẽtator ille Johãnes de rippa quã opinionẽ inferius euidẽter reprobabo. K Tertio notandũ est ꝙ differẽtia ẽ inter ꝑfectionẽ simplicit̃ ⁊ denominationẽ ꝑfectionis simpliciter. Uñ ꝑfectio simpliciter ꝯmuniter describit̃ a doctoribus ꝙ est illud qd̃ est in quolibet melius ip̃m q̃ nõ ip̃m id est eẽ aliq̃le vł aliqd qd̃ melius est eẽ q̃ non esse sicut vita intellectiua ⁊c. Sꝫ denoĩatio ꝑfectionis simpliciter est termin⁹ vł conceptus supponens imediate pro tali ꝑfectione. Aliqui aũt vocãt denoĩationẽ perfectiõis simpliciter perfectionẽ creatã que habet cõsimilem denoĩationẽ cuꝫ ꝑfectio

ne diuina. Unde vitam vel intelligentiam diuinā ipsi vocant perfectionē simpliciter ꝛ vitam vel intelligentiā creatā vocant denominationē perfectiōis simpliciter. Licȝ aūt hoc nō possit reprobari. quia noīa significāt ad placitū tamē proprie loquendo dico ꝙ tam vita diuina ꝙ vita creata debet dici ꝑfectio simpliciter: ꝛ iste terminus vita pro vtraqȝ supponens debȝ dici denominatio perfectionis simpliciter per nomen eīn res denominatur. quare ꝛc. Ex hac distinctione sequūtur aliqua. Primo sequitur ista regula ꝙ ad hoc ꝙ aliquis terminus sit denomiātio perfectionis simpliciter requiritur ꝙ verificetur cōuertibiliter de quidditate rei siue essentia pro qua supponit: ꝛ hoc ꝯuersione regulata per hoc distributiuū quicqd est: vel omnis res que est. Patȝ ex descriptiōe denominatiōis perfectiōis simpliciter quia aliter tales res nō supponerēt immediate pro ꝑfectione simpliciter sicut apparet ex descriptiōe suppositiōis immediate data in ꝓcedēti questione. Sȝ tamen non requiritur ꝙ sic verificetur conuertibiliter de quolibȝ quod est illa essentia siue illa perfectio ꝓ qua supponit. Uerbi gratia iste terminus vita diuina est denominatio perfectionis simpliciter quia quicqd est vita diuina est essentia diuina ꝛ econtra. sed tamen aliquid est essentia diuina scilicȝ pater de quo non sic dicitur cōuertibiliter: quia non quicquid est vita diuīa est pater licet ecōtra. quare ꝛc. Secundo sequit̄ alia regula ꝙ ad hoc ꝙ aliqs terminus sit denominatio perfectiōis simpliciter in diuinis requiritur ꝙ vere dicatur de essentia diuina ac etiam coniunctim: et diuisim de personis patȝ ex predicta regula ꝙ talis terminus debȝ supponere pro essentia diuina ꝛ pro quolibȝ quod est ipsa aliter nō supponeret ꝓ ipsa immediate. Tertio sequitur ex ꝓdictis regulis. ꝙ isti termini suppositū ꝑsona pater ꝑ̄nitas trinitas spiratio ꝛ huiusmodi non sunt determinatiōes ꝑfectionis simpliciter patȝ clare. Quarto sequitur ꝙ lȝ posse ꝓducere creaturā sit determinatio ꝑfectionis simpliciter nō tamen posse ꝓducere personā diuinaȝ patȝ clare. Et hec de terminoruȝ declaratione.

L Hijs premissis pono tres ꝯclusiones ad articulū responsales Prima est sicut deitas ꝛ diuin⁹ intellectus seu volūtas nō distingunt̄ realiter inter se. Sic nec ꝓprie loquēdo distingunt̄ ratiōe. Prima pars supponit̄. quia ab omnib⁹ ꝯcedit̄. Sȝ scđa sequit̄ ex prima. quia que sūt idē realiter proprie nō distingunt̄ ratiōe vnde sicut distincta realiter nō sunt idē ſm rationeȝ sic nec eadē realiter sunt disticta ſm rationem. ꝛ sicut nullū ens ratiōis est idē ſm rem cuicūqȝ alteri enti rōnis. sic nihil reale est idē ſm rōneȝ alteri enti reali vt pri⁹ tangebat̄ ꝛ ꝑ ꝯn̄s multo minus aliquid reale distinguet̄ ſm rōneȝ ab aliquo qđ est ipm seu idē sibi ſm rē Tamen licȝ de virtute sermonis nō sit verū bene tamen qn̄qȝ gratia breuis locutionis cōceditur ad bonuȝ sensum ꝙ intellectus diuinus ꝛ volūtas distingūtur ratōe id est isti termini supponētes pro eadē re habēt diuersas ꝛ distinctas rationes eis correspōdentes in mente. et sic intelligūt doctores talē locutionē quare ꝛc. Secūda cōclusio est ꝙ sicut deitas ꝛ diuin⁹ intellectus seu volūtas non sunt eiusdē essentie distincte realitates. sic nec sunt eiusdem rei distincte formalitates. Prima pars supponit̄ et ab omnib⁹ sanctis ꝛ philosophis ꝯceditur. Sed scđa pars ꝓbatur sicut arguebatur in tertia rōne scđe ꝯclusionis ꝑmi articuli quia esset ꝓcessus in infinituȝ ī formalitatib⁹ ꝛc. Tertia ꝯclusio est ꝙ sic deitas ꝛ diuin⁹ intellectus seu volūtas sunt tā idē ꝙ idē est deitas deitati. sic inter hec est distinctio formalis seu q̄cunqȝ nō idēptitas ex natura rei. Ista ꝯclusio quo ad vtrāqȝ partē satis patȝ ex dictis in prima ꝛ scđa cōclusionibus ꝑmi articuli. ꝛ sat⁹ sequit̄ ex scđa conclusione nūc ꝓbata nec indiget alia probatiōe vt patȝ. M Sȝ tamē ad euidētius refellēdum oppositā opinionē. Iterū eam ꝓbabo. Et q̄uis magister Gregorius ad hoc multipliciter

arguat tamē. quia vt in pluribus rationes eius procedūt ac si opposita opinio poneret distinctionē realez inter huiusmodi perfectiones vt patet intuēti eas quod tamen nō imaginantur alijs ideo aliter est procedenduz ad reprobandū opinionē predictam. Unde ad ꝓpositū declarandū premitto aliquas ꝓpositiones. Prima est. ꝙ vbicūq; ē aliq̄ distinctio vel nō idēptitas ibi possunt aliqua contradictoria de sic distinctis verificari. pz. quia si a. et b. non sint idē omnib⁹ modis tunc iste sunt vere. a. est idem a. omnibus modis et. b. non est idē. a. omnibus modis. et sic esse idem. a. omnib⁹ modis ⁊ non esse idem. a. omnibus modis verificāt de. a. et de. b. Et ita etiā aduersarij cōcedūt ꝙ sapiētia diuina ⁊ bonitas diuina nō est formaliter sapiētia diuina ⁊c. et sic pz suppositio illa. Secunda est ꝙ omnia ꝯtradictoria habēt equalem repugnantiam inter se patet quia tanta est repugnantia inter aīam et non animā angelum et nō angelum. sicut inter deum. et non deuz siue inter ens ⁊ non ens nisi forte dicatur esse maior repugnātia inter ista q̄ʒ inter illa. ꝓpter maiorem perfectionē alicuius partis in vna contradictione q̄ʒ in alia. sed hoc nō est ad propositū quia loquimur de repugnantia verificatiōis ⁊c. quare ⁊c. Ex predicta sequitur tertia suppositio ꝙ tanta est repugnantia aliqua cōtradictoria verificari de aliquo eodem omnino quanta esset quecunq; alia contradictoria siue omnia verificari de illo.

Patet ex quo omnia equaliter repugnant ⁊c. Quarta suppositio est ꝙ ex aliquibus contradictorijs contingit inferre. ꝙ illa de quibus verificantur sūt distincte res seu ꝙ non sunt eadem res patet quia sequitur. a. est. et. b. nō est ergo sunt distīcte res vel in actu: vł in potentia saltem sequitur ergo nō sunt eadem res. sicut sequitur. substantia est ⁊ accidens non est. ergo substantia ⁊ accidens nō sunt eadem res. ⁊ capio ly res sicut se extendit ad ens reale et ad ens rationis. quia omne ens ratiōis est vera res. patz ergo suppositio. ¶

Tunc ex hijs arguitur sic. intellectus diuinus ⁊ voluntas diuina nō sunt omnibus modis idez sed inter hec non est idemptitas siue distīctio formlalis per aduersarium. igitur de ipis aliqua contradictoria verificantur. consequentiā concedit aduersarius ⁊ consimiliter patet per primam suppositionē sed impossibile est cōtradictoria verificari nisi de distinctis rebus vel ratione distinctiōis realis quia verificatio contradictorioꝝ infert distinctionem realem in aliquib⁹ vt patet per quartam suppositionē ergo vbiq; et in omnibus. Ista consequētia patet ex secunda ⁊ tertia suppositionibus. et per consequens sequitur ꝙ si esse idez formaliter intellectui verificatur de intellectu et negetur de voluntate oportet ꝙ intellectus et voluntas in deo importent aliqua que non sunt idē realiter quod est falsum. quare ⁊c.

Confirmatur. quia qua ratione tu dices ꝙ aliquid idem potest vere affirmari de intellectu diuino et vere negari de voluntate diuina nō obstante reali idēptitate propter solam distinctionez formalem eadem ratione dicam vniuersaliter: ꝙ esse et non esse vel quecunq; alia cōtradictoria verificant de. a. ⁊. de b. ꝓpter solam distinctionem formalem non obstante ꝙ sint idem realiter. et sic perit omnis via ad probandum distinctionem vel non idemptitatem realem

Si enim dicas ꝙ homo est ratiōalis ⁊ asinus non est rationalis. ergo homo et asinus distinguuntur realiter. dicaz ꝙ non sequitur quia sufficit ꝙ distinguuntur formaliter. Sed forte dicetur. ꝙ quando aliquid idez vere affirmatur. ⁊ vere negatur simpliciter et absoulte sine aliqua additione alicuius modi sincathegoreumatici: tunc bene contingit inferre non idemptitatem realem. ideo sequitur simplíciciter. a. est ⁊. b. non est ergo est ibi non idemptitas realis similiter sequitur intellectus diuinus est intellectus diuinus et voluntas diuina ē intellectus diuinus. ergo distinguuntur realiter vel nō sunt idem realiter. Sz quando aliquid cum aliquo modo sin-

cathegoreumatico affirmatur vel negatur non requiritur idemptitas realis: sed sufficit formalis et sic est in proposito. Nam hec est vera intellectus diuinus est formaliter intellectus diuinus et hec similiter voluntas diuina nõ est formaliter intellectus diuinus. Sed hoc non valet: q2 omnia contradictoria sunt eque contradictoria: ⁊ eque repugnantia. per secundam suppositionem et per ꝯsequens tantum sunt contradictoria esse formaliter intellectum diuinum: ⁊ non esse formaliter intellectum diuinum sicut esse intellectum diuinuz et non esse intellectum diuinum. ergo ex vna contradictione contingit inferre non idemptitatem realem sicut ex alia Et qua ratione tu dicis ꝙ ex ista nõ cõtingit inferre ⁊c. eadem ratione et pari facilitate dicam ꝙ nec ex alia. quare ꝓpositum. ❡ Secũdo arguitur declarando predictam rationem q2 ꝙuis talis distinctio vel non idemptitas formalis cõcedatur esse inter essentiam diuinã ⁊ personã ad sensum positũ et declaratũ in primo articulo ⁊ l3 eque faciliter ⁊ absolute posset sustineri iter eẽntiã ⁊ intellectũ aut voluntatẽ diuinã: q2 tñ talis distinctio est difficillima ad intelligendum et ad sustinendũ vbicunq3 nec facilior ꝙ sit trinitas ꝑsonarũ cum vnitate essentie. ideo nõ debet poni nisi vbi euidẽter sequit᷑ ex creditis traditis in scriptura sacra: vel deteĩatõe ecclie ꝓpter cui⁹ auctoritatẽ d3 oĩs ratio captiuari. Et ideo cũ oĩa tradita in scriptura sacra ⁊ determinatione ecclesie ac dictis sanctoꝝ possint saluari nõ ponẽdo eã inter intellectũ ⁊ voluntatẽ diuinã: et sic de qualibet ꝑfectione diuina: imo eã nõ ponere magis ꝯsonet simplicitati diuine. sequit᷑ ꝙ nõ est ponenda: sed neganda. Sed quia ex credẽdis euidẽter sequit᷑ ꝙ de essentia ⁊ de ꝑsona seu relatiõe diuina verificant᷑ ꝯtradictoria ⁊ tñ sunt idẽ realiter: ideo ꝯceditur ibi distinctio formalis nec ibi verificatio cõtradictorioꝝ ꝯcludit distinctionẽ realẽ inter essentiam et ꝑsonã. ꝙuis aliquaz distinctionem realem concludat sc3 inter vnã personam et aliam sicut magis declaratũ est in primo articulo. Cũ igitur quicqd est itellectus diuinus est voluntas diuina ⁊ ecõtra non est ibi distinctio formalis cõcedẽda. Inter essentiã vero ⁊ personam ponenda est: q2 ad primum nõ cogit fides sed bene ad secundum: nec etiã in creaturis ꝯcedẽda est ꝙuis posset ibi eque faciliter sustineri sicut in diuinis. Et ratio est: q2 ꝙ in diuinis vna res sit tres res ⁊ q̃libet earuz in fide expressum est: sed nõ ꝙ ita sit in creaturis: ⁊ ꝑ ꝯñs cũ repugnet rationi negandũ est. Confirmat᷑ p̃dicta ratio si ue breuiter recolligit᷑ ꝑ hũc modũ quã docũq3 aliqua positio ẽ ita difficilis ad sustinendũ sicut positio trinitatis ipsa est neganda: nisi ꝑ ip̃am cogat fides: s3 positio concedens intellectũ diuinuz et volũtatẽ: ⁊ sic de qualibet alia ꝑfectiõe diuina esse idem realiter ⁊ distingui formaliter est ita difficilis ad sustinenduz sicut positio trinitatis imo forte magis quia ponit pluralitatẽ sine distinctiõe reali: qđ nõ facit positio trinitatis: nec ad illam cogit fides. ergo talis positio est neganda presertim cũ opposita possit faciliter sustineri. ⁊ sit magis ꝯsona diuine simplicitati ⁊c. Tertio arguit᷑ sic: q2 si illa distinctio formalis sit ponẽda vel sic distincta magis distinguuntur ꝙ persone: vel minus vel eque. Non potest dici ꝙ magis vel eque quia tunc distinguuntur realiter qđ supponitur: ⁊ ab aduersarijs cõceditur esse falsum. Nec potest dici ꝙ minus quia distinctio personaliuz fm doctores est minima distinctio siue minimus modus distinctiõis nec minor videt᷑ imaginabilis vt in primo articulo tangebatur: ⁊ sic patet conclusio demõstratiue ꝓbata ⁊c. ❡

Sed ꝯtra predicta arguit᷑ aliquibus rationibus nec faciam oẽs ratiões que possunt fieri pro opinione opposita: sed inducam fortiores. Primo arguit᷑ sic distinctio emanationum diuinarum ꝑsupponit distinctionem principiorum elicitiuorum et non solum distinctionẽ fm rationem: et per consequẽs aliquã aliam preuenientẽ omnẽ operationem

Rationes fortes ad probandum q[uod] n[on] sit ponenda distinctio formalis inter essentiam et personam

intellectus nostri: sed intellectus ⁊ volū
tas sunt in deo principia elicitiua: ⁊ nō
distinguunt realiter. ergo distinguunt for
maliter. Confirmatur: quia filius pduci
tur naturaliter per intellectū tanꝙ ver
bum patris: sed spiritussanctus libere
per voluntatē tanꝙ amor amboꝝ. Si
militer filius producitur quō natus ⁊ spi
ritussanctus quō datus: hoc aūt non vi
detur posse esse: nisi in pncipijs elicitiuis
scilicet inter intellectū ⁊ voluntatem sit
aliqua distinctio ex natura rei ⁊c. Se
cundo arguitur sic aliquid per se conuenit
intellectui diuino qd non sic ɔuenit vo
luntati diuine ergo nō sunt formaliter
⁊ adequate idē. ɔña patꝫ: et aūs proba
tur. Tū primo ex natura rei. deus intel
ligit per intellectū ⁊ non per voluntatē
⁊ deus vult per voluntatē ⁊ non per in
tellectū. Tum secundo quia deus natura
liter intelligit ⁊ deus libere vult. Tum
tertio: quia deus per intellectum non est
causa efficiens rerū per voluntatem est
causa efficiens rerum. Tum quarto: quia
deus intelligit peccata ⁊ nō vult pecca
ta: vt omnes concedunt quare ⁊c. igitur.
Tertio arguitur sic: si in deo nulla es
set penitus distinctio ex natura rei non
esset ratio quare produceret distincta.
sicut vnū viuens ⁊ aliud non viuens. cō
sequentia tenet: quia idē inquātum idem
semper natum est facere idē. nec valet
dicere ꝙ ad hoc sufficit libertas. quia tūc
sicut deus posset pducere vnam creatu
ram viuentem ⁊ nō intelligentē: sic etiā
posset producere vnā intelligentē ⁊ non
viuentem: quod est impossibile. Igitur
oportet ponere ⁊c. Quarto arguitur
sic. si nulla esset penitus distinctio in deo
inter perfectiones attributales sequitur
ꝙ nomina attributalia ⁊ rationes attri
butales eis correspondentes significa
rent penitus idem: ⁊ per ɔsequēs essent
synonima quod est falsum: igitur ⁊c.
Ista sunt fortiora argumēta istius opi
nionis ⁊c. Ad primam ratio
nem dico ꝙ si loquamur de emanatio
nibus passiuis bene concedo ꝙ presup
ponūt distincta principia scilicet patrē
et filiūꝫ id est distinctas res quarū que
libet est principium. Sed si loquamur
de emanationibus actiuis non oportet
ꝙ presupponant distincta principia.
Secundo dico ꝙ distinctio diuinarum
emanationū passiuarum non presuppo
nit aliquam distinctionem principioꝝ
elicitiuorum: sed sicut in creaturis idē
est principium totaliter elicitiuū diuer
sorum. ita in diuinis. Tertio dico ꝙ
nullum est principiū quo filij in diuinis
aliquo modo distinctū contra principiū
qō. id est nihil in diuinis ē pncipiū quo
pducitur filius quod sit aliquo modo
distinctum a patre qui est principiuꝫ a
quod pducit. Ideo dico quarto ꝙ in
tellectus diuinus nō est principiū quo
pducitur filius: ⁊ ita de volūtate respe
ctu spiritussancti. Et ideo nulla res in
diuinis est principium filij: nisi illa que
nec est filius nec spūssanctus. Nec opor
tet ponere pricipia aliquo modo distin
cta ⁊c. quia qua ratiōe tu dices ꝙ ab vno
eodeꝫ principio simpliciter indistincto
non producuntur distincti. Ita dico ꝙ
ab vno eodem non distincto realiter nō
producuntur distincti realiter ⁊c. Ad
confirmationem dico primo ꝙ filium p
duci per intellectum siue per actum in
tellectus ⁊c. potest multipliciter intelli
gi. Uno modo ꝙ intellectus sit principi
um quo siue per quod pducitur filius:
et sic est falsum vt iam tetigi. Alio mo
do non virtute sermonis sed per quan
dam appropriationem vsitatam a sān
ctis ⁊ sic illud est verū. Pro cuius decla
ratione dico secūdo ꝙ generatio actiua
filij appropriatur intellectui ⁊ spiratio
actiua spiritussancti appropriatur volū
tati. Cuius ratio potest esse propter si
militudinē ordinis productionis verbi
et amoris in anima ad ordinem produ
ctionū verbi ⁊ spiritussancti in diuinis
vnde sicut productio intellectionis in
anima non supponit aliud produci in
ea et productio volitionis est ab anima
et intellectione iam producta: vt supra
dictum est: sic pater a nullo producitur
sed filius est a patre improducto ⁊ spi
ritussanctus ab vtroqꝫ ⁊c. Ex hoc tamē
non arguitur aliqua distinctio inter in

tellectum et voluntatem. ⁊ ꝭm hoc etiā potest exponi ꝙ filius producitur quomodo natus et spiritussanctus quomodo datus. ℞ Sȝ quia tangitur ꝙ filius producitur naturaliter et spiritussanctꝰ libere ideo dico. Tertio ꝙ accipiendo libertatē proprie et stricte ꝭm ꝙ distinguitur contra principium productiuum naturale. illud non est concedendum quia pater et filius ita naturaliter et necessario spirant spiritūsanctū sicut pater generat filium. sed accipiendo libertatem pro voluntate potest cōcedi ad bonum sensum: ꝙ filius procedit per modum intellectus: et nature ⁊ spiritussanctus per moduȝ voluntatis et libertatis. scilicȝ per quandaȝ appropriationem vt tactum est. Dico quarto. ꝙ ꝯcesso ꝙ filius naturaliter producitur ⁊ spūssanctus libere non tamen sequitur illa distictio formalis inter principia elicitiua. quoniaȝ deus pater producit filium naturaliter ⁊ creaturam libere per idem principiū vt etiā habent concedere aduersarij. Similiter idē totaliter indistinctum re: et ratione etiaȝ in creaturis potest esse principiuȝ naturale respectu vnius. et principium libe rum respectu alterius non tamē respectu eiusdem. saltem eodem tempore et stante eadem dispositione ⁊c. ¶ Ad secundaȝ dico primo. ꝙ aliquid per se cōuenire intellectui diuīo ⁊c. potest dupliciter intelligi. Uno modo de virtute sermonis scȝ ꝙ aliquid aliquo modo competat rei que ē intellectus diuinꝰ quod non conueniat rei que est volūtas et sic illud est falsum. Alio modo improprie scȝ ꝙ aliqua propositio in qua aliquod predicatuȝ enunciatur de hoc termino intellectus diuinus est per se vera ⁊ tamen propositio in qua idem predicatū enunciatur de hoc termino volūtas diuina non est per se vera. ⁊ sic potest concedi istud. sed tunc non valet consequētia. Si autem primo modo intelligitur consequentia est bona. sed antecedens falsum. Dico secundo pro solutiōe instantiarum pro q̄to facerēt pro intellectu falso. ꝙ de virtute sermonis ꝯcedūt est ꝙ sicut deus intelligit per intellectū ita intelligit per voluntatem ⁊ vult per intellectum: et per voluntatē intelligit naturaliter et per intellectum vult libere et deus per intellectum est causa rerum sicut per voluntatem. Dico tertio ꝙ improprie ad bonum sensum deus dicitur intelligere per intellectuȝ et non per voluntatem. quia nō omne qđ intelligit vult et per voluntatē dicitur causa efficiens rerum ⁊ non per intellectum: quia omne quod vult esse vel fieri est vł fit sed omne quod intelligit est vł fit. Et dicitur intelligere naturaliter quia non potest non intelligere et libere velle quia potest non velle. a. Et ista possunt bene verificari de deo absq̧ aliqua distinctione ex parte dei per solam connotationem distinctionis in creaturis. Sicut iste verificantur deus beatificat petrum et non damnat petrum. non propter aliquam distinctionem inter voluntatem beatitudinem et nō dānantem. sed propter distinctionem inter vitaȝ eternā et penā eterā. quia per istam. deus beatificat petrum importatur totum istud: deus dat petro vitam eternam et per istaȝ deus non damnat petrum. significatur totum istud deus non dat petro penam eternaȝ. ⁊ sic ista verificatur sine distinctione a parte dei quia deus per eandem virtutem et voluntatem dat vitam et non dat penam sed hoc fit propter varietateȝ ex parte creature. Similiter deus potest creare a. et creat. a. Nec tamē ex hoc sequitur ꝙ posse creare et non creare distinguitᵉ formaliter in deo. Et ita pōt dici in proposito et hoc est quod vult magister. libro. I. distinctione. 35. vbi dicit ꝙ deus propter diuersos effectꝰ sortitur diuersa nomīa sicut predestinatio presciētia ⁊c. § ¶ Quarto specialiter dico pro quarta instantia ꝙ per istam deus vult peccata importatur ꝭm cōmunem modum loquendi ꝙ deus facit aliqua male et qualiter non debet: et sic per illaȝ connotatur res faciens aliquid male vel qualiter non debet quod solū potest competere creature sed per illā de-

us intelligit mala vel peccata illud non
connotatur ideo sancti in hoc sensu ne
gant primam et concedunt secundã. sz
ex hoc nullo modo sequit ꝙ intellectio
dei aliquo modo distinguit ab eius vo
litione sed hoc solũ ꝯuenit ꝓpter diuer
sa cõnotata. vnde sequit ꝙ si isti termi
ni intellectus volũtas intelligere velle
et sic de alijs nõ essent ꝯnotatiui sz pci=
se importarent absolute illam rem que
deus est nõ plus esset hec vera deus in
telligit mala ꝙ hec de⁹ vult mala. ꝛ sic ꝺ
alijs ꝓpositionib⁹ supradictis et hoc ap
paret ex p̃missis ꝛc. ¶ Ad tertiã dico ꝙ
cõsequẽtia nõ valet ꝛ ꝯcedo ꝙ idẽ ꝛ om
nino indistinctũ potest ꝓducere distin
cta nec ex distinctiõe productoꝝ potest
concludi in deo distinctio realis: nec po
test concludi in deo distinctio formalis
rationũ causaliuz plus ꝙ distinctiõe re
ali talium ꝓductorũ possit concludi in
deo distinctio realis huiusmodi rõnum
quia qua ratione tu dices ꝙ ab eodem
p̃ncipio causali indistictio realiter pro=
ducuntur effectus distincti realiter ita
faciliter dicam ꝙ ab ipso indistincto to
taliter producũtur tales effectus distin
cti realiter. Et si queras quare ꝓducit
distincta. dico ꝙ sufficit pro ratione ei⁹
libertas nec ideo sequitur ꝙ ipe libere
possit producere vnam creaturam non
viuentem tamen intelligentez ꝛc. quia
non stat aliquid esse intelligens et non
viuens sed bene ecõtra quare ꝛc. Ad
quartam dico ꝙ nomina attributalia ꝛ
rationes attributales significant peni=
tus idem in deo. id est significant deuz
qui est penitus et omnibus modis idẽ
Secundo dico ꝙ quandoq₃ tales ter
mini consignificant siue ꝯnotant diuer=
sa in creaturis. Unde licet in deo omĩo
idem significat per intellectum et volũ
tatem ꝛ sic de alijs nominib⁹ perfectio
nalibus tñ in creaturis illud correspon
det ꝯceptui intellectus aliud cõceptui
voluntatis ideo ista noĩa sũt synonima
Et si dicatur ꝙ saltem sequit ꝙ hec no
mina hec intellectus diuinus hec volũ=
tas diuĩa sunt nomina synonima. Pro
isto dico tertio ꝙ nõ sũt synonima plus

ꝙ ista hic homo hoc aĩal eodem denõ=
tato. vnde licz nulli cõueniat vnũ quin
eidẽ ꝯueniet reliquũ tamẽ aliqd signifi
catur per vnũ qđ nõ per reliquũ. veruz
est tamẽ ꝙ res q̃ est intellectus diuin⁹ ꝛ
res que est volũtas diuĩa possunt signi
ficari ꝑ synonima noĩa. Quarto dico
ꝙ licet predicta noĩa significẽt penitus
idez in deo tñ nõ est nugatio dicẽdo de
us intelligẽs volens de⁹ iustus sapiẽs
ꝛc. et hoc ꝓpter diuersas cõnotatiões.
Et sic pz ad p̃dictas rationes. Et hec de
secundo articulo ꝛc. ¶ Quantũ
ad tercium articulũ in quo vidẽdũ vtꝝ
in deo sit aliqua distinctio inter essenti
am ꝛ ideas siue rationes causales. Pri
mo videbitur qd sit idea. Secũdo pro=
batur triplex ꝯclusio respõsiua. Tertio
mouebunt dubia. Circa primũ pũctũ
primo notãdũ est. ꝙ lz de ideis diuerse
sint opiniões apud antiquos doctores
omnes tamen vel plures in hoc concor
dant ꝙ idea est realiter diuina essentia
sed ad saluandũ ꝙ in deo sũt distincte
idee et quomõ distingũtur: et ad quid.
diuersi diuersimode dixerũt. Sz de his
antiquitatibus transeo ꝛ remitto ad ea
que tractat ockaz circa. 35. distinctiõez
p̃mi li. vbi hanc materiã valde pulchre
determinauit. Secũdo notandũ est ꝙ
idea ſm p̃dictum doctorẽ nõ habet qd
rei q: est nomẽ ꝯnotatiuũ nec significat
precise aliqd vnũ: sz supponit ꝓ aliquo
et ꝯnotat aliqd aliud vel illũ idẽ ꝓ quo
supponit ꝛ iõ habet tm̃ quid noĩs. vnde
potest sic describi. idea ẽ aliquid cogni=
tũ a p̃ncipio ꝓductiuo intellectuali ad
qđ ipm aspiciẽs potest aliqd in esse rea
li producere. Prima pticula huius de
scriptiõis pz ꝑ Augustinũ. 83. q. q. 46.
vbi dicit. has aũt rões vbi arbitrãduz
est esse nisi in mente creatoris. Nõ eni
extra se quicq₃ positum intuebat vt ſm
illud cõstitueret qđ ꝯstituebat. Ex quo
patz ꝙ idee sũt cognite a mẽte diuina.
Scđa pticula ptz. s. a p̃ncipio ꝓducti
uo ꝛc. ꝑ illũ qđ i dicta auctoritate penit
vbi arbitrandũ ꝛc. nisi in mẽte creatoꝝ
Tertia pticula scz ad qđ aspiciẽs ꝛc.
pz per finalẽ clausulã illi⁹ auctoritatis

quia dicit: non enim extra se &c. Ex hoc clare insinuans q deus ideas intuetur vt sm illas constituat: id est efficiat illa que constituit. Itē ista descriptio ptz per Sene. epla. 66. vbi enumeratis quattuor causis posit ab Arist. dicit sic. quin cū plato adiicit exemplar qd ideā vocat hoc eni est ad qd aspiciēs artifex illud qd destinauit efficit: nihil aūt ad rem ptinet vtrū foris liquet exēplar ad qd referat oculos an intus qd ipe cepit. Ex qua auctoritate ptz q idee sunt quedā exēplaria cognita ab artifice ad q respiciēs pōt aliqd in eē pducere &c.

Tertio notādū est q pdicta descriptio put supponit pro idea creature nō conuenit diuine essentie: sz est ipsamet creatura: primū patz qz sm oēs ples sunt. Unde dicit August. vbi supra. alia ratione conditus est homo: alia equus &c. Et capit rationē p idea: sed eēntia diuina est vnica et nō plificabilis nisi in tribus supposit de qb nō est ad ppositū igit &c. Unde inimaginabile est q diuina essentia esset realiter ples idee creaturarū: nisi ponēdo illas ideas eē distinctas formaliter: q distinctio formalis supra satis reprobata ē. Alios modos saluādi p distinctionē rōnis & respectū ad creaturā satis reprobat doctor pdict. Tales eni respectus, nihil sūt & si essent nō faciunt ad ppositū. Scdm ptz. s. q ipsius creature idea sit creatura: pmo qz sibi cōpetunt oēs particule pdicte descriptionis. Illa ipsa est cognita ab intellectuali actiuo & deus ad ipam aspiciat vt rationabiliter pducat: qz qtūcunqz deus cognosceret eēntiā suā si non cognosceret suū pducibile ignorāter pduceret & non rōabiliter & p ɔñs nō p ideaz. Et si per impossibile de ipse cognosceret suū pducibile & nō cognosceret suā essentiā posset vere & ratioabiliter pducere. igit ipam creaturā pducibilē vere aspiciat & ipam aspiciendo pducit: ergo ipsa est idea. Itē idee pportionabiliter sunt ponende in artifice creato & increato: sed si artifex creatus pcise cognosceret illud artificiū qd pducit illud vere ageret per exemplar, & p ɔñs per ideaz et sic respectu artificis creati ipsūmet pducibile esset exēplar & p ɔñs p ideaz et ideo idea. qz idem intelligunt doctores per ideas & exēplaria. igit deus artifex increatus cū suam creaturā pducibilem pcognoscit ipsa sibi est exeplar et idea. qre &c. Itē istud patz a signo qz plato cuius sententiā seqt Augu. ideā hoīs dicit esse hoīem vel qdditatē hoīs vel creaturā humanā vniuersalez sicut patz per Aristo. recitantē opinionē platonis de ideis in diuersis locis. ergo eius intētio fuit q idea esset nō diuina essentia: sed aliqua res alia cognita a deo q esset sibi exemplar ad qd aspiceret in pducendo: sed inter oīa cognita nihil potest cōuenientius poni idea q ipsamet creatura vt magis patebit: igitur &c.

Ex predictis sequunt alique ppositiōes ex qbus patebit que sit necessitas ponēdi ideas. Prima est q idee non sunt ponende vt sint rōnes cognoscendi ipsas creaturas ab eis distictas Ptz. qz pter ipsam diuinā essentiā que est oībus modis sua cognitio non sunt aliqua que possint sibi esse rationes cognoscendi et ideo non sunt plures rationes cognoscēdi creaturas. Scda est q idee non sunt ponende tanq similitudines quedam representantes intellectui diuino ipsas creaturas. Patz qz ille similitudines non possunt esse diuina essentia cum ipsa sit omnino implurificabilis nec possunt poni aliquid aliud: quia non apparet quod esset illud & per consequens sequitur propositum. Tertia est q predicte non sunt ponēde: vt deus cognoscat per eas ipsas creaturas: ptz: qz sicut apparet ex pdictis deus pprie loquendo non cognoscit p ideas &c. Hic tñ distinguēdū q ly per pōt dicere circūstantiā cause motiue sicut dicim q aīa intelligit p habitū tanq per cām motiuā seu affectiuā: vel potest dicere circunstātiā potētie cognitiue sicut dicimus q homo intelligit per intellectū: vel pōt dicere circūstātiā obiecti medii sicut dicimus q intelligim deum in via per quendam conceptum sibi pprium vel impropie pōt dicere cir

cũstantiã obiecti terminãtis imediati sicut dicim⁹ q͂ videbim⁹ deũ p suã eẽn/tiã q2 ipsa erit visa in se imediate. Pri/mis aũt trib⁹ modis nõ intelligit deus alia a se per ideas eoꝝ q2 ille necmo/uent intellectũ diuinũ nec sunt ipse in/tellect⁹ nec obiectũ mediũ inter deũ et alia a se cognita. Si quarto mõ põt cõ/cedi. q2 idee sunt ipsa cognita deo alia ab ipso sicut dictuȝ est ꝛ magis patebit per sequẽtia ꝛc. Quarta ꝓpositio est q͂ idee ponẽde sunt p̃cise vt sint exem/plaria ad q̃ intellect⁹ diuin⁹ aspiciens ꝓducit creaturas. Patet. q2 ẜm Augu/stinũ vbi supra ꝓpter hoc p̃cise ponẽde sunt idee in deo vt ip̃e sit rõnabilit̃ ꝓ/ducens. Ũñ ait. Quis audeat deũ dice/re. oĩa irrationabiliter ꝯdidisse ꝛc. Sed ad rationabiliter operandũ nõ requiri/tur nisi potẽtia ꝓductiua ꝛ exẽplar ad qd̃ aspiciat ꝓducens in ꝓducẽdo sed idee nõ sũt ip̃a potẽtia ꝓducẽtȝ cũ illa sit vnica ꝛ iplurificabilis. igit̃ sunt ipsa exẽplaria ꝛ sic vt exẽplaria sunt ponen/de ꝛc. Ex predictis patet que res sit idea quia nõ est nisi aliquid cognitum ad qd̃ cognoscens aspicit in ꝓducẽdo ꝛ ẜm ip̃m aliqd simile illi ꝛ ipmmet ꝓ/ducit in esse reali. Sicut vna dom⁹ põt dici vere idea ꝛ exẽplar alteri⁹ domus q2 artifex illaȝ domũ cognoscendo põt aliã similẽ fabricare. ꝛ sic prior dom⁹ di/citur idea secũde. Similiter etiã si illa ꝛc. esset ab artifice p̃cognita virtute il/lius posset domũ eandẽ ꝓducere ꝛ sic illa esset idea ꝛ exemplar suppsius. Ex quo vlterius patet q͂ hoc nomẽ idea si/gnificat ꝛ importat in recto ip̃am rẽ ꝓ/ductã ꝛ eãdẽ etiã importat in obliquo ꝛ p̃ter hoc importat in obliquo ip̃aȝ di/uinã cognitionẽ seu potẽtiã cognoscen/tem ꝛ ideo supponit pro ipsa re produ/cta sed non pro cognoscente siue ꝓdu/cente. ꝛ totuȝ patȝ ex dictis ꝛc. ¶

His premissis pono tres ꝯclusiones responsiuas. Prima est q͂ in deo sunt plures idee que sunt realiter idẽ diuie essentie. ꝛ sunt inter se ꝛ ab ipsa eẽntia aliqualiter distĩcte. ptȝ quia in diuinis sunt due p̃sone ꝓducte. s. fili⁹ ꝛ sp̃ũsan/ctus. ꝛ cuilibet cõuenit descriptio idee ꝛ ꝯditiones suprapositę ꝛ oĩa que attri/buit Aug. ideis ꝯueniũt eis ita ꝓprie ꝛ forte magꝭ d̃ ꝟtute ẜmonis q͂ cõueniãt creaturis vt ptȝ cuilibet intuenti. ergo licet pater in diuinis nõ sit idea: q2 nõ est ꝓducibilis. tñ due p̃sone p̃dicte sũt idee. cõstat aũt q͂ ille sunt realit̃ idẽ di/uine essentie ꝛ inter se realiter distincte similiter ab essentia aliqualit̃ distincte scȝ formalit̃ ꝛ nõ realiter ad sensum su/pra expositum in p̃mo arti. igit̃ quo ad vtrãq͂ partẽ ptȝ clare cõclusio ꝛc. Se/cunda ꝯclusio est q͂ in deo sunt plures idee q̃ sunt inter se ꝛ ab essentia diuina realiter distincte. patet q2 plures sunt creature inter se ꝛ ab eẽntia diuina rea/liter distĩcte ꝛ ille sunt idee vt dictũ est ꝛ sunt in deo vt ptȝ per illud Jo. I. Oĩa per ipsum ꝛc. qd̃ factuȝ est in ipso vita erat ꝛc. ergo patet ꝯclusio sed satis pa/tebit eius declaratio ꝛc. Tertia con/clusio est q͂ in deo nõ sunt plures idee q͂ due q̃ sint in eo realiter ꝛ ꝓprie sȝ be/ne sunt in eo infinite intellectualiter ꝛ obiectiue. patet q2 sunt plures idee q͂ due q̃ sint realiter de⁹ vel in deo vt ptȝ ex dictis sed infinite sunt idee sicut sũt infinite res ꝓducibiles ꝛ ille nõ sunt in deo realiter ꝓprie sȝ solũ intellectualit̃ ꝛ obiectiue scȝ tãq͂ q̃dã cognita ab ip̃o ꝛ nõ alio modo. Et sic patet ꝯclusio ꝛc.

Z Ex predictis clare sequũtur ali/que ꝓpositiões de quib⁹ diuersis mul/te sunt questiões. Prima est q͂ mate/rie ꝛ forme ꝛ generaliter oĩum partiuȝ essentialiũ aut integraliũ ꝛ vniuersalit̃ oĩm rerũ ꝓducibiliũ sunt distincte idee sicut ip̃e res inter se sunt distĩcte. Se/cunda est q͂ idee solũ sunt singulariuȝ ptȝ q2 sola singularia sunt extra ꝓduci/bilia ꝛ nulla alia ꝛ si plato aliter sense/rit nõ ẽ in hoc sequẽdus nec in hoc euȝ approbat Augustinus. Tertia q͂ idee nõ sunt vniuersaliũ. patȝ q2 nulla sunt nisi ponat̃ q͂ vniuersalia sint q̃daȝ res in aĩa simpliciter exñtes reb⁹ extra cõ/munes ꝛ per p̃dicationẽ vniuersales. Quarta est q͂ negationũ priuationuȝ vel mali culpe ꝛ hmõi q̃ nõ sunt res po

Questio sexta

sitiue τ ab aliis rebus distincte nõ sunt
idee. patet clare. Et sic ex dictis ptz rñ-
sio ad articulũ. Sed contra predicta
sunt aliqua dubia. Primũ est qꝛ videt
ꝙ idee creaturarũ sint realiter τ ꝓprie
in deo creatore qꝛ illd qd est eternũ est
realiter deꝰ vel in deo. aliter aliqd aliud
a deo esset eternũ sed idee sunt eterne
ẜm beatũ Augustinũ vbi supra dicentẽ
Sunt nãqꝫ idee principales quedã for
me atqꝫ rõnes rerũ stabiles atqꝫ incom
mutabiles q̃ ipse formate nõ sunt ac ꝑ
hoc eterne ac semꝑ hoc eodẽ mõ se ha-
bentes. Itẽ postea subdit. ꝙ si hee rerũ
oĩm creaturarũ creandarum ve rõnes
diuina mente ꝯstituũtur neqꝫ in diuina
mẽte quicꝙ nisi eternũ ac incõmutabi-
le esse põt atqꝫ has rõnes rerũ ꝑncipa-
les ideas appellauit plato. Non solum
idee sꝫ ipse vere sunt qꝛ eterne sunt at
qꝫ incõmutabiles manent. Ex quibꝰ pa
tet ꝙ ẜm Augustinum idee sunt forme
ꝑncipales τ ꝙ vere sunt τ ꝙ eterne τ in
cõmutabiles sunt q̃ oĩa non pñt cõpe-
tere nisi deo τc. AA Secundũ
dubiũ est quia nõ videt ꝙ ipse creatu-
re sint idee. Primo qꝛ Augustinꝰ dicit
de ideis: ꝙ eax visione fit aĩa beata. Si
militer dicit ꝙ ipsa rõnalis aĩa: nõ oĩs
τ quelibet sed que sancta τ pura fuerit
asserit illi visioni idearũ esse idonea et
illũ oculũ quo vident ista esse sanũ τ sin
cerũ τc. Sed cõstat ꝙ aĩa visione crea
turarũ nõ sit beata. Similit etiã ipas
creaturas põt intueri aĩa nõ sctã sicut
aĩa sancta. Itez si ipsamet res creata
esset idea sequit ꝙ idea non plus habe
ret eẽ ab eterno ꝙ lapis τ per ꝯñs idea
nõ esset eterna qd est cõtra Augustinũ
dicentẽ ꝙ exemplaria oĩm rerũ deꝰ in-
tra se habet numeros vniuersoꝝ q̃ agẽ
da sunt τc. plenꝰ hiis formis quas pla
to ideas appellat imortales τ imutabi-
les ifatigabiles. Hec aũt nõ possunt cõ
petere creaturis. Item ẜm Augustinũ
ipse idee neqꝫ oriunt neqꝫ intereunt sꝫ
ẜm eas transformari dicit oẽ qd orit
qd oriri aut interire põt τc. sed impos-
sibile est idem oriri τ interire ergo crea
ture que oriunt τ intereũt nõ sunt idee
τc. Tertium dubiũ est quia non vide
tur ꝙ ipsi deo siue intellectui diuino ip
sa creatura sit sibiipsius idea. Primo
qꝛ sic deus aliquid extra se intueret vt
ẜm illud cõstitueret qd constituit qd ex
presse negat Augustinus vbi supra.
Secundo qꝛ sic deꝰ indigeret aliquo
alio a se ad hoc qd ageret qd est absur-
dum. Tertio quia sic idez esset exem-
plar sui ipsius qd est falsum qꝛ inter ex
emplar τ exemplatum debet esse distin
ctio τc. BB Ad primũ dubiũ
dico ꝑmo ꝙ idee creaturarũ nõ sunt in
deo eternaliter realiter subiectiue. sed
solũ obiectiue id est ab eterno fuerunt
in deo qꝛ ab eterno fuerunt cognite ab
eo. Vñ nunꝙ inuenit ꝙ Augustinꝰ po-
nat ideas nisi in diuina mente vel intel
ligentia τ nunꝙ in essentia per hoc insi
nuans ꝙ nõ sunt in deo nisi sicut cogni
ta τ nõ sicut realiter existẽtia. dicit eñ
vbi eas arbitrandũ esse nisi in mente
creatoris. Et supra dicit eas diuina in-
telligẽtia contineri. Secũdo pro intel
lectu Augustini dico ꝙ eternũ duplici-
ter accipit. Vno modo ꝓprie pro illo qd
vere τ realiter est existens eternaliter τ
sic solus deus est eternus. Alio mõ im
proprie pro illo qd est cognitum eter-
naliter τ sic intelligunt Augustinꝰ τ alij
ideas esse eternas imutabiles τ infati-
gabiles nec oriri nec interire hoc ẽ sũt
eternaliter imutabiliter τ infatigabilit
cognite nec de nouo incipiunt intelligi
nec desinunt intelligi a deo. Et hec oĩa
dicũt sancti vt insinuẽt differentiã idea
rum in mente diuina τ in mẽte artificis
creati qui nec eternaliter nec imutabilit
ter nec infatigabilit intelligit τc. Ter
tio dico ꝙ loquẽdo de virtute sermonis
τ ꝓprie sicut creature nõ sunt eterne sic
nec idee sed improprie. Et ad eundem
sensum quo conceditur ideas esse eter-
nas posset concedi creaturas esse eter-
nas vnum tamẽ vitat a sanctis τ non
reliquũ. Cuius ratio est quia hic termi
nus idea importat cognitionẽ τ est ter
minus ampliatiuꝰ. Non sicut autẽ iste
terminus creatura nec isti homo lapis
asinus τc. quare τc. Quarto dico ꝙ

quādo Augustin⁹ dicit q idee vere sūt quia eterne sunt. non intelligit q idee vere τ ꝓprie sint eterne. sed sicut aliqui dicunt q creature fuerūt eterne in dei potentia qđ non est verū de virtute sermonis sed intelligūt q eternaliter de⁹ potuit eas ꝓducere. Sic Aug. intendit q idee vere sunt id est vere sūt intellecte a deo ab eterno nec ꝓpter hoc oportz cōcedere q ab eterno vere est quia ab eterno vere intelligit. Nam ista locutio nō est vsitata a sanctis sicut prima: τ causa fuit iam dicta. Similiter quādo Augustin⁹ vocat ideas formas pncipales τc. Nō intēdit q preter ideas sint alie res min⁹ principales sed ideo dicit qr res ille prius natura sunt idee τ in deo cognite q̄ sint extra deū producte τ qr necessario in deo sunt idee τ non necessario sed contingenter sunt extra deuz producte sicut necessario sunt a deo cognite τ ꝯtingenter producte. LL

Si vero querat vtrū precise aliqua res debet vocari idea qn̄ de⁹ actualiter ꝓducit ſm eaz. an siue ꝓducat siue nō ita q sufficiat q possit ꝓducere ſm eaz. Rn̄deo q ista difficultas magis est vocalis q̄ realis. dico tamē q magis ē de vsu sanctoꝝ vocare ideas q̄uis de⁹ nō ꝓducat actualiter ſm eas. vn̄ dicunt q res ab eterno fuerunt idee. Ex quo patet q si nullus asin⁹ esset ista de virtute ſmonis esset falsa idea asini est sed hec esset vera idea asini est idea asini ptz ꝑ quid nominis τc. Secūdo patet q ante creationē rerū hec nō erat vera idea creature est sz hec fuissz vera idea creature est idea. Et sic ante q̄ idea creature esset aliquid erat idea creature. τc.

Ad scđm dubiū ṗmo dico q aīa non fit beata visione ideaꝝ nisi beatitudine quadā accidētali qr visio creaturaꝝ magna est perfectio aīe rōnalis. Secundo dico q aīa non sancta pōt intueri ideas saltez aliquas sicut aīa sancta Sed Augustin⁹ vult vel q anima sancta beata multas veritates potest de ideis perfecte cognoscere quas non potest anima non beata vel q anima sctā etiā in via habet de eis multas veritates quas non habet anima non sancta τ maxime īfidelis. Et anima fidelis cognoscit q oīm rerum sunt idee in deo. hoc est q deus est oīm rerū causa ꝑ suā cognitionem τ ita de multis alijs quas ignorat īfidelis τc. Tertio dico q istđ dictuz Augustini τ multa alia de ideis possent exponi nō de ideis creaturaruz sed de personis diuinis ꝓductis vt ptz

Quarto dico q non oīa dicta Augustini possent exponi đ illis ideis increatis quia in deo nō sūt nisi tres res realiter τ ꝓprie τ tn̄ dicit Augu. q singula ꝓprijs rationib⁹ creata sunt τ ſm oīs Augusti. intendit q tot sunt idee quot sunt res ꝓducibiles vel ꝓducte. saltez specifice distincte. τ ita nō intendit Augustinus q omnes idee sint in deo realiter τ ꝓprie. Et si hoc intellexisset Augustin⁹. non esset in hoc sequēdus sz cū reuerentia negandus. sic enī docet Augustin⁹ in ꝓlogo tertij de trini. Noli inquit nostris litteris q̄si canonicis scripturis inseruire τ nisi qđ certū intellexeris noli firmū tenere τc. Et eandē sententiam ponit in epistola. 8. ad Hiero. quare τc. Ad scđam τ tertiam instantiā ibidez factā patet quid dicendū sit ex responsione ad ṗmuz dubium τc.

DD Ad tertiuz dubiū dico primo q deus nō intuetur aliquid realiter existens extra se vt ſm illud cōstituat qđ constituit tamē intuetur aliquid qđ nō est ipse nec est aliquid in re vt ſm illud constituat ipsum τ qđ potest esse. Secundo dico q ex hoc non sequit q de⁹ īdigeat aliquo alio a se ad hoc q agat nec deus indiget ideis ad hoc q agat nec ipse idee seu aliqd aliud ab eo requiruntur proprie loquēdo ad hoc q agat sed tantū requirit cognitio idearū ipsarum que est oībus modis ipse deus. et eoipso q deus est de⁹ ipe cognoscit oīa nec aliter esset rōnabiliter operans nisi cognosceret sua opera. Tertio dico ad tertiam instantiā q ipsa creatura ē ipsi deo exemplar suppsius τ idea. nec oportet q inter exēplar τ exēplatuz sit distinctio. Vn̄ sicut vna dom⁹ extra cognita pōt esse exemplar alterius dom⁹

fiende. quia est illud ad qđ artifex aspi
cit vt consimilē ꝓducat. ita si artifex ip=
sam domū fiendā cognosceret in parti=
culari ita qđ nihil aliud cōcurreret qđ
esset sīle domui fiende. posset per hoc
ita ꝑfecte vel ꝑfectius facere ipam do=
mū fiendā sicut si cognosceret vnā aliā
domū. ⁊ sic ipsa nec dom⁹ p̄cognita eēt
exemplar suppsiuus. Sic aūt est de deo
ꝙ q2 ipse oīs res perfecte p̄cognoscit
quas postea ꝓducit ⁊ illas ꝓducendo
aspicit ⁊ sic respiciēdo dicit̄ rōnabiliter
operās q2 nō tm̄ in vniuersali sed in ꝑ=
ticulari ⁊ distictissime cognoscit qđ opa
tur. Et si dicat̄ ꝙ fm Senecaȝ allegan=
tē platonē vbi supra idea est cā qnta ꝓ
ter illas q̄ttuor causas positas ab Ari=
stotele ⁊c̄. sed est causa suppsi⁹. ergo ni
hil est idea vl' exēplar suppsi⁹. Pro isto
dico q̄rto ꝙ ꝓprie loquēdo nihil est cau
sa nisi aliquo q̄ttuor illoꝝ modoꝝ posi=
toꝝ ab Aristotele ⁊ ideo idea ꝓprie non
est causa. tm̄ extendēdo nomē cause ad
oīe illud cui⁹ cognitio p̄supponit̄ ꝓdu
ctioni alicuius sic potest idea vel exem
plar esse causa. ⁊ sic extensiue ⁊ ip̄ꝓpe
loquit̄ Seneca de causa ⁊ alij sancti. et
sic nō est incōueniēs ꝙ idē sit causa sui
ipsi⁹ sicut nō est incōueniēs ꝙ necessa=
rio illđ qđ debet ꝓduci debeat p̄cogno
sci q2 nō est aliud esse cām isto modo q̄
precognosci vt fm ip̄m fiat ip̄mmet vel
aliud simile ⁊ sic dicit Augustin⁹ ꝙ sin
gula ꝓprijs sunt creata rōnib⁹ ⁊c̄. id est
ꝓprijs exemplarib⁹ nec aliud intendit
Augustin⁹. Et si aliud intelligeret ita
ꝙ p̄dicta dictoꝝ suoꝝ expositio nō pla
ceret tamen cum opposita positio sit cō
tra rationē potius eius auctoritas esset
neganda q̄ opposita positio esset conce
denda ꝓpter suam auctoritatem. Nam
ꝓpter dictum Augustini non est opus
intellectui contra rationē captiuari: sic̄
sam ex eius auctoritate ꝓbari. Et hec
de tertio articulo ⁊c̄. Ad rationes
principales patet clare quid sit dicen=
duȝ de tribus articulis. q. in quibus de
ipsis est visum. tamē in secūda rōne al=
legabatur auctoritas Augustini ꝙ oēs
diuine perfectiōes sunt equales qđ nō
est verum ꝓprie cū nullo modo sint di=
stincte sed intelligit equales id est non
inequales. Similiter negatur illud ꝙ
ibi dicit̄ scȝ ꝙ essentia diuina est funda
mentū omniū perfectionū ⁊c̄. nisi intel
ligatur capiēdo terminos materialiter
⁊ ad sensum improprium ⁊c̄.

Questio septima.

A

Jrca quartā distin=
ctionē ⁊ oīs alias sequē
tes in qb⁹ magister agit
de generatiōe in diuinis
Quero vtrū cōcedenduȝ
sit a catholicis vnaȝ rē generare ⁊ aliā
generari in diuinis. Arguitur primo ꝙ
non: sic. Jn diuinis non dȝ concedi eēn
tiam diuinā generare aut generari igi=
tur questio falsa. antecedens patet per
magistrū dist. 5. ⁊ per determinationem
ecclesie. c. dānamus extra de sūma tri.
⁊ fide catholica. Sȝ ꝯña ꝓbat̄ q2 eēntia
diuia est q̄libet res q̄ est de⁹ ergo si ip̄a
nō ē gn̄ans nec res genita quare. Jsta
ꝯsequētia tenet quia ex opposito sequi=
tur. essentia est res generans ergo eēn=
tia est generans per illam regulaȝ ꝙ a
determinabili sumpto cum determina
tione nō distrahente nec diminuēte ad
determinabile absolute sumptum ⁊ si=
militer ad determinationem absolute
sumptam est bona consequentia. Et vl=
tra sequitur essentia est generans ergo
essentia generat quia de quocunq̧ pre
dicatur participium de eodem predica
tur eiusdem participij verbum. quare
⁊c̄. Scđo arguitur sic. Jn diuinis nō
debet concedi esse veram potentiā ge=
nerandi ergo questio falsa. consequen=
tia patet quia vbi nō est vera potentia
generandi ibi non debet concedi aliqđ
posse generare vel generari. sed antece
dens probatur quia vel talis potentia
in generandi conceditur esse in qualibet
persona vel non sed in solo patre. si di=
catur primum ergo in filio ⁊ sp̄usancto
est vera potentia generandi ⁊ per ꝯñs
q̄libet pōt gn̄are filiū qđ est absurdum
Si dicat̄ scđm ergo cū potētia gn̄andi

sit perfectio simpliciter: sequitur ꝙ aliqua perfectio simpliciter erit in patre que nō erit in aliis personis ⁊ qđ aliqđ poterit pater qđ nō pōt filius nec spiritussanctus: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō sunt eque ꝑfecti nec eque potētes: quare ⁊c̄. Tertio arguitur sic. In diuinis non debet cōcedi esse generationē ꝓprie dictā alicuius rei: ergo questio falsa. ꝯn̄a patet: q᷑ vbi non est gn̄atio ꝓprie dicta alicuius rei non debet cōcedi aliquid ꝓprie generare aut generari. Sed an̄s ꝓbat̄: q᷑ oīs generatio ꝓprie dicta est ꝓductio de nō esse ad esse. Sed qcq̄d est in diuinis est eternū: nec capit esse post nō esse. igitur ⁊c̄. ꝯn̄a patet ⁊ minor etiā per illud simboli. eternus pater eternus filius ⁊c̄. s₃ maior apparet per diffinitionē generatiōis: ⁊ etiā q᷑ sic se habet corruptio ad esse sic generatio ad nō esse: sed quicq̄d corrūpitur desinit esse. ergo quicq̄d generatur incipit esse: quare ⁊c̄. In oppositū arguitur ꝑ magistrū in hac distinctione ⁊ aliis pluribus ⁊ per determinationē ecclesie ⁊c̄. In ista questione iuxta materiā triū argumētoꝝ erunt tres articuli. Primus vtru₃ in diuinis debeat cōcedi diuinā essentiā generare aut generari. Secundus vtrū in diuinis debeat ꝯcedi esse verā potētiam gn̄andi. Tertio vtrꝫ in diuis debeat ꝯcedi esse gn̄ationē ꝓprie dictā alicuiꝰ rei. Qn̄ sub istis tribꝰ articulis expediā breuiter mīt tas q̄stiōes q̄ solent fieri de gn̄atione in diuis ⁊c̄. B Quantū ad primū articulum ponā tres ꝯclusiones ⁊ eas declarabo. Prima cōclusio est ꝙ non est ꝯcedendū a catholicis diuinā essentia₃ aliq̄d generare vel ab aliquo generari in diuinis. Ista cōclusio pt₃ ex determinatione ecclesie supra allegata. Et licet sicut supra declaraui ista ꝯclusio nō possit euidēter ꝯcludi ex manifestis in fide ante declaratione₃ ecclesie: tn̄ pōt satis ꝑsuaderi. Quia si oppositu₃ esset verū sequeretur essentiā distingui ab illo quod generat vel generatur: q᷑ om̄e quod generat distīguitur ab illo quod generatur ⁊ ecōtra. sed essentia diuina non distinguitur ab aliquo in diuinis.

Et licet large loquendo de distinctione concessum sit supra quod distinguitur formaliter a persona: hec tn̄ distinctio nō sufficit ad ꝓpositū: sed requiritur distinctio realis: quare ⁊c̄. Et si queratur ratio quare nō pōt ꝯcedi ꝙ essentia est generans sicut ꝯcedit̄ ꝙ essentia est pater vel paternitas: cum tamē iste terminus generans supponat ꝓ essentia mediate sicut ly pater vel paternitas. Respondeo ꝙ siue ex ꝓprietate ipsoꝝ predicatoru₃ generare ⁊ generari: spirare spirari siue ex vsu loquentiū qđ magis videtur ista predicata nō predicant̄ de aliquo in diuinis: nisi de illo de quo primo ⁊ imediate predicantur siue ꝓ quo immediate supponūt: ⁊ q᷑ nō supponūt imediate nisi ꝓ supposito: ideo hec nō est vera essentia est generans. Si aute₃ hoc sit ex vsu sanctorum et aliorum loquentiū ratiōabiliter potuerūt ad hoc moueri: ne cōcederetur ꝙ essentia diuina distingueretur realiter ab aliquo qđ est in diuinis. cū sit cōmuniter concessū apud omēs ꝙ om̄e gn̄ans distinguitur realiter a genito ⁊ econuerso. Et ideo essentia diuina nō potest generare aut generari in diuinis: quia nō potest realiter distingui a quocunq̄ supposito in diuinis ⁊c̄. Dico autē notanter in predicta conclusione ꝙ essentia non generat aliquid: nec generatur ab aliquo in diuinis. Nam ista ꝓpositio essentia diuina nec generat nec generatur simpliciter ⁊ vniuersaliter non est vera: sed solum est vera de generatione ad intra et eternali: nō de generatiōe ad extra ⁊ tēporali: q᷑ non est dubium quin essentia diuina gn̄et qcq̄d gn̄atur ad extra. Similiter posset gn̄ari tꝑaliter: q᷑ sicut filiꝰ tꝑaliter fuit genitꝰ ꝑ assumptionē nature huānane: sic possibile esset de essentia diuīa: imo ſm aliquos in christo sic fuit de facto. Sed de hoc videbitur in tertio. Patet ergo ꝙ illa propositio nō debet intelligi vniuersaliter s₃ specialiter de generatione eterna: ⁊ q̄uis satis appareat in decretali ꝙ ista est intentio determinationis ecclesie: miror tamen quare ibi dicit̄ simpliciter ꝙ eēntia nec

est generans nec genita ꝛc. cum in tali
materia verba debeant esse clara ꝛ ex⸗
presse limitata ꝛc. C Scđa con
clusio est ꝙ nō est concedendū a catho⸗
licis diuinā essentiā esse subiectum vel
quasi subiectum diuine generationis.
Ista cōclusio est cōtra opinionē quo⸗
rūdam qui imaginant̄ ꝙ sicut in gene⸗
ratione creature est aliquid potentiale
qđ p̄supponitur generatiōi vt materia
ꝛ aliquis termin⁹ formalis induct⁹ per
gn̄ationē que est forma. ex quibus ꝯsti
tuit̄ essentialiter ip̄m ꝓductū ita ꝓpor
tionabiliter in diuinis essentia diuina
q̄ p̄supponit̄ in patre est q̄si materia et
relatio q̄si forma ꝛ ꝑsona est quid ꝯsti⸗
tutū ex essentia ꝛ relatione tanq̄ quid
ꝓductū ex q̄si materia ꝛ q̄si forma ꝛ sic
essentia est q̄si subiectū. Hanc aūt opi
nionem aliqui declarāt sic. qꝛ circa ma
teriā istoꝝ generabiliū ꝛ corruptibiliuʒ
est inuenire aliqua que sunt ꝑfectiōis
ꝛ aliqua impꝑfectionis. Primū imperfe
ctionis est ꝙ materia est alia ſm essen⸗
tiā in generante ꝛ genito. Scđm ꝙ est
impotentia ante actum q̄tum ex se ad
formā realiter differentē. Tertiū est ꝙ
per realē transmutationē vadit de po⸗
tentia ad actū. Sed ꝑfectionis est p̄mo
ꝙ est eiusdē rōnis in generante ꝛ geni⸗
to. Scđo ꝙ cum termino formali cōsti⸗
tuit per se vnū lʒ sit imperfectionis ꝙ
cum termino formali realiter cōponat
Tertio etiā ꝑfectionis est ꝙ materia
est illud quo ꝯstitutuʒ generatur ne sit
de nihilo. Circūscribendo ergo om̄s p̄⸗
dictas impꝑfectiones cōsiderando solū
materiam ſm ꝑfectiones p̄dictas vide
tur ꝙ materia sit ponēda in diuinis ip
sa essentia ne sit gn̄atio de nihilo vl' de
substantia aliena. Ad hoc autē facit ꝙ
magister dicit filiū non generari de ni⸗
hilo sed đ substantia patris sʒ illud de
quo aliquid generatur est subiectum ꝛ
q̄si materia talis generatōis. igitur ꝛc.
Sʒ nō insistendo circa istā materiam
vel opinionē breuiter teneo cuʒ Scoto
ꝛ Ockam partē oppositam. Et dico ꝙ
filius est de substantia p̄ris nō sicut de
materia vel q̄si de materia: sed sicut de
aliquo qđ est sibi substātiale hoc est de
patre qui est filio consubstātialis ꝛ ita
nō ē fili⁹ de nihilo. nō qꝛ sit de alia ma⸗
teria vel q̄si materia p̄supposita sed qꝛ
est de patre in quo est substātia filij vn̄
ꝓ ꝯclusione ꝛ ꝯtra p̄dictā opinionē ar⸗
guo breuiter sic. qꝛ potētia ꝛ actus non
pn̄t cōpetere nisi reb⁹ realiter distīctis
vt materia ꝛ forma. ꝛ ideo sicut in diui⸗
nis ſm om̄s nō est ponēda compositio
nec q̄si cōpositio. sic ꝛ eodeʒ mō nec est
ponēdū ꝙ aliqd sit potētia vel act⁹ ma
teria vel forma. vel q̄si potētia aut q̄si
materia respectu alterius ꝛ hoc ꝓpter
idēptitatē realē eēntie ꝛ relatiōis in di
uinis. Sed quicqd attribuit̄ essentie at
tribuendū est relationi ꝛ ecōuerso nisi
oppositum sit creditū vel sequat̄ euidē
ter ex creditis vt supra dictum est ꝛc.
Itē falsitas p̄dicte opinionis q̄tū ad
hoc ꝙ ponit ꝑsonā ꝯstitui ex essentia ꝛ
relatione patebit alias vbi oppositū ꝓ
batur ꝯtra Ockaʒ: sed ꝓ nūc trāseo qꝛ
satis patʒ ꝯclusio ꝛc. D Tertia
ꝯclusio est ꝙ nō est concedēdū a catho⸗
licis diuinā essentiā esse formalē termi
nū diuine generationis. Ad cui⁹ de⸗
clarationē pono aliquas ꝓpositiones.
Prima est ꝙ termin⁹ formalis alicu⸗
ius ꝓductiōis vt hic sumit̄ est illud qđ
capit esse simplicit per illā ꝓductionē
vn̄ qn̄ termin⁹ formalis ꝛ termin⁹ tota
lis distingunt̄ termin⁹ formalis est ali⸗
quid ipsius termini totalis capiēs sim
pliciter eē per ipsaʒ ꝓductionē. ex hoc
ꝙ termin⁹ totalis capit esse simpliciter
per ipsam. Ex hoc sequit̄ primo ꝙ nō
ideo dicit̄ aliquid termin⁹ formalis qꝛ
est forma. Nam si de⁹ crearet ipsaʒ ma
teriā per se existenteʒ illa esset termin⁹
formalis. Similiter si deus crearet ma
teriā sub forma p̄existēte forma nō eēt
terminus formalis sed materia. Se
cūdo sequit̄ ꝙ hic nō capit̄ formale vt
est cōcretū ipsius forme tam ſm voceʒ
q̄ ſm significationeʒ sed capit̄ pro illo
qđ ſm se totū p̄mo habet esse ꝑ aliquā
ꝓductionē. Et sic nō est inconueniens
materiā esse terminū formalē alicui⁹ ꝓ
ductiōis sicut ipsa est obiectū formale.

vel potest esse alicu⁹ cognitiõis. Tertio sequit̃ q̃ q̃n aliq̃d cõpositũ creatur fm̃ se totũ nõ plus dicit̃ forma esse termin⁹ formalis illius p̃ductionis q̃ materia. Quarto sequit̃ q̃ q̃nq̃ idez est terminus formalis ꝛ termin⁹ totalis alicuius p̃ductionis. Ũñ licet q̃nq̃ distinguntur non oportet tñ semp̃ sic esse vt patet satis. Ex predicta descriptione sequũtur aliq̃ue p̃positiones. Unde secũda est q̃ essentia diuina nõ est terminus formalis diuine generationis. Patet ex quid nõis quia eẽntia diuina nõ habet esse per p̃ductionez igitur patet cõclusio. Tertia p̃positio est q̃ persona diuina põt dici termin⁹ formalis diuine generationis. nõ tñ distinguendo terminũ formalẽ contra terminũ totalem. patz. q̃z ipsa simpliciter habet esse per p̃ductionẽ. igitur ꝛc̃. Utruz autem debeat p̃prie vocari termin⁹ formalis vel terminus totalis vel neutro modo magis essz difficultas vocalis q̃ realis ideo de ea nõ est curãdũ tñ persona vere est termin⁹ originat⁹ ꝛ est termin⁹ ipsius p̃ductionis actiue q̃z respectu illi⁹ pater dicit̃ p̃ducens. Quarta p̃positio est contra Ockam q̃ relatio est terminus formalis diuine gñationis patz q̃z persona ꝛ relatio sicut fili⁹ ꝛ filiatio sunt oĩbus modis idez tam formaliter q̃ realiter. igitur ꝛc̃. Nec valet ratio sua. vnde arguit sic. nihil idẽ põt eẽ terminus suippius sed ipsa p̃ductio ẽ relatio formaliter ꝛ realiter. ergo relatio nõ est terminus formalis p̃ductionis. Ideo licet ipe ꝯcedat q̃ relatio aliquo modo habet eẽ per gñationẽ q̃z idẽ est seipsa. tñ q̃z ad esse terminũ formalem requirit̃ aliqua nõ idẽptitas ad ipsam p̃ductionẽ hoc est q̃ nõ sit idẽ formaliter ꝛ ita est vt dicit q̃ gñatio ipa ꝛ filiatio sũt idẽ formalit̃ sequit̃ ꝛc̃. Ad h̃ ergo r̃ndeo q̃ gñatio actiua nõ ẽ filiatio s̃z est p̃r ꝛ paternitas sicut gñatio passiua nõ est paternitas: s̃z est filius ꝛ filiatio. Et iõ sicut fili⁹ est termin⁹ formalis gñationis actiue sic etiã filiatio cuz sit idẽ formalit̃ filio. q̃re ꝛc̃. ℭ Sz ꝯtra p̃dictas ꝯclusiones arguo sic. Primo ꝯtra p̃mã: q̃z essentia diuina nõ minus ẽ rõ generãdi in diuinis q̃ forma sit ratio generandi in creaturis q̃z nihil videt̃ ratio generãdi in diuinis nisi essentia diuina sed q̃z forma in creaturis est rõ agendi vere dicit̃ forma agẽs imo agere cõpetit subiecto p̃ formaz ꝛ per ꝯñs veri⁹ põt cõpetere ipsi forme ergo eodẽ mõ q̃z essentia diuina est rõ generãdi vere dicit̃ generans. Confirmat̃ per rõnẽ p̃mã ante oppositũ. Sicut eẽntia est pater ꝛ oĩs pater generat vel genuit. similit̃ est pater filij ꝛ nõ nisi illius quẽ genuit ꝛc̃. Scḋo ꝯtra scḋam ꝯclusionẽ arguit̃ sic illud q̃d est p̃ se cõstitutiuũ suppositi p̃ducti ꝛ p̄supponit̃ ipsi gñationi magis ꝯuenit cũ materia in gnatione naturali q̃ cum forma substãtiali. sed essentia habet totũ esse sibi p̃priũ in patre pri⁹ origine q̃ sit in filio ergo essentia magis h̃z rõnẽ materie q̃ forme ꝛc̃. Tertio arguit̃ ꝯtra tertiam ꝯclusionẽ q̃z sicut arguit scotus li. i. di. 5. q. ꝛc̃. essentia diuina datur siue cõicatur filio. Unde Joh. 10. q̃d pater dedit mihi maius omnib⁹ est. hoc aũt nõ põt esse nisi essentia diuina. Similit̃ Aug. 15. de trini. c. 26. Sicut naturã prestat filio sine initio generatio. ita sp̃ũisancto p̄stat essentiã sine initio sp̃ũssancti processio. mõ illud q̃d dat̃ vel cõicat̃ filio p̃ p̃ductionẽ: nisi illud sit res formalis illius p̃ductiõis nõ d̃z dici dari vel cõicari. igit̃ ꝛc̃. Quarto arguit̃ ꝯtra vnum q̃d p̄supponit̃ in omnib⁹ p̃dictis sc̃z q̃ essentia est pater qui generat ꝛ est fili⁹ qui generat̃. q̃z si sic. vel ergo pater generat filiũ natura vel voluntate. Si natura ergo natura diuĩa erit aliquo modo p̃ncipiũ generationis vel ergo se habebit sicut p̃ncipiũ efficiens ꝯtra p̃maz ꝯclusionẽ vel sicut p̃ncipiũ subiectũ cõtra scḋam vel sicut p̃ncipiũ formale cõtra tertiã. Si dicat̃ q̃ voluntate ergo libere ꝛ cõtingenter pater generat filiuz q̃z q̃d volũtarie fit libere fit. Et ista est materia quã tractat magister di. 6. ꝛc̃.

ℭ Ad ista respondet̃. Ad p̃mã dico q̃ nõ oportet concedere q̃ eẽntia diuina sit ratio gñandi in diuinis Scḋo

dico ꝙ ɔcesso ꝙ eẽntia diuina sit rõ ge
nerãdi in diuinis. sic forma in creaturis
tñ nõ dꝫ ɔcedi ꝙ eẽntia gñat. Et cã su⸗
pra tacta est. qꝛ eẽntia diuina nõ distin
guit a genito. Tertio ɔcedo ꝙ forma
sbe ⁊ ꝓprie agit ⁊ generat capiẽdo age
re ⁊ causare ꝓprie sic phus capit. 5. me
thaphisice Quarto dico ꝙ forma per
se agit cõpositũ sbo siue suppositũ solũ
ꝑ accidẽs agit vl gñat sec⁹ tñ est de ge
nerato qꝛ ɔpositũ ꝑcise gñat nõ forma
aut materia ꝓprie loquẽdo ⁊ ẜm phm.

Et si dicat ꝙ actiones sunt supposito
rũ. dico hec ꝓpositio nõ inuenit in phi⸗
losophia sed aliqui forte traxerũt eam
ex dictis cõmentatoris ⁊ potest habere
istũ sensum verũ ꝙ scꝫ actiones reales
sunt suppositoꝝ id est singulariũ. quia
nihil est reale nisi singulare. quare ⁊c.

Ad cõfirmationeꝫ que fiebat ex ꝓma
rõne añ oppositũ rñdet Ockam ꝙ eẽn⸗
tia non est generãs si li generãs tenea⸗
tur pure participialiter ⁊ adiectiue sed
est res nõ generans qꝛ est essentia non
generãs. ⁊ qñ dicit ꝙ essentia est pater
⁊ est pater filij cõcedit. Sed vltra qñ di
citur ꝙ est pater generans vl non gene
rãs respõdet ꝙ si generãs teneat sicut
prius neutra est ɔcedenda. Cui⁹ ratio
est qꝛ qñ aliquod determinabile sump⸗
tũ cũ aliqua determinatiõe ꝑdicatur d
aliquo. requiritur ꝙ determinatio ꝑdi
cetur vere d ꝓncipali subiecto. sicut ad
veritatẽ isti⁹ sortes est hõ albus requi⸗
rit veritas istarũ triũ sortes est hõ sor⸗
tes est albus. hõ est albus. ⁊ sic hec est
falsa essentia est pater generans qꝛ hec
est falsa essentia est generãs. ⁊ similiter
hec est falsa essentia est pater nõ gene⸗
rans: qꝛ hec est falsa pater nõ est gene⸗
rans. ⁊ sic in talib⁹ cõpositis nõ oportꝫ
ꝙ ab illo a quo negat aliquid tale com
positũ affirmet vna ꝑs sumpta cũ oppo
sita cõtradictione alteri⁹ sicut nõ sequi
tur lapis nõ est lignum album ergo est
lignũ non album non est tamẽ oĩno si⸗
mile. quia nunꝙ inuenit nisi in deo ⁊c.
Si tamen illa ꝓpositio essentia est res
generans vel pat generãs haberet istũ
sensum ꝙ essentia est aliq̃ res scꝫ pater
qui est generans tunc esset cõcedenda.
sed tunc nõ valet ɔña. ergo essentia est
generans. ⁊ ita respõderi potest ad oĩa
ibi inducta ⁊ alia similia. Sed istam
responsionẽ reprobat Grego. in caplo
dãnamus concedit ꝙ essentia est spũs
sanct⁹ ab vtroqꝫ ꝓcedens. ergo pari ra
tione debet concedi ꝙ est filius a patre
nascens ⁊c. Secũdo quia ratio nega
tionis nõ valet. quia de sorte nigro cõ⸗
cedit ꝙ est albus monach⁹ ⁊ tamẽ hec
est falsa sortes est albus. Sed hoc nihil
valet qꝛ faciliter dicit ꝙ illud dictũ de
cretalis intelligit sicut iaꝫ dictũ est ⁊c.
Nec instantia valet quia ille loquit vbi
est determinatio ⁊ determinabile q̃ vni
formiter significant separatim ⁊ coniũ
ctim. Sic aũt non est in exemplo pre⸗
dicto vt ptꝫ ⁊c. Jdõ instãtie gregorij pũ⸗
gunt ad vocẽ ⁊ nõ ad rẽ. q̃re ⁊c. Ad se
cundã rõnẽ dico ꝓmo ꝙ opinio ponẽs
diuinã essentiã est esse diuine gñatiõis
subiectũ vel q̃si materiã magis cõsistit
in abusiuo mõ loquẽdi q̃ in re idõ diffi⸗
cile eã reprobare. Scdo dico ꝙ ꝓprie
loquẽdo essentia nullo mõ ꝑ se ɔstituit
suppositũ ꝓductum nec est ibi ꝓprie lo
quẽdo aliqua ɔstitutio nec cõpositio vt
alias ostẽdam. q. 8. c. ¶ Tertio
dico ꝙ ꝓprie loquẽdo essentia nõ sup⸗
ponit gñationi vñ q̃uis in creaturis in
actiõe causarũ naturaliũ supponat ma
teria tñ q̃tũ ad actionẽ dei nõ plus ꝓ⸗
supponit materia q̃ forma. qꝛ sicut ds
creat in materia ꝑexistẽte ita possꝫ ma
teriã in forma vl sub forma ꝑexistente
creare qñ g aliquid ꝓducit de aliquo
qd nõ est distictũ realit. tũc illud nõ est
materia nec forma nec q̃si materia nec
q̃si forma. Vñ pari rõne q̃ aliqd ɔcede⸗
ret eẽ in deo q̃si materia. possꝫ in eo cõ
cedi q̃si compositio. Et sicut tu dicis ꝙ
essentia est quasi materia amouẽdo qc
quid est imperfectiõis. ⁊ relatio q̃si for
ma accipiẽdo qcq̃d est ꝑfectõis. ita põt
dici ꝙ ex essentia ⁊ relatiõe est q̃si com
positio accipiendo quicquid est perfe⸗
ctionis in cõpositione. quia illa q̃ sunt
imperfectionis in compositione nõ ma
gis vident inseꝑabilia a cõpositione q̃

illa que sunt imꝑfectionis sint separa-bilia a materia ⁊c̃. Et ideo sicut nõ est dicendũ ꝙ eēntia est quasi cõposita vł q̃si impfecta sic nec quasi materia ⁊c̃.

Quarto dico ꝓ materia minoris illi⁹ rõnis ꝙ essentiã habere totũ esse sibi ꝓ priũ per prius origine q̃ꝫ sit in filio põt intelligi dupliciť. Uno mõ ꝙ sit in pr̃e tota. qui est p̃or origine filio ⁊ sic est cõcedenda ad bonuꝫ sensum. Alio mõ ꝙ ipsamet essentia sit prior origine filio. ⁊ hoc est simpliciter falsum. tñ quomodocũqꝫ hoc intelligať siue talis prioritas ibi ↄcedeť siue nõ. hoc tñ nihil valꝫ vt ↄcludať ꝙ eēntia sit materia vel q̃si materia sicut iam dixi. quare ⁊c̃. Ad tertiã rõnem dico p̃mo ꝙ aliquid dari vel cõicari alicui ꝑ ꝓductionẽ põt dupliciter intelligi. Uno mõ de ꝟtute sermonis ⁊ sic habere esse in ꝓducto per ipsam ꝓductionẽ. ⁊ distingui ab eo est ꝓprie dari vel cõicari ꝑ ꝓductionẽ. Uñ omne qδ isto modo dať distinguiť ab illo ⁊ nõ est illud cui dať. Alio mõ potest illud intelligi improprie ad bonuꝫ sensum ⁊ sic aliquid dari vel cõicari ꝑ productionẽ est habere esse in ꝓducto siue illud distinguať ab eo siue sit idẽ cũ eo

Scδo dico ꝙ p̃mo mõ essentia ꝑ productionẽ nõ cõicať filio q̄ꝛ est ideꝫ filio nec distinguiť realiter ab eo ⁊ isto modo non intelliguntur ille auctoritates.

Tertio dico ꝙ scδo mõ essentia ꝑ productionẽ dať ⁊ cõicať filio q̄ꝛ filius nascendo hꝫ a patre non solũ vt sit filius sed etiã vt sit essentia ⁊ gñaliter vt sit quicq̄d est. Et isto modo intelliguntur ille auctoritates. nec est intelligẽdũ ꝙ essentia deť filio vt aliquid qδ sit in eo sed vt aliquid qδ ipse est. Quarto dico ꝓ materia minoris ꝙ aliud est cõicari per aliquã ꝓductionẽ ⁊ esse terminũ formalẽ illius ꝓductionis q̄ꝛ spiratio actiua cõicatur filio per generationeꝫ. Nã quicquid habet filius a patre ꝑ generationẽ ⁊ spirationẽ actiuaꝫ habet a patre ꝑ generationẽ. ⁊ tñ spiratio actiua nõ est termin⁹ formalis gñationis: ⁊ sic patet falsitas minoris. quare ⁊c̃.

Ad quartã rõnẽ dico primo ꝙ quando dicitur pater genuit filiũ voluntate. iste ablatiu⁹ põt teneri dupliciter vno mõ aduerbialiter. alio mõ noĩaliť. Primo mõ iterũ põt sumi dupliciť vel scδm ꝙ idem significat qδ voluntarie vł ẜm qδ signat idem qδ libere libertate ↄtingentie. Secũdo dico ꝙ p̃mo modo pater genuit filiũ volũtate. id est voluntarie. q̄ꝛ non est aliud dicere nisi ꝙ genuit filiũ volẽs vel ꝙ voluit generare. Sed scδo mõ nõ genuit voluntate. id est libere cõtingenter. ⁊ hoc intendit magister di. 6. quãdo dicit ꝙ de⁹ nec volens nec nolẽs genuit filiũ ⁊c̃. Et exponit de voluntate precedẽte vel antecedente scꝫ ipsi patri de nouo. ⁊ sic hec e intentio sanctoꝝ ↄtra hereticos ꝙ licꝫ pater volẽs genuerit filiũ nõ tñ genuit voluntate id est cõtingenter sed necessitate id est necessario ⁊ imutabiliť. nõ quidẽ necessitate intelligentie vel coactionis sed necessitate ineuitabilitatis

Tertio dico ꝙ isti ablatiui natura volũtate ⁊c̃. q̃ñ noĩaliter sumunť pñt dupliciter cõstrui. Uno mõ pñt cõstrui in rõne alicui⁹ formaliter denoĩantis sicꝫ dicim⁹ ꝙ hõ est albus albedine. ⁊ ignis calidus calore. vel in rõne alicui⁹ p̃ncipij elicientis sicut dicim⁹ ꝙ ignis calefacit calore ⁊ albũ disgregat visuꝫ albedine quia calor est p̃ncipiũ elicitiuũ calefactionis ⁊ albedo disgregationis.

Quarto dico ꝙ pater p̃mo mõ nõ genuit filiuꝫ voluntate nec intellectu nec natura q̄ꝛ deus nõ diciť denoĩatiue generans a volũtate vel intellectu vel natura. Sed dicit Ockam ꝙ denoĩatur a generatiõe generãs sicut denoĩatur a calefactione calefaciẽs. vel a fortitudine fortis. hoc aũt forte est verũ de virtute sermonis cum gñatio actiua ⁊ pater actiue generans sint oĩbus modis idẽ ⁊c̃. Quid aũt sit dicendũ δ secũdo mõ patebit ex sequenti articulo. Et hec de p̃mo articulo.

Quantum ad scδm articulũ in quo videndũ vtruꝫ in diuinis debeat cõcedi esse verã potentiã generandi. Ponã tres ↄclusiones ⁊ eas declarabo. deinde arguaꝫ ↄtra ꝑ aliquas rõnes ⁊ ad eas respondebo.

Prima conclusio est. ꝙ concedendū est a catholicis verā potentiā generādi esse in diuinis. Secūda est ꝙ nō est concedendum a catholicis diuinam essentiam esse potentiam generandi in diuinis. Tertia ē. ꝙ ꝯcedēdū a catholicis solā ꝑsonā eē potētiā generādi in diuinis. Prima igitur cōclusio formaliter responsiua ad articulū est contra aureolū qui tenet ꝙ in patre nulla est omnino potentia vere ꝓductiua vł elicitiua qua generet vł possit generare filium. sed illa potētia qua dicitur posse generare est solūmō actualis connexio et non repugnantia terminorū sicut est potentia qua deus potest esse de⁹ et potentia qua pater pōt esse pater ꝛc̄. Unde. dicit ꝙ negatio potētie generādi in diuinis: nō est negatio potentie productiue. Et ad hoc videtur facere illud dictū Augustini ꝯ maximū. li. 3. c. 13. dicētis ꝙ fili⁹ nō genuit nō q₂ nō potuit. s₃ q₂ nō oportuit id est nō ex aliq̄ īpotentia fuit: et per consequens negatio potentie generatiue in diuinis non est negatio vere potentie. ꝛc̄. Sed breuiter transeundo istam opinionē contra eam et pro conclusione arguo sic probando ꝙ pater est vera potētia ꝓductiua filij capiendo potentiam productiuam pro potestate seu vi seu principio productiuo. quia pater vere producit filium et ē vere principium producens filium. aliter non vere generaret filiū. vnde valde multe sunt auctoritates Augustini et aliorum sanctoꝝ ꝙ pater est principium filij. Sed vbicūq₃ est principiū vere producens et aliquid vere productum ibi est potestas seu potētia productiua cū ergo hoc sit in diuinis sequitur propositum ꝛc̄. Et breuiter dicere oppositū est stare in terminis nec ē difficultas realis sed vocalis et nullius valoris. ideo de hoc nō curo. S₃ teneo ꝙ simpliciter debet ꝯcedi ꝙ in diuinis est vera potētia generandi. ideo dico ꝙ negatio potētie generādi in diuīs ē negatio vere potētie ꝓductiue. Nec Augustin⁹ intēdit oppositū q₂ Augustin⁹ nō dic̄ ꝙ fili⁹ nō potuit sed oppositum sc₃ non quia non potuit ergo a fortiori nō ē dicēdū ꝙ pater nō potuit imo argumentū posset reduci in arguētē. Exponendū est ergo illud dictum Augustini ſm magistrū nō quia non potuit. id est non ex impotentia fuit quod valet tantū ac si dicatur non quia impotens fuit sed non sequit̄ non fuit impotens. ergo potuit vel fuit potens producere filium sicut non sequitur iste non adultus non est iniustus ergo est iustus. quare ꝛc̄. Sc̄da cōclusio est. ꝙ non est concedendū a catholicis diuinam essentiam esse potentiā generandi in diuinis. Et ista est ꝯtra sanctū Thomā ꝓbatur tamen breuiter sic. de nullo concedendū est ꝙ sit vere potentia generādi nisi de illo quod potest vere generare. hoc videtur clarū ꝑ quid nominis sed de essentia nō conceditur ꝙ vere possit generare in diuinis vt patet ex p̄mo articulo quare ꝛc̄. ℞

Tamen ad maiorem declarationē p̄dicte conclusionis p̄mo notandum est ꝙ potentia ꝛ principium possunt dupliciter sumi. Nam est quoddam principium quod agit et est quoddam p̄ncipiū quo agens agit. Exemplum p̄mi in naturalibus ignis generans est p̄ncipiū quod agit ignem et forma est principium quo agit ignem. Exemplum etiam in artificialibus artifex est principium quod agit s₃ ars est p̄ncipium quo agit

Secundo notandum, ꝙ loquendo d̄ potentia et principio generandi primo modo omnes satis conueniunt ꝙ essentia nō est principium quod agit sed solus pater est principium quod generat sed loquendo de principio secundo modo sunt opiniones. Quidā enim tenuerunt ꝙ ꝓprietas personalis est illo modo principium generādi. Alij sicut thomas. egidius. scotus. ꝛ ockā ꝙ tale p̄ncipium est ipsa diuina essentia et non ꝑsonalis ꝓprietas patris. Tertio notādum ꝙ inter alios Ockā magis ꝓprie declarat istam opinionem. Unde dicit ꝙ ratio producendi siue potentia elicitiua aut p̄ncipiū elicitiuū alicuius productionis est illud quod necessario ꝛ ꝑ se requiritur ad illā productionem. Et

m

quia essentia diuina requiritur ad generationem actiuam et passiuã. ideo ipsa est ratio eliciendi istas pductiões tam actiuas q̄ passiuas. Sed qr ipsa a nulla istarum realiter distinguitur et semper inter principiũ et principiatũ est realis distinctio ideo essentia non est principium qđ agit: lz est pncipiũ quo sr rõ agendi. Contra tamẽ istũ modũ loquendi arguitur qr qua ratiõe ipe dicat q̄ inter principiũ quod agit et pncipiatũ debet esse distinctio realis. pari ratione et ita rationabiliter dico sibi q̄ distictio inter essentiam et personam pductã erit insufficiẽs ad saluãduz q̄ essentia aliquo modo sit pncipiũ filij cuz sicut ipe dicit illa non sufficit ad saluandũ q̄ essentia sit principiuz qđ agit. q̄re ꝛc.

Unde contra istum modũ loquẽdi pono aliquas ppositiones. Prima est q̄ ad hoc q̄ aliquid sit aliquo modo ratio producendi siue potentia elicitiua aut principiũ elicitiuũ alicuius pductiõis non sufficit q̄ necessario ꝛ per se requiratur ad illaz pductionẽ sed vltra hoc requiritur q̄ sit realiter distinctũ a producto per illã pductionẽ. Patet qr ipemet ɔcedit q̄ pprietas psonalis nõ est principiũ generatiõis pter istaz rationem. quia nihil est principiũ elicitiuum suppsius ꝛ tamẽ ɔstat q̄ ipsa requiritur necessario ad generatõez. Igitur sequitur ppositũ. Secunda est q̄ in diuinis nihil est principiũ quo productiuũ filij siue etiã potentia aut aliquo modo ratio generandi nisi principiũ quod pducit. Patet ex pdictis. Et similiter quia nihil debet dici principiũ siue potentia siue ratio generandi nisi illud quod potest generare et principiare. quare ꝛc. Tertia est q̄ essentia diuina nõ est principiũ quo pductiuũ filij nec aliquo mõ ratio siue potẽtia generandi. Patet et sequit̃ ex premissis. Quarta est cõtra Ockaz et alios quos ipse sequit̃ q̄ psonalis pprietas est pncipiũ pductiuum ipsius filij et est ratio ꝛ vera potẽtia generandi. Patet. qr psonalis pprietas sicut paternitas vl̃ generatio est omnib⁹ modis idẽ psone patris ꝛc. Sz pater est principiũ et potẽtia et ratio pducendi quia est illud qđ pducit ꝛ etiaz aliqualiter põt ɔcedi q̄ est principiuz quo. qr seipo sine alio pncipio quo ipe pducit quare. ꝛc. ꝛ sic pz ɔclusio. Tertia ɔclusio est. q̄ ɔcedendũ est a catholicis solã psonaz esse potẽtiã generãdi in diuinis Et ista sequit̃ ex pdictis. Unde dico: q̄ sola persona patris est potentia actiua generandi et sola psona filij est potẽtia passiua generãdi. Patet. qr illi soli conuenit vt sit potẽtia actiua generãdi qđ potest actiue generare et soli illi etiam conuenit vt sit potẽtia passiua generãdi quod põt passiue generari. sed soluz pater potest generare in diuinis et sol⁹ filius generari sicut ponit fides catholica igit̃ ɔclusio vera. Unde pz: q̄ potentia generãdi actiue nõ põt comunicari filio a patre. pz. qr filius non põt aliqd generare in diuinis. Qđ aũt ita sit solũ tenendũ est pter auctoritatẽ scripture nec põt ad hoc fieri euidẽs rõ. Tamen sanct⁹ Thomas p aliquas rõnes nitit̃ pbare q̄ nõ põt esse plures filij in diuinis sed Ockam ostẽdit eas nõ valere ꝛ facit alias sed etiã facile esset eas soluere. Ideo hoc solũ tenendũ fidei auctoritate. Scđo pz q̄ potẽtia generãdi passiue põt cõicari ꝛ de facto cõicat̃ filio a patre qr filius hz a patre vt sit potẽtia generãdi passiue ꝛc. ꝛ hec ẽ tertia ɔclusione. Sz ɔ̃ pdicta arguit̃ ꝛ pmo ɔtra pmã ꝛ scđaz ɔclusiones simul quia si potẽtia actiue generãdi sit vera potẽtia vt dicit̃ pma ɔclusio. ꝛ illa solũ ẽ in patre ꝛ non in alia psona vt dicit tertia ɔclusio sequit̃ q̄ aliq̃ pfectio simplr sit in patre que nõ est in filio sic arguit scđa rõ ante oppositũ. q. Cõfirmat̃. qr si pater põt generare ꝛ nõ fili⁹ ergo aliquid põt pater qđ nõ põt fili⁹ et p ɔñs nõ sũt eque potẽtes nec qlibet omnipotens. sicut ibidem arguebat̃. Scđo arguit̃ ɔ̃ scđam ɔclusionẽ p rõnem sancti Thome. qr illđ est potẽtia generatiua siue pncipiũ generãdi in quocũq3 generante in quo genitũ assimulatur generanti sicut hõ genit⁹ est similis homini generanti in natura humana cui⁹ virtute

homo potest generare hominem:sed in
essentia tantū filius dei assimulatur pa-
tri generāti:igit ⁊c̄. Tertio arguit ad
idē ꝑ rationē Scoti:qꝛ si deus ꝑ impos
sibile generaret aliū deū ⁊ alius tertiuȝ
deitas esset principiū illius ⁊ nō relatio
igitur ⁊ nūc cū deus generet aliū qui est
idē deus. Antecedēs reputat notū ⁊ cō
sequētia ꝓbat:qꝛ qcquid est perfectio-
nis in ṗncipio ꝓductiuo nō tollit ab ali
quo rationē ṗncipij ꝓductiui sed cōica
re se in idēptitate numerali ꝓducto vi
detur esse ꝑfectionis in ṗncipio ꝓducti
uo.quare quarto arguit: qꝛ ꝭm Hyla.5
de trini.et allegat mgr̄.di.5. Natiuitas
dei nō pōt eā ex qua ꝑfecta est nō tene
re naturam. certum est autē eam non
ex alia natura ꝙ diuina perfectaȝ esse.
ergo natura diuina ṗncipiū est ex quo
est natiuitas filij. Item magister dicit
ibidem ꝙ pater non est potens gignere
nisi natura: eius potētia eīn natura est
vel essentia:quare ⁊c̄. ¶ Ad pre
dicta respōdet. Ad primā dico primo
ꝙ loquendo de virtute sermonis ⁊ pro
prie non est concedēdū ꝙ potētia gene-
rādi actiue sit in patre:sed magis ꝙ sit
in filio:ptȝ:qꝛ esse in aliquo cōnotat ali
quā distinctionē:sed pater ⁊ potētia ge
nerādi actiue sūt oībus modis idē:ido
sicut pater nō est in patre: sic potentia
generandi actiue nō est in patre:sed be
ne est in filio: sicut pater est in filio per
circūincessionē ⁊c̄. Scd̄o dico ꝙ loquē
do ad bonū sensum ⁊ improprie pōt cō
cedi ꝙ potentia generandi actiue sit in
patre ⁊ non in filio. id est pater ⁊ non fi
lius. Tertio dico ꝓ materia ꝯn̄e ⁊ ꝯse
quētis ꝙ ꝑfectio simpliciter dupliciter
potest sumi. Uno modo ꝓ aliqua perfe
ctione que est simpliciter summa ⁊ infi
nita carēs omni imperfectione et omni
imperfectioni incōpossibilis. Alio mo-
do ꝓ aliqua ꝑfectione que est in quoli-
bet simpliciter perfecto.seu vere conue
nit cuilibet simpliciter ꝑfecto. Quar-
to:dico ꝙ primo modo potētia generan
di in diuinis seu q̄libet relatio est per-
fectio simpliciter:sed nō scd̄o mō. qua-
re ⁊c̄. Et si dicatur ꝙ saltē ꝭm primuȝ

moduȝ aliqua est perfectio simpliciter
in patre que non esset in filio. Ad hoc
respondet Ockam dupliciter. vno mō
ꝯcedendo ꝯn̄s:qꝛ sic accipiēdo ꝑfectio-
nem simpliciter nō est incōueniēs. alio
modo negando ꝯn̄am:qm̄ non sequitur
paternitas nō est in filio: ⁊ paternitas
est ꝑfectio simpliciter:ergo aliqua per-
fectio simpliciter nō est in filio:sicut nō
sequitur:paternitas nō est in filio ⁊ pa-
ternitas est eēntia: ergo essentia nō est
in filio. Ad cōfirmationē concedo illud
ꝯn̄s ꝙ aliqd potest pater quod non po
test filius.id est aliquid potest ꝓducere
quod nō potest ꝓducere filiꝰ: sed nego
ꝯn̄am:ergo nō sunt eque omnipotētes
vel ergo non quilibet est oīpotens: ⁊ ra
tio alias dabitur qn̄ tractabo de equali
tate ꝑsonaruȝ ⁊c̄. Ad scd̄am negatur
maior ⁊ licet ipsa forte esset vera in crea
turis in ꝓposito tn̄ non habet veritatē
eo ꝙ principiū ꝓductiuum quo. debet
esse realiter distinctū ab eo cuius est ṗn
cipiū:qd̄ non potest esse in ꝓposito. qꝛ
in illo in quo pater assimilat seu potiꝰ
idēptificat filio nullo mō distinguit ab
eo. Ad tertiū patȝ ꝙ quicqd sit de an
tecedente.ꝯn̄a non valet:qꝛ illa ꝓpotesi
ꝯcessa essentia diuina distingueret rea-
liter a ꝓducto vt ptȝ.nō sic aūt in ꝓpo
sito. Et ad ꝓbationē dico ꝙ nō est per-
fectionis in aliquo principio ꝓductiuo
esse aliquo modo principiuȝ eius quod
ab ipso est indistinctū. Nam hoc est im-
possibile et excludit omnino rationem
ṗncipij ⁊ ṗncipati:quare ⁊c̄. Ad quar
tū dico ad auctoritatem Hylarij ⁊ cete-
ras similes sicut docet magister ibideȝ
ꝙ natiuitas est perfecta ex natura. id
est ex patre:qui est eadem natura cum
filio. Et ad auctoritatē magistri dico
ꝙ magister non intēdit aliud nisi ꝙ pa
ter nullo alio:sed seipso pōt gignere:et
hoc est verū ⁊c̄. Sed huic expositioni
videtur contrariū quod dicit Ans.lib.
de proces.spiritussancti.asserēs spiritū
sanctū ꝓcedere de diuinitate patris et
nō de paternitate ⁊ addit ꝙ opinio que
dicit ꝙ nō ꝓcedit de diuinitate sed de
ꝑ̄nitate patēti fatuitate se suffocat. re-

spondeo q verba ista et alia multa que iste ponit non sunt vera de virtute sermonis imo sua improprietate se suffocant: si tamen forte illa fuisset opinio Ans. non esset vis nec multum oportet insistere expositioni in verbis suis. ideo transeo. Laborent q afficiunt eius dictis Et hec de secundo articulo &c. Q

Quantū ad tertiū articulū in quo videndū vtrū in diuinis debeat ɔcedi esse generationē ꝑprie dictā alicuius rei. Ponā tres ɔclusiones ⁊ eas declarabo Deinde arguā ɔtra ꝑ aliquas rōnes: et ad eas respōdebo. Prima ɔclusio est q in diuinis debet ɔcedi eē gnationē ꝑprie dictā. Scd̄a est q in diuinis non debet ɔcedi esse generationē successiuā

Tertia est q in diuinis debet concedi esse generationē eternā. Prima ɔclusio ꝑbatur: q2 vere ⁊ ꝑprie pater in diuinis generat filiū. igit ɔclusio vera: ɔn̄a clara ⁊ an̄s est articulus fidei. Aliq aūt nitunt ad ꝑbandū generationē in diuinis nō solū auctoritate sed etiā rōne sicut Scotus li. 1. sed Ockam oñdit rationes suas nō valere nec ɔcludere. Ido breuiter dico q ꝑ nullā rationē naturalem ꝑbari pōt ples esse ꝑsonas in diuinis sed q sint plures ꝑsone quarū vna est pater ⁊ alia filius ⁊ q filius vere gnetur a patre tenēdū est sola fide: q̄re &c.

Scd̄a ɔclusio ꝑbatur: q2 nulla generatio est successiua in qua illud qd̄ gnatur sil totaliter ꝑducit: ⁊ n ō pars post ptē: s3 filius in diuis sil totaliter ꝑducit ⁊ non ps post partē. igit cōclusio vera. ɔn̄a clara ⁊ maior nota ꝑ qd nois: s3 minor est ɔcedenda fm fidē igit &c. Tertia ɔclusio ꝑbat: q2 impossibile est aliquid realiter idem cū diuia essentia eē nō eternū: sed tam filius q̄ gnatio in diuinis est realiter diuina essentia. igitur ɔclusio vera. Consequētia est clara: ⁊ antecedēs certū. Nec est aliquo mō difficile videre q ꝑductū possit esse coeuum producenti: q2 etiā in creaturis agens creatum qd̄ nō agit ꝑ motū sicut corpus luminosum ꝑducit in instanti ⁊ per cōsequens si eternaliter esset eternaliter produceret: sicut declarat beatus Augustinus. 6. de trini. ca. 1. q̄re &c.

Sed contra predictas conclusiones sunt alique difficultates ⁊ primo contra primā ɔclusionem. sicut arguitur in secunda ratione ante oppositū videt esse diffinitio generatiōis que est q generatio est ꝑductio alicuius de nō esse ad esse: hoc autem deo non potest cōuenire: ergo in diuinis nō pōt ɔuenire diffinitio gnationis ꝑprie dicte: q̄re &c. Scd̄o arguit sic: q2 oīs generatio est mutatio: sed in deo nō est mutatio igit nec generatio. Cōsequētia ptz ⁊ maior apparet: q2 ibi predicatur genus de sua specie. Nam generatio est species mutatiōis fm omnes phos. ⁊ minor ptz Jacobi. 1. Apud quem non est transmutatio &c. Et similiter magister dist. 8. ꝑbat q solus deus est imutabilis et per ɔn̄s ingenerabilis quia a quo negat genus ⁊ species quare &c. Tertio arguit cōtra scd̄am ɔclusionē: q2 omīs gnatio est successiua vel subita seu instantanea. Nam inter ista non videtur esse mediu3: sed generatio in diuinis nō est subita vel instantanea cum ipsa sit eterna. vt dicit ɔclusio tertia: nullū aūt eternū est instantaneum. Igitur est successiua ⁊ habetur ꝑpositū &c. Quarto arguitur cōtra tertiā conclusionē: quia nihil quod est prius alio est sibi coeternu3: sed pater est prior filio ergo nō est sibi coeternus ⁊ per ɔn̄s generatio non est eterna. Consequentia clara: ⁊ maior videt nota quia prius ⁊ posterius non sunt simul: sed omne qd̄ est prius alio est aliquādo sine eo in aliquo signo priori in quo non est aliud. Et minor pat3 quia omne generans est prius genito: salte3 prioritate originis: quare &c. P

Ad istas difficultates respondetur. Unde ad primā notādum est q isti termini transmutatio. factio. ꝑductio. generatio. spiratio habēt diuersas rationes ⁊ cōnotationes. Nā isti factio et transmutatio connotant q res capiat eē de nouo: trāsmutatio autem vltra factionem connotat subiectū presuppositū: ⁊ sic omnis transmutatio est factio: vel simpliciter vel fm quid: non tamen econuerso: quia creatio non

est proprie trāsmutatio. Et isti termini
nō admittuntur in diuinis vt patz. De
istis aūt terminis causa causatū causa-
litas vtrū in diuinis admittātur diuer-
se inter doctores locutiōes īueniuntur
vnde magister dist. 5. loquens de gene-
ratione in diuinis dicit. genito gignens
non gignenti genitum causa est vt sit ꝛ
deus sit ꝛc̄. Ideo lz isti termini nō sint
in hac materia assueti nō est tamē incō
ueniēs ipos ad bonū sensuz ꝯcedi. Isti
aūt termini productio generatio spira-
tio nō ꝯnotant ꝙ res sit de nouo sed so
lum ꝙ vnū sit ab alio. ꝛ est ꝓductio ge-
nus ad generationē ꝛ spirationē. Et sic
isti termini cōcedunt in diuinis. Quid
aūt intersit inter generatōez ꝛ spiratio
nem alias patebit. Ex p̄dicto notabili
sequunt aliqua. Primo sequit ꝙ non
oīs generatio ꝓprie est ꝓductio de non
esse ad esse. ptz. qꝛ nō omē genitū habz
esse post nō esse. Ūn hoc nō oportet vbi
genituz est eadē natura siue eadē essen
tia cum generāte qd̄ in solo deo est pos
sibile. Secundo sequitur ꝙ illa descri
ptio generatio est ꝓductio d̄ nō esse ad
esse nō ē vniuersaliter bona descriptio
generationis ꝓprie dicte. sed solū gene
rationis creature vel magis quedā dif
ferentia generationis tp̄alis et eterne.
Tertio sequit ꝙ nō vniuersaliter nec
oīno sicut se habet corruptio ad nō esse
sic se habet generatio ad esse. patet. qꝛ
de generatione eterna que est ꝓductio
alicuius absq̄ nō esse p̄cedente non est
illud verum. sed si debeat habere veri-
tatem hoc est p̄cise de generatiōe noua
Et sic patet responsio ex hys ad tertiā
rationē ante oppositum questionis. ꝛc̄.
Quarto sequitur ex p̄dictis ꝙ gene-
ratio nō vniuoce sed equiuoce dicit de
generatione in diuinis et de generatio
ne in creaturis. Patz quia nō cōueniūt
in diffinitione vt satis apparet ex dictis
ꝛc̄. similiter nō ꝯueniūt in genere. quia
omnis generatio in creaturis est trans-
mutatio nō aūt in diuinis vt patebit. ꝛc̄.
Ad secundam nego maiorem et dico
ꝙ mutatio non est genus ad omnez ge
nerationem sed soluz ad eaz que est in
creaturis nec generatio in diuinis est spe
cies mutationis vt bene probat ratio.
Sed quia in ista ratione tangitur ꝙ so
lus de⁹ est īmutabilis sicut tractat ma-
gister di. 8. Ideo gratia hui⁹
distinguo hec ꝙ mutatio dupl'r accipi-
tur. Uno mō large et īproprie. Alio mō
stricte et ꝓprie. Large em̄ ꝛ īproprie di
cit aliquid mutari. quod habz esse post
non esse vel ecōuerso: ꝛ ista mutatio vo
catur a Damasceno versio. Alio mō ac
cipitur mutatio stricte et hoc est dupl'r
vel ꝓprie vl' ꝓprijssime. ꝓprie ē mutatio
quādo aliquid recipit aliqd qd̄ p̄us nō
habuit. et sic si materia crearet sub for-
ma ipa materia diceret mutari: qꝛ esset
sub forma et p̄us non fuisset sub ea. simil'r
si totū ꝯpositum annihilaret ipa mate
ria diceret mutari non soluz qꝛ non est
post ꝙ p̄us fuit sed etiā qꝛ non haberet
formā quā p̄us habuit. ꝓprijssime vero
dicitur mutatio quādo aliquid manēs
s̄m suam essentiam habet aliquid ipm
informans qd̄ p̄us non habuit vel econ
uerso ita ꝙ subiectū manēs prius ē sub
forma postea sub priuatiōe vel ecōuer-
so. Ex hac distinctione sequuntur ali-
que ꝓpositiōes. Prima est ꝙ quolibz
p̄dictorum modoꝝ deus est īmutabilis
De p̄mo modo patz qꝛ deus est neces
se esse. si em̄ nō esset necesse eē esset ali-
quid p̄us eo qd̄ posset facere ipm post
nō esse ꝛ ꝑ consequēs nō esset de⁹. De
secundo mō ptz ꝑ idē. De tertio mō pz
quia ens simpliciter infinitū nullo mō
perfici potest sed est ens infinitū et infi
nite ꝑfectum simpliciter siue hoc pos-
sit euidenter naturali ratione ꝓbari si-
ue non. ꝛ ꝑ ꝯn̄s nō potest ꝑfici quacūq̄
forma ꝛ ꝑ ꝯn̄s nec mutari de p̄uatione
ad formam vel econuerso. Et sic patet
ꝓpositio et intelligitur de mutatiōe de
ꝑ se q̄ aliqd mutat in sua natura intrin
sece ꝛ nō de mutatiōe de ꝑ accidēs qua
deus diceret mutari ꝑ cōmunicationez
idiomatuz ꝓpter mutationē nature as-
sumpte. Secunda ꝓpositio est. ꝙ sol⁹
deus est immutabilis primo modo. pa-
tet. qꝛ deus illo modo est immutabilis:
et nihil aliud a deo est immutabile illo

modo quia deus in principio omnia produxit ita q̧ nihil ante fuit in rerum natura pter deū q̄uis hoc nō possit eudē ter ratione naturali ꝓbari sed hoc sola fide tenendū est. Tertia ꝓpositio quā pono ꝓbabiliter est ista q̧ aliq̄ creatura est vel esse potest immutabilis secundo et tertio modo. patʒ. quia aliqua est vł esse potest que nullius est receptiua: sʒ tantū est receptibilis in alio. Igitur ꝛc. Consequentia patet. et antecedens apparet quia aliter esset ꝓcessus in infinitum. Illam accipio. a. creaturam si ergo a. potest aliquid alterius ratiōis recipere tūc quero de illo sicut de priori. si potest aliquid recipere vel non. si nō ergo ꝓpositum. si sic quero de illo alio recepto sicut de priori ꝛ sic vł erit ꝓcessus in infinitum vel stabitur ad aliquid quod nihil potest recipere nec ꝑ consequens mutari aliquo illoꝝ duoꝝ modoruʒ. vnde licet ista ratio apparenter concludat bene tamen scio q̧ non demonstrat. Ex ipa autē si vera sit sequitur hec quarta ꝓpositio q̧ non solus deus est imutabilis primo et tertio modo patet clare.

Ex p̄dictis apparet. q̧ ista ꝯsequentia nō valet hoc est in aliquo loco in quo p̄us nō fuit ergo mutatur localiter. Ptʒ qꝛ de⁹ in p̄ncipio mūdi fuit in aliquo loco in quo p̄us nō fuit nec ꝓpter hoc fuit mutatus qꝛ hoc fuit ꝑ nouā ꝓductionē loci. vnde talis consequentia non valet vbi fieret noua ꝓductio vel etiam localis mutatio loci sicut turri immota moueatur aer circūstans ꝛc. Secundo patet q̧ ista ꝯsequentia non valet de hoc verificantur termini accidentales ergo est receptiuū accidentiū. Apparet clare de hoc ꝛc. ꝛ sic pʒ ad rōneʒ ꝛc. R

Ad tertiam rōnem dico aliquas ꝓpositiones. Prima est q̧ generatio in diuinis nec ē ꝓductio sucessiua nec subita. patet qꝛ vbi est ꝓductū indiuisibile ibi nō est ꝓductio successiua ꝛ vbi est ꝓductio eterna nō est productio subita.

Secūda est q̧ generatio in diuinis nō est ꝓductio īstātanea loquēdo de īstāti tempis. sequit̄ ex p̄dicta. Tertia est q̧ generatio in diuinis est ꝓductio ꝯtinua. patet. quia filius semꝑ ꝛ sine interruptione giginit̄ a patre. Quarta ē q̧ generatio in diuinis est ꝓductio instantanea loquēdo de instāti eternitatis: qꝛ est ꝓductio eterna. Unde si q̄ratur q̄d est instās eternitatis. dico q̧ ipa eternitas que deus est. est instans eternitatis. Que ideo dicitur instās. qꝛ sicut instās tempis si esset: esset totū simł nec in eo esset p̄us et posteri⁹. sic ipa paternitas tota simul sine successione p̄oris et posterioris existit. Ex hꝭs patʒ q̧ ista cō sequētia nō valet filius dei est in isto instāti nec ante fuit nec post erit. ergo incipit esse vel desinit esse: patet de instāti eternitatis ꝛc. Secundo patet infatuata subtilitas quorundaʒ dicentiū q̧ contradictoria sunt vera in eodē instāti eternitatis. hoc enim clare falsum est quia sicut ad cōtradictoria esse vera in eodem tempore requirit̄ quodlibʒ esse verum in toto illo tpe aliter non essent cōtradictoria sic ad ipa esse vera in instanti eternitatis requiret̄ quodlibʒ eē verum eternaliter quod manifeste implicat ꝛc. S Ad quartā rōnem aliqua sunt notāda. Unde p̄mo notāduʒ est. q̧ hic est vna difficultas scʒ vtrꝫ q̄uis pater nō sit p̄oꝛ filio duratiōe debeat cōcedi prioꝛ aliq̄ alia p̄oritate. Et quantū ad hoc est inter doctores discordātia nō tā realis q̄ verbalis. Oēs eni in hoc cōcordant q̧ pater est p̄ncipiū filij ꝛ filius originatur a patre sed in hoc discordāt q̧ aliqui dicūt q̧ ista nō sufficiunt ad hoc q̧ concedatur prioritas in diuinis. Alij dicūt q̧ sic. Et quantū ad hoc magis innitendū est auctoritatib⁹ q̄ rōnib⁹ qꝛ ad neutrā parteʒ pōt ratio sufficiens inueniri sed magis cōsistit in modo loquēdi: ideo dico breuiter q̧ vere et realiter pater est prioꝛ origine ipo filio. quia ꝑ esse prioꝛ origine hic nihil aliud itelligo nisi q̧ a patre originatur filius. siue q̧ pater est principium originis filij excludēdo alias significatiōes huius termini prius. de quibus dicam inferius. Et sic clare patet veritas illi⁹ ꝛc. Secundo notandum q̧ ad huc circa hoc est alia difficultas an concesso q̧

pater est prior origine filio: debet conce di quod pater sit in aliquo signo priori non nature vel durationis. scilicet originis in quo non sit filius. Et de hoc hic tenet Scotus quod sic sicut patet in multis distincti onibus et questionibus primi libri: vnde ipse imaginatur quod sicut sunt instantia temporis: ita sunt instantia vel signa nature et originis. Et ponit istum processum quod in primo instanti originis sunt omnia essentialia sicut deitas intellectus. actus intelligendi: et actus volendi. In secundo signo originis pater generat filium. In tertio producit spiritumsanctum: et totus iste ordo originis completur in primo instanti nature: et in secundo instanti nature intellectus diuinus et voluntas feruntur respectu obiectorum secundariorum: ita quod iste est ordo quod essentialia sunt priora notionalibus et notionalia sunt priora essentialibus includentibus respectus ad extra. Hec est imaginatio predicti doctoris quam declarat in diuersis locis. Sed quamuis forte aliqua istorum dictorum possent bene intelligi: sic scilicet intelligendo quod essentia est aliquo modo prior personis: quia communior vel aliquo tali modo. Modus autem loquendi est simpliciter falsus et nimis abusiuus. Nec est facile declarare que res sint illa instantia vel signa: sed nolo hic insistere. Qui autem voluerit hoc reprobare videat Ockam distin. 9. primi libri questione. 3.

Tertio notandum circa declarationem predictorum quod diuersi sunt modi prioritatis et posterioritatis sicut patet in predicamentis: et. 5. methaph. capitulo de priori. quod longum est numerare et distinguere tamen inter alios isti videtur esse magis famosi scilicet prius duratione prius natura. prius causalitate. prius communitate. prius dignitate. prius secundum locum. Prius autem duratione est propriissime prius secundum philosophum in predicamentis. Prius natura est illud quod potest esse sine posteriori: sed non econuerso: vt patet. 5. methaph. vnde secundum philosophum materia est prior natura ipsa forma et subiectum suo accidente saltem separabili et partes toto. prius causalitate est causa respectu sui causati et sicut dicitur prius causalitate: ita posset prius productiuitate. Et patet distinctio huiusmodi ab aliis predictis quia secundum philosophum causa et causatum aliquando sunt simul duratione: nec oportet quod causa sit prius natura suo causato. Et secundum aliquos pater in diuinis est prior filio et tamen nec duratione nec natura. Prius communitate est illud a quo non conuertitur subsistendi consequentia. Prius dignitate est omne perfectius respectu imperfectioris et hoc siue ex natura rei siue ex voluntate humana sicut rex est prior comite et comes milite. Prius secundum locum contingit dupliciter vel per comparationem ad aliquid quod naturaliter est primum aut ad aliquid quod statuitur primum. primo modo ignis est prior aere et aer aqua. secundo modo idem etiam respectu eiusdem potest esse prius et posterius propter diuersa que statuuntur esse prima sicut vult Aristo. 5. Methaph.

Istis premissis pono aliquas propositiones de comparatione predictorum modorum prioritatis et posterioritatis. ¶ Prima est quod alicui eidem competunt diuersi modi prioritatis sicut idem respectu eiusdem potest esse prius duratione natura causalitate et dignitate: vt patet de celo respectu alicuius noui effectus producti ab eo. Secunda est quod idem respectu eiusdem diuersis modis prioritatis potest esse prius et posterius patet de materia et forma: toto et parte. Tertia est quod aliqua sunt ordinata secundum prius et posterius in quibus proprie dicitur quod prius est in aliquo priori in quo non est posterius. Patet de ordinatis secundum prius et posterius quibus correspondent aliqua extrinseca in quibus ordinantur sicut prius et posterius secundum tempus et secundum locum ordinantur secundum aliqua extrinseca: quia scilicet aliqua partes temporis correspondet priori et alia posteriori: et similiter alius locus correspondet priori et alius posteriori vnde solum in talibus est illa locutio vera. Et de sic ordinatis secundum tempus vel durationem debent concedi precise distincta instantia vel signa et de ordinatis secundum locum concedi distincta loca. Quarta propositio est quod aliqua sunt ordinata secundum prius

⁊ posterius in quibus non ꝓprie dicitur
ꝙ prius est in aliquo p̄ori in quo nō est
posteriꝰ. Patet de ordinatis ſm prius
⁊ posteriꝰ quibus nō correspondent ali
qua extrinseca in quibus ordinentur si
cut deus est prior creatura causalitate
natura dignitate supposito ꝙ non esset
tempus aut locus imo omi alio extrin
seco circūscripto. In talibus ergo nō ē
ille modus loquendi ꝓprius nec in tali
bus est rationabile querere vtrū poste-
rius sit in p̄ori vel non. Et si recipiatur
talis modus loquēdi. tunc debꝫ cōcedi
ꝙ posterius est in suo p̄ori ⁊ nō p̄us in
aliquo priori sicut materia est prior na
tura ipa forma ⁊ ipa forma nō est in ali
quo priori sed forma est in illo priori. si
militer totum est prius ꝑfectione ⁊ di-
gnitate sua ꝑte. non tamen potest dari
aliquod p̄us in quo sit totum ⁊ non sit
ꝑs sed potest dari aliquod p̄us ꝑfectio
ne in quo sit pars ⁊ non totum scꝫ ipm
met totū ⁊c. Sic ergo patet cōtra Sco
tum ꝙ lꝫ pater sit prior origine filio pa
ter tamen non est in aliquo signo prio-
ri in quo nō sit filius nec est aliquod ta
le signū vel instans. sed filius bene est
in aliquo priori in quo nō est pater. scꝫ
in ipomet patre in quo non est pater.
quare ⁊c. X

Qui modi prioritatis debeant poni in diuinis

¶ Sed adhuc circa il-
los modos prioritatis ⁊ posterioritatis
videndum est qui repiantur vel non in
diuinis. Et de hoc pono aliquas ꝓposi-
tiones. Prima est ꝙ p̄mus ⁊ secūdus
nullo modo possunt repiri in deo ꝑ re-
spectū ad intra. ptꝫ quia oīa ibi sunt si
mul duratione ⁊ natura vt ptꝫ. Secū
da est ꝙ nec qntus nec sextus possunt
repiri in deo. ptꝫ quia ibi nihil est ꝑfe-
ctius alio vel dignius sed quicquid est
ibi est infinite ꝑfectū. Similiter ibi ni
hil est in alio tanꝙ in loco ⁊ illo modo
quo deus est in loco quicquid est ibi est
in eodē loco. Tertia ꝓpositio est ꝙ se-
cundus modus p̄oritatis. scꝫ prioritas
causalitatis extendendo p̄oritatē cau-
salitatis ad p̄oritatē ꝓductiuitatis re-
pitur in diuinis. patꝫ quia attribuitur
patri respectu filij ⁊ vterqꝫ respectu spi
ritussancti. Et ista prioritas vocatꝛ p̄ori
tas originis. Ex hoc ptꝫ cōtra Ockaꝫ
ꝙ paternitas est p̄or origine filiatione.
Naꝫ pater ⁊ paternitas sunt omnibus
modis idem. quare ⁊c. Et sic non est ve
rum ꝙ dicit ꝙ filiatio non originatur a
paternitate nec est prior origine filiati
one. sed est solum prior filiatione. qꝛ est
ꝓprietas patris qui est prior filio. cuiꝰ
ꝓprietas est filiatio ⁊c. Secundo patꝫ
ꝙ iste modus prioritatis in diuinis so-
lum habet locū inter ꝑsonaꝫ ⁊ ꝑsonalē
ꝓprietateꝫ. ⁊ nullo modo inter essentiā
⁊ ꝑsonam seu relationeꝫ patet clare in-
tuenti ⁊c. Quarta ꝓpositio est ꝙ etiā
quartus modus p̄oritatis. s. prioritas
cōmunitatis repitur in diuinis. ptꝫ qꝛ
talis prioritas non est nisi ꝯñe nō ꝯuer
tibilitatis. ⁊ hoc aliquo modo est in di-
uinis scꝫ in essentia respectu ꝑsone vel
relatiōis. quia bene sequitꝛ. a. est pater
ergo. a. est essentia sed nō ꝯuertitur qꝛ
nō sequitꝛ. filius est essentia ergo filius
est pater. ⁊ sic essentia est cōmunior ꝙ̃
ꝑsona ⁊c. Y

Ex his sequuntur
aliqua. Primo sequitur ꝙ diuina essen
tia ⁊ intellectio vel volitio diuina quia
ideꝫ sunt omnibꝰ modis est aliquo mō
prior qualibet ꝑsona vel relatione diui
na ⁊ hoc prioritate cōmunitatis. Se-
cundo sequitꝛ ꝙ noticia diuina creatu-
raruꝫ. siue respectu creature est aliquo
modo prior qualibet ꝑsona vel relatio
ne diuina. Patet quia sequitꝛ. a. est patꝛ
ergo est noticia creature non ecōuerso.

Tertio sequitur ꝙ spiratio actiua est
aliquo modo prior tam generatōe acti
ua ꝙ̃ passiua. De generatiōe actiua pa
tet. quia omē generans spirat non ecō-
uerso. De generatione passiua etiā ptꝫ.
quia spiratio actiua est in patre. qui est
prior filio in quo solū est generatio pas
siua. quare ⁊c. Quarto sequitꝛ ꝙ taꝫ
gn̄atio actiua ꝙ̃ passiua est aliquo mo-
do prior spiratione pasiua. patꝫ qꝛ taꝫ
pater ꝙ̃ filius est prior spūsancto. qua-
re ⁊c. Sic igitur apparet quales modi
prioritatis debeant concedi in diuinis
⁊ qualiter debent intelligi. Tunc ergo
ex predictis ptꝫ rñsio ad formā quarte
rationis. Vn̄ negatꝛ maior. Et ad ꝓba

tionē dicit q licet prius r posterius duratione non sint simul: sed omē qđ est prius sit in aliquo signo priori rē. tamē non oportet sic esse vbi solum est prioritas originis sicut est inter patrē r filiuz in diuinis. quare rē. Et hec de tertio articulo r tota questione rē.

Questio octaua.

A

Circa decimā distinctionez r alias sequētes in quibus magister agit de pcessione spūssancti eterna. Quero vtrū concedendū sit spiritūsanctū pcedere a patre r filio vnica spiratione siue tanq ab vno pncipio.

Arguit pmo q non. qr spūssanct⁹ nō pcedit a pře et a filio. igit questio falsa pña clara. antecedēs pbatur quia quā docunq aliquid est in se pncipiū sufficiens ad aliquid pducenduz pōt illud pducere omni alio circūscripto. Ita q omē aliud ad hoc videt supfluū sed pater est ex se intrinsece pncipiū sufficiēs ad pducendū spiritūsanctuz qr dicere q pater esset insufficiēs esset absurduz igitur pater sine filio pōt pducere spiritūsanctuz. quare rē. Confirmatur qr spiritussanct⁹ nō distinguit a filio precise quia pcedit ab eo. igitur nulla est ratio quare pcedatur pcedere a filio. Cōsequentia ptz qr ista videtur potissima rō r antecedēs pbatur. quia filius p filiationem distinguitur a spiritusancto. igitur seclusa spiratione adhuc haberz vnde distingueret a spūsancto r etiam spiritussanctus ab eo. quare rē. Scđo sic spūssanct⁹ non pcedit ab vtroq tāq ab vno pncipio. igitur questio falsa. Consequētia est clara. antecedēs pbatur quia si pater r filius essent vnū pncipium spirans vel pdicatū hui⁹ positionis supponit p essentia vel vna psona vel p duabus. Nō pmū vt ptz ex dictis in alia questione nec secundū quia pater r filius non sunt vna psona. nec tertiū quia tunc sequit q pater r filius essent aliquid vnū quod nō esset spiritussanct⁹ qđ est falsum. Confirmatur p hyla. ij. de trinitate dicentē q spūssanctus a patre r filio auctorib⁹ ꝯfitendus est. r p ꝯñs sunt duo auctores nō vnus spirator. Tertio sic spūssancti pcessio nō est spiratio sed est gñatio ergo questio falsa. Consequētia est clara. antecedens pbatur qr omē qđ vere pducit de substātia patris vere generat r eius pductio est generatio. sed spūssanctus pducitur a patre r de substātia patris sicut filius igit generat sicut fili⁹ quare rē. Confirmat quia si nō. hoc nō est nisi qr pncipiū pductionis spūssancti est voluntas r nō filij sed hoc nō valet tū quia nō est verū vt patet ex dictis. tū quia in nobis actus r habitus volūtatis quoz pncipiū est voluntas ita naturaliter generant sicut ipius intellectus. quare rē. In oppositum arguit p magistru z r p determinationē ecclesie extra de sum. trini. r fi. catho. lib. 6. In ista questiōe erunt tres articuli iuxta materiam triū argumentoz ante oppositum questionis factoz. Prim⁹ vtrū concedendū sit q spūssanct⁹ pcedat a patre r a filio. Secūdus vtrū cōcedendū sit q spiritussanct⁹ pcedit ab vtroq tanq ab vno principio. Tertius vtrū cōcedendū sit q spūssancti pcessio sit generatio.

B Quantū ad primuz articulū pono tres cōclusiōes r eas declarabo. Prima ꝯclusio est q spiritussanct⁹ pcedit a patre r filio eternaliter. Secūda ꝯclusio est q spūssanctus pcedit a patre et filio vniformit. Tertia cōclusio est q si spūssanct⁹ non pcederet a filio nō distingueret ab eo realiter. Prima igit inter latinos et grecos est in discordia. tñ illa magis est ex fide supponēda q ratiōe pbanda. Aliqui aūt nitunt istā ꝯclusionē rōnib⁹ pbare. sz simplr dico q p rōnem hoc nō pōt ꝯcludi sz oēs rōes q ad hoc fierent possent faciliter solui. iō solū est tenendū auctoritate fidei scz ex determinatione ecclesie dei nec aliter eā pbo. Scđa ꝯclusio pbat: qr spūssctūs nō pcedit a pře pncipalr sz ab vtroq eqlit vt dicit magr igit rē. Tñ est hic aduertēduz q ly vniformit pt dupliciter intelligi. Uno

mõ vt excludit oẽm ordinez in ꝑsonis ꝓducentib⁹ inter se. Alio modo vt ex-cludit oẽm ordinẽ in ꝓductiõe. Primo nõ dico ꝙ pater ⁊ filius nõ spirãt oĩno vniformit̃ q² inter ꝑsonas ꝓducentes est ordo originis inter se vt dictũ est in alia q̃stione. Scd̃o mõ dico ꝙ spirant oĩno vniformit̃ ita ꝙ spm̃sanctũ in nullo signo ⁊ instãti spirat vna persona in quo nõ spiret alia sicut imaginant̃ aliqui. ꝙ in aliquo signo originis spiret pater in quo nõ spiret fili⁹. Si queratur an debeat ɔcedi ꝙ pater spirat spiritũsanctũ pri⁹ origine q̃ fili⁹ spiret eũ dico ꝙ si per spirare pri⁹ origine nihil aliud intelligat̃ nisi ꝙ pater spirãs est prior origine vel ꝙ pater nõ ab alio habz spirare ⁊ filius hoc hz a patre tũc illud est ɔcedendũ. ⁊ isto mõ intelligunt sancti sicut Augustin⁹ qñ dicit ꝙ spũssanctus pncipal̃r ꝓcedit a patre. Similit̃ Jeronym⁹ ⁊ Hyla. qñ dicũt ꝙ ꝓcedit a patre ꝑ filiũ. ⁊ Rich. qñ dicit ꝙ spũssanctus procedit a patre mediate ⁊ a filio immediate. intelligunt enim ꝙ pater a nullo habet ꝙ spiret ⁊ ita pncipaliter ⁊ nõ ꝑ aliũ. filius aũt hoc habet a patre q² sibi cõmunicat esse ⁊ spirare ⁊c̃. quare ⁊c̃. Tertia ɔclusio ꝓbat̃ q² est vna ꝓpositio ɔditiõalis cui⁹ antecedẽs ⁊ cõsequens sic se habent ꝙ impossibile est ita esse sicut significat̃ ꝑ antecedẽs qn ita sit sicut significat̃ ꝑ ɔñs. igit̃ ipa est vera. Consequẽtia ptz quia hoc requiritur ⁊ sufficit ad veritatẽem conditionalis. Et antecedẽs apparet q² est vna ɔditionalis. cui⁹ antecedẽs est impossibile vt clarum est. igitur impossibile est ita eẽ sicut significat̃ ꝑ illud antecedẽs quare ⁊c̃. Et ꝓpter consit̃em rõnẽ concedo istã si spũssanct⁹ nõ ꝓcederet a filio ipe distingueret̃ ab eo ⁊c̃. Tũc circa istam ɔclusiõnẽ aduertendũ ꝙ quãdo doctores querũt vtrũ si spũssanctus nõ ꝓcederet a filio adhuc distingueret̃ vn⁹ ab alio. Ista ɔclusio põt habere duplicẽ sensuz. Unus est an p̃cise ꝑ hoc ꝙ filius spirat spiritũsanctũ ⁊ ipse spiratur a filio. filius distinguit̃ a spũsancto ita ꝙ hunc esse ab illo sit p̃cisa ratio distinctiõis eoꝝ. Alius est vtrũ ex hoc ꝙ spũssanctus distinguit̃ a filio possit concludi ꝙ ꝓcedat ab eo. ⁊ hoc esset cõtra grecos qui cõcedunt pmũ ⁊ negãt secũdũ. Et in hoc sensu tractat illa questio a plurib⁹ doctorib⁹ antiquis. sed in primo sensu tractat̃ a q̃busdaz modernis ⁊ siue illi duo sensus distingunt̃ de virtute sermonis siue nõ. tamen de vtroq̃ erit videnduz. Quantũ igit̃ ad pmũ notanduz est ꝙ de ɔstitutione ⁊ distinctione ꝑsonaꝝ in diuinis diuerse fuerũt opiniones. Una fuit ꝙ ꝑsone seipsis distingunt̃. Secũda fuit ꝙ p̃cise per relationes reales distinguntur.

Tertia ꝙ primo distinguntur ꝑ proprietates absolutas ⁊ quasi secũdario ꝑ relationes. Quarta possz esse ꝙ p̃cise distiguerent ꝑ ꝓprietates absolutas.

Sz circa istas opiniones nolo insistere q̃ vero eas voluerit ꝑscrutari videat Ockam circa distinctionẽ vicesimã sextam vbi tractat̃ ista materia. veruz est tamen ꝙ ipse manet ibidẽ. ⁊ in plurib⁹ locis in pmo libro innitit̃ isti opinioni ꝙ ꝑsone diuine constituunt̃ ⁊ distingũtur ꝑ relationes originis. vnde dicit ꝙ paternitas ⁊ essentia diuina ɔstituũt ꝑ se vnũ scz patrẽ ⁊ sic ꝑ paternitatẽ constituitur pater ⁊ distinguit̃ a filio. Sz breuiter transeundo. quia non reputo multũ vtile hic insistere. arguo contra hoc sic. quia ad hoc ꝙ aliquid ꝑ se ⁊ ꝓprie cõstituat̃ ex aliquo requirit̃ ꝙ illa distinguant̃ aliquo mõ. hoc eñ est euidens ⁊ hoc etiã cõcedit iste doctor. sed pater ⁊ paternitas in diuinis nullo mõ distingunt̃. quia nihil vere affirmat̃ de vno ⁊ negatur de alio vel ecõuerso plus q̃ de essentia diuina in quibus s̃m ipm nulla est omnino distinctio. hoc eñ videtur clarũ ⁊ videt̃ sequi ex dictis illi⁹ doctoris imo in pmo q̃stione tertia ponit istam regulã ꝙ omnis ꝓpositio composita ex istis terminis pater ⁊ paternitas in qua p̃dicat̃ verbũ qd̃ est nota distinctiõis est falsa de virtute sermonis Ideo ibidẽ negat istam. paternitas est in patre. Igitur sequit̃ ꝙ nulla rõe potest dici ꝙ paternitas constituit̃ ex pa-

tre quod ipse nō concedit. vnde miror quomodo tantus doctor talem conclusionē posuit ₇c. D Secundo notandum magis accedendo ad ꝓpositū ꝙ multi conueniunt in hoc ꝙ in filio sunt essentia diuina filiatio ₇ spiratio actiua sed isti diuersificanē. quia quidā dicūt ꝙ essentia ₇ filiatio tantū constituunt ꝑsonam filij ₇ ꝙ spiratio actiua in filio est quasi aduenticia ita ꝙ nō constituit filium in esse ꝑsonali. Alij dicunt oppositum ponentes ꝙ tam essentia ꝙ filiatio ₇ etiam spiratio actiua concurrunt intrinsece ad personalitatē filij nec est sibi aduenticia imo si filius nisi spiret non remaneret ꝑsona eo ꝙ careret spiratione que intrinsece concurrit ad ei9 ꝑsonalitatē. Alij etiā dicunt ꝙ in filio preter spirationē actiuam. que realiter distinguitur a spūsancto est aliquid sufficienter distinguens ipm̄ ab eo scʒ ipsa filiatio ₇c. Sed circa istas opiniones nolo insistere quia hoc reputo inutile. qui vero earū reprobationē voluerit videre legat magistrū Gregorium in ista materia. mihi aūt sufficit contra ista ratio supra facta. Ideo breuiter dico ꝙ oīs ille opiniones sunt false ₇ ꝓcedūt ex falsa imaginatione. quia sic loquentes imaginanē ꝙ essentia diuina ₇ fili9 ₇ filiatio distinguantur ₇ ꝙ essentia sit quasi materia respectu filiationis ₇ filiatio sit quasi forma eius ₇ ꝙ ex vtroꝗ resultat ꝑsona ₇ ꝙ sic constituaē persona quasi similiter sicut compositum substātiale cōstituitur in esse ꝑ suā formam. hoc aūt oīno negari debet de persona diuina ₇ de qualibet re que est diuina essentia. quare oīs tales opiniones sunt fugiēde tanꝙ venenose. Tertio notandum circa istam materiam ꝙ aliquid esse distinctiuū alicui9 potest intelligi dupliciter. vno modo vt per huiusmodi distinctiuū intelligam9 aliqd existēs extra animā ſm se ab alio distinctum sicut dicimus ꝙ homo per aīam suā distinguitur ab asino ₇ ꝙ vna anima ſm se distinguitur ab alia. Alio modo vt per distinctiuū intelligamus aliquid per quod potest vere concludi aliquid ab aliquo esse distinctum sicut dicimus ꝙ accidens in sacramento altaris distinguitur ab alijs per hoc ꝙ ipm̄ non est in subiecto sicut alia accidentia hoc autem modo dicimus in diuinis ꝙ pater distinguitur a filio per hoc ꝙ ipse a nullo est ₇ filius est ab eo ₇ hoc vtiꝗ sic esset etiā si nulla anima hoc consideraret. Ex hoc patet ꝙ in pͥmo sensu filius distinguitur a spiritusancto se ipso. et non aliquo sui ꝓprie ₇ ſm intrāsitiuā constructionē loquendo. Quod patet quia filius est persona simplicissima. igitur a quocūꝗ distinguitur seipso distinguitur. Secūdo patet ꝙ in secundo sensu filius distinguitur a spiritusancto non precise: quia spiritussanctus procedit ab eo. Nam filius distinguitur a spiritusancto etiā per hoc ꝙ ipse est a patre nascendo ₇ spiritussanctus a patre non nascēdo sed procedēdo. igitur non precise per hoc filius distinguitur a spiritusancto ꝙ ipe spirat spiritūsanctum. consequentia tenet quia non est idem esse a patre nascendo ₇ eē a patre non nascendo ₇c. Et breuiter istud non est aliud dicere nisi ꝙ per aliud medium bene concludimus spiritumsanctū esse distinctum a filio ꝙ per istud quia ipe spiritussanctus procedit ab eo. et sic patet declaratio conclusionis quo ad primum sensum suprapositę distinctionis. Quantum autem ad secundum sensum diuersi sunt modi dicendi. aliqui enim dicunt ꝙ non sequitur spiritussanctus non procedit a filio. ergo non distinguitur ab eo. Alij autē dicunt oppositum diuersis tamē modis. Nam quidam dicunt ꝙ facta illa ypothesi spiritussanctus et filius essent vna persona genita et spirata et ꝑ consequens non distinguerentur. Alij dicunt ꝙ non distinguerentur non tamen quia concurrerent in eandem personā: sed quia filius tunc non esset persona. ₇ multe tales fantastice imaginationes possent recitari sed transeo. Verū est ꝙ magister Gregorius ponit istam conclusionem ꝙ ista consequētia est bona spiritussanctus non procedit

a filio ergo nō distinguitur ab eo. Quā probat pmo sic. qz si spūssctūs non pce deret a filio spūssctūs non esset nec essz persona. ꝯsequētia pz: ⁊ antecedēs ptz. quia si spūssctūs non procederet a filio spūssanctus non esset spūssanct⁹ nec do nuz patris ⁊ filij. ⁊ ita nec psona qre ⁊c. Secūdo qz filius est p se pncipiū spūs sancti ergo si filius nō pduceret spūm sanctum ipe spūssanctus nō pduceret sed si non pduceretur non esset. igitur ⁊c. Tercio si aliqua creatura non pdu ceretur a filio ipa non pduceretur a pa tre. igitur si spūssanctus non pduceret a filio ipe nō pduceret a patre. ⁊ p con sequens si non pduceret a filio ipse nō esset. ⁊ p cōsequēs a nullo distingueret ⁊c. Sed cōtra hoc pono aliquas ppositiones. Prima est ꝙ illa ꝯña est bona patet. quia illud añcedēs est īpossibile ⁊ ad īpossibile sequitur. qḋlibz. Scḋa est. ꝙ illa cōsequentia nō magis valet. spūssanctus nō pcedit a filio ergo non distinguit ab eo. ꝙ ista valeat spūssctūs non pcedit a filio ergo distinguit ab eo ptz qz vtraqz est necessaria ppter rationē dictā. Tertia est ꝙ licet ista ꝯña va let. tñ ratiōes illi⁹ doctoris nō pbāt ip sam esse bonā. patz: qz petūt pncipium vt ptz intuēti. imo essent derisorie apō vnū grecū qui negaret spiritūsanctū p cedere a filio. Ideo miror tales ratiōes fieri ab aliquo subtili viro. Quarta p positio est. ꝙ lz illa ꝯña valet: tñ nō est euidens. nec pōt euidēter pbari in via de lege ordinata: quia illa ꝯña sola fide creditur esse bona: qz concedit antece dēs esse impossibile: ⁊ ꝙ illud sit impos sibile nō est euidenter pbatum: sed so la fide creditum: vt ptz ⁊c. Si vero queratur vtrū ista causalis sit vera: qz filius pducit spūmsanctū: ipse spiritus sanctus distinguitur a filio. Dico ꝙ sic: qz sicut fili⁹ est causa sibi: vt sit qcqd est extendendo nomē cause large ad oēe principium pductiuum: sic est sibi cau sa vt distinguitur a quolibet quod non est: ⁊ hoc sufficit ad veritatē illius cau salis. Dico tñ ꝙ eius veritas nō potest euidēter pbari sicut nec veritas supra dicte conditionalis. etiam concessa ypo thesi ꝙ pater et filius ⁊ spiritussanctus sunt tres persone ⁊ vna essentia. Nam ex hoc antecedente non plus sequitur euidenter nobis ꝙ spiritussanctus pro cedat a filio ꝙ oppositū vel ꝙ pater p cedat a spiritusancto ⁊c. Unde ad ra tiones pdicti doctoris pōt faciliter re sponderi qz petunt principium ⁊c. Et hec de primo articulo. Quan tum ad secundum articulum in quo vi dendum vtrum concedendum sit ꝙ spi ritussanctus pcedat a patre ⁊ filio tan ꝙ ab vno principio. ponam tres conclu siones: et eas per ordinem declarabo.

Prima est ꝙ pater ⁊ filius producūt spiritumsanctum: non tanꝙ duo princi pia: sed tanꝙ vnum principium. Se cunda est ꝙ pater ⁊ filius producūt spi ritum sanctū: non inquantum distincta principia: nec inquantū vnū principiuz. Tertia est ꝙ pater ⁊ filius non sunt omnino respectu spiritussancti sicut re spectu effectus creati vnuz principium.

Prima conclusio probatur per de terminationem ecclesie. Extra de sum ma trinitate ⁊ fide catho. lib. 6. vbi dici tur ꝙ spiritussanctus eternaliter ex pa tre ⁊ filio: non tanꝙ ex duobus princi pijs: sed tanꝙ ex vno principio. non du abus spirationibus sed vna spiratione procedit: ⁊ in fine damnantur et impro bantur oppositum dicentes: quare ⁊c. Dico tamen ꝙ ista conclusio tenēda est sola fidei auctoritate: ⁊ non posset con uinci ratione. etiam concessa personarū distinctione ⁊ productione ⁊c. Secun da conclusio probatur: qz ex ista propo sitione. pater et filius inquantum vnū principium spirant vel producunt spi ritumsanctum: sequitur ꝙ omnia que essent vnum principium spirarent spiri tūsctm: qḋ est manifeste falsū: qz tres p sone q̄ sunt vnū principiū nō spirāt spi ritūsanctū. Et siliter ex ista ppositione pater ⁊ filius inquātū distīcti vel inquā tū disticta principia pducunt spmsan ctū: sequit ꝙ oīa distincta producūt spi ritumsanctum: quod est manifeste fal sum. Utraqz ꝯsequētia patz: qz argui

tur a ppositione reduplicatiua ad suaȝ exponẽtem. sicut bene sequit. homo inquãtuȝ rõnabilis est risibilis ergo oĩe rationale est risibile. vt patet in logica. Et ideo quelibet illaruȝ ppositionũ de virtute sermonis ẽ vna exclusiua falsa q̃re ↄclusio vera. Dico igit q loquẽdo de virtute sermonis. pr̄ ⁊ filius nec spirant spiritũsanctũ inquãtuȝ sunt vnũ: nec inq̃tuȝ sunt distincti. Et si sancti videant aliq̃n dicere q spirãt inquantuȝ sunt vnũ. nõ est intentio eoꝝ q talis ppositio si vera de virtute sermonis. sed hoc dicunt vt denotent vnitatem spirationis ⁊ nõ pluralitatẽ. ita q q̃uis pat ⁊ filius sint distincte psone tamẽ spirãt non distictis spirationib⁹ sed vnica spiratione ⁊c. Tertia ↄclusio probatur. quia licet cõcedat q pater ⁊ filius sunt vnum principium spũssancti sicut conceditur q sunt vnum principium creature tamẽ nõ est omnino simile. sed in hoc est differentia q: scȝ pater ⁊ filius ⁊ spũssanct⁹ sunt vnũ principiũ naturale respectu creature q: sunt natura diuina que est principiũ creature. sed pater et filius nõ sunt sic principiũ naturale sȝ notionale vt patebit. ita q in prima ly principium est termin⁹ essentialis supponens imediate pro essentia. ⁊ est sensus pater ⁊ filius sunt vnũ principium creature id est sunt vna essentia que est principiũ creature. sed in secũda ly pñcipium est termin⁹ non essentialis sed notionalis non supponens immediate pro eẽntia sed p psona. ❡ Tamen ad declarationem istius conclusionis est aduertendũ q licet de ista ppositione pater ⁊ filius sunt vnus spirator sint opiniones. ⁊ aliqui negent eam aliȷ concedant tamẽ ista ab omnibus communiter conceditur pater ⁊ filius sunt vnũ principium spirans spiritũsanctũ. Unde dicit Augustinus. Fatenduȝ est patrem ⁊ filium principium esse spiritussancti nõ duo principia. sed sicut pater ⁊ filius vnus deus. ⁊ ad creaturam relatiue vnus creator ⁊ vnus dominus sic relatiue ad spiritũsanctum vnũ pñcipium. lib. de trinita. ca. 14. Unde de

isto auctoritas Augustini est ita expssa ⁊ etiam ista positio iam ita inoleuit vt eaȝ negare non sit securum. Sed tamẽ dubiuȝ est apud aliquos vtrum hoc sit de virtute sermonis veruȝ. Et videtur q non pter rationẽ secundam factam ante oppositũ. Unde circa hoc sunt varij modi dicendi. quorum aliquos recitabo ⁊ qui magis mihi videtur ad propositũ. Prima igitur opinio est q pater ⁊ filius sunt vnum principiũ spirãs spiritũsanctũ pter vnam vim spiratiuam qua vterq spirat. Unde imaginatur ista opinio q in diuinis sit aliquod principium quo. sicut voluntas. vel aliq̃d tale elicitiuũ spirationis actiue. ita q pater ⁊ filius sint illd principiũ quo. seu illa vis spiratiua. ⁊ ad istum sensuȝ facit Scotus magnam difficultateȝ in ista materia. Sed istud non valet. tum primo. q: nõ est ponẽda aliqua vis spiratiua q̃ sit pñcipiũ quo spũssancti ⁊ nõ principiũ qd. vt patet ex alia questiõe. Tũ secũdo q: hic querit de pñcipio qd ideo cõcesso tali pñcipio quo. non possȝ dici pñcipium spirans spũssancti. quia pprie nõ cõceditur de aliquo q spiret. spũsanctuȝ nisi sit pñcipium qd etiam sm ponentes talia pncipia quo. quare sequitur hoc non valere ad ppositũ ⁊c. Secũda opinio est q pater ⁊ fili⁹ sũt vnum pñcipium spũssancti. ita q ly pñcipium supponat ibi non tm̃ p essentia vel volũtate diuina seu aliquo principio quo elicitiuo spũssancti. sed etiã supponit p aliquo qd nõ est idem formaliter cũ diuina essentia. Unde imaginat ista opinio imo expresse ponit q pater ⁊ filius sunt vnũ cõstitutũ ex diuina essentia ⁊ spiratione actiua. qd quideȝ vere est spirãs spũsanctũ nec tm̃ pñcipium quo sed qd. Uñ infert Ockam tenens istam opiniõe q aliter pater ⁊ fili⁹ pot cõcedi vnũ pncipiuȝ spirãs spũsanctũ siue vn⁹ spirator q possit ↄcedi q tres psone sunt vnuȝ pñcipium creans siue vn⁹ creator. quia pma habet duas causas veritatis. scilȝ q pater ⁊ filius sunt vna diuina eẽntia que est pñcipiũ quo elicitiuuȝ spiritussancti. ⁊ etiam q pat

ꝛ filius sunt vnū vere spirans spm̄sanctū qd̕ nō est formaliter diuina essentia sicut nec pater est formalit̕ essentia diuina q̄uis realiter. Sz scd̕a nō h̕z nisi vnā cām veritatis scz ꝙ tres ꝑsone sūt vna essentia q̄ est ṗncipiū ꝓducēs eēntiam creatam ꝛc. Sed hec opinio deficit sicut ꝛ ṗma opinio. Primo de ṗncipio quo. ꝛ ṗncipio qd̕ ꝛc. Scd̕o quia innititur falso fundamēto de istis ꝯstitutis ꝛ constitutiuis in deo. vt ꝑz ex alia questione. Tertio qꝛ cōstat ꝙ nō minꝰ distinguit̕ spiratus a spirante q̄ꝫ genitꝰ a generāte. ꝛ ꝑ ꝯn̄s tantū distiguit̕ spiritussanctus ab isto cōstituto qd̕ spirat ip̄m q̄tuz filius a patre qui generat eū sed filius distinguit̕ a patre ꝑsonaliter ꝛ ista distinctio ꝑsonalis est maxima distinctio q̄ sit in diuinis. ergo illud cōstitutū vnicū sic ꝑ̄ se sumptuz distinguit̕ a spūsancto ꝑsonaliter. ꝛ ꝑ ꝯn̄s tantuz sicut pater. Cū igitur illud ꝯstitutū nō sit pater nec sit filius sequit̕ ꝙ spūssanctus distinguit̕ ab aliquo ꝑsonaliter. et tn̄ de illo nō est verum dicere ꝙ sit pat̕ nec etiam ꝙ sit filius. qd̕ videt̕ falsum. Aliquas alias rōnes facit Greg. sz trāseo eas. quia vident̕ mihi petere principium ꝛc. ¶ Tertia opinio licet non admittat in diuinis principiū quo sed solum principium quod. nec concedat ibi talem constitutionem que dicta est. tamen ad saluandum illam opinionem esse veram dicit tria Primum est ꝙ pater ꝛ filius non sunt vnum principiū essentiale spūssancti qꝛ nullū essentiale spirat aut spiratur. sicut nec generat aut generatur. Secūduz est ꝙ nec sunt vnū ṗncipiuz ꝑsonale. qꝛ illud ṗncipium qd̕ est pater ꝛ filius nō est aliq̄ ꝑsona sicut pater ꝛ filiꝰ nō sunt aliqua vna ꝑsona. Tertium est ꝙ sunt vnuz ṗncipiū notionale. ꝛ hoc sequit̕ ex aliys a sufficienti diuisione. Et ista tria dicta mihi vedentur vera ad bonū intellectū tamen Adam tenēs istam opinionē declarando ꝓpositum ꝑ ṗncipium notionale dicit se intelligere aliqd̕ ṗncipiuz commune pluribus ꝑsonis ꝛ non omnibus. Sic enim vult vti illo termino ṗncipium notionale ꝛ non ꝓ voce vel conceptu cōmuni ip̄is ꝑsonis ꝛ concedit ꝙ illud ṗncipiuz cōmune est spiratio actiua. ꝛ hoc diffuse declarat Sz breuit nō videtur mihi ꝙ ista opinio sic ītellecta vt eam deducit possit sustineri. nisi concedēdo ꝙ in diuinis aliqua vna res scz vna spiratio actiua sit due res. ꝛ tamē non sit tres res quod non videtur mihi verum aut concedenduz ꝛc. Quarta opinio est magistri Grego. quā tamen non ponit asserendo sed ꝓbabiliter loquendo. vnde dicit licet dicta ꝓpositio sit cōmuniter cōcessa ꝛ vera non tamē de virtute sermonis est accipienda. Sz ad bonum intellectum sanctoꝝ ꝛ doctorum est concedenda. Pro declaratione autem sue intentionis dicit ꝙ nunq̄ꝫ in creaturis concurrunt simul plures per se cause ad vnū effectum nisi vna earū aliter causet q̄ꝫ alia. vel oēs simul plus vel magis causent q̄ꝫ illaruz vna tantū sicut dicit esse manifestū. Sed spiritussanctus q̄uis a duobus scz a patre ꝛ filio ꝓducatur nō tamē aliter ab vno q̄ꝫ ab alio. nec ab ambobꝰ simul magis vł plenius q̄ꝫ ab altero tantuz. ac per hoc non ꝓcedit ab eis tanq̄ꝫ ex duobus ṗncipys: sed tanq̄ꝫ ab vno. ideo sancti hoc denotare volentes dixerunt patrem et filium non esse duo ṗncipia sed vnū ṗncipium spiritussancti. Et ita ꝓpter eandem rationem dixerunt tres personas esse vnum ṗncipium creature non tria ṗncipia q̄uis etiam alia ratione speciali possit dici vnum principium creature scz ꝙ sunt vna essentia que est omniuz creatorum vnū principium. non tamen isto modo pater ꝛ filiꝰ possunt dici vnū principiuz spiritussancti vt supra satis dictum est. Unde ad istud ꝓpositum inducit iste doctor auctoritatem magistri sed non curo recitare. quia si oppositum dicti sui esset ita intelligibile sicut sunt verba magistri sunt multo melius contra ipsum q̄ꝫ pro ipso. Ad istud etiam ꝓpositum videtur esse Guil. altissiodo. libro. i. c. 3. sum. sue. vbi dicit ꝙ hec ꝓpositio pater ꝛ filius sunt vnuz principiū spiritussancti est eodem modo locutio

nis accipienda quo illa ꝓpositio qua di
cit ꝙ spiritussanctus est multiplex pro
pter diuersos effectus. ita ꝙ eodē mo
do per vnum effectum quē habent pa=
ter ⁊ filius ⁊ spiritussanctus dicunt vnū
principium. ⁊ quia eodē modo ꝓcedit
ab eis spiritussanctꝰ etiā dicuntur vnū
pͥncipium ipsius. Item ad istud ꝓposi
tum inducit verba decretalis vbi supra
Unde non dicit ibi qꝺ pater ⁊ filiꝰ sunt
vnum pͥncipium spiritussancti. sed qꝺ
est ex eis nō tanq̄ ex duobus pͥncipijs:
sed tanq̄ ex vno pͥncipio. Unde patꝫ ꝙ
quia cōsilium noluit affirmare vnitatē
pͥncipij. ideo ait tanq̄ ex vno sed qꝛ vo
luit affirmare vnitatem spirationis ait
vna spiratione. nec dicit tanq̄ vna spi=
ratione sicut dicit tanq̄ ex vno pͥncipio
Sic ergo ſm eum simul ⁊ inseꝑabiliter
ac vno mō penitus pater ⁊ filius spirāt
sicut alter eorum ſm se. ⁊ sicut si essent
penitus idem pͥncipium. Et ideo dicū=
tur vnū pͥncipium spiritussancti ⁊ non
duo pͥncipia ne. s. aliqua diuersitas mo
di spirādi detur intelligi. Sꝫ tn̄ loquē=
do de virtute sermonis pōt dici qꝺ pat
⁊ filius sunt duo pͥcipia spiritussancti
sicut sunt duo qui principiant spm̄san=
ctū. Un̄ hoc videtur velle Hylarius di
cēs spiritūsanctū esse a patre ⁊ filio au
ctoribus. nō dicit auctore videtur ergo
posse ex hoc cōcludi patrem ⁊ filiū esse
auctores. ⁊ ꝑ ꝯn̄s spiratores ⁊ pͥcipia
spiritussancti. Nō tamē debet ꝯcludi ꝙ
spirāt tanq̄ duo principia sꝫ tanq̄ vnū
ꝓpter causaꝫ supius dictam ⁊c. I

Quinta opinio est magistri Iohānis
de rippa cui non placuit p̄dicta opinio
ꝓpter quod dicit ꝯtra magistrū Grego
rium ꝙ si ipe vidisset distinctioneꝫ for=
malem non incidisset in illud baratruꝫ
magne absurditatis dicendo ꝙ pater ⁊
filiꝰ sunt duo principia ⁊c. Positio aūt
sua quo ad istud ꝓpositum iuxta imagi
nationem suam stat in hoc ꝙ sumendo
spirationem actiuam ꝓ cōmuni notio=
ne pater ⁊ filius sunt vnum principiuꝫ
spiritussancti Sed sumendo spirare ꝓ
ꝓducere pater ⁊ filius sunt duo respe=
ctu spirationis producte. ⁊ impugnat
magistrum Gregoriuꝫ negando sibi q̄
due cause create possint in vnum ⁊ eun
deꝫ effectū equaliter concurrere. ⁊ hoc
declarat diffuse ⁊c. Sꝫ breuiter ista opi
nio est tam obscura ꝙ indignum est in
ipsa stare. potest autem faciliter impu=
gnari. Primo quia supponit distinctio=
nem formaleꝫ. vbi non est concedenda
⁊c. Iteꝫ supponit ꝙ spiritussanctus nō
omnimode ab eodē principio ꝓcedit ꝑ
cōmunicationem ⁊ ꝓductioneꝫ. hoc au
tem negatur sibi. ⁊ satis patet huius di
cti falsitas per supradicta. Quare ⁊c.
Iteꝫ non queritur hic nisi de principio
quod ⁊ illud nō est essentia. siue iste ter
minus principium quod non supponit
immediate pro essentia. ⁊ ideo videtur
concedere ꝓpositum. dicendo ꝙ sumē=
do spirare pro ꝓducere pater et filius
sunt duo principia quoniā hic nō queri
tur de principio spirante spiritumsan=
ctuꝫ nisi inquantuꝫ spirare sumitur ꝓ
ꝓducere. ⁊ ideo positio nihil significat
Unde sicut ipe dicit contra Gregoriuꝫ
ita dico contra eum ꝙ si ipe vidisset ve
ritatem ⁊ habuisset veram logicam nō
incidisset in baratrum tante obscurita=
tatis vt poneret talem distinctionē for
maleꝫ: quia vere sua ymaginatio repu
gnat intellectui inclinato ad veritatem
⁊c. Et ideo q̄uis magister Grego. decla
rauerit suam intentionem in isto ꝓposi
to valde clare ⁊ pulcre. tamen destruen
do alias opiniones adhuc pōt sua opi
nio fortiter confirmari supponendo [illegible]
as suppositiōes. Prima est ꝙ licet ali
quod p̄dicatum seu ꝓprietas vere pre=
dicetur de patre et etiaꝫ de filio que ta
men non competunt spiritui sancto. ta=
men in nulla re incomplexe significabi
li pater idēptificatur filio quin in eadē
idēptificetur spiritui sancto. Et hoc est
quia pater et filius non conueniunt in
aliquo vno incomplexe significabili ni=
si in essentia in qua etiam conuenit spi=
ritussanctus. Aliter enim oportet di=
cere ꝙ aliqua res in diuinis esset due
res et non esset tres res ⁊ esset due per
sone et non essꝫ tres persone quod om
nino videtur irrationabile. Se=

Doctor confirmat adhuc opinionem gregorii

Secunda suppositio q illa res in qua psone cõueniũt nõ pducat ad intra nec aliquo mõ pducit. pz. qz eẽntia nec gñat nec generat. nec spirat nec spirat. mõ nulle sunt alie pductiões ad intra. Ex his formatur talis ratio q est fortis. qz si dicas q de virtute sermonis loquendo pater et filius sunt vnũ pncipiũ spirans spm̃sanctũ. quero vtrũ illud pncipium sit vna res vel nõ. Si nõ. ergo nõ est pncipium. sed pncipia. et etiã nõ põt dici q nõ sit vna res. quia iste termin⁹ vna res dicit de omni subiecto supposite in diuinis cũ dicatur de isto termino trinitas etc. Si aũt dicat q sit vna res tunc qro vtrũ illa sit plures vl nõ: si sit ples seqt q due psone cõueniũt p ipsaz sz due psone non cõueniũt in aliq re qn in ea tres cõueniãt vt pz p pmã suppositionẽ. sed illa res in qua tres cõueniũt est essentia spũssancti. ergo nõ spirat ipsum. vt patet p secundam. quare etc.

Sexta opinio saluo meliori iudicio põt pbabiliter poni. Vñ quicqd sit de veritate dicti magistri Gregorij. tamẽ cõtra suũ modũ ponẽdi declarabo qttuor ppositiones. Prima est q ita faciliter vel nõ magis difficulter potest de virtute sermonis sustineri q pater et filius sunt vnũ pncipiũ et nõ plura pncipia spũssancti. sicut q vnus de⁹ spirat spm̃sanctũ. et nõ sunt plures dij. patet. quia sicut magister Gregori⁹ querit de illo termino vnũ pncipiũ p quo supponit. ita querã ab eo de hoc noĩe vnus deus et poterit fieri oĩno ɔsimilis difficultas de vno sicut de alio. vt patet cuilibet subtili etc. Vñ arguit ɔtra istum doctorẽ. Nam ɜm ipm secũda ppositio est concedenda. qz ipe in illa questione vtrũ deus genuit deũ ɔcedit q sic. et tamen negat q sint plures dij. et per ɔñs ipse habet etiã cõcedere q deus spirat deũ. nec sunt plures dij. modo sicut ad istam deus generat deuz. sequitur ista vnus deus generat deum. satis em̃ eẽt extraneũ dicere q deus generat deum negando q vnus deus generat deũ. sic ad istam. deus spirat deũ sequitur ista vnus deus spirat deũ. et p ɔñs ipse habet cõcedere q pater et filius sunt vnus de⁹ qui spirat spm̃sanctũ. nec sunt plures dij. sed omnino ita faciliter põt sustineri q pater et fili⁹ sunt vnũ pncipiũ qd spirat spm̃sanctũ et nõ sũt plura pncipia. Et sicut ipe ɔcedit q pater et fili⁹ nõ sunt duo dij. et q iste termin⁹ de⁹ in diuinis nõ debet concedi in plurali. ita eque apparenter et equali facilitate põt iste dicere q pater et filius nõ sunt duo pncipia. et q iste termin⁹ pncipiuz in diuinis nõ admittit dici in plurali. Unde nec ipe nec alius pro eo possz facere aliquod argumentũ p rõnẽ ad pbandum q pater et filius sunt pncipia. qn ita forte possz fieri ad pbandũ q sint dij. Cũ ergo ipse ɔcedit q non sunt plures dij. ipse habet dicere q nõ sunt plura pncipia. sed vnũ pncipiuz. Si vero queratur p quo supponit ille termin⁹ principium. Pro ista sit hec secũda ppositio q ille termin⁹ p nullo ĩmediate supponit. sicut nec iste termin⁹ trinitas p nullo ĩmediate supponit vt dictũ fuit in qstione de trinitate. tñ supponit p pluribus ĩmediate scz p patre et filio. Patet quia put ibi sumit cõuertit vniuersaliter cũ isto termino cõplexo pater et fili⁹ dicendo q quicqd est pater et filius est pncipiuz spirãs spiritũsctm̃. et similiter qcqd est pncipiũ etc. est pater et fili⁹ Et si dicat ɔtra. qz hec est vera pater ẽ pncipiuz spirans spm̃sanctũ. ergo ille terminus nõ vniuersaliter simplr ɔuertitur cũ hoc toto pater et filius. Pro isto sit hec tertia ppositio q ille termin⁹ pncipium equiuoce seu nõ eodẽ modo significandi sumit hic et ibi. qz dico q in pma non supponit ĩmediate p aliqua psona. in secũda xo supponit ĩmediate p patre. sicut etiã cũ dicimus deus generat deũ deus spirat spm̃sanctũ. Unde in pma ly deus sumit psonaliter et supponit ĩmediate p psona patris. sed in secũda ly de⁹ põt stare p psonis patris et filij. Et si isto modo stet tũc pprie loquẽdo ly deus supponeret ĩmediate p pluribus. et nõ nisi mediate p vna re scz p essentia. et ideo nõ capit eodẽ mõ hic et ibi. et sic dico in pposito. Et si di-

catur sm predicta iste terminus princi-
pium esset terminus collectiu⁹. quia in
prima ppositione supponeret immedia
te pro pluribus ꝛ nō sic supponeret pro
aliquo illoꝝ pluriū. Pro isto sit quar-
ta propositio ꝙ sicut iste terminus tri-
nitas est nomē collectiuum supponens
immediate pro tribus personis et pro
nulla illarum. ita hic iste terminus prin
cipium immediate supponit pro duab⁹
personis ꝛ pro nulla illarum. Patet ex
dictis nec videtur mihi aliquis melior
modus dicendi tenendo ꝙ iste terminus
deus nullo modo debeat cōcedi in plu
rali ꝛc. Si vero dicat magister Gregori
us vel alius pro eo ꝙ ex istis dictis ipe
habet propositum. quia ex quo conces-
sum est ꝙ ly principium vno modo sup
ponit pro aliqua persona imediate. scꝫ
pro patre ꝛ pari ratione pro filio. sequi
tur ꝙ in plurali numero potest suppo-
nere immediate p filio. Ad hoc dicet
sibi ꝙ non sm ipsum. quia sicut ipse cō
cedit ꝙ iste terminus deus non admit-
titur in plurali q̄uis supponat imedia
te p pluribus. ita potest dici ꝙ iste ter-
minus principiū non admittitur in plu
rali. Et si dicatur ꝙ ex hoc realiter ha-
bet propositū licet non vocaliter ita di-
cam ꝙ realiter habetur contra ipsuꝫ ꝙ
essent plures dij licet nō vocaliter. sicut
posset faciliter ostendi. et satis patet in
tuenti. et etiaꝫ ex dictis in questione de
trinitate. Et sic patꝫ probabiliter quid
sit dicendum hic. Et hec de secundo ar
ticulo. Quantum ad tertium
articulum in quo videndum vtrum cō-
cedendum sit ꝙ spūssancti processio sit
generatio. Primo ponam et declara-
bo triplicem conclusionē. Secundo mo
uebo et soluam triplicem dubitationeꝫ
Prima conclusio. Passiua spūssancti
processio non est generatio. nec spūssan
ctus ad intra est genitus aut generabi
lis. Secunda conclusio. Passiua spūs
sancti processio ꝛ filij generatio ac ipa-
rum distinctio non est a nobis in via p-
fecte cognoscibilis. Tertia conclusio.
Passiua spūssancti processio et filij ge-
neratio ac ipsaruꝫ distinctio est a nobis

in via aliquo modo intelligibilis. Pri
ma cōclusio est certa ex fide. quia cū nō
sit nisi vnus filius in trinitate. iuxta il-
lud Joh. 3. Sic deus dilexit mundū vt
filium suū vnigenitū daret ꝛc. pter qḋ
in symbolo confitemur vnicū dei filium
et cuꝫ etiā filius non sit filius nisi quia
genitus. et quia filius vtiqꝫ genitus vt
dicit Aug. 5. de trinitate. capi. 6. sequit
ꝙ spiritussctūs nec est filius: nec est ge-
nitus nec generabilis ad intra. ꝛ per cō
sequēs eius processio passiua nō est ge-
neratio passiua. ꝛ sic pꝫ pclusio pⁱma ꝛc.
Secunda conclusio patꝫ. quia vtraqꝫ
processio siue pductio est a nobis pro-
statu vie ineffabilis. vnde sm magistrū
sicut de generatione filij scriptū est. ge-
nerationem eius quis enarrabit. ita de
spūsancto potest dici. pcessionem eius
quis enarrabit. Et ideo differentiā spi-
ratiōis a generatiōe. ꝛ cur spiratio spūs
sancti nō dicatur generatio. et cur spūs
sanctus non dicat filius. ita ꝙ ambo di
cantur filij ꝛ geniti. in vita ista nō possu
mus pfecte cognoscere vl̄ enarrare. Et
hec intentio est Augustini. ꝛ hyla. in lit
tera. Similiter Damasceni li. pmo vbi
dicit. Quoniam est quedaꝫ differentia
generatiōis ꝛ spiratiōis didicimus. qs
aūt est modus differētie nequaꝙ. q̄uis
autē intelligere ista non possimus vera
citer. tamen sic esse confitemur et pcedi
mus. Uult em̄ dicere ꝙ ista nō possum⁹
perfecte intelligere. Tertia conclusio
patet. quia om̄ia que possumus aliquo
modo intelligere. possumus et ex[illegible]
re. non stat em̄ aliquid credere et illud
nullo modo intelligere sicut supra dixi
in. q. de trinitate et claruꝫ est ꝙ om̄e qḋ
possumus aliquo modo intelligere pos
sum⁹ aliquo mō explicare. ꝛc. Et ideo
cum reuerentia magistri Gregorij appa
ret ꝙ ipse insufficiēter respōdet ad istā
questionē. Ipe em̄ postꝙ reprobauit di
uersos modos alioꝝ ponentiū differen
tiam inter spiratione: et generationem
nullum modum ponit specialeꝫ. sed di-
cit ꝙ non est nobis pro statu isto possibi
le istam differentiam intelligere aut ex
plicare. ideo non tentat eam explicare

Quod aūt ista responsio sit insufficiēs patet. Tum primo. quia eodem modo ipse posset se expedire de omni difficultate que fit in materia de trinitate. Cū totus ille articulus s̄m sanctos dicatur ineffabilis ꝛc. Tū secundo. quia absurdissimum ꝛ scādalosum videtur esse in fide. dicere ꝙ aliqua ꝓpositio sit credēda a catholicis. et tamen nullus catholicus sciat assignare diffinitionem quid nominis siue descriptionē ꝛ differentiā significationis terminoꝝ illius. sic est in proposito igitur ꝛc. Et ideo videndū est qualiter possit explicari ista differentia harum productionum. ¶

Sunt autē circa hoc diuersi modi dicendi. Aliqui em̄ assignant istam differentiā ex principio quo vnius et principio quo alteri⁹. dicūt enim qđ productionis filij principium quo est intellectus. Sed productōis spūssancti est voluntas. sed istud non valet. Tum primo quia nullius istarum productionū est aliquod principium quo distinctum a principio quod. vt in alia questiōe dictum est. Tum secundo. quia in deo intellectus ꝛ voluntas nullo modo distinguntur. vt dictum est in questione de distinctione formali. igitur si vnius illarū est intellectus principium. et voluntas erit eiusdem principium. et econuerso quare sequitur ꝛc. Alij assignant predictam differentiam ex ipsis productis. Nam filius est verbū quod pater intelligendo se producit spūssanctus aūt est donum quod pater et filius se amando producunt. Verbum aūt ex eo ꝙ verbū simile est rei intellecte cuius est verbuꝫ sed donum ex eo quod donum est: non est simile sed potest esse dissimile. ꝓductio autē viuentis similis productio est generatio vt hic sumit̄. Q̄uis ergo spūs sanctus quod est donū patris et filij sit similis patri ꝛ filio non minus ꝙ̄ filius patri quia tamen nō est similis ex eo ꝙ est donum. ideo eius productio non est generatio. Et ista ratio potest sumi ab Anselmo monologion. 55. Sꝫ q̄uis iste modus sit subtilis et ipuꝫ subtiliter declarat Ockaꝫ. tn̄ non videt̄ sufficiēs. qꝛ eque ignotum est nobis ꝙ spūssanctus non sit verbuꝫ patris et filij sicut ꝙ ei⁹ productio non sit generatio: aut ꝙ ipse non sit genitus. Unde cuꝫ spūssanctus sit eque similis patri et filio sicut filius patri. ꝛ intellectio ꝛ volitio nullo modo distinguant̄ in deo. nō apparet cur spūs sanctus non sit verbum quod se intelligendo producunt pater et filius ita bene sicut filius est verbuꝫ quod pater se intelligēdo producit. ꝛc. Alij assignāt differentiam harum productionum ex differentia producentium quia scꝫ fili⁹ est ab vno tm̄: sꝫ spūssanctus a duobus. Filius autem non potest esse duoꝝ nisi vnus illoꝝ sit pater ꝛ alter mater qđ in trinitate imaginari absurdissimum est. Et ista ratio ponit̄ a mgro: ꝛ Anselmo. mono. 55. et sumitur ab augustino. 15. de trinitate. ca. 27. Sed cōtra hoc arguit magister Grego. quia vbi ꝓductū eodē modo est a duobus nec aliter ab vno ꝙ̄ ab altero. neqꝫ ab ambobus simul. neqꝫ ab altero tm̄ ibi nō videtur ꝙ ꝓductio ex hoc precise ꝙ est a duobus minus debeat dici generatio ꝙ̄ si esset ab vno tm̄ Unitas em̄ vel pluralitas ꝓducentiuꝫ non videtur variare rationeꝫ ꝓductionis. sicut patet ꝙ ꝓductio vnius ignis a duobus non minus dicitur generatio ꝙ̄ productio ab vno. sed spūssanctus q̄uis sit a duob⁹ eodē mō tn̄ penit⁹ ē ab vtroqꝫ vt patꝫ in primo articulo. quare ꝛc. Unde infert ꝙ non sequitur. si spūs sanct⁹ est filius duoꝝ ꝙ esset vni⁹ tanꝙ̄ patris. ꝛ alterius tanꝙ̄ matris. cuꝫ fili⁹ nō sit vniformiter ex patre et matre. qꝛ non esset ratio quare vn⁹ essꝫ pater potius ꝙ̄ alter vel econuerso. Unde quantum ad illud secundū bene cōcordo cū magistro Grego. sed non q̄tuꝫ ad p̄mū quia non nego ex toto predictuꝫ modū vt patebit ꝛc. ¶ Alij assignant illam differentiam ex diuersitate modi procedēdi. quia filius procedit quomodo natus. et spiritussanctus quomodo datus. Et hanc ponit Augustinus. 5. de trinitate. ca. 14. Sed istud nō sufficit cum non declaret cur spiritussanct⁹ nō procedit quomodo natus ꝛc. Qualiter

autem iſtud dictuꝫ Auguſtini debet in
telligi declarabo: et inde patebit ꝙ iſte
modus coincidit cum alio dicto ⁊c̄. Un
de ad declarãdum predictos duos mo
dos et ad manifeſtandum oppoſitum.
Sciendum eſt ꝙ generatio quadrupli
citer poteſt ſumi. Uno mō largiſſime ⁊
improprie: ⁊ eſt productio alicuius de
non eſſe ad eſſe: ⁊ ſic ſe extendit ad cre
ationem: nec ſic dicitur in diuinis. Se
cundo modo ſumitur minus large ⁊ ꝓ
prie: ⁊ eſt generatio ꝓductio alicuius:
non de nihilo: et ſic non ſe extendit ad
creationem. Hoc aũt poteſt eſſe duplici
ter. quia vel poteſt eſſe ꝓductio alicui⁹
de non eſſe in eſſe: ⁊ ſic ſolum eſt in crea
turis ⁊ non in diuinis: vel poteſt eſſe ꝓ
ductio alicuius in eſſe q̄uis nō de non
eſſe: ⁊ ſic ſolum eſt in diuinis ⁊ nō in cre
aturis. Tertio modo ſumitur genera
tio ſtricte ⁊ eſt ꝓductio nō de nihilo ali
cuius viuentis cognoſcentis ab aliquo
eiuſdeꝫ nature numero vel ſpecie. ⁊ ſm
talem generationem in creaturis ꝓdu
cens dicitur pater vel mater: ꝓductum
filius vel filia: ſic enim ſol et homo pro
ducunt hominem: ſed ſol non generat
hominem: homo vero generat hominē.
Talis autem productio eſt in diui
nis tam reſpectu filij q̄ꝫ reſpectu ſpiriſ
ſancti. ſed tamē iſta non eſt deſcriptio
completa diuine generationis. Quar
to modo ſumitur ſtrictiſſime: ⁊ dicitur
generatio productio nō de nihilo alicu
ius viuentis cognoſcentis ab vno ſolo
producente eiuſdē nature numero vel
ſpecie. Et ſic ſumitur in diuinis. et eſt
diffinitio quid nōis ſiue deſcriptio cō
pleta diuine generatiōis: vt patet indu
cēdo in partibus ſingulis. Unde ꝓpor
tionabiliter poteſt deſcribi ſpiratio. ꝙ
eſt productio non de nihilo alicuius vi
uentis cognoſcentis non ab vno ſolo ꝓ
ducente ſed a pluribus eiuſdeꝫ nature
numero vel ſpecie. Et ponit illa ꝑticula
ſcꝫ nō ab vno ſolo ⁊c̄. ad differentiā ge
nerationis. Et ideo ad inſtãtiam mgr̄i
Grego. quãdo dicit ꝙ vnitas vel plura
litas producentium non videtur varia
re rationem productionis. dico ꝙ licet

hoc eſſet verum in creaturis. tamen nō
oportet ſic eſſe in diuinis. Nec exem
plum quod ponit de productione ignis
⁊c̄. bene eſt ad propoſitum quia etiam
ſm eum illa productio non eſt genera
tio ſtricte ſumpta ⁊ vt hic accipitur ⁊c̄.
Unde melius eſt dicere ſic q̄ꝫ dicere ſi
cut ipſe dicit ꝙ nulla deſcriptio diuine
generationis cum ea conuertibilis po
teſt a nobis dari: quia eſt a nobis incō
prehenſibilis: q̄ꝛ abſurdiſſimuꝫ mihi vi
detur ꝙ credamus fide aliquã propoſi
tioneꝫ ⁊ tñ neſciamus dare diffinitionē
quid nōis terminoꝝ ipſius ſeu deſcrip
tionē conuertibilē. Nec incōprehenſibi
litas ipius rei hoc tollit. Quia deus eſt
a nobis incōprehenſibilis: ⁊ forte queli
bet creatura. ⁊ tñ damus diffinitionem
dei ꝯuertibilē. Ideo ſua reſpōſio cū re
uerentia videtur ſcandaloſa. Ex predi
ctis ſequuntur aliqua. Pri
mo ſequitur ꝙ licꝫ generatio ⁊ ſpiratio
ſint ꝓductiones diſtincte ex natura rei
et ſeipſis formaliter ſint diſtīcte. tñ iſta
rū ꝓductionū differentia nō pōt a nob̄
melius explicari q̄ꝫ ꝑ hoc ꝙ generatio
eſt ab vno tm̄ ⁊ ſpiratio a duobus. Ptꝫ
ex dictis ⁊ videt intentio Auguſtini.
Secundo ſequitur ꝙ non poteſt a
nobis explicari quare filius procedit
quomodo natus ⁊ non ſpiritusſanctus:
ſpiritusſanctus procedit quomodo da
tus ⁊ non filius: niſi per hoc ꝙ filius eſt
ab vno ſolo ⁊ non ſpiritusſanctus. ⁊ ſpi
ritusſctūs eſt a duobus quorū vnus pat
alteri. ſ. pater filio ꝙ ſpūſſctūs [illegible] ꝓ
cedat ab eo: ⁊ nō ſic ꝓcedit fili⁹. Et eſt
intentio Auguſtini vbi ſupra. Tertio
ſeqtur ꝙ nō pōt a nobis explicari qua
re filius eſt verbū ⁊ nō ſpūſſanct⁹. ⁊ ſpi
ritusſctūs eſt donum ⁊ nō filius niſi per
modū inmediate dictū. Patꝫ ex dictis
Quarto ſequitur ꝙ licet ex diſtinctio
ne filij ⁊ ſpūſſcti vel generationis ⁊ ſpi
rationis nō poſſit fieri euidēs argumē
tū ad ꝓbandū ꝙ ſpūſſanct⁹ ꝓcedat a fi
lio: tñ ex hoc pōt fieri forte ⁊ apparens
argumentuꝫ ad hoc ꝓbandum contra
grecos. Prima pars patet ex primo ar
ticulo. queſtionis. Secunda patꝫ ex di

ētis:q̄ nō videtur aliter qualiter greci possint explicare differentiam generationis ⁊ spirationis. nec alia explicare q̄ dicta sunt. Et forte ista fuit ratio q̄ mouit ecclesiā romanā ad determinādum et tenendū ꝯtra grecos ꝙ spūssanctus ꝓcedit ab vtroq̄ꝫ:q̄ȝ nō apparet mihi ꝙ hoc posset aliter euidenter ꝯcludi ex textu sacre scripture. vt reputo patere intuenti ⁊c̄. Sic igitur saluo meliori iudicio ꝓbata est ⁊ declarata tertia p̄ncipalis cōclusio. ¶ Sed circa istam materiam moueo tres dubitationes.

Prima est vtrū verū sit ⁊ quō debeat intelligi illud qđ Augusti. Rich. et alij sancti ⁊ doctores cōiter dicere ꝯsueuerunt scȝ ꝙ spiritussanctus est charitas: amor ⁊ dilectio patris ⁊ filij ⁊ mutuꝰ ac iocūdus nexus amboꝝ:⁊ ꝙ nō est amor iocundus nisi sit mutuus:⁊ ꝙ pater ⁊ filius mutuo se diligendo ꝓducunt spiritūscm̄. Et ita de alijs dictis silibꝰ que frequēter ꝯcedunt a sctis ⁊ antiq̄s doctoribus. ¶ Scđa est vtrū debeat ꝯcedi ꝙ pater ⁊ filius se diligāt spiritusctō videt ꝙ nō:sicut in deo idē est saper eē ita diligere ⁊ esse:sed ista nō ꝯcedit pater est sapiens sapiētia genita: q̄ȝ ad illam sequit ꝙ pater est sapiētia genita vt arguit August. et magr̄ in littera di. 22. ⁊ per ꝯn̄s sequitur ꝙ ista non debet concedi pater diligit se spūsctō:q̄ȝ ad illā sequit ꝙ pater est spūssanctus:quod est falsum. Oppositū patȝ per magistrū in p̄dicta distinctiōe. Tertia est iuxta ist[illegible]iā vtrū debeat concedi ꝙ pater est sapiens sapientia genita. Videt ꝙ sic:q̄ȝ ꝺm Augusti. pater dicit verbo. tunc quero aut dicere accipit essentialiter aut notionaliter. si essentialiter. tūc ideȝ est ꝙ intelligere. igitur pater intelligit verbo sicut dicit verbo:quare ⁊c̄. Si teneat[illegible] notionaliter tūc ideȝ est ꝙ gignere:sed hec est falsa. paṫ gignit verbo imo generat verbū. ergo illa erit falsa si dicere capiat notionaliter. quare ꝓpositum ⁊c̄. Oppositū patet per magistruȝ in di. 32. et per August. in. 5. de trinita. multis locis. Ad istas dubitationes respōdeo per ordinem. Ad primā dico primo ꝙ voluntas diuina est concors et mutua charitas siue dilectio et amor iocundus ⁊ mutuus cōmunis patri ⁊ filio et spirituisancto. nec plus distinguitur ab essentia diuina ꝯmuni tribus ꝑsonis q̄ꝫ essentia a seipsa: sed sūt idem oībus modis. Scđo dico ꝙ spiritussanctꝰ nō magis est charitas amor vel dilectio patris ⁊ filij q̄ꝫ pater sit charitas amor vel dilectio filij ⁊ spiritussancti:et hoc loquendo de virtute sermōis et ꝓprie. Patȝ q̄ȝ vnicus ⁊ penitus indistinctus est amor essentialis mutuus iocundus ⁊ infinitꝰ quo mutuo se diligūt pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctꝰ:nec est possibile ponere aliquē amoreȝ quo pater diligat filiū aliquo modo distinctuȝ ab amore cōmuni triū ꝑsonarū ꝺm Augu. 6. de trini. Unde predicti termini charitas amor dilectio ꝓprie loquēdo semp sunt termini essentiales. Et si quādoq̄ꝫ a sanctis vel doctoribꝰ capiant ꝑsonaliter hoc non est ꝺm sermonis ꝓprietatē sed est ꝺm quādā appropriationē: sicut appropriatur patri potētia ⁊ filio sapientia ⁊c̄. tn̄ in diuinis nō est aliqua potentia vel sapiētia aliquo mō distincta a cōmuni potentia vel sapientia trium personarū:sic in ꝓposito ⁊c̄. Tertio dico ꝙ spūssanctus potest dici nexus patris ⁊ filij ad istū sensum ꝙ pater ⁊ filiꝰ ꝓducunt spm̄ssanctū. aliter aūt intelligendo non videt verū. Quarto dico ꝙ sicut verū est ꝙ pater ⁊ filius mutuo se diligēdo ꝓducunt spm̄sctm̄. Sic etiam de virtute sermonis cōcedendū est ꝙ pater ⁊ filius mutuo se intelligēdo ꝓducunt spm̄sanctū:patȝ:q̄ȝ cū in deo penitus idem sit diligere ⁊ intelligere ⁊c̄. p̄mū tn̄ est in vsu apud sanctos: sed nō secūdum. ¶ Si vero queratur vtrū illa ꝓpositio in sensu causali sit vera. ita ꝙ ista causalis sit vera. pater ⁊ filius quia diligūt se mutuo producunt spiritumsanctum. Respondeo ꝙ licet forte illa vt est causalis ꝓprie dicta de virtute sermonis non esset concedenda tamen potest cōcedi ab bonum sensum. Et si queratur cum ita sit ꝙ pater ⁊ filius quia diligunt se producunt spiritū

sanctum. quare non est ita quod pater et filius et spiritussanctus. quia diligunt se non producunt aliam personam. Ad hoc respondeo quod nulla est causa nisi quia deus est vna essentia et tres persone nec potest esse plures sicut potest haberi ex scriptura. Et ad hoc possunt haberi congruentie. sed de illis non curo. Et ideo querere cur ita est vbi non est causa superuacuum est. nec aliqua ratio potest hic a nobis assignari nisi: quia natura rei talis est nec est euidens: quin tres persone possint producere quartam quare etc. Ad secundam dubitationem patet ex iam dictis quid respondendum. Unde dico quod si istud verbum diligere capiatur essentialiter sicut istud verbum sapere. tunc de virtute sermonis hec est absolute falsa: pater et filius diligunt se spiritusancto. sicut ista pater sapit sapientia genita sicut bene arguit ratio. Tamen quamuis sancti et doctores antiqui capiant semper illud verbum sapere essentialiter non tamen sic istud verbum diligere. sed quandoque notionaliter. et sic ad sensum quem intelligit ipsa est vera. Unde apud eos diligere vt capitur notionaliter non est omnino idem quod spirare. quia tunc sicut hec est falsa pater et filius spirant spiritusancto. sic ista esset falsa pater et filius diligunt se spiritusancto. sed diligere isto modo includit diligere essentiale quod est omnibus modis diuina essentia et similiter spirare. Et ideo illa propositio est falsa pater et filius diligunt se amore absoluto et essentiali. et sic diligendo se producunt spiritumsanctum. Ex quo patet quod ille terminus secundum vsum sanctorum nec est pure essentialis nec pure notionalis. sed partim essentialis et partim notionalis. id est in descriptione sua ponitur terminus aliquis pure essentialis et aliquis terminus pure notionalis non sic autem de isto termino sapere. ideo patet ad rationem. etc. R Ad tertiam dubitationem respondeo premittendo istam regulam quam ponit ille doctor antiquus et subtilis dominus P. pictauen. libro primo summe sue. capitulo. 19. videlicet quod nihil in hac materia sine distinctione: vel affirmandum est vel negandum. vt si in dissonanti sophista fecerit sylogismum ridiculus appareat ideo distinguo quod iste terminus sapientia per se sumptus est terminus essentialis. sed quandoque per aliquid additum efficitur personalis. vt dicendo sapientia genita. Et quando ponitur in ablatiuo casu sicut in proposito tunc dupliciter potest exponi. Uno modo per istam prepositionem a. Alio modo per istam prepositionem per. vt patet clare in exemplis Unde secundum hoc possunt poni quattuor propositiones. que colliguntur ex dictis illius doctoris saltem pro parte. Prima est. Quod ista propositio. pater est sapiens sapientia genita siue per a. resoluatur: siue per per falsa est. patet. quia sicut pater non est a filio nec per filium qui est sapientia genita. sic non est sapiens ab ipso vel per ipsum secundum beatum Augustinum. Secunda est. quod ista propositio pater est sapiens sapientia ingenita. si per a resoluatur falsa est. si per per vera est. patet. quia sicut pater non est a seipso nec ab essentia diuina proprie loquendo. sic non est sapiens a sapientia ingenita que est ipse vel essentia diuina. Et hoc est contra dictum doctoris etc. sed tamen est sapiens per seipsum et per essentiam diuinam. quare etc. Tertia est quod ista propositio scilicet filius est sapiens sapientia genita si per a. resoluatur falsa est. si per per vera est. Patet. quia sicut filius non est a seipso sic non est sapiens a seipso sed a patre a quo est. sed tamen est sapiens a seipso et per seipsum. sicut filius agit per seipsum licet non a se secundum Hyla. Quarta est quod ista propositio filius est sapiens sapientia ingenita siue per a resoluatur siue per per vera est. patet quia sicut filius est a patre: et per patrem sic est sapiens ab ipso et per ipsum qui est sapientia ingenita

Et sicut dico de filio ita dicendum est de spiritusancto quo ad istam propositionem. Quamuis autem possit concedi quod filius vel spiritussanctus est sapiens sapientia ingenita. id est ab ea capiendo illum terminum personaliter pro patre. non sic tamen potest concedi capiendo ipsum essentialiter scilicet pro essentia. bene tamen

concedendum est ꝙ filius vel spiritussanctus est sapiens sapientia ingenita id est per essentiam que est sapiētia ingenita. Si vero dicatur ꝙ sm Augustinum idem est in deo sapere et esse ergo si filius est sapiens sapientia ingenita. sequitur ꝙ filius est sapientia ingenita quod est falsum. quia si esset sapientia ingenita nō eēt sapiētia genita. S

Respondeo ꝙ sicut ingenitum potest dupliciter accipi: sic etiam sapientia ingenita. Uno modo dicitur ingenitū omne quod non est genitum et sic essentia diuina est sapientia ingenita. Alio modo dicitur ingenitum quod non est genitum et est generans ⁊ sic est ꝓprietas soli patri conueniens et non filio. Primo modo concedo ꝙ filius est sapiētia ingenita ad istū sensum ꝙ filius est ista sapiētia que est ingenita sicut est ista essentia que est ingenita. Sʒ secūdo modo dico. ꝙ filius non est sapientia ingenita. quia ingenitum isto modo non cōuenit diuine essentie. Si vero dicatur contra primuʒ ꝙ sm hoc isti termini sapientia ingenita et sapientia genita affirmabuntur de filio. Dico ꝙ non est inconueniens capiendo ly sapientia ingenita essentialiter. et ly sapientia genita personaliter. Si vero dicatur contra secundum ꝙ adhuc procedit argumentum ꝙ filius sit sapientia ingenita capiendo personaliter. quia per quartā propositionem filius est sapiens sapientia ingenita capiēdo personaliter. ergo est sapientia genita primo modo capiēdo. consequentia tenet per illud medium Augustini ⁊c. Respōdeo ꝙ ꝗuis ī deo sit idem sapere et esse. non sequitur filius est sapiens sapientia ingenita in ablatiuo casu. Igitur est sapientia ingenita si in antecedente capiatur ly sapientia ingenita in ablatiuo casu ⁊ in consequenti in nominatiuo. Nec video ꝙ habeat apparentiam primo modo. sed si vtrobiq₃ capiat eodē modo cōsequētia habet aliquam apparentiam: et potest concedi consequens sicut antecedens: sicut patet cuilibet subtiliter intuenti. ⁊c. Tunc ad rationē istius dubitationis dico. Quod non sequitur. pater dicit verbo ergo sapit verbo. ratio est quia sm visum sanctoꝝ sapere semper capit essentialiter. sed in illa ꝓpositione dicere non capitur pure essentialiter sʒ notionaliter. vel partim essentialiter et partim notionaliter id est in sua descriptione quid nomis ponitur terminus essentialis ⁊ terminus notionalis. quia dicere non est omnino ideʒ quod intelligere nec omnino idem qđ gignere quia pater non gignit verbo sed gignit verbum. Iʒ dicere est intelligere. ⁊ intelligendo producere. et sic ista pater dicit verbo valʒ tantum pater intelligit verbum intellectiōe essentiali ⁊ intelligēdo gignit verbum sicut supra dixi de diligere. Et hec de ista ⁊ de toto tertio articulo. Tūc ad rationes principales. Ad primaʒ negatur antecedens et ad probationē negatur maior. si intelligatur vniuersaliter circumscripto omni alio quod nō est idē secum. modo sic non est in proposito quia filius est essentia eadem cum patre ꝗre nō superfluit ꝗuis pater sit ex se sufficiens. Ad confirmationem patet quid dicendū ex primo articulo questiōis. Ad secundā ⁊ eiꝰ confirmationē patuit diffuse in secundo articulo. quid possit dici ⁊c. Ad tertiaʒ negatur aūs. et ad probationē negatur maior et rō pʒ ex dictis in tertio articlo. Ad ꝯfirmationē negatur assumptū quia hoc nō est verum vt ibi tangitur vt dictum est. Ad illud tū quod ibi dicitur ꝙ actus et habitus illius voluntatis vere generant concedo capiendo generationē large non tamē stricte. vt patet clare consideranti ꝓdicta. Et hec de ista questione.

Sequitur nona questio.

A

Circa quartādecimaʒ distinctioneʒ: ⁊ alias in quibus magister agit de eterna spūsscti ꝓcessione tēporali tam visibili ꝙ inuisibili quero vtꝝ sola psona spūssancti sit charitas infusa q̄ dat amicis dei

Arguitur primo q̄ non: q: psona spiritussancti non est charitas: que dat amicis dei: igitur questio falsa: ꝯña est clara: sed antecedēs ꝓbatur: q: frustra fit per plura quod pōt fieri per pauciora: sed ad hoc q̄ aliquis sit amicus dei sufficit q̄ ei dentur dona spiritussancti. nā quicunq̄ habet illa ipse est carus deo: ⁊ amicus dei. igitur superfluū est q̄ dat ꝓpria persona spiritussancti. quare ⁊c.

Secūdo. q: aliqua charitas que non est persona spiritussancti datur viatori igitur questio falsa. ꝯña clara: sed antecedens ꝓbat: q: charits creata datur a spiritusancto viatori per quā ipse est amicus dei. iuxta illud Aposto. Ro. 5. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spūsanctum qui datus est nobis ⁊c. Sed ꝯstat q̄ spiritussctūs nō est illa charitas creata que per ipm̄ diffunditur in nobis. igit̄ ⁊c. Tertio q: charitas q̄ datur amicis dei potest augeri et minui. igitur q̄stio falsa. ꝯña clara. s3 antecedēs ꝓbatur: q: sicut aliquis potest esse magis vel minus carus deo et amicus dei: ita sua charitas potest fieri maior ⁊ minor ⁊ intendi et remitti: sed constat q̄ hoc nō potest competere persone spiritussancti. igitur ⁊c. In oppositum arguitur per magistrum. 17. dist. vbi tractat de ista materia et determinat oppositum expresse. In questione iuxta materiam triū argumentoꝝ erūt tres articuli. Primus. vtrū charitas que datur amicis dei sit persona spiritussancti. Secundus. vtrum charitas que datur amicis dei sit qualitas infusa menti. Tercius. vtru3 charitas que datur amicis dei pōt augeri vel minui

B Circa primum primo premittam tria notabilia propter terminoru3 declarationem. Secundo ponam triplicem ꝯclusionem. Tertio soluam triplicem dubitationē. Quantum igitur ad primum q: magister dicit duplicem esse ꝓcessionē spūssancti. eternā sc3 ⁊ tēporalem. Notandū est q̄ quāq̄ ꝓcessio accipit̄ p productione passiua vnius psone ab alia. aliq̄n aūt importat tale3 pductionē ꝯnotando illam psonam pductam de nouo existere in aliqua creatura rationali f̄m aliquem modū specialem de quo infra dicetur. Unde si vsus sanctorū esset q̄ ꝓcedere importaret talem productionem vnius psone ab alia et nouā sui existētiā in quacūq̄ creatura non propter nouitatē dei: sed ꝓpter nouitate3 rei. ita bene posset dici q̄ spiritussanct⁹ ꝓcederet tpaliter quēcunq̄ creatura creatur. sicut modo dicitur q̄ procedit tēporaliter: q: datur alicui rationali creature ad ipsam sanctificādā: q: tūc spūsctū ꝓcedere nō esset aliud q̄ ipm ꝓduci a patre et filio ⁊ de nouo ad extra esse in creatura noua. Ex his sequitur q̄ de virtute sermonis nō debet ꝯcedi q̄ sit duplex ꝓcessio spūssctī: vel sint due ꝓcessiōes spūssctī. ptz: q: sicut ꝓcedens est vn⁹ sic ꝓcessio eius est vnica. Scd̄o sequitur cōtra Ockam q̄ processio temporalis est vna res loquendo de virtute sermonis. vnde dico q̄ ꝓcessio tpalis est vnū ens reale sc3 spūssanctus: licet eni ille terminus non significet solū vnū ens reale sed plura: tn̄ solū supponit p vno. s. p spū sancto. Sic etiam dico ꝯtra eū q̄ creatio dei est ꝓprie res. s. ipse de⁹ creās. si capiatur actiue: ⁊ sic cōcedo q̄ creatio creat: vel creatio est ipsa creatura si capiat̄ passiue. et sic ꝯcedo q̄ creatio creat quocunq̄ mō tn̄ capiatur nō solū signat vnā re3 sed plures. s. deū ⁊ creaturā ⁊c. Tertio sequitur q̄ ꝓcessio tēporalis non differt realiter a ꝓcessione eterna: loquēdo de virtute sermonis. Patet q: isti termini ꝓcessio tēporalis ⁊ ꝓcessio eterna supponunt pro eodē licet cōnotēt diuersa ⁊c. Quarto sequitur q̄ tn̄ ad intentionē sanctorum potest concedi q̄ duplex est siue q̄ due sunt ꝓcessiones spiritussancti: ⁊ q̄ processio eterna differt realiter a processione temporali. Patet. quia nihil aliud intelligunt nisi q̄ eternaliter procedit ⁊ etiam temporaliter: et q̄ postest primo modo procedere absq̄ hoc q̄ procedat secundo modo: ⁊ q̄ processio eterna differt realiter ab aliqua re que importatur per processionem temporalem. scilicet a creatura temporali.

L Secundo notandum est que sit differentia inter processionem et missionem et dationem. vnde dico quod isti termini supponunt pro eodem. sed tamen processio prout hic sumitur est in plus quam missio. quia omne quod mittitur procedit sed non econuerso Nam filius eternaliter procedit non tamen eternaliter mittebatur. licet eternaliter posset mitti. sed processio non est in plus quam datio nec etiam in minus. quod non in plus patet quia non omne quod datur procedit Nam dona spiritussancti dantur non tamen procedunt vt hic de processione loquimur quod etiam non in minus. patet quia non omne quod procedit datur. Nam filius eternaliter procedit non tamen eternaliter datur. Sed qualiter se habeant missio et datio satis patebit per sequentia. Dico tamen quod licet predicti termini simpliciter sumpti se habeant vt dictum est. tamen ipsi aliquo modo restricti possunt ad inuicem conuerti. Unde isti termini processio temporalis spiritussancti. missio spiritussancti. datio spiritussancti inter se conuertuntur saltem secundum legem ordinatam. quod dico quia forte possibile est absolute spiritumsanctum dari absque hoc quod mittatur. sicut poterit apparere ex dicendis inferius etc. Tertio notandum est quid importatur per istos terminos missio et datio siue mitti et dari. Unde dico quod mitti importat personam procedentem connotando creaturam. ita quod descriptio quid nominis sit hoc totum mitti est personam aliquam ab alia productam per nouam existentiam in aliqua creatura rationali secundum specialem modum existendi in ea manifestari. Et proportionabiliter quid nominis huius termini mittere est personam aliquam productam per nouam existentiam in aliqua creatura rationali secundum specialem modum existendi in ea manifestari. Et ista manifestatio fit aliquid operando circa creaturam. per quam operationem persona que mittitur manifestari dicitur. Sed dari est aliquam rem productam existentem in alicuius potestate sic se habere ad rationalem creaturam quod ipse possit iuste illa vti ad operandum aliquid sicut sibi rationabiliter placuerit. Et ista descriptio conuenit tam spiritusancto quam eius donis vt patebit. Et proportionabiliter quid nominis huius termini dare potest assignari quod est aliquam rem habentem aliam rem productam in sua potestate velle sic se habere ad rationalem creaturam quod ipsa possit iuste illa vti ad aliquid operandum sicut sibi rationabiliter placuerit. Sic enim dicitur quod aliquis dat se ipsum alteri in hoc quod offert seipsum sibi vt faciat quod alius dixerit. Nec querenda est in predictis descriptionibus precisa et rigorosa sermonis proprietas. sed querendum est vt intelligatur veritas. Ex istis sequuntur aliqua. Primo sequitur quod mittere est comune tribus personis. quia cuilibet earum conuenit aliquid operari circa creaturam vnde alia persona manifestatur et sic tenet argumentum magistri. quod si aliqua persona mitteret et non alia sequitur quod oparetur aliquid ad extra et non alia quod est falsum. Secundo sequitur quod eadem persona potest mittere se. quia operando aliquid circa creaturam potest manifestare quod ipsamet procedit. Tertio sequitur quod dare est comune tribus personis et quod eadem persona potest seipsam dare. quia quelibet persona est in potestate cuiuslibet persone. et quelibet in potestate sua. vt velit aliquam personam productam sic se habere ad rationalem creaturam quod sit parata ad faciendum quicquid rationabiliter petit rationalis creatura. Quarto sequitur quod nec mitti nec dari est comune tribus personis quia non competit nisi persone producte. nec competit patri. et hoc est solum ex vsu sanctorum et si aliter fuissent vsi rationabiliter posset dici oppositum. Unde difficultas in ista materia principaliter est ex significatis terminorum quibus est vtendum secundum vsum sanctorum et antiquorum. ideo est difficultas magis vocalis quam realis. D

His premissis circa istum articulum pono tres conclusiones. Prima est quod amicis dei non solum dantur creata spiritussancti dona sed etiam propria spiritussancti persona. Ista conclusio probatur a magistro in littera pluribus auctoritatibus. nec videtur ad hoc melior pro

handi modus. Item ad hoc est auctoritas Augustini super illo verbo Jo.14. Ego rogabo patrem ⁊ alium paraclitū dabit vobis. Item Lu.1. dixit angelus ad Mariam. Spiritussanctus superueniet in te ⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi. Ubi duo distincte promittit. scȝ aduentum spūssancti ⁊ etiā obumbrationem virtutis altissimi. per primū notatur donatio spūssancti. per secundū donatio doni creati ⁊c. Secunda conclusio est ꝙ amicis dei nūꝙ datur spūssancti persona qn detur aliqđ eius donum creatum. s. charitas vel gratia. nec similiter econtra. Prima pars probaᵗ quia quicunqȝ habet spm̄sanctū est amicus dei Ro.8. quicunqȝ spiritu dei aguntur hy filij dei sunt. sed nullus est filius vel amicus dei sine charitate vl' gratia gratuȝ faciente a deo creata ⁊ infusa vt postea ꝓbabitur igitur ⁊c. Scđa ps ꝓbatur. quia quicūqȝ habet charitatē creatam siue gratiā gratuȝ facientē est amicus dei. sed nullus est amicus dei si nō habeat spm̄sanctū. igitur ⁊c. Maior pȝ Thi.3. iustificati gratia ipsius heredes simus fm spem vite eterne. Minor pȝ Ro.8. Si quis spm̄ xpi non habet hic non est eius. id est mēbrū xpi. ⁊ per spiritū xpi intelligitur spūssanctus fm glosam igitur ⁊c. Tertia ꝯclusio est amicis dei absolute potest dari spūssancti persona absqȝ hoc ꝙ dentur eius dona ⁊ similiter ecōtra. Prima ps ꝓbatur a magistro Greg. sic. qꝛ om̄e dabile a deo homini absolute pōt ei dari non dato alio quod non est essentialiter idem cū eo nec aliquid de eēntia eius. igitur ⁊c. Consequētia tenet: quia spiritussanctꝰ est dabilis per p̄miam conclusionem. et nullū donū creatuȝ est essentialiter idē cum spūsancto siue de esse spiritussancti. Et antecedens patet. Tum quia ipso concesso nulla sequitur contradictio Tum quia sicut om̄e factibile a deo potest fieri ab ipso non facto alio qđ non est ipsum aut de essentia ipsius. sic videtur in ꝓposito. Sed illud antecedēs faciliter potest negari. ⁊ ad primā probationē patet ꝙ nulla est probatio. hoc concesso nō potest euidenter inferri cōtradictio. igitur hoc est verum aut concedendum. Et ad secundā probationē posset dici ꝙ spiritūsanctū dari non est aliud ꝙ donum eius creatuȝ dari. ideo non valet ratio neci similitudo ibidem inducta ⁊c. Unde aliter ⁊ melius Ockam probat illā parteȝ sic ꝙ illud dicitur dari alicui quādo potest illo vti ad aliquid faciēduȝ sicut placet queadmodū dicitur ꝙ aliquis dat seipsum alteri propter hoc quia offert se illi ad faciendum quod alius dixerit. vñ hoc supponitur ex quid nominis. Sed supposito ꝙ spiritussanctus nulluȝ donuȝ creatū daret creature rationali adhuc posset esse paratus ad faciendū illud qđ creatura rationalis rationabiliter vellet vt clarꝫ est. igiᵗ sine dono creato absolute posset seipsuȝ dare. ⁊ sic prima pars patet sufficienter. Sed secunda ps sequitur satis ex prima. vt patet cuilibet intuenti. igitur ⁊c. Ex istis sequūtur aliqua. Primo sequitur formalis responsio ad istuȝ articulum. s. ꝙ loquēdo de virtute sermonis charitas q̄ datur amicis dei non est persona spūssancti. Patet. quia spūssanctus non est charitas creata vt clarum est sed nulla charitas datur amicis dei nisi charitas creata. Pro cuius declaratiōe sit istud secundū correlarium ꝙ loquēdo de virtute sermonis charitas increata nō datur amicis dei. patet. qꝛ proprie loquēdo iste terminus charitas est terminus essentialis immediate supponens pro essentia diuina. sed nō est concedendū ꝙ eēntia diuina mittaᵗ vel detur. sicut nec pater qꝛ non est res ꝓducta vt pȝ ex supradictis. igitur ⁊c. Unde si aliqñ a sanctis inueniaᵗ qđ charitas increata datur iste terminus capitur notionaliter pro ꝑsona spūssancti. ⁊ hoc non est fm sermonis ꝓprietateȝ ad fm attributionē vt supra tangebaᵗ in alia q̄stione. Tertio sequitur cōtra magistrum qđ spiritussanctus nō est charitas qua formaliter diligimus deum ⁊ proximum. patet. quia licet spiritussanctus detur nobis. non tamen per ipsuȝ formaliter

diligimus. ita qꝺ ipse sit nob formalis
dilectio. quia deꝰ in duplici genere cau
se. scꝫ materialis ⁊ formalis non potest
esse causa sed solum in genere cause ef
ficientis ⁊ finalis. Igitur ⁊c. Quarto
sequitur qꝺ spiritussanctus non ideo ꝓ
cise dicatur dari quia dentur eius dona
Patet per magistrum ex tertia conclu=
sione ⁊c. Sꝫ circa predicta est triplex
dubitatio. Prima est ꝙ cuꝫ spiritussan
ctus ſm veritatem sit in omnibꝰ rebus
per essentiam presentiam ⁊ potentiã. ⁊
per ꝯns in hominibꝰ bonis ⁊ malis nõ
videtur qꝺ spiritussanctꝰ in propria ꝑ=
sona possit nouiter dari. quia non põt
in aliquo homĩe esse nouiter qui prius
fuerit. aliter esset possibile aliquẽ homi
nẽ esse ⁊ spiritũsanctum non esse in eo.
quod supponitur falsum ⁊c. Secũda
dubitatio est vtrum spiritussanctꝰ det
in suis donis ⁊ in quibus donis. ⁊ qua=
re magis dicatur dari in aliquibus do=
nis ꝙ̃ in alijs cuꝫ omnia sint dona eius
quecunqꝫ habet creatura rationalis.
Tertia dubitatio est vtrũ spiritussan=
ctꝰ detur vł mittat visibiliter. videtur
qꝺ non. quia inuisibile non potest visi=
biliter mitti. sed ipse est simpliciter in=
uisibilis. igitur ⁊c. Oppositũ dicit ma
gister distinc. 16. ¶ Ad primam
dubitationem respondet qꝺ ſm magi=
strum dist. 17. Spũssanctus duplici mõ
existendi est in rebus. Uno modo est in
omnibꝰ creaturis generaliter. Alio mo
do est solum in creaturis rationalibus
iustis ⁊ sanctis specialiter. ⁊ isto modo
bene stat quod homo sit ⁊ spũssanctus
nõ sit in eo illo modo ⁊ postea sit in eo
nouiter illo modo. ⁊ ſm istum specialẽ
dicitur spũssanctꝰ mitti ⁊ dari. Et si q̃
ratur qualis sit iste modus existẽdi spi
ritussancti. Uno modo põt dici ꝙ non
est cõprehẽnsibilis sicut nec primus de
quo magis videretur. ⁊ ideo est inexpli
cabilis. tamen potest aliquo modo no=
tificari a posteriori. Nam vt dicit magi
ster in. 17. distin. Tũc nobis dicitur mit
ti spũssanctus cuꝫ ita est in nobis vt fa
ciat nos diligere deum ⁊ proximũ dile=
ctione meritoria. Non ꝙ hoc sit spiritũ
sanctũ dari quoniã absolute staret me
ritorie diligere deuꝫ ⁊ proximũ. ⁊ nõ sic
habere ipsum ⁊ similiter econtra. Alio
modo potest dici ⁊ forte melius ꝙ licet
iste modus existendi non sit nobis cõ=
prehensibilis aut cognoscibilis ad ple=
nũ. tamen non sequit̃ ꝓpter hoc ꝙ non
sit aliquo modo explicabilis. Non em̃
video esse possibile aliquid credere qꝺ
nullo modo est explicabile. ideo dico ꝙ
iste modus specialis vltra ꝓmuꝫ modũ
gñaleꝫ nihil oĩno importat nisi solum
spiritũsanctuꝫ esse paratũ ad faciendũ
quod creatura rationalis rationabilit̃
vellet. iuxta illa que dicta sunt ⁊c. hoc
aũt absolute potest absqꝫ hoc ꝙ in ipsa
sit aliqua dilectio seu aliqꝺ donũ crea=
tum ⁊c. quare ⁊c. Ad secundã dubita
tionẽ dico primo ꝙ spũssanctus datur
in suis donis. vel magis ꝓprie loquen=
do datur cum suis donis. ꝙ̃uis absolu=
te possit dari sine eis ⁊ econtra. Scꝺo
dico ꝙ spũssanctꝰ nõ datur de facto ali
cui nisi ei quẽ sanctificat ⁊ acceptat ad
vitam eternã. Tertio dico ꝙ spiritus=
sanctus nulluꝫ sanctificat vel acceptat
ad vitam eternam nisi eum in quo est
charitas creata siue gratia gratum fa=
ciens vt patebit in secũdo articulo. Et
ideo sancti dicunt spiritũsanctũ dari in
charitate tanꝙ̃ in dono creato. Quar
to dico ꝙ si ad hoc esset modus loquẽ=
di sanctorum ita bene posset dici ⁊ con
cedi spiritũsanctũ dari in sapientia vel
in fide vel in spe sicut in charitate. sed
hoc non est vsitatum apud sanctos. Si
militer non dicitur dari ꝙ̃uis conferat
alicui potestatem faciendi miracula si=
ne charitate vel gratia ꝙ̃uis hoc posset
dici si sancti sic vterẽtur. ⁊ sic patet ad
secundã dubitationeꝫ. ¶ Ad ter
tiã dubitationem dico primo ꝙ missio
visibilis alicuius persone potest dupli=
citer fieri. Uno modo per realẽ assump
tionem nature create visibilis in vnita
te diuine persone. Alio modo sine tali
reali assumptione. primo mõ filius fuit
visibilit̃ missus in incarnatione. de qua
missione in tertio libro. Secũdo modo
spũssanctus fuit missus in noua lege. ⁊

de iũta missione videndum est quid sit ⁊ quãdo ⁊ quibus facta sit. Unde dico secundo ꝙ missio visibilis est apparitio alicui⁹ rei corporalis visibilis facta circa creaturã rationalez eidem creature missionẽ inuisibilem diuine persone representans. Primo enim ꝙ sit apparitio specierũ corporalium visibiliũ. patz quia aliter non posset esse visibilis cum diuina persona sit inuisibilis. Secũda ꝙ sit circa creaturã rõnalem. ptz. quia non mittit̃ nisi creature rationali. Tertio ꝙ representet ⁊c. patet. quia diuina persona non mittitur nisi ad representãdum aliquẽ effectum spiritualem scz gratiaz gratum facientem. ꝗuis aliter possit fieri si deo placeret. Tertio dico ꝙ non oportet missionẽ inuisibilez tũc primo fieri quãdo primo fit missio visibilis que eã significat. missio enim visibilis significat missionem inuisibilem. vel tunc primo fieri vel prius factã esse ⁊ adhuc ꝑmanere quia quãdo spiritus sanctus visibiliter xp̃o mittebatur in columbe specie. Math. 3. non tunc primo accepit gratiã. nec fuit in eo augmẽtata. Similiter quãdo visibiliter missus fuit apostolis non tunc primo gratiam receperant licet fuerit augmentata.

Quarto dico ꝙ ista missio facta fuit in noua lege xp̃o ⁊ apostolis. Et de xp̃o patet in euangelio. ⁊ de apostolis in libro Actuũ apostoloꝝ. 2. ca. Et ꝗuis facte fuerint in veteri testamẽto apparitiones aliquibus sanctis. non principaliter signant missionem spũssancti sed aliud ⁊c. Si vero queratur vtrum ille species que apparuerunt fuerint vere res ⁊ quales fuerunt. Respõdeo ꝙ fuerunt vere res ⁊ tamen potuerũt esse tales quales apparuerunt. vel potuerũt esse alique alie conuenientes cum alijs rebus et similibus accidentibus exterioribus. Unde quãdo spũssanctus apparuit in specie columbe dico ꝙ fuit vera res. tamen hoc potuit fieri per verã columbam vel per aliquã aliã rem de nouo creatam habentem accidentia exteriora similia accidentibus columbe. et sicut deo placuit ita factum est. Ad argumentum autez patet ꝙ inuisibile potest visibiliter mitti non in se sed in aliquo instituto ad ipsum significandum ⁊c. Et hec de primo articulo. B

Quantũ ad secundũ articulum vtrũ charitas que datur amicis dei sit qualitas infusa menti. Primo ponam tres conclusiones ⁊ eas declarabo. Secũdo obyciaz per aliquas rationes ⁊ ad eas respondo. Prima cõclusio. nullus potest eẽ amicus dei de lege ordinata nõ habendo in se aliquaz qualitatem infusam que sit charitas vel gratia. Secũda cõclusio. aliquis potest esse amicus dei de potentia absoluta non habendo aliquã qualitatem infusam que sit charitas vel gratia. Tertia conclusio. aliquis potest esse non amicus dei de potentia absoluta habendo aliquã qualitatem infusam que sit charitas vel gr̃a Et in omnibus istis cõclusionibus per amicuz dei intelligendo illum quẽ de⁹ specialiter diligit ⁊ ad speciale bonum scz ad vitã eternã. quia generaliter loquẽdo quilibet est amicus dei siue bonus siue malus sit in hoc ꝙ de⁹ diligit ipsum ad aliquod bonum vt claruz est ⁊c. Prima cõclusio ꝓbat̃ ⁊ licet ipsa non possit ꝓbari rõne naturali. quia ꝑ nullã rõnem naturalẽ possum⁹ ꝯcludere aliquẽ habituz supernaturalẽ tñ potest probari auctoritate multiplici tam scripture ꝙ sctõruz. sz qr ista conclusio cõmuniter cõcedit̃. ideo ꝓbo eã vnica auctoritate apostoli. 1. Corinth. 13. vbi dicit. Si linguis hoim loquar ⁊c. Ubi oĩs virtutes et dona spũssancti ⁊ eoꝝ actus dicit nihil ꝓficere habenti scz ad meritũ vite eterne sine gr̃a vel charitate. Et si dicat̃ ꝙ apostolus loquitur de charitate non quidẽ creata sz increata que est spũssanctus. Dico ꝙ licet istud posset ꝯtrauiendo sustineri. tñ non videtur esse de intentione apostoli. qr ibi loquitur de charitate ꝗsi de quadã virtute. ⁊ eius excellentiam ad alias virtutes nititur ostẽdere. vnde in fine capl̃i dicit. Nunc manẽt fides spes charitas tria hec maior aũt horum est charitas. Et si dicat̃ sicut dicit magr̃ ꝙ charitas

etiaz a sanctis τ doctoribus dicitur virtus: nō quia ipsa sit virtus creata infusa sicut alie: sed qꝛ per eam mens efficitur tanq̄ si esset virtus. Respondeo: ꝙ ita faciliter posset dici de qualibet alia virtute ꝛc. nec videt̄ ꝙ expressius ꝑ auctoritates scripture possit haberi ꝙ fides aut spes sint virtutes infuse create q̄ de charitate: quare ergo non poneretur ꝛc. Item aplus Ro. 5. hoc expresse videt̄ dicere. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritūsanctū qui datus est nobis. Ubi exp̄ssit apostolus duo: sciꝫ primū spiritūsanctum datum esse. secundū vero charitatē per ipsum diffundi: quasi charitas sit aliquid distinctū a spiritusancto: τ per ꝯsequens virt⁹ creata. Et licet ista auctoritas aliter posset glosari: tamen illa est apparētior intantio apl'i: quam insinuant verba Augusti. super Johan. pri. canoni. ome. 6. exponētis illud Ro. 8. Ipse spiritus postulat pro nobis ꝛc. Quid est inquit ipse spiritus interpellat pro sanctis nisi ipsa charitas que in te per spiritum facta est. ideo eiñ dicit idem apostolus. Charitas diffusa est ꝛc. Ex his ergo tenēdum est ꝙ charitas est virtus creata ꝛc. Sed contra istam conclusionem est opinio magistri. Aliqui tamen dicunt ꝙ licet magister posuerit deum esse charitatem nostram: non tamen negauit huiusmodi habitū charitatis create. sed quicquid sit de hoc clarum est satis ꝙ nullam mentionez de hoc facit ipsum ponēdo. imo magis ipsum videtur non ponere. cū dicat ꝙ non eodem sensu dicitur deus est fides nostra: τ deus est charitas nostra: quoniā primum dicitur propter habitum quez habem⁹ in nobis a deo sciꝫ fidem infusam: non sic autem secundū. Ideo videtur sicut dicunt aliqui ꝙ magister opinatus fuerit ꝙ ad actū diligendi deum meritorie aut proximum non cōcurrit aliquis habitus charitatis create: sed huiusmodi actum meritorium spiritussanctus operatur sine habitu virtutis medio quod non sic est de actibus fidei τ spei: quare ꝛc. Unde pro opinione magistri inter multas auctoritates quas ipse inducit precipue due sunt magis apparentes.

Prima est Augustini. 8. de trin. capi. 6. Qui proximū diligit consequens est vt ipsam precise dilectionem diligat. deus enim dilectio est: et qui manet in dilectione in deo manet. Alia est in eodē libro capit. 7. Nemo dicat ꝙ non noui quid diligam. diligat fratrem et diligat candem dilectionem. magis eñ nouit dilectionem qua diligit q̄ fratrem quē diligit ꝛc. Ex quibus auctoritatib⁹ habetur ꝙ dilectio qua diligimus fratrez est deus de deo id est spiritussanctus. Et sic sine alia charitate aliquis ē deo carus et dei amicus ꝛc. Sed quia in hac opinione magister cōmuniter non tenetur: ideo ad auctoritates augustini respondetur et potest responderi sicut respondet Scotus: tamen aliter potest responderi forte magis ſm mentem augustini. Unde ſm quod dicit Augustinus. 15. de trinitate. capitulo. 17. et super Johannem omelia. 28. exponens illud Johānis. 15. Manete in dilectione mea. duplex patest distigui dilectio dei Una icreata. s. deus. Alia est quedā forma existens in nobis q̄ non est deus. Et de p̄ma dicit saluatorē intellexisse cū dicit. manete ꝛc. Utraqꝫ autē dicitur dilectio qua diligimus fratrem. sed sub diuerso sensu. Nā dilectio creata est qua formaliter diligimus sꝫ dilectio increata est qua id est ꝓpter quam diligimus causaliter. Cuz ergo Augustinus dicit qui diligit proximum diligit dilectionē nō intelligit de dilectōe per quā sed de dilectione propter quam. quia propter qꝺ vnumqꝺqꝫ ꝛc. et h̄ innuit cū dicit cōsequens est vt ipam dilectionez p̄cipue id est maxime diligat. τ illa dilectio vere de⁹ est. Et sic Aug⁹. probare intēdit ꝙ qui diligit proximū sicut debꝫ diligit etiā deū quādo aūt dicit diligat fratrez et diligat candē dilectionē. ly candē nō refertur ad dilectionem per quam diligit formaliter. sed de illa ꝓpter quā diligit causaliter. de qua immediate p̄miserat deus dilectio est. Et sic patet conclusio. nec tenenda est magistri opinio.

I Secunda conclusio ꝓbatur. Ad cuius ꝓbationē ⁊ declarationē. ac etiā precedentis ꝯclusionis. distinguenduȝ est ꝙ esse amicū dei siue deo carum aut acceptū ad vitaȝ eternā potest dupliciter intelligi. Uno mō idem est ꝙ esse a deo ordinatū ad vitam eternaȝ finaliter obtinendam. ⁊ sic quilibet electoꝝ in quocūqȝ statu sit gratie vel culpe est deo carus ⁊ accept⁹ ⁊ dei amicus. ⁊ nullus reproboruȝ. licet sit in statu gratie est dei amicus. Et isto modo nō intelligit prima conclusio. qr sic esset falsa ⁊c̄. Alio mō idem est ꝙ esse in statu vel dispositione in qua si perseuerauerit deus dabit sibi vitam eternaȝ. ⁊ sic non quilibȝ electus est deo gratus vel acceptus nec dei amicus. sicut ille qui est in statu culpe mortalis. Et aliqs reprobus est deo carus ⁊ dei amicus sicut ille qui est in statu gratie ⁊c̄. Simili modo magister tertio sniarum distin. 31. dicit ꝙ aliquē esse scriptum in libro vite pōt intelligi dupliciter. scȝ ꝭm eternā pſcientiā vel ꝭm pſentē iusticiā. ⁊ multi sunt scripti primo modo ⁊ nō secūdo modo ⁊ econuerso. Sic in ꝓposito potest dici ꝙ aliquē esse amicuȝ dei. pōt intelligi dupliciter. vel ꝭm eternam dei dilectionē vel ꝭm presentē dispositionē. ⁊ aliquis potest esse amicus dei primo modo ⁊ non secūdo mō ⁊ econuerso. In ista ergo q̄stione intēdo istis terminis carus. gratus accept⁹ deo. amicus dei. dignus vita eterna. ⁊ hmōi. secundo mō vti ⁊ nō primo mō. Et in isto sensu habet secunda conclusio difficultatē. Probatur ergo conclusio primo sic. quia spūssanct⁹ potest dari alicui absolute loquendo sine charitate creata aut alio ei⁹ dono. sicut patet ex primo articulo. sed ipse solus sine alio dono creato potest tantuȝ dignificare creaturam respectu premij beatifici aut alterius boni q̄tum ipse cuȝ alio dono. quia alias ipsa charitas creata ex natura sua aliquā dignitateȝ respectu vite eterne tribueret ipsi creature. quaȝ dignitatem nullo modo posset sibi spiritussanctus per seipsum tribuere. quod est absurdū. Secundo ꝓbatur quia esse carum deo vel gratum vel amicuȝ. vel vita eterna dignum primo modo nihil est aliud ꝓprie loquendo ꝙ esse in aliquo statu in quo si quis decederet haberet vitam eternam ꝭm dei ordinationeȝ. sed nullam contradictionem implicat ꝙ deus ordinaret eā dare alicui sine charitate aut alio dono creato ⁊c̄. Tertio sic. quia nullam contradictionem implicat ꝙ deus ordinaret talē ꝙ quicūqȝ decederet sine charitate vel gratia tali lege stante esset amicus dei ⁊ dignus vita eterna. illo modo dicto supra. ꝯn̄a est clara. ⁊ antecedens patȝ. quia dei voluntas sufficit acceptare aliquem ad vitam eternaȝ sine quocūqȝ dono creato. ⁊ per ꝯn̄s sola dei voluntas acceptans sufficit facere aliquē sibi carum gratū ⁊ amicum. ⁊ vita eterna dignū. seu dignificare ipsum. Et sic patet sufficienter conclusio probata.

K Tertia cōclusio probatur. quia absolute possibile est deum dare alicui charitatem ⁊ nunq̄ velle dare illi beatitudinem igitur ⁊c̄. ꝯn̄a patet ex dictis Et antecedēs licet posset multipliciter probari. tamen ex hoc patȝ ꝙ illud nullo modo implicat contradictionem. ⁊ p ꝯn̄s est deo possibile. Secūdo quia animā charitatem habēteȝ deus pure gratis acceptat ad beatitudineȝ. igitur absolute possibile est ⁊c̄. ꝯn̄a patet ⁊ antecedens apparet per illud Ro. 6. Stipēdia peccati mors. gratia autem dei vita eterna. Item Roma. 8. Non sunt cōdigne passiones huius temporis ad futuram gloriam. Item Lu. 17. Cum feceritis omnia que precepta sunt vobis dicite serui inutiles sumus. Tertio. quia carenti charitate ⁊ gratia deus nō est debitor illius. sed illaȝ gratis donat sȝ propter hoc ꝙ deus gratis donat aliquod munus non fit alterius muneris debitor. ergo ei cui dedit charitateȝ vel gratiam potest non dare vitam eternā Et breuiter iste due conclusiones possent multipliciter probari. sed videntur mihi adeo clare ꝙ non egent ampliori declaratione ⁊c̄. Ex predictis sequuntur aliqua correlaria. Primuȝ est re-

sponsiuus ad articulum scz q charitas vel gratia est qdā qualitas infusa. Unde in duabus predictis cōclusionibus vtus sū istz terminus charitas et gratia vt supponunt absolute pro tali qualitate. vt sit sensus q sine tali qualitate aliquis potest absolute amicus dei esse et cum tali qualitate non esse amicus dei. tamen vtendo illis terminis scilicz charitas et gratia: sm suā ꝯnotationē de virtute sermonis iste propositiones essent ꝯcedende. Aliquis habet charitatez vel grām. vel est amicus dei ergo est deo carus et gratus et ad vitā eternā acceptus et ea dignus quia illi termini hoc ꝯnotant. et hoc non esset. igitur conclusio vera rc. Secūdo seqtur q nulla qualitas infusa est vel esse potest formaliter et intrinsece charitas vl gratia patet qr quelibet talis existens vel possibilis absolute potest esse et non facere aliquem carum vel gratum. igitur quelibet talis absolute potest esse et non eē charitas vel gratia. consequentia patz ex connotatis istorum terminorum rc. Et antecedens apparet ex dictis et per consequēs sequitur q nulla talis qualitas potest esse formaliter et intrinsece charitas. quia nihil est formaliter et intrinsece tale quod potest esse et non esse tale rc. Tertio sequitur q de lege ordinata non est possibile creaturam rationalem diligere deum meritorie sine habitu infuso charitatis vel gratie. Patet ex prima conclusione. et cetera. Quarto sequitur q de potentia absoluta est possibile creaturam rationalez diligere deum meritorie sine habitu infuso charitatis vel gratie. Patet ex secūda cōclusione et similiter quia actus dilectionis est meritorius ex diuine volūtatis acceptatione. modo ipsa potest talem actum acceptare ita bene si non fiat in gratia siue in puris naturalibus sicut si fiat in gratia. vt patet ex dictis rc. L Hic tamen est notandum q in istis duobus vltimis correlarijs loquor de dilectōe dei meritoria vite eterne. vnde cum meritū dicatur in respectu ad premiū et premiuz sit duplex scz eternū et temporale. satis cōstat q etiā de lege ordinata aliquis possit ipsum deuz diligere meritorie ad aliquod bonum temporale sine habitu charitatis vel gratie et nō ad vitam eternā. Quia diligere deum meritorie isto modo est sic diligere q aliquis pro illa dilectione premiabitur premio eterno vel premiaretur si finaliter decederet sine peccato. Et isto modo aliquis siue electus ad vitā eternā siue non dicit mereri vitam eternaz rc. igitur rc. Aliqui tñ sm aliam assignationē hui9 quod est mereri vitam eternaz aliquādo dixerunt q nullus reprobor meretur vel vnq meruit vitam eternā quia si mereretur ipsam aliquādo haberet ipsam. cum mereri dicat respectu premij. Et iste modus dicendi videret mihi valde ꝓbabilis. nisi quia nō bene sonat in auribus multor. Ideo melius est dare assignationē per quā possit sustineri q vterq scz tam reprobus q electus aliquādo mereretur vitam eternam licet multū sit difficile hoc assignare de virtute sermonis ꝓpter hoc q talis conditionalis est de virtute sermonis impossibilis aliquo demonstrato prescito vel reprobo rc. si iste decederet sine peccato vel si iste perseueraret in bono ipse premiaretur premio eterno. quia absolute staret ita esse sicut significatur per antecedens et non esse ita sicut significatur per consequens ergo conditionalis est falsa de virtute sermonis. et per consequens impossibilis. sicut de hoc forte alias videbitur. Aliqui autem assignātaliter idipsum quod est mereri vitam eternam. nō vtentes illo modo loquendi conditionali. Unde dicunt q ille dicitur mereri vitā eternam qui aliquem actuz facit vel in aliquo statu est pro quo deus voluit etiā voluntate beneplaciti q talis sit dignus vita eterna Sed forte si inquiratur. quid est sic eē dignum rc. oportebat redire ad primū modum. Nolo tamen hic insistere. sed cōcesso isto modo loquendi dico q sm hoc aliqui ꝓpositiones sunt cōcedende

M Prima est q aliquis est dign9

Questio nona

vita eterna et meretur ipsam qui tamen numquam habebit eam. Patet de reprobo qui licet quandoque mereatur et sit dignus vita eterna. quia est in gratia. tamen numquam habebit vitam eternam eo quod indignificabit se postea et non reuertetur ad talem dignitatem. ideo damnabitur etc.

Secunda propositio quod aliquis non est dignus vita eterna nec meretur ipsam. et potest fieri dignus ea per aliquam mutationem in ipso factam ad aliquam supernaturalem formam scilicet charitatem vel gratiam. Et sic communiter de lege ordinata fit aliquis dignus qui prius non erat dignus. et talis potest dici dignus secundum presentem iusticiam. quia non est possibile quod aliquis fiat de nouo dignus secundum eternam prescientiam. Tertia est quod aliquis non dignus vita eterna potest fieri dignus ea de potentia absoluta absque aliqua mutatione in ipso aut in quolibet alio facta. preter solam transitionem temporis existentis vel possibilis. patet. quia sicut rex posset statuere inuentos in camera die lune debere puniri et inuentos die martis debere premiari. sic nulla est contradictio quod deus statueret existentes sub. a. mensura esse habituros beatitudinem et non ante vel post etc. quare etc. Quarta propositio est quod aliquis non est dignus vita eterna ab aliqua causa creata sed a sola acceptatione diuina. patet satis ex predictis. Similiter licet de lege ordinata ad istam dignitatem siue ad meritum vite eterne concurrant cum causalitate et acceptatione diuina ipsa voluntas creata et charitas siue gratia. tamen absolute staret ista non concurrere. et tamen istam dignitatem esse meritum vite eterne. et per consequens non ab aliis sed a sola diuina acceptatione consurgit ista dignitas vite eterne. pro quo facit istud dictum scripture Hester. 6. hoc honore dignus est quem rex voluerit honorare. Et patet quod licet voluntas causet actum meritorium. ex hac tamen causalitate non conuenit tali actui esse meritorium vel vita eterna dignum. Unde sequitur vlterius quod licet aliquis sit dignus vita eterna in sensu prius dicto. nullus tamen eam mereri potest de condigno. et hoc intelligendo in sensu immediate tacto. sed de his magis alias videbitur. ¶ Sed contra dicta arguitur et primo contra secundam conclusionem. quia scilicet etc. cum quilibet dei amicus sit deo gratus et carus. sequitur quod aliquis possit esse deo gratus et carus sine gratia vel charitate. quod videtur impossibile. sicut impossibile est quod aliquis sit albus sine albedine. Confirmatur. quia deus nihil odit nisi diuina voluntas reperiat in eo aliquid odibile aut displicibile ex natura rei. Iuxta illud. psalmi. Quoniam non deus volens iniquitatem tu es. Igitur etiam nihil est deo carum vel dilectum nisi quatenus in ipso est aliquid quod ex natura rei facit ipsum diligibile. hoc autem non potest in nobis poni nisi aliqua qualitas infusa. sicut charitas vel gratia. Igitur etc. Secundo ad idem arguitur sic. quia impossibile est contradictoria successiue verificari nulla mutatione facta circa res illorum. ergo si nunc verum est quod sortes non sit dei amicus vel deo carus et acceptus. et postea eius oppositum sit verum. necesse est mutationem esse factam et non in deo. ergo in illo nouiter caro. et non apparet alia mutatio nisi acquisitio alicuius qualitatis supernaturalis ipsum carum facientis. Igitur etc. Confirmatur: quia si aliqua propositio verificatur pro rebus. et ad eius verificationem due res non sufficiunt. necesse est ponere tertiam rem ad hoc vt ipsa sit vera. sed ista propositio sortes est dei amicus vel deo carus verificatur pro rebus et ad eius verificationem non sufficit deum esse et sortem esse. quia ipsis positis potest esse falsa. ideo requiritur alia res ab eis. et illa est charitas vel alius habitus supernaturalis etc. Tertio ad idem sic. quia quicunque est sine charitate vel alio habitu supernaturali ipse est in peccato mortali. sed nullus talis est amicus dei. igitur etc. minor est nota. sed maior probatur quia priuatio charitatis est peccatum mortale. Tum quia quilibet

bet tenetur charitatē habere. Tum qꝛ nullus potest ex naturalibꝰ suis vitare quodlibet peccatū mortale. Igitur ad hoc reqritur aliquod donū supernaturale. quare ꝛc. Cōfirmatur. qꝛ nullus existens in peccato mortali potest illo carere nisi ex charitatis aut alicuiꝰ habitus infusione. igitur ꝛc. ꝯña patet et antecedens apparet. quia tale peccatū cū sit priuatio non tollitur nisi per positionem habitus positiui. aliter postqꝫ ablata esset adhuc esset. quia subiectū non haberet habitum quē aptum natū esset habere. quare ꝛc. Quarto arguitur ꝯtra tertiā conclusionē. quia aliqd est malū qd deus detestatur ꝛ de necessitate odit. s. peccatū ꝛ iniustitiā. ergo cum ipse sit immutabiliter iustus ꝛ rationalis dilector aliqd erit bonū qd ipse de necessitate diligit. scꝫ iustitiam qꝛ sm Augustinū nullus iustus est q iustitiam nō diligit ꝛc. Confirmatur qꝛ aliquis actus malus iuste meretur penam eternam. ergo aliquis actus bonꝰ iuste meretur vitam eternam. Antecedens patet de quolibet mortali peccato. ꝛ ꝯña tenet. quia nullus est actꝰ ita malus qn aliquis sit possibilis mediante charitate vel gratia tā bonus qꝫ ille est malus ꝛc. ¶ Ad ista rndet

Unde ad primā ꝛ pro dictis ꝛ dicēdis distinguendum est qꝫ aliquem esse deo gratum ꝛ carū vel dei amicū potest dupliciter dici. Uno modo denominatiōe intrinseca ab habitu vel actu charitatis vel gratie animam ipsius informante. Alio modo denominatione extrinseca ab ipsa diuina voluntate acceptante. Uel magis ꝓprie loquendo aliquis potest dici amicus dei dupliciter. vl quia diligit deum. vel quia diligitur a deo. Primo modo pōt aliquis esse carus et gratꝰ sine aliqua qualitate supnaturali infusa que sit charitas vel gratia nō tamē sine aliqua qualitate creata q̄ sit dilectio ꝛ que pōt dici charitas vel gratia ꝛc. Scdo modo pōt aliquis esse carus ꝛ gratꝰ sine aliqua qualitate informante. nec est simile de esse album ꝛ albedine. sicut hic ꝛc. Scdo distinguēdū est qꝫ illo modo scdo iam dicto aliquis pōt dici amicus dei dupliciter sicut dupliciter pōt intelligi deū aliquē diligere. Uno modo generaliter. qꝛ vult sibi aliquod bonū ꝛ sic oīe bonū inqꝫtum bonū deus dicitur diligere. iuxta illud. diligis eñ oīa que sunt ꝛ nihil odisti eoꝝ que fecisti. Alio modo specialiter. quia vult sibi aliquod speciale bonū. ꝛ sic deus magis diligit illū cui facit maius bonū. qꝛ q̄uis oēs eadem dilectiōe diligat. non tamen ad equale bonum.

Tertio distinguendū est qꝫ illo mō vltimo adhuc aliquis pōt dici amicꝰ dei dupliciter. Uno modo. qꝛ deus vult illum pro tunc habere aliquod magnū donū qd nō est vita eterna sicut est charitas vel gratia vel originalis iustitia. siue velit qꝫ semper pmaneat in tali bono siue non. ꝛ hoc voluntate beneplaciti. ꝛ hoc vocamus diligere sm presentē iustitiā. ꝛ sic deus diligit solū rōnales creaturas que sunt in gratia gratū faciente siue sint electe siue reprobate. Alio modo qꝛ deus vult illū non pro illo tunc tamen aliquando habere vel habiturum esse illud speciale donū qd est vita eterna. ꝛ sic deus diligit solum rōnales creaturas. nō tñ omnes illas q̄ sunt in gratia gratū faciente. sed solū illas que sunt electe ꝛ nō reprobe. siue sint in grā siue in mortali culpa. Et hoc voco dilectionem sm eternā prescientiā d qua ad Ro. 9. Jacob dilexi Esau aūt odio habui. Et ista pōt vocari dilectio simplr pma. aut dilectio sm quid. quia in scriptura simplr loquēdo dicit Esau aūt odio habui. licet forte. ꝛ sine forte esau qnqꝫ habuerit charitatē. saltem qñ fuit nouiter circūcisus. ꝛ ita de quolibꝫ reprobo pōt dici simplr qꝫ deꝰ odit ipm. licet sm quid sciꝫ sm presentē iustitiam diligat ipsum quādo habꝫ charitatē vel gratiā ꝛc. ¶ Ex istis distinctionibus sequuntur aliquē ꝓpositiones. Prima qꝫ loquendo de dilectione generali omnis entitas est a deo diligibilis ex natura rei. Patet ex dictis

Secūda est qꝫ loquēdo illo mō nulla entitas est deo odibilis ex natura rei.

Patet. ꝙ nulla talis est ſm ſe mala ſʒ
ſimpliciter bona. Tertia est ꝙ loquen=
do de dilectione ſpeciali vltimo mō di=
cta nulla entitas est a deo diligibilis ex
natura rei ſiue ex ſui natura. Patet. q2
ꝙ aliqua res ſit accepta deo ad vitam
eternam ſolum est ex ordinatione volū
taria et gratuita voluntate diuina. ꝛc.
Quarta est ꝙ loquendo isto modo nec
odium dei: nec alius quicūqʒ actus cul=
pabilis est deo odibilis ex natura rei ſi
ue ex ſui natura. Patet. nullus talis
actus deacceptatur ad vitaʒ eternā vel
imputatur ad penam eternam. niſi ex
mera voluntate diuina ꝛc. Ex his patʒ
ad rationem: Ad ſecundā rationē di=
co aliquas propoſitiones.

Prima est ꝙ poſſibile est transire de
contradictorio in cōtradictorium. ſiue
cōtradictoria ſuceſſiue verificari. abſqʒ
motu locali aut poſitiōe noue rei vł de
ſtructione preexiſtentis cuius verifica=
tionis lapſus temporis nō ſit in cauſa.
ꝙuis ſine lapſu tempis actuali vel po=
tentiōali cōtingere non poſſit alias eñ
contradictoria ſimul eſſent vera. Patʒ
quia poſſibile est ꝙ aliquis non habēs
ſpiritūſctm̄ illo modo ſpeciali de quo di=
ctum est in pmo articulo habeat poſtea
ſpūm ſanctū eo nō mutato localiter nec
aliqua alia re noua facta: vel aliqua de
ſtructa. vt patet ex dictis ibidē. Et con=
ſtat ꝙ mutatio non est in ſpiritu ſancto
nec oportʒ ꝙ ſit in alio nec lapſus tem
poris ad hoc facit ꝛc. Item patet quia
abſolute poſſibile est diuia virtute ꝙ al
bedo huius corporis nulla locali eius
aut ſubiecti mutatione facta ꝛ nulla re
nouiter cauſata vel deſtructa non infor
maret illud corpus ꝛc. Patet. quia hoc
nō min⁹ ē poſſibile ꝙ ꝙ accidētia ſacra
mētalia ſint eque pſentia corpori xp̄i ſi
cut erant ſubſtantie panis. ꝛ tñ non in=
formant ipſuʒ ꝛc. Item abſolute deus
poſſet ſe ſolo conſeruare lumen qd cau
ſat candela quieſcens in aere nulla mu
tatiōe locali facta ad hoc aut aliqua re
nouiter creata vel deſtructa ꝛc. Ex quo
patet ꝙ abſolute poſſibile est aliquali=
ter eſſe in re qualiter prius non fuit. vł
aliqualiter non eſſe qualiter prius fuit
abſqʒ mutatione que ſit acquiſitio vel
perditio alicuius rei ptʒ clare ꝛc. Et ſic
patet ꝙ maior illius rationis eſt falſa.

Sed pro materia minoris et ꝯſeqnē=
tie ſit ſecūda propoſitio. Quod eſto ꝙ
eſſet impoſſibile contradictoria ſucceſſi
ue verificari ſine mutatiōe. tñ nō opor=
tet ꝙ fiat propter mutationem factā in
aliqua illarum rerum pro quibus talia
verificātur ſed ſufficit ꝙ in alia. vt ſi de
us ordinaret dimittere offenſam ſortis
exiſtentis in peccato mortali ſi aliquis
vir ſanctus rogaret pro illo. Illo enim
rogante fieret de non dilecto dilectus
abſqʒ hoc ꝙ oporteret eſſe mutationem
in eo vel in deo ſed in rogante. Simili=
ter in caſu ſufficit ad talem verificatio=
nem lapſus temporis: et hoc quādo de
terminatio temporis cadit ſub ſtatuto
ſicut apud hebreos lex erat vt quilibet
ſeruus ꝯpleto ſexto anno ſeruitutis: re
diret ad libertatem. ideo abſqʒ vlla ip
ſius mutatione ſolo temporis lapſu fie
bat de ſeruo non ſeruus et de non libe=
ro liber ꝛ ita poſſet eſſe in propoſito ꝛc.

Tertia ꝓpoſitio eſt. ꝙ eſto ꝙ ſine mu=
tatione in tali re non contingeret talia
contradictoria verificari. adhuc nō ſe=
quit ꝙ ꝑ mutationē acquiſitā. Et iterū
eſto ꝙ per acquiſitionē etiā non ſequit
ꝙ per acquiſitionē charitat⁹ aut gratie
vel habitus alicuius ſupnaturalis. Et
hoc ſatis pʒ. vnde apparet ꝙ ratio non
concludit. Pro confirmatiōe rōnis ſit
hec quarta propoſitio ꝙ iſta cōſequen=
tia nō valet. poſitis duabus reb⁹. iſta ꝓ
poſitio eſt falſa ergo vt ipa ſit vera req
ritur tertia. ptʒ. ꝙ iſta eſt falſa antixp̄s
non erit. ꝛ tñ ad eius verificationē non
requiritur aliq̄ res alia ab illis q̄ ſunt.
ſed poteſt illa propoſitio eſſe vera ſolū
volente deo. Multe inſtātie poſſunt da
ri de informatione et inherentia forme
de cōſeruatione radij ſolis. et de dona
tione ſpūſſancti. de quibus iaʒ tactū eſt
ꝛc. Et ita in propoſito negat maior ra=
tionis. et ſimiliter ptʒ ꝙ ꝯña non valet
ꝛc. ideo ꝛc. Ad tertiam rationē dico ali
quas propoſitiones. Prima

est ꝙ pura ꝑuatio charitatis vel gratie precise nõ habet rõnem peccati vel culpe. pȝ. qꝛ talis est peccatū solū inquātū ꝑsupponit debitū habēdi talē charitatem vł gratiā. illud aūt debitū tolli pōt sine positione alicuiꝰ habitꝰ vel forme.

Scđa ꝓpositio est ꝙ carētia charitatis licȝ sit peccatū tñ pōt esse ⁊ non esse peccatū. Patet qꝛ nõ est peccatū nisi in eo qui debet ⁊ teneť habere eā. ⁊ qꝛ deꝰ posset hoīeȝ absoluere a tali debito habēdi. esto ꝙ nõ daret sibi charitatē. sequtur ꝙ possibile ē taleȝ carere charitate absq peccato. Et sic pȝ ꝙ maior rõnis et aňs ꝯfirmatiõis sunt falsa.

Tertia ꝓpositio est. ꝙ licȝ nõ sit possibile ꝙ ab aliquo tollať carētia charitatꝭ vł gratie infuse absq hoc ꝙ infundať sibi talꝭ iusticia. tamen possibile est ꝙ ab eo tollať carētia charitatꝭ vł gratie debite inesse absq hoc ꝙ īfundať sibi caritas vł grā patȝ. si tollať debituȝ habendi eam ⁊c̃.

Quarta ꝓpositio est ꝙ nõ sit possibile aliquē ꝑuari iusticia debita inesse et nõ esse iniustū. pȝ. si tollať debitū ⁊c̃. Et sic ex istis clare pȝ ad rationē et eius ꝯfirmationē. ⁊ qualiter ꝑuatio charitatꝭ sit peccatū ⁊c̃.

Sed quia in ꝓbatõe antecedentis fiebat ista consequētia. nullus potest ex puris naturalibꝰ vitare quodlibet peccatū mortale igitur ad hoc requiritur aliquod donuȝ supnaturale. Hec aūt cõsequētia non valet. sed fundatur in falsa imaginatione scilicȝ ꝙ ex hoc p̄cise homo non potest ex puris naturalibus vitare peccatum quia ex puris naturalibus nõ potest habere charitatem quā tenetur habere. hoc aūt est falsum et negandum.

Ideo ad huius declarationem distinguo ꝙ vitare peccatum ex puris naturalibus pōt dupł̃r intelligi. Uno mõ vt ꝑ pura naturalia excludamus oīa dona īfusa supnaturalia. Alio mõ vt ꝑ hoc excludamꝰ adiutoriū supnaturale. tūc fm h̃ pono aliqs ꝓpõnes.

Prima ꝙ scđo mõ nullꝰ ex purꝭ naturalibus pōt aliqđ peccatuȝ vitare. Patet: quia esto ꝙ deus absolueret ipsum a debito habēdi charitatē seu quoduis aliud donū supnaturale, tamen adhuc non possȝ ex suis puris naturalibus id est ex se ⁊ sine adiutorio dei supernaturali peccata vitare. sicut nec aliqđ agere bene.

Secunda est qđ primo modo quis pōt ex purꝭ naturalibꝰ qđlibȝ peccatū vitare. patet si deꝰ absolueret ipm a debito habēdi donuȝ supnaturale ⁊c̃.

Tertia est qđ primo mõ quis nõ pōt de lege ordinata ex puris naturalibus quodlibet peccatū mortale vitare. patȝ qꝛ đ lege ordinata talꝭ teneť esse in charitate vł gratia. ⁊ si non sit peccat mortaliter ⁊ tale peccatū nõ pōt vitare sine charitate vł gratia. igiť ⁊c̃.

Quarta ē ꝙ primo modo quis potest etiā de lege ordinata ex puris naturalibꝰ aliqđ peccatum mortale vitare. patet. quia talis existēs sine charitate vel gratia pōt vitare multa mortalia. aliter qlibet exñs sine grā incurreret oīa mortalia: qđ est manifeste falsuȝ ⁊c̃. Et sic pȝ de isto.

Ex predictis aūt patȝ ꝙ absolute possibile est ꝙ aliqs nõ habeat charitatē aut gratiaȝ nec habeat peccatum aut culpam. Si aūt queratur si iste decederet in isto statu vtruȝ damnaretur vel saluaretur Dico ꝙ fieret sic̃ deo placeret qꝛ vtrūq deus posset. Uerisimile tamen videtur ꝙ nõ damnaretur pena sensus. quia in ipso nihil esset puniendum. Et idē esset sentiendū de illo. ⁊ de primo homine si in statu innocētie ante infusionē gratie decessisset ⁊c̃.

Ad quartaȝ dico ꝙ nullum est bonum vel malū quod deus de necessitate siue ex natura rei diligat: vł odiat loquendo de dilectiõe et odio spirituali de quo supra. Nec aliqua qualitas est ex natura rei iusticia sȝ ex mera acceptione diuina: nec deus iustus est quia iusticiaȝ diligit sed potius ecōtra aliqua res est iusticia quia deus eaȝ diligit id est acceptat ⁊c̃.

Ad confirmationem respondent aliqui concedendo aňcedēs ⁊ negando ꝯñam. Nec valȝ ꝓbatio vt dicūt. quia licet esto ꝙ aliquis actꝰ sit fm se eque bonus. vel melior q̃ꝫ aliquis alius actus est malus. nõ tamē est similis proportio eius ad vitaȝ eternam q̃lis est actus mali ad penam eternam fm mereri et demereri. quia ma-

Questio nona

lus de condigno punitur eterna pena. Bonus autem vltra condignum premiatur vita eterna. Similiter act⁹ bonus non est apud deū ex se et propria bonitate meritorius. Actus vero malus ex propria malicia vtiq̧ demeritorius est quare ꝛc. Sed aliter potest dici concedendo cōsequentiā ꝛ ꝯsequēs. §

Unde dico pmo ꝙ nulli actui quantūcunq̧ bono ex sui bonitate vel intrinseca natura debetur vita eterna. patet quia ex sola gratuita dei ordinatiōe misericorditer datur. Secūdo dico ꝙ aliquis actus bonus ex gratuita dei ordinatione est iuste meritorius vite eterne patet. quia iuste premiatur. iuxta illud 2. Thi. 4. Reposita est mihi corona iusticie quā reddet mihi dominus iustus iudex. Cum hoc stat tñ ꝙ gratis datur. Unde et glosa dicit super illo verbo. ꝙ vita eterna est gratia ꝓ gratia: ꝛ per cōsequens gratis data. Tertio dico probabiliter ꝙ nulli actui quantūcūq̧ malo debetur ex sua malicia vel intrinseca natura pena eterna. patz: qꝛ sicut deus gratis acceptat actum bonuz ad vitam eternā. sic posset non deacceptare actū malum ad penam eternam. Quarto dico ꝙ aliquis act⁹ malus ex iusta dei ordinatione est iuste meritorius pene eterne. patet: qꝛ iuste punitur ꝛc. Utrū autem ad condignum vel citra condignum: de hoc nihil dico nunc: quia magis alias dicā ꝛc. Ex predictis sequitur istud correlarium ꝙ nō est in libera potestate rationalis creature ꝙ actus suus bonus sit meritori⁹ vite eterne. vel actus eius malus demeritorius pene eterne. patet: qꝛ nullus actus est meritorius vel demeritorius essentialiter et intrinsece: sed solū ex diuina acceptatione vel deacceptatione. sed nō est in potestate libera rationalis creature ꝙ suus actus acceptetur vel deacceptetur: qꝛ hoc solum est in libera potestate dei vt totū ptz ex dictis: igitur ꝛc. Secundo sequit̄. ꝙ rationalis creatura ad aliquid obligatur quod non est proprie in eius potestate libera. patet. qꝛ obligat̄ ꝙ aliquis eius actus sit meritorius vite eterne et acceptetur ad eā ꝛc. igitur ꝛc. Si dicatur ergo obligat̄ ad impossibile negatur ꝯñā: qꝛ licet istud non sit in eius potestate non est tamē simpliciter impossibile. Et si dicatur ꝙ saltem sequitur ꝙ obligatur ad sibi impossibile: adhuc nego ꝯñam: qꝛ licet illud non sit proprie in eius potestate, est tamen sibi possibile: licet non a se: sed ab alio. sicut esse est sibi possibile: licet nō a sua potestate. Et sic ptz ꝛc. Hec de scđo articulo. § Quantuz ad tertium articulum vtrū charitas que datur amicis dei possit augeri vel minui. Primo vidēdum vtrum aliqua forma vel qualitas possit augeri vel minui. Secūdo videndū: vtrū ipsa gratia vel charitas possit augeri. Tertio videndū vtrum ipsa charitas vel gratia possit minui.

Circa primum premittā distinctiōes: deinde ponā suppositiones. postea soluam obiectiones. Quantum igitur ad primum sit prima distinctio de isto termino forma. Unde dico ꝙ forma sumitur vno modo largissime pro omni significato terminorum abstractorum: sicut per terminos abstractos p̄dicamentorum accidentium: ꝛ sic figura dicitur forma rei figurate: et paternitas patris et raritas ignis ꝛc. Et isto modo sepe reperitur ꝙ forma nō distīguitur a suo formabili. Alio modo sumitur minus large pro omni eo quod nō est subiectū vel compositum et sic deus et angeli dicuntur forme. Alio modo sumitur non ita large pro omni eo quod est causa in alio genere cause q̄ꝫ efficientis: finalis: aut materialis. Et satis est difficile explicare q̄ sit ista causalitas: sed de hoc videbitur alias. Secūda distinctio est de isto termino qualitas. Unde dico ꝙ qualitas potest tripliciter sumi. Uno modo pro omni significato terminoruz de predicamentis qualitatis et sic aliqua substantia est qualitas: vt satis patet. Secundo modo pro quolibet apto aliquid denominare esse quale: et sic forma substantialis est q̄litas. Alio modo sumitur pro aliquo accidente denominante aliquid esse q̄le vel apto de

nominare:⁊ ſic nulla ſubſtantia eſt qua
litas:qꝛ lꝫ forma ſubſtantialis denomi
net aliquid eſſe quale ꝓpter quod diffe
rentia eſſentialis predicaꝫ in quale: tñ
non eſt qualitas:qꝛ nõ eſt accidẽs:ideo
non p̄dicaꝫ in quale accidentale. Vñ in
propoſito ſumuntur iſti termini forma
vel qualitas vltimo mõ:⁊ nõ alijs ⁊c̄.
Ex hijs patꝫ ꝙ oĩs q̄litas vt hic ſumi
tur eſt vel eſſe pōt forma. lꝫ non ecõtra
⁊c̄. Tertia diſtinctio eſt de iſto termi
no augmẽtatio. Unde dico ꝙ triplex ē
augmẽtatio. q̄dam eſt pure extẽſiua ſi
cut rarefactio vel ſolidoꝝ augmentatio
Alia eſt pure intẽſiua. ſicut augmenta
tio forme ſpiritualis: ſiue formarũ ſpi
ritualiũ nõ corpaliũ ſicut augmentatio
charitatis ⁊c̄. Alia eſt extẽſiua ⁊ intẽſi
na. ſicut augmẽtatio formarũ corpora
liũ: vt caliditatis vel frigiditatis. Aliq̄
pōt dici augmentatio licet improprie q̄
nec extẽſiua nec intẽſiua q̄ poſſet voca
ri cõuerſiua. ſicut aliq̄ res diceret aug
mentata: qꝛ eſſet mutata in rẽ ꝑfectiorẽ
vt aĩa in angelũ. Et de iſto mõ poſſunt
poni exempla varia ⁊ poſſet ſubdiuidi:
ſed tranſeo: qꝛ nõ eſt ꝓpria augmenta
tio nec ad ꝓpoſitũ ⁊c̄. Quarta diſtin
ctio eſt ſubdiuiſio augmẽtatiõis ſolum
extenſiue: qꝛ illa eſt duplex: quedaꝫ nu
meroſa: ſeu diſcretiua: ſicut augmenta
tio gregis ouiũ vel cumuli lapidũ. Alia
eſt augmẽtatio extẽſiua: nõ ſolũ nume
roſa vel diſcretiua ſed ꝯtinua: ſicut ra
refactio aeris ⁊c̄. Et ſicut dictũ eſt ⁊ di
cetur de augmẽtatione. ita oĩno ꝓpor
tionabiliter dici pōt de diminutione.

Quinta eſt de augmẽtatione inten
ſiua: ⁊ eſt: ꝙ ipſa dupliciter pōt imagi
nari. Uno modo ꝑ accumulationẽ gra
duũ eiuſdẽ rõnis ꝯſtituẽtiũ vnã formã
que ſit magis intenſa q̃ aliqua ps eius
Alio mõ imaginanꝫ aliq̄ fieri augmen
tationẽ intenſiuam ſolũ per receſſum a
non gradu: ⁊ iſtud a diuerſis varie aſſi
gnatur. Nam quidã dicũt ꝙ intẽſio fit
per depurationeꝫ alicuius forme a ſuo
contrario. Alij ꝙ fit ꝑ maiorem radica
tioneꝫ in ſuo ſubiecto: ita ꝙ ſm iſtos cõ
tingit eandẽ formã penitus inuariataꝫ
ſm ſuam eſſentiam. aliquod ſubiectum
minus intẽſe denominare. ⁊ poſtea ma
gis ⁊ ſimiliter ecõtra: ſed iſta opinio nõ
eſt vera vt habet declarari in philoſo
phia ⁊c̄. Sexta diſtinctio eſt. ꝙ aug
mentatio tam intẽſiua q̃ extenſiua du
pliciter poteſt imaginari fieri. Uno mõ
ſubito ſiue in inſtanti ſicut ſi ſol aut ali
ud luminoſum crearetur in inſtanti in
medio dyaphano ⁊ poſtea aliquod aliu
ud crearetur in eodẽ medio in inſtanti
patet: qꝛ fieret ibi augmẽtatio luminis
tam extenſiua q̃ intenſiua in illo ſecun
do inſtanti. Alio modo poteſt imagina
ri talis augmentatio fieri non in inſtan
ti: ſed ſucceſſiue continue tam ſm extẽ
ſionem: q̃ ſm intenſionem: ita ꝙ data
aliqua forma vt caliditate verum eſt di
cere ꝙ ante quãlibet partem iſtius cali
ditatis prius fuit eius medietas ſm in
tenſionem ⁊ extenſioneꝫ: q̃ illa tota ps
et ſic fit ſucceſſiue continue. Unde pro
declaratione iſtorum eſt hic videndum
quid eſt aliquid fieri in inſtanti. Unde
dico ꝙ aliquid dicitur fieri in inſtanti:
quando nulla eius pars prefuit anteq̃
illud eſſet. Ex quo ſequitur ꝙ nõ ſtat
aliquod indiuiſibile fieri ⁊ illud non fie
ri in inſtanti. Patet: qꝛ nihil eius ante
ipſum prefuit cum ipſum careat parti
bus ⁊c̄. Septima diſticcio eſt ꝙ aug
mentatio continua pōt dupliciter fieri.
Uno mõ pōt fieri continue ſucceſſiue.
Alio mõ cõtinue ꝑmanẽter. Et hoc eſt
qꝛ duplex eſt continuuꝫ: ſcilꝫ continuũ
ſucceſſiuum: ⁊ continuum permanens
Ad cuius declarationem ſciendum eſt
ꝙ aliquid dicitur cõtinue ſucceſſiue au
geri quando in quolibet inſtanti poſte
riori eſt magis intenſum vel magis ex
tenſum q̃ in aliquo priori. Ita ꝙ non
eſt dare aliquod tempus in augmenta
tione ſic continue in quo toto illud ſit
equaliter intenſũ vel extenſum in qua
libet parte: ſit equaliter ⁊c̄. Octaua
diſtinctio eſt ꝙ tripliciter contingit ali
quã formã acquiri ſucceſſiue continue
vel augeri. Uno modo ſolum extenſiue
quia intentionem nõ habet ſaltem rea
liter gradualem: ſicut forma ſubſtãtia

lis mixti. Alio modo solũ intensiue. qꝛ extensionez non habet sicut forme substãtiarũ spiritualiũ vt noticia vel amoꝛ intellectualis. sed nulla forma habet intensionẽ ⁊ extensionẽ quin si fiat successio cõtinua in extẽsione fiat etiã ⁊ in intensione. Et similiter ecotra ⁊ hoc naturaliter loquendo. quia absolute oppositũ est possibile ⁊c. ¶ A his pmissis pono aliquas ꝓpositiões quas voco suppositões. qꝛ apud theologos magis debẽt supponi ex phia ꝙ̃ ĩ theologia ꝓbari. Prima est. aliqđ subiectũ pot̃ fieri magis et minus tale sine alicuius qualitatis aut alterius rei sibi inexistentis acquisitione vel deperditiõe. Patet. qꝛ sit. a. aliquod subiectum calidũ vt octo et sit. b. aliquod calidum vt quattuoꝛ. ⁊ sine mutatione ipsius. a. augeat̃ caliditas ipsius b. vsq; ad. 8. tunc fit magis simile ipsi. a. ꝙ̃ prius. ⁊ ꝯsequẽs econtra a. fiet magis simule ipsi. b. modo cõstat ꝙ magis simile est magꝭ tale. ⁊c. Similiter quãto quis sit magis bonꝰ est deo simlioꝛ. et per ꝯsequẽs deus sibi simili similioꝛ ꝙ̃ prius. et tñ nullius fit in deo acquisitio. igitur ⁊c. Unde sequitur ꝙ gradum cõparationis positiui et suum cõparatiuũ de aliquo respectu eiusdez verificari successiue non arguit illđ mutatum esse. Patet de deo ⁊c. vt dictum est. Non nego tamẽ quin vnũ illoꝝ mutetur ad verificationẽ successiuaz taliũ ⁊c. vt patet. Secũda propositio est. ꝙ aliquod subiectũ est tale vel aliquale ꝑ aliquã qualitatẽ seu aliquã formã accidentalẽ ab eo realiter differentẽ. Patz quia ista est cõmunis doctrina paripatetica. cui etiam cõcoꝛdat fides catholica. que concedit ꝙ albedo in sacramento altaris remanet sine subiecto. que albedo fuit priꝰ in pane tanq̃ in subiecto quod quidez subiectũ per eã erat albũ.

Tertia propositio est ꝙ aliquod subiectum potest esse magis et minus tale per aliquam qualitatem seu formaz accidentalez. Patz. quia aqua potest esse magis et minus tale per aliquam qualitatem seu formam accidentalem. Patet. quia aqua pot̃ esse magis et minus calida per caliditatem sibi inexistentez et eam informantẽ. Quarta est ꝙ aliquod subiectũ non potest esse magis et minus tale ꝑ aliquã qualitatez seu formaz accidẽtalẽ ipa forma simplr̃ nõ variata in se intrinsece. Patet. qꝛ cũ quelibet forma de sua intrinseca ratione denominet suũ subiectũ cõcretiue illa denoĩatio quã habz abstractiue vt pz in omĩbꝰ inductiue. sequit̃ ꝙ ipa non põt ipsum magis vel minꝰ denoĩare ꝙ̃ ipa sit in tali denominatione ⁊ ꝙ̃ sit ꝑfecta intrinsece. ⁊ per consequẽs non est imaginabile ꝙ ipsa simplr̃ inuariata ẜm se possit suũ subiectũ magis et minus denoĩare. Unde sequit̃ contra quosdã doctores ꝙ non põt saluari ꝙ eadẽ forma numero ẜm suam essentiã indiuisibilis et simplr̃ inuariata. sicut caloꝛ vel alia forma siue substantialis siue accidentalis possit dare de subiecto perfectius et imperfectius esse. ⁊ facere ipm̃ magis ⁊ minus tale ⁊ hoc ꝓpter maioꝛẽ subiecti vel minoꝛẽ dispositionẽ. vl̃ vt quidã dicunt ꝓpter maioꝛẽ vel minoꝛẽ radicationem in subiecto. aut depurationez a cõtrario. Patet ex dictis. Et licet alio modo possꝫ hoc multipliciter declarari. tamẽ de hoc remitto ad phiaz ⁊c. Quinta ꝓpositio est ꝙ nulla forma potest suũ formabile intẽsius ⁊ remissius denominare. siue facere ipsuz magis et minus tale nisi per intensionem et remissionẽ ipsius forme in se. Sexta est ꝙ nulla forma potest suũ formabile intensius ⁊ remissius denomiare sine noua alicuiꝰ partis acquisitiõe vel deperditiõe. Patet: aliter nõ videtur posse saluari qualiter ipsa esset de nouo intensioꝛ vel remissioꝛ in se. Unde sequitur pmo. ꝙ in cuiuslibet forme intensione acquiritur aliquid reale realiter distinctũ a forma prioꝛe. Secundo sequitur cõtra quosdam ꝙ in tali acquisitiõe illud quod acquiritur est eiusdẽ rationis siue speciei specialissime cum forma precedente.

Tertio sequitur ꝙ in tali acquisitiõe illud ꝙ acquiritur remanet cum forma prioꝛe. Quarto seqtur ꝙ illud qđ acquirit̃ facit per se vnũ cum forma pꝛoꝛe

Hec omia sunt contra illos qui dicūt ꝙ intensio forme fit per acquisitionem noue forme pfectioris ꝙ̄ precedens. ita ꝙ in subiecto nūꝗ̄ sunt simul tales due forme quaꝝ vna fuerit pri⁹ in subiecto ꝙ̄ altera sed simul adueniēte noua corrumpitur prima. X Hec aūt opinio concedit aliquam esse intensionem continuaȝ ideo ex ea sequitur primo ꝙ quelibet forma que acquiritur dum durat intensio solum est per instans et subito. Patȝ. quia si esset per tempus cū in tempore illo quo esset: fit adhuc intēsio et cōsequens acquiratur aliquid. sequitur ꝙ precedens ⁊ sequēs imo multe sequentes erunt simul in subietco cōtra eos. Secundo sequitur ꝙ quelibȝ talis forma acquiritur in instanti et subito. ptȝ clare. Et sic ista opinio est impossibilis. ⁊c. Septima propositio est ꝙ aliqua forma accidentalis siue qualitas habet latitudinem diuisibilem non solum ſm realem extensionem sed etiā ſm gradualem intensionem. Patet ex dictis. quia ista propositio forma habȝ latitudinem valet de virtute sermonis istam. forma habet in se plures partes realiter distinctas facientes per se vnū extēsuȝ vel intensuȝ ⁊c. Unde ad hui⁹ declarationē videndū est quid est latitudo. quid latitudo intensiua. quid latitudo extensiua. et quid gradus vt sumitur hic. Dico igitur ꝙ latitudo sicut hic sumitur cuȝ loquimur de latitudine formarum est pluralitas distinctarum partium constituentiuȝ per se vnū extensum vel intensum. Sed latitudo extensiua est pluralitas partiuȝ distinctarum constituentium per se vnū quātum ꝯtinuū. vnde nō capit hic latitudo ꝓut apud mathematicos distiguit ꝯ lōgitudinē. qm̄ si ad imaginatōeȝ mathematicoꝝ esset vna linea solū diuisibilis ſm vnā dimensionē adhuc ipa essȝ latitudo et haberet latitudinē: et de ea hic loquimur. Sȝ latitudo gradualis siue intensiua est pluralitas distinctaꝝ partium sibi inuicē coexistentiū: et cōstituētium per se vnū quātū intēsuȝ. Unde quadruplex est quantitas siue quātuȝ.

Quedam est quātitas solū discreta sic numer⁹ angeloꝝ. Alia est q̄ntitas simul discreta et ꝯtinua sicut numerus ꝑtiuȝ vni⁹ corpis vt lapidis. Alia est q̄ntitas simul discreta cōtinua siue extensiua ⁊ etiā intensa sicut numer⁹ ꝑtiū vni⁹ q̄litatis copal sicut caliditas ⁊c. Alia ē q̄ntitas sit discreta ⁊ intēsa sed nō ꝯtinua vel extēsa. sicut numerus ꝑtiū vni⁹ q̄litatis spūal vt charitat. Et sic qualitas isto mō q̄nta pōt esse in subiecto idiuisibili sicut in angelo vel aīa. vt pȝ ⁊c. Sȝ gradus vt hic sumit dicit ps alicui⁹ latitudinis intēsiue siue ps alicui⁹ forme alteri pte eiusdē coexistens et secū ꝯstituēs p se vnū q̄ntū intēsuȝ ⁊c. Y

Ex his sequunt aliq. Primo sequitur ꝙ licȝ aliqua sit forma extensa que nec est intensa nec intensibil. tn̄ nulla est intensa q̄ non sit extensa vel extensibilis. Prima pars patȝ de forma substātiali mixti sicut lapidis vl asini. Secūda ps patȝ. qꝛ licȝ aliqua forma spūalis sit intensa q nō est extēsa sicut ē charitas vl sciētia in itellectu. tn̄ nulla videt repugnātia qn de⁹ possȝ eaȝ extēdere ⁊ vnū gradū alteri coexistentē ab alio separe ⁊ ei ꝯtinuare. sicut q̄litas corporis christi in sacramēto est ibi intensa et nō extensa. ⁊ tn̄ deus potest eā extendere ⁊c. Secūdo sequit ꝙ licet q̄libet forma extensa possit esse ⁊ nō esse extensa tn̄ nulla forma intensa pōt esse et nō esse intēsa. Prima ps ptȝ. qꝛ sicut aliqua forma seu qualitas extēsa corporis christi existentis in celo pōt esse et de facto est nō extēsa in sacramēto. ita possȝ esse de q̄libet alia forma extēsa ⁊c. Secūda ps pȝ qꝛ sicut non est dare minimū ꝗtuȝ continuuȝ. ita nō est dare minimū quātum intensum. ⁊ per consequēs quelibet ps forme intēse est magis intēsa ꝙ̄ sua medietas. Et sicut nō est possibile quamlibet partem continui a qualibet esse diuisaȝ. ita impossibile est quamlibet ptē intensi a qualibet esse separataȝ ⁊c. q̄re ⁊c. Tertio sequitur ꝙ licet forme substantiales mixtorum eiusdem rationis siue eedem specie vel etiaȝ partes eiusdem talis forme simul coexisterēt: nūꝗ̄

tamen faceret latitudinem intensiuam
seu constitueret. ptz ex dictis. Quar=
to seqtur q licet aliqua forma extensa
et non intẽsa sicut forma asini haberet
modũ existẽtie alicui⁹ forme intensiue ꝛ
nõ extẽsiue nõ ꝓpter hoc faceret latitu
dinẽ intensiuã. Patz de corpe christi in
sacramento: ꝛ potest faciliter applicari
Si autem q̃ratur hic quare vna for=
ma est intensibilis et alia non. sicut for
ma accidentalis ꝛ nõ substantialis. Di
co q nulla est ratio nisi quia vna est ta=
lis nature ꝛ alia nõ. Unde dico q nulla
natura est intensibilis que nõ potest fa
cere per se vnũ cũ alia eiusdem ratiõis
sine maiori extensione quãtitatiua: sic
autem est quelibet substantialis forma
vt suppono ꝛc. Octaua ꝓpositio prin
cipalis ꝛ responsiua ad istũ pũctum est
q aliqua forma accidentalis seu quali=
tas potest ꝯtinue successiue augeri vel
minui: non solũ ſm extensionẽ sed etiã
ſm intensionẽ. Patz satis ex predictis
Unde eius ampliorem ꝓbationẽ sup=
pone ex phĩa naturali ꝛc. Sed ad ipsi
us declarationẽ aliqualem sciendũ est
q aliquã formã augmẽtari potest intel
ligi dupliciter. Uno modo de virtute
sermõis et sic ista nunq̃ est vera: forma
augmentatur. nam illud qđ augmenta
tur est p̃mo minus ꝛ postea maius: sed
nulla forma est primo maior et postea
minor: quia nec prima precedẽs nec se
quens nec aggregatum ꝛc. Alio modo
potest intelligi ſm intentionem loquen
tium ꝛ sic per istam forma augmentat:
intelligimus istam. aliqua forma prius
est minor et postea aliqua forma est ma
ior cuius pars est forma prior. Et ita ꝓ
portiõabiliter potest exponi ista. forma
minuitur. Et sic intelligitur predicta ꝓ
positio et omnia precedentia ꝛ sequen=
tia quando loquimur de augmentatio
ne vel diminutione ꝛc. Et ad eundem
sensum cõceditur q forma suscipit ma
gis ꝛ minus: id est aliqua forma est ma=
ior ꝛ alia eiusdem speciei est minor. Et
sic illa ꝓpositio est copulatiua: non de
copulato extremo. Sed con=
tra predicta obijcitur primo ꝯtra quar
tam propositionem ꝛ eius correlarium
quia sicut se habet agens ad agere: sic
forma ad perficere et dare esse: sed idẽ
agens numero in se non variatum po=
test magis vel min⁹ agere ſm quod in=
uenitur subiectum magis vel minus di
spositum: ergo similiter eadem forma
numero in se non variata potest facere
suum subiectum magis et minus tale:
ſm quod magis et minus dispositum.

Secundo contra sextam propositi
onem et dicta ibidẽ arguitur q forma
adueniens non remaneat cum priore:
quia omnis forma nata est denomĩare
suum subiectũ. igitur si minor charitas
et maior simul sunt. iste due denomina
bunt idem subiectum: et per cõsequẽs
idem subiectum dicetur magis carum
propter maiorem charitatem ꝛ minus
carum propter minorem charitatem.

Tertio arguitur q non sint eiusdẽ
rationis nec faciant ꝑ se vnũ: qꝛ si sint
eiusdem rõnis q̃ro quõ faciunt vnum.
primo non vnitate ꝯpositionis q̃si vna
materia et vna forma: nec vnitate cõti=
nuitatis clarũ est. nec vnitate homoge=
neitatis: qꝛ homogenia non vniũtur ni
si per continuitatem: sicut aqua vnitur
aque: vnde anima anime non vniretur
q̃uis sint homogenie nec vnitate idẽp
titatis oĩmode et simplicitatis clarum
est. nec vnitate aggregatiõis: qꝛ sic eẽt
aceruus rerũ innumerabilium ꝛ multi=
tudinis infinite. Nec põt p̃ter istas vni
tates vnitas alia imaginari igitur ꝛc.

Quarto ꝯtra octauam ꝓpositionẽ
arguitur q nulla forma possit graduali
ter augeri successiue cõtinue. qꝛ seqtur
q forma sic intensa esset infinita. ꝯñs
est falsum. ꝯña probatur. posito q albe
do intendatur per tempus scilicet c. et
sit b primum instans in quo incipit in=
tentio et c. instans in quo complete est
tunc hoc posito arguitur sic: qꝛ in infini
tũ minor albedo vel minor gradus seu
pars albedinis est q̃ sit hec totalis al=
bedo que est acquisita in c. instanti fuit
acquisita in tempore b. c. post b. instãs
ergo hec albedo demonstrando eam to
tam est ĩfinita. ꝯsequẽtia tenet qꝛ queli

bet ps albedinis acqsita post.b. instās est alicui⁹ qtitatis intensiue.sed nullū qtum est in infinituz minus alio finito igitur illa tota albedo est infinita ⁊c.

Ad ista respondeo. Ad primuz nego similitudinē.Nā eodem modo pbaretur ꝙ eadē forma posset dare esse diuersis subiectis.etiaz situ distātibus sicut illud agens potest agere in diuersa subiecta.vt sol ⁊c. Ad secundā dico ꝙ ɔñs forte de virtute sermonis nō est incōueniens tñ de cōi modo loquēdi nō ɔceditur esse possibile idē eē magis albū ⁊ minus albū.qꝛ per hoc ꝙ dicitur minus albū excludit maior albedo.Vñ aliquid esse minus albū duo dicit.scilz habere minorē albedinē ⁊ non maiorez.⁊ ita minor albedo nata est denominare suū subiectū minus albū solum qñ non habet maiorem albedinez quādo vo habet nata est denoīare nō quidē dicendo hoc est min⁹ albū sed dicendo hoc est tali albedine albū. Et sic patet ad rōnem. Ad tertiū dico ꝙ faciūt vnū vnitate homogeneitatis. ⁊ sic est assumptū falsum.scz ꝙ nihil est homogeniū nisi cōtinuū.Et dico ꝙ faciūt vnū se totis ⁊ nō ꝑm sua vltima.qꝛ non habent talia vltima sicut materia ⁊ forma q̄uis in hoc sit dissimilitudo qꝛ hic vna non informat aliā. Ad quartā nego ɔñam.Et ad pbationez ɔcedo ꝙ in infinitū minor albedo ꝙ̄ hec tota q est acquisita in.c.fuit acquisita post.b.ista tñ non est concedēda.aliqua albedo in infinitū minor ꝙ̄ est hec tota fuit acquisita post.b. Prima em̄ est vera.qꝛ ibi ly albedo supponit confuse tm̄.Secunda est falsa qꝛ ibi supponit determīate ⁊c. Et sic patz ad ista.Et q̄uis multa possent dici circa hāc materiā de intensione ⁊ remissione ⁊ latitudine formarum quā Ockā ⁊ post eum mgr̄ Greg.⁊ plures alij diffuse ⁊ subtiliter tractauerūt tñ qꝛ hec materia ad methaphisicā et philosophiā spectat. breuit̄ pertrāseo his cōtentus quibus subtilis potest cetera faciliter perscrutari.Et hec de primo puncto huius articuli.

Quātum ad scd̄m punctuz. Vtrum ipsa gratia vel charitas possit augeri ponā tres cōclusiones. Prima cōclusio est responsiua ꝙ charitas potest augeri. Probat̄ pr̄io auctoritate apostoli ad Philippē.1. Oro vt charitas vestra magis ac magis abundet.id est crescat ꝑm glosam. Non orasset aūt apl̄us pro charitatis incremento si nō esset possibile eā augeri. Itē.2. Thess.1. Gratias ago quoniā supercrescit fides vestra ⁊ abūdat charitas. Item ecclesia orat dicens.omp̄s sempiterne deus da nobis fidei spei ⁊ charitatis augmentū. Itez Aug.dicit Enchiridion. penul.minuit̄ cupiditas charitate crescente ⁊c.igitur conclusio vera. Scd̄a conclusio est ꝙ charitas non solū subito ⁊ instantanee sed etiā in tēpe continue pōt augeri Ptz qꝛ omnē formā hñtem latitudinē intensiuā potest deus ⁊ simul ⁊ successiue causare. sed charitas est hmōi. igit̄ ⁊c. Maior ptz.⁊ minor sequit̄ ex dictis qꝛ cuz charitas possit augeri. ⁊ nō ꝑm extensionem vt ptz.sequit̄ ꝙ ꝑm intensionem.⁊ per ɔñs ⁊c. Quid autē sit de facto in proposito dubiū est. Nā si nos mereamur in tēpe adhuc deus in instanti potest tātum augere charitatem in nobis qtum in tempore meremur illā augeri.⁊ hoc tam in pmo instāti act⁹ meritorij cū ipse presciat qtum est duraturus ⁊ qtum augmentū charitatis sibi correspōdeat.ꝙ etiā in aliquo alio instāti ipius actus sicut placet sibi. Si vo nos mereamur in instāti ⁊ nō in tēpore adhuc ipse in tpe potest ⁊ successiue augere charitatez pportionabiliter ad meritū nostrū.⁊ sic ista est conclusio facti de qua non constat. Tertia ɔclusio est ꝙ charitas in infinitū potest augeri. Et hec intelligit̄ de potentia dei absoluta ⁊ nō de lege statuta. Probat̄. qꝛ quātacunqꝫ charitate data deus potest aliquē graduz certe qtitatis de nouo causare pore nō destructo.⁊ illi vnire sic vt ex eis constituat̄ vna charitas. ergo omni charitate data de⁹ potest in infinitū dare maiorē.quare ⁊c. Tamen ad ampliorē huius conclusionis ⁊ sue pbationis declarationē. Sciendū est

ꝙ sicut ptz ex suprapictis aliqd in infinitū augeri potest quadruplicater intelligi. Uno modo extensiue. ⁊ hoc dupl'r quia vel per additionē partis ad partē sicut aqua addit' aque. vel per rarefactionē. Alio modo intensiue ⁊ hoc dupliciter. q2 vel sine subiecto. vel in subiecto. Et sm hoc pono quattuor ꝓpositiões. BB Prima est ꝙ augmētatio forme extense pmo modo pōt in infinitū ꝓcedere ita ꝙ q̄cūqȝ data pōt a deo fieri maior illa. pmo ꝓbat' ex tribus suppositionib9. Prima est ꝙ ex quo possunt esse duo indiuidua eiusdē rōnis vel speciei specialissime absolute infinita possunt esse. q2 non est rō quare deus possit facere duo qn eadē rōne possit facere tria. et sic sine statu ⁊c.

Scd̄a est ꝙ nulla indiuidua eiusdem rōnis vel speciei repugnant simul esse ita ꝙ quocunqȝ indiuiduo posito deus pōt aliud facere non destructo pmo: q2 ista nō habent formalē repugnantiam ⁊c. Tertia est ꝙ quecūqȝ indiuidua eiusdē rōnis vel speciei sunt vnibilia sunt equaliter vnibilia. sicut quecunqȝ eque sunt eiusdē rōnis sunt eque vnibiles q2 quicqd pōt competere vni indiuiduo pōt consimiliter cōpetere cuilibet eiusdē rōnis ⁊c. Ex istis ptz ꝓpositū. s. ꝙ de9 non potest facere aliquā talem formā quin possit facere maiorē quia q̄cunqȝ data posset de9 facere aliud indiuiduū eiusdem rōnis cum illo. ⁊ illud vnire priori. ⁊ per ꝯ͠ns totum resultans erit maius. Secūda ꝓpositio est ꝙ augmētationē extensiuā forme alterius rei extense secundo mō posse ꝓcedere in infinitū est probleuma neutrū quia ad neutrā partē potest fieri ratio quin faciliter soluatur. Sed tñ Ockā tenet ꝙ pars negatiua est ꝓbabilior. s. ꝙ augmētatio per rarefactionē nō procedit in infinitū. ita ꝙ aliqua substātia vel qualitas potest fieri ita rara ꝙ ipsa non posset rarior fieri. quia incōueniēs videtur ꝙ vna faba fieret ita magna ꝙ circūscriptiue occuparet tantū locū sicut totus mūdus vel mille si essent. qđ tamen sequitur si nō poneretur status in rarefactione. Tertia propositio est ꝙ augmētatio forme intense tertio modo. id est sine subiecto potest in infinitū procedere. ita ꝙ quelibet forma intensiue augmentabilis q̄ pōt esse a subiecto separata pōt augmentari in infinitū sic ꝙ quacunqȝ data potest deus facere maiorem. Et hec ꝓbatur oīno sicut prima ꝓpositio ⁊ ita si charitas sit separabilis a subiecto sicut albedo. nō potest fieri tāta quin possit fieri maior q2 quacunqȝ data deus posset aliā creare eiusdē rōnis vel speciei ⁊ vnire priori. Quarta ꝓpositio est ista. augmētationem forme intense quarto mō id est in subiecto posse procedere in infinitū est probleuma neutrū. Cū vtrū deus possit aliquā formā sicut charitatem intēdere in eodē subiecto in infinitū est dubiū. ⁊ potest ꝓbabiliter sustineri ꝙ nō quia posset dici ꝙ subiectum determinet sibi ex sua natura certas q̄litates quas pōt recipere ⁊ aliquas nō. Sicut anima nō posset recipere albedinē. sic etiā determinat sibi certam q̄titatem nec vltra potest aliquid recipere. Et sic diceretur ꝙ deus posset tantā charitatē producere in anima quod nō possē maiorem producere in ea. Tñ Ockam declarat ad partem negatiuā quod ꝓbabiliter potest teneri ꝙ deus nō posset facere tantā charitatē in anima qn posset facere maiorem in ea. q2 quādo alique forme eiusdē rōnis possunt eē in eodem subiecto primo nō est contradictio q̄scunqȝ formas eiusdem speciei esse in eodem subiecto. sed alique charitates partiales pn̄t esse in eodē subiecto. ergo quibuscūqȝ datis nō est contradictio illas esse in eodē subiecto primo. ⁊ sic nō est contradictio qn deus faciendo vnā charitatem nouā possit intendere priorē q̄tūcunqȝ magnā in eodem subiecto. LL Sed q̄uis ipse subtiliter dicat tñ ad ꝓfundiorē huius materie declarationē distinguēdum est. Unde incipiendo vbi ipse dimittit dico ꝙ aliqđ subiectū sic anima habet duplicē capacitatē. scȝ capacitatem passiuā ⁊ potentialiter subiectiuā.

⁊ capacitatem actiuã siue nõ pure pas siuã sed vitaliter perceptiuã. Et lȝ ista distinctio ſm illos qui ponũt distinctionē formalē ꝯcederet de virtute sermonis. qꝛ isti dicerēt ꝙ iste sunt due capacitates inter se ⁊ ab ipsa aĩa distincte. licet nõ realiter tñ formaliter. tñ qꝛ nõ concedendo in creaturis distinctionez talē nec etiã in diuinis nisi ad sensum supradictũ in questione de distinctione in diuinis vt. q. 6. M. ibidē patuit. Ideo dico ꝙ predicta distinctio nõ est vera ꝺ virtute sermonis. sed intelligo eã sic ꝙ aĩa est duplr capax alicuius forme scȝ pure passiue ⁊ potentialiter. vel nõ solũ pure passiue sed vitaliter. ita ꝙ aĩa respectu alicui⁹ forme põt esse subiectũ ⁊ ipam subiectiue capere. nõ soluȝ pas siue potētialiter sicut materia pma capit formã sed etiã subiectiue vitaliter ⁊c. Tunc iuxta hoc pono qͣtuor ꝓpositiones. Prima est ꝙ anima est infinite capax potentialiter subiectiue ita ꝙ nõ tantum nec tot põt quin magis et plura possit suscipere. Patȝ. qꝛ oĩs potentia pure passiua vt sic precise quantificatur ex sibi correspõdenti actiua. ⁊ per ꝯñs tñ potest capere passiue qͣtuȝ deus põt in ea ponere actiue. quare ⁊c

Secũda ꝓpositio est ꝙ anima nõ infinite sed solũ finite est capax vitaliter ꝑceptiue. Ptȝ. qꝛ quelibet vitalis capacitas est precise tanta quãta est eius virtualis actiuitas ⁊ eius virtualis actiuitas precise tãta est quãta est ei⁹ perfectionalis quidditas. q̄re ⁊c. Ex his sequitur pmo ꝙ licet capacitas subiectiua ⁊ capacitas ꝑceptiua ipsius aĩe sint oĩb⁹ modis idē scȝ ipsa anima. tñ ipsa est infinita capacitas subiectiua ⁊ soluȝ finita capacitas ꝑceptiua ptȝ. qꝛ ꝑ hoc qꝺ dico ĩfinita capacitas subiectiua nihil aliꝺ intelligo nisi ꝙ est potentia infinite capax subiectiue ⁊c. Scꝺo sequit ꝙ licet capacitas subiectiua aĩe sit finita id est finita entitas ipsa tñ est infinita capacitas. qꝛ infinite põt capere subiectiue licet non perceptiue ⁊c. quare ⁊c.

Tertia ꝓpositio est ꝙ charitas in infinitũ potest augeri in aĩa. Ptȝ ex pri⁹ dictis. qꝛ talis q̄litas quãtacunqꝫ sit in aĩa adhuc potest fieri maior ⁊ aĩa põt eaȝ recipere subiectiue. ⁊ sic nec ex pte ꝓducentis nec ex pte recipientis repugnat ipsam augeri in infinituȝ. q̄re ⁊c.

Quarta ꝓpositio est ꝙ non põt in infinitũ augeri charitas in anima. Volo dicere ꝙ licet charitas in infinitũ possit augeri in aĩa ⁊ hoc inesse qualitatis nõ tñ inesse charitatꝫ. ita ꝙ est dare aliquã charitatez in aĩa q̄ qͣtũcũqꝫ possit fieri maior in gradu q̄litatis vel talis entitatis nõ tñ põt esse maior charitas isti aĩe. Et hoc ptȝ ex secũda ꝓpositiõe qꝛ erit dare aliquã que erit tãta quãtã põt ista aĩa capere vitalit sed nulla res potest esse alicui aĩe maior charitas q̄ illa aĩa sit vitaliter capax ⁊c. DD

Ex his sequit pmo ꝙ lȝ in nullo subiecto possit in infinitũ augeri charitas. qꝛ nec in hoc nec in illo quocũqꝫ subiecto demonstrato. tñ in infinitũ põt augmentari charitas in subiecto. Pria ps ptȝ ex dictis. qꝛ quocũqꝫ subiecto dato est dabilis charitas tãta ꝙ nõ põt ĩesse aliq̄ maior charitas eideȝ subiecto ⁊c. Secũda pars ptȝ qꝛ ly in subiecto supponit confuse tñ. ⁊ ideo qͣuis sit dare charitatem q̄ nulla põt esse maior charitas isti subiecto. illa tñ potest esse maior charitas alteri subiecto magis vitaliter ꝑceptiuo ⁊ magis ꝑfecto mõ quocunqꝫ tali subiecto dato. de⁹ põt creare ꝑfectius. igit ⁊c. Scꝺo sequit ꝙ licet hec q̄litas sit hec charitas. nõ tñ sequitur hec fit maior q̄litas ergo hec fit maior charitas. Patȝ ex dictis ⁊ potest poni exemplum. quia non sequitur hec linea est vlna: vel bipedalitas et hec potest fieri maior linea ergo põt fieri maior vlna vel maior bipedalitas ⁊c.

Similiter non sequitur hec distantia est hec propinquitas demonstrato aere inter sortem ⁊ platonem ⁊ potest fieri vel fit maior distantia. ergo fit maior ꝓpinquitas ⁊c. ptȝ clare. Et si arguit sic. hec q̄litas est charitas ⁊ hec q̄litas erit maior q̄ prius. ergo hec charitas erit maior q̄ prius ꝯcedendo antecedens ⁊ ꝯñs si huic adiectiuo maior

Questio nona

subintelligitur illd substantiuũ q̃litas. sed nego minorem ꝛ conclusionẽ si pro substantiuo intelligatur iste terminus charitas vt ptꝫ intuenti. ꝛ potest poni exemplũ in dictis terminis ꝛc. Hic autem diligẽter aduertendũ ꝙ sicut dico de charitate vel gratia ita dꝫ cõcedi de beatitudine vel gloria ꝛ de delectatiõe ꝛ tristicia vel pena ꝛ gñaliter de q̃libet volitiõe vel noticia ꝛ omni q̃litate que potest potentiã ꝑceptiuaꝫ vitaliter immutare. imo melius clarius vel magis ꝓprie hoc apparet esse veruꝫ in istis ꝙ de charitate vel gratia. Et rõ est qꝛ nulla q̃litas est intrinsece ꝛ formaliter volitio vel noticia. sed precise per habitudinẽ quã habet ad potentiã vitalem ꝑceptiuã vt patuit supra. Licet aũt talis charitas vel gratia non sit intrinsece ꝛ formaliter talis vt patuit in secũdo articulo tamẽ nec est talis precise per habitudinẽ quã habet ad potentiã vitalẽ cui est intrinseca/ sed per habitudinem ad diuinã acceptationẽ que est ei extrinseca. ꝛ ideo est maior vel mĩor charitas vel gratia ſm ꝙ magis vel minꝰ acceptatur a voluntate diuina. id est ad maiorẽ vel minorem beatitudinẽ. Absolute autem staret ꝙ minor in gradu magis acceptaret. ꝛ sic maior q̃litas esset minor charitas ꝛ minor q̃litas esſꝫ maior charitas. Et ex istis ptꝫ via subtilibus ad imaginãdum multa in hac materia ꝛc. ¶¶ Sed contra dicta instatur primo sic per rõnem Scoti. qꝛ accepta aliqua charitate puta. a. queritur vtrũ ascẽdẽdo sit status ad aliquã supremã possibilẽ aut non: si sic habet ꝓpositum si nõ sequit ꝙ quãto aliqua magis excedit a tãto est perfectior. ꝛ ꝑ ꝯñs illa que in infinitum excedit est in infinitum perfectior. ꝛ ita illa in se erit intensiue infinita. ꝛ cuꝫ ip̃sa videat ab intellectu diuino sicut vnũ creabile poterit vnica creatione creari. quare ꝛc.

Secundo si charitas aut aliqua forma posset augeri in infinitũ tũc aliqua creatura ſm suã naturam absolute importaret perfectionẽ infinitã. hoc autẽ soli deo ꝓprium est. quare ꝛc. Tertio si ꝛc. tũc posset esse maior charitas charitate christi contra ma. li. 3. distin. 13.

Quarto logicaliter arguit sic. Om̃s partes charitatis creabiles possunt eẽ create. hec est vniuersalis cuiꝰ quelibet singularis est vera vt ptꝫ. tunc demonstratis oĩbus illis partibus creabilibꝰ ista singlaris erit vera. iste partes creabiles possunt esse create. hec aũt demõstratio est possibilis saltem intellectui diuino qui oẽs partes ꝛ quãlibet videt sed quelibet singularis de possibili affirmatiua in qua subiicitur precise pronomen demonstratiuũ si est vera in sensu composito vt ptꝫ in omnibus. ꝛ per ꝯñs hec est possibilis iste om̃es partes sunt create demonstratis omnibꝰ creabilibus. ꝛ per ꝯñs hec est possibilis iste om̃s partes sunt create illis omnibus demõstratis. ꝛ per ꝯñs impossibile eẽt aliã charitatẽ creari. Illa ergo eẽt summe creabilis. Silr quot ꝑtes charitatis ꝛ quãtãcunqꝫ charitatẽ deus potest facere tot et tãtã põt deꝰ facere. ponat inesse ꝙ quantãcunqꝫ ꝛc. deus facit. ergo non poterit vlterius maiorẽ facere. ꝛ per ꝯñs non in infinituꝫ ꝛc. Ad ista rñdeo. Ad primũ dico p̃mo ꝙ siue deꝰ possit facere aliquã magnitudineꝫ vel charitateꝫ actu infinitã siue non. tamẽ hoc non cõcludit illud argumentũ. Nã consimiliter ꝓbaret ꝙ augmẽtũ numeroꝝ nõ ꝓcedat in infinitũ ꝛ ꝙ deꝰ possꝫ facere tot ĩdiuidua vnius speciei ꝙ nõ posset facere plura qđ est incõueniens.

Secundo dico ad formaꝫ argumenti ꝙ vltra. a. potest in infinitum ꝓcedere augmentatio ita ꝙ nõ est status. ꝛ quãdo dicitur ꝙ quãto aliqua charitas excedit. a. tanto est perfectior concedendo ad sensum quem post statim dicam sed propter hoc non sequitur ergo que in infinitum excedit. a. est in infinitum perfectior. quia implicat ꝙ aliqua charitas in infinitum excedit vel excedere potest. a. quod est falsum. Unde sicut deus potest facere plura et plura indiuidua in infinitũ. ꝛ tñ faciet finita ꝛ nõ ꝙ infinita. ita põt facere maiorẽ charitatem ꝛ maiorẽ in infinitũ. ꝛ tñ semper

faceret finitaz. Tertio dico q qualibet charitate finita potest fieri charitas finita maior: sed tñ nõ sequitur q aliq charitas finita possit fieri maior qlibet charitate finita: q2 arguit a termino stante ɔfuse tñ ad ipm stantem determinate. sicut non sequit; post oem die potest fieri dies: ergo aliq dies pot fieri post oez die. silr no sequtur vltra qualibet diuisione continui pot fieri diuisio: ergo aliq diuisio pot fieri post oem diuisionem. Quarto dico q nulla charitas intẽsiue infinita videtur ab intellectu diuino esse creabilis: quia nulla talis ẽ factibilis: ⁊ per ɔñs nec a deo visibilis: licet deus videat q in infinitum charitas pot fieri maior. Ad scḋam primo nego ɔñam: nõ em̃ sequtur q si in infinitum charitas possit augeri q sit possibilis aliqua charitas infinita. Scḋo dico q esto q eẽt aliqua talis charitas infinita de facto. adhuc ipsa nõ esset infinita pfectio. imo nõ esset essentialiter magis pfecta q pars eius finita: sicut si esset vnus aer infinitus ille non esset essentialiter pfectior q vnus pugillus eius. Tertio dico q esto q eẽt aliqua talis charitas infinita perfectio: non tñ sequtur q esset eodem modo infinita pfectio sicut deus. Quarto dico q ista ɔña non valet simplr. hec charitas fit maior vel intensior: ergo fit pfectior. patet: q2 per hoc q fit intẽsior non fit perfectioris speciei: sed manet eiusdez speciei ⁊ perfectiõis essentialis ⁊c. bene tñ ɔcedo q fit perfectior: licet non simpliciter. scz essentialiter: tñ ƀm quid scilicz gradualiter ad istum sensum q ipsa cõtinet aliquem gradũ quẽ non ɔtinebat prius qui est aliqua pfectio ⁊c. Et ad eundẽ sensum ɔcedo q species charitatis absolute importat infinitã pfectionem possibilem: id est ĩfinitos gradus possibiles: quoꝝ qlibet est aliqua perfectio: ⁊ sic quelibet species in qua plura indiuidua sunt possibilia. Ad tertiaz dico pmo q charitas christi nõ fuit maxima possibilis. patet: q2 deus potuit illam augere vel sine subiecto vel etiam in alio subiecto maioris capacitatis q anima christi sicut in angelo. Scḋo dico q charitas christi nõ fuit maxima sibi possibilis: ptz ex dictis: q2 illa potuit in infinitũ intẽdi in gradu qualitatis in ipsa aĩa christi cũ ipsa esset infinite capacitatis potentialis. Tertio dico q charitas xpi fuit maxima sibi aut alteri possibilis de potentia ordinata: et sic intellexit magister et non de potẽtia absoluta. Quarto dico q charitas xpi fuit maxima charitas sibi possibilis etiam de potentia absoluta: patet: q2 suppono q illa charitas fuit tanta quantã eius aĩa absolute potuit vitaliter capere ⁊ fuit adequata sue potentie seu capacitati vitali: et ideo cum eius vitalis capacitas non potuit augeri: sicut nec eius essentialis quidditas sequtur q illa charitas potuisset augeri in gradu qlitatis: nõ tñ in esse charitatis respectu talis capacitatis. Et si dicat: vel in augmentatiõe graduali talis qualitas gradus adueniens est illi anime charitas: vel non: si sic: ergo aggregatũ ex precedente ⁊ aduenıẽte erit maior charitas q2 continebit aliquam charitatem quã non continebat precedens charitas. si non: hoc est inconueniens. cum sit eiusdem rationis: non em̃ videtur possibile q in eodem subiecto sint duo gradus vnius qualitatis: quoꝝ vnus sit illi subiecto charitas ⁊ alter non. Ad hoc dico q licet posset sustineri q non: ⁊ nego ɔsequentiã: ergo aggregatum: ⁊c. dico enim q licet aggregatum sit maius: et maior qualitas: non tñ maior charitas licet illud contineat aliquid qḋ est charitas quod prius non cõtinebat. Exemplũ si pott⁹ sit plenus vino: licet deus poneret aliud vinum cum priori per penetrationem. ille pottus non esset magis plen⁹ q ante: q2 uis aliquo esset plenus quo non erat ante plenus. ⁊ sic pluribus rebus esset plenus licet non magis plenus: sic in ɔposito ⁊c. de hoc hec pauca pro nunc sufficiãt: de quo plura dicã in materia de merito xpi.

Ad quartam dico primo q antecedẽs est verum: sed illa potest negari in sensu ɔposito: ⁊ lз illa singularis con

cederet iste ꝑtes creabiles possunt esse create. demōstratis oībus ⁊c̄. tñ negat in sensu cōposito. ⁊ illa regl'a assumpta nō est vniuersaliter vera in illis ꝓpositionibus in quib⁹ subijcit ꝓnomen demonstratiuū pluralis nūeri sicut q̄uis ista sit vera. ista possunt esse vera demōstratis duobus cōtradictorijs cōtingētibus. tñ hec nō est vera. possibile ē ista esse vera: vel hec est possibilis ista duo sunt vera eisdem demōstratis ⁊c̄. Secūdo dico aliter rn̄dendo ꝙ oīs ꝑtes charitatis creabiles demōstrari dupliciter potest intelligi. Uno mō ꝙ demonstrantur oēs quorū q̄libet est creabilis Alio mō ꝙ demonstrentur oīs q̄ sunt creabiles. Si p̄mo mō dico ꝙ hec singularis iste partes possunt esse create nō est singularis illius vniuersalis oēs ꝑtes creabiles ⁊c̄. Et rō est q: oībus ꝑtibus demonstratis ista nō est vera iste partes sunt creabiles. Uñ nō sequitur q̄dlibet istoꝝ est creabile ergo ista sunt creabilia. Exēplū. sint due linee equales. a. ⁊. b. hec est v̄a quodlibet istoꝝ demonstratis oībus quoꝝ quodlibet est ꝑs ipsius. b. est excessum ab. a. ⁊ tñ hec est falsa eisdem oībus demōstratis ista sunt excessa ab. a. q: ista sunt. b. ⁊. b. est quātuz equale a. Unde ꝑ3 ꝙ nō semꝑ de oībus simul verificat termin⁹ pluralis numeri de quoꝝ quolibet verificat singulare illi⁹ pluralis. Si vero demōstret scd̄o mō dicit ꝯñter ꝙ talis demōstratio nō ē possibil' q: nulle creabiles sūt oēs creabiles ⁊c̄. Tertio dico ꝙ si q̄libet singularis illi⁹ vniuersalis ē v̄a ⁊ ipsa v̄a. tñ sua de inesse nō est possibilis. ideo nō facit ad ꝓpositū. sed nulla singularis est in qua demonstrant oēs ꝑtes creabiles. Si aūt fiat ista vniuersalis. oīs partes quaꝝ quelibet est creabilis possunt esse create. tunc dico ꝙ aliqua eius singularis esset vel esse posset saltem cognita a deo: in qua oīs collectiue demonstrant quaruz quelibet est creabilis. sed ipsa vniuersalis est falsa sicut ⁊ illa singularis vt potes declarare ⁊c̄. Quarto dico ꝙ quātūcūq3 charitatez deus potest facere tantā potest facere. ⁊ cum dicitur ponatur inesse. dico ꝙ nō sequit ꝙ debeat sic poni inesse nec est necessariuz ꝙ quelibet ꝓpositio vera de possibili possit ad illū modum poni inesse nisi quādo est vera in sensu compositionis. Uerūtamen si quis nimis curiosus velit ꝙ ponatur inesse debet sic poni. q̄tum deus facit tantū facit. ⁊ hec possibilis est sed non facit contra dicta. Et hec de secundo puncto ⁊c̄.

¶ Quātum ad tertiū punctuz vtrū ipsa gratia vel charitas possit minui ponaz tres conclusiones. Prima est ꝙ quelibet charitas creata per potentiā absolutā dei potest minui. Secunda est ꝙ quelibet charitas acquisita per potentiā agētis creati potest minui. Tertia est ꝙ nulla charitas infusa per potentiā ordinatā dei potest minui. Unde ad declarationē istarū cōclusionum distinguendum ꝙ charitas creata potest sumi dupliciter. scil3 pro charitate infusa que ꝓprie dicitur charitas creata. ⁊ pro charitate acquisita: q: sicut ex alijs actibus anime frequētatis generātur habitus. Sic etiā ex ipsis actibus diligendi deuz ꝓpter se ⁊ ꝓximū ꝓpter deuz generatur habitus in anima ad cōsimiles actus inclinās qui etiā post peccatuz mortale remanet in hoīe. Prima charitas dicit gratia gratuz faciens. sed secūda non est gr̄a gratum faciens. Et ista potest sumi v' pro habitu vel pro actu. Et ꝓportionabilit' cupiditas est duplex. sc3 actualis ⁊ habitualis. ⁊ vtraq3 diuiditur in mortalē ⁊ venialem. Ex hac distinctiōe sequūtur aliqua correlaria vel suppositiōes valētes ad sequentia. Primo sequit ꝙ charitati infuse nulla cupiditas habitualis est contraria. sed sibi compossibilis. patet. quia si gentilis luxuriosus ⁊ auarus ⁊ alijs cupiditatibus habituatus baptizat. infunditur sibi charitas et tamen non statim corrumpitur habitus viciosus qui prius erat cum etiam post baptismuz experiatur se inclinari ad actus illorum. Secundo sequitur ꝙ nulli actui charitat' cupiditas habitualis est contraria. sed ei compossibi-

lis. Patet sicut precedens. ꝛ loquor de
actu charitat. infuse ꝛc. Tertio sequi
tur ꝙ charitati infuse vel eiꝰ actui cupi
ditas actualis venialis non est contra
ria sed ei compossibilis. Quarto seq
tur ꝙ charitati infuse ꝛ eius actui cupi
ditas actualis mortalis est cōtraria et
incōpossibilis. Et capio ꝯtrarietatē lar
ge ꝓut illa dicunt contraria q̄ de lege
ordinata non possunt eidē simul inesse
sed bene successiue. q̄uis hoc nō sit de
ipsoꝝ intrinseca rōne ꝛc. Quinto se
qtur ꝙ charitas acquisita ꝛ cupiditas
mortalis ſm habitū sunt cōtrarie. nec
vna est alteri compossibilis. Et loquen
do de charitate habituali acquisita per
fecta. s. qua qs habitualiter diligit deū
super oīa. ꝛ quicquid diligit: diligit pro
pter deū. Patet q: aliter in eodē simul
essent habitus acquisiti ad incōpossibi
les actus. s. ad diligendū creaturā plus
q̄ deum. vel nō ꝓpter deū qui est actꝰ
cupiditatis mortalis. ꝛ ad diligendum
deū plusq̄ creaturā ꝛ ꝓpter ipm crea
turam qui est actus charitatis. Sex
to sequitur ꝙ licet nō oīs cupiditas sit
formaliter cōtraria charitati infuse. ta
men aliquo modo pōt dici contraria. s.
virtualiter inq̄tū inclinat ad actꝰ acti
bus eius incōpossibiles vel aliquo mō
impedientes mediate vel īmediate. ne
actus eius eliciant̄ ita ꝑfecte sicut ma
gis ex declaratione ꝯclusionū appare
bit ꝛc. JJ His p̄suppositis pro
batur prima ꝯclusio. q: oīs forma aug
mentabilis ꝛ successiue acquisibilis ab
solute est diminuibilis ꝛ successiue de
structibilis. sed q̄libet charitas creata
siue infusa siue acquisita siue actus si
ue habitus est hmōi vt patet ex supra
dictis. igitur quelibꝫ talis est absolute
diminuibilis ꝛc. Secunda ꝯclusio ꝓ
batur q: oīs charitas acquisita est actꝰ
vel habitus. Si sit actus tunc siue sit
actus charitatis infuse tātum vt in eo
qui nōdū acquisiuit habitū charitatis
ex actibus. siue sit actus charitatis ac
quisite tātum vt in eo qui postq̄ acqui
siuit habitum charitatis ex actibꝰ per
peccatum mortale perdidit charitatē

infusam. siue sit actus vtriusq̄ vt in eo
qui habet vtrūq̄ habitum infusum. s. ꝛ
acquisitū. Constat ꝙ talis actus potest
minui ab agēte naturali. quia nō oēm
hmōi actum necesse est totū simul cor
rūpi. sꝫ successiue potest naturaliter re
mitti vt quilibet potest experiri. Si au
tem talis charitas acquisita sit habitꝰ:
tunc potest naturaliter minui per actꝰ
ꝯtrarios generatiuos incompossibilis
habitus. scꝫ cupiditatis. q: oīs habitꝰ
naturaliter generabilis ꝛ augmentabi
lis per actus. per cōtrarios actꝰ est cor
ruptibilis ꝛ diminuibilis. vt patet secū
do Ethicoꝝ. ꝛ quilibet potest expediri.
igitur ꝛc. Tertia cōclusio ꝓbatur. q:
si habitꝰ charitatis infusse per potētiā
ordinatā dei. id est stante ordinatione
dei posset minui. hoc maxime esset per
actus nostros demeritorios. sꝫ hoc nō
q: vel hoc esset per peccatū mortale vl
per peccatū veniale. Non per mortale.
q: illud totaliter tollit charitatem ꝛ nō
stat cū aliquo gradu eiꝰ ſm dei ordina
tionem aliter idem homo simul esse di
gnus morte eterna ꝛ vita eterna. qđ est
falsum. ꝯn̄a patet. quia ſm ꝙ dicit ma
gister lib. 2. dist. 42. Sola charitas diui
dit inter filios perditionis ꝛc. Aug. 15.
de trini. ca. 18. Nec per veniale: quia si
per veniale posset minui per venialia
posset totaliter corrūpi. ꝯn̄s est falsum.
quia sic aliquis habēs charitatē absq̄
peccato mortali posset per veniale pre
cise dānari. qđ est falsum. Et ꝯn̄a patet
q: si in aliquo sit parua charitas ꝛ cō
mittat peccatū veniale si diminuat̄ cha
ritas tunc ponat̄ ꝙ centesima. talis er
go per plura ꝛ plura ꝛ grauiora venia
lia poterit tātum diminuere ꝙ adime
ret totum ꝛc. KK Sed contra
hoc sunt diuersi modi dicendi. Una via
est ꝙ per secundū veniale nō corrūpit̄
tantus gradus charitatis q̄tus per pri
mū sed medietas eius. ꝛ per tertiū me
dietas illius medietatis ꝛ sic semp per
partes minores eiusdem ꝓportionis.
Sed hoc nō valet. q: per maius pecca
tum vel equale posterius cōmissum nō
minus debet corrūpi q̄ per primū. imo

potius plus. cū secundū non excusetur perprimū sed poti⁹ aggrauatur. Alia via est ꝙ ante corruptionē totalē charitatis oportebit tot venialia cōmittere ꝙ si quis vlterius peccet illud peccatū non poterit esse veniale sed erit mortale. ꝛ per illud totaliter charitas corrūpetur. Sed hoc non valet. q2 quotquot peccatis etiā mortalib⁹ cōmissis adhuc pōt quis ꝯmittere aliud mortale. ergo multo fortius quodcūqꝫ venialib⁹ commissis pōt aliud veniale ꝯmittere. ꝛ sic per venialia ꝛc. Alia via est ꝙ ante totalez corruptionē occurret materia alicuius precepti quod vel iste implebit. ꝛ tūc reaugebitur charitas ipsi⁹ vel trāsgredietur. ꝛ tunc ipse peccabit mortaliter. ꝛ sic charitas per mortale perdet. Sed hoc non valet. quia licet materia precepti possit occurrere. nō tamen necesse est quin ante labat magnū temp⁹ anteꝙ occurrat. ꝛ in illo tempore poterunt multiplicari venialia donec totaliter charitas perdatur. Alia via est ꝙ p peccata venialia possibile est charitatē minui vsqꝫ ad totalē corruptionē exclusiue. sic ꝙ in instanti cōplete corruptionis ipse peccat mortaliter. q2 sez nō seruat charitatem ad quā tenet sub pena peccati mortalis. quare ꝛc. Sz hoc nō valet. quia nō seruare charitatem cum' eius ꝯseruatio sit totaliter a deo nō est homini pctm̄ ꝓprie loquēdo sed cōmittere vel obmittere aliquid propter qđ demeret charitatē subtrahi ꝛ sibi auferri a deo est in eo pctm̄. Et nullū tale est hic in casu nisi culpa venialis. igitur ꝛc. Ideo ex predictis sequūtur aliqua correlaria. Primum est ꝙ charitas infusa fm ordinatā dei potētiam nō potest diminui ꝙtum ad eius essentiā. Scđo sequitur ꝙ per culpaz venialē pōt diminui ꝙtum ad eius feruorem. Et hoc pōt contingere q2 ex frequentatione venialiuz generat cupiditas habitualis inclinans ad actus qui sunt pctā venialia. ꝛ p ꝯns aliquo modo inhabilitās ad actus charitatis. Ex quo fit vt postea nō tam feruidos ꝛ intēsos act⁹ charitatis eliciat sic habitualis. Itē aliter potest contingere sez ꝙ habens charitatē infusam habeat etiā acquisitā. ꝛ non solum illā que inclinat ad actus contrarios mortalib⁹ sed etiā que inclinat ad actus ꝯtrarios venialibus. ꝛ tunc si talis committat multa venialia cōtra inclinationē illius charitatis acquisite remittetur illa ꝛ sic min⁹ ꝓmpte ꝛ min⁹ feruenter eliciet actus charitatis infuse. q2 constat p experientiam ꝙ habens charitatē acquisitā feruentiorē simul cum infusa. feruentius operat ꝙ habēs infusam solū. vt patet de viciose habituato post susceptionez charitatis in baptismo ꝛc. Tertio seqtur ꝙ ex venialib⁹ multiplicatis potest totaliter tolli seu corrūpi feruor charitatis. ptz quia feruor charitatis nō est aliud nisi habitus acquisitus charitatis vel ei⁹ actus. nec est aliqua entitas ab his distincta q̄ minuat sicut aliqui imaginant. ita ꝙ charitatē remitti quo ad ei⁹ feruorē nihil est ꝙ min⁹ feruidos ꝛ intensos actus charitatis ꝛ min⁹ feruēter ꝛ minus delectabiliter elicere. ꝛ sicut diminutio hui⁹ feruoris potest per venialia fieri ita ꝛ totalis corruptio ꝛc. Quarto sequit ꝙ per culpā venialez potest diminui charitas ꝙtum ad eius firmitatē ꝛ stabilitatē. s. ad istū sensum quia quedā venialia multū disponunt ad lapsum ꝛ ad ruinā immortalia per que pditur charitas ꝛc. Sed contra dicta arguit primo ꝙ p mortale minui possit charitas. quia est possibile ꝙ ꝙtum vnus actus est meritorius tantuz pcise alius act⁹ mortalit culpabilis sit demeritori⁹. ergo possibile est charitatē minui per peccatū mortale. antecedēs patz. q2 aliquo actu de meritorio ē dare actū meritoriū magis meritoriū ꝛ est dare min⁹ meritoriū. ꝛ p ꝯns erit dare eq meritoriū. sz ꝯña ꝓbatur. sit actus. a. meritori⁹ ꝛ sit. b. mortalis pcise tm̄ demeritorius ꝛ sit. a. pmus actus meritorius augmēti gratie post gratiā baptismalē. tunc ꝙtum pmium debet. a. tanta pena precise debetur. b. ergo quantū quis acquisiuit de charitate per. a. actum tantū precise perdet

der.b.actum.7 per ꝯñs remanebit sibi tota gratia baptismalis 7c. Confirmatur qr ßm sanctos deꝰ remunerat vltra cōdignū 7 punit citra dignuʒ.hoc aūt eēt falsum si deus pro culpa.b.semel cōmissa priuaret istum omni charitate q̄ fuit pmiū.a.centies cōmissi.ergo nō priuat plus q̄ acquisiuit per.a. semel 7c. Secūdo arguitur q̄ per venialia possit tolli charitas qr quis per venialia pōt demereri penā eternā 7 penaʒ extensiuam infinitā.ergo perdere charitatem ꝯña patet.qr si sic decederet nunq̄ haberet beatitudinē.Et antecedens pbatur.qr possibile est q̄ aliquis cōmittat infinita venialia pro quoꝝ quolibet meretur penā aliquā.qr in qualibet parte portionali alicuius tempis vt huiꝰ hore pōt cōmittere vnuʒ veniale cū nō sit dare minimū tempus in quo possit nouū actū habere.Confirmatur.qr pono q̄ deus precipiat sorti q̄ actum quem habet nō cōtinuet p horā neq̧ per aliquā pteʒ eius portionabilē sub pena diurna pro cuiuslibet partis cōtinuatione. 7 cōtra pceptum sortes cōtinuet actuʒ illū per horā.sequitur cuʒ in illa sint infinite partes q̄ meretur penā infinitoruʒ dierum. Tertio arguitur q̄ per veniale possit minui charitas. qr si non sequitur q̄ habēs charitatē ex hoc q̄ venialiter peccaret nō esset minus dilectus a deo nec etiā minꝰ bonus 7 equaliter diligeretur peccās 7 eque bonus esset qd̄ est est absurdū.cum peccās venialiter puniatur a deo ꝯña tñ patet qr hñs equalē charitatem est eque bonꝰ ßm Aug.lib. Enchiridion.27.habens maiorē charitatē est melior 7 eque bonꝰ etiā eque diligitur.igitur 7c. Quarto ad idē omne peccatū vel malū adimit aliquid de bono 7 est corruptio boni ßm Augustinuʒ Enchiridiō.12.13.7 libro.3.d li.ar. Peccatum aūt veniale est malū.7 nō oportet q̄ adimat de bono nature ergo aliquid de bono gratie.7 sic diminuit eaʒ 7c. Ad primam rōnem dico pmo q̄ in hac comparatione vel sumitur actus demeritorius sequēs imediate gratiā.vel actꝰ demeritorius nō sequens imediate gratiam.Et si secundo mō tunc ꝯña non valet qr talis non tollit gratiā nec in toto nec in parte Et si primo mō tunc est negandū. Secūdo dico ad pbationeʒ q̄ nullo actu demeritorio sic sumpto est dare in eodem supposito aut alio in quo cetera sint paria aliquē magis meritoriū q̄ ille sit demeritorius quia per quēlibet talē actū meretur quis priuari gratia.7 si sic decedat puatur gloria correspondēte gr̄e precedenti.7 meretur cū hoc penā eternam.Hec aūt sunt maius malum q̄ sit bonū qd̄ meretur quis per aliquē vnuʒ actum meritoriū.qd̄ patʒ.qr per nullū actum meretur quis vitā eternā q̄ priꝰ imediate nō essʒ sibi a deo ex gratia deputata cū cuiuslibet actꝰ meritorij gratia sit pncipiū solū.ergo meretur augmentū gr̄e in pñti 7 glorie in futuro.tale aūt augmentū non est tā bonū q̄ maluʒ est priuatio totalis glorie sibi deputate prius 7c. Tertio dico q̄ esto q̄ esset dare aliquē actū magis meritoriuʒ q̄.b.est demeritorius 7 aliquē minꝰ.nō sequitur q̄ sit dare aliquē tantū precise meritoriū q̄tum.b. est demeritorius Et hoc est ꝯtra adaʒ lib.2.q.9.vbi vult similē ꝯñam in oībus tenere.Sʒ instātia patet de angulis causatis intra circulum ex portione circūferētie circuli 7 linea recta secante circulū. 7 de angulo recto.vtrūq̧ comparādo angulū cōtingentie extrinsecum circulo.qm̄ est dare aliquē intra circulum magis excedentē angulū cōtingentie extrinsecū q̄ angulus rectꝰ excedat ipm.s.angulū ex maiori portione circuli 7 linea intrinsecus secāte circulū.qr oīs talis est maior recto vt patet ex.15.tercij Euclidis. Iteʒ est dare intra circulū angulū minꝰ excedentē anguluʒ contingentie q̄ excedat rectus eū.s.angulum ex minori portōe circuli 7 linea recta.qr oīs talis est minor recto.vt ptʒ ibidē 7 oīs talis excedit angulū cōtingentie cū possit diuidi per angulos rectilineos quoꝝ quilibet est maior angulo ꝯtingētie.qui est oīm acutoꝝ acutissimꝰ.Et tñ nō est dare aliquē talē angulū qui tantū precise exce-

dat angulum contingentie quantuꝫ eũ excedit rect⁹. Aliter cũ quecũqꝫ eq̃liter excedũt idem sint equalia. sequit̃ ꝙ aliquis posset esse angulus hm̃oi intra circulũ qui esset eq̃lis recto. cuius oppositum ibidẽ demonstratur.

Ex quo sequitur ꝙ tales consequentie nõ valent inter illa que sunt alteri⁹ et alterius rõnis. ⁊ ꝑ ꝯñs cum alterius ratiõis sit actus meritorius ab actu demeritorio. patꝫ dictam consequẽtiã nõ valere in proposito. Secundo sequit̃ ex predicto exemplo sicut notat etiam ꝯmentator supra predicta ratiõe ꝙ vbi fit cõparatio inter ea que sunt alterius et alterius ratiõis possibile est aliquando trãsire de minore ad maius per oĩa media et nunq̃ venire ad equale. patꝫ si imaginatur linea recte secãs circuluꝫ in partes inequales ⁊ constituens cum minori portione circuli angulum minorem recto moueri ꝯtinue ṡm extremitatem suam que constituit anguluꝫ illum versus maiorem portionem circuli. ita ꝙ semꝑ crescat angulus ille post donec dicta linea transiuerit vltra. Nam ante sectionem in partes equales ⁊ etiã tũc angul⁹ causat⁹ est minor recto ⁊ postea maior quia maioris portiõis circuli ⁊c. Et sic patet ad rationem. Quarto ꝑncipaliter dico ad cõfirmationẽ ꝙ deum punire citra ꝯdignũ potest intelligi dupliciter. Uno modo ꝯparãdo quantitatem culpe ad quãtitatem pene ṡm statutũ diuine misericordie. ⁊ sic quilibet punitur vel premiatur ṡm codignuꝫ id est ṡm ꝙ ex statuto dei dignus est. Alio modo ꝯparando illa precise ṡm se. ⁊ sic dicitur ꝯmuniter ꝙ qlibet peccator vel damnatus punitur citra cõdignũ quia vltra penã quã habet meretur maiorẽ vt dicit mg̃r libro. 4. dist. 46. Et addit magister Grego. ꝙ omnis culpa mortalis non solũ meret̃ absolute ꝯsiderata eius malicia. ꝑuationem glorie ⁊ penã eterne miserie. sed etiã priuationem totius cause et annihilationeꝫ. et ꝙ deus non annihilat peccatorẽ est ex ei⁹ misericordia. Juxta illud Tre. 3. Misericordie domini quia nõ sumus consumpti.

Culpa mortalis ... meretur absolute ... malicia priuationem glorie et ... [illegible]

Et probat ratiõe: quia per hm̃oi culpã meremur priuari omni beneficio dei cõsiderata magnitudine offense que estimanda est ṡm magnitudineꝫ offensi vt dicit Crisostom⁹ super illo Mathei. 10. Non est discipulus super magistrũ ⁊c. Jmo nec sit annihilando dignè: ⁊ plene puniretur q̃uis amplius puniri nõ possit ⁊c. Sed istud dictum non videtur mihi verum: quia non video ꝙ aliquis mereatur ex culpa sua repugnãtia ⁊ incompossibilia. scilicꝫ puniri eternaliter et annihilari simplr̃. sꝫ de hoc alias ⁊c. [illegible]

Ad secundã rationem nego antecedẽs ⁊ ad probatiõe quando dicitur. possibile est ꝙ aliquis cõmittat infinita venialia ⁊c. Ad hoc respondet Hibernicus ꝙ non est possibile. sꝫ adaꝫ hoc reprobat diffuse. Tamẽ hic dico ꝑmo distinguendo ꝙ hoc potest duplicit̃ intelligi. Uno modo ꝙ possit cõmittere infinita peccata discreta ⁊ distincta ṡm se que non sunt partes alicuius vnius ⁊ sic nego hoc esse naturaliter possibile Alio modo infinita partialia vni⁹ sicut si aliquis per aliquod tempus cõtinue intenderet actum suuꝫ malum. et tunc quia licet infinitis partibus illius act⁹ debeantur infinite partes pene. non tñ infinite eq̃les sicut nec in illo actu sunt infinite partes equales. Secũdo dico ad confirmationẽ ꝙ ad hoc ꝙ iste sit ex omissione precepti re⁹ illius pene. oportet ꝙ de qualibꝫ parte ꝓportionali illi⁹ temporis ipse sciat vel scire possit distincte quanta ipsa est. cum quantitas temporis hic includat̃ in ꝓcepto. Aliter nõ scienter obmitteret. ⁊ per cõsequẽs nõ esset reus pene. sed hoc non est naturaliter possibile vt quamlibet ꝑtem illius temporis sic distincte cognoscat. sed est dare minimaꝫ partem distincte perceptibilem ab eo vl̃ maximã non perceptibilem. ⁊ cum partes perceptibiles non sint infinite in aliqua parte temporis iste sic continuans nõ poterit cẽseri reus infinitarũ penarum. Et sic preceptũ illud de lege ordinata nõ est dabile a dõ nec ratiõabile. nec casus admitted⁹. Tertio dico ꝙ casus forte de potentia abso

·10· Questio in qua agit de equalitate divinarum personarum

luta esset possibilis. sed tunc non est ad propositū. quia nec est absolute impossibile charitatē minui ꝑ venialia et totaliter tolli. Quarto dico ꝙ sicͭ dictuz est de tēpore ita potest dici de pena. scȝ ꝙ ad hoc ꝙ iste omissiōes obligēt oportet ꝙ iste cognoscat penam impositam fore eternam. et per consequēs ꝙ ꝑuabitur perpetuo gloria. Ex quo sequitur ꝙ si iste continuet actum scienter ꝛ libere ipse ꝑelegit actum illū cōtinuare saltē interꝑtatiue ꝙ̃ esse particeps glorie eterne et per consequens contemnit et peccat mortaliter. ꝛ sic concesso casu de lege ordinata adhuc nō habetur ꝙ per venialia ꝛc. Ad tertiam vno modo potest dici ꝙ precise ꝓpter peccatum veniale non minus diligitur quis a deo nec oppositū probatꝛ ex hoc ꝙ temporaliter punitur. Uult enim ipsum purgari vt ipse premium accipiat Alio mō et melius potest dici ꝭm Sandeū. 5. quolibe. q. 23. ꝙ amor dei non dicitur maior vꝉ minor in se. sȝ ꝭm effectꝰ autē est duplex scȝ eternus et temporalis. Q̃tuȝ ergo ad effectum eternuȝ qui est gloria non minus diligit peccantem venialiter ꝙ̃ non peccātem. nec etiam q̃tuȝ ad gratiā per quā venitur ad gloriam. q̃tum aūt ad effectuȝ aliquē temporalem minus eum diligit. quia ei penam temporalem infligit et temporaliter differt ei dare bonū eternū. Etiā q̃tum ad illam bonitatē q̄ acceptatur ad gloriā nō est minꝰ bonꝰ et de illa loquitꝛ Augustinus ꝛc. Ad quartā dico ꝙ nō oīne peccatuȝ semꝑ adimit de bono qđ infuit aliquid eiꝰ corrūpendo. sed ꝓ tāto dicitꝛ adimere qꝛ potentiā reddit minus dispositā ꝛ potentē ad bonū. vꝉ qꝛ si sit habitus bonus acquisitus in potētia illum reprimit et sic peccatuȝ veniale potest adimere de iusticia vel virtute morali et acquisita. non tñ de theologica et infusa. vel adimit de bono qđ natum est inesse. sicut est bonus actus oppositus vel aliquis gradus eius. nā vt dictum est nō sinit elicere tam intensuȝ et feruidū actū charitatis. Et lȝ nō possit forte tollere totū feruorem qꝛ nunq̃ ille tollitur quin sic peccās velit facere et dimittere quecunqȝ de necessitate salutis sunt fienda vel obmittenda ꝓpter quod non diminuit vel salteȝ non totaliter tollit feruorem circa opera preceptorum aliter peccaret mortaliter. tamē bene tollit totum feruorem acquisitum per actus directe cōtrarios illis venialibus sicut supra dictum est. Et hec de tertio articulo. Tūc ad rationes principales questionis. Ad primaȝ patet quid dicenduȝ de añcedente. tamen ad probationeȝ dico ꝙ deus multa facit ꝑ plura que posset facere ꝑ pauciora. nec hoc est frustra. Alia autē non est causa querenda nisi volūtas sua. quia eoipso ꝙ sic vult conuenienter fit et nō frustra secus auteȝ est in causis naturalibus ꝛ in causis volūtarijs creatis. Ad secūdam et tertiam rationes patȝ ꝙ concludunt vnum ex secundo et tertio articulo. Ad rationem post oppositum patet ꝙ magister in hac ꝑte nō est tenēdꝰ ꝛc. Et hec de ista questione.

Questio decima.

Circa distinctionem decimā nonā et aliquas seq̄ntes in q̄bus magister agit de ꝑsonaꝝ diuinarū eq̄litate quero. Utrū ꝑsone diuine sint oībꝰ modis equales inter se. Et arguitur ꝑmo ꝙ nō: qꝛ persone diuine nō sunt equales sibyinuicē ꝭm magnitudinem. igitꝛ ꝛc. cōsequētia est clara et añs probatur. quia magnitudo ꝑsone nullo modo distinguitur ab essentia. sed ꝑsone diuine nō sunt equales ꝭm essentiaȝ nam inter eas est omnimoda identitas ꝭm essentiam ꝛ ꝑ ꝯsequēs nullo mō eq̄litas. cuȝ eq̄litas sit distinctoꝝ. ergo ꝭm magnitudinē nō sunt eq̄les sȝ idē. Confirmatur. qꝛ nō sunt similes ꝭm q̄litatē ergo nec eq̄les ꝭm magnitudinem. añs pȝ: et cōsequētia tenet. qꝛ sicut similitudo est species qualitatꝭ sic magnitudo quantitatis ꝛc. Secūdo arguitꝛ sic: qꝛ persone diuine nō sunt in se inuicē per

circūincessionē. igitur nec sunt equales
ſm pfectionē: ꝯña tenet p mgr̄m in hac
19. dist. qui ex opposito ꝯñtis infert op=
positū añtis. Et añs pbatur qꝛ si pater
esset in filio: tūc paternitas esset in filio
ꝯña tenet: qꝛ in quocūqꝫ est pater in eo
dē est paternitas cū sint oībus modis
idē: sed falsitas ꝯñtis ptꝫ: qꝛ in quocū
qꝫ est paternitas illud est pater: ꝛ sic fili
us esset pater. Cōfirmatur: qꝛ bene seq
tur a. est in b. ꝛ b. est in c. ergo a. est in c.
et per ꝯñs eodē mō seqtur pater est in
filio ꝛ filius est in pr̄e: ergo pater est in
patre. Prima ꝯña videt vbiqꝫ bona: et
scđa est oīno silis ꝛ tñ ptꝫ falsitas ꝯñtis
igit ꝛc. Tertio arguit ꝙ psone diuie
non sunt eq̄les ſm potentiā sicut ſm p
ductiuitatē. igit ꝛc. ꝯña est clara: ꝛ añs
pbatur: qꝛ nō minoris potētie est pdu
cere diuinā psonā ꝙ creaturā: sꝫ si vna
psona posset pducere creaturam et nō
alia nō eēnt eq̄les ſm potētiā. igit mul
to magis cū vna possit pducere diuinā
psonā ꝛ alia nō pōt eā pducere. seqtur
ꝛc. Cōfirmat. qꝛ illa psona q̄ nō est oīpt
potēs nō est eq̄lis psone oīpotēti ſm
potētiā: sed fili⁹ nō est oīpotēs: ergo
ꝛc. assumptū ptꝫ: qꝛ seqtur fili⁹ est nulli
potēs: ergo nō habet potētiam gñandi
ergo eodē mō seqtur affirmatiue filius
est oīpotēs: ergo potētiā hꝫ gñandi
qꝛ vtrobiqꝫ fit distributio p eisdē: sed
ꝯñs est hereticū: igitur et añs ꝛc. ¶ In
oppositū arguit p mgr̄m in hac distin=
ctione ꝛ duabus sequētibus ꝛ per sym=
bolū. Equalis pater ꝛc. B In ista
q̄stione erūt tres articuli breues iuxta
materiā triū argumētorꝫ. Primus
vtrū psone diuie sint equales sibi inui=
cem ſm essentiā siue magnitudinem.

Scđs vtrū psone diuine sint in se in=
uicē p mutuā circūincessionē. Terti⁹
vtrū psone diuine sint equales sibi inui
cem ſm potentiā seu pductiuitatem.

Quantū igitur ad primū notandū
est pmo ꝙ tot modis dicit equale ꝛ ine
quale quot modis dꝛ magnū ꝛ magni
tudo. Hoc aūt dicitur quadrupliciter.
Pmo modo dicit q̄libet res alteri equa=
lis vel ineq̄lis: qꝛ q̄libet est altera perfe
ctior vel imperfectior ꝛ dicitur equalis
qꝛ eque pfecta. Scđo modo dꝛ vnus
numerus eq̄lis alteri: qꝛ tot sunt vnita
tes in vno quot sunt in alio. Et differt
a primo mō: qꝛ tres hoīes sūt eq̄les tri
bus asinis numero non tñ perfectione.
Tertio mō dicit albedo eque intēsa eq̄
lis alteri eque intēse: ꝙuis vna sit ī ma
iori subiecto ꝙ alia ꝛ ꝯñs ineq̄lis ſm ex
tensionē. Quarto mō dicit vnū extēsū
eq̄le alteri extēso. Et in oībus istis mo
dis eq̄litas vel ineq̄litas non est aliqua
res relatiua distincta a re absoluta vel
rebus absolutis vt hic suppono. Se=
cūdo est notandū ꝙ magnitudo vel ma
gnū q̄druplicıter pōt capi. Vno mō lar
ge ꝛ sic idē est qđ perfectio vel perfectū
et sic loqtur Augusti. 6. de trinita. ꝙ in
his q̄ non mole magna sunt idē est me
lius qđ maius esse. Et isto modo q̄libet
res est magna vel magnitudo quedam

Scđo modo accipitur minus large p
omni ꝯtinente plura siue sit vnū per se
siue ꝯgregatione: ꝛ sic dicit Augusti. ꝙ
anima ē maior seipsa quādo recipit vir
tutes. Et isto modo numerus dicit ma
gnus et vnus maior alio et vnus exer=
citus alio. Tertio modo accipitur stri
cte p aliquo cōtinente plura eiusdem
rationis facientia per se vnum siue illa
distinguantur loco ꝛ situ siue nō. Et sic
albedo intensa est magna et maior al=
bedine remissa. Quarto mō accipi=
tur magis stricte pro aliquo cōtinente
plura eiusdem rationis facientia per
se vnum loco ꝛ situ distincta. Et sic ma=
gnitudo dicitur quātitas ꝛ ponitur pre
dicamentū ab alijs distinctum. Et isto
modo loquitur Augusti. qñ dicit ꝙ de⁹
est sine q̄litate bonus ꝛ sine quantitate
magnus ꝛc. C Tertio notandū
ꝙ differentia est inter modos magnitu
dinis et modos equalitatis: qꝛ modi ma
gnitudinis ordinantur ſm superius et
inferius vel per se vel per accidens: qꝛ
omne quod est magnum quarto modo
est magnum tribus primis. ꝛ non ecō
uerso: ꝛ oē qđ est magnū tertio mō est
magnū duobus pmis modis et nō ecō=
uerso ꝛc. Sed modi equalitatis nō sic

ordinātur: q2 aliqua possunt esse equalia quarto modo. licet non alijs modis nec eoꝝ aliquo ꝛc̃. sicut albedo ꝛ aliqua sub̃a sunt eq̃les quarto mō. et tñ nullo alioꝝ modoꝝ sunt eq̃les vt p3 ꝛc̃. His premissis pono q̃ttuoꝛ ꝓpositiones.

Prima est ꝙ ꝑsone diuine sunt equales sibypsi inuicē ſm magnitudinē primo mō accipiendo magnitudinē ꝛ eq̃litatē ꝛ nullo alioꝝ modoꝝ. Prima ps p3: q2 oīs res ꝯparata alteri vel est illa ꝑfectioꝛ vł impfectioꝛ vel eque: sed nulla ꝑsona diuina est alia ꝑfectioꝛ vel imperfectioꝛ: ergo eque ꝑfecta: ꝛ ꝑ ꝯñs eq̃ magna ꝛ eq̃lis ſm magnitudinē primo modo. Scđa pars p3: q2 nulla magnitudo reꝑitur in ꝑsonis aliquo illoꝝ trium modoꝝ.

Scđa ꝓpositio est ꝙ ꝑsone diuine sunt eq̃les sibynuicē ſm essentiam siue ꝓpter essentie vnitatē. p3 q2 ſm sctōs magnitudo in diuīs est q̃d mere absolutū sicut sapiētia ꝛ essentia: nec plus distīguit̃ magnitudo ab essensentia ꝙ̃ essentia ab essentia: ꝛ sic vsi sūt sancti ꝯtra hereticos ne ꝯcederent tres ꝑsonas esse tres magnitudīes: vel tres magnos ꝛ per ꝯñs tres ꝑsone sūt equales ſm essentiā id est per vnā essentiam existētem in eis. Unde seq̃tur ꝙ isto modo loquendo paternitas non est formaliter magnitudo sicut non est formaliter essentia ꝛc̃. Scđo seq̃tur ꝙ paternitas ex se non est formaliter eq̃lis filiationi: nec inequalis ei: s3 tm̃ ꝓpter idētitatē essentie que est eadē in vtraq3: et sic sicut dico de relatione vel ꝓprietate relatiua pōt dici de ꝑsona ꝛc̃. D

Tertia ꝓpositio est ꝙ accipiendo magnitudinē ꝓ oī realitate positiua ꝛ entitate reali persone diuine sunt equales ſm magnitudinē relatiuam: q2 isto mō loquendo relatio in se sicut paternitas est q̃dam entitas ꝛ ꝑ ꝯñs quedā magnitudo: q2 in se est q̃dam res ꝑfecta: imo ꝑfectioꝛ omī creatura: ꝛ in se est res cui repugnat oīs impfectio: ꝛ ꝑ ꝯñs vna relatio est alteri in se equalis vel inequalis ſm magnitudinē: ꝛ certum est ꝙ nō est inequalis: q2 eque ꝑfecta est vna relatio sicut alia. ergo est sibi eq̃lis ex se: et per ꝯñs vna persona est alteri equalis ſm magnitudinem relatiuam sicut est sibi eq̃lis ſm magnitudinē absolutā.

Quarta ꝓpositio est ꝙ equalitas similitudo ꝛ idētitas nullā distinctionez important in diuinis nisi tm̃ distinctionē personarū. nec equalitas est aliquid reale in ꝑsonis aliquo modo distinctuz vel ſm rationē vel ex natura rei a similitudīe: sed silitudo ꝛ equalitas important diuinas personas habētes eandē essentiā numero ꝓpter quā dicunt̃ eq̃les: ꝛ similes: ꝛ tñ non sunt noīa sinonima non ꝓpter distinctionez in deo: sed propter distinctionē in creatura cū sūt aliquo modo cōmunia ꝛc̃. Ex his sequitur primo ꝙ accipiendo magnitudinem ꝓ aliquo absoluto sicut vna persona non est aliq̃ magnitudo sic accipiendo magnitudinē ꝓ q̃cunq3 re positiua vna persona ē aliqua magnitudo que non est alia sc3 magnitudo relatiua: tñ vna persona vtroq3 modo est equalis sicut alia: nec distinctio magnitudinū repugnat eq̃litati. Secūdo seq̃tur ꝙ sicut equalitas personarū nō est ſm magnitudinem que est species quātitatis facientis predicamentū distinctū ab aliis. sic similitudo ipsarū non est species qualitatꝭ nec talis eq̃litas magnitudo vel similitudo vt attribuitur deo reponitur sub aliquo p̄dicamento. Et ex eis patet ad primū ante oppositum ꝛc̃.

E Quantuz ad secundū articulum respondeo ꝙ ꝯclusio affirmatiua est certa ex fide Joh. 14. dicit xps. Ego in patre ꝛ pater in me est. sed quō vna ꝑsona sit in alia et ecōuerso difficile est videre. Ideo ad huius intelligentiā distinguēdū est ꝙ triplex potest imaginari inexistentia: quedā est per continentiā: altera est ꝑ presentiā: ꝛ cuiuscunq3 distantie carentiaz. alia est per p̄ñtiam intimā ꝛ consubstantialitatē idēticam. Exempluz primi. sicut aliquid est in loco. Exemplum secūdi sicut angelus est in loco: ꝛ si angelus esset in aliquo corpore omni loco destructo tunc enim nō esset in illo nisi per p̄ñtiam. Exempluz tertij: sicut vna ꝑsona diuina est in alia

quia est sibi intime presens et cõsubstã tialis eidem. et hoc vocatur esse in per circumincessionem. ꝙ autẽ sic possit dici vna persona esse in alia per circumincessionez potest ostendi ꝑncipaliter auctoritate scripture. Secundo aliq̃liter ratione. quia non plus repugnat vni ꝑsone esse in alia ⁊ ecõuerso q̃ꝫ repugnet toti esse in suis partibus et econuerso. sed ſm phm̃. 4. Phisicoꝝ. totum est in suis partibus et econuerso partes sunt in toto ⁊c. Ex istis ptz descriptio inexistentie per circumincessionem. Nam illud dicitur sic inexistẽs alicui quod est ab eo realiter distinctum sibi intime ꝑsens et ei consubstantiale. et sic tam essentia q̃ꝫ persona importatur ꝑ hoc nomen inexistẽs vt hic sumit̃: et sic vtraqꝫ est aliquo modo huius inexistẽtie ratio ⁊c. ſm hoc possunt poni quattuor ꝓpositiones. Prima est ꝙ vna persona est in alia et econuerso. patet. quia hoc nõ est aliud q̃ꝫ vnam personam esse alteri presentem et consubstantialem. Secunda est ꝙ persona non est in essentia nec econuerso. patz. quia essentia nõ distinguitur realiter a ꝑsona nec econuerso ⁊c. Tertia est ꝙ relatio nõ est in essentia nec econuerso. patet sicut precedens. tamen sancti vtuntur quandoqꝫ oppositis locutionibus non proprie et ſm constructionem transitiuam sed intransitiuaz id est persona est essentia et relatio est essentia et ecõuerso. Quarta est ꝙ paternitas non est in patre nec ecõuerso. sed est in filio et ecõuerso. ptz quia paternitas est oĩbus modis idem patri vt dictum fuit supra. saltez nõ est realiter distincta quare ⁊c. Ex his ptz quia hec ꝯsequẽtia nõ est vniuersaliter bona. a. est in. b. et. b. est in. c. ergo. a. est in. c. sicut nõ sequitur partes sunt in toto et totum in partibus. ergo ꝑtes sunt in partibus. ⁊ sic apparet ad secunduz ante oppositum ⁊c. ¶ Quantũ ad tertium articulum vidẽda sunt tria Primo videndum est quis sit sensus et intellectus tituli questionis. Secũdo respondenduz est ad formam tituli questionis. Tertio videndum est que fuit intentio Augustini, circa materiaz questionis. Circa primũ punctuz sciẽdum est ꝙ non debet esse intellectus q̃stionis supponendo potentiam esse aliquid reale in deo distinctũ quocũqꝫ mõ a diuina essentia et personis diuinis vł ſm rẽ vel ſm rationẽ. et querere an ſm illud dicãtur persone equales. quia sic intelligẽdo nec potentia nec equalitas est aliquid in deo absolutum vel respectiuũ sicut quidã imaginãtur. imo proprie loquẽdo equalitatem potentie vel potentiam esse in deo non debet aliter intelligi q̃ꝫ concretum equalitatis ⁊ potẽtie vere predicari de deo et diuinis ꝑsonis. vt hec sit simpľr vera ꝑsone sunt equales. persone sunt eque potẽtes. et ita intelligunt sancti quando dicũt potentiã eternitatem ⁊c. esse in deo. Sed debet esse intellect⁹ q̃stiõis suꝑponẽdo ꝙ ꝑsone diuine possunt in aliquẽ actuz vel terminũ querere vtrũ possint in eadem vel inequalia. et hoc vel ſm numerum vel ſm perfectionẽ. Ita ꝙ aliquando dicunt̃ aliqua ſm potentiã equalia. et tamẽ nulla est equalitas nisi inter effectus illoruz. Circa primũ punctũ dicit Ockam ꝙ in ista questione ſm ꝙ eã tractant doctores est magis difficultas vocalis q̃ꝫ realis. Unde qui dicũt ꝙ potẽtia de q̃ est hic questio est cõmune ad potentiam generandi spirandi ⁊ creandi ita ꝙ potentia sit idem quod potentia productiua siue ad intra siue ad extra habent dicere cõsequenter ꝙ pater et filius non sunt equales ſm potentiã extensiue. quia dicere patrẽ et filiũ esse equales isto modo non est aliud q̃ꝫ dicere ꝙ quecũqꝫ res ꝓducibiles quas põt producere pater põt ꝓducere filius. vł si pater potest ꝓducere aliquod producibile quod non potest filius eodez mõ filius potest producere aliquod producibile quod non põt pater. quoꝝ vtrũqꝫ est falsum. quia filius nõ potest ꝓducere omnẽ rem ꝓducibilẽ a patre. nec potest aliquid producere quod nõ sit producibile a patre. Et eodẽ modo proportionabiliter dicendum est de filio et spiritusancto. ¶ Ex quo sequitur

ꝙ si omnipotēs includat potentiā quā
libet productiuā tam ad intra ꝙ ad ex
tra nec filius nec spūssanct⁹ est oīpotēs
quia aliter sequitur ꝙ quilibꝫ ipoꝝ pos
set ꝓducere quodlibꝫ ꝓducibile qḋ est
manifeste hereticuꝫ. Unde sequit̄ cōtra
Tho. q. de potētia. q. et ar. 5. ꝙ est falsa
opinio que dicit ꝙ potētia generādi ꝑ
tinet ad oīpotentiā patris et nō ad oī
potentiā filij. Et ratio est. qꝛ cū dicit̄ oī
potētia in hoc termino intelligit̄ signuꝫ
distributiuū cū distribuibili. et tūc que
ro. aut fit distributio ꝓ potentia. aut ꝓ
obiecto potentie. ⁊ siue sic siue sic. quic
quid sibi addat̄ ꝓ eisdē fit distributio.
et ꝑ ɔñs pro eisdē fit distributio quādo
dicitur oīpotentia patris ⁊ qñ dicit̄ oī
potentia filij. ⁊ sic potētia generādi vel
pertinet ad oīpotentiā vtriusqꝫ vel nul
lius quare ⁊c̄. Illi vero qui dicūt ꝙ po
tentia in proposito accipitur precise ꝓ
potentia effectiua vł causatiua que est
solum respectu factibiliuꝫ ad extra. ha
bent dicere ꝙ tres ꝑsone sunt equales
ꝭm potentiaꝫ. quia quicquid tale est fa
ctibile ab vna persona etiam ab alia. et
ita perfecte ab vna ꝑsona sicut ab alia.
Ideo respōdendo ad formā questiōis.
quia loquendū est sicut doctores et san
cti et ipsi intelligūt illam equalitatē so
luꝫ penes obiecta factibilia ad extra. et
quicquid est factibile ab vna persona ⁊
a qualibet alia propter hoc simpliciter
et absolute ɔsiderandum est personas
diuinas esse eq̄les ꝭm potentiā. Ratio
autem q̄re sancti sic vtebantur fuit ista
quia ipi loquebantur contra hereticos
volentes filium non esse omnipotenteꝫ
sed esse impotentiorem patre: et imper
fectiorem patre ⁊ minorem. ideo sancti
omnem potentiaꝫ que necessario cōue
nit cuilibet perfectissimo cuilibet ꝑsone
attribuebant. Unde quia potentia ge
nerandi vel spirandi non conuenit cui
libet perfectissimo sic quin aliquis pos
sit esse perfectissim⁹ q̄uis nō possit ge
nerare vel spirare. ideo talem potentiā
non conprehendebant sub potentia vł
impotentia quādo dicebant personas
equales ꝭm potentiam: et quālibet esse
omnipotentem. Quod patet per magi
strum in littera vbi dicit. Scienduꝫ est
ꝙ nō est omnipotētior pater filio nec fi
lius et pater spiritui sancto. nec maiorē
potentiā habent duo vel tres q̄ singu
lus eorum. Et multa similia ponit. Ex
quo patet ꝙ sancti asserentes in perso
nis diuinis omnipotentiam seu equali
tatem ꝭm potentiā loquunt̄ ɔtra here
ticos dicentes patrem esse potentioreꝫ
et perfectiorem filio quasi aliquid pos
sit ad extra pater quod nō possit filius
Et hoc apparet per Augustinū li. 3. cō
tra maximū et allegat̄ in littera vbi di
cit. Sed forte dices tu heretice eoipso
pater est maior filio. quia de nullo geni
tus genuit tamen equalem. Ad qḋ ci
to respōdebo immo iō nō est pater maior
filio. qꝛ eq̄lem sibi genuit. Originis em̄
est q̄stio ista qs d̄quo sit eq̄lis aut q̄lis
aut quantus sit. Uult dicere. ꝙ quādo
queritur an pater sit eq̄lis filio nō est q̄
stio de origine an filius sit a patre. sꝫ q̄
stio est qualis et q̄ntus sit filius. hoc est
an sit ita perfectus ⁊ ita omnia alia po
tens sicut pater. quia penes talia atten
ditur equalitas non penes hoc ꝙ vnus
sit ab alio. Ideo dicit Augustinus nec
cum dicitur filius a patre genitus ostē
ditur ineq̄litas substantie sed ordo na
ture ⁊c̄. Ex quo vlterius patet ꝙ que
stio principalis est de equalitate et in
equalitate ꝭm potentiam. ex qua sequi
tur equalitas: vel inequalitas ꝭm per
fectionem et substantiā. Ideo dicit ma
gister non ꝭm hoc ꝙ pater genuit et fili
us genitus est et spūssanctus ab vtroqꝫ
procedit equalitas vel inequalitas ibi
existit. quia non ꝭm hoc aliqua perso
na alteri equalis vel inequalis dicitur.
Et sic patet responsio questionis ⁊c̄.

H Circa tertium punctum sciē
dum est ꝙ beatus Augustinus libro. 3.
contra maximum probat equalitatem
filij ad patrem primo per auctoritateꝫ
Johannis. 16. Omnia que habet pater
mea sunt. sed omnipotentiam habꝫ pa
ter. ergo omnipotentiam habet filius.
Secundo per rationem. Quia si pater
non genuit filium sibi equaleꝫ. aut hoc

fuit: qꝛ noluit: aut qꝛ non potuit: si primū dedꝫ: ergo inuidus. si scdm: ergo ipotēs fuit quoꝝ vtrūqꝫ est falsum. Tertio per similitudinē: qꝛ pater carnalis si posset generaret filium equalē sibi: ergo multo magis pater etern⁹ si potest generat filiū equalem sibi: sed hominē nō generare filiū sibi equalē arguit imꝑfectionē ꝛ impotētiā in eodcꝫ. ergo deum patrē non posse generare filiū equalem sibi arguit idē ꝛc̄. Iste ratiōes partim tenēt per auctoritatē ꝛ ꝑtim per ꝓpositiones naturaliter notas. Prima enim simpliciter fūdatur in auctoritate que sic est intelligenda. ꝙ oīa que habet pater. que non habere ponit imperfectionem in filio: habet filius. Et ideo qꝛ non habere oīm potētiā de qua loquitur August. arguit filiū esse minorē patre ꝛ minus ꝑfectum: ideo dicit esse filium equalem patri in omīpotentia. qua non posita in aliquo ponitur illud non esse perfectissimū. Unde sicut patet bene ɔsiderāti verba August. ipse non intendit aliud probare de filio nisi cuius carentia non potest esse sine impfectiōe et ideo qꝛ carētia vel nō potentia generandi vel non posse gn̄are non ponit in carentevel non habēte impfectionē: nō cōcluditur ex illa auctoritate potentia generandi in filio. Scda ratio ꝛ tertia fundat̄ in auctoritate quā ɔcessit Maximus. s. ꝙ deus pater genuit filiū naturalem: et in quadam ꝓpositione naturaliter nota. s. ꝙ nunq̄ tanta ꝑfectio repugnat formaliter filio naturali quāta est in eius patre naturali: sed ꝙ aliquādo filius naturalis est imperfectior patre. vel est ex impotētia patris: quia non pōt statim deducere filiū ad equalem ꝑfectionē quā habet: vel est ex nolitione: qꝛ non vult habere filiū sibi equalem in perfectione ꝛc̄. Ex istis arguit Augusti. ꝙ ex quo etiā ſm aduersariū pater genuit filiū naturalem: ideo filio non repugnat formaliter tanta ꝑfectio quanta est in patre: et per cōsequēs carentia tante ꝑfectionis non pōt competere filio ex se. Igitur aliunde. et certuꝫ est ꝙ non: nisi a patre: ꝛ ex patre nō potest sibi cōpetere: nisi vel ꝓpter impotentiā patris: quia non fuit potens sibi dare ꝑfectionem sibi non repugnanteꝫ ex natura: vel propter inuidiaꝫ patris: quia noluit habere filiuꝫ sibi equalem: cui non repugnat equalis perfectio ꝛc̄.

I Unde ex oībus predictis et ex ꝓcessu ꝛ intētione Augustini possūt quattuor ꝓpositiōes inferri. Prima est ꝙ Augustinus ꝛ alij sancti solum loquuntur de equalitate ſm potentiaꝫ q̄ consequitur eq̄litatē ſm ꝑfectionē ꝛ essentiā. Et talis est equalitas ſm potentiā q̄ respicit factibilia ad extra: ꝛ ideo de tali potentia loquebantur et non de alia. Et ratio que ad hoc mouit eos qꝛ de tali potentia ꝛ impotētia loquebant̄ heretici ꝛ phī contra quos sancti disputabant quare ꝛc̄. Scda est ꝙ accipiendo potētiam sicut sancti sic potētia generandi non est potentia sicut ipsa nō est potentia effectiua. Et si dicatur ꝙ ſm Beatū Augusti. si pater non posset generare filiū sibi equalē non esset omnipotēs. Igitur posse generare est simpliciter posse. Dico ꝙ bene sequitur: si pater non potest generare filiū ipse est impotens: sicut bene seq̄tur. pater non est deus ergo est impotēs vel nō est omnipotens. sed ex hoc non seq̄tur ꝙ posse generare sit posse vt hic sumitur.

Tertia est ꝙ accipiendo omnipotētiam sicut sancti sic omnipotēs nō describitur sufficiēter ꝑ hoc ꝙ potest quicq̄d non implicat contradictionem: quia generare nō includit contradictionem: similiter deum esse ꝛc̄. ꝛ tamen ista nō respicit omnipotentiam vt hic sumitur. Similiter omnipotens non sufficiēter describitur per hoc ꝙ potest ꝓducere quicquid ꝓduci non implicat cōtradictionem: quia non conueniret filio nec spiritui sancto quorum vterqꝫ est omnipotens. Sed describitur per hoc ꝙ potest facere quicquid fieri non implicat ɔtradictionē: licet hec descriptio ab aliquibus impugnetur et male vt post videbit. Quarta est ꝙ accipiēdo oīpotentiā sicut sancti sic illud nomē omnipotentia est quoddā complexū equiua

lens vni signo distributiuo ⁊ suo distribuibili cũ vno alio termino in recto. qꝛ omnipotẽs. idẽ est ꝙ potens facere oĩa factibilia. ⁊ ly factibilia distribuit̃ et nõ potentia. Unde si eẽnt duo dij de vtroqꝫ cõcederet̃ ꝙ esset omp̃s. ⁊ tamẽ neuter contineret omnipotentiã vel omnẽ potentiã nec per causalitatem nec per equiualentiã ꝑfectionalez. Ex predictis ptz ad tertiũ ante oppositũ ꝙ accipiendo potentiã vt hic sumit̃ posse producere diuinã ꝑsonam non est maioris nec mĩoris aut eq̃lis potentie sic posse ꝓducere creaturã quia nõ est potentia siue posse efficere aliq̃d factibile. tñ tale posse bene infert maximã potentiaz cõpetere illi qui hoc põt ĩtelligere oĩa et esse deũ infert maximã potentiã cõpetere illi. Secũdo patz ad confirmationẽ. ꝙ licet bene sequit̃. filius est nullipotens ergo nõ habet potentiã generandi. nõ tamẽ sequitur est omp̃s. ergo habet potentiã generãdi. p̃ma eñ ꝯña est bona. qꝛ antecedẽs est impossibile. ⁊ non qꝛ arguit̃ a superiori ad inferiꝰ. qꝛ potentia generandi nõ est inferiꝰ ad distributuz in antecedẽte. vt ptz ex dictis

Et hec de tertio articulo ⁊ tota questione ⁊c̃.

Questio vndecima.

A

Circa tricesimã quintam distinctionẽ ⁊ quasdã sequentes in quibus tractat̃ de dei scientia et ꝯtingentibꝰ futuroꝝ moueo talẽ q̃stionẽ. Utrũ cũ dei omniscientia stet rei contingentia. Et arguit̃ primo ꝙ nõ. qꝛ deꝰ nõ est p̃scientia veroꝝ ꝯtingentiũ. igit̃ questio est falsa. ꝯña tenet. qꝛ ipsa supponit ꝙ deꝰ sit omĩsciẽs ⁊ per ꝯñs oĩa futura cõtingẽtia p̃sciẽs. Sꝫ antecedẽs ꝓbatur. qꝛ de nulla re q̃ cõtingenter erit vere enunciat̃ ꝙ hec res erit. Nã si talis enũciatio esset vera sequit̃ per legẽ ꝯtradictoriarũ ꝙ sua cõtradictoria eẽnt falsa. sed hoc nõ est verũ qꝛ tale cõtingẽs nõ est plus determinatũ ad esse q̃ ad nõ esse. aliter nõ essꝫ cõtingens ad vtrũlibet. ⁊ per ꝯñs non est possibile vnã partem ꝯtradictionis verã esse determinate ⁊ aliã determinate falsam. cũ non sit potior ratio ꝙ vna sit vera q̃ alia. Confirmat̃ per Aristotelem. 2. periarme. vbi determiat ꝙ nulla talis est vera ⁊c̃. Scđo arguit̃ sic. deus non est scientia oĩm cognoscibiliũ Igitur questio falsa. ꝯña tenet. qꝛ ipsa supponit oppositũ sed antecedẽs ꝓbatur. qꝛ deꝰ nihil aliud a se intelligit vel cognoscit. Nã deus a nullo põt aliquid pati cũ sit actus purus ⁊ nullius rei receptiuus. sed oĩe qđ intelligit aliud a se patitur ab illo sicut patz in oĩbus intelligendo. igitur ⁊c̃. Confirmat̃ per Aristotelẽ ⁊ cõmentatorẽ. 12. methaph. vbi exprese hoc determinãt ⁊c̃. Tertio arguitur sic. quia cũ dei omniscientia nõ stat ꝯtingentia futuroꝝ. igit̃ questio falsa. ꝯña tenet sed añs probat̃. qꝛ si deus scit aliquid fore cũ eius scientia sit necessaria ⁊ immutabilis illud necessario ⁊ immutabiliter erit et per ꝯñs non est cõtingenter futurũ. Confirmat̃ per Augustinũ. lib. 6. super Geñ. ca. 24. Ubi dicit ꝙ illud qđ deus presciebat necessario futurũ erat. Et. 3. đ li. arbi. ca. 4. vbi dicit ꝙ aliter fieri nõ põt q̃ deꝰ presciuit ⁊ per ꝯñs nõ stat deum aliquid prescire ⁊ illud contingenter euenire ⁊c̃.

In oppositum est magister in littera. ⁊ ad hoc est cõmunis doctrina catholica. In ista questione erũt tres articuli iuxta materiã triũ argumẽtoꝝ. Primꝰ est vtrũ deus sit prescientia veroꝝ contingentiũ. Secũdus vtrũ deus sit scientia omniũ cognoscibiliũ. Tertius vtrũ cũ dei omniscictia stet contingentia futuroꝝ. Circa primũ articulũ videndũ erit. Utrũ aliqua ꝓpositio singularis de inesse cathegorica in materia de futuro contingenti ad vtrũlibet sit determinate vera. ⁊ eius contradictoria determinate falsa. quia hoc tangit argumentũ Et circa hoc p̃mo recitabo Aristotelis opinionẽ. Secũdo declarabo verã responsionẽ. Tertio mouebo triplicẽ dubitationem. Quantũ ad primũ sciendum est ꝙ f̃m aliquos magnos docto-

Opinio Ockam et Gregorii de futuro contingenti

res scȝ Guillermū Ockam τ Gregoriū opinio Aristotelis in pmo piarmenias vbi tractat de enūciationib⁹ contradictorijs fuit φ lȝ cuiuslibet contradictionis de presenti vel de preterito vna ps sit determinate vera τ alia determiate falsa. tñ nō est sic de quibuscūqȝ ꝓpositionib⁹ singularib⁹ ɔtradictorijs. scȝ de illis de futuro cōtingenti ad vtrūlibet Quātum ad hoc ipe intendit duas cōclusiones. Prima est φ non oīs ꝓpositio singularis de futuro cathegorica de inesse τ d̄ simplici subiecto τ predicato τ copula est vera vel falsa. ita φ nō cuiuslibet ɔtradictionis de futuro hec ps determiate vel illa est vera τ similit̄ nec ista determinate vel illa est falsa. Secūda est φ licet neutra taliū determiate est vera. tñ ꝓpositio singularis negatiua de pdicato copulato ex pdicatis illarū ambarū nō est vera. Uerbi grā. quis nec ista sit vera antixps erit. nec ista antixps nō erit. ista tñ nō est vera antixps nec erit nec nō erit. Quā fm Ockā in logica tractatu de ypotheticis. Aristoteles cōcessisset aliquā disiunctiuā esse veram τ necessariā cui⁹ tñ nullā ptem concessisset esse verā. Exemplū de ista. antixps erit vel antixpus nō erit. Et φ ista fuerit intentio Aristot. declarat Ockā circa librū periarmenias. τ post eū Gregori⁹ in lectura sua sniarum. Aliqui aūt volentes Aristotelē excusare dicūt φ nō est verisimile ipm sic errasse cum hoc sit manifestū incōueniēs. sed voluit dicere nō φ talis ꝓpositio non sit vera aut falsa. sed φ nō est determinate vera aut determinate falsa. intelligendo per ꝓpositionē determinate verā vel determinate falsaȝ necessario verā vel necessario falsam τc. Sed Gregori⁹ mirat̄ quō aliquis intelligēs putet Aristotelē illud nō sensisse cū hoc manifeste appareat in textu suo. nec sit textus aliqs per quē cōstare possit de opposito. Nec vt dicit mirandū est ipm sic errasse. tuȝ qr etiā accidit ipm in plurib⁹ alijs turpissime errasse. τ in aliquib⁹ sibiipsi cōtradixisse. tum quia etiā Tullius magnus ille phus in hac materia sic errauit. vt negaret a deo oēm prescientiam futuroȝ vt patebit. Quā ipse habuit in hoc idem cōcedere qd̄ Aristoteles concessit tñ etiā quidā doctor catholicus p dictā cōclusionē phi asserit esse verā et ostendit in cōuenientia sequi ad ei⁹ oppositaȝ. Ad cui⁹ declaratione probat duas cōclusiōes. Prima est φ si talis ꝓpositio est vera illa imutabiliter τ ineuitabiliter est vera. Secūda est φ ex illa ineuitabilit̄ τ necessario sequitur φ tale futurum ponet̄ inesse. τ per ɔns ex his sequit̄ φ nihil contingēter eueniet τ ista deducit Gregori⁹. sed transeo τc.

B Nunc venio ad declarandū qd circa hunc articulū rūdendū sit fm veritatē. Quā hic pmo notandū est. φ contingēs ad vtrūlibet nō dicitur illud qd̄ erit τ non erit. nec illud qd̄ nec erit nec nō erit. sed dicit̄ illud qd̄ erit τ pōt non fore. vel qd̄ nō erit τ pōt fore ita φ descriptio siue quid nois contingētis ad vtrūlibet sit possibile nō necessariū. vel potēs esse τ potens nō esse. τ sic contingens ad vtrūlibet est inferius ad possibile. vt patet τc. Secūdo notanduȝ φ aliquid esse futurū contingens pōt dupliciter intelligi. Primo mō φ illd̄ erit τ pōt nō fore. τ sic nihil est futurū contingens nisi qd̄ erit. Alio modo qr illd̄ erit et potest nō fore vel non erit τ pōt fore. τ sic aliquid est futurū contingens qd̄ nō erit nec est futurum τc. Tertio notandū φ aliquid esse determiate veruȝ pōt dupliciter intelligi. Uno modo φ sit idem qd̄ necessario verū. τ sic clarū est φ vel nulla sunt contingentia vel questio est clara. Alio mō sumit̄ vt sit idem qd̄ esse veruȝ τ nō falsum. ita φ ly determinate nō sit ibi determinatio aliquo modo restringens. sed bñ sequitur hec ꝓpositio est vera. ergo determinate vera. Et sic sumitur in ꝓposito. His pmissis pono aliquas ꝓpositiones quas voco suppositiones. quia magis debēt supponi φ possint probari. Prima est φ quelibet propositio singularis de futuro est determinate vera vel falsa. ita φ cuiuslibet talis contradictionis ɔtingit vere dici hec pars est vera τ illa est

falsa. Quis nos nesciamus determinare que illarū sit vera ⁊ que falsa. Patꝫ quia disiūctum vera vel falsa est ꝓpria passio ꝓpositionis. igit̄ p̄dicat̄ de qualibet ꝓpositione. quare ⁊c̄. Secūdo ptꝫ quia bene sequit̄. hec non est vera antixp̄s erit. igitur antixp̄us nō erit. ⁊ antecedēs est verū per aduersariū. igit̄ ꝯn̄s est verum. Consequētia tenet. q₂ ex opposito sequitur oppositum. Et vltra sequit̄. igitur hec est falsa antixp̄s erit. p legem cōtradictoriarū ⁊c̄. Tertio quia aliter sequit̄ ꝙ essꝫ aliqua ꝓpositio disiunctiua vera cui⁹ nulla ps esset vera qd̄ videt̄ manifestū impossibile. ⁊ p consequēs aliqua copulatiua falsa cui⁹ nulla pars essꝫ falsa. qd̄ etiā absurduꝫ est. quia nō videtur ratio q̄re talis magis esset vera ꝙ̄ falsa ⁊c̄. Secūda ꝓpositio est ꝙ si aliqua ꝓpositio enunciat aliquod possibile qd̄ erit fore. ipsa est determinate vera. ⁊ si enunciat ipsum nō fore. ipsa est determinate falsa. Et ita potest dici de possibili nō futuro. Patꝫ quia sicut ab eo ꝙ res est vel nō est dicitur oratio de p̄senti vera vel falsa. sic ab eo ꝙ res erit vel nō erit dicit̄ oratio de futuro vera vel falsa. Tertia est ꝙ nulla propositio singularis de inesse affirmatiua vel negatiua de futuro cōtingenti ad vtrūlibet est necessario aut ineuitabiliter vera. patet. quia cuiuslibet talis contradictoria est possibilis. ergo nulla talis est necessaria. antecedēs pꝫ per quid nominis. Quarta est ꝙ nulla propositio vniuersalis vel particularis de inesse affirmatiua ⁊ de futuro cōtingenti ad vtrūlibet est necessaria. Patet quia ista est absolute possibilis. nullum futurū contingens erit. ergo nulla talis propositio enuncians aliquod futuruꝫ fore est necessaria. ꝯn̄a est clara ⁊ antecedēs ptꝫ. quia solus deus est necessarius ⁊c̄. Ex hoc sequit̄ primo ꝙ iste ꝓpositiones nō sunt necessarie ꝺe futuruꝫ contingens est futurū aliquod futurū contingens est futurum. Et hoc patet ex illa propositione dūmodo ibi capiatur futurū pro aliqua entitate cōtingente futura. sed s̄m ponentes complexe significabilia vtraqꝫ earuꝫ est necessaria si subiecta stent pro enunciationibus complexis enunciationū de futuro tam affirmatiuarū ꝙ̄ negatiuarum.

Secūdo sequit̄ ꝙ iste propositiones sūt absolute possibiles nihil quod erit contingēter erit ꝯtingēter. aliquod qd̄ erit non erit. capiendo subiecta taliū p aliqua entitate q̄ cōtingēter erit. Patꝫ quia sic talia subiecta possunt pro nullo supponere. vt patꝫ ex dictis. q̄re ⁊c̄. Similiter contradictorie taliū nō sunt necessarie ⁊c̄. Tertio sequit̄ ꝙ aliqua propositio particularis vel indiffinita est v̄a. cui⁹ quelibet singularis est falsa Patꝫ de ista. alterū contradictorioꝝ cōtingētium esse verū est necessariū. Naꝫ ipsa est vera ⁊c̄. Quarto sequit̄ ꝙ aliqua ꝓpositio vniuersalis est impossibilis cui⁹ quelibet singularis est possibilis. Patet de ista vniuersali quodlibet istoꝝ est verū demonstratis duob⁹ contradictorijs cōtingētibus. Et similiter aliqua est necessaria cuius quelibet singularis est ꝯtingens. Patꝫ de ista. oīe verū contingēs est verū. Itē similiter dicit Ockam in logica sua ꝙ aliqua vniuersalis est vera cui⁹ quelibet singularis est falsa. sicut hec. oīe verū contingens esse verū est necessariū ⁊c̄. Sꝫ hoc exemplū pōt calūniari q₂ illa nō est vniuersalis sed indiffinita vt patꝫ ⁊c̄. possꝫ tn̄ dari in ꝓpositionib⁹ in alia materia habentib⁹ reflectionem super se. sed de hoc transeo quia non facit ad ꝓpositū. ⁊c̄. ¶ Quinta ꝓpositio est ꝙ q̄libet talis singularis potest nunq̄ fuisse vera. Patet. quia qd̄cūqꝫ per aliquā hm̄oi propositionē enunciat̄ esse futurū pōt non esse futurū. ⁊ similiter quicquid per aliquā talē enunciat̄ non esse futurū potest esse futurū. ergo quelibet talis pōt nunq̄ fuisse vera. Antecedēs patꝫ. quia enunciatū ponit̄ esse futurū contingens ad vtrūlibet. et ꝯn̄a patet. q₂ d̄ quolibꝫ bn̄ sequit̄. hoc nō est futurum. ergo hec non fuit vera. hoc est futurū. ⁊ antecedēs est possibile. Igit̄ ⁊c̄.

Sexta ꝓpositio est. ꝙ quelibet talis singularis de futuro enunciās aliquid

pro aliquo tempore futuro pōt esse successiue vera ⁊ falsa. sic tamen ꝙ affirmatiua potest esse falsa postq̃ fuit vera. nō autē econtra. negatiua vero ecōtra potest esse vera postq̃ fuit falsa. sꝫ nō ecōtra. Uerbi grā ista antichristꝰ erit in .c. instanti futuro. si antichristus erit in .c. est vera sed postq̃ illud instās erit. erit falsa. quia illud postea nō erit. Et si sit falsa non pōt esse vera. q: non potest eē vera nisi ante .c. ⁊ si ipsa in aliquo instāti ante .c. essꝫ vera. sequitur ꝙ semꝑ qñcunqꝫ prius fuit. fuit vera vt patꝫ ex secunda ⁊c. Et sic ptꝫ ꝓpositum de ꝓpositione affirmatiua. Secūda pars aūt scꝫ de negatiua sequit̃ ex prima. vt ptꝫ intuenti. Septima est ꝙ nulla talis ꝓpositio affirmatiua vel negatiua potest successiue esse vera ⁊ falsa. nec econtra falsa ⁊ postea vera ante illud instans ꝓ quo enunciat aliquid fore vel nō fore. Ptꝫ. quia si talis ponatur esse vera ante illud instans sequitur ꝙ nunq̃ ante fuit falsa. ⁊ si ponat̃ esse falsa sequit̃ ꝙ nunq̃ ante fuit vera. quare ⁊c. Octaua est. ꝙ si illa ꝓpositio dicat̃ imutabiliter vera q̄ nō potest esse vera ⁊ falsa successiue ⁊ illa mutabilit̃ vera. de qua cōtingit dicere hec ē falsa postq̃ priꝰ fuit vera ⁊ in eodē sensu dicatur aliqua immutabiliter falsa tūc quelibꝫ talis affirmatiua vera est simpl̃r loquēdo mutabiliter vera. ⁊ quelibet negatiua est mutabiliter falsa. Sꝫ affirmatiua falsa est imutabiliter falsa ⁊ negatiua vera. est etiā tūc imutabiliter vera. ptꝫ ex sexta ꝓpositione. Nona est ꝙ nulla talis est mutabiliter vera vel falsa. sed quelibet vera imutabiliter vera. ⁊ quelibet falsa imutabiliter falsa. licet non simpl̃r tñ ꝭm quid ⁊ cuꝫ determinatiōe. s. ante illud instans ꝓ quo enūciat. ita ꝙ ante illud instans nō est successiue vera ⁊ falsa. ptꝫ ex ꝓpositiōe septima. Decima ꝓpositio est ꝙ q̄libet talis affirmatiua vera pōt incipere esse falsa. sꝫ affirmatiua falsa nō pōt incipere esse vera ⁊ econtra est de negatiua. ptꝫ ex sexta ꝓpositione ⁊c. In ꝓposito aūt dico ꝓpositionē incipe esse verā nō q: est vera ⁊ priꝰ nō fuit vera. sꝫ q: prius fuit nō vera vel si fuisset. fuisset nō vera. aliter propositio necessaria d̄ nouo formata inciperet eē vera qd̄ nō est dicere ꝯsuetū. Undecima ꝓpositio est ꝙ nulla talis pōt incipere esse vera vel falsa añ illud instās vl̃ tp̄s futurū pro quo enunciat̃ aliqd esse futurū vel nō esse futurū. ptꝫ ex septiā ꝓpositiōe. q: nulla talis pōt ante illud instās esse falsa postq̃ fuit nō falsa. vel esse vera postq̃ fuit non vera. Duodeciā ꝓpositio est ꝙ q̄libet talis ante illd̄ instans vel tp̄s futurū pro quo enunciat postq̃ fuit vera pōt eē falsa ⁊ similit̃ ecōtra. Ptꝫ. q: ista antixp̄s erit prius fuit vera ⁊ nūc pōt esse falsa. etiā ante illud tp̄s ꝓ quo enūciat. igit̃ postq̃ fuit vera pōt esse falsa ⁊c. nō tñ dico ꝙ possit eē falsa postq̃ fuit vera ⁊c. nā multū refert sic vel sic dicere ⁊ preponere vel postponere ly postq̃ ⁊c. D Ex p̄dictis sequunt̃ aliqua Primo sequit̃ aliqua ꝓpositio est vera ⁊ pōt esse falsa. ⁊ tñ nō pōt illa cessare seu desinere esse vera nec incipere eē falsa. ⁊ similit̃ aliqua est falsa ⁊ pōt esse vera ⁊ tñ nō pōt cessare eē falsa nec incipere esse vera. Exempluꝫ p̄mi Antixp̄s non saluabit̃. Exempluꝫ secūdi. Antixp̄s saluabit̃. Pria est imutabiliter vera. ⁊ secūda imutabiliter falsa. vt ptꝫ ex sexta. ⁊ tñ vera pōt esse falsa ⁊ falsa pōt esse vera vt ptꝫ quare ⁊c.

Scd̄o seq̄tur ꝙ ista ꝯñā nō valet. hec ꝓpositio nūc nō est vera ⁊ imediate post hoc pōt fore vera. ḡ pōt icipe esse vera. silr̃ pōt dici de desinere esse vera ⁊c. ptꝫ. q: antecedens est veruꝫ demonstrata illa ꝓpositione antixp̄us saluabitur. ⁊ ꝯñs est falsum ⁊c. Et si dicatur ꝙ in antecedente includit̃ vtraqꝫ exponēs ꝯsequētis. ⁊ per ꝯñs ꝯñā ē bona sicut ista. hec nō est vera nūc ⁊ imediate post h̄ erit vera Igit̃ incipit vl̃ incipiet eē vera. Dico ꝙ scd̄a ꝯñā est bona. q: añs ⁊ ꝯñs sūt mere de inesse ⁊ antecedēs includit incompossibilia. licꝫ vtraqꝫ pars sit possibilis Sed prima ꝯñā non valet. et ratio est. q: licet in antecedēte includunt̃ exponentes ꝯsequentis. quia tñ illud verbū potest vel modus possibile nō precedit

in antecedente nisi alterā illarum exponentiū: et in ꝯñte ꝓcedit illū infinitiuū incipere: et per ꝯñs equalenter vtramqȝ exponētem ꝯñtis: ideo ꝑ añs non denotatur ꝙ copulatiua de inesse ꝯposita ex illis exponentibus possit esse vera: sed solū ꝙ vna illarū. s. ista hec erit vera: sed in ꝯñte denotatur ꝙ tota copulatiua possit esse vera: quare ⁊c. Sed bñ seqtur. possibile est ꝙ hec nunc non est vera: et imediate post hoc erit vera: ergo pōt incipere eē vera: sic tñ ꝙ añs sumatur in sensu ꝯposito et denotet copulatiuā esse possibilē: et tūc añs est falsum ⁊c. Tertio seqtur ꝙ aliq̄ sūt ꝑpositiōes quarum vtraqȝ pōt esse vera: et tñ nec simul nec successiue seu vna post aliā. Ptz de duabus ꝯtradictorijs ꝯtingentibus sicut de duabus ꝓdictis ⁊c. Quarto sequitur ꝙ aliq̄ sunt ꝑpositiōes quarū vtrāqȝ deus vel alius potest scire et tamē nec simul nec successiue: ptz de duabus ꝯdictorijs predictis. Quinto sequitur ꝙ aliqua ꝑpositio ab eterno fuit vera vel fuisset vera si fuisset formata que pōt esse et ab eterno fuisse falsa: et tñ si esset falsa non aliter se haberet ꝙ ab eterno se habuisset. ptz ex predictis de ista. antixp̄s erit ⁊c. Sexto seqtur ꝙ aliqua est ꝑpositio q̄ nunꝙ̄ fuit vera et tñ in potestate mea est ꝙ ipsa sp̄ fuerit vera vel fuisset vera si fuisset formata. et similiter econtra. patz. sit a. aliqd de quo in potestate mea sit facere ipsum euenire: et tamen non eueniet: tunc ista nunꝙ̄ fuit vera. a. eueniet: et tamē in potestate mea est ꝙ a. eueniet et per ꝯñs hec fuerit vera a. eueniet ⁊c. Septimo seqtur ꝙ aliqua est ꝑpositio de preterito vera que est ita contingens sicut quecunqȝ de futuro patz de illa de preterito vera cuius veritas depēdet ex futuro ꝯtingenti: sicut veritas istius. antixp̄s fuit futurus dependet ex veritate istius. antixp̄s erit futurus. Et ista. hec propositio fuit vera demonstrata ista. antixp̄s erit: licet eñ sit de preterito vera: tamen est contingēs: qꝛ eius veritas dependet ex ista: antixp̄s erit: vt patet quia ex opposito sequitur oppositum.

Octauo sequitur ꝙ illa cōmunis regula. oīs ꝑpositio de preterito vera est necessaria: et oīs falsa ē impossibilis. nō est vniuersaliter vera. patz ex dictis: tñ cōmuniter dr̄: ꝙ ista regula est vniuersaliter vera: nisi vbi veritas vl' falsitas talis ꝑpōnis depēdet ex futuro ꝯtingenti. Sed hoc non est verum. vnde do alibi instātiā clarā: qꝛ ista ꝑpositio de preterito Adā fuit oīs homo: vel aliqd qđ fuit oīs homo fuit aīal aliqñ fuit vera. scilꝫ statim postꝙ̄ fuit creatus et anteꝙ̄ eua esset: et tñ tūc non erat necessaria qꝛ modo est falsa. Silr ista. oīe anial qđ fuit post diluuiū fuit in archa noe aliqñ fuit vera. s. statim post diluuiū et anteꝙ̄ fierent alia aīalia ⁊c. et tamen tunc non erat necessaria: qꝛ modo est falsa. Constat aūt ꝙ veritates taliū nō dependebant ex futuro ꝯtingenti: qꝛ veritas vel falsitas alicuius ꝑpōnis dr̄ dependere ex futuro ꝯtingenti qñ ex illa euidēter sequitur aliqua ꝑpō de futuro contingenti: sicut seqtur antixp̄s fuit futurus ergo antichristus erit. Non sic autem est de illis vt satis patet intuenti: quare propositum ⁊c. Ideo dico ꝙ illa regula est vera de propositione de preterito que est simpliciter de re preterita: et non de re futura: et in qua nec subiectum nec predicatū aut aliquis terminus a parte subiecti vel predicati positus est terminus distributus qui possit supponere ꝑ re futura pro qua respectu copule talis ꝑpositionis nō supponebat antea. Per primā clausulā excluduntur propositiōes quarū veritas vel falsitas depēdet ex futuro ꝯtingēti ⁊c. Per secundam excludunt instātie predicte: vt ptz intuenti. Et pro nunc non occurrit mihi ꝙ alibi possit dari instantia quin semper talis propositio si est vera sit necessaria et si est falsa sit īpossibilis. Et hoc tenendo ꝙ preteritum nō potest non fuisse: et ꝙ non preteritum non potest fuisse sicut communiter tenetur. ⁊c. Sed de hoc magis postea videbitur. Ex his autem satis patet responsio ad istum primū articulum ⁊c.

E Sed hic moueo tres

dubitationes. Prima est qn̄ contingēs debet dici contingēs. vel qn̄ est vel quā do nō est. Et circa hoc p̄mittā aliquas suppositiones. Secūdo ponā aliquas ꝓpositiones. Prima suppositio est ꝙ sicut supra tactū est ⁊ ꝺm sniam. philosophi. p̄mo prioꝝ. hoc nomē contingēs idez valet ꝙ hec oratio possibile nō necessariū. Scd̄a est ꝙ sicut aliquid dicitur posse esse ⁊ posse nō esse: sic dicit̄ cōtingens esse ⁊ cōtingēs nō esse. ⁊ nō solum qn̄ hoc verbū est p̄dicat̄ ꝺm adiacens. sed etiā qn̄ predicat̄ tertiū adiacens q̄lecunq̄ sit p̄dicatū ⁊c̄. Tertia est ꝙ qn̄ dicit̄ cōtingens est indeterminatū ad esse ⁊ nō esse nō debet intelligi de indeterminatiōe de inesse. s. ꝙ cōtingens nec sit nec non sit. quia hoc est impossibile includens contradictionē. sed de indeterminatiōe de necessario negatiue. scꝫ ꝙ non est necesse esse nec necesse non esse vel de indeterminatione de possibili affirmatiue: scꝫ quia pōt esse ⁊ potest nō esse. qui duo sensus equipollent. Ex his ptꝫ quarta ꝙ tūc contingens est ꝯtingēs qn̄ pōt esse ⁊ pōt non esse. ideo ad videndū vtrū qn̄ res est sit contingēs esse vel qn̄ nō est vidēdū est vtrū qn̄ res est possit nō esse. vel qn̄ ipsa nō est. Vn̄ hic sciendū est ꝙ hoc potest tripliciter intelligi. Vno mō ꝙ quā do res est tunc sit in potētia. vt in futuro nō sit. Alio mō ꝙ tunc sit in potētia vt nō sit etiaꝫ tunc. Et hoc dupl'r. Vno mō sic ꝙ ꝓpositio enunciās ip̄m nō eē tunc potest eē vera in futuro. Alio modo sic ꝙ possit eē vera etiā pro illo tūc. Scd̄m hoc pono aliquas ꝓpositiones.

Prima est ꝙ p̄mo mō aliquid qn̄ est potest non esse. Ptꝫ. q2 certuꝫ est ꝙ aliquid nunc est qd̄ nō est impossibile nō esse. igitur aliquid nūc est qd̄ pōt nō eē antecedēs ptꝫ. q2 multa sunt corruptibilia ⁊c̄. Ex hoc ptꝫ contra aliquos ꝙ licet ista sit vera aliquid simul pōt esse ⁊ pōt non esse. tn̄ hec non est cōcedenda. aliquid simul pōt esse ⁊ non esse. Prima ps ptꝫ. q2 aliquid qn̄ est pōt nō esse ergo simul qn̄ est pōt nō esse. ⁊ per ꝯn̄s ⁊c̄. Scd̄a ps ptꝫ. q2 si ⁊c̄. signet̄ illud tunc sic. hoc simul pōt esse ⁊ nō esse. ergo hec est possibilis. hoc simul est ⁊ nō est. ꝯn̄a tenet. q2 q̄libet cathegoricasingularis de possibili cuiꝰ subiectū est nomen ꝓpriuz vel ꝓnomē demonstratiuū ꝑcise si est vera in sensu diuiso est vera in sensu cōposito. Scd̄o seqtur ꝙ copulatiua ex ꝑtibus de possibili non requirit ad eiꝰ veritatē vnā copulatiuaꝫ de inesse possibilē. sed sufficit ꝙ vtraq̄ ps diuisim sit possibilis. ꝑꝫ in materia ista. Itē in hoc exemplo. Sortes potest portare hūc lapidez. ⁊ Sortes pōt portare illū lapidē. demōstratis duobꝰ lapidibꝰ quoꝝ vterq̄ sit adequatꝰ virtuti sortis ⁊c̄. ⁊ tn̄ nō seqtur. ergo Sortes pōt portare hunc lapidē ⁊ illū ⁊c̄. Secūda ꝓpositio est ꝙ scd̄o mō siue in sensu scd̄o aliquid qn̄ est pōt nō esse. patꝫ. q2 per solā preteritionē instātis in quo est ip̄m post nō est in illo instāti. ⁊ sic siue illud corrumpat̄ siue nō: tn̄ ista erit xᵃ. illud nō est in hoc instāti demōstrato illo in quo priꝰ fuit. Et sic ptꝫ in hoc duplici sensu ꝙ dubitatio nō habꝫ magnā difficultatē. Sꝫ de tertio sensu est difficultas de qua sunt opiniones contrarie. ¶ De hoc tamen sit tertia ꝓpositio. ꝙ tertio modo in sensu tertio. aliquid qn̄ est pōt nō esse. sic ꝙ ꝓpositio enūciās ip̄m nō esse. possit esse xᵃ pro illo tūc. Istā ꝓbat diffuse magister Gregoriꝰ ex tribꝰ suppositiōibꝰ. Prīa est ꝙ aliq̄ est cā libera et ꝙ cā libera in hoc differt a naturali ꝙ positis oībꝰ requisitis ad agendū pōt agere ⁊ pōt nō agere. nō sic cā natural'. vt ptꝫ. 9. meth.

Scd̄a est ꝙ volūtas pōt volitionē suā elicere in instāti. ⁊ si qs nō ꝯcedat istā suppositionē dicit ꝙ pōt formari ratio de deo ⁊ aliq̄ creatura quā deus pōt in instanti libere ꝓducere. Sꝫ quicq̄d sit de istis suppositionibꝰ q2 forte p̄ma nō est oīno xᵃ. ⁊ scd̄a est dubia. tn̄ ꝯclusio sua est tenēda. Et est ꝓbabilior videre meo q̄ sua opposita ꝯcessa futuroꝝ cōtingētia. Et hāc hn̄t tenere quicūq̄ tenēt deū potuisse ꝓducere creaturā aliquā ab eterno ⁊ quicūq̄ tenēt ꝙ angelus potuit mereri in prīo instāti sui eē

Sed circa ꝓcessum istū nolo hic insiste
re. qꝛ de hac materia magis erit viden-
dū qñ tractabiť de libertate. ꝑ nūc aūt
suppono ꝙ volūtas pro illo instāti quo
hꝫ actū liberuꝫ pōt illū nō habere. Ita
ꝙ pro illo tūc quo hꝫ actuꝫ hec pōt esse
ṽa pro eodē tūc. ipsa nō hꝫ actuꝫ ꝗuis
nō sit possibile ꝙ vtraqꝫ coniūctim ⁊ si-
mul sit ṽa. ⁊ sic libertas ⁊ ꝯtingētia nō
solū est ad futura sed etiā ad pñtia ⁊c̃.

Quarta ꝓpositio ad maiorē declara-
tioneꝫ p̃dictoꝝ sit hec ꝙ aliquid esse in
aliquo instanti ⁊ posse nō esse in illo in-
stanti. sic ꝙ ꝓpositio enūciās illud non
esse possit esse vera in illo instāti potest
tripliciť ītelligi. Uno mō ꝙ hoc sit pos-
sibile in sensu cōposito. ⁊ hoc implicat
ꝯtradictionē ⁊c̃. Alio mō ꝙ hoc sit pos
sibile in sensu diuiso. ⁊ hoc dupľr. Uno
mō ꝙ illa res q̃ est in aliquo instanti da
to. possit nō esse in illo instāti. id est iaꝫ
posita inesse desinere eē. ⁊ de esse trāsi-
re in nō esse in illo instāti. ⁊ ꝙ ꝓpositio
enūciās ipsaꝫ esse desinat esse vera ⁊ de
ṽa fiat falsa. Et hoc esse impossibile. qꝛ
talis successio siue trāsmutatio non est
possibilis in instāti. Tertio mō ꝙ abso-
lute ⁊ simpľr sit possibile illā rē nō tūc
esse ⁊ nō poni. s. per suā cām inesse ⁊ ꝓ-
positionē enūciantē ipsam nō esse. esse
in illo instāti verā. Et iste sensus est ve
rus ⁊ ſm ip̃m posita est tertia ꝓpositio.
Et ꝙ hoc nihil incōueniēs īcludat ostē
do breuiter sic. qꝛ ꝯcedēdo ꝯtingētiam
futuroꝝ ꝯcedendū est ꝙ antixp̃s erit in
a. instanti ⁊ pōt nō fore ꝓ illo instanti.
⁊ ꝙ hec est ṽa in hoc instanti. antixp̃us
erit ⁊ pōt nō esse vera in hoc instāti. er-
go necessario est ṽa in hoc instāti. ergo
necessariū est in hoc instāti antixp̃m fo-
re. Et ita argui pōt de quolibet alio in
stāti. q̄re. Sꝫ eque faciliter pōt sustine-
ri ꝙ sortes est in. b. instāti ⁊ pōt nō esse
in. b. instāti. ⁊ qꝛ hec est ṽa in hoc instā
ti sortes est. ⁊ pōt nō eē ṽa in hoc instā
ti qꝛ nō āppet maior difficultas in hoc
scđo q̄ in p̃mo. ⁊ oīs rō q̃ posset fieri cō
tra scđm possꝫ retorq̄ri ꝯtra p̃mū. vt pꝫ
subtiliť ītuēti. Igiť cū p̃mū sit ſm fidē
tenēdū. ⁊ nō sit aliq̃ auctoritas fidei ꝯ
scđm. sequitur ꝓpositū ⁊c̃. Et eodē mō
sicut dictuꝫ est ꝙ aliquid qñ est pōt nō
eē pōt dici ꝙ aliq̄d qñ nō ē pōt esse ⁊c̃.

B Scđa dubitatio est circa p̃dicta
q̄liter debeat intelligi illa cōis ꝓpositio
phi. oīe qđ est qñ est necesse ē esse. hec
eñi videť exp̃sse supradictis ꝯdicere et
obuiare ⁊c̃. Ad hoc rñdet valde bene
Greg. distinguēdo ꝙ ista dictio qñ. pōt
ibi stare aduerbialiť vľ ꝯiūctionaliť ita
ꝙ equaleat huic ꝯiunctioni si. Nā vt di
cit Boeti⁹ lib. i. de ypotheticis sillogis-
mis ita pōt fieri cōditionalis ꝑ hoc ad-
uerbiū cū sicut ꝑ hāc coniūctionē si. Uñ
ista est conditionalis cū homo est anial
est. sicut hec si homo est: aīal est. ⁊ idem
iudicium potest esse de quando ⁊c̃. Si
ergo lꝫ qñ stat ibi aduerbialiť. vľ illa ꝓ
positio sumeť in sensu cōposito ⁊ sic est
ṽa. quia denotať ꝙ hec sit necessaria.
oīe qđ est qñ est necesse est eē. ⁊ hoc est
verū lꝫ nō habeat aliquā singularē ne-
cessariā p̃ter hāc hoc qđ ē qñ est demō-
strādo deū. Nā quocūqꝫ alio demōstra-
to singularis est ꝯtingēs. vt pꝫ ⁊c̃. Uel
illa sumeť in sensu diuiso. ⁊ hoc dupľr.
Uel ip̃a est tp̃alis. ⁊ tūc equalet huic co
pulatiue. oē qđ est aliqñ est. ⁊ oīe tale
tūc est necesse esse. ⁊ ipsa est falsa sic se-
cunda ps. qꝛ nihil p̃ter deū aliqñ est ne
cesse esse. Uel pōt eē de tp̃ali extremo.
⁊ hoc dupľr vľ de tp̃ali subiecto ⁊ sic to
tū hoc. oīe qđ est qñ est: erit subiectuꝫ
⁊ reliquū erit p̃dicatū. qđ denotabiť ṽi
ficari de illo subiecto cū mō necessitatꝭ.
Et tunc est falsa. Qđ patꝫ arguēdo sic.
oīe qđ est qñ est ⁊c̃. Sortes est qñ est.
ergo sortes necesse est eē ⁊c̃. Uel pōt eē
de tp̃ali p̃dicato ⁊ tunc tm̄ lꝫ qđ est erit
subiectū. ⁊ reliquū p̃dicatum. Et sic ad
huc est falsa. ꝗuis aliq dicāt oppositu
Pꝫ arguēdo sic. oīe qđ est necesse vel
de necessitate est qñ est. sortes est. ergo
sortes de necessitate est qñ est. Et idem
est iudiciū si dicať. oīe qđ est de neces-
sitate est qñ est. ꝯclusio aūt est falsa cū
sit singularis in sensu diuiso q̃ est falsa
in sensu cōposito. vt pꝫ ⁊c̃. Ideo pꝫ ꝙ
si illa ꝓpositio sumatur in sensu diuiso
sicut de virtute sermonis dꝫ sumi ⁊ lꝫ

qn̄ stet aduerbialit̄ sicut cōiter solet ac
cipi. tunc ipsa est simplicit̄ falsa. Si ꝟo
ly qn̄ stet cōditionaliter vel pōt esse cō-
ditionalis vel de cōditionali extremo.
Si p̄mo mō vel ly necesse pōt denota-
re ꝯñam esse necessariā. ꝛ tunc est vera
q2 ista est necessaria. om̄e qꝺ est si est ip
suꝫ est. Uel pōt denotare necessitatē cō
sequētis. ꝛ est sensus ꝙ si aliqd ē quod
cunq; illud sit ipsum de necessitate est.
ꝛ sic est falsa. Si vero sit de conditiona
li subiecto etiam falsa est. quia denotat̄
ꝙ de quocūq; dicitur hoc subiectū ens
quod est si est dicitur hoc verbū est mo
do necessitatis. ꝛ sic est falsa. vt pꝫ ꝛc̄.
Si autem sit de conditionali predicato
tunc est vera quia denotatur ꝙ de quo
cunq; dicit̄ hoc subiectū ens qꝺ est dica
tur hoc predicatuꝫ est si est cū modo ne
cessitatis. ꝛ hoc est veruꝫ. quia quocūq;
qꝺ est demōstrato verū ē dicere. hoc de
necessitate est si est. Ex qua non sequi-
tur. ergo hoc de necessitate est. sꝫ est fal
sa s̄m quid ad simpliciter. Et istum sen
sum voluit ph̄us vl̄ primū ꝛc̄. Ex hoc
pꝫ ꝙ q̄uis aliqua res cōtingens q̄ est
in aliquo instanti de necessitate sit in il
lo instanti si est in illo instanti. nō tamē
de necessitate est in illo instāti sed con-
tingenter. Et hoc est veruꝫ vt illa est ꝓ
positio de cōditionali p̄dicato ꝛ non cō
ditionalis. q̄re ꝛc̄. ¶ Tertia du
bitatio est. Utrū sic̄ futurū ꝯtingēs pōt
non fore ꝛ aliquid qꝺ est qn̄ est pōt nō
esse. sic preteritū possit non fuisse. ita ꝙ
sicut cōcessa est ꝯtingentia respectu fu-
turoꝝ ꝛ respectu presentiū etiā cōcedē
da sit respectu p̄teritoꝝ. Et hec est diffi
cilis dubitatio. Unde circa hoc sunt di-
uersi modi dicendi. Nā quidā antiqui
doctores concesserunt ꝙ preteritū p̄ di
uinā potētiā pōt nō fuisse sicut Gilber-
tus poretanus vt patet in cōmento suo
super lib. de trini. Boecij. ꝛ similit̄ Guil
lermus altis̄. in sūma sua. lib. 1. tracta-
tu de potentia dei. arti. 6. Aliqui etiam
moderni doctores idē tenent. ꝛ dicunt
ꝙ sicut aliquādo fuit verum adaꝫ non
fuisse. ꝛ per ꝯsequēs tūc nō includebat
contradictionem aliquā ꝛc̄. ergo nec si
militer nunc includit ꝯtradictionē nec
ad hoc sequitur primū principiuꝫ non
esse verum plusq̄ ad antixp̄m non fore
quare ꝛc̄. Aliqui autēꝫ ad vtrāq; partē
adducunt rationes ꝛ nullā audent asse
rere sed vtramq; relinquūt tanq̄ dispu
tabilem. sicut magister Grego. ꝛc̄. Ali
qui autē sicut Ockam ꝛ plures alij te-
nent partē negatiuā. ꝛ ista ꝯmuniter te
netur. Sed circa istā materiā sine te-
meraria assertione ponā aliquas ꝓposi
tiones. Prima est hec. ꝙ ꝯcessa cōtin
gentia respectu futuroꝝ ꝛ circūscriptis
auctoritatib9 si q̄ sint scripture vel do-
ctoꝝ. nō pōt cōuinci per rōnes in lumi-
ne naturali qn̄ etiā concedēda sit h̄mōi
contingentia respectu preteritoꝝ. Pro
batur primo. quia nulla ratio q̄ tamen
non fundet̄ in auctoritate sit pro impu
gnanda parte ista qn̄ eque apparēs fie
ret pro impugnāda futuroꝝ contingē
tia. igit̄ ꝛc̄. ꝯña est clara. ꝛ antecedēs pꝫ
quia si sit aliqua det̄ illa ꝛ ostendet̄ fa-
ciliter ꝓpositum ꝛc̄. sicut etiā patebit.

Confirmatur quia cōcedendo futuro
rū cōtingentiā concedendū est ꝙ illud
quod fuit verū pōt nunq̄ fuisse verum
vt patet ex dictis ꝛ ita faciliter sustine-
retur ꝙ illud quod fuit pōt non fuisse.
quia nō apparet ratio diuersitatis. Si
militer oportet cōcedere ꝙ hec est pos-
sibilis. quod erit contingenter non erit
contingenter. vt patet ꝛc̄. sed ita facilit̄
sustineretur ꝙ hec est possibilis. quod
fuit cōtingenter non fuit contingenter
ꝛc̄. Similiter oportet concedere ad sal
uandā contingentiā futuroꝝ ꝙ de9 ali-
quid ab eterno sciuit ꝛ voluit qꝺ potest
nunq̄ sciuisse aut voluisse. vt post pate
bit. imo aliqui concedunt ꝙ aliqua no-
ticia vel volitio creata scꝫ anime xp̄i fuit
noticia vel volitio respectu alicuius ob
iecti. ꝛ potest esse ꝙ nūq̄ fuit volitio re-
spectu illius obiecti. ꝛ hoc ad saluandū
noticiam anime christi esse infallibileꝫ
et eius volitionem infrustrabilem. sed
de hoc alias. Constat autēꝫ ꝙ ita facili
ter sustineret̄ hoc esse possibile de alijs
rebus contingēter factis aut preteritis
vt paꝫ. quare ꝛc̄. Secundo ad idem

sic.qr si deus nō posset velle modo mū
duz nō fuisse.igit esset mutata eius po
tētia.Et si de⁹ respectu hui⁹ qd est vel
le mundū nō fuisse.habuit aliqñ liber-
tatē ꝯtradictionis ⁊ nūc nō habet.eius
libertas videt eē mutata.qr habuit pri
us potentiā ⁊ libertatem ad hoc et nūc
nō haberet.quare ⁊c. Cōfirmatur.qr
mundū non fuisse aliqñ fuit obiectū di-
uine volūtatis.sed nec ex pte volūtatis
diuine cum sit omps.nec ex pte obiecti
cū sit eodē modo se hñs nūc ⁊ prius nō
est defect⁹.quare nūc nō posset esse ob-
iectū diuine voluntatis sicut prius.qre
⁊c.Silis modus arguēdi valet in oīm
materia.sicut si visus potuit aliqñ vide
re.a.⁊ nūc nō pōt vel est defect⁹ ex pte
potētie vel obiecti. Tertio sic si respe
ctu hui⁹ qd est mūdū nō fuisse volūtas
dei aliqñ fuit libera ⁊ nūc nō est. quero
q̄ sit cā hui⁹ necessitatis.s. quare volun
tas diuina necessitat ad volendū mun-
dū fuisse nec pōt velle mundū nō fuisse
⁊ cōstat ꝙ nō pōt assignari cā nisi obie-
cti existētia.ergo res extra vel pteritio
rei necessitaret voluntatē dei.qd est ab
surdū.qr aduentus rei nō necessitat vo
luntatē nostrā.ergo nec per ꝯñs volun
tatez diuinā.Añs apparet.qr possum⁹
de re q̄ fuit velle ipsam non fuisse.sicut
ptz de penitēte.Igit ⁊c.Cōfirmat.qr
futuritio rei nō necessitat volūtatē dei
ad volēdū rē esse futurā.ergo nec pteri-
tio ⁊c.ad volēdū rē eē pteritā.añs pz.⁊
ꝯña tenet.qr non videt rō diuersitatis
⁊c. Quarto ad hoc possent adduci au
ctoritates vna est Aug.26.ꝯtra Faustū
tam nō pūt futura nō fieri.ꝙ nō fuisse
facta pterita sz pmū nō est absolute im
possibile.igit nec scdm.Alias rōnes et
auctoritates nō induco qr iste mihi vi-
dent sufficere ⁊c. Secūda positio est
ꝙ nō est nobis euidēs nec naturalit de
mōstrabile.qr pteritū pōt nō fuisse.ptz
hoc nō est nisi cum magna difficultate
imaginabile ⁊ est remotū a naturali lu-
mine.Añ oēs philosophi hoc negaue-
runt sicut ptz de Aristo.1. periarme.et
6.ethi.vbi ipse comendat illud dictum
agathonis.hoc solo priuat de⁹ ingeni-
ta facere que vtiqz facta sunt. Tertia
est ꝙ non est nobis euidēs nec naturali
ter demōstrabile ꝙ aliqd futurū potest
non fore.patz.qr in naturali lumie ita
faciliter vel nō magis difficulter susti-
neret ꝙ pteritū pōt nō fuisse sicut ꝙ fu
turū pōt non fore.vt ptz ex dictis.ergo
si pmū nō est euidens nec euidēter de-
monstrabile in naturali lumie vt dictū
est.sequit ꝙ nec scdm.sed solū tenēdū
est fide ⁊c. Quarta est ꝙ phs sequēs
purā rōnem naturalē haberet ꝯcedere
nullū futurū ꝯtingenter euenire.ptz ex
pdictis.qr hoc facili⁹ sustineret ꝙ oppo
sitū.imo talis sustinēs oppositū hz ꝯñr
dicere ꝙ pteritū pōt nō fuisse.qd null⁹
sequēs rōnez naturalē dz ꝯcedere.qre.
⁊c.Vñ ptz ꝙ Aristo.nō ꝯñr locutus est
ꝯcedendo ꝯtingentiā futurox.⁊ negan
do cōtingentiā pteritox.qr ita faciliter
sustinet scdm sicut pmū.imo naturalit
loquendo scdm sequit ad pmum ⁊c.

I Sed ꝯtra pdicta pbat ꝙ mun-
dus p potentiā diuinā nō pōt nō fuisse
pmo sic.pura puatio vel purū non ens
pōt esse obiectū potētie diuine nisi fm
ꝙ ipm respicit aliqd ens vel sequit ad
positionē vel destructionē alicui⁹ entis
Qd pz sic.qr ponat exēpli grā ꝙ deus
adhuc nihil fecisset.tūc deus nō posset
esse cā ꝙ nihil foret.qr si p imaginatio
nē deus nō esset adhuc nihil foret.ergo
nihil fore nō est obiectū alicui⁹ potētie
vel cause.Sed mūdū nō fuisse est pura
priuatio que nō sequit positionē aut p
uationē alicui⁹ entis.qr quicqd creare
tur a deo vel quicqd anihilaret a deo.
adhuc staret mūduz fuisse.ergo mūduz
nō fuisse non pōt esse obiectū diuīe po-
tentie.⁊ sic de alijs preteritis ⁊c. Se-
cundo sic si ⁊c.posset ꝯsimilit facere ni
hil fuisse nihil futurū esse ⁊ nihil esse p-
ter se.⁊ hoc nō posset facere per aliquā
mutationē.qr nulla esset in isto casu. et
sic sine omni mutatōe pñtia.pterita vl
futura posset sic facere.sed hoc ꝯñs est
incōueniēs.qr sic posset deus facere de
patre meo esse nō patrē meū. ⁊ de albo
nigrū sine mutatione.imo adhuc possz
pducere quālibet creaturā vel ab eter

Dictum Agathonis Hoc solo privatur Deus ingenita facere que utique facta sunt

vtrū deus possit facere virginē esse corruptā post ruinā

no ꝓduxisse sine mutatione. Tertio sic si ꝛc. sequit̄ ꝙ deus necessario esset causa siue factor ad extra. quia non posset esse quin esset causa habitus vel siue ꝓuationis ex quo posset cā eē nō entis ꝛc. Quarto pro ista pte sunt auctoritates. Prima est Hiero. ad Eustoc. Audacter dicam cū oīa possit de⁹ suscitare nō pōt virginē post ruinā id est non pōt facere corruptā non fuisse corruptā. Scđa ē Augustini. 26. ꝯ Faustū. qsquis dicit si oīpotēs est de⁹ faciat vt q̄ facta sūt non fuerint. nō videt hoc se dicere si oīnipotens est deus faciat vt q̄ vera sūt. ex eo ꝙ vera sūt. falsa sint. Et subdit ꝙ sententiam q̄ dicim⁹ aliqd fuisse si vera est deus eā falsam facere nō pōt. quia nō est cōtrarius veritati. Tertia ē ꝙ anselm⁹ de ꝯcordia liberi arbitrij. c. 4. vbi est expressa ei⁹ sentētia ꝛc. Et licʒ ratiōes et auctoritates possent mł̄tiplicari. tñ iste sufficiant. qꝛ his solutis ptʒ solutio ad oēs alias. Patʒ etiā ꝙ auctoritates nō sūt ꝯtra dicta. qꝛ pmo ꝯclusio excludit auctoritates. Tres aūt rationes prime possent oīo simił̄r fieri ꝯtra contingētiam futuroꝝ ꝛc. sed nihilominus dicā ad ista Ad primā dico pmo ꝙ mere p̄teritum nō magis est ens q̄ antixp̄m nō fore. iō consimilis rō possʒ fieri de futuro sicut fit de preterito. quare ꝛc. Secundo dico ꝙ devirtute s̄monis hec est falsa. de⁹ potest facere rem que fuit nō fuisse. Et eodem mō ista. de⁹ pōt facere rem q̄ erit nō fore. quia ista est impossibilis ꝓpter implicationē de⁹ facit reʒ q̄ fuit nō fuisse ꝛ sic ista de⁹ facit rem que erit nō fore. et sic iste sunt false de⁹ pōt facere mundū q fuit nō fuisse. deus pōt facere antichristū q erit non fore. Et ita posset dici de istis deus potest facere p̄teritum non fuisse. vel deus potest facere futurū nō fore ꝛc. Tertio dico ꝙ tales ꝓpōes in sensu diuiso ꝓbabilit̄ pn̄t cōcedi. rem q̄ fuit vel rem p̄teritā deus potest facere nō fuisse. rem q̄ erit vel rē futurā deus potest facere nō fore. et cō similis ratio videtur de istis. Et similiter iste in sensu ꝯposito. de⁹ pōt facere mundū vł̄ adā nō fuisse. de⁹ pōt facere

antixp̄m vel vltimū iudiciū nō fore. Et hoc est veꝝ tenēdo opininoeʒ Brand. q tenet ꝙ sic̄ de⁹ per suū velle est cā rei q estvt sit. ita ꝑ nolle est causa ꝙ illud qđ nō est nō sit. Et sic de illo qđ nō fuit vł̄ nō erit vel nō pōt esse. sic eīm cōcedit ꝙ deus est cā negotiationū ꝓuationū non entiū et impossibiliū. Sed sic loquēdo ptʒ ꝙ deus nō posset facere aliquid nō fuisse. ꝛ hoc positiue aliqd faciēdo sʒ negatiue nō ꝓducēdo ip̄m in p̄terito h̄ ē qꝛ pōt ipʒ nō ꝓduxisse. Quarto dico ꝙ ꝓbabiliter pōt ꝯcedi ꝙ intelligendo per obiectū diuine potētie illud cui⁹ deus est aut esse pōt causa. puꝝ nō ens vł̄ negatio nō est obiectū potētie diuine. ꝛ hoc est veꝝ tenendo ꝯ Brand. ꝙ de⁹ nō est cā nisi ꝑ velle bn̄placiti quo vult aliquid esse vel fieri. Et sic nō est vel esse pōt causa nisi illi⁹ qđ est vel esse pōt entitas positiua. Sed sic loquēdo patʒ ꝙ deus nō posset facere p̄teritū seu rē aliquam nō fuisse. vł̄ nō fore. vł̄ nō esse capiēdo facere ꝓprie ꝓ vt ideʒ est qđ causare effectiue ꝛc. Nec tamē ꝓpter hoc sequitur qn p̄teritum possit nō fuisse sicut futurū etiā potest nō fore ꝛc. Ad secūdam rationē dico ꝙ tenēdo viā Brand supra tactam potest concedi cōsequēs s̄m quē modū videt̄ loqui Augustinus quādo dicit. ꝙ res quas ꝯdidit priusq̄ fuerint. deus egit vt non essent. Et sic non seqtur si deus non esset nihil esset. ergo de⁹ non est causa vt nihil sit scilicʒ aliud a se. Quia etiā si deus nō fuisset res antequam fuerint condite non fuissent et tamen s̄m Augustinū deus fuit causa ꝙ prius non fuerint. et hoc quia ipse potuit prius producere et non produxit. et sic hoc intelligitur per fuisse causam illo modo. ꝛc. Sed ad illud quod vlterius infertur. ꝯsequentia illa ꝛc. Unde licʒ albū non posset deus esse nigrum postquā fuit album sine illius mutatione. posset tamen illud facere nigrum sine mutatione. quia possʒ facere illud nunq̄ fuisse albū : et semper fuisse nigrum ꝛc. Et sic de alijs exemplis suo modo. Et potest poni bonum exemplū ad propositum declarandum. quia pos

sibile est antixpm nunq̃ fuisse futurum et istud complexũ antixpus erit nunq̃ fuisse vez.ꝛ sic capiẽdo large facere ſm viã pdictã deus potest facere antixpm nunq̃ fuisse futurum .qui tamen fuit ꝛ est futurus.ꝛ põt facere illõ verũ nunq̃ fuisse verum:quod tamen fuit verum ꝛ sine mutatione et sine aliqua reali seu positiua factione ꝛc. Ad tertiã dico q̃ tenẽdo oppinionẽ brãnõ.supradictã potest concedi q̃ licet deus nõ sit necessario causa vel factor alicui⁹ entis positiui .tamen ipe est necessario causa vel factor ad extra scilicet huius rei vl' sue priuationis vel nõ esse sui .q̃uis nulli⁹ partis sit necessario causa vl' factor ꝛc. Sed tenendo aliã viam patet quid dicẽdum . Que autem istarũ sit tenenda post patebit. Ad quartam dico qð auctoritates non sunt ꝯtra dicta. quia fuerũt excluse in propositione p̃ma ꝛc. Sed adhuc possunt solui dicendo.q̃ intelligitur de potentia ordinata et possꝫ declarari sed trãseo ꝛc. Si vero queratur cum ita faciliter sustinetur preteritum posse nõ fuisse sicut futurũ posse non fore. quare ergo facilius imaginamur secundũ quã primũ. secunduꝫ eñ communiter recipit̃ et conceditur:ꝛ non primum. Dico q̃ causa est. quia ꝑ experientiam euidenter:ꝛ clare cognoscimus aliquod preterituꝫ fuisse et idẽ iudicum reputamus de quolibet preterito quo ad posse non fuisse.sed per experientiam nõ sic clare cognoscim⁹ aliquod futurum fore.ideo facilius imaginamur illud posse nõ fore. q̃ illõ posse nõ fuisse.de quo experimur ipsum fuisse et hoc maxime quando non aduertimus difficultatẽ sustinendi aliquod futurum ꝯtingenter euenire seu posse nõ fore. Unde aduertẽs difficultatem in sustinendo talẽ ꝯtingentiã futuroꝝ ita difficulter imaginat̃ vnũ sicut reliquuꝫ vt patet ex predictis ꝛc. Ex omnibus precedẽtibus apparet responsio ad formã primi articuli scilicꝫ q̃ deus est prescientia veroꝝ contingentium. quia aliqua sunt vera ꝯtingẽtia.ꝛ inter illa aliqua sunt d̃ futuro siue d̃ re futura. Igitur deus respectu taliũ verorum contingentium est prescientia. Antecedẽs patet ex dictis et ꝯsequẽtia tenet.quia sicut deus respectu omniũ verorum est scientia .sic respectu veroruꝫ de futuro ipse dicit̃ prescientia vt patebit in secũdo articulo. Et hec de primo articulo.

Sequit̃ secũdus articulus.

Quantum ad secundum articuluꝫ in quo videnduꝫ est vtrum deus sit scientia omniũ cognoscibilium. Primo videbitur:vtrũ deus sit scientia omniũ rerũ existentium. Secundo videbit̃ vtrũ deus sit prescĩẽtia omniũ futurorum contingentiũ. Tertio videbit̃ vtrum deus sit scientia omniũ verorum enũciabiliũ Tribus pũctis apparebit solutio pluriũ difficultatũ circa materiã de sciẽtia dei ꝛc. Quantum ad primũ punctum opinio Auerroys et ſm aliquos etiam Aristote.fuit q̃ deus nihil aliud a se intelligit. Unde.2.metha.ponit tres conclusiones circa intellectionẽ dei. Quaꝝ prima est q̃ deus est substantia intellectualis.et semper actu intelligens. Secunda est q̃ sua substantia est sua intellectio. Tertia est q̃ deus nihil aliud intelligit preter seipm. Due aũt prime cõclusiones sunt vere et pro nunc supponende. Sꝫ tertia est falsa.ꝛ siue illa fuerit de intẽtione Aristotelis siue non.tñ fuit opinio sui cõmẽtatoris qui illaꝫ ꝑbat multipliciter.sꝫ pure inutiliter ꝛ inefficaciter ꝛc. Ideo pono contra hoc aliquas ꝑpositiões. Prima est q̃ ꝓbabile est ĩ naturali rõne q̃ deus cognoscit aliud a se.ꝓbat̃.q: sic ꝓbabile ẽ deũ intelligere.igit̃ etiã ꝓbabile est ipsum intelligere aliud a se.añs patꝫ ex p̃ma cõclusione phi.sꝫ ꝯña tenꝫ ꝑ eandẽ rõneꝫ ꝑ quã ꝓbat̃ illa ꝯclusio a pho. q: deus est ens oĩm nobilissimuꝫ.h eñ intelligimus noĩe dei.hoc aũt nõ esset si nõ essꝫ suba intellectualis ꝛ ĩp actu intelligẽs. Eodẽ mõ ꝓbat̃ q̃ ipe cognoscat alia a se.q: sic magis ꝑfecta iudicam⁹ cognoscibilia nõ cognoscibilibus.sic etiã ꝑfectiora cõcludimus esse magis cognoscibilia min⁹ cognoscibilib⁹. sic eñ virtutes ꝑ q̃s plura cognoscim⁹ iudicam⁹ ꝛc

Quare facilius imaginamur futurum posse nõ fore quam preteritum posse nõ fuisse

Torre Carm

Opinio Auerroys fuit q̃ deus nõ intelligit extra se

digniores. Unde dicit Aristot. in proe. metha. Sensum visus pre alijs diligimus: qr plures rerū differentias nobis ostendit. Igitur cū deus sit omniū nobilissimū: ⁊ eius nobilitatē non possumus nisi ex his q̄ nobis ⁊ in nobis nota sunt inferre seqtur ꝙ naturaliter debemus ꝯcludere ipsum plures rerū differētias cognoscere ⁊ per ꝯn̄s alia a se. Multas alias facit Grego. ad hoc ꝓbanduz: sed ista mihi sufficit ⁊ debet sufficere. Secunda ꝓpositio est ꝙ non est euidēs in naturali lumine nec demonstrabile naturali ratiōe ꝙ deus cognoscit alia a se patz: qr sicut dictū fuit in. q. de vnitate dei: non est sic em̄ deus nec euidēter demonstrabile deū esse igitur ⁊c. imo dico vltra ꝙ ista ꝯditionalis non est euidenter euidens vel euidenter demonstrabilis. Si deus esset deus cognoscit aliud a se. patet: qr licet in deo sit perfectiōis cognoscere se: non tn̄ cognoscere aliud a se. Nec oportet ꝙ propter sue pfectionis excellentiam ponat cognoscere aliud a se: qr cognoscendo se cognoscit obiectum nobilissimuz ⁊ equiualens obiectis omnibus ⁊ cognoscit se perfectissime: ⁊ hoc sufficit vt eius cognitio sit perfectissima: ⁊ ipse cognoscens perfectissimum. dicenti em̄ sic non potest oppositum euidēter ꝓbari ⁊c. Unde rationes magistri Grego. quas facit in ꝓposito non sunt demōstratiue sicut posset ostēdi faciliter etiā ex prius dictis in. q. pre allegata: sed transeo: qr hoc magis est philosophicū q̄ theologicum ⁊c. Tertia ꝓpositio est ꝙ deus in sua essentia penitus indistincta non confuse sed distincte representat oīa existētia omnes partes ꝯtinui ⁊ infinitos numeros. ideo ꝯcedit Augusti. 12. de ciui. dei. c. 18. deū intelligere numeros infinitos. Et istud siue sit euidens siue probabile naturaliter siue nō: tamen firmiter est credendum. Quarta propositio est ꝙ deus sue diuina essentia intuitiue cognoscit non solum existentia sed etiam oīa possibilia. ꝓbat: qr cū deus cognoscat oīa cognoscibilia vt patet ex dictis: qr non esset ratio quare aliqua ⁊ aliqua nō: vel ergo abstractiue vel intuitiue: sed quia nō abstractiue ptz: qr quodlibet cognoscit imediate ⁊ non per aliqd medium cognitum medians inter cognitionē ⁊ rem cognitam: qm̄ nullum tale mediū est possibile: qr non creatura vt constat nec diuinitas ipsa cum ex natura rei ipsa nullo mō sit disticta a dei noticia ⁊c.

L Si vero dicatur contra in tertia ꝓpositione concessum est ꝙ deus in sua essentia cognoscit ⁊c. et est cōmune dictuz qr in diuina essentia velut in speculo relucent ⁊ representātur omnia et per ꝯn̄s deus non immediate intuetur creaturas: sed mediante sua essentia et per ꝯn̄s abstractiue ⁊c. Respōdeo ꝙ non est intelligendū ꝙ deus cognoscat res in sua essentia nisi ad istum sensum ꝙ eius essentia est omnium rerum noticia. Quod autem additur de speculo et relucētia ⁊c. Si intelligatur ꝙ essentia diuina representet intellectui diuino sic ꝙ eius intellectio immediate feratur in essentiam diuinam et mediate illa in obiecto representata illud dictū commune falsum est. Nam intellectus diuinus: intellectio: et essentia diuina sunt penitus indistincta et om̄ibus modis idem: quibus essentia sibiipsi. Et sic proprie loquendo nec essentia representat intellectui: nec intellectus aut intellectio representat essentie. sed tam essentia q̄ intellectus est īmediate noticia sui et aliorum: ideo illud dictuz debet intelligi vel ad sensum iam dictum vel referēdo ipsum ad intellectum creatū. ita ꝙ essentia diuina dicat̄ speculū rep̄sentatiuū creaturarū ipi intellectui creato ⁊c. Et lꝫ difficile sit ista imaginari: tn̄ firmit̄ debet credi ⁊c. Ex p̄dictis sequunt̄ aliqua. Primo sequit̄ ꝙ licꝫ sciamus omnem denominationem perfectionis simpliciter deo conuenire: tamen aliquam denominationem perfectionis simpliciter nescimus deo conuenire. Prima pars patet: qr scimus istā omnis pfectio simpliciter deo conuenit. Et hoc ex suppositiōe si deus sit quia per deū intelligimus ens simpliciter pfectissimum. Scōa pars ptz: qr

cognoscere distincte et intuitiue oia est denominatio pfectionis simpliciter. vt pz ex dictis. et tamē nescimus euidēter ipam deo puenire etc. Secūdo sequitur q diuino itellectui nihil est vel esse potest ratio cognoscēdi: patet ex immediate dictis Tertio sequit q diuinus intellectus nō p prius intelligit suā essentiā q creaturā etc. Quarto sequitur q diuinus intellectus nō pfectius cognoscit suam essentiā q creaturā ista patent etc. M Quantū ad secūdum punctū in quo videndū est vtrum deus sit pscietia oīm futurox cōtingentium. Sciendū est q futurorū cōtingentiū quedā sunt incōplexe significabilia et talia sūt entitates possibiles: q aliqñ erūt in actu siue actualiter existētes: qdamvero sunt cōplexe significabilia fm aliquos sed magis pprie loquēdo dicūtur cōplexe significabilia. Primo modo dicimus q antichristus est futurus. Sz secūdo modo dicimus q futurum est q xps iudicabit mundū id est. est futuruz q talis propositio sit vera. xps iudicat mūdum. prima futura vocabo semp inferius res futuras. Secūda vero vocabo enūciabilia futura vt loquamur breuius. Tunc iuxta hoc ponā aliquas ppositiones. Prima est q deus est prescientia oīm rerum futurarū. probatur quia deus distincte cognoscit omēs res possibiles. igitur pscit oēs futuras res psequētia tenet: qz deū prescire non est aliud q euidenter cognoscere res futuras. Et antecedens patet ex prius dict et probatur: quia cū deus sit pma causa nihil potest pduci ipso non comproducente: ipse autem nobilissime pducit scilicet per intellectū et voluntatem vt supponitur et satis patz: quia alias nō esset ratio quare vnum eiusdem rationis produceret magis vel prius q aliud. sicut istū calorem plus q aliuz eiusdem rationis: nisi determinatio fieret a causa cognoscente etc. Et istud expresse est determinatio Augustini sup Genesim ad litteraz. c. 15. dicētis. His atqz huiōi testimonijs. s. scripture probatur q hec omnia priusq fuerint erāt in noticia facientis. Et idē determinat pluribus locis etc. Secūda ppositio est q deus est prescientia omniū enunciabilium futurorū: pbatur quia deus prescit multa enunciabilia futura: ergo et omnia. psequentia tenet: qz ex quo non est repugnātia de aliquibus: et ipse habet intelligentiam infinitam: seqtur q nec de omnibus etc. Et istud añs patet quia multa reuelauit deus futura sicut resurrectionē mortuox. vltimū iudiciū etc. et blasphemū est dicere q aliqua reuelauit et que sint illa nesciuit. Et istud est expressum in scriptura Joh. 6. Sciebat eñi ab initio iesus quis traditurus esset eum etc. Et ibidē. 18. Jesus sciens omnia que ventura erāt super eū. Itez Augusti. 15. de trini. ca. 13. allegans verbum xpi Math. 6. dicit. Nouit (ait verbum dei) pater vester quid vobis necessariu sit priusq petatis ab eo. nec ista ex aliquo tēpore cognouit. Item. 5. de ciuitate dei cap. 9. determiat q nephas est deum esse presciū futurox negare: et libro. 1. contra Maximū dicit q est insania. Ex his ptz manifeste q periculosa est et fidei contraria opinio Aureoli que dicit q hec est falsa. deus scit q aliquid est futurū. Et ista. deus scit q antichristus erit: et similes oēs quibus significatur deū determiate scire aliqua futura. cuius rationez assignat qz talis ppositio de futuro contingenti non est determinate vera: et per pñs nec determinate scita. Et iterū dicit q ista est impropria: deus scit quid est futurum: qz nihil est determinate futurum: sed tñ sub disiunctione hoc vel illud: et sic etiā deus scit hoc vel illud: siue q affirmatio vel negatio est futura: sed determiāte nescit q affirmatio sit futura. qz non est determinate futura. deus aūt nō potest scire quod non est etc. Unde constat esse hec contra scripturam et intentionem sanctorū. Quod aūt dicit non esse determinate verum: vel determiate falsum qd futurum erit: etiā falsum est vt patet ex primo articulo. Quando autē dicit q deus scit sub disiunctione hoc vel illud quis hoc sit verū: tamen hoc

non sufficit: qꝛ etiā h ego scio ꝛc. Tertia propositio est ꝙ deus est infallibilis scientia immutabiliter cognoscens oīa entia futura. patet satis ex predictis.

¶ Quarta est ꝙ deus est infallibilis sciētia certitudinalit̄ cognoscēs oīa enunciabilia futura. patet etiā ex p̄dictis. Sꝫ quomodo hoc sit est questio multum difficilis. Nam esto ꝙ deus cognoscat petrum possibilem ꝛ albedinez possibilem adhuc cuꝫ sit possibile absolute petrum fore album. et etiā possibile ipsum non fore album difficile est videre quomodo deꝰ certitudinaliter nouit ꝙ determiāte petrus erit albus aut determinate ꝙ non erit. Et circa hoc diuerse sunt opiniones. Quidaꝫ em̄ dixerunt ꝙ deus habꝫ penes se ydeas q̄ nō solum representat simplices terminos sed etiaꝫ cōplexiones veroꝝ cū oībꝰ circumstātijs tp̄is et loci. ꝛ sic nouit determinate singularia ꝛc. Sed cōtra hoc arguit Scotus p̄mo ꝙ rōnes cognoscē di terminos alicuiꝰ cōplexi nō sufficienter causant noticiā illius nisi illud natū sit cognosci ex terminis. sed cōplexū cōtingens non est tale qꝛ tunc esse immediatum. Igit̄ ꝛc. Secundo quia eodē modo ydee sunt possibiliuꝫ nō futuroꝝ ergo ydea futuri nō magis representat ipsum determiāte futurū q̄ ydea possibilis nō futuri. Tertio qꝛ ydea futuri non representat futurū ponēdo ip̄m eē in hoc nūc magis q̄ in illo. Igitur ꝛc.

Veruꝫ est ꝙ Aureolꝰ dicit has rōnes nō esse efficaces cōtra opinionē illā. sed de hoc nō curo. qꝛ siue sic sit siue nō tn̄ ista opinio falsa est. qꝛ ponit ydeas esse intellectui media vel ratiōes cognoscēdi creaturas cū tamen nihil tale sit ponendū. vt supra dictum est. Aliter ergo dicit Scotꝰ. ꝙ hoc potest saluari dupliciter. Vno modo ꝙ intellectus diuinus videndo determinationē voluntatis diuine videt aliquid fore p. a. scit em̄ illā voluntatem esse immutabileꝫ et nō impedibileꝫ. Quare ꝛc. Vel alio mō quia ista videtur ponere quēdā discursuꝫ in intellectu diuino quasi ex intuitione determinationis voluntatis et immutabilitatis eius cōcludit hoc fore. ideo pōt poni ꝙ itellectus diuinꝰ aut offert simplicia quoꝝ vnio est ꝯtingens in re aut si offert cōplexionē offert sicut sibi neutram ꝛ volūtas eligēs vnā partē scꝫ cōiunctionē illoꝝ ꝓ aliquo nūc in re facit illud esse determinate veꝝ. hoc erit ꝑ a. Hac aūt existente determinate vera essentia est ratio intellectui diuīo cognoscendi illud veruꝫ. ita ꝙ ƀm eū in p̄mo instanti quo talia cōplexa ꝯtingētia offerūtur ꝑ intellectū nō sunt vera. quia tūc nihil est ꝑ qd̄ habeāt veritatē determinataꝫ. posita aūt determiatiōe volūtatis diuine iam sunt vera in scd̄o instāti. et tunc sunt cognita et fuissent etiaꝫ cognita in p̄mo instāti si tūc fuissent vera. Sed ista positio nō est intelligibil̄. Primo qꝛ talia instātia et prioritatē et posterioritatē esse in deo nō est verū. sicut alias tactuꝫ fuit. Secundo quia impossibile est ꝙ ꝓ aliquo instāti talis cōplexio de futuro sit neutra. alias ꝓ tūc daretur mediū in ꝯtradictione. Tertio hec opinio deficit sicut prima. qꝛ ponit aliquid esse mediū et rationē cognoscēdi intellectui diuīo et specialiter in hoc ꝙ dicit voluntatē seu voluntatis determinationē esse ratōeꝫ cognoscēdi quia si per impossibile deus non esset volēs tn̄ esset intelligens. ꝛ sicut futura essent futura sic ꝓpter excellētiā sue intelligētie certissime cognosceret futura ꝛc. Iō aliter dicūt aliqui ꝙ modus ille quo deus cūcta futura certitudinaliter precognoscit nō est nobis clare intelligibilis nec a nobis ꝑfecte explicabilis ꝓ statu vie vt patet. tamē nobis est aliqualiter cognoscibil̄ ex his que videmus in nobis. Unde sicut ea que nr̄is oculis sunt presentia intuitiue videmus ꝛ per huiꝰ intuitionē certe iudicamus vbi: ꝛ qualiter res visa existit ꝛ plures alias cōtingētes veritates d̄ p̄senti. sic intellectualis ꝛ eternus oculus dei ē q̄daꝫ intuitio q̄ immediate sup quamlibꝫ rem actualiter vl̄ potētialiter existentē simul fert̄ iō taꝫ circa futura q̄ circa p̄sentia vl̄ p̄terita omniū contingētium veritatum certum et distinctum ac verissimū habꝫ

iudicium et ipa diuina intuitio est tale immensum iudicium. Unde ista ē intẽtio Damas. libro. 1. capitulo vltimo. Et Augustini. 15. de trinita. capitulo. 7. Et Boecij. 5. de consolatiõe. et plurium doctorum ⁊c. ¶ Quantum ad tertium punctum in quo videndũ est vtrũ deus sit scientia omniũ verorum enunciabiliũꝫ difficultas est. quia si sic sequitur ꝙ deus possit plura vł pauciora scire ꝙ̃ scit ⁊c. Naꝫ aliquid scit quod pōt non scire et aliquid nõ scit quod potest scire sicut aliquid ē verum quod potest non esse verum: et aliqd non est verum quod potest esse verum. modo nihil scitur nisi verum. quare ⁊c. Et tamē cõsequens videtur absurdũ. quia si sic sciẽtia dei esſꝫ augmẽtabilis vel diminuibilis ⁊ per ꝯsequẽs mutabilis. Circa hoc autẽ premitto aliquas distinctiones de istis terminis sciẽtia: vel scire fm ꝙ cõtrahuntur ad standum pro scientia dei.

Prima est ꝙ vno modo possunt accipi cõmuniter nõ quidẽ intelligẽdo hãc cõmunitatẽ fm multitudinẽ pluriuꝫ ꝑ se inferioꝝ quasi multe sint sciẽtie dei. Nã dei sciẽtia vnica est tantũ ⁊ simplex sed intelligẽdo fm multitudinẽ scitorũ et cognitorum respectu quorũ dicit̃ dei scientia ⁊ sic generaliter sumẽdo respectu cuiuslibet a deo noti ꝯsueuit vocari sciẽtia simplic̃ noticie siue simplex noticia. Alio mõ potest sumi specialiter. ⁊ hoc dupliciter fm ꝙ cognitoruꝫ quedã sunt res actuales: vel potentiales. quedam vero sunt enũciabilia que nõ sunt vere res et entitas. sed distinguẽdo ꝓpositiões ꝯtra res que nõ sunt ꝓpões Et fm hunc modum aliqui antiqui distinxerũt sciẽtiam dei in sciẽtiam reruꝫ et scientiam enunciabilium. Et sic accipiendo sciẽtia rerũ significat diuinã essentiã fm ꝙ est simplex apprehẽsio entitatum incõplexaꝝ. Scientia vero enunciabiliũ significat eãdẽ fm ꝙ ē simplex apprehẽsio ꝓpositionũ vel euidẽs iudicium complexorum. Secunda distinctio est ꝙ primo adhuc potest accipi tripliciter. Uno modo generalit̃ respectu cuiuslibet entitatis presentis preterite vel future aut possibilis. et sic simpliciter vocat̃ noticia aut sciẽtia simplicis intelligentie. Secundo modo specialiter eoꝝ que sunt. fuerunt vel futura sunt. ⁊ sic solet ab aliquibus vocari scientia visionis. ⁊ a magistro disti. 39. simpliciter vocatur sciẽtia. Tertio modo specialiꝰ respectu futurorũ tm̃ et sic vocatur prescientia. Et eodem modo posset distingui seu distincte significari de scientia fm ꝙ est apprehẽsio enunciabilium. sꝫ hoc satis patet ⁊c. Ex his patet ꝙ sciẽtia dei itũtiua est in plus siue respectu plurium ꝙ̃ sciẽtia visionis. Ptꝫ. quia ē respectu oĩm possibiliuꝫ vt supra dictũ est non aũt scientia visionis ⁊c. Secũdo patet ꝙ sciẽtia dei respectu pluriuꝫ est magis apprehẽsio ꝙ̃ iudiciũ. Patet quia respectu omniũ: tam incõplexorũ ꝙ̃ cõplexorum tam verorum ꝙ̃ falsorũ est apprehẽsio. sed solum respectu verorum est iudicium. vt patet ⁊c. Tertia distinctio est ꝙ termioꝝ significatiũ dei scientiam quidã signant deum cognoscere precise quidã vero non precise signant deũ cognoscere. sꝫ vltra hoc etiã diligere: vel circa aliquid operari vł facturũ esse sicut sunt isti. dispositio prouidentia. approbatio. reprobatio. ⁊ predestinatio ⁊c. ¶ His premissis ponam aliquas propositiões. primo de scientia rerum. secundo de scientia enũciabilium. Prima est ꝙ deus omniuꝫ rerum possibiliuꝫ est simplex noticia siue cognitio. Patꝫ auctoritatibus scripture. Primo ad Romanos. 4. deus vocat ea que non sunt tanꝙ̃ ea que sunt. Item Heb. 4. oĩa nuda et aperta sunt oculis eius. Item Sap. 9. scit oĩa et intelligit. Secunda est ꝙ deus necessario oĩm rerũ possibiliũ est simplex noticia vel cognitio. ptꝫ ex prima. aliter staret oppositum prime ⁊c. Ex his duabus sequũtur aliqua correlaria. Primum est ꝙ nullã rem quã deus nescit pōt scire. Scdm̃ ꝙ nullã rẽ quã deus scit potest non scire. Tertiũ ꝙ nõ plura ꝙ̃ deus scit ipse potest scire nec etiã pauciora. Quartum est ꝙ nullam reꝫ potest deus incipẽ vel desinere scire: vł

non scire. Ista omnia patent ex dictis capiendo hic scire pro simplici noticia vel cognitione. Quintū est ꝙ loquen-do scđo modo de sciētia rerū. s. de scien tia visionis aliquā rē quā deus non scit potest scire. Sextum est loquendo ter tio modo de scientia rerū. scꝫ de presciē tia alicuius future entitatis aliquā reꝫ quā deus nō prescit pōt prescire: ⁊ silr plures ꝙ̃ prescit pōt p̄scire. Ista duo patēt: qꝛ possibile est aliquā rem q̃ non est futura esse futurā ⁊ simꝉ cū hoc oēm rem que est futura manere futurā. Igi tur ⁊c̃. Iste aūt due ꝓpositiones in sen su diuiso sunt de virtute sermonis ve-re. iste tamē in sensu ꝯposito sūt false. deus potest scire aliquā rē quam nesci-uit: et plura scire ꝙ̃ sciuit. deus pōt ali-quā reꝫ p̄scire quā nō presciuit: vel plu ra prescire ꝙ̃ presciuit. Et ratio est. qꝛ impossibile est. deꝰ scit vel p̄scit aliquā rē quam non presciuit: vel deus prescit pl̄a ꝙ̃ presciuit: sicut hec est impossibi-lis aliqua res est futura que nō fuit fu-tura ⁊c̃. Septimū correlariū est ꝙ ali quā rem quā deus presciuit potest non prescire: ⁊ pauciora ꝙ̃ deus p̄scit ⁊ pre-sciuit pōt prescire: ⁊ hoc siue in sensu di uiso sicut iacet: siue in sensu ꝯposito ac cipitur. patꝫ ꝙ hec est possibilis. aliqua res que fuit futura non est futura. imo de facto habet mltas singulares veras imo tot quot sunt creature actu existen tes. distinguendo futurū cōtra pn̄s ⁊c̃.

Octauum correlariū est ꝙ nullaꝫ rē deus potest incipere scire vel prescire. Patet qꝛ nulla res potest incipere futu ra esse igitur. Sed qꝛ res pōt desinere esse futura vt tactū est. ideo aliquā reꝫ pōt deus desinere scire vel prescire: vt hic loquimur. Et sic patꝫ de sciētia reruꝫ quid dicēdū. Tertia ꝓpositio p̄ncipa lis sit ista: ꝙ deus oīm enunciabiliū tā possibiliū ꝙ̃ impossibiliū est apprehen-sio siue apprehensiua cognitio. patꝫ: qꝛ cuiuslibet cōtradictionis deus apprehē dit vtrāqꝫ ptē. Quarta est ꝙ deus oīm enūciabiliū necessario est app̄hensio si-ue apprehēsiua cognitio. Iste due pos sunt probari oīo sicut due prime: ⁊ ex eis omnia similia correlaria inferri. qꝛ omne enunciabile est res: nec pono ali-qđ enūciabile qđ non sit ꝓpō: qđ sit ob iectum scientie dei: sicut imaginaꝉ. M. Grego. Ideo oīno dicendū est de scien tia apprehensiua enunciabiliū sicut de simplici noticia rerū. Quinta ꝓposi tio est ꝙ deus oīm veroꝝ enunciabiliū est vera sciētia siue verū iudiciū. ptꝫ sa tis ex p̄dictis. Unde ex ista se quitur p̄mo ꝙ deus oīm vere enuncia-biliū de preterito vel de p̄nti est sciētia siue noticia visionis. Secūdo seqtur ꝙ vere deus oīm enūciabiliū de futuro ꝯtingenti est p̄scientia siue noticia p̄ui-sionis. Tertio seqtur ꝙ deus respe ctu eoꝝ que bene fiunt est sciētia appro batiōis. Quarto seqtur ꝙ deus respe ctu eoꝝ que male fiunt est sciētia repro bationis. Ista oīa satis patent ex di-ctis: sed duo vltima inferius patebunt magis. Sexta propositio est. ꝙ deus oīm veroꝝ cōtingentiū non necessario sed ꝯtingenter est vera scīa siue iudiciū. Patet. qꝛ sicut talia ꝯtingēter sunt ve-ra: sic deus contingenter est eoꝝ scīa si-ue cognitio iudiciaria cū ipse nō possit iudicare falsum ⁊c̃. Un̄ seqtur primo ꝙ sic loquēdo de scientia enunciabiliū quo mō logici vtunꝉ cōmuniter disputantes aliqđ enunciabile qđ deus non scit pōt scire ⁊ aliqd qđ scit pōt nō sci-re. Ptꝫ: qꝛ aliqđ enunciabile falsuꝫ pōt esse verū. ⁊ aliqđ veruꝫ pōt esse falsum igiꝉ ⁊c̃. Secūdo seqtur ꝙ possibile est deum aliquod enunciabile scire qđ nō sciuit ⁊ silr possibile est deū aliquod nō scire qđ sciuit. patꝫ qꝛ hec est possibilis aliqđ enunciabile est verum qđ non fu-it verū. ⁊ similiter aliqđ nō est verū qđ fuit verū. Tertio sequitur ꝙ aliquod enunciabile deus potest incipere scire: et aliquod potest incipere nō scire: vel desinere scire: hec tamen non est conce-denda: deus potest incipere scire aliqđ enunciabile: quia ly enunciabile distri-buitur. sed si adderetur pronomen de-monstratiuū dicendo deus potest inci-pere scire hoc enūciabile aliquo demō-strato: hoc esset verū scꝫ demōstrato illo

qd̃ potest incipere esse verum. vt patet.

Quarto sequit̃ ꝙ nō plura ꝙ̄ de⁹ scit vł sciuit deus potest scire. nec etiā pauciora. Patet. qꝛ nō plura ꝙ̄ sunt vł fuerūt vera possunt esse vera nec etiā pauciora. igitur ⁊c. Consequētia patꝫ ⁊ antecedēs etiā. qꝛ semꝑ alterū enunciabiliū ꝯtradictorioꝝ est verū alterū nō est verū. ⁊ si vnū incipit esse verū alterū desinit esse verū. ⁊ ideo semꝑ est equalis numerus enunciabiliū veroꝝ igitur ⁊c. Et sicut dictū est de sciētia ipsoꝝ enunciabiliū pōt dici de presciētia cū nō sit aliud p̄scire ꝙ̄ scire veruꝫ de futuro ⁊c.

Ex predictis ergo pꝫ quomodo deus est sciētia oīm veroꝝ enunciabiliū. nec tn̄ sequit̃ ꝙ eius scientia sit mutabilis nec sit augmentabilis vel diminuibilis cū sit ideꝫ qd̃ eius essentia. sed ista oīa magis patebunt ex sequenti articulo. Et hec de secundo articulo. R

Quantū ad tertiū articulū in quo vidēdū. Utrū cū dei omnisciētia stet cōtingentia futuroꝝ. id est vtrum simul stet ꝙ deus sit omnisciens ⁊ ꝙ aliquid sit futurū contingēs. Primo p̄mittaꝫ aliquas suppositiōes. Scd̃o ponā aliquas ꝓpositiones. Tertio soluaꝫ aliquas fortes obiectiones. Prima suppositio est ꝙ futurū non dicit̃ cōtingēs ad vtrūlibet. siue cōtingēter futurū. qꝛ erit ⁊ non erit. nam hoc est impossibile. Nec qꝛ erit vel nō erit. nā sic quodlibet impossibile eēt futurū ꝯtingens: nec qꝛ nec erit nec nō erit. Nā hoc ē īpossibile sicut primū. sꝫ quia potest fore ⁊ non fore sicut dictū fuit in p̄mo articulo. Secunda suppositio est ꝙ eoꝝ que sunt futura. quedā sunt incomplexe significabilia intelligendo ad sensum supra declaratū ⁊c. Tertia est ꝙ sciētia dei de futuris dupliciter pōt accipi. Uno modo est simplex noticia vel apprehensio Alio modo est iudiciuꝫ siue iudiciaria cognitio Quarta est ꝙ impossibile est diuinū iudicium esse falsum. Quinta ꝙ deus prescit omne futuruꝫ siue incōplexe significabile siue enūciabile complexum verum. Ex istis sequit̃ sexta. ꝙ licet cuiuslibet futuri siue incomplexe entitatis siue complexi enunciabilis deus sit necessario intuitio siue intuitiua noticia. tamen nullius enunciabilis de futuro contingēti est necessario iudicium siue iudicatiua sciētia. Ista omnia ⁊ specialiter prima pars huius suppositionis satis patēt ex dictis. Sed secunda ꝑs ꝓbatur. quia impossibile est diuinū iudicium eē falsum. ergo nulluꝫ enunciabile contingēs futurum de⁹ necessario p̄scit aut necessario iudicat eē futurum. Añs est suppositum. sed ꝯña probatur. qꝛ si detur oppositū ⁊c. sit illud futurū contigēs antixp̄m fore. tunc arguitur sic. deus iudicat ꝙ antixp̄us erit ⁊ antixp̄s nō erit. ergo diuinū iudiciū est falsum. Cōsequētia patꝫ. sꝫ añs est ꝑ aduersarium. quia est vna copulatiua cui⁹ p̄ma pars est necessaria. vt dicit. ⁊ secūda pars est possibilis vt patet ergo tota copulatiua ē possibilis. ⁊ per ꝯñs consequēs est possibile qd̃ est ꝯtra primū añs. quare ⁊c. Ex his sequuntur aliqua. Primo sequit̃ ꝙ om̄e futuruꝫ contingens enūciabile qd̃ deus prescit ⁊ presciuit ipse nō pōt nunc prescire et nunꝙ̄ p̄sciuisse. Ptꝫ. qꝛ sequit̃. quocūqꝫ futuro demonstrato hoc deus nō p̄scit: ergo hoc nūꝙ̄ presciuit. ⁊ añs est possibile ergo ꝯñs. Sꝫ cōsequētia ptꝫ qꝛ sequitur hoc deus nō p̄scit ergo hoc non est verū. qꝛ om̄e enūciabile verū de futuro de⁹ prescit ⁊c. Et vltra sequit̃ hoc non est verū ergo hoc nunꝙ̄ fuit veruꝫ. Patꝫ ex primo articulo. Et vltra sequitur. ergo de⁹ hoc nunꝙ̄ p̄sciuit. Secūdo sequit̃ ꝙ aliquod futurū contingēs enunciabile deus p̄scit ⁊ ab eterno presciuit. ⁊ tn̄ in potestate creature est facere aliquid vñ sequitur deum illud non prescire nec vnꝙ̄ presciuisse. Ptꝫ. quia sit a. aliquid qd̃ pōt creatura rōnalis libere facere. ⁊ tn̄ non faciet. tunc deus p̄scit ⁊ ab eterno p̄sciuit ꝙ a. nō eueniet et tn̄ in potestate creature est facere ꝙ a. eueniet ⁊ per ꝯñs ꝙ de⁹ sciuit ꝙ eueniet ⁊c. Tertio sequit̃ ꝙ licet sciētia dei sit necessaria ⁊ nō contingēs nec dependeat ab aliquo ad extra. tamē nullius futuri contingentis enūciabilis ip

se est necessario sciẽtia. sed quolibet ta-
li demonstrato veritas istius ꝓpositio-
nis. deus scit hoc ꝯtingenter dependet
ex aliquo ad extra. ptꝫ satis. Quarto
sequitur ꝙ licet de⁹ necessario sciat oẽ
futurum contingens enunciabile verũ
esse verũtamẽ nullũ tale necessario scit
esse verum. Et ita licet deus necessario
sciat illã vniuersalẽ tamen pure cõtin-
genter scit quãlibet eius singularem.

Prima ps patet quia de⁹ necessario
scit alterũ illoꝝ esse verum ꝛc. Secun-
da ps patet. quia neutrũ cõtradictorio-
rum scit necessario esse verũ ꝛc. Quin-
ta ꝓpositio est ꝙ non facilius põt salua-
ri futuroꝝ contingẽtia siue ꝙ futura cõ-
tingenter sint futura non ponendo dei
ꝑscientiam ꝙ̃ ipsa posita. Nec ipsa pre-
scientia aliquo modo infert necessitatẽ
in futuris plusꝙ̃ possit inferri ipsa non
posita. Patet euidenter ex primo arti-
culo. qꝛ cum q̃libet ꝓpositio sit determi-
nate vera ex hoc ita difficulter põt ar-
gui contra cõtingẽtiã futuroꝝ sicut po-
sita dei prescientia vt apparet intuenti
predicta. Unde sicut ꝓpositio potest eẽ cõ-
tingenter vera que tñ nõ potest mutari
de veritate in falsitatẽ. nec desinere eẽ
vera. τ sine successione ꝛc. sic de⁹ potest
talem veritateꝫ contingenter scire τ tñ
eius sciẽtia nõ põt mutari in falsitateꝫ
nec desinere eẽ vera. Nec hoc arguit suc-
cessionẽ in dei scientia plus ꝙ̃ in ꝓposi-
tione. Et ista apparẽt cuilibꝫ subtiliter
aduertenti. ideo fatuũ est τ signũ igno-
rãtie magne in ista materia negare dei
ꝑscientiã ꝓpter futuroꝝ ꝯtingentiã ꝛc.

Sexta ꝓpositio est responsalis ad ar-
ticulũ ꝙ simul stat ꝙ de⁹ sit omnisciẽs
τ ꝙ aliquid sit futurũ ꝯtingens siue ꝙ
deus presciat futura. τ ꝙ illa sint cõtin-
genter futura. Istud diffuse
declarat magister Gregori⁹. sed tota ef-
ficacia iacet in hoc quia si simul stat ꝙ
aliquid est futuruꝫ τ tamen ꝙ illud po-
test non esse futurum. sequitur ꝙ simul
stat ꝙ deus sciat illud esse futurũ. τ ta-
men potest nõ esse futurũ. quia si vnuꝫ
est alteri compossibile ex hoc ꝙ scit esse
tale non min⁹ est compossibile. Unde si
per impossibile. poneretur ꝙ illud non
sciretur nec a deo nec ab alio illud esset
contingenter futurũ. τ si ponat ꝙ acce-
dat dei sciẽtia ita ꝙ deus presciat illud
eẽ futurũ ꝯstat ꝙ non aliter erit futurũ
ꝙ̃ ante aliter sciẽtia aduenieẽs rerũ con-
ditiones mutaret. τ veritates prius cõ-
tingentes faceret necessarias. qδ est fal-
sum. ideo sicut iam tactum est certa ꝑ-
sciẽtia dei respectu futuroꝝ nõ plus re-
pugnat eoꝝ cõtingentie ꝙ̃ veritates ꝓ-
positionum de futuro nec ecõuerso. Si
ergo nõ repugnat ꝙ verũ sit aliquid eẽ
futurũ. τ tñ possit non eẽ futurum. Nec
etiã repugnat ꝙ deus sciat illud esse fu-
turũ τ tñ possit non esse futurũ. Et ista
est intentio Boecij. 5. de cõsolatione ꝛc.

Sed adhuc põt declarari ꝓpositum.
τ ista declaratio trahit ex dictis Ockaꝫ

Unde pmo suppono ꝙ maior difficultas
hui⁹ materie ꝯsistit in hoc puncto. quia
oportet ad saluãdum cũ dei ꝑsciẽtia cõ-
tingẽtiam futuroꝝ ꝯcedere ꝙ illud qδ
deus ꝑscit τ ꝑsciuit potest nunꝙ̃ ꝑscire
vel presciuisse. Ita ꝙ ista propositio est
cõtingens deus ꝑscit a. fore τ potest nõ
esse vera τ nunꝙ̃ fuisse vera. licet sit et
fuerit vera. Scdo ad declarationẽ hu-
ius suppono ꝙ sicut ꝓpositio copulati-
ua est impossibilis si vna ps sit impossi-
bilis τ alie necessarie. sic copulatiua est
contingẽs si vna pars sit contingens τ
alie sunt necessarie. Tertio suppono
ꝙ licet ista ꝓpositio deus prescit a. fore
vel scit me sedere sit cathegorica ſm vo-
cẽ. tamẽ ſm significatum equiualet vni
ypothetice copulatiue. Quod apparet
qꝛ actus sciẽdi diuin⁹ est etern⁹ cum sit
diuina eẽntia q̃ semꝑ est idẽ. τ tamẽ di-
cimus deũ scire τ non scire idẽ comple-
xum successiue sicut nũc scit me sedere
τ iam nõ sciet me sedere. τ tamẽ actus
eius quo nunc scit me sedere iam erit
qñ non sciet me sedere. Et ideo patꝫ ꝙ
hec ꝓpositio deus scit me sedere aliqd
plus importat ꝙ̃ ista ꝓpositio iste act⁹
sciendi est. demõstrato actu quo deus
nũc scit me sedere. Addit ergo aliquid
vltra primã. s. ꝙ me sedere est verum.
Et istud potest ostendi non solũ in deo

ſed etiā in hoīe. quia poſito ꝙ Sortes
videret me ſedere. tunc ſcit me ſedere
loquēdo de ſcientia ſicut capitur hic. ſ.
pro certa ⁊ euidēti noticia. nō enim hic
loquimur de ſciētia vel ſcire vt ſumitur
in libro poſterioꝝ. quia ſic nō ſcit deus
aliquod verū contingēs eo ꝙ talis ſciē
tia ſolū eſt veroꝝ ⁊ neceſſarioꝝ loquē=
do igitur de ſciētia vt in ꝓpoſito ſumit̄
Sortes ſcit me ſedere. pono igit̄ ꝙ deꝰ
conſeruet illā noticiā in ſorte me nō ſe
dente vel nō exiſtēte. tunc aſſenſus ille
manet ⁊ tñ nō manet ſciētia. ergo vltra
illud abſolutū quod eſt ſciētia ⁊ ꝓ quo
ſupponit ille terminꝰ ſciētia hoc nomē
aliqd aliud importat. ⁊ hoc eſt obiectū
illius eſſe veruꝫ. Unde ſequit̄ quarta
ſuppoſitio ꝙ hec ꝓpoſitio deꝰ ſcit a. fo=
re. equiualet huic. hec noticia diuia de=
monſtrata noticia qua cognoſcit a. fore
eſt ⁊ a. fore eſt verū. Ex quibus appa
ret ꝓpoſituꝫ. qꝛ ſecūda ꝑs huiꝰ copula
tiue eſt cōtingēs quicquid ſit de prima
parte. quare ⁊c̄. Et ſimiliter idē ptꝫ de
iſta de p̄terito deus p̄ſciuit a. fore. equa
let eñ iſti copulatiue. noticia diuina q̄
deus nouit hoc complexū a. erit fuit et
hoc complexuꝫ eſt verū. vel ita eſt ſicut
per ipſuꝫ ſignificat̄. Et quia ſcd̄a pars
eſt contingēs iō tota copulatiua eſt cō=
tingēs. Unn̄ patꝫ ꝙ licet iſta ſm̄ vocē ſit
de p̄terito. tamen ſignificat vel includit
vnaꝫ de futuro. ſcꝫ iſtam. a. erit. Et iōo
eſt ita contingēs ſicut illa de futuro. Et
hoc debet intelligi quando dicit̄ verita
tē talis propoſitionis de p̄terito depen
dere ex futuro ⁊c̄. ¶ Sed ꝯtra
p̄dicta fortiter inſtat̄. Primo ſic ſi cū
dei p̄ſcientia ſtaret futuroꝝ cōtingētia
ſequit̄ ꝙ dei p̄ſciētia eēt fallibilis. ꝯn̄s
eſt impoſſibile. ſed ꝯn̄a ꝓbatur. tuꝫ qꝛ
ſi deus preſciat me libere aliquid eē fa
cturuꝫ. in mea poteſtate erit mutare ꝓ
poſitum diuinuꝫ. ⁊ illud non facere. ⁊ ſi
non fecero fallet̄ preſciētia dei. tū quia
ſequit̄ deus p̄ſcit a. fore ⁊ a. non erit. er
go p̄ſcientia dei vel deꝰ fallit̄. ergo ſimi
liter ſequit̄. deus p̄ſcit a. fore ⁊ poſſibi=
le eſt a. nō fore ergo deus pōt falli. qꝛ ſi
cut ad ambos de ineſſe ſequit̄ illa de in
eſſe ſic ad vnam de ineſſe ⁊ aliā de poſſi
bili ſequitur illa de poſſibili. Confir=
matur. quia ſi a. preſcitū a deo fore po=
teſt non fore ponatur ineſſe. ergo deus
preſciens decipitur. Et antecedens eſt
poſſibile. ergo conſequens. Secundo
principaliter ſic. ſi ⁊c̄. ſequitur ꝙ dei
preſcientia eſſet mutabilis. conſequēs
eſt impoſſibile. ſed conſequentia pro=
batur. quia ſi deus nunc ſcit a. fore et
poſſibile eſt a. non fore poſſibile eſt de=
um preſcire a. non fore. Quod ſi pona=
tur ineſſe ſequitur ꝙ deus p̄mo ſciat a
fore ⁊ poſt ſciat a. nō fore. Nā impoſſibi
le eſt ꝙ ſimul ſciat vtrūqꝫ. talis aūt ſuc
ceſſio non pōt eſſe ſine mutatione ⁊c̄.
Confirmat̄ qꝛ impoſſibile eſt trāſire de
ꝯtradictorio in contradictoriū ſeu vnū
cōtradictorioꝝ verificari poſt alterū. ni
ſi interueniat aliq̄ mutatio in re ſigna=
ta ⁊c̄. ſed ſi ponat̄ a. p̄ſcitū fore nō erit.
hec p̄mo erit ꝟa deꝰ p̄ſcit a. fore. ⁊ poſt=
ea hec erit ꝟa. deꝰ nō p̄ſcit a. fore. ergo
aliqua mutatio erit facta. Et conſtat ꝙ
nō in a. qꝛ eſt impoſſibile cū oīno nihil
fit. Igitur in deo ⁊c̄. Tertio ſic oē qō
deus preſcit de neceſſitate ipſe p̄ſcit. er
go oīe qō deꝰ p̄ſcit neceſſario eueniet
conſequentia patet ⁊ antecedens pro=
batur. quia preſciētia eſt perfectio ſim=
pliciter et omnis perfectio ſimpliciter
de neceſſitate deo cōuenit. Confirma=
tur qꝛ oīe qō deus preſcit ⁊ nō poteſt
non p̄ſcire poſtq̄ p̄ſciuit deus de neceſ
ſitate p̄ſcit. ſꝫ oīe qō deꝰ p̄ſcit deꝰ non
pōt non p̄ſcire poſtq̄ p̄ſciuit aliter mi=
nueret̄ eius p̄ſciētia. Igit̄ ⁊c̄. Quarto
ſic. qꝛ vel deus p̄ſcit futura. qꝛ illa futu
ra ſunt. vel ideo illa futura ſunt qꝛ deꝰ
p̄ſcit illa. Nō p̄mū. qꝛ tunc res ipē futu
re eſſent cauſe p̄ſciētie dei qō falſuꝫ eſt
Nec ſcd̄m qꝛ tunc p̄ſciētia dei eēt cā re
rū vt eēnt future. ⁊ per ꝯn̄s cū ipſe ſit p̄
ſciētia nō ſolū bonoꝝ ſed etiā maloruꝫ
Confirmat̄. qꝛ ſi p̄ſciētia dei eſſet cau
ſa futuroꝝ vt eſſent futura. cuꝫ ipſe na
turaliter ⁊ nō libere ſit ſciētia vel p̄ſciē
tia. qꝛ eiꝰ eēntia eſt ſibi noticia q̄ nō mi
nus naturaliter eſt rep̄ntatiua q̄ ſpēs
vel noticia creata. ſequit̄ ꝙ naturaliter

ipse erit causa futuroꝝ. ⁊ sic futurū qȯ erit libere a causa creata erit naturalit̄ et necessario a causa pria. s. a deo. qu a re ꝛc. U Ad ista respōdet̄. Unde ad p̄mū nego ↄñam. ⁊ ad primā probationē rñdet Boecius. 5. de cōsolatione. Et stet rñsio in hoc ꝙ deꝰ p̄sciuit ꝙ ad hanc ⁊ ad illam ꝑtem possim voluntatē meā cōuertere. ⁊ sic etiā ad quā ꝑtem de facto ↄuertam. ⁊ si ad opposita essem cōuersurus illud etiā ipse presciuisset ꝛc. Ad scd̄am vero ꝓbationem dico ꝙ prima ↄña est bona. sed añs est impossibile ꝓpter incōpossibilitatē partium ꝗuis vtraqꝫ pars sit possibilis. sꝫ secunda ↄña nō valet. Et ratio est qꝛ ꝑ istam deus decipitur: que est ↄñs p̄me ↄsequētie signat̄ ꝙ deus iudicat aliqd fore qȯ non erit. ⁊ hoc bene infert̄ ex p̄mo antecedēte. sꝫ per istā deus pōt decipi que est ↄñs secunde. signat̄ eē possibile ꝙ deus p̄sciat aliqd fore qȯ non erit vel aliquid nō fore qȯ erit. hoc aūt nō sequitur ex illis duabꝰ. qꝛ per illud antecedēs denotat̄ ꝙ isti deꝰ p̄scit a. fore sit cōpossibilis ista ꝺ inesse a. nō erit que correspōdet huic possibile est a. nō fore. Et hoc nō est verū. qȯ tamē oporteret si ↄña deberet valere. Ad confirmationē dico ꝙ ista a. p̄scitum a deo fore pōt non fore. nō debet sic poni de inesse a. p̄scitum a deo fore nō erit sed sic a. non erit sicut ista Petrus sedēs pōt stare ꝛc. Si tamē argueret̄ sic possibile est a. p̄scitum a deo fore non fore. tunc sua de inesse essꝫ hec. a p̄scitum fore nō erit. Ad quā vt dicit Gregoriꝰ. vtiqꝫ sequit̄ deum decipi. sed illa in sensu composito nō est vera. Hoc aūt nō videtur mihi verū qꝛ hec non apparet mihi impossibilis p̄scitum fore nō erit. qꝛ est negatiua cuiꝰ subiectū pōt pro nullo supponere sicut hec futurum nō erit. ⁊ ideȯ sicut est possibile nullum esse futurū sic possibile est nihil esse p̄scitum. ⁊ ꝑ ↄñs ꝗuis hec sit falsa prescitum nō erit. tñ est possibilis ⁊ per ↄñs non est impossibile. quare ꝛc. Ad secundam negatur ↄña. Et ad probationeꝫ concedo ꝙ possibile est deum prescire a. nō fore, sed si ponatur inesse scꝫ ante illud instans dico ꝙ nō sequitur ꝙ deus primo p̄sciat a. fore ⁊ post presciat a. non fore. sed sequitur ꝙ non p rescíat nec vnꝙ ante p̄sciuit a. fore. Et est simile sicut de propositione vera de contingenti futuro q̄ si ponatur falsa sequitur ꝙ semꝑ fuit falsa ⁊ nunꝙ fuit vera. Et per idem patet ad confirmationem. quia non ponitur transitus de contradictorio in contradictoriuꝫ vel successio vt primo vna sit vera. ⁊ post alia ꝛc. Unde ex hac solutione sequitur ꝙ vtrūqꝫ contradictoriorum deus potest prescire ⁊ tamē nec simul nec successiue. Secundo sequit̄ ꝙ vtrūqꝫ contradictoriorū deus potest p̄scire sine ꝗcūqꝫ mutatiōe. siue in deo siue in alia re Ista patēt ⁊ sequunt̄ ex primo articulo ꝛc. Tertio sequitur ꝙ licet deus sit necessario scientia alteriꝰ contradictoriorum in contingenti materia tamen nullius eorum est necessario scientia. patet clare loquendo de scientia iudiciaria. Quarto sequitur ꝙ licet scientia dei apprehensiua ⁊ iudicatiua sint omnibus modis idem scilꝫ ipsa diuina essentia tamen deus respectu alicuius est necessario scientia apprehēsiua respectu cuius non necessario sed contingenter est scientia iudicatiua ꝛc.

X Ad tertiam negatur antecedens ⁊ ad probationeꝫ dico. Primo ꝙ loquendo de virtute sermonis presciētia dei est perfectio simpliciter et summa quia est deus et diuina essentia. Secundo ꝙ prescientia dei de necessitate est in deo. id est de necessitate est deus vel diuina essentia. Tertio sequitur ꝙ ex hoc nullo modo sequitur ꝙ oīne qȯ deus prescit de necessitate prescit. siue ꝙ deus respectu alicuius futuri de necessitate sit prescientia. Verbi gratia. productio dei actiua qua producat sortem est perfectio simpliciter ⁊ est necessaria. et tamen non sequitur ꝙ deus ꝓducat sortem necessario. vel ꝙ necessario sit productio sortis. quia cōsequēs est falsum. Quarto dico ꝙ ista propositio prescientia dei est perfectio simpliciter, intelligitur sic ꝙ esse prescium

sit denominatio perfectionis simplici-
ter:ita q in vno quoq; melius sit ipsuz
esse presciu q non rc. potest distingui.
Uel igitur terminus psciu pot sumi du
pliciter:vel respectu futuroru: r sic non
est denominatio simpliciter esse psciuz
sicut nec esse causam effectiua reruz:qr
si nulla res esset futura qd est absolute
possibile deus no esset presci9 nec tame
esset minus pfect9 sicut si nulla creatu-
ra esset deus no esset ca:nec tn esset mi
nus pfect9. Et sic esse psciu vel esse cam
efficiente no dicit pfectione simpliciter
sed posse esse psciu r posse esse cam effi
ciente est denominatio pfectiois simpli
citer:qr si esset aliquid futuru r deus il
lud non psciret ipe no esset simpliciter
pfect9 nec esset de9. Et est huic sile qd
dicit Ansel. monolo. 15. q non esset me
lius deo esse summu q no summu:qr si
nulla alia res esset ipse no esset sumus
et tn no esset minus pfectus:tn alijs re
bus existetibus si no esset summus no
esset deus. Uel iste terminus psciu pot
sumi respectu enunciabiliu futuroru ta
affirmatiuoru q negatiuorum. Et sic est
nominatio pfectionis simplr esse psciu
et melius est deo esse presciu q no esse.
r ipse de necessitate est presciens. vt pz
ex dictis in pdicta ratioe rc. Et ideo es
se presciu huius futuri quocuq; demon
strato:no est denominatio perfectionis
simpliciter:sed esse psciu huius vel sui
otradictorij. Et totu pz clare ex supra
dictis. Ad ofirmatione dico q minor
rationis simpliciter intellecta est falsa.
qr sicut ppositio de futuro vera pot fi-
eri falsa sine sui mutatioe: sed p muta-
tione rei. sic aliqua tale qua deus pscit
pot non pscire postq eaz presciuit sine
sui mutatioe. sed p mutatione rei. que
postq fuit futura fit preterita. sicut mo
do deus no prescit mudu fore: r tn hoc
aliqn psciuit. Nec tn segtur q dei pre-
sciētia intrinsece minuatur: sicut pz in
scdo articulo. Si vero illa minor intel
ligitur no simplr sed cu addito: scilz q
omne q deus prescit: deus no pot non
prescire ante instans pro quo ipm non
prescit postq ipm psciuit ipsa esset ve-
ra:intelligendo tn eam vt sit vna cathe
gorica cuius pars predicati sit illa ora-
tio postq ipsum presciuit: et tuc maior
est falsa. nam quodlibet tale ante illud
instans. deus non potest prescire:vt pa
tet ex supradictis:r tamen nullum tale
potest deus ante illud instans non pre-
scire postq ipsum presciuit. sicut ppo-
sitio enuncians illud fore potest ante il
lud instans p quo enunciat illud fore
non esse vera:r tame non pot no esse ve
ra postq fuit vera: r ideo illa maior est
falsa quare hic ostede quomodo hec est
distinguenda. deus pot rc.

Ad quartam ratione est difficultas
non solum pter materia ratiois in se
sed pter contrarietate auctoritatum
quas magister inducit in. 38. dist. Nam
intentio Augustini. 15. de trinit. cap. 13.
videtur esse q res non qr sunt ideo de9
eas nouit: sed qr nouit ideo sunt. Sed
ecotra videtur fuisse opinio Origenis
super episto. ad Roma. q non ideo ali-
quid erit: qr deus scit illud futuru: sed
qr futurum est ideo scitur a deo anteq
fiat rc. Ad hoc aut in predicta distin-
ctione respondet magister: r potest eius
responsio sub quadruplici ppositione
recolligi. Prima est q res future nul
latenus sunt cause prescientie vel scie-
tie dei. Et ideo sequnt vel presciutur
qr future vel facte sunt. Secunda est
q dictum Origenis qr futuruz est ideo
scitur. intelligendum est vt notetur ibi
causa non proprie dicta: sed causa sine
qua non. Tertia est q etiam prescien
tia vel scientia dei prout soluz includit
noticiam rei no est pprie causa eorum
que fiunt:nisi solu sine qua no. Quar
ta est q si nomine sciētie includatur be
neplacitum atq; dispositio:tunc potest
dici causa reru. Et sic intelligit Augu-
stinus. ideo sunt quia nouit. id est quia
scienti placuit: r quia sciens disposuit.

In his stat responsio magistri: sed si-
cut dicit Egidius super littera distin-
ctionis. Solutio magistri non sufficit:
quia dictum Origenis exponit de cau-
salitate sine qua non: quia tunc pari
ratione diceretur. et ideo aliquid erit:

quia deus prescit illud futurum qđ negat Origenes. Nam etiā ſm magiſtrū preſcientia eſt cauſa ſine qua non futurorum dicit̄. Ideo aliter reſpondet magiſter Gregorius ⁊ dicit ꝙ ꝙuis ſcientia dei que non eſt aliud: ꝙ ſubſiſtentia vel eſſentia dei ſit cauſa omnium rerum q̄ fiunt. iſta tamen propoſitio quia deus preſcit ideo res ſunt future ſi ſit cauſalis ⁊ non equiualēs preciſe huic conditionali: ſi deus preſcit res ſunt future ⁊ noīe preſciētie non includatur beneplacitū ſed diſpoſitio. abſolute neganda ē Nā ſicut nō ideo quia propoſitio de futuro eſt vera res quā enunciat fore erit nec ſi ego preſcirē aliquid fore ideo qꝛ preſcirem illud foret ꝙuis neceſſe eſſet ꝙ ſi preſcirem illud foret ſic in ꝓpoſito ⁊c. Et ratio eſt. qꝛ nec ſicut veritas propoſitiōis ſic nec ſciētia inquantū hmōi eſt cauſa qꝛ ita ſit in re. Z Sed alia ꝓpoſitio. ſcꝫ quia aliqua ſunt futura deus preſcit illa eē futura diſtinguēda eſt. Quia vnꝰ ſenſus pōt eſſe vt denotetur res futuras eſſe cauſas p̄ſcientie. qua deus preſcit res eſſe futuras ſicut ſi dicat̄ qꝛ viſibile eſt mihi obiectuꝫ iō video Et ſic illa eſt falſa. Et ad hunc ſenſuꝫ negant eā Auguſtinꝰ ⁊ magiſter Nec ſic intelligēdū eſt dictū Origenis. Alius ſenſus pōt eē quo preciſe denotetur ꝙ quia res ſunt future ideo p̄ſciētia dei eſt preſcientia. ⁊ iſti termini preſcientia ⁊ precius verificant̄ de deo ita ꝙ talis locutio ſit illo mō cauſalis quo modo iſta. quia homo eſt animal. ideo hec eſt vera homo eſt animal. ⁊ ſicut ſolet dici ꝙ eſſe ſic in re ſicut propoſitio enunciat eſt cauſa ꝙ illa ſit vera ⁊c. Et ſic ſm iſtum modū loquendi pōt concedi ꝙ res eſſe futuras eſt cauſa vel potiꝰ concauſa vna cū īmenſa perfectione diuine ſcientie. qđ deus ſcit preſcius vel preſcientia ſeu ꝙ iſti termini vere dicātur de eo. Et ad iſtum ſenſum pōt dici ꝙ quia res future ſunt. ⁊ dei ſcientiam nihil pōt latere. ideo preſcit illas deus eſſe futuras. Et ſic intellexit Origenes Sed Auguſtinus loquitur de noticia dei ſm ꝙ eſt ſimplex apprehenſio rerū In quo ſenſu non eſt verū ꝙ quia ſunt ideo nouit. Nam ſiue ſint ſiue non. nō minus nouit quia res non cauſant ſuā noticiam in deo ſicut in nobis ideo ⁊c. Sed ꝙ dicit ideo ſunt quia nouit intelligendum eſt de noticia ſimul cuꝫ beneplacito ſeu cum diſpoſitione ſicut bene exponit magiſter. Hic tamē dico iſtaꝫ regulaꝫ ꝙ nulla ꝓpoſitio cauſalis cuiꝰ ꝯñs ſignat tanꝙ ſignatum totale deuꝫ velle vl' intelligere eſt cōcedēda de virtute ſermonis ⁊ ꝓprie. Ideo iſta cauſalis in ſenſu cauſali nō eſt vera de virtute ſermonis. quia res ſunt future deus preſcit ⁊c. ſed hoc magis poſtea declarabo. Tunc ad formā rōnis dico ꝙ de virtute ſermonis iſta diſiūctiua eſt falſa. quia nulla pars eſt vera. Si tamen prima pars intelligitur in ſecundo mō vera eſt ad bonū ſenſum ⁊c. nec ex hoc ſequit̄ ꝙ res future ſint cauſe preſcientie dei ſicut non ſequitur quia Petrus ſedet. ideo hec ꝓpoſitio que prius fuit falſa Petrus ſedet. nunc eſt vera. ergo Petrus ſedēs eſt cauſa illiꝰ veri. ſicut patet ex dictis. Iſta tamen locutio non apparet mihi vera đ virtute ſermonis ⁊c. Ad confirmationeꝫ patet quid de antecedēte ſit dicendū. ſed ratio tāgit aliā difficultatem. Vñ ſanctꝰ Thomas in ſcripto ſuo. diſt. 38. Et Egidius eadē diſt. q. vltima ꝯcludunt ꝯñs hic illatū. Dicunt eīn ꝙ oīne futurū comparatuꝫ ad cām primā ⁊ dei preſcientiaꝫ eſt neceſſariū ſeu neceſſario futurū. comparatum aūt ad cauſas ꝓximas ⁊ ſm ſuam naturam conſideratū eſt ꝯtingens ſeu contingenter futuruꝫ. Nec eſt inconueniens ideꝫ diuerſis reſpectibus eſſe neceſſarium ⁊ contingens. Et huius ſentētie videtur eſſe. Boetius. 5. de conſolatione. Hec inquit ſi ad diuinam noticiā referantur neceſſaria. ſi per ſe conſiderentur neceſſitatis ſunt nexibus abſoluta. Et hoc ibi diffuſe proſequitur.

Hec auteꝫ tripliciter poteſt reſponſio intelligi. Vno modo vt abſolute ⁊ ſimpliciter concedatur aliquid ideꝫ eſſe neceſſarium ⁊ contingens tamen ab vno. ſcꝫ a cauſa pria habet vt ſit neceſſariuꝫ

τ ab alio φ sit contingens. sicut idē lac est albuȝ ab albedine τ dulce a dulcedine. Alio modo pōt ītelligi φ ista sic absolute sumpta. a. est necessarium τ contingens nō cōcedat. sed tamen de. a. cōcedatur φ est necessario futurū a pͥma causa contingenter futuruȝ a secunda. sicut de eodē dicim⁹ φ est a deo scitum fore τ nō est a causa ꝓxima scitum fore nō tn̄ absolute concedim⁹ φ est scitum fore τ nō scitū. qꝛ hoc implicat τc̄. Alio modo φ comparatū ad cām primā vel dei noticiā est necessario futuruȝ. id est necesse est si aliquid est ꝑcitū a deo ipsum esse futurū ita φ sit necessitas ꝯñe nō cōsequētis idē tn̄ ꝓm se. id est absolute est ꝯtingenter futurū. lȝ istum non pretendat de virtute ꝓmonis ꝑdicta solutio. τ Tūc pono aliquas ꝓpositiones. Pͥa est φ predicta solutio in primo sensu implicat cōtradictionē. qꝛ si a. cōtingenter est futurū pōt ergo nō fore. τ sic hoc est possibilis a. non erit τ si a. est necessario futurū hec est necessaria a. eueniet. q̄re τc̄. Nec valet ad hoc diuersitas causaꝝ. qꝛ nō min⁹ ē impossibile φ a diuersis causis duo contradictoria verificent̄ φ̄ ab eadem τ illud est clarū. Scđa est φ ꝑdicta r̄nsio in scđo sensu est falsa. patet qꝛ ex ea sequit̄ φ oīa de necessitate euenirent. Consequētia patȝ. quia si aliquid necessario eueniat a pͥma causa. sequit̄ φ necessario eueniet. posito φ secūda cā possit ipm nō facere. Itē oīa a solo deo fiēda eēnt necessaria τc̄. Tertia ꝓpositio est φ ꝑdicta r̄nsio in tertio sensu intellecta est vera. Et ad illū sensum loquit̄ Boeti⁹. vt ptȝ ex processu suo. vn̄ loquit̄ de necessario τ necessitate ꝯñe τ conditionali. Si aūt dicat̄ si deus sciat sortē peccaturū in a. sortes peccabit. ꝯn̄a est necessaria. τ antecedēs est verū. ergo ꝯn̄s τ antecedēs nō est in ptāte sortis. ergo nec ꝯn̄s. Dico φ in potestate sortis est facere φ an̄s non sit nec vnφ̄ fuerit verum sicut supra tangebatur. Quarta ꝓpositio τ responsiua formata ad confirmationē est φ deus naturaliter τ nō libere est sciētia vel ꝑscientia futurorū tamen nullius veri de futuro contingēti est naturaliter siue necessario. imo cōtingēter iudicium siue sciētia iudicatiua. Vn̄ dico φ eēntia diuina nō naturaliter repn̄tat antichristū fore. sȝ contingēter. sicut contingēter vult ipsum fore. Licet enim naturale sit diuine essentie repn̄tare quodlibet verū. sic naturale ē sibi φ cessat repn̄tare iudicatiue illud quod pri⁹ repn̄tauit iudicatiue si tale cessat eē verum. Sicut naturale est sibi φ nihil eaȝ lateat τ φ nihil erronice iudicat. Nec est simile de hac noticia τ de specie vl̄ similitudine creata seu creata noticia. cum nulla creatura possit oīno similis esse deo in modo cognoscēdi sicͭ nec in modo essendi. Et sic ptȝ ad istaȝ rationē. Hec de tertio articulo. ?

Tunc ad rationes pͥncipales questionis. Ad primā negat̄ an̄s. τ ad ꝓbationē negatur assumptū. Et ad ꝓbationē ptȝ ex pͥmo articulo qualiter intelligendū sit contingens nō esse determinatū ad esse plusφ̄ ad nō esse τc̄. Et qualiter sit intelligendū ꝓpositionē esse determinate verā aut falsaȝ. Ad ꝯfirmationē dico φ in hac pte auctoritas phī est negāda quia falsa τ qꝛ sibipsi alibi ꝯtradictoria. Unde ipe dicit in libro de bona fortuna deū videre futura τc̄. Ad secundā negatur antecedēs τ ad ꝓbationem negatur assumptū. sicut patuit in secundo articulo. Et ad ꝓbationem negatur minor. nec ratio valet qꝛ licet sic esset in nobis non tamē sic dicenduȝ est de deo. sicut nec in deo dicim⁹ cognitionem distingui ab ipso φ̄uis sic sit in nobis. τ ita de multis similib⁹. Ad cōfirmationē patet φ auctoritas Aristo. non valet hic. Ad tertiā negatur an̄s sicut patet ex isto tertio articulo. Et ad ꝓbationem negatur consequētia sicut patet ex dictis. Concedo tamen φ immutabiliter eueniet licet non necessario vl̄ ineuitabiliter. Et hoc est φ quidā antiqui dixerunt φ illud quod deus scit necessario eueniet necessitate immutabilitatis nō necessitate ineuitabilitatis. id est immutabiliter scit licet contingēter τc̄. Ex hac solutione patet. φ licet taȝ

mutabilitas q̄ ꝯtingētia repugnat deo sic q̄ sicut deus nō est mutabile esse sic non est contingens esse. tamen aliqualiter intrīsece repugnat deo mutabilitas qualiter non sibi repugnat contingentia. Patz. qr sicut deus immutabiliter est. sic immutabiliter scit. ⁊ vult quicq̄d scit. ⁊ quicquid vult. si tamen deus aliquid cōtingenter scit ⁊ ꝯtingenter vult quare ⁊c. Ad confirmationem dico q̄ Augustinus intelligit illas ꝓpositiones in sensu composito ⁊ vult dicere q̄ hec est impossibilis aliter sit q̄ deus prescit. ⁊ hec est necessaria. deus prescit. a. ergo. a. erit ita q̄ loquitur de necessitate ꝯ̄ne ⁊ non de necessitate ꝯsequentis. Et sic sepe loquitur Boetius ⁊ communiter antiqui doctores. Et hec de ista q̄stione.

Questio duodecima

A

Circa quadragesimā distinctionē ⁊ sequentem in quibus magister agit de predestinatione saluādoꝝ ⁊ reprobatione dānandoꝝ. Quero vtrū cum eterna predestinatione ⁊ reprobatiōe dei stet predestinatum posse dānari ⁊ reprobatum saluari. Et arguitur primo q̄ nō. quia predestinatio vel reprobatio dei est et fuit ab eterno ineuitabilis ⁊ necessaria. igitur questio falsa. Consequētia tenet quia sequit̄. predestinatio est ineuitabilis ⁊ eterna ⁊ necessaria. ergo quicūq̄ p̄destinatur eternaliter ineuitabiliter et necessario p̄destinatur. ergo non potest non predestinari. ⁊ per ꝯ̄ns nec dānari ⁊c. Sed antecedens patet. qr omne immutabile est necessarium: sed predestinatio dei est imutabilis. ⁊ sic de reprobatiōe. Igitur ⁊c. Secundo arguitur sic quia predestinatiōis vel reprobationis dei est in predestinato vel reprobato aliqua rationabilis causa. igitur questio falsa. Consequentia tenet. qr q̄stio supponit q̄ predestinatio vel reprobatio sit eterna. modo nulli⁹ eterni aliq̄d temporale est vel esse potest causa ⁊c.

Sed antecedēs patet. quia si in reprobato non esset aliqua sue reprobationis rationalis causa deus ipsū crudeliter ⁊ irrationabiliter dānaret sine iusticia. igitur ⁊c. Tertio arguitur sic. quia cū reuelatiōne dei facta alicui de sua predestinatione vel reprobatione non stat ipsum predestinatum posse dānari vel reprobatum posse saluari. igitur. q. falsa. Consequentia tenet. quia reuelatio dei non magis excludit contingentiam reuelati q̄ predestinatio vel reprobatio dei. sed ān̄s patet. quia aliter reuelatio dei facta intellectui creato non esset infallibilis ⁊ certa. quod est falsū. igitur ⁊c. In oppositum est magister in littera. Et ad hoc est cōmunis doctrina catholica. In ista questione iuxta materiam trium argumentorum erunt tres articuli. Primus vtrū predestinatio vel reprobatio dei sit vel fuerit ab eterno ineuitabilis ⁊ necessaria. Secūdus vtrū predestinationis vel reprobatiōis dei sit in p̄destinato vel reprobato aliq̄ rationabilis causa. Terti⁹ vtrū reuelatio dei sit possibilis ītellectui creato infallibilis ⁊ certa ⁊c.

B Quantū igitur ad primū articulū primo premittendum est q̄d nōis predestinationis ⁊ reprobationis. Ān̄ dico q̄ p̄destinatio est diuinū ꝓpositū dandi vitam eternā. Reprobatio vero per oppositū est diuinū ꝓpositum nō dandi vitam eternam. Uel s̄m aliquos nō ꝓpositū dandi vitā eternā. Ān̄ ille dicit̄ p̄destinat⁹ cui de⁹ ꝓposuit dare vitam eternā. Et ille dicit̄ reprobatus cui deus ꝓposuit non dare vitam eternam. Uel s̄m aliquos cui nō ꝓposuit dare ⁊c. Et hoc satis docet apostolus Romanoꝝ. 9. Jacob dilexi Esau autem odio habui. vbi concludit. ergo cui⁹ vult miseret̄ ⁊ quē vult indurat. id est non miseretur. vt exponit Augustinus libro primo ad simplicianū. Unde apostol⁹ ibi p̄ diligere idē intelligit q̄d velle misereri. id est misericorditer vitā eternā largiri. Nā de tali misericordia ibi p̄ncipalit̄ loquit̄ ap̄ls. Ideo electos vocat vasa misericordie. per odire vero idē intelligit q̄d velle non misereri vel

Predestinatio est ppositu diuinu dandi vitam eternam
Reprobatio oppositum
Miseretur deus cui vult et quem vult indurat

De predestinatione saluandorum et reprobatione damnandorum

Quod quelibet racionalis creatura a deo finaliter fuit predestinata aut reprobata

Alia descriptio predestinationis

Bonorum quod sunt gratuita ut charitas merita vite eterne

Quod sunt habentia ordine ad illa ut attritio fides informis operatio solum moralis bona

non velle misereri. quare &c. Sed etiaꝫ aliter potest describi predestinatio ⁊ reprobatio. ⁊ sic p̄destinatio est p̄paratio b̄nficioꝝ dei. scꝫ gratie in p̄nti. ⁊ glorie in futuro. Et hec s̄nia est Aug. libro de perseuerantia circa mediū &c. Ita ꝙ p̄destinatio isto modo sumpta est ꝓpositum dandi gloriam ⁊ alia bona saltem gratuita sic charitas ⁊ merita vite eterne. vel etiam alia bona salteꝫ habentia ordinē ad vitam eternam sicut sunt attritio. fides informis. operatio solū moraliter bona &c. Et sic preparatio quorūcunqꝫ bonoꝝ vna cum gloria vel salteꝫ glorie ⁊ gratie ⁊ cuiuslibet boni meritoꝝ vite eterne dicit̄ p̄destinatio. Reprobatio aūt est ꝓpositū non dandi vitam eternam. ⁊ nolendi pro aliquo bono vel merito dare vitam eternam. Un̄ licet f̄m Gregoriū ⁊ aliquos alios si reprobat⁹ p̄seueraret in bonis meritorijs ipse vitam eternā haberet. q̄d licet ad aliquem bonū sensuꝫ possit concedi. tn̄ de virtute sermonis non est verū. Certum est tn̄ ꝙ de multis deus nō vult ꝙ in bonis meritorijs perseuerēt. Aliter enī oīs saluarētur ⁊ ideo quicquid sit de veritate talis conditionalis si reprobatus p̄seueraret in charitate deus daret sibi vitam eternam. tamen deus nō vult ꝙ conditio illa impleatur. quia si vellet vtiqꝫ impleretur. quare &c. Ex predictis descriptionib⁹ sequuntur aliqua. Primo ex prima sequit̄ ꝙ dare vel habere vitam eternā siue magis p̄prie loquendo vita eterna data vel habita est effectus p̄destinationis. sed nō dare vel nō habere vitam eternaꝫ in illo qui tenetur eam habere est effectus reprobationis loquendo de effectu large ⁊ ad modū loquendi magistri. Secundo sequitur cōtra magistrū Gregoriū. ꝙ ipse ex prima descriptione nō debuit inferre ꝙ nō misereri sit effectus reprobationis cum sit idē quod reprobatio. Nec debuit inferre ꝙ vocare ⁊ iustificare sint effectus predestinationis illo modo sumpte cum sint idem q̄d p̄destinatio sed etiā ꝗuis non essent idē tn̄ nō possunt poni effectus predestinationis nisi secundo modo sumpte. sicut patet intuenti. Tertio sequitur ex secunda descriptione. ꝙ non solum vita eterna. sed ad minus omnia bona gratum facientia sunt effectus predestinatiōis. imo f̄m quosdā spes. fides. vocatio ad fidem xp̄i. etiā bona opera Cornelij ante susceptionem baptismi &c.

Effectus predestinationis vita eterna data

Quarto sequit̄ ꝙ non soluꝫ non dare vel non habere vitā eternā. sed etiā nō dare vel nō habere finalē perseuerātiā seu pro nullo merito aut quocūqꝫ facto esse dignū vita eterna finaliter. est effectus reprobationis. sed culpa vel peccatum a doctorib⁹ cōiter non ponitur effectus reprobationis. ¶ His premissis ponā tres conclusiones ad hunc articulū r̄nsales Prima est ꝙ quelibꝫ rōnalis creatura a deo fuit eternaliter predestinata vel reprobata. Probatur. quia cuilibet dabit deus vitā eternā. vl̄ non dabit. quare &c. Et hec conclusio ē determinatio Augustini. libro de predestinatione contra pelagianos &c. Ex his sequitur primo. ꝙ nō solū quilibet est predestinatus vel reprobat⁹ ab eterno. accipiendo predestinationē aut reprobationē primo modo. sed etiā sc̄do modo. Et istud pꝫ primo de predestinatis pro quo suppono tria. Primuꝫ est ꝙ non stat fieri aliquod bonū qn̄ deus faciat illud. Secundū ꝙ nullū est meritū nisi deus acceptet illud ⁊ velit esse meritum. Tertiū ꝙ non stat deū velle aliquid qn̄ ab eterno illd̄ voluit. Tūc arguit̄ sic non stat aliquid esse nouiter bonū qn̄ deus ab eterno illud voluerit &c. sed predestinatio est ꝓpositum dandi vitam eternaꝫ ⁊ cetera bona meritoria &c. igitur &c. De reprobatis etiam patet. quia ipsi nō solū carebunt gloria eterna. sed etiā finali perseuerātia. nec morient̄ in charitate vel gratia ⁊ deus ab eterno hoc ordinauit. Secūdo sequitur: sed hoc magis declarabit̄ in secundo articulo. ꝙ deus nullū p̄destinauit aut predestinat accipiēdo p̄destinationē secūdo mō ꝓpter aliq̄d bonuꝫ aut aliquaꝫ cām p̄uisam in p̄destinato. ptꝫ ꝙ nō stat aliquē nouiter aliq̄d bonū ha

Reprobati carebunt gloria eterna et finali perseverantia sic ordinavit deus

bere quin deus pri⁹ voluerit et ab eterno q̄ illud quādoq̄ haberet. Capio igitur illud ꝓpter quod tu dicis deū p̄destinare. accipiēdo p̄destinationē scd̄o mō Tunc arguo sic. tale bonū quod tu assignas est partialis effect⁹ p̄destinatiōis ergo deus non ꝓpter illud predestinat. antecedēs patꝫ ꝑ quid nomis. ⁊ ꝯn̄a satis patet. Et ꝯsimiliter potest argui de reprobatione secūdo modo dicta. Secunda cōclusio est q̄ quelibet rational̄ creatura a deo predestinata potest dānari. ⁊ quelibet reprobata potest saluari. Patet. quia cuicūq̄ deus dabit gratiam. ⁊ finaliter gl̓oriaꝫ libere dabit. ⁊ ꝑ cōsequēs posset nō dare. ergo talis pōt non saluari et damnari: et consimiliter reprobatus ⁊c̄. Hic tamen est aduertēdum q̄ licꝫ predicta conclusio de virtute sermonis sit vera tamen in sensu cōposito intellecta esset falsa. Unde ista ē impossibilis. p̄destinatus damnabitur: vel reprobatus saluabitur. q̄uis quelibet singular̄ de simplici subiecto demōstratiuo sit possibilis. Similiter ista copulatiua est īpossibilis. Iste est vel fuit predestinatus. et iste damnabi⁊. Et ista est determinatio magistri. di. 40. Tertia ꝯclusio est. q̄ quelibꝫ ratiōalis creatura a deo predestinata potest non esse et nunq̄ fuisse predestinata. sed eternaliter reprobata. Et similiter quelibꝫ reprobata potest nunq̄ fuisse reprobata. sed eternaliter predestinata. Ista ꝯclusio sequitur ex secūda. quia quicūq̄ potest damnari potest nō esse reprobatus et ecōuerso ⁊c̄. D Ex hac cōclusione primo sequitur q̄ licet ista ꝓpositio de p̄terito sit vera. iste fuit predestinatus. tamen nō est necessaria imo hec est possibil̄. iste q fuit p̄destinatus nūq̄ fuit predestinatus. Et ita dici potest de reprobato. et totum patet ex dictis ⁊c̄.

Secundo sequitur responsio ad istuꝫ articulum. q̄ licet predestinatio dei sit necessaria tamē deus non necessario vl̄ ineuitabiliter sed contingenter est p̄destinatio. Et ita dici potest d̄ reprobatione. Prima pars patet. q̄r p̄destinatio dei est ipsa dei essentia. que est necessaria. Unde isti termini p̄destinatio et reprobatio pro eodem supponunt: et idē omnino importāt in deo. licꝫ nō in creatura ⁊c̄. Secunda pars patet. quia sicut deus contingenter aliquem predestinat ita respectu cuiuslibet cōtingenter est predestinatio. ⁊ potest nunq̄ fuisse predestinatio. Et ꝑ hoc patꝫ responsio ad p̄mū articuluꝫ ante ꝓpositū. quia licet predestinatio dei sit immutabilis ⁊ deus sit īmutabiliter predestinatio. non tamē ineuitabiliter. Unde licet omne immutabile reale sit necessariuꝫ. tamē non omne īmutabiliter tale. Naꝫ loquendo de mutabilitate complexi eo modo quo dicimus aliquod complexū mutari de veritate in falsitatē. aliquod cōplexum potest sic mutari et aliquod non. Et sic dicendū est q̄ non omne immutabile est necessariuꝫ. Nam aliquod est cōplexuꝫ quod non potest esse p̄mo verū et postea falsum: nec ecōuerso ⁊ tn̄ non est necessarium sed contingens. Et causa est. quia quantumcūq̄ sit vel fuerit verum compossibile est q̄ non sit verum. ⁊ q̄ nunq̄ fuerit verum. Unde impossibile est q̄ hec sit p̄mo vera. iste saluabitur. ⁊ postea sit falsa. vl̄ econuerso Et per consequēs illo modo est immutabilis et immutabiliter vera. Et tamē nō est ineuitabiliter vera vel necessaria

Et per hec patet responsio ad tituluꝫ proposite questiōis scilicꝫ qualiter stat cum vita eterna dei ⁊c̄. Sed cōtra predicta arguitur primo sic. quia quandocūq̄ aliqua opposita sic se habēt q̄ impossibile est vnū succedere alteri si vnū inest impossibile est aliud īesse. sicut q̄r habitus non potest succedere priuationi si priuatio inest impossibile est habitum inesse. sed esse predestinatuꝫ et dānari sunt huiusmodi. ergo impossibile est q̄ damnari succedat ei quod est esse predestinatuꝫ. ⁊ ꝑ consequēs si aliquis est p̄destinatus impossibile est q̄ damnetur. Et cōsimiliter potest argui de reprobato ⁊c̄. Secundo sic. p̄destinatus siue in libro vite scriptus. nō potest deleri. igitur nec pōt dānari. Cōsequētia satis patet. Et antecedens probatur per

magistruz historiarum super illo verbo Moysi. Exo.32. vbi dicit obsecro domine aut dimitte eis noxam hanc aut dele me de libro tuo quem scripsisti ꝛc. Unde ibi ait magister ꝙ hoc ex magna cōfidentia in deū est per impossibile dictū quasi diceret sicut est impossibile vt me deleas. sic oro nō posse fieri quin dimittas ꝛc. Tertio si predestinatus posset damnari ꝛc. sequitur ꝙ numerꝰ electorum posset minui ꝛc. Consequentia patet et falsitas cōsequētis. quia tunc nō esset deo certitudinaliter notꝰ numerꝰ electorum ꝛc. Quarto ad hoc est Augustinus. de cor. et gloria predestinatorum. Ita certus est numerus vt nec ad datur eis quicꝙ aut minuatur ex eis. Et post subdit probationem ex Apoc.3. tene quod habes ne aliꝰ accipiat coronaz tuam. Si alius inquit non est accepturus nisi iste ꝑdiderit certus est ergo numerus. Igitur nō potest esse maior aut minor ꝛc. ¶ Ad ista respondetur. Ad primum dico ꝙ de talibus oppositis que respiciunt futura contingētia non est veruz quod assumitur. sicut est in proposito. Sed dicit Ockaz. ꝙ in creaturis nō potest simile reperiri sicut est de istis oppositis predestinari. damnari. reprobari. saluari. Hoc autem cuz sua reuerentia non est verum. scilicz ꝙ in creaturis non possit simile huic inueniri quando simile est in ꝓpositionibus de futuro contingēti. de istis oppositis verum. falsum ꝛc. Ad secundum dico ꝙ istud verbum deleri potest accipi dupliciter. Uno modo proprie. ⁊ sic deleri de libro vite presupponit fuisse scriptuz et deleri de libro idem est ꝙ nō esse scriptum et prius fuisse scriptum. et sic scriptus in libro vite nō potest deleri. intelligendo de his qui sunt scripti ſm eternam prescientiam. nā hoc argueret mutationem voluntatis diuine vt patz ꝛc. Alio modo potest sumi magis large. vt idem est deleri quod non esse scriptum ⁊ hoc est possibile de potentia absoluta Quod ergo Moyses fuisset deletus de libro ī quo erat scriptus simpliciter impossibile fuit in primo sensu. ⁊ implicat contradictionem: sicut patz. sed non in secundo sensu ꝛc. Ad tertiū respōdet Ockaz ꝙ licet in sensu cōposito impossibile est numerum predestinatoruz augeri vel minui quia per hoc signatur ꝙ numerus electorum est primo maior et postea minor. vel ecōuerso. ⁊ hoc est impossibile quia talis successio non est hic possibilis. sed in sensu diuiso potest cōcedi ꝙ numerus ellectorū potest augeri vel minui. quia ſm euz nihil per hoc plus denotatur nisi ꝙ ꝑter istos qui nūc sunt ꝑdestinati potest aliqs saluari. vel de illis aliquis non saluari. tamen ex hoc ipso ꝙ poneretur ipsum saluari concedenduz esset ꝙ ille fuit ab eterno de numero predestinatorum. et ꝙ ille nō fuit numerus. sed alius. ⁊ sic de reprobatis ꝛc. Tamen adhuc illa propositio in sensu diuiso potest rationabiliter distigui iuxta duplicem acceptionem istorū terminorum augeri vel minui. quia vnus sensus potest esse ꝙ numerus ellectorū potest esse maior vel minor illo numero qui nūc est. vt si sit. decē potest esse duodecim. vel potest esse octo. et sic illa est vera. alius sensus potest esse ꝙ non solum potest esse maior vel minor postꝙ fuit minor vel ecōuerso. et istum sensuz proprie videtur facere illud consequēs nam augeri et minui important successionem quantitatum maiorum vel minorum. et sic illud est falsum nec sequitur ex antecedēte. vt iam patet ex dictꝫ ꝛc. Est enim simile ac si dicatur numerus rerum futurarum non potest augeri quia nō possunt esse plures postꝙ fuerunt pauciores cuz nulla possit incipere esse futura ꝛc. sic in ꝓposito nullus potest incipere esse predestinatus vel reprobatus. quare. ꝛc. Ad quartum patet. ꝙ Augustinus non loquitur de possibili sed de in esse et similiter loquitur de augeri et minui proprie in secundo sensu dato. sed in primo sensu non loquitur. Nec ex hoc sequitur quīn ille numerus sit certus: et deo determinatus ꝛc. Et sic patet responsio ad primum articulum questionis. ¶ Quantum ad secundum articulum, Utrum prede

stinationis ⁊ reprobatiõis dei sit in predestinato vel reprobato aliqua rationabilis causa. Primo declarabo huius articuli sensum. Secũdo recitabo vnã responsionẽ ad articulũ. Tertio tractabo vnã difficultatem ad ꝓpositum. Circa primũ sciendũ est ꝙ non est intentio huius articuli nec doctoꝝ hoc modo loquendi cõmuniter vtentiũ q̃rere. Vtrũ in predestinato vel reprobato sit aliqd qđ sit causa illius rei que est p̃destinatio vel reprobatio que non est nisi diuina essentia saltẽ actiue sumpta. de hoc eñ nullus dubitat: q꞉ certũ est ꝙ illius nulla est causa sed est sensus q̃stionis. vtrum propter aliquid predestinatorũ vel reprobatoꝝ incõplexe vel complexe significatiuũ deus illos eternaliter predestinauit vel reprobauit: ita ꝙ dici possit de aliquo ꝙ propter hoc vel propter illud: aut q꞉ ille facturus erat hoc vel illud ipse est p̃destinat⁹: aut aliquo alio modo exẽplificandi ꝑ ꝓpositiones causales: q꞉ licet ꝓpõnes causales frequẽter denotent causalitatẽ vnius rei ad aliã. nõ tñ semꝑ. sicut in alia q̃stione dictum fuit. igitur ſm hunc sensum diuersi diuersimode voluerũt assignare causam quare isti vel illi sunt predestinati vel reprobati. Quidã eñ assignauerũt causam positiuã dicentes ꝙ ꝑpter bona opera vel vsum bonũ liberi arbitrij: quẽ deus prescuit aliquos habituros: p̃destinauit eos ⁊ ꝑpter malũ vsum futurum in alijs reprobauit illos. Et adhuc inter istos ponentes cãm positiuã est differentia: q꞉ quidam dixerunt propter bonum vsum liberi arbitrij: quo ad actũ credendi. alij quo ad illum ⁊ alios act⁹ liberi arbitrij. Itẽ aliq dixerũt ꝙ bonus vsus lib. arbi. dupliciter considerari potest. Vno modo put pcedit partialiter a gratia ⁊ est bon⁹ bonitate gratuita vel meritoria ⁊ isto modo ɔsideratus non est ſm istos causa predestinationis sed effectus. Alio modo potest cõsiderari vt procedit a libero arbitrio. ⁊ vt est bonus bonitate morali: ⁊ sic vt dicũt est causa predestinationis non de condigno sed de cõgruo. Alij aũt dicũt ꝙ predestinatiõis nulla est in predestinatis cã positiua: sed priuatiua tñ. scꝫ absentia finalis gratie per culpam originalem vel actualẽ respectu gratie dei sed ſm istos reprobatiõis est aliqua cã positiua in reprobis. s. obex gratie. Vnde dicunt ꝙ in primo instãti quo intuitu diuino offertur aliqs homo. de⁹ vult illi gratiã ⁊ salutem ⁊ oẽs creat ad illũ finẽ nisi tamẽ obicem gratie reperiat. per quẽ homo reddatur indignus. Et in tali oblatione aliqui videntur cũ obice gratie ⁊ indignitate actuali vel habituali ideo reprobanť. Aliqui autẽ offerunť et si non cũ dignitate positiua tñ sine indignitate ⁊ obice: ⁊ ideo predestinantur ⁊c. ¶ His premissis contra predictas opiniones ponit. M. Gregorius ⁊ ꝓbat diffuse aliquas ꝓpões

Prima est: ꝙ nullus est p̃destinatus ꝑpter bonũ vsum liberi arbitrij quẽ deus p̃sciuit illũ habiturum. Scđa. nullus est predestinatus q꞉ prescitus fore finaliter sine obice habituali gratie. Tertia est ꝙ quecunqꝫ deus p̃destinauit gratis pcise et pure misericorditer predestinauit. Quarta est ꝙ nullus est reprobatus ꝑpter malũ vsum liberi arbitrij quẽ de⁹ p̃sciuit illũ habituꝝ. Quinta est ꝙ nullus est reprobatus q꞉ prescitus fore finaliter cũ obice diuine gratie. Sexta potest addi ꝙ quẽcunqꝫ deus reprobauit sine quacunqꝫ causa in ipso reprobato eũ reprobauit.

Prima igitur propositio ꝓbať. quia aliqui predestinanť qui nunqꝫ habebũt vsum liberi arbitrij: sed qua ratiõe isti non predestinantur ꝑpter vsum bonũ liberi arbitrij. pari ratione nec aliq alij Igitur ⁊c. Consequẽtia patet. Prima pars añtis ptꝫ de paruulis baptisatis morientibus ante vsum liberi arbitrij. Scđa patꝫ vel dctur ratio diuersitatis. Ad hoc dicũt aliqui ꝙ nõ propter vsum quẽ habuerũt: ⁊c. sed ꝑpter vsuꝫ quem habituri erãt si vixissent ⁊ ad etatem perfectam peruenissent. Sed hoc non valet: quia nullus pmiatur a deo propter merita que nec ei⁹ nec alterius sunt fuerunt aut erũt. igit nec p̃destina

tur rc. Antecedēs patet per apostoluz
2.corinth.5. Omnes inqt astabim⁹ ante
tribunal christi vt recipiat vnusqsqz ſz
ea que in corpore gessit. non dicit gessis
set vel habitur⁹ fuisset si vixisset rc. Itē
ex ista responsione sequitur φ paruul⁹
tantum gradum glorie reciperet quan
tum si vixisset vsqz ad vsum rc. Secū
do patz per Augustinū libro primo ad
Simplicianum. Nemo propterea bene
operatur vt accipiat gratiam: sed quia
accipit. Tertio ptz per apostolū Ro.
9. quia non est ex operibus sed ex vocā
te vt dictum est. Jacob dilexi: Esau aūt
odio habui. quorum vsus liberi arbitrij
in vno fuit bonus: ⁊ in alio non rc. Se
cunda propositio probatur. quia caren
tia obicis originalis vel actualis est ef-
fectus diuine predestinatiōis rc. igitur
non quia aliquis prouidetur rc. Conse
quentia videtur nota. antecedēs patet
Eph. 1. Elegit nos ante mundi constitu
tionē vt essemus sancti: et immaculati.
Confirmatur. quia iustificatio ē p̄destina
tionis effectus. ⁊ tamen exigit vel inclu
dit remissionem peccatorum. igitur rc.

Iustificatio est predestinationis effectus

Secundo patet quia paruuli morien-
tes post baptissmum sunt sine obice q̄r
sunt baptizati. ⁊ iō baptizati q̄r sunt p̄-
destinati. vt pz p apostolū ad Thytū. 3.
Non ex opibus iusticie q̄ fecim⁹ nos: ſz
ſm suā misericordiam saluos nos fecit
p lauacrū regeneratōis. i. baptismū rc.
Ad hoc quidā dicūt φ paruul⁹ nō ha
bet a p̄destinatione φ baptizatur. ſz h̄ po
tius est ſm cursum nature. Naz si puer
ex ꝯplexiōe naturali mori debeat stati
natus nō pueniet ad baptismū. nec h̄ est
ex aliqua reprobatiōe: ſz deus nō vult
ꝓpter ipm facere nouū miraculuz. Hoc
a ūt nō valet. quia cōtradicit auctorita-
ti allegate in qua dicitur ſm suam mi-
sericordiā rc. ergo nō tātuz ex cursu na
ture. Tertio patet propositū p Augu
stinū in libro de p̄destinatione sanctoꝝ
vltra medium. dicētis φ gratia dei ma
xime apparet in paruulis quoꝝ alij ba
ptizati alij non vite huius terminum fi
niūt satis ꝓbāt misericordiā et iudiciū
Ad idez est expressa auctoritas Augu-
stini in libro de bono perseuerentie.

M Tertia propositio probatur
ex predictis. q̄r ꝓpter nulla bona in ali
quo preuisa quis p̄destinatur. sed poti
us ad eius p̄destinationē talia ꝯsequūs
tur. igitur rc. Ad hoc possent induci plu-
res auctoritates rc. Quarta ꝓposi-
tio ꝓbatur: q̄r p̄destinatus non ꝓpter
sua bona opera predestinatur: igitur nec re
probatus propter mala opa reprobatur.
añs. ptz ex dictis. ⁊ ꝯña tenet per aplm
qui idifferēter loquēs de Jacob ⁊ Esau
dicit anteq̄ nati essent: aut boni aliqd
aut mali egissent rc. Itē Roma. 9. Non
est volentis neqz currentis sed dei mise
rentis. Et sequitur: ergo cuius vult mi
seretur. et quē vult indurat: id ē nō mise
retur. vt exponit August. ꝓut supra di
xi rc. Itē ad hoc possunt induci multe
auctoritates Augustini. sed p̄dicta sa-
tis sufficiunt rc. Quinta ꝓpō probatur
q̄r queritur vnde qs habeat φ in fine vi
te careat obice gratie siue peccato. Vel
eū oportet dicere φ a libero arbitrio ⁊
ꝓpria virtute. qui ē error Pelagij. vel
a deo gratis eū conuertente ad se p pe
nitentiā ⁊ remittēte peccata. Cū igitur
oēs eque faciliter ꝯuerteret sicut vnuz
ſm Augustinum. ideo non oportet ali-
ter respondere nisi: q̄r sibi nō placet iu-
xta verbū apli cuius vult miseretur rc.
⁊ per ꝯñs non ꝓpter obicem rc. Et p̄
dictas ꝓpositiones ⁊ earū ꝓbationes
valde diffuse deducit Gregori. ⁊ ad eas
inducit multas auctoritates: sed totus
effectus consistit in predictis. ideo suffi
ciant rc. Sexta ꝓpositio. licz eam nō
ponat tñ sequitur ex alijs et ex eius di
ctis sicut patz rc. Sed cōtra predicta
sustatur. Primo q̄r predestinatio inclu
dit electionē. iuxta illud. Elegit nos an
te mūdi ꝯstitutionē. ſz electio nō est in
ter eq̄les oīno: ergo inter electos ⁊ non
electos reperitur diuersitas propter quā
isti eliguntur ⁊ illi non. Secundo sic
agens vniuersale agit in oīne qd nō hz
impedimētum: patet de sole rc. sed de
us est agens vniuersale. vñ illud Mat
thei. 5. Solē suū facit oriri super bonos
et malos: ⁊ p ꝯñs omibus dat gratiaz.

Solem suum facit oriri super bonos et malos

et nisi in illo sit impedimentuz. ergo ꝙ aliquis careat salute: et sit reprobatus est causa. positio impedimenti ab eterno preuisa et per oppositum est de predestinato. Tertio sic quia sicut arguitur ante oppositum aliter deus crudeliter et irrationabiliter dãnaret si sine cã pro libito sue volũtatis homĩes reprobaret. Confirmatur. quia licet in carentibus sensu; ꝛ experiẽtia mali possit artifex sine iniusticia et crudelitate dispo nere opa sua pro libito in honorẽ ꝛ ꝯtumeliam sicut apostolus ponit exẽplum de figulo ꝛc̃. tamen secus videtur in habentibus expientiam boni et mali ꝛc̃.

Quarto ad ꝓpositũ est auctoritas Augustini. 83. q. q. 68. dicit. ꝓrsus cuiꝰ vult miseretur et quẽ vult indurat. Sed voluntas dei iniusta esse nõ põt. venit eñ de ocultissimis meritis ꝛc̃. Et concludit precedit ergo in peccatoribus aliquid quo q̃uis nondum sint iustificati digni efficiantur iustificatione. et idem precedit in alijs peccatoribus quõ digni sũt obduratione. Confirmatur ꝑ magistrũ distinctione. 40. si meritum querimus obduratiõis et misericordie obdurationis inuenimꝰ: mĩicordie nõ ĩuenimus ꝛc̃.

Ad ista respõdet ad ṗmuz dicẽduz ꝙ de electione possumus loqui duplr. Uno modo specialiter ꝓut scz sequitur deliberationẽ et sentẽtiaz cõsilij sicut diffinitur tertio ethicoꝝ. ꝙ electio est desiderũ cõsiliabile. Et talis nõ cadit inter penitus equalia ante consiliũ scita esse equalia. et sic p̃destinatio non includit talem electionẽ. nec talis cõpetit deo. vt dicit Damas. in libro secũdo capi. 33. ꝛc̃. Alio modo possumus loqui de electione large prout libera preacceptio vnius ad alterũ dicitur electio. Et hec est duplex. quedaz p̃ueniẽs bonitatem electi. quedam vero cõsequẽs. Primo modo p̃destinatio est electio nõ aũt secundo modo. Et illa potest esse inter omnino equales: sicut patz de figulo in exemplo apostoli ꝛc̃. Ad secunduz dicendum ꝙ maior non est vniuersaliter vera sed habet instantiam de agente libero. vnde artifex non agit in quãlibet partem obiecte sibi materie deus autẽ est agens liberrimum. Igitur licz deus sit agẽs vniuersale in omnes. sic ꝙ dat omnibus aliqua dona gratie scilicz esse viuere. cognoscere ꝛc̃. tamen aliq̃ dona gratie specialis dat vni que non alteri ꝛc̃. sicut fidẽ. gratiam gratũ facientẽ. et talia que sunt effectus predestinatiõis secundo modo dicte ꝛc̃. Ad tertiũ dicẽdum ꝓm magistrum Gregoriuz. ꝙ affligere siue punire non est reprobare. nec deus reprobat aliquẽ vt puniat nec punit. quia reprobat. sed quia ille quẽ punit peccauit siue peccato reus fuit. cuiꝰ peccati non fuit causa diuina reprobatio. Et sic ꝓm eum ꝙ iste damnatur aliqua causa est scilicz quia peccauit ideo non irrationabiliter nec iniuste aut crudeliter damnatur ꝛc̃. Sz de isto modo loquẽdi per tales causales postea dicetur. Sed tamen hic dicẽdum est ad cõfirmationẽ ꝙ illi qui faciunt talia argumẽta et reputant in eis magnã difficultatẽ non attẽdunt cum debita veneratione verba sacre sciptur e. Ita ꝫ ꝓm scripturam etiã si deus aliquam creaturã eternalr puniret vl' affligeret sine eius peccato vl' pure annihilaret nullã iniusticiam vl' crudelitatẽ ei faceret. Unde est illud Sapi. 12. Quis tibi imputabit si perierint nationes quas tu fecisti. Et paulo post. cum sis iustus: iuste omnia disponis ꝛc̃. Uñ signuz est magne ruditatis ꝛ ineruditionis in scripturis facere magnam difficultatẽ in hoc sicut cõmuniter faciunt rudes iuriste qui imaginatur deũ esse obligatũ legibus creatis quasi aliquid per prius sit iustuz q̃ deus velit illud. cum tamen omnino sit econuerso ideo tales errãt ꝛc̃. Ad q̃rtum respondet magister ꝙ credendũ ẽ Augustinũ illa ꝟba retractasse in libro retracta. Sed Gregorius ostẽdit ꝙ salua eius reuerentia illud non est verum

Unde ad declarationẽ verborum Augustini sciendum. ꝙ sicut cõmuniter dicũt doctores. obduratio potest capi dupliciter. Uno modo ꝓ ipa reprobatiõe. Alio modo pro obstinatione mentis in peccato. ꝛ sic non est reprobatio sed po

r iij

tius sequela eius. quia ille cui deus nõ vult misereri et gratiam conferre a peccato nõ consurgit. Similiter constat ꝙ iustificatio non est predestinatio. sed p̄destinationis effectus. Augustinus aũt ibidem accipit obdurationem secundo modo. sicut patet per exemplum Pharaonis quod ibidem introducit ⁊ sic nõ loquitur de reprobatione vel predestinatione quare illa auctoritas nõ est cõtra propositum. Sed vtrum verum sit quod dicit Augustinus. ꝙ in peccatoribus precedit aliquid quo digni sunt iustificatione ⁊c̃. Dicendum hoc dupliciter posse intelligi. Uno mõ ꝙ illud tale peccatores habeãt a se et sic est illud falsum. Alio modo ꝙ illud habeant ex p̄ueniente misericordia dei. ⁊ sic est illud verum: et est de intentione Augustini vt patet ibidem. Sed in primo retract. vbi ista verba recitat illa non retractat sed solum dat intellectum huius quod addidit deus non miseretur nisi voluntas precesserit. dicit hoc esse dictum de misericordia que sequitur penitentiaꝫ ꝙ scꝫ precedit talis voluntas penitẽdi nõ aũt d̃ qualibet misericordia dei. Nã vt dicit est quedam misericordia dei p̄ueniens ipam voluntatem sine qua nõ preparatur voluntas. Et sic est Augustini intentio ꝙ in quibusdam peccatoribus imo ⁊ in pluribus precedit aliqd quo digni sunt iustificatiõe. id est deus communiter non dat istum effectum misericordie scꝫ iustificationem nisi precedat voluntas penitendi ita ꝙ deus misericorditer disposuit ꝙ cuilibet habenti sufficientem attritionem per penitẽtiam dabit gratiã iustificationis. Ideo dicunt aliqui doctores ꝙ sufficiens attritio semper fit contritio ⁊c̃. Ad confirmationem dicendum ꝙ magister nõ accipit ibi obdurationem primo modo scꝫ pro eterna reprobatione. sed pro tẽporali obstinatiõe cordis cuius meritũ est frequenter precedens peccatum. sicut patet in Pharaõe. Quia sicut dicit Augustinus vbi supra propter crudelitatem quã exercuit in eis quibus misericordia et humanitas debebat meruit penam vt induraretur ei cor ⁊c̃. Et hec est intentio verborũ Augustini allegatoꝝ supra ibidẽ nec est ꝯtra dicta. sicut patet ⁊c̃.

R His p̄missis adhuc circa istam materiã vltra illa que determinat magister Gregoriꝰ tractãda est vna satis vtilis difficultas quã nec ipse nec aliqs alius quẽ viderim adhuc euacuauit. Et est Utrum deũ aliquẽ p̄destinare vel reprobare sit ꝯñs alicuius ꝓpositionis causalis vere. Et circa hoc primo recitabo vnã positionẽ. Secũdo declarabo vnũ modũ dicẽdi probabilem.

Sciẽdũ est igit̃ ꝙ positio Ockã circa hãc materiã ꝯsistit i tribꝰ. Primo eñi distinguit ꝙ hoc nomẽ causa a quo denominatur ꝓpositio causalis dupliciter accipitur. Uno modo pro aliqua re habente aliaꝫ rẽ tanꝙ effectũ. Et isto mõ potest dici causa illud quo posito aliud ponitur et non ponit̃ sine illo. Alio mõ accipitur causa nõ pro re aliqua respectu alterius rei. sed vt denotat quandã prioritatẽ vnius ꝓpositionis ad aliam. sicut si dicamꝰ. ꝙ causa quare ignis nõ calefacit est quia nõ habet passum conbustibile sibi approximatũ. Et sic dicit̃ frequenter ãcedẽs esse causa ꝯsequẽtis. ⁊ tamẽ non est ꝓprie causa in aliquo quattuor modoꝝ causandi positorũ ab Aristotele. Et sic quãdo ab vna ꝓpositione ad aliã ẽ bona ꝯsequẽtia naturalis et ecõuerso. tũc potest aliquo modo dici ꝙ antecedẽs est causa ꝯsequẽtis. et non ecõuerso. Uerũtamẽ dicit ꝙ hoc vl̃ raro vl̃ nunꝙ ꝯtingit nisi quia in re aliquid est causa alterius vel fuit aut erit aut potest esse. Secũdo dicit ꝙ reprobatiõis est aliq̃ causa seu ratio accipiẽdo saltem causam secũdo modo. Nam ista causalis est vera. quia iste peccabit finaliter ideo dãnabitur. Et ad hoc sufficit sibi ista ratio: quia damnatio nõ videtur mihi bona: nisi quia iusta. Nã f̃m Augustinuꝫ super Genes. deus non est prius vltor ꝙ aliqs sit peccator. Uideretur eñi esse crudelitatĩ punire aliquẽ non p̄existente in eo culpa. ergo a simili deus non vult prius punire ꝙ videat aliquem peccatorem esse. ergo primus

actus voluntatis diuine nō est velle dā nare iudam prout iudas offertur in naturalibus puris. quia sic vellet damnare sine culpa. sed est velle dānare iudā prout offertur voluntati diuine sub ratione peccatorum. Ergo cū reprobare sit velle damnare. reprobatio habet ex parte obiecti rationem siue causam scꝫ culpam finalē preuisam. ideo concedit tales causales: qꝛ iste peccabit finaliter ideo dānabitur: qꝛ iste fuit peccaturus ideo reprobatus est ⁊c̄. Tertio dicit tamen sine assertiōe. ꝙ alicuius p̄desti natiōis est aliqua causa seu ratio ⁊ alicuius nō. accipiēdo cām scd̄o modo. Et hmōi causa seu ratio est: qꝛ aliq̄ ꝓpter merita saluabunt̄: ꝙ si voluntarie non mererentur nō saluarent̄. Aliqui autē solū ex gratia speciali sunt ordinati ad vitā eternā. ita ꝙ sibipsis nō sunt derelicti: sed preueniūtur ne possint ponere obicē ne perdant vitā eternā. Sicut fuit de beata virgine ⁊ quibusdā alijs qui preueniebātur speciali gratia dei ne ꝑderent vitā eternā ⁊c̄. Im primis ergo videtur esse aliqua causa p̄destinationis: qꝛ sicut dānati reprobant̄: qꝛ p̄uidentur peccaturi finaliter. cū deus non sit prius vltor ꝙ aliq̄s sit peccator: ita est de quibusdā p̄destinatis ꝙ predestinant̄: qꝛ preuidētur finaliter in charitate perseueraturi: ⁊ deus nō cōferret eis vitā eternā nisi prius mererent̄ eā. In secūdis vero nō videtur esse ratio quare predestinantur: nisi qꝛ deus vult ita. Nam quicq̄d dat eis. dat vt cōsequant̄ vitā eternaꝫ. nec permitteret eis aliq̄d inesse quod posset eos impedire a vita eterna. Causa aūt quare istos predestinat sine ratione ⁊ alios ꝓpter rationeꝫ nō est nisi eius volūtas sicut causa quare beat⁹ Paulus fuit cōuersus sine meritis p̄uijs ⁊ alij nō: fuit sola diuina voluntas. Si autē contra predicta dicat̄ ꝙ eodem modo debēt oēs predestinati p̄destinari sicut oēs reprobi eodeꝫ mō reprobant̄. ergo non debet esse aliq̄ ratio quare aliqui p̄destinant̄: ⁊ nlla quare alij reprobantur. Item si deus sine ratione predestinaret istum et propter rationem predestinaret illū. deus esset acceptor personarum. Item non videtur verū ꝙ ratio quare predestinat istū est propter merita sua: qꝛ si iste nunq̄ habuisset merita ⁊ fuisset sine peccato originali ⁊ actuali fuisset saluatus. igit̄ non propter sua merita ⁊c̄. Item beata virgo fuit saluata ꝓpter merita sua igitur predestinatiōis eius fuit aliqua causa sicut ⁊ aliorum. Ad hec respōdet Ad primum ꝙ non omnes predestinātur eodem modo sic scꝫ ꝙ omnium sit ratio predestinationis vel nullorū sicut non omnes eodēmodo receperunt gratiam. aliqui eñi fuerunt sanctificati ante natiuitatem suam ⁊ alij non. Et quare isti ⁊ non illi nulla est ratio nisi volūtas dei ⁊c̄. Ad scd̄m respondet ꝙ nō est acceptio personarū nisi quādo duo sunt equales et aliq̄d debetur vtriq̄ et vni confertur ⁊ alteri non. sed in ꝓposito deus nulli est aliquo modo debitor: ideo non est personarū acceptor. Ad tertiū respondet ꝙ q̄uis iste fuisset saluatus si fuisset mortuus statim post baptismū sine merito vel demerito. tamē cum hoc stat ꝙ fuit predestinatus propter merita: sed ratio bene ꝓbat ꝙ bene potuit esse predestinatus ⁊ non propter merita ⁊ hoc non ast cōtra dicta.

Ad quartū respondet ꝙ beata virgo fuit saluata ⁊ magis beata propter merita sua. deus tamē ordinauit ꝙ sic saluaretur ita ꝙ preordinauit eā ad vitaꝫ eternam non propter talia media perque deueniebat ad eā. Sic igitur finaliter concedit ꝙ licet predestinationis vel reprobationis non sit in obiecto aliqua causa primo modo dicta: qꝛ nulluꝫ tale est causa alicuius eterni. tñ ista ꝓpositio deus predestinat. vel ista deus probat q̄ fuisset ab eterno vera bene habet cām scd̄o modo. eo modo quo dicit̄ antecedens esse causam ꝯsequentis. et illud antecedens est ita eternum sicut consequēs: quia illud antecedens. iste peccabit finaliter fuisset ab eterno verū sicut illud consequens. deus reprobat istum. Et sic iste respondet affirmatiue ad difficultatem propositam ⁊c̄.

Deus non est acceptor personarum quia nulli est debitor

L Sed licet ista positio sit subtiliter et breuiter explicata tamē nō videtur mihi q̄ euacuat totā difficultatē sicut post patebit. Et etiaȝ siue vera siue falsa sit. tñ contra aliqua ibi dicta sunt illa que supra dicta sunt Uñ quicqd sit de primo dicto de quo postea tangam. tamē Gregori⁹ negaret ſm dictū. Et q̄uis concederet istā causaleȝ q2 iste peccabit finaliter ideo dānabitur. sicut cōcedit Ockam. tamē negaret illā q2 iste peccabit finaliter ideo reprobatur quā alius cōcedit. Unde ſm Gregoriuȝ duo sunt hic distincte cōsideranda. Unū est q̄ deus non ꝓposuit misereri huic. et in hoc ꝓprie consistit ratio reprobationis. Et cur sic ꝓposuit non est aliqua causa p̄ter suum beneplacitū. sed simpliciter considerandū est cū apostolo cui⁹ vult miseretur et quē vult indurat. id est nō miseret̄. Aliud est qđ est hic considerādum scȝ q̄ tali cui⁹ ꝓposuit deus nō misereri preparauit etiā pro peccatis penam debitā. Et ideo q̄uis non propter culpā nolit deus misereri. id est non dare vitam eternā. tamē ꝓpter culpā vult dare penam. Et sic concedit istam causalem. q2 iste peccabit deus vult ei dare penam. et non istā. q2 iste peccabit deus eum reprobat vel vult non dare gl'iam etc. Item Gregorius negaret tertiū dictum et diceret generaliter. q̄ nullus p̄destinat̄ ꝓpter merita. Et negaret istaȝ causalē. quia iste est habiturus merita ideo est predestinatus. imo concederet ecōtra. quia iste est predestinatus ideo est habiturus merita. Similiter concedit. q̄ nō quia deus ꝓposuit et voluit alicui dare merita vel bonū vsum liberi arbitrij. ideo ꝓposuit ei dare vitaȝ eternā sed econtra quia ꝓposuit dare vitā eternam: ideo voluit consequēter dare etc.

Et hec diffuse nititur ꝓbare p auctoritates in vna ratione per quā ꝓbat p̄mā ꝓpositionem supra positam. Et sic iste respondet negatiue ad difficultatē ꝓpositam. sed tamē non euacuatur causa. vt patebit etc. M His ergo premissis volo hic sine assertione declarare vnum modum dicendi apparentē mihi probabilem. Unde circa hoc et ad maiorem declarationem omniū dictoꝝ

Primo notandū q̄ sicut supra dictuȝ est de scientia. ita ꝓportionabiliter dici potest de volitiōe. scȝ q̄ volitio restringendo eaȝ ad volitionē dei potest sumi vno modo large seu cōmuniter nō quidem attendēdo istam cōmunitatē ſm multitudinē per se inferioꝝ vel singularium quasi sint plures dei volitiones. qm̄ volitio dei simplex est et vnica. sed attendēdo ſm multitudinē volitorum respectu quoꝝ dicitur volitio. Et sic generaliter sumēdo respectu cuiuslibet a deo voliti posset vocari volitio efficax seu bn̄placitū etc. Alio modo potest sumi min⁹ generaliter solum respectu futuroꝝ. et sic posset vocari ꝑuolitio. Alio modo respectu p̄sentis aut futuri: et sic forte sumēdo non sunt nomina imposita que sint in vsu. Alio modo pōt sumi specialiter respectu eoꝝ que dicunt̄ dona gratuita sicut sunt fides. spes. charitas. Alio modo specialius respectu eorū que dicunt̄ gratuita non q̄cunq3 sed iustificātia sicut charitas vel gratia vel gloria. et respectu taliū posset vocari volitio gratuita vel bn̄placitum gratū faciēs. Alio modo specialissime respectu bonoꝝ glorie. et talis posset vocari volitio eterna siue dilectio eterna: gratificatiua. nō quia volitio alio modo sumpta sit tempalis. sed ab effectu isti⁹ volitionis. quia deus vult tale bonū scȝ glorie in eternum manere. Et talis volitio cōmuniter vocat̄ p̄destinatio. posset autē circa hoc esse dubiū. Utruȝ p̄destinatio includat solū deū velle alicui bonū glorie. vel tam bonū glorie in futuro q̄ bonum gratie in p̄senti. Et vtrū tantū ista bona vel simul aliqua alia etc. Et licet Ockam dicat q̄ predestinatio ꝓprie nō est respectu alicuius nisi respectu vite eterne. ita q̄ vita eterna et non omne ordinans ad eaȝ est effectus approbationis tamen sicut aliqualiter in primo articulo visuȝ fuit aliquando predestinatio sumitur large. et sic tam gratia finalis q̄ merita sunt effectus p̄destinationis. et nō aliquod aliud donū in presen

predestinatio et reprobatio prout capiuntur actiue pro diuino velle

ti vita collatum. Et fm hoc diuerse possunt dari descriptiones predestinationis. vt supra dixi. Secundo notandu q isti termini predestinatio z reprobatio possunt capi dupliciter. Uno modo actiue. z sic supponut pro diuino velle eo modo quo dictu est. Alio modo passiue. z sic supponunt pro effectu voluntatis diuine. ita q effectus predestinationis vel reprobationis pmo modo dicte pot vocari predestinatio vel reprobatio alio modo. Unde ex istis inferri possunt aliqua correlaria. Primu est q capiendo predestinatione z reprobatione actiue satis claru est q ipsius nulla est causa. quia talis actus diuine voluntatis nulla est vel esse potest causa sicut patet. Secundu est q capiendo predestinatione z reprobationem passiue scz pro tali effectu pot concedi pbabiliter q ipsius est aliqua causa sumedo causam improprie z large put meritu solet dici causa premij vel pene. qz de lege ordinata licz non ex natura rei tali merito posito. sequit tale premiuz vel pena. Unde sic loquendo cuiuslibz reprobationis passiue est aliqua causa scz culpa. z alicui9 predestinationis est aliqua causa sicut meritum vel gratia. z alicui9 predestinationis nulla est causa in predestinato sicut in illo qui non habet meritum. Nec est inconueniens q vnus effectus predestinationis sit causa vel ratio alterius. z per pns vna predestinatio alterius zc. Tertium est q capiendo predestinatione vel reprobatione actiue z large put predestinatio est respectu gratie vel glorie. satis claru est q non. qz deus predestinauit ido vult dare gratiam finalem nec econtra Patet. quia hoc esset idem sicut dicere quia deus vult dare gratiam finalem z gloriam. vult dare gratiam finalem vel econtra quoruz vtruq est falsum sicut satis patet zc. Quartuz est q capiendo predestinationem z reprobationem actiue z stricte put predestinatio includit deu velle alicui dare gloriaz z nihil plus. licet em nulli velit dare gloria qn etiam velit sibi dare gratia in presenti tamen possumus restringere istum terminu pdestinatio vt no significet plus nisi deum velle dare gloria. Et isto modo accipiunt aliquando doctores. Sic ergo accipiendo est dubiuz vtrum quia de9 predestinat aliquem ideo dat ei gratiam in psenti vel econtra hoc est dictu vtrum quia deus vult dare gloria ideo velit dare gratiam finalem vel econtra Et iste est punctus quez querit difficultas zc. Unde circa istum punctu sunt aliqua difficultates. Prima e vtrum deu velle aliquid alicui possit ee pns alicuius vere causalis. Et videtur q non. quia sicut deo nihil pot esse causa vt sit. ita nihil potest ei esse causa vt velit cum in eo sit omnib9 modis idem esse z velle. Igitur zc. Et si istud diceretur pateret resposio negatiua ad posita difficultatem. Et hec respõsio essz tam contra Ockam q cotra Gregoriu. vt patet quia quilibet concedit aliquaz tale causale licet diuersimode zc. Secunda difficultas est vtrum concesso q deu velle aliquid alicui possit esse pns alicuius vere causalis an hoc possit ee respectu antecedetis significantis precise sic esse vel no esse de creatura. Verbi gratia. respectu talis añcedentis sortes facit vel faciet a. ita q talis causalis sit vera. qz sortes facit a. de9 vult q sortes habebit b. Videret em pbabile q non ex hoc q diuinu velle est causa cuiuslibet creature z nullo modo econtra Et sic diceretur q deum velle aliquid nunq sit pns in vera causali nisi deum velle vel scire sit antecedes. sicut dicendo. quia deus vult sortez facere a. ideo deus vult sortem habere vel habituru esse b. Et fm hunc moduz dicendu essz q cum deus de facto puniret malos in inferno z p pns velit eos punire quia non volens nihil facit. ideo sequitur q deum velle punire non possit esse pns in vera causali ad istud antecedes sortes peccauit vel peccabit. Et iste mod9 dicendi mihi videtur pbabilis. z est ta contra Ockam q contra Gregoriu zc. vt patet. Tertia difficultas est vtrum deum velle aliquid alicui possit ee con

difficultas

3a difficultas

sequēs alicuius vere causalis si aīs sit
deuz velle vel scire sicut est in exemplo
iam dicto. Et videtur ꝙ non quia cū in
actu diuine volūtatis nulla sit oīno di-
stinctio aut prioritas aut posterioritas
sicut imaginatur Scotus non apparet
ratio quare ista sit vera. quia deꝰ vult
a. ideo deus vult b. plus ꝙ econuerso.
Et iste modus dicendi adhuc essz tam
4 contra Ockam ꝙ Gregoriū. Quarta
difficultas est concesso ꝙ deuz velle ali
quid alicui sit ꝯñs alicuius vere causa
lis. cuiꝰ aīs sit deū velle an sicut deus
potest velle alicui minꝰ bonū quia vult
ei maius bonum ita possit velle maius
bonū quia vult ei minus bonuz. Si eñ
dicatur ꝙ sic tunc sicut dicit̄ quia deus
vult dare gloriā ideo vult dare gratiaz
finalem. ita diceret̄ ꝙ hec est possibilis.
quia deus vult dare gratiā finalē. ideo
vult dare gl'iam. ⁊ hoc est cōtra Grego-
riū. ⁊ pro opinione Ockam. Si vero di
catur ꝙ nō sed ꝙ vniuersaliter deꝰ vult
semper alicui minus bonū quia vult ei
maius. ⁊ nunꝙ ecōtra. tunc clara est re
sponsio ad difficultatē ꝓpositā. Et hoc
est contra Ockam ⁊ pro opinione Gre-
gorij. Videret̄ aūt iste modus ꝓbabilis
ex hoc quia ordinate volens finez ⁊ ea
que sunt ad finem vult media ad finez
ꝓpter finē. ⁊ ideo licet deus nō per priꝰ
velit finem ꝙ ea q̄ sunt ad finem. quia
non est in deo talis prioritas actuū. nec
talia instantia qualia imaginatur Sco
tus ⁊c. tamen videtur ꝙ deus velit ea
que sunt ad finem propter finem. ⁊ per
consequens minus bonuz porpter ma-
ius bonum. Aliter non esset ordinate
volens. Igitur deus vult alicui gratiā
et alia que sunt ad beatitudinem pro-
pter ipsam beatitudinē que est omniū
finis. Et per ꝯñs quia vult alicui gl'iaz
vult ei gratiam. Isti ergo sunt diuersi
modi dicēdi ꝓbabiles in quibus appa
ret punctus difficultatis ⁊ datur mate
ria exercitationis. Nec videt̄ facile eli-
gere meliorē. tamē hic aliquid dicā ꝓ-
babiliter ⁊c. ¶ Tertio ergo pn
cipaliter notandū est. quia hic facta est
mentio de ꝓpositionibꝰ causalibꝰ ꝙ ista

dictio qr vel ꝓpter vel alia equiualens
faciens propositionē causalem quādo-
qꝫ significat causam essendi et denotat
causalitatem vnius realitatis respectu
alterius in aliquo q̄ttuor generū causa
rum. ⁊ sic facit ꝓpositionē ꝓprie causalē
vt cum dicit̄ quia sol lucet dies est. ⁊ sic
de similibꝰ que denotant aīcedētis ad
ꝯñs causalitatē ꝓpriam. Et de tali cau-
sali ꝓprie dicta pōt dari ista regula ꝙ
nulla ꝓpositio causalis ꝓprie dicta cuiꝰ
ꝯñs signat tanꝙ signū totale deum ali
quid velle vel intelligere est vera. Ptz
qr sicut supra arguit̄. sicut nihil est vel
esse potest ipsi deo causa ꝓprie dicta vt
sit. sic nec vt intelligat. vel velit ideo sic
vtendo ꝓpositionibꝰ causalibꝰ. ptz cla
re quid dicendū ad difficultatē ꝓposi-
tam ⁊ ad alia supra tacta. Quādoqꝫ ve
ro talis dictio non signat cām essendi
nec antecedētis ad ꝯñs causalitatē ꝓ-
priam. ⁊ sic non facit causalez ꝓprie di
ctam. vt cum dicit̄ quia creature sunt a
deo. deus est dñs creaturarū qr aliqua
res in diuinis generat filiū. aliqua res
in diuinis est pater. qr homo est ratio-
nalis. homo ē risibilis. qr ysocheles ha
bet tres angulos equales duobꝰ rectis
ideo est triangulus. ⁊ sic de similibus
Tales eñ ꝓpositiones solent cōcedi
taz in theologia ꝙ in philosophia ⁊ me
thaphisica. ⁊ tamen non denotant cām
essendi nec antecedētis ad ꝯñs causali
tatem ꝓpriā. quia sic essent false vt pa
tet intuenti. sed signant causaz cogno-
scendi vel antecedentis ad ꝯñs conuer
tibilitatem per ꝯñam mutuam cum cō
notatione cuiusdam ꝓprietatis inferē
tis respectu illati sm nostrum modum
cōcipiendi. Et ad aliquē talez vel consi
milē intellectū. Et sic intelligunt̄ causa
les supradicte. Unde in omnibꝰ illis est
talis ꝯña cōuertibilis. ⁊ vltra hoc in an
tecedente ponitur diffinitio vel termi-
nus pertinēs ad diffinitionem termini
positi in ꝯsequēte. vt patet. ideo est ali
qualis prioritas antecedentis ad ꝯñs
propter quā potest dici antecedēs cau-
sa consequētis. Et hinc est ꝙ tales cau
sales conceduntur. Et sm hūc modū

loquendi pōt hec secunda regula poni ꝙ deuȝ velle aliquid vel intelligere potest esse ꝯn̄s alicuius propositiōis causalis vere. Unde potest inferri probabiliter responsio ad difficultatem propositaȝ contra Gregorium. scȝ ꝙ aliquem predestinare vel reprobare potest esse conseques alicuius propositionis causalis vere. Et pro ista parte ⁊ ꝯtra Gregoriū arguo ex ꝓprijs dictis eius. Naȝ in questione vtruȝ deus sit prescius futuroꝝ. articulo. 3. in fine ipse distinguit istaȝ. quia aliqua sunt futura deus prescit illa esse futura. Et ꝗuis neget eam in vno sensu vt supra patuit. tamen cō cedit eā in isto sensu quo precise denotetur ꝙ quia res sunt future ideo p̄sciē tia dei est prescientia. Et isti termini p̄scientia ⁊ prescius verificant̄ de deo ita ꝙ illa locutio sit illo mō causalis quomodo ista est quia homo ē animal ideo hec est vera hō est animal. Et ꝰm istum moduȝ loquendi concedit ꝙ res esse futuras sit causa seu concausa vna cū immensa perfectiōe diuine scientie ꝙ deꝰ sit prescius vel prescientia. ⁊ ꝙ de ipso verificentur isti termini ⁊c̄. Et sic concedēda est ipsa causalis quia res sunt future. ⁊ dei scientiam nihil potest latere ideo deus prescit illas esse futuras ⁊c̄.

Sed dicat mihi magister Gregoriꝰ vł alius pro eo rationem quare nō potest omnīo proportionabiliter dici ꝙ quia sortes finaliter peccabit. ideo deus reprobat sortem. id est nō vult sorti dare gloriam finalem. ita ꝙ quia sortes est finaliter peccaturus. ideo deus est reprobatio ⁊ iste terminus reprobatio verificatur de deo. Nulla eī̄ potest ratio diuersitatis assignari nec oppositum probant rationes Gregorij. Si auteȝ dicatur ꝙ ratio diuersitatis est quia in exē plo suo est consequentia necessaria sed non in isto ⁊c̄. hoc non valet. quia tunc pari ratione non deberet ipse concedere istas causales. qꝛ sortes finaliter peccabit ideo dānabitur. vel deꝰ vult eum punire. quia deus voluit sorti dare vitā ideo voluit ei dare merita ⁊ finaleȝ gratiam. Et sic de similibus quas ipse cō cedit. vt supra patet. Et consequentia patet. quia hic non est plus consequentia bona et formalis. ꝗ in exemplo proposito. vt petet ⁊c̄. Quare ⁊c̄. Et sint hec dicta sine assertione ꝺ ista materia De qua si deo placuerit latius alibi dicam. Hec est de secundo articulo.

Quantum ad tertium articulum. Utrum reuelatio dei sit possibilis intellectui creato infallibilis ⁊c̄. Primo probabiliter ponam triplicem conclusionem. Secundo soluam triplicē dubitationem nihil temerarie asserendo. Et quia difficultas huius articuli non est de reuelatione verorum necessariorū. quia de illis faciliter patet quid est dicendum. sed de reuelatione verorum contingentium ⁊ maxime de futuro. ideo solum de illis erit sermo. Prima ergo conclusio erit ꝙ verorum contingentium de futuro est possibilis intellectui creato vera reuelatio. Secūda conclusio erit ꝙ verorum contingentium de futuro est possibilis intellectui creato certa vel infallibilis reuelatio.

Tertia conclusio erit ꝙ verorum contingentium de futuro non est possibilis intellectui creato infallibilis reuelatio

Ad declarationem autem prime conclusionis sciendum est ꝙ reuelatio potest capi mulpliciter. Uno modo vt reuelare ideȝ importat quod causare aliquod signum extrinsecum causatiuum assensus in intellectu creato. ⁊ sic deus dicitur reuelasse legeȝ christi omnibus tam fidelibus ꝗ infidelibus: ꝗuis non omnes assentiant. Et hec potest vocari reuelatio exterior. Alio modo potest capi vt reuelare importat idem quod causare assensum in intellectu creato de aliquo complexo. Et hoc potest esse de complexo vero vel de complexo falso. vel assensu sine formidine vel assensu cum formidine. Et ꝰm hunc moduȝ concedunt aliqui ꝙ hec est necessaria. deus reuelauit sorti ꝙ dies iudicij erit et non dependet aliquo modo ex contingēti futuro. Et ꝙ deus pōt reuelare falsum. ⁊ potest decipere ⁊ fallere creaturam. Et ꝙ non est inconueniens ꝙ

ille qui est veritas causet in aliquo fal- sitatem. Alio mō potest capi reuelatio specialius vt reuelare importat idē qd causare assensum firmum in intellectu creato d aliquo cōplexo vero. et sic vtar inferius isto termino et potest vocari re uelatio interior. Et fm hunc modum hec est contingens deus reuelauit sorti qz dies iudicij erit etiā postqz reuelauit quia illa debet exponi qz deus causauit in sorte assensum firmū qz sic erit et ve- rum est quia sic erit. Modo secūda ps est ꝯtingens. quare etc. Tunc probatur conclusio. quia quicunqz veraciter pre- scit et preuidet futura siue vera contin gentia de futuro. et est omnipotēs pōt per signa aliq̄ extrinseca vel per seipm sine talibus signis intellectui creato ta lia reuelare sed deus est hmōi. Igit etc. imo de facto qz multa talia reuelauit pz Dan. 2. Reuelatum est misteriū danie li. Itē de paulo. 2. Corinth. 12. Scio ho minem etc. Sequitur. Et audiuit archa na verba etc. Item de anima xpi etc. Itē aliter nulla esset ꝓphia. Et breuiter ista conclusio est fide supponenda etc. Ad declarationē secunde conclusionis sciē dum est qz certitudo potest capi dupliciter. Uno modo improprie vt certificare importat firmiter idē qz assentire alicui complexo: et quod non potest aliter esse Et isto modo satis constat qz deus non potest certificare aliquem de aliquo ve ro de contingenti futuro. Nec respectu illius est isto modo possibilis certa reue latio quia hoc includit cōtradictionem Alio modo potest certitudo capi ꝓprie vt certificare importat idē quod firmi ter assentire alicui complexo vero. Et isto modo satis patet qz licz non sit pos sibile qz certitudo sit falsa. tamen certi- tudo potest esse deceptio. Et licet null9 potest decipi per certitudinē tamē per certitudinem potest decipi. Et ideo ille qui fuit certus potest non fuisse certus et illa noticia que fuit certitudo potest fuisse deceptio: et non certitudo etc. Tunc ergo isto modo capiendo certitu dinem. patz satis conclusio ex dictis in prima conclusione etc.

Ad declarationem tertie cō clusionis sciendū est quid sit significa- tū vel quid nois noticie infallibilis. Un de noticia infallibilis est que nō potest esse falsa siue assensus verus quo non est possibile falli. Falli aūt est assentire taliter esse qualiter non est. vel non ta liter esse qualiter est. Tūc ꝓbatur con clusio ꝓ quo supponit qz intellect9 crea tus nō cognoscit formaliter ꝑ ipam di- uinā noticiā. Nā si hoc poneret posset saluari qz posset fieri ifallibilis noticia intellectui creato. sicut sibipsi respectu cuiuslibet veri etiā de ꝯtingenti futuro per hoc qz sicut futurū ꝯtingēs pōt nō fore. ita pōt nō fuisse respectu illius no ticia necvera nec falsa. Quod nonvide tur eodē modo posse dici de noticia cre ata. Unde arguitur sic. tu iudicasti no- ticia creata antixpm fore: et antichrist9 nō erit: ergo tu errasti. et sic tua noticia creata fuit falsa et per cōsequēs non in- fallibilis. ꝯña ptz ex quid nominis: sed premisse sunt possibiles et compossibi- les quacunqz reuelatione sibi facta cir- ca futuritionem antichristi. igitur etc.

Unde ad maiorem declarationē hu- ius materie pono aliquas ꝓpositiōes. Prima est qz quodlibet verū de futu- ro ꝯtingenti pōt deus absoluta et deter minata siue limitata reuelatiōe intelle ctui creato reuelare. Et ista intelligēda ē de reuelatiōe nō cadēte siue nō hnte reflexionē sup ipam reuelationē vel a- ctū mētis sed solū sup extrinseca de fu- turo ꝯtingēti impertinētia ipi reuelatiōi Qd dico ꝓpt sophismata q̄ pñt fieri de ista. nihil tibi reuelabitur vel de ꝯsilib9 Et hec sic itellecta est ꝯ aliq̄s opiniōes quarū vna est qz nulla pōt fieri reuela- tio absoluta de futuro ꝯtingēti: sz solū sub ꝯditiōe aliqua vtpote qz a. eueniet nisi aliqd obstet vel simi mō. Uñ hoc nō valz tū qz fm hāc viā de9 nō possz plus aliqd certificare de futuro ꝯtingenti qz ego. nā possez reuelare futurū ꝯtingēs isto modo. tum qz deus potest absolute certificare de illa conditione. et habet ꝓ positū qz ꝯsili mō patuit de primo: vel non pōt: et sic ꝓcedet in infinitū. qre etc.

Alia opinio est ꝙ nulla sit reuelatio
a deo de futuro contingenti que sit ad
vnuz sensum determinata. quia preter
sensum litteralem. quē sermo verborū
pretēdit. sunt ibi sensus alij subintelli
gendi. ad quoꝝ aliquē referenda est lo
cutio. si sensus litteralis non sit verus
sicut ad sensum allegoricū vel tropicū
Aliqn̄ sumit̄ simpliciter ⁊ absolute ali
quādo sub cōditione. Et hoc non valet
tum quia oppositū tenendū est esse fa-
ctum ꝓphetis. Aliter ꝫm hanc viā licet
ꝓpheta aliquis haberet aliquē sensum
verum. tamē nesciret illū. qd̄ est absur-
dum dicere. de omnibꝰ ꝓphetis. tuz qꝛ
deus determinate nouit ad quē sensuz
prenunciat aliquid fore. ergo determi-
nate illū sensuz pōt alicui reuelare. Et
qua rōne pōt de vno. ⁊ de quolibet. q̄re
ꝓpositio vera ⁊c. R Secūda ꝓ
positio est ꝙ quodlibet verū de futuro
contingenti a deo siue imediate per se
ipsuz siue per signū extrinsecū. siue ab
solute siue aliter qualitercūqꝫ reuelatū
est. ita cōtingens post reuelationē sicut
ante. nec q̄cunqꝫ reuelatio tollit contin
gētiā reuelati aut facit ipm̄ necessariū.
Et hec est ꝯtra opinionē quā reprobat
adā. que posuit ꝙ facta reuelatione ab
soluta. qualis facta est de resurrectiōe
mortuoꝝ ⁊ alijs articulis fidei de futu-
ro contingēti. nō pōt euenire oppositū
nec impediri ⁊ ratio est. quia posse con
tra veritatē non est posse. Sꝫ hec opi-
nio non est sana. Primo qꝛ ex eo sequi
tur qd̄ de necessitate deus aliquid age
ret ad extra. imo ꝙ omnia de necessita-
te euenirent quod est contra fidem.

Secundo sequit̄ qd̄ deus potuit ali-
qua facere que nūc non potest facere. ⁊
per ꝯn̄s sequit̄ diminutio potētie diui-
ne. ꝯn̄a patet. quia deus aliqua potest
creare que nō creabit. ponatur ergo ꝙ
deus reuelet cras qd̄ illa nō creabit vl̄
faciet absoluta reuelatione. tunc cras
hec erit vera. deus potest ista facere et
tamē hec erit vera deus amodo nō po
test ista facere. Et cōsimiliter sequit̄ ꝙ
deus possꝫ se facere vl̄ fecisse nullipotē
tem qd̄ est absurdū. Et ꝯn̄a patet. quia
deus anteq̄ quicq̄ crearet potuit soluz
creare vnam solam creaturā rationalē
⁊ eidē reuelare ꝙ nihil āmodo crearet
⁊ ꝙ si peccaret ipsaz annihilaret. Et cū
ipsa potuit peccare sequitur ꝓpositum
id est ꝙ deꝰ nihil potuit creare. q̄re ⁊c.
Vn̄ sicut bene dicit adā ista via magis
est irrationabilis ꝙ negare absolutas
reuelatiōes esse possibiles ⁊c. Tertio
sicut arguit Hybernicꝰ sequit̄ ꝙ iudas
tradēs xp̄m. ⁊ Petrus negās ipm̄ fuis-
sent excusati a peccato cū eoꝝ peccata
fuissent reuelata a xp̄o. qꝛ nullꝰ peccat
in eo qd̄ vitare non pōt. Igitur ⁊c. ꝯn̄a
ptꝫ. qꝛ xp̄s in cena reuelauit discipulis
ꝙ iudas traderet ipm̄ ⁊ ꝙ Petrus ne-
garet ipm̄. Et per ꝯn̄s ꝫm istaz viā ista
ab eis caueri non poterāt. ⁊ sic non pec
cauerūt cōtra euāgeliū. Matth. 26. Ve
homini illi per quē filiꝰ hoīs tradet̄ ⁊c.

Quarto arguit̄ sic. Sciētia dei ad in-
tra de aliquo futuro nō tollit contingē
tiam futuri. igit̄ nec reuelatio ad extra
Antecedēs ptꝫ ex supra dictis ⁊ ꝯn̄a te
net. quia nō apparet ratio diuersitatis
Similiter aliter sequit̄ ꝙ deus necessi-
taretur ad agendū per aliquid extrin-
secū. qd̄ est absurdū. Et breuiter ex di-
cta opinione sequuntur multa incōue-
nientia ⁊c. Tertia ꝓpositio est ꝙ que-
libet noticia creata q̄ fuit reuelatio ali-
cuiꝰ veri de contingenti adhuc futuro
pōt non esse ⁊ nunq̄ fuisse reuelatio. ptꝫ
supposito ꝙ iste terminꝰ reuelatio im-
portet ꝙ sit assensus verus et de vero.
Nam tūc bene sequit̄ demonstrato ta-
li vero de cōtingenti futuro. Hoc nunq̄
fuit verū. igitur hec nūq̄ fuit reuelatio
Et antecedēs est possibile. igitur ⁊c. Et
per hanc ꝓbationē vult vna opinio sal
uari. ꝙ reuelatio sit noticia infallibilis
⁊ ꝙ deus nō potest decipere qꝛ iste ter-
minus reuelatio cōnotat ita fore sicut
prenūciat̄. ⁊ ideo contingenter est illa p̄
nunciatio reuelatio. ita ꝙ si nō eueniat
illa prenunciatio nunq̄ fuit reuelatio.
Sed licet istud dictū sit verum. tamen
non sufficit ad euadendū difficultatem
qꝛ per hoc nō vitatur qn̄ deꝰ fecerit il-
lum cui fiebat prenunciatio credere ꝙ

Opinio Hybernici

sta eueniet. & per pñs quin decept⁹ fuerit: nisi ita eueniat. ꝙ licȝ illa reuelatio possit non fuisse reuelatio tñ nõ potest non fuisse iudicium vel adhesiua cognitio: vt videt̃ ꝓbabile. Et hoc tenet adã

Opinio probabilior

§ Unde probabiliter loquẽdo pro declaratione hui⁹ sit hec quarta ꝓpositio. ꝙ quelibet noticia creata que fuit reuelatio alicui⁹ veri de contingenti adhuc futuro. licet possit non esse aut nõ fuisse noticia vera vel de vero. tamẽ non potest non fuisse noticia iudiciaria siue adhesio. patȝ supposito ꝙ preteritum nõ põt non fuisse. qđ cõmuniter tenetur q̃uis oppositũ sit probabile. vt supra declaratuȝ est. hoc em̃ supposito apparet mihi ꝙ si ꝯcedatur ꝙ talis noticia potest nõ fuisse noticia vel iudiciũ postq̃ fuit: pari ratione erit ꝯcedendũ ꝙ ipsa simpliciter põt nõ fuisse. & sic de quolibȝ preterito. Et sic apparet ratio diuersitatis. Et si dicatur ꝙ sicut conceditur ꝙ tale iudicium põt non fuisse iudiciũ. verum pari facilitate potest cõcedi ꝙ tale potest nõ fuisse iudiciuȝ. Dico ꝙ licȝ eque facile posset vnũ sustineri a ꝯtradictione sicut aliud. sicut alias declaratum est. non tenendo ꝙ preteritum nõ põt non fuisse & futurũ põt nõ fore. primũ est cõcedendũ & non secundũ. Et ratio diuersitatis est. qꝛ ꝙ tale iudiciũ fuerit verũ dependet ex futuro contingenti: sed ꝙ tale iudicium fuerit nullo modo videtur dependere ex futuro plus q̃ ipm fuisse creatũ &c. Si vero dicatur ꝙ sicut conceditur ꝙ iudicium diuinũ non solũ potest non fuisse veruȝ respectu futuri. imo põt non fuisse iudicium pari facilitate potest concedi qđ iudicium creatum respectu illius cõtingentis futuri potest non fuisse iudiciuȝ de sic fore. Dico ꝙ licet eque faciliter posset vnũ defendi a contradictione sicut aliud tñ ratio diuersitatis quare ꝑmũ rationabiliter ponitur & non secundum est ista. qꝛ cuȝ deus nõ possit iudicare falsum diuinũ iudiciũ siue iste termin⁹ iudiciũ increatuȝ importat qđ sit verũ. ideo deuȝ iudicasse antixp̃m fore dependet ex futuro contingenti. ita qđ sicut cõtingens est antixp̃m fore. ita contingens est deũ iudicasse. sed non sic est de iudicio creato. quia qua rõne sic eẽt de vno pari rõne ita esset de quolibet. qđ est falsum. Et ideo de nullo intellectu qui iudicauit antixp̃m fore cõcedẽdum est ꝙ põt hoc nõ iudicasse. nisi de solo intellectu diuino. Quia de illo solo ista ꝯña est bona. iste intellectus sic iudicauit. ergo sic erit. Si aũt dicatur ꝙ imo talis ꝯña est bona de aliquo intellectu creato. scȝ de intellectu vel aĩa xp̃i. Dico ꝓbabiliter ꝙ non valet absolute talis ꝯsequẽtia. quia qua ratiõe valeret de ipso & de quolibet alio eiusdem speciei etiã si illa anima eẽt dimissa a verbo non valeret illa ꝯña &c. Ex istis ergo oĩbus ptȝ ꝓbabiliter illud qđ est intentum. scȝ ꝙ nulla noticia creata vel creabilis est simplicit̃ infallibilis respectu futuri ꝯtingẽtis. qꝛ ex quo talis fuit nõ põt nõ fuisse iudicium. & tñ põt nõ fuisse iudiciũ verũ. ergo põt fuisse iudiciũ falsum. Añs patȝ ex dictis & ꝯña. quia inter verũ & falsum in ꝯposito nõ est mediũ &c.

¶ Sed contra ꝑdictã ꝯpositionẽ & alia dicta est vna opinio ad quã videtur declinare magister Gregori⁹ quã vult saluare. ꝙ aliqua talis noticia creata sicut diuina reuelatio sit infallibilis de facto per hoc ꝙ talis noticia põt non fuisse significatiua aut non sic significatiua illius qđ significauit seu ipsam nõ fuisse assensum vel iudiciũ illius futuri. Sicut dicendũ esset ꝙ iudiciũ quo iudico petrũ sedere si cõseruaretur in me postq̃ Petrus surrexisset non ampli⁹ eẽt iudiciũ vel nõ eẽt iudiciũ quo iudicarẽ Petrũ sedere Unde dicit postq̃ deus significauit per aliqđ dictũ a. fore possibile est deuȝ nunq̃ voluisse significare per suũ dictũ a. fore & per ꝯñs nunq̃ dixisse a. fore. quare &c. Et licet Gregori⁹ non probet istam opinionẽ. tamen pro ea & contra dicta põt fortiter argui. Primo sic. quia videat clare aliqua creatura rationalis in verbo aliquod futuruȝ contingẽs fore. Arguitur sic. Ista visio vel creata noticia potest nunq̃ fuisse noticia vel assensus

Responsio doctoris quod nulla est notitia per quamlibet creata[?] infallibilis futuri[?] [illegible]

Igitur ⁊c̃. consequentia tenet. quia iste est modus saluandi diuinā noticiā esse infallibilem respectu contingēter futurorum. Añs ptz. quia verbū potest nunꝗ̃ sibi representasse illud fore. ergo talis creatura potest nunꝗ̃ assensisse vel iudicasse illud fore. quare ⁊c̃. Añs apparet. quia sequitur. a. nō erit. ergo verbū non representauit ⁊c̃. Si vero dicatur ꝙ ex hoc ꝙ talis noticia potest nō fuisse assensus ⁊c̃. non habet ꝙ illa noticia sit infallibilis. id est non possibilis esse falsa. sed tantū habet ꝙ pōt non fuisse falsa. Dicet ad hoc ꝙ noticia infallibilis habetur isto modo. Si eñ esset aliq̃ noticia creata q̃ sic repñtaret aliqđ futurū fore ꝙ si ipsum non foret non amplius repñtaret nec vnꝗ̃ representassz ⁊ si foret ipm representasset ita ꝙ possz ipsum repñtasse ⁊ possz ipm non representasse. sicut illud posset fore et posset non fore. illa esset infallibilis sicut saluatur de noticia diuina sed talis videt noticia in verbo ⁊c̃. Añ ad hoc pbandum arguit secundo sic. qꝛ noticia creata in verbo vt exemplū sibi subordinatū in significādo nō representat nisi qꝛ verbū vult eā sic representare ⁊ libere vult ⁊ pōt nunꝗ̃ voluisse eaz repñtare ergo illa pōt nunꝗ̃ repñsentasse. Et consequens sequit ꝙ deus pōt facere aliquā noticiā vel assensum subordinatū oīno diuine noticie sicut vox vł scriptū subordinat enunciationi mentali. Et ꝑ ɔ̄ñs sicut diuina noticia pōt non representasse a. fore. ita illa noticia creata ei subordinata. quare ⁊c̃. Si vero dicat ꝙ talis noticia naturaliter ⁊ nō libere repñtat ⁊ representauit. quare ⁊c̃. Dicitur ꝙ etiam noticia naturaliter representat sibiipsi a. fore. sic scz ꝙ pōt nō representare. sed illud debet fore si autē intelligitur naturaliter absolute falsuz est ⁊c̃. Tertio arguitur sic. quia nō implicat contradictionē talē noticiā q̃ dicta est esse a deo vel fieri. imo oppositū dicere derogat potētie dei. Nec ad hoc sequitur preteritū non fuisse sicut opposita opino videt supponere. igit ⁊c̃. Consequētia patet ⁊ añs apparet. Nā sine deperditione alicuius rei de noticia vel assensu pōt fieri non noticia vel assensus. Nam ꝺm illos qui ponunt ꝙ ad hoc ꝙ aliquid sit noticia intellectus requirit ꝙ sit ab eo effectiue. illud qđ ē noticia potest desinere esse noticia sine deperditione alicuiꝰ rei. scz si conseruaret a solo deo ⁊ non ab intellectu creato. Et per ɔsequens sicut talis noticia potest non fuisse a tali causa. ita potest nō fuisse talis obiecti. vel potest simpliciter nō fuisse noticia absq; hoc ꝙ cōcedatur ꝙ aliqua res preterita possit nō fuisse. sicut patz ⁊c̃. Quarto arguitur sic. anima xp̄i habet talē noticiā creatā infallibilē. igit ⁊c̃. Añs pbatur. qꝛ suppono ꝙ verbū non est sibi formalis cognitio. ⁊ supposito ꝙ oppositū dicat. tñ illa aīa pōt ⁊ potuit pducere noticiam creatam conformē illi noticie increate. Sed si talis noticia increata non eēt infallibilis sequit ꝙ xp̄s pōt ⁊ potuit falli ⁊ per ɔ̄ñs per cōmunicationē idiomatū ꝙ verbū diuinū potest falli falsitate create noticie. qđ videt absurdū. quare ⁊c̃. Et ita pōt dici de qualibz noticia in verbo ⁊c̃. Iste ratiōes sunt difficiles ⁊ opinio ista subtilis ⁊ esset valde rationabilis. supposito ꝙ concederetur preteritum posse non fuisse. qđ ita faciliter posset defendi a cōtradictione sicut futurum posse non fore. sicut supra dictū est. Sed si hoc non concedatur non video ꝙ ista opinio possit rationabiliter sustineri. Unde contra hanc opinionē preter illa que supradicta sunt facio talem rationem. Pono enim ꝙ angelus Gabriel vidit in verbo incarnationē xp̄i futuram. nec hoc aliunde vł alio modo viderit ꝗ̃ in verbo. ita ꝙ ex illa visione et non ex alia causa ipse habuerit vnū gaudium et vnam dilectionem et venerit ad Mariaz et salutauerit eam sicut scriptura dicit. Tunc simus in tempore medio inter salutationem illam ⁊ incarnationem tunc futuram. ⁊ arguitur tunc sub tali forma. Christꝰ nō incarnabitur. ergo Gabriel hoc non vidit in verbo. Ista consequentia per aduersariuz in illo tempore medio erat necessaria

quia verbū nō representauit aliquid fo
re nisi qd̄ futurū fuit.⁊ antecedēs erat
contingens in illo tpe.ergo similiter ⁊
ꝯn̄s.sicut etiam concedit predicta opi-
nio.Et per ꝯn̄s etiaȝ sequit̄ ꝙ ista erat
contingētes Gabriel habuit gaudiū vł
leticiam.Gabriel venit ad Mariā ⁊ sa-
lutauit eam.Consequētia tenet per po
situm.quia Gabriel aliā causaȝ gaudē
di vel veniendi non habuit nisi quia in
verbo sic vidit.ergo si potest non vidis
se potest nō venisse ꝛc. Et consimiliter
potest dici de quolibet p̄terito.q̄re ꝛc.

Ad hanc rationē sunt diuer-
si modi euadendi. Pria via est ꝙ gau
dium Gabrielis qd̄ est ⁊ fuit gaudiū in
b.gradu non solū potuit fuisse intenti⁹
vel remissius vel nō fuisse gaudium in
tali gradu sicut dicunt aliqui. imo illō
gaudiū potest simpliciter nō fuisse gau
dium.ita ꝙ non solū hec est contingēs.
Gabriel habuit gaudium in b.gradu.
imo hoc modo est contingens. Gabriel
habuit gaudiū.Vn̄ dicit hec opinio. ꝙ
licet necessarium sit ꝙ illa res siue illa
passio fuerit.tn̄ potest nō fuisse gaudiū
Nec hoc debet videri mirabile vt dicit
qꝛ talis passio non est dilectio vel gau-
dium nisi cū coniūgitur cuȝ cognitione
mediāte qua causat̄.ergo sicut est pos-
sibile ꝙ iste non habuit visionē. ita est
possibile ꝙ talis passio quā habuit non
fuit gaudiū si esset in mente ⁊ mens ni-
hil cognosceret.Nam mēs gaudere nō
potest sine cognitione.vt patet. q̄re ꝛc.

Sed hanc viam diffuse reprobat adā
in tertio quo ad vtrāq; partē.ideo trā-
seo.tamē hec via difficiliter apparet fal
sa.ꝑ hoc ꝙ ſm casum positū illud gau-
diū precise fuit causatum ex hoc ꝙ Ga
briel vidit sic fore.ergo si potest hoc nū
ꝗ͂ vidisse sequitur ꝙ sicut potest per se
non habuisse gaudiuȝ. ita potest nō ha
buisse illam passionē cum ipsa esset ab
eadem causa.Et sic ista via non euadit
difficultatem.quare ꝛc. Secunda via
est quā ponit Hybernicus ꝙ gaudium
Gabrielis potest non fuisse ab alia visio
ne sed ex alia causa.ita ꝙ licet Gabriel
habuerit gaudiū ⁊ venerit ad Mariā:
quia vidit ꝛc.tamē in illo tempore me
dio est possibile ꝙ nō habuerit gaudiū
nec venerit ex ista causa sȝ ex alia.Vnd̄
dicit ꝙ in illo tempe medio ista ꝯn̄a nō
valet Gabriel nō vidit in verbo xp̄m fo
re incarnandum.ergo non habuit gau
dium.vel ergo nō venit ad Mariā nec
salutauit eaȝ.Quia licet de facto nō ve
nerit ex alia causa.tamē semꝑ in illo tē
pore medio possibile est ꝙ venerit ex a-
lia causa.ideo ex ista que est contingēs
Gabriel non vidit ꝛc.non sequitur.Vn
de concedit vlterius ꝙ in illo tempore
medio hec fuit simpliciter contingens
Gabriel nō fecit ista facta quia viderit
deū incarnandū ꝛc.Sed hec via nō suf
ficit.qꝛ ex ea sequit̄ ꝙ in potestate bea
te virginis fuisset ꝙ nunꝙ Gabriel pre
uidissȝ xp̄m incarnandū.Et breuiter lȝ
adam multipliciter impugnet istā viā
tamen contra ipsam ⁊ supradictā suffi
cere debet ista ratio.Quia pari ratiōe
qua tu dicis ꝙ gaudium Gabrielis pōt
non fuisse a tali causa ⁊ illi act⁹ possunt
fuisse ab alia causa.pari ratiōe potero
dicere ꝙ illi actus simplicit̄ possunt nō
fuisse ꝛc.Vel saltem sicut tu dicis ꝙ illi
actus possunt non fuisse ab illa causa.
sed ab alia.ita dicam ꝙ Sortes potest
nō fuisse a patre suo sȝ ab alio.⁊ ꝙ pat̄
eius pōt nō fuisse pater eius.sed vnus
alius ꝛc.Et ita de quolibet effectu secū
de cause ꝛc.q̄ omnia sunt absurda ꝛc.

Ideo dicendū est in hac matera ꝙ si
cut visio Gabrielis non potest nō fuisse
sic non potest nō fuisse visio.nec potest
non fuisse iudicium nec gaudium eius
potest non fuisse gaudiuȝ ab illa causa
a qua fuit.siue de illo obiecto. Et quia
vidit in verbo christū incarnā duȝ.ideo
habuit gaudiū ⁊ leticiā.⁊ venit ad Ma
riaȝ ꝛc.id est.quia sic firmiter ⁊ sine du
bitatione credidit.⁊ non quia vere iudi
cauit.ita ꝙ illa visio ei⁹ inquantū erat
firmū iudiciū de sic fore ⁊ nō quatenus
erat reuelatio in verbo siue verū iudi-
cium fuit causa illoꝝ actuū.qꝛ illa visio
poterat in illo tpe medio non fuisse ve
rū iudiciū siue reuelatio. ⁊ tn̄ non pote
rat nō fuisse iudiciū siue cognitio ꝺ tali

obiecto. vnde patet ꝙ pro illo tempore medio licet nõ de potentia ordinata tñ de potẽtia absoluta hec erat possibilis Gabriel errauit. Gabriel in verbo false iudicauit. Gabriel false enũciauit. Nec tamen ꝓpter hoc sequit̃ ꝙ hec esset possibilis Gabriel mentitus fuit vł mẽdax nuncius extitit. positis precise his que prius. Ratio est. quia nõ dixisset aliqd contra suã cõscientiã quod requirit̃ ad mendaciũ ⁊c̃. His premissis respondeo ad rationes prius factas. Unde pro solutiõe prime et declaratiõe dictoꝝ et dicendoꝝ prius videndũ est qd est aliquid videri siue rep̃sentare ĩ verbo. Unde dico ꝙ h̃ nihil aliud est q̃ꝫ verbum diuinũ causare vnũ actum qui sit clara visio verbi seu representatio. ⁊ sit causare vnũ actum qui sit rep̃sentatio alterius a verbo. ita ꝙ verbũ suppleat vocem obiecti quo ad efficientiam ⁊ nõ alio mõ. ⁊ sic illa visio dicit̃ eẽ visio vel representatio in verbo. quia verbuꝫ sꝑ simul illa visione videtur: ⁊ a verbo immediate causatur. siue per eandẽ visionem vel eundẽ actum videatur verbuꝫ et creatura sicut tenet Adam siue non sicut tenẽt illi qui dicũt non esse possibile ꝙ vnico actu distincte videatur deus et creatura ⁊c̃. Ex hoc primo patet. ꝙ verbum nõ dicitur aliquid representare creature: quia sit illõ quo formaliter creatura cognoscit vł etiã precise quia sit illõ quo cognito recordatiue creatura aliquid aliud cognoscit. sicut imago representat illud cuius est. ⁊ licꝫ verbũ possit hoc modo representare. nõ tamẽ solum sic potest representare. Unde nõ est imaginadũ sic̃ multi credunt. ꝙ causa videndi creaturam in verbo sit quia verbum est imago: vł ydea ipsius et eadeꝫ actu quo videtur ydea videt̃ ydeatum sed quia volũtarie causat visioneꝫ creature modo supradicto. Ex quo secundo sequitur ꝙ vidẽs verbum nõ necessario videt omnia que verbũ videt. sed solũ illa quoꝝ visionẽ vult ĩ eo causare. imo nõ credo ꝙ aliq̃ creatura possit distincte videre oĩa q̃ verbũ videt. sicut alˀs specialiter declarabo de aĩa xp̃i de qua magister videt̃ oppositum dicere in tertio libro. Si aũt dicat̃ ꝙ deus est cognitio cuiuslibet creature. ergo sicut vnus angelˀ videndõ in mente alterius istam ꝓpositionẽ homo est aĩal potest esse certus ꝙ ille format talẽ ꝓpositionem. Ita vidẽdo diuinã cognitionẽ potest certificari ꝙ deus assentit ⁊ antixp̃s erit et ꝑ ꝯñs ꝙ antixp̃s erit. Et ita potest argui de quolibet alio vero. igit̃ ⁊c̃. Ad hoc dico cõcedendo assumptũ et negãdo similitudinẽ: ⁊ vltimã ꝯñam Et ratio est. quia ꝓpositio quã videt angelus est realiter in mente angeli. sꝫ nõ est realiter in deo. sed solum obiectiue ideo intelligendo cognitionẽ diuinam non intelligit quicquid illa cognoscit.

Tertio patet ex p̃dictis ꝙ aliquid reuelari in verbo aliquid ĩportat plus q̃ꝫ representari in verbo. Patꝫ. qꝛ vltra illud importat ꝙ illa reuelatio sit vera ⁊ certa rep̃sentatio ⁊ de vero. vt patꝫ ⁊c̃.

Quarto patꝫ ꝙ aliquid fuit rep̃sentatum in verbo qõ potest nõ fuisse reuelatum in verbo licꝫ nõ possit no fuisse rep̃sentatũ in verbo ptꝫ ex dictis ⁊c̃. Tũc ad formã prime ratiõis negatur añs sicut patꝫ ex dictis. Et similiter negatur añcedẽs: ⁊ ad probationẽ negatur ꝯña quia in casu antecedens est possibile: et consequẽs impossibile ⁊c̃. Ad secũdã quicquid sit de prima parte antecedentis nego secundã. Et dico ꝙ necessario vult eaꝫ representasse nec potest nõ voluisse eaꝫ causasse nec est possibile ꝙ sic aliqua noticia creata sit omĩo subordinata diuine noticie. ꝙ sicut diuina noticia potest nõ representasse ⁊c̃. sic possit noticia creata. Ratio est illimitatio vel ĩmensitas noticie diuine ⁊ limitatio noticie create. Ad tertiã nego primã partem antecedẽtis sicut patuit. ⁊ ad secũdam dico ꝙ siue ex hoc euidẽter sequitur preteritum non fuisse siue non tamen eque faciliter sustinebitur preteritum nõ fuisse sicut istud vt patet intuẽti. Unde ad ꝓbationẽ illius añcedẽtis Adã negaret assumptũ. quia ip̃e tenet ꝙ illa noticia nõ posset esse in potentia apta iudicari per eam ⁊ non esse sibi iu

dicium. Et reputat simpliciter impossi-
bile q illud accidens qd est noticia: vel
volitio possit formaliter inherere subie-
cto cognitiuo et volitiuo. absq hoc q il
la potentia cognoscat: et velit sicut im-
possibile est q illa res que est albedo in
hereat subiecto ⁊ q subiectum nō sit al
bum per eam. Sed quia istud posset ca
lumniari probabiliter ideo dico q quic
quid sit de hoc tamen negandū est vlti
muz ꝯsequēs scz q talis noticia potest
non fuisse a tali causa ⁊c. quia licz ex h
euidenter nō sequeretur aliquā rem p
teritaz nō fuisse tñ eque repugnat ima
ginationi vnum sicut aliud. vt patz ⁊c.

Y Ad quartam rationem quia
aliqui abhorrēt audire q xp̄s potest vl
potuit falli. ideo hoc non assero. Dico
tamē hic primo q supposito q hec esset
impossibilis anima xp̄i vel xp̄s fallitur
per noticiā creatam. tamē ex hoc nō ha
betur q illa noticia sit simpliciter infal
libilis. quia possz esse falsa alteri aīe vl
illimet derelicte a verbo. Et ideo soluz
habetur q illa sit infallibilis ſm quid.
scz isti anime sic vnite. quare ⁊c. Alio
modo ſm aliquos solēnes doctores po
test dici. Primo q xp̄s ſm diuinitatē et
per noticiā increataz non potuit falli p
quācunq potentiam. Patet. quia hoc
repugnat perfectioni diuine. Secundo
q xp̄s ſm humanitatē et per noticiam
creatam nō potuit falli. ⁊ hoc p potētiā
ordinatā. quia nihil falsum credidit vl
credere potuit ſm legem subordinataz
Tertio q xp̄s ſm humanitatē ⁊ per no
ticiam creatā potuit falli et hoc per po
tentiam absolutā. Ad cuius declaratio
nez quarto pōt ſm aliquos q toto tpe
intermedio postq̄ xp̄s dixit Petro ter
me negabis vsq ad negationem Petri
hec fuit absolute possibilis Xp̄s falsum
credidit. vel xp̄s falsuz ꝑdixit. sicut hec
Petrus xp̄m negabit. sed ex prima seq
tur xp̄s per noticiam creatā ſm huma-
nitatem deceptus fuit. nec tamē ex hoc
sequitur q christus mendax vel menti
tus fuerit vel mendacium dixerit. quia
non sufficit ad mendaciuz sola assertio
falsi. sed requirit intentio fallendi. Hāc
aūt christus pro tunc non habuit. ideo
pro nūc ista est impossibilis. Aliqui ta-
men concedūt q xp̄s non solum potest
asserere falsum sed et hoc potest facere
cum intentione fallendi. id est. asserere
falsum scitum esse falsuz imo dicere fal
sum mendacium et peccare odire deuz
p cōmunicationē idiomatū. Nec video
quin istud possit probabilius dici q̄ op
posituz si nō offendat aures fideliū ⁊c.
Nulla eñ cōtradictio vel repugnantia
videtur q anima xp̄i absolute oīa pos-
sit verbo vnita que ipsa posset si esset a
verbo derelicta. sed constat q si nō essz
vnita ipsa absolute posset decipi. ⁊ deci
pere. mentiri. ⁊ peccare. igiť et ipsa hec
potest vnita. quare ⁊c. Si autem dicať
contra predicta q ſm glosaz sup illo. 2.
ad Thim. 2. negare seip̄m non pōt xp̄s
qui veritas non potest seipsum negare
quod tamen faceret si dicta sua non im
pleret. ideo etiaz. Luce. 24. dicitur. Ne
cesse est impleri oīa que scripta sunt
⁊c. Ad hec potest responderi q debēt
intelligi et exponi de impossibilitate et
necessitate ſm legem ordinatā et nō de
absoluta īpossibilitate et necessitate vt
satis pz. Vel volūt dicere auctoritates p̄
dicte q deus implet ꝓmissiōes suas ita
certitudinaliter ac si nō possent īpediri lz
absolute possint īpediri ⁊c. Et sic pz ex
dictis q̄liter rñdendū sit ad multa simi-
lia obiecta que possunt hic fieri. Et hec
via inter alias mihi videtur magis pro
babilis q̄ illa que poneret q q̄libet no-
ticia creata anime christe vel alterius in
verbo sit noticia infallibilis ⁊c. Et h de
hoc ⁊c. AA Nūc circa istā ma
teriam et ad maiorez ipsius declaratio
nem mouebo et soluam triplicem dubi
tationem. Prima erit Utruz deus pos
sit ratiōali creature securitatē sue eter-
ne beatitudinis reuelare. Scd̄a erit
Utruz deus possit rōnali creature eter-
nitatem sue finalis damnationis reue-
lare. Tertia erit Utrum deus possit
rationali creature falsitatem dicere vl
eam decipere. Prima ergo dubitatio
Utrum deus ⁊c. Et videtur q nō. quia
nulla rationalis creatura per quācūq

De eternitate beatitudinis

reuelationem potest euidenter scire suam beatitudinem esse eternaliter duraturam. igitur nec potest secure assentire suam beatitudinē esse eternā. Consequētia videtur nota ⁊ antecedēs ꝓbatꝰ quia quacunqꝫ reuelatione facta rationali creature de sua beatitudīe absolute possibile est ipsam annihilari ⁊ ꝑ ɔ̄ñs possibile est aliter euenire ꝙ̄ sua reuelatio vel iudicium significauit fore. igitur nō sciuit ita fore ⁊c̄. Oppositū patꝫ ex dictis: ⁊ similiter qꝛ securitas de eternitate beatitudīs est pars beatitudinis. ſm Augusti. 10. de ciuita. dei capit. 30. et 13. de trinita. c. 7. Igitur oīs beatus est de ea securus. Ad hanc dubitationeꝫ respondet vna opinio ꝙ sic ⁊ hoc est verum vt patebit. Sed ad saluandū hoc ⁊ ad respondendū argumēto facto ponit ꝙ deus nō pōt destruere illos qui de facto sunt beati: nec auferre ab eis illam rem que est eoꝝ beatitudo: quia nō pōt destruere creaturam iustā vel ei subtrahere sine culpa dona sua. Et si hoc non repugnet potentie dei inquātum est potentia repugnat tñ potentie inquātum est sūma benignitas ⁊ sūma misericordia. Et ꝓ hac opinione videtur facere qḋ dicit magister libro primo. dist. 43. allegans Augusti. sup̱ illo verbo dñi loquētis ad Loth. Gene. 19. Non possum quicꝙ̄ facere ⁊c̄. Non posse inquit se dicit quod sine dubio poterat ꝑ potentiā sed non poterat per iusticiaꝫ. Sed hec opinio non sufficit: qꝛ eque faciliter defenderetur error ille phōrum quorūdā scꝫ ꝙ quicquid deus agit ad extra agit nature necessitate ⁊ non posset aliquid aliter operari ꝙ̄ de facto opatꝰ vel operabitur. Quē errorē reprobat magister di. quidā de suo sensu presumentes ⁊c̄. Sequitur ergo ꝙ sicut deus oēm rem quā producit libere cōseruat ita libere potest eam annihilare quādo vult: quare ⁊c̄. Item hec via sibi ipsi repugnat: qꝛ si deus potest aliquid de potentia quatenus potentia est. ergo deus simpliciter potest illud. qꝛ ex opposito sequitur oppositum. Unde etiam cum potentia dei et eius misericordia penitus idem sint si aliquid potest de potentia inquātum potentia absolute potest illud non obstāte misericordia. ideo aliter respōdendum est. Ad cuius euidentiam p̄mo notandum est ꝙ beatitudo ꝓut ad propositum sufficit potest sumi dupliciter. Uno modo precise pro actu visionis dei clare et fruitionis vel vtroqꝫ simul non connotando eternitatem illorum actuum. Alio modo potest sumi magis proprie pro illis actibus connotando eternitatem illorum sine credulitatem firmam ⁊ veram ꝙ illi actus in quibus ɔ̄sistit essentialis beatitudo durabunt sine fine: ⁊ ita sumitur communiter. Sed contra potest instari: qꝛ sic sumendo sequitur ꝙ ista sit contingēs Ista beatitudo fuit demonstrata tota beatitudine gabrielis. et similiter ista. Iste fuit btūs demōstrato gabriele. ɔ̄ña pꝫ: sed ɔ̄ñs videtꝰ absurdū. Dico hic ɔ̄cedēdo ɔ̄ñs sumendo nomē beatitudinis secundo modo. sicut patet ⁊ post patebit: sed primo modo capiendo ille sunt necessarie: qꝛ sunt de preterito vere nec dependent aliquo modo ex futuro.

BB Tunc pono aliquas ꝓpositiones. Prima est responsiua ꝙ deꝰ pōt rationali creature securitatem sue eterne beatitudīs reuelare. pꝫ. qꝛ quocunqꝫ mō capiatꝰ beatitudo qlibet beatus est securus de facto. Et istud est fide tenendū sicut patꝫ per auctoritates Augusti. supradictas ⁊ est ɔ̄munis oīm sentētia. Tunc ad declarationē huiꝰ sciendū est qd sit securitas. Unde dico ꝙ est iudiciū firmū ⁊ sine formidine de aliqua veritate. vnde nō est imaginandū ꝙ securitas sit aliquid superadditū iudicio: sed est oīno idem nec aliqd addit super iudiciū firmū nisi ꝙ tale iudiciuꝫ sit verum. Ex quo sequitur primo ꝙ lꝫ securitas ꝓphetica respectu futuri nō possit non fuisse estimatio vel iudicium firmuꝫ. tñ potest non fuisse securitas ꝙ illud esset futurū: pꝫ qꝛ potest non fuisse verum iudiciū. Secūdo sequitur ꝙ licet quis sit assecuratus qñ ille possit nunꝙ̄ fuisse securus de illo. Tertio seqtur ꝙ capiendo beatitudinē pri-

mo modo nullus beatus potest nõ fuisse securus de sua beatitudine. patz clare. ¶Quarto sequitur ꝙ capiendo beatitudinẽ secundo modo aliquis beatus potest nunq̃ fuisse secur⁹ de sua beatitudine. Patet. q2 isto mõ capiendo hec est cõtingens. Iste fuit beatus. Uel ista beatitudo fuit. Et sic semꝑ vtar isto termino 7c. Secũda ꝓpositio pͥncipalis ẽ ꝙ deus quẽlibet beatũ 7 de sua beatitudine eterna assecuratũ potest annihilare et ei suaz beatitudinẽ potest auferre Patet ex dictis cõtra pͥmam opinionẽ nunc reprobatã. Tertia est ꝙ deus nõ potest annihilare aliquẽ beatum vel de beatitudine assecuratum nec ab eo auferre suaz beatitudinẽ. Et hec videtur similis illi quã ponit supradctã opinio sed multũ est dissimilis. Et ratio est. q2 predicatũ appellat suam formã. 7 ideo illa de inesse implicat cõtradictionẽ 7c.

¶Quarta est ꝙ deus nõ potest aliquez primo modo beatũ vel de beatitudine assecuratum facere postea non beatum Patet. q2 beatus nõ potest desinere eẽ beatus ꝓpter rationẽ tactam licz possit non esse vl' fuisse beatus 7c. Ex his pz responsio ad rationẽ vnde quicquid sit de antecedẽte ꝯsequẽtia nõ valet. quia euidens scientia nõ requiritur ad securitatem. Aliqui nõ ꝯcedunt antecedẽs sicut Ockam quarto disti. 14. q. 4. 7c. Sz breuiter ꝯcedo ꝙ nulla reuelatio d' futuro est de illo euidẽs sciẽtia nec euidẽter scitur esse reuelatio vel securitas nec beatus euidenter scit se esse beatũ sicut ꝓbat rõ. Et hec d' hoc. ¶¶

Secũda dubitatio est. Utrũ deus possit rationali creature eternitatez sue finalis damnatiõis reuelare. Uidetur ꝙ non. quia si sic de⁹ posset cogere aliquẽ ad peccandum. Consequens est falsuz et consequẽtia patet. quia facta tali reuelatione talis de propria salute desperaret. ergo peccaret. quare 7c. Oppositum videt᷑. quia omne futurũ cõtingẽs impertinens reuelatiõi deus absolute potest reuelare 7c. Ad hãc dubitationez pͥsupposita illa distinctiõe supra declarata vl' reuelatiõe exteriori 7 interiori ponam aliquas ꝓpositiones. Prima est. ꝙ deus potest hoĩ etiã existenti in charitate casum suũ in peccatũ mortale: 7 etiã suã finalem dãnationẽ de cõmuni lege reuelare exteriori reuelatione. Ista patet primo de casu in peccatũ q2 christus petro existenti in charitate reuelauit exteriori reuelatiõe negationẽ suam dicens. ter me negabis. Et hec negatio ƒm Augustinum fuit mortale peccatũ. Secũdo satis patet ꝙ tali reuelatione non existenti in charitate potest reuelari sua dãnatio. Nam in euangelio xp̃us hoc reuelauit iudeis dicẽs. Johã. 8. in peccatis vestris moriemini.

Sed vtrũ talis reuelatio possit fieri existenti in charitate de lege ordinata magis dubiũ est. q2 in scriptura hoc nõ legitur factũ esse. saltẽ nõ recolo legisse tamẽ videtur probabile ꝙ hoc nõ repugnat legi ordinate: cũ non appareat ratio quare isto mõ non possit alicui reuelari suũ peccatũ mortale finale. 7 p ꝯñs sua dãnatio. Quis sit in charitate sicut põt sibi aliud pctm̃ mortale reuelari vt pz in Petro. nec ex hoc seqtur ꝙ talis desperet vel ꝑdat charitatẽ: q2 ꝓpter talez reuelationẽ nec oportet ꝙ credat se esse dãnandũ. Nam ꝓpter nullum signuz extrinsecũ a quocũqz factũ potest viator de cõmuni lege obligari ad credendũ se damnandũ. sed debet semper indubitãter sperare ꝙ si faciat que sũt legis christi saluabitur: 7 ad hoc debet laborare et diuinũ auxilium implorare

Secũda ꝓpositio est ꝙ deus non potest homini etiã non existẽti in charitate suã finalem damnationẽ de cõmuni lege reuelare interiori reuelatione. Patet: q2 tali reuelatiõe facta ille firmiter assentiret se esse dãnanduz. vt patet ex quid nomis: sed nullus de cõmuni lege potest sine peccato firmiter assentire se esse damnandum. imo talis credulitas esset peccatum. ergo deus de cõmuni lege non potest immediate causare talez assensum vel credulitatem in viatore: 7c. Tertia est ꝙ dubium est vtrum deus possit homini existenti in charitate suum futurum casum in peccatuz mor

tale de cōmuni lege reuelare interiori reuelatione. Patet. quia nec ad hoc habetur auctoritas aut ratio vł experientia cogēs nec etiam euidēter repugnat legi ordinate. imo satis videt̃ stare cum ea q̄ sic quia ex hoc non sequit̃ q̄ facta tali reuelatione talis peccaret vł charitatē pderet vt patz intuenti. quare ꝛc.

Quarta est q̄ sine dubio tenēdum est q̄ deus potest homini siue extra charitatem siue existenti in charitate casum suū in peccatū mortale ꝛ etiā suā finalē damnatiōem absolute reuelare īteriori reuelatiōe. Patz ex supradictis ꝛ p rationē in oppositū huius dubitatiōis factam ꝛc. DD Sed hic est dubiū tali reuelatiōe facta de futura damnatione. Primo vtrū talis peccet p dspe rationē ꝛ pdat charitatē. Scdo vtrū talis possz licite p salute sua orare. Et videtur q̄ nō. qr nō potest licite velle vel orare illud qd̄ scit deū nolle. Naz vnusquisq̄ tenetur se cōformare voluntati diuine cum sciuerit ipsam. Juxta illud Luc. 12. Seruus sciēs voluntatē domini sui: et non faciens plagis vapulabit multis. Ad primū distinguendū est q̄ desperatio potest capi dupliciter. Uno modo improprie p firma credulitate q̄ quis credit se esse damnandū vel diffidit se esse saluandum. Alio modo pprie p firma credulitate qua quis credit q̄ si faciat quod in se est p statu vie ad habendū beatitudinē adhuc non habebit eam. Unde talis actus est directe oppositus actui spei et nō primus. Tūc fm hoc dico aliquas propositiones. Prima est q̄ stante tali reuelatione sequit̃ q̄ talis firmiter credet se esse dānandū patz ex quid nomis reuelatiōis interioris ꝛc. Secunda est q̄ stante tali reuelatione sequit̃ q̄ talis desperet capiendo desperationē primo modo. Patz ex prima ppositioue et ex quid nomis desperatiōis pmo modo sumpte. Tertia est q̄ stante tali reuelatiōe nō sequitur q̄ talis desperet capiēdo desperationē secundo mō patet ex quid nomis ꝛc. qr stat q̄ firmiter credat se esse damnādū et tamē credat q̄ si esset facturus ea q̄ sunt legis christi ipse saluaretur ꝛc.

Quarta est q̄ stāte tali reuelatiōe nō sequitur q̄ talis peccet vel perdat charitatē. Ptz qr illa credulitas siue desperatio primo mō dicta nō essz sibi peccatum. quia nō esset naturaliter creata sz supernaturaliter a deo impressa. et per cōsequēs nō excludit charitatē imo staret absolute q̄ per talē desperationem mereretur si deus pciperet illā credulitatē. sed hoc nō potest deus pcipere stāte lege cōi. quia sic pciperet sibi duo cōtraria. s. q̄ simul desperaret et speraret ꝛc. Ad secundū dico q̄ sic ꝛ q̄ tenetur orare q̄ tollatur ab eo illa credulitas ꝛ q̄ nō eueniat sicut credit. Et ratio hui⁹ non est quia nō sciat euidēter q̄ dānat̃ sicut assignat adā. Naz ita firmiter credit sicut si euidēter sciret qd̄ alias dicā ꝛc. Sed ratio est. quia licet p talē reuelatiōnē abroget̃ lex cōmunis de spe vt patuit. tamē iste pter hoc nō absoluit̃ ab aliis preceptis legis nec obligat̃ ad oppositū precepti de ratione. Nec tenetur velle quicquid scit aut credit deum velle. Sz d̄ hoc alias videbit̃ ꝛc. Et hec de hoc. EE

Tertia dubitatio ē. Utrū deus possit rationali creature falsitatē dicere vł eam decipe. Et videt̃ q̄ sic. qr ponat̃ q̄ de⁹ reuelet alicui aliqd̄ futurum cōtingēs sicut antixpm fore ꝛ faciat illū sic assentire. Tunc illa reuelatione facta et iam in preteritū lapsa necesse est deum sic dixisse et istū sic assensisse. ꝛ tamē hoc stante adhuc cōtingēs est ita fore. Jdeo arguitur sic. de⁹ dixit isti q̄ antixps erit et antixps nō erit. ergo deus falsum dixit et ipsum decepit Consequētia patz. ꝛ aīs est possibile: ꝛ quelibet pars est possibilis ꝛ vna alteri cōpossibilis cū vna sit necessaria. igitur cōsequēs est possibile. Oppositū patz per magistrum libro. 1. in. 40. distinctio. qui ab omnipotentia dei excludit posse mentiri et fallere. Et simlr patet p Augustinū. 83. q. q. 14. vbi pbat corp⁹ xpi verum et nō fantasticū fuisse. quia si nō ergo fefellit xps. et si fefellit veritas nō est ꝛc. Circa istam materiam primo pmittam quorundam solēnium doctorum

opiniones contrarias. Secundo ponā aliquas propositiones responsiuas. Tertio eliciā q̃ttuor regulas ex quib⁹ inferam aliquas propositiones correlarias. Quantū ad primū sciendū est ꝙ ad hanc dubitationem respondent aliqui doctores affirmatiue. s. Hibernicus et post eū Adam et Olkot. Unde tenēt ꝙ ꝑ totū temp⁹ mediuz ante positionē rei in esse illa est contingēs antixp̃s erit ita et illa deus falsum dixit. et deus decepit. vocando scilicz deceptionē facere ꝙ aliquis habeat assensum falsum: vel aliquis erret. deus tamē non potest decipere deordinate vł iniuste. nec pōt decipere primo modo loquendo de deceptione. de potentia ordinata ⁊ ꝑ seip̃m et immediate. sed hoc bene potest ꝺ potentia adsoluta. Omnē enim rem quaz deus potest causare mediantibus causis secundis potest de potētia absoluta per seipsum. sed error est res talis. Igitur ⁊c̃. Maior est commune principiuz theologicum. sed minor patet ex multis scripture passibus vbi de⁹ docuit israelitas in bellis ⁊ in alijs hostes decipere verbis vel factis ⁊c̃. Sed aliter respōdent aliqui ad predictam dubitationē negatiue. Unde magister Gregorius circa hoc primo ponit aliq̃s distinctiones. Prima est ꝙ dicere accipitur dupliciter. Uno modo idē est qꝺ dictum proferre vel formare. Alio modo idem est ꝙ per dictum aliquid significare. Et hec distinctio patet. Et ꝓportionabiliter dicere falsum vno mō idez est quod proferre enūciationem falsam ꝭm se. Alio modo idem est quod ꝑ enūciationem falsum significare. stat enim aliquem dicere falsum vno modo et nō alio modo. vt patet in oratione ironica vel tropica. In quibus quandoq̧ enunciationes sunt false ꝭm se. et tamē ea q̃ per eas significātur vera sunt. Nullus aūt proprie dicitur dicere falsum nisi ꝑ suū dictum intendat dicere falsum vel saltem significet falsum. Nec de primo modo est dubium quin deus possit dicere. et de facto ⁊ dixerit falsum. Secunda distinctio est. ꝙ dicere falsuz secūdo modo contingit dupliciter scilicz assertorie et nō assertorie seu recitatiue Assertorie quidē aliquis dicit falsum quādo per suū dictū integrum: et perfectuz significat falsuz. Sed nō assertorie quādo per suū dictum integrū significat verum: sed per partiale significat falsum vt ibi dixit insipiens in corde suo non ē deus. Et alijs locutionibus recitatiuis et similiter ypoteticis et disiunctiuis: ⁊ conditionalibus. Et de isto modo non est dubium quin deus possit dicere falsuz. vt ibi Joh̃. 7. Si dixero quia nescio eum ero similis vobis mēdax ⁊c̃. Tertia distinctio est ꝙ aliquis potest assertorie dicere falsum dupliciter. Uno modo simpliciter. alio modo cum intentione ꝙ ille cui dicit assentiat ei qꝺ dic̃. Et de vtroq̧ sensu est dubitatio. iō ꝭm hoc iste doctor probat duas conclusiones.

Prima est ꝙ deus nō potest alicui assertorie dicere falsum volens ꝙ ille cui dicit assentiat illi dicto. Secūda est ꝙ absolute deus non potest dicere falsuz

Primam probat. quia aliter sequit̃ ꝙ deus posset mentiri. consequētia patet per diffinitionē mēdacij cōmunem que est significatio falsa cum voluntate fallendi. ꝭm Augustinū libro contra mendacium. Sed falsitas cōsequētis patet per apostolum ad Heb. 6. Impossibile est mentiri deuz. Et ad hoc sunt expresse auctoritates Augustini. ꝙ omne mēdaciū est peccatum. et ꝙ mentiri et fallere sunt ea que omnipotens nō potest Et ꝙ si deus hec posset nō esset dignus vt esset omnipotēs ⁊c̃. Secūdā ꝓbat quia ex opposito sequitur ꝙ deus non esset deus. ꝭm Augustinū. Cōsequētia ꝓbat ꝑ auctoritates Augustini ⁊ anselmi. Item sequitur ꝙ quodlibet dictum diuinum nō expertum vel per se notuz vel euidēter deductum fidelis rationabiliter posset habere suspectū et dubiū Consequēs patz falsum de articulis fidei ⁊ de his que ꝑ ꝓphetas ⁊ apostolos et ecclesiaz reuelata sunt. sed consequētiaz probat quia si non liceret de talib⁹ dubitare aut hoc esset p̃cise quia a deo est dictū. vel quia non solum dictuz est.

sed qꝛ dictum est illud esse verum: ꝛ cre dendū. aut etiam preceptum vt creda tur indubitāter. Neutrū potest dici. qꝛ stāte ypothesi deus potest dicere dicta contradictoria. ꝛ cum hoc dicere quodlibet illorum esse verū. et iubere vtrūqꝫ indubitanter credi. Nā qua ratione po test vnum falsum dicere et qđlibet aliđ ꝛ sic in casu homo teneretur firmiter as sentire duobus ꝯtradictorijs scitis esse cōtradictorijs. ac per hoc teneretur ad impossibile. Istas conclusiones et earum probatiōes diffusse deducit iste do ctor. sed quia deductio principaliter cō sistit in auctoritatibus que faciliter pos sunt glosari. ideo non insisto in eis causa breuitatis. Sed ad rationem factā ante oppositum ipe respondet. ꝙ antecedens est impossibile. licet quelibet ps sit possibilis. quia non sunt compossibiles. Et hoc quādo ꝓbatur. quia illa de preterito. deus dixit ꝙ antixp̄s erit vel iste assensit ꝙ antixp̄s erit est necessaria hoc ipse negat. Unde dicit ꝙ si teneaē ꝙ res preterita potest per diuinā potētiam non fuisse dicetur esse possibile ꝙ deus illud dictum vel assensum nunꝙ causauit et ꝑ ꝯñs non dixit antixp̄m fore. ꝛ ꝙ ille etiā nō crediderit. Et in hoc ipse bene dicit sicut supra tactū est. Si vero non taneatur illud. potest dici ꝭm eū ꝛ aliquos antiquos doctores ꝙ possibile est illud dictū nunꝙ fuisse significatiuum. aut non illius quod significauit. Et similiter illum assensum nō fuisse assensum aut iudicium illius. Uel aliter ꝭm eū dici potest. ꝙ ad hoc ꝙ aliquis dicat aliquid proprie loquēdo. requiritur intentio significandi illud per suum dictum. quia ergo deus quod vo luit potest non voluisse. ideo possibile ē deum nunꝙ voluisse significare ꝑ suum dictuꝫ antixp̄m fore. Si vero nulla p̄dictarꝫ viarꝫ placeat alia inueniat melior Et si quis eam inuenire nō potest. ipse dicit ꝙ melius est confiteri suā ignorantiā n ꝙ precipitare taꝫ horridā in auribus fidelium sentētiam: qualis est si dicaē deum posse mētiri aut falsuꝫ dicere seu decipe ꝛc. Sed cuꝫ reuerētia dico ꝙ si ponatur ꝙ p̄teritū non potest non fuisse nulla p̄dictarū viarū est sufficiēs nec est alia dabilis: quin oporteat dicere ꝙ argumentum concludit verum. s. ꝙ deus potest falsum dicere ꝛ decipere sicut prima opinio ponit. ita ꝙ oportet dicere: vel ꝙ preteritum potest nō fuisse: vel ꝙ deus falsuꝫ potest dixisse. nec est dare medium. sicut potest apparere ex supradictis in isto articulo. Et ideo si ponatur primū secundū vtiqꝫ videtur esse ponendum. ¶ Unde ad declararandū quomodo hec via possit sustineri. ponam probabiliter aliquas ꝓpositiones. ꝛ respondebo ad opposi tas rationes. Unde primitus distinguē dum est ꝙ isti termini decipere fallere ꝛ hm̄oi dupliciter pn̄t accipi. Uno modo vt includunt in suis descriptiōibus ista sincathegoreumata scꝫ iniuste inordinate indebite. Alio modo vt non includunt ea: sed tantūmodo fallere vel decipere est in aliquo causare assensuꝫ falsum siue errorem. Accipiendo tamē primo mō istos termios sic clarū est ꝙ deꝰ nō pōt decipere vel fallere. sicut nō pōt peccare vel iniuste aliqđ facere. Et isto modo opposita sentētia est merito auribus fideliū horrēda: sed scđo mō illud est dubiū. nec est clare sacre scriptu re contrariū. ¶ Pro quo ꝓbabiliter sit hec prima ꝓpositio. ꝙ oēm deceptionē vel errorem deus pōt se solo causare in mēte ratiōalis creature. Pꝫ qꝛ cuiuslibet deceptiōis vel erroris deus est causa. nam oīm rerū ꝛ motuū deus est causa ꝭm Augusti. 3. de trini. ca. 3. sed error est aliqua res vel entitas causata ꝛ per ꝯñs deus ipsiꝰ est causa: sed cuiuscūqꝫ rei deꝰ est causa. eiusdē se solo sine alia causa concurrente pōt esse causa: siue il lam rem producendo in subiecto vel sine subiecto. igitur oēm errorē vel deceptionē potest ꝓducere se solo. siue sine subiecto siue etiam in subiecto. s. in mēte rationalis creature. vel alio subiecto quare ꝛc. Scđa ꝓpositio est ꝙ deus nō pōt se solo causare deceptionem vel errorem in mente rationalis creature. Patet per ea que dixi in questione de

fallere decipere [handwritten margin note, partly illegible]

noticia dei. articulo pmo. vbi aliqua di
xi de imutatiõe vitali. Vñ ex dictis ibi
dem apparet q nulla qualitas pot ali
cui potentie vitali esse noticia vel assen
sus. nisi sit ab ea effectiue. Cũ igitur q̃
libet deceptio sit quidã assensus. sequi
tur q licet deus possit illaz rem se solo
causare in mente rationalis creature.
nõ pot facere q sit ei error vl' deceptio
ipsa nõ cõcurrẽte rc. Ex his apparet
primo cõtra Adam. q talis qualitas q̃
est error vel deceptio nõ est essentialit
error vel deceptio. cuius oppositũ ipse
ponit de gaudio. noticia et volitione rc.
et per ɔñs de errore vel deceptione rc.
Patet. quia si esset in ea et nõ ab ea nõ
esset ei noticia sm viam ptactã. et tamẽ
añs est absolute possibile. vt patz rc.
Secũdo ptz contra Hybernicuz q ex
illo pncipio theologico omnẽ rem quã
deus pot causare cum alia causa cõcur
rente. pot causare se solo. nõ sequit q
deus possit causare errorẽ se solo. Ptz
ex predictis. Et pot dari exemplũz sic
ex illo rc. nõ sequitur q de9 possit cau
sare meritũz se solo. sed bene sequitur
q ergo meritum potest causare se solo
et similiter errorẽ causare se solo. Et ea
dẽ est ratio vtrobiq quia sicut illa res
que est vel esse pot meritũz pot esse nõ
meritum. quia si deus illam se solo fa
ceret non eẽt meritum. sic illa res q̃ est
vel esse pot error pot esse et non esse er
ror. quia si essz a solo deo non essz error
vt patet rc. quare. Tertia
propositio est q deus non potest de po
tentia ordinata rationali creature fal
sum dicere vel eam decipere. et hoc per
seipm immediate et directe. ista est cõ
salis conclusio. licz non appareat mihi
clara ex scripturis. Et dico q seipm im
mediate. quia nõ est cõtra legẽ ordina
tam. imo possibile est de potentia ordi
nata q deus decipiat aliquẽ tanq cau
sa mediata siue mediãte creatura Tũ
primo q2 de facto cuiuslibet erroris et
deceptionis de9 est causa. vt iam tactũ
est. Tũ secundo q2 sm Augusti. et sctõs
aliqui merent decipi. et per ɔñs iustum
est eos decipere. ergo deus hoc potest.

Tum tertio q2 multa sunt in antiquo
testamẽto de Jacob et Rebecca q̃ spũs
sancti familiari ɔsilio excusant a men
datio. et tamẽ in illis deceperunt Jsaac
Ut ptz Geñ. 27. ergo deus p bonos de
cipit. Et multa similia exempla pñt in
duci rc. Tum quarto q2 etiam in nouo
testamẽto angelus bonus auctoritate
dei apparẽs magis in somnis di. eis vt
p aliam viã reuertãtur in regionẽ suã.
et sic deceperunt Herodẽ. Vñ sequitur.
Matthei. 2. Videns q illusus essz a ma
gis rc. Dico etiã dicere quia deus p se
ipm frequẽter fallit et decipit non dire
cte sed indirecte. et p accidẽs dicẽdo ali
quid vel faciẽdo q aliqui rationẽ non
intelligẽtes crediderũt falsuz. sicut ptz
in euangelio de illis quibus dixit xps.
Joh. 2. Soluite templũ hoc et in triduo
reedificabo illud. qui p hoc crediderũt
falsum. et fuerunt decepti intelligentes
de templo lapideo. qd dixerat de tem
plo corporis sui. Quarta ppositio est
q deus pot de potentia absoluta rõna
li creature falsum dicere. et eam decipe
etiaz per seipm imediate et directe. Et
dico p seipm rc. nõ quidez excludendo
oẽm aliam cãm ab ipso respectu talis
deceptionis. q2 hoc esset cõtra secundã
ppositionẽ vt ptz. sed per hoc excludẽ
do oẽm aliaz causam ab ipso. et ab ipsa
creatura decepta. Tunc ptz ppositũz
pmo per rationẽ ante oppositũ rc. Se
cundo q2 cum deus hoc possit mediãte
creatura nõ apparet quare hoc nõ pos
sit absolute sine illa. Verbi gratia cum
hoc possit mediante angelo vel hoĩe vt
ptz ex predicta ppositione. nõ apparet
ratio quare hoc nõ possit absolute sine
illo. Nec ad hoc apparet mihi contradi
ctio. sicut q deus nõ sit deus. vel aliud
euidens impossibile vt potest apparere
intuenti. Tertio hoc nullaz imperfe
ctionẽ includit in deo. imo videret im
perfectus. si hoc nõ posset sicut creatu
ra hoc pot etiam sine peccato quia ali
quis pot demereri vt decipiatur. Et mi
rabile videretur q deus nõ posset talẽ
punire et ipm decipere per seipm ime
diate. cuz manifeste dicat Augustinus

83.q.q.53.ꝙ deus decipit per malos an
gelos.⁊ ꝑ malos hoies ⁊ similiter deus
iussit filios israel decipere egyptios.et
multa similia pñt induci. Quarto er=
ror potest esse sine peccato.ergo nõ se=
quitur deuʒ esse cãm peccati. licet erro
rem imediate causaret ⁊ aliquẽ decipe
ret.Et per ꝯñs deus absolute hoc põt
Cõsequẽtia tenet ⁊ añs ptʒ ꝑ Augusti
nũ enchirion.16.vbi dic̃ ꝙ illa fuit opi=
nio caldeoꝝ.Et ostendit ꝙ sit falsa.⁊ ꝙ
aliquis error est malũ pene ⁊ nõ culpe.
II Tunc ad rões alteri⁹ opi
nionis.Ad primã pro prima cõclusiõe
Primo põt dici ꝙ ꝯña nõ valet.qr mẽ=
daciũ vel mentiri includit aliquid inor
dinate fieri.Et ideo ad ꝓbationeʒ ꝯñe
dicit̃ ꝙ illa diffinitio mendacij que est
falsa significatio cũ intentione fallẽdi.
debet intelligi de intentiõe deordinata
fallendi. qualis in deo esse nõ põt.nec
ꝙ talis possit esse in eo non ꝓbat argu
mentũ.sed solũ ꝙ possit esse in eo intẽ=
tio fallendi. Secũdo põt dici ꝙ acci=
piẽdo mẽdaciũ pro falsa significatione
cũ intentiõe fallendi p̃cise qualiter. nõ
sumit apl's nec Aug.nec alij cõiter.tũc
ꝯñs nõ est falsuʒ de potentia absoluta
sed solũ de potẽtia ordinata. eo modo
quo dictum est.⁊ sic intelligunt apl's ⁊
Augustin⁹. Tertio ad ꝓbationẽ cuʒ
dicit̃ ꝙ tunc de⁹ posset peccare:qr omne
mendacium est peccatũ. Patet ꝙ hoc ẽ
verũ de mendatio nõ facto auctoritate
diuina.quale est mendaciũ accipiendo
vt cõiter sumitur sʒ nõ illo modo quo
dictum est. Quarto põt dici ꝙ si ali=
cui cõcederet̃ auctoritate diuina posse
mentiri.sic sumpto mẽdacio illud nul=
latenus esset peccatũ.⁊ per ꝯñs si deus
per seip̃m imediate alicui falsum dice=
ret cuʒ intentione fallendi. ⁊ illo modo
mentiret̃ nõ peccaret.hoc aũt est possi=
bile de potentia absoluta.qr ꝙ talẽ au
ctoritatẽ dare nõ repugnet diuine potẽ
tie.videt̃ rõnabile nec apparet ꝙ tali
auctoritate data illud esset peccatũ pl⁹
ꝙ̃ occidere innocenteʒ:auctoritate dei.
Nam magis est contra instinctuʒ natu
re secundũ ꝙ̃ primuʒ circunscripta dei
auctoritate.Sed neutrum est cõtra in=
stinctum nature si fierit ex p̃cepto vel
auctoritate actoris nature.q̃re ⁊c̃. imo
talis auctoritas de facto videtur qñqꝫ
esse cõcessa.Unde.3.Regum vlti. legit̃
deũ dixisse quis decipiet achab.⁊ egres
sus spiritus ait:ego decipiã. Et sequit̃
ingrediar et ero spũs mẽdax in ore om
niũ ꝓphetarũ.Et dicit dñs decipies et
p̃ualebis.egredere ⁊ fac ita. Et ad hoc
possent iduci ml'te scripture.⁊ de egyp
tijs deceptis per filios israel auctorita
te dei ⁊ de alijs. Et licet aliqui dicãt ꝙ
deus nõ precipit in talibus mendaciuʒ
vel deceptionem.sed tantũ ꝑmittit vel
p̃nunciat sicut ibi Johãnis.2. Soluite
templũ hoc ⁊ ibidẽ dicit.13.qñ dñs di=
xit iude.qđ facis fac citi⁹.nõ eñ hic im
peratiue loquit̃ ꝯm glosas sanctoꝝ sic
ibi egredere ⁊ fac.i.egredieris ⁊ facies
sicut ante dixit decipies ⁊ preualebis.
Tamen licet ista glosa sit ꝓbabilis. nõ
tamẽ hoc pretendit textus.sed ꝙ deus
illã deceptionẽ imperauit ad punitio=
nẽ maloꝝ. nec hoc videt̃ improbabile.
quare ⁊c̃. Ad secundã rationẽ ꝓ secũ
da cõclusione negatur ꝯña nec auctori
tates Augustini vel Ans. hoc ꝓbant
Sed vlterius negatur alia ꝯña in qua
maior est difficultas.Sed ad ꝓbatiõeʒ
dico ꝙ nõ est licitum dubitare.quia de
us precipit firmiter credere.ideo nega
tur minor.Et ad ꝓbationem dicitur ꝙ
cõcesso ꝙ homo nõ possit teneri ad im=
possibile.⁊ ꝙ nõ possit ambobus cõtra
dictorijs assentire.ꝯsequẽter dicenduʒ
est ꝙ deus nõ posset illud preceptũ da
re.vt patʒ ⁊c̃.ideo ratio nõ valet. Ad
auctoritates autem magistri ⁊ Aug.in
oppositum. põt dici ad magistrũ. sicut
ad primã rationem ⁊c.Et ad Augusti.
põt dici ꝙ argumentũ solum tenet gra
tia materie.⁊ antecedẽs est impossibile
cum sit ꝓpositio de preterito falsa ⁊c.
Et sic põt ꝓbabiliter dici tenẽdo istaʒ
viã ⁊c̃. KK Unde ex oib⁹ pri⁹ di
ctis in isto articulo ⁊ tenendo ꝙ res p̃=
terita nõ potest non fuisse.infero quat=
tuor reg'as in hac materia satis vtiles
Prima est ꝙ nulla ꝓpositio de possi=

Op... Regula ad Pred...

bili negatiua cuius affirmatiua de pre terito correspōdens est vera est ɔcedē da de creatura. nisi vbi predicatum est iste termin⁹ verū aut falsum. aut alius includens alterū istoꝝ in sua rōne diffi nitiua. Uerbi gratia. si ista affirmatiua sit vera. Sortes iudicauit antixp̄m fo re. hec negatiua de possibili sibi corre spōdens nō est cōcedenda. Sortes po test nō iudicasse antixp̄m fore. vel ꝙ ta lis noticia pōt non fuisse. ⁊ sic de simili bus. patꝫ ex supradictis. qꝛ si hoc cōce deret de creatura. pari ratione dicēdū esset vł sustineri posset ꝙ creatura que voluit a. pōt nō voluisse a. ⁊ ꝙ illa que peccauit pōt nō peccasse. ⁊ ita de quoli bet preterito sicut supra tactū est. qua re ⁊c. Et dico de creatura. quia talis lo cutio est cōcedenda de deo. sicut conce ditur ꝙ deus qui iudicauit ⁊ voluit an tixp̄m fore. pōt hoc nō iudicasse ⁊ non voluisse. ⁊ ꝙ eius noticia pōt non fuisse iudiciū illius ⁊ ratio supra tacta est ⁊c.

Secūda regula talis est. ꝙ nulla ꝓpo sitio talis est ɔcedenda de deo. nisi vbi verbū signat actū deo intrinsecuꝫ. ⁊ nō effectuꝫ p̄teritū ad extra. Uerbi gratia si ista affirmatiua sit vera de⁹ dixit vel significauit creature antixp̄m fore. hec negatiua nō est ɔcedenda deus pōt nō dixisse vel nō significasse. qꝛ ista verba signant nō soluꝫ actum intrinsecū. sed effectū ad extra preteritū. Et hoc dico quia secus est deverbis p̄cise significā tibus actū intrinsecū. sicut sunt ista iu dicauit. voluit ⁊c. vel deverbis ɔsignifi cantib⁹ actū extrinsecum cōnotādo tñ esse verū vel esse falsum. sicut sunt ista reuelauit. certificauit ⁊c. vt pōt patere ex supradictis. Tertia regula est ꝙ ta lis locutio nunꝙ̄ est cōcedenda nec de creatura nec ď deo. nisi quādo veritas ꝓpositionis de preterito depēdet ex cō tingēti futuro. pꝫ inductiue ⁊c. Quar ta regula est ꝙ talis locutio est q̄nꝙ̄ cō cedenda de creatura. s. q̄n p̄dicatuꝫ est iste termin⁹ verū aut falsum. vel alius termin⁹ includēs alterū ipsoꝝ in sua ra tiōe diffinitiua. Uerbi grā. ɔcedēdū est ꝙ illud qḋ fuit iudiciū verū pōt nō fuis se iudiciū verū. ⁊ ꝙ reuelatio potest nō fuisse reuelatio ⁊c. Et ratio hui⁹ potest apparere ex supradictis ⁊c. LL

Uñ ex istis ⁊ specialiter ex quarta re gula sequit̄ Primo ꝙ aliquis habuit fi dem qui pōt nunꝙ̄ habuisse fidē ⁊ pos sibile ꝙ sua fides nō fuerit fides. Patꝫ de illo qui habuit fideꝫ ꝙ antixp̄s erit qꝛ fides ē vera ⁊ de vero. vñ īpossibile ē ꝙ fidei subsit falsuꝫ. Et iō sic possibi le ē ꝙ antixp̄s nō erit sic possibile est ꝙ illa nō fuerit fides. sicut possibile est ꝙ non fuerit vera. Secūdo sequit̄ ꝙ ali quis habuit spem qui pōt nūꝙ̄ habuis se spem. ⁊ possibile est ꝙ sua spes non fuit spes. patꝫ de illo qui habuit spem ꝙ saluabit̄. ⁊ sic erit. qꝛ f̄m magistrū li. 3. dist. 26. c. 1. Spes est certa expectatio future beatitudinis ⁊c. ⁊ caplo sequēti dicit ꝙ spes nō est nisi futurarū rerum ⁊ ideo sicut possibile est ꝙ iste nō salua bitur. ita possibile est ꝙ nō habuit cer tam expectationē nō per ɔn̄s spem ⁊c.

Tertio sequit̄. aliquis est saluatus et meruit saluari per fidem ⁊ spem. qui pōt hoc meruisse per infidelitatem vel falsaꝫ estimationē. Ptꝫ de illo qui hoc meruit quia credidit vltimū iudiciū fo re. ⁊ nō pōt hoc non meruisse ⁊ tñ sua fi des pōt fuisse infidelitas vel falsa esti matio sicut illud potest non fore. Et si militer aliq̄s pōt meruisse dānationeꝫ per rectā estimationē ⁊ verā fidē vt qꝛ credidit vltimum iudicium nō fore ⁊c.

Uñ ptꝫ ꝙ homo nō meret̄ in creden do. qꝛ creditū ab eo sit verū. nec deme retur quia sit falsum. nā hoc non est in potestate sua. sed ideo meret̄ qꝛ sibi sic precipit̄ a deo ⁊ vult obedire ⁊ de⁹ vult actum acceptare ⁊c. Quarto sequit̄ ꝙ aliquis ꝓphetauit qui pōt nunꝙ̄ ꝓ phetasse et possibile est ꝙ sua ꝓphetia nunꝙ̄ fuerit ꝓphetia. Patet. qꝛ iste ter minus ꝓpheta siue ꝓphetia est termin⁹ ɔnotatiu⁹ ꝙ sit de vero. Unde describi tur ꝓphetia ꝙ est diuina inspiratio euē tum rei imobili veritate demonstrans. Non quidē intelligendo ꝙ sit imobilis id est necessaria veritas simpliciter ab solute sed conditionaliter. sic ꝙ necesse

Quid sit prophetia

est si aliquid est prophetatum illud euenire. Et ideo sicut possibile est qȝ illud nō sit verū qȝ Job predixit de resurrectione. ita possibile est qȝ nunqȝ prophetauerit de resurrectione. Et in potestate antixpi futuri erit facere qȝ xps in aliquibꝰ q̄ predixit de ipso non fuerit propheta. Et consimiliter posset dici de multis sed transeo. qꝛ ex predictis satis pȝ via subtilibus ad multa concludendū in hac materia. Et hec de toto tertio articulo. Ad rationes principalis questionis patet clare ex tribus articulis premissis qd dicēdū sit. Et hec de q̄stione.

Questio tertiadecima ꝺ potētia dei.

Circa quadragesimā secundam distinctionē ꝛ alias sequētes in quibus magister agit de potentia ꝛ causalitate dei. Quero vtrū deus sit prima causa simpliciter omnipotēs ꝛ vniuersaliter omnifaciēs.

Et arguit primo qȝ nō qꝛ nō omne possibile fieri deus potest facere. igiť deus nō est simpliciter omp̄s. Consequentia satis patȝ sed anš pbať. quia malū vł peccatū est possibile fieri a creatura et nō a deo. qꝛ non pōt peccare. igitur ꝛc.

Secūdo arguiť sic. qꝛ nō omne factibile deus pōt se solo facere. igitur nō est prima causa vniuersaliter omnifaciēs. Cōsequētia ptȝ qꝛ prima cā vniuersaliter omnifaciēs quicqd pōt cū causa secunda pōt se sola. aliter non esset pma. sed anš pbatur. qꝛ actus odij dei est factibilis a cā scđa. ꝛ tñ illū non pōt deꝰ se solo facere. aliter sequiť qȝ deus nullo coagente posset actū culpabilē facere. qđ est contra doctrinā sanctoꝝ. igiť. ꝛc. Tertio arguiť sic. qꝛ nullū pducibile qđ de facto pducit deꝰ pōt melius facere. igiť deꝰ nō est simpliciter omp̄s Cōsequentia satis ptȝ sed anš pbatur qꝛ dei potētia pductiua est infinita. ergo quicquid pducit infinite pducit. qꝛ sua pductiua potentia ꝛ sua pductio actiua sunt idē. Et p ꝯn̄s omnia equaliter pducit nec potest aliquid melius producere qȝ de facto pducit. Igiť ꝛc.

In oppositū oīm istoꝝ ē expssa determinatio magri in lra ꝛ est cōis doctrina.

In ista ꝯclusione iuxta materiā triū argumētoꝝ erūt tres articuli. Primꝰ vtrū deꝰ sit potentia actiua simpliciter omp̄s. Secundus vtrū deus sit prima causa vniuersaliter omnifaciēs. Tertius vtrū deꝰ sit potētia infinita equaliter oīa pducens. Circa primū articulū sic pcedam. Primo pmittā aliquas suppositiones. Scđo aliquas distinctiones. Tertio ponam aliquas ꝯclusiōes.

Quantū igiť ad primū in quo videndū est quid noīs huiꝰ termini omp̄s. ꝛ quare deꝰ dicať omp̄s sit prima suppositio. qȝ deus dicit omp̄s vel omnipotētia: non a potentia passiua sed actiua. Patet ꝛ primo qȝ deus dicať omp̄s vel omnipotentia. est articulus fidei. vt apparet in symbolo ꝛc. Ūn etiā Exo. 15. dicit omp̄s nomē eius ꝛc. Sȝ qȝ hoc nō dicať a potentia passiua patȝ. qꝛ nihil pōt pati cū sit in trāsmutabilis. Jaco. 1. Apud quem nō est transmutatio ꝛc.

Secūda suppositio qȝ deus non dicit omp̄s a potentia actiua quasi qualibȝ potentia actiua sit formaliter potēs qꝛ nullam potentiā actiuam creatā sicut ignis alteriusve creature habet formaliter ꝛc. Tertia est qȝ deus nō dicitur omp̄s quia possit producere omne possibile pduci siue omne illud qđ produci nō implicat cōtradictionē. Patet quia filius vel spūssanctꝰ nō esset omp̄s. Cōsequēs est cōtra doctrinā sanctoꝝ. ꝛ reputať hereticū. ꝯn̄a ptȝ. qꝛ neuter producere pōt omne pducibile cū qrlibet eoꝝ sit pducibilis. imo de facto pductus a pre ꝛ nō possit pduci a se ꝛc. Et eodē mō argueret de essentia diuina q̄ nullū pducibile pōt pducere ad intra ꝛc. Quarta est qȝ deus nō dicit omp̄s quia possit facere omne possibile siue omne illud qđ esse non implicat ꝯtradictionē. Patet quia nō potest facere se ꝛ tñ ipm esse nō implicat cōtradictionē ꝛc. Quinta est. qȝ deꝰ nō dicit omp̄s: quia possit facere omne illud quod fieri ab ipso non implicat contradictionē

Patz.quia pari ratione om̃e illud esset omnipotens quod posset aliquid facere.vt patz clare ꝛc̃. Sexta est ꝙ de⁹ dicitur om̃ipotẽs quia potest facere om̃e factibile siue om̃e illud quod fieri nõ implicat cõtradictionẽ. Patet ex dictis a sufficiẽti diuisione. quia non apparet alia ratio quare dicatur omnipotens.

B Unde ex predictis ptz ꝙ iste terminus omnipotens:vł omnipotẽtia est vnus terminus includens istum terminum potens.vel potentia in recto.et hoc signum distributiuũ omnis in obliquo cuz vno alio termino distributo in obliqno ibi subintellecto.terminus aũt ille distributus põt subintelligi vel iste terminus ꝓducibile vel iste termin⁹ factibile ita ꝙ talis terminus ibidem distribuitur.⁊ nõ iste terminus rectus potens vel potẽtia.sicut supra dictuz fuit in questione de equalitate personaꝝ articulo.3.Et ſm hoc iste terminus potest dupliciter sumi.Uno modo large.et sic describeret oĩpotẽtia ꝙ est potẽtia oĩs producibilis ꝓductiua.Alio mõ stricte et sic describeret om̃ipotẽtia ꝙ est potẽtia cuiuslibet factibilis siue omnis producibilis ad extra ꝓductiua.Unde primo mõ nõ sumitur apud sanctos.ſz secundo modo sicut dictum fuit in q̃stiõe supra dicta. Et ratio fuit ibi assignata.

Secũdo patz ꝙ om̃ipotẽtia ꝑmo mõ dicta nõ dicit ꝑfectionẽ simpliciter nec illo modo de⁹ dicitur oĩpotẽs. Ptz. qꝛ talis non cõuenit cuilibet perfecto simpliciter: qꝛ nec filio nec spũisancto nec essentie diuine ꝛc̃. Tertio patet ꝙ oĩpotẽtia secũdo modo dicta dicit perfectionẽ simpliciter.et illo modo dicit᷑ deus omnipotens. Patet.quia talis conuenit cuilibet perfecto simpliciter ꝛc̃.

Et si dicat᷑ ꝙ pari ratiõe qua dicit᷑ ꝙ posse facere aliquã rez siue eã ꝓducere per factionẽ sicut creaturaz dicit perfectionẽ simpliciter.eadẽ ratiõe potest dici ꝙ posse ꝓducere aliquã rem sicut diuinã ꝑsonam est posse simpliciter. et dicit ꝑfectionẽ simpliciter.⁊ sic aliq̃ perfectio simpliciter cõuenit patri q̃ nõ cõuenit filio.qꝛ posse ꝓducere aliquã rem ⁊ non perfectionem non videretur diminuere de ꝑfectione ꝛc̃. Respondeo ꝙ ex his que sunt fidei seqtur ꝙ non posse ꝓducere filiũ vel personam diuinã. stat cum oĩpotẽtia que dicit perfectionem simpliciter. hoc tamen non est euidens.sicut bene probat ratio.sed tamẽ aliquam creaturam non posse producere sicut hominem vel asinum. siue aliquid non posse producere quod tamen est factibile non stat cum omnipotẽtia que dicit perfectionez simpliciter. licet etiã hoc nõ sit euideus. Ptz:quia multi phĩ posuerunt primam causam nihil facere vel agere in genere cause efficiẽtis:⁊ tamen esse perfectam simpliciter. Et ideo posse producere diuinam personam non dicit perfectionem simpliciter sed bene posse producere creaturã. ⁊ sic aliquis est simpliciter ꝑfectus qui non potest producere quodlibet producibile sicut diuinam personam.⁊ tamen nõ esset simpliciter perfectus si aliquã creaturam non posset producere.Et licet non sit euidẽs.quare vnum magis debeat cõcedi q̃ꝫ aliud.tamen vnum debet concedi ⁊ non aliud:quia ad hoc obligamur per fidem. sicut clare patet ex supradictis ꝛc̃. Quarto patet ꝙ cum omnipotentia que dicit perfectionem simpliciter ⁊ ſm quam deus dicitur omnipotens solum respiciat pro obiecto creaturam siue rem producibilem per factionem.ideo omnipotentia sic dicta et omnipotens illo modo bene describitur per hanc orationem vel equiualentem scilicet potens facere quicquid fieri nõ implicat ꝯtradictionem. C

Sed hanc descriptionem reprobat Hugolinus ⁊ instat contra eam.qꝛ peccatum fieri non implicat contradictionem. et tamen deus non potest facere peccatum ꝛc̃. Ideo dat aliaz descriptionem et dicit ꝙ omnipotens est qui potest facere quicquid fieri ab omnipotẽte non implicat contradictionem. Hec autẽ ratio nihil valet.quia descriptum ponit᷑ in descriptiõe qḋ non debet fieri sicut ptz.6. thopicorũ. ideo non est descriptio sed ridiculosa petitio. Nec va-

let instantia quia tenendo q deus non
potest facere peccatum:pñter dicendū
est sicut ipse tenet q peccatuz nihil est
ideo sub illo distributiuo quicquid qđ
solum distribuit istuz terminū ens non
couenienter sumit ille terminus pecca
tum ideo non valet sua pña vt ptz.Uñ
cum omnipotentia non habeat pro ob
iecto nisi creaturā.vt dictum est.τ pec
catum sm ipsum non sit creatura.patz
manifeste q non valet sua instantia. sz
de assumpto magis alias videbitur τc.
His ergo premissis ad maiorez decla
rationem predictoꝝ videndū est vtruz
omne possibile fieri siue omne qđ fieri
non implicat contradictionē deus pos
sit de sua absoluta potentia facere.

Circa qđ ad declarationez terminoꝝ
premittam tres distinctiones. Secūdo
ad articulū ponam tres conclusiones.

Prima distinctio est de isto termino
possibile.Nā possibiliū quedā sunt in
complexe significabilia.quedā vero cō
plexe.Primo mō adhuc possibile sumi
tur dupliciter.Uno modo vt distinguit
ɔtra actu ens. τ sic omē qđ nō est τ pōt
esse sicut antixp̄s.dicit quoddā possibi
le.Alio modo vt distinguit ɔtra neces
sariū.τ sic oīs entitas etiam actu exñs
que potest esse τ pōt nō esse dicit quod
dam possibile.Et ꝓportionabiliter pos
sibile scđo modo dictuz potest dupliciṫ
accipi.Uno modo vt distinguitur ɔtra
verum τ sic solū enunciabile nō verum
τ nō impossibile est possibile. Alio mō
vt distinguit contra verū necessariuz.τ
sic omne enunciabile etiā verū potens
tñ esse falsum dicitur possibile. Quā
tum ergo ad primū modum aliquid di
citur possibile fieri.quia potest fieri ali
qua entitas. Sed q̄tuz ad scđm aliqđ
dicit possibile fieri non quia talis ꝓpo
sitio vel enūciabile possit fieri.sed quia
pōt fieri q ita sit sicut ꝑ eam signat τc.

Scđa distinctio est de termino isto fa
cere.Uñ sm q sententialit ponit Ansel.
de casu dyaboli.pmo caplo. aliquis di
citur facere dupliciṫ.Uno modo positi
ue τ hoc dupliciṫ.sc3 vł de nouo efficiē
do vel factum conseruādo.Alio modo
negatiue non faciendo oppositum seu
ipsum non ꝓhibendo cū tamē hoc pos
set.Et sic dicitur deꝰ facere aliquā rem
que erat nō esse cū cessat facere eam eē
τ similiter que non sunt pōt dici facere
non esse quia cum possit nō facit ea eē.
Hoc modo loquit Augustinꝰ.12. libro
de ciui.dei cap.17.Res quas deus con
didit τ vt prius non eēnt egit q̄diu nō
fuerunt.τ vt posterius eēnt quando eē
ceperunt.Primo modo sumit ꝓprie. τ
scđo modo impɔpe. D

Tertia
distinctio est circa istū terminū potētia
absoluta.Uñ deum posse aliquid face
re solet dupliciter intelligi.Uno modo
sm potentiā absolutaz. Alio modo sm
potentiā ordinatam non q in deo sint
due potētie.vna absoluta τ alia ordina
ta.sed deus dicit illud posse de potētia
absoluta qđ simpliciter τ absolute pōt
Et sic intelligitur deꝰ omnipotēs. τ de
tali potētia semꝑ loquar in p̄senti arti
culo.vt satis patet. Sed deum aliqđ
posse de potētia ordinata potest dupli
citer intelligi.Uno modo stricte qđ po
test stante sua ordinatione qua eterna
liter voluit se sic vel sic eē facturū. τ sic
solum pōt illa que ipse ordinauit se fa
cturuz.Alio modo pōt intelligi magis
large. qđ pōt stante veritate legis seu
scripture diuine.Et sic possibile ordina
te pōt dici illud quod est possibile abso
lute τ nō obuiat alicui veritati legis or
dinate vł scripture sacre.Et vtroq3 isto
rū modoꝝ dicitur q impossibile est de
potentia ordinata vltimū iudicium nō
fore.quia licet sit simpliciter τ absolu
te possibile.tamen non stat cum eterna
dei ordinatione τ obuiat sacre scriptu
re. Isti autem duo modi differunt qr
aliquid est impossibile de potentia or
dinata pmo modo τ non secūdo modo
Sicut si sortes sit reprobatꝰ hec est im
possibilis de potentia ordinata primo
modo.Sortes saluabitur.vt patet τc.
τ tamē nō est impossibilis secundo mo
do:quia est absolute possibilis:nec ob
uiat sacre scripture. cum nec hoc nec
eius oppositum sit reuelatum in scrip
tura.Similiter etiā aliqđ est possibile

de potentia ordinata secundo modo et non primo modo. sed nunꝙ econuerso quia quicquid obuiat scripture sacre repugnat ordinationi diuine. sed non econuerso. Et ideo secūdus modus est in plus ꝙ prim⁹. vt patet. qꝛ quicquid est possibile ꝑmo modo est possibile secundo modo. sed nō ecōuerso vt dictū est. Secūdus aūt modus videt̄ magis ꝓprius ꝙ primus. quia ſm primuz modū nihil est possibile de potentia ordinata nisi qđ est vel erit. Similiter isto modo cuiuslibet contradictionis de cōtingenti vna ps est impossibilis de potentia ordinata. nō aūt secundo modo. vt patet de istis. sortes saluabit̄. sortes nō saluabitur. demonstrato aliquo viatore. Et istud faciliter patꝫ ⁊c̄. Predicte aūt distinctioni cōcordat illa distinctio magistri in littera. ⁊ quorūdā antiquoꝝ ꝙ quedā deus pōt de potentia q̄ non pōt de iusticia. Illud eñ dicit̄ non posse de iusticia qđ obuiat ordinationi sue volūtatis vel veritati sue legis quarū vtraqꝫ est regula iusticie. sed illud dicitur posse de potentia absoluta qđ absolute ⁊ simpliciter potest ꝗuis oppositū ordinauerit ⁊ reuelauerit ⁊c̄.

His ergo distinctiōib⁹ presuppositis ponā cōtra magistrū Gregoriū tres cōclusiones responsales huic articulo.

Prima est ꝙ om̄e possibile primo mō id est oēm entitatem possibilē deus potest facere accipiendo facere ꝑmo mō.

Secūda est ꝙ om̄e possibile enunciabile deus pōt facere esse verū: accipiendo facere ꝑmo ⁊ secūdo modo. Tertia est ꝙ nō om̄e tale possibile deus potest facere esse verū accipiēdo facere primo modo. Probat̄ ꝑma cōclusio auctoritate scripture sacre. quia nō potest euidēter probari ratione. vt tactū est supra ⁊ post etiā dicetur. Ad hoc aūt est exꝑssa auctoritas Sap̄. 7. vbi de sapientia increata dicit̄ ꝙ est omniū artifex ⁊ habens oēm virtutē. Et iterum cū sit vna oīa potest. Igit̄ ⁊c̄. Et iterum. Sapientie. 11. Quomodo possꝫ aliquid permanere nisi tu voluisses. Igitur non soluz deus quodlibet possibile potest facere, sed etiam factum conseruare. imo sine ipso nō potest conseruari in esse. quare ⁊c̄. Multe alie auctoritates scripture ⁊ doctorum possent induci sed iste sufficiunt ⁊c̄. Secunda etiam cōclusio nō potest euidēter probari ratione sed ꝓbatur auctoritate. Primo per verbum xp̄i. Matthei. 19. Apud deū omnia possibilia sunt. Secundo per illud Luc̄. 1. Non erit impossibile apud deuz omne verbū. id est omne enunciabile non implicans contradictionez. Tertio per illud Geñ. 18. Nūquid deo est quicꝙ difficile. In omnibus autez his fit locutio de possibilibus complexis. vt patet intuenti scripturam ⁊c̄. Tertia cōclusio ꝓbatur. Nam possibile est nullam rem preter deum esse. ⁊ tamen illud non potest deus facere loquēdo proprie de facere. Nam si illud sic faceret iam aliqd preter deū esset. Illud tamen potest facere secundo modo. Hanc autem conclusionem probat magister Gregorius per hoc ꝙ possibile est creaturaz peccare, ⁊ tamen deus non potest facere creaturā peccare. primo modo capiendo facere. Et hoc ipse probat tripliciter. sed quicquid sit de veritate consequentis alias ostendaz ꝙ rationes sue nō sunt efficaces quando agam de causa peccati ⁊c̄. Concedit tamen. ⁊ hoc est verū ꝙ deus potest facere creaturaz peccare ⁊ facere mala ⁊ peccata accipiendo facere secundo modo. quia hec permittit ⁊ posset ea impedire sic̄ satis ptꝫ.

Ex predictis sequūtur aliqua correlaria. Primo sequit̄ ꝙ ad omnipotentiā quā deo attribuim⁹ non pertinet ꝙ omne possibile posset facere primo modo. Patꝫ de istis. deus nihil facit vel cōseruat ⁊c̄. Secūdo sequitur ꝙ ad omnipotentiā quam deo attribuimus pertinet ꝙ omne possibile non verū ad qđ esse verum non sequitur contradictio seu primuz principium non esse. possit facere esse verum accipiendo facere cōmuniter ad primum ⁊ ad secundū modum. Siue breuius loquēdo. omne tale potest per diuinaz potentiam esse verum patet ex predictis et deo possibile

ad qđ esse verum non sequitur rc̃. quia aliquod est enũciabile possibile ad qđ esse verum sequitur contradictio. sicut istud nullum enunciabile est verum rc̃.

Tertio sequitur ꝙ non est nobis euidens nec demonstrabile per rationem: aliquam potentiam actiuam esse omnipotentez. patet. quia non est sic euidẽs aliquam potestatem actiuam esse vniuersaliter efficientem. Igitur rc̃. Consequentia satis patet. ⁊ antecedens apparebit in secundo articulo ⁊ satis ptz ex alias dictis. Quarto sequitur ꝙ q̃ probabile est aliquaz potentiaz actiuã in qualibet actione preexigi vł esse vniuersaliter efficiẽtem. tam probabile est eam esse omnipotentẽ. Patet clare. qꝛ illa potentia est omnipotẽs que potest facere quicquid potest fieri. sicut patet ex quid nominis. sed quicũqꝫ poneret causam vniuersalẽ in genere cause efficientis poneret eam potentem facere quicquid posset fieri. vt patet ex quid nominis cause vniuersaliter efficientis rc̃. Quinto patet clare ex predictis. quia illi philosophi qui posuerunt non posse fieri alium munduz. ⁊ nihil posse creari. ⁊ materiam a nullo posse fieri. ⁊ etiaz ponentes plura necessarie esse. sicut corpora celestia ⁊ intelligentias celestes. ⁊ tamen cum hoc ponentes vnã causam primaz vniuersalem in genere cause efficientis habebant consequenter ponere eam esse omnipotentem. patet manifecte ex predictis. Sexto patet ex hoc ꝙ licet ista consequentia sit bona. deus est omnipotens. ergo deus potest alium mundũ facere vel aliquid creare. vel potest se solo q̄cquid potest cum alio. tamen nullo modo est euidẽs naturaliter. patet ꝙ sit bona. quia consequens est necessarium rc̃. Sed ꝙ nõ sit euidens satis patet. imo antecedẽs est probabile in naturali lumine ⁊ non consequens. imo magis oppositum vt satis patz. ⁊ magis patebit in secundo articulo. Septimo sequitur ꝙ deus est omnipotens: non soluz quo ad effectum. sed etiam quo ad efficiendi moduz. patet hoc. Pro cuius declaratione sciendũz est ꝙ omnipotens potest dupliciter ĩtelligi. Uno modo quo ad effectum. scꝫ quia potest in omnẽ effectũ. Alio modo quo ad efficiendi modum. scꝫ quia se solo possit in omnẽ effectum. Utroqꝫ autem mõ deus est omnipotens. De primo enim nõ est dubiũ vt patz ex predictis. sed de secũdo modo probabile est ſm fidẽ vt patet ex secundo correlario. ⁊ magis patebit ex secundo articulo. Octauo patet ꝙ probabile est in lumine naturali aliquã potentiam esse omnipotentẽ quo ad effectum. lꝫ nõ sic quo ad efficiendi modũ. Patet. quia primuz est sic probabile ⁊ non secundũ saltez non ita apparenter sicut suũ oppositũ. sicut hec omnia magis patebunt ex scđo articulo. Ex omnibus supradictis patet respõsio ad argumentum factum primo loco ante oppositum. Unde ſm illos qui tenent ꝙ deus est causa peccati ⁊ potest causare aut velle peccatũ sicut Ockam. Brãđ. ⁊ plures solẽnes doctores concedũt negaretur antecedẽs. Et ad probationez negaret̃ minor ⁊ negaret̃ vltra illa ꝯña deus potest facere peccatum. ergo põt peccare. qꝛ per ꝯñs importatur ꝙ deꝰ possꝫ aliquid malefacere vel aliqualit̃ qualit̃ nõ debet qđ est impossibile. hoc aũt nõ denotat̃ per aña. Sꝫ de hoc alr̃s Sed ſm illos q̄ illud nõ tenẽt negaret̃ talis ꝯña quicq̄d est possibile fieri deꝰ potest facere. sed peccatum potest fieri a creatura. ergo peccatum potest deus facere. Unde hic est fallacia figure dictionis. quia in maiori distribuitur vnũ simpliciter absolutum ꝑ hoc distributiuuz quicq̄d ⁊ in minori accipit̃ sub illo vnum connotatiuũ. quia peccatum vel peccare non tantũ importat illam rem q̃ ꝓducit̃ sed etiã importat aliquẽ obligatũ ad oppositũ illius qđ facit vel omittit. ideo est fallacia figure dictionis. Et põt dari exemplũ si argui̇t̃ sic. quicq̄d põt fieri deus põt facere. sed creatura potest mori: ergo deus potest mori Nõ eñi valet ꝯña. qꝛ mori non importat p̄cise destructionem alicuiꝰ rei sed cõnotat destrui eam rem que dicit̃ mori. Et

ideo licet deus potest causare destructionem rei que morit. tñ non potest mori in propria natura. sic in pposito rc. Et hec de primo articulo. ¶ Quantum ad secundũ articulũ in quo videndum est vtrũ deus sit prima causa vniuersaliter omnifaciens. Primo videbitur quid tenendũ sit circa hoc fm fidez Secũdo quid dicenduz esset sequendo rationẽ naturalẽ. Circa pmũ premittam aliquas positiones que sunt supponẽde ex fide. nec possunt euidẽter pbari ex ratione. Prima est q omniũ q fiunt deus est causa ea de nõ esse ad eẽ pducens. Patet per illud Joh. 1. Oia per ipm facta sunt. Et illud symboli factorem omniũ visibiliũ et inuisibiliũ rc.

Secũda est q omniũ que fiunt deus est causa ea immediate de non esse ad esse pducens. Hec positio est contra illam opinionẽ quã recitat Augustinus. 5. super Gen. ca. 23. vbi dicit. Sunt eni qui arbitrant tantũ mundũ ipm factũ a deo cetera fieri iam ab ipso mundo sicut ille ordinauit et iussit. deũ aũt ipsuz nihil operari. hãc ibi expresse reprobat Augustinus. Et per illõ verbũ xpi Joh. 5. Pater meus vsq modo operat rc. et p multas alias auctoritates. Et ibidez determinat per multa capitula. q pductionẽ cuiuslibet effectus deus imediate simul cũ alijs causis secundis cõcurrit et pncipalius pter quã pncipalitatem dicit aliqñ ista non nisi a deo fieri et ipa creari rc. Tertia positio est. q oium que facta sunt deus est causa ea immediate in esse conseruãs. patet pmo per auctoritatẽ sapiẽtis supra inductaz in pmo articulo. Item ad Colloc. 1. Oia per ipsum et in ipso creata sunt. Et sequitur. Et oia in ipso constant. Itẽ Heb. 1. Portans oia verbo virtutis sue. Ubi glosa. sicut ab eo creata sunt omnia. ita per eum conseruãtur Plures sunt alie auctoritates scripture et Augustini.

Quarta positio est q omniũ q fiunt vel facta sunt solus deus est imediata causa pducens vel conseruans. Patet qz nulla est causa prior a qua moueat ad causandũ. vt dicit Augustinus et probat magister in littera. Quinta est q non oim que fiunt vel facta sunt solus deus est imediata causa pducens vel conseruãs. Patet quia aliter sequitur q creatura nihil imediate pduceret vl conseruaret. cõtra illud Lu. 21. vbi xps dicit q arbores pducunt ex se fructum similiter videmus q ad absentiam solis desinit eius lumen. ergo pbabile est q sol ipsum pducit et cõseruat. Et multa possent induci sed satis patet. Sexta est q omniũ que fiunt vel facta sunt solus deus posset esse imediata causa pducens et conseruãs. ptz pmo negatiua exclusiue. scz q nihil aliud a deo se solo hoc possit satis ptz. qz ad minus suppsitus nõ potest esse causa rc. Sz affirmatiua exclusiue. scz q deus hoc põt se solo lz nõ posset pbari euidẽter ex scriptura. tamen apparet pbabilis fm fidem. qz nihil ẽ a deo distinctũ qn possit eẽ absq alio creato ab eo totaliter distinctũ. qz quodlibet tale est contingens fm veritatẽ fidei. nec ad ipsuz esse sequitur necessario aliud creatũ ab eo distinctũ eẽ. nec per pñs ad ipsum nõ esse aliud nõ esse. Et per pñs deus potest se solo quicquid potest cũ alio rc. Septima positio est q quicquid deus facit vel conseruat libere et non necessario facit vel pseruat. pz pmo auctoritate supra allegata. Sap. 11. Itez in psalmo. quecũq voluit fecit. Itez Eph. 1. Deus oia operatur fm consiliũ voluntatis sue. ergo libere et ptingenter. Uerũ est tñ q ista pña non est euidens. quia posset dici q licet deus operat per voluntatẽ et per libertatẽ complacentie. nõ tñ sequit q libertate cõtingentie. sed tñ pña illa est catholica. Itez ptz aliter quia si nõ rc. sequit q aliud a deo esset necesse esse: qz necessario deus illud faceret et pseruaret rc. Octaua positio est quicqd deus facit vel cõseruat ptingenter vult facere vel conseruare. Patet ex alia. qz impossibile est eũ facere vel cõseruare aliquid et nõ velle facere vel conseruare illud. vel etiã econtra. Et per pñs sicut contingenter facit sic vult ptingenter facere. Sed ptra hanc positionẽ

est quedam opinio dicens q deus nihil vult contingenter facere quia aut illud velle simpliciter in se esset contingens quod non potest dici. cum illud velle sit deus et per consequens necesse esse. Aut habitudo illius velle ad illud quod vult facere esset contingens. hoc non. quia non potest assignari que res esset illa habitudo vtrum ens rationis vel reale nisi ponatur q sit ipsummet velle diuinum. Et per consequens sicut ipsum est simpliciter necessarium sic et illa habitudo. et per consequens necessario vult. Unde finaliter concludit hec opinio q deus producit quicquid producit absque hoc q determinet per aliquod velle intrinsecum ad producendum et tamen dicitur voluntarie producere. quia in sua potestate habet producere et non producere. Hec autem opinio falsa est. nec sufficienter seipsam exprimit. ideo dico breuiter q sicut deus contingenter aliquid sciat fore. sic contingenter aliquid vult facere. Nec ex hoc sequitur q in deo vel dei scientia vel volitione sit contingentia intrinseca. Unde ad rationem oppositam dico q nec velle diuinum quo vult aliquid facere nec eius habitudo ad illud est contingens sed simpliciter necesse esse. ipsum tamen velle est contingenter velle faciendi illud: et habitudo est contingenter habitudo ad illud sicut dictum est supra de prescientia respectu futuri contingentis et similis difficultas est vtrobique. Nona propositio est q licet deus sit necessario omnipotens tamen contingenter est omnifaciens. patet ex dictis.

Decima est q quamuis necessario deus est omnipotens tamen necessario si aliquid fit ipse est omnifaciens. patet sicut nihil fit sine ipso sic nihil potest fieri sine ipso vt diffuse probat Brand. in summa sua. Unde hec est radix ad defendendum causam dei contra Pelagium. vt patebit in secundo etc. ¶ Istis propositionibus presuppositis ex fide consequenter videndum est quid circa hec sit probabile naturali ratione. Unde sit hec vndecima propositio. q probabile est naturali ratione q omnium que fiunt vel facta sunt deus est prima causa ipsa. mediate vel immediate producens vel conseruans. patet. quia probabile est deum esse causam primam actiuam perfectissimam et per consequens vniuersalem respectu omnium effectuum. Non est tamen ita apparenter probabile q deus sit immediate causa omnium effectuum. quia multi philosophi concedunt primum et negant secundum sicut supra etiam patet. Et quod fuerit circa hoc opinio Aristotelis. dubium est quicquid tamen sit de hoc dico q per nullam rationem multam apparentem potest probari deum non esse causam immediate concurrentem ad omnem effectum etc. Duodecima propositio est q non est ita probabile naturali ratione q deus possit immediate facere se solo quicquid potest cum alio sicut oppositum licet neutrum etiam sit demonstrabile. patet. quia communiter omnes philosophi concesserunt q ex nihilo nihil potest fieri sicut patet primo physicorum. ergo saltem in istis generalibus et corruptibilibus non potuissent deum per se posse facere formas generabiles et corruptibiles. Aliter sequitur q possent creari quod est contra suppositum quod est probabilius in naturali lumine quam suum oppositum quamuis non sit demonstrabile. Et si petatur vnde philosophi mouentur ad ponendum causam secundam necessario concurrere. dico q propter hoc quia vident q causa secunda approximata sequitur effectus et ipsa non posita nunquam ponitur. Quam rationem tangit philosophus secundo de generatione ad probandum solem esse causam istorum inferiorum. Item illud etiam posuerunt propter hoc. quia cum deus secundum eos sit causa naturalis: et non libera libertate contradictionis. si posset aliquem effectum producere sine causa secunda quem producit cum ea. sequitur q ante approximationem cause secunde produceretur effectus ille propter existentiam cause sufficientis. cuius tamen experientia declarat oppositum. Nec tamen propter hoc negauerunt deum esse causam primam omnium effectuum vel immediate vel saltem mediate. Et si dicatur q causa prior prius agit. ergo in illo priori non agit causa secunda etc. Dico q non est imaginandum

ꝙ causa dicatur pͥma. quia in aliquo instanti priori operetur ad effectum et in secundo instanti operetur causa secunda ad eundē effectum. sed in eodem instanti totaliter vtraqꝫ. Et ideo negatur de virtute sermōis ꝙ causa prima prius agit nisi intelligitur prius. id est principalius et perfectius. vel aliquo tali mō

Decimatertia est ꝙ probabile ē naturali ratiōe ꝙ quicqd deus agit ipe agit libere. Patꝫ. quia nobilissimus modus agendi scꝫ per intellectum et voluntatē est deo attribuēdus. ergo deus agit libere. quia per voluntatem seu voluntarie saltem libertate cōplacentie. Non est tamē ita apparenter probabile ꝙ libertate contingentie. quia non est clarꝫ ꝙ omne agens ꝑ voluntatem agat contingenter ⁊ non naturaliter. Nam multi phi concedunt deum agere per volūtatem: et tamen necessitate nature etiā multi theologi concederēt ꝙ deus per voluntatem produceret spiritūsanctuꝫ et tamen naturaliter ⁊ necessario. ergo eodē modo stat ꝙ deus agat per voluntatem vel voluntarie ⁊ tamen necessitate nature Ideo sit hec q̄rtadecima propositio ꝙ non est ita probabile naturali ratione ꝙ deus agat libere libertate contingentie. sicut oppositum licet neutrum sit demonstrabile. Patꝫ ex predictis in duodecima propositiōe ꝛc. Si vero dicatur cōtra ꝙ aliqua causa agit contingēter. ergo prima causa etiā agit contingenter. Antecedens patet d̄ voluntate creata. que etiā a pho conceditur esse libera. Et ꝯsequētia tenet quia quelibet causa secunda agit inquantuꝫ mota a prima. et per ꝯsequēs eodē mō mouebit ⁊ causabit sicut prima. Dico hic ꝙ illa cōsequētia a multis phis negaretur et ratio esset quia dicerēt ꝙ vl̄ voluntas non depēdꝫ a causa prima nisi in conseruari ⁊ non in suo libere operari. vl̄ si ita foret ꝙ nō staret scdam causam agere prima non coagēte. tamē adhuc nō sequit̄ ꝙ necessario agerꝫ causa secunda quoniā nō stat voluntatē velle nisi intellectu coagēte. Et tn̄ nō sequit̄ intellect⁹ necessario itelligit. ergo volūtas necessario vult. Et sic in proposito. Dico tamē ꝙ prima solutio est probabilior q̄ꝫ secunda. quia cū idē effectus nō possit esse necessario ab vna causa ⁊ cōtingenter ab alia videtur mihi ꝙ si concederet̄ ꝙ de⁹ coagit īmediate ad actū voluntatis. quod si contingēter et libere est a voluntate etiā contingēter est a deo. Et sic cōcessa libertate contingētie in voluntate creata etiā concedēda erit in volūtate diuina. quare ꝛc. K

Si autē queratur quid suꝑ hoc sensērit Aristoteles. dico ꝙ eius intētio fuit ꝙ deus nō operatur libere libertate cōtingentie. Aliter habuissꝫ concedere ꝙ ipse potuisset velocius ⁊ tardius mouere primuꝫ mobile. ⁊ tamē talē libertatē concessit in homīe respectu actuū quos operatur voluntarie. vt pꝫ in libris moralibus. Unde sequitur. ꝙ si ipe concessisset deū coagere in omni oꝑatione ipe inconuenienter locutus fuisset d̄ libertate in homine ⁊ in deo. vt patet ex dictis Quia illo supposito dico ꝙ illaꝫ sequitur ista. sꝫ dubium est quid suꝑ illo sensērit Aristoteles d̄ quo alias videbitur

Ex supradictis patet responsio ad secundā rationē ante oppositum questionis. Unde quādo dicitur nō esse factibile ꝛc. ergo ꝛc. Primo dico ꝙ licꝫ antecedēs sit probabile naturali ratione vt dictum fuit. tamē fm fidem est impossibile. ⁊ ideo consequētia est bona. Dico tamē secundo ꝙ probatio consequētie non valet. quia aliqua causa nō dicitur prima. quia possit se sola quicquid pōt cuꝫ alia. sed dicitur prima quia a nulla alia est causata ⁊ quelibet alia est causata ab ea: vel immediate vel mediate.

Tertio dico ad probationē antecedētis. ꝙ licet deus nō possit se solo facere actum odij dei. vt patꝫ ex dictis in alia questione. tamē actuꝫ odij dei potest se solo facere. quia ille actus potest esse et non esse odium dei ⁊ ꝑ consequēs esse ⁊ non esse peccatuꝫ. Quarto dico ꝙ improbatio illius vlterius non valet quādo infertur ꝙ ergo deus nullo coagēte posset actuꝫ culpabilē facere. quicquid enim sit de consequēte. consequētia nō

valet. sed bene sequitur ꝙ ergo actum culpabilem vel peccatum pōt deus nullo coagente facere. ex qua non sequitur prima. sicut nec sequitur mortuū deus potest facere viuēs. ergo deus potest facere mortuū viuens. Si vero dicatur cōtra hunc actū potest deus facere nullo coagente et hic actus non potest non esse culpabilis. Igitur ꝛc. Respondeo negando minorem quia odium dei potest non esse odium. Unde si illum actū qui est odium dei in mente dyaboli deus poneret sine subiecto tunc non esset odiū sicut nullus esset eo odiens. imo forte ſm supradicta si entitas illa fierz a solo deo in ipsa voluntate adhuc non esset odium. nec voluntas ipsa formaliter odiret: cum ad hoc requiratur ꝙ talem actum partialiter efficiat ꝛc. Quicquid tamen sit de hoc secundo primuz est satis certum. ꝛ sufficit ad propositū quare ꝛc. Et hec de secundo articulo

Quantum ad tertium articulum in quo videndum est Utrum deus sit potentia infinita. Primo videbitur vtrum deus sit potētia vigoris infiniti siue infinite productiua. Secundo videbitur vtrū deus sit potentia alicuius entis infinite absolute productiua. Tertio videbitur vtrum deus sit potentia alicuius entis finiti infinite productiua. Circa primum punctum est opinio Egidij dicētis ꝙ non solum ſm fidem deus est concedēdus infinite potentie intensiue. sed etiam hoc idem tenendum ſm Aristotelis opinionez. Et ꝙ illa fuerit Aristotelis opinio ostēdit ex processu eius. 8. phisicoꝝ capitulo. primo. vbi probat deuz siue primū motorem non esse coniūctuz magnitudini per hoc ꝙ est infinitus. nec videt ꝙ solum intelligat de infinitate in duratione. quia tunc ratio non procederet. vt patet. quare ꝛc. Sed magister Gregoriꝰ tenet ꝙ ista non fuerit opinio philosophi. propter quod duo supponit. Primum est ꝙ deus est motor appropriatus primi orbis. Secundum est ꝙ ſm opinionem Aristotelis deus mouet ipsum de necessitate nature: et non contingenter ꝛ libere. Aliter enī posset irregulariter et velocius et tardiꝰ mouere. imo nō oīno mouere. cuiꝰ oppositum ꝓbat scdo celi. Ex his arguit ꝙ si deus esset hoc mō potentie infinite. sequitur ꝙ deus moueret orbem suum in instanti qđ est ꝯtra experiētiā. Et ꝯña pꝫ qꝛ mouet orbem ꝑ primū suppositū: et mouet naturaliter non libere per scdm et per ꝯñs ſm vltimū sue potentie. sed ſm phm ꝛ ſm veritatē si aliqua virtus naturaliter mouens esset infinita intēsiue moueret in instanti. q̄re ꝛc. Itē scdo celi cōmento. 36. dicit cōmentator. credendū est ꝙ potētie mouentiū sunt terminate ꝓportiōis ad corpa mota. et ꝙ infinitas nō inuenitur in eis nisi ꝓpter eternitatē. quare ꝛc. Unde sciendū ꝓ solutione rationū ad oppositū ꝙ aliqđ pōt dici infinitū quattuor modis. Uno modo in duratiōe: qꝛ durat eternaliter Et sic ſm phm nō solū deus est infinitꝰ sed oēs alie intelligētie ꝛ celuz. imo materia prima. Alio modo: qꝛ mouet tempore eterno. ꝛ sic sole potētie actiue sūt infinite sicut intelligentie ꝛ corpora celestia q̄ mouent vel localiter vel saltem motu alteratiōis ꝛc. Alio modo qꝛ mouet motu ſm locū tpe eterno ꝯtinue et immediate. Et sic ſm phm sole potētie immateriales sicut intelligētie sunt infinite. Quarto modo qꝛ est infinitū simpliciter. s. vel ſm quātitatē vel ſm vigorem. Et sic ſm phm nihil est infinitum nec ſm quātitatē perfectiōis nec ſm intentionem vigoris. Sed quecunqꝫ fuerit opinio Aristotelis. tamen magister Gregorius tenet ꝙ quilibet sequendo rationem naturalem habet ponere aut saltem non negare ꝙ est aliqua res infiniti vigoris intensiue ꝛ ꝙ deus est illo modo infinitus. patet. qꝛ hoc importat dignitatem: nec includit contradictionem. vt nititur persuadere. igitur ꝛc. Ego autem dico ꝙ siue istud sit probabile siue non sequendo rationem naturalem: tū oppositum videtur magis dicendū. Nec istud est ita possibile sicut oppositū. Patꝫ primo ex dictis in alto articulo scꝫ ex duodecia ꝛ q̄rtadecima

propositionibus. Secundo patet q꞉ ꝓbabiliꝰ videt̃ sequẽdo rõem naturalẽ ꝙ qðlibet possibile poni in eẽ possit poni in eẽ ꝑ cãm seu virtutẽ finitã ꝙ̃ opposi tum: cũ ꝓbabilius sit nullum effectum posse esse infinitũ ꝙ̃ oppositũ. igit̃ ⁊c̃.

Tertio ptꝫ q꞉ probabilius videt̃ nihil posse moueri in instanti ꝙ̃ oppositum. Et tñ si primus motor esset vigoris infiniti sequitur ꝙ posset mouere in instã ti quare ⁊c̃. M Si vero dicatur ꝯtra istam rationẽ ꝙ ꝭm fidem ꝯceden dum est deum esse infinitũ intensiue siue vigoris infiniti ⁊ tñ non concedendũ ipsum posse mouere in instanti. ergo illa ratio nulla ⁊c̃. Maior ptꝫ ⁊ minor ꝓ batur: q꞉ ad illud sequitur ꝯtradictio. Tum pmo: q꞉ motus est successio que in instanti esse non potest. Tum secundo: q꞉ mobile simul esset in omnibus ꝑ tibus spacij super quo moueretur. Tũ tertio: q꞉ pari ratione posset celum mouere reuolutione completa in instanti. sed hoc est falsum. Nam seq̃tur ꝙ esset mutatum ꝓpositum: ⁊ temen non esset mutatum ipsum totum ⁊ quelibet eius pars esset in eodem loco primo in quo prius fuit: et totaliter se haberet ad locum. sicut si fuisset quiescens ⁊ non mo tum ⁊c̃. Respondeo concedendo maiorem q̃uis non posset euidenter osten di ex scripturis. sed pro minore distinguo: q꞉ motꝰ vel moueri potest capi du pliciter. Uno modo stricte. ⁊ sic requirit successionem. Alio modo large pro mutatione subita. ⁊ sic ꝯcedo ꝙ primo modo non est concedendum ꝭm fidem deũ posse mouere in instanti. quia includit contradictionem vt bene arguit prima ꝓbatio. Sed scðo modo bene concedẽ dum est: nec illud includit contradictionem. Unde ad scðam improbationem põt dici negando ꝯñam. q꞉ deus potest corpꝰ subito de extremo ad extremum mutare non mutãdo ipsum per mediũ sicut patet de corpore christi dum cõficitur in altari. Uel aliter põt dici ꝯcedẽ do scilicet ꝙ deus põt mutare aliquod corpus subito de extremo ad extremuꝫ ita ꝙ in illo instanti illud corpus simul esset in omnibus partibus spacij ⁊ post instans nõ esset nisi in termino ad quẽ. Nec hoc videt̃ plus impossibile ꝙ̃ ideꝫ corpus per tẽpus esse in diuersis locis. Et ꝯsilr potest dici ad tertiã improbationem de celo. ꝙ deus potest ipsuꝫ subito mouere. qð si faceret celum esset mu tatũ. Et qñ arguit̃ ꝓpositũ: q꞉ esset ꝓ illo instãti in loco in quo priꝰ fuit. Dico ꝙ nõ seq̃t̃: ergo nõ est mutatũ ꝭm locũ. q꞉ si vnũ corpus existens in oriente deus poneret in occidẽte. non remouẽdo ipsum de priori loco illud esset mutatũ ꝭm locum: q̃uis esset in eodem loco in quo prius. Sic in proposito. q̃uis celũ esset in illo instanti ipsum ⁊ oẽs eius ꝑtes in eodem loco in quo prius. tamen in eodem instanti ipsum et quelibet ꝑs eius esset in alio loco in quo prius non fuit. ⁊ ideo esset verũ ipsuꝫ esse mutatũ Et ex ista solutione patet ꝯfirmatio ꝓ positi cum ista non sint ꝓbabilia sicut opposita ⁊c̃. ⁊ probabiliter sequant̃ ad illud ⁊c̃. Et hec de primo pũcto. N

Quantum ad secundum punctum vtrũ deus sit potẽtia alicuius entis infiniti absolute ꝓductiua. Primo ponã tres conclusiones. Secũdo soluam aliquas obiectiones. Prima cõclusio est ꝙ non est euidẽs vel demonstrabile in naturali lumine ꝙ ĩpossibile sit magnitudinem actu infinitã esse. Probat̃. q꞉ nulla implicatur ꝯtradictio euidens ex hoc ꝙ ponit̃ aliquod corpus posse esse infinitũ cum infinitas non tollit rõnem corporis aut magnitudinis. nec ecõuerso corpus rationem infinitatis. Secũda ꝯclusio est ꝙ probabile est ꝙ possibile sit deum aliquã multitudinẽ aut magnitudinẽ actu infinitam facere vel producere in esse. Unde dico ꝙ siue hoc siue oppositum sit probabile in naturali lumine. tñ hoc est probabile in fidei lumine: ⁊ probabilius ꝙ̃ opposítuꝫ ꝭm fidem. patet primo de multitudine: quia non plus apparet repugnare ꝙ deus possit facere multitudinẽ actu discretã et non facientem per se vnum ꝯtinuuꝫ q̃ꝙ faciat multitudineꝫ actu non diuisam facientẽ vnũ ꝯtinuum: sed ꝭm non

repugnat imo sic facit in quolibet cōti-
nuo. nec ergo primū repugnat. Maxi-
me ꝑm fidē q̄ ponit q̄ quācūq̄ multitudi
ne angelorum data deus potest facere ali-
quem alium angelum. Secundo patet
propositū de magnitudine. quia si de-
us potest facere infinitam multitudinē
corporum finitorū actu distinctorū per
primam partem sequitur propositum.
quia quodlibet corpus quod potest fa-
cere pōt alteri vnire. Unde pōt argui i
qualibz parte proportionabili alicuius
hore deus potest facere vnum lapidem
pedalez et in fine hore omnes simul vni
re. et per cōsequēs infinitos lapides pe
dales etc. quare etc. Tertia conclusio ē
q̄ q̄ probabile est q̄ possibile sit deū ali
quam multitudinē: vel magnitudinem
extensiuā actu infinitam facere tam ꝓ
babile est q̄ possibile sit ipz aliquā lati-
tudinem intensiuā actu infinitā ꝓduce
re in esse. Primo ptz. quia nulla ratio
fieri posset contra secundū quin eque
fortis fieret contra primum etc. Secū-
do quia si forma aliqua sicut calor essz
infinita intensiue nō ꝓpter h exiret me
tas speciei ꝓprie. Igitur etc. Tertio qr
si omnis calor possibilis essz actu. calor
esset infinitus. Patz consequētia sz añ
cedēs est possibile igit et ɔsequēs. Ante
cedēs probat. quia sicut deus potest vel-
le q̄ nullus calor possibilis sit actu: ita
potest velle q̄ omīs calor possibilis sit
in actu. quia nulla apparet repugnātia
in vno plus q̄ in alio. et primū potest si-
cut patet añ mūdi creationē. igit. ꝓba
bile ē q̄ possit velle scd̄m etc.

Sed cōtra predicta obijcitur ꝑmo q̄
euidenter iplicat ɔtradictionē aliquod
corpus esse actu infinitū. quia tale esset
quantū et per ɔsequēs esset bicubitum
vel tricubitū. et sic de alijs speciebus quā
ti. Consequētia patz. quia omne quātū
est in aliq̄ specie quanti. Sed ɔsequēs
implicat. quia si esset bicubitum esset fi
guratum. et per ɔñs finitum. Secūdo
q̄ tale posset localr moueri vel non. Si
dicatur q̄ nō. Contra deus est virtutis
infinite. ergo posset mouere corpus infi
nitum si esset. Si dicatur q̄ sic. Contra
ergo est finitum. cōsequētia patet. quia
vltra se haberet spacium in quo recipe
tur. sed impossibile est q̄ aliquid sit infi
nitum: et habeat vltra se spacium etc.

Tertio cōtra secūdā cōclusionē. quia
si essz aliqua multitudo actu infinita vel
etiā magnitudo. aliqua eius pars esset
infinita scz residuū preter vnā partem
finitam. et ꝑ ɔsequēs nō esset maior illa
sua parte infinita. Consequētia ptz. qr
vnū infinitū non est maius alio. Et fal-
sitas cōsequētis patz. qr tunc pars essz
equalis toti. nec totū esset maius sua ꝑte
quod implicat ɔtradictionē euidentez

Quarto ɔtra tertiā. quia tūc deus pos
set facere grauitatē et caliditatē īfinitā.
et per ɔsequēs illa posset mouere suum
mobile vel calefacere suum calefactibile
in instanti. ergo quo ad mouere ipa eq-
retur virtuti dei. Consequētia patz. qr
deus non potest citius mouere q̄ in in-
stanti. Et falsitas consequētis patet. qr
impossibile videt q̄ creatura possit i ali
quo eq̄ri suo creatori. Ad ista respon-
detur. Ad primam negat ɔsequētia. qr
non valet tale argumentū nisi de quāti
tate finita. Unde ꝑm phm si q̄rat quan
tum tempus preterijt ɔueniēter respō
detur q̄ infinitum etc. Et ad ꝓbationē
cōsequētie dicit. q̄ tale esset alicuius spe
ciei quātitatis. nō que iam sit de facto
nec sequitur. ergo bicubitū etc. quia sūt
spēs quātitatis finite. sed est possibilis
alia spēs quantitatis infinite. Ad se-
cundam respondet magister Gregorius
per duas ɔclusiones. Prima est q̄ cor
pus infinitum si esset posset a deo mo-
ueri circulariter seu giratiue. Secun-
da est q̄ si tale esset omniquaq̄ infini-
tum nō possz moueri motu recto. si aūt
esset ꝑm aliquam dimensionem finitū
ꝑm illam posset moueri: et non ꝑm illaz
ꝑm quam esset infinitum. Primaz pro
bat. qr ad illaz non sequitur aliqua cō-
tradictio. Unde si orbis solaris esset in
parte superiori vndiq̄ infinitus nō ap
paret propter quid deus qui est infini-
te virtutis ad mouendū non posset illū
girare. ita q̄ sol et quelibet pars eius in
concauitate ipsius se haberet in equali

distantia a terra sicut nunc. Ex hoc infert ꝙ phus non demōstrat primo celi. celū non esse actu infinitū. qd̄ tamē credidit fecisse. Unde postea soluit aliq̄s rationes phi τc̄. Secundam cōclusionem ꝓbat quo ad primā partem ꝑ rationem factā arguēdo ꝙ impossibile est ꝙ aliquid sit omniquaq̄ infinitū τ habeat vltra se spaciū τc̄ Sed secundam partem ꝓbat q̄z nō videt̄ repugnantia ꝙ aliquid moueatur versus illā partē versus quā est finitū: sed si moueretur versus aliam sequitur inconueniēs prius illatū.igitur τc̄. P Sed contra ista dicta arguit̄ sic. Primo q̄z ſm concessum ab eo non repugnat infinitū sed ſm vnam partē moueri versus aliā in qua est terminatum. Assigno ergo vnum punctum in tali omniquaq̄ infinito.cum igitur illud qd̄ est ex vna parte illius puncti sit terminatū in puncto dato. τ etiā illud quod est in alia parte sit terminatum in eodem puncto. τ cū penetratio corporum absolute non repugnet seq̄tur ꝙ totum illud omniquaq̄ infinituz possit moueri localiter. Unde vt facilius habeatur imaginatio arguo sic. Sumo punctū a. τ sit centrum terre τ mūdus sit infinitus.tunc ab illo puncto imaginentur quattuor linee in infinitū protracte in a.puncto se intersecantes ad angulos rectos. et volo ꝙ interceptū inter duas illarū moueatur in illud plenuz interclusum inter alias duas. et sic volo de omnibus spacijs interclusis τc̄. Cum igitur illud totum omniquaq̄ infinitū sit illa spatia interclusa in datis lineis sicut totum est sue partes.sequitur ꝙ illud moueri possit.

Secundo non magis videtur repugnare ꝙ linea aliqua moueatur versus illam partem vbi est infinita: q̄ꝫ versus aliam vbi est finita . sed secundum non repugnat ꝑ aduersariuz.igitur nec primum. Probo assumptum:q̄z mouendo versus partem vbi est infinita non propter hoc sequitur ꝙ vltra sit spacium aut locus in quo recipiatur sicut ſm eū non sequitur ꝙ mouēdo versus ꝑtē vbi terminat̄ derelinq̄t spaciū in quo erat. Et ideo videtur mihi ꝙ suppositis quātis scl'z vno oīquaq̄ infinito. τ alio ſm vnam partē tm̄.non apparet quin probabiliter possit sustineri ꝙ illd̄ oīquaq̄ infinituz moueri possit recte sicut circulariter. Et si q̄ratur in quo recipitur. dico ꝙ in nullo:sicut etiam non desinit esse in aliquo. Unde si essent due linee infinite versus oriētē. τ finite versus occidentē.penetrantes se quarū vna sit a et alia b. τ b. moueretur versus occidētem a.nō mota. hoc dato ptꝫ ꝙ b.est super totum vbi est a. τ cum hoc acquirit aliquid quod. a. non acquirit. sed si ex vtraq̄ parte esset infinita nihil acquireret.sicut nihil deperdit q̄uis acq̄rat dū est finita in vna parte. Et sic patꝫ q̄d dicendū sit τc̄. Ad tertiā pꝫ primo ꝙ cō similiter argueret̄ in cōtinuo nō esse infinitas partes τc̄. Secūdo distiguo de toto et p̄te. nā dupliciter sumi possunt. Uno modo dicit̄ totū oīe qd̄ includit aliq̄d quod est aliq̄d τ aliud preter illd̄ aliud τ quodlibet illius.et sic inclusum dicitur pars illius. Alio mō dicit̄ totuz illud quod includit aliq̄d primo modo et cū hoc includit tantū quātū est aliq̄d certū datū finitū qd̄ tamē non sic includit inclusum. Et sic illud inclusum non includens tantum quantum includens dicitur pars illius. Et proportionabiliter posset dici de toto et parte in quantitatibus discretis . Unde primo modo omnis multitudo est totū alterius multitudinis que illam includit. id est que est omnia illa que ipsa est: et aliud vel alia ab illis et quolibet illorum. Et omnis multitudo sic inclusa est pars τ hoc modo vna multitudo infinita potest eē pars alterius sicut multitudo partium proportionabiliū vnius medietatis cōtinui est pars multitudinis partium totius continui. Secundo modo nulla multitudo infinita est totū vel pars respectu multitudinis infinite.et sic multitudo partium totius continui non est totum ad multitudinem partium toti9 medietatis.quia quot binarios vel trinarios includit multitudo totius tot includit multitudo partis. et non plures

includit multitudo totius q̄ꝙ partis.
Tertio distiguo hos terminos magis et minus. Uno modo sumūtur proprie et sic multitudo dicitur maior que tantundem plures cōtinet. illa vero minor que non totiens. Alio modo improprie ea sic om̄is multitudo que includit vnitates omnes alterius ⁊ quasdam alias ab illis dicitur maior illa. Esto ꝙ nō includit plures q̄ꝙ illa. Primo mō maius et minus nō dicuntur de infinitis ad inuicem. vel respectu finitorum. vel econuerso. sed bene secundo modo. Quarto dico ꝙ totū et pars sumendo primo modo reperiuntur in infinitis et nō secundo modo. Et isto modo conceditur ꝙ pars nō est minor toto primo modo capiēdo totū. et pars. et maius. et min⁹ Et eodem modo capiendo concedit̄ ꝙ aliquod infinitum est minus aliquo infinito. nec tamē exceditur ab illo. ita ꝙ proprie nō est excessus vel equalitas in infinitis ⁊c. Q Ad quartam dico ꝙ aliquid equari alteri potest dupliciter ītelligi. Uno modo quo ad effectū sic ꝙ creatura faciat effectū tātū quātū deus. et sic non est incoueniens licȝ non quicq̄d potest facere deus creatura possit facere. Alio modo sumitur eq̄ri non quo ad effectum. sed quo ad modū. Et dico ꝙ licet possit creatura equari deo in aliquo modo agendi vtputa quia potest agere vel aliquid mutari instantanee. non tamen om̄nimodo potest aliq̄d facere sicut deus quia nihil potest facere independenter. et sic de multis alijs conditionibus ⁊c. Secundo dico ꝙ nulla repugnantia est ꝙ deus possit facere vnam grauitatem infinitā que subito moueret: vel vnū calorem infinitū q̄ subito alteraret. Tertio dico ꝙ nulla repugnantia est ꝙ deus posset facere talem qualitatem infinitam et tamē ꝙ illa non ageret in instanti. quia nō ageret nisi coagente deo. ⁊ ideo deus possȝ ipsam facere agere successiue et remissiue. Etiam posset illam facere sine subiecto ⁊c. Si vero dicatur ꝙ pari ratiōe deus posset facere vnaȝ visionē de se infinitā. ⁊ per cōsequēs posset cōprehēdi ab alio q̄ꝙ a se quod videt̄ impossibile.
Pro isto dico quarto ꝙ concesso ꝙ deus posset facere supremam speciem infinitam. et vnū intellectuȝ infinitū et in illo vnam visionē infinitā. quod tamen non ē adhuc concessum nec sequitur ex prius concessis. tamē ex illo non sequit̄ ꝙ huiusmodi intellectus per illaȝ visionem conprehenderet diuinam essentiā quia illa visio non esset infinita simpliciter sed solum ſm quid ⁊ tamē deus ē infinitus simpliciter ⁊c. Unde circa hoc potest poni exemplum scȝ ꝙ vna visio sit speciei inferioris vt verbi gratia abstractiua et alia superioris speciei puta intuitiua. si ille fierēt infinite intensiue non propter hoc sequitur ꝙ aliquid ita perfecte cognoscitur per vnaȝ sicut per aliam et tamen per vtranqꝫ cognosceretur aliquid infinite. Cuȝ igitur illa visio que deus est sit in īfinitū perfectior quibusdam alijs visionibus. ⁊ tamē deus ita perfecte videt sicut illa visio ē perfecta. sequit̄ ꝙ illa visio creata non essȝ conprehensiua sicut visio diuina. nec illa cognoscitur deus omnibus modis quibus cognoscibilis est: vel quibus seip̄m cognoscit. Et eodē modo potest dici de dilectione infinita si esset. Si autē dicatur ꝙ deus non potest facere specieȝ infinitam quod reputo probleuma neutrum. tunc consequenter dicendum est ꝙ non potest facere infinitam dilectionem vel noticiam quia nulla res potest alicui intellectui esse maior dilectio vel noticia q̄ꝙ talis sit essentialiter perfect⁹ in sua specie et vitaliter capax. q̄re ⁊c. Et hec de secundo puncto. R
Quantum ad tertium punctū in quo videndum vtrum deus sit porentia alicuius entis finiti infinite productiua.
Sciendum est ꝙ sicut tangebatur in tertio arti. ante oppositum difficultas hui⁹ dubij stat in h̄ q̄r cū dei potētia productiua siue eius ꝓductio actiua sit infinita. videtur ꝙ quicq̄d deus producit infinite ꝓducat. ꝙ si ita est sequitur ꝙ nihil q̄d deus ꝓducit potest melius producere q̄ꝙ facit. Cōsequētia tȝ. q̄r q̄d libȝ equaliter et infinite ꝓducit. q̄re ⁊c. Et

consequens apparet falsum per magistrum distinc. 44. vbi dicit ꝙ deus potest facere mundum meliorem ⁊c. Et ideo circa hoc primo videnduꝫ est vtrū quicquid deꝰ producit infinite producit. Secundo vtruꝫ aliquid deus possit facere melius q̄ facit. Circa primū diuersi sunt modi dicendi. Quidā eñ dicunt ꝙ sic. q2 deus ad cuiuslibet rei ꝓductionē cōcurrit ƀm suum totuꝫ vigorem infinitū. cū ille sit indiuisibilis ⁊ per ꝯñs concurrit concursu infinito ⁊ ꝓductiōe infinita igiꝉ ⁊c. Alij dicunt ꝙ nō. q2 nihil plus ꝓduciꝉ a deo q̄ ipm sed quodlibet ad extra ꝓductū solum finite est ergo soluꝫ finite fit. ⁊ ꝓducitur a deo. igitur ⁊c. Sed videtur mihi ꝙ ista difficultas magis est verbalis q̄ realis. Pro quo sciēdū est ꝙ ista verba ꝓducere facere cōcurrere ⁊ alia hmōi significantia actionē dei possunt capi dupliciter. Uno modo ꝓprie prout dicunt actū diuine volunatis intrinsecum ⁊ cū hoc habitudinē ipsius ad effectū extrinsecuꝫ. Et isto modo satis patet ꝙ secunda opinio est vera ⁊ ꝙ deus nō producit infinite; quicquid ꝓducit sed inequaliter ⁊ magis ⁊ minꝰ ƀm qđ maior vel minor est effectus productus Et sic procedit ratio. Alio modo possunt capi improprie ꝓut precise dicunt actum diuine voluntatis intrinsecum quo deus vult aliquid esse vel fieri. Et isto mō probabilis esset p̄ma opinio q2 nihil est aliud dicere deus infinite ꝓducit a. id est infinite vult a. esse vel fieri ⁊ hoc ē ꝓbabile cū actꝰ quo sic vult sit infinitus q2 est ideꝫ qđ deus. ⁊ sic ꝓcedit ratio illius opinionis. Sed simpliciter loquendo. ⁊ qualitercunqꝫ capianꝉ ista verba mihi videꝉ ꝓbabilior opinio ⁊c. Nec valet ratio pro p̄ma. q̄uis eñ causalitas diuina sit infinita vel productio actiua vel cōcursus infinitus nō ꝓpter hoc debet concedi ꝙ deꝰ quēlibet effectuꝫ infinite causet vel infinite ꝓducat vel cōcurrat. Tū p̄mo quia licet ꝓducere diuinū sit eternū cū sit ipse deus nō tamē ꝯcedimꝰ ꝙ deus eternaliter producat effectū aliquē. igitur q̄uis idem ꝓducere sit infinituꝫ nō ꝓpter hoc est cōcedēdum ꝙ infinite ꝓducat ⁊c. Tuꝫ scđo q2 licet dilectio dei qua diligit oīa sit infinita. nō tamē cōcedimꝰ ꝙ infinite diligit omnia. q2 tunc equaliter oīa diligeret nec plꝰ diligeret seipm q̄ creaturam nec vnā creaturam plus q̄ aliā Tum tertio quia q̄uis causalitas ⁊ ꝓductio dei actiua sit necessaria quia est omnibꝰ modis idem deo. nō tamē propter hoc cōcedimus ꝙ deus necessario causet vel ꝓducat aliquē effectuꝫ. igiꝉ nec talis ꝯña valet concursus vel conatus dei quo producit a. est infinitꝰ ergo infinite ꝓducit a. Tuꝫ quarto q2 q̄uis actus diuinꝰ quo vult a. esse vel fieri sit infinitus. nō ꝓpter hoc oportet ꝯcedere ꝙ deꝰ infinite vult a. esse ⁊c. sicut q̄uis actus diuine voluntatis quo vult antixp̄m fore sit necessarius. nō tñ sequtur ꝙ deus necessario vult antixp̄m fore. Et ideo ꝓbabiliter pōt dici ad istuꝫ tertiū articulum ꝙ licet deus sit potentia infinita nō tamē equaliter nec infinite ꝓducit omnia. nec est alicuiꝰ entis finiti infinite sed solū finite ꝓductiua ⁊ tante precise quante entitas ꝓducta est perfecta ⁊c. S Sed circa secundū dubiū ꝓpositum qđ tangebatur in tertio argumēto ante oppositū. sciꝫ vtrū aliquid deus possit facere melius q̄ facit. Primo distinguenduꝫ est sicut magister in lr̄a ꝙ ly melius pōt referri vel ad faciendi modū vel ad effectū factum. Si primo mō: tunc sicut bñ dicit magister. si modus faciēdi ad sapiētiā artificis referꝉ. nō pōt aliquid meliꝰ facere siue meliori mō ⁊ meliori sapiētia vel artificio. Si autē secūdo mō ꝯcedit magister. ꝙ pōt aliquid melius facere. id est aliquā rē melioreꝫ. Sed vlterius distinguendū ly melius q2 aliquid pōt esse vel fieri melius vel bonitate essentiali vel substātiali vel bonitate accidētali. Itē tertio distinguendū est ꝙ aliquid possit fieri melius q̄ sit pōt intelligi. vel vtrū illud idem numero possit fieri meliꝰ vł vtrū aliđ ab eo. Et si aliđ vtrū aliud solo nūero distinctū vel specie. Si ergo loq̄mur de bonitate accidē

tali satis ꝯstat ꝙ aliqd de⁹ pōt facere
meli⁹ ꝙ̃ fecit. siue ipm idē numero siue
aliud nūero vel spē distinctū. qꝛ hoc nō
est aliud nisi facere aliqd qđ de⁹ fecit
vel aliud ab eo solo numero vel spē di-
stinctū eē informatū ꝑfectioꝛib⁹ accidē
tib⁹ qđ vtiqꝫ de⁹ pōt cū illa accidentia
possit augere vel mltiplicare sicut sibi
placet. Si vero loquamur de bonitate
essentiali vel substantiali satis etiā pa
tet ꝙ quocūqꝫ dato deus nō potest illđ
vel aliud solo numero distinctū facere
meli⁹ quia q̃cunqꝫ solo numero distin-
guunt sunt eque bona ⁊ eque perfectā
eēntialiter. Et ideo sicut nihil pōt esse
⁊ fieri de alia specie. sic nec ipꝫ nec aliđ
eiusdē speciei specialissime pōt eē ⁊ fie
ri melius essentiali bonitate vel perfe-
ctione. Sed remanet difficultas nūqd
quocūqꝫ dato qđ de⁹ facit possit aliqd
facere melius essentiali bonitate ab il-
lo distinctū specie. Et de isto p̀ncipalit
videndū est ⁊ deinde videbit occasiona
liter de excessu specierū. ⁊ penes qd at
tendit eēntialis bonitas vel ꝑfectio ea
rum. Sunt aūt circa p̀mū diuersi mo-
di dicendi. Nam si teneat opinio ꝙ q̃-
cunqꝫ re data vel dabili deus pōt face-
re essentialiter perfectioꝛē. sicut in infi
nitum pōt augere qualitatē recipientē
magis ⁊ min⁹ ꝯñter dicendū est ꝙ de⁹
nihil facit imo nec pōt facere qn possit
facere aliud distinctū specie meli⁹ eēn-
tiali bonitate quia nō est status ⁊c̃. Si
vero ponatur stat⁹ in talib⁹ speciebus
ita ꝙ sit dare aliquā substantiā ꝑfectis
simā possibilē a deo fieri. tūc est magis
dubiū. qm̄ ſm istam viam posset ꝓba-
biliter sustineri vtraqꝫ pars ꝯtradictio
nis. Unde posset ꝓbabiliter dici ꝙ cu-
iuslibet speciei producibilis aliqđ indi
uiduū est de facto a deo ꝓductū. Et ꝓ
ista parte esset ista ratio quia videt ve
rificabile ꝙ sicut deus ꝓduxit aliquod
indiuiduū speciei simpliciter īferioꝛis
ita ⁊ ꝓduxerit aliqđ indiuiduū speciei
simpliciter superioꝛis ex quo illa possi
bilis est. Et ad istud ꝓpositū videt esse
Augustin⁹ li. confes. dicens. dn̄e duo fe
cisti vnū ꝓpe te ⁊ vnuꝫ ꝓpe nihil modo
videt ꝙ non sit dabile aliquid imperfe
ctius illo qđ est ꝓpe nihil: nec aliqd ꝑfe
cti⁹ illo qđ est ꝓpe deū ⁊c̃. Sed etiam
pars ꝯtraria pōt ꝓbabiliter dici scꝫ ꝙ
nō obstante statu possibili in speciebus
mlte tamē sunt species possibiles que
nō sunt. Et ꝓ ista parte videt esse opi
nio ⁊ August. ⁊ magistri in. 44. distin.
q̄ui dicunt ꝙ deus potest fecisse hoīem
qui nec peccare posset nec vellet. Ex q̄
auctoꝛitate Ockā arguit per hunc mo
dum. Quia quicquid cōuenit alicui in
diuiduo speciei specialissime nulli indi
uiduo eiusdē speciei repugnat formali
ter ꝯsimile. sed isti homini demonstra-
to soꝛte qui nunc est cōuenit posse pec-
care. sed ſm Augustinū ⁊ magistrū de⁹
potest facere hominē cui repugnat pos
se peccare ergo talis non esset eiusdem
speciei specialissime cū soꝛte qui nunc
est: ergo esset alteri⁹ speciei Et per ꝯñs
deus potest facere indiuiduū alterius
speciei ⁊c̃. Sed quicquid sit de ꝯclusio
ne tamen ista ratio non est efficax. Tū
p̀mo quia non est verū ꝙ aliquis homo
possit esse qui nō sit eiusdē speciei spe-
cialissime cuꝫ homine iam existente ⁊c̃.
Tum secundo quia probabilius est ꝙ
nec homo nec alia creatura rationalis
possit esse simpliciter implicabilis Nec
ista est intentio Augustini vel magistri
sicut hec oīa declarabo in questione
sequenti ¶ Dico ergo finaliter
quo ad hoc ꝙ prima opinio est proba-
bilioꝛ q̃ꝫ secunda et magis fauet omni-
potentie dei similiter etiam tertia est
probabilioꝛ q̃ꝫ secūda Et si quis teneat
eam dicenduꝫ est consequenter ꝙ non
obstante statu possibili specierum pro-
ducibilium tamen non omnes species
possibiles sunt producte. Et ad aucto-
ritatem Augustini que videtur esse ꝓ
alia parte fecit vnum prope se ⁊c̃.

Respondendum esset ꝙ deus fecit
vnum prope se quod est de facto perfe
ctissimum creatum. licet possit esse per-
fectius et ideo nō est ita prope quin a-
liud possit esse magis prope et per con
sequens melius in specie. quare ⁊c̃.

Sed ad maioꝛeꝫ declarationem pre

dictorum iuxta hanc materiam tractã-
dum est istud dubiuz. scilicet penes qd
attenditur excessus et perfectio specie-
rum vtrum penes recessum a non gra-
du essendi vel ad accessum ad summuz
siue propinquitatẽ ad deum. Circa qd
sic procedã. Primo recitabo vnam fan
tasticam imaginationez. Secũdo dabo
veridicam solutionẽ. Sciendũz est igit
ꝙ circa hec est opinio scz illi⁹ magistri
Johã. de rippa que fundatur in distin-
ctione formali que licet contineat mul
ta falsa. valet tamen imaginandũ per-
fectionem specierũ ideo eam breuiter
recitabo. Primo ergo imaginat ista
opinio ꝙ in eodez supposito creato est
formalis distinctio inter denominatio-
nes perfectionis simplicit licet sint idẽ
realiter. Verbi gratia in homine inter
essentiã vitaz ⁊ intelligentiam ⁊c. Se
cũdo ꝙ in quolibet tali supposito fini-
to. prima denominatio est intensior ꝙ̄
secũda. ⁊ scda ꝙ̄ tertia. ⁊ sic deinceps. ⁊
quelibet est in infinitum intensibilis si
cut linea vbicũqꝫ inciperet posset in in
finitum protendi versus oriens. nec ali
qua pars illius denominationis est in-
diuisibilis sicut nec aliqua pars linee.
Et illi gradus seu partes eiusdẽ deno-
minationis sm eum non differũt reali-
ter necformaliter sed solum ex natura
rei sumendo stricte hoc nomen ex natu
ra rei. Ex predictis tertio infert ꝙ ho
mo est plus ens seu esse ꝙ̄ viuẽs vel vi
ta. ⁊ plusvita ꝙ̄ intelligentia. Et ita di
xisset de qualibet specie finita cui com
peterent iste tres denominationes. in
specie tamẽ infinita quaz ponebat pos
bilez dicebat quãlibet denominationẽ
esse infinitaz ⁊ per consequens eque in
tensam. Quarto ponit vltimaz deno
minationem in aliqua specie existentẽ
esse actualez. ⁊ omnes priores ponebat
potentiales ita ꝙ immediate precedẽ-
tem vocat immediate potentialem ad
immediate sequentem. Et inde conce-
dit ꝙ illa denomĩatio que est actualis
in specie inferiori est potentialis in spe
cie superiori ⁊c. ita ꝙ de quacunqꝫ spe
cie finita sm ipsum, imaginandũ est ꝙ
sm ꝙ ipsa est superior plures denomi-
nationes in ipsa vnitiue cõcurrũt sicut
quãto numerus est maior tãto plures
vnitates in ipso sunt. V Et pro
intelligẽtia ampliori ponatur ꝙ in ali-
quo indiuiduo concurrant precise decẽ
denominationes. tunc ipse dixisset ꝙ il
lud esset de nona specie ita ꝙ non eẽnt
sub eo possibiles nisi octo species quo-
niam illud ens in quo non concurreret
aliqua denominatio nisi prima non di-
xisset in aliqua specie reponi quoniam
ad hoc ꝙ aliquid sit in specie requirit
sm eũ ꝙ aliqua denominatio sit ibi po
tẽtialis ⁊ alia sic actualis. imo videtur
mihi ꝙ ipse consequẽter loquendo ha
beret dicere ꝙ vbi non concurrerent ni
si due denominatiões perfectionis sim
pliciter adhuc illud non esset in specie
sed in genere. sed si tres tantuz concur
rerẽt illud esset de prima ⁊ infima spe-
cie. ⁊ per consequens illud in quo pre-
cise concurrerent decez esset de octaua
specie nec essent sub eo possibiles nisi
septẽ species. Et illud ens in quo non
esset nisi vna sola denominatio nec fuis
set in genere nec in specie ⁊c. Quinto
ponit hec imaginatio ꝙ vna denomina
tio non potest quantũlibet intendi qn
cum eadez concurrat vnitiue posterior
denominatio. ita ꝙ sm eum ꝙ̄uis que-
libet denominatio habeat latitudinem
⁊ augmentationem certam anteꝙ̄ su-
perior denominatio concurrat vnitiue
cum eadez. tamen in qualibet denomi
natione possibili in specie finita potest
esse certa latitudo anteꝙ̄ fiat vnitiuus
concursus denominationis posterioris
cum illa. Aliter enim nisi sic esset sequi
tur ꝙ lapis posset esse perfectior essen-
tia ꝙ̄ angelus quod est absurdum. Et
consequentia patet sm eum. quia ange
lus est finita essentia ⁊ limitata. ergo si
essentia lapidum quantumlibet posset
crescere absqꝫ concursu vnitiuo alicui⁹
denominationis de facto non concurrẽ
tis in lapide. sequitur ꝙ eius eẽntia tã
dem attingeret ad tantaz perfectionẽ
et maiorem ꝙ̄ sit essentia angeli. Nec
potest dici ꝙ per tale crementuz lapis

esset de alia specie ꝙ prius qꝛ vbi alie denominationes nõ concurrũt nec plures nec pauciores. necessario illõ est lapis vel lapideitas. sicut ille numerꝰ in quo quattuoꝛ vnitates vel quater vnitas ꝛ nõ ampliꝰ cõcurrit. necessario est q̃ternitas. Sexto ex omnibꝰ p̃dictis patet ſm eum qualiter attendenda est ꝑfectio vel maioꝛ vel minoꝛ specierum scꝫ in hoc quia habet plures vł paucio res denominationes ꝑfectionis simpliciter. Et qꝛ quodlibꝫ suppositũ speciei superioris est ꝑfectius ꝛ intensius in q̃libet denominatione in qua cõuenit cũ supposito speciei inferioris ꝙ illud suppositũ inferius. Et ſm istam viam in eadem specie vnũ suppositũ potest eẽ perfectius alio ſm ꝙ potest habere maioꝛem latitudinem denominationis ꝓprie speciei. in qua nõ concurrit cũ specie inferioꝛi. Et in istis breuiter cõsistit imaginatio quam iste diffuse tractat.

X Sed ego qui nõ pono distinctionẽ formalem in creaturis sicut supra patuit in q̃stione de distinctione in diuinis habeo negare multa hic dicta tanq̃ inintelligibilia. Ad cuiꝰ declarationẽ primo premittã vnã distinctionem ꝛ aliquas descriptiones. Secũdo ponam aliquas ꝓpositiones. Distinguo igitur ꝙ duplex est ꝑfectio. scꝫ perfectio simpliciter ꝛ perfectio ſm quid. Perfectio simpliciter a diuersis diuersimode describitur vel sumit. Ans. ſm Ans. ꝑfectio simpliciť est illud quod in vnoquoqꝫ meliꝰ est ipm ꝙ nõ ipm. Sꝫ qcquid sit de ista descriptione ad bonũ intellectũ ipsaꝫ exponẽdo. tñ de virtute sermonis contra eam darent multe instantie. Ideo aliter potest describi ꝙ perfectio simpliciter est perfectio vel res significata per aliquem terminum quem non stat ab aliquo remoueri ꝛ illud est summũ bonum. Talem eñ terminũ voco denominationẽ perfectiõis simpliciter sicut supra tetigi in q̃stione de distinctione in diuinis. licet ſm opinionẽ nũc dictam nõ sic sumat ꝛc. Sed ꝑfectio ſm quid stricte sumẽdo põt describi ꝙ est ꝑfectio vel res creata significata per aliquẽ terminũ quẽ non stat ab aliquo remoueri ꝛ illud esse. ꝛ nõ eẽ minus perfectũ ꝙ illud per illũ significatũ. Talẽ auteꝫ terminũ sic significantem voco denoĩationem ꝑfectionis ſm quid. Verbi gratia de ꝑmo. vita in deo est ꝑfectio simpliciť ꝛ iste terminus vita est denoĩatio perfectionis simpliciť de scđa vero. vita creata est ꝑfectio ſm quid. ꝛ iste terminꝰ vita creata ẽ denominatio perfectionis ſm quid. Et ſm istum modum sola diuina perfectio est perfectio simpliciť. perfectio autẽ creata cõsimilis denominationis perfectionis diuine est perfectio ſm quid quam opinioneꝫ supra dicta opinio vocat denominationẽ perfectionis simpliciter: ita ꝙ idem denotatur per perfectionẽ ſm quid vt hic describitur. ꝛ ꝑ denominationem perfectionis simpliciter ſm illam opinioneꝫ. q̃uis non sic vtar isto termino denominatio perfectionis.

Y Ex his sequitur primo ꝙ termini specifici de p̃dicamẽto substantie sicut homo asinꝰ lapis vel alij similes exprimẽtes finitam limitationẽ eẽndi nõ sunt denoĩationes perfectionis ſm quid. Patꝫ qꝛ talis terminꝰ potest negari ab aliquo ente creato ꝛ cũ hoc stabit ꝙ illud nõ erit minus perfectum ꝙ perfectio creata significata per illum sicut angelꝰ nõ est hõ nec est minꝰ ꝑfectꝰ Et ideo res significata per taleꝫ terminũ potest vocari ꝑfectio limitata ꝛ talis terminus denoĩatiõ limitate perfectiõis. Et sic vtar istis terminis ꝓ nũc ꝛ semper in ꝯsimili materia breuitatis causa. Secũdo sequitur ꝙ impossibile est esse aliquas species quin aliqua denoĩatio perfeccionis ſm quid cõueniens vni cõueniat alteri. ptꝫ q̃ꝛ essentia contingens est ꝑfectio ſm quid sed impossibile est aliquã specieꝫ esse ꝛ nõ esse essentiã contingẽtem. Tertio sequitur ꝙ inter ꝑfectiões ſm quid siue denoĩationes talis perfectionis. est ordo essentialis. Ptꝫ quia stat vnã esse sine alia ꝛ non econtra. igitur ꝛc. Antecedens patꝫ quia stat creatam essentiaꝫ esse sine vita et nõ ecõtra ꝛ sic de alijs.

Quod sit perfectio simpliciter

Quarto sequitur q inter perfectiones sm quid siue denominatiões talis pfectionis illa dicit ꝯgrue posterior et actualis respectu alterius que nõ põt stare sine illa:sed bene ecõtra. Quinto sequitur q si posterior denominatio perfectionis sm quid infinitaretur pro pluribus supponeret q si prior denominatio infinitaretur supposito tamen q vtraqꝫ pro aliquo supponeret. Patz non intelligẽtia pro pluribus supponit q non vita vnũ est q prima denominatio pro nullo supponeret scilz non ens. Et ad istũ sensum posset reduci vnũ dictum supra posite opiniõis: scꝫ q nullius denominationis perfectiõis simpliciter eius non gradus est non esse simsimpliciter preterq prime ꝛc. Sexto sequitur q possibile est aliquas species ꝯtinere se perfectionaliter. patz. qꝛ per vnam speciẽ creatã sic continere aliam intelligo. non q vna sit alia pfectionaliter. sed sicut maior numerus dicit continere minorem nõ q maior sit minor. sed q in maiore est minor vel consilis ita pfectior species cõtinet perfectionaliter inferiorem. qꝛ quicqd dicens pfectionẽ conuenit inferiori:cõuenit superiori ꝛ non ecõtra. ꝛ hoc est possibile ꝛc. Et per predicta multa dicta illius opinionis que sunt impropria ꝛ devirtute sermõis falsa possent reduci ad aliquẽ bonũ sensum absqꝫ positione distinctionis formalis ꝛc. ☙ His premissis pono contra dictam opinionem aliquas propositiones. Prima est: q nulla specifica natura continet alicuius essentialis perfectionis intensiuã latitudinẽ siue plures gradus aliquo modo distinctos constituẽtes talez latitudinẽ gradualem. patet qꝛ hoc maxime poneret ad saluandũ excessum specierũ in essentiali perfectiõe: sed hoc non cogit qꝛ deus qui dicitur maxime et infinite quodlibet aliud excedere. ponitur illiꝰ latitudinẽ perfectionis intentionalem continere etiam a ponentibus gradus et latitudies in alijs:sed eque faciliter potest in alijs saluari:vt patet. Igitur. Item oppositum non potest saluari sine illa distinctione formali que superius fuit improbata ꝛc. Ex hoc seqtur primo q nulla ẽ latitudo realis vel imaginaria. cui omnes gradus perfectionales rerũ sunt applicandi. Istam ponit Climiton in summa sua quam probat: quia ex indiuisibilibus non fit continuum sed quecũqꝫ natura specifica est ex se pfectionaliter diuisibilis. ergo nullã lineam aut latitudinem cõstituunt huiusmodi gradus perfectionales specifici. nec sunt comparabiles alicui latitudini. Secundo sequitur q licet aliqua res sit perfectior essentia vel vita q alia. tamen nullius rei essentia vel vita est quidditatiue gradualiter intẽsa. Et loquor de intensione nõ sm equiualentiã:sed sm continentiam ꝛc. Secunda propositio est. q nulla specifica natura excedit aliam perfectionaliter: vel exceditur ab alia in aliqua quantitatiua perfectione siue proportiõe arismetica: vel geometrica. Verbigratia. nec in dupla nec in tripla ꝛc. patz: quia talis proportio soluz est proprie in quãtitatibus intensiuis vel extensiuis vel discretis. In naturis autem specificis non est ita. vt patet ex predictis: quare ꝛc. Ex hoc sequitur primo q nulla est proprie equalitas maioritas vel minoritas perfectionis in naturis specificis vel earum indiuiduis. Patet. quia non est ibi ꝓprie ꝓportio ꝛ per ꝯsequẽs nec proportio equalitatis nec maioris vel minoris inequalitatis. Secundo sequitur. q licet quodlibet indiuiduum eiusdem speciei sit alicuius pfectionis essentialis et non maioris vel minoris q aliud. non tamẽ sequitur q equalis. Patet. Nam si vnius ad alterum esset proportio equalitatis tũc ipsius ad indiuiduum speciei inferioris esset proportio maioris inequalitatis. ꝛ ad indiuiduum superioris proportio minoris inequalitatis cõtra predicta. Et ideo ista consequentia non valet. anima christi fuit alicuius finite perfectionis: et non maioris vel minoris q anima Iude. ergo equalis. Oportet enim addere in antecedente: alicuius: et ali-

quante. et tunc antecedens est falsum. quia proprie nullius quantitatiue perfectionis fuit nec habuit proportionem equalitatis ad aliam animam eiusdem speciei sicut nec maioris inequalitatis ad animam asini nec minoris inequalitatis ad naturam angeli etc. Tertia propositio est. quod nulla specifica natura distat perfectionaliter a non gradu. vel etiam summo gradu essendi simpliciter. Patet. quia licet proprie loquendo alique res distent a non gradu proprie speciei. vel etiam a summo si ille sit possibilis. Verbi gratia. Albedo octo graduum distat gradualiter a non gradu albedinis per omnes gradus quos continet. realiter tamen nulla natura specifica etc. Quia si sic. vel distaret per aliquos gradus intrinsecos quos realiter vel formaliter vel ex natura rei distinctos contineret. Et hoc non. vt patet ex predictis. vel per aliquos gradus essendi extrinsecos. scilicet per species intermedias. Et hoc non. quia nullum extrinsecum est alicui principium essentialis distantie. Etiam si sic sequeretur. quod destructis illis intermedijs speciebus: non esset distantia huiusmodi. quod non videtur. quare etc. Quarta propositio est. quod nulla specifica natura est alia perfectior: vel imperfectior essentialiter propter maiorem aut minorem recessum a non gradu vel accessum ad summum gradum essendi simpliciter Patet sicut inter eas non est perfectionalis distantia etc. vt dictum est. sic nec accessus aut recessus. igitur penes hoc non potest attendi accessus specificus. Item concessa tali distantia cum deus infinite excedat omnia creata illa infinite ab ipso distarent. et per consequens non plus vnum quam aliud. igitur si omnia essent eque perfecta etc. Ex his ergo patet quod illud comune dictum omnia sunt magis vel minus perfecta secundum quod magis vel minus appropinquant vel distant a primo. non debet intelligi de propinquitate vel distantia perfectionali secundum maiorem vel minorem excessum perfectionis diuine ad alia entia. Patet quia infinite excedit etc. Secundo sequitur quod illud dictum debet intelligi de propinquitate vel distantia a deo secundum maiorem vel minorem conuenientiam vel similitudinem in pluribus vel paucioribus denominationibus perfectionis cum eo. patet ex prius dictis etc. Et talis conuenientia non impeditur propter infinitatem dei. Sicut enim esto quod esset albedo vna infinita intensiue adhuc maior esset conuenientia inter eam et vnam rubedinem decem graduum quam nigredinem decem graduum quamuis vtramque excederet infinite secundum graduum sic licet deus excedat infinite qualibet rem. tamen vna maiorem habet conuenientiam cum eo secundum quod ei conueniunt plures denominationes perfectionis. quarum consimiles conueniunt deo. ac per hoc concluditur perfectior et dicitur magis appropinquare deo Et sic attenditur accessus specificus. Hic tamen est diligenter aduertendum quod licet sint alique due res et totidem conueniant denominationes perfectionis simpliciter vni sicut alteri. tamen proprie loquendo de specie. non propter hoc sequitur quod sint eiusdem speciei. Patet. quia stat quod altera illarum non sit proprie in specie sed de predicamento substantie. patet hoc de homine et de anima alterius etc. Tamen ex illo antecedente infertur quod ille res non sint diuersarum specierum et quod sunt essentialiter eque perfecte. et hoc sufficit ad propositum. Et hec de ista materia et hoc tertio articulo. Et hec de questione. Ad rationes questionis patet clare ex predictis etc.

Questio quartadecima et vltima huius primi libri. A

Circa quadragesimam quintam distinctionem in qua et alijs sequentibus vsque ad finem primi magister agit de voluntate dei. Quero vtrum voluntas diuina impedibilis sit prima lex obligatoria create voluntatis

Arguitur primo quod non. quia voluntas diuina non est impossibilis nec semper implet a causa creata etc. Antecedens patet quia. i. ad Thimo. 2. dicit apostolus quod deus vult omnes homines saluos fieri. et tamen hoc impedit causa creata. nec in hoc impletur voluntas diuina. quia

propter peccatũ non omnes saluantur
quare ⁊c. Secũdo sic. qꝛ voluntas di-
uina non est regula cui vniuersaliter se
ꝯformare teneat voluntas creata. igit
⁊c. Antecedẽs ꝓbat. qꝛ in enchiridion
ca. no. dicit Augustinꝰ. ꝙ bonus filiꝰ bo
na voluntate vult patrez suum viuere
quẽ deus bona voluntate vult mori ⁊c.
igit iste licite difformat voluntatẽ suaz
voluntati diuine. quare ⁊c. Tertio sic
quia voluntas diuina nõ est prima lex
a qua diriuetur oĩs alia lex creata. igit
⁊c. Antecedens ꝓbatur. quia ꝓpheta
dicit Esa. 10. Ve qui condunt leges ini
quas. Et per ꝯñs aliq̃ sunt leges crea-
te iniuste. sed a voluntate diuina iustis
sima non põt diriuari iniusticia. iuxta
illud. quoniã deus nolens iniquitatez
tu es. quare ⁊c. In oppositum est Au
gustinꝰ. 12. contra Faustuz dicens. Lex
eterna est diuina mens seu volũtas or-
dinem naturalez seruari iubens. turba
ri vetans. sed lex eterna est prima lex
obligatoria ⁊c. igitur ⁊c. In ista que-
stione iuxta materiam triũ argumẽtoꝝ
erunt tres articuli. Primus vtrũ vo-
luntas diuina sit impedibilis ⁊ semper
impleat a causa creata ⁊c. Secundus
vtrũ voluntas diuina sit regula cui vni
uersaliter se conformare teneat volun
tas creata. Tertius vtrũ voluntas di
uina sit prima lex a qua diriuat omnis
lex creata ⁊c. B Quantũ igitur
ad primũ p̃mo pro intellectu huius ar-
ticuli ⁊ totius questionis p̃mittã aliq̃s
distinctiões. Secũdo ponã cõclusiões.
Prima distinctio sit ista ꝙ hoc nomẽ
voluntas vel hoc totũ voluntas dei q̃n
q̃ꝫ sumit ꝓprie. Et tunc signat diuinuz
beneplacitum. qđ non est aliud q̃ ipse
deus volens. Qñq̃ꝫ vero sumit impro-
prie ⁊ methaphorice. Et tunc supponit
nõ pro beneplacito vel volũtate dei. sꝫ
pro aliquo alio qđ est eius signum. Vñ
qꝛ sepe signa noĩantur nominibꝰ signa
toꝝ sicut subuẽtio exhibita pauperi di
citur misericordia ⁊ pietas ⁊ testamen-
tũ alicuiꝰ dicit eiꝰ voluntas. qꝛ eam de
signat. sic etiã aliqua quibꝰ nobis volũ
tas que deus est signatur vocantur in
scripturis diuina voluntas. Et hmõi si
gna sunt preceptum consiliũ. ꝓhibitio
operatio. vel impletio. ⁊ permissio. Et
dicunt in scriptura pluraliter volunta
tes dei. iuxta illud. p̃s. Magna opera
dñi exquisita in oĩes volũtates eius.
Q̃uis vnica ⁊ simplex sit dei voluntas
Et hec distinctio solet cõiter poni sub
his verbis. ꝙ quedã est volũtas dei bñ
placiti. alia est voluntas signi. Hic ta
men est aduertendum primo qualiter
p̃dicta signa distinguũtur. Vñ sicut in
primo principio meo declaraui. ipsoꝝ
distinctio potest sic haberi. Nam qnq̃ꝫ
modis possumus imaginari deũ aliq̃d
velle. Primo modo vult aliquid debe-
re fieri a creatura. ⁊ huiꝰ signũ est pre-
ceptũ. Secundo mõ vult aliq̃d debere
nõ fieri. ⁊ huiꝰ signũ est ꝓhibitio. Ter-
tio modo vult aliquid nec debere fieri
nec debere nõ fieri. sed expedire fieri. ⁊
huiꝰ signũ est ꝯsiliũ. Quarto mõ vult
aliquid nec debere fieri nec debere nõ
fieri sed licere fieri. ⁊ huiꝰ signũ est in-
dulgẽtia vel permissio. Quinto modo
vult simpliciter aliquid esse vel fieri. et
huiꝰ signum est impletio vel operatio.
Unde quelibet ad extra dei op̃atio est
signuz voluntatis diuine sicut effectus
sue cause ⁊c. Sic igitur volũtas diuina
precipit bona sicut deum honorare. p-
ximũ amare ⁊ prohibet mala sicut deũ
odire. proximũ ledere. Nec ideo preci-
pit bona qꝛ bona sint. vel prohibet ma
la qꝛ mala sint. sed sicut declaraui tũc
hec ideo bona sunt quia precipiũtur et
mala quia prohibent. Sed cõsulit ma-
iora bona sicut sunt virginitas ⁊ paup̃
tas ⁊ permittit minora bona sicut sunt
coniugiũ ⁊ dominiũ. sed operatur gene
raliter omnia. Secundo notandũ ꝙ
licet p̃dicti termini p̃ceptũ ⁊c. cõmunit
accipiant pro signo diuine voluntatis
beneplaciti. tamẽ sicut tunc dixi nõ so-
lum supponunt pro diuine voluntatis
extrinseco signo. sed etiã pro ipsius bñ
placito ⁊ actu intrinseco. Unde iste ter
minus preceptum non minꝰ ꝓprie sup-
ponit pro beneplacito diuine volunta-
tis quo precipit aliq̃d debere fieri seu

vult aliqd debere fieri q pro signo extrinseco talis actus. et sic de alijs etc.

Tertio notadu sicut in pmo pncipio intuli contra quenda magistru q capiendo permissione vt est signu voluntatis dei no est concedendu q deus permittit mala culpe fieri. Nam q aliquis pmittat aliquid fieri pot dupliciter intelligi. Uno mo qz nec precipit nec prohibet nec consulit illud fieri sed indulget. et talis permissio est signu voluntatis dei. quia aliquem actum significat in sic permittente. Et isto modo deus no permittit mala culpe fieri. vt patet. Alio modo quis dicit aliquid permittere fieri quia nec habet velle nec habz nolle vt fiat. sed solum no velle. Et talis permissio no est signu diuine voluntatis. quia nullum actuz volendi significat in sic permittente. vt patz. Et isto modo fm magistru deus permittit mala culpe. quia nec vult ea fieri nec vult ea non fieri. quia si nollet no fierent sz solum non vult. Et per ons no hz actu voluntatis respectu hui9 q est malum culpe fieri. quare etc. Sed fm Brand. et alios qui tenet q deus vult mala culpe. et q respectu cuiuslibet rei habz velle vel nolle. nec habet solum non velle. deus illo modo non permittit mala culpe fieri. sed ideo fm hunc moduz dicit permittere. quia non approbat ea: nec impedit ea fieri cum posset etc.

Secuda distinctio est q iste termin9 complexus voluntas dei beneplaciti. Uno modo sumitur pro voluntate dei simplicis complacetie vel displicentie. Alio modo pro voluntate dei prosecutionis vel fuge. tamen in vtraqz acceptione supponit pro vna et eadem re. scz pro voluntate illa que deus est. Et tamen aliquid connotat sumendo illum terminum primo modo. qd non connotat vel saltem non conotat taliter secudo modo. Unde fm magistrum Gregoriuz voluntas dei beneplaciti secundo modo sumpta est respectu coplexi volitio. sz primo modo sumpta est simplex complacentia. Non intelligendo q sit duplex voluntas in deo vna simplex. alia non simplex sed soluz q iste terminus voluntas dei beneplaciti quandoqz supponit pro deo conotando ipsum velle seu habere volitione respectu alicuius complexi. Aliquado vero supponit pro deo non sic conotando q sit respectu alicuius complexi. sed q sit simplex complacentia proportionabiliter sicut supra distixi de simplici noticia et noticia iudiciaria. vt simplici noticie correspondeat simplex complacentia et noticie iudiciarie prosecutio vel fuga. Hec tame non distinguitur in deo sicut in creatura etc. Hic tamen est Primo aduertendum q licet hec distinctio sit satis comunis. tamen exponendo eam sicut magister Gregori9 dicit ipa videt mihi dubia. Nam apparet mihi prima facie. q omnis volitio sit respectu complexi. Nam sicut dicit Holkot. questioe secuda. primi. articulo quinto. videtur q omnis volitio vel nolitio est quedaz oratio metalis optatiui modi vel equiualens tali. sicut ista. Uolo habere beatitudinem. valet tantum sicut hec vtinam ego habeam beatitudine. Quod si ita est sequitur q nihil est dicere volo a. nisi subintelligatur aliquod verbu scz volo habere a. vel volo a. esse vel fieri vel aliquod tale. Et per ons cuz magister describat prosecutione q est velle aliquid esse vel fieri. et fuga q est nolle aliquid esse vel fieri. et omnis actus voluntatis sit talis vt videtur per predicta. sequitur q omnis volitio dei est respectu complexi et est prosecutio vel fuga. quare illa distinccio non videtur vera illo modo intellecta. Sed quia de hoc videre no spectat ad presens ideo transeat pro nunc. Secundo notandum: q fm magistrum Gregorium. signorum predictorum quedam sunt signa volutatis simplicis complacentie. scz preceptum prohibitio. et consilium queda aut sunt signa volutatis. psecutionis. vel fuge. vt impletio et pmissio. Uoluntatis quide psecutionis signuz est impletio siue operatio fuge vero pmissio. Sed istud dictum non est veruz sicut patet ex distinctione illoruz signo

rum supra posita rc. Nam p̄ceptū ꝓhi bitio. ⁊ ꝯsilium. sunt signa nō solū sim plicis complacētie. nā ⁊ si talis volitio concederet in deo. tñ illa vt sic nō obli gat modo preceptum est signū volunta tis obligātis. D ¶ Tertio adsciē dum quomodo p̄ceptū obligat notan dū est. ꝙ in preceptione aliud est aliqñ qđ precipitur aliud qđ intenditur seu per qđ precipitur. sicut pꝫ in precepto facto Abrae de immolando filiū. q̄ pre ceptio nō erat vt ita fieret. sed erat ad figuram data. ⁊ ad ꝓbationē vel mani festationem abrae. Et ita quandoqꝫ de ꝓhibitione sicut in illo sanato cui de9 prohibuit ne cui diceret. Marci. i. qñ non sic prohibuit deus vt ita fieret. nec volebat illum teneri vt nemini diceret alias ipse peccasset in dicēdo qđ nō te netur. sed hoc factū est ad denotanduꝫ ꝙ fugienda est vana laus ppli. Et ideꝫ de consilio pōt esse in talib9. ergo nō est obligatio ad illud quod de forma ver boꝝ precipit. sed ad illud ꝓpter qđ p̄ci pit. qꝛ de hoc est intētio p̄cipiētis. vt in dictis exemplis pꝫ. Ista tñ exempla in aliquo differūt. qꝛ in primo exemplo ꝑ p̄ceptū factū abraā tenebatur velle im molare filiuꝫ suū. alias nō videret ma teria tante laudis sicut sibi ex volunta te attribuit. sed in secūdo exemplo ille sanat9 non tenebat credere ꝙ teneret nemini dicere. Qđ pꝫ qꝛ si ita foret il le peccasset in hoc dicēdo scꝫ agēdo cō ra conscientiaꝫ. dicendo ꝙ credidisset non debere dici vel peccasset in nescien do qđ tenebat scire. cui9 oppositū com muniter tenet. quare rc. ¶ Tertia disti ctio est ꝙ iste termin9 cōplexus volun tas dei bñplaciti sumēdo ipm secundo mō scꝫ ꝓut supponit pro deo cōnotan do ipm habere volitionē respectu com plexi adhuc pōt dupliciť capi. Uno mō pro volūtate dei bñplaciti antecedēte. Alio mō ꝑ volūtate ꝯñte. Et hec distin ctio est cōis apud doctores antiquos ⁊ fundat in dicto Dam. libro. 2. ca. penl. vbi dicit ꝙ oportet scire ꝙ deus antece denter vult omnes hoīes saluos fieri ⁊ regno eius potiri rc. Hic tamē est ad uertendum ꝙ ista distinctio a diuersis diuersimode intelligitur. Et primo san ctus Thomas intelligit eā sic ꝙ scꝫ il lud volumus antecedenter qđ nō sim pliciter volumus sed Ꝝm quid. qđ autē volumus ꝯñr illud simpliciter volum9 Et sic idem vno modo pōt esse volituꝫ ⁊ alio modo nō volitū sicut iudex vult simpliciter homicidā suspendi sed Ꝝm quid vellet eum viuere. scꝫ inquantuꝫ est homo. Unde dicit ista opinio ꝙ ista voluntas añs magis debet dici vellei tas ꝙ̄ absolute volūtas. Quicquid enī deus vult simpliciter fit. licet illud qđ vult antecedēter nō semꝑ fiat rc. Sed magister Greg. ostēdit ꝙ ista distinctio sic intellecta non valet. quia siue vellei tas sit quidā actus volūtatis in nobis qui signat cum dicit vellēꝫ hoc vel iste vellet illud. siue non. de quo posset esse dubiū. nihil tñ est ad propositūꝫ. Quia talis actus non significatur per verbū indicatiui mōi rc. nec aliq̄ velleitate ve re dicitur ꝙ ipsa vult ꝙ̄uis dici posset ꝙ vellet. Nec sequitur. vellem ergo vo lo. Cum ergo apostolus ⁊ Dam. dicant ꝙ deus vult ⁊ non vellet. patet ꝙ non congrue intelligitur de volitiōe aliqua cōditionali. Similiter talis modus vo lendi conditionaliter non cadit in deo. nam sic posset velle impossibile rc.

E ¶ Secundo notandū ꝙ Ꝝm ali quos aliter intelligēda est predicta di stinctio. Unde Ꝝm Scotum deus dicit velle antecedēter omnes homines sal uos fieri. quia omnibus dedit dona na turalia ⁊ leges rectas ⁊ etiaꝫ adiutoria cōmunia sufficiētia ad salutem. Et ista vocatur volūtas antecedens. ꝯsequēs aūt est qua vult alicui propter sua me rita beatitudinē. Sed Ꝝm Ockam ⁊ sa tis conformiter modo p̄dicto voluntas dei antecedēs est. qua dat alicui natu ralia vł antecedētia: quib9 pōt aliquid cōsequi cui etiā paratus est coagere si ille velit nec sibi contrarium manifesta bit cum p̄cepto vel consilio exequendi Uoluntas autem ꝯñs est illa qua deus vult efficaciter aliquid ponēdo illud in esse. Et ideo dicitur deus velle antece

denter omnes homines saluos fieri. q2 dat oib9 añcedētia qbus possunt cōseq salutē cū pcepto vel ɔsilio exequēdi. et nunq̄ pcipiet eis cōtrariū ⁊ eis erit paratus coagere ad ɔsequēdū salutē. S3 magister Gre. ipugnat vtrūqȝ istoꝝ modoꝝ diffuse ⁊c. Tertio tñ circa h̄ ē notandū ꝙ quicqd sit de pmo mō tñ non videtur mihi ꝙ magister Gre. sufficienter reprobet scdm. Nam intētio Ockā prout mihi apparet est. ꝙ deū velle aliquid añcedēter est deū velle alicui aliq̄ bona añcedētia qbus pōt conseq illud ad quod obligatur ab ipso deo. Et isto modo audire legem xpi et euangelium et verbū dei est volitū a deo añcedēter patet quia per hoc potest quis cōsequi fidem. et consequenter preceptorū impletionem licet non omnes bene vtant̄ illo. q2 nō oēs obediūt euāgelio ⁊c. Si vero dicatur cōtra hoc ꝙ audire verbū dei sepe nocet maxime ifidelibus sicut iudeis quibus est in scandalum. igitur illud non debet dici antecedēs ad salutem siue adiutorium. Istud non valet q2 cum fides sit ex auditu vt dicit apostolus Roma. 10. Illud merito dicitur adiutorium ad consequendum aliquid quod in aliqbus est et fuit causa ad cōquendum illud. maxime cum illud fuerit ordinatum a deo: vt in deum homines credant ⁊ salui fiant. Unde si sic esset ꝙ nihil diceretur adiutorium ad aliquid consequendum nisi de facto ɔseq̄retur illud. q̄re pdicaretur quotidie ꝙ plura bona vel dona receperint xpiani ad consequendū salutē q̄ alij. sc3 noticiam de scripturis. fidem. spem. et multi charitatem. qui tamē non omnes consequentur salutē imo inde graui9 punientur propter ingratitudine3 fm illud. 2. Petri. 2. Melius est viam veritatis nō cognoscere ⁊c. Et illud Jacobi. 4. Sciēti bonum et non facienti peccatū est illi Et vnde hoc q̄so nisi quia tales magis obligantur qui talia receperūt q̄ alij q non. Sed quare magis obligātur si talia non sint adiutoria. Et nonne christ9 ostendebat iudeos magis eē obligatos ad cognoscendum tempus visitatiōis

sue siue ad credendū in eum. Tu3 quia habebant lege3 et pphas in quibus poterant scrutari testimonia de deo. Tu3 quia corā eis multa mirabilia faciebat propter quod dicit Joh. 15. Si non venissem et locutus eis non fuisse3 peccatum non haberent. Et tamen certu3 est q̄ eis non erat datum vt crederent. Et ita licet deus nō vellet efficaciter ꝙ crederent tamē illa erāt eis adiutoria ad fidē ad quā tenebantur. Et q vellet ad istum sensum capere verba Ockam sicut et ipa pretendunt. non video qn ipse bene dicat. Nec apparet mihi ꝙ magister Gregorius aliquid contra eu3 cōcludat sicut patet intuenti sed transeo ⁊c. His premissis ergo satis patet ꝙ voluntatem dei impleri nihil aliud est q̄ ita esse qualiter ipa vult esse vel fieri vel non ita esse q̄liter ipsa non vult esse vel fieri licet autem velle et nolle solu3 deo conueniat secundum voluntatē beneplaciti tamē improprie et tropice attribuitur velle sibi secundū voluntate3 signi. ideo de vtriusqȝ impletione dicendum est. Et de hoc pono tres ɔclusiōes ¶ Prima est ꝙ voluntas dei signi non semper impletur. Secunda est ꝙ voluntas beneplaciti antecedens nō semper impletur. Tertia est ꝙ voluntas beneplaciti consequens semper impletur. Et quelibet harum conclusionum intelligitur stante constantia subiecti id est supposito ꝙ deus aliquid taliter velit vel nolit. Prima conclusio probatur per magistrum et est satis clara. quoniā de9 multa pcipit ⁊ ɔsulit fieri ab hominibus que nō fiunt. multa phibet que fiunt. Hic tamē est aduertēdum ꝙ voluntatem signi sicut preceptum dei impleri potest dupliciter intelligi. Uno modo ꝙ ita sit sicut p tale signu vel preceptum signatur ad intentionem precipientis. Et sic semper impletur. Nam per tale preceptum significatur aliquid debere fieri a creatura. et ita est. aliter tale signum nō ess3 veꝝ Alio modo potest intelligi ꝙ ita sit vel fiat sicut per tale signum vel preceptū signatur debere fieri. Et sic nō semper

impletur. Et sic intelligitur conclusio ⁊ dictuȝ magistri. Nec propter hoc sequitur ꝙ tale signum vel preceptum sit falsum signum. quia non signat sic esse vł fieri ⁊c. Unde sequitur ꝙ preceptum dei non signat deum velle efficaciter illud fieri quod precipit fieri. Patȝ. quia multa precipit deus fieri que non vult fieri ⁊c. Et ita potest dici de consilio.

Secundo sequitur ꝙ ꝓhibitio dei nō signat deum nolle efficaciter illud fieri quod prohibet fieri. Patȝ quia multa prohibet fieri sicut mala que fiunt et ꝑ consequens ea vult fieri sicut quidā dicunt vel saltē non habet nolle respectu illorum quia ipso nollente nihil fit. quare ⁊c. Secūda ꝯclusio probatur quia ſm apostolum ⁊ Damascenū. deus vult omnes homines saluos fieri voluntate antecedente ⁊c. Hic tamen est aduertendum ꝙ voluntatem dei antecedētē impleri potest dupliciter intelligi. Uno modo ꝙ cuicunqȝ deus vult dare talia dona antecedentia ad salutem talis ea recipiat. et sic semper impletur nec sic intelligitur cōclusio. Alio modo potest intelligi impleri. quia cui deus vult dare talia dona antecedētia talis de facto consequitur vel consequetur per illa illud quod debet consequi. Et sic dicitur non ipleri quando alicui deus dat huiusmodi dona et tamē nō consequitur per illud qd̄ deberet. Et isto mō possunt ea intelligi Damascenus et alij antiqui doctores. Nec oppositum probat Gregorius quare ⁊c. Tertia conclusio probatur quia si non ⁊c. vel ergo illud quod vellet aut nollet esseȝ simpliciter impossibile aut possibile. Non primum quia non est hoc attribuendum ei qui rationabiliter semper vult. Nec secundum quia tunc sequitur ꝙ voluntas dei non esset omnipotens quia non omne possibile ⁊ non existens posset facere esse nec omne possibile non esse posset facere non esse. Naȝ si vellet et posset vtiqȝ faceret Ideo dicit Augustinus enchiridion. 14. ꝙ inaniter velle non potest quodcunqȝ voluerit. Aliter non esset omnipotens vt ibideȝ arguit. Ad hoc facit illud enchiridion. 3. dei omnipotens volūtas ſꝑ iniuncta est. Et illud Roma. 9. voluntati eius quis resistet. Et illud psalmiste. Omnia quecūqȝ voluit fecit. Et multa similia ⁊c. Ex his sequitur p̄mo ꝙ nō stat deū aliquid velle esse vel fieri et nō esse illud vel fieri vel etiā nolle et illud esse vel fieri. Secūdo sequitur ꝙ sicut non stat deum velle aliquid esse vel fieri et illud nō esse vel fieri sic nec stat aliquid esse vel fieri et deum non velle illud esse vel fieri. Ita ꝙ vtrobiqȝ est consequentia conuertibilis ⁊c. Si vero infertur de peccato ⁊c. Patet aliqualiter responsio ex dictis in alia questione in primo articulo. ⁊ magis patebit in secūdo libro in materia de peccato ⁊c. Ex omnibus ergo predictis patȝ respōsio ad primam rationeȝ questionis. Unde negatur antecedēs si intelligitur de voluntate beneplaciti ꝓprie dicta. Et ad probationem dico primo ꝙ auctoritas apostoli potest exponi de volūtate signi vt intelligatur vult id est precipit vł obligat vt omnes salui fiant quare ⁊c.

Secundo dico ꝙ si illa auctoritas exponitur de volūtate beneplaciti potest intelligi de voluntate antecedēte sicut dictum est et sic est pro dictis. Tertio dico ꝙ si exponitur de voluntate beneplaciti ꝓprie dicta debet intelligi sicut dicit magister id est nulli saluantur nisi quos deus vult saluari sicut et illud illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Quarto dico ꝙ etiam potest exponi non ſm distributionē proprie dictam sed ſm distributionem accomodam ita ꝙ ly homines distribuitur non pro singulis generū sed pro generibus singuloruȝ id est de omni genere aliquos. Et hec de primo articulo.

¶ Quantum ad secunduȝ articulum in quo videndum vtrum voluntas diuina sit regula cui vniuersaliter se conformare tenetur voluntas creata.

Primo premittam aliquas distinctiones. Secundo ponam aliquas conclusiones. Tertio soluam aliquas obiectiones. Presuppositis igitur distinctionibus de voluntate dei positis in p̄

Secundus articulus in quo tractatur an voluntas creata se debeat semper conformare voluntati diuine

mo articulo. Quantum ad hunc arti-
lum. Prima distinctio erit de volun
tate creata: que potest accipi tam pro
potentia volitiua q̄ pro actu eius qui
proprie dicitur volitio. Utrumq; enim
horum a sanctis voluntas nominatur.
Horum autem actuum quidam conse-
quuntur quasi naturaliter voluntatem
et precedunt deliberationem rationis
quedam vero sequuntur deliberationē
rationis. Cum igitur cōformitas de qua
queritur attendatur penes actus et ta
men actus preuenientes deliberationē
rationis non sint plene in potestate no-
stra ideo questio debet principaliter in
telligi de conformitate voluntatis fm
actus sequētes rationis deliberationē
quia fm tales actus intenditur rectitu
do volūtatis ꝛc. Secunda distinctio
est q̄ ista conformitas voluntati diuine
potest intelligi de volūtate signi vel de
voluntate beneplaciti. Si ergo de volū
tate signi intelligitur questio. faciliter
patꝫ solutio. Nam si intelligitur de pre
cepto vel prohibitiōe satis patet: quia
quilibet tenetur se conformare vniuer
saliter tali voluntati: q̄uis aliter obli-
gent precepta affirmatiua ꝛ aliter pre-
cepta negatiua. que prohibitiōes dicū-
tur. Si autem de voluntate cōsilij intel
gitur etiā satis ptꝫ q̄ non: q̄ aliter im-
pletio consiliorum non esset opus sup-
erogationis. De permissione autē non
est dubiuꝫ qualitercunq; capiat̄: siue ꝑ
prie siue improprie vt ptꝫ in alio articu
lo. De operatione vero eadem est diffi-
cultas. sicut de voluntate beneplaciti.
quia quecunq; deus operatur efficaci-
ter vult. ideo simul de vtroq; videbitur
Quantum aūt ad voluntatē benepla
citi ponit Gregorius tres conclusiones
Prima est q̄ quilibet tenetur volun
tatē suam in nullo difformare volunta
ti diuine. Secunda est q̄ quilibet te-
netur vniuersaliter conformare volun-
tatem suam voluntati diuine in volito
id est tenetur velle quicquid vult deus
nisi a deo sit volitū in se vel in suo ante
cedente eum illud non velle. Tertia
est: non quelibet voluntas diuine volū
tati conformis in volito est recta. Sed
iste conclusiones precipue prima ꝛ secū
da non omnino continent veritatē nec
ista dicta sufficiēter euacuant istam dif
ficultatem vt patebit. ¶ Ad cu
ius declarationem sit ista tertia distin-
ctio q̄ voluntatē creatam se difformare
voluntati diuine beneplaciti potest du-
pliciter intelligi. Uno modo q̄ ipsa ha-
beat aliquam dispositionem vel aliqua
liter sit. tamen deus velit voluntate be
neplaciti q̄ illam dispositionem nō ha-
beat. Uel aliquali dispositione careat:
seu aliqualiter non sit ꝛ tamen deus ve
lit voluntate beneplaciti q̄ tali disposi
tione nō careat. Et isto modo implicat
contradictionē aliquā voluntatē creatā
se difformare voluntati diuine bn̄placi
ti. sic. s. q̄ habeat aliquam dispositionē
vel aliqualiter sit ꝛ tamen deus velit vo
luntate bn̄placiti q̄ illam dispositionē
teneat non habere vel non sic habere.
Aut etiam careat aliqua dispositione
vel aliqualiter non sit. ꝛ tamē deus ve
lit voluntate bn̄placiti q̄ illam disposi
tionē teneat̄ habere. Et isto modo mul
ti difformant se voluntati diuine. Nec
ex hoc sequit̄ q̄ ipsa sit frustrabilis aut
in aliquo nō efficax. qḋ pꝫ q̄ seq̄t̄ deus
vult aliquē ad aliq̄d teneri ergo aliq̄s
tenet̄ ad illud: q̄ nisi sic seq̄tur q̄ ipsa
non esset vniuersaliter efficax qḋ ptꝫ q̄
seq̄tur deus vult aliquē ad aliq̄d tene-
ri ergo talis implet illud ad qḋ tenet̄.
Et ratio est q̄ impleri obligationē non
est ꝑprie loquēdo effectus obligatiōis
actiue sed teneri ad implendū est eius
effectus. Ex hac distinctione sequuntur
aliq̄ descriptiones seu terminoꝝ decla-
rationes. Primo enī seq̄tur q̄d sit ra-
tionalem creaturam esse cōformē volun
tati diuine sicut hic sumitur. Nam tūc
rationalis creatura cōformat se vniuer
saliter voluntati diuine bn̄placiti quan
do nullam dispositionē habet quaꝫ de-
us velit volūtate bn̄placiti q̄ teneat̄ nō
hr̄e. nec aliq̄ dispositiōe caret quā deus
velit volūtate bn̄placiti q̄ teneat̄ nō ca
rere. Scḋo sequitur quid sit volunta-
tem creatam esse conformē volūtati di

uine beneplaciti in volendo vel non vo
lendo. Nam tunc dicitur iſto modo con
formis: quando nullam volitionem ha
bet quam deus velit volũtate benepla
citi ꝙ teneatur nõ habere. Nec aliqua
volitione caret quã deus velit volunta
te beneplaciti ꝙ teneatur carere. Et ca
pio volitionem prout ſe extẽdit ad om
nem vel habitũ voluntatis vel actuz ſi
ue ſit velle vel nolle. Tertio ſequitur
quid ſit rectitudo voluntatis create ſi-
ue voluntatem creatam eſſe rectã. Nã
rectitudo talis eſt ſtatus volũtatis crea
te conformis obligationi voluntatis di
uine. Et iſte ſtatus poteſt eſſe vel poſiti
uus vel priuatiuus ſm ꝙ volũtas crea
ta poteſt ſe conformarc voluntati diui-
ne vel poſitiue. ſ. habẽdo aliquid quod
tenet habere vel p̃uatiue. ſ. carẽdo illo
quo tenet carere. Quarto ſeqtur qd
ſit obliqtas volũtatis create ſiue culpa
aut volũtatẽ culpabilẽ eſſe. Nam talis
obliquitas vel culpa eſt ſtatus volunta
tis create difformis obligationi volũta
tis diuĩe. Et iſte ſtatus difformis nihil
eſt niſi voluntatem creataz aliqualiter
eſſe qualiter tenetur non eſſe vel ipſaz
aliqualiter nõ eſſe qualiter tenetur eſſe
primum pertinet ad peccatum cõmiſſi
onis. ſecundum vero ad peccatuz omiſ
ſionis. I Iſtis premiſſis pono
ad iſtum articulum tres concluſiones
reſponſales que mihi videntur proba-
biles. Prima eſt ꝙ voluntas creata
ſic tenetur ſe voluntati diuine benepla
citi vniuerſaliter conformare vt velit
vel nolit quicquid deus tali voluntate
vult eam teneri velle. Scd̃a eſt ꝙ vo-
luntas creata non ſic tenetur ſe volun-
tati diuine beneplaciti vniuerſaliter cõ
formare vt velit quicq̃d deus vult tali
voluntate vel quicquid ipſe vult eam
velle. Tertia eſt ꝙ voluntas non ſic
tenetur ſe voluntati diuine beneplaciti
vniuerſaliter conformare vt velit quic-
quid ſcit aut videt tali voluntate deuz
velle. Prima cõcluſio probatur: quia
ſicut impoſſibile eſt voluntatem creatã
teneri ad aliquam diſpoſitionem habẽ
dam. ⁊ non ſic obligari per diuinum be
neplacitum ſic impoſſibile eſt diuinum
beneplacitum velle ipſaz teneri ad illã
diſpoſitionem habendum et ipſam nõ
teneri ad habendum illam igitur ⁊c.
Conſequentia tenet et antecedẽs ſatis
patet ⁊c. Hic tamen eſt aduertendum
ꝙ iſta concluſio intelligenda eſt de vo-
luntate creata que tenetur ſe cõforma-
re voluntati diuine in volendo vel nolẽ
do. Quod dico: quia ſtat ꝙ aliqua vo-
luntas creata ſit recta ⁊ conformis vo-
luntati diuine nihil volendo ſicut patz
de volũtate paruuli baptiſati vel adul
ti exiſtentis in gratia et dormientis.
Ideo non intelligitur concluſio de con-
formitate que eſt in non volendo diffor
miter voluntati diuine. Ex predictis
ſequuntur alique propoſitiones. Pri
ma eſt ꝙ conformitas ſiue rectitudo vo
luntatis create aliquãdo eſt res diſtin-
cta: aliquãdo vero non eſt res alia a vo
luntate. patet q: quando voluntas re-
cte vult. tunc volitio eius conformis ob
ligationi diuine eſt ſua rectitudo: quan
do vero ipſa eſt conformis diuine obli-
gationi nihil volendo tunc huiuſmodi
rectitudo eſt ipſa volũtas recta vel ſal-
tem non eſt aliqua res ab ea diſtincta.
Secunda eſt ꝙ conformitatem ſiue
rectitudinẽ voluntatis create deus po
teſt ab ea auferre: quia deus ab alia au
ferre poteſt quamlibet rem que non eſt
eius pars nec econtra ⁊c. Sed oppoſi-
tum huius expreſſe videtur ponere An
ſelmus de libero arbitrio cap. 8. vbi p̃-
bat ꝙ deus non poteſt auferre rectitu-
dinem ab ipſa voluntate: quia ſi ſic vel
hoc faceret volẽs vel nolẽs. Non ſcd̃m
q: nihil poteſt facere nolens. Nec pri-
mum: q: ſi volens facit ergo vult aufer
re ab ea rectitudinem. Et vltra. ergo
non vult eam ſeruare rectitudinem.
Et tunc arguitur ſic. ſeruare rectitudi-
nem eſt eam velle ꝙ deus vult eam vel
le: ſed deus non vult eam ſeruare recti
tudinem: ergo nõ vult eam velle quod
vult eam velle quo nihil eſt impoſſibili
us ſm eum. Ad hoc autẽ dico ꝙ quic
quid ſit de intentione Anſelmi et quic
quid ſit de prima parte antecedẽtis: de

qua patebit in secunda conclusione. tamen argumentum non valet. quia illō consequens quod infert non est inconueniēs quia est vna negatiua que nihil ponit. Unde lapis non vult quod deus vult eum velle ꝛc. Ideo sit hec tertia propositio ꝙ deus potest non velle voluntatem velle quod vult eaꝫ velle. patet. quia capio aliquem hominem dormientem siue aliquē circa quē deus nihil velit nisi quod sit homo. tunc ista cōsequētia est bona deꝰ nō vult sortē velle. ergo non vult eū velle quod vult eū velle. Antecedens est verum in isto casu igitur ꝛ consequēs. similiter ꝛ ista affirmatiua est falsa deus vult sorteꝫ velle quod vult eū velle. ergo negatiua opposita est vera. Igitur consequēs quod infert Anselmus tanꝙ impossibile nō est impossibile. Quarta ꝓpositio potest poni que videtur sequi ex predicta scꝫ ꝙ deus potest velle voluntatem nō velle quod vult ipsam velle. patꝫ. quia sequit̄ volūtas nihil vult. ergo nō vult quod deus vult eā velle. Et antecedēs potest esse volitum a deo igitur ꝛ consequēs ꝛc. Dico igitur ꝙ si Anselmꝰ debeat saluari intelligēdus ē ꝙ deus non potest auferre rectitudinē volūtatis ipsa inuita. Non ꝙ hoc sit simpliciter impossibile cum ipsemet dicat in libro de concordia capitulo.6. ꝙ aliud est voluntas aliō rectitudo qua recta est ꝛc. Sꝫ hoc est impossibile ꝑm legē statutaꝫ ꝛc.

¶ Secunda conclusio ꝓbatur et primo prima pars. Pro qua sciēduꝫ est ꝙ voluntatē creataꝫ velle quicquid deus vult pōt dupliciter intelligi. Uno modo distincte ꝛ in particulari ꝛ sic ptꝫ ꝙ nō. tenetur velle quicquid deus vult cum non omne volitum a deo sit sibi illo modo notum. Alio modo confuse et in generali. et sic si dicatur ꝙ voluntas tenetur velle in generali quicquid deꝰ vult non est aliud dicere nisi ꝙ tenetur velle istam vniuersalem ꝙ quicquid deus vult esse vl' fieri sit vl' fiat. Et si ita dicatur sequitur ꝙ aliquis teneat̄ velle aliquid in generali ꝛ non in ꝑticulari imo magis oppositum. ꝛ ꝙ teneat̄ velle vnam vniuersalem ꝛ non eius singularem imo eius oppositam. sicut patet in casu allegato d̄ filio qui non vult patrem suū mori ꝛc. hoc autē non videtur rationabile. quare ꝛc. Secunda pars probatur. quia si quis velit iplere opa consiliorū deus vult eum sic velle ꝛ tamē non tenetur hoc velle cū hoc sit supererogationis. Similiter si quis velit explere opera prohibitionum vl' peccatorum. deus vult tale velle licet non quātum ad difformitatē ꝑm aliquos tamē quantum ad actus quidditatē cum velit omnē actum ꝛ motionē voluntatis ꝛ tamē talis nō tenetur hoc velle imo nō velle. quare ꝛc. Tertia conclusio ꝓbatur contra magistrum Gregoriū: qꝛ stat ꝙ creatura videat deū aliquid velle et tamē licite velit oppositū vl' saltē non velit illud. igitur ꝛc. Consequētia patꝫ et añcedēs probatur quia aliter sequit̄ ꝙ creatura teneretur velle añcedēs ad quod sequitur ipsam quādoqꝫ peccare mortaliter imo damnari ꝛ esse miseraꝫ eternaliter vl' saltē in casu non possꝫ licite velle oppositū antecedētis ad qd̄ sequitur illud consequēs ꝛc. Consequētia probatur ponēdo casum possibilem vt patꝫ ex dictis. scꝫ ꝙ deus reuelet sorti in verbo vel aliter sufficiēter ꝙ deus velit eum teneri ad non faciēdum actū quē tamē ipse est facturus. ꝛ tamē ꝙ nihil fiet positiue quin deus velit illō fieri. Reuelet ergo deus sorti ꝙ ipse vult eum teneri ad non faciēdum illū actuꝫ ꝛ tamē vult ꝙ illū faciat. vl' ponatur casus ꝙ deus alicui reuelꝫ ꝙ est reprobatus. Ad hoc enim sequit̄ ꝙ ipse peccabit finaliter et damnabit̄ eternaliter. quare ꝛc. Secundo sic stat absolute sortē videre deum aliquid velle et tamē circa illud nulluꝫ actū voluntatis habere. quia deus potest concurrere ad actum intellectꝰ absqꝫ hoc ꝙ ꝯcurrat ad actuꝫ voluntatis sꝫ in hoc casu sortes nō peccaret igitur ꝛc. Tertio sic. qꝛ deus ꝑm Augustinū vult patrē sortis mori ꝛc. sꝫ propter reuelationem factā ipsi sorti d̄ morte patris non videtur necessario sequi illum obligari ad volēduꝫ qd̄ deus

vult cum ante nõ obligaretur. Unde ꝑ pter ostensionẽ voluntatis diuine circa hoc non videtur necessario sequi deum sortẽ obligare ad illud. quare stante tali reuelatione poterit sine peccato oppositum velle ꝛc. Quarto sic quia aliter sequit̃ ꝙ stante tali reuelatione sortes obligatur ad opposita ꝛ ꝑ cõsequẽs ad impossibile. Patz consequẽtia quia volo ꝙ sortes teneatur velle a. ꝛ tamen reuelet ei deus ꝙ ipse non vult concurrere ad volendũ tunc tenetur velle a. ꝛ etiã tenetur non velle a. q2 videt deũ ipsum non velle a. ex quo scit ꝙ de9 nũ ꝙ concurrit ad volendum a. igitur ꝛc.

L Sed contra istam conclusionem arguit̃ per rationes magistri Gregorij quibus probat conclusionem suã scꝫ ꝙ quilibet tenetur voluntatem suã in nullo difformare volũtati diuine. Arguit enim sic quilibet tenetur nihil velle contra eternam legem igitur ꝛc. Antecedẽs. patz quia velle aliquid contra eternam legẽ est peccatuꝫ. Juxta illud Augustini. 22. contra Faustum peccatũ est factum vł dictum vł concupitum cõtra legẽ eternam. Et consequẽtia tenet ꝑ illud quod sequitur lex eterna est ratio vł voluntas dei ꝛc. Secundo arguit sic nulli licite displicet aliquod bonum inquantum huiusmodi aut placꝫ aliquod malum inquantum huiusmodi igitur quilibet tenetur ꝛc. Antecedẽs patꝫ ꝛ consequẽtia tenet. quia deus nõ vult aut diligit nisi bonum. et non vult vł odit nisi malũ igitur ꝛc. Tertio arguo fortius contra dicta per hunc modum: quia volo ꝙ deus representet vel reuelet alicui suam reprobationeꝫ siue ꝙ vult eum reprobare tunc tali reuelatione facta iste tenet̃ velle se esse reprobatũ. Igitur conclusio non est vera nec eius probatio bona. Consequẽtia satis patet sed antecedẽs probatur. quia tali reuelatiõe facta iste non potest licite orare pro sua salute nec velle se esse saluandum. Quod patꝫ duplici auctoritate. Primum per illud dictũ christi Luce. 12. seruus sciens voluntateꝫ domini sui et non faciẽs plagis vapulabit multis. Et per consequẽs a fortiori seruus sciens voluntatẽ huiusmodi et non volens conformiter ei est puniẽdus. Secundo ad hoc videtur expressa sententia Augustini. 21. de ciuita. capitu. 24. vbi dicit ꝙ ecclesia nũc nõ orat pro dyabolo nec pro mortuis malis vt saluentur orat tamẽ pro omnibus hominibus bonis ꝛ malis duꝫ sint in via. Et addit: ꝑ nullo viuẽte finaliter reprobo si de eius reprobatione ecclesia esset certa oraret vt saluaretur. Et ꝑ cõsequẽs nec iste ꝑ sua salute deberet orare ex quo esꝫ certus de opposito. Consequẽtia pꝫ. quia non apparet ratio primi nisi quia ecclesia videt sic deum velle ꝛ sic est in secũdo casu. igit̃ ꝛc. Quarto ad idẽ arguo confirmando ꝑdictaꝫ rationẽ quia si in isto casu iste potuisset licite orare ꝑ salute sua. sequitur ꝙ licite posset orare pro aliquo quod sciꝫ se non esse impetraturum. Consequẽtia patꝫ ꝛ falsitas consequẽtis apparet. quia talis oratio esꝫ stulta ꝛ ociosa. igitur ꝛc. M

Ad ista respondetur ad primaꝫ negatur consequẽtia. Et ratio ẽ quia licꝫ voluntas diuina sit lex eterna ꝛ quicquid vult esse legẽ sit lex obligans creaturaꝫ rationalẽ ita ꝙ creatura ratõalis teneatur nihil velle contra voluntatẽ diuinã inquantum est lex tamẽ non quicquid vult est lex. Si vero dicatur ꝙ licꝫ deuꝫ velle aliquid non semper sit lex. tamen non stat ꝙ aliqd velit et ꝙ creatura videat ipsum sic velle quin ipa obligatur ad illud volendum. Hic dico ꝙ sic dicere non est probare oppositum conclusionis. sed tantuꝫ simpliciter dicere oppositum. ideo est petitio principij nec ẽ sufficiens improbatio conclusionis. Et ideo dico. quia deum velle creaturã rationalẽ teneri ad aliquid vtputa ad credenduꝫ articulos fidei est lex obligans ad sic credendum ꝛ contra tale velle quilibet creatura rationalis tenetur nihil velle. sed tamẽ cum hoc stat ꝙ deus velit aliqd vtputa patrẽ tuũ mori vel tibi non dare gloriam et tamẽ tu non es ob

ligatus illud velle quis etiam scias de um illud velle quia tale velle nō est lex obligans. Et sic patet responsio ad primam etc. Ad secundam dico q non quilibet obligatur ad volendum quodcunq bonum quod est vel foret bonum si poneretur in esse. Unde ista ratio videtur supponere unum quod est falsum et contra istum doctorem allegari. scilicet q quia aliquid est bonum ideo deus vult. Hoc enim nō est verum imo magis ecōtra quia deus vult aliquid ideo illud est bonum. sed cum hoc stat q creatura non tenetur illud bonum velle imo in casu si illud vellet male vellet quis bonū et cetera. Ad tertiam sunt diversi modi dicendi et contrarij. Aliqui enim sicut magister Gregorius concedūt antecedens scilicet q tali revelatione facta iste tenetur velle se esse reprobatum et ex quo sic sciret iste dei voluntatem deberet contentari et velle q deus eum damnaret. Et hic actus procederet ex maxima dilectione dei nec esset culpabilis sed laudabilis. Et ulterius cōcedūt q in tali casu non esset isti licitum orare pro finali salute sua. sed simpliciter de divino iudicio contentari: ubi sciret absolute sic velle.

Sed contra istam rationem arguo primo sic. Quia facta tali revelatione stat etiam per adversarium q iste sit in charitate ergo adhuc tenetur se amare ex charitate ergo adhuc potest iuste sibi velle bonū salutis. Et per consequēs pro illo iuste orare. igitur et cetera.

Secūdo quia adhuc iste tenetur amare proximum suum ex charitate et velle sibi vitam eternam sed magis vel equaliter debet se diligere et ad tantum bonum sicut proximum igitur et cetera.

Tertio quia adhuc potest iste imo tenetur servare ordinē charitatis sed ordo charitatis est se magis diligere post deum ut patet tertio sententiarum distinctione vigesimanona. Quarto confirmādo predicta arguitur sic. quia iste ex tali revelatione non absolvitur ab obligatione qua prius obligabatur. et per consequens nec a precepto de dilectione sui: et ordine charitatis nec a precepto de oratione. quare et cetera. Alij autem sicut Adam in suo tertio. questi. 6. aliter respondet. Unde primo dicit iste doctor q facta tali revelatione exteriori nullus potest licite assentire q illa revelatio sibi facta sit revelatio nisi in casu quo fieret revelatio per impressionem imediate a deo vel alias per viam inevitabilē illi ut in casu quo sibi imprimeretur a deo assensus firmus q exterior revelatio esset vera vel in casu equivalente. Si vero dicatur q non tenemur adhibere fidem divinis revelationibus non solum impressis modo predicto sed etiā in verbis et signis a deo vel angelo bono vel prophetis aut etiam apostolis convenienter expressis Aliter non teneremur credere futurum iudicium nisi deus in nobis talem credulitatem imprimeret. quod est falsum ergo stante casu sive tali ipressione iste tenetur assentire illi revelationi et credere se esse dānandum. Ad hoc respōdet q quedam sunt precepta dei q̄ etiā supposita communi fide sunt precepta nature. et que obligant indispensabiliter dum sumus in statu vie. et sic obligamur ad diligendum deum: et nos post deum et ad sperandum in eum vel saltem ad non habendum libere actus cōtrarios. Et ideo quilibet viator tenetur non libere credere q damnabitur et nō est sic de alijs revelationibus sibi factis a deo. Unde si oppositum illius sibi revelaretur etiam a deo non tenetur credere q illud sit sibi revelatum a deo. sed q sit illusio vel q sit conditionalis: et non absoluta revelatio. Quia propter nullius preceptum tenetur agere cōtra legem dei et non credere maxime ubi illud nō est dispēsabile. ideo dicit Apostolus ad Galatas primo. Etiam si angelus de celo evangelizet vobis aliud preterquam quod evangelizat vobis anathema sit. Ubi tamen res esset dispensabilis et constaret quod sic revelans haberet auctoritatem dei esset credendum ei. sicut

patz de ꝓpheta tertij Regum.20. Ubi precipiebat vnũ qđ videtur esse contra legẽ dei dicens percute me. qui cum eũ noluisset percutere dixit ei micheas. qr noluisti voci diuine obedire veniet leo de silua ⁊ deuorabit te ⁊ ita factum est. sic ille tenebatur sibi in hoc credere qr de eo tenebatur credere ꝙ esset ꝓpheta dei. Sic autem non esset in ꝓposito. quare ⁊c. Sed quicqđ sit de predictis tamen ista non multũ faciunt ad difficultatẽ intentam que est nõ de reuelatione exteriori sed interiori qua firmit̃ assentitur sic eẽ. quare ⁊c. ¶ Secũdo dicit predictus doctor ꝙ in casu quo deus facta tali reuelatione imprimeret alicui credulitatem modo supra dicto ille posset licite orare pro salute sua. quia adhuc sciret ꝙ hec esset possibilis ego nõ dãnabor ⁊ ꝙ non dãnabit̃ nisi ipsemet libere demereat̃ ideo tenetur orare ꝙ tollatur ab eo illa credulitas ⁊ ꝙ non eueniat sicut ip̃e credidit.

Tertio dicit ꝙ secus esset si talis proprie ⁊ infallibiliter sciret ꝙ dãnaretur sed hoc est sibi dum est viator impossibile. Quarto dicit ad auctoritatem Augustini ꝙ ipse veruz dicit si loquat̃ de certitudine sciẽtie ꝓprie dicte ⁊ de nosse simili modo sumpto. Et tunc antecedens est impossibile pro membris ecclesie licet caput ecclesie Christus sic bene sciat scientia increata seu diuina Si autem vocet Augustinus certitudinem noticiã veram certam. id est indubitatam dicit ꝙ qui sic voluntarie ⁊ libere noscit se esse damnaduz non posset iuste orare pro salute sua stante tali noticia et libere retenta. quia sic talez causans ⁊ libere retinens esset iniustus. Nã hoc non est licitum sentire vltimate diffiniẽdo de aliquo viatore sine reuelatione per noticiã impressam: vt supra dictum est. Et per ista ptz ad rationem ſm istum. Sed cõtra tertiũ ⁊ quartum dictum arguo ostendendo ꝙ iste doctor facit de non causa causaz quando dicit ꝙ quia creatura non põt iudicare infallibiliter suam futurã dãnationẽ ideo nõ tenetur hoc velle imo orare pro opposito sic iudicati. Nã q̃uis ita foret ꝙ de tali futuro non possz habere sciẽtia certa ꝓprie dicta siue infallibile iudiciuz certum sicut supra satis fuit ostensum tamen non ꝓpter hoc sequitur ꝙ creatura teneatur velle oppositum sic iudicati imo nõ min⁹ tenetur assentire illi qđ iudicat fallibiliter q̃ illi qđ iudicat infallibiliter. Uerbi gratia de istis duobus articulis. Christus resurrexit ⁊ nos resurgemus quilibet viatorꝫ equaliter credere tenetur vel saltez si eis credit equaliter nõ peccat. ⁊ tamen ſm eum iudiciũ de primo est infallibile etiã creatum sed iudiciũ creatum de secundo est fallibile ⁊c.

Secũdo licet beatus videat in verbo ꝙ absolute potest annihilari ⁊ licet videat ⁊ videre possit ſm eum ꝙ iudiciũ suum quo iudicat indubitanter se nunq̃ annihilari est fallibile tamen cũ hoc indubitanter iudicat ꝙ non fallet aut fallit. ⁊ per consequens tantum potest quis obligari ad aliquid iudicandũ de quo non potest habere iudiciuz nisi fallibile sicut aliquid aliud de quo potest habere iudiciũ infallibile quare sua cã non valet. Tertio specialiter contra quartuz dictum quia si deus imprimeret talem certitudinem siue firmaz adhesionem ⁊c. Iste adhuc teneretur orare pro sua salute per scđm dictuz. ergo etiam adhuc teneretur supposito ꝙ talis illam credulitatem libere causaret. Consequẽtia patet quia ex hoc nõ minus eẽt obligatus q̃ prius ⁊c. ¶

Ideo aliter respondeo ad predictam rationẽ. Unde concesso casu nego antecedens ⁊ ad probationem nego assumptuz ⁊ dico ꝙ imo iste potest licite imo tenetur orare pro sua salute ⁊ velle se esse saluanduz ⁊ ratio nostra est non illa quã assignat Adam sed illa que prius tacta est contra Gregoriuz. scʒ quia iste ex tali reuelatione non absoluitur a priori obligatione nec post minus tenetur ad precepta dei de dilectione sui ⁊ oratione q̃ prius. quare ⁊c. Ad primam auctoritatem dico ꝙ debet intelligi de voluntate signi precepti ⁊ si in=

telligitur de voluntate beneplaciti hoc no est de voluntate absolute sz qua deus vult seruuz suum ad aliquid teneri sic non est in proposito. Ad secundaz autem dico q ratio totalis quare ecclesia non orat pro diabolo rc. nec orare t pro reprobo viatore. si sibi constaret de eius reprobatione non est q2 videt deu velle eos damnari. sz quia videt se ad talez oratione non teneri nec prodesse illi rc. quare rc. Ad quartam pro materia dico aliquas propositioes. Primo dico q oratio vt hic d ea loquimur non est aliud q queda oratio siue enuciatio deprecatiua optatiui modi facta ad deum. Uerbi gratia orare deuz q a fiat non est aliud q formare talem enuciatione vel equiualentem vtinam placeat vel opto q placeat deo q a. fiat. Secundo dico q in qualibet oratioe a quouis viatore imo ab vniuersali ecclesia facta pro salute alicui9 viatoris siue pro quocunq contingenti futuro vel possibili debet saltem habitualiter t implicite circustatia siue conditio diuini beneplaciti subintelligi. Patz per simile de oratione dominica in qua dicitur fiat volutas tua. Similiter per exemplum de xpo qui quando orauit dicens pater transeat a me calix iste statim subiunxit illaz conditionem non sicut ego volo sz sicut tu. quare rc. Tertio dico q orationem fieri sub tali conditione potest dupliciter intelligi Uno modo q oratio seu verbu oro vel opto cadat supra totam conditionalem cui9 antecedens sit illa conditio si deo placet. sicut dicedo opto vel oro si deo placeat a. fore aut q a. sit futurum t sic talis oratio esset de necessario t no possz non exaudiri. Also modo potest intelligi q illud verbum cadat no super illaz conditionalez sed super consequens sicut dicendo si deo placeat a. fore vtina a. sit futuruz t isto modo debet fieri coditionaliter. Quarto dico t hoc sequitur ex predictis q in casu huius rationis iste potest licite orare p aliquo qd scit vel saltem firmiter credit se no impetraturu imo sic videtur fuisse de oratione xpi supradicta. Nec propter hoc sequit q talis oratio sit stulta vel ociosa quia iste ad illam tenetur t xps fecit illam in exemplu3 imitationis t ad misterium sicut dicunt doctores ideo non frustra. quare rc. Hec de secundo.

Q Quantum ad tertium articulum vtru voluntas diuina sit prima lex a qua diriuatur omnis lex creata. primo premittam tres responsales coclusiones. Secundo soluaz tres difficiles dubitationes. Prima coclusio est q sicut voluntas diuina in genere efficientis est prima efficiens causa sic ipsa in genere legis obligantis est prima lex seu regula obligatoria. Secunda conclusio est q sicut voluntas diuina e efficiens causa q2 vult aliquid esse vel fieri sic ipsa est lex obligatoria q2 vult aliquid ad aliqualiter esse vel non esse teneri. Tertia conclusio est q sicut voluntas diuina est lex perfectissima obligatoria rationalis creature. sic inter leges creatas illa est perfectior que est pfectius signum voluntatis diuine.

Istas aute conclusiones declaraui in pncipio meo t ex eis patet satis responsio ad istum articulu3. sc3 q omnis lex creata deriuatur a voluntate diuina.

Unde q non deriuatur ab ea tanq a lege prima no est proprie lex siue regula nisi forte fm quid t non simpliciter sicut lex iniusta rc. Et per hoc soluitur tertium argumentum ante oppositum

Sed circa istaz materia moueo tres dubitatioes quas tetigi sed non plene tractaui in primo principio. Prima est vtrum voluntas diuina posset rationalem creaturam ad impossibile obligare. Secuda est vtrum voluntas diuina possit rationalem creaturam ad quodlibet possibile obligare. Tertia est vtrum voluntas diuina possit rationalem creatnraz inesse producere t ipsam non obligare. R Ad primam dubitatione arguitur q sic quia ponamus q sortes habens preceptu3 per quod tenetur ad aliquid puta ad credendu terminatis articulis habeat conscientiam erroneam per quam di-

ctet se teneri ad oppositum credendū
vel ergo sortes credet vel non. si non.
tunc ipse peccabit quia faciet contra p̄
ceptum. Si sic iterum peccabit quia fa
ciet contra conscientiam. Cum igitur
sortes credet vel non credet ꝛ quodcū=
q3 istorum faciet peccet. sequitur ꝙ ne=
cessario peccet. quare ꝛc. In oppositū
arguitur quia ꝯm Augustinum nullus
peccat in eo quod vitare non potest igi
tur ꝛc. Pro solutione huius sciendū
est ꝙ creaturam rationalē obligari ad
impossibile dupliciter potest intelligi.
Uno modo proprie. scil3 ꝙ obligatur
ad faciendum impossibile. Alio modo
improprie. scilic3 ꝙ obligatur ad volen
dum impossibile. Secundus autem
modus multū differt a primo quia pri
mum non est in potestate creature sed
ꝯm multos est in libera potestate volū
tatis create. nam ꝯm Aristo. voluntas
est impossibilium. Item eam obligare
ad impossibile potest intelligi duplici=
ter. scilicet vel ad impossibile simplici=
ter vel impossibile sibi. Item ea3 obli
gari ad impossibile sibi potest duplici=
ter ītelligi. Uno modo ꝙ obligatur ad
aliqualiter esse vel non esse qualiter ec̄
vel non esse per nullam potentiam po=
test sibi cōuenire. Alio modo ꝙ ad ali=
quid obligatur quod non est in sua po
testate sic ꝙ per suam potentiam acti=
uam possit sibi conuenire. Tunc iu=
xta hec pono aliquas propositiones.
Prima est ꝙ creatura rationalis non
pōt obligari ad impossibile primo mo=
do scilicet ad faciendum impossibile si
ue ad aliqualiter esse vel non esse qua=
liter esse vel non esse est simpliciter im
possibile. Patet quia voluntas diuina
non potest sic obligare. igitur ꝛc. Con=
sequentia pat3 ex prima conclusione ꝛ
secunda q2 nihil potest rationale3 crea
turam obligare deo non obligante iu=
xta illud apostoli Roma. 13. Nō est po
testas nisi a deo. Et antecedens patet
per illud Jeronī. Quicunq3 dicit deum
precipere aliquod impossibile anathe=
ma sit. Et illud August. deus seruū pi
grum non dānaret si ea que fieri nullo
modo poterant imperaret Et licet iste
auctoritates loquantur de facto ꝛ non
de possibili tamen videtur vtrobiq3 ra
tio consimilis scilicet quia talis obliga
tio nō potest esse rationabilis ꝛc. Se=
cunda proposicio est ꝙ creatura ratio
nalis potest obligari ad impossibile. se
cundo modo scilicet ad volendum im=
possibile. patet quia ad hoc non appa=
ret sequi aliqua ꝯtradictio imo aliqui
concedunt ꝙ de facto peccator illo mo
do obligatur ad impossibile scilicet ad
volendum peccatum suū preteritū nō
fuisse quod ꝯm articulum Parisieñ. est
impossible. quare ꝛc. Utrum aute3 hoc
verum sit de facto dubium est. mihi vi=
detur tamen probabilius ꝙ non ꝛc.
Tertia ꝑpositio est ꝙ creatura ratio
nalis non potest obligari ad sibi impos
sibile ꝑmo modo. id est ad aliqualiter
esse vel non esse qualiter per nulla3 po
tentiam potest sibi conuenire. vt verbi
gratia ad esse lapidem. Patet sicut pri
ma ꝛc. Et ex hoc pt3 falsitas illius opi
nionis que dicit ꝙ peccans mortaliter
obligatur ad penas incōpossibiles. q2
demeretur puniri eternaliter ꝛ ānihila
ri simpliciter ꝛc. Quarta est ꝙ ratio
nalis creatura pōt obligari ad sibi im=
possibile secundo modo. id est ad aliqd
quod non est in sua potestate. sic ꝙ per
suam potentia3 actiuam potest sibi cō=
uenire. patet quia quelibet rationalis
creatura tenetur habere gratiam ꝛ qui
libet viator fidem infusa3 ꝛ tamen hoc
non est in creature potestate actiua ꝛc.
S Tunc ad rationes pono ali=
quas propositiōes. Prima est ꝙ crea
tura rationalis nunꝙ obligatur se con
formare sue conscientie erronee q2 con
scientia erronea est iudiciu3 quo ratio=
nalis creatura dictat se ad aliquid te=
neri ad qđ non tenetur vel ad aliquid
nō teneri ad quod tenetur. sed nō tene
tur se tali iudicio conformare. alias nō
esset iudicium erroneum ꝛc. Item nul=
la conscientia erronea est lex obligato=
ria ꝛc. igitur. Consequentia pt3 antece
dens apparet. quia omnis lex seu regu
la est cōformis diuine voluntati tanꝙ

Creatura rationat obligatur
nuquam sue conscientie erronee
difformare

lex secundaria prime legi. sed nulla cõ
scientia erronea est conformis prime le
gi cuz nulla falsitas sit conformis sum
me veritati. Igitur ꝛc. Secunda est
ꝙ creatura rationalis obligatur nunꝙ
sue conscientie erronee se difformare.
Patet quia tenetur nunꝙ agere cõtra
suam conscientiã. Nam quicunqꝫ agit
contra conscientiam peccat sicut appa
ret per glosam magistri super illo Ro.
14. omne quod non est ex fide peccatũ
est. igitur ꝛc. Tertia est licet creatura
rationalis non obligatur ad faciendũ
contra conscientiam etiam erroneam.
tamen ipsa obligatur in casu ad facien
dum aliquid quod est contra ꝯscientiã
suaz. quod tamen potest ab ea fieri nõ
agendo contra conscientiam scilicet de
ponendo eam. Prima pars patet ex se
cunda propositione. Secunda patz in
casu posito arguendo. Tertia vero ptz
quia licet sit impossibile ipsam scire vł
opinari in particulari suam cõscientiã
esse erroneam: quia sic haberet iudicia
contraria. tamen istaz conscientiã quã
nunc habet potest cognoscere fuisse er-
roneam ⁊ deponere eam. Et sic poterit
agere illud ad quod tenetur ⁊ non pec
care. Quarta est ꝙ licet creatura ra-
tionalis nõ necessitatur aut obligatur
ad peccanduz tamen ipsa obligatur in
casu ad faciendũ aliquid quod est sibi
peccatũ. prima ⁊ secũda satis patent sꝫ
tertia pars ptz in casu posito arguẽdo
In quo iste peccat ꝑ actũ ad quẽ tenet
Uñ ex his soluit rõ. Unde dico ꝙ in isto
casu sortes tenet credere. tñ tenet non
credere ꝺm illam cõscientiã siue stante
illa conscientia peccati ergo tenet non
credere cũ tali conscientia. sed tenetur
credere sine illa. Si vero dicat ꝙ cre-
dendo cũ illa conscientia nõ peccat ha
bendo talem conscientiã quã tenet de
ponere. Contra. qꝛ si esset aliquis actꝰ
indifferens ⁊ sortes haberet cõscientiã
sicut prius ꝙ teneret facere oppositũ
siue non facere ⁊ tamẽ faceret ipse pec
caret per predicta. Et tamen non habẽ
do illam conscientiam sed faciendo cõ
tra ꝛc. quia videtur possibile sic crede-
re ⁊ non peccare vel saltem iste magis
peccat quando facit a. ꝙ faceret si solũ
crederet se teneri ad non faciendũ. igi-
tur in faciendo peccat. quare ꝛc. Sed
forte diceretur hic ꝙ nõ est simile quã-
do tenetur ad illud ⁊ quando est indif
ferens quia si circũscripta tali consciẽ-
tia teneretur ad illud tũc posita illa cõ
scientia ꝙ non teneatur ipse tamen te
netur. secus autem si non teneatur ad
illud circũscripta illa conscientia. Naz
ipsa posita scꝫ ꝙ teneatur ad oppositũ
tunc ipse teneretur ad non faciendum
illud ⁊ ideo nullus actus in tali casu ẽ
indifferens qui tamen foret indifferẽs
illa conscientia circũscripta. nec in tali
casu illa ꝯscientia esset erronea sꝫ vera
Et esset simile in isto casu sicut de pre-
lato. quoniã si prelatus meꝰ precipiat
mihi oppositũ alicuiꝰ ad quod teneor
ex precepto dei. clarũ est ꝙ non teneor
sibi in hoc obedire nec minꝰ teneor ad
illud ꝙ prius. ⁊ si preciperet mihi aliud
quod esset ante preceptũ indifferens
stat ꝙ propter hoc preceptũ tenear il
lud facere ⁊ sic non erit indifferens. sic
in proposito conscientia quodãmodo
gerit tipum prelati. Sed licet iste mo-
dus dicendi posset probabiliter substi-
neri. tamen non probatur nec videt ita
verisimilis sicut oppositum. Nec verũ
est vniuersaliter ꝙ prelatus possit illo
modo facere. de quolibet indifferẽti a-
ctu. ⁊ per cõsequens nec de conscientia
hoc est concedenduz scꝫ ꝙ nullus actꝰ
sit indifferens ꝛc. Hoc enim consequẽs
est nimis rigorosuz. Et tamẽ ꝯña patz
quia in hoc non videt tantũ posse con-
scientia sicut prelatꝰ ꝛc. nec consciẽtia
ꝛc. Item sequitur ꝙ conscientia posset
facere de consilio diuino esse preceptũ
⁊ tantuz posset in hoc sicut votum imo
posset facere aliquid modo esse precep
tum ⁊ modo non esse ꝛc. Consequẽtia
satis pꝫ qꝛ nõ est obligatio sine ꝑcepto
diuino imo nisi deo volente creaturam
sic obligari ꝛc. sicut patet ex primo ar-
ticulo. Sed ista consequẽtia videt eẽ
irrationabilia ꝛc. Quicqd tñ sit de hoc
patet ad formam rõnis ꝙ in casu posi

to concedo antecedēs ꝛ nego consequētiam: quia licȝ quodcunqȝ illorum faciēdo peccet: tamē alterum pōt facere nō peccādo: vt patȝ ex dictis. ideo non obligatur ad impossibile. Et hec ď prima dubitatione ꝛc. ¶ Ad secundā dubitationem arguitur ꝙ non: qꝛ creatura rationalis potest deum odire: ꝛ tamen deum non est possibile ad hoc eaȝ obligare: qꝛ sequitur ꝙ ipsa posset mereri odiendo deum quod est contra parisieñ. articulum: quare ꝛc. In oppositum arguitur: quia sicut deus potest ꝑcipere vnum impossibile: ita videtur ꝙ q̄libȝ possit absolute. q̄re ꝛc. Pro solutione huius pono propositiones.

Prima propositio est ꝙ deus obligat ad multa possibilia ꝛ tamen posset obligare ad illorum opposita. Patet satis cuilibet catholico. Secūda propositio est ꝙ quandocunqȝ deus potest obligare ad aliquid ꝛ potest etiam obligare ad eius oppositū tunc potest simul non obligare ad opposita. sicut sunt ire ad campos: manere in camera: vel eorum opposita. Nam qua ratione deus potest non obligare ad aliquod istorum eadem ratione poterit non obligare ad neutrum illorum quorum ad vnum potest obligare ꝛ obligare ad eius oppositum. sicut sunt ieiunare. ire ad ecclesiā ꝛc. In talibus autem satis clarum est ꝙ ipsorum transgressio solum est mala quia prohibita. Et idem credo esse in omnibus alijs ꝗuis nō sit de omnibus sic clarū. ¶ Tertia est ꝙ deus obligat ad aliquod possibile ad cuius oppositum non posset obligare. Patet qꝛ deus obligat creaturā rationalem ad obediendum sibi: ꝛ tamē deus non posset eam obligare ad hoc ꝙ teneatur sibi nō obedire. Quod patet: quia si detur oppositum. tunc quero an tenetur obedire vel non. Si sic habetur propositum: qꝛ tenetur et non tenetur quod est impossibile ergo ꝛ antecedēs quod est oppositum propositi ꝛc. Et cōsequētia ptȝ quia teneri non obedire alicui est teneri ad aliquid. Si dicatur ꝙ non sequitur idem. quia teneri obligare alicui est teneri ad aliquid quare ꝛc. ideo ad rationē post oppositum negatur antecedēs siue similitudo ꝛc. ¶ Unde sequitur quarta ꝛ responsalis propositio ꝙ deus non potest creaturam rationaleȝ ad quodlibet possibile obligare nec q̄ȝlibet possibile sibi ꝑcipere loquēdo de ꝑcepto proprie: vt magis patebit. Ad rationē ergo ante oppositum non oportet respondere cum non concludit nisi propositum. tamen de eius materia est videndum. Nam aliqui concedunt consequēs pro inconueniēti illatum: sicut Ockam. Ipse enim concedit nec reputat inconueniēs quin voluntas creata possit meritorie deum odire. quia deus posset illud precipere cum possit quicquid fieri non implicat contradictionē Illud autē ꝑceptum fieri non implicat contradictionē. qꝛ creatura hoc posset facere. posset enim vna creatura alteri ꝑcipere ꝙ odiret deum. Cum igitur deus possit per se immediate facere in genere cause efficiētis. quicquid potest facere mediante causa scđa. et ipse possit mediante creatura tale ꝑceptum facere. sequitur quod per se potest. Tali autem ꝑcepto a deo facto creatura obediendo meretur quare ꝛc. ¶ Sed ista opinio non placet magistro Gregorio. Unde primo dicit ꝙ impossibile est ꝙ quis odiendo deum mereatur. Qď probat qꝛ si sic. possibile esset naturalr̄ ꝙ quis simul diligeret ꝛ odiret eū. consequēs est falsum. quia impossibile est naturaliter contraria simul inesse in eodem. Et consequentia patȝ. quia cum oīs actus meritorius procedat ex charitate nulli actui meritorio est incompossibilis actus charitatis. Confirmatur: quia si talis odiens mereretur hoc esset eo ꝙ deum diligeret volēs implere eius ꝑceptum. ¶ Secundo dicit ad rationē alterius opinionis ꝙ deuȝ possit tale ꝑceptuȝ facere pōt dupliciter intelligi. Uno mō sic ꝙ cū hoc etiā coagat in illo iudiciū quo iudicet illď ꝑceptū fieri a deo. ꝛ esse implēdū. ꝛ simulr coagat actum odij ꝛ isto modo negat illud esse possibile: quia si sic sequitur ꝙ deo au-

ctore esset quis deterior. Alio modo ꝙ simpliciter faciat preceptum. non autē ad predictos actus coagat. Et tunc nō sequitur ꝙ ille possit odire meritorie imo nec odire. Tertio dicit ꝙ dato tali precepto ille non teneretur nec deberet illḋ implere quia impossibile est ꝙ daretur illud preceptuȝ ad exequendū sicut impossibile est eius executionem a deo esse volitam et si aliud iudicaret ipse erraret. Et si etiam ex tali iudicio odiret nō mereretur sed forte daretur ad temptationē ꝛ probationē eius aut aliaȝ causam sicut fuit de precepto dato abrae ꝛc. Quarto dicit ꝙ ꝗuis deus posset talem obligationeȝ preceptiuam facere se solo. non tamen sequitur ꝙ deus possȝ precipere illud alicui aut facere talem obligationē alicui preceptiuam. Posset enim illam entitateȝ causare non significatiuam seu non illius sed alterius significatiuam. ꝛ sic ꝑ eam nihil preciperet. quare ꝛc. Sed siue ista responsio sit vera siue falsa. tamen non est sufficienter probata. vt patet intuenti quia non apparet contradictio. ꝙ deus posset facere talem preceptionem ꝛ obligationem. Nec sequitur ꝙ deus vellet creaturam peccare. ideo in respōsione ipse petit principiū Nec rationes sue contra aliam opinionem valent. quia cum loquamur de potentia absoluta dei non est ad propositum illud qḋ arguit ꝙ naturaliter act⁹ contrarij non possunt esse in eodem. Nec valet probatio consequentie. quia ꝙ actus meritorius procedat ex charitate nō est simpliciter necessarium. sed solum de lege ordinata. quare ꝛc. Nec valet cōfirmatio ꝙ staret ꝙ odiens impleret preceptuȝ absq; hoc ꝙ vellet implere preceptum propter deum. Aliud enim est implere preceptū propter deū aliud velle implere. Nec etiam oportet ꝙ si deus daret preceptum tale ꝙ ipm implens mereretur propter hoc. staret enim hoc non obstante ꝙ deus non acceptaret actum ꝛc. Ideo qui vellet dicere ꝙ deus potest obligare ad odium sui posset nihilominus sustinere articulum parisieñ. quia diceret ꝙ non sequitur iste habet preceptū de odiēdo deū. ꝛ implet preceptuȝ. ergo meretur. Vel si vellet sustinere. consequens cum prima opinione posset illum articulum restringere ad legem ordinatam dicendo ꝙ magis fact⁹ fuit ille articulus ad reprimenduȝ elatos ne pias aures offenderent ꝙ̄ propter eius falsitatem ꝛc. Hic tamen nihil assero quia quicquid sit de hoc nihil est contra dicta. Et hec de secunda ꝛc.

✠ Ad tertiā dubitationē arguitur ꝙ sic. quia deus potest aliquam rationalem creaturam ꝓducere quam non posset obligare ergo a fortiori aliquam quā posset non obligare. Consequentia patet: sed antecedēs probatur quia deus potest aliquā producere que non posset peccare. Nā ſm Augustinum ꝛ magistrum in. 44. distinc. huius primi deus potuit fecisse hominē qui nec peccare posset aut vellet. sed illam deus non posset obligare quia si sic cum ille potuisset libere obligationem non implere ꝛ deus ad hoc non cōcurrere. sequitur ꝙ potuissȝ peccare. In oppositum arguitur. Non potest aliquam rationalem creaturam ꝓducere qn illa recipiat beneficiuȝ creationis a deo ꝛ per cōsequens quin illa sibi obligatur. etiam ſm aliquos infinite pro illo ꝛc. Pro solutione huius probabiliter ꝛ nihil temerarie asserēdo pono aliquas propositiones. Prima est ꝙ absolute est possibile rationalē creaturam esse a deo ꝛ ipsam non obligari ab eo. patet quia proprie loquendo de obligatione vt hic sumitur creatura rationalis non obligatur nisi quia deus vult ipsaȝ teneri ad aliquid vel aliqualiter esse vel non esse. sed nulla contradictio apparet ꝙ deus velit eam esse ꝛ nō velit eam teneri ad aliquid sicut de facto est de irrationali creatura ꝛc. Ita ꝙ ipsa creatura rationalis sit ita absoluta ab omni obligatione ꝙ quicquid faceret pro illo statu non peccaret plus ꝙ̄ asinus vel canis aut alia creatura irrationalis. Secundo hoc persuadetur sic. qꝛ si creatura rationalis intra-

Deus posset facere de lege absoluta quod aliqua rationalis creatura non obligaretur ab eo

Non est simpliciter necessarium quod actus meritorius procedat ex charitate sed solum de lege ordinata

Utrum deus possit creare unam creaturam impeccabilem

ret furiam non ex culpa sua vel si deus
crearet illam in tali statu sine culpa. ip-
sa non peccaret quicquid tunc faceret.
igitur etc. Tertio sicut deus potest crea
turam rationalez pro statu furie ad ni
hil obligare sic nõ minus hoc absolute
potest pro statu quo est capax rationis
sed primũ potest sm multos. igit secũdũ
Consequẽtia pbat qr deus est pronior
ad miserandum q̃ ad alia opera. iuxta
illud. ps. Miseratiões eius super om-
nia opera eius. sed tamen creaturaz ra
tionalem paruulam et nihil scientẽ obli
gat ad iusticiam originalem ergo a for
tiori ipsam ratione capacem posset nõ
obligare ad talem etc. Quarto sm ali
quos omne opus infidelium est pecca-
tum non obstante q fides sit eorum q̃
sunt supra rationem naturalem. et per
consequens ita potest facere de sua mi
sericordia infinita q nullus actus vel
operatio rationalis creature esset pec-
catum. imo iste due rationes videntur
plus concludere scilicet attenta miseri-
cordia dei q ipse possit ordinare q quod
libet factibile a creatura sit consilium
ita q quicquid faciat non soluz non sit
peccatum imo meritum sed hoc non as-
sero etc. ¶ Secunda propositio
et responsalis ad rationem in opposi
tuz q absolute possibile est rationalez
creaturam beneficium creationis reci-
pere a deo: et tamen nec finite nec infi-
nite obligari pro illo. patet ex alia pro-
positione et per exemplum de creatura
irrationali que proprie loquẽdo ad ni-
hil obligatur. Et ex hoc patet q colla-
tio beneficii non est radix vel principa-
lis ratio obligationis etc. Sed declaro
etiam specialiter q nõ infinite etc. imo
dico q nõ potest infinite obligari. quia
ipsa creatura nec beneficium receptuz
nec illud ad quod tenetur potest eẽ in-
finitum ideo non apparet vnde obliga
tio esset infinita. quare etc. Tertia et
responsalis ad materiam rationis an-
te oppositum est q non est possibile q
deus producat aliquã rationalez crea-
turam et non possit obligare eam. patet
quia non est ratio quare deus non pos
set velle eaz teneri ad aliquid etc. et per
consequens etc. Quarta sequitur ex
ista scilz q non est possibile q deus pro-
ducat aliquam rationalem creaturam
simpliciter impeccabilem per naturaz
patz. quia non est ratio quare deus nõ
posset velle ei aliquid precipere quod
ipsa non possz implere et p consequens
peccare. Sed oppositum huius tenet
Ockam. Unde propter auctoritatem
supra dictam dicit q deus posset face-
re hominem qui non possz peccare. Et
vlterius dicit q ille nõ essz cũ illis q mõ
sũt eiusdẽ speciei specialissime. Quod p
bat sic: qr quecũq3 aliqd conuenit alicui in
diuiduo speciei specialissime nulli indiuiduo
eiusdẽ speciei repugnat formaliter possibile.
Hoc enim hz pro regula generali in pluribus
passibus. Sz isti homini demonstrato
Sorte qui nunc est conuenit posse pec-
care: ergo ille homo cui hoc repugna-
ret esse alterius speciei specialissime.
Si vero dicatur contra istam ratio-
nem q istud assumptũ est falsum. quia
Sorti conuenit posse peccare et tamen
isti homini demonstrato Christo repu-
gnat posse peccare non obstante q sit
eiusdem speciei specialissime etc. Se-
cũdo homo est species specialissima er
go nõ põt esse homo alterius speciei q̃
sicut iste qui potest peccare. Ad hoc
valde probabiliter respondet. Ad pri-
mum dicit q quamuis verbo diuino repu-
gnet posse peccare. tamen illi nature q̃
est verbo vnita hoc non repugnat. Na
si dimitteretur a verbo posset peccare.
Et illa natura est eiusdem speciei spe-
cialissime cũ isto homĩe qui potest pec-
care et non cum verbo. quare etc. Ad
secunduz dicit q homo dupliciter acci
pi potest. Uno modo pro omni compo
sito ex corpore et natura intellectuali. et
sic non esset species specialissima. ideo
iste homo si fieret impeccabilis non es-
set eiusdez speciei specialissime cũ isto
etc. Alio modo pro composito ex corpo
re et tali anima intellectiua qualẽ nos
habemus et homo sic sumptus est spe
cies specialissima nec ille qui fieret im
peccabilis esset homo isto modo accipi

endo hominem.quare ⁊c. Sed con=
tra istam opinionez multipliciter insta
ri potest. Primo contra illam regulam
suam instat Holkot quia caliditas re=
missa compatitur secum frigus.⁊ tamē
hoc repugnāt caliditati intense que ta
men est eiusdem speciei. Similiter li=
gno pedali repugnat componi ex duo=
bus pedalibus ⁊ tamen hoc cōuenit li=
gno bipedali.quare ⁊c. Sed ad istas
instantias faciliter potest dici ꝙ regu=
la est de his que essentialiter ⁊ formali
ter coueniunt alicui vel repugnant in=
quātum est talis speciei. sic autem nō
est in istis vt patet ideo simpliciter cō=
cedo illud assumptum Sed secundo
arguo contra illud quod dicit ꝙ potest
eē homo alterius speciei specialissime
ab isto.nā quia hoc nomē homo est no
men speciei specialissime.nec potest eē
nomen generis nisi per nouam imposi
tionem.Et ideo ꝙuis etiam deus pos=
set facere creaturam aliquam rationa=
lem simpliciter impeccabilē non tamē
hominē ⁊c. Quod cōfirmatur sic.quia
si poneretur talis homo impeccabilis
ille esset nobilioris speciei ⁊ perfectio=
ris ꝙ ille angelus lucifer qui per super
biam cecidit non ergo deberet dici hoc
modo.Consequentia videtur bona sed
assumptum patet.quia ista differentia
scz impeccabilitas per naturā.que eēt
illi homini essentialis videtur esse nobi
lior ꝙ aliqua habita a lucifero.⁊ per cō
sequens ille esset perfectior eo ⁊c.

Z Sed quicquid sit de hoc ar
guo contra principale dictum ⁊ probo
ꝙ nullam creaturam rationalez potest
deus facere simpliciter impeccabilem.
quia deus potest sibi dare preceptum:
vel ergo ipsa esse libera vel non. Si sic
ergo facto precepto libere posset obedi
re vel trasngredi ⁊ per consequens pec
care.si vero non sit libera ergo nec ra=
tionalis.Si quis autem dicat ꝙ deus
posset facere aliquam creaturam ratio
nalem vel liberam quicquid tamen sit
de hoc tamen dato illi pcepto ipsa pos
set illud non implere.quia deus posset
ad impletionem illius sibi non coage=
re.quare ⁊c.Confirmatur.quia ſm ma
gistrum lib.2.disti.15.solus deus est in
quē peccatū cadere non potest. Quar
to ostendo ꝙ illa responsio non captat
verba Augustini ⁊ magistri ad intētio
nem ipsoꝝ quia vterqꝫ dicit de homine
iam facto ꝙ deus poterat euz talem fa
cere qui non vellet peccare nec posset.
Et tamen ſm magistruz deus non pos
set facere hominem iam factum alteri⁹
speciei ꝙ est.ergo nō est ad propositum
dicere deuz posse hominē alterius spe=
ciei fecisse qui nō potuisset peccare. Di
co igitur ꝙ intentio Augustini secūdo
super Gen̄.cap.4.vnde trahuntur illa
verba magistri.est soluz respondere il=
lis qui dicunt ꝙ deus debuit hominez
fecisse talem qui nollet omnino pecca=
re increpantes deum ꝙ hominem per=
mittit tēptari ⁊ peccare. Unde ad hoc
respondendo dicit ꝙ oīno melior esset
natura que peccare non vellet ꝙ illa q
facere vult. Utrum autem deus posset
facere hominē qui omnino peccare nō
posset nihil omnino determinat Augu
stinus salua reuerentia magistri. ideo
magister non videt habere intentionē
Augustini nec Ockam etiā intentionē
magistri.Non enim intendit magister
ꝙ deus posset facere hominez impecca
bilem per naturaz sed per gratiam.ita
ꝙ eum tantis donis gratuitis dotasset
ꝙ nunꝙ peccaret nec vnꝙ sibi coage=
ret nisi ad bene agendum sicut fuit de
anima xpi.⁊ est de beatis.⁊ sic non po=
tuisset peccare.scz potentia propinqua
sicut dicimus ꝙ graue nō potest descē=
dere qn̄ impeditur nec frigidū pōt ca=
lefacere aut obscurū illuminare.s.potē
tia propinqua ꝙuis absolute ⁊ potētia
remota hoc possit quia frigidū pōt fie=
ri calidū ⁊ obscurū luminosuz ⁊c. Sic
etiā in ꝓposito.quare ptz ꝙ nō valet su
pra dcā rn̄sio.Nec sequit̄ si hō nō pos=
set peccare isto mō ꝙ ideo essz simplici
ter impeccabilis.nec ꝙ esset alteri⁹ spe
ciei ab illo qui posset peccare. Unde si
alicui homini de⁹ nullū pceptū dedissz
siue eū ad nihil obligassz qđ est absolu
te possibile per pmā ꝓpositionē ille nō

possét peccare potētia propinqua. nec tamen esset alterius speciei ab alio homine peccatore sicut graue impeditū quod non potest descendere non est alterius speciei a graui descendente. Et sic patet ad dubitationem ꝛ eius rationem. Et hec de tertio articulo.

Explicit liber primus
Sequitur secundus.

A

Irca tertium sententiarũ in quo principaliter agitur de incarnatione verbi et de donis ac virtutibus christi. Queritur vtrum melius sit anime xpi p vnionẽ realẽ verbi incarnati q̃ p intẽtionalẽ alicui⁹ donati creati.

Arguitur pmo q non. Quia melius est aie xpi p vnionẽ intentionalẽ grate gratie dei q̃ per vnionẽ realẽ incarnate psone verbi. igitur questio falsa. ꝯña est clara. Añs probatur. qr melius ẽ illi anime per illã gratiã q̃ posset bene ee nature irrationali vel simplr nõ cognitiue sicut nature asini vl lapidis. Nam tal natura nõ est capax tãti bene ee 7c. Et tñ tali nature põt realr vniri psona verbi sicut aie christi. cũ illa psona sit oĩpotẽs et oĩs natura creata sit in pura potentia obediẽtiali ad ipam. igitur. 7c. Confirmatur. qr de facto ita fuit i triduo mortis xpi q psona verbi realr vniebatur nature irronali. s. corpi xpi mortuo. 7 tñ nõ erat illi ita bñ p illa vnionẽ sicut bene est aie christi p vnionẽ gratie create vt clarum est. igitur 7c. Secũdo pncipaliter arguitur sic. melius est anime xpi p vnionẽ intẽtionalẽ theologicarũ virtutum q̃ per vnionẽ realẽ coĩcatiuã ydiomatum. igitur questio falsa. ꝯña est clara Añs probatur quia infinite bene fuit aie xpi p alias virtutes theologicas ĩfusas Nam p illas merebatur infinite. Cõ ptz quia p sciẽtiã infusam 7 creatas cognitiones illa aĩa fuit infinite sciens. Nã sicut dterminat magister. 14. di. hui⁹ tercij anima xpi p sapientiã gratis datam oĩa scit que deus scit. 7 p ꝯñs infinita igitur etiã p gratiã creatam et infusas virtutes fuit infinite merens. Cõfirmatur. quia anima xpi p illas virtutes de condigno meruit redimere gen⁹ humanum. imo ꝫm Anselmũ suffecisset p infinitis mundis si essent 7c. Igitur illud meritũ fuit infinitũ. quia nullum finitũ pro tot 7 tantis premijs esset condignũ

Tertio principaliter arguitur sic. qr melius est anime xpi per vnionẽ beatificã q̃ per ypostaticã. igitur questio falsa. cõsequẽtia est clara. Añcedẽs probatur. quia vniri deo beatifice est vltim⁹ finis rationalis creature. et nõ vniri deo ypostatice. igitur est eius optimus finis. sed nihil est tam bonũ alicui rei sicut suus vltimus et optimus finis. Confirmatur quia sicut creatura rationalis 7 irrationalis nõ possunt esse equaliter bone essentialiter. Sic si quelibet habeat suaꝫ denomĩatiõẽ bñ essendi sibi possibileꝫ sequitur q nõ erit eis eque bene. Sed vnio ypostatica potest cõpetere tã creature rationali q̃ irrationali. sicut patet in pma ratiõe. 7 non vnio beatifica. igitur 7c. Unde tali fundamento videtur inniti Aristoteles. 1. Ethicoꝝ. et alijs plurib⁹ locis vbi probat felicitatẽ nõ consistere in voluptatibus. quia sunt cõmunes tã hominibus q̃ brutis. igitur. 7c. In oppositum arguitur ex illo dicto Augustini. In rebus per tempus ortis non fuit maior gratia q̃ q deus fieret homo 7 hõ deus Sed istud factũ est per vnionẽ ypostaticam seu realẽ verbi incarnati 7 nõ per beatificam seu intẽtionalem cuiuscũqꝫ doni creati. igitur 7c. Pro intellectu tituli questionis primo sciendũ est q in xpo multiplex est vnio verbi ad animã siue ad naturam humanã. Una est que vocatur realis 7 est vnio ypostatica id ẽ vnio suppositalis qua verbũ vnitur nature humane in vnitate suppositi seu psone ita vt suppositũ verbi sit suppositũ humanuꝫ. Alia est vnio q̃ vocatur intẽsionalis et est vnio qua verbuꝫ vnitur anime per aliquam qualitateꝫ intensibilẽ Et ista est duplex. quedã est per gratiã gratificanteꝫ. Alia per gloriã beatificãtem. Et de hac triplici vnione iuxta materiam trium argumentoꝝ ante oppositum in ista questione erunt tres articuli. Primus erit de vniõe ypostatica et cõicatione ydiomatũ. Secundus erit de vnione gratifica et collatione virtutum. Tertius erit de vnione beatifica et responsione ad quesitum.

Per gratiam gratis datam anima christi scit omnia que deus scit

In oppositum

Unio christi verbi ad naturam humanam

Vocatur unio realis sive ypostatica id est suppositalis

Unio intentionalis et est duplex una per gratiam gratificantem alia per gloriam beatificantem

De tribus unionibus predictis

x

B Quantuz ad primū articulū premittaz aliquas ꝓpositiōes. Deinde soluam aliquos casus dubitabiles.

Prima ꝓpositio sit hec ꝙ ꝑsona verbi assumpsit humanitē in suppositi seu persone vnitatem. Ista est supponēda tanꝙ articulus fidei. sed circa eius itellectum videndum est quid sit suppositum et quid persona. Unde suppositūz potest describi ꝙ est ens completuz nō constituens cum alio aliquid vnuz. nec alteri inherens. nec ab alio sustentatuz per cōpletum excluditur anima intellectiua ⁊ quelibet alia forma nata facere aliquod cōpositum per non constituēs aliquod vnum ꝭm aliquos excludit̄ natura diuina ⁊ relatio que constituūt aliquod vnum scꝫ personam. Sed hoc reprobaui in primo li. vbi ostendi ꝙ etiaꝫ concedēdū est ꝙ natura diuina est suppositum licet non formaliter. et relatio tam realiter ꝙ formaliter est suppositū ideo dico ꝙ per illud excluduntur partes integrales. per ly nec alteri inherēs excludūtur accidētia. per ly nec ab alio sustētatum excluditur natura humana in xp̄o. Et sic in descriptione suppositi ponitur aliquid positiuū et aliquid negatiuuz. Persona xͦo potest describi ꝙ est suppositum intellectuale. Ex his p̄mo sequitur ꝙ omnis persona est suppositum sed non econuerso. quia lapis est suppositum et non persona. Secūdo sequitur ꝙ ad aliquē sensum potest concedi ꝙ deus potest aliquid assumere in vnitatem suppositi ⁊ non persone quod per se subsistēs est suppositum et non persona. sicut natura lapidis.

Tertio sequitur ꝙ aliqua natura est suppositūz que potest desinere esse suppositum. et aliqua non est suppositum que potest incipere esse suppositum. Primum patet de humanitate sortis. Secundum de humanitate christi si illa assumeretur et ista dimitteret̄ a verbo. Secūda propositio. sicut persona verbi sic et quelibet persona diuina potest assumere humanitatem vnam: vel plures simul vel successiue in suppositi siue persone vnitatez. Patet. quia quelibet persona diuina est equaliter omnipotens ⁊ nullum istorum fieri implicat contradictionem. Tertia quelibet ꝑsona diuīa sicut potest assumere humanitatem sic et quamlibet aliam naturā que potest esse suppositūz siue rationalem siue non rationalem in suppositi siue persone vnitatez. Patet quia quelibet talis natura est in pura potētia obedientiali passiua ⁊ quelibet talis persona est infinita potentia actiua. Quarta ꝓpositio. Licet non sola persona verbi potuit assumere humanitatem tamē ipsa sola de facto eam assumpsit in suppositi seu ꝑsone vnitatez. Prima pars patet ex secunda propositione. quia pater hoc potuit et spiritussanctus. Secūda patet ex fide. Quinta Licꝫ non sola persona verbi fuerit causa effectiua huius assumptionis. tamē ipsa sola facta est homo assumptiōe humanitatis. Prima pars patet. quia opera trinitatis sunt indiuisa ad extra. id est sunt cōmunia cuilibet persone diuine. Secunda patet ex fide per illud Johannis .i. Uerbum caro factuz est. vbi ꝭm glosam caro ponitur pro homīe. et per illud in symbolo. Et homo factus est. Et ꝑ Augustinum primo de trinitate capitu. 6. talis erat illa susceptio que deuꝫ hominem faceret et hominez deū. C

Sed ad intellectum huius videnduꝫ est quid importat̄ in proposito per istū terminuꝫ homo. Pro quo sciendum ꝙ licet ꝭm aristotelem nulla res importetur per hoc nomē homo quin eodē modo importetur per hoc nomen humanitas et econuerso. ex eo quia ꝭm ip̄m nihil est hic inferiꝰ nisi materia forma vl' cōpositum vel accidens alicuius horuꝫ et nullum istoruꝫ plus importatur per vnum ꝙ̄ per reliquū. sicut patꝫ inductiue. supposito tamen ꝙ humanitas non significet solum animam intellectiuam nec naturam specificam cōmunē quod pro nunc supponitur. tamen ꝭm fidem ista nomina nō sunt synonima. sed possunt pro distinctis rebus supponere. Nā hoc nomen homo est nomen suppositi ⁊ supponit pro filio dei. sed hoc no-

men humanitas est nomē nature. et nō supponit pro filio dei. hoc autē faciliter potest apparere ex descriptionibus qd nominis istorum terminorū. Nam hoc nomen humanitas nihil significat nisi naturam cōpositam ex corpore et anima intellectiua non connotando q ista natura sustentatur ab aliquo supposito scilicz a verbo. vel q non sustentatur. Et ideo semper pro ista natura supponit precise et nunq̄ pro filio dei. cum ipse nō possit esse ista natura. Sz hoc nomen homo signat illam naturaz connotando eam esse per se existentem vł ab alio supposito sustentatam siue suppositaz. Unde iste terminus homo diffinitione quid nominis potest sic diffiniri. homo est natnra composita ex corpore et anima intellectiua ab alio supposito nō sustentata. vel est aliquod suppositū talem naturam compositam sustentans de quolibet eñi homine ista descriptio pro altera parte verificatur. Prima ps eñi verificatur de quolibz homine alio a christo. et secunda pars d̄ solo christo.

Ex predictis sequitur primo q filius dei non eodem modo nec omīno vniuoce siue fm eandem rationez dicitur homo sicut ⁊ alij homines. pz: quia sortes ⁊ quilibet alius homo dicit hō quia est natura cōposita ex corpe ⁊ aīa intellectiua a nullo sustētata. sed filius dei nō dicitur homo hac ratione. s. q sit talis natura cuz hoc sit impossibile. sed quia est suppositum sustentans talem naturam et terminans eius dependentiam.

Secundo sequitur q licz hec particularis sit vera aliquis homo est humanitas tñ hec vl'is est falsa. oīs hō ē humanitas primū ptz de sorte. secundum patet de christo. Tertio sequitur q hec de virtute sermonis est falsa. filius dei assumpsit hominem. quia ly homo supponit pro persoua filij dei. ideo si talis locutio quandoqz inueniatur Augustini vel aliorum sanctorum exponenda ē vt per hominem intelligamus humanitatem ita q capiatur concretuz pro abstracto. Sexta ppositio est. q q psona verbi assumēdo humanitatē in vnitatē suppositi fit homo. ideo fit in xp̄o ydiomatum communicatio. D Hoc autez sic est intelligendum q per ydiomata in proposito intelligamus pprietates siue predicata: et per cōmunicationē mutuā verificationem vel sic cōmunicatio ydiomatum nihil aliud sit nisi mutua verificatio p̄dicatoꝝ. Et sic est sensus ppōnis q ratione illius assumptionis qua persona verbi fit homo pprietates ⁊ p̄dicata que dicunt de psona verbi verificant de xp̄o. sub hoc nomine homo. ita q ipso demonstrato verum est dicere q hic homo est filius dei eternus immensus creator mundi ⁊c. et etiā ecōuerso ea q̄ dicunt de natura assumpta in ɔcreto sub hoc noīe homo verificant de xp̄o sub hoc noīe deus. vt q hic homo qui est de⁹ est natus de virgine passus mortu⁹ loco circumscript⁹ ⁊c. Et dixi in concreto: q nō est verū q deus est humanitas. ⁊ tñ est diuinitas. Sic ergo intelligitur cōicatio ydiomatum. Sed circa hoc dico aliqua. Primo dico q non consimiliter seu eque pprie dicuntur predicata diuina de hoc homine. ⁊ humana predicata de deo. eo q in christo persona diuīa est assumēs et natura humana que assumpta. vnde magis pprie de christo dicitur. iste homo est immortalis absqz hoc q addatur fm diuinitatem. quoniam iste homo est proprie persona diuina q̄ dicatur deus est mortalis. imo oportet in ista addere vel subītelligere fm humanitatem. Et causa est: quia persona diuina est assumens. ideo iste homo est psona diuina immortalis: sed ipse non est natura humana. nec natura mortalis. Secūdo dico q ista differētia predicationis nō est omnino talis: sicut in alijs solet dici vnum esse verum simpliciter et aliud fm quid ⁊ falsum simpliciter. sicut Ethiops est albus fm quid. scilicet fm dentes et niger simpliciter. et ideo hec est falsa simpliciter. iste est albus nisi addatur fm dētes. Nam ista deus fuit passus et similiter etiam sine addito: licet semper sit intelligendum fm humanitatem. nō tamen sunt false

simpliciter. Et causa dissimilitudinis est dissimilitudo habitudinis humanitatis christi ad personam verbi. et dentis ethiopis ad reliquum corporis. Uel forte magis proprie loquendo tota causa dissimilitudinis est modus loquendi scripture et sanctorum. in quo videre meo totaliter fundatur ista communicatio ydiomatum. Tertio dico quod non obstante quod tales sint vere simpliciter: et quod in aliquibus scilicet in illis in quibus datur in subiecto intelligi humanitas sicut hic. homo christus fuit passus. etiam non sit necessarie addere secundum humanitatem. tamen talis additio est in aliquibus expedienda. non ad necessitatem veritatis: sed ad exclusionem cause errorum: vt hic. filius dei est creatura: debet addi secundum humanitatem: ne videatur concordare heresi arriane Et ita in aliis predicatis que si sine additio dicerentur de christo posset suspicari ne ab eo excluderetur diuinitas. Similiter de aliis de quibus posset suspicari ne attribuerentur diuine persone secundum se. debet addi secundum humanitatem vt hic. filius dei est compositus. Nam neque persona neque natura diuina est composita. nec christus est compositus ex duabus naturis diuina scilicet et humana. siue ex tribus rebus corpore. scilicet anima et diuinitate. sed tamen ex duabus. secundum humanitatem. scilicet corpore et anima essentialiter et ex infinitis partibus quantitatiuis integraliter Ideo non est concedendum quod humanitas sit pars christi. Nam sicut homo non est compositus ex albedine et substantia: sic nec christus est compositus ex humanitate et persona diuina. ¶ Septima propositio per hoc quod persona verbi assumpsit humanitatem diuinitas est incarnata et sibi est humanitas vnita in suppositi seu persone vnitatem. Patet primo per August. i. de trini. ca. 9. Forma dei accepit formam serui et sine dubio natura naturam accepit. Secundo per auctoritatem Hieronimi. in explanatione fidei. Passus est filius dei: non secundum illam substantiam quam assumpsit sed secundum illam substantiam que assumpta est. igitur etc. ¶ Tertio probatur: quia cum persona verbi et diuinitas sint idem realiter quod conceditur de persona non debet negari de diuinitate. nisi ad hoc cogat fides.

sic autem non est hic: vt patet faciliter etc. Et ad hoc facit illa regula quam in primo libro declaraui: quod predicata contradictoria numquam debet concedi de terminis supponibilibus pro eodem nisi vbi cogit fides ¶ Ex hac propositione sequitur primo quod concedendum est in aliquo sensu quod ipsa diuinitas seu diuina natura facta est homo. patet. quia hec conceditur. persona verbi facta est homo. Et hec persona verbi est diuinitas. igitur etc. consequentia est sillogismus expositorius qui numquam debet negari nisi vbi cogit fides: vt dixi in primo. ¶ Secundo sequitur quod ipsa diuinitas vnitur humanitati non per se et primo: sed quia ipsa est ypostasis cui vnitur humanitas per se et primo. ¶ Tertio sequitur quod deitas non vniuit sibi humanitatem in vnitatem nature: sed in vnitate persone. Et hoc intelligit magister in. 3. distin. lib. 3. vbi dicit quod filius dei dicitur factus homo non solum quia hominem assumpsit: sed quia ipsum in vnitate et singularitate sui. id est persone accepit. natura autem diuina accepit formam serui id est naturam hominis: sed non in singularitate sui. id est nature etc. Si vero dicatur quod quia filius dei est homo: ideo de ipso conceduntur attributa hominis. sicut quod est passus et mortuus etc. sed de diuinitate non conceditur quod fuerit passa vel mortua. igitur nec debet concedi quod sit incarnata vel quod sit homo. Dico quod aliqua sunt predicata que conueniunt filio dei precise per communicationem ydiomatum. id est quia conueniunt humanitati sicut natus passus mortuus et talia non dicuntur de diuinitate. et hoc solum: quia non sic loquuntur sancti. Alia vero sunt que licet conueniant filio dei ratione incarnationis siue assumptionis humanitatis. hoc tamen non est per communicationem ydiomatum: id est hoc non est ex eo quia conueniant humanitati sicut esse incarnatum: vel esse hominem: vnde humanitas ista non est incarnata vel homo facta. Et ista sicut de filio dicuntur ita de diuinitate dici possunt cum non contradicat auctoritas: quare etc. ¶ Octaua et vltima propositio est quod licet in christo humanitas dependeat a diuino supposito et eius propria personalitate subsistat. tamen nec perso

na verbi nec diuinitas vnitur formaliter humanitati nec ipsam formaliter. actuat. Prima pars patȝ ex dictis. Secunda vero est contra quosdam nouellos dogmatisantes. que ꝓbať sic. quia si inter illa esset formalis vnio siue formalis actuatio ad modum loquendi ipsorum. tūc vt ipsi concedunt illa assumpta humanitas sic formaliter actuata fuisset realiter deus. ita ꝙ ꝑ illā formalem actuationē diuinitas cōmunicaret suo formali cōcretiue illō quod ipsa est abstractiue. scilicȝ esse deum. ¶

Sed contra hoc adducitur triplex inconueniens. Primum quia sequitur ꝙ esset in nobis deus recens. ꝯtra psal. 80. Israel si audieris me non erit in te deus recens. Secundo sequitur ꝙ in nobis essȝ deus alienus siue a diuinitate distinctus contra illud Deuť. 32. Ego sum deus et nō est alius ꝑter me. Tertio sequiť ꝙ essent plures dij aliter q̄ ꝑ adoptionem immo infiniti. quia infinite partes quātitatiue humanitatis essent formaliter actuate ab ipsa diuītate ⁊c. Ex hac propositione primo sequitur ꝙ aliqua est dependētia creature que nō est ꝓprie in aliquo genere cause Patet inducēdo in omni genere cause de illa dependentia qua humanitas xp̄i sic dependet a persona verbi quod eius propria personalitate subsistit vt dicit prima pars propositionis. Secundo sequitur contra imaginatōeȝ multoꝝ qō illa dependētia magis assimulatur cause materiali q̄ formali. ita qō humanitas magis simulatiue se habȝ vt forma ad diuinitatē q̄ econuerso. Patet quia sicut forma subsistit in sua materia sic humanitas in diuinitate seu diuina ꝑsona. Item sicut forma cōmunicat suo formabili in concreto illud qō est in abstracto vt anima que est abstractiue vita cōmunicat corpori quod informat qō sit cōcretiue viuens. sic humanitas cōicat persone verbi ⁊ diuinitati ꝙ sit homo. vt patȝ ex dictis. ideo magis habet similitudinem forme q̄ materie. quare ⁊c. Tertio sequiť ꝙ illa similitudo in symbolo athanasij sicut anima rationalis et caro vnus est homo. ita deus ⁊ homo vnus est christus nō est vera de virtute sermonis. Nā ibi est plus dissimilitudinis. quia vel ly homo capitur ꝓprie et sic deus et homo omnīo sunt idē. qō non est de anima et carne. Uel capiť improprie pro humanitate. et sic deus et humanitas nō cōponunt xp̄m sicut aīa et caro hominē. nec deus est forma humanitatis sicut aīa carnis. nec aliquis homo qui est anima et caro est deus vť xp̄s. q̄re ⁊c. ℌ His premissis et p̄suppositis ponaȝ ⁊ soluam circa dicta aliquos casus dubitabiles. Primus casus est. Ponamꝰ ꝙ persona verbi dimitteret naturā assumptam isto posito sunt aliqua dubia. Primū est vtrū illa natura dimissa esset purus homo ⁊ si ille homo fuerit christus. Respōdeo ꝙ essȝ purus homo nec vnq̄ fuit deus. qꝛ quicqd fuit deus semper est et erit. nec vnq̄ illa etiaȝ fuit christus quia christꝰ fuit suppositum diuinum ⁊c. Unde primo sequitur ꝙ licet hic homo fuerit assumptus a verbo in vnitatem persone. non tn̄ fuit vna persona cū verbo. patȝ quia humanitas que prius fuit assumpta. et modo ponitur esse homo nunq̄ fuit vna persona cū verbo nec ex ipsa ⁊ verbo fuit vna persona. Secundo sequtur ꝙ licȝ hic homo passus fuerit in cruce. et non fuerit in cruce alius hō a xp̄o tamen hic homo non fuit xp̄s. Et si dicatur nullus homo passus fuit in cruce nisi christus hoc negatur. sed bene cōceditur ꝙ tūc erat vera. nullus homo patitur in cruce nisi xp̄s tn̄ bene erat verū ꝙ aliud a xp̄o patiebať in cruce scilicet hec humanitas que tunc nō erat homo et modo est homo per casum. Tertio sequitur ꝙ licet filius dei fuit homo et fuit alius homo q̄ iste homo tamen nō per aliam animam siue carnem. nec habuit aliam humanitatem. Et causa est quia christus fuit homo ꝑ istam humanitatem: et fuit alius homo ab isto per diuinitatem per quam fuit suppositū aliud ab ista humanitate. Quarto sequitur ꝙ vterq; duorum hominum. scȝ christus ⁊ iste homo qui nec est nec fuit

christus fuit homo per candem humanitatez. imo per eandē possunt esse successiue quattuor homines. scilicz si quelibet persona successiue assumeret eandem humanitatem et illa postea dimitteretur. Multa alia possunt inferri sed dimitto. H Secundum dubiuz est. retento casu premisso vtrū demonstrato filio dei hec sit vera hic est filius virginis. Dico ꝙ non quia ex quo desijt esse hō desijt eē fili⁹ virgīs nec erat fili⁹ virgīs nisi ꝑm humanitatē quā mō potuit nō habere. iō mō nō pl⁹ attinet virgini ꝙ ante incarnationē. Ex his sequitur primo ꝙ hec consequētia nō valet filius dei nascebaẗ de virgine et fuit filius virginis ⁊ ipse et ipsa sunt. igitur ip̄e est filius virginis. Et ratio est. quia causa talis denominationis cessauit.

Secundo sequitur ꝙ hec cōsequētia non valet filius dei bis fuit vł bis incepit esse filius virginis. Igitur bis nat⁹ est de virgine. patz quia ante triduum mortis christi filius dei erat fili⁹ virgīs Et sicut in triduo nō erat homo. ita nō erat filius virginis. Et in resurrectione incepit iterū esse homo et esse filius virginis et tamē non fuit bis natus de virgine. quare ⁊c̄ I Tercium dubium est. retento casu premisso vtruz iste homo dimissus sit filius virginis. Dico ꝙ sic. quia aliter non esset alicuius fili⁹ etiam hec humana natura que modo ē homo fuit de virgine concepta et ipsaz peperit et iste homo et ipsa virgo sunt igitur ⁊c̄. Ex hoc sequitur p̄mo ꝙ aliquādo iste nō fuit filius virginis et nūc est filius eius: ⁊ incepit esse filius virginis et ipsa virgo mater eius. s. in illa dimissione quādo incepit esse homo. nec tamē virgo eum peperit. sed ante diu. quia hic homo fuit anteꝙ̄ esset fili⁹ virginis sicut hic homo fuit anteꝙ̄ essz homo sicut patet arguendo expositorie.

Secūdo sequiẗ ꝙ hic homo nascebaẗ de virgine qui nō erat homo et aliquis homo nascebatur de virgīe qui nō erat christus. licet tempe nativitatis veruz esset ꝙ vnus solus homo nascebatur. Unde patet qð vterqꝫ duorū nascebaẗ de virgine ⁊c̄. Tertio sequitur ꝙ hec humanitas cum xp̄o nata fuit de virgine capiendo ly nata participialiter. nō tamē fuit nata virgīs id est filia: nec soror christi. quia nō oē natū de virgine ē filius vł filia sicut spes ⁊c̄. Quarto sequitur ꝙ istū hominē virgo peꝑit quādo peperit xp̄m. nec tamen sequitur ꝙ tunc inceperit esse mater istius sꝫ incepit esse mater in illa dimissione quādo illud quod ipsa diu ante peperit. scilicz hec humanitas incepit esse homo ⁊ per ꝯsequēs filius. Unde si miraculose mulier pareret filium anteꝙ̄ infunderetur anima ipsa nō incipet esse mater in ꝑtu sed post partū in ipsa infusione anime.

Quinto sequiẗ ꝙ licet in casu predicto non sit concedendū quod beata virgo habuit duos filios proprie loquēdo tamē vtrumqꝫ duorum habuit filiū. nec sequitur nunꝙ̄ peperit nisi soluz hominem: et vnico partu ⁊ tunc peperit vnū solum filium. igitur non vtrūqꝫ duoruz ⁊c̄. Causa est. quia eodem partu ip̄a peperit duas res. scilicet christum ⁊ hanc humanitatem. et christus tunc fuit filius eius et hec humanitas modo est filius eius. Sexto sequitur ꝙ hec consequentia non valet christus fuit filius virginis. deinde iste homo fuit et est filius virginis. igitur iste est secundo genitus. quia iste homo nō incepit esse filius per nativitatem. Septimo sequitur quod ista consequentia non valet. vterqꝫ scilicet christus et iste homo fuit filius virginis ergo isti fuerunt fratres Causa est quod hoc nomen christus cōnotat naturam assumptaz. Ideo in isto casu ipse modo non est christus. imo filius dei desijt esse christus quando iste homo incepit esse homo. Octauo seqtur ꝙ ista consequentia non valet vterqꝫ scilicet filius dei et iste homo fuit filius virginis et vterqꝫ eorū est. ergo sunt fratres quia licet filius dei fuerit filius virginis tamen nō modo ⁊c̄. K

Quartum dubium retento casu premisso est quia hec humanitas est homo et est suppositum et prius non erat homo nec suppositum. ideo queritur vtrū

hoc factum sit sine acquisitione vel deperditione alicuius positiui in ipa hoc enim non videtur. quia sic contradictoria successiue verificarentur de eadem re sine mutatione. Ad istud diceretur fm Ockaz primo ꝙ vnio in christo verbi ad humanitatez addit aliquid vltra extrema vnita. et hoc propter rationem pretactam. quia impossibile est fieri transitum a contradictorio in contradictoriuz sine acquisitione vel deperditione alicui⁹ positiui sed hec natura prius erat vnita et ideo non erat suppositum et modo non est vnita et est suppositum. igitur aliquid est acquisitum vel deperditum. Non acquisitum vt patet igitur deperditum. et nō apparet quid sit illud nisi vnio extremorū. igitur ꝛc.

Secūdo ꝙ vnio vltra extrema nō dicit aliquid absolutuz. quia nō apparet in quo genere illud esset. quia nec in genere substantie nec accidentis vt declarat inductiue. Sed non bene intelligo quomodo ista possunt simul stare. quia ipsemet in eadez questione dicit ꝙ per veram rem absolutā intelligit rez natā esse extra animā sȝ si talis vnio sit ipsa est nata eē extra aīaȝ ꝛc. Tertio dicit ꝙ illa vnio est respectus realis differēs ab extremis. et fundatur in natura humana et non diuina. quia sola humana natura est capax. nec est imaginandum ꝙ illa vnio sit quoddam vinculum ligās naturam humanam cum diuina et ecōuerso. sed est illud quo extrema formaliter et denominatiue dicuntur vnita sicut aliquid denomīatur ab albedine album. et ideo naturam humanam vniri persone diuine vel assumi ad vnitatem ipsius pōt dupliciter intelligi. Uno modo ꝙ natura humana fiat vna persona et fiat persona christi. et hoc est falsum ꝛc. Alio modo ꝙ natura humana sustētetur a verbo: et subsistat in supposito verbi aliquo modo sicut accidens sustētatur in subiecto. et sic est veruȝ. Unde sicut ipe valdelbō dicit. Licet hec vnio non possit demonstrari. sed sola fide teneatur tamen ad intelligendum ipsaȝ possumus manuduci per alias vniōes. scilicet materie cum forma et subiecti cum accidente. Nam in vnione forme cum materia forma manet disticta fm suam entitatem sicut prius. et tamen per hanc vnionem materia denominatur a proprietatibus forme et econuerso. Sic in proposito: natura diuina et humana remanent distincte post vnionem sicut ante. nec faciunt per se vnuȝ sicut materia et forma: sed magis sicut accidens et subiectum non faciunt per se vnum. et tamen non obstante tali distinctione communicant sibi ꝓprietates suas per predicationeȝ in concreto sicut dicimus ꝙ hic filius dei est incarnatus mortuus passus: et econtra. hic homo est eternus et fecit mundum ꝛc. Ex hoc apparet ꝙ vnio humanitatis ad verbum magis assimilatur vnioni accidētis ad subiectum ꝙ vnioni forme ad materiam vel materie ad formā.

Quarto dicit ꝙ quot sunt nature distincte in christo vnite tot sunt vniones: quia respectus variantur ad variationem fundamentorum: et ideo quia fm eum in homīe sunt saltem tres res pertinentes ad eius essentiā: sicut oportet necessario ponere propter articuluȝ scilicet materia: anima intellectiua: et anima sensitiua: que immediate sunt vnite verbo. sicut patuit in triduo mortis: quoniam tunc omnia illa fuerūt sibi vnita: quia quod semel assumpsit nunquam dimisit. et fm hoc oportet ad minus ponere tres vniones. vnam in materia. aliam in sensitiua. aliam in intellectiua. Licet hec dicta opinio sit probabilis: tamen si quis velit negare omnem respectum siue relationem distinctam a rebus absolutis potest saltem probabiliter negare dictas vniones et concedere consequēs supra illatū scilicet ꝙ sine acquisitiōe vel deperditiōe alicuius rei in ipsa humanitate ipsa facta est homo et suppositum per hoc solum ꝙ filius non vnitur sibi qui prius vniebatur. Et ad argumentum de illa regula impossibile est fieri transituȝ de contradictorio in contradictoriū ꝛc. fuit satis dictum in primo libro.

L Secundus casus. ponam⁹ ꝙ
persona verbi nunꝙ assumpsit naturā
creatā ⁊ lȝ hoc modo sit impossibile. tñ
quia aliqñ fuit verū ponamus ꝙ sum⁹
in illo tempe ⁊ ꝙ die sequēti filius dei
assumat filiū marthe iam adultuȝ. siue
magis ꝓprie loquendo assumat illi⁹ fi-
lij humanitatē. ⁊ tūc filius dei vocatur
xp̄s. ⁊ tñ nunꝙ iste assumēdus erit xp̄s
sicut ptȝ de dimisso in premisso casu ꝙ
nunꝙ fuit xp̄s. Sed nunqd hec erit ve
ra xp̄s vel hic homo est filius marthe.
Dico ꝙ nō. quia nec xp̄s nec aliqd tale
exiuit de vtero marthe qđ est xp̄s nec
aliquid tale peperit. Ex hoc sequit̄ pri
mo ꝙ hec ꝯñа nō valet martha pōt di
cere huic humanitati assumpte. ego te
genui ⁊ tu fuisti filius. ergo pōt dicere
xp̄o tu es filius meus ꝑm istam huma-
nitatē. Nec est simile argumētū hec hu
manitas exiuit de vtero marthe: ergo
xp̄s exiuit ꝑm istam humanitatē. sicut
si arguatur. dens ethiopis est albus. er
go ethiops est albus ꝑm dentem. Pria
eñi ꝯña est de preterito ⁊ nō valet. sed
secunda est de presenti ⁊ valet. Naȝ si
dens ethiopis fuisset albus anteꝙ essȝ
ethiops. ⁊ postmoduȝ esset ipsius ⁊ nō
esset albus amplius. ptȝ ꝙ nō valeret
ꝯña dens ethiopis fuit albus. ergo ⁊c.
Sic in ꝓposito hec humanitas fuit fili⁹
marthe quādo nō fuit xp̄i. ⁊ nunc quā-
do est xp̄i ipsa non est filius eius. Se
cundo sequit̄ ꝙ demōstrata manu xp̄i
hec ē falsa. hec man⁹ fuit in vtero mar
the vel egressa est de eo. sȝ bene partia
lis humanitas huius manus. Tertio
sequit̄ ꝙ posito ꝙ fili⁹ marthe añ hāc
assumptionē habuisset vxorē aut filios
aut filias tunc facta assumptiōe demō-
strato xp̄o verū est ꝙ iste hō non est nec
fuit vxoratus nec genuit filios nec fuit
pater eoꝝ. Quarto sequit̄ Posito ꝙ
filius dei dimittat illā humanitatē iste
est filius marthe ⁊ ante etiā fuit ⁊ me-
dio tp̄e. scȝ dū erat vnitus nō fuit eius
filius. ⁊ ita bis fuit filius. vel saltez hec
ꝓpositio iste est filius bis fuit vera. nec
tñ sequit̄ ꝙ bis genuerit eū. qȝ secūda
vice non fuit filius per generationē no

uam. sed per dimissionē predictā. sicut
non est etiā impossibile ꝙ aliquis secū
da vice fiat fili⁹ Johānis. scȝ per resur
rectionē. ⁊ tamē nō erit secūda vice ge-
nitus ⁊c. Tertius casus est Ponam⁹
ꝙ persona verbi nō dimittendo qđ as-
sumpsit nunc assumat de nouo aliquā
humanitatē scȝ Petri. ⁊ vocet̄ illud di
uinum suppositū Petrus. tunc patȝ sa
tis ꝙ Petrus ⁊ xp̄s sunt vna persona
⁊ ꝙ iesus est christus. ꝙ in christo sunt
due humanitates ⁊ ꝙ pōt ꝑm vnā dor-
mire ⁊ ꝑm aliā vigilare. ⁊ etiā ꝑm vnaȝ
esse albus ⁊ ꝑm aliā niger. ꝑm vnā mo-
ri ⁊ ꝑm aliam viuere. ⁊ ꝙ habet plures
matres ⁊ ꝯtrarias cōplexiones ꝑm di-
uersas humanitates. ⁊ sic de alijs que
possunt duob⁹ hominib⁹ ꝯuenire et nō
repugnāt filio dei. M Sed du-
bium est Utrū debeat cōcedi ꝙ christ⁹
est duo homines vel tres si assumeret
tres humanitates. Ad qđ aliqui dicūt
ꝙ ꝓprie loquendo oporteret vti noua
grammatica dicēdo ꝙ iste christus est
vnus homines. Sed istud est vanū di-
ctū ⁊ valde impropria abusio. qȝ cū hō
sit nomen suppositi ⁊ christus sit vnuȝ
solū suppositū. patȝ ꝙ nō oportet dice
re illud. Sed dicendū est ꝙ vnicus ho-
mo sicut est vnica persona ita et vnus
homo est homo per plures humanita-
tes: sed non est vnus per aliquā earuȝ
sed per ꝑsonā assumentē ⁊ suppositan
tem. vñ sicut plures albedines si pone
rent in eodeȝ subiecto nō facerent nisi
vnū albū. sic in ꝓposito. Quartus ca
sus est. Ponam⁹ qđ tres ꝑsone diuine
assumāt vnā ⁊ eandē naturā humanaȝ
sicut de facto ꝑsona verbi assumpsit eā
tūc querit̄ nunqd est vn⁹ homo vl̄ tres
hoīes. Aliquib⁹ aūt videt̄ qđ vnionē
posse terminari ad tres personas pōt
intelligi dupliciter. Uno mō ꝙ essentia
existens in trib⁹ sit prim⁹ termin⁹ vnio
nis. Alio mō ꝙ tres ꝑsone sint primus
termin⁹ vnionis. pmo mō est possibile.
scđo mō nō. qđ sic ꝓbat̄. qȝ in omni de
pendētia essentiali vnū nō depēdet ni-
si ad vnū qđ totaliter ei⁹ depēdentiam
terminat. patȝ hoc in depēdētia effect⁹

causę efficientis ad cām. qꝛ vnū causatū nō dependet a duabus causis totalibus in eodē genere causę. qꝛ si sic tūc aliquid depēderet tanq̄ a causa ab aliquo. quo nō exn̄te nihilominꝰ ipm̄ posset esse. Sed in ꝓposito vna ꝑsona totaliter ⁊ sufficiēter terminat dependētiā sicut ꝓpria ꝑsonalitas in ꝓpria specie terminaret. ergo nulla alia ꝑsona pōt esse ꝑmus terminꝰ huiꝰ dependentie. Sed his nō obstantibꝰ dico q̄ eadem natura humana pōt vniri tribus personis. ita q̄ a qualibet depēdeat equalit ⁊ eodē modo sicut nūc dependet a verbo. Ptꝫ. qꝛ non implicat cōtradictionē plusq̄ q̄ vna eadeꝫ albedo subsistat in tribꝰ subiectis. Secundo dico q̄ per illā eandē naturā vnitā ille tres ꝑsone sunt tres hoīes ⁊ nō vnus homo. Patꝫ qꝛ quelibꝫ ꝑsona est homo ⁊ vna nō est alia. Nec debet haberi ꝓ difficili q̄ per eādeꝫ humanitatē sint tres hoīes plus q̄ q̄ per eandē albedinē si esset in tribꝰ hoībus essent tres hoīes albi. Tertio dico ꝯtra assumptū illiꝰ opinionis q̄ nō est inconueniens q̄ idē effectꝰ habeat duas causas totales qꝛ possibile est q̄ sint due cause approximate passiuo deposito quarū vtraq̄ nata est causare formā sub eodē gradu sicut si duo ignes eiusdē vigoris approximētur passiuo disposito equaliter. idē effectus numero causabitur ab vtroq̄: similiter idē effectus pōt dependere a duabus causis finalibus totalibus. ergo ⁊ efficiētibꝰ. ꝯñā tenet. añs ptꝫ. qꝛ aliqs pōt equaliter appetere duos fines ⁊ equalit moueri ad faciendū aliquid ꝓpter illos fines. ⁊ sic ꝑ quēlibet eoꝝ sufficiēter mouetur ⁊c. Quarto dico sequi ex ꝑdictis. q̄ licet in hoc casu nō sit cōcededū q̄ aliqs ho est tres hoīes. tñ pōt concedi q̄ aliqua res est homo ⁊ illa est tres hoīes. Primū ptꝫ. qꝛ nec pater nec filius nec spūs sctūs ē tres hoīes. Scđm pꝫ. qꝛ sicut dicit primū correlariū septime ꝓpositiōis pōt ꝯcedi q̄ ipsa diuinitas est hō ⁊ illa est tres hoīes cū sit tres persone. Sꝫ cōtra hoc dictū est vnā naturā humanam posse subsistere in tribus suppositis. qꝛ omnis natura sic subsistens in tribꝰ ꝑsonis est necessario illimitata sicut natura diuina natura humana. nō dico q̄ illimitatio non facit plus q̄ vna natura numero possit subsistere in tribꝰ suppositis q̄ limitatio. sed q̄ vna natura sic subsistat in tribus suppositis q̄ ipsa sit illa tria supposita hoc solū tenemus de natura illimitata. scꝫ de natura diuina nō ꝓpter illimitationē nec ꝓpter aliam rōnē sed ꝑ solaꝫ fidem. nec est euidens vtrum ita possit esse de alia natura ⁊c.

q Quītus casus est. ponamus q̄ xp̄s nihil dimittēdo qđ iā assumpsit nunc assumat matrē suā. vel magis ꝓprie loquēdo humanitatē matris sue. ⁊ vocet illud suppositū maria. Nō eīn ꝓprie loquendo verū est q̄ xp̄s possit assumere matreꝫ suā nisi intelligendo q̄ possit assumere humanitatē q̄ fuit mat sua. Sꝫ xp̄s nō est illa humanitas. ⁊ per ꝯñs nec est mater sua. Et ideo si hec est vera. xp̄s est maria hoc est ex noua impositione noīs. qꝛ non est illa maria q̄ fuit mater sua sicut nō est illa humanitas q̄ fuit mater sua. possumus tñ cōcedere q̄ xp̄s ⁊ maria sūt vna ꝑsona ⁊ q̄ xp̄s est vir ⁊ femina. Sꝫ tūc in casu isto dubiū est. vtrū sit cōcedendū q̄ xp̄s genuit se. cū illa humanitas genuit xp̄m. Ad qđ dico q̄ nō. imo demōstrato xp̄o hec est negāda hec maria peperit xp̄m. Sꝫ hec hūanitas q̄ fuit virgo maria pepit xp̄m Et hoc satis ptꝫ. Sextꝰ casus ē. ponamꝰ q̄ xp̄s aliquē genuerit ex femina sicut potuit sine peccato: quia nō erat subditus legi continentie. ⁊ ipm̄ assumpsit ⁊ vocet illud suppositū petrus tunc ptꝫ ex dictis q̄ xp̄s est petrus. Sꝫ tunc dubiū est vtrū xp̄s sit pater petri. Rñdeo q̄ si illa humanitas scđo assumpta fuit hō ante eiꝰ assumptionē ptꝫ solutio ex casu imediate ꝑcedente. scilꝫ q̄ xp̄s mō est pater petri. Uñ si xp̄us modo assumeret duos hoīes siue humanitates duoꝝ hominū adultoꝝ. quoꝝ vnꝰ esset pater ⁊ alter filius. facta assumptione ⁊ demonstrato illo supposito. ipsuꝫ nō est ille pater nec ille filiꝰ. vt satis pꝫ ex dictis. sed si xp̄s assumpserit huma-

nitatē ꝓrij filij ab instanti sue cōceptionis ita ꝙ hec humanitas non fuerit assumpta postq̄ꝫ fuit homo tūc augetˀ difficultas. Et dico ꝙ in isto casu oportet concedere ꝙ petrus est filius xpi. ⁊ per ꝯn̄s ꝙ eadem persona est pater ⁊ filius sui ⁊ respectu sui. vt patz ⁊c.

Sed cōtra hoc videtˀ esse Augu. i. de trini. reputans pro euidenti ꝙ idē non pōt generare se. Ad qd̄ dico ꝙ in ꝓposito xp̄s non esset pater ⁊ fili⁹ ſm eandez naturā sed ſm vnā naturā humanā eēt pater ⁊ ſm aliā filius. impossibile est autez ꝙ idē sit pater ⁊ filius respectu eiusdem. seu ꝙ idē gignat se ſm eandē naturā. Et hec est intentio Augusti. qn̄ reputat euidens argumentū ad ꝓbandū distinctionē ꝑsonaꝝ in diuinis. qꝛ deus est pater ⁊ deus est filius. ⁊ impossibile est ꝙ idem gignat se scȝ ſm eandē naturam in diuinis vbi nō est pluralitas naturarum diuinarū bene valet argumentū suum. ⁊ sic ptꝫ ꝓpositum ⁊c. Ex omnibus supradictis sequuntˀ alique ꝓpositiones. Primo sequitˀ ꝙ aliquis homo fuit ab eterno qui tamē incepit esse homo. Patz de christo qui dicit Joh. 8. anteq̄ꝫ abraā fieret ego sum ⁊c. Scd̄o sequitˀ ꝙ aliquis hō non pōt non esse ⁊ tn̄ pōt esse ꝙ nullus sit homo. Patz. qꝛ xp̄s hō non pōt non esse. licȝ possit non esse homo. hec tamē est possibilis null⁹ est hō. ⁊ esset vera si de⁹ annihilaret omnez humanitatē. Tertio sequitˀ ꝙ hec ꝯn̄a nō valet. deus fact⁹ est homo: ergo homo factus est deus. quia ꝯn̄s est falsum ⁊ antecedēs verū. vt faciliter patz. nec est ibi conuersio. sed debet cōuerti. ergo qd̄ factuȝ est homo est vel fuit de⁹.

Quarto sequitur ꝙ hec cōsequentia nō valet. deus factus est homo: ergo factus est aliquid. vel substantia. quia ly factum includit negationem. ⁊ ab inferiori ad superius cum negatione nō valet consequentia. Multa autez possent inferri per logicam ex supradictis. Sȝ hec sufficiunt bene intelligētibus ad respondendum in materia de incarnatione verbi. Et hec de primo articulo ⁊c.

Quantuȝ ad scd̄m articulū in quo videndū est de verbi vnione gratifica ⁊ collatione virtutuȝ. Respondeo breuiter ꝙ licet xp̄s siue aīa xpi habuerit plenitudinem gratie ⁊ virtutem tantam ꝙ non potuit habere maiorem. tn̄ dico cum magistro in hoc tertio dist. 26. ꝙ non habuit fidem virtutē nec spem. quia non enigmaticam sed clarissimaȝ habuit cognitionem ⁊ per speciem videbat ea que credebat vł sperabat. sed vt in sequenti distinctione dicit magister. habuit charitatē dilectionez tantā qua maior esse non pōt. ⁊ sic nō habuit illas tres virtutes theologicas que ponuntˀ in viatoribus sed habuit perfectiores. Sicut etiā dicēduȝ est ō angelis ⁊ alijs beatis cōprehēsorib⁹. Sed gratia hui⁹ vidēda sunt hic aliqua de predictis tribus virtutibus theologicis. de quibus magister tractat in hoc tertio Et p̄mo mouebo aliqua dubia cōmunia illis tribus virtutibus theologicis. Secundo aliqua sp̄alia de spe Tertio aliqua de fide. De charitate autem satis dixi in primo libro. Quantum ad primum punctum erit primum dubium vtrum necessario sit ponere tales tres virtutes theologicas in viatore. ⁊ videtur ꝙ nō quia ꝓpter finem consequendū sufficit cognitio ⁊ dilectio. igitur habit⁹ ex illis actibus generati sufficiūt. sȝ tales sunt fides ⁊ charitas. igitur spes non est necessaria. Itē si essent necessarie vel hoc esset ꝓpter actū naturalē vel supernaturalem. Non naturalem. qꝛ respectu cuiuslibet talis sufficit virtus naturalis. nec ꝓpter supernaturalē. qꝛ talis nō est nobis in via sed naturaliter credim⁹ et diligimus. Ad oppositū est illud apl̄i. i. Cor. 13. Nūc aūt manent fides. spes. charitas: tria hec ⁊c. igitur tres sūt virtutes distincte ⁊c. Pro solutione huius dico p̄mo ꝙ nō pōt ꝓbari ratione naturali ꝙ indigeam⁹ habitu supernaturali quocunq; ad consequendum finē vltimū. Ptȝ. quia nō pōt esse ratio naturalis ad concludenduȝ tales habitus nisi ꝓpter operationes ad quas inclinant. naȝ omnes habitus innotescunt nobis per operatiōes, sed omnes operatiōes

quas expimur mediantibus habitibus istis possumus experiri mediantib⁹ naturalibus. pz inductiue. Scdo dico ꝙ ex hoc q: beatitudo est homini cōferenda ꝓpter merita non concluditur euidēter ꝙ aliquis habitus supnaturalis sit homini necessari⁹. Ptz. q: deus pōt aliquē acceptare in puris naturalibus ad beatitudinē sine quocūqꝫ habitu supernaturali. ⁊ etiā reprobare sine oī peccato. sicut patuit in pmo lib. Et sic posset deus acceptare actū diligendi deū. ⁊ cō similiter actū credendi ⁊ sperandi sine quocunqꝫ habitu supernaturali. quare ⁊c. Tertio dico ꝙ respectu oīm actuū quos habemus vł habere possum⁹, possumus hr̄e habitū naturalē inclinantē ꝓbatur. q: nihil oportet negari vel cōcedi nisi vel ꝓpter rationem vel experientiam vel auctoritatē. sed in ꝓposito nulluz istoꝝ cogit negare dictos habit⁹ naturales. Itē oīs actus quē expimur in nobis est naturalis ⁊ a voluntate efficiente. quare ⁊ si ponatꝰ habitus supernaturalis concurrere: tñ oportet concedere habitū naturalē acquisitū gñatuz ex actibus ⁊c. Quarto dico ꝙ illi tres habitus supnaturales sūt nobis necessarij de potētia dei ordinata ad ꝯsequēdū beatitudinē ⁊ hoc p̄cise tenetꝰ ꝓpter fidē ⁊ sanctoꝝ auctoritatē Ad hoc facit ratio post oppositū. Ratio aūt secūda prius facta ante oppositū cōcludit primā ꝓpositionē. prima autē ratio soluetur inferi⁹ ⁊c. ¶ Secundū dubiū est de ordine istarū virtutū. s. vtruz fides sit p̄or spe ⁊ spes charitate eo ordine quo apl's eas nomīat. Et videtꝰ ꝙ charitas sit prior spe. q: actus charitatis est prior actu spei. Nam actus diligendi precedit actū desiderādi. nullus eñi desiderat nisi desideratū prius diligat. igitꝰ ⁊ habit⁹ ⁊c. Oppositū. q: aliquis hz spem vel hr̄e pōt sine charitate non econuerso. igitꝰ ⁊c. Ad hoc dico ꝙ iste virtutes simul infunduntꝰ. tñ spes ē prior ordine charitate. Et qñ dicitur ꝙ act⁹ charitatis est prior. dico ꝙ duplex est amor ⁊ ita duplex act⁹. Est eñi amor amicitie ⁊ amor concupiscentie. Actus amoris amicitie est actus charitatis. et actus amoris cōcupiscētie est act⁹ spei Sz act⁹ amoris amicitie p̄supponit actum amoris concupiscentie. quare ⁊c.

Tertiū dubiū est vtrū corruptis habitibus supnaturalib⁹ possint habit⁹ naturales remanere. Videtꝰ ꝙ non. q: destructa charitate null⁹ pōt diligere deū sup oīa. eodē mō videtꝰ de alijs. Rñdeo ꝙ habit⁹ naturales pñt manere habitibus supnaturalib⁹ destructꝫ. tñ de alijs ⁊ alijs diuersimode est dicendū. q: habitus naturalis correspondens charitati pōt manere destructa charitate infusa de potētia absoluta. nō de potētia ordinata. q: deus ordinauit ꝙ qñ aliqs diligit deū sup oīa ꝙ tūc mereatꝰ hr̄e charitatē infusam ⁊ deus eā statim infūdit. sz fides ⁊ spes acquisita pñt bñ manere sine infusis. q: ita intense pōt vn⁹ paganus credere sicut xpianus fm fidem acquisitā non tñ pōt deū sup oīa diligere nisi habita charitate ⁊ fide infusis. q: isti simꝰ infunduntꝰ ⁊c. R. Quartum dubiū est de compossibilitate istoꝝ habituū cū alijs ⁊ est spālis difficultas de fide vel spe vtrū vel quō stēt cū sciā vł clara visiōe. Circa qḋ sciēdū est ꝙ cōpossibilitas istoꝝ pōt intelligi triplicitꝰ. Uno mō q̃tū ad habitū vni⁹ ⁊ actū alteri⁹. Scḋo mō q̃tum ad act⁹ vtriusqꝫ. Tertio mō q̃tū ad hit⁹ vtriusqꝫ. Dico q̃ pmo ꝓ pmo mō ꝙ gñalr null⁹ act⁹ repugnat habitui. ⁊ iō habit⁹ fidei pōt stare cū actu scie vel clare visiōis. patz. q: nō est maior nec apparet tāta repugnātia intꝰ ista quāta, videtꝰ ēē intꝰ actū errādi ⁊ habitū scie circa eādē ꝯclusionē. sz ista pñt simul stare: qḋ patz quia ponamus ꝙ quis habuerit demōstrationem alicui⁹ ꝯclusionis ⁊ modo nō recordetꝰ de hoc iste pōt elicere circa illā ꝯclusionē actū dubitādi vel errādi. ⁊ tñ adhuc hz habitum sciētie q: est magis inclinatus ad actum sciendi q̃ erat ante habitū. ⁊ eodē mō pōt argui de actu intēperantie ⁊ habitu tēperātie ⁊c. Scḋo dico ꝙ predicti habitus saltem sub tertio gradu non repugnant inter se supposito etiam ꝙ actus repugnarent. Patet.

quia non plus repugnat habitus fidei
habitibus ſcientie. vel clare viſionis ꝙ̃
actibus earum ex quo actus ſunt gene
ratiui habitus:ſed habitus fidei nõ re=
pugnat illis actibus: vt ꝓbatum eſt.
Tertio dico ꝙ dubiũ eſt:ꝛ ẽ ꝓbleuma
neutrũ:vtrum illi actus repugnẽt: aut
vtrũ ſimul ſtare poſſint. ſeu de facto ſi=
mul ſtent:qꝛ eque ꝓbabiliter põt ſuſti=
neri vna pars ſicut alia. Quarto dico
ꝙ tñ dicta ſanctoꝝ magꝫ videnť ſonare
ꝙ nec habitus: nec actus ſtent ſimul.
Unde ꝯcedũt ꝙ charitas tñ manet in
patria:ꝛ fides ꝛ ſpes non manẽt cũ clara
viſione. Et hoc idẽ ꝯcedo ꝑpter aucto
ritates ſanctoꝝ ꝛ non ꝑpter aliã rõem
ꝛ etiã de xp̃o.vt in principio huius arti
culi dixi. S Circa ſcðm punctũ
eſt primũ dubiũ de ſpe quõ diſtinguať
ab alijs virtutib⁹ ſicut ipſe diſtinguunť
inter ſe. Nam ad conſequendũ finẽ ſuf
ficit noticia ꝛ amor: ſed ad cognitionẽ
ſatꝫ inclinat fides ꝛ ad amorẽ charitas
Et ſi dicatur ꝙ ſpes reqritur ad actũ
deſiderij: qꝛ oportet illud qð crediť et
amať etiã deſidereť. Cõtra nõ videtur
aliquid requiri ad ꝯſequendũ finem ni
ſi ꝙ oſtẽdatur obiectũ diligibile tanꝙ̃
poſſibile a nobis haberi. et ſic de alijs
circunſtantijs ꝛ ꝙ tunc illud ameť a no
bis. Sed ad hec ſufficiunt fides ꝛ ſpes
igiť ꝛc. Dico ad hoc ꝙ ſpes ꝛ fides ſunt
virtutes inter ſe et ab alijs diſtincte:qꝛ
qñ aliqua ſunt inter ſe ſeparabilia illa
inter ſe diſtinguũtur:ſed ſpes ꝛ alie vir
tutes theologice ſunt huiuſmodi. quia
aliqs poteſt credere ꝛ non ſperare.ſicut
patet in deſperantibus.ſimiľr quis po
teſt amare ꝛ nõ ſperare ſicut in patria.
ſimiliter aliquis poteſt ſperare ſe habi
turũ beatitudinẽ ꝛ tñ non diligere cha=
ritatiue ſicut ptꝫ in multis peccatorib⁹
Igitur ꝛc. Secundũ dubiũ eſt quid
ſit obiectũ ſpei. ꝛ qꝛ de⁹ videť eſſe obie
ctum cuiuſlibet virtutis theologice.tũc
eſt dubiũ. quõ obiectũ idẽ põt eſſe iſta=
rum trium virtutũ. Et ſi ſic iterũ eſt du
biũ quõ ſint diſtincti habitus maxime
cũ vnus habit⁹ ſufficiat reſpectu intel=
lectus.alius reſpectu voluntatis. Re=
ſpondeo ꝙ obiecta iſtarũ virtutũ ime=
diata ſũt diuerſa ꝯplexa. Nam obiectũ
fidei eſt hoc complexum. omne reuela=
tum a deo eſt verum eo modo quo reue
latur a deo.obiectũ aũt ſpei eſt ꝙ beati
tudo eſt nobis conferẽda a deo ꝑpter
merita.obiectum aũt charitatis eſt hoc
cõplexũ.deus eſt diligẽdus ꝛ oẽ qð de⁹
vult diligi a nobis charitatiue ꝛc. Sed
tunc eſt inſtãtia de obiecto ſpei.et licet
virtutũ theologicarũ deus ſit principa
le obiectum tñ non creatura vt videť.
beatitudo aũt eſt creatura.q̃re ꝛc. Rñ=
deo ꝙ licet deus ſit obiectũ mediatum
cuiuſlibet virtutis theologice:tñ hoc cõ
plexũ eſt imediatũ obiectũ ſpei.ſ. viſio
ꝛ fruitio diuĩa ſiue beatitudo eſt homĩ
ꝯferenda ꝑpter merita. Qð credo ſic
eẽ intelligũ:ꝙ btĩtudo hoĩ ꝯfereť ſi ſm
legẽ dei meritorie opeť.qð patebit in=
ferius. T Tertiũ dubium eſt in
qua potentia ponenda ſit ſpes: ꝛ qs ſit
eius actus. Nam in intellectu nõ appa
ret eẽ ali⁹ actus ꝙ̃ actus credẽdi q eſt
actus fidei.in voluntate autẽ non niſi
actus amandi q eſt actus charitatis et
actus volendi: qui nõ eſt actus ſpei vt
patꝫ.ꝛ actus deſiderandi q etiã non eſt
actus ſpei. qꝛ poteſt eſſe in deſperãtib⁹
ꝛc. Ad hoc dico ꝙ actus ſpei eſt volitio
ꝛ deſideriũ efficax quo quis ſtatim oſtẽ
ſo per fidem ꝙ beatitudo eſt ſibi ꝯferẽ
da ꝑpter merita ſtatiꝫ elicit efficaciter
actũ deſiderij meritoriũ qui nõ põt eẽ
in deſperãtibus. Unde deſiderium eſt
duplex.vnũ eſt reſpectu poſſibiliũ qñ
aliquis efficaciter deſiderat aliqd tan=
ꝙ̃ poſſibile haberi ab eo. et illud nõ eſt
in deſperantibus aliud reſpectu impoſ
ſibiliũ:ſcꝫ quãdo aliquis deſiderat ali=
quid ꝛ credit illud ſibi eſſe impoſſibile.
ꝛ illud põt eẽ in deſperantib⁹:ſed quõ=
cunqꝫ ſit talis actus eſt in volũtate ꝛc.
V Quartũ dubiũ eſt cũ fides ꝛ
charitas inclinent ad actũ ſpei quomõ
poſſunt eſſe virtutes diſtincte ſiue ha=
bitus diſtincti a ſpe. Reſpondeo ꝙ ſi=
cut reſpectu act⁹ ſciẽdi põt eſſe duplex
habit⁹ quoꝝ vn⁹ inclinat ad actũ ſcien=
di mediate.ſcilꝫ habitus principioꝝ

Alius immediate. sc3 habitu conclusio
nis. ꝛ in talibus prim⁹ habitus pōt ha
beri sine secūdo. Nā habitus pncipioꝝ
non inclinat ad actu3 sciendi conclusio
nē nisi quaten⁹ est causa sui actus. qui
actus cu3 potentia intellectiua est cau
sa sciendi conclusione3 imediata ꝛ par
tialis. Et ideo inclinat mediate quate
nus est causa cause. ꝛ q2 actus ille prin
cipioꝝ cum intellectu sufficienter incli
nat ad actum sciendi cōclusione3. ideo
non potest haberi ille actus sine scien
tia sed ille actus sciendi post causatus
ex actu cognoscendi pncipioꝝ ꝛ intelle
ctu imediate causat habitū sciētie. qui
postea cum intellectu sine actu vel ha
bitu pncipioꝝ potest inclinare ad actū
sciendi imediate qui act⁹ sunt genera
tiui ꝛ augmētatiui habitus scientie in
clinantis ad sciendū ꝯclusionē imedia
te. quia habitus ille imediate sicut cau
sa partialis causat actū sciendi illā con
clusionem. Et sicut prim⁹ actus sciendi
pōt esse vel causari sine habitu sciētie.
ꝛ hoc virtute actus cognoscēdi pncipio
rum. ita post habitū sciētie generatum
pōt quicūq3 actus sciēdi ꝯclusionē ean
dem esse ꝛ causari sine habitu pncipio
rū ꝛ actu. Sic ergo est in dictis habi
tibus theologicis ita ꝙ habitus fidei ꝛ
charitatis inclinant ad actum primu3
spei mediate. q2 mediantib⁹ actib⁹ suis
credendi ꝛ diligendi. q2 qn̄ credo aliqd
mihi possibile ꝛ diligo illud tunc illud
efficaciter desidero ita ꝙ statim ex illo
in operationē meritoriā procedo ꝛ tūc
pōt prim⁹ actus spei haberi sine habi
tu spei acquisito. sed prius ex illis acti
bus generat̄ habit⁹ imediate inclinās
ad actum spei q2 oīs habitus est causa
imediata sui actus. Et sic pōt poni ꝙ
sicut duplex est fides ꝛ charitas sc3 ac
quisita ꝛ infusa ita ꝛ spes. ꝛ pter istos
habitus acquisitos sūt alij habitus al
terius rōnis ab istis. s. īfusi. si eni3 ēēnt
eiusde3 rōnis frustra ponerent̄ q2 tunc
habitus acquisiti eis correspondentes
sufficerent. ꝶ Istis ergo dictis
lic3 pateat quis ꝛ qualis sit actus spei
tamē adhuc difficile est videre quomō
do actus spei distiguātur ab alijs duo
bus sc3 ab actibus credēdi et diligendi
cū ambos includat. Ad quod dico ꝙ il
los includit. id est presupponit mō iā
predicto. tn̄ est vnus terti⁹ actus distin
ctus ab eis. hoc tn̄ nō ē euidēs. imo op
positum posset ꝓbabilit̄ dici. quare ꝛc.

Circa tertiū pūctū est primū dubiu3
de fide. Utrū sit tantū vna fides acqui
sita sicut vna spes ꝛ vna charitas. Ad
hoc dico pmo ꝙ quilibet articulus ha
bet fidem acquisitam. pt3 quia aliquis
pōt habere fidem acquisitā circa vnu3
articulū ꝛ non circa aliū. imo errare cir
ca aliū sicut pt3 de heretico ꝛc. Scdō
dico ꝙ fides acquisita vni⁹ articuli dif
fert a fide acquisita alterius nō solum
numero sed specie. pt3 q2 qn̄ aliqd cui
repugnat vnū ꝯtrarioꝝ stat cū reliquo
illud qd sibi repugnat ꝛ ip3 necessario
differunt spē. Verbi grā dulcedo in la
cte cōpatit̄ albedinē ꝛ nigredo nō stat
cum ea. sic igit̄ dulcedo ꝛ nigredo diffe
rūt specie. pat3 etiā per ratione3 q2 qn̄
aliqua sunt eiusdē spēi quicqd forma
liter repugnat vni ꝛ alteri. ꝛ quicquid
stat cū vno stat cū altero. pt3 de duab⁹
albedinib⁹. sed fides acqsita circa vnū
articulū stat cū errore circa aliū sed nō
circa eundē. ergo circa vnū fides acqui
sita ꝛ circa alium sunt distincte spē. Et
istud est argumentū generale ad ꝓban
dū distinctionē specificā. ꝶ Se
cundū dubiu3 est vtrū sit tm̄ vna fides
infusa respectu oīm articloꝝ sicut vna
charitas respectu oīum diligēdoꝝ ꝛc.
Ad hoc pōt varie rūderi. Uno mō ꝙ fi
des infusa h3 aliqd cōplexū ꝓ obiecto
imediato qd pōt esse premissa ad infe
rendū quēlibet articulū fidei in specia
li. ꝛ est illud. oīne reuelatū a deo est ve
rū ꝛc. pone exemplū. Nā sicut illud cō
plexū est pncipiū inferendi quēlibet ar
ticulū in speciali. sic habit⁹ fidei infuse
cui⁹ illud est obiectū imediatū inclinat
mediate ad actū elicitū circa quēlibet
articulum virtute illi⁹ complexi. Non
sic tamen ꝙ ille habitus sufficiat cum
intellectu elicere actū credēdi circa ar
ticulū in spāli imo nec ad actū credēdi

illud ꝑncipium qđ est suũ immediatũ obiectũ sicut ptȝ in puero baptisato q hȝ fidẽ infusam ⁊ tñ nullũ actũ põt elicere sine fide acq̃sita. Ex his ptȝ quõ eadẽ fuit fides in antiq̃s patrib⁹ ⁊ modernis. q2 alio mõ in spãli credebãt et alia credibilia ꝙ nos. imo aliquid credebãt qđ nũc est falsum. Credebãt eñ de futuro. nos de preterito. pone exemplũ ⁊c̃. Uñ tũc nõ fuit ꝓprie loquendo idẽ articulus de natiuitate xp̃i q mõ. ⁊ tñ nõ obstãte ista diuersitate fuit ĩ eis ⁊ in nobis vna fides in spẽ. q2 idẽ complexũ fuit obiectũ ĩmediatũ fidei eoꝝ ⁊ nr̃e ⁊c̃.

Z Scđo ex his patet quõ nõ repugnat ꝙ aliquis habeat demõstrationẽ siue sciam. ⁊ tñ nõ ꝑdat fidem infusaȝ. ꝙuis ꝑdat fidẽ acquisitã sicut aliq̃s põt hr̃e fidẽ circa ꝑncipiũ ⁊ noticiã euidentẽ circa ꝯclusionẽ. s. per experiẽtiã. nõ tñ põt simul hr̃e fidẽ acquisitã circa ꝯclusionẽ ⁊ noticiã euidẽtem. Uñ aliq̃s põt habere fidẽ infusaȝ circa istud cõplexũ. oĩe reuelatũ ⁊ ⁊c̃. ⁊ tñ habere scientiã respectu vni⁹ articuli in speciali vt satis ptȝ ⁊c̃. Alio mõ põt r̃nderi. ꝙ nõ est incõueniẽs ꝙ multoꝝ effectuuȝ specie distinctoꝝ sit vna cã equoca. sicut ptȝ de sole respectu hominis ⁊ asini. Et sic fides infusa tanꝙ cã equoca inclinat ĩmediate ad actus credendi oĩm articuloꝝ diuersos spẽ. ⁊ tñ nõ inclinat ad actũ vnũ circa oẽs. q2 nõ inclinat nisi mediãte fide acq̃sita q̃ est diuersa spẽ respectu diuersoꝝ articuloꝝ. Nã quot sunt articuli tot sunt fides acq̃site ⁊ act⁹ spẽ distincti ⁊c̃. Nec est incõueniẽs ꝙ de⁹ causet in intellectu viatoris habitũ fidei infusum inclinantẽ ĩmediate ad credẽdũ oẽs articulos fidei supposita fide acquisita respectu vniuscuiusq̃ȝ. Sȝ vtrum inclinet ad credendũ oẽs vno actu ꝓbabili⁹ videt̃ ꝙ nõ. vt dictũ est. tamẽ neutra pars est euidẽs.

ꝯ Si vero obyciat̃ q̃rẽdo quõ põt saluari vnitas fidei respectu ꝯclusionũ oppositarũ. scȝ Christus moriet̃ ⁊ christ⁹ nõ moriet̃. q2 cuȝ habitus naturaliter inclinet sic inclinat ad actũ suũ ꝙ nõ ad oppositũ. Apl̃i aũt añ passionẽ credebant illud complexuȝ xp̃s moriet̃. ⁊ post. illud. xp̃s nõ moriet̃ ⁊ tñ per eandẽ fidẽ. R̃ndeo ꝙ fides acq̃sita respectu vtriusq̃ȝ cõplexi est alia ⁊ alia sȝ infusa eadẽ. Nec est incõueniens ꝙ cã naturalis ꝯcurrendo cũ alia ⁊ alia cã partiali habeat effect⁹ ꝯtrarios sicut calor cũ humido radicali ꝯseruat ⁊ ꝯfortat. ⁊ sine humido vel cũ humido nõ naturali corrũpit ⁊ ꝯsumit. Sic etiã fides infusa cũ fide acq̃sita inclinat aliq̃ñ ad istaȝ. christus moriet̃. ⁊ aliq̃ñ ad istã christus mortu⁹ est ⁊ nõ moriet̃. sȝ cũ alio habitu vel actu acq̃sito. Eodeȝ mõ põt dici de ꝑmo obiecto spei ꝙ aliqđ cõplexũ est ei⁹ obiectũ ĩmediatũ et mediãte illo inclinat ad alia obiecta secũdaria spei. Et eodẽ mõ etiã de charitate ꝙ obiectũ ei⁹ primũ est aliqđ complexũ. s. de⁹. ⁊ oĩe qđ de⁹ vult a me diligi est a me diligendũ. ⁊ mediante illo tanꝙ ꝑncipio partiali inclinat charitas ad diligendũ ꝓximũ mediate. vel poss⁹ sum⁹ dicere ꝙ ĩmediate inclinat ad oĩa diligibilia charitatiue. Unde si diligaȝ deũ ⁊ oĩe qđ vult a me diligi. ⁊ post cõstet mihi ꝑ scripturã ꝙ vult inimicũ diligi a me. tũc charitas ĩfusa inclinat ad diligẽdũ inimicũ mediante actu suo et charitate acq̃sita ⁊ volũtate siue vt cã mediata siue vt ĩmediata vtrunq̃ȝ põt dici. sed si ꝯstaret ꝙ inimicus eẽt dãnatus sicut in pr̃ia charitas inclinaret ad nõ diligendũ. ⁊ sic eadẽ charitas in via ⁊ in patria inclinat hic ad diligendũ et ibi ad oppositũ ⁊c̃. Et hec de secũdo articulo ꝓ nũc. De tertio articulo nihil hic spãliter tractat̃. q2 ex dictis in p̃io articulo. ⁊ ꝑ tres rõnes añ oppositũ pȝ satis pars negatiua q̃stionis.

Et sic est finis tertij sententiarũ.

A

Circa quartũ sententiarũ. In cui⁹ pma ꝛ secunda distinctionib⁹ magister tractat in generali de sacramẽtis ꝛ de differentia sacramẽtorũ legis christi ꝛ legis Moysi. Quero primo istam questionẽ. Utrũ ex lege christi recepta sit summa pfectio sacramentoꝝ. Arguit ꝙ nõ. Quia si sic hoc maxime esset qꝛ sacramenta legis xpi sunt cause effectiue grẽ sicut videt innuere magister per hoc ponens differẽtiam in littera inter sacramẽta legis xpi ꝛ sacramẽta legis moysi. Sed hoc non valet. quod probo tripliciter. Primo quia sm Augustinum. 83. questi. q. 53. Soli deo conuenit animas illuminare scilꝫ per gratiam. Igitur nihil aliud a deo potest efficere gratiam. quare ꝛc. Secundo gratia creatur in anima. quia licet producatur in subiecto non tamen ex subiecto. quia creatura creare non põt. Nam hoc soli deo conuenit sm Aug. 3. de tri. ca. 7. ꝛ aliis multis locis. igitur ꝛc. Tertio quia supposito ꝙ sacramenta legis xpi efficerent gratiam. tamen propter hoc non concluderetur ipsa esse perfectissima seu perfectiora sacramẽtis legis antique. Nam magister in littera diffinit generalit' sacramentũ qđ est inuisibilis gratie visibilis forma. ita vt eius similitudinẽ gerat ꝛ causa existat. qđ nõ potest intelligi nisi de causa efficiente vt patet inductiue. igitur sacramenta legis antique ita bñ sunt cause effectiue gratie sicut sacramenta legis xpi noue. ꝛ per consequens sequitur propositũ ꝛc. Oppositum arguitur ex lege perfectissima recepta sunt perfectissima sacramẽta. sꝫ lex xpi noua est perfectissima. igitur ꝛc.

In ista questione sicut ꝛ in omnibus sequentibus erunt tres articuli. ex quibus patebit questio. Primus erit iuxta materiam primi argumenti. Utrũ sacramenta legis noue habeant causalitatem effectiuã respectu gratie. Secundus erit iuxta materiã secundi argumenti. Utrum posse creare simpliciter repugnet creature. Tertius erit iuxta materiam tertij argumenti. Utrũ sacramẽta legis noue sint perfectiora sacramentis legis antique ꝛc.

B

Quantum ad primum articulum ponã tres cõclusiones responsales. Quarum prima est ꝙ nullum sacramentũ debet propter hoc dici causa effectiua gratie quia in ipo sit aliqua virtus spiritualis que sit ei principiũ agendi in quantũ est instrumentũ diuine misericordie ꝛ per quã ipm sit causa caracteris vel ornatus aut cuiuscũqꝫ alterius dispositionis in anima ad gratiam preuie. Ista cõclusio est cõtra sanctũ Thomam. pro cuius intellectu eius opinio potest hic sub quattuor dictis breuiter recitari. Primo enĩ dicit ꝙ omnes ponere coguntur sacramenta noue legis esse aliquo modo causas gratie. tam ꝓpter auctoritates sanctorum sicut est illa Augustini super Iohã. omel. 8. vbi dicit. Que virtus ista aque vt corp⁹ tãgat ꝛ cor abluat. Et loquitur de aqua baptismalis innuẽs ꝙ illa abluit cor siue animam. quod non videtur posse fieri nisi causando gratiã tam propter cõmune dictũ. quia dicitur cõmuniter ꝙ sacramẽta noue legis efficiunt quod signant. Secundo dicit ꝙ hmõi sacramenta nõ possunt poni causa gratie sine qua non. quia causa sine qua nõ est tantum causa per accidens. Nam tunc non poneretur in eius diffinitione cui⁹ oppositum fecit magister. Tertio declarat ista opinio qualiter sacramentũ ponendũ sit causa gratie. ꝛ dicit ꝙ causa efficiens distinguit' dupliciter. Uno modo ex parte effectus scilꝫ in causam dispositiuam que inducit effectum primum ꝛ imperfectum. et in causam perfectiuam que inducit effectum principalem et vltimatum. Alio modo põt distingui causa efficiẽs ex parte efficiẽtis scꝫ in causam principalẽ et causam instrumentalẽ. Instrumentũ aũt dupli

cem habet actionem. vnam ex propria natura. aliā ꝑut motū est a ꝑncipali agente. ⁊ quādo habet secūdā simul sꝑ habet ⁊ primā. ⁊ illud ad qḋ attingit ꝑ secundā q̄ ei ꝯuenit inquātū est instrumentū aliqn̄ est terminꝰ ꝑncipalis agētis. ⁊ aliqn̄ est tm̄ dispositio ad illū terminū. Tunc ad ꝓpositū dicit ꝙ aqua baptismalis ꝑ formā suā naturalē habet operationē ꝓpriam. scȝ abluere vel madefacere corpus. Alterꝰ aūt inquātū est instrumentū diuine misericordie habet effectū vlteriorē nō quidē ad gratiā sic ꝙ ipsam attingat in virtute pricipalis agētis sed ad dispositionē preuiaȝ que in quibusdaȝ sacramentis est caracter. in alijs aūt est aliquis ornatꝰ aīe ꝓportionatꝰ caracteri. Quarto dicit ꝙ in sacramentis est aliqua virtus supnaturalis q̄ est ipsis ꝑncipiū agendi inq̄tum sunt instrumēta diuine misericordie. ⁊ hec virtus est ens spirituale incōpletū siue intentionale. multa alia dicit. sed hec sunt ꝑncipalia ad ꝓpositum. Hanc aūt opinionē quo ad singula eius pūcta reprobat multipliciter et diffuse Joh. Scotus li. 4. ad quartam questionē ⁊ ad qntā vnica rōne ꝓbando. ⁊ similiter post eum Ockā in ꝑma q̄stione q̄rti. C Sed qꝛ nolo hic insistere arguo ꝯtra eā vnica rōne ꝓbādo ꝯclusionē ꝑdictaȝ. qꝛ illa positio est irrationabilis que ponit pluralitatē sine necessitate. Nam hoc est ꝯtra doctrinā ph'oꝝ vt patȝ ꝑmo phisicoꝝ de opinione mellissi ⁊ anaxagore. ⁊ 3. de aīa. ⁊ 7. Phisic. Quia eīm natura nihil facit frustra semper vbi paucitas sufficit ad saluandū apparētias magis est ponenda. Et sicut sequēdo rōnē naturalē nihil est ponendū nisi qḋ ratio naturalis ꝯcludit. ita sequēdo fidē nihil est ponēdū nisi qḋ veritas fidei ꝯuincit. Sed ꝑdicta opinio nec ex rōne naturali nec ex veritate fidei cogiꝉ ponere sacramēta legis noue eē causas effectiuas gratie mō superius declarato: vt in sequētibꝰ patebit. Nec est aliqua necessitas imo oīno fictio ⁊ superfluitas ponere vniuersaliter in sacramētis talē virtutem supernaturalē sicut in aqua vel in verbis ꝓlatis. aut ponere in aīa aliquā dispositionē ꝑuiam gratie q̄ sit caracter vel ornatꝰ: qꝛ sine tali pluralitate possunt oīa saluari vt inferius apparebit. igiꝉ ꝑdicta opinio ē irrationalis. ⁊ per ꝯñs ꝯclusio vera. Secūda ꝯclusio est ꝙ nullū sacramentuȝ dȝ ꝓpter hoc dici causa effectiua gratie q̄si deus in sacramento assistat per modū specialis presentie. Ista ꝯclusio est cōtra Henricū de gandauo q̄rto quo. q. 3. vbi tenet ꝙ deus assistit specialiter sacramētis. ⁊ ꝑ hoc vult saluare ꝙ sacramēta sunt cause gratie. Cōtra hoc ꝓ ꝯclusiōe arguit Scotus sic. deus nō est ꝯm essentiā presentiā vel potentiā in aliquo sacramēto plus q̄ in alio corpore. vel si ponatur aliter hoc nō est nisi ad aliquē effectuȝ causandū. Sed ꝙ sic sit ibi nō pōt esse per aliquā causalitatē sacramēti. sacramentū eīm in nullo est causa deū determināns ad causandū effectū sibi ꝓpriuȝ ergo tm̄ est ibi deus aliter q̄ in alio corpore ex determinatiōe scȝ ꝓprie voluntatis qua disposuit sic operari coexistēdo tali corpori. ⁊ ꝑ ꝯñs vel opinio illa falsum ꝑsupponit scȝ deū aliter assistere sacramentis q̄ dictū est. vel ipsa habet ꝯcedere ꝙ ꝓpter spālem assistentiā dei sacramenta nō sunt cause gratie nisi ad istū sensum impropriū ꝙ deus in sacramētis ordinauit sic agere nō ꝙ ipsa sacramēta sic agāt. ⁊ de tali ordinatione ⁊ libera ꝓmissione ipē certificauit ecclesiā. vñ in hoc sensu tenet Scotus ꝙ sacramēta sunt cause effectiue grē ⁊ nō aliꝉ. qḋ ipse diffuse declarat sed trāseo cā breuitatis. etiā qꝛ ista positio satis clara est ⁊ forte clarior q̄ sua declaratio. patet ergo secunda ꝯclusio ⁊c.

D Ad videndū aūt melius quō sacramēta sunt cause gratie ⁊ quō non ⁊ ad saluandū dicta sanctoꝝ doctoꝝ distinguēdū est de causa efficiente. qꝛ eīm cā est illud ad cuiꝰ esse sequiꝉ aliud dupliciter pōt aliquid dici cā. Uno modo ꝓprie. qn̄ ad ꝑntiā esse vniꝰ virtute eiꝰ ⁊ ex natura rei sequiꝉ esse alteriꝰ. ⁊ sic ignis est cā caloris Alio mō improprie

quando ad presentiaʒ esse vnius sequi
tur esse alterius, non tamen virtute eiꝰ
nec ex natura rei. sed ex sola voluntate
alterius: et sic actus meritorius dicitur
causa respectu premij Sic etiam causa
sine qua non dicitur causa. Ex quo se
quitur primo ꝙ causa sine q̄ nō. non de
bet absolute ꝛ simpliciter dici causa. qꝛ
proprie nō est causa. Secūdo sequit̄ ꝙ
in naturalibus nō reperitur aliqua causa
sine qua nō respectu alicuiꝰ effectus. sꝫ
in voluntarijs bene reperitur talis cau
sa quia in naturalibus semꝑ ex natura
rei sequit̄ effectus. sed nō in volūtarijs
Ista distinctiōe premissa pono tertiaʒ
conclusionē ꝙ sacramēta legis noue ꝑ
mo mō non sunt cause effectiue gratie
sed bene secundo mō ꝛ improprie. Ista
conclusio simul quo ad vtrāq; partē ꝓ
batur sic. Ad presentiā sacramētoꝝ ex
virtute ipsorum nō sequitur gratia sed
solum ex virtute alterius scꝫ dei sic agē
tis nec talis sequela est ex natura rei sꝫ
solum ex volūtate libera dei. igitur con
clusio vera. ꝯsequētia tenet ex terminis.
Et an̄cedens patet. quia solum ex eo se
quitur gratia ad presentiā sacramētoꝝ
quia deus sic instituit ꝙ non cōferatur
gratia nisi positis sacramentis et ipsis
positis ꝯferatur. Et si oppositū instituis
set effectus oppositus sequeret̄. Ex hac
distinctione sequunt̄ duo correlaria cō
tra sanctū Thomā. Primū est ꝙ qđli
bet noue legis sacramētū solum est cau
sa gratie sine qua non. et ita possunt in
telligi omnia dicta vl' auctoritates san
ctoꝝ aut doctorū que vidētur sonare ꝙ
sacramenta legis noue sunt cause gra
tie. Unde quando magister et sancti di
cunt ꝙ sacramenta noue legis efficiunt
quod figurant nō est intelligendum ꝙ
proprie efficiant gratiaʒ sed ꝙ deus ef
ficit eam ad eorum presentiā et hoc suf
ficit magistris ꝛ alijs ad ponendū diffe
rentiam inter noua ꝛ antiqua sacramē
ta. Secūdo sequit̄ ꝙ nullū sacramētū
legis noue siue ꝑ virtutē propriaʒ siue
ꝑ virtutē ei collataʒ est ꝓprie causa effi
ciens alicuiꝰ dispositiōis in aīa ad gra
tiam preuie. Patꝫ. quia talis ratio pōt
fieri de tali dispositiōe sicut facta est de
gratia. hoc etiā diffuse probat Ockam
in solutiōe prime questiōis quarti libri
E Contra istud correlariū et se
cundā partē questionis arguo sic. ꝛ pro
bo ꝙ sacramentū sit proprie causa gra
tie et etiā dispositionis ad eam preuie.
quia videtur ꝙ omne illud quo posito
ponitur aliud sit ꝓprie causa illius. Nā
de ratione cause ꝓprie dicte nō est ꝙ ad
ipsam necessario sequatur effectus aut
ꝙ non possit poni sine ipsa. qꝛ ignis est
proprie causa caloris et tamē nō neces
sario sed mere cōtingenter ad ignē seq
tur calor sicut patuit de igne triuꝫ pue
rorum in fornace. similiter calor etiam
igne presente potest produci igne. nihil
causante sicut patꝫ si deus de se solo ꝓ
duceret calorē suspēdēdo actiōeʒ ignis
presentis. Igitur ad hoc ꝙ aliqđ sit ꝓ
prie causa alterius sufficit ꝙ ipō posito
ponatur illud et ipso non posito nō po
natur. sed sic est đ sacramētis respectu
gratie ꝛc. igitur ꝛc. Et cōfirmatur. qꝛ si
cut ad presentiā sacramentoꝝ sequitur
gratia solū ex voluntate alterius scilicꝫ
dei sic volentis. ita ad presentiaʒ ignis
sequit̄ calor solum ex voluntate dei. qꝛ
ipso sic volente sequitur calor. ꝛ ipō sic
non volente nō sequitur. Igitur ita ꝓ
prie sacramenta sunt cause gratie sicut
ignis est causa caloris. cuius oppositū
dictū est. Pro solutione huiꝰ dubij po
no aliquas propositiones. Prima est
ꝙ quādocūq; deus facit aliquē effectuꝫ
mediante causa secunda ipse nō solum
facit illum effectū sed etiā facit causam
secundā esse causam illiꝰ effectus. Pro
batur. qꝛ deus facit omne positiuū. cau
sam aūt secūdaʒ causare effectum suuꝫ
est quid positiuū. igitur ꝛc. Secunda
propositio sequēs ex predicta est ꝙ deꝰ
nihil facit fieri per aliud quin illud idē
facit per seipsum. imo prius natura et
principalius facit illud. Tertia: plus
facit deus faciendo aliquē effectuꝫ me
diante causa secūda q̄ si faceret eundē
effectum se solo. quia in prima factione
sunt plures termini diuie actiōis q̄ in
secunda factione. vt patet ex prima ꝓ

positione. Quarta ꝓpositio est ꝙ nulla causa secunda sic est ꝓprie causa alicuius effectus nec aliquis effect⁹ sic ex natura rei sequitur ex aliq̃ causa secunda ꝙ causa necessario inferat effectũ vł ꝙ effectus necessario presupponat illã causaꝫ imo effectus pure contingenter sequitur ex secũda. ⁊ secunda causa pure contingenter antecedit effectum suũ

Quinta ꝓpositio ꝙ non obstãtibus p̃dictis aliqua causa efficiẽs secunda sic est proprie causa ꝙ ipsa agit effectũ virtute propria. dico autẽ virtute propria non quidem propria per exclusionẽ virtutis extranee vel aliene. sed virtute ꝓpria id est virtute que est in ipa vł que est ipsamet et nõ sibi aliena. Sic enim ignis agit calorẽ virtute propria scilicꝫ aliq̃ virtute que nõ est sibi aliena. Nec tamen excludo quin agat virtute dei q̃ est sibi virtus aliena ⁊ a sua ꝓpria virtute distĩcta. ¶ Sexta propositio est. Aliqua est causa efficiẽs secũda ad cuius positioneꝫ sequitur effectus non solum ex volũtate dei sed ex natura rei et sola talis causa secũda est causa proprie dicta. Ista patꝫ ex precedẽte. quia effectus qui sequitur ad positionẽ cause et hoc ex virtute propria ipsius cause non solum sequitur ex voluntate dei sed ex natura rei. Ex his patꝫ ad formam articuli. vnde quando dicit̃ de ratione cause ꝓprie dicte nõ est ꝙ ad ipaꝫ necessario sequatur ꝛc. Ideo sufficit ꝙ ipsa posita ꝛc. concedo antecedẽs quia facit pro quarta propositione posita. sꝫ nego cõsequẽtiã. quia nec primum requiritur nec secundũ sufficit ad hoc ꝙ causa secunda sit causa ꝓprie dicta sed requiritur et sufficit ꝙ posita ipa ponatur effectus. scꝫ ex virtute ipsius cause et nõ solum ex voluntate dei sic aũt nõ est de sacramentis ꝛc. Ad cõfirmationẽ aũt quando dicitur ꝙ ad presentiam ignis sequitur calor solum ex voluntate dei. nego istud. quia quãdo ignis producit caloreꝫ talis calor sequitur ex voluntate dei pricipaliter. sed tamẽ vna cũ hoc virtute ignis. Et quando probatur oppositũ qꝛ deo sic volẽte sequit̃ calor ꝛc. Dico ꝙ hoc est verum. sed non est ideo verum ꝙ ille calor sequatur solũ ex voluntate dei. sꝫ qꝛ cessante voluntate dei cessant singula ex quib⁹ ille calor sequitur seu ponitur in esse ideo. ꝛc. Unde concedo istam septimã propositionem ꝙ licet ad p̃sentiã cause secunde ꝓprie dicte sequatur effectus nõ solum ex voluntate dei sed ex virtute ipsius cause et ex natura rei. tamen ꝙ ad presentiã alicuius cause secunde sequatur aliqs effectus virtute ipsius cause seu ex natura rei. solum est ex voluntate dei. Nã hoc solum est quia deus vult taleꝫ causam assumere ad cooperandum sibi talem effectum quem si vellet posset sine ea producere. Ex qua sequitur octaua propositio ꝙ licꝫ omnis cã secunda proprie dicta causet effectuꝫ ex natura rei. tamẽ ꝙ ipsa sit causa proprie dicta non est ex natura rei quia solum ex volũtate dei. Et hec de p̃mo ar. q. sufficiãt

B Quantum ad secundũ articulum videndũ est. vtrum posse creare simpliciter repugnet creature. qꝛ etiaꝫ hanc materiam tangit magister capitulo vlti. 5. disti. q̃rti li. vbi videtur tenere ꝙ potentia creandi saltem ministerialiter seu instrumetaliter est cõmunicabil' creature. s. sacramẽtis seu ministris sacramentorum. cuius oppositũ videtur probare secunda ratio. q. Unde pro intellectu huius materie premitto vnam distinctionem. scꝫ ꝙ creare seu creatio in philosophia ⁊ in theologia solet capi q̃druppliciter. et tot modis sumitur annihilare. qꝛ quot modis dicitur vnum oppositorum tot modis dicitur et reliquũ

Primo mõ creare cõmunissime ⁊ largissime sumitur pro vt idem est ꝙ facere aliquid esse post non esse. ⁊ correspõdenter annihilare est facere aliquid nõ esse post esse. Et sic accipit cõmentator creare. 3. de anima vbi dicit ꝙ intellect⁹ creat intellectioneꝫ. Et hoc modo generatio nõ differt a creatiõe vł corruptio ab annihilatione. ꝺm hunc modũ clarũ est ꝙ creatura potest creare ⁊ etiam annihilare. ideo de ista acceptiõe nihil dicam. qꝛ etiam nec est ꝓpria. Secundo

sumitur creare minus cōmuniter et mi
nus large prout idē est ꝙ facere aliqd
esse post non esse ab illo agēte quod po
test hoc sine causali influxu materie vł
subiecti.et correspondēter potest sumi
annihilari seu annihilatio.et sic accipit
creare.quādo dicit ꝙ omnis res est crea
tor vel creatura. quia licet deus produ
cat multa ex subiecto sicut oēs formas
materiales. tamen dicit omnia creare.
quia omnia potest ꝓducere sine causa
li influxu materie vel subiecti. Et ſm
hunc modū possibile est idem creari ⁊
generari. ⁊ idem annihilari ⁊ corrumpi
Multa enim hoc modo creantur q̄ etiā
generantur et producuntur ex materia
vel subiecto. Unde hic et in sequentibꝰ
cū loquor de materia non intelligo so
lum materiam primā que est subiectū
formarum substantialium sed per ma
teriam intelligo quodlibet subiectū de
cuius potentia potest educi aliqua for
ma.et sic intellectus est materia sue in
tellectionis sic etiam eadē res est mate
ria et forma. Nec ista acceptio est impro
pria.qꝛ sic capit philosophus materiā
2.phisicoꝝ.⁊.5.methaphisice.quādo di
stinguit quattuor genera causarū.s.ma
teriam:formam:efficientē.et finē.qꝛ ali
ter nō oīs cā reduceret ad aliquā istaꝝ

Tertio mō sumit creare magis stricte
et magis ꝓprie ꝓut idē est ꝙ facere ali
quid esse post nō esse sine concursu cau
sali seu influxu materie vł subiecti sine
subiecto presupposito ex quo illud fiat
et correspondēter potest sumi annihila
re. Et sic accipitur creare quando dicit
ꝙ anima creat vel grā in aīa.quia licet
gratia vel aīa ꝓducatur in subiecto nō
tamen ex subiecto. Nam in suo fieri vł
suo esse non dependet causaliter a sub
iecto. Et isto modo capiendo creare nō
est possibile idem simul creari et gene
rari aut annihilari et corrūpi quia crea
tio et annihilatio non p̄supponunt sub
iectum ex quo generatio vero et corru
ptio illud presupponunt. Et ſm hanc
acceptionem non est bona diuisio entis
ꝙ omne ens est creator vł creatura ⁊c.
quia sic nullum ens generatū est crea
tura. Nam om̄e generatum fit ex sub
iecto. Et intelligo omnia ista de ꝓducti
one ad extra:qꝛ de ꝓductione ad intra
non eēnt vera. Nā filius dei nō ꝓducit
ex subiecto:⁊ tñ non creat sed gnatur.
Clarū est igitur ꝙ nō stat aliquid crea
re vel aliquid creari isto tertio modo ⁊
nō secundo modo prius dicto:sed bene
econtra. tamen quicquid potest creare
isto modo potest creare secūdo modo ⁊
econtra. Ideo de secūdo modo nihil di
cam: quia dicto tertio patet de illo.

Quarto modo sumitur creare satis
stricte ⁊ satis ꝓprie licet non capiatur
sic cōmuniter prout idē est ꝙ facere ali
quid esse post non esse ab agēte se solo
causante ⁊ sine concursu alterius cause
efficientis.siue producat ex subiecto si
ue non.et correspondenter potest sumi
annihilare. Et sic capit creare Gen̄.1.c.
vbi dicitur.creauit deus oēm animā vi
uentem ⁊c. Non eīn oportet intellige
re ꝙ deus tunc creauit oēm aīam ex ni
hilo.sed ideo oēm talē aīam creasse di
citur qꝛ se solo produxit licet ꝓduxerit
ex subiecto. Et ſm istum modum patet
ꝙ bene stat idem simul creari et gene
rari:quia ille anime de quibꝰ dictū est
fuerunt create:quia a solo deo facte. et
tñ fuerunt generate:qꝛ ex subiecto pro
ducte. Sic ergo patꝫ quomodo creare
dicitur quattuor modis. De qbus quat
tuor duo vltimi magis sunt ad proposi
tum.ideo de illis solum ponā tres con
clusiones. ¶ Prima ꝯclusio est
ꝙ capiendo creare ⁊ annihilare quarto
modo per nullam potentiam siue ordi
natam siue absolutam creatura potest
creare vel annihilare. Secunda est
ꝙ capiendo creare et annihilare tertio
modo et loquendo de potentia natura
liter ordinata nulla creatura potest cre
are vel annihilare. Tertia est ꝙ capi
endo creare ⁊ annihilare isto tertio mō
et loquendo de potentia simpliciter ab
soluta quelibet creatura potest creare
et annihilare. Et istam tertiā nō assero
qꝛ communiter negatur ab omnibus:sed
eam solum pono probabiliter ⁊ dispu
tatiue. Prima conclusio probat sic.

per nullam potentiam creatura se sola
aut sine alio agēte ꝯcurrēte pōt facere
aliqd esse post nō esse: vel aliqd nō esse
post esse. igit̄ ꝯclusio vera. ꝯña est clara
et añs pȝ: qꝛ creatura nihil oīno potest
nisi deo ꝯcurrēte. Nam sicut necessario
deus est oīpotēs: ita necessario si aliqd
fit ipse est omīfaciens. ⁊ etiā si aliqd de
esse trāsit in non esse: ipse respectu illi⁹
subtrahit suā influentiā cōseruatiuam
ac ꝑ hoc ipē est illius causa destructiua
Et hoc tenendū est ex fide licet nō pos-
sit ꝓbari euidēter. ⁊ sic ptȝ de q̄rto mō
creandi: de quo breuiter trāseo: qꝛ de il
lo modicum loquunt̄ doctores. Scd̄a
ꝯclusio ꝓbatur. circa cuius ꝓbationeȝ
dico duo. Primo dico ꝙ ipsa non pōt
ꝓbari euidenti ratione. Tum p̄mo: qꝛ
oīs ꝓbatio eius potest apparenter sol-
ui etiā sequendo purā ph̄iam natura-
lem. Tum secūdo qꝛ puri ph̄i posuerūt
oppositū sicut Auicenna qui concedit
creaturā creare posse. imo de facto crea
re: sicut ptȝ. 9. methaphi. vbi ipse ponit
intelligentiam secundā esse causam ꝓ-
ductiuam tertie: ⁊ tertiam quarte ⁊ sic
deinceps. illa aūt intelligentia secundo
vel tertio ꝓducta creata est. ⁊ ꝓductio
vtriusq3 creatio est: eo modo quo ipē lo
quit̄ de creatione et creatura. 6. meth.
prout scilicet creatio est ꝓductio de ni-
hilo: et est post nihil nō ordine duratio
nis sed ordine nature ꝓut ipse exponit
ibideȝ: vel de nihilo id est nō de aliquo
ipsius ꝓducti supposito. Hoc ergo mo
do ipse ponit intelligentiaȝ scd̄am pro
ductam a deo ⁊ tertiā a scd̄a nullo pre-
supposito. et capere esse post nō esse or
dine nature: sed non durationis: qꝛ nō
ponit nouitatem: ⁊ iste modus ponēdi
est bene subtilis ⁊ valde probabiliter su
stinibilis. nec oppositum posset euiden
ter ꝓbari. Ex quo ptȝ error Aristotelis
⁊ sui cōmentatoris qui reputauerūt p̄n
cipium euidens ꝙ ex nihilo nihil fit: si-
ue ꝙ omne quod fit: fit ex aliquo: quia
nec est euidens nec euidenter probabi-
le. Et sic ptȝ ꝙ predicta secūda conclu
sio non potest euidēter ꝓbari sicut dixi
I Dico tamen secundo ꝙ ipsa
potest apparenter probari. Unde eam
nisus est probare multipliciter sanctus
Thomas. sed oēs rationes eius repro-
bat Scotus. eo ꝙ ille supponunt mul-
ta falsa sicut ipse ostendit in prima. q.
quarti. ideo ipse facit alias ratiōes q̄s
etiam refellit Ockam. q. q̄rta secundi.
ostendens ibi eas non procedere ex ve
ris. Nolo tū̄ hic insistere: sed probo seu
persuadeo ꝯclusionem ostendendo pri
mo ꝙ de potētia naturaliter ordinata
nulla creatura pōt creare id est aliquid
facere esse sine subiecto ꝯcurrente. Se
cūdo ꝙ nec potest annihillare. Primū
probatur sic: qꝛ si creatura posset crea-
re: hoc esset vel naturaliter vel libere.
Primo nō potest dici ꝙ naturaliter: qꝛ
agens qd̄ equaliter se habet ad plura
producibilia eiusdem rōnis q̄tum est
de se: vel omnia ꝓducit vel nullū: quia
non est ratio quare illud ⁊ nō istud. sed
agēs naturaliter equaliter se habet ad
omnia producibilia eiusdeȝ rōnis quā
tum est de se: imo est ad infinita ⁊ agit
scd̄m vltimum potētie. igit̄ si possit pro-
ducere vnum non requirēdo subiectuȝ
receptiuum ex quo producat pari rati-
one ꝓducet omnia ꝓducibilia eiusdeȝ
rationis cum illo: ⁊ per ꝯñs poterit ꝓ-
ducere infinita. hoc autē est falsum: igi-
tur ⁊c̄ Secundo non pōt dici ꝙ cre
atura possit creare libere seu ꝑ liberuȝ
arbitrium: quia sic non pōt creare nisi
mediāte suo velle: ⁊ tūc si ponat̄ ꝙ pōt
creare ꝑ suuȝ velle: vel hoc erit sic ꝙ eo
ipso ꝙ vellet ipsum producibile esse ip
sum esset. vel sic ꝙ volitio posita esset
causa ipsius producēdi seu creandi. Si
secundo modo cum volitio posita ⁊ cau
sata naturaliter causet illud cuius est
causa. patȝ ꝙ redit idē argumētum qd̄
factum ē de actiuo naturali. Si primo
modo cum voluntas creata possit velle
infinita equaliter sicut finita ⁊ eque le-
uiter. igitur poterit creare etiam infini
ta: ⁊ si non per vnam volitionē. tamē ꝑ
infinitas volitiones successiue. hoc au-
tem videtur falsum sicut ꝓus. quia nō
videtur esse finite potētie posse ꝓduce
re infinita. Hanc ratiōem ꝓlixe tractat

Adam prima questione quarti. ipsam fortificando et declarando. et videtur mihi quod ipsa bene concludit quod creatura secundum potentiam naturaliter ordinatam seu virtute sua naturali non potest aliquid creare seu aliquid facere et non ex subiecto. et hoc tenuerunt philosophi propter experientiã. quia viderunt in multis taz artificialibus quam naturalibus quod omne quod fit. fit ex aliquo sicut vestis ex pãno: pãnus ex lana. ignis ex lignis et sic de alijs. Et non viderũt instantiã in aliquo. ideo tenuerũt quod quicquid facit aliquid de nouo facit illud ex aliquo nec potest illud facere ex nihilo. et hoc ẽ bene verũ secundum potentiaz naturaliter ordinatam. tamen videtur mihi quod cũ omnibus predictis stat quod de potentia simpliciter absoluta creatura possit creare quia deus absolute posset creature supernaturaliter cõmunicare potentiã creãdi. sicut patebit in tertia conclusione quamuis Adam teneat oppositum et cõmuniter oẽs. Secundum probatur scz quod nec etiaz creatura potest naturaliter seu de potentia naturali annihilare. quia agens naturaliter semper intendit per prius productionez alicuius quam destructionez alterius. ideo quod potest annihilare potest creare &c. Unde videmus per experientiaz quod in operationibus naturalibus semper ad destructionẽ vnius sequitur productio alterius. ideo dicit Aristoteles primo de generatione quod semper corruptio vnius est generatio alterius. igitur &c. Sed contra predictã conclusionẽ sunt tria dubia. Primũ est vtrum deus possit creare mediante creatura ipsa creatura pure naturaliter agente. Et videtur quod sic. quia deus creat animã humanam mediante homine ipso homine pure naturaliter agente. aliter in productione hominis homo non esset causa efficiens naturalis. igitur videtur quod creatura naturaliter possit creare saltẽ partialiter et instrumentaliter. Secunduz dubium est. quia videtur quod creatura possit annihilare. quia peccatum mortale destruit gratiam et infidelitas fidem. sed destructio gratie vel fidei est annihilatio sicut earum productio est creatio igitur &c. Tertium dubium est contra modũ probandi conclusionem. quia per similẽ rationẽ probaretur quod creatura nõ potest naturaliter generare. quia arguitur sic. omne agẽs naturaliter non impeditum respiciens plura producibilia equaliter producit quodlibet vel nullum. Sed omne agẽs naturaliter equaliter respicit omnẽ formam producibilẽ de potẽtia huius materie ab ipso in eã. Et similiter illa materia vel subiectum indifferenter est in potentia ad receptionẽ cuiuslibet illarũ quia nec habent ordinez ad agens nec ad passum cum quelibet illaruz omnino nihil sit. igitur producit quãlibet talez et per cõsequẽs potest producere infinitas vel nullã potest &c. Itez si illa ratio aliquid probat nõ videtur aliud probare nisi quod creatura nõ potest aliquid producere nisi in receptiuo sicut animã et gratiã. igitur &c. Pro solutione primi dubij sciendum est quod deum creare mediante creatura potest intelligi dupliciter. Uno modo quod deus creet aliquid creatura illud idez producente. sicut celum agit mediãte lumine calorẽ. quia lumẽ secum agit calorẽ. Et sic loquẽdo deus non potest creare mediãte creatura. ipsa creatura naturaliter agẽte seu secundum cursum nature. quia si deus sic faceret essz miraculum. Utrũ autẽ possit sic facere videbitur in tertia conclusione quod sic. Alio modo potest intelligi deum creare mediãte creatura quia dat potestatẽ creature aliquid faciendi in aliquo receptiuo quo facto ipse vult immutabiliter causare. sicut dedit potestatẽ homini sic disponendi materiã in generatiõe hominis quod ipsa sic disposita ipse immutabiliter velit animã intellectiuã creare. Et isto modo posset deus multa creare per creaturam seu mediante creatura. que ipse de facto sic non creat. Sic enim potest cõferre sacramẽtis vel ministris sacramẽtorum potentiaz creãdi id est causandi aliquem effectum naturalem vel faciẽdi aliquid naturaliter circa aliquod subiectum vtpote circa puerum baptisatũ

quo facto immutabiliter ipſe vult creare. hoc autem potuit ſed non fecit. ſicut dicit Auguſtinꝰ omelia. 5. ſuper Johannem. et allegat illud magiſter quarto libro diſtinctiõe. 5. Et ſic dicit Scotus et Adam poſt eũ ꝙ magiſter intelligit in illa diſtinctione deuz poſſe cõicare creature potentiã creandi licet hoc non cõmunicauerit de facto ſacramẽtis vl' miniſtris ſacramentorum. ❡ Pro ſolutione ſecũdi dubij pono aliquas ꝓpoſitiões. Prima eſt ꝙ nec peccatũ mortale actiue deſtruit gratiam nec infidelitas fidẽ infuſam. Secunda ꝙ infidelitas bene deſtruit actiue fidem acquiſitam. quia illa deſtructio nõ eſt annihilatio ſed corruptio. ſicut productio fidei acquiſite eſt naturalis generatio. Tertia eſt ꝙ peccatum mortale demeritorie deſtruit gratiã ⁊ infidelitas fidẽ infuſam deus aũt ſolus actiue deſtruit eas. ſcꝫ non conſeruando ſeu ſubtrahẽdo influentiã manutenentie ſue ab eis Quarta propoſitio eſt ꝙ q̃ cito ponitur caſus culpe mortalis tam cito ⁊ nõ prius vel poſterius tempore vl' natura deus annihilat gratiã. Exemplũ de obſtaculo luminis. Ad tertium dubium poteſt reſponderi dupliciter. Uno mõ ſm Ockã qui tenet ꝙ idẽ agẽs naturale ↄ eodẽ paſſo non eſt inaternum natũ producere niſi vnicum indiuiduũ eiuſdẽ rationis adequatũ ſue actiuitati ex eodẽ paſſu ſm numeruꝫ. ⁊ ꝙ iſta forma rediret quotiẽs idẽ agẽs produceret indiuiduuꝫ eiuſdẽ ſpeciei ex illa materia Et iſtud tenet Scotus in libro quarto eſſe multuꝫ probabile ⁊ magis videtur ad hoc declinare. Et ſm iſtum modum leuiſſime reſpondetur ad illaꝫ obiectionem que fiebat contra illã rationẽ concluſionis ſicut patꝫ intuẽti. Sed Adaꝫ reprobat illud ⁊ oſtẽdit ꝙ idẽ agẽs numero poſſit ↄ eadẽ materia numero ꝓducere diuerſa idiuidua ſue virtuti adequata. ſicut ignis ↄ eadẽ materia multos ignes ſucceſſiue ꝓducere põt. quorum quilibet proportionetur actiuitati ſue. Uide proceſſum ſuuꝫ ſi placꝫ. quia tranſeo cauſa breuitatis. Secũdo mõ poteſt reſponderi ſm hãc viam ad illã obiectionẽ. pro quo pono aliquas ꝓpoſitiones. ❡ Prima ſit hec ꝙ agẽs naturale poteſt producere infinita imo aliquod eſt agẽs naturale quod non põt producere quin producat infinita quia aliquod eſt agẽs naturale qđ non poteſt ꝓducere niſi producat ens continuum. ⁊ quodlibet tale ẽ infinituꝫ quia infinite partes proportionabiles. Secunda eſt ꝙ nullum agẽs naturale poteſt ꝓducere infinita actu ſeꝑata. pꝫ quia non eſt poſſibilis infinita multitudo indiuiduoꝝ actu ſeperatoꝝ. Tertia eſt ꝙ infinita actu ſeꝑata eiuſdẽ rationis põt agẽs naturale naturaľr producere ſeu generare ↄ quolibꝫ paſſo de quo põt vnũ indiuiduũ producere. pꝫ qꝛ cum vnum poſſit producere ⁊ nõ ſolum vnum vt dictum eſt ſed plura eiuſdem rõnis ſequitur ꝙ nõ tot poteſt ꝓducere quin plura poſſet. ⁊ hoc ſi duraret igitur. ⁊c. Quarta ꝓpoſitio eſt ꝙ nullum agens naturale poteſt naturaliter ꝓducere ex aliquo ſubiecto ſeu paſſiuo niſi vnicũ indiuiduũ vna vice. ⁊ iõ agens q̃uis ſit de ſe indeterminatũ ad recipiendũ iſtud vel illud tamẽ paſſum nõ eſt naturaliter natũ ſuſcipere plura ſimul. Ideo agens ex ſubiecto determinatur ab ipõ ſubiecto naturaliter ad ꝓducendũ vnicũ vna vice q̃uis nõ determinetur ab ipſo paſſo ad plus producẽdũ illud quod producit primo q̃ aliud ſecundo producibile de eodeꝫ. Si vero queras a quo ſic determinatur. Reſpondet Adam ꝙ ab agente libero. ſcꝫ a deo ipſum ſcđm agẽs ꝑuenfente et libere determinãte ad producẽduꝫ iſtud indiuiduũ plus vel prius q̃ aliud. Unde dicit ꝙ ex hoc ſumitur efficaciſſimũ argumentũ ad probandũ ↄtra philoſophos maxime Ariſtotelẽ et ſuũ ↄmẽtatorẽ deum eſſe agẽs liberũ libertate cõtingentie. Et hoc idem poſt eum tenet Gregorius libro. 1. in materia de intentione formarũ. Ex predictis patꝫ faciliter ſolutio ad obiectionẽ contra rationem concluſionis. Sed ad confirmationem eiuſdeꝫ obiectionis quãdo dicitur

ꝙ si illa ratio aliquid probet non videt̄ aliud probare nisi ꝙ agens creatū non potest aliquid ꝓducere nisi in subiecto nō cū hoc stat ꝙ possit creare ⁊c̄. Hic dico primo ꝙ stat aliqd produci in subiecto. ⁊ nō produci ex subiecto. vnde bn̄ probat ratio. Unde differentia est inter illa sed bene difficile est illam explicare verbis. hoc aūt debet videri super secūdo libro. Dico secundo ꝙ non stat naturaliter agēs creatuꝫ aliquid agere in subiecto et illud nō agere ex subiecto. Ideo ratio conclusionis procedit. quare ⁊c̄. Utrum autē agens creatum absolute possit aliquid facere in subiecto et nō ex subiecto teneo ꝙ sic. qꝛ cū vtrūqꝫ scꝫ producere in subiecto et producere ex subiecto cōueniat agenti creato et ꝓ̇mum absolute possit separari a secūdo Non videtur quin primū absolute possit in esse sine secūdo. q̄re ⁊c̄. ¶

Tertia cōclusio probatur. Circa quaꝫ sciendū est ꝙ sicut dicit̄ ꝙ ꝯcus aliquid potest de potētia absoluta quod nō potest de potētia ordinata. ita dico đ creatura. ideo concedo probabiliter ꝙ licet creatura đ potētia naturali seu naturaliter ordinata non possit creare vel annihilare. vt dictū est tn̄ ista potest de potentia simpl̄r absoluta .s. supernaturaliter seu miraculose. Et ħ capiēdo creare et annihilare tertio mō. Unde arguitur ꝑ̇mo sic. nō apparet aliq̄ ꝯtradictio ꝙ deus vellet vel absolute posset velle creaturā actiue facere aliquid esse post non esse vel nō eē post esse sine passo ꝑ̄supposito. ex quo sic ageret. igit̄ hoc est absolute possibile. Scđo arguit̄ sic cōfirmādo ꝑ̄dictā rationē. qꝛ si posse creare absolute repugnaret creature ħ esset maxime. quia necessarie esset ꝙ virtus creatiua sit infinita. sꝫ ꝓbo ꝙ hoc nō sit necessariū absolute. qꝛ aut hoc esset rōne termini ꝓductiōis id ē ipsius ꝓducti aut rōne ꝓductiōis aut rōe distātie inter terminū a quo ⁊ terminū ad queꝫ scꝫ inter esse ⁊ nō esse. Sꝫ ꝑ̇mū nō valet. hoc eni non exigit infinitatē. qꝛ oīs termin⁹ creatiōis est finitus. Nec secūdum. cū oīs modus creationis sit finit⁹ quia est aliquid extra deū. Nec tertium quia ipa ꝓductio est finita cum sit creatura vel aliquid in creatura. Nec quartum quia nulla est ibi distātia positiua nec priuatiua. Et de hoc bene ꝓsequit̄ Scotus ꝯtra Thomā. i. q. super quarto et alibi in prima. ⁊ alijs multis locis Et etiaꝫ sicut bene dicit Ockā illa causa de distātia terminoꝝ nihil valꝫ. quia si valeret ita cōcluderet ꝙ creatura nihil posset facere. Nam tāta distātia est inter terminū a quo et terminū ad quē productionis naturalis sicut creatiōis si aliqua sit ibi distantia. igitur nō apparet ratio cur potentia creatiua necessario debeat esse infinita. ⁊ ꝑ ꝯsequēs cur non sit absolute cōmunicabilis creature. Tertio arguit̄ sic. quia licet de⁹ talem legem naturalē rebus ordinauerit ꝙ vnus angelus nō ꝓducit aliū angelum. tamen nō apparet aliq̄ ꝯtradictio cur hoc non possit absolute sicut ignis potest ꝓducere ignē. cū sit ꝑfectōis posse ꝓducere sibi simile. ⁊ angel⁹ sit multo perfectioris speciei q̄ ignis. Quarto probo ꝙ de facto creatura sepe creat ⁊ deinde ꝙ annihilat. ⁊ arguo sic. Quicquid conseruat aliquid et non ex subiecto creat illud quod sic cōseruat sꝫ creatura sepe conseruat aliqd ⁊ non ex subiecto. igitur creat ⁊c̄. maior videtur vera. sed minor patet de accidētibus que sunt in eucharistia que conseruantur a causa naturali non in subiecto ita bn̄ sicut quādo erant in subiecto. Ad istam rationē respondet Ockam in secūdo libro dupl̄r. Uno mō ꝙ accidētia eucharistie conseruant̄ a solo deo ⁊ nō a creatura. Alio modo ꝙ nō est simile đ creatione et conseruatiōe. quia aliter agēs respicit productum in actu et aliter nō productum quia ad quodlibet producibile non ꝓductū est indifferēs ⁊c̄. Ideo concedit ꝙ creatura potest seruare aliquid sine subiecto: sed non creare ⁊c̄.

Sed prima responsio non videtur valere. quia apparet sensui humano ꝙ illa accidentia conseruantur a creatura sicut anteq̄ erant sine subiecto. igitur non est magis negandum ꝙ conseruan

tur a creatura post q̄ ante. antecedens est notum cuilibet ⁊ pña tenet. quia in fide xpi nunq̄ neganda est apparentia sensus naturalis bene dispositi nisi vbi expressa auctoritas fidei vel efficax ratio assumpta ex his q̄ sunt fidei adhoc cogit. Sicut negamus q̄ eucharistia sit panis q̄uis hoc eque appareat post prolationē verboꝝ sacramentaliū sicut ante. quia ad hoc negandū cogit expressa auctoritas vel ratio ⁊c. sicut patz intuēti. igitur ⁊c. Similiter secūda responsio non videt valere. quia probo q̄ conseruare aliqd ⁊ nō ex subiecto sit creare. Ad cui⁹ pbationez pono aliquas ppositiones. Prima est q̄ cōseruatio alicui⁹ rei est eiusdez rei continua pductio ita q̄ omne qđ ab aliquo ↄ̄seruat ab eodē ↄ̄tinue pducitur. Ista propositio manifeste est de intentione Auicēne vbi prius allegat in secūda cōclusiōe. Et patet etiā fm phiam aristotelis qꝛ fm eum non sunt nisi quattuoꝛ modi causarū. scꝫ materialis. formalis. efficiens. ⁊ finalis. Sed cōstat q̄ conseruare est causare. ⁊ esse ↄ̄seruatorem est esse causam. sed hec causalitas non est causalitas materialis formalis aut finalis vt notū est igitur est causalitas efficiens. ⁊ per pñs conseruare aliquid ē efficere seu pducere illud. quare ⁊c.

Secunda est q̄ oīs pductio alicui⁹ ⁊ nō ex subiecto est creatio. bene tñ verū est q̄ noua pductio alicui⁹ ⁊ nō ex subiecto est noua creatio ⁊ pductio talis q̄ nō est noua sed cōtinua est ↄ̄tinua creatio. Et ita ex duabus ppositionibus pꝫ q̄ conseruatio alicui⁹ nō ex subiecto q̄uis non sit noua productio tñ est pductio cōtinua. ⁊ per pñs q̄uis non sit noua creatio tñ est creatio ↄ̄tinua. Unde pro maiori intellectu predictoꝝ sit hec tertia ppositio q̄ q̄uis isti termini productio ⁊ cōseruatio pro eodē supponāt vt iam dictū est tamē diuersa connotāt ⁊ etiā pductio se habet in plus q̄ conseruatio. quia iste termin⁹ productio dicitur generaliter de illo qđ est ab alio siue de nouo siue nō. conseruatio vero solūz dicitur de illo quod est ab alio ⁊ nō de nouo sic q̄ non sit ab eo primo sed prius fuit ab eo ⁊c. Ex his omnib⁹ sequitur quarta ppositio q̄ hec pña non valꝫ hoc incipit creari. ergo hoc incipit produci. Nec ista. hoc de nouo creatur. ergo de nouo pducitur. Ptꝫ. quia añs est verū de accidente eucharistie immediate post ↄ̄secrationē panis. ⁊ per pñs de eodē est falsum. igitur ⁊c. Quinto ad principale arguit sic. Approximet hostia consecrata igni: certum est q̄ ibi producet calor ⁊ tñ nō in subiecto. Sꝫ non est negandū q̄ ille caloꝛ pducatur ab igne cū hoc appareat sensui ⁊ fides non cogat illud negare. igit ignis creat ibi calorem ⁊c. Sexto arguit q̄ creatura annihilat quia approximet hostie cōsecrate aliquod agens naturale corruptiuū albedinis certū est q̄ illa albedo destruetur. ⁊ per pñs annihilabitur. Sed non est negandū illā destructionē seu annihilationē esse ab illo agente naturali cū hoc appeat sensui ⁊c. sicut immediate arguebat. igit ⁊c. Sed ad hāc rationē rñdet Ockam in quarto dupl̄r. Uno modo q̄ accidens sepatum nulla virtute creata pōt corrūpi. qꝛ hoc esset p annihilatonē ⁊ nulla creatura pōt annihilare sicut nec creare. ⁊ istam rōnem ipse simpliciter tenet in scđo. q. 5. ⁊ in secundo quolí. q. nona. Sed cōtra eaꝫ est ratio iam facta de apparentia sensus. Alit respondet q̄ creatura potest annihilare licet nō creare. ⁊ rōnez diuersitatis assignat quā transeo causa breuitatis. Etiā qꝛ ista rō concedit ppositū de annihilatione. Sed ↄ̄tra eam arguo pbādo q̄ si creatura in casu posito annihilat qđ etiā creat. qꝛ experientia docet q̄ si corrūpit in eucharistia aliqua qualitas ibi alia introducitur ad pñtiā eiusdem actiui ad cuius presentiā corrumpebatur prima. Et ita dicendū q̄ ab eodem actiuo producitur secunda a quo destruebat prima. vt si ab igne destruitur frigiditas ab eodem introducitur caliditas. Et ista secunda ita bene ē sine subiecto sicut prima maxime si nō ponatur quantitas distincta a qualitatibus sicut iste Ockam ponit. Igitur si

agens creatum annihilat vt probatum est. ⁊ ab isto concessum sequitur ꝙ etiaz creat. ⁊ sic patet conclusio ⁊c. ¶

Sed contra predictam conclusionez expresse videntur esse quedam auctoritates sanctorum ⁊ doctorum. Prima est Augustini super Gen. 15. de magnis ⁊ 21. de paruis. Angeli nullam omnino possunt creare naturam. ⁊ ibidẽ ca. 20. Creare aliquã naturam tam nullus angelꝰ ꝙ nec seipm creare potest. Si ergo non potest angelus nec aliqua inferior creatura. Secũda est Damasc. ca. 18. Qui dicunt angelos esse creatores alicuius nature sunt omnes filii diaboli. Tertia anathasii lib. suo contra arrium ponentem spiritũsanctuz esse creaturam. Creaturã creatricez esse non posse nulli omnino esse estimo ambiguũ. Quarta Hugonis de sacramentis lib. primo parte. 6. ca. vlti. De nihilo facere aliqd siue de aliquo nihil solus deus potest. Multe alie possent induci sed iste vidẽtur magis expresse. Ad istas auctoritates ⁊ omnes similes potest responderi ꝙ intelliguntur de potentia naturaliter ordinata ⁊ creature naturaliter indita. ⁊ sic sunt pro secunda conclusione sed per eas non negatur quin creatura possit creare vel annihilare de potentia simpliciter absoluta ⁊ facto aliquo miraculo preter vel contra potentiam naturaliter ordinatam. ⁊ hoc non est contra predictã tertiam conclusionẽ. Vel aliter potest dici ꝙ nulla creatura potest creare vel annihilare auctoritatiue se sola ⁊ virtute propria. sicut ponit prima conclusio. ⁊ sic possũt intelligi predicte auctoritates de quacũq potentia siue ordinata siue absoluta. sed nũc non sunt contra tertiam conclusionez. Hec de secundo articulo. ¶ Quantuz ad tertium articulũ videndum est vtrũ sacramẽta legis noue sint perfectiora sacramentis legis antique. Circa qđ tria videnda sunt. Primo que sit sacramẽti diffinitio. Secundo quid antiquitus conferebat circũcisio. Tertio ex his patebit huius articuli responsio. Ad videndum enim differentiam sacramẽtorũ veterum ⁊ nouorum prius est videndum de circuncisione vtrum ipsa conferebat gratiã. quia de hoc tangit magister in prima distinctione huiꝰ quarti. ⁊ tertia ratio ante oppositũ. q. Primo igitur circa diffinitionem sacramenti notanduz est ꝙ ſm Aristote. 2. posteriorum duplex ẽ diffinitio. Una est exprimens quid rei. Alia exprimens quid nois. Primo mõ nihil diffinit nisi sit res vna. ⁊ si sit vna vnitate compositionis partiũ diuersarum rationuz sicut materie ⁊ forme. tunc proprie diffinitur per genus ⁊ differentiaz essentialem. que diffinitio vocatur diffinitio quidditatiua. Si vero sit res simplex sicut angelus vel aĩa aut res vna vnitate compositionis partium eiusdẽ rõnis sicut caliditas vel frigiditas tũc non potest diffiniri diffinitione quidditatiua. sed bene diffinitiõe descriptiua que datur per genus ⁊ differentiaz vel differentias accidentales ⁊ per multos conceptus quorum quilibet est in plus et totum in eque. Secundo autem modo potest oẽ vniuersale diffiniri quicqd significet in recto vel in obliquo. eo ꝙ pro omni nomine possunt poni nomina distincte significãtia illa que significatur per vnum nomen. Ad propositũ ergo dico ꝙ sacramentũ non potest primo mõ diffiniri. quia non est aliqua res vna. et hoc requiritur vt diffiniatur illo modo sed bene diffinitur secundo modo. scilz diffinitione quid nominis. Et sic diffinit magister sacramentum ꝙ est inuisibilis gratie visibilis forma. Et Augu. 10. de ciuitate dei. c. 5. Sacramentuz est sacre rei signum. Secundo notandũ est ꝙ Scotus. 2. q. quarti exponendo predictam diffinitionẽ magistri diffinit sacramẽtum sic. Sacramentum est signũ sensibile gratiam dei vel effectum dei gratuitum ex institutione diuina efficaciter signans ordinatum ad salutez hominis viatoris. Et in hoc ꝙ dicitur efficaciter includitur tam certitudinaliter ꝙ prenostice. Et ſm hoc vt dicit est intelligenda diffinitio magistri. Unde cũ in ea ponitur forma debet intelligi pro signo. sicut imago Herculis dicitur for

nia eius. q̃ autem dicitur visibilis. capitur ibi pro sensibili cuiuslibꝫ sensus. q2 visus est excellentior omni sensu ꝛ plurium differentiarum cognoscitiuus sm philosophum primo metha. Ponitur autem ibi inuisibilis gratia pro effectu dei gratuito interiori ordinato ad salutem hominis viatoris. Non enim oportet q̃ semper res sacramenti sit gratia existens in anima. sicut patet in eucharistia. Debet etiam in dicta diffinitione suppleri ex institutione diuina cõtra signum signans naturaliter ꝛ efficaciter contra signum equiuocum seu dubiuꝫ: ꝛ contra signuꝫ sequens naturaliter signatuꝫ. Tertio notandũ est q̃ Ockã pri. q. quarti diffinit sacramentũ. q̃ est signum signans effectum dei gratuitũ. Et dicit q̃ hec oratio non predicat modo nisi de sensibilibus. si tamẽ deus institueret spiritualia ad signandum dei effectum gratuituꝫ tunc illa eis competeret sicut modo sensibilibus. ideo in illa diffinitione non ponitur sensibile vt possit esse cõmunis tam sensibilibus q̃ spiritualibus quibus potest diffinitum competere. Et in hoc bene dicit vt mihi videtur ꝛ valde concordat cuꝫ illa diffinitione Augustini. sacramẽtum est sacre rei signum. intelligendo per rem sacram effectum dei gratuitũ. Sed tamẽ diffinitio Scoti videtur completior et magis circũstantionata ad differentiã signorum que non sunt sacramenta.

R His premissis ponã tres conclusiones. Prima est q̃ licet possibile sit deo de potentia absoluta culpam delere originalem: aut aliam quamlibet mortalem sine infusione gratie vel collatione cuiuscunq3 positiui vere repugnantis illi peccato. vtputa originalis iusticie. tamẽ de potentia ordinata hoc non est possibile. Primaꝫ partem diffuse probat Scotus sup quarto. q. 5. Et stat principale motiuum in hoc. q̃ aliquis potest fieri de peccatore non peccator per solam liberam dei acceptationem. ꝛ licet circa istam materiam plura possint dici tamen transeo. quia de his magis spectat videre supra primum librum in materia de gratia. Secundam partem conclusionis q̃ magis est ad ppositũ probo sic. quia licet absolute sine contradictione possit esse mediuꝫ in specie humana inter filiuꝫ regni ꝛ filiũ perditionis scꝫ homo in puris naturalibus. tamen sm legem ordinataꝫ post lapsum nulluꝫ est medium inter gratũ qui est filius regni ꝛ ingratum seu peccatorem mortalem qui est filius carceris. igitur sm legem ordinatam non est possibile q̃ aliquis sit sine peccato mortali ꝛ non habeat gratiaꝫ. quia sm Augustinum. 15. de tri. c. 19. Gratia est que diuidit filios regni ꝛ perditiõis. quare ꝛc.

S Secũda conclusio est ista q̃ sicut in circũcisione delebatur originalis culpa. sic in ea conferebatur gratia. Prima pars supponenda est tanq̃ doctrina sanctorum. ꝛ etiam ad hoc est ratio. quia nullo tempore deus dimisit genus humanuꝫ. ꝛ maxime illos quibꝰ dedit legem sine remedio contra peccatum et necessario ad salutem. sed in lege moysi non videtur aliud remedium contra originale peccatum nisi circũcisio. igitur ꝛc. Sed circa secundaꝫ partem conclusionis sciendum est q̃ de ea est duplex opinio. Quidam dicũt q̃ de facto in circũcisiõe delebatur culpa originalis ꝛ non conferebatur gratia. Et hoc dicunt propter auctoritates que videntur negare gratiam a sacramentis veteris legis. sicut est illa glosa ad Roma. 4. que dicit q̃ in circũcisione peccata solũ dimittebantur sed gratia ad bene operandũ adiutrix non prestabatur. Et illa auctoritas Augu. super ps. 7. vbi dicit q̃ sacramenta veteris legis tantum promittebant ꝛ significabant. hec autem dant salutem. scꝫ sacramenta noua. Alij autem dicunt q̃ principaliter instituta fuit circũcisio propter deletionem culpe originalis ex consequẽti ad gratiam conferendaꝫ ꝛ pro tanto dicitur non conferre gratiam quia non ex principali institutione sed concomitanter. Contra primam opinioneꝫ apparet satis ex secunda parte prime cõclusionis q̃ in circuncisione confereba-

tur gratia. et ad hoc etiam sunt auctoritates. prima Augustini in libro de nuptijs et concupiscentia. et ponitur de consecra. distin. 4. Ex quo instituta est circumcisio ad purgationem peccati veteris valebat magnis et paruulis sicut baptismus valere cepit ex quo institutus est. quod non esset nisi conferretur gratia. Item Beda super illud Luce. 2. postquam consummati etc. salutifere curationis remedium circumcisio in lege agebat quod baptismus tempore gratie consueuit. igitur etc. Sed contra secundam opinionem probatur quod in circumcisione intendebatur gratia. quia agens secundum rectam rationem principalius intendit perfectionem quam carentiam imperfectionis. quia non intendit illam carentiam nisi propter perfectionem. igitur etc. Tertia conclusio est quod licet sacramenta noua sacramentis antiquis sint perfectiora tamen hoc non est ideo quia in solis sacramentis nouis conferatur gratia. Prima pars patet. quia legis perfectioris sacramenta sunt perfectiora. Sed secunda pars patet. quia etiam in antiquis sacramentis conferebatur gratia sicut iam probatum est de circumcisione. igitur etc.

Hic est ergo dubitatio in quo sacramenta noua sunt alijs perfectiora cum in alijs conferebatur gratia sicut confertur in istis. Item quid dicendum ad auctoritates supra tactas que videntur negare gratiam a sacramentis antiquis.

Pro solutione istorum notanda est quedam distinctio quam ponit Scotus .s. quod sacramentum potest capi proprie et improprie. Modo in lege moysi fuerunt multa sacramenta improprie dicta. sicut purgationes ab immundicijs contractis vt a tactu mortui et a lepra et sic de alijs Erant etiam ibi quedam sacramenta improprie dicta alia a predictis tamen plus accedentia ad perfectionem sicut erant oblationes hostiarum. hec enim pertinebant ad cultum latrie pro tempore illo quo deus sic voluit coli. Et iste scilicet purgationes et oblationes dicebantur cerimonie vel cerimonialia sacramenta. Et de istis potest concedi quod non dabant gratiam tanquam signa efficacia respectu gratie modo quo expositum est efficaciter in diffinitione sacramenti. immo etiam dixerunt aliqui quod nec in illis conferebatur gratia per modum meriti. sed istud videtur nimis durum quod aliquis ex obedientia seruet dei preceptum cuiusmodi erant precepta de predictis cerimonijs in lege. et tamen quod non mereatur gratiam vel augmentum eius si eam habeat prius. ergo licet in illis non conferretur gratia ex virtute operis operati sicut fit in sacramentis proprie dictis. tamen in illis conferebatur virtute operis operantis. id est virtute boni motus interioris tanquam meriti. Sed preter illa adhuc in lege erat circuncisio: que fuit proprie sacramentum. in ea enim conferebatur gratia virtute operis operati ita quod non requirebatur in suscipiente bonus motus interior qui mereretur gratiam. sed sufficiebat quod suscipiens eam non poneret se obicem. Et si sint aliqua dicta sanctorum aut doctorum negantia gratiam a sacramentis antiquis loquendo non solum de sacramentis improprie dictis sed etiam de circumcisione illa possunt tripliciter intelligi secundum triplicem comparationem perfectionis sacramentorum nouorum supra antiqua sacramenta. Primo modo potest intelligi quod circumcisio non conferebat gratiam nec alia sacramenta antiqua. id est paruam gratiam conferebant respectu baptismi et aliorum nouorum sacramentorum. Secundo modo potest dici quod non conferebant gratiam scilicet que esset immediata dispositio ad gloriam. quia illa gratia non aperuit ianuam regni. sed hoc non fuit ex defectu illorum sacramentorum. sed quia fluxerunt tempore quo nondum erat precium solutum. id est ante passionem christi. Unde ita fuisset tunc de sacramentis nouis. Nam licet omnia sacramenta tam noua quam antiqua habuerunt efficaciam a solo deo tanquam a causa principali. tamen a christo patiente siue a passione christi habuerunt efficaciam tanquam a causa meritoria sicut probat Scotus in quarto. 1. questi. 2. distin. Modo sicut ipse di

cit ibidem quia obsequium iusticie de facto exhibitu3 ad maius acceptatur q̄ ipsum solum preuisum. Trinitas vero in sacramentis antiquis cōferebat gratiam merito passionis christi tanq̄ ab ea preuiso. ipsa aūt nunc in sacramētis nouis cōfert gratiam merito passionis christi tanq̄ iam exhibito. Ideo maiorem efficatiam habent sacramenta noua q̄ antiqua. Et etiā noua maiorē habuerunt efficatiam post christi passionē q̄ ante: quare perfectiora fuerunt post q̄ ante. Tertio modo potest intelligi q̄ circuncisio non conferebat gratia3 quia non vniuersaliter cuicunq̄ suscipienti. ipsa enim forte ex sua institutione determinabatur ad certum gradum gratie. ita q̄ vltra illum nō conferebat. et si tantum gradum inueniebat in suscipiente. nihil conferebat eidē. Et iste vltimus modus apparet de intentione magistri. Unde cum ipse dixerat q̄ in circunsione gratia non dabatur. statim ipse subdit vt in baptismo. Et causam reddit: quia quantumcunq̄ iustus accedit ad baptismum. vlteriorem ibi accipit gratiam supple nisi tantum habeat q̄ maiore3 habere non possit: sed sic non erat de circūcisione. Unde abrahe iam iustificato signaculum tantum fuit et nihil ei contulit supple per modum sacramēti. quia iam habebat illum gradum ad quem determinata erat circūcisio ⁊ ad quem poterat virtute operis operati: sed tamen ei bene contulit virtute operis operantis: quia credendu3 est q̄ actus circuncidēdi ex obedientia dei ⁊ charitate procedens fuit ei valde meritorius sicut immolatio ysaac. Lic3 ergo in circuncisione non semper daretur gratia tamen ipsa erat verum ⁊ certum signu3 gratie: vel in fieri si nō erat obex: vel in esse sicut in Abraam: et ita de circuncisione et baptismo christi.

X Ex predictis patet q̄ sacramēta noua tripliciter perfectiora sunt antiquis sacramentis. sed adhuc quarto sunt perfectiora: quia licet omnia sacramenta sint instituta a deo: tamē antiqua a deo instituta fuerunt mediante alio: quia s̄m Apostolum Galath .3. Lex per angelos data est in manu mediatoris. Noua vero sacramenta a christo vero deo immediate instituta sunt: vt de singulis pat3. De baptismo Mathei vltimo. Euntes docete omnes gentes baptisantes ⁊c. De eucharistia Matthei .26. in cena. De confirmatione Johannis .20. Accipite spiritum sanctum ⁊c. vel Actuum .2. De penitētia Johannis .20. Quoru3 remiseritis peccata ⁊c. De extrema vnctione non apparet vbi fuerit instituta. tamen Marci sexto legitur q̄ apostoli vngebant infirmos ⁊c. quod non fecissent nisi ex institutiōe christi. De matrimonio Marci decimo appar3 q̄ christus approbat illud quod deus in statu innocētie per os Ade publicauit. De ordine. Mathei vigesimo sexto. Hoc facite in meā ⁊c. Et Johannis vigesimo. Quoru3 remiseritis peccata remittuntur ⁊c. Et hoc verum est s̄m Thomam ⁊ Scotu3 Quod tamen non tenet dominus Armanacus libro suo de questionibus armenorum. Sed de hoc et de alijs in suis locis videbitur.

Et hec de tertio articulo. Ad rationes ante oppositū patet ex dictis quid dicendum sit ⁊c. Et hec de questione.

Questio secunda.

A

Uia in secūda distinctione huius q̄rti magister incipit tractare in speciali de baptismo christi. ideo quero Utru3 baptismus christi sit ad salutem necessarius cuilibet viatori. Arguitur primo q̄ non. Nullus baptismus christi est ad salutē necessarius viatori. igitur questio falsa consequētia est clara et antecedēs pt3. primo de necessitate absoluta: q̄ clarū

De sacramento baptismi

est q deus possit de potentia absoluta saluare aliquē non baptisatū. Scdo de necessitate ordinata. q2 clarū est q de lege ordinata baptism⁹ fluminis nō est ad salutem necessarius viatori. Nā per baptismuz sanguinis pōt saluari. sicut pt3 de innocentib⁹. ⁊ ita arguit de quo libet baptismo inductiue. igit null⁹ ⁊c. Secūdo arguit sic. Qui baptisati fuerunt baptismo Johānis non tenebant iterū baptisari baptismo xpi. igitur ⁊c. ꝯña est clara. ⁊ antecedēs pt3 per magistrū in fine secūde distinctiōis. vbi dicit qui spem posuerūt in baptismo Joh. ⁊ patrē ⁊ filiū ⁊ spm̄sanctū credebant nō sunt postea baptisati. Tertio sic. Circūcisio aliqn̄ sufficiebat ad salutē. q2 et peccatū delebat ⁊ gratiā conferebat vt dictuz est in precedenti q̄stione. Sed xp̄s p institutionē baptismi nō euacuauit nec reuocauit circūcisionē. Tuz primo q2 ipse dicit Mat. 5. Nō veni soluere legem sed adimplere. Circūcisio aūt data fuit in lege Geñ. 17. Tum secūdo. q2 Geñ. 17. data fuit Abrae circuncisio in fedus sempiternū. ergo semp mēsura. Tum tertio. q2 deus instituit circūcisionē. nec apparet vbi eam reuocauerit. imo xp̄s eam seruauit toto tpe vite sue. nec alius a deo pōt aut potuit eam reuocare. igit ipsa adhuc sufficit ad salutem. ⁊ per ꝯñs non est necessarius baptismus ⁊c. Oppositū patet Jo. 3. Nisi qs renatus fuerit ex aqua ⁊c. In ista q̄stione erunt tres articuli sicut in alijs

In primo articulo videbitur que sit baptismi diffinitio. In secundo articulo videbit de pñcipali quesito. In tertio articulo vtrū per institutionē baptismi euacuata sit circūcisio. q2 de isto tangitur in tertio argumento ante oppositum. q. B Quantū ad primū articulū ponenda ⁊ exponenda est baptismi diffinitio que fm doctores pōt dari sic. Baptism⁹ est ablutio hominis viatoris. nec actualit nec habitualiter dissentiētis. facta in aqua elementari fluida ab alio simul abluente ⁊ proferente certa verba a xp̄o instituta cū intentiōe faciendi qd intēdit facere ecclesia christiana. Ex hac eñ diffinitione pt3 qd sit materia ⁊ quid forma baptismi. sic loquēdo sicut doctores loquunt de materia ⁊ forma sacramenti. Patet etiam que sit persona ministrans vel persona suscipiens baptismum. Primo eñ pt3 que sit materia baptismi. q2 aqua elementaris fluida. per hoc q dico elemētaris excluditur quincunq3 humor mixtus mixtione que variat speciez aque ⁊ de quo aqua dicitur equiuoce. sicut aqua rosacea vel vrina que est colatura sanguinis vel ceruisia maxime bona q bene nutrit. Ubi vero mixtio nō mutat aquā a specie sua aqua est conueniens ad baptismū. sicut est in aqua mixta p cōfusionem partiū terrestriū iuxta positarū vel aliarum manentiū in suis speciebus vt aqua maris. lixiuiū vel aqua sulphurea. Ubi vero dubiū esset de mixtione an variaret spēm aque vel non. vt in farinata ⁊ in brodio carniū ⁊ in aliquib⁹ ceruisijs aut alijs similib⁹. d quo non ad theologum sed ad phm vel ad medicū pertinet iudicare. tūc in tali dubio via certior est tenenda ⁊c. Per hoc autem q dico fluida excluditur congelata vt nix vel glacies. ⁊ generaliter oēs aque que lic3 maneant in specie sua tamen per iuxta positionē grossoꝝ corporum vel alias efficitur tam spissa q nō potest abluere vt lutuz ⁊ alia si qua sūt similia. Si autem queras cur baptismus fiat potius in aqua q̄ in aere. cu3 aer sit cōmunior q̄ aqua. Dico q sola ratio est diuinū beneplacitum q ita voluit ordinare. Ad hoc tamen sunt congruentie. Primo quia aqua est magis frigida. Secundo q2 ipsa est magis humida. Tertio q2 ipsa est lucida. Quarto quia satis comuniter habita. In primo significat concupiscentie extinctio. in secūdo significat gratie inunctio. in tertio significatur fidei illustratio. in q̄rto significatur baptismi cōmunis obligatio. Aer autem non habet omnes p̄dictas conditiones. ⁊ etiam non est elementū resistens tactui sicut aqua ⁊c.

Est igitur baptism⁹ ablutio hominis facta in aqua elementari fluida. Et di

Diffinitio baptismi et eius expositio

to ablutio nõ perfusio nec aspersio nec
imersio. qr requirit̃ ⁊ sufficit ꝙ sit ablu
tio seu lotio. ⁊ non dico vnica vel trina
quia quelibet sufficit ad necessitatez sa
cramenti. sed minister tenetur seruare
modũ ecclie in qua baptisat aliter gra-
uiter peccat. E Ex his sequũtur
aliqua correlaria. Primo sequit̃ ꝙ puer
non põt baptisari existens in vtero ma
tris ſm oĩes partes. nec sufficit ꝙ ma
ter baptizaretur. Ratio est nõ illa quã
Thomas assignat scz quia est cõiunct⁹
cause corruptionis vt ꝓbat Scotus. sz
quia baptismus est lotio seu ablutio q̃
fieri nõ potest in vtero matris. Si au
tem puer apparet extra vteruz matris
ſm partem ꝑncipalez vt caput tunc po
test baptisari. nec oporteret ipm postea
rebaptisari. Si vero ſm partem minus
principalez vt manũ vel pedem illa ps
est baptisanda quia in ea ẽ tota anima
vt dicit Scotus. licet quidã dicant op-
positum. Si tamen puer postea nascat̃
viuus plenarie potest baptisari sub cõ-
ditione. Si autem mortu⁹ fuerit nõ est
ei negãda ecclesiastica sepultura. Cũ
ergo dicitur. baptismus est ablutio ho-
minis intelligendũ est ſm totum corp⁹
vel partem principalem vel etiã quãcũ
ꝗ in casu necessitatis ſm Scotuz. Se
cũdo sequit̃ ꝙ si paruulus corio inuol-
ueret̃ ⁊ poneretur in aqua. Ita tamẽ vt
aqua non tangeret corpus eius sed co-
riũ soluz non esset baptisatus. sed si tã
geret corpus essz baptisatus. si alia ad
baptismuz requisita fierent. Sed Sco
tus dicit ꝙ si proyceret̃ de põte nõ eẽt
baptisatus quia talis ꝓiectio nõ est ad
vitaz nec ad lotionem. sed ad mortem.
Holkot tamen dicit ꝙ si hoc fieret in ca
su necessitatis ⁊ puer moreret̃ ipse sal-
uaretur deo perficiente illud qđ ab ho-
mine fit imperfecte. si autem euaderet
mortem esset sub conditione baptisan-
dus. Tertio sequitur ꝙ aqua inbibi-
ta in spongia dũ est ibi si contingat car
nem per contactum spongie nõ est suf-
ficiens materia baptismi. quia talis cõ
tactus nõ est lotio sed contactus aque
fluide libere contingentis se cuti ⁊ sepa
rantis inter cutem ⁊ aliud corpus vt di-
cit Scotus. Quarto sequit̃ ꝙ si quis
in casu necessitatis puerũ in calato po-
situm cum corda immergat in aqua pu
tei. faciendo alia requisita. talis est ve-
re baptisatus ⁊ non rebaptisandus. qr
non oportet ꝙ baptisatus tangatur im
mediate ab aliquo homine. sed sufficit
ꝙ lauetur ⁊c. Et sic ptz de materia ba-
ptismi. D Secundo ex predicta
diffinitione ptz que sit forma baptismi
quia certa verba a christo instituta. ista
scz. Ego baptiso te in nomine patris ⁊
filij ⁊ spũssancti amen. In quibus ver
bis qnqꝫ notantur. Primo persona ba-
ptisans ego. Secundo actus exercitus
baptiso. Tertio persona baptisata. te.
Quarto inuocatio trinitatis. in nomĩe
patris ⁊c. Quinto deprecatoria oratio
amen. id est ita fiat. de quibus qnqꝫ pri
mũ ⁊ vltimũ scz ego ⁊ amẽ nõ sunt sim
plicit̃ de necessitate forme nec de essen-
tia. sed de decentia. Unde non ponunt̃
in euangelio. Marci vlti. vbi est institu
tio baptismi. Etiaz licet de essentia for-
me baptismi sit ꝙ ipsa exprimat actuz
exercitũ ⁊ personam baptisatam qr ex
primuntur in euangelio vbi dicitur. ba
ptisantes eos. tamẽ non est de essentia
ꝙ ista duo exprimantur sub verbo pri-
me persone ⁊ ꝓnomine secunde. dicen-
do. baptiso te. quia nec sic in euangelio
exprimũtur nec greci sic exprimunt. sz
dicunt. Baptisetur seruus xpi in ⁊c. et
tamen baptisati ab eis non rebaptisan
tur. Uerũtamen a tempore constitutio-
nis Alexãdri que habet̃ extra đ baptis
mo ⁊ ei⁹ effectu. ca. Si quis. illa forma
superius posita saltem quo ad q̃ttuor
prima puncta a ministro ecclesie roma
ne est seruanda aliter grauiter peccat.
Et dico saltem quo ad quattuor prima
puncta. quia illa dictio amẽ in dicta cõ-
stitutione non ponitur. ideo solũ est de
honestate. Dico etiã a ministro ecclesie
romane ⁊c. quia forte greci tenẽdo for-
mã suam nõ peccant. Et hoc si ecclesia
romana permittat ⁊ nõ expresse eis ꝓ-
hibeat vti ea. sicut diceret̃ de vnica vel
trina immersione ſm vsuz ⁊ consuetu-

dinem diuersarum ecclesiaruʒ. Et dixi. forte non peccant. quia nescio si de hoc sit ꝓhibitio ꝛc. Ad hoc autem ꝙ predicta verba sint debita forma baptismi non oportet ꝙ illam et proferant sine quacunqʒ mutatione vocis. quia verba alia ꝙ latina possunt esse forma baptismi. Et similiter nõ quelibet mutatio illoꝝ verboꝝ in latino viciat formaʒ sed sufficit ꝛ etiaʒ requirit̃ ad debitam formã ꝙ in ipsa maneat significatio completa dictoꝝ verboꝝ ita ꝙ non fiat mutatio circa significationẽ vel moduʒ significãdi. Ideo si diceretur. baptiso te in nomine genitoris ꝛ geniti ꝛ spũs almi non esset baptismus. quia licet ista noĩa supponant pro personis tamẽ pncipaliter significãt notiones. nec debet baptisari in noĩe trinitatis ꝛ vel patris vel christi. Et licet aliquando liceret in noĩe xp̄i baptisare scʒ ex speciali dispẽsatiõe vt nomẽ xp̄i amplius ꝓmulgaret̃. sicut Act. 2. 9. ꝛ. 10. Patet tamẽ ꝙ istud amplius non licet. Si tñ de facto istud fiat dubitat Scotus vtruʒ sit baptism⁹ ꝛ non est ausus dicere ꝙ sit baptismus nec etiã ꝙ nõ sit baptismus. quia dicit ipse. Non lego vbi fuerit illa dispensatio reuocata. Ideo reputat dubiũ vtrũ sit baptismus vel nõ. Et dat remediuʒ ꝙ sic baptisatus in noĩe xp̄i sub conditiõe rebaptisetur in forma cõmuni. Sʒ videt̃ mihi ꝙ hic non est reputandũ dubium. quia licet non legatur quando et vbi illa dispensatio fuerit reuocata tamen censetur fuisse reuocata quãdo cã dispensationis cessauit. scilicet quando nomen christi fuit sufficienter promulgatuʒ. Unde ab illo tunc nec illa forma licuit nec valuit. Et licet dubiũ sit quãdo illud primo fuerit, tamen iaʒ non est dubium quin ita sit.   E   Forma igitur supra dicta tenenda est que tunc valet quando non fit cira eam mutatio que impediat eius significationem. vel modum significandi. Unde circa illam formã vocalem potest fieri mutatio tripliciter. Primo s̄m substantiam orationis prolate scilicet cõmutando vel corrumpendo. Secundo s̄m quantitatem scʒ addendo vel diminuẽdo. Tertio s̄m ordinem verborum. scʒ interponendo. vel transponẽdo. Et sic licet tribus modis generaliter. tamẽ sex modis specialiter potest fieri predictorum verboruʒ mutatio. Et s̄m hoc ponaʒ sex regulas.

Prima est ꝙ si circa substantiã dicte orationis vocalis fiat mutatio per totalem mutationem vocuʒ manente penitus eadem significatione hoc nihil nocet. qꝛ in omni lingua baptisari potest. Sed si mutetur significatio talis obest sacramento. vt si dicatur abluo istuʒ in virtute genitoris vel trinitatis vel xp̄i. Secunda regula est ꝙ si circa substantiam dicte orationis vocalis fiat mutatio per partialem corruptionem alicuius dictionis sic ꝙ non maneat eadem significatio. nec s̄m primariam institutionem illius. nec s̄m transsumptioneʒ communis vsus tũc talis corruptio nocet. Sed si maneat eadem significatio non s̄m primariam impositionem tamen s̄m accommodationem vsus maxime apud simplices. tũc talis corruptio nõ obest. Ut si dicatur baptiso te in nomine patria ꝛ filia ꝛ spiritusancta. de cõsecratione distinctione q̃rta retulerunt ꝛc. Tertia regula est ꝙ si circa quantitatem dicte orationis fiat mutatio alicuius per additionem cum intentione mutandi formam ecclesie tunc nihil fit vel etiam cuʒ intentione introducendi erroreʒ sicut fecit arrius. vt dicendo in noĩe patris maioris ꝛ filij minoris ꝛc. Si autem fiat ex simplicitate vel deuotione non impedit. Ut in nomine patris ꝛc. ꝛ beate marie vel beati nicolai. melius est tamen a tali deuotione abstinere

Quarta regula est ꝙ si circa quantitatem dicte orationis fiat mutatio per diminutionem alicuius ꝛ fiat voluntarie tunc impedit. Si autem inuoluntarie vt quia baptisans moritur vel impeditur ante prolationeʒ completam tũc pie creditur ꝙ summus sacerdos supplet defectum. et si sic baptisatus moritur saluabitur et gaudebit ecclesiastica sepultura. si vero viuat debet sub conditione rebaptisari.

Quinta regula est ꝙ si circa ordinem
dicte oratiõis fiat mutatio per transpo
sitionem dictionuz. ⁊ hoc fiat ex simpli
citate tunc non nocet. Si autem ex ma
licia vt quia sic faciens nõ intendit ser
uare ordinẽ ecclesie tũc impedit. Sex
ta regula est ꝙ si circa ordinẽ dicte ora
tionis fiat mutatio per interpositionez
⁊ illa sit magna. ita ꝙ ſm vsuz intentio
⁊ actus prolationis non debẽt iudicari
vnus tunc non est baptismus. sed si fit
parua interpositio per silentiũ vel tus-
sim tũc non nocet: etiã interpositio no-
minis ꝓprij qᵭ tunc imponit paruulo:
nec obest nec ꝓdest sacramento. Et hec
de forma. ¶ Tertio principalit
ex supra dicta diffinitione patz quis sit
minister conueniens huiꝰ sacramenti ꝑ
hoc ꝙ ibi dicit ab alio supple hoĩe via-
tore viro scz vel muliere simul ꝓferen-
te verba ⁊ abluente cum intentione ⁊c.
Ex quo ptz ꝙ ex parte ministri q̃ttuor
conditiones requirunt. Prima est ꝙ
sit alius ab eo qui baptisatur. qꝛ idem
homo non potest seipsuz baptisare. Ex
tra de baptis. ⁊ eius effectu. Debitũ. vbi
ꝓbatur exemplo auctoritate ⁊ congruẽ
tia. Secunda conditio est ꝙ minister
sit homo viator vir scz vel mulier. Un
de generaliter congruuz est ꝙ minister
baptismi sit suppositũ humanũ in sta
tu vie. quia christus existens homo via
tor instituit baptismũ. Secundo quia
apostolis existentibꝰ viatoribus dedit
ministeriũ baptisandi. Tertio quia ꝑ
baptismũ efficitur quis membrũ eccl'ie
militantis: Ideo debet dari ab eo qui ẽ
de ecclesia militante. Et ideo de cõmu
ni lege ad hoc ꝙ aliquis sit debitꝰ mini
ster baptismi ⁊ ꝙ ab eo reputetur dari
baptismus requirit ⁊ sufficit suppositũ
humanũ in statu vie. Ex quo sequunt
aliqua correlaria. Primo sequit ꝙ de
cõmuni lege spũs angelicus vel huma
nus vel etiã purus homo beatꝰ vel dã-
natus non põt baptisare. Unde bapti-
satus a spũ vel homine dãnato simpli-
citer non debet reputari baptisatus ni
si per specialẽ reuelationẽ constaret ꝙ
hoc fecisset ex ꝓcepto dei. sed baptisatꝰ
a spiritu vel homine beato si constaret
ꝙ essz beatus simplicit dz reputari ba-
ptisatus. quia ille nullum officiuz vsur-
pat sed omnia que operat facit cũ diui
na approbatiõe. Scḋo sequit ꝙ de cõ
muni lege mulier põt baptisare. de con
secra. dist. 4. Mulier. tñ mulier non dz
baptisare presente viro nec vir laycus
p̃sente clerico. nec vir clericꝰ vel in alijs
ordinibus constitutꝰ presente p̃sbytero
Sacerdos autẽ hoc potest p̃sente ep̃o:
quia hoc est officiuz suũ qᵭ nullus aliꝰ
dz facere nisi in casu necessitatis vel ni
si vbi se redderet indignũ vt si non vel-
let in casu necessitatis baptisare nisi da-
ret sibi pecunia. nihil em̃ sibi dz dari ex
pacto. 1. q. 2. q̃pio. Sed idem est facien
dũ ac si nullus sacerdos presens essz. 1.
q. 1. baptisandis. Tertio sequit ꝙ de
cõmuni lege quãtũcunq; malus hereti
cus vl' infidelis põt baptisare. dũ tamẽ
habeat intentionẽ faciendi qᵭ ecclesia
intendit facere. etiam si nihil credat de
veritate sacramenti tamẽ a malo mini
stro. s. heretico excõmunicato vel forni
cario notorio nõ debẽt recipi sacramen
ta nisi in necessitate. Tertia conditio
ex parte ministri requisita est ꝙ ipse si
mul abluat ⁊ proferat verba. Unde to-
ta forma verboꝝ dz tota ꝓferri ab vno
⁊ etiã q profert verba debet simul ablu
ere ⁊ proferre. qꝛ sacramẽta eccl'ie sunt
sacramẽta vnitatis ⁊ diuidi nõ debent
de ꝯsecr. dist. 2. Quia passus. Ex quo
pz solutio vnius casus qui cõmunit po
nit. scz ꝙ si mãcus debita verba ꝓferat
⁊ mutus abluat puer non est baptisatꝰ.
Nam tũc proferẽs verba diceret falsuz
Etiam sacramẽta ecclesie quo ad illa q̃
sunt necessitatis non recipiunt diuisio-
nẽ sed bene quo ad ea q̃ sunt solennita
tis ⁊c. Quarta cõditio ex parte mini-
stri requisita est debita intentio. scz fa-
ciendi qᵭ ecclessa intendit. Et ſm Sco
tum non requirit intentio actualis nec
sufficit habitualis sed virtualis. hoc est
baptisans qñq; habuerit intentionem
actualez ex qua descendat actus bapti
sandi. ¶ Quarto ex supradicta
diffinitione ptz q̃. sit persona suscipiẽs

baptismū3 quia homo viator scilicet vir vel mulier. nec actualiter nec habitualiter dissentiens. Scotus vero dicit aliquāliter consentiens vel nunquam visus libero arbitrio. quia secundum eum in habente visu3 liberi arbitrij requiritur cōsensus. imo dicit quod forte nō sufficit consensus habitualis sine actuali. Quicquid tamē sit de hoc certu3 est quod requiritur in baptisato quod nō sit dissensus. Unde circa hoc possunt poni aliqne propositiones. Prima est quod si baptisandus sit puulus nō requiritur consensus nec ipsius nec parentū. Unde inuitis parētibus possunt paruuli baptisari. non tū debent baptisari inuitis parentibus alterius secte sicut iudeis vel paganis. Et hoc maxime a persona priuata. quia parētes habēt ius in filios qd nō debet eis tolli a psona priuata etc. Scotus tū dicit quod psona publica sicut pnceps si tollere3 a iudeis filios paruulos: et eos faceret baptisari et religiose educari bene feceret. dūmodo hoc faceret cum bona cautela sc3 ne parentes precognoscētes hoc prius occiderēt puulos. imo qd est plus quod religiosu3 esset illos parētes cogere minis et terroribus ad suscipiendū baptismū et ad seruandū postea susceptum. Et hoc ipse declarat et respōdet ad oppositas rationes etc. Secūda propositio est quod si baptisandus sit adultus ppetuo furiosus stultus vel insane mentis aut nūquam visus libero arbitrio: de ipso est idē iudicium sicut de paruulo. Tertia est quod si baptisandus sit adultus furiosus stultus aut insane mentis q tū nō fuit semper talis s3 habet lucida interualla tūc requiritur quod aliquando habuerit intētionem baptisandi. vel saltē quod ante nō habuerit contrariā intentionē. Et ideo amentes vel dormientes si ante furia3 vel somnū habuerūt cōtrariā volūtatē non recipiūt sacramētum cum in somno vel in furia baptisantur. Si vero ante innotuit eorum voluntas possunt in articulo necessitatis baptisari. etiam si furiosus tunc contradicat. Si aute3 nō sit in articulo necessitatis deb3 in furioso expectari lucidum interuallum.

Quarta propositio est quod si baptisandus sit adultus sane mentis et de facto vtens libero arbitrio requiritur quod non sit in eo dissensus nec actualis nec habitualis. Et hoc est certū. imo secundum Scotū requirit cōsensus aliqualis. Et sicut dicit Holkot. In tali requiritur intētio et fides et voluntas sacramētum recipiēdi absoluta vel cōditionata. Unde si quis omnino cogeretur ita quod simpliciter esset coactio nihil fieret. Si tamē sit volūtarium mixtū. sicut si per metum inducat tunc recipit sacramētum sed non re3 sacramenti. Ex his p3 quid dicēdum de eo qui ficte accedit ad baptismum.

Unde de hoc sit hec quīta propositio quod ficte accedens ad baptismu3 sic quod ostēdit se velle recipere baptismū eo modo quo ecclesia intēdit eum conferre et tamē oppositū habet in animo nec sacramentū recipit nec rem sacramēti.

Sexta propositio sit hec quod ficte accedens ad baptismum sic quod ostēdit se dispositum ad recipiendū illud sacramentum et tamen est indispositus. vt vel per infidelitatem vel per aliquod mortale peccatum de quo non penitet. non recipit rem sacramenti sc3 gratia3 quia ponit obicem. modo sicut dicit Augustinus qui creauit te sine te non iustificabit te sine te. Si aūt talis habeat infidelitatē respectu articuli de baptismo vt quia credit baptismu3 non prodesse tunc nec sacramentū recipit nec rem sacramenti et recedente fictione est rebaptisandus. Si autem habeat vera3 fidem respectu articuli de baptismo. et habeat infidelitatem respectu alterius articuli impertinentis ad illum vel etia3 habeat quodcunque aliud peccatū tunc recipit sacramentum. et recedēte fictione scilicet per penitentiā recipit rem sacramēti et non est rebaptisandus. Et de hac vltima fictione loquūtur sancti. Unde dicit Augustinus in libro de baptismo paruulorum. Tunc valere incipit baptismus ad salutem cum illa fictio veraci confessione recesserit que in corde malicia perseuerante peccatorum ablutionem non sinebat fieri. Sic ergo ex diffinitiōe bap-

tismi suprapos ita patet quid sit materia et quid forma baptismi: et etiã quid sit persona conferẽs et quid persona suscipiens baptismũ. I Sed adhuc iuxta hãc materiã solent poni a doctorib⁹ multi casus dubij. quorum plures ex iam dictis sunt soluti. Ponã tamen aliquos et qui magis videtur difficiles ad soluendũ. Primus casus sit iste. Pone q aliquis habens puerum pagani vel iudei in custodia vidẽs ipm periclitari morte baptiset illum sub tali cõditione. Ego te baptizo etc. si pater tu⁹ cras consentiat. nũquid talis est baptisatus. Uno mõ potest dici q si puer añ conditionem impletam transeat nõ erit baptisatus. quia tũc nõ erit capax baptismi eo q nõ erit de foro ecclesie militãtis. nec est contra hoc illud capi. A nob Extra de sen. excõi. Ubi habet q mortui sentẽtia excõicatiõis ligant et soluũtur. et sic videtur esse de foro ecclesie militãtis. Nã hoc solũ tenet in iurisdictionibus nõ in sacramẽtalib⁹. aliud ẽ etiã propter facta pcedẽtia quibus hoc meruerunt alias nõ. Et ad hoc est Augustin⁹ de cura pro mortuis agenda. Sed non sic in proposito. quia iste puulus nihil omnino meruit. Alio mõ tñ põt dici q nullum sacramentũ recipit cõditionẽ nisi de presenti vel de pterito propter certitudinẽ sacramẽti. Quod aũt matrimonium admittit cõtractũ de futuro nõ est. qr sacramẽtale: sed qr cõtractus siue pactũ. Et adhuc talis cõtract⁹ nõ est matrimoniũ nec sacramẽtũ sed spõsalia. ideo nec in casu nostro ẽ baptismus. Dicit tñ Adã q in casu vbi hoc pie ageretur. vt verbi gratia. Si seru⁹ xpianus alicui⁹ pagani nõ audẽs absolute h facere in pñtia alioꝝ seruoꝝ agat vt dictũ est. credibile est q fides sui cũ tali ope puulo subuenirz. Ego aũt dico simplr et absolute q in casu isto nõ est baptismus nec aliqd qd puulo valeat ad salutẽ. qr cõditio adiecta sicut dicit Holkot repugnat significationi forme sacramẽtalis. Nã cũ dicit Ego te baptiso denotat q ita sit in hoc tempe psenti ita q baptiset eũ et cõferat sacramẽtũ. Cũ aũt adiũgit pdicta cõditio illa interimit significationẽ act⁹ exerciti significati prius qr dr si pr vult Et iõ est mutatio forme quãtũ ad significationẽ que sp sacramentũ impedit vt supra dictũ est. quare nõ fit qd requiritur ad salutẽ. K Secũdus casus. Pone q duo sunt sacerdotes q eundẽ pueꝝ sit sub hac forma baptisent. Ego te baptiso si null⁹ alius te baptiset. vel etiã pone q vterq sine aliq cõditiõe dicat. ego te baptiso nũqd puer ẽ baptisatus. Ad pmã ptẽ casus põt dici q illa cõditio est corruptiua significatiõis forme ĩ tali casu. vt nũc. et iõ ẽ cõtria effectui baptismi et nõ tz sacramẽtũ. quis cõditio sit impleta. sicut est de matrimonio extra de cõdi. appo. ca. vlti. Si dicat ego cõtraho tecũ si sp velis esse adultera etc. Adam tñ dicit q si vterq pie ageret nõ intendẽs agere cõtra cõem formã ecclesie. nec aliqd sciẽs de cõsocio sz scrupulose hoc faciẽs vt caueret ab irregularitate etc. et intẽdẽs omnio pueꝝ baptisare tũc puer eẽt baptisat⁹. Si aũt vterq cauillatorie ageret. quasi dicerz. valeat istud factũ quãtũ solum verba dãt. tũc puer nõ esset baptisatus. et hoc est probabile. Ad secundã ptem casus potest dici q si vterq baptisans intẽdat principaliter baptisare et eque primo baptiset: ab vtroq puer est ministerialr baptisatus. et dicitur semel solum baptisat⁹ quia non ĩprimitur nisi vnus caracter. nec maior gra dat q si vnus sol⁹ baptisaret. Nec puer vel baptisans est irregularis. quia nõ est iteratio sacramẽti sm intellectum illius canonis. de cõsecratiõe distin. 4. quibus. Nã illud sacri canonis statutũ fuit in penam et detestationẽ volentium iterare baptismũ. Isti aũt hoc non intendũt nec reuera est ibi iteratio sicut in casu quo plures assistentes epo verba simul pferũt cõsecratoria hostie. nõ est iteratio. L Tertius casus. Pone q sacerdos de plurib⁹ sibi oblatis vnũ solũ baptisare intendit. nec aduertit q duo sibi offerunt nec plus habz intentionẽ sup vnũ q super alterum. sed cogitet in generali volo pueꝝ nũc mihi oblatũ baptisare etc. Nũquid vterq est

baptisatus vel non pōt dici ꝓbabiliter ꝙ nullū baptisat. q₂ intētio in casu isto repugnat effectui. Naʒ q̄ rōne vnū baptisaret pari ratione vtrumq₃. Et tñ non vtrumq₃ q₂ intētio ꝯtrariat in casu. Et similiter pōt dici de monstro biformi ꝙ si baptisans singulariter ⁊ precise intēdat vnū solum baptisare ⁊ sup neutrū plus intēdat ꝙ super reliquū ⁊ sint ibi due aīe neutra est baptisata. Adam tñ dicit ꝙ si sacerdos non haberet intētionem expresse ꝯtrariā ⁊ faceret in forma ecclesie ꝙ vterq₃ baptisatur eo ꝙ singulare pōt se extēdere ad p̄rale. Tutiꝰ tñ vt dicit Holkot vnū baptisare ⁊ postea aliū sub ꝯditiōe dicēdo. si nō fueris ⁊c̄. Unde gnaliter in hoc casu ⁊ alijs dubijs sunt tres regule q̄s ponit Scotꝰ vbi agit de forma baptismi. Pria est si possibilitas adest via tutissima est tenēda. Scd̄a si nō adest possibilitas via tutissima prima. Tertia cessante impossibilitate. caute supplendū est ꝙ īpossibilitas ꝓhibebat. Quartus casus. pone ꝙ sacerdos intēdat baptisare masculū ⁊ offerat sibi femina: nūqd erit baptisata. pōt dici ꝙ sic: q₂ nō reqrit̄ noticia distincta ꝑsone in baptismo: ſ₃ sufficit ꝙ talis intēdat baptisare. Et hoc est verū dū tñ iste volēdo baptisare masculū nō habeat exp̄ssam intētionē nō baptisandi feminā. alias non. Quintus casus. pone ꝙ aliqs faciat se sub cōditiōe baptisari dicēdo si nō fueris baptisatꝰ ⁊c̄. ⁊ tñ sciat se baptisatū nūqd talis peccat ⁊ fit irregularis. pōt dici ꝙ talis nisi ꝑ factū aliqd̄ aut per volūtatē vtat̄ scd̄o baptismo tanq̄ valido nō est irregularis. nec scd̄o baptisatꝰ vere vel interpretatiue. q₂ hoc non est expresse cautū in iure. Si tñ sic vteret̄ esset interpretatiue secundo baptisatus: ⁊ esset irregularis. Talis tñ quocūq₃ mō sit peccat sp̄. eo ꝙ nō debet derisorie aut frustratorie hoc facere: ⁊ q₂ validū ⁊ scituʒ reddit dubiū. ⁊ sic talis ꝯditionis appositio non est ꝯcessa nisi vbi est dubitatio ⁊ vbi nescit̄ de baptismo precedēte qd̄ talis non seruat: ideo peccat. nisi forte vbi hoc faceret ex ignorātia ⁊ simplicitate. Sextus casus. pone ꝙ aliquis nō baptisatus credēs tñ se baptisatuʒ ordinet̄ in sacerdotē nunqd talis si sic decedat dānatur. Itē nunqd fuit sacerdos. Itē nunqd ꝯsecrauit ⁊ absoluit.

Ad primū pōt dici ꝙ nō. si verisilr̄ et probabiliter credidit se baptisatum: q₂ hoc excusat eū ⁊ sufficit ad salutē. Aliter quilibet haberet sp̄ dubitare vtrum esset baptisatus ⁊c̄. Ad scd̄m dico ꝙ non: q₂ baptismus est ianua sacramentoꝝ ⁊c̄. Ad tertiū dico ꝙ sic: q₂ bona fide credidit se esse sacerdotē: ideo cōcedunt aliqui ꝙ talis lic₃ nō fuerit sacerdos. tñ potuit corpus xp̄i ꝯsecrare ⁊ absoluere a peccatis. Sed meliꝰ d̄r ꝙ ista ꝑ eū tanq̄ per sacerdotē gesta. rata fuerunt. sed tñ ea non fecit: sed qd̄ ipse facere credidit summꝰ sacerdos ꝑ suam gratiā suppleuit. Non pono hic plures casus: q₂ ex predictis plures p̄nt solui.

Et hec de primo articulo. Sequitur articulus secundus. Quantum ad secūdum articulū in quo videndum est de p̄ncipali quesito. Primo ponam propositiones ꝯcedēdas de virtute sermonis. Secūdo ꝯclusionē responsalem ad intētionem querētis. Tertio inferā aliqua correlaria ex dictis. Prima ꝓpositio sit ista loquēdo de necessitate absoluta nullus baptismus christi est ad salutē necessariꝰ viatori. Scd̄a loquēdo de necessitate de lege cōmuni ordinata nullus baptismꝰ xp̄i est ad salutē necessarius viatori. Et istas duas ꝓbat p̄ma ratio ante oppositū q̄stiōis Ex quibus pt₃ ꝙ q̄stio est falsa de virtute sermōis. Tertia ꝓpositio loquēdo de necessitate de lege comuni ordinata cuilibet viatori est ad salutem necessarius baptismus christi. Unde ꝓ intellectu istorum sciendū est ꝙ triplex est baptismus. sc₃ baptismus flamīs. baptismus fluminis. ⁊ baptismꝰ sanguīs. modo de lege ordinata quilibet istoꝝ sufficit ad salutē: ⁊ per ꝯñs nullus istoꝝ requiritur. tamen aliquis istorum. Ideo cōcedendū est ꝙ nullus baptismus de lege ordinata est ad salutē necessarius viatori. tamen cuilibet viatori aliquis

baptiſmus eſt neceſſarius ad ſalutem
de lege ordinata. Similiter refert dice=
re baptiſmus eſt neceſſari⁹ viatori ⁊ di=
cere viatori eſt neceſſari⁹ baptiſmus. ſi
cut refert dicere oculus eſt neceſſarius
ad videndū. ⁊ dicere ad videndū neceſ
ſarius ē oculus: qꝛ pͥma eſt falſa ⁊ ſcđa
eſt vera. Et differētia ꝑ logicā patꝫ ⁊c̄.
Sed qꝛ ſancti ⁊ doctores loquentes de
baptiſmo cōiter intelligūt de baptiſmo
fluminis. ideo ſpecialiter videnduꝫ eſt
quō ad ſalutē neceſſari⁹ ſit hmōi baptiſ
mus de quo ponit̄ ꝯcluſio reſponſalis
ad intētionē q̄rentis ꝙ cuilibet viatori
baptiſmus eſt neceſſarius ad ſalutē de
lege ordinata ⁊ cōmuni. Ad iſtum ſen=
ſum ꝙ quilibet ꝗ non impleuit p̄ceptū
baptiſmi fluminis de lege ordinata et
cōmuni ſub pena ꝑditiōis ſalutis tene
tur ad ip̄m. ſ. affectu ſuſcipiendi ꝓ loco
⁊ tp̄e ⁊ effectu ſi viator manet quouſ
poſſit cōmode recipere. Et hoc probat
Scotus in q̄rto. vbi q̄rit vtrum iam iu=
ſtificati teneant̄ ad ſuſceptionē baptiſ=
mi. Et facit ad hoc duas rationes q̄ vt
credo non cōcludunt: qꝛ nimis difficile
eſſet hoc ꝓbare rōne: ſed bene tū pōt ꝓ
bari auctoritate ſcripture ſicut facit do
minus Armacanus libro. 8. de queſti.
armenioꝝ. c. 35. ¶ Ex predictis
ſequunt̄ aliqua correlaria. Primuꝫ eſt
ꝙ iam iuſtificati ſi nō fuerint baptiſati
baptiſmo fluminis tenentur baptiſari.
Et hoc eſt verū ad ſenſum ſupradictuꝫ
Scđm eſt ꝙ nō baptiſatus ⁊ martiri=
ſatus ſi poſtea miraculoſe reſurgat te=
netur baptiſari. Et talis baptiſmus iu
ſtificatoꝝ nō eſt fruſtra: qꝛ per eū ſerua
tur obedientia diuini p̄cepti. Terciū
eſt ꝙ beata virgo ⁊ apoſtoli chriſti fue=
rūt baptiſati: lꝫ hoc nō legat̄ exp̄ſſe: qꝛ
ad hoc tenebant̄: niſi cum eis fuerit diſ
penſatū. Nā erāt in tp̄e quo baptiſm⁹
fluminis erat ꝓmulgatus ꝑ modū p̄ce
pti: ⁊ non apparet q̄re xp̄s cum eis diſ=
penſauerit. imo nec illud fuiſſet cōueni
ens: qꝛ exēplo xp̄i ipſi debuerūt facere
qđ docebāt. Sed ꝯtra cōcluſionem ar
guitur pͥmo: qꝛ ſola fides ſufficit ad ſa=
luteꝫ. Unde ap̄ls Ro. 3. Arbitramur iu
ſtificari hoīem per fideꝫ ſine opibus le=
gis. Et iteruꝫ. Roma. 10. Corde credit̄
ad iuſticiam ⁊c̄. Et multa ſimilia habē=
tur in ſcriptura. Igit̄ ad ſalutē nō req=
ritur baptiſmus fluminis ⁊c̄. Scđo ſi
cut in noua lege p̄cipit̄ baptiſmus: ita
in antiqua precipiebat̄ circūciſio Geñ.
17. Sed multi non circūciſi tunc ſalua
bant̄ ſicut Iob. ⁊c̄. ita ⁊ in noua cum ſit
mitior. Tertio xp̄s dixit Ioh. 6. Niſi
manducaueritis carnē filij hominis ⁊c̄
non habebitis vitā eternā. vbi ita exp̄ſ
ſe ⁊ in verbis ſilibus affirmatur neceſſi
tas ſumptionis ſacramenti euchariſtie
ſicut in caſu tertio precedēte affirmat̄
neceſſitas baptiſmi. ſꝫ ſine euchariſtia
ſaluantur multi. igitur ⁊c̄. Quarto vi
detur ꝙ ad minus illi qui nunꝙ audie
runt loqui de lege euāgelica chriſti nō
tenent̄ baptiſari ſicut forte aliqui ſunt
in aliquibus inſulis. Et ad hoc eſt illud
chriſti Ioh. 15. Si non veniſſem ⁊ locu=
tus eis non fuiſſem peccatum nō habe
rent. Quinto videt̄ ꝙ ſi parentes in=
fantem baptiſare laborāt ⁊ preuenitur
morte anteꝙ valeat baptiſari ꝙ fides
parentū ei ſufficiat ad ſalutem. Tum
quia talis fides videbatur ſufficere ꝑ=
uulis in lege nature. Tum etiam quia
ꝑuuli ab herode occiſi vt inter eos xp̄s
occideret̄ ſaluati fuerunt: cū eccleſia te
neat eos eſſe martyres. ſed in illis ꝑuu
lis nulla cauſa ſalutis reperiri poteſt.
aut non tanta: quanta in propoſito vbi
eſt fides parētū ⁊c̄. Sexto impotētia
hoīes etiā adultos excuſat a ſuſceptio
ne baptiſmi. Igitur ꝑuuli naturaliter
impotentes ſi moriātur ante baptiſmū
legitime excuſantur. igitur non damnā
tur ſed ſaluantur ⁊c̄. Ad primū dico
ꝙ fides que ꝑ charitatem operatur eſt
principium ſufficiēs ad ſalutē dum tū
habens eam legē obſeruet. ideo habēs
eam baptiſari tenet̄: cum lex hoc preci=
piat. Et ſic intelligenda ſunt omnia ſi=
milia. Ad ſecundū dico ꝙ lex circun=
ciſionis ſolum data erat Abrahe ⁊ ſe=
mini eius: vt ptꝫ ex textu ſcripture vbi
datur illa lex: ſed preceptum baptiſmi
datur oībus. igitur ⁊c̄. Ad tertiū dico

q illud dictũ intelligitur de sumptione
seu mãducatione spirituali per fidem.
et sic ē necessitatis rc. Et tñ si de sum=
ptione corpali acciperetur esset intelligē=
dum cũ modificatiōe sicut etiã obseruã
tie aliorũ p̄ceptoꝝ affirmatiuorũ sic scz
nisi rõnalis τ legitima cã excuset. Ideo
illa duo quaten⁹ sũt p̄cepta necessitatē
habēt: nõ dico tñ parez vł equalē. Ad
quartũ dico cũ aplo. Rom. 10. Quomõ
inuocabũt in quem nõ crediderũt. aut
quõ credet ei quē nõ audierunt. Et seq
tur statim. Sed dico nunqd nõ audiue
runt. Et quidē. In oēm terraz exiuit so
nus eoꝝ rc. Unde de intentione apli et
scripture in plurib⁹ loc videt esse q p̄=
dicatio legis xpi exiuit in omnē terraz.
ideo ad eã seruãdaz oēs tenent qre rc.

P Ad quintũ dico q fides pen
tum nõ sufficit ad salutē paruulorũ nec
vnq̃ suffecit ante legem sine sacrificijs.
quoniã omni tempe ab origine mundi
fideles deo sacrificia offerebãt vt place
rent deo. vt patet Genes. 4. τ deinceps
per scripturã. τ hec erant pro sua τ filio
rum salute. Ad illud qð dicit de puu=
lis ab herode occisis dicit dominus Ar
macanus libro supradicto. caplo. 37. q
paruuli nõ circũcisi qui fuerũt occisi nõ
fuerunt saluati. quia caruerũt sacramē
to salutis. nec erant innocentes sed pec
catores. et eorũ saluti manifeste obuiat
illud Genes. 17. Masculus cui⁹ prepu=
cij caro rc. circũcisi autē innocētes erãt
Et ideo congrue festum eorum festum
innocentium vocatur. Nec videtur iux
ta scripturam nobis traditã q illi circũ
cisi occisi ampliorem beatitudinē acce=
perunt q̃ ceteri circũcisi τ nõ occisi aut
q̃ baptisati infantes cõmuniter moriē=
tes licz quodãmodo martyres dici pos
sint. Nisi forte deus occulto suo iudicio
eis aliquid amplius dederit qð negare
nec tenere affirmare presumēdũ est. qr
hoc nõ habetur ex scriptura. Istud aũt
videtur bene durum. quia ad minus vi
detur q circũcisio sanguinis suffecerit
ad salutē sine circuncisiōe carnis. sicut
baptism⁹ sanguis sine baptismo flumi
nis in puulis rc. Ad sextuz dico q ve
rum est quod primo infertur scz q im=
potentia in infantib⁹ eos excusat ab ob
seruantia p̄cepti de baptismo habendo
Et ideo eis nõ imputatur ad culpã no=
uã q nõ fuerũt baptisati. τ ita de circũ=
cisione. sed nõ recte infert vlteri⁹. ergo
non damnant rc. qr sola aĩa xpiana sal
uabitur τ que pactũ dei seruauerit. qð
nõ est in istis. ideo damnant. nõ qr cul=
pam incurrerũt ex nõ obseruãtia. sz qr
pactum nõ seruauerũt. et ita dicerē de
ignorãtibus legē: et nomē xpi si alicubi
essent aliq. s. q lex illa siue p̄ceptuz bap
tismi eos nõ artat. nec illã seruare tenē
tur. sed de eius nõ obseruãtia per igno
rantiã excusantur. tamē penã legis iu=
ste subire cõpelluntur. Exemplũ de la=
trone qui hãc legez q latro suspēdatur
seruare nõ tenet. quia nõ debet esse ho
micida sui. τ tñ penã legis per iudicem
iuste cõpellitur sustinere. Et hoc d̄ secũ
do articulo. Q Quantũ ad ter
tium articulũ in quo vidēdũ est vtruz p
baptismi institutionez euacuata fuerit
circũcisio. Primo videndũ quãdo fue
rit baptismi ĩstitutio. Secũdo quãdo
incepit eius obligatio. Tertio viden=
dum qñ fuerit circuncisiõis euacuatio.

De primo pũcto sit prima ꝓpositio q
baptismus non fuit institutus quando
christus fuit baptisatus a Johãne. qr il
le nõ fuit baptism⁹ xpi. id est forma: sz
forma Johãnis. tamen christus tunc de
dicauit aquã tanq̃ materiam idoneã.

Secũda ꝓpositio. q nec illo verbo Jo
hãnis. 3. dicto ad Nicodemũ. Nisi quis
nat⁹ fuerit denuo rc. Quia nõ est vere
simile tam necessariũ sacramentuz clã
et cũ ꝑsona priuata que nõ debuit eē p̄
co illius institutionis institutum fuisse.

Tertia ꝓpositio. q baptismi institutio
non differebat vsq ad illud temp⁹ quo
dictũ est Math. vl. Euntes ergo rc. Nã
discipuli xpi añ baptisabãt vt pz Jo. 4

Quarta ꝓpositio q p̄cisa hora institu
tionis baptismi nõ legit in euãgelio. tñ
bene conuincitur tempus institutionis
fuisse añ tempus illð quo discipuli bap
tisabant. R De secundo puncto
sit p̄ma ꝓpositio. q institutio baptismi

precessit ꝓmulgationem ⁊ ꝓmulgatio obligationē. Primū ptȝ: qꝛ nō ꝓmulgatur lex nisi primo sit a legislatore determinata ⁊c̃. Scōm ptȝ. qꝛ nullus tenet ad aliqͦd diuinū preceptū nisi ꝑ aliquē autenticū ⁊ idoneū ⁊c̃. sit ꝓmulgatū. iuxta illud Johan. 15. Si nō venissē ⁊ locutus eis nō fuissem ⁊c̃. Et hoc verum est, de lege positiua cuiusmodi fuit preceptuȝ baptismi. Scđa ꝓpositio ꝙ cōgruū fuit ꝓmulgationē baptismi ꝑmo fieri ꝑ modū ꝯsilij: deinde ꝑ modū precepti. Tum primo. qꝛ lex ꝑfectissima non debuit precipitāter imponi. Tum scđo qꝛ lex vetus cū nō esset mala non debuit subito repelli. sed debuit synagoga cum honore sepeliri ⁊c̃. Tertia ꝓpositio. ꝙ ꝓmulgatio baptismi ⁊ generaliter ꝓmulgatio cuiuscunqꝫ ꝑ modū ꝯsilij diuini obligat oēs ad quos legitime venit ad nō ꝯtēnendū. ꝓmulgatio aūt per modū ꝑcepti obligat ad obseruādū. Scōm notū est: sed primū ptȝ qꝛ qui ꝯtēnit ꝯsiliū. ꝯtēnit cōsulentē in ꝙtum consulentem. ideo vt bene dicit Scotus. caueant sibi mordentes paupꝫtatē euangelicā mēdicantiū fratrū. ⁊c̃.

Quarta ꝓpositio ꝙ baptismus solū habuit duo tempora. Primū quo erat sub consilio quod durauit a ꝑncipio ex quo predicatū fuit euangelium vel baptismus a christo ⁊ apostolis vsqꝫ ad ꝑdicationem solemnē eiusdem post ascēsionem christi. Secūdum tempus quo erat sub ꝑcepto quod incepit ꝫm Scotum in die Penthecostes in Hierusalē qꝛ vsqꝫ ad illum diē non predicauerunt apostoli publice. iuxta illud Luce. 24. Uos autem sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Consequenter vero ad alias ciuitates ⁊ loca ꝫm ordinem cuilibet incipiebat ꝫm tēpus quādo ibi publice ⁊ solēniter predicabatur lex euangelica. Et ita quibusdā incepit illud secundū tempus per mēsem post penthecostes quibusdam per annum: quibusdam per decennium: et ita deinceps. Quare patet ꝙ non eque cito apud omnes fuerit baptismi obligatio sed diuersis temporibus.

De tertio puncto sit hec prima ꝓpositio ꝙ ꝙtū ad circūcisionē distinguenda sunt quattuor tempora. Primū pro quo fuit necessaria. Scōm ꝓ quo fuit vtil' nō necessaria. Tertiū ꝓ quo nec vtilis nec necessaria tñ non mortifera. Quartū pro quo omnīo mortifera et illicita. Secunda ꝓpositio ꝙ primū tempus circūcisionis precessit vtrūqꝫ tempus baptismi. Quia ex quo consulebatur baptismus non fuit circuncisio necessaria volēti baptisari. Tertia propositio est ꝙ ꝫm tempus cōcomitabatur primuȝ temp⁹ baptismi. qꝛ ꝙdiu baptismus fuit sub consilio licuit eligere qđcūqꝫ placuit vel circūcidi vel baptisari et vtrūqꝫ erat vtile nullū necessariū.

Quarta propositio ꝙ tertium temp⁹ circuncisionis concurrit cum secundo tempore baptismi ⁊ hoc quo ad iudeos vsqꝫ ad illud temp⁹ Pauli qñ dixit ad Galathas quīto. Si circūcidimini xp̄s nihil vobis ꝓdest imo verisimile est ꝙ biñ vltra et multo post videbant' frates hierosolimis approbare obseruantiā legis ⁊ de ea ꝯsulere paulo. Quīta ꝓpositio ꝙ quartū tempus circūcisionis cōcurrit cuȝ secundo tempore baptismi: ⁊ hoc quo ad gētiles ꝯuersos ad fidē saltem post illud tempus quo Paul⁹ ascēdit hierosolimaȝ ad seniores suꝑ illa q̄stione de q̄ habet' Actuū. quītodecimo. Ita ꝙ scōm tp̄s baptismi a ꝑncipio sui totaliter fecit circūcisioneȝ illicitā ꝙtū ad gentes conuersos vel saltem post tēpus tertij cōcilij in hierosolimis. đ quo tactū ē ⁊ in quo seniores determinabāt legē nō debere imponi gētib⁹ cōuersis.

Sexta ꝓpositio ꝙ ꝙtū ad iudeos cōuersos ꝫm tempus baptismi nec a principio sui nec post tertiū concilium apostoloꝝ excludit omnīo circūcisionē tāꝙ illicitaȝ nec alia legalia sed multo tempore post licite seruabātur. Nec legim⁹ in scriptura quādo fuerit circūcisio iudeis cōuersis simpliciter ꝓhibita. qꝛ historia scripture non ꝓducitur vltra quītum annum neronis. scȝ non vltra .30. annū a passione xp̄i et toto tempore illo iudei cōuersi obseruabāt legeȝ quod

eis licuit. Verisimile est tamē q̃ de⁹ p apostolos vl' illoꝝ successores tempore determinato simplr̄ ꝓhibuit legalia obseruari. licet de hoc non habeat in scriptura. quia aliter ecclesia nō teneret eē hereticū dicere legalia currere cū lege euangelica vt extra de baptismo ⁊ eius effectu cap. maiores. nisi de⁹ h̄ specialr̄ reuelasset ⁊c. C Cōtra illud qđ hic dictū est de exclusione circūcisionis quo ad iudeos ⁊c. videt̄ sensisse apostolus ad Galathas. 2. Ubi dicit se rephendisse Petrū. Et hoc videtur ex eo q̃ obseruabat legē. que rephensio facta fuit satis cito post illud tertium conciliū supradictū. quare ⁊c. De isto facto Petri si errauerit vel non. videtur ꝯtrouersia inter duos egregios apl'os Petruz et Paulū. ⁊ postea inter duos egregios doctores Augustinuz et Hieronimum. de hoc tamē pono ꝓpositiones. Prima sit hec q̃ Petrus illo facto errauit. patz. qr licet apostoli in factis vl' dictis potuerunt errasse. non tn̄ inq̃tum scriptores alicuius part; scripture. cū ergo Paul⁹ i epistola ad Galathas q̃ est ps scripture canonice scribat q̃ Petr⁹ rephensibilis erat ⁊ nō recte ambulans ad veritatē euangelij. sequitur ⁊c. Secunda ꝓpositio Petrus in illo facto nō errauit. quia legē seruauerit. qr post illud factū Paul⁹ circūcidit Thimoteuz et tota multitudo cōuersa in iudea obseruabat legem Actuū. 12. quare ⁊c.

Tertia ꝓpositio est q̃ Petrus in illo facto errauit. vel qr in illo actu obseruabat legē subtrahēdo se a gentibus in cibo ⁊ potu. ⁊ q̃ illud nō erat faciendū videtur pri⁹ sibi fuisse monstratū Actuū decimo de Cornelio. vl' qr nō obseruās legem corā gentibus postea venientib⁹ iudeis eam obseruabat. Et vtrūq; istorum potest poni multipliciter sicut declarat Scotus in quo videndū est de h̄ plenius. Quarta ꝓpositio est q̃ ille error Petri fuit peccatū veniale. qr melius est hoc dicere dummō possint saluari verba Pauli. Nec illud factuz Petri potest excusari ꝓpter scandalū vitādū in iudeis. qr nō erat ibi materia scādali perfectis aut paruulis. sed soluz phariseis. de quo nō erat curandum exemplo christi Math. quindecimo de comestione manibus non lotis et cetera.

A Ad rationes ante oppositū. Ad primum patet quid dicendum. Ad scđm dico q̃ baptisati a Johāne in forma baptismi xp̄i quā forte sciuit vel a discipulis xp̄i vl' alias nō erāt rebaptisandi. Ad tertiam dico primo q̃ christus in nullo soluit legē quo ad spiritualez sensum qui viuificat. sed bene quo ad litterā que occidit. iuxta verba apostoli. Dico scđo q̃ circūcisio data fuit in fed⁹ sempiternum vl' in se vel in equiualēti. modo xp̄s nō euacuauit circuncisionem quo ad fructum ei⁹. qr dedit sacramentuz equiualentis fructus. imo maioris Dico tercio q̃ q̃tū ad gētiles cōuersos p̄ceptum de circuncisione fuit reuocatum in tertio concilio auctoritate Petri ⁊ Jacobi imo spūssancti quia ibi dicit̄ Uisum est spirituisancto et nobis ⁊c. Quantum vero ad iudeos supponitur reuocata aliquādo. licet tēpus reuocationis nō legatur in scriptura q̃ autem dicitur christū circuncisionem obseruasse soluitur p hoc q̃ lex vetus nō debuit statiz dimitti. sed ipsa in morte christi causaliter expirauit quando dictum est cōsumatum est nō tn̄ pro tunc realiter et simpliciter sed pro tempore publicationis huius cause ⁊ noue legis. Et ideo vsq; ad mort̄ decuit christum illa cerimonialia obseruare.

Et hec de questione.

Questio tertia

A

Quamuis iā quasi omnia declarata sint q̄ tractat magr̄ distictiōe tertia vsq; ad septimā distictionē hui⁹ q̄rti li. tn̄ adhuc speciali vidēdū est de effectu baptismi de quo aliqliter agit̄ in q̄rta distinctiōe. Ideo q̄ro vtrū oēs suscipiētes baptismū equalr̄ recipiāt baptismi effectū. Et arguo pmo q̃ nō. et q̃ pl⁹ recipit adult⁹ q̃ par

uulus.scȝ maiorem gratiā.quia omnis
ratio que est ꝺ paruulo vt recipiat gra
tiam est etiā de adulto rite baptisato.
⁊ preter hoc adultus talis habet meri-
tum personale qꝺ non habet ꝑuulus.
q̄re eidez daẗ maior gratia q̄ꝫ paruulo
⁊c. Secūdo arguo ꝙ plus recipit par
uulus q̄ꝫ adultus. scȝ ꝙ plus sibi valet
in casu baptism⁹ q̄ꝫ adulto. qꝛ ponam⁹
ꝙ adultus venit ad baptismuȝ cum de
uotione ⁊ contritiōe.tunc arguo sic.In
casu isto baptismus multo min⁹ ꝓdest
adulto q̄ꝫ paruulo. quia tam bonuȝ est
qꝺ confertur paruulo per baptismū q̄ꝫ
maluȝ est illud qꝺ haberet paruulus si
careret baptismo.sed illud est peius q̄ꝫ
malū quod accideret adulto si non ba-
ptisareẗ in casu predicto.qꝛ illud foret
carentia visionis diuine in eternuȝ pro
peccato originali. sed adultus volens
baptisari ipsa voluntate purgaẗ ab ori
ginali peccato.qꝛ si sine baptismo dece
deret haberet vitam eternā.ergo illud
est sibi debitū añ baptismuȝ. ⁊ per ꝯñs
minus sibi cōfertur per baptismum q̄ꝫ
ꝑuulo. Tertio arguo de duob⁹ adul-
tis vel de duobus paruulis.qꝛ de duo-
bus adultis baptisatis vn⁹ recipit gra
tiam ⁊ alius nō si vnus sit magis deuo
tus q̄ꝫ alius. Etiā de duobus paruulis
baptisatis quoꝝ anima vnius sit perfe
ctior ⁊ melior in naturalibus q̄ꝫ anima
alterius.Arguitur sic.Licet sacramen
tuȝ q̄ꝫtū est de se equaliter confert gra-
tiam in anima vtriusqꝫ.tamen cū actus
actiuorum sint in patiente disposito se
cundo de anima.sequiẗ ꝙ in anima no
biliori causabitur plus de gratia.Et cō
firmaẗ.qꝛ ꝺm magr̄m lib.2.dist.2. deus
contulit angelis in sua prima creatiōe
maiorē grām vel minorē ꝺm naturaliū
differentiā.igitur ⁊c. Oppositū argui
tur sic.Nullus suscipiens baptismū re
cipit baptismi effectū nisi in virtute et
ex merito passionis xp̄i sed meritū pas
sionis xp̄i est equale omnib⁹ in xp̄o re-
natis.igiẗ ⁊c. Quia hic queriẗ de ef-
fectu baptismi qui triplex est. capiēdo
effectū large ⁊ impꝓpe scilȝ caracteris
impressio.gratie infusio.culpe ⁊ pene di
missio.Ideo de his tribus ꝑ ordinez in
tribus articulis videndū est ⁊c. B

Quātū igiẗ ad primū articulū in quo
videndū est. vtrū in baptismo caracter
imprimaẗ tria sunt videnda. Prio de
caracteris descriptiōe. Scꝺo de cara-
cteris ꝯditione. Tertio de caracteris
impressione. De p̄mo puncto sciendū
est ꝙ caracter in ꝓposito vt sumiẗ apud
theologos est signū sp̄uale impressum
suscipiēti sacr̄m nō iterabile indelebili
ter manēs postq̄ꝫ est semel imp̄ssuȝ ⁊ di
stinguens suscipientē tale sacr̄m a non
suscipiente. De scꝺo puncto ptȝ ex p̄-
dicta descriptione ꝙ aliq̄ cōditōes seu
ꝓprietates attribuuntẗ caracteri.s.ꝙ est
assimilatiuū distinctiuū.figuratiuū. di-
spositiuū.rememoratiuū.⁊ obligatiuū.

Prima cōditio caracteris est ꝙ est si-
gnū assimilatiuū scȝ alteri hn̄ti. Et hec
cōditio ⁊ sequēs cōueniūt caracteri na
turaliter ⁊ sunt cōes tā ei q̄ꝫ cuilibet al
teri forme. Scꝺa ꝯditio est ꝙ ē signū
distinctiuū scȝ a nō hn̄te. Tertia est ꝙ
est signū ꝯfiguratiuū seu ꝯformatiuuȝ
s.xp̄o.nā ꝑ ip̄m ascribiẗ qs familie xp̄i.

Quarta conditio est ꝙ caracter est si
gnū dispositiuū scȝ ad gratiā tanq̄ꝫ cau
sa sine q̄ nō.Et hoc solū ex voluntate ⁊
ordinatiōe dei.non ex natura rei scȝ qꝛ
deus sic ordiauit ꝙ baptisatus p̄us ali
quo mō recipiat caracterē.⁊ posito ca-
ractere recipiat grām nisi ponat se obi
cem. Quinta ꝯditio ꝙ caracter est si-
gnū rememoratiuū seu recordatiuū scȝ
suscepti sacramēti.Et hoc ex diuina or
dinatiōe q̄ vult caracterez sic inducere
innoticiā sacramenti suscepti. Sexta
ꝯditio ꝙ caracter est signū obligatiuū
scȝ ad legē xp̄i eo mō quo suscipiēs sa-
cramentū obligaẗ ꝑ eius susceptionem
plusq̄ꝫ nō suscipiēs ⁊c. C De ter
tio pūcto pono aliq̄s ꝓpositōes. Pria
sit hec ꝙ caracterē ip̄rimi aīe nō pōt ꝓ
bari aut ip̄robari ꝑ rōnē naturalez nec
ꝑ efficaciā seu exp̄ssaȝ biblie auctoritatē

Primo ꝙ nō possit sic improbari sal-
tem ꝯcediẗ.sȝ ꝙ nec possit sic ꝓbari.ptȝ
qꝛ illi q̄ ponūt caracterez imp̄mi nō in-
ducūt ad hoc rōnem naturalē q̄ valeat

nec auctoritatem biblie cogentem. nec ꝓbāt ꝙ magis imprimat in baptismo ꝙ̄ in circūcisione. ⁊ tñ ipsi negāt in circūcisione. Scđa ꝓpositio ꝙ caracterē imprimi aīe maxīe in baptismo magis ꝙ̄ oppositū est ꝯsonū auctoritati ecclīe ⁊ rōnabili cōgruētie. Auctoritas eñ ecclesie videt̄ magis hoc sonare ꝙ̄ oppositū. Extra de baptismo ⁊ effectu eius. Maiores. Ubi videt̄ dicere ꝙ aliqui recipiunt caracterē sacri ꝗuis nō rē. hec tñ auctoritas nō cogit. qꝛ posset exponi ꝙ intelligit ꝑ caracterē ipm̄ baptismuꝫ sicut qñ qꝫ facit magr̄. Cōgruentia tñ est ad hoc ꝙ rōnabile videt̄ ⁊ ꝯgruū ꝙ quilibet recept⁹ in dei familia aliqd ꝑmanēs recipiat quo distiguat̄ ab aliis.

Tertia ꝓpositio ꝙ si caracter sit aliquid est forma absoluta ⁊ non relatiua ꝯtra Scotū q dicit ꝙ vtrūqꝫ pōt teneri Et intelligit ꝑ formā relatiuā rem aliquā q̄ nō est res absoluta. Cōtra quem dico ꝙ omē qđ est res absoluta ⁊ qđ nihil illo mō est res relatiua scꝫ distincta ab absoluta qđ hꝫ alibi ꝓbari. Quarta ꝓpositio ꝙ ꝯuenienti⁹ ponit̄ ꝙ caracter est q̄litas de p̄ma vel tertia specie ꝙ̄ de scđa. ꝯtra Scotū q ponit ꝙ est de scđa specie q̄litatis. Caracter eñ si aliquid est. est habit⁹ vel dispositio passio vel passibilis q̄litas. sꝫ nō est naturalis potētia. qꝛ ipsa dr̄ in respectu ad actuꝫ potētie actiue vel passiue quoꝝ neutrū ꝯuenit caracteri. Nō eñ videt̄ potētia naturalis actiua respectu actuū naturaliū. qꝛ oēs tales actus sufficiūt ꝓducere habit⁹ naturales ⁊ infusi. Nec est potētia naturalis actiua respectu actuum supnaturaliū. qꝛ tales act⁹ sunt immediate a deo. Nec pōt eē potētia passiua respectu p̄dictoꝝ actuuꝫ. qꝛ aīa est sufficiēs passiuū respectu illoꝝ. Quinta ꝓpositio ꝙ caracter sicut ē in aīa ita est in q̄libet ei⁹ potētia. qꝛ idē sunt. Si tñ potentie aīe distinguerent̄ ab aīa vł inter se tunc caracter cōuenienti⁹ poneretur subiectiue inesse substātie aīe ꝙ̄ alicui ei⁹ potentie ꝯtra Scotū qui simpliciter ponit ꝙ est in voluntate ⁊ tñ videt̄ tenere ꝙ hec potētia distinguatur ab ipsa substantia aīe qđ videt̄ minus ꝯñs qꝛ frustra videtur poni caracter in potentia aīe nisi vt sit ꝓncipiū sui act⁹. sꝫ caracter nō videt̄ eē p̄ncipiū alicui⁹ actus nec inclinare ad aliquē actū vt dicit Ockam qui dat exemplū de habitu religiosi ꝑ quē distinguit̄ a non religioso ⁊ obseruantias certas significat̄ promisisse ad q̄s obligat̄ qui tñ habit⁹ non est p̄ncipiū alicuius actus. qꝛ ad nulluꝫ inclinat. Sic est de caractere ⁊c̄. Ideo verisimilius dicit̄ esse in eēntia aīe subiectiue q̄ nullū actū cōnotat ꝙ̄ in potētia q̄ cōnotat actū. Sexta ꝓpositio ꝙ si potētie aīe distinguerent̄ realiter int̄ se sicut tenet sctūs Thomas ⁊ caracter poneret̄ in aliq̄ potentia aīe adhuc cōuenietius poneret̄ in volūtate ꝙ̄ in intellectu. qꝛ vt dicit Scot⁹ dispositio ad formā est in eodē susceptiuo cū forma. sꝫ caracter est dispositio q̄daꝫ ad gr̄am q̄ est in volūtate. igit̄ ⁊c̄. Septima propositio ꝙ lꝫ caracter de lege ordinata sit signū indelebile non tñ simpliciter ⁊ absolute. qꝛ de⁹ absolute possꝫ illud separe a subiecto ⁊ destruere subiecto remanēte. Octaua ꝓpositio ꝙ caracteres in diuersis sacramētis impssi sunt alterius ⁊ alteri⁹ speciei. qꝛ lꝫ accidētia eiusdē speciei p̄nt esse in eodē subiecto tñ hoc nō est ponendū sine aliq̄ necessitate. id est sine rōne experientia vel auctoritate cogente. sꝫ hic nō est aliqđ tale sꝫ potius videt̄ rō ad oppositū. qꝛ caracter imprimit̄ ad distinguendū. nunc aūt si in trib⁹ sacramētꝭ irreiterabilib⁹ in quibus imprimit̄ caracter scꝫ baptismo ꝯfirmatōe ⁊ ordine caracteres eēnt eiusdē speciei ꝑ eos nō distingueret̄ baptisatus a ꝯfirmatore aut sacerdos a baptisato vel ꝯfirmato ⁊c̄. Et hec de p̄mo articulo

D Quantū ad scđm articulū in quo vidēdū est Utrū in baptismo gr̄a infundat̄. qꝛ ita posset queri de aliis virtutibus ponā tres ꝯclusiones.

Prima est ꝙ cuilibꝫ rite suscipienti baptismū infunditur gratia. Secūda ꝙ cuilibet rite suscipienti baptismū infundūtur alie virtutes theologice siue supernaturales. scꝫ fides ⁊ spes. Ter-

Cū naturaliter aliquis rite suscipiat baptismū tamen non sibi infunduntur virtutes morales

tia ꝙ nulli q̄tumcunqȝ rite suscipienti baptismū infundunt̄ virtutes morales Et istas tres ꝯclusiones declarabo per ordinem. Prima igit̄ ꝯclusio ꝓbatur sic. Et intelligendo de illo suscipiēte q̄ anteq̄ suscipit nō habet grām. tunc de tali arguit̄. quia sibi dimittit̄ mortalis culpa. igitur ei infunditur gratia. Antecedens patet. et consequentia patet ex prima conclusione tertij articuli prime. q. quia de lege ordinata non dimittitur mortalis culpa sine infusione grē Et aduertendū est ꝙ hec ꝯclusio est intelligenda ꝓut ly rite importat dispositionē baptisati q̄ non reqꝛitur necessario ad esse sacramēti sȝ ad bene esse cū ceteris necessario requisitis. qꝛ si ly rite importaret solū dispositionē necessario requisitā sacramēti. sic nō oportet ⁊c̄. sic pȝ in multis malis rite baptisatis quo ad necessaria. igit̄ ⁊c̄. Scd̄a conclusio ꝓbat̄. scȝ ꝙ alie virtutes puta fides et spes infūdunt̄ in baptismo rite suscepto ad sensum iaȝ expositū. Pro cuiꝰ declaratiōe pono aliq̄s ꝓpositiōes. Prima sit hec. ꝙ gratia de potētia dei absoluta pōt infūdi sine alijs virtutibꝰ theologicis scȝ fide ⁊ spe. Patȝ. qꝛ charitas est quid absolutū qđ nō dependet a fide ⁊ spe. igit̄ ⁊c̄. Scd̄a ꝓpositio. ꝙ non pōt efficaciter ꝓbari ꝑ rationeȝ vel auctoritatem ꝙ grā de lege ordinata non potest diuidi seu nō infundit̄ in baptismo sine alijs virtutibꝰ theologicis scilȝ fide ⁊ spe. Patet ꝙ nō ꝑ rōnē qꝛ cū oppositū absolute possit fieri nō videt̄ posse fieri rō efficax ad ꝓbandū ꝙ nō fiat vel non possit fieri de lege ordinata nec aliqua solet adduci. Patȝ etiaȝ ꝙ nō ꝑ auctoritatē. qꝛ ille auctoritates qui nō crediderit condēnabit̄. Mar. vlti. Ad Hebreos. xi. sine fide īpossibile est placere deo. Et si q̄ sint sil̄es q̄ possent induci ex biblia possent oīs intelligi de adultis nō de ꝑuulis. Auctoritas etiaȝ ecclesie extra de summa trini. ⁊ fide catholi. libro. 7. non videtur cogere. quia non videtur ibi determinare simplicit̄ ita esse. sed dimittit auctoribus disputantibus. igitur ⁊c̄. Tertia propositio est ꝙ probabilius est q̄ oppositū ꝙ gratia de lege ordinata non potest infundi seu non infunditur in baptismo sine fide ⁊ spe patet. qꝛ non videt̄ rōnabile ꝙ deus vnā infunderet sine alijs. ⁊ cōmuniter doctores tenent ꝙ oēs infunduntur in baptismo etiā paruuloꝝ ⁊ ad hoc magis declinat auctoritas ecclesie vbi supra. Et sic ex hoc ptȝ ꝯclusio intuēti.

E Tertia ꝯclusio ꝓbatur scȝ ꝙ ꝟtutes morales nate acquiri ex actibꝰ non infundunt̄ in baptismo de cōmuni lege. qꝛ aliquis ante baptismū habens habitus morales viciosos q̄uis rite baptisetur tamē sentit se ꝓnum ad vicia consueta sicut prius. igit̄ tūc manet habitus inclinans ad talia peccata. Sȝ non videt̄ ꝙ deus infundat vnū habitū ⁊ nō expellat habitū ꝯtrariū. igitur ⁊c̄. Nec valet ratio quorūdā dicentiuȝ oppositū ꝯclusionis ꝓpter hoc ꝙ deus nō minus perfecte oꝑatur in operibꝰ gratie q̄ nature. sed nō inuenit̄ ꝙ deus in naturalibꝰ det ꝑmū ꝑncipiū aliquoruȝ opeꝝ nisi det oīa necessaria ad illa oꝑa sicut natura nō dat virtutē vel potētiā ꝓgressiuā nisi det organa ⁊c̄. modo habens gratiā siue charitateȝ habet ꝑncipiū omniū operum meritorieꝝ que nō possunt exerceri sine virtutibꝰ moralibus. igit̄ ⁊c̄. Hec enī ratio assumit falsa ꝓ quo dico aliquas ꝓpositiones. Prima est ꝙ sepe ꝯtingit in operibus nature ꝙ deus dat principiū alicuius operationis. ⁊ tamē non dat actualiter necessaria ad illā operationē. Exemplū. deꝰ creando hominē dat sibi principium respectu alicuiꝰ sciendi ⁊ volendi quia intellectū ⁊ voluntateȝ, ⁊ tamen nō oportet ꝙ det sibi tūc habitus per quos potest ⁊ sine quibus nō pōt faciliter in talia opera. sed sufficit ꝙ det sibi potestatem acquirendi tales habitus. sic est in ꝓposito ⁊c̄. Secunda ꝓpositio ꝙ tunc cōiter deꝰ dās alicui nature ꝑncipiū alicuiꝰ operationis dat etiā necessaria ad illam. quādo scȝ illud principiuȝ est ex se sufficiēs ad talia exercenda sicut est in illo exemplo de virtute progressiua. sic auteȝ non est in ꝓposito. Pro quo

ſit tertia ꝓpoſitio ꝙ charitas infuſa ſal
tem cũ charitate acquiſita eſt ſufficiẽs
principium cuiuſlibet operis meritorij
ſine virtutibus moralibus. quia chari=
tas inclinat immediate ad actuȝ cuiuſ=
libet virtutis. Ideo dicit Gregorius ꝙ
omnia precepta ſunt vnũ in radice cha
ritatis. Et hoc modo etiã virtutes ſunt
connexe in charitate. quia charitas in=
clinat ad actũ cuiuſlibet earũ licet non
ita prompte ⁊ expedite ſicut cũ alijs vir=
tutibꝰ. igitur ⁊c. Ex his ſequitur cor=
relarium ſolutiuũ vniꝰ obiectionis ſcȝ
ꝙ licet deus in baptiſmo infundat vir=
tutes in pte intellectiua ⁊ non in parte
ſenſitiua. que virtutes dicunt̃ morales
tñ deꝰ perfecte ſanat hominẽ in baptiſ
mo quia dat omnia neceſſaria ad ſalu=
tem. Nã ille virtutes morales nõ ſunt
neceſſarie ad ſalutem. dat etiã homini
vnde poſt tales virtutes acquirere ⁊c.

Contra primã concluſionẽ ⁊
ſecundã arguit̃ ex tertia. quia tam in=
compoſſibilia ſunt amor habitualis et
odiũ habituale reſpectu eiuſdẽ obiecti
ꝙ incõpoſſibilia ſunt fides ⁊ ſcientia re
ſpectu eiuſdẽ obiecti. ſed fides ⁊ ſciẽtia
nõ ſtant ſimul reſpectu eiuſdẽ obiecti.
Igit̃ nec prima. Sȝ habens habitũ ac=
quiſituȝ odiendi deũ nõ obſtante tali ha=
bitu poteſt nihilominꝰ habere vnũ actũ
quo poteſt diligere deũ ⁊ velle baptiſa=
ri. ⁊ ſic rite ſuſcipere baptiſmũ. ⁊ tamẽ
tunc non perdit habitũ odiendi prius
habitũ per predicta in tertia concluſio
ne. igitur nõ recipit gratiã ſiue charita
teȝ ꝓpter incompoſſibilitatẽ charitatis
⁊ odij habitualis Et ita poſſet argui de
alijs virtutibꝰ theologicis. Et ſi dica=
tur ꝙ iſti habitus non ſunt incompoſſi
biles. quia vnus eſt infuſus ⁊ alter acq
ſitus. Contra. Illi habitus ſunt incom
poſſibiles: quorum actus ſunt incom=
poſſibiles. aliter non poteſt probari in=
compoſſibilitas habituũ ſed actus iſto
rum habituũ ſunt incompoſſibiles. igit̃
⁊c. Itẽ aũt habitus infuſi in baptiſmo
ſunt eiuſdem ſpeciei cũ acquiſitis aut
diuerſarum. Si diuerſarum. tunc cum
habitus infuſus ſit ꝑfectior inclinabit
ad perfectiorem actum. ⁊ perfectius in
clinabit ꝙ̃ habitus acquiſitus. ⁊ per cõ
ſequens cũ acquiſitus inclinet ad actũ
omni alio circũſcripto ergo multo ma=
gis habitus infuſus ⁊c. ergo paruulus
poterit in actum fidei. Si aũt ſint eiuſ=
dem ſpeciei tunc poterunt facere infu=
ſi quicquid faciunt acquiſiti. quod ptȝ
falſum de paruulo vt prius. Item que
ritur quare ponitur ꝙ virtutes theolo
gice in baptiſmo infunduntur cum ha=
bitus inclinet ad actꝰ quos paruuli ha
bere non poſſunt. videntur igit̃ fruſtra

Ad primum dico ꝙ illud primum aſ
ſumptũ ⁊ ſimilia debent intelligi de ha
bitibus acquiſitis et ſic ſunt vera. alias
non. quia in illis tanta eſt repugnantia
habituum quanta actuum. quia acqui
runtur ⁊ augmentantur ex actibus. ſed
vnus infuſus et alius acquiſitus non
repugnãt. ſicut fides infuſa et ſcientia
non repugnant. quia habitus infuſus
non requiritur ex actibus nec augmen
tatur. ſed ſolum ſe habȝ actiue ad actꝰ

Et quando dicitur actus ſunt incom=
poſſibiles igitur habitus. conſequẽtia
non valet niſi ſolũ de habitibus acqui=
ſitis per actus. Ad ſecundum dico ꝙ
habitus infuſi diſtinguuntur ſpecie ab
acquiſitis. ſed non ſequitur vltra. igi=
tur magis inclinãt ad actus ꝙ̃uis ſint
perfectiores. ſed bene ſequitur ꝙ quã=
do concurrunt ad actum faciunt ipſuȝ
perfectiorem. Ad tertium dico ꝙ illi
habitus licet non valeant ad eliciendũ
actus tempore infantie tamen valebũt
quando erit adultus. quia tunc per il=
los poterit in opera meritoria median
tibus acquiſitis et valent ſibi quocun=
ꝙ tempore vt oſtendatur diuiſus a fi=
lijs perditionis ⁊c. Et hec de ſecundo
articulo.

Quantum ad ter=
tiam articulũ in quo videndum. Utruȝ
in baptiſmo omnis culpa ⁊ pena dimit
tatur Ponam tres concluſiones. Pri
ma erit de culpe dimiſſione Secunda
erit de pene remiſſione. Tertia erit
de principali queſitis ſolutione. Pri=
ma igitur concluſio ſit iſta ꝙ cuilibet
rite ſuſcipienti baptiſmum omnis cul=

pa tam mortalis ꝙ venialis dimittitur Et intelligo ꝑ rite suscipientē illū q nō ponit se obicē.s.q penitet de pctīs ⁊c.

Pro declaratiōe hui⁹ ꝯclusiōis ponā aliqs ꝓpositiōes. Prima sit hec.ꝙ nō ideo in baptismo dimittit̄ culpa: q: in ipso infundat̄ gr̄a culpe ꝯtrā. et ipsius tanꝙ sui contrarij expulsiua contra ali quos qui ꝓbāt p̄dictā ꝯclusionē: ꝑ hoc q: in generatiōe q̄libet per inductionē vni⁹ forme oīs forma ꝯtraria expellit̄ ⁊ etiā dispositio ad formā ꝯtrariā.sed ba ptismus est gn̄atio ad vitā eternā:⁊ cul pa ⁊ gratia sunt ꝯtraria. igit̄ in baptis mo infusio gratie tollit culpā originalē actualē ⁊ venialē ⁊c. Hec em̄ ratio non valet.Tum q: petit principiū.nam ma gis clarū est q̄n baptismo culpa dimit tatur:ꝙ ꝙ gratia ꝯferatur. Tum etiaʒ q: probat de peccato veniali:cū ipsum stet cum gratia. sed vlterius hec ratio assumit falsuʒ. Pro quo sit scd̄a ꝓpo sitio ꝙ gratia ⁊ pct̄m siue culpa nō sunt ꝓp̄rie ꝯtraria:q: gratia quo ad oē illud qđ est in ea positiuū ⁊ absolutū pōt sta re cum qualibet culpa.⁊ hoc de potētia dei absoluta:sed tunc nō esset gratia id est non faceret tunc aliquē esse gratum deo. ꝙ igit̄ gr̄a repugnet culpe non est naturaliter sed libere.s.ex volūtate dei libere acceptantis talē qualitatē:vt fa ciat aliquē gratū cū quo non stat ipsuʒ esse in peccato.sicut nō stat ꝙ sit amic⁹ et inimicus dei. Tertia ꝓpositio est. ꝙ nō pōt ꝓbari naturali ratione sed so lum debet credi simplici fide oēm cul pā dimitti in baptismo. ꝙ debet credi ptʒ:q: credit̄ ꝙ rite baptisatus siue di gne est dignus vita eterna.sic ꝙ si dece deret tunc statim haberet eā. Ideo ⁊c. Sed ꝙ illud non possit ratiōe probari ptʒ:q: supposito ꝙ forma gratie forma liter repugnaret actui peccati vel habi tui vicioso presenti:qđ tn̄ falsuʒ est. ad huc videtur claruʒ ꝙ non sic repugnat actui preterito qui nulluʒ habitū relin quit:q: prius totaliter corrumpit̄. nec repugnat obligationi ad penā formali ter. Nam deus absolute posset manen te obligatione ad penā eternā infunde re gratiam ⁊ dimittere culpā sine iniu sticia.sicut posset aliquē eternaliter pu nire sine demerito:licʒ illa punitio non esset proprie pena.q: pena dr̄ respectu culpe:sed ꝓp̄rie diceret̄ dolor

Ex predictis patʒ de conclusione.Sʒ hic est dubiū vtrū culpa originalis pos sit dimitti in baptismo sine culpa actu ali etiā in adulto.videtur ꝙ sic:q: sicut pct̄m ꝯtractum cū ꝯsensu non remittit̄ sine cōsensu. ita ꝯtractum sine cōsensu remitti pōt sine ꝯsensu ꝑ vim sacramē ti.Si ergo adult⁹ suscipiens baptismū non ꝯsentit nec dissentit:⁊ cōmisit pct̄m actuale illud nō dimittit̄:q: ꝯmissuʒ cū cō sensu.igitur cū pct̄m originale sit in eo ꝯtractum sine ꝯsensu videt̄ posse di mitti sine ꝯsensu virtute sacramenti. q̄ re ⁊c. Ad istud dico ꝙ adulto non di mittitur pct̄m originale q̄n dimittat̄ actuale.Cuius duplex ratio assignatur de baptismo et eius effe. quarū vna est ꝙ deus ex toto facit bonuʒ:⁊ nō ex pte. ideo dicit Augusti.Impiū est a deo di midiam sperare veniam.q: si deus ali cui dimittit aliquod pct̄m mortale di mittit oīa que habet.Alia est:q: per re missioneʒ originalis aperit̄ ianua para disi:⁊ peccato actuali debet̄ pena eter na:q̄re ⁊c. Et ad argumētū in ꝯtrariū dico ꝙ verū ꝯcluderet.s.ꝙ pct̄m cōtra ctū sine ꝯsensu ⁊c.nisi esset aliud impe dimentum speciale quale est in adulto preter peccatū cōtractū sine ꝯsensu.scʒ peccatū actuale sine quo nō pōt dimit ti aliud ⁊c. Et intelligo ista de lege or dinata.

Secunda cōclusio de pene remissione sit ista.ꝙ nulli quantū cunqꝫ rite suscipienti baptismū remit titur omnis pena. Pro cuius declarati one sciendū est ꝙ duplex est pena.Una eterna.Alia temporalis . Et tempora lis est duplex.vna volūtarie contracta. alia naturaliter inflicta. Iuxta hoc po no aliquas propositiones. Prima sit hec ꝙ pena eterna remittitur in baptis mo: quia baptisatus redditur dignus vita eterna. Igitur ⁊c. Et hoc verum est de rite baptisato:cui ante baptismū non est remissa. Igitur. ⁊ cetera.

Questio tertia

Secunda sit hec q pena tempalis voluntarie cõtracta.id est debita pro peccato voluntario remittit in baptismo. Et hoc verũ est in adulto rite baptisato cui nõ est prius remissa seu qui ante susceptionẽ baptismi erat obligat⁹ ad cã sed in paruulo baptisato nõ remittitur talis pena quia ad nullã talẽ obligatur ⁊c. Tertia cõclusio.pena tpalis naturaliter inflicta nõ remittit in baptismo quia talis pena que ɔsequitur oẽm homines fm cõmunẽ cursum nature sicut esurire sitire ⁊ hmõi durat ita post baptismũ sicut ante.Et hoc solum ex ordinatione diuina.qr posset oppositũ facere si vellet.Et sic pat3 quõ in baptismo remittit pena ⁊ quõ non. K Ex predictis pt3 correlarie q lic3 nulla sit causa a priori.quare nõ licet iterare baptismũ ⁊ q si iteretur de facto nullũ habet effectum nisi sola institutio diuina. tñ ista institutio est rationabilis.qr aliter daret occasio ⁊ incentiuũ delinquendi cũ in baptismo sit plena remissio culpe ⁊ pene vt dictum est.Unde non val3 illa ratio quã aliqui assignant sc3 quia in baptismo imprimitur caracter qui ẽ indelebilis.Nã hec est probatio per immanifestius.A pñcipio eñ institutiõis baptismi manifestũ fuit q nõ licuit iterari q aũt caracter ĩprimat nõ fuit nec est sic manifestũ nec ex scriptura.nec ex auctoritatib⁹ sanctoꝝ.Uñ si multũ fuisset de eo tractatũ a sctis magr̃ sñiaru3 de eo fecisset mentionẽ.qui tñ de caractere in toto tractatu de baptismo non loquit nisi in vno loco.vbi dicit. qui ab hereticis baptisati sunt puato caractere xpi baptisãdi nõ sunt.Ibi aũt vocat caracterẽ xpi formã baptismi xpi sicut pt3 ex textu.Et sic nihil loquit de caractere fm illã significationẽ qua vtimur ⁊ de q̃ supra.qre ⁊c. Pena aũt iteratiũ baptismũ tã ɔferentiũ q̃ suscipientiu3 est irregularitas.Extra de apostatis. Ex lraꝝ.nisi ignorãtia facti excuset sic põt.Ut de ɔsec.dist.4. de qbus ignorãtia iuris hic nõ excusaret.Est etiã differentia si illa iteratio fiat publice vel occulte.qr in pma solus papa põt dispensare.In secũda vero forte põt eps fm Scotũ qui in hac materia inuehit ɔtra canonistas nõ semp bñ attendẽtes formã verboꝝ iuris.nec distinguẽtes dcã decreti qñ sunt a legislatore vel ab alio ⁊c. Ex pdictis ergo pt3 qre baptism⁹ nõ iteratur.sc3 qr ibi dimittit pena ⁊c.

L Sed ɔtra illud arguit Quia sicut nullũ bonũ irremuneratũ ita nullũ malũ impunitũ.Si aũt in baptismo remittat pena ⁊c.tũc aliqd malũ ẽ impunitũ qd est iniustũ. Ad hoc dico primo q nullũ bonũ meritoriũ sit qd non pmiat a deo. Dico scdo q aliqd pctm sit qd nõ punit a deo sicut est in pposito.Et hoc est.qr deus est pronior ad remittendũ ⁊ premiãdũ q̃ ad puniendũ. Dico tertio q nullum pctm est qd nõ puniat qr ipmmet est sibi pena. Dico qrto q nullũ pctm remanet impunitũ a deo.qr qdlibet pctm qd remanet punitur a deo.sed in pposito pctm non remanet.Ideo ⁊c. Tertia ɔclusio de pncipalis qsiti rñsione siue ad titulũ qstionis pposite rñsiua sit ista.q nõ oẽs suscipiẽtes baptismũ eqliter recipiũt oẽ3 baptismi effectũ. Pro cui⁹ declaratione pono aliqs ppositiones. Prima est q oẽs baptisati eqliter recipiunt pmũ effectũ baptismi.sc3 caracterem. qr ille est siñis in oĩbus baptisatis. Scda est q nõ oẽs baptisati eqliter recipiũt fm effectũ baptismi sc3 grãm:qr aliqui nõ recipiũt. Tertia q non oẽs baptisati recipiẽtes grãm eqliter recipiũt eã. qr aliqui plus ⁊ aliqui min⁹. Pro cui⁹ pbatiõe pono aliqs ppositiões. Quarta ppositio sit hec q adult⁹ baptisatus recipiens grãm.maiore3 recipit q̃ paruulus.qr adult⁹ q̃tũcuq3 hẽat tenue3 volũtatẽ dũ tñ ɔsentiat recipere sacramentũ ⁊ nõ se ponat obicẽ ad grãm h3 meritũ pmiũ qd nõ h3 paruulus.iõ est magis dispositus.qre ⁊c. S3 ɔtra.ponamus q adultus toto tpe baptismi ⁊ post peccet venialiter.videt esse indisposit⁹ aliquo mõ qualit nõ est puulus qui nullã h3 indispositionẽ.igit in hoc casu puulus maiorem recipiet grãm.

Hic dico q pctm veniale nullo mõ p

hibet gratiã infundi nec actum meritoriũ simil͛ hr̃e. Et supposito ꝙ tale peccatũ eẽt aliquo mõ indispositio ad gratiã. q͛ tñ cuꝫ ipsa stat aliqua dispositio scꝫ meritũ q̃ nõ est in paruulo. ⁊ est maior dispositio ꝙ̃ ipsum sit indispositio. ideo ⁊c. ¶ Quinta propositio stat de lege ordĩata ꝙ de duobꝰ ꝑuulis baptisatis vnꝰ recipiat maiorẽ graꝫ ꝙ̃ alius. q͛ in parẽtibꝰ vniꝰ vł in ministro ꝯferẽte põt esse maior motus deuotionis ꝙ̃ alterius. ꝓpter quoꝝ merita deꝰ vni ꝑuulo põt cõferre maioreꝫ grãm ꝙ̃ alteri. Sed hoc nõ est virtute baptismi ſꝫ meriti. Et dicit Scotꝰ ꝙ hoc mõ forte fuit de beato Nicolao ꝙ parẽtes eiꝰ meruerũt sibi talẽ grãm q̃ fuit ꝑncipiũ tam mirabilis effectꝰ vt duobꝰ diebꝰ in ebdomada vnica lactatiõe cõtentꝰ maneret. Et quo ad hoc meliꝰ est puerũ a bono sacerdote baptisari ꝙ̃ a malo. q͛ eiꝰ orõnes q̃s facit in baptismo magis exaudiunt͛ ⁊ valent illi ꝓ quo fiunt ꝙ̃ orõnes mali. Ex quo sequit͛ correlarie ꝙ stat de lege ordinata ꝙ duo ꝑuuli inequalit͛ ꝑmient͛ in celo ꝑꝫ ex dictis. ꝑꝫ etiã ex alio. q͛ paruulꝰ ꝯfirmatꝰ moriẽs hꝫ maiorẽ gloriã ꝙ̃ baptisatꝰ tm̃ ⁊ non ꝯfirmatus. Et ideo sicut dicit Adã expediret ꝙ ista duo sacramenta scilꝫ baptismꝰ ⁊ ꝯfirmatio sine magna mora interposita cõferrent͛ si adesset semꝑ qui posset. sed eṕs nõ semꝑ est ꝑ̃sens. ideo nõ est ꝯsuetũ fieri. Aliter tñ dicit Holkot de ista ꝯfirmatiõe lꝫ nõ neget ꝑ̃dictã viã scꝫ ꝙ lꝫ paruulꝰ baptisatꝰ ⁊ confirmatus habeat duas grãs ⁊ aliꝰ vnaꝫ tm̃. grã tñ ꝯfirmationis nõ est grã vniuoce cũ alia nec reddit habentẽ digniorem vita eterna. ſꝫ nata est reddere fortiorẽ habitũ fidei. Ad quẽ effectũ spãliter ordinat͛. Et sic patꝫ de scđo effectu baptismi. ¶ Sexta ꝓpositio ꝙ nõ oẽs baptisati recipiũt equaliter tertiũ effectũ baptismi scilꝫ remissionẽ culpe ⁊ pene. q͛ aliqui nõ recipiũt. Septima ꝓpositio. ꝙ nõ oẽs baptisati recipiẽtes ꝑ̃dictũ effectũ equalit͛ recipiũt ipm ꝑꝫ ex dictis in ꝑ̃ma ⁊ scđa ꝯclusionibꝰ.

Octaua ꝓpositio est ꝙ oẽs baptisati equaliter recipiũt effectus baptismi ꝙ̃tum est ex ꝑte baptismi. ⁊ hoc ꝓbat rõ post oppositũ q̃stionis. Et si qñqꝫ sit inequalitas hoc est ex ꝑte dispositiõis alterius ⁊ alteriꝰ in alio ⁊ in alio suscipiẽte. vel in aliys pro eo sicut ꝑꝫ ex supradictis. Et sic patꝫ de ꝯclusione. ¶

¶ Sꝫ hic est dubiũ vtrũ stet de lege ordinata ꝙ grã vnius adulti sit eq̃lis vel minor ꝙ̃ grã baptismalis vnius ꝑuuli. Videt͛ ꝙ sic. q͛ cũ iste sint eiusdẽ spẽi ⁊ ꝑ̃ma nõ excedat in infinitũ secundã sequit͛ ꝙ grã huius adulti poterit diminui quousqꝫ fiat equalis vel minor ⁊c.

Hic põt dici ꝑ̃mo ꝙ q̃libet grã debita merito ꝑsonali est maior ꝙ̃ grã infusa in baptismo seu grã baptismalis. ⁊ ideo est dare minimũ actũ meritoriũ qui hꝫ per se subsistere cui rñdet grã vna minima data pro merito volũtatis. lꝫ non sit minimꝰ actꝰ meritoriꝰ simplr̃. q͛ q̃libet ꝑs illius actus meritoriy et quelibꝫ pars grẽ est grã. non tñ posset a volũtate viatoris fieri actꝰ meritorius ꝑ se existẽs minor isto. ideo nõ est possibile ꝙ vnꝰ adultꝰ mereat͛ in duplo minꝰ ⁊ iterũ sic vsqꝫ ad equalitateꝫ ꝑuuli. q͛ statꝰ est in minĩo actu meritorio ꝑ se exñte q̃ est maioris grẽ meritoriꝰ ꝙ̃ sit grã paruuli. Et si dicat͛ nihil est tã in ꝑtãte voluntatis ꝙ̃ actꝰ suus. ergo quocũqꝫ dato põt causare minorẽ. ꝯcedendo ꝙ minor est. sed non erit meritorius. lꝫ pars huiꝰ actus meritoriy sit minꝰ meritũ. ſꝫ si per se existeret nõ essꝫ meritũ. Exemplum. medietas huiꝰ ignis agit ad aliquã distantiã ad quaꝫ nõ ageret si ꝑ se existeret. sicut ꝑꝫ in casu. Scđo mõ põt dici ꝯcedẽdo ꝯclusionẽ scꝫ ꝙ possibile est adultũ cathecuminũ mereri tãtam grãm ante baptismũ ꝑcise quanta cõfert͛ ꝑuulo in baptismo. Itẽ põt cõcedi de peccatore ꝙ põt ita remisse ꝯteri ⁊ cũ talibꝰ circũstantiys ꝙ non habebit maiorẽ grãm ꝙ̃ ꝑuulus in baptismo.

Tertio mõ põt dici ꝙ ꝑ̃dicte grẽ scꝫ baptismalis ⁊ grã meriti ꝑsonalis non sunt cõparabiles. q͛ nõ sunt eiusdẽ speciei. Vñ ſm Thomã grã baptismi ⁊ cõfirmatiõis ⁊ grã virtutũ ⁊ donoꝝ distin

De sacramento confirmationis

gunt̄ ſm ſpēm. qꝛ ad alios effect⁹ ordi-nantur. Et ſm hoc ſi ſit veruꝫ patet de dubio ⁊ per ꝯñs de queſito principali.

Tunc ad rationes. Ad pri-mā patet quid dicendū. Ad ſecundā concedo ꝙ in caſu baptiſmus plus va-let paruulo ꝙ̄ adulto. ſcꝫ quādo adul-tus ante baptiſmū ē iuſtificatus. ⁊ hoc probat ratio. ⁊ non eſt contra dicta pri⁹

Ad tertiam quantuꝫ ad illud qđ con-cludit de duobus adultis conceditur. nec eſt contra dicta. Sed quantū ad id qđ arguit de duobus paruulis poteſt du-pliciter dici. Uno modo ꝙ oēs paruuli ſunt equales in naturalibus quo ad id in quo gratia immediate recipitur. qꝛ omnes anime ſunt equales in pfectiōe licet ſint inequales in diſpoſitionibus ſuoꝝ corporum. Alio modo poſſet dici ſi tenetur. ꝙ anime non ſunt eque per-fecte eſſentialiter ſicut videt̄ ſonare ar-ticulus pariſieñs. Unde poteſt nega-ri ꝯña. ſunt ineqles in naturalibus. er-go gratia cauſatur perfectioꝛ in perfe-ctioꝛi anima. Et quando arguitur. Sa-cramentū equaliter agit ⁊ act⁹ actiuoꝝ ſunt ⁊c̄. Dico ꝙ ſacrm̄ ꝓprie non agit gratiā ſed de⁹ libere agit eā q̄ñ ſacrm̄ ſuſcipit. ⁊ ideo pōt cauſare maiorē vel minoreꝫ. ſic ſibi placet. q̄re ⁊c̄.

Queſtio quarta.

Uero circa di-ſtinctionē ſeptimā huius quarti libri Utrū ſacramentū confirmationis ſit ſacramentuꝫ noue legis. Arguit̄ pri-

1. mo ꝙ nō. quia in toto euangelio non le-gitur vbi xp̄s ipſum inſtituerit. igit̄ ⁊c̄.
2. Secūdo qꝛ in tota ſcriptura noue le-gis nō legit̄ de forma ipſius aut de ma-teria. igitur ⁊c̄.
3. Tertio. qꝛ cōfirmatio de lege cōmuni nō eſt poſſibilis in via. igitur ꝯfirmatio non eſt ſacramentum. Conſequētia tenet. antecedēs pꝫ. quia de lege cōmuni ſoli beati ſunt ꝯfirmati in bono. id eſt ꝯſtāter firmi in bono. igi-tur ⁊c̄. Oppoſitū tenent oēs. ⁊ patꝫ p magiſtrū in hac diſtin. ⁊ de ꝯſe. diſt. 5. p totū. In hac q̄ſtione erūt tres articuli. In pmo videbit̄ quid ſit ꝯfirmatio. In ſecundo ſoluet̄ q̄ſtio. In tertio moue-bit̄ triplex dubitatio.

Quan-tū ad pmū articuluꝫ diffinitio cōfirma-tionis vt hic ſumit̄ pōt aſſignari talis. Cōfirmatio eſt vnctio hoīs viatoꝛis vi-ri ſcꝫ vel mulieris nec actualit̄ nec habi-tualit̄ diſſentientis facta in frōte in figu-ra crucis cū criſmate ſctificato ⁊ hoc a miniſtro ydoneo ſimul cū intentiōe de-bita inungente ⁊ certa verba ꝓferente ex inſtitutione dei ſignans vnionē ani-me per grām roboꝛanteꝫ ad cōfitendū cuꝫ fiducia fidem xp̄i. Et ex hac diffini-tione patet ſex coꝛrelaria. Primo ptꝫ ꝙ hic nō ſumitur confirmatio vt eſt cō-ſtans firmitas in bono. nec vt eſt ſignuꝫ talis cōfirmationis. quia talis de lege cōmuni ſolum eſt in beatis. Sed capit̄ pro quadam vnctione que eſt ſignū cu-iuſdam ſpiritualis roboꝛis quod foꝛti-ficat in bono non tñ ſic conſtāter vel fir-mit̄ qn homo poſſit de lege cōmuni ca-dere ab illo. ⁊ talis vnctio eſt ſacramen-tū. Et ſic ptꝫ ſolutio tertie ratiōis ante oppoſitum q̄ſtionis. Secūdo ex dicta diffinitione patet quid ſit materia hu-ius ſacramenti. qꝛ criſma ſanctificatuꝫ id eſt oleū oliue balſamatū ſeu mixtuꝫ cum balſamo ab epiſcopo cōſecratum vel ab alio cui talis cōſecratio pōt com-mitti. ꝙ autē hec ſit materia nō legitur ex euangelio ſed auctoꝛitate eccleſie. Tertio ptꝫ quid ſit foꝛma hui⁹ ſacra-mēti qꝛ certa verba iſta ſcꝫ ſigno vel cō-ſigno te ſigno crucis. ꝯfirmo te criſma-te ſalutis vel ſanctificationis. in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti amen. Quar-to patet quis ſit conferens hoc ſacrm̄. quia miniſter ydone⁹ eps̄ ſcꝫ vel alius cui hoc cōmitti poteſt. Et requiritur ex parte miniſtri ſimultas in faciēdo vtrū ꝙ actū. ſ. vnctiōis ⁊ ꝓlationis foꝛme et etiā debita intentio que oīa debent in-telligi ſicut ſupra de babptiſmo. Qui-to patet quis ſit ſuſcipiens hoc ſacra-mentum. quia homo viatoꝛ vir ſcilicet

vel mulier nec actualiter nec habituali
ter dissentiēs. Uel ſm Scotū aliqualiť
cōsentiēs aut nūq̄ vsus libero arbitrio
Sȝ de hoc dicēdū vt dictū est supra de
baptismo. Sȝ iste est solū suscipiēs ſm
determinatā ptē sc3 frontē. ⁊ iō ex par
te suscipiētis requiruntᷣ duo p̄ter illa q̄
requiruntᷣ in baptismo sc3 frons. ⁊ etiā
q̄ baptisat⁹ sit. qꝛ baptismus est ianua
sacramentoꝝ. dist. 15. sollicitudo. Sex
to ex dicta diffinitiōe pꝫ quid sit effe-
ct⁹ hui⁹ sacramēti ꝑ hoc q̄ dicitᷣ signās
vnctionē aīe ⁊c. Vñ effectus hui⁹ sacra
menti est acceptio spūsſcti ad robur cō
tra oīa tentamēta. ⁊ ꝯfortatio aīe in vir
tute ⁊ spāliter in virtute cōstantie in fi-
dei ꝯfessione. Vñ Actuū. 8. Tunc impo
nebāt man⁹ suꝑ illos ⁊ accipiebāt spm̄
sctm̄. Et sic patent sex correlaria circa
istud sacrm̄. C Sȝ ꝯtra p̄dicta
successiue ⁊ ꝑ ordinē obijcitᷣ. Primo cō
tra materiā ⁊ formā simľ. qꝛ xp̄s nō sic
instituit nec apľi tali forma vľ materia
vtebantᷣ sȝ impositiōe manuū vt tactū
est. Scd̄o ꝯtra materiā spāliter. qꝛ in
baptismo nō est necessaria aqua ꝯsecra
ta. igitᷣ nec hic oleū ꝯsecratū. Tertio
ꝓbatᷣ q̄ nō oportet q̄ minister sit ep̄s.
qꝛ de ꝯse. dist. 5. peruenit. dicitᷣ sic. Ubi
ep̄i desunt vt p̄sbyteri etiā in frontib⁹
baptisatos crismate tangere debeāt cō
cedim⁹. igitᷣ ⁊c. Quarto ꝓbatᷣ q̄ non
oꝑtet q̄ suscipiēs sit baptisat⁹ qꝛ Act.
9. Paulus fuit ꝯfirmat⁹ ꝑ impositionē
manuū ab anania ⁊ accepit spm̄sctm̄ ⁊
tñ nondū erat baptisatus. igitᷣ. Quin
to obijcitᷣ de effectu. qꝛ in baptismo in
extrema vnctiōe in ordine ⁊ pnīa acci-
pitᷣ spūsſctūs ⁊ datᷣ gratia. sed quicūq̄
accipit spm̄sctm̄ ⁊ cuicūq̄ datᷣ grā ipse
ex hoc efficitᷣ in spū fortior ⁊ in virtute
ꝯfirmatᷣ ⁊ roboratᷣ. Cur igitur ista datio
spūsſancti appellatᷣ ꝯfirmatio sicut illa
de qua supra. ⁊ q̄ differentia effectuum
hic ⁊ ibi. D Ad p̄mū istoꝝ p̄ōt
dici q̄ supponitᷣ sic institutū fuisse a xp̄o
⁊ apľos sic vsos fuisse. licet hoc nō lega
tur in scriptura. qꝛ aliť eccľia nō sic vte
retᷣ nisi sumpsisset ex doctrina xp̄i ⁊c.
Nec est inconueniens multa esse edita a
xp̄o autentica per apľos q̄ tñ in scriptu
ra nō legim⁹ sicut dicit Dam̄. li. 2. c. 4.
De forma vero tenet dñs Armacanus
li. 9. de q̄st. arme. c. 22. q̄ ꝓbabile est vnā
esse formā baptismi ⁊ oīum istoꝝ sacra
mentoꝝ sc3 ꝯfirmatiōis. ordinis. pnīe.
⁊ extreme vnctiōis. q̄uis mľtas ⁊ diuer
sas oratiōes eccľia in ipsoꝝ collatione
exerceat. Nā ipse tenet li. 8. ca. 9. q̄ ista
verba vel eoꝝ sensus sc3 in noīe p̄ris et
filij. ⁊ spūsſcī sint forma baptismi q̄uis
exigantᷣ alia verba. Et ita ꝯñter dicit d̄
p̄dictis sacramētis. Sȝ qꝛ hoc cōiter nō
tenetᷣ nō assero. lȝ iste bñ loquatᷣ ꝯñter
ad scripturā sacram. Ad scd̄m dico q̄
xp̄s oēm aquā tactu sue mūdissime car
nis sufficientᷣ ꝯsecrauit ī vsū baptismi
iō nō requiritᷣ spālis ꝯsecratio. Et hoc
rōnabile fuit ꝓpter necessitatē baptis-
mi secus in ꝓposito. ideo ⁊c. Ad ter-
tiū dupľr p̄ōt dici ſm Scotū. Uno mo-
do [illegible] p̄mitiua eccľia nō erat differē-
tia inter sacerdotes ⁊ ep̄os. ⁊ hoc ip̄e ꝓ
bat diffuse ⁊ etiā dñs Armacan⁹ lib. 11.
de q̄sti. arme. ꝓlixe declarat q̄ null⁹ p̄-
latus hȝ amplius de p̄tāte ordinis siue
sacramētali q̄ simplices sacerdotes. et
in cap. 4. ostendit q̄ simplices sacerdo
tes habēt p̄tātē ꝯfirmādi ⁊ absoluēdi
a quocūq̄ pc̄tō. tñ ſm eū si hoc faciant
peccāt. ⁊ sunt grauiter puniēdi. de hac
materia inferius videbitᷣ. Alio mō p̄ōt
dici q̄ si a p̄ncipio non licuit sacerdoti
cōi tñ in dicto casu papa potuit queli-
bet illi⁹ regionis ad cui⁹ ep̄m scribebat
facere ep̄m q̄tum ad illū actū. ⁊ tūc qli
bet eoꝝ vere ⁊ licite confirmabat tanq̄
ep̄s quo ad illud lȝ nō quo ad alia. Et
rō hui⁹ dispēsatiōis potuit esse ad scan
dalū vitandū. Ad quartū p̄ōt dici q̄
baptismū flumīs p̄cedere non requiritᷣ
simpliciter. sed vel ip̄m aut aliq̄d equa
lens quale creditᷣ tūc fuisse in paulo cū
vidisset archana ⁊c. Ad q̄ntū p̄ōt dici
q̄ in alijs sacramētis vel in alijs accep
tionib⁹ spūsſancti quib⁹ legitᷣ in scriptu
ra nō accipitᷣ spūsſctūs. sicut hic. nec ad
siľem effectū. qꝛ abundātius q̄ in alijs
sacramētis in isto datur vigor resistēdi
pc̄tis. ⁊ p̄ncipalis effect⁹ ei⁹ est ꝯfirma

re animã in virtute iuxta illud luce.24 Uos aũt sedete in ciuitate quousq; induamini virtute ex alto. Et pcipue i virtute ɔstant̃ ɔfessionis fidei. iuxta illud Act.4. Uirtute magna reddebãt apl'i testimoniũ resurrectiõis iesu xpi ꝛc. In alijs aũt sacramẽtis est ali⁹ effectus ꝓpri⁹. iõ hoc solũ vocatur cõfirmatio ꝛc. Et hec de primo articulo.

E Quantũ ad secũdũ articulũ in quo soluẽda est questio ponã tres cõclusiones. Prima sit hec ꝙ ɔfirmatio est aliqđ sacramẽtum ab alijs sex sacramẽtis noue leg̃ distinctũ. ista pꝫ sat̃ ex dictis. Secũda ꝙ cõfirmatio est noue legis sacramẽtũ a xpo institutũ. Prima pars sequit̃ ex secunda ꝛ totũ patꝫ ex actib⁹ apostoloꝝ. qui cõuersis ad fidem ꝛ baptisatis man⁹ iponebãt Act. 8. et. 19. capi. Tertia ꝙ cõfirmatio seu cõfirmatiõis sacramentũ fuit a xpo institutũ. et ipm sic fuisse institutum fuit ab eo declaratũ Mar.10. Mat.19. qñ. s. imponebat man⁹ sup ꝑuulos et bñdicebat eos sicut ibidẽ legit̃. non enim alibi legitur xpm hoc exercuisse sacramẽtuꝫ. Sed cõtra ista arguitur. Primo. qꝛ in auctoritatib⁹ allegat̃ nulla fit mẽtio de ɔfirmatiõe sed solũ de manuũ impositione. modo in collatiõe sacramẽti ordinis manus imponunt̃. Unde de ipso apostol⁹ dicit pma ad Thi.5. Man⁹ cito nemini imposueris. Idẽ fit in sacramento extreme vnctiõis. Marci vltimo Super egros man⁹ imponẽt ꝛ bñ habebunt. quare nõ videt̃ ꝙ hoc sacramẽtũ dicatur manuũ impositio plus ꝙ aliud predictoꝝ. Et ꝑ ɔñs impertinẽter ɔcluditur supra de institutiõe cõfirmatiõis

Secũdo nõ legitur ꝙ illi paruuli quibus xps man⁹ iposuit pri⁹ fuerint baptisati vt sacramentũ confirmatiõis possent accipe. Tertio si hoc sacramentũ fuit a xpo institutũ vel fuit a xpo institutũ vel fuit ab ipo suis apostolis collatum ante suã passionẽ vel nõ. Si nõ. cõtra. qꝛ hoc magis debuit fieri in eis qui erant ad pdicationẽ fidei cũ ꝑiculo corporis mittẽdi ꝙ ꝑuulis qui huiusmodi ꝑicula non erãt suscepturi. Si sic. ergo illa receptio spũssancti in die penthecostes non fuit apostolis sacramentũ ɔfirmationis. aut fuit secũda ɔfirmatio ipsoruꝫ. ꝛ sic fuit duplex sacramentũ ɔfirmationis in eis. quare erit iterabile ꝛc.

F Ad primũ dico primo ꝙ in p̃dicta impositione manuũ christi et apostoloꝝ fuit aliquod sacramentũ collatũ et hoc videtur clarũ cum appareat per illã impositionẽ spũmsctũ datũ fuisse. Dico secũdo ꝙ ex facto xpi qui hoc sacramentũ ꝑuulis cõtulit. ꝛ ex hoc facto apostoloꝝ qui ipsum statim baptisatis contulerũt. satis patet ꝙ hoc sacramẽtuꝫ debet alia sacramẽta de cursu ɔmuni precedere. que nõ dantur nisi prouectis et discretionẽ habentibus et ipsuꝫ debet dari omnib⁹ baptisat̃. Ex quo patꝫ tertio ꝙ rationabiliter placuit sanctis patribus hoc sacramentuꝫ impositionis manuũ siue potius eius effectuꝫ confirmationẽ vocare. quia scꝫ baptisatis recipientibus per baptismũ spiritũ sanctum ad remissionem peccatoꝝ. statim debet dari hoc sacramentum ad receptionẽ spũssancti vt habeãt virtutem ampliorẽ tentationib⁹ resistendi et confirmentur in bono ꝛc. Ex quo pꝫ quarto quare hoc sacramentũ pre ceteris in quibus manus imponunt̃ vocetur manuũ impositio. quia. s. hoc sacramentuꝫ generaliter cunctis baptisatis debet cõferri. nõ sic aũt alia. ideo nomẽ cõmune sibi meruit appropriare. Ad secundũ dico ꝙ supposito ꝙ illud nõ legeret̃ tñ sic esse tenendũ est. s. ex ordine quem tenebant apostoli. Et tamẽ satis illud habetur. quia christus dicit ꝙ talium erat regnũ celoꝝ. quod non conuenisset illis paruulis si fuissent in peccato. ꝛ per cõsequens si nõ fuissent baptisati aut circuncisi aut alias a peccato purgati.

G Ad tertiam dupliciter potest dici ꝓm Armanacũ libro nono cap.14. Uno modo ꝙ ex tota serie euãgelij nõ apparet ꝙ christus alijs a paruulis supra dictis hoc sacramentum contulerit ipso existẽte in terris corporaliter. et iõ in die penthecostes ipsis apostolis ꝛ discipulis congregatis in vnuꝫ primo da

De sacramento Eucharistie

tus fuit spiritussanctus vice huius sacramēti ꝯfirmatiōis siue īpositiōis manuum. Act. 2. Et qꝛ xp̄s in humanitate absens erat. loco īpositiōis manuū cecidit ignis ab eo missus supra capita singulorum. qlis appitio nō legit cū apl'i manus alijs imponebāt. Alio modo si qs velit dicere ꝙ apl'i ante xp̄i passionē hꝰ sacr̄m susceperant ꝓ quo videt facere ꝙ apl'i baptisati qbusqꝫ stati manꝰ īponebāt: qđ nō fecissent: vt videt nisi cū eis ita actū fuisset a xp̄o. tunc ꝯn̄r pōt dici ꝙ illa donatio sp̄ussancti in die penthecostes nō fuit eis sacr̄m ꝯfirmationis: sed alijs discipl'is qui cū eis erant. Prima aūt via videt ꝓbabilior huic doctori. licet ex ea seqtur ꝙ apl'i sacr̄m ordinis ante sacr̄m ꝯfirmatiōis susceperūt. quod ipse ostendit nō esse incōueniēs. Scd̄a aūt via simpliciter concederetur ab eo. si tamē ostenderet quid apostoli susceperunt in die penthecostes: cū eis xp̄s promiserit dare sp̄m sanctum. Et si declaretur quomodo illa tam ingēs datio spiritussancti non fuerit sacramentū quod est difficile vt dicit. H

Quantū ad tertiū articulū soluenda ē triplex dubitatio. Prima est vtrum hoc sacramentū sit necessariū ad salutē. Videntur ꝙ sic de ꝯsecra. distin. 2. Omnes fideles ꝑ manꝰ impositionē episcorū post baptismū spiritumsanctū suscipere debent vt pleni christiani inueniātur. ibi dicit debēt. Item quilibet tenetur esse plenus christianus. Respōdet fm̄ Scotū. ꝙ nō est simpliciter necessariū. iuxta illud Mar. vlti. Qui crediderit ⁊ baptisatus fuerit ⁊c̄. est tñ necessariū adulto sic ꝙ nō ꝯtēnat. alias nō est plenꝰ christianꝰ: vt dicit auctoritas ⁊c̄. Dicit tñ dn̄s Armacanꝰ ꝙ receptio huius sacramēti in adultis habet vim precepti ita ꝙ ipsa est necessaria si haberi possit. Et hoc ipse probat libro. 4. cap. 22. et respōdet ad obiecta ꝯtra ⁊c̄. Secunda dubitatio. vtrū hoc sacramentū sit iterabile vel non. Respondet ꝙ iterari non debet: et si iteretur nullū effectum habet. de consecratio. dist. 5. dictū Unde sciēter iterās peccat mortaliter. Ratio aūt sola et principalis est institutio diuina. de qua nō patꝫ clare ex scriptura sed auctoritate ecclesie ⁊c̄.

I Tertia dubitatio. Utrū pena iterantiū hoc sacramentū sit irregularitas. Respondēt canoniste ꝙ sic. Quod probant per locū a simili de baptismo per casuꝫ de consecra. dist. 4. Qui bis. tamē Scotus dicit oppositū. quia nulla pena canonica que non est inflicta a papa cōdente ius incurrit īpo iure. nec ꝓpter argumentū exponentiū canones siue a simili siue a cōtrario sensu est aliquis tali pene astrictꝰ. qꝛ possunt exponere ius cōditū nō nouū ius ꝯdere. Cū ergo non inueniat exp̄sse dicta pena in iure imo magis oppositum de ꝯse. dist. 5. dictū. vbi nulla pena infligit ep̄o iterum confirmāti vel etiā suscipienti nisi ꝙ soli deo sub habitu monachali vel clericali seruiat. illud em̄ innuit nō penā irregularitatis sꝫ magis oppositū. Igit illa pena nō est imponenda maxime cū pene sint restrigende ⁊c̄.

Ad rōnes qstionis patꝫ qd dicēdū sit

De sacramēto eucharistie.
Questio quinta.

A

Uia postquam magister egit de sacramento baptismi quo regnamur ⁊ de sacramento ꝯfirmationis quo roboramur. ꝯsequēter agit ab octaua distinctione vsqꝫ ad quartādecimā de sacro eucharistie quo nutrimur. Ideo quero Utrum idē corpꝰ xp̄i localiter sit in celo et realiter in eucharistie sacramēto.

Arguit primo ꝙ nō. qꝛ si sic seqret ꝙ corpꝰ xp̄i distaret a seipo. ꝯn̄s videt implicare. ⁊ ꝯn̄a tenꝫ. qꝛ quāta est distātia inter loca tāta est inter locata vt videt clarum. igit ⁊c̄. Scd̄o sequeret ꝙ xp̄i corpus ⁊ sp̄ēs eucharistie eēnt eq̄lia. Cōsequēs apparꝫ falsuꝫ. ⁊ ꝯn̄a ꝓbat. qꝛ q̄ occupāt locū eq̄leꝫ sunt eq̄lia. Nā qcunqꝫ vni et eidem sunt equalia inter se sunt equalia. ⁊ locꝰ est eq̄lis locato ⁊ ecōtra.

Si ergo corpus xpi et spes ille occupat equale locu. sequit zc. Tertio si sic. vl omis actio et passio z omne accides que insunt corpi xpi localiter existenti in celo etia isunt eide existete in eucharistia vl no. Si dicat q sic. cotra. qr in eucharistia no pot videre nec audire nec videri nec audiri. z ista opetut sibi in celo igit. Si dicat q no. otra. actiuo sufficienter approximato passiuo pot seq actio. sed sic est hic. igit zc. Oppositu tz fides ppter illud dictu xpi. hoc est corp9 meu.

In ista questioe erut tres articli. sicut in pcedetib9. Primo videbit qd est eucharistia. Scdo d qstioe posita. Tertio de illo qd tagit ro tertia. s. vtruz ois actio aut passio z omne accides qd inest corpi xpi existete i celo possit eide inee sub eucharistie sacro. B Qua tu ad primu articulu sm Scotu: z comuniter loquetes Eucharistia est sacramentum corporis xpi cotentiuu sub speciebus panis z vini post osecratione facta a sacerdote sub certis verbis cu debita intentioe prolatis ex institutioe diuina veraciter signas corpus xpi z sanguine sub vtraq panis sc3 et vini specie realiter otineri. z ipm digne comedetes aut bibentes spiritualiter refici. Et hec descriptio patebit ex dicendis. Ex hac descriptioe pat et sex correlaria. Primo pat3 qd sit materia huius sacramenti. quia panis et vinu. Et debet esse panis triticeus cu3 aqua elemetari coagulat9 de cosecratione di. 2. ca. Non oprtet. Et caplo sequeti. Cuius congruetia accipitur ex illo verbo xpi. Joha. 12. Nisi granum frumeti zc. Ubi xps grano frumeti se coparat. Deb3 etia esse vinu d vua expressu3. de cose. distin. 2. Uinu Cuius congruentia accipitur ex illo verbo xpi Joh. 15. Ego sum vit; zc. Ubi xps se coparat viti. Et io vinu3 artificiale vl qd non est de vite no est incouenies materia hui9 sacrameti. Ratio aut oi3 istor est sola institutio diuina. quis cogruentie ad hec possint dari. Secudo p3 quid sit forma huius sacramenti. quia certa verba a sacerdote plata. Pro quo pono aliquas positiones. Prima est q forma consecratiois corporis sunt hec verba. hoc est corpus meum. Unde illa coniunctio enim non est de essentia forme. sed ponitur ad otinuandum ne illa verba que sunt de forma proferantur sine precedetibus. Secunda ppo. q illa verba pcedetia debent dici ppter reuerentiam vel propter orationez premittenda. licet no sint necessaria ad osecratione facienda. Tertia positio q ad osecratione sanguinis ista verba sunt necessaria vel eoru sensus. hic est sanguis meus quonia omnes quattuor euangeliste in illo sensu concordat quia ide intelligitur per ista. hic est calix sanguis mei hic est eni sanguis meus. hic est calix in meo sanguine: que verba illi quattuor posuerunt. Hec aut verbor diuersitas fuit forte propter hoc quia a principio in diuersis linguis scripserut. vel quia ex diuersis linguis in latinu translata sunt euangelia. vel quia sic voluit spussanctus vt scirer q no eade verba requirunt sed equiuales sensus. vel ppter aliud misteriu. Non est ergo dubium sensu3 illor exigi ad consecratione sanguinis. sed vtru alid requiratur est dubium. Pro quo sit quarta propositio q non est certum ex scriptura vtruz illa verba que precedut aut sequuntur in canone misse sm vsu3 ecclesie. aut aliqua alia a predictis requirantur ad cosecratione sanguinis. Ideo piculosum est hic aliquid asserere. quia ad hoc auctoritas sufficiens non habetur. sed no est piculosu3 ignorare. qr videt ignorantia inuincibilis vt dicit Scotus. Et de hac materia tractat Armacanus. lib. 9. a principio vsq ad. 5. captm. sed transeo causa breuitatis zc. Quinta positio que sequitur ex predictis est. q non est necesse in quolibet sacramento scire precise que verba sunt d forma ad hoc q aliquis conferat sacrametum. Sexta est q in casu talis dubij sufficit intentio faciendi quod facit ecclesia. ideo sacerdos debet distincte legere verba canonis a principio vsq ad finem. et oppositum facere esset peccatu3. quia ibi melior est simplicitas q subtilitas.

L Tertio ex dicta descriptione patz qs sit minister hui⁹ sacramēti. qꝛ sacerdos certa verba ꝓferēs cū debita intentione. Pro quo pono aliqs ꝓpōes Prima est φ solus deus potest hoc sacramentū ꝯficere causaliter. Scđa φ creatura pōt hoc sacramētū ꝯficere ministerialiter: qꝛ deus sic ordinauit vt in quolibet sacramēto minister posset esse hō. Tertia est φ ad hoc vt creatura cōficiat hoc sacramentū ministerialiter solum tres ꝯditiones requirunt simplr.

Prima est φ sit sacerdos. Scđa φ ꝓferat verba ꝯsecrationis. Tertia φ habeat intētiōez faciēdi qđ eccl'ia intēdit Prima ꝯditio est specialis in hoc sacramento. Et ꝓbat extra de sum. trini. ⁊ fi. catho. ca. firmiter. Et fundat Mat. 26. Hoc facite ⁊c. Uel hoc quotiēscūqꝫ feceritis ⁊c. Ubi xp̄s loquit discipulis qb⁹ succedunt in eccl'ia soli sacerdotes. Secūda ꝯditio ⁊ tertia sunt cōes alijs sacramentis. Ūn ꝓpter defectū scđe non pōt mutus ꝯficere. sed ꝓpter defectū tertie hoc non pōt carens vsu rōnis: sꝫ illud pōt degradat⁹ heretic⁹ vel scismaticus. Quarta ꝓpō φ ad hoc vt creatura ꝯficiat hoc sacramentū ministerialiter nō solū simplr ⁊ absolute: sed etiā decenter ⁊ ordinate aliq̄ alia a p̄dictis requirunt. s. aliq̄ ex pte ministri vt φ non sit subiect⁹ pene canonice aut pene naturali sup q̄ fūdat pena canonica: sicut φ nō sit degradatus: irregularis: excōicatus: suspēsus ab execūtiōe sacramentoꝝ. symoniacus vel infamis. φ non sit in naturalib⁹ turpiter ⁊ scandalose defectuosus sicut leprosus. Itē φ non sit in peccato mortali ⁊ φ sit in ꝯuenētib⁹ ornamentis: vt habet de ꝯsecra. dist. 1. vestimēta. Et φ habeat in missa rn̄dentez in ꝑsona totius eccl'ie. Silr ex pte loci aliqua requiruntur. Ex parte loci proprie dicti duo. scꝫ p̄mo φ nō sit interdictus. scđo φ sit sanctificat⁹. Et istud secundū intelligēdū est nisi in casu necessitatis. Itez ex pte loci improprie dicti scꝫ altaris vel vasis reqrit φ altare sit lapideū. ⁊ φ calix vl' patena sit de auro et argento: aut ad minus de stanno. nō de ere aut auricalco propter contractā rubiginem. non de ligno vel vitro propter imbibitionē vel fractionē. Et debēt oīa ista esse ꝯsecrata. Silr aliqd reqritur ex parte tp̄is. scꝫ φ sit inter principiū diei ⁊ horam nonā intelligendo ꝑ principium diei principiū aurore. Et incipit ſm auctorē in libro de crepusculis quādo est sol sub orizonte ad octo gradus: ⁊ hoc est intelligendū regulariter. Item istā tēporis circunstantiā cōcomitatur vnū qđ requirit tractū temporis scilꝫ φ dicatur missa cum certis orationibus ſm vsum ecclesie. Et de omibus istis vide in Scoto lib. 4. in fine dist. 13. vbi diffuse declarat ista q̄ breuiter summaui: qꝛ licet sint vtilia tn̄ non sunt magne speculationis.

D Quarto ex predicta diffinitione patz quis sit suscipiēs hoc sacramentū. quia comedēs aut bibens. Pro quo distinguendū est ſm Scotū φ hoc sacramentū potest aliquis suscipere q̄druplicìter. Uno modo sacramentum ⁊ non sacramētaliter

Secūdo modo sacramentū sacramētaliter et nō spiritualiter. Tertio mō sacramentū sacramētaliter ⁊ sp̄ualiter.

Quarto modo sacr̄m spiritualiter et non sacramētaliter. Primo modo recipit sacramentū qui recipit hostiā consecratam. sed tamen non recipit eā vt ꝯsecratam sed omnino non discernens eam a cibo cōmuni. Et talis ſm Aplm 1. ad Corinth. 11. Judiciū sibi māducat et bibit non dijudicans corpus dn̄i. id est non discernens a cōmunibus cibis. Et hoc si fiat ex infidelitate sicut in pagano: vel ex cōtemptu stante fide vt in malo christiano. Et hoc modo vnū brutum potest recipere hoc sacramentum.

Secundo modo recipit sacramentuz ille qui est in peccato mortali. ⁊ tamen credit ibi esse corpus christi et recipere cōmunionem ipsius. Tertio modo recipit sacramētū bonus fidelis sine peccato mortali: qui cibum siue sacramentum corporaliter recipit ⁊ in cibum spiritualiter conuertitur. iuxta verbū Augusti. in lib. confes. Quarto modo recipit sacramentū bonus fidelis deuote

paratus ad susceptionē. qui tamē pro-
pter reuerentiā abstinet vel ꝓpter infir
mitatē vł quia forte nō habet ministrū
Istis trib⁹ modis brutū non pōt susci
pere sacramentū. sed duob⁹ vltimis so
lus bon⁹ recipit. E Quinto ex
dicta descriptiōe patz quis sit effectus
huius sacramēti. Est em̄ duplex effect⁹
Primus est realꝰ cōtinētia corꝑis ꝛ san
guinis xp̄i sub speciebus panis et vini:
Secūdus est refectio spiritualis illius
qui digne recipit hoc sacramētum. Pri
mus effect⁹ ꝓbatꝰ ꝑ auctoritatē. Mat.
26. vbi christus post cenā illud sacramē
tum instituit vt sub illis speciebus verꝫ
corpus eius ꝛ verus eius sanguis reali
ter cōtineretur. Et nō tantū tūc quādo
ipse cōfecit sed etiā quādo postea a sa-
cerdotibus cōficeretur. Ad quod dedit
auctoritatem subdens ibi. hoc facite in
meam cōmemoratiōnē. Unde ꝙ hoc sa
cramentuꝫ semper sit in ecclesia q̄diu
ipa durabit patꝫ ꝑ illud. 1. Corinth. 11.
Quotienscūqꝫ panē hunc ꝛc. mortē do
mini annūaciabit donec veniat. supple
ad iudicandū. Unde vsqꝫ tunc durabit
ecclesia militans et eucharistia in ea.
Secūdus effectus ptꝫ. quia congruuꝫ
est illū specialiter refici q digne recipit
cibū spiritualē ꝛc. ideo datur in specie
cibi corpalis ꝛc. Si vero heretici vellēt
impugnare primū effectū dicēdo ꝙ cor
pus xp̄i non est ibi realiter sed solū rep
sentatiue et ꝙ illa verba scilicet hoc est
corpus meū hic est sanguis meus dicta
sunt figuratiue sicut illud Johānis de-
cimoquinto. Ego suꝫ vitis vera. Istud
apparet esse contra intentioneꝫ christi.
quia ſm Augustinū intellectus verbo-
rum xp̄i ex p̄cedentibus ꝛ sequentibus
potest haberi. Unde vbi christus dicit
ego sum vitis vera statim subdit ꝛ vos
palmites. Unde constat euꝫ loqui figu
ratiue. Cum auteꝫ dicit hoc est corpus
meū statim subdit quod pro vobis tra-
detur. Luce. 22. Et ita de suo sanguine
ideo ꝛc. Et si dicāt isti ꝙ christus vidēs
aliquos abisse retrorsuꝫ propter predi
cationē de eucharistia vbi dixit Joh. 6.
Nisi manducaueritis carnē ꝛc. stati ex-
posuit se dicens verba que locutus suꝫ
vobis spūs ꝛ vita sunt. ꝛ ita videtꝰ ꝙ nō
intellexerit nisi de carne sua figuratiue
Istud nō valꝫ. q̄ nō vult ibi negare ve
ritatē corporis sui. sed vult ostēdere ꝙ
nō ē ibi corpaliter illo mō quo illi intel
ligebāt. s. visibiliter ꝛ in ꝓpria forma. ſꝫ
per oppositū ad istū modū intelligendi
est ibi spiritualiter ꝛc. F Sexto
ex dicta diffinitione ꝛ immediate dictis
patet quadruplex differentia et excellē
tia huius sacramēti sup alia. Prima.
quia alia licꝫ q̄tū est de se sint signa ve
ra tamēq̄nqꝫ nō habēt effectū suū ꝓpter
suscipientis indispositionē. ſꝫ istud est
veracissimū q̄ nunq̄ caret p̄mo effectu
Secūda est. q̄ istud realiter ꝯtinet il-
lud qd̄ signat. alia non. Tertia q̄ effe
ct⁹ isti⁹ est dignior ꝙ in alijs ꝛc. Quar
ta. q̄ alia sacramēta ꝯsistunt in fluxu ꝛ
fieri istud aūt est quoddā p̄manēs ꝛc.
G Sed cōtra predicta ꝑ ordinē
mouentꝰ aliqua dubia circa materiam.
Primū dubium est. an panis azimus
vel fermentatus vel vterqꝫ sit materia
huius sacramenti. Secundū Utrū ap
ponere aquā sit de necessitate sacramē
ti. Et videtꝰ ꝙ non quia nō apparet vbi
xp̄s instituerit ꝙ ponatꝰ aqua. igitꝰ ꝛc.
Ad primū dubiū dicūt greci ꝙ neces
se est cōficere in fermētato. ideo negāt
latinos cōficere. Antecedēs probāt. q̄
christus cōfecit in illo pane sicut nitun
tur declarare ex euāgelio. ſꝫ d̄ hoc vide
pro et contra in Scoto. Contra hanc
heresim pono aliquas propositiones.
Prima est ꝙ xp̄s confecit in pane azi-
mo et nō in fermētato. Ptꝫ ꝑ illd̄. Ma-
thei. 26. Primo die azimorꝫ quesierunt
discipuli. vbi vis paremus tibi pascha.
Similiter. Mar. 14. et ideo patꝫ ꝙ pri
ma die azimorꝫ scꝫ. 14 luna cū discipu-
lis comedit xp̄s agnum paschalē ſm le
gem. et illa die ꝯfecit ꝛc. Secūda ꝓpō
ꝙ non soluꝫ in azimo. sed etiā in fermē
tato potest confici quia ſm Anselmum
libro suo de azimo ꝛ fermentato nō dif
ferunt substantialiter azimus et fermē
tatus. ideo nō negamus grecos cōfice-
re in fermētato. Quod patꝫ. quia a pri-

A iii

cipio tota ecclesia conficiebat in azimo
postea autem tempore Leonis pape fu
it cōstitutum ꝙ conficeretur in fermen-
tato. sed illud fuit ad tempus ad extin
guendum heresim Hebionitarum: qui
dixerunt necessariū esse christianos iu-
daizare. ⁊ per cōsequens pascha in azi
mo conficere: sed illa heresi extincta re
diit ecclesia occidētalis ad primā ꝯsue
tudinē. Tertia ꝓpositio ꝙ minister
siue latinus siue grecus cōficiens in fer
mentato grauiter peccat: q₂ talis facit
cōtra ordinem siue constitutionē eccle-
sie: que cōformis est quo ad hoc institu
tioni christi ⁊c. Ad scđm dubiuȝ dicit
Armacanus in libro.4. cap.9. ꝙ aqua
in cōsecratiōe sanguinis necessario exi
gitur: q₂ licet nō legaẗ christum sic con-
secrasse. tamē aliquibus verisimilibus
rationibus hoc probatur ⁊c. Scotus ta
men dicit ꝙ nō est simpliciter de neces-
sitate sacramēti ꝙ apponatur aqua cū
vino: q₂ etiam quādo ponitur aqua nō
cōuertitur in sanguinem: nisi sit primo
conuersa in vinū: ⁊ ideo ita modica est
ponenda ⁊ ita tēpestiue ꝙ ante cōsecra
tionē possit cōuerti in vinū. Greci etiā
nō apponunt aquā: vt dicit Innocenti-
us de officio misse pte.3.lib.4.capit.5.
tamen minister tenetur ponere aquam
propter preceptum ecclesie: etiam chri
stus vinum aque mixtum consecrauit
ſm Dama.lib.4.cap.5.⁊c. ¶

Sed circa formam sunt aliqua du
bia. Primuȝ est qñ christus hoc sacra
mentum instituit siue quādo primo cō
secrauit. Secundū est quid demōstra
tur per ly hoc in illa propositione. hoc
est corpus meum ⁊c. et quid signat ⁊c.

Ad primum dubiū patet ꝙ in cena
fuit a christo hoc sacramentum institu-
tum. tamen circa hoc dupliciter dicitur
Unde dicit scotus ꝙ christus quādo di
xit illa verba. hoc est corpus meum. nō
cōsecrauit per illa verba: sed prius per
illam benedictionem de qua dicitur ꝙ
benedixit ⁊c. Et huic concordat Inno
centius de officio misse parte tertia ca-
pitulo sexto ⁊ quartodecimo. Et ꝓ hoc
videẗ facere ꝙ nisi corpꝰ christi fuisset
ibi sub sacramento ante ꝓlationē illoꝝ
verboꝝ hoc est ⁊c. non vere dixisset hoc
est corpus meū ⁊c. Alio modo dicit Ar
macanus libro.9 caplo.5. ꝙ vbi Marcꝰ
dixit bñdixit Lucas ⁊ Paulꝰ dicūt gra
tias egit. et sic nō videẗ illa benedictio
panis sed potius dei patris. nec preces
sit aliqua benedictio cōsecratiua panis
anteꝗ̃ xp̄s dixit. hoc est corpus meū. et
ita de calice ⁊c. Utrūqȝ autem predicto
rum modoꝝ probabile est sustinere ſm
istū doctorē. tamē quicquid dicatur de
predictis nō refert quo ad propositum
quin illa verba hoc est corpꝰ ⁊c. sint cō-
secratiua apud nos. Magis tñ ꝓbabi-
le videtur ꝙ per eadē verba christꝰ con
secrauit quia nō videtur rationabile ꝙ
alia forma verborū cōsecratiōis vtatur
minister ꝗ̃ ea qua vsus fuit eius doctor
et magister ⁊c. Ad secundū dubiū vel
queris de xp̄o vel q̃ris de xp̄i ministro.
Si queris de xp̄o quid demōstrauit di
cendo hoc est ⁊c. licet Scotus circa hoc
multas opiniōes recitet et plures ꝯclu
siones ꝓbet. tamē breuius potest dici.
Uno modo ſm primā viā supradictam
ꝙ christus demonstrabat corpus suum
iam ibi preexistēs ante prolationeȝ ver
borum illoꝝ ⁊c. Alio modo tenendo se
cundaȝ viam ibidē dictā potest dici ſm
Armacanū ꝙ xp̄s corpus suuȝ demon-
strauit ante cōuersioneȝ panis in ipsuȝ
quod tñ adhuc non fuit in manibus eiꝰ
sed esse debuit verbis illis ꝓlatis. quo
corpore eius demōstrato verū fuit hoc
est corpus meum. Et vtrūqȝ horuȝ pōt
dici sine periculo ſm istum doctorē. Si
aūt queris de xp̄i ministro quid demō-
strat dicēdo hoc est corpꝰ meuȝ ⁊c. Uno
modo potest dici ſm Ockaȝ in quolibe
tis suis ꝙ sacerdos significatiue recipi
ens dicta verba debet demōstrare ꝑ ly
hoc corpus xp̄i. sic tamē ꝙ illi ꝓpositiōi
vocali duplex mētalis corrñdeat. s. vna
de futuro a principio ꝓlationis verbo-
rum vsqȝquo verba sūt ꝓlata. et est ta-
lis mentalis hoc corpꝰ quod statiȝ erit
sub istis speciebus est corpus meū. Alia
de presenti verbis prolatis scilicet hec
Hoc corpus nunc existens sub istis spe

ciebus est corpus meũ referendo semp ly meũ ad christũ cuius hoc est corpus Et causa est quia tempe ꝓlationis verborum res aliter se habet ꝙ post. quia primo non est ibi corpus xp̄i. sed bene post ꝛc. Alio mõ dici potest ꝙ nõ est necesse ꝙ sacerdos rite ꝓficiens aliquid demonstret per ly hoc vel etiã ꝙ aliquid intelligat per illã vocẽ plus ꝙ per vocẽ non significatiuã. quia vox illa nõ req̃ritur ibi ad illã ꝯsecrationẽ tanꝙ significatiua veri vel falsi. sed solũ hec vox data est nobis tanꝙ signũ vt cognoscamus ꝙ his verbis rite prolatis immediate sub illis speciebus est corpus xp̄i per diuinũ beneplacitũ. Et ꝓ hoc facit ꝙ sacerdos ꝓfert illa verba materialr̄ et recitando ea tanꝙ a xp̄o dicta. vt pꝫ per verba ꝑcedentia in canone. iõ illa nõ est ꝓpositio ꝛc. Unde q̄tũ ad hoc bñ dicit Scotus qui finaliter tenet ꝙ qualitercũꝙ logicus saluat illã ꝓpositionẽ esse verã. tamẽ sufficit theologo ꝙ illa non est oratio sacramẽtalis vt vera sed vt tale signũ sensibile ꝛ vt instrumentũ institutũ a deo ad ꝯsecrationẽ illã ꝛc. Sed male dicit in hoc quod subdit ibidem ꝙ illa oratio nõ est ꝓpositio consecratiua vt vera neq; vt falsa. sed tantũ vt est propositio neutra ꝛ prior naturaliter et forte tempore veritate sua. Hoc enĩ nihil est dicere imo implicat ꝙ aliq̃ ꝓpositio sit neutra aut aliquo mõ pᷣor sua veritate. Ideo dico ꝙ illa oratio nõ est ꝯsecratiua vt ꝓpositio vera aut falsa sed vt quoddã signũ qḋ nõ est ꝓpositio iuxta dicta prius. ¶ Adhuc circa ministrũ sunt aliq̃ dubia. Primũ est Utrũ minister ꝯsecrans hoc sacramẽtum in peccato mortali vel sine ꝯfessione ꝺ peccato mortali cõmisso peccet ex hoc mortaliter. Et videtur ꝙ nõ. q: nullus tenetur confiteri nisi semel in anno iuxta ca. Omnis vtriusq; sexus de pe. et re. Igitur sacerdos põt exercere actus suos sibi ꝯuenientes absq; hᷓ ꝙ pluries confiteatur ꝛc. Secundũ dubiũ est Utrũ minister obligatus duabus ꝑsonis cuilibet sub hac forma. dicam pro te vnã missam. possit satisfacere per vnam. Et videt ꝙ sic per simile de illo qui habet plura beneficia et pro quolibet obligatur ad horas. non tamẽ tenetur bis eas dicere ꝛc. Ad primũ dubium pono aliquas propositiones. Prima est ꝙ consecrans in peccato veniali propter hoc nõ peccat nec mortaliter nec venialiter patet. quia de tali nõ est necesse penitere. igitur ꝛc. Secunda ꝓpositio ꝙ cõsecrans existens in actu peccati mortal' ex hoc peccat mortaliter. q: simpliciter manducat indigne. Unde videtur q̄tũ ad hoc idẽ iudiciũ de cõsecrante et mãducante. Tertio ꝙ cõsecrans existens in peccato mortali de quo non penitet nec penituit quia preteritũ est. et de illo non recolit. sed hoc nõ fit ex negligẽtia crassa vel affectata excusatur. Si vero ex negligentia mala peccat mortaliter licꝫ non ita grauiter sicut prim⁹ qui peccat actualiter. Ptꝫ. quia prima Corinthios vndecimo dicit apostol⁹. Probet autem seipsum homo ꝛc. Ideo homo se ꝓbare et examinare tenetur fm possibilitatem fragilitatis humane ꝛc. et si hoc faciat sufficit. Unde patet ꝙ rite et digne conficiens non tenetur esse in charitate et cetera. Quarta propositio est ꝙ consecrans qui peccat mortaliter q̄uis ꝺ illo penituerit si confessus non fuerit peccat mortaliter. quia tenetur prius confiteri ꝙ consecrare vel cõmunicare. cuius ratio est. quia non tantum debet deo reconciliari. sed ecclesie ad hoc vt digne recipiat sacramentum ecclesiastice vnitatꝭ et cetera. Et hoc verum est si occurat oportunitas confitedi sine scandalo. alias nõ. vide Scotũ.

Ad argumentum autem dicitur ꝙ illud capitulum Omnis ꝛc. est preceptũ generaliter tangẽs oẽs fideles sed alia lege speciali tenetur sacerdos et quilibet suscipiens in casu isto scilicet illa. ꝓbet autem seipsum homo. ¶

Ad secundum dubium pono aliquas propositiões. Prima est ꝙ obligatus ad vnam missam pro sorte et postea obligatus ad aliam missam ꝓ platone nõ potest per vnã solam missam deobligari. Patet. quia ex ista forma verboꝝ cõ

stat ꝙ talis sit obligatus ad duas. Se
cũda ꝓpositio est ꝙ duabus obligatus
ꝑsonis sub forma posita in casu isti⁹ du
bij pôt satisfacere ꝑ vnã missaʒ. Patet
qꝛ ex illa forma nõ sequit̃ ipm esse obli
gatũ ad duas. ad hoc est argumentum
ibi factũ ꝛc̃. Tertia ꝓpositio est ꝙ obli
gatus sorti ad celebrandũ vnã missam
pncipalit̃ pro aĩa ei⁹. ꝛ Platoni ad cele
brandũ vnã missaʒ p̃ncipaliter pro aĩa
ipsius nõ pôt satisfacere pro vtraqꝫ aĩa
ꝑ vnã missam. Pro quo sciẽdũ quid
voco missam p̃ncipaliter celebrare pro
aĩa alicui⁹. Vñ videt̃ ꝙ sic celebrare p̃n
cipaliter pro aĩa alicui⁹ est applicare vl̃
intẽdere applicare missam suã aĩe vni⁹
sic ꝙ sit quedã satisfactio apud deũ ꝓ
illa aĩa si indigeat. Et ideo sacerdoteʒ
celebrare p̃ncipaliter pro aĩa sortis po-
test intelligi duplr̃. Vno mõ ꝙ intẽdat
ꝙ missa sua valeat multis. ita ꝙ sit sa-
tisfactio pro multis ꝛ simul intendat ꝙ
plus valeat aĩe sortis q̃ꝫ alicui ỏ reliqs
Alio mõ ꝙ applicet missaʒ sic ꝙ tm̃ ce-
dat aĩe sortis in satisfactionẽ. lʒ velit ꝙ
prosit alijs ꝑ modũ orõnis. Prĩo mõ
pôt iste celebrare p̃ncipaliter pro vtro-
qꝫ sed scd̃o mõ nõ. Et isto scd̃o mõ ꝓpo
sitio est vera. Quarta ꝓpositio ꝙ illo
scd̃o mõ stat ꝙ aliquis celebrat princi-
paliter pro aliquibus. ꝛ tamen pro nul
lo celebrat p̃ncipaliter. Patʒ in casu ꝙ
aliquis celebret eque principaliter pro
duob⁹ ꝛc̃. L Ex p̃dictis ptʒ solu
tio vni⁹ questiõis. s. si querat̃ vtrũ mis-
sa celebrata ꝓ plurib⁹ gñaliter tm̃ va-
leat vnicuiqꝫ ipsoꝝ ac si specialiter pro
vno eoꝝ tm̃ celebraret̃ posito ꝙ qlibet
eoꝝ indigeret. Vñ pono qntam ꝓposi
tionẽ. ꝙ non. qꝛ valor misse ꝑ modũ di-
stributionis cedit cuilibet in pteʒ satis-
factionis apud deũ ꝭm equalẽ ꝓportio-
nẽ ꝭm numeꝝ ꝑsonaꝝ. Et ꝑ ɔ̃ns quãto
plures sunt tanto vnusquisqꝫ min⁹ ha-
bebit. Nam valor misse est finite virtu-
tis in purgatorio. Alioquin sufficeret
vna missa ꝓ oĩbus ꝛc̃. Et sic frustra di-
cerent̃ plures in ecc̃lia ꝛc̃. Sexta ꝓ-
positio ꝓ intellectu p̃dictorũʒ sit hec ꝙ
missa siue q̃cunqꝫ oratio facta in ecc̃lia
ꝓ defuncto duplr̃ ỏꝛ valere. Vno mõ ꝑ
modũ satisfactiõis deo ꝓ debito defun
cti. ꝛ sic verũ est qỏ dixi. Alio mõ ꝑ mo
dũ orõnis siue supplicatiõis. ꝛ sic pôt
vnicuiqꝫ equalit̃ valere. ac si specialiter
fieret. Videt̃ tñ quibusdã ꝙ loquendo
de deo ꝭm ɔditiões policie humane nõ
apparet verisimile ꝙ de⁹ eque faciliter
ɔcedat supplicationẽ q̃ fit pro remissio
ne mille debitoꝝ. sicut supplicationem
eque intẽsaʒ q̃ fit tm̃ pro vno debitore
q̃ ꝓcedit ex equali charitate. Et iõ re-
gulariter loquẽdo videt̃ qỏ pl⁹ valeat
missa vni si ꝓ eo specialit̃ fiat q̃ꝫ si pro
eo ꝛ pro alijs generaliter fieret ꝛc̃.

M Vlterius circa suscipienteʒ
sunt aliquã dubia. Primũ. Vtruʒ hoc
sacramentuʒ tm̃ debeat sumi a ieiunis
Scd̃m est. Vtrũ a quolibet debeat su
mi sub vtraqꝫ specie ꝛc̃. Ad primũ du
biũ dico qỏ nõ. Et hoc in duplici casu.
Prim⁹ est si non ieiun⁹ sit in periculo
mortis. tũc ne talis discedat sine viati-
co pôt sumi. Scd̃s est ꝙ si sacerdos
fuerit decept⁹ in cõsecratiõe panis vel
vini vt si aquã ponat loco vini dʒ iterũ
ɔsecrare ꝛ aliã hostiã apponere ꝛ a ɔse
cratiõe hostie incipere. qꝛ ɔsecratio dʒ
esse integra ꝭm Tho. tertia parte sum-
me. q. 83. ar. 6. qꝛ sicut dicit̃. 7. q. 1. ca. ni
hil. ꝑfecta videri nõ p̃nt sacramẽta nisi
ꝑfecto ordine compleant̃. Vñ sacerdos
tenet̃ ex precepto ecc̃lie ꝑfecte sub vtra
qꝫ specie ꝛ recto ordine cõsecrare ꝓpter
integritatẽ sacramẽti. Et tenet̃ qỏ con
secrat sumere, ergo cũ non sit ieiun⁹ in
casu tñ oportet sumere. qꝛ p̃ceptũ de ie
iunio est solũ de honestate ꝛ reuerentia
sacramẽti ꝛ p̃ceptum de integritate est
de substantia sacramẽti quia in duab⁹
specieb⁹ cõsistit tm̃ vnũ sacramentũ. iõ
minus preceptũ est infringẽdũ ad obe-
diendũ maiori. Et non est verũ qỏ dici
tur in sũma confessoꝝ lib. 3. ti. 34. q. 69.
ꝙ tm̃ in articulo mortꝭ pôt sumi hoc sa
cramentũ a nõ ieiunis ꝛc̃. Ad secũdũ
dico ꝙ iuxta doctrinã apostoli licitũ est
cõmunicare quoscũqꝫ sub vtraqꝫ specie
sacramẽti ꝛc̃. Non est tamẽ ad hoc obli
gatio imo ecclesia romana in vsu habet

solum laicis vinum conferre post com=
munionez corporis christi. ne forte per
negligentiã que leuiter possit continge
re administrãdo multitudini populi sa
cramentũ sanguinis christi aliqd effun
deretur de ipso sacramento quale peri
culũ non est in administratione corpis
christi sub specie panis. ideo sacramen
tum sanguinis nõ ministratur populo.
Quis posset ꝛc. ¶ Ultimo circa
effectum huius sacramẽti sunt duo du
bia iuxta duplicẽ effectuz ipsius. Pri=
mũ dubiuz est Utrum de necessitate sa
lutis sit recipere sacramẽtũ sanguinis/
Uidetur q̄ nõ per immediate dicta ꝛc.
Sed oppositum Joh.6. Nisi manduca
ueritis carnem filij hominis ꝛ biberitis
eius sanguinez non habebitis vitã eter
nam in vobis ꝛc. Secundum dubium
vtrum corpus christi sit in sacramento
adorandum simpliciter ꝛ absolute vel
sub cõditione scz si sacerdos fecerit qđ
intendit ecclesia. Primuz non videtur
requiri. quia null⁹ tenetur credere fal=
sum quod esset si ꝛc. Nec secundũ vide
tur sufficere quia sic quelibet res possz
adorari dicendo adoro te si tu sis ado=
randa ꝛc. Ad primũ dubiũ dico q̄ nõ
ꝛ qđ illud dictũ saluatoris nõ debet in=
telligi de sacramẽtali sãguinis sui sum
ptione. sed de manducatione ꝛ bibitõe
spirituali. scz per fidem que consistunt
in hoc qđ vnusquisq̄ adultus debz cre
dere deum habere carnẽ ꝛ sanguinez in
hoc sacramento. Ex hac enim fide ciba
tur ꝛ potatur spiritualiter ꝛ habet vitã
spiritualem. Et hunc sensuz probat dif
fuse dñs Armacan⁹ libro.9.c.8. Et spe
cialiter ex illo verbo quod ibidez sequi
tur verba que locutus sum vobis spiri=
tus et vita sunt ꝛc. Concedit tamen qđ
sumptio sacramentalis multũ prodest
ad vitam spiritualem agendã. sed hoc
non facit nisi per fidẽ nec est de precep
to. Unde non conuenit nisi habẽtibus
vsum rationis aut saltem actuz expres
sum fidei ꝛc. ¶ Ad secundum
dubium probabiliter dico aliquas posi
tiones. Prima est qđ non est de pcep=
to xpi vel ecclesie vt corpus xpi adoret

in sacramento simplicit ꝛ absolute aut
sine aliqua conditiõe. Patet. quia si sic
aliquis in casu teneret credere falsum.
scz in casu quo aliquis sacerdos finge=
ret se facere qđ intendit ecclesia ꝛ non
faceret ꝛc. Nam si quis tunc teneretur
adorare ibi corpus christi teneretur cre
dere ibi esse corpus xpi quod tunc essz
falsum ꝛc. Secunda positio est quod
non est de pcepto xpi vel ecclie qđ cor=
pus xpi adoretur in sacramento cũ con
ditione scz si sacerdos faciat qđ inten=
dit ecclesia. Ptz quia tũc aliqs in casu
mereretur faciendo contra preceptum
ecclesie scz in casu quo aliquis simplex
catholicus simplicit absolute ꝛ sine ali
qua cõditione adoraret corp⁹ xpi in ho
stia non cõsecrata in casu prius posito
talis enim mereretur sic adorando sine
cõditione quis crederet falsum ꝛc. Un=
de licet nullus teneatur credere falsuz
tñ forte in casu credere falsum est meri
torium. sed de hoc alibi. Tertia po=
sitio qđ corpus xpi in sacramẽto pot li=
cite ꝛ secure adorari cũ supradicta con
ditione vel actualiter expressa vel habi
tualiter subintellecta. Patet. quia per
hoc euitat credulitas falsi quã quilibz
potest licite euitare. cũ nullus ad eã te
neat. Sic euitat periculũ errandi ado
rando corpus xpi in hostia nõ consecra
ta. quia in tali adoratione subintelligi=
tur actualiter vl habitualiter tacite vl
expresse illa cõditio si consecrata est ho
stia sm ordinationẽ xpi vel ecclesie ꝛc.
Quarta positio q̄ adoratio sub cõ=
ditiõe nõ ẽ licita nec in isto nec in alio
casu nisi quãdo conditio est talis q̄ nõ
debet esse certũ de eius veritate vel fal
sitate sicut est in casu posito ꝛc. Et per
hoc soluitur argumentũ prius factũ q̄
quelibet res ꝛc. Nam conditio non ad=
ditur nisi pter dubium. ꝛ ideo vbi nõ
debet esse dubiũ non debet addi ꝛc. Et
hec de primo articulo. ¶ Quã
tum ad secundum articulum in quo vi
dendũ est de questiõe posita scz vtrũ
idez corpus xpi localiter sit in celo ꝛ rea
lit in eucharistie sacramento. tria faciã
per ordinem pro solutione ipsius ꝛ de=

claratione. Primo premittam trimē-
brem distinctionez. Secundo ponam
triplicem ꝯclusionem. Tertio soluam
multiplicem obiectionem ⁊c̃. Premit
to igitur hanc distinctionem ꝙ iste ter-
minus corpus potest capi tripliciter.
Primo modo ꝓut supponit essentialiṫ
pro substantia composita ex materia ⁊
forma substātiali. ⁊ sic pertinet ad pre-
dicamentū substantie. Secundo modo
ꝓut supponit pro aliqua re siue sit sub
stātia composita ex materia ⁊ forma si-
ue sit materia siue forma substantialis
vel accidentalis connotando tamen ta
lem rem habere partem situaliter distā
tem a parte. ⁊ esse longam latam ⁊ pro
fundā. Et sic pertinet iste terminus cor
pus ad predicamentū quātitatis conti
nue distincte contra alias species. scilz
linea ⁊ supficies. ꝙuis iste species sup-
ponunt pro eadem re. Non enim teneo
cum illis qui dicunt ꝙ iste termin⁹ cor-
pus vt est de genere quātitatis suppo-
nit pro aliqua re q̄ nō est substātia nec
qualitas ⁊ ꝙ iste species quantitatis li
nea superficies corpus supponunt pro
diuersis ⁊c̃. Tertio modo pōt dici iste
termin⁹ corpus ꝓut supponit pro ma-
teria siue sit quanta siue non. connotā-
do tamen aliquas qualitatiuas dispo-
sitiones materie inherere. Et hoc mō
dicimus ꝙ ex anima humana ⁊ corpo-
re hominis fit vnus homo. ⁊ ꝙ corpus
christi in triduo iacebat in sepulcro. id
est materia christi informata qualitati
uis dispositiōibus aliquibus ⁊c̃. Et sic
iste termin⁹ corpus pertinere potest ad
predicamētū qualitatis. Et ideo iuxta
hanc distinctionez vt remoueatur equi
uocatio hui⁹ termini corpus in presen-
ti questione vtar istis terminis corpus
in genere substantie. corpus in genere
quantitatis. corpus in genere q̄litatis.
Uel qn̄ simpliciter vtar eo. capiā ipsuz
vt est de genere quātitatis quia hec ac
ceptio magis erit ad propositum. Ex
hac distinctione infero tria correlaria.

Q Primuz est ꝙ licet idem sit
corpus christi in genere substantie ⁊ in
genere quantitatis. tamen non est idez
corpus christi in genere substantie ⁊ in
genere q̄litatis. ptz ex declaratione ter
minorum. tn̄ pro veritate prime partis
correlarij suppono pro nunc ꝙ omnis
ꝙtitas ꝯtinua est substantia vl̄ q̄litas. ⁊
iō iste termin⁹ corp⁹ xp̄i vt ē de gn̄e sub-
stātie ⁊ vt ē de gn̄e ꝙtitatis supponit ꝓ
eodē licz diuersa cōnotādo. hoc aūt nō
obstante aliquid est corpus xp̄i qđ non
est in genere substātie ideo illi termini
nō supponunt cōuertibiliter pro eodez
quia xp̄s in celo habz plura corpora in
genere quātitatis. id est plura de quoꝝ
quolibz verificatur hic terminus corp⁹
vt est de genere quātitatis. ⁊ tamen nō
de quolibet verificatur ille termin⁹ vt
est de genere substantie. habet eñ com
positum ex materia ⁊ forma qđ est cor-
pus in genere substātie ⁊ in genere quā
titatis. ⁊ de illo verificatur prima pars
correlarij. sed etiā habet materiā que ē
corpus in genere quantitatis sed nō in
genere substantie. ipsa autem est corp⁹
in genere qualitatis ideo pro ipsa veri
ficaṫ secūda pars correlarij. habet etiā
plures formas accidentales quarū q̄li-
bet est corp⁹ in genere quātitatis ⁊ nō
in genere substantie vel qualitatis ⁊c̃.

Secūdo sequitur ꝙ xp̄s semper habe
bit in sacramēto eucharistie corpus taz
in genere substantie ꝙ̃ in genere quali
tatis qn̄cunqꝫ erit hoc sacramentū. ptz
quia materia xp̄i habet formam substā
tialem ⁊ aliquas dispositiones qualita
tiuas quas nūꝙ̃ dimittet. ⁊ per ꝯn̄s qn̄
cunqꝫ erit hoc sacramentū xp̄s habebit
ibi materiam siue corpus materiale cū
illis dispositiōibus qualitatiuis ⁊c̃. per
concomitātiam ⁊c̃. igitur ex quid nomi
nis sequitur ⁊c̃. Tertio sequiṫ ꝙ xp̄s
aliquando non habuit in sacramēto eu
charistie corpus in genere substantie sz
soluz in genere qualitatis. Patet. quia
ſm doctores si hoc sacramentum fuissz
consecratum in triduo mortis xp̄i ipse
habuisset ibi soluz corpus materiale. id
est materiam cum qualitatiuis disposi
tionibus ⁊ non animā. ⁊ per consequēs
non habuisset ibi corpus in genere sub
stantie nec in genere quātitatis vt post

patebit. igitur solum ⁊c. Ex predictis apparet ꝙ stat aliquid eẽ corpus in genere substantie ⁊ non in genere quantitatis vel qualitatis vt patet si christus in hoc sacramento ⁊ non alibi hr̃et corpus animatum sine aliqua qualitate sicut absolute possibile est. Stat etiã aliquid esse corpus in genere quantitatis ⁊ non in genere substantie vel qualitatis. vt patet de ipsa materia extensa si esset sine vlla forma substantiali ac qualitate. Stat etiam aliquid idez esse corpus in genere qualitatis ⁊ quantitatis ⁊ non substãtie. vt patet de qualibus q̃litate extensa. Stat etiam aliquid esse corpus in genere qualitatis ⁊ nõ in genere substantie vel quantitatis vt patz in casu correlarij. hoc addito ꝙ christus in illo triduo habuisset corpus in sacramento ⁊ nõ alibi. vel ꝙ nullibi fuisset nisi sacramentaliter. hoc enim est absolute possibile sicut probat Scotus contra Tho. lib. 4. disti. 10. q. 4. sed de hoc ibi ⁊c. R Istis premissis pono tres ꝯclusiones. Prima sit hec. ꝙ licet corpus xp̃i idem sit localiter in celo ⁊ realiter in eucharistie sacramento. tamen ipsum est circũscriptiue in celo ⁊ diffinitiue in sacramẽto. Prima pars est respõsiua ad quesitum que non potest naturali ratione probari. sed supponitur ex fide. sed pro secunda parte sciẽdum est quid est circũscriptiue vel diffinitiue eẽ in loco. Unde aliquid esse circunscriptiue in loco est cõmensurari loco ⁊ habere vnam partez in vna parte loci ⁊ aliã in alia. Aliquid autez esse diffinitiue in loco est esse totum in loco ⁊ totũ in qualibet parte loci. Primo modo nulluz indiuisibile est in loco sed bene scd̃o modo. Illo ergo primo modo corpus christi est in celo. quia est ibi cõmensuratuz loco suo. sed illo modo non est in sacramento imo secundo modo quia non est ibi extensum nec cõmensuratum sacramento. sed totum in toto ⁊ totũ in qualibet parte. ꝙ autem sic sit ibi non põt ratione probari. nec euidẽter sequitur ex scriptura sed ꝙ̃ ita sit creditur ex auctoritate ecclesie. Hui⁹ autẽ potestas seu ꝙ ita posse esse nõ implicet ꝯdictionẽ põt aliqualit̃ ꝑsuaderi. Un̄ circa declarationẽ istius sicut bñ dicit Ockã in lectura Oxonieñ. due sunt difficultates vidende. Una quõ idem corpus numero possit simul ſm se totum existere in pluribus locis. Alia quõ multe partes eiusdez corporis possunt simul existere vni ⁊ eidẽ loco. ⁊ q videt ꝑfecte ista duo videt quomodo corpus xp̃i existit in sacramento ita ꝙ totũ sub toto ⁊ totũ sub qualibet parte. S Ad intelligẽdũ aũt ista duo exẽpla habem⁹ in alijs. Quantũ ad primũ non videtur maior difficultas ꝙ idẽ corpus numero coexistat plurib⁹ locis ſm se totũ ꝙ̃ ꝙ eadez aĩa intellectiua simĺ coexistat ſm se totã in toto corpe ⁊ in q̃libet pte vĺ ꝙ vn⁹ angelus exñs in aliquo loco existit in q̃libet eius pte ⁊ vnũ ponim⁹ ſm veritatem theologicã ⁊ philosophicã. Igitur aliud credendũ est satis possibile. Consequẽtia patet. quia nõ magis videt̃ repugnãtia ꝙ aliquid diuisibile ſm se totũ sit in aliquo toto loco ꝙ̃ ita sit de indiuisibili. Quantũ ad scd̃m nõ videt̃ maior difficũltas ꝙ̃ ꝙ duo corpa existãt simul in eodẽ loco adequato. ⁊ hoc siue sint corpora gl̃iosa siue nõ gloriosa. qꝛ hoc non refert. Hoc autem fide tenem⁹ ꝙ christ⁹ intrauit ad discipulos ianuis clausis ⁊ exiuit clausum virginis vterũ Nõ eñ pl⁹ videt̃ repugnare ꝙ due partes eiusdẽ corpis simul sint in eodẽ loco ꝙ̃ duo alia corpa simĺ in eodẽ sint loco. ıõ ⁊c. Istis ergo p̃suppositis ptz q̃liter nõ est repugnãtia ꝙ corp⁹ xp̃i põt ſm se totũ ⁊ ſm quãlibet sui partem simul esse in tota hostia ⁊ sub qualibz ei⁹ parte. quia ex istis patet possibilitas ꝙ vna pars sit in pluribus locis seu ptib⁹ hostie simul ⁊ ꝙ vna ps sit simĺ cũ alia ⁊ plus non ponit̃ ibi nisi ꝙ ptes adhuc remanent in toto constituẽtes totũ. Et sic patet quõ potest saluari ꝙ corpus christi est diffinitiue in sacramento.

T Secunda ꝯclusio est hec ꝙ lz corpus xp̃i ꝙ̃tum corporea xp̃i quantitas sit in celo et in sacramento. tamen nõ est corpus christi quantum aut cor-

porea quantitas in sacramento. Prima pars pbat sic. Quicqd est ipsius xpi in celo est etiã in sacramẽto: sed corpus christi quantũ seu corporea christi quantitas est in celo igitur etc. ꝯsequẽtia est bona. et minor patz ex fide. Sed maior est catholica et rationabilis: quia ex quo christus habet in sacramento illã eandẽ naturã humanã quã habet in celo: vt ptz ex fide. rationabile est q omne qd habet in celo habeat in sacro. Et intelligo de illo quod habet sic q est ipm vel in ipo Uel arguitur sic expositorie demonstrato corpe christi vel eius quantitate corporea. hoc est corpus christi quantũ vel corporea christi quãtitas. hoc idẽ est in celo et in sacramẽto. igitur etc. Scda pars cõclusionis probatur. quia corpus christi quod est in sacramento et quicqd est in ipso corpore christi est totũ in sacramẽto et totũ in qualibet parte sacramenti: vt patz ex ꝯclusione precedẽte. Et per ꝯñs nihil tale habet partem distantem a parte in sacramẽto. sed constat q omne illud quod est alicubi quantum corporeum vel quantitas corporea habet ibi partem distantem a parte: vt patet ex quid nominis. igitur corpus christi non est in sacramento: quantum corporeum etc. Et sic patz conclusio etc.

Ex qua sequũtur aliqua correlaria Primum est q opinio que ponit q omnis quantitas cõtinua est substãtia vel qualitas. magis consonat positioni fidei q eius opposita. Probatur quia fm positionẽ fidei. sicut corpus christi qd est in celo est in sacramento et in qualibet parte eius ita omnis res que est ipsum vel in eo est in sacramẽto et in qualibet parte eius. et per ꝯñs si fm positionẽ oppositã in corpore xpi quod est in celo esset vna quantitas cõtinua distincta a substãtia corporis christi et a qualitate eius illa quantitas ꝯtinua distincta a substãtia corporis xpi et a qualitate eius etiã esset in sacramẽto per primã partẽ ꝯclusionis et tamen non esset in sacramẽto quãtitas ꝯtinua per scdam partẽ ꝯclusionis et probationem eius. Sed pbo q hoc sit impossibile fm illammet opinionem: quia fm eã sicut substantia est formaliter substantia et qualitas formaliter qualitas: sic q non stat q substantia sit alicubi et nõ sit ibi substãtia vel qualitas sit alicubi: et non sit ibi qualitas. ita similiter fm eos illa quãtitas ꝯtinua quã ibi ponunt distinctã a substantia et qualitate. si esset eẽt formaliter quantitas ita q nõ staret ipsam esse et non esse quãtitatẽ ꝯtinuam: nec ipsam esse alicubi et non esse ibi quãtitatẽ ꝯtinuam. Ex hoc vlterius sequitur q nulla res est formaliter seu de sua ratione intrinseca quantitas ꝯtinua: quia quacunque re data stat ipsam esse et non esse quãtitatẽ ꝯtinuam et esse alicubi et non esse ibi quãtitatẽ ꝯtinuã: sicut ptz ex dictis etc. Tertio seqtur ex pdictis q iste ꝯñe non valent: quantitas cõtinua xpi corporis xpi ex vi conuersionis est sub specie panis. igitur ipsa ex vi cõuersionis est quantitas ꝯtinua sub specie panis. Similiter ista nõ valet. Substantia corporis xpi et eius quãtitas idẽ sunt realiter. et substãtia corporis xpi in sacramẽto est substantia. igitur est ibi quantitas cõtinua siue corpus: quia in omnibus istis añcedens est verũ et ꝯñs est falsum: vt ptz ex dictis. Et potest dari exemplũ. aliqs homo scilz filius dei est vbiqꝫ et tamen nõ est vbiqꝫ homo etc. Hic est sciendum aũt q in predecta cõclusione et in correlariis sequẽtibus vsus sũ istis terminis corpus quãtum quantitas corporea siue continua et non istis terminis quantũ vel quãtitas simpliciter dictis. Quia quantitas est genus ad quãtitatem continuam et discretã. et quantum ad quantum continuũ et discretũ. Et ideo loquẽdo de quãtitate discreta et de quanto denoĩato ab ea bene ꝯcederem aliquas ppones: qs negaui de quantitate cõtinua et econtra. Unde ponerẽ cõtra Ockam istas propositiones. Prima est q corpus christi est quantũ in sacramento altaris et quãtitas christi est quantitas in sacramento altaris: quia licet corpus christi non sit ibi corpus seu quantitas corporea vel continua: quia non habet ibi partem distinctã a parte. tamen est ibi quantũ discretũ seu quantitas discreta

quia habet ibi plures partes discretas τ distinctas q̃ faciūt vnū. Secūda est φ stat aliquid esse cōpositū ex partib⁹ quātitatiuis τ nō esse q̄tuz cōtinuū. qꝛ corpus xp̄i in sacramēto est compositū ex partibus quātitatiuis siue quantis τ tñ corpus christi non est q̄tum continuū. τ staret φ etiam nec alibi essꝫ quātū continuū τc. Tertia ꝓpositio est φ aliqua est quātitas que non est substātia neqꝫ qualitas. nec est res distincta a substantia vel qualitate. Patet. qꝛ numerus ternarius angeloꝝ est quātitas discreta. τ tñ ꝓprie loquēdo non est substantia nec est res distincta a substātia. nec est res vna nec vna substātia ſꝫ plures. ideo τc. Quarta est φ aliqua substātia vel q̄litas est formalit̄ quātitas. sic φ nō stat ipsam eē τ nō esse quātitatem vel ipsaꝫ alicubi esse τ nō eē ibi quātitatē. Ptꝫ. qꝛ q̄libet substātia diuisibilis τ oīs q̄litas est numerus τ sue ptes. τ ꝑ ꝯñs est quātitas discreta τc. Igitur

Tertia cōclusio est hec φ lꝫ corpus xp̄i habeat ī celo ordinē partiū in toto τ ordinē partiū in loco. tñ taleꝫ ordinē neutro modo habet in sacramēto. Prima pars pꝫ. qꝛ corpus xp̄i est in celo situaliter vt supponitur τc. sed secūda ps ꝓbatur. qꝛ ad talem ordinē requiritur distātia partiū sicut magis apparebit qñ recitabit̄ opinio quaꝫ tenet Adam cōtra istaꝫ conclusionē quo ad hoc φ dicitur φ corpus xp̄i in sacramē to non habet ordinem partiū in toto.

Ex hac conclusione sequit̄ p̄mo φ corpus xp̄i existēs in sacramēto nō est ibi situaliter. Patet. qꝛ non cōmensuratur sacramēto nec habet ibi ordineꝫ partiū in toto vel in loco. igitur τc. Et ideo inanū laborant qui faciunt difficultateꝫ vtrū xp̄s in sacramento stet vel sedeat aut sit erect⁹ vl̄ supin⁹. qꝛ iste sunt differentie situs q̄ non cōueniūt ei ibidē τc.

Secundo sequit̄ φ licet distinctio de ordine partiū in toto vel de ordine partiū in loco nō habeat locū in materia ꝺ existentia xp̄i sub sacramēto. tñ possibilis est ordo partiū in toto absqꝫ ordine partiū in loco. Prima pars ptꝫ ex conclusione. Sed secūda ptꝫ. qꝛ si deus crearet vnū corpus cōtinuū extra celū τ sine loco. illud hoc non obstante haberet ordinē partiū in toto. qꝛ ibi essꝫ ordo situalis τ distantia partiū in toto. τ tamē nō eēt ibi ordo partiuꝫ in loco. Et ideo ptꝫ φ ꝑ prius naturaliter est ordo ptiū in toto q̄ in loco. τ per ꝯñs hec distictio non est oīno superflua. sicut quīqꝫ videtur innuere Guillermus Ockam τc.

Tertio sequit̄ φ licꝫ corp⁹ xp̄i in sacramento non habeat ordinē partiū in toto vel in loco. tñ cū hoc stat organica partium distinctio et per consequēs ꝑtium perfectionalis ordo. patꝫ. qꝛ ad distinctionē partiū organicarū non requiritur distantia earundeꝫ. sed sufficit distinctio naturaliuꝫ dispositionū in illis ꝑtibus. q̄ pōt esse stante φ ille ptes sint in eodē loco. nā licet caput τ man⁹ sint in eodeꝫ loco. tñ nec caput est in manu nec econuerso. Et q̄uis dispositiōes capitis τ man⁹ sint in eodē loco. tñ naturalis dispositio capitꝭ nō informat manum nec ecōtra. Et ita caput est perfectioꝛ ps ibi q̄ sit man⁹. τ per ꝯñs ibi est partiū perfectionalis ordo. quare non est ibi omnino ꝯfusio τc.

Cōtra primā conclusionē arguit̄ p̄mo sic. si xp̄i corpus existens in celo inciperet esse in sacramento absqꝫ hoc φ desineret esse in celo. vel moueret̄ de celo ad sacramentū localiter vel nō. Si sic. Cōtra. nihil debet dici motū localiter de illo loco in quo adhuc est. Iteꝫ nihil mouet̄ de loco ad locū distantē a primo sine transitu per mediū. Si non. Cōtra. Est in loco in quo prius non fuit τ fuit añ alicubi. igit̄ est motuꝫ localiter τc.

Secūdo si corpus xp̄i esset in diuersis locis. in vno circūscriptiue τ in alio diffinitiue. pari rōne posset simul eē in diuersis loc̄ circūscriptiue. τ pari rōne sortes posset esse ꝑ potentiā dei in multis locis τ lignū τ quelibet alia res. Cōsequētia tenet. qꝛ primo scꝫ circūscriptiue τ diffinitiue nihil potest esse simul in multis locis sine triplici miraculo. Primū φ alicubi est modo q̄titatiuo τ alibi nō. Scōm φ est in pluribus locis

totaliter distinctis. Tertiũ ꝙ alicubi est modo speciali sic ꝙ q̃libet pars sit cum q̃libet. Sed si scđo modo scilꝫ vtrobiqꝫ circũscriptiue aliquid esset in pluribus locis non esset nisi vnicũ miraculuꝫ. qꝛ cessaret primũ ⁊ tertiũ miraculoꝝ predictoꝝ vt patet. Igit̃ qui pòt facere aliq̃d corpus esse in diuersis locis illo modo quo tenet fides. a multo fortiori potest facere illo alio modo. Et hoc est cõtra Thomã ⁊c. Sꝫ falsitas illius consequẽtis ꝓbatur ostẽdendo incõuenientia q̃ ex illo sequuntur. Primo sequit̃ ꝙ ꝯtraria ineẽnt eideꝫ ꝓm se totũ. vt ꝙ idẽ ꝓm se totũ esset albũ ⁊ nigrũ. calidissimũ ⁊ frigidissimũ. motũ sursuꝫ ⁊ deorsum. ad dextrũ ad sinistrũ. que sunt cõtraria. ⁊ sic diffinitio contrarioꝝ nõ erit bona ꝙ cõtraria sunt q̃ non possunt simul inesse eidẽ ⁊c. nec videt̃ quõ aliter possent diffiniri. Et tamen ꝯña patet.

Secundo sequitur ꝙ priuatiue ⁊ contradictorie opposita verificarent̃ de eodem. vt ꝙ idem vas essꝫ plenũ ⁊ vacuũ vino. ⁊ per ꝯñs plenum ⁊ non plenum. ꝙ idem corpus esset motũ ⁊ quiescens ⁊ per ꝯñs motum ⁊ non motum. ꝙ idẽ corpus esset viuuꝫ ⁊ mortuũ ⁊ per ꝯñs viuũ ⁊ non viuũ. Omnia ista videntur implicare ⁊ tamẽ ꝯña videtur nota. qꝛ si idem esset in diuersis locis vnũ istoꝝ posset verificari in vno loco ⁊ aliud in alio ⁊c. sicut posset declarari. Tertio sequitur ꝙ idem homo posset peccare mortaliter scꝫ committendo adulteriũ in vno loco ⁊ eodem tempe mereretur vitam eternã scꝫ cõfitendo seu aliquid aliud faciẽdo in alio loco. Quarto sequitur ꝙ ego existens parisius haberẽ dubitare me esse Rome me ibi currere. et multa similia ⁊c. quia deꝰ potest hoc ⁊ non est euidens vtrum sic faciat ⁊c.

Quinto sequitur ꝙ ego possum esse vbiqꝫ. quia qua ratione possum esse in duobus locis pari ratione in tribus vel quattuor ⁊c. ⁊ ita in quolibet ⁊ per consequens hoc stante ꝙ ego sim in mille locis ego apparebo mille hoĩes. igit̃ habeo istud dubitare vt arguebã modo. Sexto sequit̃ ꝙ non est propriuꝫ dei esse vbiqꝫ. quia potest creature competere vt dixi ⁊c. Tertio ꝑncipaliter arguitur sic. Si possibile essꝫ aliquod corpus eẽ in loco diffinitiue eo modo quo dictum est in secunda parte prime conclusiõis. sequeretur ꝙ de eodẽ possent verificari ꝯtradictoria successiue absqꝫ noue rei acquisitione. vel antique perditione. Consequens videtur falsum. Et ꝯña probatur quia si de aliquo corpore nunc existente in aliquo loco circũscriptiue deus faceret ꝙ ipsum ⁊ quelibet pars eius esset in illo eodeꝫ loco in quo prius ⁊ in qualibet illius parte sic̃ dictum est esse possibile tunc de illo corpore nõ erat prius verum ꝙ esset diffinitiue in loco ⁊ postea erit verũ. ⁊ tamẽ istud corpꝰ nihil ꝑdidit qđ priꝰ habuit quia non locũ. Naꝫ est in eodẽ quo priꝰ per casum. Nec quantitatem que esset res distincta ab eo per predicta in secũda conclusione. Nec apparet quid aliđ Similit̃ nihil acquisiuit qđ priꝰ nõ habuit. quia non locũ per casuꝫ. nec apparet quid aliud. igit̃ ⁊c. Ad

Ad primã rationẽ respõdeo ꝙ aliquid moueri localiter potest esse vel imaginari tripliciter. Primo modo proprie quia transit de loco ad locum dimittendo locum in quo prefuit ⁊ acquirendo nouũ ⁊ transeundo per locum mediũ. si sit locus medius inter primũ ⁊ secundũ. Et sic corpus xp̄i nõ mouet̃ localiter quando incipit esse sub sacramento vt notũ est. Secundo modo minus ꝓprie aliquid potest dici moueri localiter. quia dimittit locũ in quo prefuit ⁊ habet nouum locũ nec tamen transit per mediũ locum q̃uis sit locus medius inter primũ ⁊ secundũ. Et sic corpus christi nõ mouetur localiter quando incipit esse in sacramẽto quia non dimittit primuꝫ locum si tamen dimitteret illũ q̃uis nõ transiret per mediũ diceret̃ moueri localiter isto modo. Tertio mõ ⁊ adhuc minꝰ ꝓprie aliq̃d pòt dici moueri localiter. qꝛ ꝑfuit in loco ⁊ acquirit vel habet nouũ locũ. q̃uis non dimittat ꝑmũ nec transeat per mediuꝫ. Et sic corpus xp̄i mouet̃ localiter qñ incipit esse in sacra-

mēto. qr isto modo moueri localiter nihil aliud importat nisi eē hic ꝛ imediate fuisse alibi ꝛ nō fuisse hic. Nec est ɔcedendū ꝙ corpus xpī mouet̄ de celo ad sacrm̄. qr moueri de aliquo loco est dimittere illū locū. ideo corp⁹ xpī mouet̄ mutatiōe q̄ est ab esse in celo ad esse in sacro. qr simul est in celo ꝛ in sacro. q̄re ꝛc. Ad scd̄am rōnem teneo cū Scoto Ockā ꝛ Adam cōtra Thomā ꝛ cōcedo ɔnām ibi factā. ꝛ ɔnās pncipale. Et ad hoc sufficit mihi ratio ibidē facta Sȝ pro rn̄sione ad ea q̄ vlteri⁹ inferunt̄ ponam aliquas ꝑpositiones. BB

Unde pro solutione primi incōueniētis qd̄ concluditur. Dico primo. ꝙ possibile est contraria inesse eidem subiecto ꝭm se totuȝ in diuersis locis sicut bene probatū est. imo de facto sic insūt. quia corpus xpī in vna hostia mouet̄ sursuȝ in alia deorsum ꝛc. Dico secūdo ꝙ cōtra hoc non est illa diffinitio siue conditio contrarioꝝ. qr cōtraria non possunt simul inesse eidē. qr ly simul pōt intelligi loco ꝛ tempe. modo sic non est hic.

Dico tertio ꝙ possibile est per diuinā potentiā contraria simul loco ꝛ tempore inesse eidē subiecto ꝭm se totū. Ut ꝙ idē ꝭm se totū sit calidissimū ꝛ frigidissimū. qr non implicat contradictionem ꝙ deus in eodeȝ subiecto simul tempore ponat summā caliditatem ꝛ summā frigiditateȝ. Ideo dico q̄rto ꝙ in dicta diffinitione seu cōditione cōtrarioꝝ debet subintelligi iste termin⁹ naturaliter aliter nō valet ita ꝙ dicatur. Cōtraria sunt que nō possunt naturaliter simul inesse eidē vel esse in eodeȝ. quia nulla res est alteri ɔtraria formaliter ꝛ necessario sed solū naturaliter ꝛ de cursu nature a deo libere ordinato. iō naturalit̄ ɔtraria possunt non esse cōtraria id est eē simul in eodē ꝛ carere naturali ɔditione qñ placet deo. Et sic ptȝ solutio primi inconuenientis. Alterius pro solutione secundi incōueniētis qd̄ infert̄ dico ꝙ impossibile est priuatiue aut ɔtradictorie opposita verificari de eodeȝ vt ꝙ idē vas sit plenū vino ꝛ vacuū vino. aut plenū ꝛ non plenū vino. ꝙ idem sit motū ꝛ quiescens aut mortuū ꝛ viuum ꝛc. Dico tñ vltra ꝙ possibile est idem vas simul tpe esse in vno loco plenū vino ꝛ in alio vacuū vino. in vno loco motū ꝛ in alio qescens imo sic est de facto de aīa hois ꝙ in manu mouet̄ ꝛ qescit in pede. possibile est etiā idē corpus eē in vno loco viuū ꝛ in alio mortuū. quia possibile est ipm̄ habere in vno loco animā ꝛ ipm̄ eē in alio loco ꝛ ibi carere aīa Exemplū possibilitatis. Uerbū diuinū est alicubi vbi non est natura assumpta ideo ipm̄ alicubi est homo ꝛ est alicubi nō hō ꝛc. Ideo dico vlteri⁹ ꝙ lȝ isti termini motū ꝛ qescens sint termini pūatiue oppositi ꝑpter qd̄ īpossibile est ipsos verificari simul tpe de eodē siue in eodē loco siue in diuersis. ideo non ɔcedo ꝙ in vno loco verificet̄ ꝙ aīa mouet̄ ꝛ in alio ꝙ quiescit. qr ad quiescere sequitur nō moueri. mō moueri ꝛ nō moueri sunt ɔtradictoria q̄ nō verificant̄ de eodē nec in eodem loco nec in diuersis. tñ hoc nō obstāte isti termini motū in manu ꝛ qescēs in pede. vel viuēs in vno loco ꝛ ī alio loco mortuū nō sunt termini pūatiue oppositi. Idō bñ verificant̄ de eodē. Uñ non sequit̄. aīa quiescit in pede. igitur quiescit. qr sequit quiescit ergo nō mouet̄. Et vltra. ergo nullibi mouetur. Modo stat ꝙ quiescit in pede et alibi mouet̄. Refert etiā dicere alicubi qescit alicubi mortuū est ꝛ quiescit alicubi. mortuū est alicubi ꝑpter negationē inclusaȝ in talib⁹ terminis pūatiuis que distribuit terminuȝ sequentem ꝛc.

CC Ulteri⁹ ꝓ solutione tertij inconueniētis illati dico ꝙ act⁹ pctī mortalis scȝ actus adulterij ꝛ act⁹ meriti vite eterne. scȝ actus ɔfessiōis vel dilectiōis dei sup oīa pñt eē simul tpe in eodē nō solū in diuersis loc' sȝ etiā in eodē loco qr acuts isti' vt act⁹ sunt nō habēt repugnātiā. sȝ sunt a deo. Ideo de⁹ posset illos ponere in eodē loco ꝛc. Dico tñ vltra ꝙ hoc nō obstāte īpossibile est eūdē peccare mortaliter ꝛ mereri vitā eternā simul eodē tpe siue in eodem siue in diuersis locis. qr isti termini peccare mortaliter ꝛ mereri vitā eternam non soluȝ

dicunt tales actus sed vltra connotant diuinā deacceptationē ⁊ acceptationē Ideo sequitur. Sortes meret̄ vitā eternam in hoc loco ergo acceptat̄ a deo ergo nō deacceptatur a deo. ergo nullibi peccat. Et sic qui alicubi meret̄ vitam eternā nullibi peccat mortalit̄ ⁊ ecōtra Uñ ad formam rōnis si ponat̄ casus ꝙ idē hō peccet mortalit̄ faciēdo adulteriū in vno loco ⁊ in alio ꝯfiteat̄ ⁊c̄. patȝ qd dicendū. qꝛ si alicubi peccet mortaliter. quicquid alibi faciat non erit meritū vite eterne. Si aūt ponat̄ casus sub hac forma verboꝝ ꝙ idem hō cōmittat adulteriuȝ in vno loco ⁊ in alio ꝯfiteat̄ vel det elemosynā ⁊c̄. ita ꝙ in casu non ponant̄ isti termini peccare vel mereri tūc vel loqmur de lege ordinata ⁊ sic qꝛ de lege ordinata om̄e adulteriū est peccatū mortale dico sicut priꝰ ⁊c̄. vel loqmur de potētia absoluta ⁊ sic dico ꝙ in illo casu iste pōt peccare ⁊ nō mereri. ⁊ pōt mereri ⁊ nō peccare. sȝ non vtrūq̄. qꝛ deꝰ pōt illud adulteriū deacceptare ⁊ oīa alia opera alibi facta nō acceptare. ⁊ pōt illud adulteriū nō deacceptare ⁊ absoluere vt non sit pctm̄ ⁊ alia alibi facta acceptare ad vitā eternā. sȝ nō posset vtrūq̄ simul tp̄e scȝ adulterium deacceptare ⁊ alia opera acceptare ⁊c̄.

DD Ulterius ꝓ solutione q̄rti inconuenientis illati dico. ꝙ ego exn̄s parisius simul tp̄e possuȝ esse rome. nō tm̄ habeo dubitare me esse rome. qꝛ licȝ deus possit hoc facere ⁊ nō sit mihi euidens euidentia sūma siue euidētia simplicit̄ absoluta vtrū sic faciat tm̄ debeo credere ꝙ non facit. nā hoc nō possȝ facere sine miraculo ⁊ ego debeo credere ꝙ nō facit miraculū nisi appareat ꝓbabiliter de opposito ⁊c̄. Pro solutione qnti incōuenientis dico ꝙ de potentia dei ego possum eē vbiq̄ ⁊ apparere mille hoīes ⁊ vincere in bello mille hoīes vel oēs. ⁊ multa similia sequūtur sȝ nō habeo d̄ istis dubitare sic eē ꝓpter illa q̄ iam dixi. Pro solutiōe sexti incōuenietis dico ꝙ esse vbiq̄ lȝ de facto ꝯueniat soli deo tm̄ nō est ꝓpriū dei. qꝛ pōt ei nō cōuenire. Ptȝ ante creationē mūdi ⁊c̄. Et pōt alteri conuenire. patet in ꝓposito. sed posse esse vbiq̄ ⁊ non posse nō esse vbiq̄ siue necessario esse vbicūq̄ est locus est ꝓpriū dei. Et sic soluta ē secūda ratio p̄ncipalis. EE Ad tertiaȝ rationē dico ꝙ quicqd sit de cōsequente de quo vide Adam qnta q̄st. q̄rti libri articulo tertio in solutiōe ad sextū articulū. quia de hoc alibi tamen ꝯn̄a non valet. qꝛ illud ꝯn̄s non sequit̄ ex antecedente. Pro quo notandū est ꝑm Ockam ꝙ qn̄ de extenso fit nō extēsum sicut in ꝓposito vbi de existente circūscriptiue ī loco fit exn̄s diffinitiue in loco vel etiā econtra qn̄ de non extenso fit extensuȝ hoc pōt cōtingere triplicit̄ Quia si de non extenso fit extensum vl̄ occupat maiorē locū q̄ꝫ priꝰ nō extensū vel minorē vel equalē. Si p̄mo mō tūc sunt ibi due mutatōes. vna acquisitiua qꝛ illud acquirit nouū locū. ⁊ alia deꝑditiua. quia quādo illud fuit non extēsum fuit totū in toto loco ⁊ ꝑs cū q̄libȝ parte loci. sed quādo extendit̄ tunc est totū cū toto ⁊ pars cum parte. ⁊ non totū cū qualibet parte. ideo om̄s partes perdunt aliqua loca que prius habuerunt. qꝛ prius fuit pes cuȝ capite ⁊ modo distant. Si scd̄o modo tunc est sola mutatio deperditiua. qꝛ totū minꝰ occupat de loco q̄ꝫ prius. ideo perdit ꝑtē illius loci maioris ⁊ partes etiā ꝑdunt multa loca prius habita sicut in priori mō. Si vero tertio mō. tūc est tm̄ mutatio deperditiua nō acquisitiua. qꝛ tunc partes q̄ fuerūt om̄s in toto ⁊ quelibet cū toto ⁊ quelibet cum qualibet. iam dimittunt loca prius habita. sed non oīa qꝛ quelibet pars retinet vnū locū queȝ prius habuit sicut in p̄mo modo. tamē nullū acquirit quē prius nō habuit. sicut in illo primo modo acquirit q̄libet vel multe. Si autē ecōuerso de extenso fit non extensuȝ sicut in casu rōnis. hoc similiter pōt esse triplicit̄. Quia vel sic ꝙ totū remanebit in eodē loco ⁊ equali. vel in maiori. vel in minori. Si p̄mo modo sicut est in casu tunc erit ibi mutatio acqsitiua non deꝑditiua. qꝛ q̄ꝫuis totuȝ nihil acquirat vel deꝑdat tm̄ que

libet pars acquirit multa loca que pri⁹
non habuit. Ideo patet ꝙ nõ est ibi trã
situs de ɔtradictorio in ɔtradictoriũ. si
ne acquisitiõe noue rei id est noui loci.
Et si nõ in toto tñ in q̃libet pte. Si ve=
ro fiat in loco maiori simile est. si in mi=
nori tũc ẽ mutatio tã acquisitiua q̃ de=
perditiua. sicut patʒ intuenti. Et sic pʒ
de prima conclusione. ¶¶ Con=
tra secundã ɔclusionẽ ⁊ primũ correla=
rium eius arguitur primo sic. Quãdo
aliqua sunt idẽ realiter vbicunqꝫ aliqd
est vnũ illoꝝ ibidẽ est reliquũ illoꝝ. sed
substantia corporis xp̃i ⁊ aliq̃ quãtitas
cõtinua corpis xp̃i sunt idẽ realiter per
primũ correlarium et corpus xp̃i est in
sacramento substantia corporis christi.
ergo est in sacramento etiaʒ quantitas
continua corporis christi contra secun=
dam partem conclusionis. maior videt
nota de se ⁊c. Secundo arguitur con=
tra primũ correlarium sic. Nulluʒ acci=
dens est substãtia. omnis quantitas est
accidens. ergo nulla quantitas est sub=
stantia Maior videtur nota. quia acci=
dens ⁊ substãtia sunt opposita. Minor
patet. quia quantitas est vnũ de predi=
camentis accidentis. Confirmat. vnuʒ
predicamentuʒ non verificatur de alio
igitur nulla qualitas ⁊c. Tertio sic.
Si omnis substantia vel qualitas extẽ
sa esset quantitas continua sequitur ꝙ
plura corpora naturaliter possent esse
simul. consequens negatur cõmuniter
ab omnibus. Sed consequẽtia patʒ. qr
in lacte est albedo et dulcedo ⁊ materia
eis subiecta. et quelibet est res extensa
longa lata et profunda. si ergo quelibet
sit sua quantitas tria corpa sunt simul
naturaliter. quia corpus est quantitas
longa lata ⁊ ꝓfunda ⁊c. Pro solutiõe
istorum ⁊ ad maiorẽ declarationẽ toti⁹
materie premittã aliquas ꝓpositiones
Prima sit hec. ꝙ oĩs res ꝓprie vna
siue substantialis siue accidentalis ha=
bens partẽ distantẽ a parte siue parteʒ
extra partem est quantitas cõtinua. qr
omnis talis res est ɔtinue extensa. igit
quanta cõtinua. Secunda propositio
ꝙ si aliquid est quantũ ɔtinũ qd nõ est
subiectiue in quãtitate nec est subiectũ
quantitatis. ipsum est quantitas conti
nua. Patet. quia nihil potest esse quan
tum cotinuum sine quantitate cõtinua
ergo si aliquid est quantum cõtinuum
vel est subiectiue in quãtitate vel ẽ sub
iectũ quãtitatis vel ipsummet est quã=
titas. quia pluribus modis non potest
imaginari aliquid esse quãtũ. Tertia
propositio est ꝙ omnis res ꝓprie vna si
ue substantialis siue accidẽtalis habẽs
partes potest habere partẽ distanteʒ a
parte. ⁊ per ɔsequẽs esse quanta absqꝫ
hoc ꝙ ipsa sit subiectiue in quantitate
vel ꝙ ipsa sit subiectũ quãtitatis. Pro=
batur. qr deus sua infinita potentia po
test omnẽ rem absolutam facere vel cõ
seruare sine re absoluta ab ea ꝭm se to=
tam realiter distincta. potest enim face
re de creaturis quicquid vult. et per cõ
sequens potest omneʒ substantiam vel
qualitatẽ habentẽ partẽ extra partẽ fa
cere vł conseruare sine omni accidente
absoluto sibi formaliter inherente. et si
ne omni subiecto cui formałr inhereat
quia substantiam esse sine accidente. et
accidens sine subiecto nullaʒ contradi=
ctionem includit. Et isto facto certũ est
ꝙ hec res extensa potest sic conseruari
vt dictum ẽ absqꝫ hoc ꝙ ipsa vel aliqua
eius pars moueatur localiter. ideo põt
habere partẽ distantem a parte et ꝑ cõ
sequens esse quanta per primã propo=
sitionẽ absqꝫ hoc ꝙ ip̃a sit subiectiue in
quantitate vel subiectum quantitatis.
¶¶ Quarta ꝓpositio ꝙ oĩs tał
res quãta de qua est sermo põt eẽ quã=
titas cõtinua. Patʒ ex p̃dictis ꝓpositio
nibus clare. Quinta ꝓpositio. ꝙ om̃is
res habẽs partẽ distantẽ a pte est quan
ta ꝑ suas ptes essentiales vel ĩtegrales
sine quãtitate que sit distincta realiter
a substãtia et q̃litate. Et ita oĩs quanti
tas ɔtinua est substantia vel q̃litas ha=
bens partẽ ab alia parte distantẽ ⁊ ecõ
tra. Patet ex p̃cedentibus. quia frustra
ponitur fieri per plura qd potest fieri ꝑ
pauciora ⁊c. Sexta ꝓpositio sequens
ex predictis est diffinitio quãtitatis cõ
tinue, scʒ ꝙ quantitas cõtinua est extẽ=

sio siue extrapositio vel distantia partium facientium vnū totū. Septima est ꝙ ad illam extrapositionem siue extensionē partium non requirunt̄ nisi ptes ille que distant ⁊ cause earū essentiales intrinsece si habeant. ⁊ cause extrinsece puta faciens ⁊ finis: nec requiritur aliqua quantitas superaddita. ptꝫ ex predictis. Item qꝛ si requireret̄ quātitas superaddita ꝓpter extēsionem substātie vel qualitatis aut partium earum. cū quantitas illa ꝯtinua ſm aduersarios posita possit ſm eos miraculose non extendi. pari ratione sequeretur ꝙ ad eius extensionem requireret̄ alia quātitas que addita amplius posset extendere vnaꝫ rem vel facere distare partes eius ⁊ tamen ita deus nō posset hoc facere: nisi coniungeret vnā aliam rem illi rei. ergo non requiritur ⁊c̄. Octaua propositio est ꝙ licet isti termini substātia ⁊ quantitas. ⁊ isti qualitas ⁊ quantitas supponant pro eodem. tamen substantia qualitas ⁊ quātitas sunt diuersa predicamenta: qꝛ ad distinctionē predicamentoꝝ sufficit distinctio cōceptuū vel intentionū. Unde dicit Io. Dam̄. ꝙ possibile est eandē rem ſm aliā ⁊ aliā intētionē ad aliud ⁊ aliud p̄dicamentū reduci. Et ista oīa que dicta sunt diffuse declarat Ockā in multis locis ⁊ specialiter in tractatu quē ꝯposuit de sac̄o altaris a xij. c. ⁊c̄. ¶ Tunc ad primam rationē dico primo ꝙ illa maior sumpta intelligendo eam in creaturis est falsa de virtute sermonis ꝓpter falsam implicationem. Implicat enim ꝙ aliqua sint aliqua: et tamen ꝙ sint idem realiter inter se: quod est impossibile in creaturis: quia nunꝙ aliqua creata sunt aliqua et vnum realiter. Dico secundo ꝙ in personis diuinis illa ꝓpositio est vera: quia ibi plures persone sunt plures: ⁊ tamē sunt vna res simplex Dico tertio ꝙ non valet consequentia: imo est fallatia figure dictiōis arguendo ex illa propositione in terminis cōnotatiuis a parte predicati. verbigratia in diuinis Non enim sequitur Quandocūqꝫ aliqua ⁊c̄. sed pater in diuinis et deus filius virginis sunt idem realiter et essentia diuina est vbiqꝫ deus pater. ergo ipsa est vbiqꝫ deus filius virginis. hoc em̄ ꝯsequēs falsum est. qꝛ non est filius virginis nisi vbi est homo et nō est vbiqꝫ homo. igitur ⁊c̄. Ad secundā rationē dico ꝙ stat ꝙ aliq̄ quātitas nō est aliqua res distincta a substātia ⁊ ꝙ quātitas est accidens. Ūn̄ ad declarationē huius ſm Ockaꝫ tractatu p̄ allegato. c. 3. ex verbis Ans. monologiō caplo. 26. trahit̄ distinctio ꝙ hoc nomē accidens tripl'r pōt sumi. Luꝫ em̄ dicit ꝙ sunt aliq̄ accidentia q̄ mutationē aliquā accedēdo vl' recedēdo faciunt q̄ nō nisi cū aliq̄ participantis variatiōe adesse vel abesse posse intelligunt̄. vt colores. innuit per hoc ꝙ aliqua sunt accidētia que sunt res disticte a suis subiect(is). Per hoc aūt quod dicit alia sunt q̄ nullam omnio vel accedēdo vel recedēdo mutationē circa idē de quo dicunt̄ efficere noscunt̄ vt quedā relationes ostendit ꝙ aliquod est accidēs qđ nō est res distincta a subiecto et ei addita ⁊c̄. Et ideo ex sentētia illoꝝ verborū que breuiter pertrāseo sequit̄ primo hec distinctio ꝙ hoc nomē accidēs tripliciter pōt capi. Primo modo stricte pro aliqua re inherēte subiecto que nō est substantia. Secundo mō magis large pro aliquo predicabili de aliquo cōtingenter quod pōt successiue affirmari et negari de illo propter realē mutationē illius.

Tertio modo quando pōt successiue affirmari et negari de aliquo ꝓpter mutationē alteri⁹ ⁊c̄. Scđo sequit̄ ꝙ licꝫ aliqua quātitas sit accidēs p̄mo mō. s. quantitas q̄ est qualitas tamen aliqua quantitas nō est accidēs illo mō scilicꝫ quantitas que est substātia. imo capiēdo illo mō accidens quātitas nulla est accidēs illius cui⁹ est quantitas ptꝫ faciliter. Tertio sequit̄ ꝙ omnis quātitas est accidēs secundo mō. Et capio h̄ accidens nō solum pro termino accidētali sed etiā pro supposito illius termini. Quarto sequit̄ ꝙ eadē res est substantia et accidēs capiēdo accidēs secūdo mō. et vt dixi mō. Unde dicit Dam̄.

in logica sua.capitulo.33. ꝙ numerus ē accidēs ⁊ tñ ponit ꝙ numer⁹ est ipe res numerate.Sic etiā solet dici ꝙ albū est accidens ⁊c. Quinto sequitur ꝙ non omne accidēs realiter recipitur in subiecto dicente Anselmo vbi prius ꝙ nullius accidētis susceptibilis ē.s. summa natura.Quamuis eñ aliquod accidēs cōpetat deo.scilicet capiendo accidens tertio modo .tamen nullū accidens in se recipit de⁹. Ista possunt magis declarari sed transeo. quia satis apparet ex his solutio rationis. Ad tertiā rationē concedo consequēs de virtute sermonis. II Pro cui⁹ intellectu pono aliquas propositiones. Prima est ꝙ corpus capit dupliciter.Uno modo pro composito ex partibus distantibus situaliter quod potest naturaliter per se existere absqꝫ hoc ꝙ sit pars alterius vel innitēs alteri sicut lignū. Alio modo ꝓ illo quod per partes intrinsecas sibi est longū latum et ꝓfundum siue naturaliter possit per se existere siue non sicut albedo lactis ⁊c. Secunda propositio ꝙ capiēdo corp⁹ primo modo duo vel plura corpa non possunt naturaliter esse in eodē loco.Et sic capiendo corpus loquunt cōiter auctoritates phorum ⁊c. Tertia ꝓpositio ꝙ capiēdo corpus secūdo mō plura corpa pñt naturaliter esse in eodē loco.Unde dimensiones que nate sunt informare tertiā vel quarū vna est nata informare aliā naturaliter possunt esse simul. Sed dimensiones que possunt naturaliter per se existere ille sole repugnant.sic ꝙ naturaliter se expellunt de loco si sibiīpis reliquantur ꝗuis per diuinam potentiam quecūqꝫ dimensiones possint esse simul. Si aūt queras cur tam varie dimensiōes siue corpora primo modo repugnent non secūdo modo.dico ꝙ tota causa est natura rei que talis est ꝺ qua constat partim per rationem partim ꝑ experientiam. Nam per rationē apparet ꝙ substantia et qualitas sunt simul et similiter per experientiam constat ꝙ vno corpore per se existēte naturaliter ingrediente aliquem locum aliud consimile corpus cedit sibi.Si vero dicas ꝙ per consimilē experientiam patet ꝙ accidentibus in sacramento altaris cedit corpus per se existens ⁊c. Dico ꝙ hoc est.quia illa accidentia nō sunt nata informare subiectum in quo non fuerunt producta vel quia illud corpus non est natum informari ab eis naturaliter.vl ꝙ hoc est voluntate dei volentis ꝙ aliquid contra communem cursum nature appareat sensui vt magis sit meritū fidei. Unde multi catholici ponūt in sacramento multa fieri a solo deo ne euacuetur fidei meritum.sicut potest videri in Scoto libro qrto.distinctione duodecima.questione sexta. ⁊ questione qrta.Et ideo de omnibus potest eque faciliter dici ꝙ deus ordinauit omnia apparentia sensui fieri circa hostiam non consecratam sicut circa consecratam et aliqua facit per seipsum immediate.

Ex quo sequitur sexta propositio.ꝙ nec substantia panis cuius fuerūt accidentia hostie si recrearetur in situ disticto ab eis. nec aliqua alia substātia corporea possꝫ naturaliter siue per causas naturales fieri in eodē situ vel loco cū illis accidentibus. A deo autē solo posset tam illa ꝙ alia sicut sibi placeret. Et sic patet ad rationem.Hec de secunda.

K K Contra tertiam conclusionem sunt rationes quas facit Adā in quarto.questione quarta. et quinta. tenens contra Ockam oppositum secūde partis huius conclusionis scilicet ꝙ corpus christi in sacramento habet ordinem partium in toto ⁊c. Unde eius imaginatio que est satis subtilis potest ad certa puncta plane et breuiter reduci. Primo enim dicit ꝙ duplex est positio.Una partiū in toto ita ꝙ vna ps continuatur parti vni ⁊ non alteri vt caput collo et non pedi. et collum in toto fm compositionem totius ponitur inter caput et humeros: et non inter genua et pedes et hoc fm essentialem cōpositionem non fm dispositionē situalem.et sic de alijs partibus.Alia est positio partiū in loco ita ꝙ vna ptiū faciētium vnū situetur alicubi ⁊ nō alibi ⁊c.

Secundo dicit ꝙ licet corpus christi in sacramento nō habeat secundam positionem predictam siue ordinē partium in loco. tamē habet primā positionem siue ordinē partium in toto. Et ratio sua est hec: qꝛ ibi caput xp̄i cōtinuatur collo ⁊ nō pedibus nec digito. Imaginatur enim ꝙ sicut in celo caput christi ex vna parte nulli continuatur: nec aliud sibi. ex alia autem sibi continuatur collum et non pectus et humeri: et sic procedēdo vsqꝫ ad pedes. ita iste ordo seruatur in corpore christi in sacramento. licet non sit ibi ordo situalis sicut in celo. Primū autem ordinem non posuisset pl9 posse esse sine situ ⁊c̄.

Ideo dicit tertio ꝙ habere ptes in q̄s habens eas est diuisibile ꝙ vna componatur cum vna ⁊ non cum alia ⁊ secunda cum tertia ⁊ tercia cū quarta et non cum p̄ma. habere inquit talem positionem est esse quantum continuum. Ex quo infert quarto ꝙ charitas in anima non est quantum ꝯtinuum: licet ꝯponatur ex partibus in quas diuisibilis est. quia de illis partibus verū est ꝙ quelibet est cuꝫ qualibet: ⁊ cōponitur cū qualibet: sed de partibus substantie corporis xp̄i licet verum sit dicere ꝙ quelibet sit cum qualibet in sacramento: non tamē quelibet componitur nec continuat̄ ibi cū qualibet immediate sicut iam dixit. ideo ꝯcedit ꝙ corpus xp̄i in sacramēto est quantū cōtinuum. Quinto ꝯcedit idē de qualibet qualitate corporis xp̄i. sicut de albedine et alijs qualitatibus corporalibus. Dicit enī in sacramento non quelibet pars albedinis corporis christi vnitur cuilibet non plus q̄ quelibet pars substātie: igitur dicit ꝙ illa albedo est ibi quantū cōtinuum: qꝛ q̄uis quelibet pars sit cum qualibet. tamen albedo capitis non continuatur nec vnitur immediate albedini pedis ⁊c̄. Sexto dicit iste ꝙ nec substantia corporis xp̄i: nec albedo eius seu alia q̄litas corporea est in sacramēto quantū extēsum Unde ponit ꝙ licet extensio non sit res superaddita quanto continuo siue quātitati continue: tn̄ iste terminus extensum siue extensio connotat vltra istum terminum continuū siue quantitas cōtinua habere partes in diuersis sitibus siue partes situaliter distare: qd̄ non cōuenit substantie vel albedini xp̄i in sacramento ⁊c̄. Ex istis breuiter sic recapitulatis patet tota imaginatio hui9 doctoris in hac materia que ē subtilis.

LL Sed cōtra istam imaginationem et tenēdo ꝯclusionem prius positam ponam aliquas ꝓpositiones.

Prima est ꝙ in sacramento caput xp̄i non magis vnitur cōponitur aut ꝯtinuatur collo q̄ pedibus vel digito et hoc destruit totum fundamentum illius positionis. Ideo ꝓbatur primo qꝛ nisi sic tūc esset ibi aliquid inter caput ⁊ pedē ⁊ non inter caput ⁊ collum: sed hoc non est imaginabile: qꝛ tā simul sunt caput et pedes q̄ simul sunt caput ⁊ collum. Ubi enim aliqua sunt simul videt̄ implicare ibidē aliquid esse inter illa cui9 tamen oppositū dicit illa positio in primo dicto exponēdo quid est habere positionem in toto ⁊c̄. Scd̄o sic quecūqꝫ ꝯponunt vnū totum vniunt̄ in vno toto sed partes subē corpis xp̄i ꝯponunt vnū totuꝫ ⁊ similiter ptes albedinis cōponunt vnū totū: ergo vniunt̄ ⁊ ꝯponūtur: ⁊ id est simul in vnū ponunt̄. Uel ergo in sacro quelibet cū q̄libet vnit̄ aut componit̄ īmediate vel mediate. Si immediate habet̄ ꝓpositū ꝙ vna nō plus vnitur alteri ibi q̄ alia. si mediate. contra q̄libet est simul cum q̄libet ⁊ eq̄liter simul: sed vbi aliq̄ sunt sit̄ eq̄liter ibi eq̄liter sūt īmediata. ergo q̄libet cū qualibet vel cuilibet est ibi immediata. Si ergo aliq̄ ibidē vnit̄ alteri mediate sicut dicit positio seqtur ꝙ aliq̄ sil̄ tpe ⁊ loco erunt mediata qd̄ implicat. Scd̄a ꝓpositio seqtur ex predicta ꝙ sicut quelibet pars charitatis in anima vnitur cū q̄libet: ita quelibet pars substantie corporis xp̄i vel albedinis ei9 in sacramento vnitur cum qualibet. Non dico tn̄ ꝙ equaliter vnitur ⁊c̄. Unde potest concedi ꝙ alique due partes albedinis corporis xp̄i non tn̄ vel eque vniuntur quantum q̄libet pars charitatis vnitur cum

quelibet. quia quelibet pars vnitur cū qualibet tam ſm coexiſtentiam eidem loco q̄ ſm inherentiam eidē ſubiecto adequato. Nō ſic autem quelibet pars albedinis ꝛc. quia licet albedo manus et albedo pedis vniātur ſm coexiſtnetiam eidē loco nō tñ ſm inherentiā ei dem ſubiecto adequato. Nam albedo manus cū ſit in pede nō tamen inheret ei. et ideo licet gradus albedinis man⁹ et gradus albedinis pedis ſint in pede faciētes ibi vnū nō tñ reddūt pedē magis intenſe albū q̄ facit vna pars illorū ſcʒ gradus albedinis pedis. qꝛ alie nō inſunt ei ꝛc. Tertia propoſitio ſequit̄ q̄ nec ſubſtantia corporis xp̄i nec albedo eius aut corporea q̄litas eſt quantū cōtinuū in eucharistia plus q̄ charitas in anima. Unde ꝓprie loquēdo quicqd eſt quātū cōtinuū eſt extenſum. Nō eñ poſſum imaginari cōtinuitatē ſine extēſione. Et ſic deficit ſextū dictū. loquēdo tamē īꝓprie poſſet concedi q̄ albedo corporis chriſti eſt quantū continuū in ſacramēto potētialiter qꝛ habet partes que nate ſunt facere quātū continuum licʒ nō faciant actualiter ibi. Quod nō poteſt ſic cōcedi de charitate in anima. quia nō eſt poſſibile ꝑtes charitat̄ continuari ſiue extendi dum cōſtituūt vnū ꝛc. Quarta ꝓpoſitio ſequitur q̄ quicquid habet ordinem ſiue poſitionē ꝑtium in toto hʒ ordinē ſiue poſitionē ꝑtium in loco ſi totum ſit in loco ideo nec corpus chriſti nec aliquid eius habʒ in ſacramento ordinē partiū in toto. Et ꝑ iſta patʒ reſponſio ad predictā opinionem. Hec de tertia ꝯcluſione et de ſecūdo articulo principali.

Quantū ad tertiū articulū ꝑncipalez huius concluſionis in quo videndū eſt vtrū omnis actio et paſſio et omne accidens qđ ineſt corpori xp̄i exiſtēti in celo poſſit eidē ineſſe ſub eucaharistie ſacramēto tria faciā per ordinē. Primo premittā tres diſtīctiōes. Secūdo ponā tres ꝯcluſiōes. Tertio ſoluā tres dubitatiōes. Prima diſtinctio eſt iſta q̄ duplex eſt actio vl̄ paſſio quedā cui⁹ principiū imediatū eſt ſubſtantia quanta vl̄ nata eſſe quanta. Alia cui⁹ principium immediatum eſt ſubſtātia ſeu natura pure ſp̄ualis. Secūda diſtinctio eſt q̄ quedā eſt actio q̄ terminat̄ ad formam abſolutā formaliter inherentē alicui paſſo. Alia que terminat̄ ad vbi ſm aliquos vel ad locum ſm alios de quo non curo. Tertia diſtinctio q̄ queſtio poteſt intelligi vel de poſſe ſimpliciter abſoluto vl̄ de poſſe naturali ſiue naturaliter ordinato. primo mō nō intelligitur. qꝛ ſic eſſet clara. ſed ſecundo mō intelligitur. Unde ſm iſtaʒ acceptionē capiaʒ ſemꝑ inferius hoc verbū pōt in cōcluſionibus ꝛ alijs ꝛc. Ex iſtis patʒ q̄ iſta q̄ſtio habet tres difficultates. Prima eſt vtrum xp̄s in ſacramento poſſit habere oēm actionē ꝛ paſſionē terminataʒ ad formā abſolutā inherentē paſſo cuius principiū eſt natura corporalis.

Secūda vtrum poſſit ſic habere oēm actionē et paſſionē terminatam ad vbi cuius principiū eſt natura corporalis.

Tertia vtrū poſſit ſic habere omnem actionē et paſſionē cuius principiuʒ eſt natura pure ſpiritualis ꝛc. Unde d̄ iſtiſ tribus ponā tres cōcluſiones p̄mittē do cuilibet aliquas opiniones ꝛc. De p̄ma difficultate eſt duplex opinio. Una q̄ xp̄s in hoſtia non pōt videre vl̄ videri calefacere vl̄ calefieri ꝛ ſic d̄ alijs ꝛc. Cuius opinōis ratio principalis eſt qꝛ omnis actio ꝛ paſſio corporalis naturaliter habet fieri per cōtactum. ꝯtactus eñ eſt quantorū. ideo corpus xp̄i in hoſtia nihil tāgit ꝛc. Alia opinio ē Scoti tenentis idē quod prima. ſed nō ꝓpter rationem de ꝯtactu ſed qꝛ organū ſenſus corporis xp̄i in ſacramēto nō ē illo modo quo reqritur eſſe ad hoc q̄ imutetur ab obiecto. Nā ad hoc requiritur q̄ habeat modū quantitatiuū ꝛ ſit localiter ꝛ circumſcriptiue in loco. Et iō nō eſt p̄ſens p̄ſentia q̄ reqritur hic. de hoc q̄re in Scoto. Sed p̄ma opinio nec ei⁹ ratio valet quia nō eſt inconueniens idē agere in ſeipm̄ taʒ actione ſpirituali q̄ corporali. Actione ſpirituali ſicut voluntas inſeipam agit volitionē. Actiōe corporali ſicut ſenſus agit in ſeipm̄ ſenſa-

tionē. Itē aīa pōt agere in corpus suuz et in his nō est ɔtact⁹: qꝛ ɔtactus est di stinctoꝝ. et quātoꝝ ꝛc̄. igit̄ ꝛc̄. Scđa opinio etiā nō valet. qꝛ petit ꝑncipiuz supponēdo ꝙ debet ꝓbare. s. ꝙ ad actio nē ꝛ passionē reqrit̄ ꝙ actiuū ꝛ passiuū corporal' sit in loco circūscriptiue. Itē ſm istū doctorē idē pōt agere in se non obstante ꝙ nō sit a se localiter distinctū sed qua ratione non oportet ꝙ agens ꝛ patiēs sint a se localiter distincta eadē ratiōe nec oportet ꝙ agēs sit in loco lo⸗caliter seu circūscriptiue ad hoc ꝙ agat Itē oīus effectus sufficienter depēdet ex suis causis essentialibus ꝛ dispositio nibus ꝛ approximationib⁹ eaꝝ. sed quā titas siue sit res distincta a substātia et a q̄litate siue nō. nō est causa effectiua respectu visiōis albedinis. Igit̄ destru cta quātitate: et mō quātitatiuo adhuc potest videri albedo. quare ꝛc̄. Igit̄ pꝫ ꝙ ille opiniones nō valēt.

Ideo sit hec ꝑma ɔclusio ꝙ supposit[illegible] his q̄ sunt fidei nō pōt ꝓbari ꝑ rationē naturalē quin oēm actionē et passioneꝫ terminatā ad formā absolutā inherētē passo ꝛ cui⁹ principiū est natura corpal' quā pōt habere xp̄s existens in loco cir cumscriptiue pōt etiam habere in loco existens diffinitiue et non quātitatiue. Probatur ꝑmo. quia nō minus pōt ali quod ꝑncipiū actiuū habere actōeꝫ qñ se toto est presens alicui passo puta ca⸗lefactibili ꝙ si ꝑ vnā ꝑtem essꝫ p̄ns vni pti illi⁹ ꝛ ꝑ aliā ꝑtem esset p̄sens alteri parti. sꝫ corpus xp̄i in hostia est p̄sens hostie se toto toti et cuilibet pti. igit̄ ca lor corpis xp̄i pōt agere in hostiā ꝛ cale facere eā ꝛc̄. Scđo per idē pōt ꝓbari ꝙ corpus xp̄i in hostia existēs pōt vide ri oculo corpali qꝛ est sufficiēter actiuū nō tantū in mediū sꝫ etiā in oculū qꝛ se toto est p̄sens cuilibet parti oculi ꝛ me dij ꝛc̄. Tertio si dicas ꝙ corp⁹ christi non potest partialiter causare visioneꝫ in oculo corporali nō glorioso ita ꝙ ille oculus videat corpus xp̄i: ɔtra hic est principiuꝫ actiuū ex parte obiecti ꝛ ꝑn cipium passiuū ex parte oculi ꝛ modus existendi nō quātitatiuus nō impedit

sicut prius probatū est. Etiam quia ſm Augustinū nono de trini. Anima habꝫ magnam immutationē respectu corpo ris ꝛc̄. que tamē nō habet modum quā titatiuū et oīa alia requisita ad actio nem hic ponunt̄. igit̄ ꝛc̄. Consequentia tenet. quia ista cōmunis regula ꝙ agē⸗te approximato passo disposito sequit̄ actio nō est negāda. Nisi obuiet sibi au ctoritas scripture sicut nō est hic vt ptꝫ vel ratio q̄ etiā nō apparet imo magis ad oppositū vt iam tactū est. vel expiē⸗tia que etiā nō obuiat hic. quia expien tia que hic apparet nō valet qꝛ hic im⸗peditur actio nō naturaliter sꝫ quia de us suspendit actionē istā nō coagendo illis qualitatibus corporis xp̄i vt agāt et si coageret naturalr̄ agerent ꝛc̄. Ptꝫ ergo ꝙ corpus xp̄i potest in hostia cale facere hostiā ꝛ pari ratione calefieri ab ea. Patꝫ etiā ꝙ potest ibi videri ab ocu lo corporali existente extra hostiā ꝛ pa⸗ri ratione videre illum. Et ꝑ ɔsequens pari ratione potest dici idē de qualibet alia actiōe vel passione corpali ꝛc̄. Igit̄ patꝫ ɔclusio. De secunda difficultate dicit ꝑma opinio ꝙ corpus christi potest in hostia moueri localiter per accidēs qꝛ ad motuꝫ hostie sicut in loco per accidēs. Alia vera opinio non soluꝫ loquitur de motu locali ꝑ accidēs et ponit ꝙ mouetur ibi localiter ꝛ si nō motu stricte ꝛ ꝓprie dicto tamē motu ex tensiue siue large dicto. Et ꝙ isto motu mouetur īmediate a deo. Primū pro⸗bat. quia vbicūqꝫ est hostia ibi est corp⁹ xp̄i. et hostia mouetur localiter. igit̄ ꝛc̄.

Secundū probat. qꝛ quādocunqꝫ ali⸗qua coniunguntur precise ꝑ actū volū⸗tatis cōtingenter se habētis ad istā cō⸗iunctionē si vnū istorum sit mobile om nino improportionatuꝫ ipsi mouenti. ꝛ reliquū ꝓportionatū nō eadem motiōe potest moueri vtrunqꝫ ɔiunctorum. Ex emplum. posito ꝙ angelus ꝑ actū volū tatis sue cōiungatur lapidi et lapis est mobile proportionatum homini portā ti et angelus nō. tunc certum est ꝙ non eadē motiōe potest homo mouere lapi dem ꝛ angeluꝫ. modo sic est de corpore

christi et hostia respectu creature rc. de hoc vide i Scoto qui diffuse hãc materiam tractat. Sed cõtra istas opiniones sit hec secunda cõclusio. q corpus christi põt moueri localiter in sacramẽto a creatura mouẽte et nõ soluз a deo. Ad cuius declarationem pono aliquas ꝓpositiões. P P Prima sit hec q corpus xpi in sacramẽto mouetur localiter nõ solum ꝑ accidens. Probatur quia corpus christi ẽ vbicunq cũ hostia et hostia mouetur localiter igit mouet in hostia localiter. Sed q nõ solum mouetur ꝑ accidẽs declaro. quia si hoc esset verũ hoc esset ideo. quia non est in loco nisi per accidẽs scз quia est in hostia q̃ est in loco per se sed probo q hoc sit falsum: quia corpus xpi nõ mun⁹ est ꝑsens per se loco hostie q̃ si esset ibi distincta hostia qr nunc est totaliter extrinsecũ illi hostie sicut angel⁹ si esset ibi. sз si de⁹ cõseruaret in loco hostie corpus xpi sic modo destructa hostia sicut ipe possз sine cõtradictiõe. tunc corp⁹ xpi esset per se in loco illo. igit rc. Secũda ꝓpositio q corpus xpi in sacramẽto mouetur vl potest moueri localiter a creatura r nõ a solo deo. quia potest ibi moueri localiter ab anima sua. Nam quãdo aliquid habet modũ essendi ꝯuenientẽ motori et ad modũ cõuenientem mobili nõ est inconueniẽs vnũ mouere r aliud moueri. sed anima xpi in sacramẽto habз modum essendi cõuenientẽ motori clarum est et corpus xpi hз ibi modũ conuenientem mobili per ꝑmã ꝓpositionẽ igit rc. Tertia ꝓpositio q anima xpi nõ põt corpus suũ in sacramẽto mouere localiter organice. Iste due ꝓpositiões simul declarant. Ad quorum intellectũ sciendũ est quid est potentia organica et potentia non organica. et quid sit mouere organice et qd sit mouere nõ organice. Pro quo sit quinta propositio q potentia organica est illa que vtitur organo corporali in sua actione quales sunt omnes potẽtie extense in materia sicut potentie sensitiue. Potẽtia vero nõ organica est illa que non indiget organo corporali in sua actiõe quales sunt oẽs potentie nõ extense in materia sicut intellectus et voluntas. Scotus autez ponit q anima intellectiua habet potentiam organicam et non organicam r hoc sequitur si ponat q anima intellectiua et sensitiua in homine sunt eadem forma. sed hoc non est verum ꝭm Ockam qui ponit q sint distincte. Sed de hoc alibi. QQ Sexta propositio est q mouere organice est mouere primo vnam partem et post mediante illa aliã. sicut est in motu animalis q ꝑmo forte mouetur cor et post mediante motu cordis alia pars magis propinqua r post tertiam rc. Sed mouere non organice est mouere totum et partem eque primo rc. Primo modo igitur aĩa xpi potest mouere corpus suũ in celo. qr lз sit tota in toto r tota in qualibз pte nõ tamẽ eque ꝑmo mouet totũ et quãlibз partẽ qr est ibi distãtia partiũ nec totuз corpus coexistit cuilibet pti. sз illo mõ ipa non põt mouere corp⁹ suũ in sacramento qr non potest ibi primo mouere vnã partẽ et post aliã mediante prima Nam inter alias partes nõ est ibi distãtia localis. Secũdo aũt mõ id est non organice põt mouere volẽdo illõ corp⁹ moueri ad motũ hostie. Unde sic volendo si hostia mouet mouet tũc corp⁹ suũ non organice. qr eque ꝑmo totũ et quãlibet ei⁹ ptem. eo q nõ est ibi distantia inter personas q̃ necessario requirit ad hoc q aliqd moueat organice rc. Ex predictis ergo ptз septima ꝓpositio. q quãdo mouet hostia aĩa ĩtellectiua xpi mediante voluntate mouet corpus xpi sub hostia sicut causa ptialis cocurrẽs cum voluntate diuina cõtingenter causante et disponente illud corpus moueri ad motum hostie. Et hoc totũ est propter conformitatem voluntatis humane in christo ad voluntatẽ diuinam. Et sic intelligo q anima christi ad motum hostie mouet corpus suũ non organice. Unde sequit octaua ꝓpositio q si aĩa xpi suspẽderet actũ illũ volũtatis sue sicut posset naturaliter etiã stante diuĩa ordinatiõe de motu corporis ad motũ hostie. tũc moueret corpus xpi ibi a so-

lo deo ⁊ non a sacerdote hostiã mouẽte
Et sic forte põt intelligi Scotus. quia
ad hoc bene vadit ratio sua supra facta
Unde bene probat ꝙ non põt moueri
a virtute creata extrinseca mouente ho
stiam puta a sacerdote. sed non probat
qn potest moueri ab anima xp̃i modo
predicto. quia tam hostia ꝙ̃ corpus xp̃i
est mobile ꝓportionatuz aĩe xp̃i. Unde
põt mouere eadẽ motione hostiã ⁊ cor-
pus suũ hostiam organice ⁊ corpus nõ
organice quia eadẽ volitione põt velle
corpus suũ ⁊ hostiã moueri ⁊c. Sed nũ
quid potest anima xp̃i corpus suũ sepa
rare ab hostia ita ꝙ̃ nõ moueat̃ ad mo-
tum hostie. Dico ꝙ hoc posset natura
liter nisi esset ordinatio diuina in cõtra
rium que de facto ordinauit semper il-
lud corpus moueri ad motũ hostie. Un
de nõ stante illa ordinatione posset se-
parare se ab hostia. ⁊ hoc volẽdo quie-
scere hostia mota vel volando moueri
corpus ad vnũ locũ hostia mota ad aliũ
Et eodez modo posset deus hoc facere
se solo ⁊c. ℞℞ De tertia diffi-
cultate dicit prima opinio ꝙ corpꝰ xp̃i
nõ põt naturaliter videri in hostia nec
ab intellectu ãgelico nec humano. Pro
bat hoc quia corpus xp̃i est ibi vt obie-
ctum fidei igitur nõ põt cognosci natu-
raliter. Alia opinio dicit ꝙ xp̃s potest
vti quacunq; potentia actiua spiritua-
li in hostia sicut prima quia talis nõ re
quirit ad actionẽ ꝙ habeat esse localit̃
⁊ ita posset dici de potentia passiua. de
hoc vide in Scoto ⁊c. Contra primam
opinionẽ sunt rationes prime cõclusio
nis. Nec ratio facta ꝓ ea valet qꝛ mul-
ta que cadũt sub fide possunt cognosci
intuitiue. Unde apostoli viderunt mor
tem xp̃i ⁊ passionem que cadũt sub arti
culo fidei ⁊c. Ideo tenẽdo cũ Scoto sit
hec tertia cõclusio ꝙ xp̃s in sacramẽto
põt naturaliter ĩtelligere oĩa alia sicut
vbi est quãtitatiue. ⁊ põt videri ⁊ intel-
ligi naturaliter ⁊ intuitiue nõ tantũ ab
intellectu angeli vel anime separate sꝫ
etiã ab anima in corpore. Et hoc nisi es-
set sepeciale impedimentum de quo su
pra dictũ est. Et hoc totuꝫ patet ex p̃ia
cõclusione ⁊ rationibꝰ ibidez factis pro
ea. Unde concludo cũ .g. Ockam in re-
portatione quarti. q. 7. vbi euz secutus
suz in hac materia ꝙ omnẽ actionem ⁊
passionez ⁊ pari ratione om̃e accidens
siue formã accidentalẽ quã xp̃s potest
habere quando existit circũscriptiue in
loco põt habere in eucharistie sacramẽ
to si nihil aliud impediret puta volun-
tas diuina sicut est ⁊c. Et sic pꝫ solutio
trium difficultatũ ⁊c. SS Sed
contra predicta sunt aliqua dubia. Pri
mũ est vtrũ quicquid aliqđ corpus agit
vel patitur vbi est quãtitatiue necessa-
rio agat ⁊ patiat̃ vbi nõ est quãtitatiue
Videtur ꝙ sic quia nullũ absolutũ desi
nit esse in aliquo aduenientc sibi de no
uo precise respectu extrinseco sed per
hoc ꝙ corpus xp̃i est in eucharistia solũ
aduenit sibi nouꝰ respectꝰ extrinsecus.
igitur ⁊c. Secundũ dubiũ contra secũ
dam cõclusionem est quomodo corpus
xp̃i sub hostia potest videri oculo corpo
rali. quia omne visibile habens ꝑtes di
stictas discerni potest vna pars ab alia
sed in hostia nõ sic potest discerni inter
caput ⁊ pedem quia ibi est ꝯfusio par-
tium. Et confirmatur quia ſm aucto-
res ꝑspectiue. qđ videt̃. videt̃ sub pira-
mide cuius conus est in obiecto ⁊ in re
visa est basis. sed illud non potest cõpe
tere rei nõ habenti modũ quãtitatiuuꝫ
Tertiũ est vtrũ xp̃us potest videre se
ipsum in hostia sicut si esset in distictis
locis circũscriptiue. Videtur ꝙ non qꝛ
inter videntem seu visiuã potentiam ⁊
rem visam debet esse distantia. sed cor-
pus xp̃i in vna parte hostie non distat a
se existẽte in alia parte ⁊c. igitur. Ad
primũ dico primo ꝙ de facto si vnũ cor
pus sit in duobus locis circunscriptiue
vel diffinitiue omne absolutum existẽs
in eo pertinens ad eius integritatẽ qđ
habet in primo loco habet in secundo.
nec aliquod absolutum perdit per hoc
quod est in nouo loco etiã si non sit de
integritate ipsius dũmodo sit pertinẽs
ad cõuersationem ipsius sicut sanguis
qui ſm aliquos non est de integritate
humane nature sed est indiuiduum ne

ceſſario requiſitum ad conſeruationē vite hominis. Et hoc eſſe neceſſariū neceſſitate naturali probat p̄ma ratio facta. Dico tamen ſecundo ꝙ illud non eſt neceſſariū neceſſitate abſoluta: quia ſtat ꝙ de potētia dei abſoluta illud corpus poteſt habere aliqua accidentia in vno loco ⁊ carere in alio licet in vtroqȝ ſit circūſcriptiue ⁊c̄. Ex quo patet tertia ꝓpoſitio ꝙ duo accidentia eiuſdem ſpeciei ſicut due albedines poſſunt eſſe abſolute in eodem ſubiecto inheſiue et nō facere vnū ⁊ per conſequens nō reddere ſubiectum illud magis intenſum. Patet quia poteſt vnū ſubiectū in vno loco eſſe ⁊ ibi habere vnam albedinē ⁊ eē in alio loco ⁊ ibi carere illa ⁊ habere aliam. ſed hoc non eſt poſſibile naturaliter. Et ſic patet de primo dubio breuiter quia multa poſſent dici. ⁊⁊

Ad ſecundū dubiū dico primo ꝙ maior eſt difficultas de colore reſpectu viſus ꝙ̄ de aliis ſenſibilib⁹ reſpectu aliorū ſenſuum qȝ color ad hoc ꝙ videatur requirit certam ſituationē. Naȝ taliter poſſunt diſponi duo colores ſm̄ ſitum ꝙ alter non videbitur ꝙ̄uis ſit ſatis ꝓpinquus viſui ⁊ taliter ꝙ vterqȝ videbitur. Patet in exemplis ſed calor non requirit talem ſitum ad hoc ꝙ ſentiatur per tactum ſed poteſt agere in tactum ſm̄ omnē ſitū ꝓportionatū. ideo eſt difficile iudicare quō colores videntur in corpore xp̄i ſub hoſtia ⁊ quo ſitu ⁊ quis videretur quis non. quia hoc non conſtat nobis per experientiā certam ⁊c̄.

Dico ſecūdo ꝙ̄ licet ꝓpter diuerſaȝ ſituationē poſſit impediri viſio alicuius coloris ita ꝙ ꝓpter diuerſaȝ ſituationē in corpore xp̄i poſſint ſe inuicē impedire ne omnes videantur tamen diuerſa ſituatio non impedit ſimpliciter. qn̄ aliquid videatur ſi deus non ſuſpenderet actionē coloris non coagendo ei. Tertio quando dicitur ꝙ corpus xp̄i videt̄ tūc poſſunt partes eius diſtingui ab inuicem per viſum. dico ꝙ forte ꝑtes eiuſdem rōnis nō poſſunt ⁊c̄. ſicut nec duo lumina eiuſdeȝ rationis ſi ſint in eodē medio. ſed partes alterius rationis bene poſſunt forte ſic ab inuiceȝ diſtingui. Et ad confirmationem reſpondeo ꝙ actores perſpectiue dicūt ſicut viderūt eſſe oculata fide. modo non viderunt colorē niſi extenſuȝ qui videtur ſub tali piramide ⁊c̄. Ideo de colore nō extēſo non eſt vera illa regula nec de illo datur. qȝ ſi ſit naturaliter. viſibilis tamen non videtur. Sed contra. nos tangim⁹ corpus xp̄i in hoſtia igitur etiā videm⁹. Conſequentia tenet. añs patet ex illa confeſſione berengarii. de conſecra. diſ. ſcda. c. ego berengari⁹. vbi confitetur veruȝ corpus xp̄i manibus ſacerdotū ſenſualiter tractari ⁊ frangi ⁊ dentibus fidelium atteri. ⁊⁊ Itē vulgo dicitur hodie vidi corpus xp̄i ⁊c̄. Hic dico ꝙ iſte propoſitiones video corpus xp̄i vel tango ⁊c̄. non ſunt vere niſi ad iſtū ſenſum video ⁊ tango ſpēs ſub quibus eſt corpus xp̄i ⁊ ſic intelligitur illud capitulū ⁊c̄. Ad tertium dubium dico ꝙ oculus xp̄i in vna parte hoſtie poteſt ſe videre in alia ꝑte ita bene ſicut ſi eſſet in diuerſis locis circūſcriptiue. Et ſi dicas ꝙ ad hoc ꝙ aliqs videat ſe oportet ꝙ diſtet a ſe localit̄. Dico ꝙ ſic̄ ideȝ diſtat a ſe localiter qn̄ eſt in locis circūſcriptiue diſtantia requiſita ad viſionē ita idem diſtat a ſe quando eſt in diuerſis locis diffinitiue diſtantia ſufficienti ad viſionē corporalē ⁊ ſic ē hic. Hec de tertio articulo. Ad rationes ante oppoſitum queſtionis ad primam concedo conſequēs ⁊c̄. Ad ſecundā dico ꝙ illa que occupāt equalē locū ſunt equalia. ⁊ ꝙ locus eſt equalis locato ſi locata ſunt circūſcriptiue in loco, ſed ſi vnū ſit circūſcriptiue in loco ⁊ aliud diffinitiue ſicut hic tunc non oportet. Verbi gratia ſi angelus ⁊ corp⁹ pedale coexiſtant loco pedali nec angelus eſt equalis locato nec loco ⁊c̄. Ad tertiam patet ex dictis.

Queſtio ſexta.

A

Circa sacramen-
tum altaris et specia
c liter circa .11. distin.
et .12. hui9 quarti lib.
adhuc quero vtrum
pane in corpus xpi
trassubstantiato ac-
cidentia eius remaneant sine subiecto

Arguitur primo q non: qr aut panis manet aut non. Si sic ergo nō transsubstantiatur nec per ɔñs accidētia remanent sine subiecto. Si non ergo annihilatur et per ɔñs in nihil transsubstantiatur. quare etc. Secūdo sic qr ꝫm phm accidētis esse est inesse: ergo ad ipm nō inesse sequitur ipsius nō esse. Etiā accidens dicitur q alteri accidit ergo si nullo subiecto accidit nō est accidens. quare etc. Tertio sic. quia si illa accidētia manerent sine subiecto vel ergo vniformiter se haberent tūc ad actionē et passionez sicut quando sunt subiecto coniuncta. vel non. Si dicatur q non contra hoc videtur experiētia quia ad sensum apparet q non sit variatio etc. Si vero dicaẗ q sic Contra. quia accidētia subiecto cōiuncta possunt corrumpi vł ab agente creato non separata quia sic possunt ānihilari a creatura. igitur etc.

Oppositū tenet magister in littera et cōmunis doctrina. in hac questiōe erūt tres articuli. Primo videbitur qd sit transsubstantiatio. Secūdo videbitur de questiōis supposito. Tertio videbitur de principali quesito. B

Quantū ad primū articulum sciendum est q ꝫm Scotum transsubstantiatio vt hic sumiẗ est trāsitio totalis substantie in substantiā. Unde primo exponit quare dicit totalis quia scilʒ dupliciter potest intelligi transitio totius in totū. Uno modo capiendo totuʒ cathegoreumatice pro toto integrali habente partes sic ꝫm phm primo de generatione. generatio est transmutatio tot9 in totuʒ qr in generatione vnū qd fuit vere totū trāsit in aliud totū. Alio mō capiēdo totū syncathegoreumatice vt icludit syncathegoreuma distributiuū cuiuslibʒ ptis. Et sic illa auctoritas phi nō est vera qr nō qlibet ps corrupti trāsit in generatū nec quelibet pars generati succedit corrupto qr materia manet cōmunis ꝫm philosophuʒ. sed hoc modo in transsubstantiatione est transitio totius in totuʒ: ideo est ibi transitio totalis sed non in generatione. Ex quo concludit q illa auctoritas philosophi nihil oīno facit contra positionē de pluralitate formarum substantialiū in codeʒ. quia ꝗuis poneretur prima forma manere in generato et corrupto non tamen manet totū idem primo modo loquendo de toto etc. Igitur bene dictum est in descriptione transsubstātiationis illam distinguendo contra generationē q est totalis transitio et transitio totius in totum propter dictam rationē Bene etiam dicitur substantie in substantiaʒ ad distinguendū contra accidens. Naʒ transitio accidentis in accidens magis deberet dici trāsmutatio q̄ transubstātiatio. Et sic patʒ ꝓpositum. Sed hic descriptio nō videẗ sufficere primo qr magis ē quedaʒ ethymologia nominis q̄ descriptio. et ita dubiū remanet quid est trāsitio totalis substantie in substātiā sicut erat dubiū quid est trāssubstātiatio etc. Scdo qr predicta descriptio cōueniret corruptioni forme substātialis cui succedit alia forma de nouo genita. Nā prima totaliter trāsit in secundā et secūda totaliter succedit prime vt ptʒ. Tertio qr etiā ꝫm istum doctorē ad transsubstātiationē requiriẗ q aliq substātia totaliter desinat eē et alia succedat ei. vel ergo secūda succedit pme ꝗtuʒ ad esse simpliciẗ ita q incipit simpliciter esse post nō esse. et hoc non quia ꝫm cōmuniter loquētes panis trāssubstantiaẗ in corpus xpi et tñ corpus xpi nō incipit esse. Uel diceẗ q secunda succedit pme ꝗtum ad esse ꝫm quid id est incipit esse hic vel sub illis actibus etc. et per consequēs hoc debet exprimi etc.

C Aliter ergo et aliqualiter cōpletius ꝫm Ockam describiẗ transsubstantiatio q est successio substantie ad

substantiā desinentem esse simpliciter in se cōseruatis eius accidentib⁹ sub q̄bus existit sequēs substantia sine informatione. Vn̄ eius possibilitas satis ptz per omnipotentiā diuinā vt clarum est

Sed hec descriptio adhuc nō videt̄ sufficere qꝛ fm eā sequit̄ ꝙ de⁹ nō posset trāssubstantiare vnaz substantiā carentē accidentib⁹ in aliā substantiā vel vnaz in aliā destruendo oīa accidentia prime. Consequētia clare patz sed falsitas ꝯsequentis videt̄ nota. qꝛ nō appa ret ratio quare posset de⁹ substantiam istā transsubstātiare ꝛ nō quālibet aliā ꝛ ideo licet forte predicta descriptio cōueniat omni transsubstantiationi q̄ cōmunit̄ fit nō tamē couueniret omni possibili. Videtur ergo sufficere ad rōnem transsubstantiationis successio substantie ad substantiā alia ꝙ sub eisdem accidentib⁹ scꝫ successio in eodez loco. Et ista videtur requiri ad minus quia nō esset ratio quare ista substantia diceret̄ trāssubstātiari in hanc substantiā plusꝙ in quālibet aliā nisi succedet sibi ista fm aliqualiter esse cōmune vtriusqꝫ ꝛc̄.

Scd̄o ista descriptio debet exprimere ꝙ talis successio sit immediata id est ꝙ post desitionez vni⁹ īmediate succedat alia quia hoc requiritur. Tertio si illa esset bona sequit̄ ꝙ panis in sacramento transsubstantiaret̄ in sanguinem xp̄i ꝛ aīam intellectiuā sicut transsubstantiatur in corpus qđ videt̄ falsum. Sꝫ ad hoc faciliter responderet Ockam. Vn̄ fm eum in. 4. q. 8. concederetur cōsequēs. Contra hoc aūt insto p̄mo arguendo ad hominē. qꝛ ipsemet alibi tenet oppositū. Vn̄ in tractatu suo de sacramento altaris caplo. 5. ponit ꝙ substantia panis transsubstantiat̄ in corp⁹ xp̄i nō in deitatez nec aīaz intellectiuā nec in sanguinem nec in a'iqđ accidēs ꝛc̄. Scd̄o illa solutio videt̄ esse contra intentionē determinatiōis ecclesie. Extra de sum. tri. ꝛ fi. ca. firmiter. vbi dicit̄ ꝙ xp̄i corpus ꝛ sanguis in sacramēto altaris veraciter ꝯtinet̄ sub specie panis ꝛ vini trāssubstantiatis pane in corpus ꝛ vino in sanguinē virtute diuina sꝫ cōstat ꝙ iuxta illam viam non plus deberet dici pane in corp⁹ ꝛc̄. ꝙ econtra. q̄re ꝛc̄. Tertio illa solutio haberet cōcedere ꝙ panis in sacramento trāssubstantiatur vel saltē ꝙ transaccidentat̄ in accidentia corporis xp̄i cū illa succedant ibi ꝛc̄. Verū est ꝙ ad hoc respōdet ipse in quarto dupliciter. Uno mō cōcedendo ꝯn̄s qꝛ sicut substātia corpis succedit substantie panis ita accidēs corpis succedit ibi. Alio modo negando ꝯn̄az quia sicut non est transsubstātiatio nisi vbi primo est vna substantia ꝛ post destruit̄ illa ꝛ succedit alia ita non est trāsaccidentatio nisi quādo p̄mo est aliqđ accidens ꝛ post destruitur illud ꝛ succedit aliud. sed in ꝓposito licet substantia panis non maneat tamē accidentia ei⁹ ponuntur manere. ideo ꝛc̄. Sed p̄ma responsio sicut iam tetigi est cōtra ip̄m vbi supra. Secunda vero non videtur rationalis quia fm eam sequitur ꝙ si deus couuerteret vnā substantiā in vnū accidens quod vtiqꝫ posset illa conuersio nec esset transsubstantiatio nec trāsaccidentatio qđ videtur inconueniens ꝛ tamen consequentia clare patet quare seqtur ꝛc̄. D Ideo aliter describo transsubstantiationē ꝛ dico ꝙ est successio īmediata duaꝝ rerū nō habētiū cōem materiā vel subiectū quaꝝ posterior est sub̄a q̄ incipit de ꝑ se vl̄ p̄ncipalit̄ eē vbi alia res totalit̄ desinit esse.

Dico primo. successio immediata propter rationem vnam tactam. Dico secundo. duarum rerum non habentium ꝛc̄. propter rationem factam contra primam descriptionem de corruptione et generatione forme substantialis ꝛc̄.

Dico tertio. quaruꝫ posterior est substantia ad differentiam transaccidentationis ꝛ propter rationez vltimo tactaz quia si deus ꝯuerteret accidens in substantiam esset transsubstantiatio ita ꝙ denominatio fieret a termino ad quem et non a termino a quo. Dico quarto que incipit esse de per se et principaliter ꝛc̄. propter rationem tertiaz contra secundam descriptionez de transsubstātiatiōe panis in aīam ꝛ in sanguinē ꝛc̄.

Pro quo est sciendum q conuersio
vel transsubstātiatio huius rei in illam
vt verbi gratia panis in corpus xp̄i po=
test intelligi dupliciter. Uno modo stri=
cte ꝛ ꝓprie. Alio modo large ꝛ impro=
prie. Primo modo aliquid dicitur trās
substantiari in aliud: non quia coniun
ctum alteri in quod fit conuersio: sed
quia sic conuertitur in illud: quia si es=
set ab alijs separatum ipsum esset ibi
post aliud: et sic substantia panis con=
uertitur in corpus non in animā nec in
sanguinem: nec in deitatem: nec in ali=
quod accidens. Nam si ista essent sepa
rata a corpore sicut fuit in triduo mor=
tis xp̄i quantū ad animaꝫ ꝛ sanguinē: ꝛ
aliquis consecrasset panē in triduo fuis
set ibi solum corpus non anima vel san
guis. Et sic corpus est terminus huius
consecrationis per se ꝛ principaliter in
tentus. Alia vero secundario et minus
pͥncipaliter scꝫ inquantū sunt vnita cor
pori ꝛc. Secundo aūt modo ꝛ impro
prie aliquid dicitur trāssubstantiari in
aliud: qꝛ illud est vnituꝫ alteri in quod
fit cōuersio ꝛ incipit ibi esse: qꝛ sic vnitū
Et sic panis improprie posset dici trans
substātiari vel cōuerti in aīam ꝛ in san=
guinē ꝛ accidentia xp̄i qꝛ oīa ista incipi
unt ibi esse: qꝛ corpori vnita sed non in
deitatem: qꝛ non incipit ibi esse cū esset
ibi prius. licet aliqualiter aliter sit ibi q̄
liter nō prius. Et ꝓportiōabiliter dicē=
dum est de ꝯuersiōe vini in sanguinem.
quare ꝛc. Dico quinto vbi alia ꝛc. pro
pter primā rationē cōtra secūdā descri
ptionem ꝛc. Et capitur ibi large ly vbi
ꝓut se extēdit ad esse in vel ad esse sub
id est ad esse in aliquo per ꝯtinentiā lo
calem vel ad esse sub aliquo ꝑ coexisten
tiam realem. Scđo modo corpus xp̄i
est vbi fuit panis scꝫ sub accidentibus:
sed primo modo est vbi fuit panis. s. in
aere. Et supposito q accidentia desine
rent esse adhuc esset transsubtantiatio.
quare ꝛc. Dico sexto totalit̄ ꝛc. ad dif
ferentiam generationis substātialis cō
positi. Et alia singula propter easdem
rationes que ponuntur ab alijs. Et sic
patet descriptio. Hec de primo articulo

E Quantum ad secundum ar=
ticulum in quo videndum est de suppo
sito questionis. vtrū panis transsubstā=
tietur in corpus xp̄i: Sciendū est q licꝫ
catholici cōcordauerint in hoc q corp⁹
xp̄i vere ꝛ principaliter est in sacro sub
specieb⁹ panis ꝛ vini. siue vbi apparēt
species tn̄ sicut recitat magister. dist. xi
et glo. de cele. missa. cū marte. circa mo=
dum ponendi fuerūt diuerse opiniōes.

Prima fuit q substantia panis fit cor
pus christi. Et hoc tenentiū qdam dixe
runt q licet panis fiat caro xp̄i: tn̄ non
est ꝯcedendum q illa substantia sit ali=
qn̄ caro xp̄i. Alij aūt dixerūt q illđ qđ
ante cōsecrationē erat panis postea est
corp⁹ xp̄i: nec tn̄ ꝓpter hoc seqtur ergo
panis est caro xp̄i: qꝛ vt dicunt suba pa
nis postq̄ facta est caro xp̄i nō est suba
panis: sed suba carnis. Sꝫ ista opinio
non pōt sustineri. Et primo quo ad pri
mā ꝑteꝫ ptꝫ q ipsa nō est intelligibilis
nisi poneret̄ q panis fieret pars corꝑis
xp̄i: sicut diceret̄ q farina fit panis: qꝛ
fit ꝑs ei⁹ ꝛc. qđ nullus ponit. scđo quo
ad scđam ꝑtē est simplr̄ ītelligibilis: qꝛ
si illud qđ fuit panis est corpus xp̄i seq
tur q panis est corp⁹ xp̄i qđ implicat.
Uñ ꝯtra istā opinionē sit h̄ regl̄a q oīs
ꝓpō affirmatiua in q̄ p̄dicat̄ iste termi=
nus corp⁹ xp̄i de isto termino panis est
falsa siue copula sit h̄ verbū est vel pōt
vel fit. sicut iste panis est corpus xp̄i vel
pōt esse vel fieri corp⁹ xp̄i vel panis fit
corp⁹ xp̄i. Et si alique tales in dict̄ san
ctoꝝ reperiant̄ false sunt de virtute ser
monis: sed intelligende sunt ad bonuꝫ
sensum de quo patebit in declaratione
vltime opinionis. Scđa opinio fuit q
suba: panis non remanet panis: nec tn̄
desinit esse simplr̄ sed reducit̄ in mate=
riam per se stantem vel aliam formam
recipientem: et hoc siue in eodem loco
siue in alio. et corp⁹ xp̄i coexistit accidē
tib⁹ panis: ꝛ hec opinio nō posset repro
bari nec ꝑ euidentē rōem: nec ꝑ auctori
tatē scripture cogentē sicut ptꝫ intuen=
enti. ꝛc Tertia positio fuit q substan
tia panis remanet. et hoc potest dupli=
citer imaginari. Uno modo sicut re=

citat magister scȝ q̄ remaneat ibidē vbi corpus xpi incipit esse ꝛ sic diceret substātia panis trāsire in substātiā corporis q̄ʒ vbi est hoc incipit eē illa. Alio modo posset imaginari q̄ substātia panis recederet subito de pmo loco ad aliū locū ꝛ remanerēt accidentia in eodē loco sine subiecto ꝛ corpus xpi eis coexisteret ibidē. Hec autē opinio quo ad primuȝ modū est possibilis quia valde possibile est substantiā panis coexistere substātie corporis nec est magis īpossibile duas substātias coexistere q̄ duas qualitates. quare ꝛc. Sed vtrū corpus xpi posset coexistere substātie panis p vnionē dubiū est. Et posset dici q̄ si sit possibile q̄ vna creatura sustentet aliā vt dicunt aliqui ꝛ satis apparet non repugnare nec videt posse reprobari euidēti rōne. tunc possibile est corpus xpi assumere substantiā panis per vnionem. Quicqd tū sit de hoc ptȝ q̄ ille modus est possibilis nec repugnat rōni nec auctoritati biblie. imo est facilior ad intelligendū ꝛ rationabilior q̄ aliquis aliorū q̄ʒ ponit q̄ substantia panis deserat accidentia ꝛ nō substātia corporis xpi. Et sic nō ponit accidētia sine subiecto qđ est vnū de difficilibus q̄ hic ponunt.

Si aūt dicatur q̄ magis difficile videtur duas substātias corporeas eē simul dico q̄ nō quia nō est magis difficile q̄ duas qualitates aut quātitates esse simul vel vnā substantiā ꝛ quātitatē. Et nō plus compatit ista spēs hostie aliā hostiā q̄ substantia cū speciebꝰ aliā hostiam vel substātiā. q̄ʒ ista hostia consecrata repugnat alteri hostie. Et iō nullum inconueniens videt sequi ex pmo mō ponendi si tū ɔcordaret cū determinatione ecclie. Sȝ etiā predicta opinio quo ad scōm modū ē possibilis: q̄ʒ nō ē impossibile deo q̄ substātia panis subito sit alibi remanētibꝰ speciebꝰ in eodē loco et eis coexisteret corpus xpi. Iste tū modus nō esset ita rōnabilis sicut p mus q̄ʒ poneret accidētia sine subiecto ꝛ motū panis subito ꝛ substantiā panis sine accidētibꝰ. vel q̄ subito haberet noua accidētia. que sunt difficilia. q̄re ꝛc.

F Quarta opinio et cōmunior est q̄ substātia panis non remanet sed simpliciter desinit esse. Cuiꝰ possibilitas ptȝ q̄ʒ nō est deo impossibile q̄ illa substantia subito desinat esse q̄uis nō essȝ possibile creata virtute. Et lȝ ita eē nō sequat euidenter ex scriptura nec etiā videre meo ex determinatiōe ecclesie. q̄ʒ tū magis fauet ei ꝛ cōi opinioni sanctorū ꝛ doctorꝫ ideo teneo eaȝ. Et fm hāc viā dico q̄ panis trāsubstātiat in corpꝰ xpi ad sensum expositū in descriptione trāssubstātiationis. Sed hic sunt aliq̄ dubia. Primū est vtrum transsubstātiatio sit aliqua mutatio ꝛ ad quid terminat. Secundū an transsubstātiatio possit esse alicuiꝰ substantie remanētis in esse reali in aliā pexistentē. Tertiū an oporteat substantiā in quā fit transsubstātiatio mutare locū. Quartū an de facto panis simpliciter annihiletur. Et videt magister dicere q̄ nō q̄ʒ dicit q̄ de pane fit caro xpi ꝛ mutatur in aliud ꝛ sic non annihilatur. Oppositū videt. quia totaliter desinit esse nec naturaliter corrūpitur. quare ꝛc. G Ad ista respondet. Ad primuȝ dicunt aliqui q̄ aliter est hic q̄ in alijs mutatiōibus q̄ʒ hic solū mutatur terminꝰ a quo scȝ substantia panis ꝛ non terminꝰ ad quē scȝ corpus xpi. Sȝ dico hic q̄ ibi sunt due mutatōes ꝛ duo termini positiui ꝛ duo negatiui scȝ esse panis ꝛ nō esse eius. similiter corpus xpi esse hic ꝛ corpus xpi non esse hic. Ideo cum corpus xpi transeat de contradictorio in cōtradictoriū scȝ de nō esse hic ad esse hic dico q̄ mutatur localiter capiendo large mutationem localem. Et sic in pposito sunt due mutatiōes vna deperditiua que terminatur ad non esse panis. alia acquisitiua que terminat ad corpus xpi esse hic ꝛc. H Ad secunduȝ dico pmo q̄ transsubstantiatio vt hic sumit non potest esse alicuius substantie remanētis sed in hoc non ē difficultas nisi vocalis quia trāssubstātiatio ita imponitur ad significandum q̄ prima substantia desinat esse ꝛ secunda succedat ꝛc. Sed nō ē clarū vtrū in ipsa determiatiōe ecclie

supra allegata illo modo sumatur ⁊c̃.
Dico secũdo ꝙ transsubstãtiatio pōt
esse in substantiã p̃existẽtez q2 nõ plus
videtur illud repugnare transsubstãtia
tioni q̃ꝫ alterationi ꝙ fiat ad qualitatez
p̃existentem.sed secũdũ est possibile. q2
deus posset creare vnã qualitatez sine
subiecto ⁊ postea vnire subiecto.⁊ tunc
illud subiectum vere alteraretur ⁊ esset
alteratio ad qualitatez p̃existentem.q2
illa qualitas d̃ nouo acquireret̃ illi sub
iecto.⁊ tamen nihil nouũ ibidẽ produce
retur.Nisi forte f̃m aliquos vnio quali
tatis ad subiectũ.ergo similiter in ꝓpo
sito pōt dici ⁊c̃. ℐ Ad tertiũ di
co p̀mo ꝙ licet de facto ita sit de substã
tia corporis xp̃i ꝙ aliquo modo mutat
locũ vt dictũ est. tamẽ hoc non oportet
tum p̀mo quia posset fieri trãssubstãtia
tio in substantiã non p̃existentez ⁊ sic il
la non mutaret locum q2 prius nõ erat
in loco.tum secũdo q2 posset fieri trans
substãtiatio sine loco ⁊c̃. Pro quo di
co secũdo ꝙ esse in loco siue circũscrip
tiue siue diffinitiue accidit transsubstã
tiationi ⁊ substantie in qua fit transsub
stantiatio.ita ꝙ non requirit̃ ad trans
substantiationem licet de facto illud in
qd̃ fit transsubstantiatio sc3 corpus xp̃i
sit in loco diffinitiue tñ si panis equa
lis corpori xp̃i transsubstantiatur in il
lud corpus equale sibi vtrũqꝫ posset eẽ
in loco diffinitiue vel circũscriptiue sic̃
deo placeret. Si autem dicatur vtruz
corpus minꝰ corpore xp̃i possit in ip̃m
transsubstantiari ita ꝙ habeat esse in il
lo loco circũscriptiue puta in loco vni
us hostie parue.Dico ꝙ hoc non impli
cat.Sicut eñi vnuz corpus pōt esse cir
cũscriptiue in duobꝰ locis.ita posset eẽ
aliquid in vno loco maiori.⁊ alio mino
ri.sine deperditione alicuiꝰ absoluti.et
sic deus possz facere absolute sine alicu
ius rei deꝑditione ꝙ corpꝰ xp̃i haberet
ita paruũ caput ⁊ alia mẽbra ita parua
ꝙ esset circũscriptiue in loco ⁊ hoc ꝑ cõ
densationẽ.Etiam per oppositũ posset
deus per rarefactionẽ facere ipsuz esse
in loco maiori q̃ꝫ nũc sit in celo. Et istd̃
esset facilius imaginari q̃ꝫ illud qd̃ po
nitur sc3 ꝙ quelibet pars corporis xp̃i
sit sub qualibet ꝑte hostie ⁊c̃. M
Ad quartũ dico ꝙ non est difficultas
nisi vocalis quia accipiẽdo annihilatio
nem ꝙ sit redactio in nihilũ ⁊ cõuersio
in aliquid aliud sic non annihilat̃.Acci
piendo tñ annihilationẽ pro redactiõe
alicuius in purũ nihil sui.sicut fuit an
te eius ꝓductionẽ sic annihilatur.Qd̃
patet quia sicut panis capit esse per ge
nerationẽ vel creationem sicut ⁊ quali
bet alia creatura.ita etiã desinit esse ꝑ
corruptionem vel annihilationẽ.sed nõ
per corruptionem quia materia nõ ma
net ergo per annihilationem. Unde cõ
uertitur panis in corpꝰ sicut nox in diẽ
quia post noctem est dies ⁊ ita post pa
nẽ est ibi corpus xp̃i.Et sic intelligẽdũ
est ꝙ dici solet panis fit corpus xp̃i.
Et tũc ad argumentũ dico ꝙ aliquid
fieri ex alio pōt dupliciter itelligi. Uno
modo sicut ex aliquo manẽte vt ex ma
teria fit forma.Alio modo sicut ex non
manẽte vt ex vno cõtrario fit aliud. sc3
ex nigro albuz ⁊ ex albo nigrum.primo
mõ illud ex quo fit aliqd nõ annihilat̃
s3 scd̃o mõ annihilat̃ si desinat esse sim
pliciter sicut est in ꝓposito. Et sic patet
responsio ad primũ argumẽtũ ante op
positũ questionis.Hec de scd̃o articulo
ℐ Quantũ ad tertiũ articuluz
in quo videndũ est de p̀ncipali quesito
sc3 vtrũ accidẽtia panis remaneant in
subiecto. Primo videbitur de isto.
Scd̃o de illo qd̃ tangit̃ in tertio p̀nci
pali argumento sc3 vtrũ accidẽtia sepa
rata se habeant vniformiter ad actionẽ
⁊ passionẽ sicut quãdo erãt subiecto cõ
iuncta. Circa primuz possunt esse plu
res opiniones siue modi imaginandi.
Primo eñi fuit quorundam opinio ꝙ
quãtitas pōt esse sine subiecto sed qua
litas corporalis nõ.qm̃ non pōt eẽ sine
quãtitate cuz necessario sit extensa. Et
f̃m istam viam posset imaginari ꝙ sola
q̃ꝫtitas panis est hic sine subiecto.Alia
vero accidẽtia sunt in ea tanq̃ꝫ in subie
cto.Sed hec est falsa quia nulla ponen
da est quantitas distincta a substantia
vel qualitate.Itẽ si talis poneretur ad

huc magis videtur depēdere qualitas a substātia ꝙ̄ qualitas a quantitate.q2 plus et vehemētius dependet causatū a causa pria ꝙ̄ secūda.ergo si qualitas potest esse sine substantia etiā pōt esse sine quātitate ꝛc. Itē deus poesst quālibet qualitatē conseruare sine alia causa secunda.ergo sine quantitate ab ea distincta. Secundo fuit maiorum opinio ꝙ sunt aliqua accidētia determinātia sibi certa subiecta ꝛ illa sunt inseparabilia a substātia. Alia aūt nō sūt Sūt etiā aliq̄ sube determinātes sibi accidētia certa ꝛ illa nō pn̄t eē sine illis. Alie nō detminātes sibi accidētia certa pn̄t eē sine illis. Et sic substātia materialis determinat sibi quātitatē ꝛ alia accidētia ſm istos ꝛc. S3 breuiter hec opinio est falsa q2 si accidentia sint alique res distincte a substantijs deus potest vnā ab alia separare ꝛ sic conseruare. Et lō licet aliquod accidens determinet sibi aliquod subiectum sic sc3 ꝙ non posset esse in alio subiecto.sicut quantitas determinat sibi substantiam materialem quia nō posset esse quantitas in substātia indiuisibili.sicut in angelo.tamē nō sic determinat sibi illud subiectum qn possit esse sine illo. Et si dicatur cōtra quia simitas non pōt esse sine naso ꝛc. Dico ꝙ non est res aliquo modo distincta a naso sicut nec rectitudo nec curuitas.sed isti termini supponunt pro substantia connotando partiū eius alia3 aliam positionem siue situationem ꝛc.

Tertia opinio posset imaginari talis scil3 ꝙ licet accidentia panis si eēnt aliqua distincta a substātia panis possunt separari a subiecto.ꝛ manere separata. tamen de facto non manent sine subiecto. Quia diceret ista opinio ꝙ nulla sunt accidentia distincta a substantijs ꝛ per consequens nec accidentia panis. Et ad determinationē3 ecclesie que ponit ꝙ corp⁹ christi est sub specie panis diceret consequenter ꝙ debet intelligi sub conditiōe:scilicet supposito ꝙ sint alique species accidentales distincte a substantijs.sed si nō sint tales tunc sensus est sub specie.i.st est vbi apparet eē panis et vbi pri⁹ erat. Et si dicatur cōtra.quia tunc esset ibi deceptio ꝛ illusio cum appareant ibi species esse siue accidētia.diceret ista opinio ꝯ̄r ꝙ nō pl⁹ appet ibi spēs vel accidēs panis ꝙ̄ substātia panis ꝛ appet ꝙ ꝯmedat ꝛ videatur panis ꝛ tn̄ oppositū iudicat ꝑ fide3 sic in proposito. Unde hic diceret sicut quedam opinio quam recitat magister distinc.12.respōdet de fractione que ibi apparet scilic3 ꝙ ibi non est fractio sed dicitur frangi quia videtur. Nec tamen fallit nos visus nec fallitur quod ess3 si crederet ita frangi vt videtur. Nec illusio quia ad vtilitatem fidei non ad deceptionē fidei ita fit. Et ponit exemplū de christo qui se ostendit duobus discipulis in via in specie ꝑegrini. nec in eo tamen talis forma erat.sed oculi eoru3 tenebātur ꝛc. Sed predicta opinio ess3 extranea a communi philosophia que ponit accidētia esse res distictas a subiectis sicut albedo est disticta a re alba ꝛ albedo panis ab eius substantia.licet hoc nō sit euidēs ꝛc. ideo ꝙ̄uis p̄dicta negarent tn̄ dubiū est vtrū debeant haberi tanꝙ̄ heretica. Et videret ꝙ nō.q2 sicut illa q̄ inferunt ex his q̄ sunt fidei. sic ex scriptura sacra ꝛ ꝑ ꝯñam nō euidentē s3 solū ꝓbabilē nō vident ꝓprie ꝑtinere ad fidē nec eoꝝ opposita eē heretica in fide sic illa q̄ inferunt ꝑ ꝯñam euidentē tn̄ virtute alicui⁹ medij vel assumpti in ante qd nō est euidēs nec ꝑtinens ad fidem.sed est aliquid phicum ꝓbabile ꝛ cōiter ꝯcessum nō videretur etiā ꝑtinere ad fidē sic ꝙ eoꝝ opposita sint habēda vt heretica in fide. Nō ꝙ accidētia panis maneant ibi hoc infert ex hoc ꝙ psupponit ꝙ substātia panis transsubstātiat.et accidentia panis sūt alia ab eius substantia. Istud aūt secūdū nec est euidēs.nec ē in scriptura expressum nec ab ecclesia determinatū s3 est vnū ꝓbabile neutrū receptū cōiter ab illis q sequunt phiam cōem ꝑipateticoꝝ. S3 si eēt aliqs qui diceret oppositū hui⁹ nō eēt ꝓpter hoc tanꝙ̄ hereticus habēdus. Aliter eñ min⁹ eēt fauor fidei ad doctrinam phi.quare ꝛc.

K Quarta ꝛ cōmunioꝛ opinio ꝛ cui fauet magis doctrina eccłie ē ꝙ in sacramēto accidētia que fuerunt panis remanent sine subiecto. ꝛ in illis fit fractio. ꝛ hanc teneo. Hic tamen ē aduertendū ꝛ pro solutione scđe rōnis ante oppositū questionis ꝙ iste terminꝰ accidens pōt capi dupliciter. Uno mō stricte ꝛ sic supponit pro aliqua re sine entitate que nō ē substantia. cōnotādo ꝙ talꝭ alicui alteri entitati accidat. Et sic albedo panis ꝛ quodlibet eius accidēs licz possit separari a subiecto tñ quādo est separatū non ē accidens quia nō accidit subiecto siue non inest. Et isto mō sumebaꝭ ab Aristotele quia credidit ꝙ tale accidēs nō haberet esse nisi ꝑ inesse. ꝛ sic ꝙ non posset esse nisi inesset sed hoc nō ē verum ꝺm fidem. Alio mō capi pōt large ꝓut supponit pro tali entitate cōnotando non ꝙ de facto insit vel accidat alicui sed tantū cōnotādo aptitudinem. scz ꝙ sit aptum natū alteri accidere. Et sic albedo panis etiā si sit separata a subiecto ē accidēs. Et isto mō sumitur in ꝓposito ꝛc. Et per hoc ptz ad secundā rationē questiōis quid dicendū ꝛ neganda ē auctoritas Aristotelis. Et sic ptz responsio ad articulum.

L Circa secundū punctū huius articuli sunt plures difficultates. Et ꝓmo q̄tum ad actionē istoꝝ accidentiū separatoꝝ ē prima difficultas. Utrū accidens separatū possit esse principium generādi substantiā. Secūda vtrū possit esse principiū corrumpendi substantiā. Sed circa transmutationē passiuā sunt alie difficultates. Uñ tertia ē vtrū posset trāsmutari ad quātitatē. Quarta vtrum ad substantiā. Quinta vero vtrū ad qualitatē. qꝛ satis claꝝ ē ꝙ possunt transmutari ꝺm locum siue ad motum localē. Sexta pōt esse vtrū illa accidentia possunt nutrire. Uideꝭ ꝙ non qꝛ non possunt transire in substātiā aliti ꝛc. Ad primā dicūt aliqui. ꝙ nō qꝛ oē agens aut est equiuocū aut vniuocū. si vniuocū. tūc est eque ꝑfectū sicut terminꝰ ꝓductus. si equiuocū tunc est perfectius. Nō ptz qꝛ agens vniuocū habet effectum productum pro termio adequato sue potentie sed causa equoca ē ꝑfectioꝛ q̄ causa vniuoca igitur est perfectioꝛ suo effectu sed accidens non est eque ꝑfectū cum substantia nec ꝑfectius ea. igitur non pōt ꝛc. Ad secundā dicitur etiā ꝺm illam opinionē ꝙ nō ita ꝙ si esset maximꝰ caloꝛ separatꝰ nō posset rumpere minimā guttam aque. Et ratio est quia non pōt ꝓducere substantiā vt ꝓbatum est. quare ꝛc. Sz rationes huiꝰ responsionis nō valent: qꝛ licet generaliter verū sit ꝙ causa totalis siue principalis sit perfectioꝛ suo effectu sed non semꝑ oportet de causa ꝑtiali ideo caloꝛ separatꝰ tanq̄ cā partialis posset agere deo cōcurrente ad gn̄ationē vꝭ corruptionē substantie. ideo cā equiuoca partialis qñq₃ est perfectioꝛ: ꝛ qñq₃ imperfectioꝛ suo effectu ꝛ q̄ causa vniuoca sicut ptz de albedine ꝛ eius visione ꝛ intellectione ꝛc. Et si dicaꝭ ꝙ causa illimitatioꝛ ē perfectioꝛ. nō ē vniuersaliter verum sed bñ de ꝑma causa. Uñ dico ꝙ licet non possit naturalꝭ demōstrari. tamen pōt rationabilꝭ ꝑsuaderi ꝙ accidentia etiā separata pñt vt causa partialis generare vel corrumpere substantiā. Primū patet. qꝛ substantie non mouent nos ad cognoscendum nec agunt aliquid de facto sine accidentibus. Uñ si esset hic aliquis ignis sine accidentibus ꝛ possemus ipm intuitiue videre tunc possemus experiri vtrū substantia possit generare substantiā sine accidentibꝰ concurrētibꝰ sed qꝛ hoc naturaliter nō possumꝰ iō de hoc non pōt homo certificari ꝓ statu isto sed remanet ꝯclusio neutra. Secūdū ptz qꝛ expimur ꝙ in presentia istoꝝ accidentiū sequūtur multi effectus ꝛ corrumpunꝭ in ꝑntia ipsoꝝ. ꝛ hoc nō videꝭ posse eē nisi quia accidentia illa aliquā actiuitatem habēt respectu illoꝝ effectuū. Aliꝭ eñ periret omnis via ad ꝓbandū aliquid eē cām actiuā alicuiꝰ ꝛc.

M Ad tertiā ptz ꝙ sic qꝛ videmꝰ ad sensū ꝙ rare fiunt ꝛ condensanꝭ sed tenēdo opinionē ꝙ q̄titas nō sit res alia a re quāta pōt dici ꝙ ibi est rarefactio ꝛ cōden-

satio sine quantitate de nouo acquisita Ita q rarefieri et cōdensari nihil aliud est nisi tales species occupare locū maiorem vel minorem propter maiorē vel minorē distātiā ptiū. sic q tres ptes rari coexistūt trib9 partib9 loci. postea p motū localē cōdensate coexistūt vni pti loci. Et econtra de rarefactiōe sine acq sitiōe vel depditiōe alicui9 absoluti. Et sic pōt faciliter saluari q qlibz pars rari est rarior et densi densior p coexistentiam in maiori, vel minori loco. Si vero dicat ptra. qr tunc vn9 pugill9 ignis nō esset rarior q vn9 pugill9 terre. quia nō extensior. dicitur q nō sequit. qr pugillus terre potest magis extendi manente terra q ignis rc. Sed hoc non valz quia ponamus q vterqz pugillus sit in supremo gradu raritatis ppetenti nature sue quō tunc vnus erit rarior alio cum nō sit extēsior rc. Ideo aliter dico q forma substātialis in pposito nō pōt denominari a raritate vel densitate quia tot sunt ptes forme in vno pugillo sicut in alio. Sed illud qd īmediate denominatur a raritate est materia. qr quādo aliq pparant ita q vnū dicatur rarius aliud densius oportz q illud sit aliquid eiusdē rationis qd existens sub vna forma sit dēsius q sub alia sicut ē in priori casu. Unde vnus pugill9 ignis dicitur rarior et pugill9 terre dēsior. qr in terra est aliqd qd existens sub forma terre occupat maiorē locū q si illud idē numero existeret sub forma ignis. Naz ex vno pugillo terre pūt generari mille ignes quod nō esset nisi qr materia ei9 sub forma ignis habz maiorē extēsionē q eadē sub forma terre. Quia nihil idē nūero pōt existere successiue sub vtraqz forma nisi materia ignis. Et sic ignis ē rarior terra. Si aūt dicatur q fm hanc viā nō esset differentia inter rarefactionem r augmentationē rc. Dico q sic qr in augmentatiōe pprie dicta aliquid acquiritur de nouo adueniēs quod est ps illius qd augetur. nō aūt in rarefactiōe sed solū locus siue mot9 localis. Unde rarefactio est qdaz spēs motus localis Et pportionabiliter dicendū est de condensatione rc.

Ad quartum primo dicēdū est vtz illa accidētia possint corrūpi ab agente creato. Secundo vtrū ex illis possit substātia generari etiā a deo. De pmo dicūt mlti q nō quia nullū agēs creatū pōt creare. et p pñs nec annihilare. sz destructio illoz accidentiū esset annihilatio. igitur rc. Sed. g. Ockam pcedit q creatura pōt annihilare licet nō creare. Unde videt sibi mirabile q vn9 magnus ignis non posset destruere vnū paruū frigus separatum si esset sibi approximatū. Et si dicatur q creatura in omī actiōe sua exigit materiā. Respondet q vez est in omni actione pductiua. Et dicit vltra q in h casu illud qd pducitur a solo deo pducitur. ita q deus supplet ibi vicē agentis creati tanq causa totalis in pducendo licet nō in corrūpendo. Sed tn mihi videtur sicut supra psuasi. questi. 1. art. 2. q pōt cōcedi q creatura in casu isto sicut pōt annihilare. ita r creare pter rationes ibi factas de expientia rc. De scdo vero videt pbabili9 q de illis speciebus proprie loquēdo nō pōt aliquid generari nec virtute creata nec icreata Quia illud dicit generari qd fit ab agē te necessario exigēte passuz. Si ergo ex illis speciebus posset aliquid generari loquēdo de generatiōe substantiali vel ergo esset substantia que est materia vel forma vel ppositū. Non materia quia illa a solo deo creatur. Nec forma. quia ipsa nō generatur nisi in materia. Nec cōpositum quia ibi nō est materia. r io ex illis nihil pōt rc. Ad quintā de mutatione ad qlitatē quatū ad intēsionē. r remissionē. generationē. r corruptionē pz q sic. Sed circa hoc fm diuersas opiniones diuersimode dicēdū est. Unde fm viā que tenet q quātitas sit res distincta asubstantia r qualitate et manet ibi tāq subiectū alioz accidētiū dicēdū est q talia accidētia possunt naturaliter mō pdicto variari generari et corrūpi qr sunt in subiecto. Sed fm aliam viā de quātitate rc. dicendū ē oppositū vt dicit Ockaz. s. q nō pūt naturaliter generari vel intendi nisi de virtu

te diuina quia nihil est ibi receptiuum actionis acquisitiue creature. tñ illa accidētia pñt fm euȝ corrūpi et remitti p agens naturale ꝛc. Sȝ vt prius mihi videtur ꝙ vtrūqȝ possit dici sicut prius d substantia ꝛc. ¶ Ad sextā pōt dici probabiliter ꝙ duplex est nutritio Una ꝓprie dicta que est p ꝯuersionē alimenti in reȝ alendā ita ꝙ ex illa fiat restauratio rei deperdite. Et si sic queratᷣ vtrū species sacramētales nutriant dicendū est ꝙ nō sicut patȝ satis ex solutione secūdi puncti quarte dubitatiōis sed in fine deꝰ ponit ibi substantiā aliā ꝛc. Alio mō vocatur nutritio q̄cūqȝ reductio mēbroꝝ animalis ad statū priorem fm qualitates. Et sic pōt hō nutriri ex hostys cōsecratᷣ quia talis hostia habet actionē naturaleȝ in menbra hominis q̄lem haberet nō cōsecrata. ideo simili modo potest reducere ꝯplexionē lapsam ad statum naturalē saltem fm qualitates qualiter quecunqȝ alia non ꝯsecrata lȝ nō possit cōuerti in materia mēbri animalis. quare ꝛc. et sic pȝ solutio ad tertium articulum. Et ex his ad tertium argumentum ꝛc. Et hec de questione et per ꝯsequēs de toto quarto sententiarum.

Finis.

Recōmēdatio sacre scripture ab eodem dño et magistro Petro in magisterio theologie.

Super hanc petrā edificabo ecclesiam meā. Scriptū est Math.16. Magnus ecclīe doctor Augustin⁹ in libro de ciuita. dei duas describit ciuitates. duas signātes ecclesias inter se diuersas pariter et aduersas Una est ciuitas Hierusalem. Alia est ciuitas Babilō. Una ciuitas ē ecclīa dei Alia ciuitas est ecclīa diaboli. Una ecclesia bonorū de qua dicit ps. Laus ei⁹ in ecclesia sanctorū. ps.149. Alia ecclesia malorū de qua idē pphā. Odiui ingt eccesiam malignantiū. psal.25. Una est igitur supra petram edificata quā psalmista Dauid admirans alloquitur Gloriosa dicta sūt de te ciuitas dei sicut audiuimus ita et vidimus in ciuitate domini virtutum in ciuitate dei nostri deus fundauit eam in eternū. Alia est super arenam fundata. quā idem propheta vidēs abominatur. Uidi inquit iniqtatem et contradictionē in ciuitate. Et iterum. Super muros eius iniquitas. et labor in medio eius ⁊ iniusticia. ⁊ nō deficiunt de plateis eius vsura ⁊ dolus He sunt igit ciuitates due. he sunt due ecclesie sibi inuicem aduersarie. ⁊ inter se plurimum contrarie quarū vnam regit dyabolus aliam regit christus. Unā dyabolus edificat super instabilem arenam aliam christus edificat super stabilem petram de ea dicens premissam p themate sententiā. Super hanc petraz edificabo ecclesiam meam. Sed inuestigādū nobis est que sit hec petra super quam edificanda erat christi ecclesia. ⁊ aduersus ecclesiam dyaboli confirmanda. Ubi ex varijs sanctorum dictis magna oritur prolixitas questionis. Nam beatus augustinus quodā loco in libro contra epistolā donati de apostolo Petro dicit q in illo tanq̄ in petra fundata sit ecclesia. Quem sensum in quibusdam versibus Ambrosij cancim⁹ vbi de gallo et gallicāt Mait. Hoc ipsa petra ecclesie canente culpam deleuit. Eundez quoq sensum legimus in quodam sermone d festo cathedre sancti Petri ⁊c.

Aduersus quem sensuz Augustinus in pluribus alijs passib⁹ aliter exponit hunc euangelij locum. Nam libro pmo de verbis domini ita inquit. Quia enī christus petra. Petrus christian⁹. ideo petrus a petra non petra a petro. sicut non a christiano christus. sed a christo christianus vocatur. Tu es ergo inquit Petrus et super hanc petram quā confessus es ⁊ cognouisti. dicens tu es christus filius dei viui edificabo ecclesiam meam. Quasi dicat Super me edificabo te. non me super te. Hec ibi. Et his similia alibi super Johannem. sermone 134. et in omelia quadam de transfiguratione domini. Licz autē ipsemet Augustinus libro primo retract. capitulo. 21. que harum duarum sententiarū probabilior sit electioni lectoris reliquerit non tamen videtur q in petra petrus. sed in petra christus sit intelligend⁹ de quo agit apostol⁹. petra aūt erat Christus prima Corinthios.10. Quis enim in petri infirmitate ecclesie firmitatem stabiliat de cui⁹ īfirmitate ancilla ostiaria interrogata respōdeat. Ad cui⁹ vocem vt Gregori⁹ ait. dū mori timuit vitam negauit. Cuz ergo vacillauerit Petrus nec firmus fundat⁹ sit petri vicarius. cunq iam discrepent de summo petri sacerdotio pōtifices ⁊ litigēt de summo pontificio sacerdotes. quis affirmare presumat quempiā quā habet sanctitate aut dignitate fulgentem siue sacerdotem siue pontificem siue petrum siue petri vicarium aut quemuis aliuz preter christum esse christiane ecclesie fundamentum. Cū ecōtra dicat apostolus. qr fundamentum aliud nemo pōt ponere preter id quod positū est quod est xp̄s iesus. prima Cor.3. Sed vt ea que premisimus ad ɔcordiā reducam⁹ ita cōcedamus christū esse ecclesie fundamētū principale vt non negem⁹ sup ipm plura fundamenta edificari posse.

Sic eñ apo.21. Murus ciuitatis illius
p quã intelligit ecclesia. duodeciz dr ha
bere fundamẽta. Christus itaq sup se-
ipsum tanq sup solidissimũ fundamen
tũ eccliam suã aduersus eccliaz dyabo
li firmiter stabiliuit. τ sup hãc firmã pe
tram petrũ stabiliter firmauit. de eo di-
cens pmissam sniam. Sup hãc τc. Sz
salua omnino xpi saluatoris snia siue in
petra petrum: siue in petra xpm fm lit
teralẽ sensum intelligere valeamus. tñ
fm spũalem intellectũ p hanc petrã di-
uinã scripturã τ sacrã xpi doctrinam si
gnare possumus. q tã firme soliditatis
τ solide firmitatis existit vt nõ imerito
super eã xpi ecclia fundata sit. Quid
nãq firmius qd solidius q sacra eloqa
q diuina testimonia a xpo in eternũ fũ-
data. Sic eñ xpm alloqtur pphẽa. Ini-
tio inqt cognoui de testimonijs tuis qr
in eternũ fundasti ea. Quotquot ergo
sunt xpi eloqa quot xpiane doctrine te-
stimonia tot dici pñt xpiane ecclie fun-
damenta. Sacra igit scriptura xpi testi
monijs in eternũ fundata spũaliter in-
telligi põt illa firma petra supra quam
edificata est ecclesia. Sup cui9 firmita-
tem petre christus Petri infirmitatem
timentem prius ac trementem: postea
solida pseuerantia roborauit: et ecclesi
am suam cõtra oẽm ecclie dyaboli pse-
cutionẽ inuicta ɔstantia solidauit de ea
dicẽs. Sup hãc petrã edificabo eccliaz
meã. Que fuerunt verba pmo pposita
vestris reuerẽtijs sepius repetita. Ad
quoꝝ declarationẽ verboꝝ omissis diui
sionũ richmis. stilũ patrũ vt possumus
insequẽtes. ostendamus qliter sup scri
pturã sacrã tanq sup firmã petrã xps
suã edificauit eccliam. Sciendũ itaq
q in quolibet edificio rõnabiliter ordi-
nato. primo pcedit fundatio. scdo pce-
dit edificatio. tertio succedit ɔsũmatio
Hoc igitur mõ ordinatissimus oĩm ar-
tifex xps sup scpture sacre petrã eccle-
siã suã edificauit. Primo nanq funda-
mentũ iecit sup hanc petrã. Scdo in
cremẽtũ adiecit. Edificabo inqt. Ter-
tio ɔplementũ fecit. Eccliam meã. Pri
mo igit ingram9 hui9 edificij fundamẽ
tum Sup hanc petrã. Scdo videamus
hui9 edificij incrementũ. Edificabo inqt
Tertio pspiciamus hui9 edificij ɔple-
mentũ. Eccliam meã. Sic eñ satis: vt
arbitror declarabimus pmissam p the
mate sniam Sup hãc petrã. τc. In pri-
mis ergo ingramus eccliastici edificij
fundamentũ. Sup hãc petrã. Hec nãq
petra sup quã fundat ecclia vt iam pre
misimus sacra põt intelligi scriptura si
ue verbi xpi veritas in eternũ fundata
de qua xpm alloquẽdo dicebat pphẽa.
In eternũ dñe verbũ tuũ pmanet in ce
lo. in gñatione τ gñationẽ veritas tua.
Cõspicite igit orthodoxe ecclie funda-
mentũ videte mirabile misteriũ. Nulla
eñ domus est q non habeat sua funda
menta deorsuz sursumq tendũt parie-
tes. desup tecta ponunt. sola aũt ecclia
suũ fundamentũ sursũ habet. τ dũ ipsa
deorsuz in terra manet veritas illa sup
quã fundata est sursum in celo in eter-
num pmanet. Sic tñ veritas in celo p-
mansit q etiã deorsum ad terrã descen
dit. τ iuxta sapiẽtis dictũ de celo a rega
libus sedibus venit. imo vt pphẽa. dicit
Veritas de terra orta est qm. s. iusticia
de celo pspexit. Habet igitur ecclia ve
ritatis fundamentũ τ in celo sursum et
in terra deorsum. Sed vbi deorsũ. Sa-
ne nõ in sordibus terrenis sed in subli-
mibus locis. qr teste pphẽa. Fundamen
ta eius in mõtib9 sanctis. Non eñ cre-
dendum est supuacuũ esse in verbis istis
qd dicit in montibus sanctis. Adhibea
mus ergo mentẽ: vt hui9 dicti valeam9
accipe rõem. τ qd mõtes isti sibi velint
audiamus. Mons itaq iusticie magni
tudinẽ τ veritatis altitudinẽ signat. In
quo mõte xps habitat ibiq ecclie sue
fundamẽtũ stabiliens ipsam sacre scri-
pture veritatẽ collocat. Ascendam9 igi
tur in montẽ vt inueniamus ipsum fun
damentũ ecclesie. ipsam scilz sacre scri
pture veritatez. Sed quis ascendat in
montẽ dñi: aut quis stabit in mõte san-
cto eius. Certe iuxta respõsum pphẽe
Innocẽs manibus τ mundo corde. As
cendant ergo innocentes τ mundi. q si
forte non oẽs sumus hmõi vt montem

aſcendere valeamus omnes tamẽ leuemus oculos in montẽ. et a pede vſqꝫ in montis verticez ꝗtũ poſſum⁹ videam⁹ Videamus itaqꝫ primit⁹ in pede montis huius videam⁹ ibi numeroſam gentilium phoꝝ multitudinẽ tanta veritatis alacritate pollentẽ vt etiã aſcendere nitatur in mõtẽ. Videam⁹ ibi Zenocratis ſeueritatẽ. Dyogenis patientiaz Cratonis pietatẽ. Socratis cõtinentiã Qui tantaz cordis ⁊ corporis narratur habuiſſe vt ſublimiũ ac beatoꝝ ſpirituũ cõſortiũ et familiaritatem adeptus ſit. Hinc plato eiuſdẽ ſocratis diſcipul⁹. d. quia ob egregiã vitã et caſtimoniaz ab infantia neminẽ habuit comitẽ. Si quidem pura puris. ſincera ſinceris miſceri atqꝫ contiguari fas eſt. hinc Apulei⁹ platonice ſcole phs de deo ſocrat. libꝝ ſcripſit. videamus deniqꝫ in hui⁹ montis pede ꝗliter huiuſmõi phi cateruatim ſeſe comitãtur. vt aſcendant facili⁹ et vt currãt velocius. Alter alterius ſequetur veſtigia Plato ſocratẽ inſequitur. Ariſtoteles platonẽ. Lucilius ſenecam Seneca vero paulũ ſequi cupiens poſt eũ clamitat dicẽs. O mi paule chariſſime optarez ei⁹ eſſe loci apud meos qualis tu es apud xpianos. Verba ſũt ſenece ad paulũ epla. 12. Currunt ergo velociter currunt pariter et tñ quia nec ſacre ſcripture nec veritatis chatholice viam tenent in montẽ aſcendere nõ valent. Nam vt quodã in loco de ipſis aſſerit Auguſtin⁹. bene currũt ſed tamẽ in via nõ currũt. iõ ꝗto plus currũt tãto plus errãt. His itaqꝫ dimiſſis in hũc modũ currẽtibus atqꝫ errãtib⁹ oculos mentis in montẽ erigamus ſublimius et videamus ibi antiquos patres veteris teſtamenti patriarchas ſcꝫ et ꝓphetas currẽtes. ſiquidẽ et lꝫ nõ in via plana tamẽ ſub vmbra tenebroſa aſcendẽtes in montem. Ibi ille patriarcharum maximus Jacob qui ſcalam celotenus erectam. aſcendenteſqꝫ ac deſcendẽtes angelos et innixum ſcale dominum vidit. ibi ille familiariſſim⁹ deo. Moyſes qui legem colloquiũqꝫ dei obtinere meruit. Ibi Helyas clarioribus portentis emicuit. ⁊ tandẽ ad celum flamante vehiculo rapt⁹ fuit. Ibi deniqꝫ ꝓphete ſinguli et tam preſagis viſionib⁹ illuſtrantur vt ꝓcul abſentia tanꝗ propinqua. et futura tanꝗ pͥſentia ꝓloquanť. quos oĩs ſingulatim numerare ipa multitudo nõ ſinit ipſa quoqꝫ tpis breuitas nõ permittit. His igiť obmiſſis in montis verticẽ vertamus oculos ⁊ videam⁹ ibi eminentioris vite viros. Ibi nanqꝫ ille inter natos mulierum maximus Johanes ſctũs ab vtero. quẽ e ſummo celi faſtigio venturus ad terrã xp̃s vt lucifer ſol ꝓmiſit. ad antra deſerti ſub etate tenera fugit. Ibi ipemet ſaluator fõs omniũ ſalutariũ exemploꝝ in mõtẽ oraturus aſcendit. temptantẽ aduerſariũ vicit. turbas inſtruit. beatitudines diſtinguit. ⁊ in montis excelſo transfiguratur vbi ſup euz eternu patris vox audiť. ibi Petrus Jacobus ⁊ Johãnes hãc transfigurationẽ vidẽt et pauẽt vocẽ audiũt et miranť. Et vt inumera ſanctorũ turba breui ſermone perſtringať. ibi euangeliſant apoſtoli. annunciãt diſcipuli. triũphant martyres. exultãt cõfeſſores doctores ꝑdicant. ſacerdotes orãt. pſallunt clauſtrales canũt virgines. ac vniuerſi ſanctorum chori illud pſalmigraphi perſonãt. Exaltate dominũ deũ noſtrum et adorate in monte ſancto eius. ps̃. 98. Hic eſt ergo mons inſignis. mõs celebris mons ſalutis. mons dei. mons pinguis. in quo beneplacitum eſt domino habitare in eo. In cui⁹ montis vertice xp̃s ſuũ habitaculũ ꝑdiſponẽs ibi eccleſie ſue fundamentũ poſuit ⁊ in altiſſimo verticis cacumine ſacre ſcripture veritatẽ fundauit ipamet teſte que ait Ego in altiſſimis habitaui Eccĩ. 24. Et hec ꝗtũ ad primũ articuluꝫ in quo ingrere volebam⁹ eccleſiaſtici edificij fundamenrũ. Sed vlterius videamus eccleſiaſtici edificij incrementuꝫ. Edificabo inquit. Chriſtus nanqꝫ dei virtus et dei ſapiẽtia eccle ſue domũ quã eterna mẽte cõcepit ſup ſacre ſcripture fundamẽtũ tẽpali edificatiõe ꝯpleuit. Impleuitqꝫ illun qd dictum erat per ſapientẽ Sapiẽtia edificauit ſibi domuꝫ. excidit

colūnas ſeptē. Prouer.9. Habet ſiqui-
dem domus iſta catholica.ſ.eccleſia nō
ſolū ſeptē colūnas ſed et ſingulas ꝑtes
ſuas ſuꝑ ſacre ſcripture veritatem fun
datas habet lapides. habet cementum
habet parietes.habet murū.habꝫ fene-
ſtras.habet hoſtiū. poſtremo habꝫ colū
nas.et deſuꝑ habet tectū.Hec autē oīa
plena ſunt miſterijs et abundāt ſpūali
bus documentis. Habet nanqꝫ eccleſia
ſuos lapides ſingulos.ſ.xp̄ianos ⁊ fide
les ꝑ fidei ſtabilitatē quadros. ꝑ patiē
virtutē firmos. ꝑ exercitationē politos
per immobilitatē ſtabilitos. Habet ce-
mentum per fidei vnitatem.ꝑ quā duꝫ
fideles ꝯcordi glutino connectunt lapi
des in dei edificio copulant. Habet pa
rietes veros religioſos et ſpūales a ter
renis eleuatos.a celeſtibꝰ non remotos
a trāſitorijs ad eterna erectos. a corꝑa
libꝰ ad ſpūalia ſublimatos. Habet mu-
rum inexpugnabilē ſpei. virtutē ꝑ quā
dum eterna premia ꝓponuntur tempa
lia queqꝫ et aduerſantia mala facile re
pellunt. Habet feneſtras:viros ſpecula
tiuos predicatores et doctores ꝑ quos
veri ſolis radio illuſtramur ⁊ a cecitate
ignorantie liberamur. Habet hoſtiū di-
uini eloquij veritatē que duꝫ in ſenſus
varios vertit celeſtis ſecreti cognitio ⁊
occulti cōſilij nobis illuſtratio aperitur
Poſtremo habꝫ colūnas viros actiuos
paſtores et rectores.ꝑ quos in xp̄i edifi
cio ſuſtētamur et firmitate conſtātie ſo
lidamur. Qui ideo ſeptē colūne dicunt
quia ꝑ ſeptē virtutes tanꝙ ſeptē baſes
fundantur. ꝑ ſeptē beatitudines eleuā
tur.ꝑ ſeptem ſpūſſancti dona firmātur
et per ſeptē xp̄i ſacramēta ſtabiliter ro
borātur. Deniqꝫ habet eccleſia ſuꝑ has
ſeptē colūnas tectū ſuū ip̄am.ſ. dei ⁊ ꝓ
ximi charitatē.que dū verā dilectioneꝫ
operatur totā legem cōplectitur. Quo
niam ip̄o legiſlatore teſte in hoc vniuer
ſa lex pendet et ꝓphete. Math.22. Au-
diſtis igitur qualiter ex diuerſis parti-
bus domū ſuā edificat xp̄s. ſed audite
rurſus qualiter ad edificandū cuꝫ xp̄o
hortatur apoſtolꝰ dei inquit adiutores
ſumus. Vnuſquiſqꝫ ergo videat quō et
que ſuperedificet. quoniaꝫ vnuſquiſqꝫ
ꝓpriā mercedē ſm̄ ſuū laboreꝫ accipiet
1.Cor.3. Ad hāc itaqꝫ vocem ad operā
excitatur vniuerſus ſanctoꝝ cetus: ⁊ cū
xp̄o edificāt omnes.ſed pro ſtatuū qua
litate alij plus alij minꝰ. Alij nanqꝫ la-
pides parāt. Alij cementum preparāt.
alij parietes ſuſtentāt.alij murū corro-
borāt.alij feneſtras aperiūt.alij hoſtiuꝫ
cuſtodiūt.alij colūnas erigūt. alij tectū
ſupponūt. Sic ergo ſancti cū xp̄o edifi-
cant eccleſiam.ſed fruſtra laborant qui
ſine xp̄o edificare ſatagūt domuꝫ ſuam
quia iuxta ꝓphete ſententiā. Niſi domi
nus edificauerit domū inuanū laborāt
qui edificant eam. Sed audite inſuper
queſo qualiter ſuꝑ ſacre ſcripture fun-
damento tota hec domus edificatur et
inſtruitur oīs eccleſie cetus.omīs ſtatꝰ
om̄is gradus.om̄is ſexus. Nam vt bea
ti Auguſtini paulominꝰ v̄ba ſequar li.
de moribus eccleſie. capitulo.32. Ipſa
pueriliter pueros:fortiter iuuenes.qe-
te ſenes:pie mulieres.exercet. corrigit
docet.⁊ inſtruit. Ipſa femīas viris ſuis
pro rei familiaris ſocietate caſta ⁊ fide
li obedientia ſubijcit.et viros cōiugibꝰ
ſinceri amoris legibus preficit. Ip̄a pa
rentibus filios libera quadaꝫ ſeruitute
ſubmittit.et parētes filijs pia dilectiōe
preponit. Ipſa dn̄is ſeruos nō tam con
ditiōis neceſſitate ꝙ officij dilectōe ad-
herere ꝯſtringit.⁊ dominos ſeruis vniꝰ
ſummi dei et cōmunis domini ꝯſidera
tione placabiles facit. Ip̄a ciues ciuibꝰ
gētes gentibus.⁊ prorſus homīes om-
nes primoꝝ parentū recordatione qua
dam fraternitate cōiungit. Ipſa docet
reges ꝓficere populis.monet populos
ſe ſubdere legibus. docet quibꝰ honor
debeat.quibus reuerentia.quibꝰ timor
quibus obedientia.quibus monitio. q-
bus doctrīa.quibus coertio.quibus di-
ſciplina.quibus obiurgatio.quibus pe
na oſtendēs quēadmodū nō omnibus
omnia ſed omnibꝰ charitas. et nulli de
beatur iiuria. Audiſtis igitur qualiter
ſacra ſcriptura eccleſiam edificat.⁊ tan
ꝙ eius ſolidū fundamentū ei incremen
tuꝫ ꝑſtat. Sed adhuc audite quid ſuꝑ

hoc beatiſſimus Auguſtinus in quo=
dam ſermone de ſacre ſcripture laudi=
bus dicat. Ipſa inquit docet iuuenes. ꝓ
uocat declinantes. reuocat errantes. in
ſtruit ignorantes. ſanat egros. roborat
infirmos. iprobat pigros. increpat ocio
ſos. ſomnolentos excitat. laborantes le
tificat. reges humiliat. humiles viſitat.
ſapientiã erogat. rectam viam indicat.
gratiam dat. gloriam multiplicat. Et
hec ꝗtum ad ſecunduz articulũ in quo
videre volebam⁹ eccleſiaſtici edificij in
crementum. Sed tandem ꝓſpiciamus
eccleſiaſtici edificij complementum. Ec
cleſiam meaz. Eccleſia nanqꝫ primitus
parua fuit quando ſcilicet chriſtus pri=
mo in eã fundamentum poſuit. poſtea
vero incrementum cepit: quãdo chriſt⁹
eam domum edificauit. Sed poſtremo
complementuz accepit: quando chriſt⁹
eam ciuitatez conſtituit. Prius ergo ſu
per ſcripturam ſacram edificata eccle=
ſia vt domus magna: poſteri⁹ vero edi=
ficata eſt vt ciuitas ampla. Sic eniz de
ea predixerat prophetica veritas. Hie=
ruſalem que edificatur vt ciuitas. ſcri=
bitur pſalmo. 121. Sed audiamus qua=
liter huic ciuitati Hieruſalẽ inſidiatur
ciuitas Babilon. et ciuitati dei ſemper
ciuitas dyaboli ꝑtinaciter aduerſatur.
Haruz ergo duarum ciuitatũ videnda
ſunt certamina. numeranda bella: con=
ſiderandi triumphi. penſande victorie
Igitᷣ vt ab vrbe cõdita hoc eſt a funda
tione ciuitatis dei ⁊ ab initio naſcentis
eccleſie ſumamus exordium. Ecce prin
ceps mundi. dux inferni. actor ſcandali
pater mendacij aduerſus ciuitatez dei
erigit machinas. tendit inſidias. parat
bella mouet ꝓlia. Et in prima belli acie
ponit ydolatras ſacrilegos plures de=
os atqꝫ deas in contemptum vnius ve=
ri dei colẽtes ac per hoc contra vere re
ligionis cultuz turpiter oberrantes. ad
uerſus quos pugnant apoſtoli. pugnãt
martyres. Ex quibus alij artantur vin
culis ⁊ verberibus confringuntur. Alij
detruduntur carceribus et ieiunijs ma
cerantur. Alij ceduntur fuſtibus vł gla
dijs iugulãtur. Alij cremantur flãmis
vel lapidibus obruuntur. Alij ligantur
laqueis et ſcorpionibus flagellantur.
Alij ſuſpenduntur patibulis et tormẽ=
tis varijs perimuntur. Sed contra hoc
tormentorum genera inter perſecutio=
nes dyaboli et conſolatiões dei pugnã
do vincit eccleſia. Nam ſicut dicit ſcri=
ptura. Sancti per fidem vicerũt regna
Et vt ait doctor veridicus Auguſtinus
libro. 18. de ciuitate dei capitulo 50. In
ter horrẽdas perſecutiões ⁊ varios cru
ciatus ac funera martyrum predicatũ
eſt toto orbe euangelium. ita vt populi
gentium credentes eum qui pro eoruz
redemptiõe crucifixus eſt xpiano amo=
re venerarentur ſanguinem martyrum
quem dyabolico furore fuderant. ipiqꝫ
reges quoruz legibus vaſtabatur eccle
ſia et nomini ſalubriter ſubderẽtur qꝺ
de terra crudeliter auferre conati ſunt:
et falſos deos inciperent perſequi quo
ruz cã cultores veri dei fuerãt antea ꝑ=
ſecuti. Hec Auguſtinus. Proſpiciens
itaqꝫ dyabolicus ille princeps victam
eſſe primã belli ſui aciẽ. ſecundaz parat
ſcilicet hereticorum cohortem. ⁊ vt ver
bis vtar prememorati doctoris eiuſdẽ
libri capitulo. 51. videns dyabolus tem
pla demonũ deſeri et in nomẽ liberãtis
mediatoris currere genus humanũ he
reticos mouit qui ſub vocabulo xpiano
doctrine reſiſterẽt chriſtiane. hi fuerũt
manichei. arriani. ſabelliani. pelagiani
alijqꝫ inumeri qui varijs timoris ſtimu
lis. doloris tormentis laboris moleſtijs
et temptationum periculis chriſti eccle
ſiam infeſtarunt. aduerſus quos docto
res catholici per ſcripture ſacre fidem
victorioſiſſime pugnauerunt. Sacra di
cente ſcriptura. hec eſt victoria que vin
cit mundum fides noſtra. prima. Iohã
nis quinto. Sed eſto victi ſint et ad ve
ritatis viã reducti heretici aut ad obe=
dientiam ſciſmatici. quod quando erit
neſcio deus ſcit. nũqd iõ pax eſt eccle=
ſie dei. nũquid ideo ceſſant perſecutio=
nes dyaboli. Sane q hoc crediderit de=
cipitur et falſa ſibi pace blanditur. Nã
iuxta preallegati doctoris diffinitiuam
ſniam nõ eſt diffiniẽdus numerus ꝑſe=

cutionuz quibus exerceri oportet eccle
siaz. ꝙ si forte ab his que foris sunt nō
seuientibꝰ videatur esse transquilitas.
tñ seuit mundus. fremit dyabolus ꝛ ad
uersus spiritum pugnat carnis stimulꝰ
nec vnꝗ desunt qui cordibus pie viuen
tium suis perditis morbꝰ inferant cru
ciatus. Propter qđ aplica tuba sonat:
ꝛ xp̄ifidelibus protestať ꝙ oīs qui pie
volunt viuere in xp̄o ihesu ꝑsecutionez
patienť. 2. Thymo. 3. Quāuis ergo pa-
cem haberevidereť ecclesia siue ab ido
latris siue ab hereticis siue a scismati-
cis. tñ cōtinue ꝑsecutionē patiť ꝛ expu-
gnatur ab iniquis ip̄amet dicēte de se-
ipsa. Expugnauerunt me a iuuentute
mea. psal. 128. Quod pulcre declarans
Augustinꝰ suꝑ psalmo p̄dicto. Aliquā
do inquit in solo abel ecclesia erat ꝛ ex
pugnatꝰ est a fratre malo ꝛ ꝑdito cayn
Aliquādo in solo enoch ecclesia erat ꝛ
trāslatus est ab iniquis. Aliquando in
sola domo Noe ecclia erat ꝛ ꝑtulit eos
qui diluuio perierunt ꝛ sola archa nata
uit in fluctibꝰ ꝛ euasit ad siccuz. Aliqñ
in solo Abraam ecclesia erat ꝛ quāta ꝑ
tulerit ab iniquis nouimꝰ. Aliquando
in solo filio fratr̄ sui loth ꝛ in domo eiꝰ
ecclesia erat. ꝛ ꝑtulit sodomoꝝ iniqui-
tates quousq₃ eum deus de medio eoꝝ
liberauit. Aliquando cepit esse in pplo
israel ecclesia ꝛ pertulit Pharaonem ꝛ
egyptios. Tandē vētū est ad dñm Ihe
sum xp̄m. p̄dicatum est euangeliū ꝛ ad
huc pertulerunt iusti iniquos. Hec ille.
Nemo ergo cū iam senectus ecclesie ex
pugnatur aut miretur aut timeat. Sed
cū de iuuentute ecclesie hec audiat sese
cōsoleť. ꝛ ex preteritis exemplis discat
quia etiā si expugnari possꝫ ecclesia ne
quit tamen penitus superari. Sepe in-
quit expugnauerūt me a iuuētute mea
sed non potuerūt mihi. Nō possunt igi
tur ecclīam vincere eius aduersarij. qꝛ
qui fundauit eam altissimꝰ. qui edifica
uit eam xp̄s. ipse est qui custodit ciuita
tem dei. ipse est qui defendit eā aduer-
sus ciuitatem dyaboli. Naz iuxta ꝓphe
te sententiā. nisi dominꝰ edificauerit ci
uitatem frustra vigilat qui custodit eā
Custodit itaq₃ ciuitatē suam dominus
Sꝫ cū eo custodiūt eā ꝛ vigilāt ad eius
custodiam sanctoꝝ exercitus quos xp̄s
excitat ad pugnā ꝛ roborat ad victoriā
asserēs ꝛ ꝓmittēs taliter munire eccle-
siā suā ꝙ porte inferi non preualebunt
aduersus eā. Math. 16. Porte siquidē
inferi vicia sunt mūdi que impugnare
ecclesiā satagūt. sed aduersus eam pre
ualere nō possunt. quia ipsa est ciuitas
muris firmata. armis vallata. et velut
castroꝝ acies ordinata. ciuitas inuinci-
bilis ab hostibꝰ insuperabilis a falsita-
tibus. inobliquabilis ab erroribus. ciui
tas inter minas secura inter pressuras
fida inter pugnas semꝑ inuicta. Que
vt beatus Hylarius libro. 7. de trinita-
te dicit dum opprimitur crescit. dum cō
temnitur proficit ꝛ dum leditur vincit.
Sed quibꝰ armis vincat ecclesia que-
so diligenter attendamus. Certe nō in
curribus. non in equis. non in multitu-
dine exercitꝰ nō in pōpa regū apparatꝰ
sꝫ lancea ꝑseuerantie. balista sapientie
lorica iusticie. galea spei. scuto fidei. et
gladio spiritus qđ est verbum dei. Per
hec igitur arma hoc est per diui eloquij
verba defenditur ciuitas dei aduersus
ciuitatem dyaboli dicente apostolo. ad
eph. 6. Induite vos armatura dei vt
possitis stare aduersus insidias dyabo
li. Per hec arma vinciunť erronei. corri
guntur heretici. feriunť scismatici. per-
cutiunť iniqui. ꝑcussi quassantur. quas-
sati cōminuūtur. cōminuti in puluerez
conuertunť. in puluerez conuersi ad ni
hilū rediguntur. Quoniā vt ait aposto
lus viuus est sermo dei ꝛ efficax ꝛ pene
trabilior omni gladio ancipiti ꝑtingēs
vsq₃ ad diuisionē anime ꝛ spūs. ad He-
breos. 4. Per hec itaq₃ arma hoc est ꝑ
diuini sermonis ꝛ sacre scripture docu
mēta ecclia pugnādo vincit. vincendo
crescit. crescendo ꝓficit. ꝓficiendo com
plementū accipit. Hic. s. per grām ꝛ in
futuro ꝑ gliam. Quā nobis cōcedat q
supra petram suam edificauit ecclesiā
dominus noster Jesus per omnia secu
la benedictus Amen.

Incipit principiuȝ eiusdē in cursum
biblie presertim in euangelium Marci
In quo pͥncipio theologicā sciētiā alijs
vt equū est. prefert scientijs humanit⁹
adinuentis. multipliciter eam cōmen=
dans ⁊ extollens.

Venam doctri
na h̄ noua. Ista q̄=
stio mouet̃ Marci
q
1. caplo. Reueren
di patres magistri
et dn̄i carissimi se=
pe ⁊ multū hoc me
cuȝ cogitaui. quid
nam expedienti⁹ esset. quid ve mihi fo
ret vtilius. vel sacre doctrine. diuine vi
delicȝ scripture laudes edicere. vel eas
dem sub silentij pace transire. Qua in
re varijs fact⁹ agitationib⁹ temulentus
varia mihi supest agitatio sȝ perplexa.
Naȝ diuersis ⁊ aduersis perplexitatis
funiculis hincinde contentiose ꝓtract⁹
nunc loqui prohibeor. nunc tacere non
possum. Loqui enim prohibet laudan=
tis demeritū quo me indignuȝ reperio
verbo laudis. q2 nō est speciosa laus in
ore peccatoris. Eccle. 15. ⁊ vt venerabi=
lis verba Alani sequar. Nec mirti pre=
sunt lauris oleastri oliuis. Nec saliūca
rosis. vilis nec alga hyacinctis p̄fertur
Gēmisve lutūviolisve cicuta Nec ouis
a capra mēdicat velleris vsum. Nec tu=
midus torrens a riuo postulat vndam.
Nec solet a dauo narcisus querere for=
mā. Nec addit lucē candele flāma diei
Et ideo loqui ꝓhibeor. Sȝ tacere dis
suadet laudis debitū quo me totū sen=
tio enarrādis sacre doctrine preconijs
obligatum. de quib⁹ magis vt puto ve=
niam merear si pauca dixero: cuȝ plura
non possim. q̄ꝫ si taceam oīa cum debeā
vniuersa ⁊ ideo tacere non possum. imo
cogor in admiratiue questionis ꝓrum=
pere verba di. Quenā doctrina hec no=
ua. Cum vero mee intelligentie detri=
menta cōsidero. cū animi mei calamita
tes colligo q peccator sum leuioris sciē
tie grauioris qui stultissimus sum viro
rū. ⁊ sapientia hoim non est mecuȝ. non
didici sapientiam nec noui scientiā san=
ctoꝝ. Prouerb. 30. Certe sic elinguis lin
gua. memoria imemor. insensibilis sen
su ⁊ de ineffabilibus sacre doctrine lau
dibus. de quib⁹ etiā sancti cū timore lo
quuntur ⁊ tremore. loqui nimirū perti
mesco. ideoꝗ timor ⁊ tremor venerunt
super me. in psalmo. quare loqui ꝓhi=
beor. Sed si diutius taceo de ingratitu
dine redarguar. q2 iuxta moraliū dog=
ma philosophoꝝ eaȝ laudare teneor q̄
me. si non stet per me. suis ditauit bene
ficijs. beauit munerib⁹. ⁊ documētis sa
lutaribus erudiuit. Quare tacere non
possum. imo cogor in admiratiue q̄stio=
nis ꝓrumpere verba dicēs. Quenā do
ctrina hec noua. Dum aūt ad sacratissi
me doctrine hui⁹ laudē tota laborat in
tentio. dū tota ꝯcurrit affectio. tam ex=
cellētis dulcedinis copiam effusura vo
luntas in cogitatiōe nō ꝓficit. sed ⁊ lin
gua pene deficit in sermone. Et vt qui=
dā eloquēs ait. Duȝ sibi verba tero lau
dis. plus contero laudē. Quāobrē eru=
besco dicere vel narrare inepte cogita=
tionis mee ⁊ temulētas fantasie ꝓprie
ꝯiecturas. demissoꝗ capiteveritus suȝ
quid de tanta re sentiē iudicare. consu=
lente mihi sapiētissimo Salomone. Al
tiora te ne quesieris. Eccl. 3. Idcirco lo
qui prohibeor. Sed duȝ consolari cupe
rem inscientiā meā silentio. ⁊ ignoran=
tiā meā tacendo compescere. quā ipse
dū loquor accusare compellor. instat ex
aduerso ꝯsciētia ꝓpria que laudis debi
tum recognoscens instanter instantius
instantissime petit ipsum ad qđ teneor
persolui tributū. Idcirco tacere nō pos
sum. imo cogor in admiratiue questio=
ni ꝓrumpere verba dicens. Quenā do
ctrina hec noua. Si ipsa ergo hui⁹ glo=
riose p̄conia doctrine đ intellectus mei
vena paupere fluuiū exigunt locupletē
Ignarus ego ⁊ elinguis incipiā balbu=
tire. ecce verecundia signat ora silentio
volūtatem cohibet. imaginationeȝ gra=
uat. dū quod nescit homo. qđ miratur an
gelus. inscie promit imperitus ⁊ loquit̃
impudenter ignarus. Igitur loqui pro
hibeor. Sed de illi⁹ misercordia loquē

di sumens audaciā qui mutorū labia
reserat et linguas infantium facit diser-
tas. Sapiē.10. vt qđ debeo tributi hui⁹
sacre doctrine preconijs. quis soluēdo
nō sum sufficiēs. in ei⁹ tñ id qđ potero
cōmendatione ꝓsoluā. Spirabit anim⁹
me⁹ deuotionis affectum. eructabit cor
meū verbū bonum et velut calamus scri
be laudibus ei⁹ officiosus assistam. igit
tacere non possum imo cogor in admi-
ratiue questiōis prorūpere verba dicēs
Quenam doctrina hec noua. Que fuit
q̄stio a principio ꝓposita vestris reuerē
tijs sepe repetita. Ad cuius questiōis
solutionē me diu quidē cogitantez sed
nihil ꝓficere valentez ratio ipsa in hāc
potissimū sententiā ducit. vt cuz ad sol
uendaz tam arduā questionez minime
sufficiant alioꝝ consiliā facultatem. Cō
sidero igitur ꝙ inter plurimas et quasi
innumerabiles q̄stiones quattuor sunt
precipua questionū genera in diuersis
scolis et doctorib⁹ varijs perquirēda.

Naz primo quedā sunt q̄stiones sub
tiles et studiose. Secundo quedā sunt
questiones difficiles et curiose. Tertio
quedā sunt questiōes ciuiles et conten-
tiose. Quarto quedā sunt questiones
vtiles et virtuose. Primū questionū ge-
nus solz disputari in scola theorica phi
losophoꝝ. Secūdū questionū genus so
let ꝑscrutari in scola fantastica mathe-
maticoꝝ. Tertiū questionū genus solz
discrepari in scola politica iurisꝑitorū
Quartum questionuz genus solet per-
tractari in scola catholica theologoruz

Ad primū questionū genus pertinēt
illud. Job.26. Quis extendit aquilonē
super vacuū et appendit terrā super ni-
hilū. Quis ligat aquas in manib⁹ suis
vt cū erumpant pariter deorsuz. Quis
terminū circūdedit aquis vsqꝫ dum fi-
niātur lux et tenebre. Et illud Prouer-
bioꝝ.30. Quis colligauit aquas in ve-
stimēto. Quis suscitauit oēs terminos
terre. Tales enim questiones subtiles
et studiose solēt disputari in scola theo-
rica philosophoꝝ. Ad secūdū questio
nū genus pertinet illud Ecclesi.1. Are-
nam maris et pluuie guttas. et dies secu
li quis dinumerauit. Altitudinē celi et
latitudinem terre et profundum abissi
quis dimēsus est. Et illud Senece. Li-
cet nescias que ratio occeanum diffun-
dat. quid sit quod gemellorum concep
tum separet partuz iungat. Cur simul
natis fata diuersa sint non multum no
cebit tibi transire quod nec licet scire
nec prodest. Tales enim questiōes dif-
ficile curiose solent perscrutari in scola
fantastica mathematicorum. Ad ter-
tium questionum genus pertinet illud
Luce.22. Facta est contentio inter eos
quis eorum videretur esse maior. Et
illud. Exodi.2. Quis constituit te prin
cipem aut iudicem super nos. Tales
enim questiones ciuiles contentiose so
lent disceptari in scola politica iurispe-
ritorum. Ad quartum questionuz ge
nus pertinet illud Job.13. Quis potest
facere mundum de immundo concep-
tū semine. Et illud psal. Quis ascēdet
in mōtē dñi aut quis stabit in loco san-
cto eius. Tales enim questiones vtiles
et virtuose solent pertractari in scola ca
tholica theologoꝝ. Considerata igit ꝑ-
missa questionuz quadripharia serie et
scolarū varietate quadruplici. mihi vi-
sum est expedire pro nostre questionis
solutione singulas adire scolas et docto
res consulere singularū vt qđ in vna ne
quit. in alia saltem inuenire valeat. Sic
enim qđ vbiqꝫ querit alicubi plerumqꝫ
reperit. iuxta verbuz veritatis dicentis
Querite et inuenietis Matth.7. Vado
igitur et per ordinē ad singulas discur
ro scolas. Et primo ad scolam philoso-
phoꝝ in qua studiose disputantur que
stiones subtiles et theorice. Scđo ma-
thematicoruz in qua curiose perscrutā
tur questiones difficiles et fantastice.
Tertio ad scolam iurisperitorū in qua
contentiose disceptant questiones ciui
les et politice. Quarto ad scolam theo-
logoꝝ in qua virtuose pertractant que
stiones vtiles et catholice. Primo ergo
venio ad scolā philosophoꝝ in qua stu-
diose disputant questiones subtiles et
theorice. et ibi nostrā ꝓpono questionez
interrogās ab eis de lege xp̄i euāgelica

In cursum biblie

Quenaz doctrina hec noua. In primo vero huius scole ingressu sermocinaliū scientiarum grammatice videlicet logice. rethorice τ poetice artis doctores inuenio. Qui omnes iuxta sue facultatez doctrine mihi aliquid offerūt. Alij grāmaticalia prisciani rudimēta. Alij logicalia aristotelis argumenta. Alij rethorice tullij blandimēta. Alij poetica virgilij integumenta. nec solum ista. quinimo ouidij presentant fabulas. fulgentij mithologias odas oracij. ormestas orosij. iuuenalis satiras senece tragedias. comedias therētij. inuectiuas salustij. sydonij epistolas. cassyodori formulas. declamationes quintiliani. decades titi liuij. valerij ephitomata. marcialis epygrammata. centones homeri saturnalia macrobij. τ generalitˀ singula que vel suauis lirā rethorice vel grauis poetrie musaz resonant. Sed cum premissi doctores in his omnibus nihil prorsus doceant qđ ad propositaz satisfaciat questionē. ipsi tamē mihi iam pene de solutione questionis desperanti. inquirendi laudant ꝓpositā laboris diligentiā recommendant τ diligenter inquirenti spem inueniendi confirmant. Confortat me siquidē illud cōmune dictū Boecij de disciplina scolarium. cuiuslibet operis obtusitas laborum diligentia permollitur. Confortat me etiā illud dictū valerij in epistola ad ruphinū. Ad summa queq̧ fastigia non nisi per salebras euadimꝰ nec est via plana que ducit ad gaudia plena. Cuiꝰ rei ponit exemplum. Audiuit inquit iason ꝙ per mare adhuc intactum ratibus τ remis τ per thauros sulphureos ac ꝑ toxicati serpentis vigilias sibi viandum esset ad aureum vellus τ sano consilio licet nō suaui vsus. abijt τ redijt τ optabilem thesauruz retulit. Sic absinthiū veritatis acceptat morose mētis humilitas. fecundat officiosa sedulitas. τ in fructum producit perseuerantie vtilitas. τ dura principia dulci fine munerātur. Sic arctus callis ad ampla ducit palacia. sic angustus trames ad terraz viuentium. Hec ille. Confortat me insuper illud dictum virgilij in eneyde. Labor improbus omnia vincit. Confortat me deniq̧ illud dictum architrenij nouelli poete. Velificatˀ athos dubio mare ponte ligatur. Remꝰarat colles. pedibus substernitur vnda. Pupe meatur humus pelagim tethis exuit vsum Salmoneus fulmē iaculatur dedalus alas. Induit ingenij furor instat et inuia preceps. Rumpit τ artifici cedit natura labori. Ex his namq̧ dictis vires animi colligo spem mentis erigo. vt ad proposite questionis apertionez procedam vlterius inuestigans a profundioribus naturalis τ moralis philosophie doctoribus quidnam de proposita sapiant questione. ipsi vero sola excusatione contenti talem responsionem pretēdunt. Scimus inquiunt elementorum proportiones. elementorum conditiones. vaporum impressiones. mineraliū mixtiones. Scimus vires herbarum. virtutes gemmarum. mores animaliū origines animarum. Scimus complexionum distantias. humorum repugnātias. sanitatum armonias. egritudinuz distrasias. alias discrasias. Scimus varietates actuum causalitates habituuz extremitates viciorum. et medietates virtutum. Et vt vnum dicamus. Scimus de natura quicquid humana potest ratio naturaliter perscrutari. Sed nimirum de ea quam proponis questione nihil vtiq̧ scimus. quia in eius solutione natura silet. ei canones succumbunt. et fides sola de naturali ratione triumphat. Ad hāc itaq̧ vocem. Primam exeo scolam et transeo ad secundam. Secundo ergo venio ad scolam mathematicorum. in qua curiose perscrutantur questiones difficiles et fantastice. et ibi nostram propono questionem interrogans ab eis de lege christi euangelica. Quenam doctrina hec noua. In primo vero huius scole ingressu quosdam ego reperio sibi nomen mathesis vsurpantes indebite. ex quorum infamia tota fere Mathematicorum scola infamis redditur et suspecta.

Hi sunt qui teste beato Augustino in

lib. de natura demo. a terra geomātici.
ab aere aeromātici. ab igne pyromātici
ab aris idoloꝝ arioli. a consideratione
natalium genetlyaci. ab inspectiōe ara-
rum aruspices. et a volatilibus aut vo-
cibus auiū augures nuncupantur. Ab
his itaqꝫ pseudo mathematicis seu po-
tius maleficis nihil interrogo de ꝓposi-
ta questione. hoc sacra ꝓhibēte scriptu-
ra. Non declinetis ad magos nec ab ari-
olis aliquid sciscitemini. Leui. 20. Sed
ad veros mathematicos transeo qui in
arismetrica numeroꝝ pugnas. in musi-
ca sonorū siniugias. in geometria quā-
titatum mensuras τ in astrologia celoꝝ
influentias scientifice ꝑscrutant. inter
quos tenet pictagoras calculuz. orphe-
us plectrum. esculapius baculuz. eufra-
tres horoscopum. archimedes radium
perdites circinum. campanus perpen-
diculū. ptholomeus astrolabium. Nec
īnuestigare desistit thales tpa. Athlas
sidera. zeno pondera. crisippus nume-
ros. euclides mensuras. albumasar in-
fluentias. Ab his itaqꝫ mathematicis
nostre peto solutionē questionis. τ ecce
horum aliqui dū questionem istam sol-
uere temptant: ita desipiunt vt Christi
doctrinam. Christi vitam. Christi ope-
ra. Christi miracula: causis naturali-
bus et celestibus influentijs audeāt de-
putare. Sic enim ausus est ille fanta-
sticus albumasar tractatus primi de cō-
iunctionibus differentia tertia. Sic et
ille machometicus Auicēna. 10. metha-
phisice sue. quorum tam fatuam q̄ ob-
scuram τ fatuosam presumptionē apl's
ipse reprehendit. Obscuratū est inquit
insipiens cor eoꝝ dicentes em̄ se esse sa-
piētes stulti facti sunt. ad Roma. 1. Nō
sic deuoti mathematici: tres illi magi
orientales preclari: quibus vt Matth.
2. legitur xp̄m natū stella mirabilis nū-
ciauit. illa scz de qua meminit Calcidi⁹
super. 2. thymei platonis. post cuius ap-
paritionem teste Augustino vbi supra.
natiuitatem alicuius e celo interpreta-
ri non licuit. non sic inq̄ non sic presu-
mūt hi deuoti mathematici. sed in pro-
posite questionis solutione imperfectū

suum humiliter recognoscūt. Nescit in-
quiūt acribologia mathematica huius
q̄stiōis soluere noduz. Nescit quippe di-
uinum aperire secretū. nā cuz deo clau-
dente nemo aperiat: sane frustra sudat
diuinitus obsecrata humanitus resera-
re. Ad hanc itaqꝫ vocem secundā exeo
scolam τ transeo ad tertiam. Tertio
ergo venio ad scolaz iurisperitorum in
qua contentiose disceptantur questio-
nes ciuiles τ politice. Et ibi nostram ꝓ-
pono questionem: interrogās ab eis de
lege christi euāgelica. Quenam doctri-
na hec noua. In primo verbo huius sco-
le ingressu ciuiles iuris doctores inue-
nio. qui imperatoris leges. Cesaris edi-
cta. tanta veneratione suscipiunt. tāto
honore preferunt: vt pro ipsis veneran-
dis aliqui plerumqꝫ celestis imperato-
ris leges contemnant. pro ipsis defen-
dendis. edictis summi cesaris contra-
dicant. Sed reperio iterum in hac sco-
la quosdam iuris canonici professores
qui etiā suas decretales epistolas qua-
si diuinas scripturas accipiunt: et eas
taliter venerantur vt propter hoc eorū
aliqui plerumqꝫ in diuinarum prorum-
pant blasphemiam scripturarum. Ta-
les enim reprehendit magnus ille vtri-
usqꝫ iuris doctor dominus Gratianus
sui voluminis. distinctio. 9. cap̄. Ego so-
lis. verba recipiens Augusti. epistola. 8
ad Hierony. Ego inqt solis eis scripto-
rum qui iam canonici appellātur. didi-
ci hunc morem honoreqꝫ referre vt nul-
lum eorum scribendo errasse audeam
credere. Appellatione canonicorum li-
brorum solos comprehēdens libros di-
uinarum scripturarū τ non iurium hu-
manorum: in quibus eodem augustino
teste libro secundo ad Vincentium. et
Gratianus distinctione eadem cap̄. ne-
gare. Negare non possumus nec debe-
mus multa esse que possunt iusto iudi-
cio τ nulla temeritate culpari. Ipsorū
igitur qui vel in ciuilis vel in canonici
iuris scola aut studēt aut docēt bifariā
diuisionē reperio. nā qdā τ multi proh
dolor linguam ꝯstituunt. questuz que-
runt. equitatē soluunt, pacē confundūt

sopitarũ litiũ cineres suscitant.pactio-
nes violant.adulteria dissimulãt.matri
monia diffamant.luxuriantur in lachri
mis viduarũ.in fame pupilloꝝ.in affli-
ctione simpliciũ.⁊ in pauperũ nuditate
Illam vt Sydonij verbis vtar.hi sunt q
causas ꝓtendunt adhibiti. impediunt
pretermissi.fastidiũt amoniti.obliuiscũ
tur locupletati.hi sunt qui emũt lites.
vendũt intercessiones.iudicãda dictãt
dictata cõuellunt.attrahũt litigaturos
protrahũt audiendos.Quid plura.Hi
sunt qui duz in capturã pecunie rethia
tendunt.iura oĩa interuertunt om̃es le
ges interpretant̃ ad libitũ.⁊ pro sua vo
luntate nũc abdicant.nũc admittũt.bñ
dicta deprauãt.prudẽter allegata puer
tunt.condẽnant innoxios.nocentes ab
soluũt.impios fouent. opprimunt inno
centes. Ab his itaq; litigiosis causidi-
cis de questione ꝓposita nihil quero sz
eoꝝ consortia fugio.⁊ eoꝝ condẽno liti
gia dicẽte mihi apostolo.Seruũ domi-
ni non oportet litigare sed mansuetuz
esse ad om̃s.scḋe ad Thymo.2.Aliq ve-
ro sunt.⁊ vtinã multi.qui in ipsa iuriuz
scola student ⁊ docent non ad questum
nõ ad iniquũ iuris dispendium. sed ad
inquisitionẽ veritatis ⁊ iudicij equita-
tem.Hi sunt qui aduocant̃ pro pupillo
⁊ vidua pro vtilitate reipublice ⁊ eccl̃ie
libertate.quoꝝ iudiciari⁹ rigor aduer-
sus insontes vehemẽtius excandescit.
⁊ circa simplices mansuesci. hi sunt q
erigunt lapsos.fractos cõsolidant.libe
rant seruos.pauperes ditant vagos cõ
gregant. reuocant oberrantes. hi sunt
apud quos admittit̃ clamor pauperuz
erigit̃ dignitas eccl̃iaꝝ.ꝑ quos releua-
tur pauperũ indigentia.firmat̃ in eccle
sijs libertas.pax in populis.in ciuitati
bus quies. Ab his itaq; tempto aliqd
audire de ꝓposita questione.Sed dum
ipsi ad hui⁹ questiõis solutionẽ perue-
nire cõtendunt.vires eoꝝ interiori ocu
lo caligante.scrutãtes scrutationes ex
inani scrutinio deficiunt.⁊ a tanta victi
sublimitatis excellẽtia.retrorsum in ter-
ram abeunt ꝓuoluti.ideoq; peritiores
eoꝝ de nostre q̃stionis solutione humi-
liter se excusant.Scimus inquiunt ꝙ di-
uine res perfectissime sunt.humani ve-
ro iuris cõditio semꝑ in infimũ decur-
rit.⁊ nihil est in ea qḋ stare ꝑpetuo pos
sit.C.de vete.iu.enu.l.2.§.sed qr. Cum
igitur humana iura ad scolaz nostrã ꝑ-
tineant non diuina.sane ꝓposite questi
onis solutio non ad iuridicam spectat
peritiã.sz ad theologicã facultatez.nec
nobis licet falcem nostrã in messez mit
tere alienã.13.q.1.c.ecclesias.§.his ita.
Ad hanc itaq; vocem tertiã exeo scolã
⁊ transeo ad quartã ⁊ vltimã. Quar-
to ergo venio ad scolam theologoꝝ.in
qua virtuose pertractant̃ q̃stiones vti-
les ⁊ catholice.⁊ ibi nostrã ꝓpono ques-
tionem interrogans ab eis de lege xp̄i
euangelica.Que nã doctrina hec noua
In primo vero hui⁹ scole ingressu vete
ris legis doctores inuenio sanctos pa-
tres patriarchas videlz ⁊ ꝓphetas.In-
terrogo igitur primo primũ illũ patrez
Adã qui ad imaginẽ dei factus ⁊ in pa
radiso positus diuina secreta creditur
ꝑcepisse.Sed respondet adã doctrinã
hanc nouã sibi maxima in ꝑte esse igno
tam.Vnionẽ inquit dei ⁊ hoĩs nõ intel
ligo.⁊ ꝙ verbũ caro fieri possit ignoro.
quodq; virgo cõcipiat ⁊ pariat nõ min⁹
est a mea intelligẽtia extraneũ.q̃ꝫ a ꝯsu
etudie alienũ.Nec eñ eua mea aut cõ-
cipere potuit nisi a me cognita.aut pa-
rere nisi corrupta. Vade inquit potius
ad noe virũ iustũ qui per archã in dilu-
uio saluauit gen⁹ humanũ.Geñ.7. for-
te ipse ꝓpositam questionẽ aperiet ⁊ si
gnacula ei⁹ soluet. Interrogo igit̃ noe
virũ iustũ.sed excusat se etiã.⁊ dolabro
occupatus ꝓmptior est ad fabricandũ
q̃ꝫ ad docendũ.nec ego inquit ipse hanc
questionẽ aperire.aut signacula ei⁹ sol
uere sum idoneus vade poti⁹ ad abraã
patrẽ multarũ gentiũ. ad quẽ ꝓmissio
facta est.quia in semine tuo benedicen
tur om̃s gentes.Geñ.2. Interrogo igit̃
abraã.sed expauescit etiã ipse. ⁊ tante
rei nouitate ꝑcussus noli inquit turba-
re peregrinationẽ meã.egressus eñ de
terra mea ⁊ de cognatione mea ⁊ de do
mo patris mei in minãdis gregibus et

Ingressus
ad 4 scolã
pro [illegible]
questionis
[illegible]

armentis.in pascuis comitandis. in fo
diendis puteis ego valeo.Sed quā ꝓ=
ponis questioneꝫ soluere nequeo vade
potius ad moysen famulū dei.cui locu=
tus est dn̄s facie ad facieꝫ. quasi homo
ad ꝓximū suū. Exo.33. Interrogo igit̄
moysen. ⁊ ecce moyses e medio cōsessu
surgēs velata facie ⁊ libꝛis onustus. cō
geriē ⁊ siluā mandatoꝝ legaliū ꝓponit
nec exponit.pēthatheucū suū sub cuiꝰ
sarcina sudat.proijcit in mediū. inueni
untur ibi precepta quedā moralia.que
dā cerimonialia.moralia aūt ꝙuis pro
ficientia.non tamē sufficientia ad salu=
teꝫ.cerimonialia vero tantis obumbꝛa
ta figuris.tātis imaginibus operta. vt
non dicam impleri sed nec intelligi qui
deꝫ possint.Ibi cultellus prepucij.libel
lus repudij.oculoꝝ ⁊ dentium taliones
voluit ergo ⁊ reuoluit moyses. cōsump
toqꝫ frustra toto legendi officio. latent
eum huiꝰ doctrine mysteria. Erubescit
itaqꝫ moyses ⁊ defectū suum confitens
ait. Velata facie ego sum. parce queso
pudori meo.⁊ cū tabulis meis lapideis
populū meū lapideuꝫ permitte docere
Vade potius ad dauid quē inuenit do
minus ſm cor suum.forte in cythara et
psalterio eructabit tibi verbū bonum ⁊
aut ipse soluet questiōis signacula.aut
de stirpe ipius surget qui soluet ea. In
terrogo igitur dauid.sꝫ excusat se etiā
dauid dicens.Non sum dignꝰ ad tante
questionis sublimitatē assurgere. Qm̄
iniquitates mee supergresse sūt caput
meū ⁊ sicut onꝰ graue grauate sunt su=
per me.psal.37. Ideoqꝫ huiꝰ mysteria
questionis non minus sunt obscura mi
hi.ꝙ tenebrosa aqua in nubibus aeris.
Vade inquit potius ⁊ conuoca omnes
simul ꝓphetas ad spectaculum istud.si
forte reuelet eis deus ⁊ aperiat̄ oculus
intelligentie eoruꝫ.forte qꝺ non intelli
gunt singuli.intelligēt vniuersi.Inter=
rogo igitur simul omnes ꝓphetas.Con
uenientibus vero ꝓphetis in vnum. et
ad solutionē questionis laborantibus.
cuꝫ singuli multa dicant ⁊ deficiant.sur
git Paulus qui eoꝝ labori compatiens
⁊ eis manu silentium indicens ait.Lex
neminē ad perfectuꝫ adduxit. Iusticie
autem dei per fidem Ihesu xp̄i in om=
nes qui credunt in eum.ad Hebreo.7.
Cōsonat etiā Petrus college suo pau=
lo et voluentibus atqꝫ reuoluētibus li=
bros legis ⁊ ꝓphetarū exclamat.Quid
temptatis imponere iugum quod neqꝫ
nos neqꝫ patres nostri portare potui=
mus.Non sic inquit.sed per gratiā do=
mini nostri Ihesu xp̄i credimus salua=
ri.Actuum.15.Vera sunt inquit Iohā
nes que Petrus ⁊ Paulus dicunt.quo
niā lex per Moysen data est. gratia et
veritas per Ihesum xp̄m facta est. Io=
hannis.1. His itaqꝫ auditis manifeste
perpēdo me frustra pro nostre questio=
nis solutōe interrogasse doctores theo
logos antique legis mosayce.Quapro
pter accedo ad doctores theologos no=
ue legis euāgelice ⁊ eis propono admi
ratiue questionis verba dicens. Que=
naꝫ doctrina hec noua.que fuit questio
a principio proposita. vestris reueren=
tijs sepius repetita. Ad quam quidē
questionem noue legis.doctores catho
lici sub conclusione respōdent quadru
plici Prima est ꝙ hec est doctrina pro
funde capacitatis ⁊ subtilitatꝭ in acces=
sibilis. Secūda est ꝙ hec est doctrina
stupēde sublimitatis ⁊ difficultatis im=
perscrutabilis Tertia est ꝙ hec est do
ctrina timende seueritatis ⁊ ciuilitatis
imperturbabilis Quarta est ꝙ hec est
doctrina querende felicitatis ⁊ vtilita=
tis incōparabilis.Unde apostolꝰ Pau
lus doctorum catholicorum eximius ⁊
ceteris audacior ad loquenduꝫ premis
sas quattuor conclusiones breuiter in=
nuens et pariter cōprehendens de hac
noua doctrina alte exclamat dicens.
O altitudo diuitiarū sapientie ⁊ scien=
tie dei.ꝙ incomprehensibilia sunt iudi
cia eius et inuestigabiles vie eius.Ro=
mano.11. Ubi animaduerto doctorem
hunc eximium correspondenter ad pre
missa quattuor notare correlaria. ac si
aperte mihi diceret.frustra quesisti so=
lutionem questionis proposite alibi ꝙ
in scola doctrine euangelice. Et primo
frustra quesisti in scola philosophica di

sputante subtilia. nam ecce altam subli
mitatem et inaccessibilem. quia altitu-
do diuitiarum. Secundo frustra que-
sisti in scola mathematica scrutante dif
ficilia. nempe ecce latam difficultatem
et imperscrutabilem. quia sapientie et
scientie dei. Tertio frustra quesisti in
scola iuridica disceptante ciuilia. nam
ecce firmam ciuilitatem et imperturba
bilem. quia incomprehensibilia sunt iu
dicia eius. Quarto frustra quesisti in
scola mosayca pertractante vtilia. nam
ecce summam vtilitatem et incompara
bilem. quia inuestigabiles vie eius.
Hec itaque Paulo dicente. Assurgunt ei
pariter omnes doctores catholici. et eius
concordant sententie. Sed vt vnus lo-
quatur pro omnibus. ecce doctor veri-
dicus Augustinus quasi syndicus alio
rum vnus verbum proponit pro singu
lis et dictis Pauli testimonium perhi-
bet veritatis. Uera sunt inquit que Pau
lus asserit et nihil verius dici potest.
Nam in hac sacra doctrina noua super
eminenter continetur quicquid in alijs
vtiliter inuenitur. Quicquid enim ho-
mo extra didicerit. si noxium est hic dam
natur. si vtile est hic inuenitur. et cum
ibi quisque inuenerit omnia que vtiliter
alibi didicerit. multo abundantius in-
ueniet ea que nusquam alibi inuenire po-
tuit. Uerba sunt Augustini secundo de
doctrina christiana. capitulo vltimo.
Quibus auditis prostratis in terram
genibus corporis et flexis poplitibus
cordis mei doctrine salubris supremum
doctorem et magistrum exoro supplici
ter et deuote. humiliter postulans cum
sapientissimo Salomone. Da mihi do-
mine sedium tuarum assistricem sapien
tiam. mitte illam de celis sanctis tuis
et a sede magnitudinis tue. vt mecum
sit et mecum laboret. Sapientie. 9. Quod
nobis concedat qui sine fine viuit et re
gnat. Amen.

Questio eiusdem in suis
vesperijs.

Verum petri ec
clesia lege regule-
tur. Reuerendi
patres et domini.
Ego reus et indi-
gnus peccator Pe
trus de pastore pe
tro et eius grege vel ecclesia tractatu-
rus imo indignus preuaricator christi-
anus de legislatore christo et eius lege
seu regula primitus locuturus formido
nimirum et demisso capite veritus sum ne
mihi conueniat illud prophete Dauid elo
gium. Peccatori autem dixit deus. quare tu
enarras iusticias meas et assumis testi-
monium meum per os tuum. Igitur tremunt
labia. herent fauces. balbutit lingua. et
omnia vocis organa fere penitus obmute
scunt. Et dum in tantorum virorum pre
sentia de materia tam ardua loqui ve-
reor et tacere prohibeor. fugam cupio:
sed quo fugiam nescio. Si enim fugiam
ouis ad pastorem Petrus ad petrum.
imo si confugiam filius ad patrem. chri
stianus ad christum. timeo repelli et pro
pter peccata mea nullatenus exaudiri
Non est ergo quo securius fugiam quam fi
lius ad matrem. filius ecclesie ad ma-
trem ecclesiam. Spero nanque per hanc
piam matrem que peccatores conciliat apud
patrem. non repelli quidem sed suscipi et per
materne pietatis viscera confortari. Ad
hanc igitur confugiens et sua lege regulari
cupiens me et dicta mea omnia sue et suo
rum filiorum tam presentium quam absentium cha
ritatiue correctioni committo. et sub hac
et alijs protestationibus fieri consuetis quas
supplico haberi pro repetitis gratia bre-
uitatis. ad questionis responsionem acce
do. Pro qua tres breues articulos fa
ciam et in quolibet articulo sic procedam.
Primus erit de christi regula siue lege.
Secundus erit de petri ecclesia siue
grege. Tertius erit de gregis petri et
legis christi conformitate. Primo premit-
tam tres distinctiones. Secundo po-
nam tres conclusiones responsiuas. Ter
tio inferam tres propositiones correlarias

B Quantū igitur ad primū articulū in quo videndū est de xpi regula siue lege sunt tres distinctiōes pmittēde. Prima erit generalis de lege. Secūda specialis de lege diuina. Tertia specialior de lege xpi seu regula. Prima ergo distinctio est q lex vt ad ppositū ptinet multipliciter τ pro diuersis capi tolet. Quāqꝫ sumit pro pma lege que ē lex increata. Et sic diffinit Aug. legē li pro primo de libero arbitrio. Lex eterna est summa ratio cui semp obtemperandū est τc. Et .22. contra Faustū Lex eterna est diuina mens seu volūtas ordinē naturalē seruari iubēs turbari vetans. Ūn ptꝫ. q sicut voluntas diuina ē simpliciter pma causa in genere cause efficiētis. sic ipsa est lex simpliciter prima in genere legis obligātis. Quare sicut nulla causa secūda potest agere ipsa nō agente. sic nulla lex pōt obligare ipsa nō obligante. put alias declaraui Quāqꝫ vero sumit lex pro signo pme legis qd est lex creata. Et sic diffinit Tullius in philippicis. q lex nihil aliud est q recta ratio a numine tracta a deo diriuata imperās honesta phibensqꝫ cōtraria. Sed sic capiendo legem p lege creata adhuc qnqꝫ sumitur generaliter pro qualibꝫ tali lege naturali humana vel diuina scripta vel nō scripta. Et sic diffinit Tulli⁹ libro de natura deoꝝ. q lex est recti preceptio prauiqꝫ depulsio Quāqꝫ vero sumitur specialit p lege naturali. Et sic diffinit Tullius libro d legibus q lex est ratio insita a natura q iubet q sunt faciēda: phibetqꝫ cōtraria Quāqꝫ etiā sumitur specialiter pro lege humana scripta. Et sic diffinit Gratianus distinctiōe pma q lex est ꝯstitutio scripta. Et distictiōe secūda. c. lex est. q lex est constitutio populi qua maiores natu simul cū plebib⁹ aliquid sanxerūt Et sic ꝙuis iste termin⁹ lex sit generalis ad omnē legeꝫ tamē qnqꝫ restringit ad vnam determinatā spēm. E

Secūda distinctio est q lex diuina vt sumit pro lege diuinit⁹ inspirata qualis est lex Moysi vel xpi. Ūno mō pōt sumi pro aliqua vna regula data a deo aliquid precipiente vel phibente. Alio mō pro aliqua vna cōgregatiōe plures tales regulas continēte. Qualiter tota doctrina xpi dicitur lex xpi. Et sic sumitur in pposito. Sꝫ sic capiendo adhuc potest sumi stricte pro aliqua tali ꝯgregatione solum ꝯtinente pcepta τ phibitiones. qꝛ hec duo solū pertinēt ad legem pprie dictā. Alio mō pōt sumi large pro aliqua tali cōgregatione non solum ꝯtinēte pcepta τ phibitiones: sed etiā consilia τ permissiones. testimonia historialia. exempla imitabilia. miracula. sacramēta. pmissiones pmioꝝ. comminationes suppliciorꝝ. τ multa hmōi. que licet non sint de substātia legis pprie. quia nec ligant nec obligant eo q his nihil imperat aut phibetur ipsa tñ sunt fortissima adiutoria ad legē sustinendū. iōo dicunt ptes legis diuine cōiter dicte. D Tertia distictio est q lex xpi seu regula. Ūno mō pōt sumi stricte pro congregatione illoꝝ τ simul eoꝝ q docuerūt apl'i τ discipuli eius auctoritate sua. Et sic sumit hic. Ūnde lex xpi seu regula dicit tota doctrina euangelica intelligendo per euāgeliū nō solum doctrinā quattuor euangelioꝝ sed generaliter nouū testamentū. Queadmodū doctrinā suā vocat Paulus euāgeliū. 2. ad Thymo. 1. Sed sic capiēdo adhuc pōt multiplr sumi. Ūno mō pro talis doctrine veritate. siue sit in mente siue in scripto vel in voce. Alio mō pōt sumi pro talis veritatis vel obiecti itellectuali cognitiōe. Ūn non min⁹ pprie dicit lex vel preceptū vel phibitio ipsa cognitio agendoꝝ vl' nō agendoꝝ q ipsa veritas enunciās qd agendū vel nō agendū. Ideo dicit venerabilis Hugo pmo de sacramētis. parte. 6. c. 6. Quid cognitio faciendoꝝ fuit nisi quedaꝫ ad cor hoīs facta pceptio τ quid rursuꝫ cognitio vitandoꝝ nisi phibitio. Hec aūt cognitio pōt esse multiplex. qꝛ vel solū apprehensiua vel iudicatiua. Et si iudicatiua vel cū formidine vel cū certitudine. Et si cū certitudine vel pōt esse habitualis vel actualis vel ab habitu acquisito soluꝫ vel ab habitu etiā infuso. Ūn

de ſm hoc loquẽdo proprijſſime lex xp̄i pōt dici fides infuſa vł actus eius quo creatura rationalis firmiter aſſentit do ctrine chriſtiane veritatib⁹. E

His ergo diſtinctiōibus premiſſis ad videndū qualiter huiuſmodi lex ſeu regula eſt rationali creature pro ſtatu vie perfectiſſima lex creata. tres ſunt cōclu ſiones declarande. Prima concluſio eſt ꝙ lex naturalis vel humana vł etiã lex diuina moſayca viatori nō eſt lex ꝑfectiſſima creata. Patet primo de lege naturali vel humana. quia aliter ſequeretur ꝙ viator ex puris naturalibus ſine fide poſſet omnia ad que tenet̃ ꝑfectiſſime cognoſcere et adimplere cōtra apoſtolū ad Hebre. xi. Sine fide impoſſibile eſt placere deo. Secundo idē ptʒ de lege moſayca. quia ſm apoſtoluʒ ad Hebr. 7. Nihil ad perfectū adduxit lex Et loquit̃ de lege veteri per moyſen data. quare ꝛc̃. Secunda concluſio eſt ꝙ lex xp̄i ſeu doctrina vocalis aut ſcripta vel ip̄a mentalis ſolū apprehenſiua vł etiam ipſa adheſiua ſi nō ſit ex fide infuſa non eſt viatori ꝑfectiſſima lex creata. Patet. quia nullus viator per legeʒ xp̄i ſine fideli credulitate poteſt omnia ad que tenet̃ perfecte intelligere iuxta illud Yſa. 7. Niſi credideritis nō intelligetis. Tertia concluſio eſt ꝙ lex xp̄i ſola ſeu doctrina. id eſt fidei infuſe habitus vł actus queʒ viator habet de ea eſt ſibi perfectiſſima lex creata. Patet. quia nullus viator per aliud ſignū ſeu directiuū creatum niſi per huiuſmōi fidem vel ei⁹ actū omnia ad que tenetur perfecte cognoſcit. vt ex predictis apparuit. ꝛ per huiuſmōi ſignum illa ꝑfecte cognoſcit. quia ſi non tunc fidelis opãs ſm fidei chriſti directionem nō ſufficiẽter operaretur ad conſequendū ſalutẽ contra illud Marci vltimo. Qui crediderit. ꝛc̃. ſaluus erit ꝛc̃. F Ex p̄dictis ſequuntur alique propoſitiones correlarie. Prima ꝙ ſicut virtus iuſticie ſolum eſt in mente et non in ſcripto vel voce. ſic in ip̄a eſt proprie lex ſeu regula iuſte vite. Patet. quia nullo exiſtẽte ſcripto vel voce adhuc lex eſſʒ nec regule intellectuales que ſunt rerum naturales imagines minus eſſent ſeruande nec homo min⁹ obligaret̃ ad eas ꝙ ſi ipſas legeret vel audiret. quare ꝛc̃.

Secunda eſt ꝙ ſicut vox audibilis nō eſt lex ꝓprie ſic nec ſcriptura legibilis ſʒ ſolum equiuoce. Patet. qꝛ vox vel ſcriptura lex nō dicit̃ aut regl̃a niſi ea figura vel tropo qua nomen rei ꝛ veritatis imagini imponitur vel ſigno. ſicut imago regis rex dicitur. Patet. quia iuriſte diffinientes legẽ diffiniunt eam ſm ei⁹ minus propriã acceptioneʒ. quia vt ſupra patet Gracian⁹ et alij ſolū diffiniūt legem ſcriptam. Tertia eſt ꝙ ſicut ad legis chriſti habitualẽ fidem om̄is viator obligat̃ ſine vlla excuſatione. ſic ab eius actuali fide null⁹ excuſatur niſi ſola incapacitate. Primū patet ex illo dicto apoſtoli Hebre. xi. Sine fide impoſſibile ẽ placere deo. Unde licet inter homines alij alijs minus ſint capaces ꝓpter breuitateʒ intellectus experientie paucitatem aut defectum doctrine vel gratie. quia non om̄es equaliter obligãtur ad credenduʒ ſingula legis in particulari et explicite. tamẽ nullū eſt genus hominū adeo tardum intellectu qđ ſaltem in vniuerſali et implicite nō poſſit omnia credere. id eſt credere vniuerſaliter quicquid ibi aſſeritur eſſe verum. ideo a tali credulitate habenda loco et tempore nullus omnino excuſatur niſi ſola incapacitate. Paruulos autẽ et furioſos ceteriſꝙ paſſionib⁹ mẽte captos ſeu alia naturali impoſſibilitate prohibitos incapaces voco. et ſi nō ſimplicit̃ tamẽ ſm quid. ſcʒ dum his defectib⁹ laborant q̄re non oportet ꝙ aliqđ actualiter credant ideo ꝛc̃. Et hec đ primo ar.

G Quantū ad ſecundū articulum in quo videndū eſt de Petri eccleſia ſiue grege ſunt diſtinctiōes premittende. Prima erit generaliter de eccleſia. Secunda ſpecialiter de militãte eccleſia. Tertia magis ſpecialiter de Petri eccleſia. Prima ergo diſtinctio eſt iſta ꝙ eccleſia poteſt mł̃tipliciter ſumi. Uno modo ꝓ templo materiali. Et ſic ſumitur in veteri teſtamento Deut. 23.

Eunuchus non intrabit ecclesiã. Et in nouo testamento. i. Corinth. xi. Nunqd domos non habetis ab manducandũ et bibendũ aut ecclesiam dei cõtẽnitis. Alio modo sumitur pro templo spũali. Et sic multipliciter pot sumi. Uno modo particulariter. et sic qlibet rational' creatura quã deus specialiter ĩhabitat põt dici ecclesia dei sicut dicit templũ. Alio mõ magis generaliter pro aliqua congregatiõe taliũ creaturarũ siue vniuersali siue pticulari. Et sic iterũ multipliciter potest sumi. Uno modo pro omnibus cognoscentib⁹ clare vel beatifice catholicas veritates. ꝛ sic vocatur ecclesia triunphãs. de qua dicit. Laus eius in ecclesia sanctoꝝ. ps. 149. Alio modo pro omnibus cognoscẽtib⁹ enigmatice huiusmõi veritates. Et sic nõ solũ sanctos vt ecclesia triũphãs. sed etiã cũ bonis malos ꝛ cũ hominibus demones cõprehẽdit. Unde etiã qñqꝫ nomine ecclesie maligni signant'. vt cũ dicitur. odiui ecclesiã malignantiũ. psal. 25. Licet aũt hoc modo iterũ eccl'ia multipl'r posset sumi tamẽ vt ad propositũ pertinet ecclesia sumit' ꝓ homibus in mortali corpore naturaliter viuẽtibus. ꝛ enigmatice cognoscentib⁹ catholicas veritates. Et sic vocat' eccl'ia militans. de q̃ dicitur Actuũ. 20. Attendite vobis ꝛ vniuerso gregi in quo posuit vos spũsſctũs epõs regere ecclesiam dei. Et sic sumit' in ꝓposito. ¶ Secũda distinctio est ista. ꝙ ecclesia militãs dupl'r põt sumi. Uno mõ pro ecclesia vniuersali. ꝛ sic est vnica ecclesia et extra quã nõ est sal⁹ ꝺ qua dicit ap'lus ꝙ xp̃s est caput corpis ecclesie. ꝛ corpus ei⁹ est ecclesia. Col. i. Alio mõ ꝓ ecclesia pticulari et sic sunt plures ecclesie. iuxta illud dictũ eiusdẽ ap'li. Salutant vos oĩs eccl'e xp̃i. Ro. 16. Utroqꝫ aũt p̃dictoꝝ modorũ adhuc multipliciter sumit' eccl'a. Nã sumẽdo eam ꝓ eccl'a vniuersali qñqꝫ sumit' pro congregatiõe oĩm fideliũ actu existẽtiũ quandoqꝫ vero generalius sumit' ꝓ cõgregatiõe oĩm fideliũ a tpe xp̃i vel apostoloꝝ vsqꝫ nunc suc cedẽtiũ. Et sic distinguitur eccl'a xp̃i ꝯtra synagogã moysi.

Et isto modo accipit Augustinus ecclẽsiam in li. ꝯtra manicheos. vt habet'. xi. distinctiõe ca. palam ꝛ alibi. vbi dicit ꝙ euangelio non crederet. nisi cum eccl'ie auctoritas cõpelleret. Hoc enim modo ecclesia est maioris auctoritatis ꝙ euãgeliũ sit. quia huius eccl'ie euãgelista siue scriptor euãgelij pars existit. Quandoqꝫ aũt adhuc generalius sumit' ecclesia ꝓ cõgregatione omniũ fideliũ a p̃ncipio mundi vsqꝫ ad cõsumatiõnẽ seculi. et sic nõ solũ cõp̃hendit ecclesiã xp̃i sed etiã synagogã moysi et eos qui fuerunt sub lege naturali. ꝛ isto mõ accipit Au. libro. 15. de ciui. capit. i. vbi dicit ꝙ non solum a tempe corporalis p̃sentie xp̃i et ap'loꝝ eius: sꝫ ab ip̃o abel vsqꝫ in huius seculi finem ꝑegrinando ꝑcurrit ecclesia. Et Greg'. in quadã omel'. dicit ꝙ ab abel iusto vsqꝫ ad vltimũ electum semp manet eccl'ia. hoc eñ modo synagoga in veteri testamento apellat' noĩe ecclesie. Nũe. 20. Cur eduxistis ecclesiã domini in solitudinẽ. Sꝫ etiã sumendo ecclesiam ꝓ eccl'a particulari. iteꝝ multipliciter potest sumi. Uno mõ pro quacũqꝫ cõgregatione fidelium siue viroꝝ siue milieꝝ. Et sic dicit'. i. Petri. 5. Salutat vos ecclesia que est in babilone. ꝛ isto modo sumit' in pluribus sacre scripture locis. Alio modo sumit' specialit' pro tota ꝯgregatõe clericoꝝ et sic nũqꝫ accipitur in textu scripture diuine. sꝫ clerici nomẽ ecclesie appropãuerũt ad seipsos vocãtes se eccl'iasticos. Alio modo adhuc sumit' mag' specialiter ꝓ aliquo particulari collegio clericoꝝ. Et sic in iure canonico ecclesia iteꝝ habet varias significationes. vt notatur extra ꝺ ꝟ. sig. c. cũ clerici. in glo. Sed his ꝛ alijs significationibus omissis eccl'ia militãs ꝓprie sumpta pro eccl'ia vniuersali põt isto modo describi. Ecclesia est oĩs hõ fidelis vel oẽs homĩes fideles in mortali corpe natural'r viuentes. Et voco homines fideles actu vl' habitu implicite vel explicite credẽtes vl' enigmatice cognoscẽtes omnes catholicas veritates Uoco aũt catholicas ꝟitates. veritates quibus quilibet viator actu vel habitu

explicite vł implicite firmiter assentire tenet. Sed dico omnis homo vel omēs homines quia ꝼm aliquos non soluȝ in pluribus hominib9 sed in vno solo pōt vł potuit stare ecclesia. Nā vt dicit Augustinus super psalmo.128. Aliquādo in solo abel ecclesia erat. Et vt qdem dicunt aliquādo.s.tempore passionis xp̄i tota ecclesia et tota fides ecclesie xp̄iane in maria matre christi remanserat.

Tertia distictio est ista ꝙ petri ecclesia dupłr potest sumi. Uno mō pro ecclesia quā petrus apłs personaliter rexit. Alio mō ꝓ ecc̄a ꝑticulari in q̄ ipse sedē tenuit. Et q2 ista dicitur fuisse ecclesia romana. ideo distinguenduȝ ꝙ romana ecclesia multipłr sumit. Quādoq3 pro sūmo pōtifice ⁊ quibusdā presbiteris ⁊ dyaconis quos nō ex auctoritate diuie scripture. sed ex consuetudine obseruantie humane papā et cardinales vocamus. Quādoq3 aūt sumitur pro solis cardinalibus. quādoq3 ꝓ omnibus clericis romanis. quādoq3 ꝓ omnibus fidelibus romane dyocesis. quandoq3 ꝓ omnibus credētibus fidem apostolicam predicatā romanis. Et sic vniuersalis ecclesia pōt vocari ecclesia romana et omnes fideles possunt appellari romani. vt dicunt aliqui. sicut Paul9 apostolus extra italiaȝ natus anteꝗ rome fuerit se esse hominē romanuȝ asseruit. vt pȝ Act.16. Et isto mō ꝼm illos sumitur ecclesia romana vbicūq3 inuit ꝙ contra fidem errare non potest romana ecc̄ia. vt.24. questio.1. pudēda. ⁊ ca. aduocauit. His ergo distinctionibus premissis ad vidēdum qualiter vtraq3 ecclesia.s.tam ecclesia vniuersalis ꝗ ꝑticularis ecclesia romana: siue romana dyocesis fuit petri ecclesia tres sunt cōclusiones declarande. Prima est ꝙ petrus apostolus ex xp̄i institutione principatū habuit vniuersał ecclesie. Secunda est ꝙ petrus apostolus ex christi ordinatione episcopatum tenuit romane ecclesie. Tertia ꝙ petrus apostol9 ꝑ ius tempore summ9 pontifex fuit ꝗ episcopus romane ecclesie. Ad declarationem autē harum cōclusionū sciienduȝ est ꝙ circa istam materiā sunt varie assertiones istis conclusionib9 aliquo modo repugnātes. Prima est ꝙ nullus sacerdos ex christi institutiōe super alios habet aut habuit maiorē potestatem sed oēs equalem. Secunda est ꝙ Petrus apostol9 nō habuit super alios apostolos nec per consequens super vniuersalem ecclesiam principatuȝ et si habuit inter eos aliquo modo primatū hoc nō fuit ꝑ modū ꝑsidentie vel dominationis. sȝ ꝑ modū voluntarie reuerentie et humiliatiōis. sic ꝙ alij apostoli nō tanꝗ sibi subditi sed ratiōe sue antiqtatis et ꝑfectionis ei in multis voluntarie deferebāt. Tertia est ꝙ petr9 habuit super alios ꝓprie principatū tū non ex institutiōe xp̄i sed ex ordinatione apostoloꝝ. Quarta ē ꝙ petrus nō fuit pontifex roman9 siue romane ecclesie episcopus. Quinta ꝙ romana ecclesia nō habȝ super alias ecclesias ꝓncipatū nisi improprie capiatur ecclesia romana pro vniuersali ecc̄ia. Et de ista intelligitur ꝙ romana ecclesia est caput omniū ecclesiarum. Sexta ꝙ particularis ecclesia romana habȝ super alias principatum. Et hoc ponitur ꝼm q̄druplicē moduȝ. Primus mod9 est ꝙ ipa habuit huiusmodi ꝓncipatum nō ex ordinatiōe diuina sȝ humana Et iste modus est duplex. Unus est ꝙ huiusmodi principatum habuit auctoritate imperatoris constantini siue alioruȝ imperatorum. Secundus modus est ꝙ ipsum habuit auctoritate generalium cōciliorum. Tertius autem modus est ꝙ huiusmodi principatum habuit non ex ordinatione humana: sed diuina. et iste est duplex. Unus modus est ꝙ hūc principatum habuit immediate ex institutione xp̄i ⁊ eū accepit quādo petr9 fact9 fuit summ9 pontifex dicente xp̄o Mat.16. tu es petr9 ⁊c̄. Alius et q̄rtus mod9 est ꝙ ip̄m habuit non imediate a xp̄o sȝ a bt̄o petro q de antiochia in romanam ecclesiam sedē suā transtulit. ⁊ eam oīibus alijs ecclesijs ꝑtulit. Licȝ aūt non sit facile predictas assertiones efficaciter impugnare. tū cōtra eas pro

uande sunt conclusiones premisse. Unde ad declarationem ↄclusionis prime tres sunt propositiones premittende.

1 Prima est ꝙ in petro ⁊ ceteris aplis duplex fuit potestas. scȝ ptãs ordinis ⁊ ptãs regiminis. Prima fuit ptãs ↄsecrãdi ligandi ⁊ soluendi. Secũda fuit ptãs ordinãdi subiectos: ⁊ ad eoꝝ salutem gubernandi. Scda ꝑpõ est ꝙ in petro ⁊ ceteris aplis fuit eq̃lis ptãs ordinis: qꝛ vnus ordo erat in singulis. s. ordo sacerdotalis: ideo in his q̃ ad hoc pertinẽt ratiõe ordinis nõ erat maior potestas in vno q̃ in aliꝭ. Tertia est ꝙ in petro ⁊ ceteris aplis non fuit equalis ptãs regiminis. sed ex xp̃i institutione in hac ptãte petrus fuit maior ⁊ prefuit aliꝭ: ideo in multis primã ordinis potestatẽ ligare ⁊ cohibere potuit in eis. Unde ꝙ hmõi ptãs ex christi institutione in eo maior fuerit q̃ in aliꝭ ex verbis xp̃i ↄcludit̃ non p̃cise ex eo ꝙ petro dixit Math. 16. Quodcũqꝫ ligaueris super terrã erit ligatũ ⁊ in celis. et quodcunqꝫ solueris super terraȝ erit solutum ⁊ in celis. Nam Matth. 18 similia verba dicunt̃ omnibus aplis. Et Johan. 20. Quorũ remiseritis peccata remittuntur eis. ⁊ quoꝝ retinueritis retẽta sunt. Sed ex eo ꝙ prius tempore et singulariter dicit illud premittẽs ⁊c. Tu es petrus ⁊ sup hanc petram edificabo ecclesiam meã. et tibi dabo claues regni celoꝝ. Et Johan. 1. Tu vocaberis cephas. Et Joh. vlti. Pasce agnos meos. pasce oues meas maiores. ꝑ agnos et ꝑ oues simpliciores intelligẽs. Plura alia possent induci sciptúre testimonia: sed ex his ptȝ ↄclusio p̃ma. Scda ↄclusio nõ põt efficaciter ꝓbari ex scripturis diuinis: qꝛ in eis non legitur ꝙ xp̃s ordinauerit petrũ episcopũ romanum immo ꝙ petrus fuerit vel manserit rome nõ inuenitur in tota scriptura sacra describente actus aploꝝ. hoc tamẽ potest rationabiliter psuaderi ex historiꝭ autenticis que narrant ꝙ Petrus exñs rome ꝑsecutione in ea crescẽte vrbem romanam voluit dimittere. sed occurrente ei xp̃o ait petrus. dñe quo vadis. Ad quem xp̃s. Uado romam iterũ crucifigi. Ex quo dicto petrꝰ intelligẽs seip̃m tanq̃ alterũ xp̃m seu xp̃i vicariũ ibidez debere martyrio coronari reuersus est. et ibi vsqꝫ ad finem vite remãsit. Unde verisimiliter cõcluditur ꝙ ibi sedem ⁊ episcopatum tenuerit. nõ quidẽ ordinatione humana cuiuscunqꝫ terreni imperatoris siue conciliꝭ generalis. sed ordinatione diuina imꝑatoris celestis. licet hec ordinatio forte postea fuerit ⁊ ꝑ imperatores roborata ⁊ ꝑ ↄcilia generalia confirmata. Et sic ptȝ conclusio ⁊c. Tertia ↄclusio probatur: qꝛ petrus exñs põtifex summus prius in anthiochia sedit q̃ rome. sicut patȝ Actu. 11. Unde sicut legitur in cronicis. Petrus per quattuor annos post passionẽ christi in partibus hierosolimitanis ecclesiam rexit. postea per septem annos anthiochie sedit. Et sic a passione domini fluxerũt vndecim anni. anteq̃ rome sedem suam transtulerit. ⁊ per ↄñs pluribus annis fuit pontifex summus quibus non fuit pontifex romanus. Quare ptȝ q̃ esse pontificem romanum non est necessarium esse pontificem summũ qꝛ nõ est de essentiali necessitate pontificis summi ꝙ sit ep̃s romanus nec alterius particularis ecclesie episcopus. Et sic ptȝ ↄclusio tertia. M

Ex predictis sequuntur aliquę ꝓpositiones correlarie. Prima est ꝙ pontificatus summus ⁊ pontificatus romanus sunt põtificatus distincti. licet sint in eãdem personam diuina ordinatiõe ↄiuncti. Scda est ꝙ põtificatus isti nõ sunt necessario sic annexi quin ex causa rationabili valeant separi. puta si summus pontifex cũ concilio generali iudicaret esse vtile ecclesie vniuersali q̃ ecclesiam romanam omnino dimitteret ⁊ se alteri copularet. ⁊ hoc ex causa rationabili: sicut si roma: aut diocesis romana subuerteretur vt sodoma: vel a fide euertereñ vt hierosolyma: vel propter aliud grande crimen aut graue scisma Tertia est ꝙ si põtificatus isti eẽnt de facto separati romana ecclesia non esset caput oĩm ecclesiarum: nec habe

ret principatum populi christiani. Ptz quia hāc dignitatez capitis ꝑncipatus honoris semper ecclesia tenet et tenuit quā summ⁹ pontifex sibi specialr copulauit. ideo antiochia illā dignitatē ꝑdidit et eā romana ecclesia acquisiuit qñ petrus de anthiochena ciuitate romā translatus fuit. quare patet ꝙ romana ecclesia nō est caput aliaꝝ nisi rōne sui capitis. id est summi pōtificis qui de facto pontifex romanus existit. Ideo excluso huiusmōi capite vl' ipo manente summo et nō romano pontifice ipsa caret illa dignitate. quare ꝛc. Et hec de secundo articulo. ¶ Quantū ad tertiū articulū in quo p̄ responsione ad quesitū videndū est de gregis petri et legis christi conformitate ꝓ tituli q̄stionis declaratiōe sunt tres distinctiones premittende. Prima ergo distinctio ē ista. ꝙ lege regulari duplr potest intelligi. Uno mō vt idem sit ꝙ legē habere et ea obligari. Et isto mō satis clara est ex primo articulo questionis veritas. Alio modo vt idem sit ꝙ ſm legez viuere et ei conformari. Isto mō tractādi est in presenti articulo questiōis difficultas. ¶ Secunda distinctio est ꝙ legi conformari pōt esse duplicit. Uno modo in credendis. Alio modo in volēdis. Prima cōformitas ptinet ad intellectū et fit ꝑ spem ⁊ charitatē. Nam ſm apostolū prima Corinth. 13. He sunt tres v̄tutes theologice in quib⁹ cōsistit perfecta cōformitas legis diuine. et tota perfectio religiōis xp̄iane. Tertia distinctio ē ꝙ legi difformari etiaz dupliciter potest esse. Uno mō ſm intellectum errando cōtra legē errore heresis seu alicuius falsitatis repugnātis fidei. Alio mō ſm affectū errando ꝯtra legē nō errore heresis sꝫ alteri⁹ culpe mortal' repugnantis spei aut charitati. Unde ſm hoc est intellectus questiōis. Utrū petri ecclesia lege reguleť. hoc est vtrū legi cōformeť sic ꝙ nūq̄ ꝓpter aliquē errorem legis regule difformeť. ¶ His ergo distinctionib⁹ ꝑmissis sciendū ē ꝙ de prima cōformitate: vel difformitate est in hac questiōe difficultas specialis ideo de illa ꝑncipaliter dicā ⁊ de ea intelligaz in conclusionib⁹ ponendis. sed prius recitande sunt quedā assertiōes circa istā materiā plurimuz differentes. ¶ Prima est in qua cōmuniter oēs fideles videntur ꝯsentire ꝙ tota eccīa siue multitudo omniū xp̄ianorū hereticari nō potest siue cōtra fidem errare. Secunda est ꝙ nec etiā cōsilium generale. Tertia ꝙ nec romana eccīa. ¶ Quarta ꝙ nec collegiū cardialiū. ¶ Quita ꝙ nec papa canonice intrans. Alie autē sunt quinꝗ assertiōes predictis valde repugnantes. Una est ꝙ papa intrās canonice hereticari pōt siue cōtra fidē errare. quia Petr⁹ et multi alij legunť sit errasse. ¶ Septima est ꝙ ecclesia romana etiā potest sic errare siue capiať pro collegio cardinaliū siue ꝓ collegio pape simul et cardinaliū siue in q̄cunꝗ alia significatione sumatur dumō noīe romane eccīe nō importetur tota multitudo fideliū. quia illa eccl'ia. s. sic errante adhuc staret ecclesiam illā non errare cui xp̄s promisit ꝑseuerantiā in fide. ¶ Octaua est ꝙ etiā ꝯciliū generale pōt cōtra fidez errare quia ipso sic errante adhuc staret aliquos extra ꝯcilium nō errare. ⁊ per ꝯsequēs fidē ecclesie nō deficere. Nona est ꝙ tota multitudo nō solū clericoꝝ sed generaliter oīm viroꝝ pōt sic errare et fides eccīe in solis mulierib⁹ ꝯseruari. quia sic cōseruata fuit in sola maria virgine tp̄e passionis xp̄i.

Decima est ꝙ tota multitudo xp̄ianorum non solū virorū sed etiā mulierum vsum rationis habentiū pōt cōtra fidē errare. qꝛ hoc stāte adhuc in puul' baptisatis possunt saluari oēs promissiones xp̄i de fide eccl'ie duratura vsꝗ ad cōsummationē seculi. Licet aūt omnes predicte assertiones habeāt ſm magis et minus aliquas apparētes rōnes. tñ eas ad presens ptractare nō patiť temporis breuitas. Sꝫ ꝯseruando eas vsꝗ alias dico pro nūc ꝓbabiliter ꝙ ex tribus cōclusionib⁹ ꝓbādis satis poterit apparere aliq̄ dictaꝝ assertionū veritas.

¶ Ex sacra scriptura ꝯuincitur ꝙ semꝑ est aliq̄ eccīa q̄ xp̄i lege reguleť

Ex sacra scriptura non conuincitur ꝙ sit aliqua ecclesia ꝑticularis que xp̄i legis regule cõfirmetur. Ex sacra scriptura cõuincitur ꝙ semꝑ est aliqua vniuersalis eccl'ia q̄ nunq̄ꝫ xp̄i legis regule difformetur. Et quia iste cõclusiones multũ ad inuicẽ cõnectunt. ideo simul vna ratione probat. Unde arguitur sic. Ex sacra scriptura cõuincitur ꝙ semper est aliqua ecclesia q̄ per rectã fidem legis christi regule cõformatur. intelligendo semper a tempore xp̄i vsqꝫ ad consumationẽ seculi. Sed ex ea nõ conuincitur hoc cõuenire alicui ecclesie ꝑticulari. intelligendo ꝑ particularẽ ecclesiã quamcunqꝫ ecclesiã distinctã ab eccl'ia vniuersali. Igitur sufficienti diuisiõe ex ea cõuincitur hoc cõuenire eccl'ie vniuersali Et ꝑ cõsequens sequit intentum in cõclusionibus p̄missis intelligẽdo eas vt predixi de cõformitate et difformitate primo modo dictis. Cõsequẽtia pꝫ. sed minor ratiõis probat. qꝛ illud qd̄ in sacra scriptura promittitur toti et nulli ꝑti. nõ debet alicui parti attribui. sed sꝑ rectã fidẽ habere aut nunq̄ꝫ cõtra verã fidẽ errare in sacra scriptura a xp̄o promittitur toti et soli fideliũ cõgregatiõi vt patebit ex ꝓbatione maioris. Igitur hoc nõ debet alicui particulari eccl'ie catholicoꝝ attribui. imo debet temerariũ censeri. Maior aũt principalis rõnis ꝓbatur primo ex illo verbo xp̄i. Luce. 22. Petre rogaui ꝓ te vt nõ deficiat fides tua. Nec dubitandũ est ip̄m in hoc fuisse exauditũ. quia ſm apostoluꝫ Heb. 5. Exauditus est ꝓ sua reuerẽtia. Cõstat ergo ꝙ xp̄s ꝓmisit petro ꝙ nõ deficiet fides sua nõ intelligens de eius fide ꝑsonali. sed de fide generali eccl'ie dei cõmittende regimini petri. Et cũ non loquatur de aliq̄ eccl'ia ꝑtiali. sequitur ꝙ intendit de ecclesia totali. Secundo patꝫ idẽ ex illo verbo xp̄i Mathei vlti. Ego vobiscuꝫ sum vsqꝫ ad ꝯsummationem seculi. Ubi christus promittit suis discipulis non solum pro se sed ꝓ suis successoribus in ecclesia dei seipsuꝫ nõ quidem corporaliter aut soluꝫ sacramẽtaliter sed per fideꝫ spiritualiter semꝑ adesse vel affuturum. Unde dicit Gregorius ꝙ per hoc ꝙ xp̄s vsqꝫ ad cõsummationem seculi cũ discipulis se esse ꝓmittit ostendit ip̄m nunq̄ꝫ a credentibꝰ recessurũ. Tertio idẽ sequi apparet ex illo verbo xp̄i Mat. 24. Ubi loquẽs de persecutiõe antixp̄i dicit ꝙ inducentur in errorẽ si fieri potest etiaꝫ electi. Unde ex hoc mõ loquendi xp̄i pꝫ. quia de potentia ordinata hoc non potest fieri. quia eius promissio est ꝙ etiam tꝑe antichristi erunt aliqui electi nõ errantes in fide xp̄i. Et quia minus videret de illo tempore ꝓmisso sequitur ꝙ semper sunt aliqui credentes fidem christi et illi continentur sub aliqua ecclesia nõ ꝑticulari sed vniuersali. q̄re ⁊c̄. Q

Ex predictis sequuntur alique propositiones correlarie. Prima est ꝙ semper in ecclesia vniuersali erunt plures adulti illustrati veritate fidei. Secunda est ꝙ semꝑ in eccl'ia vniuersali erũt plures iusti formati virtute spei. Tertia ꝙ semper in ecclesia vniuersali erũt plures electi inflammati charitate dei

Prima propositio patꝫ. quia in auctoritate p̄allegata vbi christus dicit ꝙ si fieri potest etiaꝫ electi inducerentur in errorem intendens ꝙ illo tempore antichristi erunt plures electi non errãtes contra fidem. Constat ꝙ non intẽdit de paruulis baptisatis cuꝫ in eis nõ cadat inductio in errorem. sed de adultis credentibus fidei veritatem. Unde pꝫ ꝙ promissiões christi de fide ecclesie vsqꝫ ad fineꝫ seculi permansura nõ possunt saluari in paruulis baptisatis. ⁊ per cõsequẽs nec debẽt intelligi soluꝫ de fide infusa. sꝫ etiam de fide acquisita. Secunda propositio patet ex prima et tertia. qꝛ fides ⁊ charitas nõ p̄nt haberi sine spe de cõmuni siue de potentia ordinata vt ad presens suppono. Igitur ⁊c̄.

Tertia propositio patet. quia minus videretur ꝙ ecclesia debet stare in charitate in illo tempore nouissimo et pessimo ꝑsecutionis antixp̄i q̄ꝫ quocũqꝫ alio tẽpore. quia de illo tꝑe dicit Mat. 24. ꝙ abũdabit iniquitas. ⁊ refrigescet charitas. et tamẽ adhuc illo tẽpore ecclesia

stabit in charitate. quia ibi dicitur q re frigescet charitas τ nō q ipsa totaliter corrumpetur. Itē dicitur charitas mul torum et nō dicitur omniū. Itē ibidem de antixpo dicit q abreuiabuntur dies eius. quare non videtur q debeat inter ficere omnes charitatem habentes. Itē ibidez dicitur in plurali q electi nō po= tuerunt in errorem induci. Et per con= sequens tūc erunt plures electi contra legem non errantes et perconsequens fidem et charitatē habentes. quare ɽc.

R Ex predictis ergo ptz respō sio questionis videlicet q Petri eccl'ia lege regulatur. hoc est q vniuersalis ec clesia nunq per errorem legi difformat sed semper legis christi regule cforma tur. nō solū per fidē mortuam sed etiaz per fidē spe τ charitate formatā. τ si nō quantum ad quālibet ipsius portionez Et in hoc consistit conformitas ecclesie ad christi regulam seu legem. Hec igit sufficiāt de tertio articulo et pro p̄senti et totali quesito.

Ut petri eccl'ia: Rege gubernetur, Lege reguletur, Fide confirmetur, Iure dominetur

Questio eiusdē de resumpta.

A

Trū petri ecclesia fide cfirmetur. Argui tur primo q nō. qr Pe trus nō habuit regalez monarchiā totius eccl'ie seu policie xpiane. imo talis monarchia videt ad imperatorez ptinere. Igitur policia xpiana non debet dici petri eccl'ia. Et p consequēs quo ad suppositum questio falsa. Cōsequētia tenet. quia q̄libet po licia dicit pprie esse illius q in ea est rex seu monarcha. Añs patz. qr xp̄s p se τ petro eius vicario futuro fecit solui tri= butum imperatori. Math. 17. Igit ɽc. Secūdo si ecclesia esset fide cōfirma= ta. maxime hoc videretur verū de fide infusa. sed hoc nō. igit ɽc. Añs quo ad primam partez videt notū. sed quo ad secundā probat. qr fides infusa nō suf= ficit ad firmandū in nob actū credendi respectu articulorum nisi ad hoc ccurrat apparētia rationū. Ex quib9 fm Aug. 14. de trini. Signific in nob fides. nutrit defendit τ roborat. Igit fide nō confir matur eccl'ia. sz magis ex ipa rōis appa= rētia. Sic em̄ p apparētia miracula ec= clesia fuit cfirmata: iuxta illud. p̄dica= uerūt vbiq dño cooperante. τ sermonē cfirmāte sequētib9 signis. Mar. vl. q̄re ɽc. Tertio eccl'ia petri ī his q̄ sūt fidei pōt errare. igitur nō cfirmat fide. Cōse quētia clara est. qr cfirmatio in fide im portat cstantē firmitatē que est inuerti bilis in errorē. Añs pbatur quia eccl'ia romana pprie dici debet petri eccl'ia. eo q ī ea fuit sedes sua. sz ipa sic vna alia pticularis eccl'ia pōt errare ī fide nā ipa sic errāte adhuc staret vniuersalē eccle siam nō errare. Et sic saluarent oīa di= cta scripture τ oēs pmissiones a xp̄o fa cte de stabilitate eccl'ie τ firmitate ī fide ɽc. Oppositū arguit. qr xp̄s orauit p petri ecclesia vt esset fide cfirmata iux ta illd. Petre rogaui p te vt nō deficiat fides tua. Luc. 22. c. Sed hec oratio xp̄i fuit exaudita. Naz vt dicit apostol9 ex= auditus est p sua reuerētia. Heb. 5. igit ɽc. Iuxta tres terminos questiōis ad materiā tactaz in tribus p̄oribus argu mentis premissis tribus p̄ambulis po= nam tres cōlusiones respōsales in qui= bus aliq̄ dicaz nō tam assertiue. q pba biliter τ collatiue.

B Primū p̄= ambulū est de isto termino Petri eccle sia. qui licz multipliciter possit sumi p ut dixi in vesperijs meis in secūdo arti culo questiōis tamē in pposito sumitur pro ecclesia vniuersali que dicit eccl'ia Petri. qr in sp̄ualib9 fuit caput ei9 τ in ea ex xp̄i institutiōe sacerdos sūm9. Et per hoc posset solui primū articuluz añ oppositū questiōis factū. qr dicit Petri eccl'ia nō pter monarchiā tpalem. sz p pter sp̄ualē τ sacerdotalē. Per hoc etiā posset solui tertiū argumentū. quia ec= clesia vniuersal' magis pprie dr petri ec clesia q eccl'ia romana seu q̄uis alia pti

cularis.prout alias in eodē articulo de
claraui. Secundū preambuluȝ est de
isto termino fides.qui multipliciter po
test sumi.Uno modo pro fide habitua=
li de qua dicit̄. sine fide impossibile est
placere deo.Heb.11. Alio mō pro fide
actuali de qua dicit Augu.fides est cre
dere qḋ nō vides. Tertio mō pro fide
obiectali.id est ꝑ obiecto fidei. de qua
in symbolo.hec est fides catholica ⁊c̄.
Adhuc aūt primo modo pōt sumi ꝓ
habitu infuso vel pro habitu acquisito
Et iterū tertio modo vel pro actu fidei
infuse vel pro habitu ex actu acquisito
ꝓcedente qui actus vel habitus qn̄ est
sine charitate dicit̄ fides informis. de
q̄ dicit̄ .demones credūt ⁊ cōtremiscūt
Ja.2. Quādo vero est cū charitate seu
gratia dicit̄ fides formata.de qua dicit
ꝓpheta.Just⁹ in sua fide viuit.Abac̄.
2.Sȝ om̄ib⁹ aliȷs modis ad presens ex
clusis capio hic fidem pro habitu infu
so vel actu credendi ab ea ꝓcedente si=
ue sit informis siue format⁹ charitate.
C Tertiū p̄ambulū est de isto
termino confirmatio.qui licet etiā mul
tipliciter possit sumi.tamē hic sumitur
vt importat constantē firmitatē in aliq̄
virtute que de lege ordinata est inuer=
tibilis in viciū contrariū.sicut aliquem
dicerem⁹ in gratia ꝯfirmatū. q̄ꝛ aliqua
liter inuertibilē ad peccatū. Unde ex
predictis apparet ꝙ titulus questiōis
dupliciter pōt intelligi.s̄m ꝙ huic abla
tiuo fide duplex p̄positio pōt subintel=
ligi vel suppleri. Nā pōt intelligi vtrū
ꝯfirmetur ex fide vel in fide. Primo est
sensus questionis.Utrū vniuersalis ec
clesia ex fide scȝ infusa confirmet̄.sic ꝙ
ex ipsa absq̄ rōnis apparentia ad ꝯstā
ter ⁊ firmiter credendū sufficiēter indu
catur. iuxta illud qḋ solet in ecclesia cā
tari.Et si sensus deficit ad ꝯfirmandū
cor sinceruȝ sola fides sufficit.Et iuxta
illud Greg. Fides nō hȝ meritū cui hu
mana ratio prebet experimentū.Et cō
tra hunc sensum arguit scḋa ratio ante
oppositū. Secūdo mō est sensus q̄stio
nis vtrū vniuersalis ecc̄lia in fide infu
sa confirmet̄ sic scȝ ꝙ de sue fidei ꝯstan
ti ⁊ firma perseuerantia certitudinalit̄
instruatur.Et ad hūc sensum ꝓcedit rō
facta post oppositū.Uñ hm̄ōi cōfirma=
tio in fide duo importat. Primuȝ est ꝙ
semꝑ q̄diu erit ecc̄lia ipsa ꝑseuerabit
in fide.Secūdū est ꝙ de perseuerantia
ip̄a est certificata ex instructiōe scriptu
re sacre seu alteri⁹ reuelationis diuine
iuxta illud prius allegatū. Petre roga
ui pro te ⁊c̄. Ubi xp̄s reuelauit ꝙ semꝑ
petri ecc̄lia in fide perseuerabit. His
igit̄ premissis ponam tres ꝯclusiones.
Pria erit de ecc̄lia ⁊ monarchia Pe=
tri.Et erit respōsiua ad q̄stionis suppo
situȝ. Scḋa erit de habitu ⁊ actu infu
se fidei ⁊ erit preambula ad primū que
stionis sensum. Tertia erit de q̄stiōe
⁊ confirmatiōe ecc̄lie xp̄i.⁊ erit respon=
siua ad vtrūq̄ questionis intellectum.
D Prima ergo ꝯclusio iuxta ma
teriā argumenti ante oppositū facti est
de ecclesia ⁊ monarchia petri ⁊ est ista.
ꝙ licet taȝ xp̄s q̄ꝫ eius vicarius petrus
inquantū caput ecc̄lie habuerit monar
chiā spūalem non tn̄ regiā tp̄alē. Pri
ma ꝑs patȝ de xp̄o.q̄ꝛ s̄m ap̄lm Col.1.
Xp̄s est caput corꝑis ecc̄lie. ⁊ corp⁹ ei⁹
est ecc̄lia.sed caput hȝ monarchiā prin
cipalem ⁊ supremā respectu ⁊ circa sui
corporis mēbra.igit̄ ⁊c̄. De petro xp̄i vi
cario idē patȝ ex dictis in scḋo articulo
q̄stionis quaȝ tractaui in vesperiȷs vbi
ostendi ꝙ Petrus ap̄ls ex xp̄i institu=
tione fuit caput ⁊ habuit p̄ncipatū vni
uersalis ecc̄le ⁊ fuit in ea pontifex sum
mus ⁊ per ꝯn̄s spūalis monarchia sup̄
mus.Sȝ scḋa ꝑs ꝯclusionis ptȝ ex illa
ꝓpositione quā posui in p̄ma lectiōe ꝯ
re.magistrū.que fuit hec.Sicut nec pe
trus ap̄ls vltra monarchiā sacerdotalē
sic nec xp̄s s̄m humanitatē habuit mo=
narchiā regalē.Cui⁹ scḋa ꝑs est contra
p̄mā ꝑtem scḋe ꝯclusiōis p̄ncipalis ter
tiȷ articuli in qua in vesperiȷs suis po=
suit ꝙ xp̄s vnctus est a deo vt esset s̄m
humanitatē monarcha regalis ⁊ sacer=
dotalis totius orbis generalis.Contra
quā ꝓbaui predictā ꝓpositionem meā
tribus ratiōib⁹. Primo quia si xp̄s ⁊c̄.
tūc Petrus ap̄ls sicut successit xp̄o in

monarchia sacerdotali: sic succedere debuisset in monarchia regali. ꝯña videtur bona. q̃r nõ apparet rõ diuersitatis. sed ꝯñs videtur falsum. q̃r ꝙ petrus talem monarchiaꝫ habuerit nõ habet̃ ex scriptura sacra q̃re hoc asserere apparet temerariũ. Hic rñdet dupl̃r. Primo negando ꝯñam ⁊ assignando rationem diuersitatis. dicẽdo ꝙ ex causa rõnabili que tñ non habuit locũ in xp̃o tp̃e noue legis regnũ diuisuꝫ est a sacerdotio scꝫ ne sacerdotes vocati ad altius exercitiũ spũalis vite negocijs secularibus implicarentur. Et hec est vt dicit ratio apostoli .2. Thymo. 2. Alio mõ respondet negando ꝯsequẽs illatũ non eẽ inconueniens de beato Petro ⁊ de quolibet papa eius successore intelligẽdo de monarchia regali quo ad auctoritateꝫ originalẽ ⁊ architectonicã. Sed contra arguit̃. quia si prima respõsio sit bona ⁊ ratio diuersitatis in ea assignata sequtur ꝙ secũda respõsio sit mala. q̃r ꝑ primã in noua lege regale dominiũ nõ est cum sacerdotio nec sacerdotes debent seculariꝰ implicari. Igitur summꝰ sacerdos non dñatur tali dominio tp̃ali per qđ retraheretur ab exercitio spirituali. iuxta illđ apostoli. nemo militãs deo implicat se secularibus negocijs. 2. Thymo. 2. Sic vna responsio interimit aliam. Tamen ad fundanduꝫ secundã responsionem ponit duas ꝓpositiones. Prima est ꝙ q̃uis papa de iure diuino ⁊ naturali vtrãq; scꝫ spũalem ⁊ temporalem habeat iurisdictionẽ auctoritatiue. non tñ equaliter executiue. Prima pars ꝓbatur. quia tẽporalia se habent tanq̃ dispositiones ad spũalia. igitur apud quẽ est plena auctoritas spiritualiũ. apud illuꝫ etiã est auctoritas ordinandi de temp̃alibus ⁊c̃. Iteꝫ quicũq; habet auctoritatẽ iudicandi de spiritualibus. ad illuꝫ etiã reducitur auctoritas iudicandi de temporaliꝰ. Igitur ⁊c̃. Antecedẽs ꝓbatur. quia temporalia non nisi s̃m spũalia debent iudicari ⁊ ordinari. Iuxta illud apostoli. 1. Cor. 6. Angelos iudicabimꝰ quanto magis secularia. Glosa. id est de rebus seculi.

Et ad hoc ĩducit decretalis extra. Qui filij sunt legitimi. Per venerabilẽ. Iteꝫ deduci potest ex dictis apostoli. 1. Cor. 2. dicentis ꝙ spiritualis omnia iudicat ⁊c̃. Secunda ꝓbatur. quia in temporalibus papa nõ habet merã executionem sicut in spiritualibus. sed soluꝫ in certis casibus habet executiuã iurisdictionẽ temporalem. sicut probant iura que tamẽ non allegat causa breuitatis. Tangit etiã ibi auctoritatem scripture Deut. 17. ex qua concludunt iura sicut ipse dicit. ꝙ cum in temporaliꝰ aliq̃d fuerit difficile vel ambiguũ. tunc est ad iudicium sedis ap̃lice recurrenduꝫ ⁊c̃.

E Sed ista possent apparenter solui ⁊ contra ip̃m reduci. Unde ad p̃mã ⁊ ad secundã simul põt dici ꝙ tẽporalia. id est negocia rerũ temporaliũ ⁊ seculariũ sicut p̃ncipatus. dominiũ vel iudiciũ coactiuũ litiũ aut contentiosorum actuũ ciuilium non disponũt nec ordinant̃ ad spũalia. imo magis ea impediunt. Unde sup̃ illo verbo apostoli prius allegato. Nemo militans deo ⁊c̃. dicit glosa Ambrosij. ꝙ sicut nemo põt duobus dominis seruire. sic nec deo militare in spiritualibus qui implicat se secularibus negocijs quibuslibet. Et dicit quibuslibet nullũ excipiendo. Item ne concludit illa auctoritas ap̃li. 1. Cor. 6. angelos iudicabimus ⁊c̃. quia ibi alloquitur apostolus generaliter oẽs de chorintho ad quos scribebat ep̃lam. Unde quia contendebant de seculariꝰ iudicibus ipsos monebat. vt ex cetu fidelium aliquos iudices constituerẽt. non quidem ep̃os aut sacerdotes sed alios. Propter quod subdit. Secularia igitur iudicia si habueritis contemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicanduꝫ ⁊c̃. Ubi glo. s̃m Ambro. ⁊ Augustinũ. contemptibiles. id est aliquo sapientes qui tamen sint minoris meriti supple q̃ ap̃li vel ministri euangelij. constituite ad iudicanduꝫ. Et causa redditur. quia apostoli talibus non vacabant. Unde etiaꝫ glosa s̃m Gregorium. Hi inquit terrenas causas examinent qui exteriorum rerum sapientiaꝫ

Papa de iure diuino et naturali vtraque scilicet spiritualem et temporalem habet iurisdictionem auctoritatiue non tamen equaliter executiue

perceperunt. Qui autem spiritualibus donis ditati sunt terrenis non debent negocijs implicari. Et hec est etiã sententia Berñ. ad Eugeniũ papã. li.2.c.5. Si autez aliqua dicta sanctoꝝ videãtur innuere ꝙ iudicia secularia ad episcopos pertineant. sicut etiã videtur innuere illa decretalis. Per venerabilez. Ad oĩa talia possz dici: ea debere intelligi non de iudicio coactionis sed de iudicio discretionis. vel hoc ad eos pertinere non iure naturali aut diuino: sed humano ⁊ positiuo. de quo ad presens nõ est intentio. Item illa auctoritas. spiritualis omnia iudicat non videtur digna solutione. quia oĩno est extra ꝓpositum. Nã apostolus vocat spũalem nõ episcopũ aut sacerdotẽ. sed ꝓut distinguitur cõtra carnalem. qḋ patz per illud qḋ precedit animalis homo inqͭ id est qui habet animũ ad carnalia depressum nõ percipit ea q̃ sunt spũs dei id est spiritualia. nec apl̃s loquitur de iudicio rerum seculariũ sed spũalium. Qḋ patz ex auctoritate quã allegat ex Ysa.40. Quis eñ cognouit spiritũ domini ⁊c̃. Itẽ ad illã auctoritatẽ Deut. 17. Si difficile ⁊ ambiguũ ⁊c̃. potest dici ꝙ loquitur de sacerdotio vete. legis. Nec ſm sensum litteralem debet extendi ad sacerdotes noue legis ꝓpter cãm supra tactam. Ideo per illã non sufficienter ꝓbatur ꝙ ad eos ꝑtineat iudiciũ coactiuum de iure diuino ⁊c̃.

Secũda ꝓpositio sua est ꝙ sacerdos apostolicus se habet ad reges ⁊ principes sicut architector ad manuartifices. Probat. qꝛ sacerdos apostolicus habz cognoscere ꝓpter quid ⁊ dare leges ⁊ regulas iudicandi: ſm quas principes seculares debent ppl̃m regere et iurisdictionem exercere. nec possunt legibꝰ vti que eis aliquo modo sint contrarie vel earum impeditiue. Sed quia hoc dicit pure volũtarie ⁊ sine allegatiõe scripture autentice. ideo nõ insisto. reputo eñ clarum ꝙ hoc nõ probat esse de iure naturali aut diuiño sicut nec alia dicta sua Hic autem dicit ꝙ miratur de mõ meo arguendi. quẽ feci in prima ratione dicendo. hoc non habetur ex scriptura sacra igitur temerarium est hoc asserere. Nam multa circa materiã trinitatis et corporis xp̃i tenemur credere que sacra scriptura nõ expressit. sed ꝑ doctrinam vocalẽ apl̃oꝝ ⁊ traditiones ecclesie ad nos peruenerũt. quare ⁊c̃. Ad hoc respõdeo ꝙ in materia de qua loquimur nõ erat opus de hoc expressaz mẽtionẽ facere cum sit claruz ꝙ nec ex doctrina vocali apl̃oꝝ aut traditione ecclesie habetur ꝙ xp̃s aut petrus ⁊ alij apl̃i ⁊ eoruz successores gesserint se tanꝙ reges aut ꝓncipes tꝑales. nec ꝙ eis imposuerunt leges aut regulas iudiciales. nec ꝙ circa eos iudicia seclaria exercuerũt sed suis legibus ⁊ iudicijs se humiliter subijcere voluerunt. Naz xp̃s per pylatũ vicariuz romani imꝑatoris sustinuit iudicari. Et licet forte significauerit se pati iniustũ iudicium. non tñ ꝯtra ip̃m tanꝙ contra nõ iudicẽ reclamauit. imo per hoc ꝙ dixit ei. non haberes ꝑtãtem vllam aduersum me nisi tibi datũ esset desuper. Iohã.19. Innuere videbat̃. ꝙ haberet ꝑtãtem ip̃m iudicandi. Et hãc desuper. id est a deo ſm Aug. Petrus etiã non dicebat̃ totum mundũ in tꝑalibus sibi esse subiectum. sed loquẽs de ꝓncipibus secularibus dicebat. Obedite dominis vestris etiã discolis. 1. petri 2. Et Paulus. omnis aĩa potestatibus sublimiorıbꝰ subdita sit. Roma.13. Et dicit omnis aĩa. id est omnis homo nullum excipiendo. Ipse etiaz ad cesarem tanꝙ ad iudicẽ appellauit. Unde dicit Ad tribunal cesaris sto vbi me iudicari oportet. Actuũ.25. Ubi gl. Quia hic est inqͭ locus iudicij ⁊c̃. His ergo consideratis videretur esse temerarium dicere ⁊ asserere illa que superius recitata sunt esse de iure diuiño nisi ad hoc cogat scripture sacre auctoritas ⁊c̃. Et hͦ non assertiue sed solum collatiue dicta sint de prima ratione.

Secũdo principaliter arguebam sic. ꝙ xp̃us ſm humanitatem habuerit totiꝰ orbis monarchiam regalem non conuincitur ex scriptura sacra nec ex illis auctoritatibus quas iste magister allegat. quia

Utrum cristus secundum humanitatem habuerit totius orbis monarchiam

omnis ille ⁊ ſi que ſunt ſimiles vel non
dicuntur de xp̄o ſm̄ ſenſum litteralem
vel intelliguntur de xp̄o ſm̄ diuinitatē
Igitur illud dictum eſt voluntarium ⁊
qua facilitate dicitur eadem facilitate
reſpuitur. Et cōfirmatur. quia ex ſcrip
tura ſacra apparentius conuincitur op
poſitum. Nam xp̄s interrogatus vtruʒ
rex eſſet. reſpōdit pylato. Regnū meū
non eſt de hoc mundo. Johā. 18. Per h̄
dans intelligere ꝙ ipſe ſm̄ humanita-
tem ꝙtum ad temporalia que munda-
na vocabat nō habebat tot⁹ orbis mo-
narchiam regalem. Contra rationeʒ
quia videtur replicatio eſſe ſolutio ar-
gumenti ſui. ipſe replicat ꝑ aliquas au
ctoritates. Prima eſt apoſtoli Eph. 1.
Ubi dicit de xp̄o ꝙ deus pater operat⁹
eſt in xp̄o ſuſcitans illum a mortuis et
conſtituens illum ad dexteraʒ ſuam in
celeſtibus ſuper omnē principatum et
poteſtatē ⁊ virtutē ⁊ dominationes ⁊c̄.
et omnia ſubiecit ſub pedib⁹ eius ⁊ ip-
ſum dedit caput ſuper omnē eccleſiaʒ
que eſt corpus ipſius. Ubi glo. Omnia
ſubiecit ſub pedibus eius id eſt ſub hu
manitate eius quā etiaʒ angeli adorāt
⁊ ipſi homini xp̄o omnia ſubſunt. Secū
da eſt pſal. dicētis. Sedes tua vel thro
nus tuus deus in ſeculum ſeculi. virga
equitatis virga regni tui. Qd̄ allegat
apoſtolus Hebreo. 1. Probans per hoc
xp̄o eſſe datum regnum vel dignitateʒ
regiam ſeu ſedē iudiciariam permanē-
tem in ſeculum ſeculi. ꝙ talis poteſtas
fuerit ſibi data a patre ſm̄ humanitem
patet per hoc quod conſequenter alle-
gat apoſtol⁹. Propterea vnxit te deus
⁊c̄. gloſa. id eſt vnxit te ſm̄ hominē. Et
concludit ex hoc ꝙ per hoc qd̄ dicit ip-
ſum eſſe vnctum ſignat eum eſſe regeʒ
⁊ eē ſacerdotē. Tertia eſt ad Hebreos
2. Non eñ angelis ſubiecit deus orbeʒ
terre. Et paulo poſt. Omnia ſubiecisti
ſub pedibus eius. Et loquitur de xp̄o
homine de quo idem dicit ꝙ ipſuʒ pau
lo min⁹ ab angelis minorauit. iuxta di-
ctum pſalmiſte. Quarta eſt Apoca. 19.
habʒ in veſtimēto ⁊ in femore ſuo ſcrip
tum. Rex regum ⁊ dominus dominan-
tium. vbi gloſa; Per veſtimentum et fe
mur intelligit humanitatem chriſti.

Quinta eſt Matthei vltimo. Data
eſt mihi omnis poteſtas in celo ⁊ in ter
ra. Ubi ſm̄ gloſam Hieronimi non lo-
quitur de coeterna patri diuinitate ſed
de aſſumpta humanitate. Ex quibus
omnibus infert iſte magiſter ꝙ chriſtū
habuiſſe monarchiam ⁊c̄. non volunta-
rie dictum eſt ⁊c̄. ‖ Pro ſolu-
tione iſtorum pono iſtam diſtinctioneʒ
ꝙ regnuʒ chriſti ſiue eius regale domi-
nium poteſt imaginari triplex. Unum
ſcilicet diuinum per quod ſm̄ diuinita
tem eſt rex ⁊ dominus omniuʒ. ſicut de
us pater. Et de iſto dominio poteſt in-
telligi illa auctoritas Apocali. Rex re-
gum et dominus dominantiū. licet ſm̄
gloſam chriſtus habuerit ſcriptum in
veſtimento humanitatis. quia ſcilicet
verbum dei fuit vnitum cum pelle hu-
mana. Ratione cuius per cōicationem
ydiomatum idem dominiuʒ quod con
ueniebat deo conueniebat etiam homi
ni. Nec etiam loquitur ibi de tali domi
nio de quo loquimur. ſcilicet tempora-
li ſʒ de dominio regni eterni. Unde glo
ſa ſubdit. Rex regum ſcʒ ſuper omnes
ſanctos. Hi autem ſunt in patria nō in
via. quare ⁊c̄. Aliud eſt chriſti dominiū
ſcʒ humanū quod ſibi conuenit ſm̄ hu
manitatē. Et iſtud poteſt ſubdiſtingui
et intelligi duplex. Unū ſpirituale ſiue
ſacerdotale. Aliud tēporale ſiue ſecu-
lare. De ſpirituali ſiue ſacerdotali re-
gno loquitur ſecūda auctoritas allega-
ta de pſalmiſta. Sedes tua ⁊c̄. Et gene
raliter regnū ſiue imperiuʒ xp̄i de quo
prophete ſunt locuti ſiue ei⁹ ſedes aut
thronus aut poteſtas regia. intelligen-
da ſunt de regimine ſpirituali quo ad
ſalutem eternam acquirendā. ⁊ non de
temporali ſiue corporali. Quod poſſet
faciliter ex ſcripturis declarari. ſed ad
p̄ſens ſufficit illd̄ qd̄ allegat̄ ad Heb. 1.
vbi ſm̄ apoſtoli ſnīam iſta ſedes vel po
teſtas permanſura eſt in ſeculuʒ ſeculi
quia cum omne regnum temꝑale ⁊ oīs
poteſtas tꝑalis ſit trāſitoria nō pōt di
ci ꝑmanere in ſcl'm ſcl'i. id eſt ſine fine.

Ad idem facit illud Dañ.7. Potestas
eius ptãs eterna q̃ non auferetur ⁊ re-
gnum eius quod nõ destruet̃ siue corrũ
petur. De tp̃ali ergo ⁊ corruptibibi re
gno non intelligũtur scripture nec tale
regale dominiũ dicunt xp̃o ꝯuenire. Et
maxime loquẽdo de generali regno to-
tius mũdi. quicq̃d sit de speciali regno
iudaici ppl̃i de eo nihil ad pñs: sed in-
telligitur de regno sacerdotali. Nec ob
stat si sacerdotiũ regnum dicatur in ve-
teri testamento. cũ etiã in nouo petrus
apl̃us sacerdotiũ christi vocet regale sa
cerdotium. quare ⁊c̃. Sed adhuc est ali
ud christi regnũ siue regale dominium
non tp̃ale seu terrenũ: sed celeste ⁊ eter
num ac sup̃naturale seu miraculosum.
Et de tali dominio vel potestate intelli
guntur alie tres auctoritates. scꝫ p̃ma
tertia. quinta. superius allegate. Nam
preesse in celo super angelis principati
bus ⁊ dñationib⁹ ⁊ oĩa habere subiecta
sub pedibus eius ⁊ habere oẽm potesta
tem in celo ⁊ in terra. licet ꝯueniat xp̃o
ſm humanitatẽ. ꝓut sonãt predicte au
ctoritates. tñ ista nõ p̃tinent ad dñium
humanũ seu temporale vel terrenũ: de
quo ad pñs loquimur: sed ad dñium re
gni eterni q̃d xp̃s in sua passione meru
it. iuxta illud apl̃i Phili.2. humiliauit
semetip̃m ⁊c̃. Propter q̃d exultauit il-
lum deus. ⁊ dedit illi nomen q̃d est sup̃
omne nomen. vt in noĩe iesu om̃e genu
flectatur. celestium. terrestriũ ⁊ inferno
rum. Hoc ergo dominio licꝫ ipsum xp̃s
ab instanti sue ꝯceptionis habuerit ſm
aliquos. tñ non nisi raro ⁊ supernatura
liter ac miraculose vsus fuit: sicut in eie
ctione demonum in porcos ⁊ precipita
tione porcorum in mare. Marci.5. Ma
thei.21. in arefactione ficulnee: et alijs
quibusdam factis miraculosis ad con-
firmationẽ fidei ⁊ sue diuinitatis osten
sionem discipulis exhibitis. Et non ad
ostendendũ ptãtem seu auctoritatẽ hu
mani seu terreni principat⁹. Quare ex
his satꝭ p̃tꝫ p̃dictas auctoritates nõ eẽ
ad ꝓpositum nec ꝓbare intentum ⁊c̃.
Sed adhuc pro respõsione ad ꝯfirma-
tionem rationis mee ponit istã tertiam
ꝓpositionẽ. licet xp̃s ſm humanitatem
plenam de temporalibus imediate or-
dinandi habuit ptãtem. non tñ illam p̃
se exercuit: ad ostendendũ aliud nobili
us officium p̃ se pertinens ad regalẽ di
gnitatem. Prima pars dicit ipse p̃tꝫ
ex iam dictis: sed per premissa apparet
ꝯtrarium. ideo ꝓbatio sua nulla. Se-
cunda pars. s. ꝙ illam p̃ se nõ exercuit
p̃tꝫ. Nam iuueni dicenti xp̃o. dic fratri
meo vt diuidat mecũ hereditatẽ. Res-
pondit. O homo: quis me ꝯstituit iudi
cem sup̃ vos. Luce.12. Sed ista auctori
tas non solũ ꝓbat ꝙ non exercuit ꝙ sa
tis clarũ est. sed etiã ꝓbat ꝯtra primã
partem: ꝙ exercendi iurisdictionem do
miniũ non habuit: q̃r negat se esse iudi-
cem. Ad iudicẽ aũt non tm̃ p̃tinet iuris
dictionis exercitium: q̃ꝙtum iudicandi
dñium. quare ⁊c̃. Tertia pars ꝓpõnis
sue est. ꝙ xp̃s per hoc ꝙ non exercuit p̃
se talem iurisdictionẽ ostendit q̃d de p̃
se ad regnũ p̃tinet. s. subiectos regere p̃
leges studiosas in his q̃ pertinent ad fi
nem humanũ tã politicũ ꝙ vltimatum
et ꝙ discutere negocia tp̃alia litigiosa
solum p̃ accidens ad eoꝝ p̃tinet officiũ
scꝫ ꝓpter materiam hoĩm. Et hoc ostẽ-
dit: q̃r primum exercitiũ fuisset in statu
innocẽtie. scd̃m vero nõ. ideo xp̃s ad dã
dũ exemplũ p̃fecte vite suum regale do
miniũ reduxit ad exercitiũ talis status
Item p̃tꝫ in hoc psalmo. vbi ꝓph̃a in p̃
sona xp̃i dicit. Ego aũt cõstitutus sum
rex ⁊c̃. Et subiungẽs officiũ suum rega
le dicit. Predicãs p̃ceptum eius. Item
ꝙ tale officium p̃ se ad reges pertineat
patꝫ ex dictis ph̃i.1. politi. Ubi ostẽdit
ꝙ p̃ncipatus paternus q̃ similis est re-
gali magis habet solicitari circa homi-
nes q̃ꝙ circa possessiões ⁊ circa virtutes
hoĩm q̃ꝙ circa diuitias. Sed ꝯtra hec
instatur: q̃r ex his sequit̃ ꝙ non erit dif
ferẽtia inter principatum regni tempo
ralis: ⁊ principatũ regni spiritualis seu
sacerdotalis: quod est absurdũ. Et ꝯña
tenet: q̃r differẽtia inter istos principa-
tus est: q̃r p̃ncipatus tp̃alis ordinat̃ ad
temporalia. sacerdotalis ad spiritualia
et ad reges tp̃ales p̃tinet principaliter

de per se ꝛ ꝓprie subiectos regere per leges studiosas. non quascumq; sed per leges humanas ciuiles seu politicas et ꝑ virtutes morales eos ordinare ad finem politicum hui⁹ vite. ad sacerdotes ꝑncipaliter ꝛ de per se pertinet eos regere ꝑ leges diuinas ꝛ per virtutes heroicas eos ordinare ad finem vltimum vite future et salutꝭ eterne. Et hoc fecit xp̄s per hoc oñdēs se esse sacerdotez ꝛ non regē tpalem. Nec auctoritas psalmiste quaz allegat facit ad propositum suum sed magis contra ip̄m. Nam per hoc ꝙ subdit predicans preceptū eius clare patet ꝙ non loquitur de regno tēporali sed de sacerdotali. quia nō ad reges temporales. sed ad sacerdotes proprie pertinet predicatio preceptoꝝ dei quare ꝛc. Sed adhuc pro solutiōe rationum mearum ponit istud correlariū ꝙ q̄uis rex seu domin⁹ temporalis possit licite in diuitijs ꝛ honoribus gloriosus apparere. non tamen de ratione regis vel dn̄i temporalis ē taliter iurisdictionem suam exercere. Prima pars patet. quia hoc pōt fieri ad vtilitatē rei publice. Secūda patet de xp̄o qui ꝯm eum fuit verus rex temporalis ꝯm humanitatē. ꝛ tamen sicut patet ex decursu euangelij in regendo seruauit pauꝑtatem ꝛ humilitatem. Et hoc sicut dicit probant ratiōes mee. ꝛ nihil plus. Unde quādo xp̄s respondit pylato. regnū meum non est de hoc mundo. intelligēdum est ꝯm eum quo ad cōmunem modum regendi alioꝝ. scꝫ in diuitijs ꝛ gloria mundana. Sed ista expositio videt distorta. nec est dictis sanctoꝝ consona Nam super isto passu dicit Christ⁹. Nō priuat inquit mundū a sua ꝓuidentia ꝛ prelatione. scilꝫ diuina vel spirituali. sed ostendit regnuꝫ suū non esse humanum siue corruptibile. Sed constat ꝙ omne regnū temporale est corruptibile quare patet ꝙ dicebat se nō habere regnū temporale seu corporale. sed soluꝫ spirituale. Et ad ideꝫ est sententia beati Augu. igitur ꝛc. Et hoc de secūda ratione principali. ¶ Tertio principaliter arguebam sic. Xp̄s tenuit arctissimam paupertatem. igitur non habuit monarchiam temporalē seu regalem. Consequentia tenet. quia arctissima paupertas excludit tam in ꝓprio q̄ in communi omne dominiū temporaliuꝫ rerum. ꝛ per ꝯn̄s regale dominiū. Antecedēs patet qꝛ xp̄s tenuit ꝛ seruauit omne illud quod ipse ad euangelicam perfectionem pertinere docuit. iuxta illud Actuū. i. Cepit ihesus facere ꝛ docere. ꝛ ipse docuit arctissimā paupertatem ad euangelicam perfectionē pertinere. igitur ꝛc. Confirmat antecedēs ꝓbando per octo media. ꝙ xp̄s facto ꝛ verbo summā paupertatē docuit. Primo qꝛ ipse per ꝓphetam suam futuraꝫ paupertatē predixit Pauper sum ego et in la. a. iu. ma. psal. Scd̄o qꝛ ꝓpter nos egestatem ꝛ paupertatē assumpsit Propter nos egen⁹ fact⁹ est ꝛc. 2. Co. 8.

Tertio quia ex pauperib⁹ natus oīa paupertatis signa ostēdit. Inuenietis infantē ꝛc. Lu. 2. Quarto qꝛ inter homines conuersando paupertatē seruauit. Uulpes foueas habent ꝛc. Mat. 8.

Quinto quia pauper ꝛ nudus in cruce pepēdit. Recordare pauꝑtatis mee Treñ. 3. Sexto qꝛ pauperes discipulos. scꝫ piscatores elegit. Ecce nos reliquimus oīa ꝛc. Mat. 19. Septimo qꝛ paupertatis consiliū dedit. Si vis perfectus esse. Mat. 19. Qui nō renunciat omnib⁹ ꝛc. Lu. 14. Octauo qꝛ pauperibus regnū celoꝝ promittit. Beati pauperes spū quoniā ipsoꝝ est ꝛc. Mat. 5.

His ergo attētis cū ex scriptura pateat ꝙ xp̄s ꝯm humanitatem in oībus se ostenderit esse pauperē mirandū est ꝙ modo aliq̄s dicat ip̄m fuisse monarcham totius orbis ꝛ regē temporalē cū etiam se esse regem negauerit. Joh. 18. ꝛ a turbis regnū respuerit. Johānis. 6. ꝛ cesaris imperium recognouerit. Reddite que sūt cesaris cesari ꝛc. Mat. 22. Igitur ꝛc. Ad istam rōnem respōdet negando primā ꝯn̄am. Et ad ꝓbationē negat mihi ꝙ arctissimaꝫ paupertas excludit tam in ꝓprio q̄ in cōmuni omne dominiū temporaliū rerū vt dicit patere ex dictis ꝛ per illud Zach. 9. Exulta

Nota quod respondet domini arctissimam paupertatem

⁊c̃.Ecce rex tuus venit tibi iustus ⁊ sal-
uator ⁊ ipse pauper ⁊c̃.Ideo lȝ xp̃us in
omnibꝰ ostenderit se esse pauperē vt ꝓ
bant premisse auctoritates.nō tamē se
quit̃ ex hoc ip̃m non fuisse regē. Sed
contra istam responsionē arguitur pro
bando ↄñam meā ꝑncipalē ⁊ assumptū
in ea qđ ipse negauit. Nam licet xp̃us
ꝙtum advsum aliqua tam in ꝓprio ꝙ
in cōmunihabuit. In ꝓprio quidem si
cut cibū.potum.⁊ vestimenta sua ꝓpria
sibi singuar iter appropriata. In com-
muni vero qꝛ sicut patet Iohā.12.locu
los habebat quos iudas seruabat. In
quibus erāt ſm glo.Mat.18. cōmunia
scilȝ xp̃o ⁊ apostolis.Legit̃ ꝙ erant eis
omnia cōmunia Actuuȝ.4.Tamē hoc
certū est ꝙ in istis seu in aliys quibuscū
ꝙ rebus tꝑalibus xp̃svltra vsuȝ nō ha
buit proprie dictū dominū siue in pro
prio siue in cōmuni.⁊ ꝙ sua arctissima
paupertas quaȝ docuit ⁊ seruauit tale
dominiū excludit.Nam vbi dat ↄsiliuȝ
perfectionis dicens.Si vis ꝑfectus eē
⁊c̃.nihil excipit sȝ dicit.Omnia quecū-
ꝙ habes da pauperibꝰ.Nec addit pro-
priū vel cōmune.sed vniuersaliter hoc
intelligit.ideo signū vniuersale ingemi
nat dicēs.omnia ⁊ quecūꝙ. igitur tale
dominiū nō habuit nec habere voluit.
Qđ scriptura plerisꝙ locis possessionē
nominat.Ut ibi.nisi quis renūciauerit
omnibus que possidet ⁊c̃.⁊ Mat.10.no
lite possidere aurū neꝙ argentum ⁊c̃.
igitur ⁊c̃. Ad hoc possem inducere de
cretales factas super declaratiōe regu
le beati francisci.sed transeo cā breuita
tis.Nec auctoritas Zach.quā inducit
facit ad ꝓpositū suū.qꝛ loqtur de rege
spirituali.Ideo dicit iustus ⁊ saluator
Et cum indecens sit regem temporalē
eē pauperē si de rege temporali loque-
retur non diceret.exulta ⁊ iubila. quia
ꝙ ipse pauper esset ⁊ contra honorē re
gni super asinam incederet nō esset cā
exultationis vel iubilationis.sed magꝭ
tristicie ⁊ doloris pplo iudaico eius au
xiliū prestolāti.quare ⁊c̃. Sed adhuc
pro solutione quorūdā prius allegato-
rū ponit hanc quartā ꝓpositionem.Li-
cet xp̃s in omnibus ad regnū pertinen
tibꝰ habuit generaliter in orbe potesta
tem.non tñ per hoc destituit imperato
rem vel alios habētes regiā dignitateȝ
qꝛ scȝ noluit habere exercitū in tꝑalibꝰ
ideo a turbis respuit regnū.Et quo ad
hoc dicit.date q̃ sunt cesaris ⁊c̃.Et im-
peratorē recognouit.tñ his nō obstan-
tibus dicit iste magister ꝙ imperator ⁊
reges aliȷ terreni in suis gradibꝰ a deo
ꝑmissi fuerūt tanꝙ ministri xp̃i hoīs su
per quos ⁊ oīa negocia eis cōmissa ha-
buit plenā auctoritatē pro suo libito or
dinandi. Sȝvt ptȝ ex supradictis hoc
nō ꝓbāt rōnes sue.Et etiā si hocveruȝ
essȝ cū ſm Aug.omnis xp̃i actio nostra
sit instructio:xp̃us de suis actibꝰde hoc
nos debuisset instruxisse. Qđ tñ vt ptȝ
ex superioribus ipse nō fecit sed magꝭ
verbo ⁊ facto docuit oppositū.q̃re ⁊c̃.

Et hec de tertia rōne ꝑncipali ⁊ đ pri
ma ↄclusione ⁊ suis adiunctis ꝓbabili
ter dicta sint ⁊c̃. ℞ Secūda con-
clusio iuxta materiā secūdi argumenti
ante oppositū questiōis facti est de ha-
bitu ⁊ actu infuse fidei Et est ista ꝙ licȝ
ad salubriter credendū requirat̃ fides
infusa tñ ipse nō sufficit ad actū credē-
di ꝓducendū sine rōnis apparentia.

Prima ꝑs nō pōt conuinci a pura ra-
tione naturali.qꝛ ſm eā nulla esset ne-
cessitas ponēdi habitus infusos cū oīa
possent saluari ponendo habitus natu
raliter acquisitos.Sȝ tñ ad eā facit au
ctoritas scripture.Nā apl's dicit Heb.
11.ꝙ sine fide īpossibile est placere deo
⁊ per ↄñs sine ea impossibile est de lege
ordinata salubriter credere.⁊ tñ apl'us
loquit̃ de infusa fide.qꝛ sine fide acqui
sita pōt quis placere deo. sicut patȝ de
ꝑuulis baptisatis ⁊ de adultis quibus-
dam.quare ⁊c̃. Item ista pars potest
aliquo mō persuaderi rōne ꝓbabili lȝ
non inconuincibili. Nam sicut arguit
Guil.parꝭ.ꝑma parte tractatus de fide
⁊ legibꝰ.ex solis naturalibus nō ascen-
dit̃ suꝑ naturā vel naturalia nec aliqua
virtus vel potētia ꝑ semetip̃am est ma
ior vel fortior seip̃a.Intellectꝰ igit̃ ꝑ se
metip̃m vel naturalia sua nō pōt crede

re contra se vel supra se vel seipm̄ vin= cere. sed ipse multa hʒ credere ꝯtra se. id est ꝯtra naturalē inclinationē suam. qḋ ꝓbat ibidē. qꝛ eodē iure ⁊ eque pleno teneť subditꝰ esse humanꝰ intellectꝰ deo sicut affectꝰ. sʒ humanꝰ affectꝰ sic ē debitoꝛ deo ꝙ ꝓpter ipſʒ hʒ ꝯtra se operari ⁊ ꝯtra seipm̄ et suā inclinationē a= mare vel odire. quare ⁊ humanꝰ intellectus ꝓpter deū hʒ ꝯtra seipm̄ credere. Igiť necesse hʒ sup oīe lumen naturale illuminari fortiori lumine. Naturalibus aūt illuminatiōibꝰ nulla est fortioꝛ hic in via ꝙ ipsa gratia. Quare ꝯcludit fidē esse grām hoc est diuine largitatis donū gratuitū. quo ītellectꝰ ꝓpter deū credit ꝯtra seipm̄. Item ex eodē fundamēto ꝯcedit ꝙ actus seu operatiōes fi= dei infuse ⁊ acquisite nō solū differunt ſm magis ⁊ minꝰ. vt quidā dicunt. sed differunt spē. Quia lumia descēdentia desuꝑ a p̄re luminuʒ alterꝰ modi sunt ꝙ lumia ascendentia a rebꝰ creatis. Et aliter ſm spēm lucet intellectꝰ ex irra= diatiōe p̄mi lumīs. aliter ex reuerberatione a rebꝰ infimis. Scđa ps ꝓbatur qꝛ paruulꝰ baptisatꝰ vel adultꝰ hn̄s fi= dem infusam ex illa nō sufficeret ꝓdu= cere actū credendi respectu articuli de trinitate. seu alterꝰ rei ineuidētis nisi p̄us ꝯfortareť vel manuduceret ex ali= qua apparentia. Nā per hoc sicut dicit Aug. vt allegatū est superius. fides scʒ acquisita gigniť. nutriť. defendiť. ⁊ ro= borať. Et istud postea clarꝰ ꝓbabitur.

Sʒ oppositū huiꝰ partis tenet doctoꝛ p̄dictus in tractatu p̄allegato. Pōt aūt eius opinio ad aliq̄s ꝓpositiones reduci. Prima ꝙ credere īprobabilia fortitudinis est atqꝫ vigoris nr̄i intellectus sicut amare dānosa ⁊ molestia fortitu= dinis atqꝫ vigoris nr̄i affectꝰ. Quia sic hūanꝰ affectꝰ hʒ velle ꝯ seipm̄ ꝓpter deū sic humanꝰ intellectꝰ credere ꝯ seipm̄.

Scđa ꝓpositio credere ea q̄ apparēt esse vera nō est virtutis. sed credere ea q̄ nō apparent vel nō videnť esse vera hoc est ex virtute credentis. quia talis credulitas seu ei debita fides q̄ sibi impenditur ꝓpter suasiones aut ꝓbatio= nes. quia talis etiam cuilibet alteri da= retur. igitur sublimioꝛ ei debetur. Un= de potest sic argui. Aut credendum est deo sine aliqua suasione. aut nō. Si sic habetur propositum. Si non ergo non aliter sibi credendum est ꝙ cuilibet al= teri. Nec valet dicere ꝙ ei creditur sine suasione sed tantū quia verax est. quia hoc est credere cum suasione. Nam qui sic credit suasum habet ꝙ deꝰ verax nō vult mentiri. Et sic crederetur cuilibet viro bono nec in hoc honorificať deus. quia sic cuilibet crederetur qui eandeʒ causam credulitatis haberet. modo debetur deo specialis honorificētia ⁊ obe= dientia in credendo. quare ⁊c̄.

Quarta propositio. Non est intellectus firmꝰ aut fidelis qui credit per probationes aut apparētiā rationis. Quia talis est velut infirmꝰ requirēs baculū ad ambulandū. ⁊ rō est baculus cui innitiť. Igiť qui ꝑ rationeʒ credit. nō firmiť credit. Itē talis est sicut venditoꝛ incredulus qui emptoꝛi aliter nō credit nisi pignꝰ et cautionem ei dederit. et probatio est velut pignꝰ aut cautio sine qua nō cre= dit. Quare manifestum est intellectuʒ exactorem huiusmodi pignoris esse credulitate infirmū ⁊ incredulum.

Quinta sequitur ex predicta ꝙ sicut mľtitu= do ⁊ magnitudo pignoris in domo venditoris licet ei securitatē faciant. signa tamen sunt incredulitatis ipsius. sic pignora ⁊ securitates probationum desi= gnant incredulitatē intellectus. Idem patet exemplum de multitudine bacu= lorum ⁊ apodiaculoruʒ que designant infirmitatē ambulantis.

Sexta sicut huiusmōi credulitas siue fides que fit per probationes vel suasiones non est virtuosa. sic ipsa est viciosa ⁊ deo contumeliosa. ideoqꝫ damnatione ac suppli= cio dignissima. Primū patet. quia virtus ē circa difficile. huiusmodi aūt cre= dulitas non soluʒ non est difficilis. sed facilis. quia sicut impossibile est nō credere manifeste vera. sic difficile est non credere probabilia. Secundū ptʒ. qꝛ sicut cōtumelia fit viro note bonitatis si ei absqꝫ pignoꝛe non credatur: si deo

tanto maior quanto melior. Item non
est ita mendax cui cū pignore non cre-
datur. que ergo reuerentia fit deo si ei
sic credatur vel fides attribuatur. Itē
tali credulitate non credit deo sed pro
bationi. sicut vēditor non credit empto
ri sed pignori. quare ꝛc. Ex predictis
sequitur septima ꝙ deo digna creduli-
tas est illa ꝛ sola talis qua eis creditur
sine omni pignore rationū. aut ꝓbatio
num cautione gratis scꝫ obedienter et
nō ꝓpter hoc quia verax est aut qꝛ verū
est qd loquitur. ꝛ oīs alia credulitas est
irreligiosa ꝛ deo ꝯtumeliosa. qꝛ per ta-
lem deo non credit sed pignori. q̄re nec
talis facit fidelē. Octaua quā postea
infert ex predictis est ꝙ inquisitio ꝓba
tionū est vnū impedimentū in cognitio
ne legis xp̄i seu veritatis articulorum.

L Sꝫ huic et alijs ꝓpositionibꝰ
predictis iste doctor videt in eodē tra-
ctatu cōtrarius. Naꝫ postea diffuse ibi-
dem ꝓbatur ꝛ per multas rationes ꝙ
vna ē fides ad quā credēdā oēs hoīes
obligant. Persuadet etiā quēlibet ar-
ticulū fidei articularit. postea ḡnaliter
ꝓbat. ꝙ sola lex vel fides xp̄i est illa ad
quā oēs tenent. sed ꝙ oīs cōtraria est
falsa. Et sic inducit ꝓbationes ad ea q̄
sunt fidei. Insuper dicit ibidē ꝙ ꝓphe-
tis ꝛ apl'is nō est creditum nisi ex testi
monijs miraculoꝝ q̄re ꝛc. Itē xp̄s dicit
Johā. 15. Si opera nō fecissem in eis q̄
nullus alius fecit peccatū non haberēt
Et loquit de peccato infidelitatis ſm
Aug. ergo patet ꝙ xp̄s faciebat opera
miraculosa ꝛ propterea sibi ꝛ sue legi fi
des adhibet. In miraculis aūt fundat
quedā rationis apparentia. quare ꝛc.
Itē miracula facta sunt ad ꝯfirmatio-
nem fidei. iuxta illud prius allegatum
Mar. vlti. Predicauerunt vbiqꝫ domi-
no cooperante ꝛ sermonē ꝯfirmante se-
quētibꝰ signis. Igit appentia miraculi
aut rōnis nō tollit firmitateꝫ fidei. sed
magis eaꝫ facit. quare ꝛc. Item specia
liter arguit contra primā et secundā ꝓ
positiones. quia ſm philosophū ꝛ etiaꝫ
ſm aduersarium. Sicut se habet volū-
tas ad bonū. sic intellectus ad verum.
ꝛ ſm philosophum. 3. ethicorum. volun
tas non potest velle aut diligere nisi ap
parens bonū. ꝛ per ꝯn̄s sicut voluntas
non pōt amare dānosa aut molesta nisi
sub rōne alicuiꝰ apparentis bonitatis.
ita nec intellectꝰ credere ardua ꝛ diffici
lia ꝯtra seip̄m. nisi ex apparētia verita
tis. hoc enī q̄libet experitur. ꝙ illud qd
credit apparet sibi verū. Et interroga-
tus de illo qd credit. respondet ꝙ ip̄m
sibi verū videt. Unde ꝛ nostrum crede-
re est quoddā apparere. sicut ꝛ quodli-
bet aliud iudiciū intellectꝰ. Et ideo qn̄
dicit apostolus. Hebreo. 11. ꝙ fides est
argumentū rerum non apparentiū. in-
telligendū est non euidentiū. vt sit sen-
sus. ꝙ fides est noticia ineuidens. q̄re
ꝛc. Item contra tertiā sextam ꝛ septi
mā ꝓpositiones arguit. quia sicut se hꝫ
voluntas ad meritorie diligendū deuꝫ
sic intellectus ad meritorie credenduꝫ
deo. sed voluntas digne ꝛ meritorie ip
sum pōt diligere ꝓpter retributionē. iu
xta illud psal. Inclinaui cor meū ad fa-
ciendas iustificationes tuas in eternuꝫ
ꝓpter retributionem. Igitur ꝛc. intelle
ctus digne ꝛ meritorie deo potest crede
re propter rationem. Nec ex hoc sequi-
tur. ꝙ non aliter sibi creditur q̄ cuilibꝫ
alteri. qꝛ sicut deus non est diligendus
ꝓpter retributionē precise ꝛ principalr
sed ꝓpter seipsum. sic non est sibi cre-
dendū precise aut p̄ncipaliter ꝓpter ra
tionem. sed principaliter ꝓpter eiꝰ au-
ctoritatem. Et sic intelligenda est com-
munis auctoritas Gregorij. Fides non
habet meritū vbi humana ratio prebet
experimentū. Non obstante ergo rōne
probabili stat meritum fidei. quia prin
cipaliter creditur propter obedientiaꝫ
dei. Et ita plus creditur sibi q̄ rationi
quia propter ip̄m firmiter creditur illd
quod ratione solū ꝓbabiliter suadetur
Et ita nō est facile sed difficile ꝛ virtuo
sum ꝓbabilia non solum ꝓbabiliter sꝫ
etiā firmiter credere. quare ꝛc. Item
cōtra quartā ꝛ q̄ntā ꝓpōnes arguit. qꝛ
sicut ſm philosophū in secundo de aīa
ad videndū requiritur lux corporalis.
sic ad credendū naturaliter requiritur

apparentia rationis quasi quedam lux spiritualis. Igitur ratio probabilis nõ facit intellectum aut ostendit ipm infirmuꝫ infidelẽ aut incredulũ nec est sicut baculus aut apodiaculũ accidentaliter sustentans ipsum. sed est quasi pes naturaliter portãs eũ. ꝛ naturale eius adiutorium requisitũ ad spiritualiter ambulandũ id est ad credẽdũ. Quare nec multitudo aut magnitudo probationũ sicut multitudo ꝛ magnitudo pignoris incredulitatẽ intellect⁹ designant. sicut dicit iste doctor imo magis eius credulitatẽ augẽt. sicut docet experiẽtia et in ipso firmitatẽ faciunt sicut dicit Greg⁹ in omel. ascensionis. Ipsa inquit resurrectio apostolis dubitantibus ꝑ multa argumẽta demõstrata est. Que dũ nos legentes cognoscimus qd aliud ꝙ de illoꝝ dubitatiõe solidamur ꝛc̃. Unde pꝫ ꝙ probabilia argumẽta seu ratiões ꝓbabiles non ex sua ratione secum afferunt formidinem. capiẽdo formidinem pro quantocunqꝫ puo dissensu conclusi aut assensu sui oppositi. Nam tũc talis ratio aliqualiter ꝙuis remissius probaret oppositũ cõclusi. et sic nõ posset stare cũ firmitate fidei. quod est falsum. q̃re ꝛc̃. Patet etiaꝫ ex eodẽ falsitas octaue propositionis. quia insuper ponens eam non solum contrariatur sibypsi. sꝫ etiam omnibus fere sanctis et doctoribus qui inquirũt et inducunt rationes probabiles ad ea que sunt fidei qđ non facerẽt si essꝫ impedimentũ in cognitione legis xpi. imo ipsemet legislator ad sue legis probationẽ fecit ꝑ seipsum et suos apostolos miracula. vt dictũ est supra. quare ꝛc̃. Sic ergo ex predictis patent solutiones rationũ huius doctoris et falsitas sue positiõis ac per ꝯsequẽs veritas octo propositionũ contradictoriarum ꝓpositionibus premissis. Et hec de secunda ꝯclusione et suis adiunctis

M Tertia conclusio iuxta materiam tertij argumẽti ante oppositum questionis facti est de confirmatione ecclesie christi. Et est ista ꝙ licꝫ christi seu petri ecclesia ex fide sola non sit ad credendum sufficienter confirmata. tamẽ ex fidei auctoritate principaliter cõcluditur ꝯfirmatio ecclesie in fide christiana. Et hec conclusio directe responsiua est ad quesitũ. Nam prima pars respõdet ad primũ questionis intellectuꝫ. secunda vero ad tertium. Prima pars aũt patet ex dictis in secũda conclusione quia ex sola fide infusa non inducit sufficienter ecclesia ad credẽduꝫ seu ad constanter et firmiter assentienduꝫ. sed ad hoc inducta fuit ex apparẽtia rationum. sicut etiã arguit secunda ratio ante oppositum. Et specialiter ex apparẽtia miraculorum sicut ostendit auctoritas allegata. Marci vltimo capitulo. q̃re ꝛc̃. Unde de multis rationibus quas in prima questione sententiarum inducit doctor subtilis et etiaꝫ alij doctores in diuersis locis tantũ vnã tango causa breuitatis arguendo sic. Illa sunt vera et cõstanter ac firmiter credẽda in quorum veritatis testimoniũ deus inuocatus fecit miracula. Ista est ꝓbabilis in lumine naturali. sꝫ sic est de dictis ꝛ doctrĩa christi. Ista patuit per experiẽtiã et nunc etiam est probabilis in lumine naturali per formosam historiam de resuscitatione lazari et alijs multis miraculis per christum et eius apostolos factis. igitur ꝛc̃. Hanc rationeꝫ innuebat Richardus de sancto victore. i. de trinitate capit. 2. loquens. Domine inquit si error est. a te decepti sumus. tot enim ꝛ tantis prodigijs attestata sunt que nõ nisi per te fieri potuerunt. Et loquitur in ꝑsona indifferentis. Et si forte huiusmodi miracula negarent esse facta hoc nobis grande miraculuꝫ sufficit ꝙ sine miraculis pene totus orbis crediderit sicut dicit Augustin⁹. 22. de ciuitate dei Sufficit enim quãtuꝫ. scilicꝫ ad indifferentẽ. quia aliter esset de ꝓteruo. Hanc eãdem rationem similiter inuebat xps dicens Johannis. 5. Opera que ego facio testimoniũ perhibent de me. Et iterum. Johannis. 10. Si mihi non creditis saltẽ opibus credite et multa huiusmodi in pluribus locis euãgelij. quare ꝛc̃. Secunda pars conclusionis patet ex dictis in tertio articulo q̃stiõis. quẽ

tractaui in vesperijs meis. Ubi sub tri-
bus conclusionibus probaui ꝙ semper
scilicet vsq̧ ad consūmationem seculi ē
et erit aliqua ecclesia que per rectam fi
dem christi lege regulabitur ⁊ ei confor
mabitur. Et ista est ecclesia vniuersalis
et non aliqua particularis ab vniuersa
li ecclesia distincta. Sed ꝙ sic sem-
per perseuerabit vniuersalis ecclesia in
fide non potest conuinci ratiōe sed prin
cipaliter conuincitur ex scripture au-
ctoritate. sicut ibidem probaui ex trib⁹
auctoritatibus. scilicet. illa Luc̄. 22. Pe
tre rogaui pro te ꝛc̄. Et illa Math. vlti-
mo. Ego vobiscum sum vsq̧ ad cōsum
mationem. Et insuper ex illo dicto chri
sti dicentis de ꝑsecutione antichristi. ꝙ
tunc inducentur in errorē si fieri potest
etiam electi. Inductionem dimitto cau
sa breuitatis. Ex his ergo ac etiam ex
dictis in tertio preambulo huius que-
stionis satis patet secunda pars cōclu
sionis. ¶ Sed contra vnuz
dictum quod immediate tactum est et
quod probatum fuit in secunda conclu
sione dicti secuudi articuli vesperiaruz
mearum que cōclusio fuit. ex sacra scri-
ptura non conuincitur ꝙ semper est ali
qua particularis ecclesia que christi le-
gis regule conformetur. posuit dictus
magister hic istam propositionem colla
tiuam. ex sacra scriptura conuincibilez
Uidetur ꝙ semper vsq̧ ad diez iudicij
aliqua ꝑticularis ecclesia militans chri
sti legis regule conformetur. Et sic ꝭm
eum sequitur ꝙ confirmatio in fide nō
solum conuenit vniuersali ecclesie sed
etiam particulari. Cuius oppositū nūc
et alias tetigi ⁊ in prima lectiōe mea re
spondendo ad rationes istius magistri
dixi ꝙ vna sola scilicet quinta vadit cō
tra intentionem mee conclusionis. Et
contra hoc ipse postea arguit. sed quia
processus logicalis est et magis vocalis
q̄ꝫ realis. ideo transeo causa breuitatis
et venio ad rationes suas principales.

Prima ratio fuit ꝙ semper vsq̧ ad
diem iudicij durabit ecclesia quaz chri-
stus se edificaturum promisit supra pe
tram continens in se multas eccclesias
particulares. et distinctiōes graduum
officiorum et dignitatum. sicut corpus
continet in se multa menbra sic disticta
igitur ꝛc̄. consequentia patz. antecedēs
probat̄ ex dictis christi ⁊ apostoli simul
iunctis. Mathei. decimosexto. ꝓ. Corin
thios duodecimo. ad epheseos quarto
et quinto capitulis. Secunda ratio
fuit in die iudicij de multis ecclesijs ꝑ-
ticularibus ex diuersis mūdi partibus
concurrent fideles etiā in charitate exi
stentes. qui tunc reperientur viui et ra
pientur in nubibus obuiaz xp̄o in aera
igitur ꝛc̄. consequentiam reputat clarā
antecedens patz ex duobus dictis apo
stoli simul iunctis. scilicz primo Thes.
quarto. vbi loquitur de illis qui tūc ra-
pientur viui ⁊ quomodo rapientur ꝛc̄.
⁊ Epheseos quarto. vbi dicit. donec om
nes occuramus ꝛc̄. vbi glosa. donec nos
omnes occuramus nobis inuicez de di-
uersis partibus mundi cum desiderio
currentes ad gaudiuz. Et subdit donec
illud fiat durabit prelatio Ad primā
rationez respondi in prima lectione ꝙ
quicquid sit de antecedente tamen illō
non conuincitur ex sacra scriptura nec
ex illis dictis christi et apostoli que alle
gat. Ad secundaz quicquid sit etiā de
antecedēte dixi consimiliter ꝙ illud nō
conuincitur ex scriptura nec ex illis di-
ctis ap̄li. q̄re ꝛc̄. Unde ꝓ materia istaꝝ
rationū posui tres ꝓpōnes. ¶

Prima ex sacra scriptura probabile
est ꝙ ante diē iudicij erit aliqđ tempus
in quo nulli erunt fideles viui. Patz de
illo tempore in quo ante aduentuz chri
sti ad iudiciuz: ignis precedet purgans
elementa et incineraus corpora mixta.
Et illud tempus in dictis meis vocabā
consūmationem seculi. ꝛc̄. Secunda
propositio sequitur ex predicta ꝙ nul-
lo tempore consūmationis nulla erit ec
clesia militās siue vniuersalis siue par-
ticularis. Patet ex descriptione eccle-
sie militantis quam posuiz. quia tunc
nulli erūt fideles in mortali corpore na
turaliter viuentes. Et ex hoc patet cla-
re falsitas sue propositionis et etiā an
tecedentis prime ratiōis quo ad singu

las partes. Tertia propositio. in die iudicij nulli homines reperientur viui qui obuient christo venienti sic. scz ꝙ il li prius non fuerint mortui. Patz ex di ctis nec oppositum conuincitur ex illa auctoritate apostoli. primo Thes. quar to. sicut patz intuenti opiniones docto- ruz super hoc passu. Et ex hoc clare pa tet falsitas antecedentis secunde ratio nis. Sed contra hec ipse replicat. Pri mo contra hoc quod dixi ꝙ antecedēs suarum rationuz non conuincit̃ ex scri- ptura inducit plures auctoritates scri- pture que quasi in idem conueniunt.

Ideo non repeto nisi illam quam prin- cipaliter inducit contra primam propo sitionem. scilcz dictū apostoli ad Ephe seos quarto. vbi de christo loquitur sic. Et ipse dedit quosdam quidem aposto los. quosdam autem prophetas ⁊c̃. ad edificationem corporis christi. scilicz ec clesie donec occurramus nobis inuicē et christo venienti ad iudicium in virū perfectū. scilicet in mensurā etatis ple- nitudinis christi. sed talem mensuram etatis non habebimus ante diem iudi- cij. quia non nisi per resurrectionez. igi tur vsqꝫ ad illud tempus durabit eccle- sia ſm distinctionem graduum ⁊c̃. Ex quo infert ꝙ est falsa prima propositio et per consequens secunda. Sed hic di co ꝙ in illa auctoritate apostoli hec di- ctio donec sumitur exclusiue. vt scilicet excludat non solum diē iudicij sed etiā illud tempus quod immediate iudiciū ꝑcedit quando. s. iudicij signa incipient apparere vt magis statim dicetur. qua re ⁊c̃. Item constat contra me. quia il- lud tempus purgationis electoruz per ignem ⁊c̃. pertinet ad diem iudicij imo est pars diei iudicij. Nō enim soluz ad diem iudicij pertinet latio sententie. sz etiam multa alia precedentia et sequē tia. vt patet etiaz ex multis passibꝰ scri pture. Sed quicquid sit de hoc vltimo dicto tamen primuz proprie loquendo non est veruz. qr illa purgatio per ignē est vnum de signis ante iudicium ſm omnes doctores. et ꝑ ꝯsequēs ꝓprie nō est pars diei iudicij ⁊c̃. Item replicat cōtra tertiam propositionem qr christo venienti ad iudicium aliqui rapientur obuiā qui tunc inueniuntur viui ⁊ priꝰ non fuerunt mortui. igitur illa propo- sitio falsa. Antecedens probat ex illo apostoli. primo Thes. q̃rto. deinde nos qui viuimus qui relinquimur simul ra pienur cuz illis in nubibus obuiā chri- sto in aera ⁊ cetera. Sed hec aucto ritas non concludit ꝙ Paulus qui iam est mortuus ibi se connumerat cum il- lis viuis qui sic rapientur. et per conse quens non intendit ꝙ illi viui priꝰ non fuerunt mortui. Et quādo dicit ꝙ imo sicut patet per glosam ibidem. et magi ster libro. 4. distin. 43. ⁊ doctores com- muniter q̇ supponūt ꝙ xp̃s veniens ad iudicium aliquos inueniet viuos et tūc ꝯsequēter querūt vtruz tales quādoqꝫ sint morituri vel non et tangunt duas opiniones. vnā Hieronimi qui videtur velle ꝙ non ⁊c̃. aliam Ambrosij dicen- tis. ꝙ in raptu illorum qui viui rapien tur mors erit et resurrectio mira qua- dam velocitate. Idem tenet Thomas de argentina super eadem distinctione vbi dicit ꝙ Augustinus. 20. de ciuitate dei. capitulo. 20. videtur sentire ꝙ illi q mortui fuerint inuenti in aduentu iudi cis prius duratione resurgent ꝙ hi qui inuenienturviui. quia rapientur obuiā christo ⁊ in illo raptu morientur ⁊ subi- to reuiuiscent. ¶ Sed contra hec primo est illud apostoli. 1. Cor. 15. omnes quidez resurgemus. ⁊ sequitur in momento in ictu oculi ⁊c̃. Et per con sequens ſm apostoluz omnes resurgēt in eodez instanti. ⁊ non aliqui prius re- surgēt alijs prioritate temporis. Et sic illud. 1. ad Thes. 4. et mortui qui ī chri sto sunt resurgent primi deinde nos ⁊c̃ nō refert̃ ad prioritatē ⁊ posterioritatē tp̃alē quo ad actū resurgēdi. sicut decla rat ibidē magister Nico. de lira. ad cuiꝰ postillaz remitto. Item sanctus Tho. in. 4. sententiarū distinc. 43. arti. 4. q. 1. dicit ꝙ lz in hac materia varie loquā- tur sancti. tamē hec est securior ⁊ cōior opinio. ꝙ oēs morient̃. ⁊ a morte resur gent. Et in respōsione ad primū argu-

mentum ostendendo quomodo intelligendum est illud symboli. venturus est iudicare viuos et mortuos. dicit ꝙ ista distinctio viuorum ⁊ mortuorũ: non est referenda ad ip̃m iudicij tẽpus: qꝛ tũc erunt omnes viui: neqꝫ ad totum tempus preteritum: quia omnes iudicandi aliquo tẽpore fuerunt viui ⁊ aliquo tẽpore mortui. Sed ad illud tempus determinatum quod immediate iudiciuꝫ precedet. quãdo scilicet iudicij signa incipient apparere. Et in dist. 47. q. 2. arti. 3. dicit ꝙ illa ꝯflagratio ignis iudiciũ precedet quo ad purgationem mundi Et in responsione ad primũ argumẽtũ dicit Augusti. 20. de ciui. dei. vbi videt̃ oppositũ innuere. nõ loquit̃ determinãdo sed opinando sicut ostendit ex eius verbis. Et in respõsione ad tertium argumentum dicit ꝙ illi viui qui dicũtur reperiri sunt illi qui vsqꝫ ad tp̃s conflagrationis in corpore viuẽt. Ex quibus omnibus apparet ꝓpositum ⁊c. Item quicquid sit de hoc tñ ex his varijs opinionibus doctorum circa hanc materiã apparet clare ꝙ ex sacra scriptura non conuincitur propositum istius materie imo expresse dicit Magister senten. vbi eum allegat pro se ꝙ horum quid verius sit non est humani iudicij diffinire. quare ⁊c. Iterum vero replicat dicendo. ꝙ licet dicte tres propositiões mee essent vere. adhuc equaliter staret difficultas vtriusqꝫ rationis sue: ponẽdo loco illius vsqꝫ ad diem iudicij ly vsqꝫ ad tempus signorũ diem iudicij precedentium. Et deduceretur vtraqꝫ ratio sicut prius: sed tamen non oportet sic modũ loquendi variare vt dicit patere. quia primus modus loquendi trahit̃ ex scripturis. et est a doctorib⁹ vsitatus et nõ meus. imo dicit ꝙ modus meus loquẽdi clare contradicit cõclusioni mee tertie. tertij articuli vesperiarum. Sed miror de hoc dicto. quia voluntarie hoc asserit nec probat aut declarat istam contradictionem: quam tamen omnino nõ video. De suo modo etiam loquendi patet ex dictis quid veritatis habeat ⁊ quomodo doctores varie loquant̃. imo clare patet ꝙ modus meus loquẽdi vsitatur a Christo dicit enim Matthei vl. Ego vobiscum sum vsqꝫ ad consummationem seculi. non dicit vsqꝫ ad diem iudicij: aut vsqꝫ ad tempus signorum ⁊c. Quid autem intelligat per consummationem seculi patet ex p̃dictis. Et quãtum ad hoc quod dicit. non obstãtibus tribus propositionibus meis rationes suas ꝓcedere variato illo modo loquẽdi ⁊c. Respondeo ꝙ non: quia illa que assumuntur in antecedente et que ex dictis apostoli probantur cõuenire ecclesie non de ecclesia aliqua ꝑticulari. sed de sola vniuersali habẽt locum. capiendo ecclesiam vniuersalem et particularem ad intellectum conclusionum mearum alias satis expressum quare ⁊c.

Tertia ratio sua fuit: qꝛ si propositio sua non esset vera hoc maxime videretur quo ad saluandum dicta scripture de duratione ecclesie. ꝙ ipsa posset saluari in vno homine layco: quia vt dicit ista sibi videtur esse mea intentio. Sed falsitatem consequentis probat: quia tunc ſm legem ordinatam deficere posset in ecclesia militante sacerdotiũ christi: quod est ſm ordinem melchisedech quod videtur esse contra apostolum ad Hebre. 7. et glosam ibidem. Ad rationem respondi. nego antecedens. Et ꝙ illa fuerit intẽtio mea clare patet ex tribus correlarijs tertij articuli mei. Ubi expresse posui et probaui ex scriptura ꝙ semper a tẽpore christi vsqꝫ ad consummationem seculi erunt plures habentes fidem: spem ⁊ charitatem in ecclesia vniuersali. Q

Sed contra. Replicat. quia descriptio vniuersalis ecclesie militãtis: quã ego posui saluari potest in vno homine tantum. Igitur ⁊c. Antecedens patet: quia dixi ꝙ ecclesia est omnis homo fidelis vel oĩes hoĩes fideles in mortali corpore naturaliter viuentes. Ex qua clare patet propositum vt ipse dicit. Et etiã ex hoc ꝙ ego induxi de abel in quo aliquãdo saluabatur ecclesia ⁊c.

Ad istud respondeo. dico ꝙ concesso antecedente ⁊ eius probatione negã

da est prima consequentia. Et ratio est quia licet ecclesia nunquã in futurum saluabitur in vno solo supposito. tamẽ aliquando sic saluata fuit vel absolute saluari posset. Modo bona descriptio debet conuerti cum diffinito. non soluz pro vna differentia temporis. sed pro qualibet et respectu cuiuslibet copule etiam de possibili. Ideo posita fuit illa descriptio disiũctiue. q̃re ꝛc. Quarta ratio sua fuit. quia nisi sua propositio esset vera tunc sequit̃ ꝙ lex christi quo ad sacramenta vel alios ritus ecclesie a Christo et alijs apostolis institutos quandoqꝫ deficeret ante finem mundi. Consequentia tenet sicut in argumento precedenti. falsitas patet ad Hebre. septimo. et per glosam. Ad hoc respõdi per idem sicut ad precedens negando consequentiam. Unde pro materia huius rationis et precedẽtis dixi ꝙ posito ꝙ esset vnus solus homo laycus fidelis non errans contra legem christi. non tamen ex hoc sequitur ꝙ deficeret sacerdotium christi aut sacramenta vel alij rit⁹ ecclesie dei. quia stat ꝙ aliquis sacerdos sit imo summus sacerdos et tamen ꝙ erret contra legem Christi sicut patet de Petro vt testatur Apostolus Paulus ad Gal. secundo. Imo stat ꝙ aliquis sit sacerdos ꝛ possit ministrare omnia sacramenta christi. ꝛ tamen ꝙ sit hereticus et per consequens ꝙ non sit fidelis nec de ecclesia dei. vt patꝫ ex cõmuni opinione doctorum sacre theologie contra magistrum sententiarum. libro quarto distinctione vigesimaquinta Quare ꝛc. Sed contra replicat dicendo ꝙ non soluo argumentum. Unde arguit sic. Sic cum scriptura stat ecclesiam saluari in vno solo homine layco. Igitur cum scriptura stat pari ratione nullum esse sacerdotem vel clericuꝫ et tunc stant ambo argumenta precedẽtia. Consequentia tamen tenet vt dicit quia ex quo ad saluandum scripturam sufficit fides christi in vno layco. et per consequens non requiritur aliquem sacerdotem vel clericum esse ꝛc. Ad hoc dico. quicquid sit de antecedẽte de quo satis dixi consequentia neganda ẽ nec probatio valet. Et ratio est. quia in scriptura sacra specialiter promittitur duratio sacerdotij christi vsqꝫ ad consummationem seculi. vt videtur ex dictis apostoli. Hebreo. 7. et posset ostendi ex alijs locis scripture. sed transeo causa breuitatis. Quare ꝛc.

Quinta ratio sua principalis et quam solam dixi esse ad propositum mee conclusionis fuit ista. Ex scripturis videtur conuincibile ꝙ nec generale concilium nec tota multitudo clericorum ꝛ laycorum virorꝫ nec romana ecclesia que distinguitur a tota congregatiõe fidelium sicut partes a toto difformari potest legi christi. Igitur ꝛc. Consequentia tenet. sed antecedens non probatur. Ad istam respondi probabiliter disputatiue dicendo ꝙ antecedens non conuincitur ex scriptura sacra. Et quia oppositum non probauit. ideo non plus dixi Sed in prima lectione sua probare visus est antecedẽs quo ad singulas partes. Et primo de concilio generali arguit sic. Tota ecclesia vniuersalis non potest errare in fide seu quo ad hoc difformari legi christi. Igitur nec conciliũ generale. Antecedens potest deduci ex scripturis. sicut concessi. Igitur ꝛ consequens. Sed consequentia probatur ex hoc. quia a cõcilio generali in causa nõ licet appellare. quia si sic aut ad aliud conciliuꝫ. aut ad papam. aut ad vniuersalem ecclesiam. Non ad aliud conciliũ quia pari ratione ab illo appellare liceret. et sic tali cause finis imponi nõ posset. Nec ad papam. quia in facto fidei est subiectus iudicio generalis concilij. eo ꝙ sicut notatur. decimanona distinctione capitulo. Anastasius. Synodus in causa fidei sit maior papa. Quod potissime verum est de Synodo generali. Nec ad vniuersalem ecclesiam cuꝫ conciliuꝫ generale sit prestantior pars ecclesie. Igitur parti minus prestanti esset minus credendum in causa fidei. Etiam quia vniuersalis ecclesia in vnũ

conuenire non potest. Item conciliū generale eo ipso quod est generale representat totam ecclesiam vniuersalē &c. Antecedens patet. quia si non iā in eo non est consensus totius ecclesie vniuersalis. et per oñs non est generale sed pticulare. Et ad hoc est auctoritas Gregorij. 15. distin. c. Sicut. vbi dicit de quatuor concilijs generalibus. quod vniuersali consensu constituta sunt. et ideo quisquis presumpserit absoluere quod illa ligāt aut ligare quod soluunt seipm destruit et non illa. Et similis ratio est de quolibet alio concilio generali. igitur &c. Itē ex scriptura conuincitur quod congregati in vnum in xpi nomine non possunt pro tunc difformari legi xpi. Sed sic est de illis qui faciunt conciliū generale. Maior patet Matthei. 18. Et minor apparet. quia aliter non esset generale concilium. sed ecclesia malignantium et particulare conuenticulum. Nec valet dicere. quod licet de⁹ specialiter assistat congregatis in vnum in xpi nomine. tamen in fide minime confirmātur. quin possint labi in errorem. Nam osimiliter argueretur de tota congregatione fideliū vniuersalis ecclesie quia cōstat cum sit viatrix quod non est cōfirmata &c. et tamen nō sequit quod possit errare a fide. Sic in proposito isti de concilio generali quia repsentant totam ecclesiam licet nō sint cōfirmati quis quilibet eorū possit seorsum errare. tamen non sequitur quod oēs simul sic congregati possint errare.

R Ad ista probabiliter respondent aliqui quod conciliū generale potest contra fidem errare. imo de facto sic aliquando errauit sicut per multa exempla ostendunt. et specialiter per synodū ephesinam secundā que errauit. et ideo reprobata fuit. sicut notat glo. 15. disti. c. 1. Et ad obiecta in contrarium dicunt negando consequentiam. Et ad probationem negant assumptum dicentes quod si conciliū generale contra fidem erraret ab ipso appellare liceret. scilicet ad aliud concilium generale si esset facultas ipsum congregandi. et si illud iterū erraret liceret ad aliud appellare. et sic semper donec catholici conuenirent. insuper si papa non essz presens concilio generali errāte liceret ad ipsum presentem vel ad ipsum cum alio concilio congregando appellare. vel etiam ad vniuersalem ecclesiam si posset in vnuz cōuenire esset principaliter appellanduz. Si vero tota xpianitas esset sic depprauata quod soli heretici haberent potentiā et quod soli pauci simplices et pauperes manerent in fide et reputarent conciliuz generale errare nec possent se humano cōcilio aut auxilio tueri vel defendere nō restaret aliud nisi se diuine gratie committere et illam iniuriam patienter tolerare cum gemitu tristicia et dolore. sicut Hieronymus consulit viro ecclesiastico quando in ea que vocatur domus domini inualescit iniquitas et iusticia omnis deprimitur. prout recitatur. 93. distin. c. dyaconi. Quantum vero ad illud qđ dicitur de subiectione in causa fidei &c. dicunt quod omnis persona et omnis congregatio errans in fide omni alteri non sic erranti in causa fidei est subiecta. et talis est prestantior in ecclesia qualiscū quod aut cuiuscunque conditionis existat.

Ad confirmationem concesso añte negant ɔsequētiā. Tuz primo quia papa est persona publica gerens vices totius ecclesie. et tamen potest contra fidem errare. et per consequens consimiliter conciliuz generale. Tum secundo quia nō oportet quod omnis persona vel communitas gaudeat omni ꝓrogatiua qua gaudet illa cuius vices gerit. quare &c. Et ad auctoritatem beati Gregorij dicunt quod loquitur de cōcilijs deifice et rite a catholicis celebrat⁹. Et loquitur de facto non de possibili. quare non oportet sic esse de omnibus alijs. Ad aliam confirmationez potest dici quod stat quod illi qui sunt in generali concilio nō sint congregati in nomine christi sed quod sint christo contrarij. tamen hoc non obstante non sequitur propositum. quia illo concesso staret quod sic congregati errent in fide ꝓpter causam ibidem tactam. quia scilz

non propter hoc sunt in fide confirmati
Nec valet replicatio. quia nõ sic potest
argui de ecclesia vniuersali. Nam licet
sit viatrix tamen confirmata est in fide
vniuersalis ecclesia. nec talis confirma
tio repugnat statui vie ad intellectum
supra expressum. Nec valet quod dici=
tur ꝙ licet quilibet seorsum possit erra
re. tamen non sequitur ꝙ omnes simul
congregati ⁊c. Nam concursus ad eun=
dem locum non reddit aliquos magis
inobligabiles a fide ꝗ̃ ante. Quia sicut
locus non sanctificat hominem. sic non
confirmat in fide. Talis etiam concur=
sus in christi nomine hab3 locum in cõ=
ciliis particularibus ⁊ prouincialibus.
de quibus tamẽ ꝯstat ꝙ possunt errare
q̃re ⁊c. S Secũdo loco probat
iste magister secundam partem antece
dentis sui principalis. scil3 ꝙ tota mul
titudo clericorum non potest difforma=
ri legi christi. quia deus ita stabiliuit sa
cerdotes leuiticos. vt in iudiciis de his
que erant diuinitus precepta non pos=
sent errare sic quin eorum iudicio esset
standum. Igitur multo fortius sic assi=
stit sacerdotibus noui testamenti. maxi
me in his que concernunt fidem. ⁊ pre=
cipue illis ad quos se tota cõmunitas
ecclesie refert in his que sunt fidei. Cõ
sequentia patet. Antecedens probat ꝑ
scripturam. Deutro. 17. vbi deus dicit
filiis israel. ꝙ de omni iudicio difficili ⁊
ambiguo debeant venire ad sacerdo=
tes leuitici generis ⁊ ab eorum senten=
tia non declinare neq3 a dextris neq3 a
sinistris. Item confirmat per aliqua su
perius tacta in tertia et quarta rationi
bus. quia sequitur ꝙ poss3 cessare in ec
clesia ordo prelationis et distinctio gra
duum ⁊c. contra apostolum. imo ꝙ defi
cere posset sacerdotiu3 christi. sacramẽ
ta et alii ritus ecclesie ⁊c. Consequen=
tiam probat. quia qua ratione posset il
la tota multitudo errare in vno articu
lo. pari ratione in omnibus pertinenti=
bus ad sacerdotium et sacramenta ⁊c.
Quia nõ plus est confirmata respectu
vnius ꝗ̃ respectu alterius ⁊c. Ad ista
potest probabiliter dici. Ad primu3 ne
gando antecedens. Et ad probatione3
dicitur ꝙ illa auctoritas intelligẽda est
in illis iudiciis sacerdotum leuiticoru3
in quibus non errabant contra legem.
sed si ꝯtigisset eos sic errare sicut possi
bile fuit. tunc ab eorum iudicio et sen=
tentia fuisset declinandum. Quare ⁊c.
Ad confirmationem licet supra ta=
ctum sit de materia argumenti. tamen
adhuc potest dici dupliciter. Uno mo=
do quia licet tota multitudo clericoru3
contra fidem erraret. tamen aliquis sa
cerdos remaneret habens potestatem
ordinãdi ligandi conficiendi et alia sa=
cramenta conferendi. ⁊ sic remanerent
in ecclesia. ordo prelationis. distinctio
graduu3. sacramenta. ⁊ alii ritus. Et li
cet forte non in actu. tamẽ in potentia
propinqua. Alio modo dicunt aliqui.
ꝙ licet omnes clerici hereticarẽtur aut
omnino nulli remanerent propter hoc
ecclesia potestatem habendi predicta:
nequaꝗ̃ amitteret. licet illa nunꝗ̃ ha=
bere posset per humanam potestatem:
sed per miraculosam dei operationem
qui scilicet diuersis modis posset de ali
quibus laycis catholicis sacerdotes et
episcopos ordinare et hoc sue ecclesie
reuelare. In quo casu omnes catholi=
ci deberent taliter ordinatos a deo si=
cut veros episcopos et sacerdotes ha=
bere. Et licet temerarium esset asserere
talem casum de facto aliquando euenī
re. tamen esset etiam temerarium hui⁹
casus potestatem negare. quia hoc ess3
de futuris temere diuinare ⁊ contra ar
ticulum de dei omnipotentia impuden
ter impingere quod est absurdum. qua
re ⁊c. T Tertio loco pro=
bauit iste magister tertiam partem sui
principalis antecedentis. scilicet ꝙ ro=
mana ecclesia que distinguitur a tota
congregatione fidelium sicut pars a to
to. legi christi non potest difformari. Et
quia multi diuersimode capiunt roma
nam ecclesiam. ideo ad presens vocat
eccclesiam romanam illam penes quã
residet auctoritatiue totum iudicium

in his que fidei sunt totius vniuersalis ecclesie fm ordinem a christo institutū. Que scilicet complectitur papam ⁊ alios rite ad suum collegium pertinentes. Et vacante sede saluatur in illis solis in quibus est auctoritas consilij sui dicto modo. Et hec videtur esse intentio Hieronymi et aliorum doctorū quādo tantum extollunt romanam ecclesiam vt in multis decretis apparet. Hoc supposito arguit sic. Romana ecclesia sic sumpta est pars vniuersalis ecclesie et tamen non potest difformari regule legis christi: quia ad eam sic difformari sequitur ecclesiam vniuersalez illi regule difformari. Quod probat. quia sicut christ⁹ ordinauit ꝙ ecclesia vniuersalis non possit difformari sue legi. ita etiam ordinauit ꝙ illa ecclesia particularis penes quaz residet auctoritatiue iudicium vniuersalis ecclesie non possit errare. cum ipsa sit a domino constituta tanꝙ caput vniuersalis ecclesie. vt patet ex suppositione et etiam in decretis. 22. distinctione. cap. sacrosancta. Sed deficientibus sensibus in capite: deficiunt et in membris. Quare, ꝛc.

Confirmatur ex auctoritate supra allegata Deutero. 17. Ubi de summo sacerdote ⁊ alijs sacerdotibus leuitici generis apparet ꝙ deus dedit eis in omnibus ambiguis auctoritatem iudicandi iudicij veritatem. ergo multo magis tempore noue legis ꝛc. Sed quia supra ad hoc dictum est ideo de hoc transeo causa breuitatis. Item inducit auctoritates decreti. Una est Ambrosij. 24. questione. 1. capitulo. Aduocauit. Ex cui⁹ verbis datur intelligi ꝙ nemo potest esse de catholicis episcopis nisi cuz romana ecclesia communicet. Alia est Hieronymi ibidem in capitulo. quoniam vetus. vbi loquens de romana ecclesia dicit. ꝙ supra istam petraz fundata est ecclesia. ⁊ ꝙ quicunꝗ secum non colligit dispergit. Et in eādem sententiam ponit Cyprianus. 93. distinctione capitu. Qui cathedram. vbi dicit. Qui cathedram Petri super quam fundata est ecclesia deserit in ecclesia se esse nō confidat ꝛc. Tertia est Hieronymi vbi supra in capitulo hec est fides dicentis ꝙ sācta romana ecclesia semper immaculata permansit. ⁊ in futuro permanebit et immobilis omni tempore persistit. Quarta est Augustini in libello contra epistolaz fundamenti manichei capitulo. 2. dicentis. Ego euangelio nō crederez nisi me ecclesie catholice commoueret auctoritas. Sed hec auctoritas principaliter residet in illa ecclesia que est caput aliarum modo predicto. quare ꝛc. Ad ista probabiliter ⁊ soluz recitatiue ⁊ non assertiue potest dici.

Ad primū respondetur ꝙ capiendo romanam ecclesiam modo predicto ipsa pōt difformari legi xpi. Nec ad hoc sequitur vniuersalem ecclesiam legi xpi difformari. Et ad probationem dicitur ꝙ xp̄s soluz de ecclesia vniuersali ⁊ nō de aliqua ecclesia particulari ordinauit ꝙ nunꝙ difformabitur sue legi sicut in vesperijs probaui. Et quando vltra arguitur. ꝙ imo de illa ecclesia particulari apud quā residet auctoritatiue iudiciū vniuersalis ecclesie. ⁊ que est a xp̄o constituta caput ipsius ꝛc. Rn̄detur ꝙ ipsa particularis ecclesia romana non est caput vniuersalis ecclesie nec apud eā residet auctoritas predicta nisi sub conditione. scz ꝙdiu ipsa manet in fide recta. Naz licet ipsa in beato Petro recepit eam. tamen nihil videtur prohibere quin eaz possit perdere sicut et ecclesia anthiocena. Et ita tamen si ipsa fieret infidelis aut heretica illi qui prius erant ecclesia romana desinerent esse caput ecclesie nec haberent talem principatum aut auctoritatem predictam. nec propter hoc deficeret fides ecclesie vniuersalis. Et quando dicitur ꝙ deficientibus sensibus in capite deficiunt et in membris ꝛc. Respondi ꝙ licet quantum ad multa sit similitudo inter corpus christi mysticum quod est ecclesia. et corpus materiale hominis. tamē non in omnibus est similitudo. Quia corpus hominis non manet vnum sine

capite. Corpus autem ecclesie manet viuum. scilicet vita fidei ⁊ gratie absqꝫ capite in terris vtpote dum caret summo pontifice. tamen tunc habet caput in celis. scilicet christuz qui est caput ecclesie vt dicitur Eph. i. Et ꝙuis romana ecclesia post papam sit ipsius ecclesie membroruz principale. ⁊ ratione ipsius possit dici caput eius. tamen sine ipsa posset esse ecclesia. Quare ꝛc.

¶ Ad auctoritates decreti specialiter ad tres primo inductas Respondetur ꝙ sunt intelligende sub conditione supradicta. scilicet ꝙdiu romana ecclesia non errat contra fidem. Loquuntur etiam de facto ⁊ de illa ecclesia que erat tempore illoruz sanctorum sed nō loquuntur de possibili. Et ideo si in futurum contingeret ꝙ romana ecclesia hereticaret sicut videtur possibile. nec oppositum est ex scriptura reuelatum. quare hoc dicere esset temerariuz. tunc illud quod in dictis auctoritatibus affirmatur in illo casu non haberet locuz Et ꝙ illa tertia auctoritas que est Hieroni. sit intelligenda sub predicta conditione patet ex eius modo loquendi. quia dicit ꝙ domino prouidente ⁊ beato Petro opem ferente ipsa sic immaculata permanebit. id est. si dominus prouideat. et beatus Petrus opem ferat. sic scilicet ꝙ ipsa fidez Petri et apostolorum teneat. Ad auctoritatem Augustini dictum est ꝙ non loquitur de particulari ecclesia romana. sed de ecclesia vniuersali. Quod patz primo. quia absurdum esset dicere ꝙ auctoritati alicuius particularis ecclesie essz magis credendum ꝙ̄ euangelio. Secundo patet ex verbis Augustini quia loquitur ibi de ecclesia que succedit a tempore Petri vsqꝫ ad tempus suum. et sic ipsa comprehendit Petruz et alios apostolos ac euangelistas et sanctos omnes a quibus in ecclesia susceptum est euangeliuz ⁊ publicata doctrina christi. ⁊ sic maior est illius ecclesie auctoritas ꝙ̄ euāgelij ꝛc. Quando autem subinfertur et hec auctoritas vniuersalis ecclesie principaliter residet in illa ecclesia que est caput aliarum. Patet ex iam dictis quid ad hoc sit respondendum. Et hec de quinta ratione principali. ¶

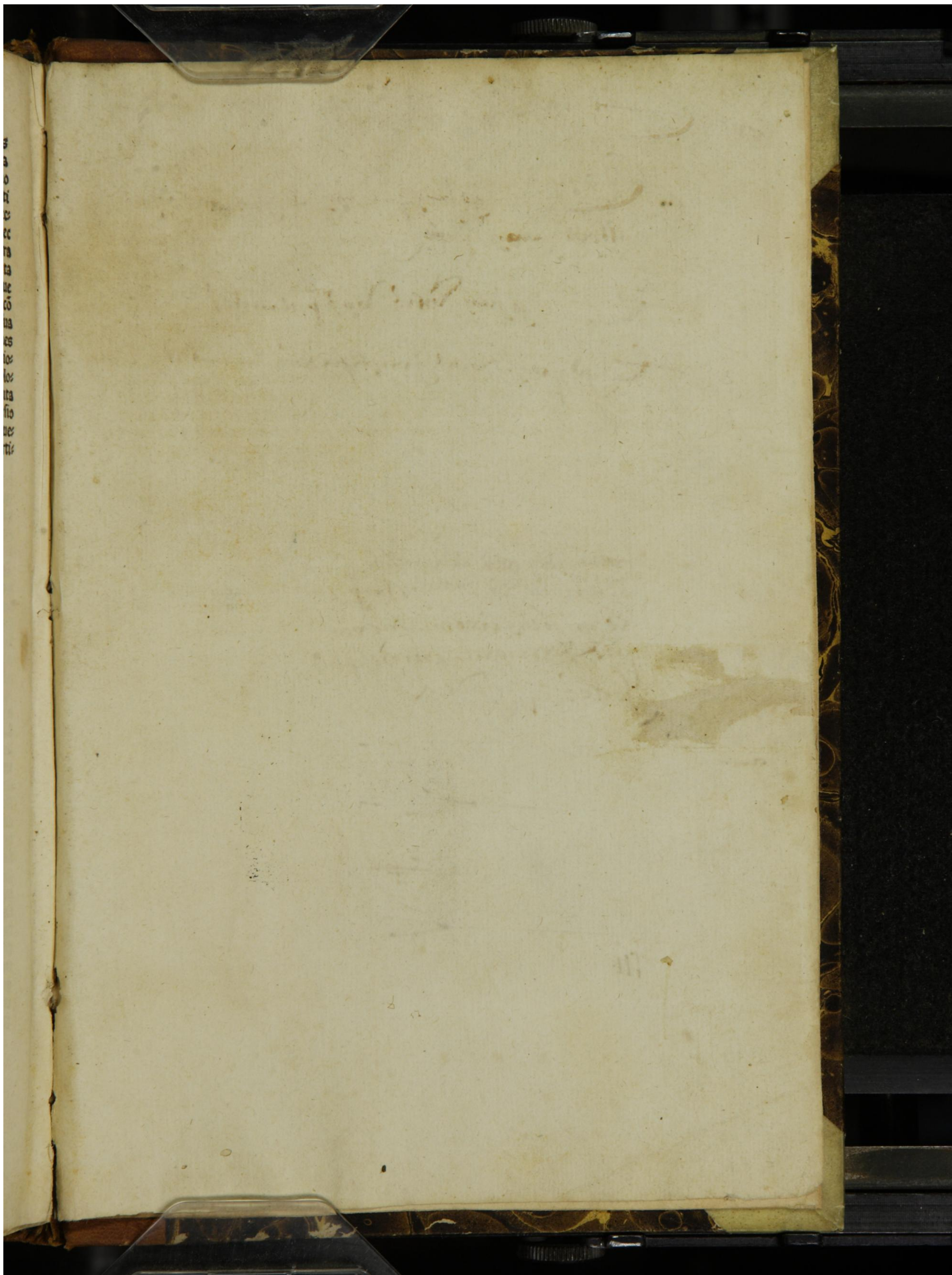
Sexta ratio sua principalis fuit arguendo ex dictis meis sic. Ex scriptura sacra conuincitur ꝙ semper sit aliqua vniuersalis ecclesia que christi legis regule nunꝙ̄ difformetur. igitur idem cōuincitur de aliqua particulari ecclesia. Antecedens est tertia conclusio tertij articuli vesperiarum mearum. Consequentiam probat. quia impossibile est saluari ecclesiam vniuersalem sine particulari. sicut impossibile est saluari totum integrale sine aliqua eius parte. Et quia probaui conclusionem meam per hoc quia quod in scriptura attribuitur toti et nulli parti temerariū est hoc asserere de parte. Ex hoc ipse cōfirmat argumentum suum improbando meā conclusionem ⁊ simul soluendo rationē arguēdo sic. Quicquid in scriptura attribuitur toti. sic ꝙ non stat cum scriptura illud conuenire toti nisi cōueniat alicui eius parti hoc temerariuz est negare de parte. sed semper vsqꝫ ad diem iudicij conformari legi christi attribuitur in scriptura toti ecclesie ⁊ non stat cum scriptura hoc conuenire toti ecclesie nisi cōueniat alicui eius parti. vt ex prioribus est deductum. igitur. Ad istam rationem alias respondi negando primam consequentiam. Et ad probationē etiam negaui assumptum. Dixi enim ꝙ impossibile est ecclesiam vniuersalez saluari sine ecclesia particulari. Patet clare quia per ecclesiam particularem non intelligo quamlibet partem integralez ecclesie vniuersalis. sed aliquaz congregationem fidelium partialem que non est tota ecclesia vniuersalis. Si autem tota ecclesia vniuersalis saluaretur in duobus suppositis patet ꝙ nulla essz ecclesia particularis quia nulla esset congregatio fideliuz q̄ non esset tota ecclesia vniuersalis. quare ꝛc. Et per idem patet ꝙ confirmando rationem suam ipse truncate et sophistice tractat et soluit rationem seu probationem conclusionis mee. Unde

quando ipse arguit. quicquid in scrip= tura attribuitur toti &c. ¶ Hic dico primo q minor est falsa. quo ad pri mam partem propter hoc quod dicitur ibi usq ad diem iudicij. quia semper us q tunc nō durabit ecclesia militans de qua loquor. vt patz ex dictis in solutio ne prime et secunde rationis. Secun do dico q eadez minor est falsa quo ad secundaz partem intelligendo per par tem ecclesie non quamlibet eius partē integralem. sed aliquam ecclesiam par tialem seu particularem. vt statim di= ctum est. Tertio dico q ista dicta sua non vadunt ad intentionem mee con= clusionis. sed solum ad quandaz sophi sticam vim sermonis modo sm philoso phum sermones sunt sm materiaz sub iectam accipiendi. Et sm hyl. intelligē tia dictoruz ex causis est assumenda di cendi. Intentio autē mee conclusionis sicut patuit ex dictis meis erat q data quacunq etiam particulari certe deno minationis que non sit toti congregati oni fideliuz generalis. Verbi gratia ec= clesia clericoruz. ecclesia ytalicorum. ec clesia gallicorum &c. ex scriptura sacra non conuincitur q semper sit aliqua ta lis siue cōsimilis denominationis que christi legis regule conformetur. Et cō tra hoc solum arguit quinta ratio sua superius soluta. Et quia replicationes sue facte cōtra hoc in prima sua lectio= ne sunt solum sophistice et non theolo= gice. ideo transeo de eis gratia breuita tis. Et hec dicta sint de tertia conclusio ne et suis adiunctis & de tota ista que= stione solum disputatiue & non asserti= ue. Finis.

Questiones Magistri Petri de Aylliaco cardinalis Came racensis super libros sententiarum. Una cum laudibus theolo gie: et quibusdā alijs questionibus de potestate ecclesie. in suis vesperijs disputatis. post positis: non tamen pretermittendis Explicitunt. Impresse aūt arte et industria ingeniosissimi viri Nicolai vvolff alemani. Anno a natali xpiano. 1500. die vero. 8. Augusti.

Earum quidem carthas connexiones his caractheribus sunt signate videlicet. a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x y. z. A. B. C. D. E. aa. & bb. pro tabula. omnes quaterne dēpta E. que est triterna. & bb. que est quinterna.

[illegible] eundem

Ego sum qui sum et gloriam meam alteri non dabo

Ego sum vitis vos palmites

Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris

fratres

Fratres sobrii estote et vigilate quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit quaerens quem devoret cui resistite fortes in fide.

